

ŠVENTASIS RAŠTAS

SENOJO ir NAUJOJO

ĮSTATYMO arba TESTAMENTO

Su Vulgatos tekstu.

Vertė ir Komentorių pridėjo

Vyskupas Juozapas Skvireckas

Teologijos Magistras.

Antras Tomas.

K A U N A S.

Šv. Kazimiero Draugijos leidinys Nr. 311

1921

ŠVENTASIS RAŠTAS

SENOJO TESTAMENTO

II.

Samuėlio knygos. Karalių knygos. Kronikų knygos.
Ezdro knyga. Neemijo knyga. Tobijo knyga.
Juditos knyga. Esteros knyga. Jobo knyga.

Vertė ir Komentorių pridėjo
Vyskupas Juozapas Skvireckas
Teologijos Magistras.

K A U N A S.
Šv. Kazimiero Draugijos leidinys Nr. 311
1921

IMPRIMATUR.

Datum Caunæ, die 27 April. 1921 a.

† *FRANCISCUS*

Eppus Samogitiensis.

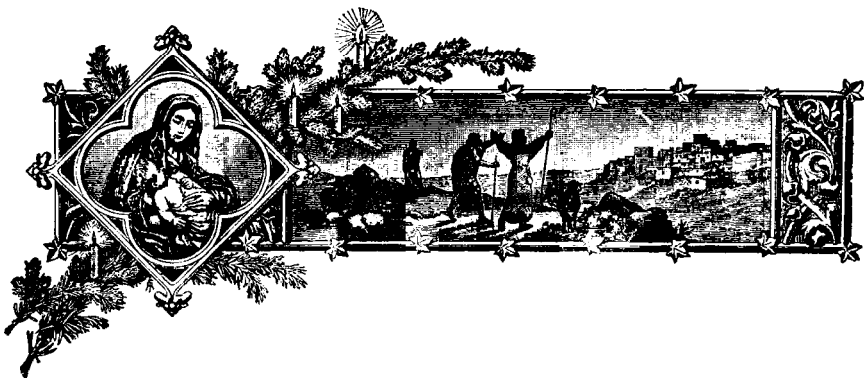
Nr 751.

(L. S.)

APPROBATUR.

† *ANTONIUS KARAS*

Eppus Seinensis.

SAMUÉLIO KNYGOS.

I V E D I M A S.

1. Šv. Rašto dalis, kurioje pasakojama Izraelio istorija nuo Teisėjų knygoje paminėto Pilistymų prispaudimo laikų iki 37. Jekonijo (Joachino) nelaisvės metais, vadina si Tridento susirinkimo kanone „Keturiomis Karalių knygomis“; ištikrųjų gi tai yra du atskiru veikalų; jūdviejų pirmasis ebraiskose biblijose vadinasi Samuėlio knygomis, antrasis gi Karaliais (*M'lakhim*) arba Karalių knyga (*Sefer M'lakhim*). Tuodū vardu visai pritaikytu prie knygų turinio, nes dviejose pirmose Karalių knygose svarbiausi ypata, su kuria taipogi Sauliaus ir Dovidovo veikalai turi sąryšį, yra be abejonės Samuėlis, tuotarpu kad dviejose paskutinėse paduodama karalių istorija.

2. Nors Samuėlio knygoje pasakojama apie tolesnį išrinktosios tautos likimą, viršininėjant paskutiniems Teisėjams ir pirmiemi dviem karaliui, tečiaus svarbiausis joje dalykas yra tai istorija įsteigimo ir sustiprinimo

amžinojo sosto Dovidovo namuose. Taigi, iš Samuėlio knygų patiriame, kaip nežiurint to, kad pašlijusią Hėlio dienose dėlei to teisėjo silpnumo ir tautos nuodėmių Izraelitų valstiją buvo sustiprinęs ir sutvarkęs Dievo paskirtas teisėju Samuėlis, jojo dienosose tautoje atsirado ir subrendo troškimas turėti sau tikrą karalių, kaip, Dievui įsakant, tapo pirmuoju karaliumi Saulius, kurs tečiaus pasirodė netinkas toms svarbioms pareigoms ir užtat buvo atstumtas, o jo vieton pateptas karaliumi Dovidas, kaip tas paskutinysis, iškentėjęs ilgus persekiojimus ir apgalėjęs kliutis, buvo visos tautos pripažintas valdovu, gavo iš Dievo pažadėjimą amžinojo sosto, laimingomis kovomis išplėtė Izraelio ribas, įgijo visai tautai ir sau pačiam didžiausią garbę ir kaip net nusidėjęs ir kietai Dievo nubaustas savo atgaila laimėtąjį sostą sustiprino.

Samuėlio knygas, žiurint jų turinio, galima paskirstyti į tris da-

lis ir užbaigą. Pirmoji dalis (1 Kar. 1, 1—7, 17) yra tai Samuėlio istorija, kurioje pasakojama apie to teisėjo užgimimą bei pašaukimą Hėlio dienose ir apie jo nuopelnus išrinktajai tautai. Antrojoje dalyje (1 Kar. 8, 1—31, 13) randame Sauliaus istoriją, kaip jis tapo Izraelio karaliumi ir kaip prasikaltęs Dievui buvo atstumtas, o jo vieton pateptas Dovidas, kuriam buvo lemta, tik daugelį persekiojimų iškentėjus, užimti amžinąjį jo namams skirtąjį sostą. Trečioji dalis (2 Kar. 1, 1—20, 26) paskirta Dovidso istorijai, kaip tasai karalius, apgalėjęs Saulio ainius, buvo visos tautos pripažintas valdovu ir, gavęs amžinojo sosto pažadėjimą, pildė garbingas savo pareigas, galop kaip jis, sunkiai nusidėjęs ir kietai nubaustas, savo atgailla užsipelnė paveldėtojo sosto sustiprinimą. Užbaigą (2 Kar. 21, 1—24, 25) susideda iš keleto atskirų pasakojimų, paaiškinančių Dovidso istoriją.

3. Nors Samuėlio knygosėse randama daug istoriškų žinių iš paskutiniųjų teisėjų ir pirmųjų karalių laiko, tačiau vyriausis jų autorius tikslas nebuvo parašyti tik tai Hėlio, Samuėlio, Sauliaus ir Dovidso istoriją. Tai pasirodo iš pasakojamų dalykų parinkimo ir sutvarkymo. Visame veikale nerandame pasakytą, kiek metų pildė teisėjo pareigas Samuėlis arba kiek laiko viešpatavo Saulius; negalime iš jo net sužinoti, kokioje tvarkoje įvyko vienas po kito paminėti atsitikimai iš Dovidso gyvenimo, nors iš rašymo budo visai aišku, kad autoriui nestigo šaltinių, iš kurių jis galėjo paimti daug daugiau istoriškų žinių, jei jam būtų rūpėjęs vien istorija. Taigi, autorius regimai turėjo kitą tikslą, kuriam

pasiekti visai gana buvo tų žinių, kurias padavė. Tuo gi tikslu, kaip pasirodo iš viso veikalo, buvo pamokyti, kaip ištikimai Dievas, nežiurint visų tautos nupuolimų, išpildė visus savo dar neįvykusius žadėjimus, įsteigdamas amžinąjį sostą Dovidso namuose. Tiesa, patriarkų ainiai jau buvo tapę didele tauta, jau buvo paveldėję žadėtąją žemę ir padalinę atskiroms giminėms ir šeimynoms tą plotą, apie kurį pranašavo Jokubas, bet pranašystė apie Judą (Prad. 49, 8—11) dar nebuvo išsipildžiusi. Iš Judo turėjo savame laike ateiti Mesijas, tuo gi tarpu Judas turėjo užimti tarp kitų giminių pirmąją vietą. Jei Judo giminė kelionėje per tyrus ir buvo kitų savo brolių priešakyje, jei ji gavo pirmąją dalį Palestinos padalinime, vedė brolius, Jozuei mirus, prieš Kananiečius ir pirmoji stoji į kovą, kuomet reikėjo nubausti Benjaminą giminę, bet toliaus Teisėjų knygoje nesimato Judo giminės pirmenybės. Tačiau Dievas nebuvo užmiršęs savo pažadėjimų. Paskutiniai Rutos knygos žodžiai, kuriais išvardijami Judo ainiai iki Dovidui, parodo, kad Judo giminės išaugstinimo vanda buvo jau atėjusi. Pirmasis Dievo pašauktasis iš Judo giminės karalius Dovidas, atsitikimai pranokusieji jo pašaukimą, jojo išaugstinimas ir sustiprėjimas ant paveldėtojo sosto tai yra svarbiausias Samuėlio knygų dalykas. Pasakojama paties Samuėlio istorija, nes juo Dievas teikėsi pasinaudoti kaip įrankiu amžinojo sosto įsteigime, prirengiant visųpirma tautą, kad ji taptu to sosto verta, ir per jį suteikiant Dovidui teisę tą sostą apimti. Pasakojama Sauliaus istorija, kad pamokius, jog ne bet kokiam karaliui gali būti įteikta ka-

rališkoji lazda, o tik tam, kurs yra pagal Dievo širdį. Todėl tai ir regisi, kad pirmasis Samuėlio knygy autoriaus tikslas buvo iškelti aikštėn Dievo ištikimumą, apsireiskusį amžinojo sosto įsteigime Dovidio namuose.

Antrinis tų knygy tikslas galėjo būti tas, kad, nurodžius skirtumą tarp Sauliaus ir Dovidio, statyti prieš akis visiems busiantiems Izraelio karaliams pavyzdį, iš kurio jie mokytusi, kokio karaliaus Dievas nori savo išrinktajai tautai.

4. Samuėlio knygos turi ypatingą svarbumą, ne tik dėl to, kad jose pirmą sykį minimas Mesijo vardas, bet ypač dėlto kad karalius Dovidas daugelyje savo gyvenimo aplinkybių, savo nužemimuose ir kentėjimuose, o taipogi savo išaugstinime ir šlovėje, pasirodo kaip tikras paveikslas, figura Kristaus; jis suvienijo savo ypatoje visas tris Išganytojo pareigas, nes buvo karalius pagal Dievo širdį, buvo pranašas savo psalmėse ir galop pildė iš dalies kunigo pareigas, apsivilkdamas kunigiškais drabužiais ir laimindamas tautą kunigų budu. Istorijos žvilgsniu Samuėlio knygos ypač svarbios yra dėlto, kad čionai matome, kaip stojus atskirų Dievo pašaukiamų Teisėjų vieton karaliams, kuriems Viešpats toliaus nebevadovavo betarpiškai, persimainė ne vienas dalykas kaip politiškame stovyje taip ir religijiniame. Jei ir anksčiau nuo pat Mozės laikų nestigo Izraeliui pranašų, tai dabar Dievas juos siųsdavo savo tautai beveik vieną po kito, kad butu jo pilna teisiais atstovais netik pas tautą, bet ir pas karalius ir todėl kad tvarkytų pačią karalių valdžią. Be to, čionai dar matome, kaip susitvarkius išviršinio Dievo garbinimo

apeigoms, pakilo kunigijos orumas ir kaip ji igijo tą įtakmę tautos gyvenime, kuri jai priderėjo iš Dievo paskyrimo.

5. Tikrų žinių apie tai, kas buvo Samuėlio knygy autorius, nėra. Negalėjo juo būti visupirma pats Samuėlis, nes Sauliaus veikalai ir visas Dovidio gyvenimas žymiai vėlesni, kadangi Samuėlis mirė pirm Sauliaus. Ne jo parašyta ir pirmoji veikalo dalis, kame kalbama apie atsitikimus, įvykusius dar prie gyvos Samuėlio galvos, nes viena svarbiausi idėja, pravesta per visą veiklą, jo išvaizda ir rašymo būdo vienodumas liudija, kad visą knygą parašė vienas žmogus. Reikia tečiaus manyti, kad autorius be abejonės naudojosi be kitų šaltinių ypač raštais pranašų Samuėlio, Natano ir Gado, taip vienok kad ne visa paėmė, kas juose buvo, nes Kronikų knygos autorius, kurs sakosi naudojėsis išvardintais šaltiniais, paduoda daug daugiau žinių apie Dovidą, negu randame Samuėlio knygose.

Iš kaikurių Samuėlio knygy išsireiskimų reikia išvesti, kad jų autorius gyveno tuomet, kada žydai buvo jau pasidalinę į dvi karalysti. Pasakymas, kad Sikelėgas, Pilistymų kunigaikščio Achio atiduotas Dovidui, tebepriderėjęs Judo karaliams iki šiai dienai, t. y. iki autoriaus dienų, liudija, kad tuomet jau buvo dvi karalysti, Izraelio ir Judo, nes kolei žydai nebuvo pasidalinę, jų valstija vadinosi tiktai Izraelio karalyste. Be to, išsireiskimo budas, paimtas iš Samuėlio laikų buvo autoriaus laikais pasenęs, nebesuprantamas ir reikalavo paaiškinimo (1 Kar. 9, 9); karalių dukteris dėvėdavo kitokių rūbus negu Dovidio dienoje (2 Kar. 13, 8), galima gi spė-

ti, kad tokią permainą padarė svetimtautės Saliamono pačios. Iš viso to reikia išvesti, kad Samuėlio knygos galėjo atsirasti tik Saliamonui mirus, ir ne be pamato spėjama, kad jos parašytos karaliaus Roboamo dienose, kuomet ypač reikėjo ir pats karalius ir tauta pamokyti, kad jie buvo išklydę iš tikrojo kelio.

6. Nors veikalo autorius nežinomas, bet jo istorišką tikrumą užtektinai patvirtina kitos paskesnės šv. Rašto knygos, kuriose minimi tie patys atsitikimai ir tokiuo pat

budu; apie tai liudija ir pats autorius, paduodamas savo veikale daugybę smulkmenų, kurios visai sutinka su ano laiko papročiais, aprašydamas tikriausiai įvairias jame minimas vietas, apie visus kalbėdamas atvirai, nežiurint ypatų, neslepiant ydų kaip Hėlio ir Sauliaus, taip ir Samuėlio ir Dovidio.

Kad Samuėlio knygos buvo visuomet laikomos Dievo įkvėptomis ir šv. Rašto dalimi, patvirtina daugybė liudijimų Senojo ir Naujojo Įstatymo.

Liber primus Samuelis,
quem nos PRIMUM REGUM
dicimus.

Pirmoji Samuėlio knyga,
kurią mes vadiname PIR-
MAJA KARALIŲ.

I. Samuėlio istorija. 1. Samuėlio užgimimas ir pašventimas.

Caput I. ¹ Fuit vir unus de Ramathaimsophim, de monte Ephraim, et nomen ejus Elcana, filius Jeroham, filii Eliu, filii Thohu, filii Suph, Ephratæus: ² et habuit duas uxores, nomen uni Anna, et nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phenennæ filii: Annæ autem non erant liberi. ³ Et ascendebat vir ille

1. perskyrimas. ¹ Buvo vienas vyras iš Ramataimsofimo Efraimo kalnuose, vardu Elkana. Jis buvo Efratietis, Sufo sunaus Tohaus sunaus Elijaus sunaus Jerohamo sunus. ² Jis turėjo dvi moteri, vieną vardu Oną, o antrą vardu Penėną. Penėna turėjo sunų, o Onai nebuvo vaikų. ³ Tasai vyras eidavo

Pirmojoje Samuėlio knygų dalyje (1, 1—7, 17) aprašomi kaikurie žymesni atsitikimai iš gyvenimo Samuėlio, kuriuo Dievas teikėsi pasinaudoti kaip įrankiu, kad per jį padėtų pamatinį amžinojo sosto akmenį Dovidui namuose.

1, 1—2, 11. Pasakojimas pradedamas paminėjimu Samuėlio užgimimo ir pašventimo Dievui. Nevaisinga Elkanos pati Ona karšta malda prašo sau iš Dievo sunaus, kurį ji žada pašvesti Dievui (1, 1—18), o kada Dievas ją išklauso, ji atiduoda vyriausiam kunigui Hėliui tą savo sunų, kad jis tarnautų šventykloje (1, 19—28), ir prakilnios giesmės žodžiais dėkoja už suteiktąją malonę (2, 1—11).

(1, 1) *Ramataimsofimo*. Tas vardas sudėtas iš dviejų *Ramataim* ir *Sofimo*. Pirmasis yra dviskaitlis vardo *Ramah*, kurs reiškia augštumą arba kauburį. Spėjama, kad Ramos miestas buvo Benjaminio giminėje tarp Betliejaus ir Ebrono. — *Sofimu* rasi vadinosi apylinkė, kame buvo gimtinis Elkanos mie-

stas. Elkana buvo Lėvitas iš Kaato ainijos (vz. 1 Kron. 6, 22...), ir priderėjo prie Efraimo giminės, bet jis su savo šeimyna buvo apsigyvenęs Ramoje. — *Efraimo kalnuose*. Taip vadinosi kalnai einantys Palestinos viduriu ir siekiantys pietuose Benjaminio giminės plotą. — *Efratietis*. Tas vardas čionai ir kaikuriuose kitose vietose reiškia tą pat, ką ir Efraimitas; bet žem. 17, 12; Rut. 1, 2 taippat vadinasi senobinės Efratos arba Betliejaus gyventojai. — (2) *Ona*. Ebr. *Channah*, malonė — *Penėna*. Ebr. *P'ninnah*, perla. — *Nebuvo vaikų*. Tai skaitėsi S. J. didžiausiu pažeminimu ir nelaimė. — (3) *Eidavo*: taip kaip buvo liepta Mozės įstatyme (Atk. 16, 16); pasiimdamas su savim ir šeimyną Elkana darė daugiaus, negu reikalavo įstatymas, ir tai buvo pagirtina. — *Kareivijų Viešpačiui*. Ebr. *Jahveh c'ba'oth*. Tas garbingas Dievo vardas, vartojamas toliaus S. J. gan dažnai, sutinkamas čionai pirmą sykį. Iš ko ta Viešpaties kareivija susideda, paaiškino dan-

de civitate sua statutis diebus, ut adoraret, et sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni et Phinees, sacerdotes Domini. ⁴ Venit ergo dies, et immolavit Elcana, deditque Phenennæ uxori suæ, et cunctis filiis ejus, et filiabus partes: ⁵ Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluderat vulvam ejus. ⁶ Affligebat quoque eam æmula ejus, et vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret quod Dominus concludisset vulvam ejus: ⁷ sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: et sic provocabat eam: porro illa flebat, et non capiebat cibum. ⁸ Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? et quare non comedis? et quam ob rem affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?

⁹ Surrexit autem Anna postquam comederat, et biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini, ¹⁰ cum esset Anna amaro animo, oravit ad Domi-

iš savo miesto paskirtomis die-nomis pagarbintų ir aukų dary-tų kareivijų Viešpačiui Sile. Te-nai gi buvo du Hėlio sunu Of-nis ir Pinėas, Viešpaties kuni-gai. ⁴ Taigi, atėjo diena, ir El-kana, atnašavęs aukas, davė dalis savo pačiai Penėnai ir vi-siems jos sunums bei dukterims. ⁵ Onai gi davė nuliudęs vieną dalį, nes jis mylėjo Oną. Bet Viešpats buvo užrakinęs jos iš-čią. ⁶ Vargino ją taipogi jos pa-vydininkė ir labai kankino tuo, kad prikaišiojo, jog Viešpats bu-vo užrakinęs jos iščią. ⁷ Taip ji darė kas metai, kuomet, laikui atėjus, keliavo pas Viešpaties šventyklą, ir taip ją erzino; Ona gi verkdamas ir neimdavo valgio. ⁸ Tuomet jos vyras Elkana jai tarė: Ona, ko verki? ir kodėl nevalgai? kodėl tavo širdis nu-liudusi? Argi aš tau ne gere-snis už dešimtį sunų?

⁹ Taigi, pavalgįus ir atsigėrus Sile, Ona atsikėlė; o kuomet ku-nigas Hėlis sėdėjo ant krasės ties Viešpaties šventyklos du-rimis, ¹⁰ Ona, turėdama labai ap-kartusią širdį, meldėsi į Vieš-

giškosios kariuomenės kunigaikštis žemiškam Dievo paskirtam vadui Jozuei (vz. Joz. 5, 14). Kaikuriuose vietose tuo vardu apimami netik aniolai, bet taipogi žvaigždės. Kolei Abraomo giminė darė vieną didelę šeimyną, Dievas norėjo, kad jį vadintu vardu, išreiškiančiu artimybę su ta šeimyna: Abraomo, Izaoko, Jokubo Dievas, jūsų tėvų Dievas; bet dabar, kada iš Izraelitų pasidarė visa tauta, kuri trumpu laiku turėjo gauti karalių, Dievas pasirodo turįs savosios kariuomenės apstoto karaliaus vardą. — *Sile*. Tenai tebebuvo nuo Jozuės laikų sandomos šėtra ir skrynja. — *Tenai gi buvo du...* Tas patėmi-jimas turi prirengti tolimesnį pasakojimą.

— (4) *Davė dalis...* Plg. Kun. 7, 11... — (5) *Vieną dalį*. Tikriaus anot ebr. t., dvi dali. — (6) *Pavydininkė*. Penėna pavydėjo Onai didesnės vyro meilės. Taip daugmoterystė ir geriausiose šeimynose buvo daugelio nesutikimų šaltinis. — (8) *Jai tarė: vieną sykį*. — *Už dešimtį sunų*: už daugelį vaikų.

(9) *Hėlis*: vyriausis tuo metu kunigas. Jis buvo Aaronso ainis per Itamarą (vz. 1 Kron. 24, 3). Kada ir kodėl vyriausiojo kunigo pareigos perėjo iš Eleazaro ainijos į Itamaro, nežinia. — *Ant krasės...* Buvo tai regimai tam tyčia padaryta vieta ties šėtros anga, kame vyriausis kunigas paprastai sėdėdavo iškilmingesniuose atsitiki-

num, flens largiter, ¹¹ et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, et novacula non ascendet super caput ejus. ¹² Factum est autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus. ¹³ Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam Heli temulentam, ¹⁴ dixitque ei: Usquequo ebria eris? digere paulisper vinum, quo makes. ¹⁵ Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque et omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini. ¹⁶ Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris, et mœroris mei locuta sum usque in præsens. ¹⁷ Tunc Heli ait ei: Vade in pace: et Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum. ¹⁸ Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in

patį, apščiai raudodama, ¹¹ ir padarė apžadą, sakydama: Kareivijų Viešpatie, jei pažvelgsi ir pasižiūrėsi į tavo tarnaitės suspaudimą, atsiminsi mane ir neužmirši tavo tarnaitės, jei duosi savo vergei vyriškį vaiką, aš jį atiduosiu Viešpačiui visoms jo gyvenimo dienoms, ir skustuvas nepereis per galvą. ¹² Atsitiko gi, kad jai ilgai besimeldžiant Viešpaties akyvaizdoje, Hėlis veizdėjo į jos burną. ¹³ Ona tuotarpu kalbėjo savo širdyje, ir tik jos lupos krutėjo, bet balso visai nesigirdėjo. Todėl Hėlis manė ją esant apsigėrusią ¹⁴ ir jai tarė: Kolei gi busi girta? Suvirškink truputį vyną, kurio esi pilna. ¹⁵ Ona, atsakydama, tarė: Anaip tol. mano pone, nes aš esu labai nelaiminga moteriškė; vyno ir nieko kito, kas gali nugirdyti, aš negeria, bet tik atvėriaus savo dušią Viešpaties akyvaizdoje. ¹⁶ Nemanyk apie savo tarnaitę kaip apie vieną iš Belialio dukterų, nes dėlei skausmo ir sielvarto daugybės aš kalbėjau iki šiai valandai. ¹⁷ Tuomet Hėlis jai tarė: Eik ramybėje, o Izraėlio Dievas teis pildo tavo prašymą, su kuriuo į jį kreipeis. ¹⁸ Ji gi tarė: Kadgi tavo tarnaitė rastu tavo akyse malonę. Po to mo-

muose. — (11) *Visoms jo gyvenimo dienoms.* Gimsiantis kūdikis kaipo Lėvito sunus ir be ypatingo apžado priderėjo Viešpačiui, bet butu turėjęs pildyti Lėvito pareigas nuo 25. savo amžio metų lig 50; Ona gi žada jį pašvęsti visam jo gyvenimui ir tai kaipo nazarajų. Plg. Sk. 4, 3; 8, 24. — *Skustuvas nepereis...* Nekerpami plaukai buvo nazarajų žymė. Plg. Sk. 6, 1... Teis. 13, 2-5. — (14) *Kolei gi busi girta:* kolei gi elgsies, kaip elgiasi girtuokliai. — (16) *Viena iš Belialio dukterų,* t. y. tarsi bučiau išvir-

kusi moteriškė. Plg. Teis. 19, 22; Atk. 13, 13. Nors ir visai neteisingai įtarta, Ona tečiaus atsako ir paaiškina sa o pasielgimą labai nuolankiai. — (17) *Eik ramybėje...* Pamatęs savo paklydimą, Hėlis tėviškai atsisveikindamas su moteriške išreiškia jai savo linkėjimus. — (18) *Jos veidas...* Ebr. t. galima butu išversti taip: ir jos veidas jau nebebuvo daugias tas pats, t. y. nebesimatė ant Onos veido paprasto nuliudimo, nes jis pasidarė visai ramus.

viam suam, et comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati.

¹⁹ Et surrexerunt mane, et adoraverunt coram Domino: reversique sunt, et venerunt in domum suam Ramatha. Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam: et recordatus est ejus Dominus. ²⁰ Et factum est post circumum dierum, concepit Anna, et peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel: eo quod a Domino postulasset eum.

²¹ Ascendit autem vir ejus Elcana, et omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, et votum suum, ²² et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, et ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi jugiter. ²³ Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, et mane donec ablactes eum: precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, et lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte. ²⁴ Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, et tribus modiis farinæ, et amphora vini, et adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus: ²⁵ et immolaverunt vitulum, et obtulerunt puerum Heli. ²⁶ Et ait Anna: Obsecro mi domine, vi-

teriškė nuėjo savo keliu ir valgė, o jos veidas daugiaus nebepersimainė.

¹⁹ Atsikėlę rytmetį, jie pagarbino Viešpaties akyvaizdoje, grįžo atgal ir atėjo į savo namus Ramaton. Elkana gi pažinojo savo moterį Oną, ir Viešpats ją atsiminė. ²⁰ O praslinkus dienoms atsitiko, kad Ona pradėjo, pagimdė sunų ir jį praminė vardu Samuėlis, nes ji buvo jo prašiusi iš Viešpaties.

²¹ Paskui jos vyras Elkana ir visi jo namai nuėjo atnašautų Viešpačiui iškilmingos aukos ir savo apžado, ²² bet Ona neėjo, nes ji kalbėjo savo vyrui: Aš neeisiu, kolėi kudikis nebus nujunkytas; paskui aš jį nuvesiu, kad pasirodytu Viešpaties akyvaizdoje ir pasiliktu tenai nuolat. ²³ Jos vyras Elkana jai tarė: Daryk, kas tau rodosi gera, ir pasilikk kolėi jo nenujunkysi; o aš maldauju, kad Viešpats išpildytu savo žodį. Taigi, moteriškė pasiliko ir žindė savo sunų, kolėi jo neatpratino nuo pieno; ²⁴ o nujunkius vedėsi jį draug su savim, su trimis veršiais, trimis miltų saikais ir asuočiu vyno ir jį nusivedė prie Viešpaties namų Sile. Vaikas gi dar tebebuvo visai mažas. ²⁵ Jie paaukojo veršį, ir atidavė vaiką Hėliui. ²⁶ O Ona tarė: Meldžiamasis mano pone, kaip gyva ta-

(19) *Ramaton*: Ramon. Vz. aug. 1. eil. — *Atsiminė*: suteikė jai malonę, kurios prašė. — (20) *Samuėlis*. Ebr. *Šmu'el*. Tas vardas sutrumpintas iš žodžių *Š'mua' 'el* ir reiškia Dievo išklauskas.

(21) *Iškilmingos*: metinės. — *Savo apžado*. Regimai ir Elkana buvo padarę iš savo pusės apžada, jei Dievas duos Onai

sunų. — (22) *Kolėi kudikis nebus nujunkytas*. Rytų kraštuose kudikius žindo gana ilgai; jie nujunkomi trečiais metais. Plg. 2 Mak. 7, 28. — (24) *Su trimis veršiais*. Tikriaus: su treigiu veršiu. Prie kruvinos aukos buvo pridėdama miltų ir liejamoji auka; todėl buvo pasiimta ir tų dalykų. Plg. Kun. 6, 14... — (26) *Kaip*

vit anima tua domine: ego sum illa mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum. ²⁷ Pro puero isto oravi, et dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum. ²⁸ Idcirco et ego commodavi eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum.

Et oravit Anna, et ait:

Caput II. ¹ Exsultavit cor meum in Domino,
et exaltatum est cornu meum in Deo meo:
dilatatum est os meum super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.

² Non est sanctus, ut est Dominus:
neque enim est alius extra te,
et non est fortis sicut Deus noster.

³ Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes:

recedant vetera de ore vestro:

quia Deus scientiarum Dominus est,
et ipsi præparantur cogitationes.

vo dušia, pone! aš esu ana moteriškė, kuri čionai stovėjo tavo akyvaizdoje, meldama Viešpatį. ²⁷ Aš meldžiausi dėlei šito vaiko, ir Viešpats man suteikė mano prašymą, su kuriuo aš į jį kreipiaus. ²⁸ Todėl tai aš jį pavedžiau Viešpačiui visoms dienoms, kolei jis bus pavestas Viešpačiui. Ir jie tenai pagarbino Viešpatį.

Ona gi meldėsi ir tarė:

2. perskyrimas. ¹ Mano širdis linksminosi Viešpatyje, ir mano ragas augstyn pakilo mano Dievuje; mano burna atsivėrė prieš mano neprietelius; nes aš džiaugiaus tavo išganymu.

² Neivienas nėra taip šventas kaip Viešpats; nes ir nėra kito, tave atskyrus, ir neivienas nėra taip galingas kaip mūsų Dievas!

³ Liaukitės kalbėję nuolatos pasididžiavimo žodžiais, kuriais giriatės; teatstoja seni dalykai nuo jūsų burnos, nes Viešpats yra visokio žinėjimo Dievas, ir jam atidengtos mintys.

gyva... Prisiekos žodžiai. Jie gana dažnai sutinkami šitoje knygoje. — (28) *Kolei jis bus pavestas...* Visam jo gyvenimui.

Ona gi meldėsi... Onos malda turi pavidaų gražios giesmės, kurioje ji dėkoja už sau suteiktą malonę ir draug išreiškia savo pasitikėjimą Viešpačiu busiančiam laikui.

(2, 1) *Mano širdis...* Giesmė prasideda didžiausio džiaugsmo išreiškimu. — *Mano ragas...* Augstyn iškeltas ragas yra ženklas vidujinės stiprybės. Metafora paimta nuo raguotųjų gyvulių, kurie savo stiprybę apreiškia ragais. Panašumas tarp šitos giesmės žodžių ir švenč. Panelės

bei Zakarijo giesmių (vz. Lk. 1, 46.. 48...) parodo, kad Izraelitai Onos giesmėje matė netik džiaugsmo išreiškimą vien dėlei jai ypatingai suteiktosios malonės, bet taipogi ir pranašystę apie Dievo Apeizdos veikimą tolimoje ateityje. — *Mano burna...* Ona nebeįjo dabar žmonių prikašiojimų, nes Dievas ją buvo išliuosavęs nuo paniekinimo. — (2) *Neivienas...* Čionai Ona ima šlovinti Dievo privalumus, šventumą ir visagalybę. — *Galingas.* Ebr. t.: *Cur, uola.* Vz. Atk. 32, 4 paaišk. — (3) *Seni dalykai.* Geriausias pasididžiavimas. — *Nes Viešpats yra...* Tais žodžiais šlovinamas Dievo visžino-

- ⁴ Arcus fortium superatus est,
et infirmi accincti sunt robore.
- ⁵ Repleti prius, pro panibus se
locaverunt:
et famelici saturati sunt,
donec sterilis peperit plurimos:
et quæ multos habebat filios,
infirmata est.
- ⁶ Dominus mortificat et vivifi-
cat,
deducit ad inferos et reducit.
- ⁷ Dominus pauperem facit et
ditat,
humiliat et sublevat.
- ⁸ Suscitavit de pulvere egenum,
et de stercore elevat paupe-
rem:
ut sedeat cum principibus,
et solium gloriæ teneat.
Domini enim sunt cardines
terræ,
et posuit super eos orbem.
- ⁹ Pedes sanctorum suorum ser-
vabit,
et impii in tenebris contices-
cent:
quia non in fortitudine sua
roborabitur vir.
- ¹⁰ Dominum formidabunt adver-
sarii ejus:
et super ipsos in cœlis tonabit:
Dominus judicabit fines terræ,
et dabit imperium regi suo,
et sublimabit cornu Christisui.

- ⁴ Karžygių kilpinis apgalėtas,
ir silpnieji sujuosti stiprybe.
- ⁵ Kurie pirma buvo sotūs, ap-
siėmė tarnauti už duoną,
o alkanieji pasotinti;
nevaisingoji pagimdė daugelį,
o turėjusi daug vaikų susilp-
nėjo.
- ⁶ Viešpats marina ir gaivina,
nuveda į mirusiųjų buveinę ir
atgal atveda.
- ⁷ Viešpats daro beturčiu ir tur-
tingu,
nužemina ir išaugština.
- ⁸ Jis pažadina iš dulkių varg-
dienį
ir iš purvų pakelia beturtį,
kad sėdėtų su kunigaikščiais
ir gautu šlovės sostą.
Nes Viešpaties yra žemės pa-
matai,
ir ant jų jis padėjo pasaulį.
- ⁹ Jis sergės savo šventųjų kojas,
ir bedieviai nutils tamsybėje;
nes ne savo stiprybe bus vy-
ras stiprus;
- ¹⁰ Viešpaties bijosis jojo priešai;
jis griaus ant jų danguose,
Viešpats teis žemės ribas,
duos valdžią savo karaliui
ir išaugštins savo Pateptojo
ragą.

jimas. — (4-8) *Karžygių...* Antitėžimis aprašoma Dievo visagalybė. — *Apgalėtas*. Ebr. t.: sulaužytas. — *Pasotinti*. Ebr. t.: lio vėsi, t. y. jie nebealksta, arba turi atilsi. — *Daugelį*. Ebr. t.: septynis. Skaitlinė išreiškianti nemažą skaitlių. — *Susilpnėjo*: nustodama vaikų. Ebr. t.: nuvyto. — *Mirusiųjų buveinę*. Ebr. š'ol. Plg. Atk. 32, 29 ir k. — (9) *Sergės...* *kojas*, t. y. visą jų pasiėlgimą, duodamas savo šviesos apstybę. — *Nutils*. Ebr. t.:

pražus. — (10) *Jis griaus ant jų*. Griaušmas yra ženklas prisiartinančio Dievo teismo ir bausmės. — *Teis žemės ribas...*: visą pasaulį. — *Savo karaliui*: kurį Viešpats išsirinks. Daugelis aiškintojų mato Onos žodžiuose apie karalių ir Pateptąjį pranašystę apie Mesiją. Tečiau tuodu vardu visupirma pritinka Dovidui, kurį Onos sunus turėjo patepti karaliumi; bet Dovidas turėjo būti figura Jėzaus Kristaus, todėl Onos giesmės žodžiai pradėjo

¹¹ Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

¹¹ Po to Elkana sugrižo Ramaton į savo namus; vaikas gi buvo tarnas Viešpaties akylaizdoje po kunigo Hėlio akimis.

2. Dievas apskelbia bausmę Hėlio namams ir išrenka Samuėlį savo pranašu.

¹² Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum, ¹³ neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, ¹⁴ et mittebat eam in lebetem, vel in caldarium, aut in ollam, sive in cacabum: et omne, quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi: sic faciebat universo Israel venientium in Silo. ¹⁵ Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, et dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. ¹⁶ Dicebatque illi immolans: Incendatur primum juxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim

¹² O Hėlio sunys buvo Belialio vaikai, kurie nežinojo Viešpaties, ¹³ nei kunigų pareigos tautai; bet kas tik pasipjaudavo auką, ateidavo kunigo tarnas, tebeverdant mėsa, o turėdamas savo rankoje trišakę, ¹⁴ įkišdavo į katilą, arba į puodą, arba į karkalį, arba į skardą, ir visa, ką pakeldavo šakelės, kunigas imdavo sau; taip jie darė visam Izraeliui, kas tik ateidavo į Silą. ¹⁵ Net dar nesusmilkius taukų, kunigo tarnas ateidavo ir sakydavo aukojančiam: Duok man mėsos, kad išvirčiau kunigui, nes neimsiu iš tavęs virtos mėsos, bet žalią. ¹⁶ Aukojantis jam sakydavo: Tegul pirma pagal paprotį šiandien bus sudeginti taukai, o paskui imk sau, kiek tik tavo duša trokšta. Anas atsakydamas jam tardavo: Anaip tol, nes turi duoti tuoju; kitaip

pildyties Dovide, bet pilnai jie išsipildė tik tuomet, kada tie žodžiai galėjo atskartoti Marijos giesmėje *Magnificat*.

(11) *Tarnas*. Ebr. ž. *m'sareth* sakomas apie kunigų ir Lėvitų tarnystę.

2, 12—3. 21. Tuo tarpu kad du Hėlio sunu elgiasi labai nedorai (2, 12 - 17), mažas Samuėlis taip ištikimai tarnauja šventykloje, kad Dievas dėlei jo suteikia gausų palaiminimą jojo tėvams (2, 18 - 21). Už nesudraudimą savo vaikų (2, 22 - 26) vienas pranašas, Dievui liepiant, apskelbia Hėliui jo paties ir jojo namų pražūtį (2, 27 - 36). Taipogi ir jaunas Samuėlis gauna

pirmą sykį iš Dievo apreiškimą apie bausmę, sutiksiančią Hėlį draug su jo namais (3, 1 - 18), ir nuo to laiko jis pamažu darosi kas kart labiau žinomas tautai kaip ištikimas Viešpaties pranašas (3, 19 - 21).

(12) *Belialio*. Vž. aug. 1, 16. — *Nežinojo Viešpaties*: tai yra elgėsi kaip bedieviai. — (13 - 16) *Auką...* Aprašoma šitose eilėse prasikaltimą Hėlio sunudu darė dėkovoimo aukose, kurios buvo sujungtos su religijiniu pokiliu. Iš tokių aukų kunigams priderėjo krutinė ir petis kaip jo dalis, kurią jie turėdavo gauti, kuomet aukos tankai buvo sudeginti ant altoriaus (vž. Kun. 7, 30 - 34); imti gi

dabis, alioquin tollam vi. ¹⁷ Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahebant homines a sacrificio Domini.

¹⁸ Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo. ¹⁹ Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam solemnem. ²⁰ Et benedixit Heli Elcanæ et uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fœnore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum. ²¹ Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit, et peperit tres filios, et duas filias: et magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

²² Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui universo Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi: ²³ et dixit eis: Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? ²⁴ Nolite filii mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciat populum Domini. ²⁵ Si

prievarta pasiimsiu. ¹⁷ Taigi, jaunikaičių nusidėjimas buvo labai didis Viešpaties akyvaizdoje, nes jie atitraukdavo žmones nuo Viešpaties aukos.

¹⁸ Vaikas gi Samuėlis tarnavo Viešpaties akyvaizdoje, apjuostas lininiu antpečiu. ¹⁹ Jo motina padarydavo jam taipogi mažą jupele, kurią atnešdavo paširtomis dienomis, ateidama draug su savo vyru iškilmingos aukos atnašautą. ²⁰ O Hėlis laimino Elkaną ir jo pačią ir jam sakė: Viešpats teduoda tau vaikų iš šitos moteriškės užuot užstato, kurį pavedei Viešpačiui. Paskui juodu grįžo į savo vietą. ²¹ Taigi, Viešpats aplankė Oną; ji pradėjo ir pagimdė tris sunus ir dvi dukteri; o vaikas Samuėlis padidėjo pas Viešpatį.

²² Hėlis buvo jau labai pasenęs ir girdėdamas visa, ką jo sunudu darė visam Izraeliui, ir kad juodu miegodavo su moteriškėmis, budėjusiomis prie šėtros angos, ²³ jis jiemsdviejams sakė: Kodėl judu darota tokiuos dalykus, dalykus pikčiausius, apie kuriuos aš girdžiu nuo visos tautos? ²⁴ Nebedarykita, mano sunudu, nes negeras tai gandas, kurį aš girdžiu, kad judu vedata į prasižengimus Viešpaties tautą. ²⁵ Jei nusideda vie-

mėsos dalį pirm to sudeginimo ir kepti sau nuošaliai buvo didis prasikaltimas, lygus šventvagystei (vz. žem. 29. eil.). — (17) *Nes jie atitraukdavo...* Ebr. t.: nes žmonės niekindavo Viešpaties auką. Dabartiname Vulgatos tekste yra spaudos klaida, nes seniaus buvo ne *retrahebant...* bet: *detrahebant homines sacrificio*.

(18) *Lininiu antpečiu*. Iš brangios medegos padarytas antpetis (*efod*) buvo vyriausiojo kunigo apdaras (vz. Iš. 28, 6...); bet vėlesniais laikais jį rasi apšvilkdavo taipogi ir paprasti kunigai. Samuėlio

antpetis buvo lininis, todėl tik išvaizda buvo panašus į vyriausiojo kunigo efodą; bet ir tai buvo ženklas jo tarnystės Viešpačiui. — (19) *Jupele*. Ebr. *m'el* vadinosi ilga vyriausiojo kunigo juopa, o taipogi ir kitų augštą ir garbingą vietą užimančių žmonių; todėl kudikiui toks apdaras buvo nepaprastas (plg. Iš. 28, 31; 1 Kron. 15, 27; 1 Kar. 15, 27; 2 Kar. 13, 18; Job. 2, 12). — (21) *Padidėjo*: augo.

(22) *Su moteriškėmis, budėjusiomis...* Tos moteriškės atlikdavo įvairius darbus prie šventyklos. Plg. Iš. 38, 8; Lk. 2, 37.

peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

²⁶ Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Domino quam hominibus. ²⁷ Venit autem vir Dei ad Heli, et ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Ægypto in domo Pharaonis? ²⁸ Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et porteret ephod coram me: et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. ²⁹ Quare calce abjecistis victimam meam, et munera mea quæ præcepi ut offerrentur in templo: et magis honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? ³⁰ Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut

nas žmogus kitam žmogui, galima už jį permaldauti Dievą, bet jei žmogus nusideda pačiam Dievui, kas už jį melsis? Bet jie neklausė savo tėvo balso, nes Viešpats norėjo juos pražudyti.

²⁶ Tuotarpu vaikas Samuėlis darė pažangą ir augo, ir įtikdavo kaip Viešpačiui taip ir žmonėms. ²⁷ Vienas gi Dievo žmogus atėjo pas Hėlį ir jam tarė: Štai, ką sako Viešpats: Argi aš ne atvirai apsireiškiau tavo tėvo namams, kuomet jie buvo Aigypte Paraono namuose? ²⁸ Aš jį sau išsirinkau kunigu iš visų Izraelio giminių, kad artintusi prie mano altoriaus, degintu man smilkalus ir nešiotu efodą mano akylaizdoje, daviau tavo tėvo namams visa iš Izraelio sunų aukų. ²⁹ Kodėl kojomis paspyrėte mano auką ir mano dovanas, kurias aš įsakiau atnašauti bažnyčioje? ir kodėl tu labiau gerbei savo sunudu negu mane, valgydami iš kiekvienos mano tautos Izraelio aukos pirmuones? ³⁰ Todėl Viešpats Izraelio Dievas, sako: Aš ištikrųjų kalbėjau, kad tavo namai ir

— (25) *Jei nusideda...* Mintis šitos ne visų vienodai vėrčiamos eil. regisi yra toki: Jei vienas žmogus nusideda kitam, galima permaldauti Dievą, nes čia pat yra Dievo šėtra, kurioje jis gali melsties, ir auka, su kurios pagalba galima susiderinti su Dievu. Bet jei kas nusideda pačiam Dievui, paversdamas jo šventyklą paleistuvavimo vieta ir atstumdamas žmones nuo jo aukų, koki gi dar lieka kita auka arba Dievui tinkanti malda, kuria būtų galima, pagal Dievo valią, laimėti kaltybės dovanojimą ir pasigailėjimą? — *Bet jie neklausė...* Koki bausmė buvo paskirta įstatyme už nepaklasnumą, vz. Atk. 21, 18... — *Viešpats norėjo...* Iš šitų žodžių pasirodo, kad Hėlio sunudu buvo sukietinusiu savo širdį nusidėjimais ir Die-

vo malonės atstumimu, todėl seniai buvo užsipelninsiu mirtį. Plg. Iš. 4, 21.

(26) *Darė pažangą ir augo...* Plg. Lk. 2, 52. — (27) *Dievo žmogus:* pranašas. Daugiau žinių apie jį šv. Rašte nėra. — (28) *Aš jį:* Aaroną. Toliaus primename svarbiausios kunigų pareigos: aukų darymas, smilkalų deginimas, tarpiuinkavimas tarp Dievo ir tautos ir nešiojimas Izraelio sunų vardo Viešpaties akylaizdoje. Plg. Iš. 28, 12. — *Iš Izraelio sunų aukų:* aukų dalį, paskirtą kunigams. Vz. Atk. 18, 1. Išrinkimas buvo visudidžiausi geradarystė, užlaikymo suteikimas tik priedas. — (29) *Kojomis paspyrėte.* Taip išreiškiama aukų paniekimo didumas. — *Valgydami...* Primenama piktai Hėlio sunų darbai. Vz. aug. 12, 16. — (30) *Sako*

domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. ³¹ Ecce dies veniunt: et praecidam brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. ³² Et videbis aemulum tuum in templo, in universis prosperis Israel: et non erit senex in domo tua omnibus diebus. ³³ Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed ut deficient oculi tui, et tabescat anima tua: et pars magna domus tuae morietur cum ad virilem aetatem venerit. ³⁴ Hoc autem erit signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni et Phinees: In die uno morientur ambo. ³⁵ Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, et animam meam faciet: et aedificabo ei domum fidelem, et ambulabit eam Christo meo cunctis diebus.

tavo tėvo namai tarnaus mano akyvaizdoje per amžius. Dabar gi Viešpats sako: tebuna tai toli nuo manęs; bet, kas mane pašlovins, tą aš pašlovinsiu, kurie gi mane paniekina, bus paniekinti. ³¹ Štai, ateina dienos, ir atkirsiu tavo petį ir tavo tėvo namų petį, kad per visas dienas nebūtų pasenusio tavo namuose. ³² Ir kuomet Izraelis bus visame laimingas, tu matysi bažnyčioje tą, kuriam pavydėsi, ir nebus tavo namuose senas žmogaus per visas dienas. ³³ Tečiaus neprašalinsiu visai vyro iš tavęs nuo savo altoriaus, bet tavo akis turės aptemti ir tavo dušia kremsties, ir didelė tavo namų dalis numirs, atėjus į vyrų amžį. ³⁴ Ženklu gi tau bus tai, kas atsitiks dviem tavo sunum, Ofniui ir Pinėui: Abu du numirs viena diena. ³⁵ O aš pažadinsiu sau ištikimą kunigą, kurs darys kaip mano širdžiai ir mano dušiai patinka; aš jam pastatysiu ištikimus namus, ir jis vaikščios mano Pateptojo akyvaizdoje per visas dienas.

Ebr. *n'um*: rečiaus sutinkamas žodis, kurs reiškia iškilmingą Dievo ištarmę. — *Tarnaus... per amžius*. Dievas tai buvo zadėjęs Aaronui (Iš. 25, 2...), paskui Pinėui (Sk. 25, 13). Savo pažadėjimą jis atima iš Hėlio šeimos. Toliaus nebe kilmė tiesioje linijoje, bet ypatinga vertybė nutars, kas iš Aarono ainių bus vyriausiuoju kunigu. — (31) *Tavo petį...* Petis yra stiprumo simbolis; kontekstas nurodo, kad petimi čionai pavadinti jauni vyrai, visų pirma gi du Hėlio sunu. — *Nebūtų pasenusio*: visi mirs jauni, nesulaukdami senatvės. — (32) *Tą, kuriam pavydėsi*: vyriausį kunigą iš Eleazaro šeimos, kuriai tos augstos pareigos bus sugrąžintos. Vž. 3 Kar. 2, 26. 27. Matys gi Hėlis tą nupuoliną savo ainių akimis, taip pat kaip savo pranokėjų akimis matė išaugstinimą. Toki prasmė yra Vulga-

tos, bet ebr. ž. *car* reiškia tikriausiai ne *aemulum*, bet *suspandum*; todėl čionai rasi pranašaujama apie artimą pralaimėjimą Afėke ir paėmimą nelaisvėn sandoros skrynios (vž. žem. 4, 1...). — (33) *Neprašalinsiu visai*. Nevisi Hėlio ainiai bus išnaikinti; kairieji jų pasiliks, bet tik dėlto kad būtų liudytojais jų namų suvargimo. — *Didelė tavo namų dalis...* Vž. žem. 20, 18. — (34) *Ženklu gi tau bus*: kad pranašystė išsipildys. Vž. žem. 4, 11. — (35) *Ištikimą kunigą*: tikriausiai ne Samuėlį, nes jis buvo tik Lėvitas ir nepildė vyriausiojo kunigo pareigų, taipogi ne Kristų, nes jis buvo ne tik vyriausis kunigas, bet draug ir pateptasis—karalius, todėl rasi Sadoką iš Eleazaro šeimos, kurį vyriausiuoju kunigu paskyrė Saliamonas, atstątes Itamaro aini Abiatarą. Vž. 1 Kron. 6, 8 - 15.

³⁶ Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum, et totam panis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

Caput III. ¹ Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta. ² Factum est ergo in die quadam, Heli jacebat in loco suo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre: ³ lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. ⁴ Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens, ait: Ecce ego. ⁵ Et cucurrit ad Heli, et dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi: revertere, et dormi. Et abiit, et dormivit. ⁶ Et adjecit Dominus rursum vocare Samuelem. Consurgensque Samuel, abiit ad Heli, et dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te fili mi: revertere, et dor-

³⁶ Atsitiks gi, jog, kas tik bus likęs tavo namuose, ateis, kad butu už jį pasimelsta, atnašaus sidabrinį pinigą ir duonos pplotį ir sakys: Prileisk mane, meldžiamasis, prie vienos kunigų dalies, kad valgyčiau duonos kąsnelį.

3. perskyrimas. ¹ Vaikas gi Samuėlis tarnavo Viešpačiui Hėlio akyvaizdoje, o Viešpaties žodžiai anose dienose buvo labai brangūs ir nebuvo suteikta regėjimų. ² Atsitiko tat vieną dieną, kuomet Hėlis gulėjo savo vietoje, jo gi akis buvo aptemosios, ir jis negalėjo matyti, ³ kad, dar neužgesintam esant Dievo žiburiui, Samuėlis miegojo Viešpaties šventykloje, kame buvo Dievo skrynja. ⁴ Ir Viešpats pašaukė Samuėlį, kurs atsakydamas tarė: Štai aš. ⁵ Jis nubėgo pas Hėlį ir tarė: Štai aš, nes tu mane šaukei. Tasai tarė: Grįžk ir miegok. Jis nuėjo ir miegojo. ⁶ Viešpats gi vėl ėmė šaukti Samuėlį; o Samuėlis atsikėlęs nuėjo pas Hėlį ir tarė: Štai aš, nes tu mane šaukei. Anas atsakė: Aš tavęs nešaukiau, mano sunau; grįžk ir

— *Mano Pateptojo:* Izraelio karaliaus. Todėl cionai pranašaujama ir apie busimą karalystės įsteigimą. — (36) *Atsitiks gi...* Pranašaujama apie didelį Hėlio šeimynos skurdą. — *Ateis, kad...* Ebr. t.: ateis, kad kniupsčias parpultu prieš jį, t. y. prieš ištikimą kunigą. — *Atnašaus sidabrinį...* Kas prašydavo malonės, tas duodavo dovanų. Hėlio ainiai taip bus nuskurdę, kad tik labai menkas dovanas tegalės duoti; prašys gi jie kaip malonės, kad jiems butu leista pildyti kokias nors paprastų kunigų pareigas ir taip užsipelnyti maistą. Iš paskesnių laikų tokios yra žinios šv. Rašte apie Hėlio ainius. Minimasis jo sunaus Pinėo sunus Achitobas ir Ichahodas (vz. žem. 14, 3, 21), Achitobo sunudu Achijas (14, 3)

ir vyriausis kunigas Achimėlėkas, kurs draug su 48 kitais kunigais iš Itamaro ainijos buvo, Sauliui liepiant, nužudytas (14, 18); Achimėlėko sunus Abiataras nešiojo efodą, karaliaujant Dovidui, bet Saliamono buvo ištremtas į kunigų miestą Anatotą, o jo vieton įstatytas Šadokas iš Eleazaro šeimynos. Vz. 3 Kar. 2, 26, 27, 35.

(3, 1) *Brangūs:* retai apreiškiami. — (3) *Dar neužgesintam...* Liampos ant žibintuvo šėtroje buvo uždegamos vakare ir gesinamos rytmetį. Plg. Iš. 27, 20, 21; 30, 7, 8. — *Viešpaties šventykloje:* tikriausiai kokiam nors kambarėlyje prie pačios šėtros, o ne viduje. Iš tos aplinkybės, kad sandoros skrynja buvo arti, Hėlis suprato, jog Samuėlį šaukia Die-

mi. ⁷ Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. ⁸ Et adiecit Dominus, et vocavit adhuc Samuelem tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, ⁹ et ait: Ecce ego: quia vocasti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum: et ait ad Samuelem: Vade, et dormi: et si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo.

¹⁰ Et venit Dominus, et stetit: et vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine, quia audit servus tuus. ¹¹ Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Israel. quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus. ¹² In die illa suscitabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum ejus: incipiam, et complebo. ¹³ Prædixi enim ei quod judicaturus essem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuerit eos. ¹⁴ Idcirco juravi domui Heli quod non expietur iniquitas domus ejus victimis et muneribus usque in æternum. ¹⁵ Dor-

miegok. ⁷ Taigi, Samuėlis dar nebuvo pažinęs Viešpaties, ir Viešpaties žodis jam nebuvo buvęs apreikštas. ⁸ Viešpats dar trečią sykį pašaukė Samuėlį, kurs atsikėlęs nuėjo pas Hėlį ⁹ ir tarė: Štai aš, nes mane šaukėi. Hėlis tat suprato, kad Viešpats šaukia vaiką, ir tarė Samuėlui: Eik ir miegok, o jai dar tave pašauktu, tu sakysi: Kalbėk, Viešpatie, nes tavo tarnas klauso Taigi, Samuėlis nuėjo ir miegojo savo vietoje.

¹⁰ O Viešpats atėjo, atsistojo ir kaip buvo du sykiu pirma šaukęs, vėl pašaukė: Samuėliau, Samuėliau! Samuėlis gi tarė: Kalbėk, Viešpatie, nes tavo tarnas klauso. ¹¹ Tuomet Viešpats tarė Samuėliui: Štai, aš darau Izraėlyje dalyką, kurį kas tik išgirs, spengs abi jo ausi. ¹² Tą dieną aš sukelsiu prieš Hėlį visa, ką esu kalbėjęs prieš jo namus; pradėsiu ir pabaigsiu. ¹³ Nes aš jam išanksto apskelbiau, kad teisiu dėl nedorybės jo namus per amžius, nes jis žinojo netikusiai pasielgiant jo sunus ir jų nesudraudė. ¹⁴ Todėl aš prisiėkiau Hėlio namams, kad už jo namų nedorybę nebus galima permaldauti aukomis ir dovanomis per amžius. ¹⁵ Samuė-

vas. — (7) *Nebuvo pažinęs*: neturėjo bėtarpiškų santikių su Viešpačiu. Visai kitoks buvo dviejų Hėlio sunų nežinojimas.

(10) *Viešpats atėjo...* Todėl Samuėlis ne tik girdėjo kalbančiojo balsą, bet taipogi matė jam apsieiškiantį Viešpatį regimame pavidale. — (11) *Spengs abi jo ausi*. Išsireikšimas, kuriuo pažymima baisių nelaimių prisiartinimas. Plg. 4 Kar. 21, 12; Jer. 19, 3. — (12) *Sukelsiu... ką esu kalbėjęs*: kas buvo apskelbta per pranašą. Vž. aug. 2, 27... — (13) *Nesudraudė*. Hėlis tikėtai peikė dviejų savo sunų pasielgimą ir tai per daug

vėlai; kaipto tautos teisėjas jis privėlė kitai pasielgti. — (14) *Nebus galima permaldauti*. Ne per pačias aukas buvo atleidžiama kaltė, bet tik tuomet, kada prie jų prisidėdavo tikra atgaila. Hėlio sunų prasikaltimai buvo iš tų, už kuriuos įstatymas neturėjo permaldavimo. Plg. Sk. 15, 26—31; aug. 2, 31 — *Aukomis ir dovanomis*. Anot ebr. t.: kruvinomis (zebach) ir duoninėmis (minchah) aukomis. — (15) *Miegojo*. Ebr. t.: gulėjo. — *Atidarė...* Buvo tai viena iš Lėvitų pareigų; ją pildė Samuėlis. Seniaus sė, tra neturėjo tikrų durų, o tik uždangą

mivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Et Samuel timebat indicare visionem Heli. ¹⁶ Vocavit ergo Heli Samuelem, et dixit: Samuel filii mi? Qui respondens, ait: Præsto sum. ¹⁷ Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro te ne celaveris me: hæc faciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis, quæ dicta sunt tibi. ¹⁸ Indicavit itaque ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat.

¹⁹ Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram. ²⁰ Et cognovit universus Israel a Dan, usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini. ²¹ Et addidit Dominus ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit sermo Samuelis universo Israeli.

lis miegojo iki rytui ir atidarė Viešpaties namų duris. Tečiaus Samuėlis bijojosi pasakyti Hėliui apie regėjimą. ¹⁶ Bet Hėlis pasivadino Samuėlį ir jam tarė: Mano sunau Samuėliau! Tasai atsakydamas tarė: Aš čia. ¹⁷ Jis jį paklausė: Kokie yra žodžiai, kuriuos Viešpats tau kalbėjo? Meldžiu tave, neslėpk nuo manęs. Dievas tai tau tepadaro ir tai teprideda, jei paslėpsi nuo manęs nors vieną žodį iš to, kas tau pasakyta. ¹⁸ Taigi, Samuėlis jam papasakojo visus žodžius ir nepaslėpė nuo jo. O anas atsakė: Jis yra Viešpats; tedaro, kas gera jo akyse.

¹⁹ Samuėlis gi augo, ir Viešpats buvo su juo, ir neivienas iš jo žodžių nekrito žemėn. ²⁰ Ir visas Izraėlis nuo Dano iki Bersabėjai patyrė, kad Samuėlis yra ištikimas Viešpaties pranašas. ²¹ Viešpats ir toliaus apsi-reikšdavo Sile. Nes Viešpats buvo apsi-reiškęs Samuėliui Sile pagal Viešpaties žodį. Ir Samuėlio žodis išėjo į visą Izraėlį.

3. Išsipildymas Dievo nutarimo prieš Hėlio namus.

Caput IV. ¹ Et factum est in diebus illis, convenerunt Phili-

4. perskyrimas. ¹ Anose die-nose atsitiko, kad Pilistymai su-

bet dabar tikriausiai buvo jai pridirbtos ir durys. -- (17) *Dievas tai tau tepadaro...* Prisiekos žodžiai. Plg. Rut. 1, 17. -- (18) *Jis yra Viešpats...* Hėlis buvo kaltas, bet jo tikėjimas ir pasidavimas Dievo valiai tikrai pagirtini.

(19) *Viešpats buvo su juo:* kaip su patriarkais, Moze. Jozue ir kitais savo išrinktaisiais. -- *Neivienas iš jo žodžių nekrito...* Ebr. t.: ir Dievas neleido nukristi. -- Pranašo žodis tuomet krinta žemėn, jei neišsipildo. Išsipildydami Samuėlio žodžiai liudijo, kad jis

ištikrųjų yra Dievo pasiuntinys. -- (20) *Nuo Dano...* Dano miestas pačioje Palestinos šiaurėje, Bersabėja gi pietuose. -- (21) *Viešpats ir toliaus...* Todėl jo žodžiai pasidarė taip retas dalykas, kaip paminėta 1. e. -- *Pagal Viešpaties žodį:* Viešpaties žodžiais. -- *Ir Samuėlio žodis...* Tais žodžiais ebr. t. pradedamas sekantis naujas straipsnis.

4, 1-22. Kilus karei su Pilistymais, Izraėlitai, apgalėti pirmame susirėmime, atsineša į stovyklą sandoros skrynią, bet

sthiim in pugnam: et egressus est Israel obviam Philisthiim in praelium, et castrametatus est juxta Lapidem adjutorii. Porro Philisthiim venerunt in Aphec, ² et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel Philisthæis: et cæsa sunt in illo certamine passim per agros, quasi quatuor millia virorum.

³ Et reversus est populus ad castra: dixeruntque majores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hodie coram Philisthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, et veniat in medium nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. ⁴ Misit ergo populus in Silo, et tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni et Phinees. ⁵ Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamore grandi, et personuit terra. ⁶ Et audierunt Philisthiim vocem clamoris, dixeruntque: Quænam est

sirinko į karę. Taigi, Izraėlis išėjo kovotų prieš Pilistymus ir sustatė stovyklas prie Pagalbos akmens. Tuotarpu Pilistymai atėjo į Afėką ² ir sustojo kariškoje eilioje prieš Izraėlį. Bet prasidėjus kovai, Izraėlis ėmė bėgti nuo Pilistymų, ir tame susirėmime buvo užmušta visur ant laukų apie keturis tukstančius vyrų.

³ Tauta sugrižo į stovyklas, o senesnieji iš Izraėlio sakė: Kodėl Viešpats mus ištiko šandien Pilistymų akylaizdoje? Atsineškime pas save iš Silo Viešpaties sandoros skrynią ir tegul ateina į mūsų tarpą, kad mus išgelbėtų iš mūsų neprietelių rankos. ⁴ Tauta tat nusiuntė į Silą ir pasiėmė iš ten kareivijų Viešpaties, sėdinčiojo ant Kerubimų, sandoros skrynią, o su sandoros skrynja buvo du Hėlio sunu, Ofnis ir Pinėas. ⁵ Atvykus Viešpaties sandoros skryniai į stovyklas, visas Izraėlis ėmė šukauti didžiu šauksmu, taip kad žemė skambėjo. ⁶ Pilistymai išgirdo šauksmo balsą ir tarė: Ką reiškia tas didžio

Pilistymai sumuša juos antrą sykį, palma nelaisvėn skrynią ir užmuša du Hėlio sunu. Patyręs apie tą nelaimę miršta Hėlis o taipogi ir jo marti, pagimdydama sunų.

(4, 1) *Anosė dienos...* į karę. Tų žodžių nėra ebr. t.; jie paimti iš LXX. — *Pagalbos akmens.* Ebr. *'Eben ha'ezar.* Taip ta vieta buvo praminta žymiai vėliaus. Vz. 7, 12. — *Į Afėką:* pietinėje, Palestinoje netoli Maspos. Vz. Joz. 12, 18 ir k. — (2) *Ėmė bėgti nuo...* Ebr. t.: buvo sumuštas.

(3) *Kodėl Viešpats...* Tikra pralaimėjimo priežastis buvo Dievo tarnystės paniekimas. Ji reikėjo visų pirma prašalinti per atgailą; bet Izraėlio vyresnieji sakosi jos nežiną. Dievas leidžia pasilikti tam nežinojimui ir siunčia bausmę, kad iš jos

patį suprastu savo prasikaltimą, o taipogi, kad jis išpildytų savo nutarimą apie Hėlio namus. — *Kad mus išgelbėtų...* Kaip gi jiems galėjo padėti sandoros skrynia, jei jie negerbė pačios sandoros! Izraėlitai dabar žiūri į skrynią ne tikinčiųjų akimis, bet akimis žmonių, pilnų prietarų, ir mano, kad ją galima priversti jiems padėti. — (4) *Kareivijų Viešpaties...* Sandoros skryniai čionai duodamas labai iškilmingas vardas. — *Ant kerubimų.* Ant skrynios viršaus buvo du auksiniu kerubimų paveikslu; jie buvo tarsi Viešpaties sostas. Vz. Iš. 25, 18—22. — *Du Hėlio sunu.* Tuodu buvo didžiausiu kaltininku, nes savo pasielgimu buvo atitolinę žmones nuo Viešpaties, nuo jo sandoros; todėl jūdvių atvykimas buvo tarsi nauja priežastis, kad Izraėlitai turėjo pralaimėti.

hæc vox clamoris magni in castris Hebræorum? Et cognoverunt quod arca Domini venisset in castra. ⁷ Timueruntque Philisthiim, dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes: ⁸ Væ nobis: non enim fuit tanta exsultatio heri et nudiustertius: væ nobis. Quis nos salvabit de manu Deorum sublimium istorum? hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga, in deserto. ⁹ Confortamini, et estote viri, Philisthiim: ne serviatis Hebræis, sicut et illi servierunt vobis: confortamini, et bellate. ¹⁰ Pugnauerunt ergo Philisthiim, et cæsus est Israel, et fugit unusquisque in tabernaculum suum: et facta est plaga magna nimis: et ceciderunt de Israel triginta millia peditum. ¹¹ Et arca Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees.

¹² Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo die illa, scissa veste, et conspersus pulvere caput. ¹³ Cumque ille venisset, Heli sedebat super sellam contra viam spectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille postquam ingressus est, nuntiavit urbi: et ululavit omnis civitas. ¹⁴ Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus hujus? At ille festinavit, et venit, et nuntiavit Heli. ¹⁵ Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et oculi

šauksmo garsas Ebrajų stovyklose? Ir patyrę, kad Viešpaties skrynja atvykusi į stovyklą, ⁷ Pilistymai nusigando ir sakę: Dievas atėjo į stovyklą; vaitodami jie sakę: ⁸ Deja mums; nes nebuvo taip didžio džiaugsmo: nei vakar, nei užvakar; dejamums. Kas mus išgelbės iš šitų prakilnių Dievų rankos? Tie tai yra Dievai, kurie ištiko Aigyptą visokiomis slogomis tyruose. ⁹ Bukite drąsus, Pilistymai, ir bukite vyrai, kad nereiktu tarnauti Ebrajams, kaip jie jums tarnavo; bukite drąsus ir kovokite. ¹⁰ Taigi, Pilistymai kovojo, o Izraelis buvo sumuštas, ir kiekvienas bėgo į savo šėtrą. Pralaimėjimas buvo labai didelis; nes iš Izraelio krito trys dešimtys tukstančių pėstininkų. ¹¹ Dievo skrynja buvo paimta nelaisvėn; žuvo taipogi du Hėlio sūnu Ofnis ir Pinėas.

¹² O vienas vyras iš Benjamin, išbėgęs iš mušio, atėjo tą pačią dieną su perplėtais drabužiais ir dulkėmis apsisbarstęs galvą į Silą. ¹³ Jam ateinant, Hėlis žiurėdamas sėdėjo ant krėsės ties keliu; nes jo širdis buvo pabugusi dėl Dievo skrynios. Anas gi vyras įėjęs apskelbė miestui, ir visas miestas ėmė raudoti. ¹⁴ Hėlis, išgirdęs šauksmo balsą, tarė: Ką reiškia tas garsus trukšmas? O anas pasiškubino, atėjo ir apskelbė Hėliui. ¹⁵ Hėliui gi buvo devynios dešimtys aštuoneri metai; jo akis

ti kovą. — (7) *Dievas atėjo...* Pilistymai atsiliepia apie Viešpatį ir sandoros skrynją pagonių būdu. — (10) *Bėgo į savo šėtrą.* Išsireiškimas, primenant Izraelitų kelionę per tyrus. — *Dievo skrynja buvo paimta...* Plg. Ps. 77, 56.

(13) *Hėlis žiurėdamas...* Jis beveik nieko nebematė. Hėlio pasielgimas liūdija apie jo pagirtiną tikėjimą, kurs tečiaus nepaliuosuoja nuo kaltybės už nesudraudimą savo sūnų. — *Apskelbė miestui...* Taigi, miesto gyventojai patyrė apie ne-

ejus caligaverant, et videre non poterat. ¹⁶ Et dixit ad Heli: Ego sum qui veni de praelio, et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est filii mi? ¹⁷ Respondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Israel coram Philistiim, et ruina magna facta est in populo: insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees: et arca Dei capta est. ¹⁸ Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandævus: et ipse judicavit Israel quadraginta annis. ¹⁹ Nurus autem ejus, uxor Phinees, pragnans erat, vicinaque partui: et audito nuntio quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus, et vir suus, incurvavit se et peperit: irruerant enim in eam dolores subiti. ²⁰ In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit eis, neque animadvertit. ²¹ Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, et pro socero suo, et pro viro suo; ²² et ait: Translata est gloria ab Israel: eo quod capta esset arca Dei.

buvo aptemusios, ir jis nebega-lėjo regėti. ¹⁶ Kuomet anas pasakė Heliui: Aš esu, kurs atvykau iš kovos ir kurs šiandien išbėgau iš mušio, Hėlis jam tarė: Kas gi atsitiko, mano sunau? ¹⁷ Atsakydamas gi tas, kurs buvo atnešęs žinią, tarė: Izraėlis leidosi bėgti iš po Pilstymų akių, ir labai daug iš tautos užmūsta. Be to, žuvo ir du tavo sunu Ofnis ir Pinėas, o Dievo skryniapaimtanelaisvėn. ¹⁸ Anam paminėjus Dievo skrynią, jis krito nuo krasės į užpakalį ir persilaužęs sprandą numirė. Nes jis buvo senas žmogus ir susilaukęs vėlo amžio. Jis teisė Izraėli keturias dešimtis metų. ¹⁹ Jo gi marti, Pinėo pati, buvo nėščia ir turėjo veikiai pagimdyti; išgirdus žinią, kad Dievo skrynia paimta, kad jos uošvis ir jos vyras mirė, ji pasilenkė ir pagimdė; nes ją buvo apnykę staigūs skausmai. ²⁰ Pačioje gi jos mirties valandoje tos, kurios aplink ją stovėjo, jai tarė: Nesibijok, nes pagimdei sunų. Ji joms neatsakė ir tai nepatėmijo. ²¹ Ji praminė vaiką Ichabodu, sakydama: Atimta šlovė iš Izraėlio, nes Dievo skrynia paimta, taipogi dėlei savo uošvio ir dėlei savo vyro; ²² ir ji tarė: Atimta šlovė iš Izraėlio; nes Dievo skrynia buvo paimta.

laime pirma negu Hėlis. — (18) *Anam paminėjus...* Ne sunų mirtis, bet sandoros skrynios pražuvimas įveikia Hėlį taip, kad jis apalpstą, krinta žemėn ir miršta. — (19) *Išgirdus žinią...* Gyvas ir tos moteriškės tikėjimas, nes ir jos širdis labiau jaučia nelaimę dėlei skrynios pagavimo, negu dėlei vyro mirties. — (20) *Pagim-*

dei sunų. Sunaus pagimdymas buvo didžiausi linksmybė Izraėlio moteriškei. Tos aplinkybės priminimu norėta ją sustiprinti, bet veltui, nes jos mintis atkreiptos vien į skrynios likimą. — (21) *Ichabodu.* Tas vardas reiškia: nėra šlovės. — *Nes Dievo skrynia paimta...* Šitie žodžiai yra nebe moteriškės, bet paties autoriaus

4. Sandoros skrynia pas Pilistymus ir jos sugrąžinimas į Izraelitų šalį.

Caput V. ¹ Philisthiim autem tulerunt arcam Dei, et asportaverunt eam a Lapide adjutorii in Azotum. ² Tuleruntque Philisthiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, et statuerunt eam juxta Dagon. ³ Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini: et tulerunt Dagon, et restituerunt eum in locum suum. ⁴ Rursumque mane die altera consurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, et duæ palmæ manuum ejus abscissæ erant super limen: ⁵ porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, et omnes qui ingrediuntur templum ejus, super limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem. ⁶ Aggravata est autem manus Domini super Azotios, et demolitus est eos:

5. perskyrimas. ¹ Pilistymai gi, paėmę Dievo skrynią, ją nusigabeno nuo Pagalbos akmens į Azotą. ² Pilistymai ėmė Dievo skrynią, įnešė ją į Dagono šventyklą ir ją pastatė greta Dagono. ³ O kada sekančią dieną Azotiečiai atsikėlė auštant, štai Dagonas gulėjo kniupsčias ant žemės prieš Viešpaties skrynią. Jie paėmė Dagoną ir pastatė jį atgal į jo vietą. ⁴ Ir vėl atsikėlę sekančios dienos rytą rado Dagoną, gulintį ant savo veido ant žemės ties Viešpaties skrynia; Dagono gi galva ir du atkirstu jo rankų delnu buvo ant slenkščio. ⁵ Tik pats Dagono liemuo buvo pasilikęs savo vietoje. Todėlei Dagono kunigai ir visi, kurie įeina į jo šventyklą, neužmina Dagono slenkščio Azote iki šiai dienai. ⁶ Viešpaties gi ranka sunkiai slėgė Azotiečius ir jis juos naikino; jis ištiko ligomis Azotą ir jo apy-

5, 1—7, 1 Paėmus Pilistymams nelaisvėn sandoros skrynią, Dievas siunčia ant jų slogų (5, 1-12); tai juos priverčia grąžinti skrynią atgal Izraelitams draug su dovanomis (6, 1-18). Bėtsamiečiai užtai, kad nepagerbė tinkamai sandoros skrynios, kietai nubaudžiami, ir galop jį nugabenama į Gabaą (6, 19—7, 1).

(5, 1) *Nuo Pagalbos akmens.* Vž. aug. 4, 1.— *I Azotą.* Tai buvo didžiausias iš penkių Pilistymų miestų; dabar nedidelis sodžius E s d u d. — (2) *Dagono.* Tas dievaitis buvo įvaizdinamas kaip pusiau žmogus ir pusiau žuvis. Plg. Teis. 16, 32. Sandoros skrynią įnešta į jo šventyklą kaip garbingą pergalejimo ženklą. — (3) *Dagonas gulėjo...* Sandoros skrynioje buvo dešimts Dievo įsakymų, kurių pirmas

yra: Neturėsi svetimų dievų mano akivaizdoje. To įsakymo svarbumą turėjo patirti Dagono garbiuntojai Azotiečiai, mitydami savo dievą numestą žemėn ir susilaukdami sunkių bausmių. — (5) *Savo vietoje.* Tų žodžių nėra ebr. ir kituose tekstuose. Antras stebuklas su Dagonu turėjo labiaus įtikrinti Azotiečius, kad jų dievas nukrito ne netyčiomis. — *Neužmina... slenkščio.* Tas paprotys buvo pavirtęs į prietarą, už kurį peikė Izraelitus savame laike pranašas Sofonijas 1, 4-9 — (6) *Ištiko ligomis...* Liga siūsta ant Pilistymų, kiek galima numanyti iš aprašymo, buvo emoroidai. — *Ano krašto sodžiuose...* Tų žodžių nėra ebr. t. Nebuvo jų tikriausiai ir Vulgatoje iki 8 šimtmečiui. Jie paimti iš LXX vertimo ir pa-

et percussit in secretiori parte natium Azotum, et fines ejus. Et ebullierunt villæ et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et facta est confusio mortis magnæ in civitate.

⁷ Videntes autem viri Azotii hujuscemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos: quoniam dura est manus ejus super nos, et super Dagon deum nostrum. ⁸ Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, et dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel. ⁹ Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: et percutiebat viros uniuscujusque urbis, a parvo usque ad majorem, et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consilium, et fecerunt sibi sedes pelliceas.

¹⁰ Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Ad duxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos et populum nostrum. ¹¹ Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum: qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Israel, et revertatur in locum suum, et non interficiat nos cum populo nostro. ¹² Fiebat enim

linkes slaptinėje pasturgalio dalyje. Ano krašto sodžiuose ir laukuose ėmė kibždėti, priviso pelių, ir pasidarė mieste sumišimas dėlei didžio mirimo.

⁷ Matydami gi Azoto žmonės tokią slogą, tarė: Tenepasilieka pas mus Izraėlio Dievo skrynja, nes jo ranka labai slėgia mus ir mūsų dievą Dagoną. ⁸ O nusiuntę jie surinko pas save visus Pilistymų kunigaikščius ir tarė: Kas mums reikia daryti su Izraėlio Dievo skrynja? Gėtiečiai atsakė: Izraėlio Dievo skrynja tegul bus vežiojama aplinkui. Ir jie vežė aplinkui Izraėlio Dievo skrynią. ⁹ Jiems gi ją vežant aplinkui, kiekviename mieste apsireikšdavo Viešpaties ranka labai didžiais žudymais; ji ištikdavo kiekvieno miesto vyrus nuo mažo iki didelio, ir žarnos, išlįsdamos iš savo vietos, pudavo. O Gėtiečiai padarė sumanymą ir pasidirbino sau sėdynių iš odos.

¹⁰ Taigi, jie nusiuntė Dievo skrynią Akaronan. Atvykus Dievo skryniai Akaronan, Akaroniečiai ėmė šaukti ir tarė: Atvedė pas mus Izraėlio Dievo skrynią, kad užmuštu mus ir mūsų žmones. ¹¹ Taigi, jie siuntė ir surinko visus Pilistymų kunigaikščius, kurie tarė: Paleiskite Izraėlio Dievo skrynią; tegul ji grįžta į savo vietą ir neužmuša mūsų draug su mūsų tauta. ¹² Nes kiekviename mie-

aiškina žodžius apie auksines peles. Vz. žem. 6, 5; plg. Ps. 77, 66.

(8) *Gėtiečiai atsakė... tegul bus vežiojama aplinkui...* Anot ebr. t.: Jie (kunigaikščiai) tarė... tegul nuveža į Gėtą. Ir nuvežta Izraėlio Dievo skrynią. O ją nu-

vežus, Viešpaties ranka buvo ant miesto... Ir jis ištiko miesto žmones.

(12) *Kiekviename mieste.* Ebr. t.: visame mieste, todėl Akarone. — *Kiekvieno miesto.* Ebr. t.: miesto. Pilistymai dabar galėjo įsitikrinti, kad jie ne-

pavor mortis in singulis urbibus, et gravissima valde manus Dei: viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natum: et ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in cælum.

Caput VI. ¹ Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus. ² Et vocaverunt Philisthiim sacerdotes et divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt: ³ Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuum, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, et tunc curabimini: et scietis quare non recedat manus ejus a vobis. ⁴ Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi: ⁵ Juxta numerum provinciarum Philisthinorum quinque anos aureos facietis, et quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et similitudines murium, qui demoliti sunt terram: et dabitis Deo Israel gloriam: si forte relevet manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra vestra. ⁶ Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus, et Pharao cor suum? nonne postquam percussus est, tunc dimi-

ste rasdavosi mirties baimė, ir Dievo ranka labai juos slėgdamo. Taipogi tie vyrai, kurie nemirė, buvo ištinkami ligomis slaptinėje pasturgalio dalyje, ir kiekvieno miesto dejavimas kilo į padanges.

6. perskyrimas. ¹ Taigi, Viešpaties skrynias buvo Pilistymų krašte septynis mėnesius. ² O Pilistymai pasivadino kunigus ir žynius ir tarė: Ką padarysime su Viešpaties skrynias? Pasakykite mums, kaip mes privalome ją siųsti atgal į jos vietą. Tie atsakė: ³ Jei siunčiate atgal Izraelio Dievo skrynias, nesiųskite jos tuščios, bet atiduokite jai, ką esate skolingi už nusidėjimą, o tuomet išgysite ir žinosite, kodėl jo ranka nuo jūsų neatstoja. ⁴ Jie tarė: Tai ką gi mes privalome jai atiduoti už prasikaltimą? Tie gi atsakė: ⁵ Pagal Pilistymų plotų skaitlių padarysite penkis auksinius pasturgalius ir penkias auksines peles, nes viena ir ta pati sloga buvo atėjusi ant jūsų visų ir ant jūsų kunigaikščių. Padarysite paveikslus savo pasturgalio ir paveikslus pelių, kuriuos naikino žemė, ir duosite Izraelio Dievui garbę; rasi jis nuims savo ranką nuo jūsų, nuo jūsų dievų ir nuo jūsų žemės. ⁶ Kam kietinate savo širdis, kaip Aigyptas ir Paraonas buvo sukietinę savąją širdį; argi jis jų galop nepaleido, kuomet buvo

veltui buvo nusigandę, kuomet atgabenta sandoros skrynias į Izraelitų stovyklą (aug. 4, 4). Jei ji tuomet nepadėjo ją atsigaubusiems, tai buvo tik ženklas, kad Dievas nori nubauti savo prasikaltusią tautą, bet jos visai neapleidžia.

(6, 1) *Septynis mėnesius*. Skrynias buvo

sugrąžinta kviečiapjuties metu, todėl gegužės mėnesyje; taigi, ji buvo paimta nelaisvės lapkrityje. — (5) *Pasturgalius*. Anot ebr. t.: (emoroidų) puslės. Taip pat ir toliaus. — *Nuo jūsų dievų*. Be Dagono, Pilistymai garbino ir kitus dievačius. — (6) *Kaip Aigyptas ir...* Vž.

sit eos, et abierunt? ⁷ Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum: et duas vaccas foetas, quibus non est impositum jugum, jungite in plastro, et recludite vitulos earum domi. ⁸ Tolletisque arcam Domini, et ponetis in plastro, et vasa aurea, quæ exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus ejus: et dimittite eam ut vadat. ⁹ Et aspicietis: et si quidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, minime: sciemus quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit

¹⁰ Fecerunt ergo illi hoc modo: et tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluderunt domi. ¹¹ Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quæ habebat mures aureos et similitudines anorum. ¹² Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, et itinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes: et non declinabant neque ad dextram neque ad sinistram: sed et satrapæ Philistiim sequebantur usque ad terminos Bethsames.

¹³ Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle: et elevantes oculos suos, viderunt arcam, et gavisi sunt cum vidissent. ¹⁴ Et plaustrum venit in agrum Josue Bethsamitæ, et ste-

ištiktas, ir ar jie neišėjo? ⁷ Dabar tat imkite ir padarykite vieną naują vežimą ir įkinkykite į jį dvi žindami karvi, ant kurių nebuvo uždėta jungo, o jūdvių veršiukus uždarykite namie. ⁸ Po to imkite Viespaties skryniją ir įdėkite į vežimą, o sudėję dėžutėn šaly jos auksinius rykus, kuriais jai užmokėjote už nusidėjimą, paleiskite ją, kad sau eitu. ⁹ Ir veizdėkite: jei ji eis keliu, vedančiu į jos ribas, Bėtsamo linkon, tai jis padarė mums tą didelę nelaimę, o jei ne, žinosime, kad visai ne jo ranka mus palietė, bet kad tai atsitiko netyčiomis.

¹⁰ Taigi, jie padarė taip: ėmė dvi karvi, žindžiusi veršiukus, ir įkinkė į vežimą, o jūdvių veršiukus uždarė namie, ¹¹ į vežimą gi įdėjo Dievo skryniją ir dėžutę, kurioje buvo auksinės pelės ir pasturgalių paveikslai. ¹² Karvidvi ėjo stačiai keliu, vedančiu į Bėtsamą, ir žingsniauvo vienu keliu, eidamos ir baubdamos, ir nesuko nei dešinėn, nei kairėn pusėn; Pilistymų gi kunigaikščiai sekė iki Bėtsamo ribų.

¹³ Bėtsamiečiai tuo metu pjo-vė kviečius slėnyje; jie, pakėlę savo akis, pamatė skryniją ir išvydę apsidžiaugė. ¹⁴ O vežimas atvyko į Jozuės Bėtsamiečio

Iš. 12, 31. — (9) *Bėtsamo*. Lėvityų miestas Judo giminėje. Vz. Joz. 15, 10.

(12) *Karvidvi ėjo stačiai...* Reikėjo laukti, kad žindamos karvės, kurių veršiukus atskirta, grįš į savo tvartą. Atsitiko gi priešingai; todėl tai buvo ženklas,

kad jas vedė dieviška galybė, t. y. tas Dievas, kurio sandoros skryniją turėjo vežti dvi karvi į jo šalį.

(13) *Pjovė kviečius*. Kviečiapjūtė Palestinoje esti gegužės mėnesyje. — (14) *Jie sukapojo...* Vežimas ir karvės nebe-

tit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et ceciderunt ligna plaustris, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino. ¹⁵ Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, et capsellam, quæ erat iuxta eam, in qua erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illa Domino.

¹⁶ Et quinque satrapæ Philistinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa. ¹⁷ Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philistiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum: ¹⁸ et mures aureos secundum numerum urbium Philistiim, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam, quæ erat absque muro, et usque ad Abelmagnum, super quam posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue Bethsamitis. ¹⁹ Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini: et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna.

dirvą ir čionai sustojo. Buvo gi tenai didelis akmuo. Jie sukapojo vežimo medžius ir ant jų uždėjo dvi karvi kaip deginamąją auką Viešpačiui. ¹⁵ O Lévitai nuėmė Dievo skrynią ir greta jos buvusią dėžutę, kurioje buvo auksiniai rykai, ir padėjo ant didžiojo akmens. Vyrai Bėtsamiečiai atnašavo deginamasias aukas ir plovė tą dieną kruvinas aukas Viešpačiui.

¹⁶ Penki Pilistymų kunigaikščiai tai matė ir tą pačią dieną sugrižo į Akaroną. ¹⁷ Šitie yra penki auksiniai paveikslai, kuriuos Pilistymai atidavė Viešpačiui už prasikaltimą: Azotas vieną, Gaza vieną, Askalonas vieną, Gėtas vieną, Akaronas vieną; ¹⁸ ir auksinės pelės pagal Pilistymų miestų skaitlių iš penkių jų plotų, kaip nuo apmurytų miestų taip ir nuo sodžių, buvusių be muro, net ir nuo Didžiojo Abelio, ant kurio padėta Viešpaties skrynią, buvusią iki tai dienai ant Jozuės Bėtsamiečio dirvos. ¹⁹ Viešpats gi ištiko Bėtsamo vyrus, nes jie matė Viešpaties skrynią; jis ištiko septynias dešimtis vyrų iš gyventojų ir iš liaudies penkias dešimtis tukstančių. O tauta rau-dojo, nes Viešpats buvo ištikęs liaudį didžia sloga.

privalo tarnauti žmonių reikalams. nes vežė Dievo skrynią; todėl iš vežimo padaroma malkų, o iš karvių auką. — (18) *Auksinės pelės...* Pilistymai davė auksinių pelių daugiau, negu buvo patarę jų kunigai (aug. 5 e.), nes pelių sloga tikriausiai vargino ne tik penkis didžiausius miestus, bet visą kraštą. — *Net ir nuo didžiojo Abelio.* Tikriaus anot ebr., chald. ir LXX: ir liudytojas yra didelis akmuo, kurs ten yra iki šiai dienai. Žodis *Abelio* regimai atsirado iš žodžio *'eten*, kurs reiškia akmenį. — (19) *Nes jie matė...*

Net ir Lévitams buvo kietai uždrausta veizdėti žingeidžiai į sandoros skrynią (vz. Sk. 4, 19. 20); iš Bėtsamiečių gi pusės tikriausiai apsisieikė tame dalyke tinkamos pagarbos stoka, todėl jie ir buvo nubauti. — *Septynias dešimtis...* Aiškintojai spėja, kad šitoje eil. ebr. tekstas sugadintas. Taigi, ir vertimų tekstai labai nevienodi. Skaitlinė 50.000 negali būti tikra, nes nedideliame Bėtsamo mieste tikriausiai nebuvo iš viso tiek daug gyventojų; todėl anot vieno, ji reikia visai apleisti; anot kitų gi, skaitlinė 50.000 nu-

²⁰ Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? et ad quem ascendet a nobis?
²¹ Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, et reducite eam ad vos.

Caput VII. ¹ Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

²⁰ Tuomet Betsamo vyrai tarė: Kas galės stovėti Viešpaties, šito šventojo Dievo, akylaizdoje? ir pas ką jis eis nuo mūsų?
²¹ Jie nusiuntė pasiuntinius pas Karjatjarimo gyventojus ir tarė: Pilstymai atsiuntė atgal Viešpaties skrynią; ateikite ir veskite ją atgal pas save.

7. perskyrimas. ¹ Taigi, Karjatjarimo vyrai atėjo ir nusigabeno atgal Viešpaties skrynią ir ją įnešė į Abinadabo namus Gabaoje; jo gi sūnų Eleazarą pašventino, kad sergėtų Viešpaties skrynią.

5. Samuėlis telsėjas.

² Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe jam annus vigesimus) et requievit omnis domus Israel post Dominum. ³ Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et præparate corda vestra Domino.

² Ir atsitiko, kad nuo tos dienos, kurioje Viešpaties skrynia pasiliko Karjatjarime, praslinko daug dienų (buvo gi jau dvidešimt metai), ir visi Izraelio namaiturėjoramybę, sekdami Viešpatį. ³ Samuėlis gi kalbėjo visiems Izraelio namams ir tarė: Jei jus grįžtate prie Viešpaties visa savo širdžia, prašalinkite iš savo tarpo svetimus dievus, Baalus ir Astartes; prirengkite savo širdis Viešpačiui ir jam

rodanti visų Betsamo gyventojų skaitlių, iš kurių tarpo žuvę 70.

(²⁰) Šito šventojo Dievo Vž. Iš. 29, 45. 46; Kun. 11, 44. 45. Dievo šventumas reikalauja, kad ir jo garbintojai būtų šventi. Bėsemiečiai prisipažįsta, kad pas juos tokio šventumo nėra, todėl jie bijosi palikti pas save skrynią. — (²¹) Karjatjarimo. Miestas prie kelio iš Jeruzalės į Joppę. Plg. 15, 9. Bėsamiečiai rasi manė, kad sandoros skrynia gražinti reikia atgal į Silą; todėl jie nori tuotarpu ją išsiųsti į Karjatjarimą, kurs yra pa-keleje.

(7, 1) Abinadabo. Spėjama, kad jis buvo Lėvitas. — Gabaoje. Tas žodis čionai ne nuosavus vardas; jis reiškia augštumą

arba kauburį pačiame mieste arba šaly jo, kame pastatyta sandoros skrynia.

7, 2-17. Paraginus Samuėlini, Izraelitai pameta stabus ir ima ištikimai tarnauti Dievui (2-6), kuriai išklaudydamas savo pranašo maldą suteikia Izraeliui tokią pergalėjimą Pilstymų, kad tie nebedrįsta daugiaus jų užpildinėti (7-14), Samuėlis gi ramiai pildo teisėjo pareigas visame krašte (15-17).

(2) Ir atsitiko... Ebr. t. galima taip išversti: Ir atsitiko po tos dienos, kurioje skrynia sustojo Karjatjarime, kad dienos pasidaugino ir praslinko dvidešimt metų, ir kad visa tauta raudojo paskui Viešpatį. — (3) Baalus ir Astartes... Kananie-

et servite ei soli, et eruet vos de manu Philisthiim. ⁴ Abstulerunt ergo filii Israel Baalim et Astaroth, et servierunt Domino soli. ⁵ Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut orem pro vobis Dominum. ⁶ Et convenerunt in Masphat: hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini, et jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

⁷ Et audierunt Philisthiim quod congregati essent filii Israel in Masphath, et ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel, timuerunt a facie Philisthinorum. ⁸ Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum. ⁹ Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino: et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus. ¹⁰ Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthim iniere prælium contra Israel:

vienam tarnaukite, o jis jus išliuosuos iš Pilistymų rankos. ⁴ Taigi, Izraelio sunus prašalino Baalus ir Astartes ir tarnavo vienam Viešpačiui. ⁵ Samuėlis gi tarė: Surinkite visą Izraėlį į Maspatą, kad už jus melsčiaus Viešpačiui. ⁶ Taigi, jie susirinko į Maspatą; jie sėmė vandens ir išliejo Viešpaties akyvaizdoje, alkino save tą dieną ir tenai tarė: Nusidėjome Viešpačiui. O Samuėlis teisė Izraelio sunus Maspate.

⁷ Kuomet Pilistymai išgirdo Izraelio sunus susirinkus Maspate, Pilistymų kunigaikščiai atėjo pas Izraėlį. Tai išgirdę Izraelio sunus, labai nusigando Pilistymų ⁸ ir tarė Samuėliui: Nesiliauk šaukęsis už mus į Viešpatį, mūsų Dievą, kad mus išgelbėtų iš Pilistymų rankos. ⁹ Samuėlis gi ėmė vieną žindomą avinėlį ir jį visą atnašavo kaip deginamąją auką Viešpačiui, Samuėlis taipogi šaukėsi už Izraėlį į Viešpatį, ir Viešpats jį išklausė. ¹⁰ Atsitiko gi, kad Samuėliui atnašaujant deginamąją auką, Pilistymai pradėjo kovą prieš Izraėlį; bet Viešpats su-

čių dievačiai. Plg. Teis. 2, 11. 13. — (5) *Maspatą*. Ebr. *Micpah*, todėl tas pats vardas, ką ir Maspa. Vz. ang. 3, 21; Teis. 20, 1. — (6) *Jie sėmė vandens...* Izraėlitų atgailos ženklai. Atgaila visųpirma įvaizdinama vandens išliejimu, kurs reiškė širdies jausmų išliejimą (plg. Raud. 2, 19); juo rasi dar buvo pažymėtas pasikėtinimas taip pat išvaryti iš savo širdies visokių piktumą, kaip buvo išliejamas vanduo iš indo. Antras atgailos ženklas buvo pasininkas, savęs alkinimas. — *Samuėlis teisė...* Mirus Hėliui, Samuėlis pildė pranašo pareigas ir per dvidešimt metų stengėsi pagerinti religijinį Izraelio gyvenimą; dabar jis pradėda pildyti taipogi tei-

sėjo priedermes ir ima tvarkyti viešą savo tautos gyvenimą.

(8) *Nesiliauk šaukęsis...* Tautoje buvo įvykusi žymi permaina; ji nebeprisitiki saviimi, net laiko save neverta kreipties tiesiog į Viešpatį, bet jieško užtarimo pas Samuėlį ir tiki, kad Dievas išklausys jo maldą. Plg. ang. 4, 3. — (10) *Samuėliui atnašaujant...* Pastatyti altorių toli nuo sandoros šėtros ir atnašauti aukas Samuėlis, kaip pranašas, galėjo, tik Dievui pavilijant; paprastai gi tik kunigai darydavo aukas ir tai prie šėtros. — *Viešpats sugriaudė...* Viešpats apreiškia savo pagalbą, sukeldamas netikėtai didžiausią audrą su baisiais griausmais, kurie nugrąs-

intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philistiim, et exterruit eos, et cæsi sunt a facie Israel. ¹¹ Egressisque viri Israel de Masp̄ath persecuti sunt Philisthæos, et percusserunt eos usque ad locum, qui erat subter Bethchar. ¹² Tulit autem Samuel lapidem unum, et posuit eum inter Masp̄ath et inter Sen: et vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus. ¹³ Et humiliati sunt Philistiim, nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Philisthæos, cunctis diebus Samuelis. ¹⁴ Et redditæ sunt urbes, quas tulerant Philistiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usque Geth, et terminos suos: liberavitque Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel et Amorrhæum.

¹⁵ Judicabat quoque Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ: ¹⁶ et ibat per singulos annos circuiens Bethel et Galgala et Masp̄ath, et judicabat Israelem in supradictis locis. ¹⁷ Revertebaturque in Ramatha:

griaudė su didžiū trenksmu tą dieną ant Pilistymų ir juos nugąsdino, ir jie buvo Izraelio sumušti. ¹¹ O Izraelio vyrai, išėję iš Maspato, vijosi Pilistymus ir juos mušė iki vietai, kuri buvo žemiaus Bėtkaro. ¹² Samuėlis gi ėmė vieną akmenį ir jį padėjo tarp Maspato ir tarp Sėno ir praminė aną vietą vardu Pagalbos akmuo. Jis tarė: Iki šiai vietai mums padėjo Viešpats. ¹³ Pilistymai buvo nužeminti ir nebemėgino eiti daugiaus į Izraelio ribas. Taigi, Viešpaties ranka buvo ant Pilistymų per visas Samuėlio dienas. ¹⁴ Izraeliui buvo atiduota taipogi miestai, kuriuos Pilistymai buvo atėmę iš Izraelio, nuo Akarono iki Gėtui, draug su jų apylinke. Jis išliuosavo Izraelį iš Pilistymų rankų, ir buvo ramybė tarp Izraelio ir Amoriečių.

¹⁵ Samuėlis teisė Izraelį per visas savo gyvenimo dienas. ¹⁶ Jis eidavo kas metai per Bėtėlį, Galgalą ir Maspatą ir teisė Izraelį minėtosiiose vietose. ¹⁷ Pasakui jis grįždavo į Ramatą, nes tenai buvo jo namai, ir tenai

dina Pilistymus ir padeda laimėti kovą Izraelitams. — (11) *Bėtkaro*. Ta vieta dabar nežinoma. — (12) *Pagalbos akmuo*. Vž. aug. 4, 1. Toje pačioje vietoje Pilistymai pirm dešimties metų buvo apgalėję Izraelitus ir prėmę nelaisvėn sandomos skrynias. — (13) *Nebemėgino...* Tik pasepus Samuėliui, Pilistymai vėl pradėjo užpuldinėti Izraelitus ir juos varginti. Vž. žem. 9, 16 ir tol. — (14) *Amoriečių*. Po Pilistymų Izraelis daugiausiai kentėjo prispaudimų pietuose nuo Amoriečių. Dabar, kada jis šiek tiek sustiprėjo, ir Amoriečiai buvo priversti su juo derintis; tečiaus Izraelitai dar gana ilgą laiką mokėjo Amoriečiams čyžę, nuo kurios juos paliausavo

tik Dovidas (2 Kar. 8, 1). Paminėtieji miestai ne visi buvo paimiti; čionai tik nurodoma, kad Izraelitų plotas vėl siektas pačias ribas, kurios buvo seniaus.

(15) *Per visas savo gyvenimo dienas*. Kontekstas nurodo, kad Samuėlis pildė teisėjo pareigas iki senatvei; bet ir pasegęs, kuomet jau Izraelis turėjo karalių, jis dar turėjo didelę reikšmę tautos gyvenime kaipo pranašas.

(16) *Per Bėtėlį...* Teisėjo pareigas Samuėlis pildė ypač pietinėje Palestinoje, kurios žymiausias tuo metu vietos čionai išvardijamos. — (17) *Ramatą*. Samuėlio tėviskė ir jo nuolatinė buveinė. Vž. aug. 1, 1. — *Pastatė... altorijų*. Plg. aug. 9. e.

ibi enim erat domus ejus, et ibi judicabat Israel: ædificavit etiam ibi altare Domino.

jis teisdavo Izraėli. Tenai jis pastatė Viešpačiui taipogi altorijų.

II. Sauliaus istorija. 1. Saulius pirmasis Izraėlio karalius ir jo atmetimas. 1) Įsteigimas karališkos valdžios Izraėlyje.

Caput VIII. ¹ Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos judices Israel. ² Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel: et nomen secundi Abia, judicum in Bersabee. ³ Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium.

⁴ Congregati ergo universi majores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha. ⁵ Dixeruntque ei: Ecce tu sennisti, et filii tui non ambulant in viis tuis: constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut et universæ habent nationes. ⁶ Displacuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel

8. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad Samuėlis pasenęs istatė savo sunus Izraėlio teisėjais. ² Jo pirmgimio sunaus vardas buvo Joėlis, o antrojo vardas Abija; juodu buvo teisėjais Bersabėjoje. ³ Jo sunudu nevaikščiojo jo keliais, bet pasidavė godulystei, ėmė dovanas ir iškreipdavo teismą.

⁴ Taigi, susirinkę visi Izraėlio vyresnieji atėjo pas Samuėlį į Ramatą ⁵ ir jam tarė: Štai, tu pasenai, o tavo sunudu nevaikščioja tavo keliais. Įstatyk mums karalių, kaip jį turi visos tautos, kad mus teistu. ⁶ Ta kalba nepatiko Samuėlio akyse, nes jie buvo pasakę: Duok mums karalių, kad mus teistu. Taigi, Samuėlis meldėsi Viešpačiui.

Antrojeje Samuėlio knygų dalyje pasakojama pirmojo Izraėlio karaliaus Sauliaus istorija, atkreipiant ypatingą dėmesį į jo išrinkimą ir atmetimą, kad paaiškėtų, jog ne bet kokio karaliaus namuose bus įsteigtas Dievo žadėtasis amžinas sostas, o tik tai, kur visame įtinka Dievui.

8, 1-22. Sauliaus istorija prasideda paminėjimu atsitikimų, pranokusių pirmojo karaliaus išrinkimą, kaip nežūrint didžiųjų Samuėlio nuopelnių Izraėlio tauta ėmė reikalaoti sau karaliaus ir kaip Dievas sutiko jį duoti.

(8, 2) *Joėlis*. 1 Kron. 6, 28 jis pavadintas Vasėniu. — *Bersabėjoje*: pietinės Palestinos pakraštyje. — (3) *Iškreipdavo teismą*: išteisindami kaltus, teisiuosius gi pasmerkdami.

(5) *Tu pasenai...* Izraėlio vyresnieji nurodo tris priežastis, kodėl jie nori turėti

karalių; tos priežastys yra: Samuėlio senatvė, jo sunų netikęs pasielgimas, kitų tautų pavyzdys. — (6) *Ta kalba nepatiko...* Izraėlitų noras turėti karalių nebuvo peiktinas, nes karalių jiems buvo žadėjęs pats Dievas ir per Mozę apskelbęs įstatą apie karaliaus teises (Atk. 17, 14...); peiktinos gi buvo aplinkybės, kuriuose karaliaus reikalauta (vz. žem. 7, 9. eil.; 12, 12); Izraėlitams tarsi buvo nusibodę, kad jų karaliumi yra vien Dievas, kad juos jo vardu valdo jojo paskirtas teisėjas, kurs tečiaus be Dievo įsakymo negalėjo išsižadėti savo pareigų; jų reikalavime apsireiškė nepasitikėjimas Dievu ir noras greičiau turėti tai, ką Dievas buvo nutaręs suteikti tik savame laike; galop jie norėjo gauti tokį karalių, koks buvo pas kitas tautas, tuotarpu gi jų karalius turėjo būti Dievo vietininkas, Dievo valios pildytojas ir jojo

ad Dominum. ⁷ Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi: non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. ⁸ Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, et servierunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi. ⁹ Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen contestare eos, et prædic eis jus regis, qui regnaturus est super eos.

¹⁰ Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat a se regem, ¹¹ et ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, et ponet in curribus suis, facietque sibi equites et præcursores quadrigarum suarum. ¹² et constituet sibi tribunos, et centuriones, et aratores agrorum suorum, et messoris segetum, et fabros armorum et currum suorum. ¹³ Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, et focarias, et panificas. ¹⁴ Agros quoque vestros, et vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis. ¹⁵ Sed et segetes vestras, et vinearum reditus addecimabit, ut det eunu-

⁷ Viešpats gi tarė Samuėliui: Klausyk tautos balso visame, ką jie tau kalba; nes jie ne tave atmetė, bet mane, kad ant jų nekaraliaučiau. ⁸ Kaip buvo visi jų darbai, kuriuos jie darė nuo tos dienos, kuomet juos išvedžiau iš Aigypso, iki šiai dienai, kaip jie apleido mane ir tarnavo svetimiems dievams, taip jie ir tau daro. ⁹ Dabar tat paklausyk jų balso; bet perspėk juos ir jiems apskelbk teises karaliaus, kurs ant jųjį karaliaus.

¹⁰ Taigi, Samuėlis pasakė visus Viešpaties žodžius tautai, kuri reikalavo iš jo karaliaus, ¹¹ ir tarė: Štai, tos bus teisės karaliaus, kurs jus valdys: Jis ims jūsų suns ir sodins savo vežimuose; pasidarys sau raitelių ir tokių, kurie bėgios jo vežimų priešakyje; ¹² paskirs sau juos tukstantininkais ir šimtininkais, savo laukų arėjais ir javų pjovėjais ir savo ginklų ir vežimų kalviais. ¹³ Taipogi jūsų dukteris jis sau pasidarys kvepalininkėmis, virėjomis ir kepėjomis. ¹⁴ Jis ims taipogi geriausius jūsų laukus, vynuogynus ir alyvmedžių daržus ir duos savo tarnams. ¹⁵ Bet ir iš jūsų javų ir iš vynuogynų pelno jis ims dešimtinę, kad duotu savo rumų

duotojo įstatymo įvykdytojas — *Samuėlis meldėsi...* Samuėlio malda turėjo ir Izraelio vyresniesiems priminti, kad karaliaus rinkime reikia visųpirma kreipties prie Dievo. — (7) *Nes jie ne tave...* Dievas nurodo tikrąją Izraelitų reiklavimo priežastį, visai žemišką: jie nori turėti karalių, kaip kitos tautos aplinkui. Tame nore apsirėiškė dar vienas jų nedėkingumas Dievui. Dievas sutinka išklausti jų prašymą, bet tame sutikime yra draug ir baismė, nes Sauliaus viešpatavimas nebus

Dievo žadėtoji karalystė, kuri prasidės tik su Dovidu (Ang. Kypr.). — (9) *Apskelbk teises*: ne tokias, kokios jos turėtu būti, bet kokios ištikrųjų bus, kuriose pasirodys daug karaliaus sauvaišos, visuomet varginančios pavaldinius, juo labiau turėjusios nugalinti Izraelius, kad visai kitaip su jais elgėsi Dievo paskirtas teisėjas Samuėlis (vz. žem. 12, 2...).

(11) *Sodins savo vežimuose*: kaippo savo tarnus ir palydovus iškilmėse. — (12) *Ir šimtininkais*. Ebr. t.: penkių dešimtų

chis et famulis suis. ¹⁶ Servos etiam vestros, et ancillas, et juvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in opere suo. ¹⁷ Greges quoque vestros adducimabit, vosque eritis ei servi. ¹⁸ Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: et non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.

¹⁹ Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit super nos, ²⁰ et erimus nos quoque sicut omnes gentes: et iudicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis. ²¹ Et audivit Samuel omnia verba populi, et locutus est ea in aribus Domini. ²² Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

valdininkams ir tarnams. ¹⁶ Jis atims dar jūsų geriausius vergus ir verges ir jaunikačius ir asilus ir pristatys prie savo darbo. ¹⁷ Taipogi iš jūsų bandų jis ims dešimtinę, o jūs busitė jo vergai. ¹⁸ Jūs šauksite aną dieną prieš savo karalių, kurį sau išsirinkote. bet Viešpats jūsų neišklausys tą dieną, nes jūs reikalavote sau karaliaus.

¹⁹ Tauta gi nenorėjo klausyti Samuėlio balso, bet tarė: Anaipatol; nes ant mūsų turi būti karalius. ²⁰ Taipogi ir mes busime kaip visos tautos, o mūsų karalius mus teis, ir eis mūsų priešakyje, ir kovos už mus mūsų kovas. ²¹ Samuėlis, išgirdęs visus tautos žodžius, kalbėjo juos į Viešpaties ausis. ²² Viešpats gi tarė Samuėliui: Klausyk jų balso ir įstatyk ant jų karalių. Tuomet Samuėlis tarė Izraelio vyrams: Teeina kiekvienas į savo miestą.

2) Patepimas Sauliaus Izraelio karaliumi.

Caput IX. ¹ Et erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore. ² Et erat ei filius vocabulo Saul, electus et bonus: et

9. perskyrimas. ¹ Buvo žmogus iš Benjaminio giminės galinigas ir drąsus vardu Kisas, sunus Abiėlio, kurs buvo sunus Seroro; tasai buvo Afijos sunaus Bechorato sunus; Afijas gi bu-

viršininkais. — (16) *Jaunikačius*. LXX vertime: jaučius. — (18) *Nes jūs reikalavote...* Tų žodžių nėra ebr. t.; jie paimti iš LXX

(22) *Teeina kiekvienas...* Samuėlis tuotarpu paleidžia tautos viršininkus, kolei negaus naujų Dievo įsakymų, ką jis skiria karaliumi.

9, 1—10, 16. Kiso sunus Saulius iš Benjaminio giminės tėvo išsiųstas pražu-

vusių asilių jieškotų, ateina pas Samuėlį (9, 1—14), kurs gauna iš Dievo paliepiimą patepti jį Izraelio karaliumi ir tą paliepiimą, viekam iš tautos nežinant, išpildo (9, 15—10, 1); be to jis apskelbia pateptajam išanksto tris dalykus, kuriems išsipildžius, Saulius įsitikrina, kad jis Dievo išrinktas ir privalo taikyties prie pranašo žodžių (10, 2—16).

(9, 1) *Kisas*. Vž. 1 Kron. 9, 35. — (2) *Saulių*. Ebr. *Saul*, išprašytasis. —

non erat vir de filiis Israel melior illo: ab humero et sursum eminebat super omnem populum. ³ Perierant autem asinæ Cis patris Saul: et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, et consurgens vade, et quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim, ⁴ et per terram Salisa, et non inveniissent, transierunt etiam per terram Salim, et non erant: sed et per terram Jemini, et minime repererunt. ⁵ Cum autem venissent in terram Suph, dixit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et sollicitus sit pro nobis. ⁶ Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur, sine ambiguitate venit: nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus. ⁷ Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitarciis nostris: et sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. ⁸ Rursum puer respondit Sauli, et ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. ⁹ (Olim in Israel sic loquebatur

vo vieno iš Benjaminitų sunus. ² Jis turėjo sunų, vardu Saulių, rinktinį ir gerą, ir nebuvo geresnio už jį vyro tarp Izraelio sunų. Jis galva ir pečiais buvo augštesnis už visą tautą. ³ Buvo gi pražuvusios Sauliaus tėvo Kiso asilės; taigi, Kisas tarė savo sunui Sauliui: Pasiimk su savim vieną iš bernų ir atsikėlęs eik ir jieskok asilių. Išvaikščioję Efraimo kalnus ⁴ ir Salisos žemę ir neradę, juodu perėjo dar per Salimo žemę, o jų vis nebuvo, taipogi ir per Jėminio žemę, bet ir čia nieko nerado. ⁵ O kada juodu buvo atėjusiu į Sifo žemę, Saulius tarė draug su juo buvusiam bernui: Eikš ir grįžkiva, kad kartais mano tėvas, užmiršdamas asiles, nepradėtų rupinties mudviem. ⁶ Tasai jam tarė: Štai, šitame mieste yra Dievo žmogus, gerbiamas vyras; visa, ką jis sako, neabejotinai įvyksta; dabar tat eikiva tenai; rasi jis suteiks mudviem žinių apie mūsų kelionę, dėlei kurios atėjome. ⁷ O Saulius tarė savo bernui: Štai eisiva, bet kagi nunešiva Dievo žmogui; duonos pristigomų maišeliuose ir, mes neturime nei dovanos, nei ko nors kito, kad duotumėm Dievo žmogui. ⁸ Bernas vėl atsakė Sauliui ir tarė: Štai, radau prie savęs ketvirtą sidabrinio siklio dalį: duokiva Dievo žmogui, kad suteiktu mums žinių apie mūsų kelią. ⁹ (Seniaus Izraėlyje kiek-

(3) *Asilės*. Anot ebr. t.: visos asilės. — (5) *Sufo*. Apskričio vardas, kuriame buvo Samuėlio tėviškė Rama (vz. aug. 1, 1). — (6) *Šitame mieste*. Nors miesto vardas nepasakytas, bet galima spėti, kad tai buvo Samuėlio tėviškė Rama. — (7) *Ką gi nunešiva...* Kaip buvo uždrausta stoti tuš-

čiomis rankomis Dievo akyvaizdon, taip pat buvo paprotys neiti be dovanų pas karalių arba pranašą (plg. 3 Kar. 14, 3; 4 Kar. 5, 15 ir k.). — (8) *Ketvirtą sidabrinio siklio dalį*; arti 30 kapeikų. Dovana buvo maža, bet ji turėjo savo vertybę kaipo pagarbos ženklas. — (9) *Regin-*

unusquisque vadens consulere Deum: Venite, et eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns). ¹⁰ Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus, Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei. ¹¹ Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixerunt eis: Num hic est Videns? ¹² Quæ respondentes, dixerunt illis: Hic est: ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. ¹³ Inredientes urbem, statim invenietis eum antequam ascendat excelsus ad vescendum: neque enim comesurus est populus donec ille veniat: quia ipse benedicit hostiæ, et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum.

¹⁴ Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsus. ¹⁵ Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem quam veniret Saul, dicens: ¹⁶ Hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mitam virum ad te de terra Ben-

vienas, eidamas teirautys Dievo, taip sakydavo: Ateikite ir eisime pas Regintijį; nes kas šiandien vadinasi Pranašu, seniaus vadinosi Reginčiuoju). ¹⁰ Saulius tarė savo bernui: Tavo žodžiai labai geri. Eikš, eikiva. Ir juodu nuėjo į miestą, kuriam buvo Dievo žmogus. ¹¹ Beidamu augstyn miesto šlaitu, rado mergaičių, išeinančių vandens semtų. ir joms tarė: Ar čia yra Regintysis? ¹² Jos atsakydamos jiems tarė: Čia; štai, jis ties tavim; skubinkies dabar, nes jis šiandien atėjo į miestą, kadangi šiandien yra tautos auka ant augštumos. ¹³ Įėję į miestą, tuojau jį rasita, pirma negu jis pakils į augštumą valgytų; nes tauta nevalgys, kol jis neateis; nes jis laimina auką, o paskui pakviestieji valgo. Dabar tat eikita augstyn, nes šiandien jį rasita.

¹⁴ Taigi, juodu pakilo į miestą; jiems vienam einant miesto viduriu, pasirodė Samuelis išeinąs jiems priešais, kad pakiltu į augštumą. ¹⁵ Viešpats gi buvo apreiškęs Samueliui viena diena anksčiau, negu atėjo Saulius, sakydamas: ¹⁶ Rytoj ta pačia valanda, kuri dabar yra, aš siųsiu pas tave vyrą iš Ben-

tijį. Ebr. *ro'eh* arba su art. *haro'eh*. Toks vardas buvo duodamas pranašams dėlei būdo, kaip jiems apsiireiksdavo arba duodavo apreiškimus Dievas. Taigi, Sk. 12, 6 skaitome: *Jei kas tarp jūsų yra Viešpaties pranašas. aš jam apsiireikšiu regėjime...* — *Pranašu*. Ebr. *nabi'* paprastas pranašų pavadinimas. — (11) *Miesto šlaitu*. Miestas regimai buvo pastatytas ant kalnelio, kaip dangelis kitų miestų Palestinoje. — (12) *Tautos auka*. Kalbama apie dėkojimo auką, kurios dalis bu-

vo pačių aukojančių suvalgoma. — *Ant augštumos*. Buvo tai koks nors kauburyš arti miesto; ant jo Samuelis buvo tikriausiai pasistatęs aug. minėtą altorių. Vž. aug. 7, 17.

(14) *Miesto viduriu*. Tikriaus: į miestą; anot kitų: į miesto vartus. — (16) *Jis išgelbės...* Samuelis, apgalėdamas Pilistymus, buvo išliuosavęs Izraelitus nuo prispaudimo tik laikinai (vž. aug. 7, 13). Nors reikalaujanti karaliaus Izraelitai buvo atsitolinę nuo Dievo, ir nors jis dar nen-

jamin, et unges eum ducem super populum meum Israel: et salvabit populum meum de manu Philisthinorum: quia respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me. ¹⁷ Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce, vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.

¹⁸ Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, et ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Videntis. ¹⁹ Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum Videntis: ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, et dimittam te mane: et omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi. ²⁰ Et de asinis, quas nudiustertius perdidisti, ne sollicitus sis, quia inventæ sunt. Et cujus erunt optima quæque Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? ²¹ Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum? ²² Assumens itaque Samuel Saulem, et puerum ejus, introduxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum, qui fue-

jaminio žemės, o tu jį patepsi vadu ant mano tautos Izraelio; jis išgelbės mano tautą iš Pilištynų rankos, kadangi aš pažvelgiau į savo tautą, nes jų šauksmas atėjo pas mane. ¹⁷ Kuomet Samuėlis pamatė Saulių, Viešpats jam tarė: Štai, vyras, apie kurį aš tau sakiau: tasai viešpataus ant mano tautos.

¹⁸ Saulius gi prisiartinio prie Samuėlio tarpuvartėje ir tarė: Parodyk man, meldžiamasis, kamie Reginčiojo namai. ¹⁹ O Samuėlis atsakė Sauliui ir tarė: Aš esu Regintysis, pakilk pirm manęs į augstumą, kad valgytumėta šiandien draug su manim, o rytoj aš tave paleisiu ir visa tau pasakysiu, kas yra tavo širdyje. ²⁰ Asilėmis gi, kurias užvakar pametei, nesirupink, nes jos atsirado. Ir kam gi priderės visa, kas yra geriausia Izraelyje? argi ne tau ir ne visiems tavo tėvo namams? ²¹ Bet Saulius atsakydamas tarė: Argi aš ne Jėminio sunus iš mažiausios Izraelio giminės, ir mano giminė ar ne paskutinė tarp visų šeimynų Benjaminio giminėje? kodėl tat man kalbėjai šituos žodžius? ²² Taigi, Samuėlis, ėmęs Saulių ir jo tarną, įsivedė juodu į valgomąjį kambarį ir davė jiemsdviej vietos priešakyje

rėjo jiems duoti tokio karaliaus, kurs jam visai įtiktu, bet jis parodo jiems savo mialširdystę ir žada juos išliuosuoti nuo neprietiųjų prispaudimo.

(18) *Tarpuvartėje.* Plg. aug. 14. e. — (19. 20) *Pakilk pirm manęs...* Samuėlis, patyręs Dievo valią, rodo jo paskirtajam karaliui pagarbos ženklus: siunčia jį pirm savęs, kviečia į religijinį pokilį ir rengia jam nakvynę. — *Kas yra tavo širdyje:* ne tik apie asiles, bet ir slapčiausias tavo mintis. Saulius rasi turėjo savo širdies

gilumoje norą prisidėti prie Izraelio išliuosavimo, troško jo išaugstinimo; bet Samuėlis nori tuotarpui sukelti jame mintį, kad Dievas jį skiria dideliems dalykams. — (21) *Jėminio:* Benjaminio. — *Mažiausios.* Ypač buvo sumažėjęs Benjaminio sunų skaitlius po baisių žudynių, apie kurias pasakojama Teis. 20, 46... — *Ar ne paskutinė...* Plg. Teis. 6, 15; 2 Kar. 7, 18. — *Kodėl tat...* Į tą Sauliaus klausimą Samuėlis atsako tolesniu savo pasielgimu. — (22) *Valgomąjį kambarį:* buvusį ant

rant invitati: erant enim quasi triginta viri. ²³ Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, et praecepi ut reponeres seorsum apud te. ²⁴ Levavit autem cocus armum, et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, et comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.

²⁵ Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saule in solario: stravitque Saul in solario, et dormivit. ²⁶ Cumque mane surrexissent, et jam elucesceret, vocavit Samuel Saulem in solario, dicens: Surge, et dimittam te. Et surrexit Saul: egressique sunt ambo, ipse videlicet, et Samuel. ²⁷ Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedit nos, et transeat: tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini.

Caput X. ¹ Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput ejus, et deosculatus est eum, et ait: Ecce, unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et

tu, kurie buvo pakviesti; tokių gi buvo apie tris dešimtis vyrų. ²³ Paskui Samuėlis tarė virėjui: Duok čia dalį, kurią tau daviau ir įsakiau atidėti pas save atskirai. ²⁴ Virėjas gi atnešė petį ir padėjo ties Sauliumi. O Samuėlis tarė: Štai, kas liko; pasidėk ties savim ir valgyk, nes tai tyčiomis tau palikta, kuomet aš sušaukiau žmones. Taip Saulius valgė tą dieną draug su Samuėliu.

²⁵ Paskui nuo augštumos jie atėjo į miestą, ir Samuėlis kalbėjosi su Sauliumi ant namų stogo; ir pataisyta Sauliui patalą ant stogo, kame jis ir miegojo. ²⁶ Kuomet rytmetį jie atsikėlė ir jau ėmė aušti, Samuėlis pašaukė Saulį, buvusį ant stogo, ir tarė: Kelkies, kad aš tave išleisčiau. Saulius atsikėlė, ir juodu išėjo, tai yra jis ir Samuėlis. ²⁷ Kuomet jieėjo žemyn miesto pakraščiu, Samuėlis tarė Sauliui: Pasakyk bernui, kad mus aplenktu ir nueitų priešakin; tu gi truputį sustok, kad tau apskelbčiau Viešpaties žodį.

10. perskyrimas. ¹ O Samuėlis ėmė aliejaus taurelę, išliejo jam ant galvos, pabučiavo jį ir tarė: Štai, Viešpats patėpė tave kunigaikščiu ant savo tėvainystės; ir tu išliuosuosi jo tautą

augštumos. — *Tokių gi buvo apie...* Buvo tai regimai žymesnieji miesto gyventojai. — (24) *Petį.* Ebr. t. dar pridėta: ir kas viršuje, t. y. ne tik petį, bet ir mėsos dalį, buvusią prie peries. — *Nes tai tyčiomis...* Tie Samuėlio žodžiai turi parodyti Sauliui, kad apie jo atėjimą žinota ir jo čionai laukta.

(25) *Kalbėjosi su Sauliumi:* prirengdamas jį prie karaliaus pareigų, bet tuotarpu dar neapreikšdamas jo išrinkimo. — *Ant namų stogo:* viešai, kad visi galėtų

matyti. Stogai Palestinoje, Aigypse ir kituose rytų kraštuose buvo ne nuolaidūs, bet gulsti; dažnai jais naudodavosi kaip atilsio vieta. Plg. Joz. 2, 6; Mt. 10, 27 ir k. — *Ir pataisyta... miegojo.* Tų žodžių nėra ebr. t. — (27) *Pasakyk bernui...* Apie Sauliaus išrinkimą ir patepimą niekas neprivalo žinoti.

(10, 1) *Samuėlis ėmė...* Patepimas aliejumi įvaizdina apdovanojimą Dievo Dvasia (vz. Kun. 8, 12). Iki tam laikui išrinktojoje tautoje nebuvo daryta kitokio

liberabis populum suum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus sunt. Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem. ² Cum abieris hodie a me, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicentque tibi: Inventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: et intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro vobis, et dicit: Quid faciam de filio meo? ³ Cumque abieris inde, et ultra transieris, et veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentés ad Deum in Bethel, unus portans tres hædos, et alius tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. ⁴ Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum. ⁵ Post hæc venies in collem Dei, ubi est statio Philisthinorum: et cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum, et ti-

iš josios neprietelių rankos, kurie yra aplink ją. Ir tas bus tau ženklas, kad Dievas tave patepė kunigaikščiu: ² Atsitolinęs šiandien nuo manęs, rasi du vyrus šaly Rakėlės kapo Benjamin ribose vidurdiemyje, ir juodu tau sakys: Atsirado asilės, kurių jieskotų buvai išėjęs, o tavo tėvas užmiršęs apie asiles rupinasi judviem ir sako: Kas man reikia daryti dėlai mano sunaus. ³ Ir kuomet eisi išten ir keliausi toliaus ir ateisi prie Taboro ažuolo, tenai pasitiks tave trys vyrai, einantys augstyn prie Dievo į Bėtėlį, vienas nešinas trimis ožiukais, kitas trimis duonos kepalais, o trečias nešinas vyno indu. ⁴ Tave pasveikinę, jie tau duos dvi duoni, ir tu imsi iš jų rankos. ⁵ Po to ateisi ant Dievo kauburio, kame yra Pilistymų stotis, o įėjęs tenai į miestą pasitiksi būrį pranašų, einančių žemyn nuo augštumos; jų priešakyje bus arpa,

patepimo, kaip tik kunigų ir šventyklos (vz. Iš. 30, 23... Kun. 8, 10...). Kadangi Saulius patepimu pašventinamas karaliumi, todėl tuo pačiu karališkoji valdžia statoma greta kunigystės kaipio Dievo įstatyta, ir Viešpats taipogi per ją nori suteikti savo tautai šventosios Dvasios dovanų savo karalystei statyti. Paprotys patepti karalius tikriausiai buvo ir pas Izraelitų kaimynus (plg. Teis. 9, 8). Be karalių ir kunigų, buvo dar kažkada patepami aliejumi ir pranašai (vz. 3 Kar. 19, 16). — *Pabučiavo*. Įagarbos ženklas. Plg. Ps. 2, 12. — *Štai, Viešpats...* Ebr. t.: Argi Viešpats nepatepė tavęs. — *Ir tu išhuosuos...* Viso šito sakinio iki eil. galui nėra dabartiniam ebr. t. Jis paimtas iš Italės paskui LXX. — (2) *Rakėlės kapo*. Vz. Prad. 25, 16... 48, 7. — *Vidurdiemyje*. Ebr. *b'celcach*; C e l c a c h e. Nežinomos vietos vardas. — (3) *Taboro ažuolo*.

lo. Ta vieta niekur kitur neminėta. — *Į Bėtėlį*. Bėtelyje, kame Dievas buvo apsi-reiškęs Abraomui ir Jokubui, jis buvo ypatingu būdu garbinamas, ir čionai jau minėtųjų patriarkų buvo pastatytas altorius. Vz. Prad. 12, 8; 13, 3... 28, 18... 35, 7... — *Trimis ožiukais...* Nešami dalykai regimai buvo paskirti aukoms. — (4) *Tau duos dvi duoni...* Tas atidavimas Sauliui Dievui paskirtų atnašų dalies galėjo įvykti tik Dievui tą dalyką taip sutvarkant. Buvo tai didžiausis pagarbos ženklas, nes kaip savo išrinktiems kunigams Dievas buvo paskyręs aukų dalį, taip dabar ją ims Saulius. Buvo tai drang aiškus ženklas, kad Saulių išrinko Dievas. — (5) *Kauburio*. Ebr. t.: Dievo *Gi-b'ah*. Čionai buvo Sauliaus tėviškė, nes jis buvo visiems pažįstamas. — *Pilistymų stotis*. Toje vietoje, kame Izraelio prispaudėjai Pilistymai buvo pasidarę sau-

biam, et citharam, ipsosque prophetantes. ⁶ Et insiliet in te Spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. ⁷ Quando ergo evenerint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est. ⁸ Et descendes ante me in Galgalā, (ego quippe descendam ad te) ut offeras oblationem, et immoles victimas pacificas: septem diebusexspectabis, donec veniam ad te, et ostendam tibi quid facias.

⁹ Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa hæc in die illa. ¹⁰ Veneruntque ad prædictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei: et insiluit super eum Spiritus Domini, et prophetavit in medio eorum. ¹¹ Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudius tertius, quod esset cum prophetis, et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num et Saul inter prophetas? ¹² Respondit-

bubinėlis, vamzdis ir kanklės; jie gi patįs pranašaus. ⁶ Tuomet tavo pagaus Viešpaties Dvasia, ir tu pranašausi draug su jais ir persimainysi į kitą vyrą. ⁷ Kada visi šitie ženklai tau įvyks, daryk, kas tik tau bus po ranka, nes Viešpats yra su tavim. ⁸ Ir nueisi pirm manęs į Galgalą (nes aš ateisiu pas tavo). kad aukotumei atnašą ir pjautumei dėkojimo aukas; lauksi septynias dienas, kolei aš ateisiu pas tavo ir tau parodysiu, kas tau reikia daryti.

⁹ Taigi, kuomet jis apsigrižo, kad eitu nuo Samuėlio, Dievas jam davė kitokią širdį, ir tą dieną įvyko visi anie ženklai. ¹⁰ Kuomet juodu atėjo prie minėtojo kauburio, štai, jis pasitiko pranašų būrį; jį pagavo Viešpaties Dvasia, ir jis pranašavo jų tarpe. ¹¹ Visi gi, kurie jį pažino vakar ir užvakar, matydami, jį esant draug su pranašais ir pranašaujant, sakė vienas kitam: Kas atsitiko Kiso sunui? argi ir Saulius tarp pranašų? ¹² Ir vienas kitam atsakojo ir tarė: Ir

karišką stotį, Dievo Dvasia ateis ant Sauliaus ir jam suteiks įiegy, reikalingų jo naujoms pareigoms pildyti. — *Būrį pranašų.* Tais pranašais buvo žmonės, kurie ypač užsiimdavo įstatymų apmąstymu, nuolatinėmis maldomis, savęs varginimu. savo gi uolumą apie Dievo garbę išreiškėdavo šventomis giesmėmis ir kitokiais budais. Ar visi jie gaudavo iš Dievo įkvėpimų ir pasiuntinystę pas tautą, nežinia (plg. Sk. 11, 25; Atk. 18, 9...). Hėlio laikais pranašų dovana buvo retai suteikiama (vz. aug. 3, 1). Samuėlis buvo įsteigęs tokių pranašų mokyklą, kurių viena buvo Gabaoje, kita Ramoje (vz. žem. 19, 20). — (6) *Persimainysi...* Sauliaus mintis, troškimai taps kitokie. Jis įgys privalumų, reikalingų karaliui. — (7) *Da-*

ryk, kas tik... elgkies drąsiai; daryk, kas tau rodsies tinkama, ko reikalaus aplinkybės. — (8) *I Galgalą.* Tas įsakymas reikės išpildyti vėliaus. Ko dėlei Saulius eis Galgalon, bus jam paskiaus pasakyta. Vz. žem. 11, 14, 15; 13, 8... — (11) *Kas atsitiko Kiso sunui.* Sauliaus kaimynai stebisi, matydami jį visai netikėtai ir be jokio prisirengimo tapus vienu iš pranašų. — (12) *Ir vienas kitam atsakojo.* Ebr. t.: ir vienas žmogus iš ten (iš Gabaos) atsakė. — *Ir kas jų tėvas,* t. y. argi kitų pranašų tėvai buvo pranašai, ar jie iš gimdytojų paveldėjo pranašų dovana; jei kiti pranašai iš Dievo gavo savo dovana, taippat galėjo Dievas ją suteikti ir Sauliui. Kai kuriuose vertimuose (LXX, Syr., arab.) yrai ir kas jo (Sauliaus) tėvas! Todėl ta:

que alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea verum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? ¹³ Cesavit autem prophetare, et venit ad excelsum. ¹⁴ Dixitque patruus Saul ad eum, et ad puerum ejus: Quo abistis? Qui responderunt: Quærere asinas: quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem. ¹⁵ Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. ¹⁶ Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventæ essent asinæ. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel.

kas jų tėvas? Todėl pavirto patarle žodžiai: Argi ir Saulius tarp pranašų? ¹³ Liovēsis gi pranašauti, jis atėjo į augštumą. ¹⁴ O Sauliaus dėdė tarė jam ir jo tarnui: Kur judu buvota nuėjusiu? Juodu atsakė: Asilių jieškotų; bet jų neradę mudu buvoma nuėjusiu pas Samuėlį. ¹⁵ Jo dėdė jam tarė: Pasakyk man, ką tau sakė Samuėlis. ¹⁶ Saulius tarė savo dėdei: Jis mums pasakė, kad asilės atsiradusios. Bet žodžių, kuriuos jam buvo kalbėjęs Samuėlis apie karalystės pažadėjimą, jis jam nepasakė.

3) Patvirtinimas Sauliaus karaliumi.

¹⁷ Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha: ¹⁸ et ait ad filios Israel: Haec dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum qui affligebant vos. ¹⁹ Vos autem hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris: et dixistis: Nequaquam:

¹⁷ Paskui Samuėlis sušaukė tautą pas Viešpatį į Maspą ¹⁸ ir tarė Izraelio sunums: Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Aš išvedžiau Izraelį iš Aigypto ir išgelbėjau jus iš Aigyptiečių rankų ir iš visų karalių rankos, kurie jus varginō. ¹⁹ Jūs gi šiandien atmetėte jūsų Dievą, kurs vienas jus išgelbėjo iš visų jūsų nelaimių ir sielvartų, ir tarėte: Anaip tol; bet įstatyk ant

butu tik pritarimas kitų nustebimui. — *Pavirto patarle.* Ją sakydavo tikriausiai tuomet, kada matydavo ką nors darant jam nepaprastus dalykus, prie kurių jis visai nebuvo prisirengęs savo gyvenime. Plg. žem. 19, 24. Trečiojo ženkle išsipildymas aprašytas plačiaus tik dėlei tos patarlės, tuotarpu kad pirmųjų dviejų ženklų išsipildymo aprašymas apleistas. — (13) *Į augštumą:* nuo kurios buvo nuėjęs pranašų burys. — (14) *Sauliaus dėdė.* Sauliaus dėdė vadinasi Nėru (vz. žem. 14, 51); bet čionai kalbama apie giminaitį apskritai.

10, 17—11, 15. Samuėlis sušaukia tau-

tą į Maspą ir čia apskelbia, kad Dievas noris jai duoti karalių, o burta nurodo tuo karaliumi busiant Saulių. Po to Samuėlis apskelbia karaliaus teises ir jas surašo knygon, Izraelitų gi dalis nenori pripažinti Sauliaus karaliumi (10, 17-27); bet kada neilgai trukus po tų atsitikimų, naujas karalius sumuša Amonitus, Saulių visa tauta pripažįsta ir patvirtina karaliumi (11, 1-15).

(17) *Į Maspą:* Kame neseniai Dievas buvo parodęs, jog ir be karaliaus jis gali išgelbėti tautą. Vz. ang. 7, 6... — (18, 19) *Aš išvedžiau...* Primenamos didžiausios Dievo geradarystės, kad labiau pa-

sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, et per familias. ²⁰ Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors tribus Benjamin. ²¹ Et applicuit tribum Benjamin et cognationes ejus, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad Saul filium Cis. Quæsierunt ergo eum, et non est inventus. ²² Et consuluerunt post hæc Dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi. ²³ Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde: stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum. ²⁴ Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, et ait: Vivat rex. ²⁵ Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, et scripsit in libro, et reposuit coram Domino: et dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam. ²⁶ Sed et Saul abiit in domum suum in Gabaa: et abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda. ²⁷ Filii vero Belial dixe-

mus karalių. Dabar tat stokitės Viešpaties akylaizdon savo giminėmis ir šeimynomis. ²⁰ Po to Samuėlis atvedė visas Izraelio gimines, ir burta krito Benjaminio giminei. ²¹ Tuomet jis atvedė Benjaminio giminę ir jos šeimynas, ir krito Metrio šeimynai, ir atėjo iki Kiso sunui Sauliui. Taigi, ėmė jo įieškoti ir nerado. ²² Paskui teiravosi Viešpaties, ar jis ateis ton vieton. O Viešpats atsakė: Štai jis pasislėpęs namie. ²³ Taigi, nubėgo ir jį iš ten atvedė. Jis atsistojo tautos viduryje ir buvo augštesnis už visą tautą visa galva. ²⁴ Samuėlis gi tarė visai tautai: Ištikrųjū, jūs matote, ką Viešpats išrinko, nes nėra jam lygaus visoje tautoje. O visa tauta šaukė ir tarė: Lai gyvuoja karalius! ²⁵ Paskui Samuėlis apskelbė tautai įstatą apie karalystę, surašė knygon ir padėjo Viešpaties akylaizdoje; po to Samuėlis paleido visą tautą kiekvieną į jo namus. ²⁶ Taipogi ir Saulius sugrįžo į savo namus Gabaa, o draug su juo nubėgo kariuomenės dalis, kurių širdi Viešpats buvo pajudinęs. ²⁷ Belialio gi sunų sa-

aiškėtu Izraelitų nedėkingumas, apsireiškęs jų reikalavimu karaliaus. — *Stokitės Viešpaties akylaizdoje*: ties altoriumi, kurs buvo Maspoje. Vž. aug. 7, 9. — (20) *Atvedė visas Izraelio gimines...* Išpradžios mesta burtą apie tai, iš kurios Izraelio giminės bus išrinktas karalius, paskui taip pat padaryta su atskiromis Benjaminio giminės šeimynomis, kolei burta nenurodė, kad Dievo išrinktuojų yra Saulius. — (21) *Nerado*. Saulius žinojo išanksto, ant ko kris burta, todėl nenorėjo viešai rodyties. — (22) *Teiravosi Viešpaties*: su pagalba Urimo ir Tummimo. — *Namie*. Ebr. t.: tarp prišulių (kuriuos

buvo atsinešę, eidami į susirinkimą Izraelitai). — (24) *Nėra jam lygaus*. Augštas ugis ir kuno dailumas skaitėsi labai tinkamu karaliui ir vadui privalumu. — (25) *Įstatą apie karalystę*: teises, kurios turėjo tvarkyti santykius žemiškos karalystės su Dievo karalyste, karaliaus priedermes dėl Dievo ir pavaldinių. Tik pranašas, kokio buvo Samuėlis, galėjo teisėtai Dievo vardu jas apskelbti ir surašyti. — *Padėjo Viešpaties akylaizdoje*: prie sandoros skrynios, kame buvo laikomas Mozės įstatymas. — (27) *Belialio...* Vž. aug. 1, 16. — *Neatnešė jam dovanų*. Dovanos neda vimas buvo paniekinimo ženklas. — Ji

runt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum, et non attulerunt ei munera: ille vero dissimulabat se audire.

Caput XI. ¹ Et factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, et pugnare coepit adversum Jabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos foederatos, et serviemus tibi. ² Et respondit ad eos Naas Ammonites: in hoc feriam vobiscum foedus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israel. ³ Et dixerunt ad eum seniores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad universos terminos Israel: et si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. ⁴ Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis: et locuti sunt verba hæc, audiente populo: et levavit omnis populus vocem suam, et flevit. ⁵ Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narrauerunt ei verba virorum Jabes. ⁶ Et insilivit Spiritus Domini in Saul, cum audisset verba

kė: Argi šitas galės mus išgelbėti? Ir jie jį paniekino ir neatnešė jam dovanų; bet jis apsimetė tai negirdėjęs.

11. perskryrimas. ¹ Arti mėnesio praslįnkus, atsitiko, kad Amonitas Naasas pakilo ir ėmė kovoti prieš Jabę Galaade. Visi gi Jabės vyrai tarė Naasui: Susiderink su mumis, ir mes tau tarnausime. ² Bet Amonitas Naasas jiems atsakė: Aš padarysiu su jumis sandorą tuo budu, kad išlupsiu jums visiems dešines akis ir padarysiu iš jūsų pasityčiojimo dalyką visame Izraėlyje. ³ Tuomet Jabės vyresnieji jam tarė: Suteikk mums septynias dienas, kad siųstumėm pasiuntinius į visas Izraėlio ribas, ir jei neatsiras, kas mus apgintu, ateisime pas tave. ⁴ Taigi, pasiuntiniai atėjo į Sauliaus Gabaa ir kalbėjo šituos žodžius, girdint tautai, o visa tauta pakėlė savo balsą ir verkė. ⁵ Ir štai, Saulius grįžo iš lauko, eidamas paskui jaučius, ir tarė: Kas yra tautai, kad verkia? Taigi, jam papasakojo Jabės vyrų žodžius. ⁶ Tuoju kaip tik Saulius išgirdo šituos žo-

apsimetė... Ebr. t.: jis buvo visai tylis.

(11, 1) *Arti mėnesio praslįnkus, atsitiko.* Tų žodžių nėra ebr. t.; jie paimti iš LXX.—*Naasas.* Ebr. *Nachaš*. Jis buvo Amonitų karalius (vz. žem. 12, 12). Naasas, regisi, buvo susigiminiavęs su Dovidu šeimyna. Plg. 2 Kar. 17, 25; 1 Kron. 2, 16. 17. — *Prieš Jabę.* Tas Galaado miestas buvo pačių Izraėlitų visai sunaikintas Teisėjų laikais. Vz. Teis 21, 8. — *Mes tau tarnausime.* Izraėlio tauta taip dar tuometu buvo silpna ir iširus, kad Jabės gyventojai, net nesišaukdami Dievo, Samuėlio arba naujai išrinkto karaliaus pagalbos, sutinka pasiduoti Naasui. — (2) *Išlupsiu jums...* Taip dažnai anais laikais pasielgdavo su paimtais kareje belaisviais. Be dešinės akies jie ne-

betiko karei, bet galėjo buti vergais. — *Pasityčiojimo dalyką:* nes akių nustojimas buvo sandoros sąlyga. — (3) *Suteikk mums...* Naasas suteikia septynias dienas, nes jis nesitiki veiklaus paimti miesto ir nelaukia, kas kad nors ateitu padėtų Jabės gyventojams. — (4) *Į Sauliaus Gabaa.* Pasiuntiniai kreipiasi visupirma į neseniai išrinkto karaliaus miesto gyventojus. — (5) *Eidamas paskui jaučius.* Saulius, laukdamas progos, kada galės pildyti savo karališkas pareigas, tuotarpu buvo sugrįžęs prie paprastų savo gyvenimo užsiėmimų. — (6) *Pagavo Viešpaties Dvasia.* Saulius gauna iš Viešpaties įkvėpimą, kad jis privalo pradėti elgtis kaip karalius. — *Užsidegė...* Nes matė, kaip labai paniekinta tauta, kurios kara-

hæc, et iratus est furor ejus nimis. ⁷ Et assumens utrumque bovem, concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, et secutus fuerit Saul et Samuel, sic fiet bobus ejus. Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus. ⁸ Et recensuit eos in Bezech: fueruntque filiorum Israel trecenta millia: virorum autem Juda triginta millia. ⁹ Et dixerunt nuntii, qui venerant: Sic dicetis viris, qui sunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii, et annuntiaverunt viris Jabes: qui lætati sunt. ¹⁰ Et dixerunt: Mane exhibimus ad vos: et facietis nobis omne quod placuerit vobis. ¹¹ Et factum est, cum dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: et ingressus est media castra in vigilia matutina, et percussit Ammon usque dum incalesceret dies: reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter.

¹² Et ait populus ad Samuel: Quis est iste qui dixit: Saul num regnabit super nos? Date viros, et interficiemus eos. ¹³

džius, jį pagavo Viešpaties Dvasia, ir jis užsidedė labai dide-liu pykčiu; ⁷ ėmęs abudu jaučių jis sukapojo į kašnelius ir nu-siuntė per pasiuntinių rankas į visas Izraelio ribas, sakydindamas: Kas neišeis ir neseks Sauliaus ir Samuėlio, taip bus padaryta su jo jaučiais. Taigi, baimė Viešpaties apėmė tautą, ir jie išėjo kaip vienas vyras. ⁸ Jis juos suskaitė Bezėke; buvo gi Izraelio sunų trys šimtai tukstančių, Judo gi vyrų trys dešimtys tukstančių. ⁹ Tuomet jie tarė pasiuntiniams, kurie buvo atėję: Taip sakysite vyrams, esantiems Galaado Jabėje. Rytoj bus jums išgelbėjimas, kuomet saulė įkai. Taigi, pasiuntiniai atėjo ir apskelbė Jabės vyrams, kurie ėmė džiaugties. ¹⁰ Ir tarė: Rytoj išeisime pas jus, ir padarysite su mumis visa, kas jums tinka. ¹¹ Ir atsitiko, kad, rytdienai atėjus, Saulius perskyrė tautą į tris dalis, įėjo į stovyklos vidurį aušrinės sargybos metu ir mušė Amonitus, kolei neatėjo dienos kaitra, likusieji gi buvo išsklaistyti, taip kad nei dviejų iš jų nepasiliko vienoje vietoje.

¹² Tuomet tauta tarė Samuėliui: Kas yra tasai, kurs tarė: Nejaugi Saulius karaliaus ant mūsų? Duokite čia vyrus, o mes

liumi jis buvo, ir Dievas, kurs jį buvo išrinkęs. — (7) *Sukapojo į kašnelius ir nu-siuntė...* Kruvini jaučių kašneliai labiau turėjo sujudinti Izraelitus, negu ilgos kalbos. Plg. Teis. 19, 29. — *Ir Samuėlio.* Kadangi nevisi buvo pripažinę Sauliaus išrinkimą karaliumi, todėl jis pridėda Samuėlio vardą, kurs buvo visų teisėju. — (8) *Bezėke.* Tas miestas turėjo buti neperdaug toli nuo Jabės. Plg. Teis. 1, 4, 5. — *Judo gi vyrų...* Judo giminė minima atskirai kaipo žymiausi tarp kitų.

Rasi jau tuomet buvo šioks-toks skirtumas tarp tos giminės ir kitų, kurs pakiaus atvedė prie karalystės perskilimo. — (9) *Kuomet saulė įkai:* vidudienyje. — (10) *Ir tarė:* Naasui ir jo kariuomenei. Naasas, suklaidintas tuo pažadėjimu, visai nelaukė, kad jį kas nors užpultų. — (11) *Aušrinės sargybos metu:* auštant tarp 3 ir 6 ryto valandos.

(12) *Tarė Samuėliui:* kurs nebuvo išsižadėjęs teisėjo pareigų ir pats buvo įstątes Saulių karaliumi. Vz. aug. 10, 27. —

Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel.

¹⁴ Dixit autem Samuel ad populum: Venite, et eamus in Galgala, et innovemus ibi regnum.

¹⁵ Et perrexit omnis populus in Galgala, et fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, et immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, et cuncti viri Israel nimis.

juos užmušime. ¹³ Bet Saulius tarė: Nevienas nebus užmuštas šiandien, nes šiandien Viešpats suteikė išgelbėjimą Izraėliui. ¹⁴ Samuėlis gi tarė tautai: Eikime ir keliaukime į Galgalą; tenai atnaujinsime karalystę. ¹⁵ Taigi, visa tauta nukeliavo Galgalon, ir jie padarė tenai karaliumi Saulių Viešpaties akyvaizdoje Galgaloje; tenai jie pajovė dėkavimo aukas Viešpaties akyvaizdoje, o Saulius ir visi Izraėlio vyrai tenai labai linksminosi.

4) Samuėlis išsižada teisėjo pareigų.

Caput XII. ¹ Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram juxta omnia quæ locuti estis ad me, et constitui super vos regem. ² Et nunc rex graditur ante vos: ego autem senui, et incanui: porro filii mei vobiscum sunt: itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum. ³ Loquimini de me coram Domino, et coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus ac-

12. perskyrimas. ¹ Tuomet Samuėlis tarė visam Izraėliui: Štai, aš klausiau jūsų balso visame, ką man kalbėjote ir įstačiau ant jūsų karalių. ² Dabar karalius eina jūsų priešakyje; aš gi pasenau ir pražilau, o mano vaikai yra draug su jumis. Taigi, aš gyvenau jūsų akyvaizdoje nuo mano jaunystės iki šiai dienai; štai, aš čia. ³ Sakykite apie mane Viešpaties akyvaizdoje ir jo pateptojo akyvaizdoje, ar aš paėmiau keno nors jautį, arba asilą; ar aš ką nors neteisingai kaltinau, arba ką prispaudžiau, ar ėmiau iš keno nors rankos

(13) *Nevienas nebus...* Saulius labai išmintingai pasirodo maloningas ir savo priešams. — (14) *Į Galgalą.* Tarp šventų Izraėlio vietų Galgala buvo arčiausiai nuo Jabės. — *Atnaujinsime:* iškilmingai patvirtinsime tai, kas padaryta Maspoje.

12, 1 - 25. Kada Saulius buvo jau visos tautos pripažintas karaliumi, Samuėlis, išsižadėdamas teisėjo pareigų, duoda visai tautai atsakymą apie tai, kaip jis pildė savo pareigas (1 - 5), primena Dievo Gerardystės ir Izraėlio nedėkingumą (6 - 12). karštai ragina visus ištikimai laikyties

Viešpaties, žada ir toliaus užtarti tautą ir apskelbia tautai ir karaliui pražuvimą, jei nusidės (13 - 25).

(12, 1) *Klausiau jūsų balso.* Vž. aug. 8, 5. 12. — (2) *Karalius eina...* jau pildė savo pareigas. — *Mano vaikai yra draug su jumis.* Iš jų atimta teisėjų pareigos, todėl nebėra reikalo ant jų dejuoti. Vž. aug. 8, 5. — *Aš čia:* pasiryžęs duoti atsakymą apie mano pareigų pildymą. — (3) *Sakykite...* Skųsti gali visi Izraėlitai; teisėjais bus Dievas ir jo pateptasis karalius. — *Dovaną:* kad palinuosčiau nuo bausmės. — *Aš tai paniekinsiu.*

cepi: et contemnā illud hodie, restiquamque vobis. ⁴ Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam. ⁵ Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum vos, et testis Christus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis.

⁶ Et ait Samuel ad populum: Dominus qui fecit Moysen et Aaron, et eduxit patres nostros de terra Ægypti. ⁷ Nunc ergo state ut judicio contendam adversum vos coram Domino de omnibus misericordiis Domini, quas fecit vobiscum, et cum patribus vestris: ⁸ quo modo Jacob ingressus est in Ægyptum, et clamaverunt patres vestri ad Dominum: et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Ægypto: et collocavit eos in loco hoc. ⁹ Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisarē magistri militiæ Hasor, et in manu Philisthinorum, et in manu regis Moab, et pugnaverunt adversum eos. ¹⁰ Postea autem clamaverunt ad Dominum, et dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, et servivimus Baalim et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, et serviemus tibi. ¹¹ Et misit Dominus Jerobaal, et Badan, et Jephthe, et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confi-

dovaną? ir aš tai paniekinsiu ir jums sugrąžinsiu. ⁴ Jie atsakė: Tu mūsų nekaltinai neteisingai ir neprispaudei, ir nieko neėmėi iš keno nors rankos. ⁵ O jis jiems tarė: Liudytojas man yra šiandien prieš jus Viešpats ir liudytojas jo pateptasis, jog mano rankoje neradote nieko. Jie atsakė: Liudytojas.

⁶ Tuomet Samuėlis tarė tautai: Liudytojas yra Viešpats, kurs padarė Mozę ir Aaroną ir išvedė mūsų tėvus iš Aigypso žemės. ⁷ Dabar tat stovėkite, kad aš jus šaukčiau į teismą Viešpaties akyvaizdoje dėlei visų Viešpaties mielaširdysčių, kurias jis padarė su jumis ir su jūsų tėvais, ⁸ kaip Jokubas įėjo į Aigypą, ir jūsų tėvai šaukėsi į Viešpatį, o Viešpats siuntė Mozę ir Aaroną, išvedė jūsų tėvus iš Aigypso ir juos patalpinė šitoje vietoje. ⁹ Bet jie užmiršo Viešpatį, savo Dievą, o jis juos padavė į Hasoro kariuomenės vado Sisaros rankas, į Pilistymų rankas ir į rankas Moabo karaliaus, kurie prieš juos kariavo. ¹⁰ Paskui gi jie šaukėsi į Viešpatį ir tarė: Nusidėjome, nes apleidome Viešpatį ir tarnavome Baalams ir Astartėms; taigi, dabar išgelbėk mus iš mūsų neprietelių rankos, ir mes tau tarnausime. ¹¹ Viešpats siuntė Jerobaalį, Badaną, Jėftę ir Samuėlį ir jus išgelbėjo iš jūsų neprietelių rankos aplinkui, ir jūs gyvenote be baimės.

Tikriaus anot ebr. t.: kad ja paslėpčiau savo akis, t. y. kad nebematyčiau neteisybės. Plg. Ekli. 46, 19... — (5) *Jis jiems tarė*... Samuėlis nori, kad tauta prisieka patvirtintu jį nieku neprasikaltus.

(7) *Dabar tat stovėkite*... Pripažintas

nekaltu Samuėlis dabar gali drąsiai kaltinti tautą. — *Mielaširdysčių*. Ebr. t.: teisybių. — (9) *Hasoro*... Vž. Teis. 4, 2... — *Pilistymų*, Vž. Teis. 3, 31; 10, 7; 13, 1. — *Moabo*. Vž. Teis 3, 12... — (11) *Jerobaalį*: Gedeoną. Vž. Teis. 6, 31. —

dentur. ¹² Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum Dominus Deus vester regnaret in vobis.

¹³ Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis et petistis: ecce dedit vobis Dominus regem. ¹⁴ Si timueritis Dominum, et servieritis ei, et audieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini: eritis et vos, et rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. ¹⁵ Si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros.

¹⁶ Sed et nunc state, et videte rem istam grandem quam facturus est Dominus in conspectu vestro. ¹⁷ Numquid non messis tritici est hodie? invocabo Dominum, et dabit voces et pluvias: et scietis, et videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos regem. ¹⁸ Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluvias in illa die. ¹⁹ Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem, et dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur: addidimus enim universis peccatis nostris ma-

¹² Matydami, gi kad Amono sunų karalius Naasas buvo atėjęs prieš jus, jūs man tarėte: Anaip tol; bet ant mūsų turi viešpatauti karalius, tuotarpu kad ant jūsų karaliavo Viešpats, jūsų Dievas.

¹³ Dabar tat čia yra jūsų karalius, kurį išsirinkote ir kurio reikalavote; štai, Viešpats jums davė karalių. ¹⁴ Jei jūs bijotės Viešpaties ir jam tarnaujate, jei klausote jo balso ir neprieštaraujate jo burnai, ir jūs, ir jūsų karalius, kurs ant jūsų viešpatauja, seksite Viešpatį savo Dievą. ¹⁵ Bet jei jūs neklausote Viešpaties balso ir prieštaraujate jo žodžiams, Viešpaties ranka bus ant jūsų, kaip buvo ant jūsų tėvų.

¹⁶ O dabar stovėkite ir veizdėkite į šitą didį dalyką, kurį Viešpats padarys jūsų akyvaizdoje. ¹⁷ Argi šiandien ne kviečiapjutė? Aš šauksiuos į Viešpatį, ir jis duos griausmų ir lietaus, o jūs žinosite ir matysite, jog pasidarėte sau didžiai piktą dalyką, prašydami ant savęs karaliaus. ¹⁸ Taigi, Samuėlis šaukėsi į Viešpatį, ir Viešpats tą dieną davė griausmų ir lietaus. ¹⁹ O visa tauta labai bijojosi Viešpaties ir Samuėlio; ir visa tauta tarė Samuėliui: Melskies Viešpačiui, tavo Dievui, už savo tarnus, kad nenumirtumėm, nes prie visų nuodėmių mes pridėjome piktenybę, reikalaudami

Badaną. Tikriausiai Baraką.—(12) *Anaip tol...* Kaip išvardintuose atsitikimuose Dievas teikėsi išgelbėti tautą, taip pat jis galėjo padaryti ir naujai nelaimei užėjus; bet nedėkinga tauta reikalavo žemiško karaliaus.

(16) *Bet jei neklausote...* Kaip tik tauta arba karalius nebesilaikys Dievo įsta-

tymo, karalystė jų nebeišgelbės, dargi taps labai pavojinga.

(16) *O dabar stovėkite...* Stebuklu iš dangaus bus patvirtinti pranašo žodžiai. — (17) *Kviečiapjutė:* todėl gegužio pabaiga arba birželio pradžia, kuomet Palestinoje neesti lietaus. — (19) *Melskies Viešpačiui...* Dabar tauta pati ima su-

lum, ut peteremus nobis regem.
²⁰ Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro. ²¹ Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. ²² Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia juravit Dominus facere vos sibi populum. ²³ Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, et docebo vos viam bonam et rectam. ²⁴ Igitur timete Dominum, et servite ei in veritate, et ex toto corde vestro: vidistis enim magnifica quæ in vobis gesserit. ²⁵ Quod si perseveraveritis in malitia: et vos et rex vester pariter peribitis.

sau karaliaus. ²⁰ Samuėlis gi tarė tautai: Nesibijokite; jūs, tiesa, padarėte visà tą piktenybę, tečiaus nesiliaukite sekę Viešpatį, ir tarnaukite Viešpačiui visa savo širdžia. ²¹ Ir nenukrypkite paskui tuštybes, kurios jums nepadės ir jūsų neišgelbės, nes yra tuštybės. ²² Tuomet Viešpats neapleis savo tantos dėlei didžio savo vardo, nes Viešpats yra prisiekęs padaryti jus sau tauta. ²³ Tebuna gi toli nuo manęs tas nusidėjimas Viešpačiui, kad liaučiaus už jus meldęsis; aš jus dar mokysiu gero ir tiesaus kelio. ²⁴ Taigi, bijokitės Viešpaties ir jam tarnaukite tiesoje ir visa savo širdžia; nes jūs matėte didžius dalykus, kuriuos jis jumoje įvykdė. ²⁵ Bet jei pasiliksite piktume, ir jūs ir jūsų karalius prašusite draug.

5) Karė su Pilistymais ir Sauliaus atmetimo pradžia.

Caput XIII. ¹ Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset, duobus autem annis

13. perskyrimas. ¹ Buvo vieneri metai, kaip Saulius tapo karaliumi, ir jis karaliavo an-

prasti, kad savo pasielgimu, reikalaujama karaliaus, buvo užrustinusi Viešpatį – (21) *Tuštybes*: stabus. Plg. Joz. 41, 29. — (22) *Viešpats neapleis...* Viešpats buvo žadėjęs laikyti globoje savo išrinktąją tautą; jo garbė reikalauja, kad tauta nepražutu. — (23) *Aš jus dar mokysiu...* Samuėlis nebepildys teisėjo pareigų, bet pasiliks Izraelitams pranašu ir tėvu. — (25) *Bet jei...* Tarsi pramatydamas, kad jo perspėjimai bus paniekinti, Samuėlis užbaigia savo atsiliepimą į tautą pagrūmojimu bausmės tautai ir karaliui.

13, 1—14, 25. Patraukus Pilistymams su didžia kariuomene prieš Izraelį, Saulius sušaukia tuotą į Galgalą (13, 1-8); kadangi susirinkusieji, bijodamies Pilistymų, ima skirstyties, Saulius, nesulaukda-

mas ateinaučio Samuėlio, atnašauja deginamąją auką; užtat Samuėlis jam apskelbia bausmę, kad jo karaliavimas nepateksią ilgam laikui (13, 8-14). Nors Izraelitams truksta ginklų (13, 15-23), tečiaus, Dievui padedant, Jonatni pradėjęs kovą, Pilistymai lieka apgalėti (14, 1-23); Jonatas gi, kurio gyvybė atsirado didžiame pavojuje dėlei Sauliaus neatsargiai padaryto apžado, išliuosuojamas nuo mirties (14, 24-46). Čionai dar paminėtos kitos laimingos Sauliaus kovos su kaimynais ir išvardijami Sauliaus šeimos nariai (14, 47-52).

(13, 1) *Buvo vieneri...* Tos eil. tekstas sugadintas ir dabar nebegalima atspėti, koks jis turėtu būti. Pirmąja skaitline tikriausiai buvo pažymėtas Sauliaus amžis, antrąja gi jo karaliavimo metai, ku-

regnabit super Israel. ² Et ele-
git sibi Saul tria millia de Is-
rael: et erant cum Saul duo
millia in Machmas, et in mon-
te Bethel: mille autem cum Jo-
natha in Gabaa Benjamin: porro
ceterum populum remisit unum-
quemque in tabernacula sua ³
Et percussit Jonathas stationem
Philisthinorum, quæ erat in Ga-
baa. Quod cum audissent Phi-
listhiim, Saul cecinit buccina
in omni terra, dicens: Audiant
Hebræi. ⁴ Et universus Israel
audivit hujusmodi famam: Per-
cussit Saul stationem Philisthi-
norum: et erexit se Israel ad-
versus Philisthiim. Clamavit er-
go populus post Saul in Galga-
la. ⁵ Et Philisthiim congregati
sunt ad præliandum contra Is-
rael, triginta millia curruum, et
sex millia equitum, et reliquum
vulgus, sicut arena quæ est in
littore maris plurima. Et ascen-
dentes castrametati sunt in Ma-
chmas ad orientem Bethaven.
⁶ Quod cum vidissent viri Isra-
el se in arcto positos, (afflictus
enim erat populus) absconderunt
se in speluncis, et in abditis,

trus metus ant Izraëlio. ² Sau-
lius sau išsirinko tris tukstan-
čius iš Izraëlio; du tukstančių
buvo draug su Saulium Machme
ir ant Bëtëlio kalno, tukstantis
gi su Jonatu Benjamino Gaba-
oje; o likusią tautą jis sugraži-
no kiekvieną į jų šėtras. ³ Jo-
natas sumušė Pilistymus jų sto-
tyje, kuri buvo Gabaoje. Tai iš-
girdus Pilistymams, Saulius lie-
pė trimituoti trimitu visoje žė-
mėje ir tarė: Teišgirsta Ebrajai!
⁴ Ir visas Izraëlis išgirdo tą gar-
są: Saulius sumušė Pilistymus
jų stotyje. Ir Izraëlis sukilo prieš
Pilistymus. Todėl tauta šaukė
paskui Saulių Galgaloje. ⁵ Ir Pi-
listymai susirinko kovotų prieš
Izraëlį, išviso tris dešimtis tuk-
stančių vežimų ir šeši tukstan-
čiai raitelių, o likusios liaudies
taip daug kaip esančių ant ju-
ros kranto smilčių. Jie, pakilę
augšty, sustatė stovyklas Ma-
chme į rytus nuo Bëtavëno. ⁶
Išvydę Izraëlio vyrai sau didį
pavojų (nes tauta buvo prislėgta),
pasislėpė olose ir lindyne, tai-
pogi uolose, urvuose ir duobėse.

riais toliaus aprašomi dalykai įvyko. Ge-
riausis vertimas butu toks: „Sauliui buvo..
metų, kad jis tapo karaliumi. ir jis ka-
raliavo dvejus metus ant Izraëlio“. Zy-
miausiuose graik. kodeksuose tos eil. visai
nëra. — (2) *Tris tukstančius*. Tai pradžia
nuolatinės kariuomenės, kuri turėjo ser-
gėti karalių, o karei prasidėjus padėti su-
traukti prie savęs visą tautą. — *Machme*.
Ebr. *Mikhmas*, dabar Muchmas, į
šiauręčius nuo Jeruzalės ir į pietryčius
nuo Bëtëlio (Beitini). — *Bëtëlio kalno*.
Taip pavadinta kalnuota vieta tarp Bëtë-
lio ir Machmo. — *Jonatu*. Čionai pirmą
sykį paminėtas Sauliaus sunus, drąsus
karžygis, kuriam buvo lemta ne vieną
sykį tarpininkauti tarp savo tėvo ir Do-
vidų. — *Benjamino Gabaoje*. Ebr. *Gib'ah*.
Apie dvi valandi kelionės į pietvakarius

nuo Machmo. — (3) *Jų stotyje*. Pilisty-
mai tikriausiai turėjo savo kariuomenės
burius įvairiose Izraëlių žemės vietose,
kad pavergti Izraëlitai negalētu sukilti
prieš jų valdžią. — *Gabaoje*. Ebr. *Geba*.
Tai ne ta pati vieta, kuri taip pat pava-
vinta 2. eil. — *Liepė trimituoti*: šaukdas-
mas savuosius į karę. — (4) *Saulius su-
mušė*. Nors buvo sumušęs neprietelius Jo-
natas, bet to sumušimo garbė tenka Sau-
liui. — *Tauta šaukė*... Saulius, apskelbęs
karę, pirmas nuėjo Galgalon, o paskui jį
čionai ėmė rinkties su kariškais šauksmais
ir tauta. — (5) *Tris dešimtis*... Ta skait-
linė regimai žymiai padidinta senų per-
rašinėtojų, nes tokios didžios daugybės ve-
žimų negalėjo turėti Pilistymai, kaip pa-
sirodo iš palyginimo su kariškų vežimų
skaitliumi, kurį turėjo Aigypso Paraonas

in petris quoque, et in antris, et in cisternis. ⁷ Hebræi autem transierunt Jordanem in terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum.

⁸ Et expectavit septem diebus juxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. ⁹ Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, et pacifica. Et obtulit holocaustum. ¹⁰ Cumque complisset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: et egressus est Saul obviam ei ut salutarer eum. ¹¹ Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras juxta placitos dies, porro Philistiim congregati fuerant in Machmas, ¹² dixi: Nunc descendent Philistiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum. ¹³ Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti manda-

⁷ Kiti Ebrajai perėjo per Jordana į Gado ir Galaado žemę. Sauliui dar tebesant Galgaloje, nusigando visi jį sekusieji žmonės.

⁸ Jis laukė septynias dienas, kaip buvo įsakęs Samuėlis; bet Samuėlis neatėjo Galgalon, ir žmonės ėmė nuo jo skirstyties. ⁹ Todėl Saulius tarė: Atneškite man deginamąją auką ir dėkojimo aukas. Ir jis aukojo deginamąją auką. ¹⁰ Jam pabaigus atnašauti deginamąją auką, štai, atėjo Samuėlis; o Saulius išėjo jam priešais, kad jį pasveikintu. ¹¹ Bet Samuėlis jam tarė: Ką padarei? Saulius atsakė: Kadangi pamačiau, jog žmonės nuo manęs skirstosi, o tu neatėjai paskirtose dienose, Pilistymai gi susirinko Machme, ¹² todėl aš tariau: Dabar Pilistymai ateis prieš mane Galgalon, o aš nepermaldavau Viešpaties veido. Reikalo priverstas aš aukojau deginamąją auką. ¹³ Samuėlis tarė Sauliui: Pasielgei kvailai ir neužlaikei Viešpaties, tavo Die-

(600), Jabinas (900), Saliamonas (daugiau kaip 1400) ir kiti (vz. Teis. 4, 3; 3 Kar. 12, 26; 1 Kron. 18, 14 ir k.) — *Kaip... smilėnu.* Dažnai sutinkama šv. Rašte yperbolė. — *Machme.* Saulius buvo iš čia pasitraukęs į Galgalą. — (7) *Perėjo per Jordaną.* Tikėdamies, kad čia jų nepasieks Pilistymai.

(8) *Kaip buvo įsakęs...* Tas įsakymas buvo duotas Sauliui, kuomet jį Samuėlis patepė karaliumi (vz. aug. 10, 8), bet rasi ir paskiaus buvo atnaujintas. — (9) *Jis aukojo...* Vieni aiškintojai spėja, kad Saulius savo ranka daręs aukas ir taip pasisavinęs kunigų pareigas; anot kitų gi, Saulius aukojęs per buvusius draug su juo kunigus ir tik tuo prasikaltęs, kad nelaukęs Samuėlio. — (10) *Išėjo jam priešais:* taip išreikšdamas Samuėliui pagarbą. —

(12) *Aš nepermaldavau...* Dievas maloniai priima savo paskirtasias aukas, bet tik tuomet kada jų darymas nėra priešingas Dievo valiai; kitaip gi buvo šitame atsitikime; ir čionai butu buvęs geresnis paklusnumas negu auka (plg. žem. 15, 22). — *Reikalo priverstas...* Tikras buvo reikalas laukti, nes juo mažesnis buvo Sauliaus burys, juo labiau reikėjo užsipelnyti Dievo padėjimas paklusnumu ir nuolankiu pasitikėjimu. — (13, 14) *Butu patvirtinęs...* Saulius nubaudžiamas tuo, kad karališkosios valdžios neteks jo sunums, nors jie pats pasiliks karaliumi iki mirčiai. Ta bausmė nebuvo labai kieta, nes turėjo apsieikšti tik tuo, jog Dievas žadėjo nebesuteikti jam naujos geradarystės. Jei jis nebuto prasikaltęs, jis ją būtų laimėjęs, ir karaliaus sostas, kurs dar ne-

ta Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in semipiternum, ¹⁴ sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæsit Dominus sibi virum juxta cor suum: et præcepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quæ præcepit Dominus.

¹⁵ Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. ¹⁶ Et Saul et Jonathas filius ejus, populusque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin: porro Philistiim condescenderant in Machmas. ¹⁷ Et egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad terram Sual. ¹⁸ Porro alius ingrediebatur per viam Beth horon: tertius autem verterat se ad iter termini imminenti valli Seboim contra desertum. ¹⁹ Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel: caverant enim Philistiim. ne forte facerent

vo, paliepinų, kuriuos tau buvo davęs. Jei tai nebutumei padaręs, jau dabar Viešpats būtų patvirtinęs tavo karalystę ant Izraelio į amžius; ¹⁴ bet tavo karalystė anaipol ilgiaus nebepateks. Viešpats jieskojo sau vyro pagal savo širdį ir Viešpats jam įsakė būti vadu ant jojo tautos, dėlto kad tu neužlaikei, ką Viešpats yra įsakęs.

¹⁵ Po to Samuėlis atsikėlė ir išėjo iš Galgalos į Benjamino Gabaa. O likusieji žmonės patraukė paskui Saulių prieš tuos, kurie juos užpuldinėjo, kuometėjo iš Galgalos į Gabaa į Benjamino kauburi. Saulius, suskaitęs buvusius su juo žmones, rado apie šešis šimtus vyrų. ¹⁶ Taigi, Saulius ir jo sunus Jonatas ir su jiemsdviejim pasilikusieji žmonės buvo Benjamino Gabaoje, Pilistymai gi buvo sustoję Machme. ¹⁷ Tuomet iš Pilistymų stovyklos išėjo plėštų trys būriai. Vienas būrysėjo keliu Efros linkon į Sualio žemę; ¹⁸ kitas traukė Bėthorono keliu, trečias gi pasuko prie kelio šlaito, kurs yra prie Seboimo slėnio iš tyrumos šono. ¹⁹ Visoje gi Izraelio žemėje nebuvo galima rasti kalvio, nes Pilistymai buvo uždraudę, kad kartais Ebra-

buvo žadėtas jo ainijai, butu buvęs dabar patvirtintas jo šeimynoje.

(15) *Benjamino Gabaa*. Vž. aug. 2. eil. — *O likusieji... kauburi*. Viso šito sakinio nėra ebr. t.; jis paimtas iš LXX ir per Itale įėjo Vulgaton. Jo prasmė visai neaiški; lygiai sunku susekti visus Sauliaus žygius pradžioje šito susirėmimo su Pilistymais. — (16) *Gabaoje*. Ebr. *Geba'*. Vž. aug. 3. e. — *Machme*. Vž. aug. 5. e. — (17) *Išėjo plėštų...* Ebr. t. plėšikai iš-

ėjo trimis būriais. — *Efros linkon*.. Efra (vž. Joz. 18, 23) yra į rytus nuo Bėtėlio; todėl pirmasis būrysėjo į šiaurę. Kame buvo Sualio žemė, nežinia. Rasi ta pati vieta pavadinta aug. 6, 5 Sualimo žeme. — (18) *Bėthorono keliu*: todėl į vakarus. Vž. Joz. 10, 11. — *Trečiasis...* Spėjama, kad trečiasis būrys patraukė į rytus Judo tyrumos linkon. Kame buvo minimas čionai Seboimo slėnis, nežinia. — (19) *Pilistymai buvo uždraudę...*

Hebræi gladium aut lanceam.
²⁰ Descendebat ergo omnis Israel ad Philisthiim, ut exacerret unusquisque vomerem suum, et ligonem et securim et sarculum.
²¹ Retusæ itaque erant acies vomerum, et ligonum, et tridentum, et securium, usque ad stimulum corrigendum.
²² Cumque venisset dies prœlii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule et Jonatha, excepto Saul et Jonatha filio ejus.
²³ Egressa est autem statio Philisthiim, ut transcenderet in Machmas.

Caput XIV. ¹ Et accidit quadam die ut diceret Jonathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, et transeamus ad stationem Philisthinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.
² Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaos sub malogranato, quæ erat in Magrone: et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.
³ Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed et populus ignorabat quo isset Jonathas.
⁴ Erant autem inter

jai nepasidarytu sau kalavijo arba jieties.
²⁰ Visas tat Izraélis eidavo pas Pilistymus, kada kam reikėjo pasmailinti savo žagrę, koplą, kirvį arba kastuvą.
²¹ Tai gi, pribukę buvo ašmenys žagrių, koplių, šakių ir kirvių, net nebuvo galima pasmailinti akstino.
²² Kuomet atėjo kovos diena, neatsirado kalavijo ir jieties rankose visų žmonių, buvusių su Saulium ir Jonatu, atskyrus Saulių ir jo sūnų Jonatą.
²³ Išėjo gi viena Pilistymų sargyba, kad pareitu į Machmą.

14. perskyrimas. ¹ Vieną dieną atsitiko, kad Sauliaus sunus Jonatas tarė savo ginklanešiui jaunikaičiui: Eikš ir pereikiva iki Pilistymų stočiai, kuri yra už šitos vietos. Bet savo tėvui jis apie tai nepasisakė.
² Saulius gi pasiliko pačiame Gabaos gale po granatų medžin, buvusių Magrone, ir su juo buvo žmonių apie šešis šimtus vyrų.
³ Tuomet efodą nešiojo Achijas, sunus Achitobo, kursai buvo brolis Ikabodo, sunaus Pinėjo, kilusio iš Viešpaties kunigo Hėlio Sile. Taipogi ir tauta nežinojo, kur nuėjo Jonatas.
⁴ Tarp augštumų, per kurias Jo-

kad lengviaus galētu sulaikyti pavergtus Izraėlius nuo sukilimo. — (20) *Izraėlis eidavo...* Plg. Teis. 16, 1. — *Koplą.* Aigypte vartojama kopla žemei dirbti buvo bent kiek panaši į vedegą. Galop minimi Vulgatoje įrankiai regisi ne visai tie patys, kuriuos išvardija ebr. tekstas, kurs ypač sek. eil. neišrodo tikras. — (21) *Akstino.* Lazda su geležiniu galu, kurią vartodavo įkinkytiems į jungą jaučiams paraginti. — (22) *Neatsirado kalavijo...* Kitose karėse Izraėlitai turėjo kalavijų, bet dabar Pilistymai buvo juos atėminėję. Neturėdami tikrų karės ginklų, buvo priversti naudotis kitais įrankiais užuot gin-

klų. Plg. Teis. 3, 31. — (23) *Kad pareitu...* Ebr. t.: Machmo perėjimo linkon. Tarp Pilistymų Machme ir Sauliaus kareivių buvo gilus slėnis. Taigi, Pilistymų burysėjo prie to slėnio žiūrėtų, ką daro Izraėlitai.

(14, 1) *Už šitos vietos:* už slėnio, buvusio tarp Machmo ir Gabaos. — *Nepasisakė:* bijodamas, kad tasai uždraus eiti. — (2) *Magrone.* Kame buvo taip vadinama vieta, nežinia. — (3) *Achijas:* vyriausias tuomet kunigas, buvęs Sauliaus stovykloje; jis paminėtas čionai dėlei toliaus aprašytų atsitikimų. Vz. žem. 18. e. Kitur jis vadinasi Achimelėku. Vz. žem. 22,

ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petrae ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde praecepti, nomen uni Boses, et nomen alteri Sene: ⁵ unus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Machmas, et alter ad meridiem contra Gabaa. ⁶ Dixit autem Jonathas ad adulescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis. ⁷ Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quae placent animo tuo: perge quo cupis, et ero tecum ubicumque volueris. ⁸ Et ait Jonathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis, ⁹ si taliter locuti fuerint ad nos, manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. ¹⁰ Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris, hoc erit nobis signum. ¹¹ Apparuit igitur uterque stationi Philisthinorum: dixeruntque Philistiim: En Hebraei egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant. ¹² Et locutisunt

natas stengėsi prieiti prie Pilstymų stoties, buvo iš abiejų pusių išsikišę akmenys ir čionai ir tenai dvi smaili kaip dantys, stati uoli, kuriųdviejų viena vadinosi Bosėsu, o antra Sėne. ⁵ Viena išsikišusi uola buvo šiaurėje ties Machmu, o kita pietuose ties Gabaa. ⁶ Jonatas gitarė savo ginklanešiui jaunikui: Eikš, pereikiva iki šitų neapipjaustyųjų stočių; rasi Viešpats mums padės, nes Viešpačiui nesunku išgelbėti kaip su daugeliu taip ir su mažu skaitliumi. ⁷ Jo ginklanešis jam tarė: Daryk visa, kas tinka tavo dūšiai; eik, kur geidi, o aš busiu su tavim, kur tik norėsi. ⁸ Jonatas tarė: Štai, mudu pereinama prie tų vyrų; kuomet jie mudu pamatys, ⁹ jei mudviem kalbės taip: Palauk kita, kolėi pas judu ateisime, mudu stovėkiva savo vietoje ir nelipkiva prie jų. ¹⁰ Bet jei sakys: Pakilkita pas mus, mudu pakilsiva, nes Viešpats juos padavė į mudviejų rankas; tai bus mudviem ženklas. ¹¹ Tai gi, kuomet judu pamatyta Pilstymų stotyje, Pilstymai tarė: Aure, Ebrajai išeina iš urvų, kuriuose buvo pasislėpę. ¹² O

9. — *Ikabodo*. Vž. aug. 4, 19–22. — (4) *Tarp augštumų*. Ebr. t.: tarp perėjimų. Tais perėjimais galima buvo nusileisti į slėnį, skyrusį Jonatą nuo Pilstymų stoties. Prie to slėnio ir Pilstymų pusėje, ir toje vietoje, iš kurėjo Jonatas, buvo po vieną augštesnę smailią uolą arba rievą. — (6) *Neapipjaustytyju*. Taip su paniekinimu dažnai vadinasi šv. Rašte Pilstymai. — *Rasi Viešpats*... Jonatas pilnai pasitiki Viešpačiu, nes jis žino, kad Izraelis yra ta tauta, kurią Dievas išsirinko, kurią žadėjo laikyti savo globoje; Dievas gi gali pa-

sinaudoti ir menku įrankiu didžiems dalykams nuveikti. — (7) *Aš busiu su tavim*... Jonato ginklanešis pilnas tikių pat jausmų, kaip jo ponas. — (9. 10) *Jei mudviem kalbės taip*... Jonatas, pirma negu pradės pildyti savo drąsų sumanymą, nori patirti, ar jis sutinka su Dievo valia. Tai valiai sužinoti jis išsirenka, pagal paprotį, tokį ženklą, kurio jo aplinkybėse tikrai galima buvo laukti. — (11) *Ebrajai išeina iš urvu*... Pilstymai atsiliepia su pasityčiojimu. — (12) *Mes judviem*... t. y. mes judu gerai pamokysime už drą-

viri de statione ad Jonatham, et ad armigerum ejus, dixerunt: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: tradidit enim Dominus eos in manus Israel. ¹³ Ascendit autem Jonathas manibus et pedibus reptans, et armiger ejus post eum. Itaque alii cadebant ante Jonatham, alios armiger ejus interficiebat sequens eum. ¹⁴ Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas et armiger ejus, quasi viginti virorum in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit. ¹⁵ Et factum est miraculum in castris, per agros: sed et omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, et conturbata est terra: et accidit quasi miraculum a Deo.

¹⁶ Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, et ecce multitudo prostrata, et huc illucque diffugiens. ¹⁷ Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Jonatham, et armigerum ejus. ¹⁸ Et ait Saul ad

vyr̃ai iš stoties kalbėjo Jonatui ir jo ginklanešiui ir tarė: Pakilkita pas mus, ir mes judviem ši-tą parodysime. Tuomet Jonatas tarė savo ginklanešiui: Pakilkiva, sekk mane, nes Viešpats juos padavė į Izraėlio rankas. ¹³ Taigi, Jonatas užlipo, atsiremdamas rankomis ir kojomis, o paskui jį jo ginklanešis; ir tuojau vieni krito prieš Jonatą, kitus gi užmušinėjo, jį sekdamas, jo ginklanešis. ¹⁴ Taip buvo užduotas pirmas smugis, kuriame Jonatas ir jo ginklanešis užmušė apie dvidešimtį vyrų ant varсно pusės, kurią dvejetas jaučių paprastai aparia per dieną. ¹⁵ Ir atsitiko stovykloje ant lauko stebuklas, bet ir visi žmonės stoties tų, kurie buvo išėję plėštų, nusigando, ir sumišo žemė, ir atsitiko lyg-kad Dievo padarytas stebuklas.

¹⁶ O Sauliaus žvalgai, buvusieji Benjaminio Gabaoje, pažvelgė ton pusėn, ir štai, ten buvo daugybė sumušta ir į visas puses bėganti. ¹⁷ Tuomet Saulius tarė su juo buvusiems žmonėms: Ištirkite ir žiurėkite, kas iš mūsų yra išėjęs. Ištyrę, rado nesant Jonato ir jo ginklanešio. ¹⁸ O Saulius tarė Achijui: At-

sumą. — (14) *Pirmas smugis*. Apie antrą smugį vz. žem. 20. eil. — *Ant varсно pusės...* Ebr. t. reiktu taip išversti: maždaug ant pusės lauko varсно vago s, t. y. vyrai krito vienas po kito bėgdami siauru ruožu ir nepasižiurėdami, kiek yra tų, kurie juos vejasi. Dabar jie spėjo, kad juos užpuolė visas Izraėlitų burys, nes nesitikėjo, kad butu galėję tai padaryti tik du vyrai. — (15) *Stovykloje*: Pilstymų. — *Stebuklas*. Ebr. t.: išgastis. Ėmus bėgti nuo Jonato išsiųstajai priekin sargybai, išgastis apėmė ir visą Pilstymų stovyklą, iš kurios trys buriai buvo anksčiaus atsiskyrę (vz. aug. 13, 17);

todėl ji buvo žymiai susilpnėjus. Tas išgastis veikiai pasiekė ir kitus Pilstymus. — *Dievo padarytas stebuklas*. Ebr. t.: Išgastis (siųstas) Dievo.

(16) *Buvusieji Benjaminio Gabaoje*: į šiaurę nuo to miesto, nes tik iš čia galėjo matyti, kas darėsi kitoje slėnio pusėje. — (17) *Saulius tarė...* Saulius tuojau suprantą, kad tik netikėtas jojo drąsuolių užpuolimas ant Pilstymų galėjo padaryti jų tarpe sumišimą. — (18) *Achijui*. Vz. aug. 3. e. — *Atnešk Dievo skrynią...* LXX vertime pasakyta: προσάγε τὸ Ἐφὸδ... atnešk efodą, nes jis tą dieną nešiojo efodą Izraėlio akyvaizdoje. Nors paprastai

Achiam: *Applica arcam Dei.* (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel). ¹⁹ Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philistinorum: crescebatque paulatim, et clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: *Contrahe manum tuam.* ²⁰ *Conclamavit ergo Saul, et omnis populus, qui erat cum eo, et venerunt usque ad locum certaminis: et ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, et cædes magna nimis.* ²¹ Sed et Hebræi qui fuerant cum Philistiim heri et nudius tertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israel, qui erant cum Saul et Jonatha. ²² Omnes quoque Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prælio. Et erant cum Saul, quasi decem millia virorum. ²³ Et salvavit Dominus in die illa Israel: pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

²⁴ Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa: adjuravit autem

neš̃k Dievo skrynią. (Nes tą dieną Dievo skrynia buvo tenai draug su Izraėlio sunumis). ¹⁹ Kuomet Saulius kalbėjo kunigui, pakilo didis trukšmas Pilstymų stovykloje; jis pamažu ėjo didyn ir girdėjosi vis aiškiaus. O Saulius tarė kunigui: *Atitrauk atgal savo ranką.* ²⁰ Ir tuojuo sušuko Saulius ir buvusi su juo tauta; jiems gi atėjus iškiovos vietai, štai, vienų kalavijas buvo atkreiptas prieš kitus ir buvo labai didelės žudynės. ²¹ Bet ir Ebrajai, kurie vakar ir užvakar buvo su Pilstymais ir draug su jais buvo pakilę į stovyklas, sugrįžo ir prisidėjo prie Izraėlitų, buvusių su Saulium ir Jonatu. ²² Taipogi visi Izraėlitai, kurie buvo pasislėpę Efraimo kalnuose, išgirdę, kad Pilstymai pradėjo bėgti, susivienijo su savaisiais kovoje. Taip su Saulium radosi apie dešimtį tukstančių vyrų. ²³ Ir Viešpats išgelbėjo tą dieną Izraėlį; kova gi tęsėsi iki Bėtavėnui.

²⁴ Izraėlio vyrai susivienijo tą dien draugėn; Saulius gi pri-

teiraudavosi Viešpaties su pagalba Urimo ir Thummimo,—taip rasi padaryta ir šitame atsitikime,—bet galėjo būti tuomet Sauliaus stovykloje ir sandoros skrynia, kuri dabar liepiama atnešti, tečiau nesakoma, kad per ją būtų buvę pasiklausta Viešpaties.—(19) *Atitrauk atgal...*: nebeklausk Viešpaties. Nes ir be Dievo atsakymo Sauliui buvo aišku, kas reikia daryti.—(20) *Vienų kalavijas buvo...* Taip apsireiškė Dievo pagalba, suteikta Izraėlitams. Savitarpinių žudynių pakilimas tarp Pilstymų gali būti išaiškintas ir ta aplinkybe, kad jų tarpe buvo nemaža Ebrajų. Vž. žem. 21, 24. e. Plg. Teis. 7, 22; 2 Kron. 20, 28. — (21) *Ebrajai*. Tuo vardu tikriausiai svetimtaučiai vadindavo Izraėlitus.

Minimi čionai Ebrajai rasi buvo susivieniję su stipresniais pergalėtojais prieš savo brolius; bet galėjo būti, kad Pilstymai buvo juos priverę varu eiti į savo kariuomenės eilias. — (22) *Apie dešimtį tukstančių*: užuot nedidelio burio susidedančio iš 600 vyrų. Vž. aug. 2. e. — (23) *Iki Bėtavėnui*. Vž. aug. 13, 5.

(24) *Susivienijo...* Anot ebr. t.: buvo nuvargę. — *Valgytų duonos*: ką nors valgytų. — *Kolei aš neatkėrsysiu...* Saulius šitame atsitikime rasi labiau rupinosi savo negu Dievo garbe. Norėdamas turėti daugiau laiko kovai su neprieteliais, jis bijojosi, kad kariuomenė jo negaistintu, užsiimdama pagaminimu sau valgio, bet taip tik labiau nuvargino savo žmones,

Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem: ²⁵ omneque terræ vulgaris venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. ²⁶ Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum: timebat enim populus iuramentum. ²⁷ Porro Jonathas non audierat cum adjuraret pater ejus populum: extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, et intinxit in favum mellis: et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi ejus. ²⁸ Respondensque unus de populo, ait: Jurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie: (defecerat autem populus). ²⁹ Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus terram: vidi stis ipsi quia illuminati sunt oculi mei. eo quod gustaverim paululum de melle isto: ³⁰ quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne major plaga facta fuisset in Philistiim?

³¹ Percusserunt ergo in die illa Philisthæos a Machmas usque in Ajalon. Defatigatus est autem populus nimis: ³² et versus ad prædam tulit oves, et

siekdė tautą, sakydamas: Prakeiktas teesie vyras, kurs valgytu duonos iki vakarui, kolei aš neatkeršysiu savo neprieteiliams. Ir visa tauta nevalgė duonos. ²⁵ Tuomet visa žemės tauta atėjo į mišką, kame buvo medaus ant žemės paviršio. ²⁶ Taigi, tauta, atėjus į mišką, pamatė tekantį medų, bet neivienas nepakėlė rankos prie savo burnos, nes tauta bijojosi prisieikos. ²⁷ Bet Jonatas nebuvo girdėjęs, kuomet jo tėvas prisiekdė tautą; jis ištiesė lazdos galą, kurią turėjo rankoje, padažė į medaus korį ir pakėlė savo ranką prie savo burnos, o jo akys nušvito. ²⁸ Bet vienas iš tautos atsiliepė ir tarė: Tavo tėvas surišo tautą prisieika, sakydamas: Prakeiktas teesie vyras kurs valgytu šiandien duonos (tauta gi buvo labai pailsusi). ²⁹ Jonatas tarė: Mano tėvas padarė sumišimą žemėje; jūs patį matėte, jog nušvito mano akis, nes paragavau truputį šito medaus; ³⁰ kaipgi labiau, jei tauta būtų pavalgiusi iš neprietelių grobio, kurį rado? argi ne didesnis smugis būtų buvęs padarytas Pilistymams?

³¹ Taigi, jie mušė tą dieną Pilistymus nuo Machmo iki Ajalonui. Tauta buvo labai nuvargusi ³² ir puolus prie grobio ėmė avių, jautių ir veršių, pasipjo-

o tikslo nepasiekė; todėl prisiekdymas šitame atsitikime neišrodo, kad būtų buvęs išmintingas. — (25) *buvo ant žemės medaus*. Miške turėjo būti daugybė bičių, kaip paprastai Palestinoje, ir jų medus iš medžių drevių ir iš kitokių plyšių, saulei kaitinant, buvo išsiliejęs ant žemės. — (27) *Akis nušvito*: nuvargęs labiau už kitus, jis šiek - tiek atsigaivino. — (29)

Mano tėvas padarė...: jo prisieika padarė, kad tauta neįstengs visai apgalėti Pilistymų, ir todėl Izraelio žemė dar daug turės kentėti nuo savo neprietelių. Nors Jonato žodžiai buvo visai teisingi, bet jis darė negerai, viešai peikdamas karalių.

(31) *iki Ajalonui*: apie penkias valandas kelionės į vakarus nuo Machmo. Vz. Joz. 10, 12. — (32) *Pasipjovė ant*

boves, et vitulos, et mactaverunt in terra: comeditque populus cum sanguine. ³³ Nuntiaverunt autem Sauli dicentes, quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis: volvite ad me jam nunc saxum grande. ³⁴ Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occidite super istud, et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem: et occiderunt ibi. ³⁵ Ædificavit autem Saul altare Domino; tuncque primum cœpit ædificare altare Domino.

³⁶ Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos nocte, et vastemus eos usquedum illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum. ³⁷ Et consulit Saul Dominum: Num persequar Philisthim? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in die illa. ³⁸ Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi: et scitote, et videte per quem acciderit pec-

vė ant žemės, ir tauta valgė su krauju. ³³ Kuomet gi buvo pranešta ir pasakyta Sauliui, kad tauta nusidėjusi Viešpačiui, valgydama su krauju, jis tarė: Jūs peržengėte įstatymą, riskite prie manęs tuojau didelį akmenį. ³⁴ Po to Saulius tarė: Išsiskirstykite tarp tautos ir jiems sakykite, kad kiekvienas atvestu prie manęs savo jautį ir aviną, pasipjaukite ant šito akmens ir valgykite, o nenusidėsite Viešpačiui, valgydami su krauju. Taigi, visa tauta vedėsi kiekvienas savo ranka jautį iki nakčiai ir tenai pasipjovė. ³⁵ Saulius gi pastatė Viešpačiui altorių. Tuomet jis pirmą sykį statė Viešpačiui altorių.

³⁶ Paskui Saulius tarė: Užpulkime Pilstymus nakčia, sunaikinkime juos, pirma negu išauš, ir nepalikime iš jų neivieno vyro. Tauta gi atsakė: Daryk visa, kas rodosi gera tavo akyse. O kunigas tarė: Prisiartinkime čionai prie Dievo. ³⁷ Ir Saulius teiravosi Viešpaties: Ar man reikia vyties Pilstymai? ar juos paduosi į Izraelio rankas? Bet Viešpats jam tą dieną neatsakė. ³⁸ Tuomet Saulius tarė: Tegul ateina čionai visi tautos viršininkai; sužino-

emės... Kadangi papjautų gyvulių nepasirupinta pakelti augštin, todėl kraujas pasiliko juose neištekėjęs. Valgyti mėsą su krauju buvo uždrausta jau seniausiais laikais ir tas uždraudimas ne vieną kartą buvo panaujintas Mozės įstatyme. Plg. Prad. 9, 1; Kun. 3, 17 ir k. — (34) *Papjaukite ant šito akmens*. Pjaunant gyvulius ant akmens, kraujas galėjo ištekti žemėn. — (35) *Pirmą sykį*. Iki tam laikui, reikalui esant, statydavo altorių Samuėlis. Taigi, Saulius, čionai statydamas altorių

padėkoti Dievui už laimėtą kovą, savinosi pareigas, kurios priderėjo pranašui arba vyriausiam kunigui.

(36) *Užpulkime Pilstymus...* Tantai pasistiprinus valgiu, Saulius nori atitaisyti tai, ko anksčiau nebuvo galima padaryti dėl žmonių nuovargio; tečiau vyriausis kunigas primena žmonių karaliui, kad pirma reikia pasiklausti amžinojo Karaliaus; tasai gi neduoda jokio atsakymo, tuo būdu parodydamas, jog Sauliaus pasielgimas peikinas. — *Prisiartinkite čio-*

catum hoc hodie. ³⁹ Vivit Dominus salvator Israel, quia si per Jonatham filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. ⁴⁰ Et ait ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac. ⁴¹ Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel: Domine Deus Israel da indicium: quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas et Saul, populus autem exivit. ⁴² Et ait Saul: Mittite sortem inter me, et inter Jonatham filium meum. Et captus est Jonathas. ⁴³ Dixit autem Saul ad Jonatham: Indica mihi quid feceris. Et indicavit

kite ir žiurėkite, keno šiandien padarytas tas nusidėjimas. ³⁹ Kaip gyvas Viešpats, Izraėlio išgelbėtojas, jei tai padaryta mano sunaus Jonato, jis numirs butinai. Ir neivienas iš visos tautos jam neprieštaravo tame dalyke. ⁴⁰ Taigi, jis tarė visam Izraėliui: Atsiskirkite jūs vienon pusėn, o aš su savo sunumi Jonatu busiu kitoje pusėje. Tauta atsakė Sauliui: Daryk, kas regisi gera tavo akyse. ⁴¹ Tuomet Saulius tarė Viešpačiui, Izraėlio Dievui: Viešpatie, Izraėlio Dieve, duok ženklą! Kas yra, kad šiandien neatsakei tavo tarnui? Jei ta kaltybė yra manyje arba mano sunuje Jonate, apreišk tai; arba jei tas prasikaitymas yra tavo tautoje, suteik pašventinimą. Ir buvo rastas Jonatas bei Saulius, tauta gi buvo paliuosuota. ⁴² Tuomet Saulius tarė: Meskite burta tarp manęs ir tarp mano sunaus Jonato. Ir buvo sugautas Jonatas. ⁴³ Saulius gi tarė Jonatui: Pasakyk man, ką padarei. Jonatas

nai prie Dievo: prie sandoros skrynios, arba prie ką tik pastatyto altoriaus. — (39) *Kaip gyvas...* Ir šitame atsitikime Saulius veikia per daug umai. Nieko nežinodamas apie Jonato pasiėlgimą ir rasi spėdamas, kad Dievas nedavė atsakymo už tai, kad kaikurie iš tautos valgė mėsos su krauju, jis sako: Nors kaltas butu mano sunus, ir jis turėtu numirti, juo gi labiau paprastas Izraėlitas. — (40) *Atsiskirkite jūs...* Tuo persiskyrimu Saulius nori visupirma parodyti, kad jis ir jo sunus nekalti, bet labai apsirinka. — (41) *Kas yra... suteik pašventinimą.* Visų šitų žodžių nėra ebr. t.: jie padaryti iš LXX teksto, kurio 41. ir 42. eil. taip reiktu išversti: O Saulius tarė: Viešpatie Dieve, kodėl neatsakei šiandien tavo tarnui? Ar manyje arba Jonate randasi ne teisybė? Viešpatie, Izraėlio Dievo, parodyk tai; ir jei tu apreiški, duok tavo tautai

Izraėliui, duok šventumą. Ir burta pažymėjo Jonatą ir Saulių, ir tauta išėjo. O Saulius tarė: Mesk tarp manęs ir mano sunaus Jonato. Tas, kurį Viešpats pažymės, numirs. Ir tauta tarė Sauliui: Taip nebus. Bet Saulius privertė tautą, ir buvo mesta tarp jo ir jo sunaus Jonato, ir burta pažymėjo Jonatą. Žiurint LXX vertimo, reiktu manyti, kad burimas buvo padarytas Urimu ir Thummimu, bet toki nuomonė butu klaidinga, nes ebr. ž. *hifil*, *cecidit*, krito ir *illakhed*, *captus* est, niekuomet nevartojami, kada kalbama apie Urimą ir Thummimą, o tik apie paprastas burtas. — (43) *Ir štai, aš mirštu.* Nors Jonatas neišreiškia aiškiai savo neužganėdinimo, bet visgi jo sutikime yra truputis ir tylaus dejavimo. Dievas, leisdamas, kad burta kristu ant Jonato, norėjo iširti Sauliaus paklusnumą, o kadangi jis buvo pasiryžęs paaukoti savo sunų

ei Jonathas, et ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, et ecce ego morior. ⁴⁴ Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia morte morieris Jonatha. ⁴⁵ Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est: vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Jonatham, ut non moreretur. ⁴⁶ Recessitque Saul, nec persecutus est Philistiim: porro Philistiim abierunt in loca sua.

⁴⁷ Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos ejus, contra Moab, et filios Ammon, et Edom, et reges Soba, et Philisthæos: et quocumque se verterat, superabat. ⁴⁸ Congregatoque exercitu, percussit Amalec, et eruit Israel de manu vastatorum ejus.

⁴⁹ Fuerunt autem filii Saul, Jonathas et Jessui, et Melchisua: et nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, et nomen minoris Michol.

⁵⁰ Et nomen uxoris Saul, Achis-

jam prisipažino ir tarė: Aš ragaute paragavau buvusios mano rankoje lazdos galu truputį medaus; ir štai, aš mirštu! ⁴⁴ O Saulius tarė: Tai Dievas man tepadaro ir tai tepridedie, jei tu, Jonatai, mirte nenumirsi! ⁴⁵ Bet tauta tarė Sauliui: Argi mirs Jonatas, kurs įvykdė šitą didį išgelbėjimą Izraėlyje? Tai neteisinga; kaip Viešpats gyvas, plaukas jam nenukris žemėn nuo galvos, nes jis veikė šiandien su Dievu. Taip tat tauta išliuosavo Jonatą, kad nenumirtu. ⁴⁶ O Saulius atsitraukė ir nesivijo Pilistymų; Pilistymai gi nuėjo į savo vietas.

⁴⁷ Saulius, sustiprinęs savo karaliavimą ant Izraėlio, kovojo aplinkui prieš visus jo neprietelius, prieš Moabą, prieš Amono sunus ir Edomą, prieš Sobos karalius ir prieš Pilistymus; ir kur tik kreipdavosi, apgalėdavo. ⁴⁸ Susirinkęs kariuomenę, jis ištiko Amalėką ir išliuosavo Izraėlį iš jo naikintųjų rankų.

⁴⁹ Sauliaus gi sunys buvo Jonatas, Jėsusjis ir Melkisua, o dviejų dukterų vardai, pirmgimės vardas Merobė, o jaunesniosios vardas Mikolė. ⁵⁰ Sauliaus pačios vardas buvo Achimao duk-

tasai jam sugražinamas tautos užtarymu, kaip kitados Izaokas buvo sugražintas Abraomui (Ambr.). — (45) *Argi mirs Jonatas...* Tauta taip sanprotavo: Jei Jonato prasikaltimas butu taip sunkus, kad butu vertas mirties, tai Dievas jam nebutu, taip aiškiai padėdamas, suteikęs neprietelių apgalėjimo. Tuo budu turėjo buti perspėtas Saulius, kad didžiausi kaltybė galėjo buti ne pasielgime Jonato, kurs valgė, nežinodamas tėvo prisieikos, bet jo paties neatsargioje prisieikoje. Užtat galų gale Jonatas ir buvo paliuosuotas nuo bausmės.

(47) *Sustiprinęs...* Sustiprinimas apsi-
reiškė tuo, kad Saulius paėmė savo valdžion visą Izraėlio plotą, kurio dalis buvo pakliuvusios į Izraėlitų kaimynų rankas. — *Prieš Moabą:* pietryčiuose. — *Prieš Amono sunus:* rytuose. — *Edomą:* pietuose. — *Prieš Sobos karalius:* šiaurryčiuose. Soba rasi buvo tuomet kunigaikštis krašto tarp Damasko ir Euprato (Syrijos karalystė). — *Pilistymus:* pietvakariuose. — (48) *Amalėką:* pietuose. Karė prieš Amalėkitus aprašyta plačiau 15. persk.

(49) *Jėsusjis.* 1 Kron. 9, 39 jis vadinasi

noam filia Achimaas: et nomen principis militiæ ejus Abner, filius Ner, patruelis Saul. ⁵¹ Porro Cis fuit pater Saul, et Ner pater Abner, filius Abiel.

⁵² Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, et aptum ad prælium, sociabat eum sibi.

tė Achinoama. Jo kariuomenės vado vardas Abneris, kurs buvo Sauliaus dėdės Nėro sunus. ⁵¹ Kisas buvo Sauliaus tėvas, o Abnerio tėvas Nėras Abiėlio sunus.

⁵² Karė prieš Pilistymus buvo smarki per visas Sauliaus dienas, nes koki tik Saulius pamatydavo stiprų vyrą ir tinkantį į kovą, tą imdavo su savim.

6) Karė su Amalėkitais ir visiškas Sauliaus atmetimas.

Caput XV. ¹ Et dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel: nunc ergo audi vocem Domini: ² Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli: quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Ægypto. ³ Nunc ergo vade, et percute Amalec, et demolire universa ejus: non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactentem, bovem et ovem, camelum et asinum.

⁴ Præcepit itaque Saul populo, et recensuit eos quasi agnos:

15. perskyrimas. ¹ O Samuėlis tarė Sauliui: Viešpats mane siuntė, kad patepčiau tave karaliumi ant jo tautos Izraėlio; dabar tat klausyk Viešpaties balso! ² Štai, ką sako kareivijų Viešpats: Aš suskaičiau, ką Amalėkas padarė Izraėliui, kaip jam priešinosi kelyje. beeinant iš Aigypto. ³ Dabar tat eik ir ištikk Amalėką ir sunaikink visa, kas jo yra; nesigailėk jo ir negeisk nieko iš jo dalykų, bet užmušk visa, kaip vyrą taip moteriškę, mažą vaiką ir tebežindomą kūdikį, jautį ir avi, kupranugarį ir asilą.

⁴ Taigi, Saulius įsakė tautai ir suskaitė juos kaip avinėlius:

Abinadabu. Ketvirtas Sauliaus sunus Isbošetas minimas toliaus (2 Kar. 2, 8 ir k.) — (51) *Kisas buvo...* Geriausias anot ebr. t.: O Sauliaus tėvas Kisas ir Abnerio tėvas Nėras buvo Abiėlio sunus.

15, 1-35. Saulius, gavęs iš Samuėlio Dievo vardu duotą įsakymą visai išnaukinti Amalėkitus, apgali priešus, bet pasiilekia geriausią grobio dalį (1-9); už tat lieka antrą sykį atmetas (10-23) ir nebeatgauna Dievo malonės, nors žada toliaus sekti Dievo įsakymus (24. 35).

(15, 1) *Samuėlis tarė*. Kada tai atsitiko, apie tai nėra jokių aiškesnių nurody-

mų. — *Viešpats mane siuntė...* Tas priminimas turi Sauliui parodyti duodamo įsakymo svarbumą ir reikalingumą griežtai jį išpildyti. — (2) *Ką Amalėkas padarė...* Amalėkitai gyveno į pietus ir į pietvakarius nuo Palestinos. Jie pirmi pasitiko su ginklais keliaujančius iš Aigypto Izraėlitus, o ir paskui ne sykį patįs vieni arba susidėję su kitais užpuolė nédavo išrinktąją tautą. Plg. Iš. 17, 8... Atk. 25, 17-19; Sk. 14, 45; Teis. 3, 13, 6, 5. — (3) *Sunaikink visa*. Anot ebr. t., liepiama ant Amalėkitų mesti iškeikimias (cherem). Vž. Kun. 27, 28-29; Joz. 6, 17. 18. — *Ir negeisk nieko iš jo da-*

ducenta millia peditum, et decem millia virorum Juda. ⁵ Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente. ⁶ Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo: tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus de medio Amalec. ⁷ Percussitque Saul Amalec ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est e regione Ægypti. ⁸ Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii. ⁹ Et percit Saul, et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et vestibibus et arietibus, et universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt.

¹⁰ Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens: ¹¹ Pœnitet me quod constituerim Saul regem: quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Dominum tota nocte.

du šimtu tukstančių pėstininkų ir dešimtį tukstančių Judo vyrų. ⁵ Atėjęs iki Amalėko miestui, Saulius paslėpė slėnyje tykojančius. ⁶ Kinitams gi Saulius tarė: Eikite šalin, atstokite ir atsitraukkite nuo Amalėko, kad kartais neapsiausčiau jūsų draug su juo, nes tu padarei mielaširdystę visiems Izraelio sunums, kuomet jie ėjo iš Aigypso. Tai gi, Kinitai pasitraukė iš Amalėkitų tarpo. ⁷ Saulius gi sumušė Amalėką nuo Hevilos iki ateinant į Surą, kurs yra ties Aigypsu. ⁸ Jis sugavo Amalėko karalių Agagą gyvą; visą gi liaudį užmušė kalavijo ašmenimis. ⁹ Bet Saulius ir tauta pasigailėjo Agago, geriausių avių ir galvijų bandų, drabužių ir visa, kas buvo gražu, ir nenorėjo jų sunaikinti; kas gi buvo menka ir netikė, tai jie sunaikino.

¹⁰ Tuomet Viešpats kalbėjo Samuėliui ir tarė: ¹¹ Gailiuos įstatęs Saulių karaliumi, nes jis apleido mane ir mano žodžių neišpildė darbais. O Samuėlis nuliudo ir šaukėsi į Viešpatį visą naktį.

lyku. Tų žodžių nėra kituose tekstuose.

(4) *Kaip avinėlius.* Ebr. t.: Telaim-e. Rasi tai tas pats miestas, ką ir Telėmas (Joz. 15, 24). — (6) *Kinitams.* Jų protėvis buvo Mozės uošvis Jėtras arba Raguėlis, kurio sunus Hobabas ėjo su Izraelitais per tyrus. Kinitai gyveno Judo giminės ploto pietuose (Teis. 1, 16). Amalėkitų istorija pamoko, kaip Dievas baudžia už kiekvieną jo tautai padarytą neteisybę, Kinitų gi istorija parodo, kaip jis noriai atsilygina už kiekvieną jai patarNAVimą. — (7) *Hevilos.* Kame buvo tas plotas, tikrai nežinia. Plg. Prad. 10, 7. 29. — *Surą.* Taip vadinosi tyrumos dalis į šiaurę išsčius nuo Aigypso. Plg. Prad.

16, 7; Iš. 15. 22 ir k. — (8) *Visą gi liaudį.*... tuos iš Amalėkitų, kuriuos sugavo. Amalėkitų dalis liko gyva ir pasikiaus įsigalėjus vėl kovojo prieš Izraelitus (plg. žem. 30, 1; 2 Kar. 8, 12); jų liekanos buvo sunaikintos tik Ezeikijo laikais (Kron. 4, 43). Agagas buvo bendras visų Amalėko karalių vardas, kaip Paronas Aigypso valdovų. Jau Balaamas pranašavo, kad Agagas bus Izraelio karaliaus sunaikintas. Vz. Sk. 24, 7. — (9) *Ir tauta.* Nors nepaklusnume Dievui dalyvavo ir tauta, bet už kaltybę atsakys ypač Saulius. Plg. žem. 15. e., kame jis kaltina tautą.

(11) *Gailiuos.* Antropomorfizmas, kuriuo

¹² Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi forniciem triumphalem, et reversus transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offerebat holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec. ¹³ Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini. ¹⁴ Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, et armentorum, quam ego audio? ¹⁵ Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: perpercit enim populus melioribus ovibus et armentis ut immolarentur Domino Deo tuo, reliqua vero occidimus. ¹⁶ Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, et indicabo tibi quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. ¹⁷ Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dominus in regem super Israel, ¹⁸ et misit te Dominus in viam, et ait: Vade, et interfice peccatores Amalec, et pugnabis contra eos usque ad internecionem

¹² Kada Samuėlis atsikėlė dar neišaušus, kad rytmetį eitu pas Saulių, Samuėliui liko pranešta, kad Saulius buvo atėjęs į Karmėlį ir pasistatydinęs sau garbės paminklą, o grįždamas praėjęs pro šalį ir pasitraukęs į Galgalą. Taigi, Samuėlis atėjo pas Saulių, o Saulius atnašavo Viešpačiui deginamąją auką iš grobio pirmuonių, kurias buvo atsigabenęs iš Amalėko. ¹³ Kada tat Samuėlis atėjo pas Saulių, Saulius jam tarė: Buk Viešpaties palaimintas; aš išpildžiau Viešpaties žodį. ¹⁴ O Samuėlis tarė: Koks gi tai bandų bliovimas, kurs atsiliepia mano ausyse, ir galvijų baubimas, kurį aš girdžiu? ¹⁵ Saulius tarė: Tai atvesta iš Amalėko, nes tauta pasi-gailėjo geresnių avių ir galvijų, idant butu paaukota Viešpačiui, tavo Dievui: kitas gi užmušė-me. ¹⁶ Bet Samuėlis tarė Sauliui: Leisk man pasakyti, ką man Viešpats kalbėjo naktį. Jis jam tarė: Kalbėk. ¹⁷ Tuomet Samuėlis tarė: Argi ne mažas budamas savo akyse tapai Izraelio giminių galva? Viešpats patėpė tave karaliumi ant Izraelio, ¹⁸ ir Viešpats siuntė tave į kelią ir tarė: Eik ir užmušk Amalėko nusidėjėlius, ir kovosi prieš juos, kolei visų neišnai-

išreiškiamo, kad Dievas nebeduos savo ypatingus malonės Sauliui, kad jo tolesnis likimas bus kitoks. Plg. Prad. 6, 5. 6; žem. 29. eil. — *Nuliudo ir šaukėsi...* Pranašas nuliudo, kad Viešpats buvo užrūstintas, bet už kaltininką meldėsi.

(12) *Karmėli*. Miestas Judo giminės plote į pietryčius nuo Ebrono. Vz. Joz. 15, 55. — *Garbės paminklą*. Ebr. *jad, r a n k a*; todėl paminklas rasi buvo rankos pavidalo. — *Į Galgalą*: Saulius čionai buvo patvirtintas karaliumi (vz. aug. 11, 15);

čionai jis gavo papeikimą už pirmąjį nepaklusumą, čionai taipogi bus jam apskelbtas visiškas atmetimas. — (13) *Buk Viešpaties...* Paprasti pasveikinimo žodžiai. Saulius tuojau pridėda melą. — (15) *Tauta pasigailėjo...* Saulius teisindamos meita kaltbę ant tautos ir nori pranašui įkalbėti, kad tai padaryta pagirtinu tikslu. — (16) *Leisk man pasakyti...* Samuėlis dabar aiškiai supranta teisingumą Dievo nutarimo, kurs jį buvo nuliudinęs (11. e.), ir dabar jį apskelbia Sauliui. — (17) *Argi*

eorum. ¹⁹ Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam es, et fecisti malum in oculis Domini? ²⁰ Et ait Saul ad Samuelem: Immo audiui vocem Domini, et ambulavi in via per quam misit me Dominus, et adduxi Agag regem Amalec, et Amalec interfeci. ²¹ Tulit autem de præda populus oves et boves, primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis. ²² Et ait Samuel: Numquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? MELIOR est enim obedientia quam victimæ: et auscultare magis quam offerre adipem arietum. ²³ Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus ne sis rex.

²⁴ Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus

kinsi. ¹⁹ Kodėl tat neklausai Viešpaties balso, bet kreipeis prie grobio ir pađarei pikta Viešpaties akyse? ²⁰ Tuomet Saulius tarė Samuėliui: Priešingai, aš klausiau Viešpaties balso, ir vaikščiojau keliu, kuriuo mane Viešpats siuntė, ir atsivedžiau Amalėko karalių Agagą, o Amalėką užmušiau. ²¹ Tauta gi ėmė iš grobio avis ir jaučius, pirmuones to, kas buvo užmušta, kad aukotu Viešpačiui, savo Dievui, Galgaloje. ²² Samuėlis atsakė: Argi Viešpats nori deginamųjų aukų ir kruvinų atnašų, o ne labiausiai, kad butu klausoma Viešpaties balso? nes GERESNIS paklusnumas, negu aukos, ir paklausyti daugiau verta, negu atnašauti avių tankus. ²³ Nes buti atkakliam yra tarsi žiniovimo nuodėmė, ir nenorėti klausyti lyg stabmeldystės kaltybė. Todėl už tai, kad tu atmetei Viešpaties žodį, Viešpats atmetė tave, kad nebūtumei karalius.

²⁴ Saulius tarė Samuėliui: Nusidėjau, nes peržengiau Viešpa-

ne mažas... Samuėlis primena Sauliaus išrinkimo aplinkybes, kad labiausiai paaiškėtu karaliaus kaltybė. Plg. aug. 9, 21. — (20. 21) *Priešingai...* Saulius atkartoja savo pasiteisinimą. — (22) *Argi Viešpats nori...* Samuėlis ima karščiaus kalbėti; jo atsakymas skamba kaip eilios. Dievas reikalavo iš tautos aukų ir buvo jas įsąkęs, bet darant aukas reikėjo pildyti Dievo valią, o ne prieš ją eiti. Auka prieš Dievo valią negali turėti vertybės jo akyse; dar gi verta didžiausios bausmės. Saulius pats buvo apskelbęs vertą esant mirties tą, kas prieš jo įsakymą drįstu ką nors valgyti, ir norėjo nubauti mirtimi savo sūnų, kad tas paragavo medaus (vz. aug. 14, 24...); kaip gi labiausiai vertas mirties tapo jis pats, peržengdamas Dievo įsakymą, palikdamas gyvus karalių ir gyvulius, ant kurių buvo mestas Dievo

iškeikimas (vz. aug. 3. e.). Iš šito Samuėlio atsakymo sutinkami gana dažnai žodžiai pas kitus įkvėptus rašytojus. Plg. Iz. 1, 11-15; Jer. 6, 20; Oz. 6, 6; Am. 5, 21-24; Mik. 6, 6-8; Mt. 9, 13; 12, 7. — *Avinių tankus*. Dievui buvo aukojami taukai, kaip geriausioji gyvulio dalis. — (23) *Tarsi žiniovimo nuodėmė...* Saulius pats naikino žvnius ir stabų garbintojus; todėl tuo skaudesnis turėjo jam būti tas palyginimas. Už žiniovimą ir stabmeldystę buvo paskirta įstatyme mirties bausmė. — *Stabmeldystės*. Ebr. *th'ra-fim*. Taigi, čionai nurodomas ypatingas stabmeldystės budas. Plg. Prad. 30, 30. — *Viešpats atmetė tave*. Atmesdamas Saulių kaipo karalių, Dievas tuo pačiu jam dar neskyrė amžinos pasmerkimo bausmės. — (24) *Nusidėjau...* Tik dabar Saulius išpažįsta savo kaltybę, bet daro tai pervėlai

sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum. ²⁵ Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, et revertere mecum, ut adorem Dominum. ²⁶ Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, et projecit te Dominus ne sis rex super Israel. ²⁷ Et conversus est Samuel ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ et scissa est. ²⁸ Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo meliori te. ²⁹ Porro triumphator in Israel non pariet, et poenitudine non flectetur: neque enim homo est ut agat poenitentiam. ³⁰ At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. ³¹ Reversus ergo Samuel secutus est Saulem: et adoravit Saul Dominum.

³² Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatas est ei Agag pinguisimus, et tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors? ³³ Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit in-

ties žodį ir tavo žodžius, bijodamas tautos ir paklausydamas jų balso. ²⁵ Bet dabar atimk; meldžiamasis, mano nuodėmę ir grįžk su manim, kad pagarbinčiau Viešpatį. ²⁶ Bet Samuėlis tarė Sauliui: Negrįšiu su tavim, nes tu atmetei Viešpaties žodį, ir Viešpats atmetė tave, kad nebutumei karalius ant Izraelio. ²⁷ Ir Samuėlis apsigrižo, kad eitu sau; o anas nutvėrė jo apsiausto skverną, kurs ir perplyšo. ²⁸ Tuomet Samuėlis jam tarė: Viešpats atplėšė šiandien nuo tavęs Izraelio karalystę ir ją atidavė tavo artimui, geresniam už tave. ²⁹ O Apgalėtojas Izraelyje nedovanos ir nesigailės; nes jis ne toks žmogus, kad gailėtusi. ³⁰ Saulius gi tarė: Nusidėjau; bet dabar pagerbk mane mano tautos vyresniųjų akyvaizdoje ir Izraelio akyse ir grįžk su manim, kad pagarbinčiau Viešpatį, tavo Dievą. ³¹ Taigi, Samuėlis sugrižo ir sekė Saulių, o Saulius pagarbino Viešpatį.

³² Paskui Samuėlis tarė: Atveskite pas mane Amalėko karalių Agagą. Ir atvesta prie jo Agagas, kurs buvo labai riebus ir drebėjo. Agagas tarė: Argi taip tai atskiria karčioji mirtis? ³³ Samuėlis tarė: Kaip tavo kalavijas padarė moteris bevaikėmis, taip bus be vaikų tavo mo-

ir priverstas. — (25) *Atimk...* Išdildyk iš atminties, atleisk. — *Kad pagarbinčiau...* Kadangi Saulius nebegali paliauti daręs pradėtos aukos, todėl jis dar nori, kad Samuėlis savo pribuvimu paliudytu, jog Dievas tas dovanas priima. — (28) *Viešpats atplėšė...* Dievo įkvėptas pranašas mato tame atsikime simbolių tolesnio Sauliaus likimo. — *Apgalėtojas...* Ebr. *necach*, Dievo vardas kitur nesutinkamas. Šioje eil. aiškiai išreiškta tikėjimo tiesa,

kad Dievas yra nesimainąs. — (31) *Samuėlis sugrižo...* Saulius pasiliko karaliumi, kolei Dievas neišpildė savo apskelbtosios bausmės atimti iš prasikaltusio karaliaus valdžią; todėl Samuėlis sutiko jį pagerbti.

(32) *Kurs buvo labai riebus...* Ebr. t.: Agagas atėjo linksmas ir tarė: Ištikrųjų mirties kartumas prašalintas. Agagas, Sauliaus paliktas gyvas, tikėjosi, kad ir pranašas ne-

ter mulieres mater tua. Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.

³⁴ Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa. ³⁵ Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ: verumtamen lugebat Samuel Saullem, quoniam Dominum penitebat quod constituisset eum regem super Israel.

tina tarp moterų. Ir Samuėlis sukapojo jį į kėsnelius Galgaloje Viešpaties aktyvaizdoje.

³⁴ Po to Samuėlis nuėjo Ramaton, Saulius gi pakilo į savo namus Gabaoje. ³⁵ Ir nebematė daugiaus Samuėlis Sauliaus iki savo mirties dienai; tečiaus Samuėlis liudėjo dėlei Sauliaus, nes Viešpats gailėjosi įstatęs jį karaliumi ant Izraelio.

2. Paskyrimas Dovidu Izraelio karaliumi ir jo prirengimas prie viešpatavimo. 1) Dovidu istorijos pradžia. a) Dovidu pateptas karaliumi.

Caput XVI. ¹ Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum ego projecerim eum ne regnet super Israel? imple cornu tuum oleo, et veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem. ² Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices: Ad immolandum Domino veni. ³ Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias, et unges quemcum-

16. perskyrimas. ¹ O Viešpats tarė Samuėliui: Kolei gi tu liudėsi Sauliaus, kadangi aš jį atmečiau, idant nekaraliautu ant Izraelio? pripilk savo ragą aliejaus ir eikš, kad tave siųsčiau pas Betliejietį Isajį, nes aš išsirinkau sau karalių tarp jo sūnų. ² O Samuėlis tarė: Kaip gi aš eisiu? Saulius išgirs ir mane užmuš. Bet Viešpats tarė: Pasiimsi su savim veršiuką iš bandos ir sakysi: Atėjau aukotų Viešpačiui. ³ Pasikviesi Isajį prie aukos, o aš tau parodysiu, kas reikia daryti, ir patepsi, ką tau

pasielgs su juo kitaip. -- (33) *Kaip tavo kalavijas...* Samuėlis primena keršto teises. Plg. Teis. 1, 7.

(34) *Ramaton...* Gabaoje. Vz. aug. 10, 5. 26. — (35) *Ir nebematė...* nebesilankė daugiaus pas atmestąjį karalių. Toliaus (19, 24) minima, kad Saulius susitikęs dar sykį su Samuėliu; bet tai atsitiko, ne Sauliui pakvietus ir ne pačiam pranašui pas jį apsilankius pagarbos dėlei. — *Liudėjo:* gailėdamas ir atmestojo Sauliaus.

13, 1-13. Antroje Sauliaus istorijos dalyje pasakojama, kaip jo vieton paskir-

tas karaliumi Dovidas, iškentėjęs daug persekiojimų ir vargų, buvo prirengtas prie apėmimo karaliaus sosto. Taigi, visų pirma čionai matome, kaip jauniausias Isajo sūnus Dovidas, Dievui įsakant, buvo Samuėlio slapčia pateptas Izraelio karaliumi.

(16, 1) *Kolei gi tu liudėsi...* Viešpats nepeikia to pasigailėjimo jausmo, tik nurodo pranašui, kas reikia toliaus daryti. — *Isajį.* Jis buvo Boozo ir Rutos ainis. Vz. Rut. 4, 18... — (2) *Pasiimsi...* Tai bus antrinis Sauliaus atėjimo tikslas, kurs Sauliaus ir kitų aktyse pridengs pirmąjį vyriausį tikslą. -- (3) *Prie aukos:* į re-

que monstravero tibi. ⁴ Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethlehem, et admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne est ingressus tuus? ⁵ Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini, et venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai et filios ejus, et vocavit eos ad sacrificium. ⁶ Cumque ingressi essent, vidit Eliab, et ait: Num coram Domino est Christus ejus? ⁷ Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. ⁸ Et vocavit Isai Abinadab, et adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus. ⁹ Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus. ¹⁰ Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: et ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis. ¹¹ Dixitque Samuel ad Isai: Numquid jam completi sunt filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, et pascit oves. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, et adduc eum: nec enim discumbemus prius quam huc ille veniat. ¹² Misit ergo, et adduxit

nurodysiu. ⁴ Taigi, Samuėlis padarė, kaip jam Viešpats kalbėjo. Kuomet jis atėjo į Betliejų, miestovyresnieji stebėjosi ir jį pasitikę tarė: Ar tavo įėjimas atneša ramybę? ⁵ Jis tarė: Ramybė; atėjau aukotų Viešpačiui; pasišventinkite ir eikite su manim, kad aukočiau. Taigi, jis pašventino Isai ir jo sunus, ir juos pakvietė prie aukos. ⁶ Jiems įėjus, jis pamatė Eliabą ir tarė: Ar tasai Viešpaties akyvaizdoje jo poteptasis? ⁷ Bet Viešpats tarė Samuėliui: Nežiūrėk jo veido, nei ugio augštumo, nes aš jį atmečiau, neigi aš teisiu, kaip žmonėms išrodo; nes žmogus mato, kas regima akims. Viešpats gi veizdi į širdį. ⁸ Tuomet Isajis pasivadino Abinadabą ir jį atvedė Samuėlio akyvaizdon, kurs tarė: Nei to Viešpats neišrinko. ⁹ Po to Isajis atvedė Samą, apie kurį anas tarė: Taipogi ir šito Viešpats neišrinko. ¹⁰ Taigi, Isajis atvedė Samuėlio akyvaizdon septynis savo sunus, o Samuėlis tarė Isajui: Viešpats iš šitų neišrinko. ¹¹ Po to Samuėlis tarė Isajui: Argi tai jau visi tavo sunų? Tasai atsakė: Liko dar mažasis; jis gano avis. O Samuėlis tarė Isajui: Siųsk ir atvesk jį; nes nesėsimė prie stalo pirmiaus, negu jis čionai ateis. ¹² Taigi, jis siuntė ir jį atvedė, jis gi bu-

ligijinį pokilį, kuriame buvo suvalgoma dalis paaukotojo gyvulio, kaip kitados buvo pakviestas į tokį pat pokilį Saulius. Plg. aug. 9, 19. 22. — (4) *Stebėjosi*. Ebr. t.: drebėjo. Betliejiečiai rasi bijojosi kokio nors papeikimo, nes Samuėlis regimai ir toliaus pildė pranašo pareigas ir bardavo už prasikaltimus. — (5) *Pasišventinkite*. Plg. Iš. 19, 10; Kun. 22, 1...

— (6) *Jiems įėjus*: atėjus į aukos vietą. — *Ar tasai...* Ebr. t.: Ištikrųjų Viešpaties akyvaizdoje yra jo pateptasis. Samuėlis iš dailios Eliabo išvaizdos spėjo, kad jis yra Dievo išrinktasis. — (7) *Nes žmogus mato...* Anot ebr. t.: žmogus žiuri į akis, o Viešpats į širdį. — (11) *Mažasis*: visujauniausis. Bet Dovidus tuomet jau nebebuvo vaikas. Plg. 17, 34... — (12)

eum. Erat autem rufus, et pulcher aspectu, decoraque facie: et ait Dominus: Surge, unge eum, ipse est enim. ¹³ Tulit ergo Samuel cornu olei, et unxit eum in medio fratrum ejus: et directus est Spiritus Domini a die illa in David, et deinceps: surgensque Samuel abiit in Ramatha.

vo rausvas, gražus pasižiurėti ir dailaus veido. O Viešpats tarė: Kelkies ir patepk jį, nes tai jis yra. ¹³ Samuėlis tat ėmė aliejaus ragą ir jį patepė jo brolių tarpe; o pradedant nuo tos dienos ir paskiaus Viešpaties Dvasia buvo ant Dovidų; Samuėlis gi atsikėlęs sugrižo Ramaton.

b) Dovidas Sauliaus arpininkas.

¹⁴ Spiritus autem Domini recessit a Saul et exagitabat eum spiritus nequam, a Domino. ¹⁵ Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te. ¹⁶ Jubeat dominus noster, et servi tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, et levius feras. ¹⁷ Et ait Saul et servos suos: Providete ergo mihi aliquem bene psallentem, et adducite eum ad me. ¹⁸ Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem

¹⁴ Viešpaties Dvasia atstojo nuo Sauliaus, ir jį kankino piktoji dvasia, siųsta Viešpaties. ¹⁵ Tuomet Sauliaus tarnai jam tarė: Štai, piktoji Dievo siųsta dvasia tave kankina. ¹⁶ Teliepia mūsų ponas, o tavo tarnai, kurie yra tavo akyvaizdoje, pajieškos žmogaus, mokačio žaisti arpa, idant, kada tave pagaus piktoji Viešpaties siųsta dvasia, jis žaistu savo ranka ir tau pasidarytu lengviaus. ¹⁷ Saulius tarė savo tarnams: Taigi, parupinkite man ką nors gerai žaidžiantį ir atveskite jį pas mane. ¹⁸ O vienas iš tarnų atsliepė ir tarė: Štai, aš mačiau Betliejietį Isajo su-

Rausvas. Šiltuose kraštuose plaukai paprastai esti juodi; rausvi gi buvo išimtis ir skaitėsi gražumo ženklų. — (13) *Patepė jo brolių tarpe.* Kiek galima numanyti iš tolesnio Dovidų brolių pasiėgimo jie nesuprato, ką ištikrųjų reiškė tas patepimas. — *Viešpaties Dvasia.* Ypačinga Dievo malonė turėjo padėti Dovidui tinkamai prisirengti prie karaliaus pareigų. — *Dovido.* Ebr. ž. *David* reiškia tą patį ką ir mylimasis.

16, 14–23. Piktosios dvasios kankinamam Sauliui jo tarnai pataria pasijieškoti žmogaus, mokačio žaisti arpa. Kurs savo žaidimu jį nuramintu, ir nurodo Dovidą; taigi, Saulius jį parsikviečia pas save arpininko pareigų pildytų.

(14) *Viešpaties Dvasia atstojo...* Sunčiai nusidėjęs Dievui ir jo atmetas Saulius nustojo tos ypatingos malonės, kuri jam buvo suteikta, kada tapo karaliumi. — *Piktoji dvasia...* Saulius buvo ne tik nuliudimo ir sunkios melankolijos apimtas, bet dar buvo paduotas piktajai dvasiai kankinti. Tas kankinimas apsireikšdavo baime, nusiminimu, pykčiu, palinkimu prie nuožmumo. Piktoji dvasia buvo Dievo siųsta toje prasmėje, kad Dievas tą dalyką taip sutvarkė ir leido piktajai dvasiai protarpiais labiau kankinti atmetąjį karalių. — (16) *Tau pasidarytu lengviaus.* Muzikos galė nuraminti sujungtą žmogaus sielą žinoma nuo seniausių laikų; šitame atsitikime turėjo veikti ne vien muzika, bet ir šventos Dievo įkvėptos

scientem psallere, et fortissimum robore, et virum bellicum, et prudentem in verbis, et virum pulchrum: et Dominus est cum eo. ¹⁹ Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis. ²⁰ Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, et lagenam vini, et hœdum de capris unum, et misit per manum David filii sui Sauli. ²¹ Et venit David ad Saul, et stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, et factus est ejus armiger. ²² Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis. ²³ Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, et levius habebat: recedebat enim ab eo spiritus malus.

nų mokant žaisti; jis' labai stiprus, vyras karingas ir išmintingas žodžiuose, gražus vyras, ir Viešpats yra su juo. ¹⁹ Taigi, Saulius siuntė pasiuntinius pas Isaijį ir sakydino: Atsiųsk pas mane savo sunų Dovidą, kurs yra prie bandų. ²⁰ O Isajis ėmė asilą, kurį apkrovė duona, vyno ąsuočiu ir vienu ožiuku ir nusiuntė per savo sunų Dovidą Sauliui. ²¹ Dovidas atėjo pas Saulių ir stojo jo akyvaizdon. Tasai ėmė jį labai mylėti ir jį padarė savo ginklanesiu. ²² Taigi, Saulius siuntė pas Isaijį ir sakydino: Dovidas testovi mano akyvaizdoje, nes jis rado malonę mano akyse. ²³ Taigi, kaip tik piktoji Viešpaties siūsta dvasia pagaudavo Saulių, Dovidas imdavo arpą ir užgaudavo savo ranka, o Saulius atsigaudavo ir jam darėsi lengviaus, nes nuo jo atstodavo piktoji dvasia.

c) Dovidas užmuša Goljatą ir to apgalėjimo pasekmės.

Caput XVII. ¹ Congregantes autem Philisthiim agmina sua in prœlium, convenerunt in Socho Judæ: et castrametati sunt

17. perskyrimas. ¹ Pilistymai surinkę savo būrius į kovą, susiėjo Judo Sochan ir sustatė stovyklas tarp Socho ir Azėkos

Dovidui giesmės ir visas pasielgimas jaunikaicio, apie kurį ir Sauliaus tarnai žinojo su juo esant Viešpatį. — (20) *Dovidas atėjo pas Saulių...* Taip Dovidas atvyko į karaliaus rūmus, kad ramintu Saulių, bet drang kad išmoktu, kas jam pačiam reikės daryti ir ko vengti, kada apims sostą, idant įtiktu Viešpačiui ir neužsipelnytų tokio pat likimo, kokio susilaukė nepaklusnus Saulius. Sauliaus stoviui pagerėjus, Dovidas tikriausiai vėl sugrįžo prie savo bandos.

17, 1—18, 9. Kilus naujai karei su Pilistymais, iš jų tarpo išeina milžinas Gol-

jatas, su kuriuo neivienas iš Izraelitų nedrįsta kauties (17, 1-11). Dovidas, atėjęs į stovyklą brolių atlankytų, pasisako Sauliui norįs susiremti su Goljatu (17, 12-40), jį apgali ir užmuša (17, 41-51), o įsidrąsinę Izraelitai sumoša Pilistymų kariuomenę (17, 52-54); po to Saulius dėlei pažadėto užmokesio ima teiranties apie Dovido giminę (17, 55-58). Tuo tarpu kad Sauliaus sunus Jonatas visa širdimi prisiriša prie drąsaus karžygio, pats Saulius ima jam pavydėti ir jo nekęsti (58, 1-9).

(17, 1) *Judo Sochan*: pietvakariuose nuo Jeruzalės. Vž. Joz. 15, 25. — *Dom-*

inter Socho et Azeca in finibus Dommim. ² Porro Saul et filii Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, et direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim. ³ Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac, et Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter eos.

⁴ Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum et palmi: ⁵ et cassis aërea super caput ejus, et lorica squamata induebatur: porro pondus loricae ejus, quinque millia siclorum aëris erat: ⁶ et ocreas aëreas habebat in cruribus: et clypeus aëreus tangebatur humeros ejus. ⁷ Hastile autem hastae ejus erat quasi licciatorium textentium: ipsum autem ferrum hastae ejus sexcentos siclos habebat ferri: et armiger ejus antecedeabat eum. ⁸ Stansque clamabat adversum phalangas Israel, et dicebat eis: Quare venistis parati ad proelium? Numquid ego non sum Philisthæus, et vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, et descendat ad singulare certamen: ⁹ si quiverit pugnare mecum, et percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluerō, et percussero eum, vos servi eritis, et servietis nobis. ¹⁰ Et aiebat Philisthæus: Ego exprobra-

Domimo plote. ² Taipogi Saulius ir Izraëlio suns susirinkę atėjo į Terebintų slėnį ir sustojo kariškoje tvarkoje, kad kovotu prieš Pilistymus. ³ Pilistymai stovėjo ant kalno iš vienos pusės, ir Izraëlis stovėjo ant kalno iš kitos pusės, tarp jų gi buvo slėnis.

⁴ Taigi, iš Pilistymų stovyklos išėjo vyras, kurs buvo mergos vaikas, vardu Goljatas iš Gėto, šešiais mastais ir plaštaka augstas; ⁵ ant galvos jis turėjo varinį šalną ir buvo apsvilkęs žvynuotu šarvu; jo gi šarvas svėrė penkis tukstančius siklių vario; ⁶ jis turėjo varines uždangas ant blauzdų, ir varinis skydas dengė jo pečius; ⁷ jo jieties kotas buvo kaip audėjų riustuvas; pati gi jo jieties geležis turėjo šešis šimtus siklių geležies, ir jo priešakyje ėjo jo ginklanėsis. ⁸ Sustojęs jis šaukė prieš Izraëlio eilias ir jiems sakė: Kodėl atėjote prisirengę į kovą? Argi aš ne Pilistymas, o jūs ar ne Sauliaus vergai? Išrinkkite iš savo tarpo vyrą, ir tegul nueina žemyn kautis vienas su vienu. ⁹ Jei jis galės kautis su manim ir mane užmuš, mes busime jums vergai, o jei aš apgalėsiu ir jį užmušiu, jūs busite vergai ir mums tarnausite. ¹⁰ Ir tas Pilistymas sakydavo: Aš šiandien pasityčiojau

mo plote. Ebr. *b'e'efes dammim*, todėl tikriaus: *Efes-Damime*. — (2) *Terebintų slėnį*. Spėjama kad tas slėnis dabar vadinasi *E's-Sant*.

(4) *Mergos vaikas*. Ebr. ž. *'iš habbe-naim* reiškia lit.: tarpinis žmogus. Taip jis pavadintas tikriausiai dėlto, kad dvimūšiu norėjo užbaigti karę. — *Šešiais mastais*... Mastas lygus 0,525 metro, o

kadangi čionai kalbama apie taip vadina-mą didžiąją plaštaką (palmas maior, ebr. *sereth*), kuri lygi pusei masto, todėl Goljato ugio buvo iš viso 3,412 m. t. y. 4,8 arš. — (5) *Penkis tukstančius*...: apie 70-80 kilogr. — (7) *Turėjo šešis šimtus*...: apie 8,5 — 9,8 kilogr. — *Ėjo jo ginklanėsis*. Anot ebr., jis nešė didžiąją skydą, kurs pridengdavo visą žmogų.

vi agminibus Israel hodie: Date mihi virum et ineat mecum singulare certamen. ¹¹ Audiens autem Saul, et omnes Israelitæ sermones Philisthæi hujuscemodi, stupebant, et metuebant nimis.

¹² David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo supra dictum est, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, et erat vir in diebus Saul senex, et grandævus inter viros. ¹³ Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in prælium: et nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, et secundus Abinadab, tertiusque Samma. ¹⁴ David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus secutis Saulem, ¹⁵ abiit David, et reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Bethlehem. ¹⁶ Procedebat vero Philisthæus mane et vespere, et stabat quadraginta diebus. ¹⁷ Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, et decem panes istos, et curre in castra ad fratres tuos, ¹⁸ et decem formellas casei has deferes ad tribunum: et fratres tuos visitabis, si recte agant: et cum quibus ordinati sunt, disce. ¹⁹ Saul autem, et illi, et omnes filii Israel, in Valle terebinthi pugnabant adver-

iš Izraelio burių: Duokite man vyrą ir tegul kaujasi su manim vienas su vienu. ¹¹ Saulius gi ir visi Izraelitai, išgirdę tokiuos Pilistymo žodžius, nusigando ir labai bijojosi.

¹² Dovidas gi buvo sunus vyro Efratiečio iš Judo Betliejaus, apie kurį kalbėta augščiau, vardu Isajo; tasai turėjo aštuonis sunus ir Sauliaus dienose buvo senas vyras ir susilaukęs žilos senatvės tarp vyrų. ¹³ Trijs jo vyresnieji sunūs buvo nuėję paskui Saulių į kovą, o trijų jo sunų, išėjusių į karę, vardai buvo pirmgimio Eliabas, antrojo Abinadabas ir trečiojo Sama. ¹⁴ Dovidas gi buvo jauniausis. Taigi, trims vyresniems nuėjus paskui Saulių, ¹⁵ Dovidas sugrįžo nuo Sauliaus ir atėjo savo tėvo bandos ganytų Betliejuje. ¹⁶ Tuo tarpu Pilistymas išeidavo rytą ir vakarą, ir tai tęsėsi keturias dešimtis dienų. ¹⁷ O Isajis tarė sykį savo sunui Dovidui: Imk savo broliams keptų grūdų efa ir dešimtį šitų duonų ir nubėgk į stovyklą pas savo brolius; ¹⁸ o šitą dešimtį surių nuneši tukstantininkui; aplankyk savo brolius ir patirk, ar jiems gerai sekasi, ir su kuo jie stovi eilioje. ¹⁹ Saulius gi, ir jie, ir visi Izraelio sunūs kovojo prieš Pilistymus Terebintų slėnyje. ²⁰ Taigi,

(12) *Vyro Efratiečio...* Ebr. t.: ano Efratiečio; žodžių gi: *apie kurį kalbėta augščiau*, tenai nėra. Efrata buvo senesnis Betliejaus vardas. — (15) *Dovidas sugrįžo...* Saulius buvo kankinamas piktos dvasios nenuolatos; taigi, kada jam pasidarė geriau, jis nebereikalavo arpininko, ir Dovidas, kurs nebuvo prapęs prie ginklų (vz. žem. 39. e.), galėjo sugrįžti pas savo tėvą. — (17) *Imk savo*

broliams... Anų laikų kareiviai negaudavo maisto iš karaliaus, bet kiekvienas turėdavo pats jį sau parupinti. — *Efa*. Ji buvo lygi 38,88 litro. — (18) *Ar jiems gerai sekasi*. Anot ebr. t.: apie jų sveikatą. — *Su kuo jie stovi eilioje*. Anot ebr. t.: paimk jų laidą. Dovidas regimai turėjo parnešti koki nors dalyką, priderantį jo broliams, kad tėvas įsitikintu, jog Dovidas juos matė, ir jog jie gyvi. —

sum Philisthiim. ²⁰ Surrexit itaque David mane, et commendavit gregem custodi: et onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, et ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. ²¹ Direxeratenim aciem Israel, sed et Philisthiim ex adverso fuerant præparati.

²² Derelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, et interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. ²³ Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris Philisthinorum: et loquente eo hæc eadem verba audivit David. ²⁴ Omnes autem Israelitæ, cum vidissent virum, fugerunt a facie ejus, timentes eum valde. ²⁵ Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo, qui percusserit eum, ditabit rex divitiis magnis, et filiam suam dabit ei, et domum patris ejus faciet absque tributo in Israel. ²⁶ Et ait David ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, et tulerit opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthæus incircumcissus, qui exprobravit acies Dei viventis? ²⁷ Referebat autem ei

Dovidas atsikėlė rytmetį, pavedė bandą sargui ir išėjo su savo našta, kaip jam buvo įsakęs Isajis. Jis atėjo į Magalos vietą ir prie kariuomenės, kuri išėjus į kovą buvo pakėlusį karės šauksmą; ²¹ nes Izraelis buvo sustojęs kariškoje tvarkoje, bet ir Pilistymai buvo prisirengę priešais.

²² Taigi, Dovidas, palikęs atneštuosius dalykus priežiuroje sargo prie rišulių, nubėgo į kovos vietą ir klausėsi, ar visa gerai klostasi jo broliams. ²³ Jam dar su jais tebesikalbant, pasirodė išeinąs iš Pilistymų stovyklos anas mergavaikis vyras, vardu Goljatas, Pilistymas iš Gėto, ir Dovidas išgirdo jį kalbant tuos pačius žodžius. ²⁴ Visi gi Izraelitai, pamatę tą vyrą, bėgo nuo jo veido, labai jo bijodami. ²⁵ O vienas iš Izraelio tarė: Ar matėte šitą vyrą, kurs išeina? nes jis išeina tyčiotūsi iš Izraelio. Taigi, tą vyrą, kurs jį užmuš, karalius apdovanos didžiais turtais, duos jam savo dukterį ir jo tėvo namus paliuosuos nuo mokesčių Izraėlyje. ²⁶ Tuomet Dovidas tarė draug su juo stovėjusiems vyrams: Ką duos vyrui, kurs užmuš šitą Pilistymą ir atims nuo Izraelio paniekinimą? nes kas gi yra šitas neapipjaustytasis Pilistymas, kurs tyčiojosi iš gyvojo Dievo kariuomenės? ²⁷ O žmonės jam atkartojo tuos pačius žodžius, sakydami: Štai, kas bus duota

(20) *Magalos vietą*. Ebr. t. kalbama tikriausiai apie vietą, kame buvo sustatyti vėžimai ir sudėti kareivių rišuliai.

(23) *Mergavaikis*. Vž. aug. 4. e. — (25) *Tą vyrą*... Rasi tai buvo skelbiama karaliaus vardu, kad padrąsinus kareivius.

Plg. Joz. 15, 16. — *Paliuosuos nuo mokesčių*. Ebr. t.: padarys liuosą. — (26) *Ką duos vyrui*... Pas Dovidą kilsta sumanymas susiremti su Pilistymu, todėl jis nori geriaus patirti apie pažadėtą užmokesnį; jis tikisi laimėti tuo labiau, kad

populus eumdem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum. ²⁸ Quod cum audisset Eliab frater ejus major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, et ait: Quare venisti, et quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, et nequitiam cordis tui: quia ut videres praelium, descendisti. ²⁹ Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est? ³⁰ Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eumdem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius.

³¹ Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, et annuntiata in conspectu Saul. ³² Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cujusquam in eo: ego servus tuus vadam, et pugnabo adversus Philisthæum. ³³ Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. ³⁴ Dixitque David ad Saul: Pascebat servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo, vel ursus, et tollebat arietem de medio gregis: ³⁵ et persequabar eos, et percutiebam, eruebamque de ore eorum: et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eo-

vyrui, kurs jį užmuš. ²⁸ Bet vyresnysis jo brolis Eliabas, išgirdęs jį apie tai besikalbantį su kitais, užpyko ant Dovidą ir tarė: Ko čia atėjai ir kam palikai aną keletą avelių tyrumoje? žinau tavo puikybę ir tavo širdies nedorumą, nes tu čia atėjai kovos pasižiūrėti. ²⁹ O Dovidas tarė: Ką gi padariau? Argi tai nevien žodžiai? ³⁰ Ir jis pasisuko truputį nuo jo prie kito ir kalbėjo tuos pačius žodžius. O žmonės jam atsakė taip pat kaip pirma.

³¹ Bet žodžiai, kuriuos kalbėjo Dovidas, buvo išgirsti, ir apie juos pranešta Sauliui. ³² Pas jį gi atvestas jis jam tarė: Tegul neivieno širdis nenusimena dėl jo. Aš, tavo tarnas, eisiu ir kovosiu prieš Pilistymą. ³³ O Saulius tarė Dovidui: Neįstengsi pasipriešinti šitam Pilistymui, nei prieš jį kovoti, nes vaikas esi, tasai gi yra nuo savo jaunystės vyras kovotojas. ³⁴ Bet Dovidas tarė Sauliui: Tavo tarnas ganė savo tėvo bandą, ir jei ateidavo liutas arba lokys ir imdavo aviną iš burio tarpo, ³⁵ aš juos vydavaus, mušdavau ir išplėšdavau iš jų nasrų; o jei jie pakildavo prieš mane, aš nutverdavau juos už žando, pasmaugdavau ir juos užmušdavau;

Pilistymas išdrįso netik kovoti prieš Dievo tautą, bet dar piktžodžiuoti pačiam Viespačiui. — (28) *Kam palikai aną keletą...* Eliabui rodosi, kad jo jauniausis brolis daug geriaus būtų padaręs, jei būtų pasilikęs sergėti avių, kurių neperdaug tebuvo, negu ateidamas į kovos vietą ir teiraudamos apie delykus, kuriais, jo nuomone, Dovidui nepriderėjo užsiimti. Dovidą atėjimą jis sau aiškino jo tautybe ir

noru pamatyti mušį. — (29) *Argi tai nevien...* Žodžiai nevisai aiškūs. Dovidas rasi norėjo pasakyti, kad ir jam valia patirti tai, apie ką visi kalba, kad galėtų pasakyti tėvui. — (33) *Nes vaikas esi...* Kiek metų turėjo Dovidas, visai spėjama. Jis išrodė vaikas, palygintas su milžinu Goljatu; bet jei jis galėjo pasmaugti liutą ir lokį, tai liudija, kad jis nebebuvo visai jaunas; pats Saulius, kurs buvo vi-

rum, et suffocabam, interficiebamque eos. ³⁶ Nam et leonem, et ursum interfeci ego servus tuus: erit igitur et Philisthæus hic incircumciscus, quasi unus ex eis. Nunc vadam, et auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumciscus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis? ³⁷ Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, et de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, et Dominus tecum sit.

³⁸ Et induit Saul David vestimentis suis, et imposuit galeam æream super caput ejus, et vestivit eum lorica. ³⁹ Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea, ⁴⁰ et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, et fundam manu tulit: et processit adversum Philisthæum.

⁴¹ Ibat autem Philisthæus incedens, et appropinquans adversum David, et armiger ejus ante eum. ⁴² Cumque inspexisset Philisthæus, et vidisset David, despexit eum. Erat enim ado-

³⁶ nes aš, tavo tarnas, esu užmušęs ir liutą ir lokį; taigi, ir šitas neapipjaustytas Pilistymas bus kaip vienas iš jų. Todėl aš eisiu ir atimsiu paniekinimą nuo Izraelio; nes kas gi yra tas neapipjaustytasis Pilistymas, kurs drįso piktžodžiuoti gyvojo Dievo kariuomenei? ³⁷ Dovidas dar sakė: Viešpats, kurs mane išgelbėjo iš liuto nagų ir iš lokio nagų, jis mane išgelbės ir iš šito Pilistymo rankų. Tuomet Saulius tarė Dovidui: Eik, ir Viešpats teesie su tavim.

³⁸ Saulius apvilko Dovidą savo drabužiais, uždėjo jam ant galvos varinį šalmą ir apvilko jį šarvu. ³⁹ O Dovidas, apsijuosęs jo kalaviju ant savo drabužio, ėmė mėginti, ar galės vaikščioti apsiginklavęs, nes nebuvo pratęs. Ir tarė Dovidas Sauliui: Negaliu taip eiti, nes nepratęs. Taigi, visa šalin padėjęs, ⁴⁰ jis pasiėmė savo lazda, kurią visuomet turėdavo rankose, išsirinko sau iš upelio penkis slidžiausius akmenis, įsidėjo juos į piemens delmoną, kurį turėjo su savim, ėmė į ranką vilpstyne ir išėjo prieš Pilistymą.

⁴¹ Išėjo taipogi priešakin Pilistymas ir artinosi prie Dovidą, o jo ginklanešis ėjo pirm jo. ⁴² Pilistymas, pažvelgęs ir pamatęs Dovidą, jį paniekino, nes jis

sa galva augštesnis už kitus, mėgino jį apvilkti savo kariškais drabužiais (39. e.). — (37) Jis mane išgelbės... Gražus pavyzdys pasitikėjimo Dievu.

(38) Savo drabužiais: vartojamais karėje, ant kurių buvo nešiojami ginklai.--

(39) Negaliu taip eiti, nes nepratęs. Dovidas nesako, kad drabužiai, ar ginklai jam butu perdideli, bet jis teisinasi tik neįpratimu; todėl jis buvo jau užaugęs jaunikaitis.

lescens: rufus, et pulcher aspectu. ⁴³ Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis: ⁴⁴ dixitque ad David: Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus cœli et bestiis terræ. ⁴⁵ Dixit autem David ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti ⁴⁶ hodie, et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te: et dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cœli, et bestiis terræ: ut sciat omnis terra quia est Deus in Israel. ⁴⁷ Et noverit universa ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. ⁴⁸ Cum ergo surrexisset Philisthæus, et veniret, et appropinquaret contra David, festinavit David, et cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi. ⁴⁹ Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et funda jecit, et circumducens percussit Philisthæum in fronte: et infixus est lapis in fronte ejus, et cecidit in faciem suam super terram. ⁵⁰ Prævaluitque David adversum Philisthæum in funda et lapide, percussusque Philisthæum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, ⁵¹ cucur-

buvo jaunikaitis rausvas ir gražus pasižiurėti; ⁴³ ir tarė Pilstymas Dovidui: Ar aš šuo, kad tu ateini prie manęs su lazda? Taigi, Pilstymas ėmė keikti Dovidą savo dievais ⁴⁴ ir tarė Dovidui: Eikš prie manęs, ir duosiu tavo kuną dangaus paukščiams ir žemės žvėrimis. ⁴⁵ Dovidas gi tarė Pilstymui: Tu ateini prie manęs su kalaviju, jietimi ir skydu, aš gi einu prie tavęs vardan kareivių Viešpaties, Izraėlio burių Dievo. iš kurių tu tyčiojaisi; ⁴⁶ šiandien Viešpats paduos tave į mano ranką, aš tave užmušiu, ir nukirsiu tau tavo galvą, ir duosiu šiandien Pilstymų stovyklos lavonus dangaus paukščiams ir žemės žvėrimis, kad visa žemė žinotu, jog Dievas yra Izraėlyje, ⁴⁷ ir kad visas šitas susirinkimas patirtu, jog Viešpats išgelbi ne kalaviju ir ne jietimi, nes jojo yra karė, ir jis paduos jus į mūsų rankas. ⁴⁸ Taigi, kada Pilstymas pakilęs ėjo ir artinosi prie Dovidą, Dovidas pasiskubino ir nubėgo į kovą Pilstymui priešais. ⁴⁹ Jis įkišo savo ranką į delmoną, išsiėmė vieną akmenį ir pasukęs vilpstyne metė ir pataikė Pilstymui į kaktą; o akmuo įsmego jam kakton, ir jis pargiuvo savo veidu ant žemės. ⁵⁰ Taip Dovidas apgalėjo Pilstymą vilpstyne ir akmenimi ir ištiktą Pilstymą užmušė. Neturėdamas rankoje kalavijo, Dovidas ⁵¹ pribėgo, atsistojo ant Pi-

(43) *Savo dievais.* Ebr. t. galima išversti: jo Dievu; todėl Pilstymas keikdamas Dovidą, draug piktžodžiavo Vieš-

pačiui. — (49) *Į kaktą.* LXX vertime dar pridėta: pro šalį. — (50) *Dovidas apgalėjo...* Plg. Ekli. 47, 4; 1 Mak

rit, et stetit super Philisthæum, et tulit gladium ejus, et eduxit eum de vagina sua: et interfecit eum, præciditque caput ejus.

Videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. ⁵² Et consurgentes viri Israel et Juda vociferati sunt, et persecuti sunt Philisthæos usquedum venirent in vallem, et usque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati de Philisthiim in via Saraim, et usque ad Geth, et usque ad Accaron. ⁵³ Et revertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra eorum. ⁵⁴ Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Jerusalem: arma vero ejus posuit in tabernaculo suo.

⁵⁵ Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi. ⁵⁶ Et ait rex: Interroga tu, cujus filius sit iste puer. ⁵⁷ Cumque regressus esset David, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, et introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu. ⁵⁸ Et ait ad eum Saul: De qua

listymo, ėmė jojo kalaviją, ištraukė jį iš jo makščiu, užmušė jį ir jam nukirto galvą.

Matydami gi Pilistymai, kad jų stipriausis nebegyvas, ėmė bėgti. ⁵² Tuomet pakilė Izraelio ir Judo vyrai ėmė šunkauti ir vijosi Pilistymus, kolei neatėjo į slėnį ir iki Akarono vartų, o Pilistymai krito sužeisti ant Saraimo kelio iki Gėtui ir iki Akaronui. ⁵³ Paliovę gi vyties Pilistymus Izraelio sunus sugrižo ir išplėšė jų stovyklas. ⁵⁴ Dovidas, ėmęs Pilistymo galvą, atnešė ją Jeruzalėn, jo gi ginklus pasidėjo savo šėtroje.

⁵⁵ Tuo metu, kada Saulius išvydo Dovidą, išeinantį prieš Pilistymą, tarė kariuomenės vadui Abneriui: Iš kokios giminės kilęs šitas jaunikaitis, Abneriau? O Abneris tarė: Kaip gyva tavo dušia, o karaliau, nežinau. ⁵⁶ Karalius tarė: Paklausk pats, keno šitas jaunikaitis. ⁵⁷ Taigi, kada Dovidas, užmušęs Pilistymą, sugrižo, Abneris ėmė ir įvedė jį, turintį rankoje Pilistymo galvą, pas Saulių. ⁵⁸ O Saulius jam tarė: Iš kokios tu giminės,

4, 30. — (51) *Stipriausis*. Ebr. *gibbor*, karžygys. — (52) *I slėnį*. Spėjama, kad ėionai per paklydimą ebr. ž. *gai'*, slėnis, atsirado vietoje ž. *gath*, Gėtas; taip gi vadinosi miestas, iš kurio buvo Goljatas; tą nuomonę patvirtina šitos pačios eil. užbaiga: *iki Gėtui...* — *Saraimo*. Miestas Judo giminės plote netoli Socho. Plg. I e; Joz. 15, 35. 36. — (54) *Atnešė Jeruzalėn*. Tai rasi žymiai vėliaus įvyko, kada Dovidas tapęs karaliumi atė-

mė Siono pilį iš Jėbuziečių (vz. 2 Kar. 5, 5; 8, 7). Goljato ginklus Dovidas, neilgai trukus, padovanojo šventyklai, kuri tuomet buvo Nobeje. Plg. žem. 21, 8. 9.

(55-58) *Iš kokios giminės...* Aug. 16. persk. pasakyta, kad Dovidas buvo tapęs Sauliaus arpininku ir jo ginklanešiu, todėl jam turėjo būti gerai žinomas; ėionai gi matome Dovidą netyčiomis ateinantį į kovos vietą, nepratusį prie ginklų ir tarsi visai nepažįstamą Sauliui ir Abneriui

progenie es o adolescens? Dixitque David: Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

Caput XVIII. ¹ Et factum est cum complisset loqui ad Saul: anima Jonathæ conglutinata est animæ David, et dilexit eum Jonathas quasi animam suam. ² Tulitque eum Saul in die illa, et non concessit ei ut revertetur in domum patris sui. ³ Inierunt autem David et Jonathas foedus: diligebat enim eum quasi animam suam. ⁴ Nam exspoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, et dedit eam David, et reliqua vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum, et usque ad balteum.

⁵ Egrediebatur quoque David ad omnia quæcumque misset eum Saul, et prudenter se agebat: posuitque eum Saul super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul. ⁶ Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, eg-

jaunikaiti? Dovidas atsakė: Aš sunus tavo tarno Isajo Betliejiečio.

18. perskyrimas. ¹ Iratsitiko, kada jis pabaigė kalbėtis su Sauliumi, Jonato dušia prisirišo prie Dovidu dušios, ir Jonatas ėmė jį mylėti kaip savo dušią. ² O Saulius ėmė jį tą dien ir jam neleido sugrįžti į savo tėvo namus. ³ Dovidas gi ir Jonatas padarė sandorą, nes tasai jį mylėjo kaip savo dušią. ⁴ Todėl Jonatas nusivilko viršutinių apdarą, kuriuo buvo apsivilkęs, ir jį davė Dovidui, o taipogi kitus drabužius, net ir savo kalviją. kilpinį ir juostą.

⁵ Dovidas eidavo visur, kur tik jį Saulius siųsdavo, ir elgėsi išmintingai; o Saulius jį padarė vyresniuoju ant karės vyrų. Jis labai patiko visai tautai, ypač gi Sauliaus tarnams. ⁶ Taigi, kada Dovidas grįžo apgalė-

LXX tekste to tariamo prieštaravimo vienos vietos kitai nėra, nes tenai dabar nėra žodžių parašytų 17, 12-35. 55-58; 18, 1-5. Bet LXX teksto sutrumpinimas, regisi, padarytas tyčiomis vėlesniais laikais, nes apleistieji žodžiai buvo žinomi senoviniams graikų, bažnyčios aiškintojams. Tariamasis gi prieštaravimas galima išaiškinti ir be to apleidimo žodžių. Dovidas, pirmą sykį pakviestas į Sauliaus rumus, tikriausiai pasiliko tenai neilgai ir buvo sugrįžęs pas savo tėvą Betliejun žymiai ankščiau už karės su Pilistymais pradžią. Taigi, Saulius rasi jį matė ne daug sykių ir nors jį buvo paskyręs savo giuklanėsių, bet išpradžios tai galėjo būti tik garbės vardas. Dabar gi, kaip patėmija Teodorėtas, Saulius klausiasi Abnerio ne apie Dovidu vardą, kurs jam pasiliko žinomas, bet apie giminę, kurią jis pigiai galėjo užmiršti; ta gi žinia buvo ypač reikalinga dabar, nes Goljato apgalėtojiui buvo

pažadėta ir turtų, ir karaliaus duktė, ir paliuosavimas jo tėvo namų nuo mokesčių.

(18, 1) *Kaip savo dušią:* kaip pats save. Meilė, surišusi tuodu jaunikaičiu džiaugsmo valandoje, pasiliko tvirta ir sunkiausiuose ištyrimuose. Ji liudija, kaip prakilni turėjo būti Jonato dušia, kurioje Dovidu laimėjimas sužadino ne pavydo jausmus, bet tik didį nustebimą ir prietelišką prisirišimą. — (2) *Saulius ėmė...* Dabar Saulius ima Dovidą jau nuolatinėn savo tarnystėn ir nebemano leisti jam grįžti ilgesniam laikui į tėvo namus. — (4) *Jonatas nusivilko...* Drabužių ir savo ginklų atidavimas buvo tai padarytosios sandoros ir didžios prietelystės ženklas.

(5) *Eidavo visur...* drąsiaiėjo prieš visus neprietelius karės laiku. — *Sauliaus tarnams.* Tai tuo labiau patėmytina, kad paprastai vieno išaugstinimas sužadina kitų tarnų pavydą. — (6) *Kada Dovidas grįžo...* pasibaigus karei, kuri ti-

ressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis lætitia, et in sistris. ⁷ Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes:

Percussit Saul mille, et David decem millia.

⁸ Iratus est autem Saul nimis, et displicuit in oculis ejus sermo iste: dixitque: Dederunt David decem millia, et mihi mille dederunt: quid ei superest, nisi solum regnum? ⁹ Non rectis ergo oculis Saul aspicebat David a die illa, et deinceps.

jęs Pilistymą, moteriškės iš visų Izraelio miestų išėjo, dainuodamos ir šokdamos, karaliui Sauliui priešais su džiaugsmo bubinėliais, ir su barškalais. ⁷ Moterįs dainavo, žaisdamos ir sakydamos:

Saulius užmušė tukstantį,

o Dovidas dešimtį tukstančių.

⁸ Tuomet Saulius labai įpyko, ir toki kalba nepatiko jo akyse. Jis tarė: Jie davė Dovidui dešimtį tukstančių, o man davė tukstantį; kas dar jam belieka, jei nevien karalystė? ⁹ Saulius tat nuo tos dienos ir paskiaus žiūrėjo į Dovidą nebe gerom akim.

2) Dovidas Sauliaus persektojamas. a) Dovidą vargai Sauliaus namuose.

¹⁰ Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul,

¹⁰ Rytdienai atėjus, piktoji Dievo siųsta dvasia apnyko Sau-

kriausiai tęsėsi ilgesnį laiką ir kurioje Dovidas parodė savo drąsumą ir savo išmintį. Šitos 6. eil., o taipogi 9-11. eil. nėra LXX vertime. — *Dainuodamos ir šokdamos.* Plg. Iš. 15, 20. 2.; Teis. 11, 34. — *Su džiaugsmo bubinėliais.* Ebr. t.: su bubinėliais, su džiaugsmu. — *Su barškalais.* Ebr. ž. *šališ* reiškia arba iš storos vielos padarytą skambinamą trikampę arba instrumentą su trimis stygomis. — (7) *Dainavo.* Tikriaus anot ebr. t.: vienos kitoms atsakinėdavo. Moterįs buvo pasidalinusios į du būrius ir vienos pusės padainuotus žodžius atkartodavo arba į juos atsakydavo kitas būrys. — *Saulius užmušė...* Ebr. t.: Saulius užmušė savo tukstancius, o Dovidas savo dešimtis tukstančių. — (8) *Kas gi dar jam belieka...* Dievo atmesto karaliaus Sauliaus širdyje su pavydu kilsta abejonė, ar ne tam Dovidui lemta tapti jojo įpėdiniu, kuriam toje valandoje nieko daugiau nebetrūksta kaip tik karaliaus vainiko. — (9) *Saulius tat...* Nuo tos valandos, kada Dovidui buvo liepta nolat pasilikti prie Sauliaus (2. e.), regimai buvo praėję ne-

visai maža laiko, kuriame jaunikaits išpildė geriausiai nevieną karaliaus paliepimą. Tuo tai metu jo vardas ir veikalai pasidarė žinomi plačiai apylinkei; ir tik pasibaigus karei, kada Saulius grįžo namon kaipo pergalėtojas, jis buvo visur sutinkamas iškilmingai su dainomis, kurių žodžiai sukėlė jo širdyje baisų pavydą ir neapykantą.

18, 10—19, 24. Saulius, ėmęs neapkęsti Dovidą, visupirma mėgina perverti jį įjietimi (18, 10-16), veidmainingai pažada jam duoti moterystėn savo vyresniam dukterį Merobę, o paskui, pažadėjęs ją jaunesniąją Mikolę, stato Dovidą gyvybę į didžiausį pavojų (18, 17-30), toliau įkalbinėja savo sunui ir tarnams užmušti Dovidą (19, 1-7), antrą sykį pats mėgina nudurti įjietimi (19, 8-10) ir galop, liepdamas savo budeliams nužudyti Dovidą, priverčia jį bėgti iš karaliaus namų (19, 11-17), o nubėgusį pas Samuelį veltuį mėgina nutverti (19, 18-24).

(10) *Rytdienai atėjus:* po iškilmingo sugrįžimo iš karės. — (11) *Ją metė...*

et prophetabat in medio domus suæ: David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies: tenebatque Saul lanceam, ¹¹ et misit eam, putans quod configere posset David cum pariete: et declinavit David a facie ejus secundo. ¹² Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, et a se recessisset. ¹³ Amovit ergo eum Saul a se, et fecit eum tribunum super mille viros: et egrediebatur, et intrabat in conspectu populi. ¹⁴ In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, et Dominus erat cum eo. ¹⁵ Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis, et cœpit cavere eum. ¹⁶ Omnis autem Israel et Juda diligebat David: ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos.

¹⁷ Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, et præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum. ¹⁸ Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel. ut fiam gener regis? ¹⁹ Factum

liq, ir jis siautė savo namuose, Dovidas gi žaidė savo ranka ant arpos kaip kasdien. Saulius laikė rankoje jietį ¹¹ ir ją metė, manydamas, kad galės prismeigti Dovidą prie sienos; bet Dovidas pasisuko nuo jo veido antrą sykį. ¹² Saulius ėmė bijoti Dovidą, nes su Dovidu buvo Viešpats, nuo jo gi paties buvo atstojęs. ¹³ Saulius tat atstatė jį nuo savęs ir padarė jį tukstančio vyrų viršininku; o jis išeidavo ir įeidavo tautos akyvaizdoje. ¹⁴ Taipogi visuose savo keliuose Dovidas elgėsi išmintingai, ir Viešpats buvo su juo. ¹⁵ Taigi, Saulius matė jį esant labai išmintingą ir ėmė juo nepasitikėti. ¹⁶ Bet visas Izraelis ir Judas mylėjo Dovidą, nes jis įeidavo ir išeidavo jų akyvaizdoje.

¹⁷ Tuomet Saulius tarė Dovidui: Štai, mano vyresnioji dukterė Merobė; ją tau duosiu į patį; tik tai būk drąsus vyras ir kovok Viešpaties kovas. Saulius gi sau galvojo, sakydamas: Aš nepakelsiu ant jo savo rankos, bet tebuna ant jo Pilistymų ranka. ¹⁸ Bet Dovidas tarė Sauliui: Kas aš esu, arba kas yra mano gyvybė, arba mano tėvo giminė Izraelyje, kad tapčiau kara-

LXX ir chaldaiskame tekste pasakyta, kad Saulius šituo atveju tik pakėlęs jietį prieš Dovidą, bet jos neišleidęs iš savo rankos. Taip pat galima suprasti ir ebr. t. Dovidas tuos karaliaus pasikėsinimus laikė išpradžios karaliaus ligos apsiširdimais, o ne jo neapykantos ženklais, todėl nuo jo pats neatstojo. — *Antrą sykį*. Ebr. t.: du sykiu. — (13) *Atstatė nuo savęs...* Atitolindamas Dovidą nuo savęs, Saulius tik davė progą geriaus jį pažinti tautai, kuri dabar matė jo išmintingą pasielgimą ir jo pasekmingus žygius prieš tautos neprietelius.

(17) *Štai, mano vyresnioji...* Ji pridėjo Dovidui kaip Goljato apgalėtojiui (17, 25); bet karalius, pirm išpildysiant savo žadėjimą, reikalauja dar iš Dovidą naujų garbingų veikalu, turėdamas viltį, kad rasi jis pražus, susirėmęs su neprieteliais. — *Viešpaties kovas*. Izraelis buvo Viešpaties išrinktoji tauta, todėl jo kovos su neprieteliais buvo šventos. — (18) *Kas aš esu...* Dovidas atsako karaliui išmintingai, bet draug ir atsargiai, rasi jau visai gerai suprasdamas jo veidmainystę. — (19) *Buvo atiduota...* Saulius rasi tikėjosi, kad Dovidas nepagrįs gyvas iš ka-

est autem tempus cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor. ²⁰ Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nuntiatum est Saul, et placuit ei. ²¹ Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, et sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie. ²² Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, et omnes servi ejus diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. ²³ Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper et tenuis. ²⁴ Et renuntiaverunt servi Saul, dicentes: Hujusmodi verba locutus est David. ²⁵ Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum. ²⁶ Cumque renuntiassent servi ejus David verba, quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis.

liaus žentu? ¹⁹ O kada atėjo laikas, kad Sauliaus duktė Merobė reikėjo duoti Dovidui, ji buvo atiduota moterystėn Molatiečiui Adrieliui. ²⁰ Dovidą gi pamylėjo antroji Sauliaus duktė Mikolė. Tai buvo pranešta Sauliui ir jam patiko. ²¹ Saulius tarė: Aš jam ją duosiu, kad taptu jam slastais ir kad ant jo būtų Pilistymų ranka. Todėl Saulius tarė Dovidui: Už du dalyku tu tapsi šiandien mano žentu. ²² Ir Šaulius įsakė savo tarnams: Kalbėkite Dovidui slapčia nuo manęs ir sakykite: Štai, tu patinki karaliui, ir visi jo tarnai tave myli. Taigi, buk dabar karaliaus žentu. ²³ O Sauliaus tarnai pasakė visus šituos žodžius, girdint Dovidui. Bet Dovidas tarė: Argi jums regisi mažas dalykas būti karaliaus žentu? Aš gi esu beturtis ir menkas žmogus. ²⁴ Ir Sauliaus tarnai jam pranešė, sakydami: Dovidas kalbėjo štai kokiuos žodžius. ²⁵ Saulius gi tarė: Jūs kalbėkite Dovidui taip: Karalius nereikalaujasusiziedavimo dovanų, o tiktai šimto Pilistymų apipjaustymo odelių, kad būtų atkeršinta karaliaus neprieti-liams. Saulius gi manė atiduoti tuo budu Dovidą į Pilistymų rankas. ²⁶ Kada Sauliaus tarnai apskelbė jo pasakytuosius žodžius Dovidui, pasiūlymas patiko Dovidui, kad jis taptu karaliaus

rės. Atidavimas pažadėtos dukters kitam buvo didžiausias paniekinimas Dovidu. Apie baisų likimą penkių iš Merobės gimusių sūnų vz. 2 Kar. 21, 8 — *Molatiečiui*. Anot ebr. t. Adriėlis buvo iš miesto, kurs vadinosi *M'chalah*. Tai rasi ta pati vieta, ką ir Abel-Mehula. Vz. Teis. 7, 23. — (21) *Aš jam ją duosiu*. Saulius ir iš savo antrosios dukters pa-

linkimo prie Dovidu nori nukalti sau prieš jį ginklą. — *Už du dalyku*. Ebr. t.: an-trą s y k į. Pirmą sykį buvo pažadėta Merobė. — (22) *Kalbėkite...* Saulius bijosi, kad vieną sykį apvilts Dovidas visai neatsisakytu nuo teikiamos moterystės, todėl jis visais budais stengiasi jam ją įkalbinėti. — (25) *Susiziedavimo dovanu*. Rytiečių papročiu jaunikis turėjo

²⁷ Et post paucos dies surgens David, abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthiim ducentos viros, et attulit eorum præputia, et annumeravit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem. ²⁸ Et vidit Saul, et intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum. ²⁹ Et Saul magis cœpit timere David: factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. ³⁰ Et egressi sunt principes Philisthinorum: a principio autem egressionis eorum, prudentius se gerebat David quam omnes servi Saul, et celebre factum est nomen ejus nimis.

Caput XIX. ¹ Locutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, et ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Jonathan filius Saul diligebat David valde. ² Et indicavit Jonathan David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quæso, mane, et manebis clam, et absconderis. ³ Ego autem egrediens stabo juxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: et ego loquar de te ad patrem meum: et quodcumque videro, nuntiabo tibi. ⁴ Locutus est ergo Jonathan de

žentu. ²⁷ Po nedaugelio dienų Dovidas pakilęs nuėjo draug su buvusiais su juo vyrais, užmušė du šimtu vyrų iš Pilistymų, atnešė jų apipjaustymo odeles ir atskaitė jas karaliui, kad taptu jo žentu. Taigi, Saulius jam davė savo dukterį Mikolę moterystėn. ²⁸ Saulius matė ir suprato Viešpatį esant su Dovidu. Sauliaus gi duktė Mikolė jį mylėjo. ²⁹ Po to Saulius ėmė labiau bijoties Dovidą, ir Saulius tapo neprieteliu Dovidui visoms dienoms. ³⁰ Pilistymų kunigaikščiai vėl išėjo kariautų, o nuo pat jų išėjimo pradžios Dovidas elgėsi išmintingiaus už visus Sauliaus tarnus, ir jo vardas pasidarė labai garsus.

19. perskyrimas. ¹ Taigi, Saulius kalbėjo savo sunui Jonatui ir visiems savo tarnams, kad užmuštu Dovidą. ² Todėl Jonathanas perspėjo Dovidą, sakydamas: Mano tėvas Saulius jieško tavęs užmušti; todėl sergėkies, meldžiamasis, rytoj ryta, nesirodyk ir buk pasislėpęs. ³ Aš gi išėjęs stovėsiu šaly mano tėvo lauke, kame tik tu busi, ir kalbėsiu savo tėvui apie tave, o visa, ką matysiu, tau pranešiu. ⁴ Taigi, Jonathanas kalbėjo apie Dovidą gerai savo tėvui Sauliui ir jam tarė: Nenusidėk, ka-

duoti nemažas dovanas sužieduotinės tėvui. Plg. Prad. 29, 18. — *Tikslai šimto...* Tai turėjo liudyti, kad tiek pat Pilistymų užmušta. Saulius paskiria didelį skaitlių, kad tuo tikriaus pats Dovidas būtų užmuštas. — (27) *Po nedaugelio dienų.* Ebr. t.: ir dienos dar nebuvo praėjusios. Taigi, Saulius buvo paskyręs laiką, kuriame Dovidas turėjo išpildyti apsiėmimą. — *Du šimtu:* Taigi, du syk daugiau, negu Saulius buvo paskyręs. — (28) *Saulius davė...* Saulius, matydamas kad jo

sumanymas neįvyko, nebedrįso antrą sykį neišpildyti savo žodžio, ir busiantis Izraelio karalius tuo būdu įėjo į Sauliaus šeimyną.

(19, 1) *Kalbėjo savo sunui...* Saulius dabar jau atvirai apskelbia savo užmanymą. — *Kad užmuštu Dovidą.* Ebr. t.: kad Dovidas reikia užmušti. Tapus Dovidui karaliumi, sostas nebetektu Jonatui, todėl Saulius tikisi, kad jo sunus pritars tam sumanymui. — (3) *Lauke:* ten, kur Saulius dažnai ateidavo.

David bona ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera ejus bona sunt tibi valde. ⁵ Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philistæum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israeli: vidisti, et lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa? ⁶ Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. ⁷ Vocavit itaque Jonathas David, et indicavit ei omnia verba hæc: et introduxit Jonathas David ad Saul, et fuit ante eum, sicut fuerat heri et nudiustertius.

⁸ Motum est autem rursum bellum: et egressus David, pugnavit adversum Philistiim: percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie ejus. ⁹ Et factus est spiritus Domini malus in Saul: sedebat autem in domo sua, et tenebat lanceam: porro David psallebat manu sua. ¹⁰ Nisusque est Saul configere David lancea in pariete, et declinavit David a facie Saul: lancea autem casso vulnere perlata est in parietem, et David fugit, et salvatus est nocte illa.

¹¹ Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut cu-

raliau, prieš tavo tarną Dovidą, nes jis tau nenusidėjo, ir jo veikalai tau labai geri. ⁵ Jis statė savo gyvybę į pavojų ir užmušė Piliistymą, o Viešpats suteikė didį išgelbėjimą visam Izraeliui; pats matei ir džiaugėsi. Kodėl tat nusidėtumei prieš nekaltą kraują, užmušdamas Dovidą, kurs yra be kaltybės. ⁶ Tai išgirdęs Saulius, numalšintas Jonato balsu, prisiekė: Kaip Viešpats gyvas, jis nebus užmuštas. ⁷ Taigi, Jonatas pasišaukė Dovidą ir jam pasakė visus šituos žodžius; paskui Jonatas įvedė Dovidą pas Saulių, ir jis vėl buvo jo akyvaizdoje kaip vakar ir užvakar.

⁸ Bet vėl pakilo karė, o Dovidas išėjęs kovojo prieš Piliistymus, uždavė jiems labai didį smugį, ir jie buvo priversti bėgti nuo jo veido. ⁹ O piktoji Viešpaties siūsta dvasia apnyko Saulių. Jis sėdėjo savo namuose ir laikė rankoje jietį; kada Dovidas žaidė savo ranka ant arpos, ¹⁰ Saulius stengėsi prismeigti jietimi Dovidą prie sienos, o Dovidas pasišalino nuo Sauliaus veido, jietis gi, jo nesusėidus, įsismeigė sienon. Dovidas pabėgo ir tą naktį išsielbėjo.

¹¹ Taigi, Saulius siuntė sargus į Dovidą namus, kad jo ty-

Jonatas nori, kad Dovidas butu arti, idant pats labai neatsitolindamas galėtų pasakyti savo prieteliui tuojau pasikalbėjimo su tėvu pasekmes. — (6) *Prisieki...* Sauliaus prisieka toje valandoje buvo neveidmaininga; bet Sauliaus upas mainėsi greitai, o jo širdies gilumoje buvo pasilikęs nepasitikėjimas Dovidu.

(8) *Labai didį smugį...* Laimėjimas buvo didesnis, negu kitais kartais, todėl jis sukėlė didesnį tautos džiaugsmą. — (9) *Laikė rankoje jietį.* Jietis buvo Sauliui jo karališkos valdžios ženklas, todėl jis su ja neapersiskirdavo. Plg. žem. 20, 33; 22, 6; 26, 7. — (10) *Pasišalino:* bet dar neapleido visai Sauliaus namų, nes tikė-

stodirent eum, et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris: ¹² deposuit eum per fenestram: porro ille abiit et aufugit, atque salvatus est. ¹³ Tulit autem Michol statuam, et posuit eam super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, et operuit eam vestimentis. ¹⁴ Misit autem Saul apparitores, qui raperent David: et responsum est quod ægrota-ret. ¹⁵ Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur. ¹⁶ Cumque venissent nuntii, inventum est simulacrum super lectum, et pel-lis caprarum ad caput ejus. ¹⁷ Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illusisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

¹⁸ David autem fugiens, salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha, et nuntiavit ei omnia quæ fecerat sibi Saul: et abierunt ipse et Samuel, et morati sunt in Naioth. ¹⁹ Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha. ²⁰ Misit ergo Saul li-ctores, ut raperent David: qui

kotu ir rytmetį užmuštu. Bet Dovidą pati apie tai jam pranešė, sakydama: Jei nesigelbėsi šią naktį, rytoj numirsi, ¹² ir ji nuleido jį pro langą; taip jis iš-truko, pabėgo ir išsigelbėjo. ¹³ Mikolė gi ėmė stovylą, padėjo ją ant patalo, apvyniojo jai galvą plaukuotu ožkos kailiu ir ją pridengė drabužiais. ¹⁴ Kada Saulius atsiuntė budelius, idant nutvertu Dovidą, buvo jam atsakyta, kad tasai sergąs. ¹⁵ Saulius vėl siuntė pasiuntinių, kad pažiūrėtų Dovidą, sakydamas: Atgabenkite jį pas mane patale, kad butu užmuštas. ¹⁶ Kada pasiuntiniai atėjo, rasta ant patalo stovyla, o aplink jos galvą ožkos kailis. ¹⁷ Tuomet Saulius tarė Mikolei: Kodėl taip pasityčiojai iš manęs ir išleidai mano neprietelį, kad pabėgtų? O Mikolė atsakė Sauliui: Nes jis man kalbėjo: Išleisk mane, kitaip aš tave užmušiu.

¹⁸ Dovidas išbėgęs ir taip išsigelbėjęs, atėjo pas Samuėlį Ramaton ir jam papasakojo visa, ką jam buvo padaręs Saulius; paskui jis ir Samuėlis nuėjo ir pasiliko Najote. ¹⁹ Sauliui gi buvo apskelbta ir pasakyta: Štai, Dovidas Najote Ramatoje. ²⁰ Saulius tat siuntė budelius, kad nutvertu Dovidą. Kada jie pa-

josi, kad įdukimas aprimą.

(12) *Ji nuleido...* kaip Raaba du Jo-zuės žvalgu (Joz. 2, 15) ir Damasko kri-kščionis Povilą (Apd. 9, 25). Atminimui šito atsitikimo Dovidą sudėta 58. psalmė. — (13) *Stovylą*. Ebr. *th'rafim*. Vz. Prad. 31, 19. Taip vadinosi naminiai dievaičiai; tokį dievaitį turėjo regimai neliusa nuo prietarų Mikolė. Paguldytą stovylą Mikolė taip apklojo, kad ji turėjo miegančio žmogaus pavidalą. — *Drabužiais*. Tikriaus, antklode. — (14) *Buvo jam at-*

sakyta. Anot ebr. t.: atsakė Mikolė. Metuodama ji nori, kad tuo tarpu Dovidas suskubtu toliaus nubėgti. — (17) *Nes jis man kalbėjo*. Mikolė antrą sykį vaduojasi melu.

(18) *Atėjo pas Samuėlį*: jieškotų pas jį patarties. — *Najote*. Taip rasi vadinosi vieta (b u v e i n ė s) arti Ramos (vz. aug. 1, 1), kame buvo Samuėlio įsteigta ir jojo vedama pranašų mokykla. Vz. aug. 10, 5. Plg. 3 Kar. 20, 35; 4 Kar. 4, 38... 6, 1... ir k... — (20) *Burį pranašų*. Vz.

cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, et Samuellem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Domini in illis, et prophetare cœperunt etiam ipsi. ²¹ Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit et alios nuntios: prophetaverunt autem et illi. Et rursum misit Saul tertios nuntios: qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul, ²² abiit etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho, et interrogavit, et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha. ²³ Et abiit in Naioth in Ramatha, et factus est etiam super eum Spiritus Domini, et ambulabat ingrediens, et prophetabat usque dum veniret in Naioth in Ramatha. ²⁴ Et exspoliavit etiam ipse se vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuele, et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde et exivit proverbium: Num et Saul inter prophetas?

matė burį pranašų, kurie pranašavo, ir Samuėlį stovintį jų priešakyje, Viešpaties Dvasia pagavo taipogi juos; taigi, ir jie patys ėmė pranašauti. ²¹ Kada tai buvo apskelbta Sauliui, jis siuntė dar kitus pasiuntinius, bet ir šitie pranašavo. Saulius vėl siuntė trečius pasiuntinius, bet pranašavo ir šitie. Tuomet didžiai įpykęs Saulius, ²² nuėjo pats Ramaton, o atvykęs iki didžiajam šuliniui, esančiam Soche klausėsi ir tarė: Kurioje vietoje yra Samuėlis ir Dovidas? Jam buvo atsakyta: Štai, juodu yra Najote Ramatoje. ²³ Jis ėjo Najotan Ramatoje, bet ir ant jo atėjo Dievo Dvasia, ir jis keliavo toliaus ir pranašavo, kol neišėjo į Najotą Ramatoje. ²⁴ Taipogi ir jis išsivilkė iš savo drabužių, ir pranašavo draug su kitais Samuėlio akyvaizdoje, ir gulėjo nuogas visą tą dieną ir naktį. Iš čia ir kilo patarlė: Argi ir Saulius tarp pranašų?

b) Jonato mėginimas suderinti savo tėvą su Dovidu.

Caput XX. ¹ Fugit autem David de Naioth, quæ est in Ra-

20. perskyrimas. ¹ Dovidas gi išbėgo iš Najoto, esančio Ra-

aug. 10, 5. — *Ėmė pranašauti*: po Dievo malonės įtekme jie ėmė draug su kitais šlovinti Dievą ir budami ekstazies stovyje visai užmiršo, ko buvo atėję. —

(21) *Didžiai įpykęs Saulius*. Tų žodžių nėra ebr. t.— (22) *Soche*. Ebr. t. ta vieta vadinasi *šekhu*. Ji rasi buvo tarp Gabaos ir Ramos. — (24) *Išsivilkė iš savo drabužių... nuogas*. Tie išsireiškimai nurodo, kad Saulius numetė savo viršutinius drabužius ir pranašavo, o paskui gulėjo, kaip mes pasakytumėm, vienmarškinis. Draug su šventu giesmių giedojo-

mu buvo sujungta ir kuno mostagavimai, tai gi daryti plačiuose viršutiniuose apdaruose buvo neparanku. Plg. 2 Kar. 6, 20. — *Argi ir Saulius...* Ta patarlė buvo atsiradusi jau seniaus (vz. aug. 10, 12); dabar gi vėl ji prisiminė ir labiaus prasiplatino. Seniaus stebėjosi, kad Saulius, kurs nepriderėjo prie pranašų burio, draug su jais pranašavo, dabar gi stebisi, kad tai daro karalius.

20, 1-43; Dovidui ėmus skųsties ant Sauliaus Jonatui, tasai mėgina jį nuramin-

matha, veniensque locutus est coram Jonatha: Quid feci? quæ est iniquitas mea, et quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam? ² Qui dixit ei: Absit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, nisi prius indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? nequaquam erit istud. ³ Et juravit rursum Davidi. Et ille ait: Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Jonathas, ne forte tristetur. Quinimmo vivit Dominus, et vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu, ego morsque dividimur. ⁴ Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi. ⁵ Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendæ sunt crastino, et ego ex more sedere soleo juxta regem ad vescendum: dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiae. ⁶ Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem civitatem suam: quia victimæ solemnes ibi sunt universis contribulibus suis. ⁷ Si dixerit, Bene: pax erit ser-

matoje, ir atėjės kalbėjo Jonatui: Ką aš padariau? koki mano neteisybė ir koks mano prasi-kaltimas prieš tavo tėvą, jogei jis jieško mano gyvybės? ² Tasai jam tarė. Anaip tol! tu nemirsi; nes mano tėvas nepadarys nieko didžia ar maža, jei pirma man nepasakys. Nejaugi tik tą dalyką mano tėvas paslėptu nuo manęs? Anaip tol, to nebus. ³ Ir jis vėl prisiekė Dovidui. Bet tasai tarė: Tavo tėvas žino gerai, kad radau malonę tavo akyse, todėl jis sakys: Tenežino apie tai Jonatas, kad kartais nenuliustu. Ištikrįj, kaip gyvas Viešpats ir tu gyvas, aš atskirtas esu nuo mirties (taip sakant) tik vienu žingsniu. ⁴ O Jonatas tarė Dovidui: Ką tik man pasakys tavo duša, aš tau padarysiu. ⁵ Taigi, Dovidas tarė Jonatui: Štai, rytoj pirmoji mėnesio diena, ir aš pagal paprotį turiu sėsties šaly karaliaus valgytų; leisk tat man pasislėpti lauke iki trečios dienos vakarui. ⁶ Jei tavo tėvas pažvelgęs jieškos manęs, tu jam atsakysi: Dovidas manęs prašėsi, kad galėtu eiti skubiai į savo miestą Betliejų, nes tenai yra iškilmingos aukos visiems jo giminės žmonėms. ⁷ Jei jis sakys: Gerai, tai bus ramybė ta-

ti, padaro su juo iškilmingą sandorą (1-23), o paskui mėgina jį suderinti su savo tėvu, bet veltui (24-43).

(20, 1) *Išbėgo iš Najoto*: kada Saulius dar tebebuvo ekstazies stovyje. — (2) *Nieko didžia ar maža*, t. y. visai nieko. Jonatas arba nežinojo apie ką tik įvykusį Sauliaus bandymą nutverti ir nužudyti Dovidą. arba rasi manė, kad tai buvo padaryta laikinio įdukimo valandoje, kurs turėjo veikiai praeiti. Bet Dovidui nesunku buvo išaiškinti savo prieteliui,

kad jis klysta; tečiau jis nori dar sykį iširti tikrus Sauliaus jausmus. — (5) *Rytoj pirmoji mėnesio diena*. Pirmoji kiekvieno mėnesio diena buvo pas žydus šventa. Joje atnašaudavo paskirtas aukas, o paskui budavo religijinis pokilis, į kurį Saulius kviesdavo žymiausius savo tarnus (plg. Sk. 10, 10; 28, 11-15), — (6) *Iškilmingos aukos*. Tikriaus anot ebr. t.: metinės aukos. Aukos pagal Mozės įstatymą turėjo būti daromos prie šėtros. bet Teisėjų ir Sauliaus laikais,

vo tuo: si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia ejus. ⁸ Fac ergo misericordiam in servum tuum: quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti: si autem est iniquitas aliqua in me, tu me interfice; et ad patrem tuum ne introducas me. ⁹ Et ait Jonathas: Absit hoc a te: neque enim fieri potest, ut si certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi. ¹⁰ Responditque David ad Jonathan: Quis renuntiabit mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me? ¹¹ Et ait Jonathan ad David: Veni, et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum, ¹² ait Jonathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie: et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero ad te, et notum tibi fecero, ¹³ hæc faciat Dominus Jonathæ, et hæc addat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam, et dimittam te, ut vadas in pace, et sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo. ¹⁴ Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini: si vero mortuus fuero, ¹⁵ non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra: auferat Jo-

vo tarnui, bet jei supyks, žinok, kad jis nutaręs yra daryti piktą. ⁸ Padaryk tat mielaširdystę tavo tarnui; nes tu norėjai, kad tavo tarnas padarytu su tavim Viešpaties sandorą; bet jei yra manyje neteisybė, tu mane užmušk, tik nevesk manęs pas savo tėvą. ⁹ O Jonatas tarė: Saugok tave, Dieve; nes negalimas daiktas, jei sužinosiu tikrai, jog mano tėvo piktumas prieš tave nepataisomas, kad tau nepraneščiau. ¹⁰ Dovidas atsakė Jonatui: Kas man apskelbs, jei tavo tėvas rasi atsakys tau apie mane ką pikta? ¹¹ O Jonatas tarė Dovidui: Eikš ir išeikime į lauką. Išėjus jiemsdvim į lauką, ¹² Jonatas tarė Dovidui: Viešpatie, Izraelio Dieve, jei iškvosiu rytoj arba poryt mano tėvo nuomonę, ir bus kas nors gera Dovidui, ir tuoju neatsiūsiu pas tave, ir neduosiu tau žinios, ¹³ Viešpats tai tepadarą Jonatui ir tai teprideda. O jei mano tėvo piktumas prieš tave pasiliks, ir tai apreikšiu tau ir paleisiu tave, kad eitumei ramybėje, ir Viešpats teesie su tavim, kaip buvo su mano tėvu. ¹⁴ Ir jei gyvas busiu, tu padarysi man Viešpaties mielaširdystę; o jei busiu miręs, ¹⁵ neatimsi savo mielaširdystės nuo mano namų per amžius, kuomet Viešpats išnaikins nuo žemės kiekvieną Dovidą neprietelį. Viešpats teati-

religijiniam Izraelio gyvenimui neesant su tvarkytam, jas darydavo dažniaus ir kitur, ypač pašvęstose kokiu nors Dievo stebuklu vietose. — (8) *Viešpaties sandorą*: kuri buvo patvirtinta prisieka, šventu Viešpaties vardu. — (13) *Tai tepadarą*...

Plg. aug. 3, 17. — *Viešpats teesie su tavim. kaip...* Iš šitų ir tolesnių žodžių pasirodo, kad Jonatas mato Dovidą busiantį Izraelio karalių, pats apsiima jam tarnauti, prašo mielaširdystės sau ir savo ainijai. — (15) *Viešpats teatima Jo-*

nathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum David. ¹⁶ Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David: et requisivit Dominus de manu inimicorum David.

¹⁷ Et addidit Jonathas dejerare David, eo quod diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum. ¹⁸ Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ sunt, et requireris: ¹⁹ requiratur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, et venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet, et sedebis juxta lapidem, cui nomen est Ezel. ²⁰ Et ego tres sagittas mittam juxta eum, et jaciam quasi exercens me ad signum. ²¹ Mittam quoque et puerum, dicens ei: Vade, et affer mihi sagittas. ²² Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, et nihil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittæ ultra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus. ²³ De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in sempiternum.

²⁴ Absconditus est ergo David in agro, et venerunt calendæ, et sedit rex ad comeden-

ma Jonatą iš jojo namų, ir atkeršija Dovidą neprieteliams. ¹⁶ Taigi, Jonatas padarė sandorą su Dovidą namais, ir Viešpats keršijo Dovidą nepriete- liams.

¹⁷ Jonatas dar kartą prisiekė Dovidui, nes jį mylėjo; nes jis jį taip mylėjo kaip savo dušią. ¹⁸ Ir Jonatas jam tarė: Rytoj pirmoji mėnesio diena, ir tavęs pasiges, ¹⁹ nes tavo vieta bus neužimta iki poryt. Nueisi tat skubiai ir ateisi į vietą, kame tu turi pasislėpti darbo dienoje, ir sėdėsi šaly akmens, kurs vadinasi Eze- liu. ²⁰ O aš išleisiu arti jo tris vilyčias, tarsi lavindamos šau- dyti į tikslą; ²¹ paskui siųsiu vaiką, jam sakydamas: Eik ir atnešk man vilyčias. ²² Jei aš vaikui sakysiu: Štai, vilyčios šia- pus tavęs, imk jas, tu ateik pas mane, nes bus tau ramybė ir nieko nėra pikta, kaip Viešpats gyvas. Bet jei aš vaikui kalbė- siu taip: Štai, vilyčios už tavęs, tu eik sau ramybėje, nes Vieš- pats atleido tave. ²³ Apie da- lyką gi, apie kurį aš ir tu kal- bėjovos, Viešpats teesie liudy- tojas tarp manęs ir tavęs į am- žius.

²⁴ Taigi, Dovidas pasislėpė lau- ke. Atėjus pirmai mėnesio die- nai, karalius sėdosi valgytų;

natą...: jei jis neišpildys savo žadėjimo. Šitų žodžių iki eil. galui nėra ebr. t.; jie yra tik atkartojimas aug. parašytųjų žo- džių. — (17) *Dar kartą prisiekė*. Anot kaikiurių aiškintojų: prisiekė Dovidą. — (19) *Nueisi tat skubiai*... Ebr. t. rasi taip reiktu išversti: Ateik į tą pačią vie- tą, kurioje tu rytoj busi pasi- slėpęs. Jei Jonatas iškvos Sauliaus nuomonę jau pirmą mėnesio dieną, jis duos tą pačią dieną žinią, o jei vėliaus,

tai Dovidas dar sykį turi ateiti į sutartą pasislėpimo vietą. — (20) *Aš išleisiu*... Jei Jonatas be pavojaus nebegalės pasi- matyti su Dovidu, tai sutarto ženklą bus gana, kad Dovidas suprastu, kokį atsaky- mą atnešė jo prietelis. — (22) *Vilyčios šia- pus tavęs*: tarp vaiko ir Jona'o. — *Viešpats atleido tave*: Viešpats nori, kad tu nebegrižtumei pas Saulių. — (23) *Apie dalyką*: apie sutartį tarp Jonato ir Dovi- do. Vz. aug. 12 — 17. eil.

dum panem. ²⁵ Cumque sedisset rex super cathedram suam (secundum consuetudinem) quæ erat juxta parietem, surrexit Jonathas, et sedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David. ²⁶ Et non est locutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim quod forte evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus. ²⁷ Cumque illuxisset dies secunda post calendas, rursus apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Jonathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie ad vescendum? ²⁸ Responditque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixe, ut iret in Bethlehemi, ²⁹ et ait: Dimitte me, quoniam sacrificium solemne est in civitate, unus de fratribus meis accersivit me: nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito, et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. ³⁰ Iratus autem Saul adversum Jonathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapiantis, numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam, et in confusionem ignominiosæ matris tuæ? ³¹ Omnibus enim diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, et adduc eum ad me: quia filius mortis est. ³² Respondens

²⁵ Oatsisėdus karaliui (pagal protį) ant savo krasės, kuri buvo prie sienos, atsikėlė Jonatas, ir Abneris atsisėdo greta Sauliaus, Dovidą gi vieta pasiliko tuščia. ²⁶ Saulius nieko tą dieną nekalbėjo, nes jis manė, kad rasi jam atsitiko taip, jog yra susitepęs ir neapsikuopęs. ²⁷ Bet kada atėjo antra mėnesio diena, ir Dovidą vieta pasiliko vėl tuščia, Saulius tarė savo sunui Jonatui: Kodėl Isajo sunus neatėjo valgytų nei vakar, nei šiandien. ²⁸ Tuomet Jonatas atsakė Sauliui: Jis mane labai meldė, kad galėtu eiti Betliejun, ²⁹ ir sakė: Atleisk mane, nes mieste bus iškilminga auka, ir vienas iš mano brolių mane pakvietė; dabar tat jei radau tavo akyse malonę, aš eisiu veikiai ir apilankysiu savo brolius. Todėl jis neatėjo prie karaliaus stalo. ³⁰ Saulius gi, užpykęs ant Jonato, jam tarė: Tu, sunau vyry, gaudančios moteriškės; argi aš nežinau, kad tu myli Isajo sunų savo nešlovei ir savo nešlovingos motinos apgėdinimui. ³¹ Nes visą laiką, kolei Isajo sunus bus gyvas ant žemės, nestovėsi tvirtai ir tu ir tavo karalystė. Taigi, siųsk tuojau ir jį atvesk pas mane, nes jis yra mirties sunus. ³² Bet Jonatas,

(25) *Atsikėlė Jonatas*. Kodėl atsikėlė, nevisai aišku. Rasi norėta išreikšti, kad Jonatas atsisėdo ties Saulium. — (26) *Yra susitepęs*. Įstatymas draudė dalyvauti religijiniame pokilyje visiems tiems, kurie buvo kuo nors susitepę. Plg. aug. 16, 5; Kun. 7, 20. 21 ir k. — (29) *Vienas iš mano brolių*. Ebr. t.: mano brolis, t. y. vyriausiasis brolis. — (30) *Vyry gau-*

dančios moteriškės. Ebr. t.: ištvirtimo ir atkaklumo. Saulius nori pasakyti, kad Jonatas yra nedoras nuo pat savo gimimo, o iš Dievo nutarimo apie Dovidą jis laukia gėdos visai savo šeimynai. Be to, Saulius stengiasi įtikrinti Jonatą, kad Dovidas yra jam pačiam labiausiai pavojingas. — (31) *Jis yra mirties sunus*. Ebraizmas, kurio prasmė yra

autem Jonathas Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit?
³³ Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit Jonathas quod definitum esset a patre suo, ut interficeret David. ³⁴ Surrexit ergo Jonathas a mensa in ira furoris, et non comedit in die calendarum secunda panem. Contristatus est enim super David eo quod confudisset eum pater suus.

³⁵ Cumque illuxisset mane, venit Jonathas in agrum juxta placitum David, et puer parvulus cum eo, ³⁶ et ait ad puerum suum: Vade, et affer mihi sagittas, quas ego jacio. Cumque puer cucurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum. ³⁷ Venit itaque puer ad locum jaculi, quod miserat Jonathas: et clamavit Jonathas post tergum pueri, et ait: Ecce ibi est sagitta porro ultra te. ³⁸ Clamavitque iterum Jonathas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Jonathæ sagittas, et attulit ad dominum suum: ³⁹ et quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodo enim Jonathas et David rem noverant. ⁴⁰ Dedit ergo Jonathas arma sua puero, et dixit ei: Vade, et defer in civitatem. ⁴¹ Cumque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad austrum, et cadens pronus in terram, adoravit tertio: et osculantes se alterutrum, fleverunt pariter, David autem amplius. ⁴² Dixit ergo Jonathas

atsakydamas savo tėvui Sauliui, tarė: Kodėl jis turi mirti? Ką padarė? ³³ Saulius gi nutvėrė jietį, kad jį nudurtu. Tuomet Jonatas suprato, kad jo tėvo buvo nutarta užmušti Dovidą. ³⁴ Jonatas tat atsikėlė nuo stalo, smarkiausiai supykęs, ir nieko nevalgė antrąją mėnesio dieną; nes jis labai nuliudo dėlei Dovidu, kadangi jo tėvas buvo jį paniekinęs.

³⁵ Rytdienai atėjus, Jonatas atėjo į lauką, kaip buvo sutarta su Dovidu, o su juo mažas vaikas. ³⁶ Jis tarė savo vaikui: Eik ir atnešk man vilyčias, kuriomis aš šaudau. Vaikui nubėgus, jis paleido kitą vilyčią viršuje vaiko. ³⁷ Taigi, vaikas atėjo į vietą vilyčios, kurią buvo iššovęs Jonatas. O Jonatas šaukė paskui vaiką ir tarė: Štai, vilyčia yra tenai už tavęs. ³⁸ Jonatas dar antrą sykį sušuko paskui vaiką, tardamas: Skubinkies greitai, nesustok. Taigi, vaikas surinko Jonato vilyčias ir atnešė prie savo pono, ³⁹ ir visai neišmanė, kas buvo daroma, nes tiktai Jonatas ir Dovidas žinojo dalyką. ⁴⁰ Paskui Jonatas padavė savo ginklus vaikui ir jam tarė: Eik ir nunešk į miestą. ⁴¹ Vaikui nuėjus Dovidas atsikėlė iš vietos, kuri buvo pietų šone, ir parpuldamas kniupsčias ant žemės tris kart pasilenkė; ir juodu pasibučiavusiu verkė draug, bet labiausiai Dovidas. ⁴² Taigi,

toki: jis butinai turi mirti. — (35) *Mažas vaikas*. Kad niekas nemanytu, jog Jonatas eina pasimatyti su Dovidu, jis pasiima su savim vaiką, kursai tečiaus, mažas budamas, negalėjo atspėti tikro Jona-

to užmanymo. — (42) *Ką mudu prisiekėva... į amžius*. Sakinys neužbaigtas; jis reiktu papildyti žodžiais: taip tepasilieka, arba: visa tai atsimink.

ad David: Vade in pace: quæcumque juravimus ambo in nomine Domini dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter semen meum et semen tuum usque in sempiternum ⁴³ Et surrexit David, et abiit: sed et Jonathas ingressus est civitatem.

Jonatas tarė Dovidui: Eik ramybėje. Ką mudu prisiekėva vardan Viešpaties, sakydamu: Viešpats teesie liudytojas tarp manęs ir tarp tavęs, tarp mano ainijos ir tavo ainijos į amžius. ⁴³ Ir Dovidas kėlėsi ir nuėjo, o Jonatas sugrižo į miestą.

c) Persekiojamo Dovo k laidžiojimų pradžia.

Caput XXI. ¹ Venit autem David in Nob ad Achimelech sacerdotem: et obstupuit Achimelech, eo quod venisset David. Et dixit ei: Quare tu solus, et nullus est tecum? ² Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem, et dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es a me, et ejusmodi præcepta tibi dederim: nam et pueris condixi in illum et illum locum. ³ Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris. ⁴ Et respon-

21. perskyrimas. ¹ Taigi, Dovidas atėjo Nobėn pas kunigą Achimelėką, o Achimelėkas nustebė, kad buvo atėjęs Dovidas, ir jam tarė: Kodėl tu vienas ir neivieno nėra su tavim? ² Dovidas atsakė kunigui Achimelėkui: Karalius davė man įsakymą ir tarė: Neivienas tenežino, dėlėi kokio dalyko aš tave siunčiau ir kokiuos paliepinus tau daviau; nes ir tarnams aš nurodžiau tą ir tą vietą. ³ Dabar tat, jei ką turi po ranka, nors penketą duonų, duok man, arba ką rasi. ⁴ O kunigas, atsakydamas

21, 1—22, 23. Persiskyres su Jonatu Dovidas visupirma nueina Nobėn pas vyriausį kunigą Achimelėką, kame gauna pašvęstos duonos ir Goljato kalaviją (21, 1—9); toliaus nubėga pas Pilstimų karalių Achį, kurs vienok jo nepriima (21, 10—15), grįžta atgal Judo žemėn, kame aplink jį susirenka nemažas nuskurdusių žmonių burys, ir paveda savo tėvus Moabо karaliaus globon (22, 1—5), Saulius gi tuo tarpu nužudo Achimelėką ir Nobės kunigus (22, 6—23).

(21, 1) *Nobėn*. Nobė buvo įšiaurę nuo Jeruzalės ir į pietus nuo Gabaos Benjamino giminės plote. Plg. Joz. 10, 28, 32. Į ją buvo perkelta sandoros šėtra iš Silo (plg. aug. 14, 3); o kada Nobė buvo išgriauta (22, 19), sandoros šėtra buvo perkelta Gabaonan (3 Kar. 3, 4). Prie sandoros šėtros gyveno vyriausis kunigas Achimelėkas ir didesnis skaitlius paprastų kunigų. — *Achimelėką*. Kitur (14, 3) vyriausis to laiko kunigas pavadintas var-

du Achijas; bet tikriausiai yra tai tos pačios ypotos vardas, vienoje vietoje ilgesnis, o kitoje sutrumpintas; anot kitų gi aiškintojų Achimelėkas buvęs Achijo brolis. — *Nustebo*. Anot ebr. t.: Atėjo drebėdamas pasitiktų Dovidą. Achimelėkas be abejonės žinojo, kad Saulius jau nebekentė Dovo, kurs tečiaus kaipo karaliaus žentas tebebuvo galingas; matydamas jį ateinantį vieną, be palydovų, vyriausis kunigas bijojosi užtraukti ant savęs karaliaus rustybę, patarnaujant Dovidui; bet iš kitos pusės bangu buvo užrustinti ir Dovidą. — (2) *Karalius davė...* Dovidas sako prasimanytus dalykus tik didį reikalo priverstas; bet tai jo negali paliuosuoti nuo kaltybės, nes melas visuomet pasilieka melu. Plg. žem. 22, 22. — *Nes ir tarnams...* Dovidas turėjo ištikrųjų bent keletą tarnų, kuriuos jis tikriausiai buvo išsiuntęs dar pirm susitikimo su Jonatu. Plg. Mk. 2, 25. 26. — (4) *Paprastų duonų*, t. y. tokios duo-

dens sacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus? ⁵ Et respondit David sacerdoti, et dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur: continuimus nos ab heri et nudiustertius, quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta: porro via hæc polluta est, sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis. ⁶ Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem: neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fuerant a facie Domini, ut ponerentur panes calidi. ⁷ Erat autem ibi vir quidam de servis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: et nomen ejus Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul. ⁸ Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut gladium? quia gladium meum, et arma mea non tuli mecum: sermo enim regis urgebat. ⁹ Et dixit sacerdos: Ec-

Dovidui, jam tarè: Neturiu po ranka paprastų duonų, bet tik šventintosios duonos; ar tarnai yra nesusitepę, ypač moteriškėmis? ⁵ Dovidas gi atsakė kunigui ir jam tarė: O, jei kalbėti apie moteriškes, tai mes prisitūrėjome vakar ir užvakar, kuomet išėjome, ir tarnų kunai buvo nesutepti; o jei tas kelias suteptas, tai ir jis bus šiandien pašvęstas kunais. ⁶ Kunigas tat jam davė pašventintos duonos, nes tenai ir nebuvo kitos duonos, kaip tik padėtinės duonos, kurios buvė atimtos iš po Dievo veido, kad butu padėta šiltų duonų. ⁷ Buvo gi tenai tą dieną vienas vyras iš Sauliaus tarnų Viešpaties šėtros viduje; tai buvo Idumėjietis vardu Doėgas, vyriausis tarp Sauliaus piemenų. ⁸ Dovidas dar tarė Achimelėkui: Ar neturi čia po ranka jieties arba kalavijo? nes savo kalavijo ir savo ginklų aš su savim nepasiėmiau, nes karaliaus įsakymas reikėjo umai pildyti. ⁹ Kunigas tarė: Štai, čia

nos, kurią valia valgyti visiems be skirtumo. — *Tik šventintosios duonos.* Kunigas turi mintyje taip vadinamas padėtinės duonas, kurios buvo įnešamos kas su bąta sandoros šėtron ir padedamos ant tam tikro stalo (vz. žem. 6. eil. Plg. Kun. 24, 5–9). Jos buvo valia valgyti tik kunigams. Bet vyriausis kunigas, matydamas reikimą, sutinka duoti jų Dovidui ir jo tarnams (plg. Mt. 12, 3–7; Mk. 2, 25–37), stato tik vieną sąlygą, kurią turėdavo užlaikyti ir kunigai (plg. Kun. 22, 3). — (5) *Tarnų kunai.* Ebr. ž. *k'li* paprastai reiškia ryką; bet čionai taip pavadintas tikriausiai kunas. Plg. 2 Kar. 4, 7; 1 Tes. 4, 4. — *O jei tas kelias...* Kas pasakytą šitais žodžiais, tikrai nežinia, todėl jie įvairiai aiškinami; galima jie suprasti taip: nors kelias, kuriuo einame, ir butu suteptas (pagonių arba mai-ta), tečiau mes juo nesusitepsime, dargi

priešingai, jis per mus bus apkuoptas. Permainant viename ebr. ž. balses, ebr. ž. prasmę taip galima išreikšti: Ištikrųjų, moteris buvo mums vakar ir užvakar uždraustas dalykas. Man išeinant, visi tarnai buvo nesutepti. Kelias gi yra doras; ten jie juo labiau šiandien šventi su visais drabužiais. — (7) *Idumėjietis.* Doėgas buvo kilęs iš Idumėjos, bet pats išpato žydų tikėjimą ir dabar priderėjo prie jų tautos. — *Viešpaties šėtros viduje.* Ebr. t.: sulaukytas Viešpaties akivaizdoje. Koki buvo to sulaukymo priežastis, nežinia; rasi buvo įtartas, kad susirgęs raupsais, arba turėjo išpildyti apžadą. — (9) *Kalavijas Pilistymo Goljato.* Apgalėjęs Goljatą Dovidas buvo pasidėjęs jo kalaviją savo šėtroje, bet pasakui jį atidavė šventyklon. Plg. aug. 17, 54. Nors tai buvo dovana Viešpačiui, tačiau reikale Achimelėkas sutinka duoti

ce hic gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti in Valle terebinthi, est involutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle: neque enim hic est alius absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.

¹⁰ Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul: et venit ad Achis regem Geth:

¹¹ dixeruntque servi Achis ad eum cum vidissent David: Numquid non iste est David rex terræ? nonne huic cantabant per choros, dicentes:

Percussit Saul mille,
et David decem millia?

¹² Posuit autem David sermones istos in corde suo, et extimuit valde a facie Achis regis Geth. ¹³ Et immutavit os suum coram eis, et collabebatur inter manus eorum: et impingebat in ostia portæ, defluentque salivæ ejus in barbam.

¹⁴ Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me? ¹⁵ An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum, ut fureret me præsentē? hiccine ingreditur domum meam?

Caput XXII. ¹ Abiit ergo David inde, et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent

kalavijas Pilistymo Goljato, kurį užmušei Terebintų slėnyje, įvyniotas apsiaustan už efodo; jei nori jį imti, imk; nes be to, čionai kito nėra. O Dovidas tarė: Nėra kito jam lygaus; duok man jį.

¹⁰ Taigi, Dovidas pakilo ir pabėgo tą dieną nuo Sauliaus veido, ir atėjo pas Gėto karalių Achį. ¹¹ O pamatę Dovidą Achio tarnai jam sakė: Argi ne šitas yra žemės karalius Dovidas? ar ne jam dainavo šokiuose, sakdami:

Saulius užmušė tukstantį,
o Dovidas dešimtį tukstančių?

¹² Dovidas įsidėjo šituos žodžius savo širdin ir ėmė labai bijoties Gėto karaliaus Achio. ¹³ Jis permainė jų akyvaizdoje savo veidą, puldinėjo tarp jų rankų ir daužėsi į durų staktas, o jo seilė varvėjo jam ant barzdos. ¹⁴ Todėl Achis tarė savo tarnams: Jūs matėte žmogų esant beprotį; kam jį atvedėte pas mane? ¹⁵ Ar nėra pas mus pamišėlių, kad įvedėte šitą, idant siaustu mano akyse? argi tokiam valia įeiti į mano namus?

22. perskyrimas. ¹ Dovidas tat išbėgo iš ten ir nubėgo į Odolamo olą. Tai išgirę jo bro-

Dovidui kalaviją, taippat kaip ir pašvėstas duonas. — *Už efodo*, t. y. garbingoje vietoje, nes efodas buvo brangiausias vyriausiojo kunigo apdaras.

(10) *Pas Gėto karalių Achį.* Daug metų buvo praslinkę nuo to laiko, kada buvo apgalėtas Goljatas, todėl Dovidas tikėjosi, kad jo Pilistymai nepažins, ir jis galės tapti karaliaus Achio tarnu. Jis tikisi, mažiaus pavojaus jam busią pas Izraelio tautos neprietelius, negu pas Saulių (Aug.). — (11) *Zemės karalius Do-*

vidas. Achio tarnai ne tik pažįsta Dovidą, bet dar primena, kad jis buvo įgijęs didesnę garbę, negu tikrasis Izraelio karalius Saulius; todėl Dovidas apsimeta pamišėliu; rytų gi kraštuose žmonės privenčia pamišėlių, laikydami juos pasiliekančiais ypatingoje Dievo globoje.

(22, 1) *Odolamo olą.* Spėjama, kad ji buvo netoli Betliejaus, iš kur netolimas kelias į Moabo žemę. Toliaus 4. e. rasi ta vieta pavadinta pilimi. Plg. 2 Kar. 23, 13; 1 Kron. 11, 15. — *Jo broliai...* Jie

fratres ejus, et omnis domus patris ejus, descenderunt ad eum illuc. ² Et convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, et oppressi ære alieno, et amaro animo, et factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. ³ Et profectus est David inde in Maspha, quæ est Moab: et dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. ⁴ Et reliquit eos ante faciem regis Moab: manseruntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in præsidio. ⁵ Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in præsidio, proficiscere, et vade in terram Juda. Et profectus est David, et venit in saltum Harret.

⁶ Et audivit Saul quod apparuisset David, et viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, et esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi ejus circumstarent eum, ⁷ ait ad servos suos qui assistebant ei: Audite nunc filii Jemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos, et centuriones: ⁸ quoniam conjurastis omnes adversum me, et

liai ir visi jo tėvo namai, atvyko pas jį čionai. ² Ir susirinko prie jo visi, kurie buvo nuskurde ir prasiskolinę ir apmaudingi. Jis tapo jų vadu, ir buvo su juo apie keturis šimtus vyrų. ³ Iš ten Dovidas nuėjo Maspon, kuri yra Moabe, ir tarė Moabo karaliui: Meldžiu, kad mano tėvas ir mano motina pasiliktu draug su jumis, kolei aš patirsiu, ką su manim padarys Dievas. ⁴ Taigi, jis juodu paliko pas Moabo karalių, ir juodu pas jį pasiliko visą laiką, kurį Dovidas buvo pilyje. ⁵ O pranašas Gadas tarė Dovidui: Nepasilikk pilyje; eik ir keliauk į Judo žemę. Todėl Dovidas išėjo ir atvyko į Harėto mišką.

⁶ Saulius išgirdo, kad pasirodęs Dovidas ir draug su juo buvusieji vyrai. Pasilikdamas gi Saulius Gabaoje ir budamas miške, kurs yra prie Ramos, laikydamas rankoje jietį ir visų savo tarnų apstotas, ⁷ tarė buvusiems prie jo tarnams: Paklausykite, Jėminio sunų; argi Isajo sunus duos jums visiems laukų ir vynuogynų ir jus visus padarys tukstantininkais ir šimtininkais, ⁸ kad visi susitarėte prieš mane, ir nėra, kas

bijosi, kad Saulius, negalėdamas nutverti Dovidą, keršys visai jo giminei. — (2) *Apmaudingi*. Sauliaus sauvalia nevieno jo pavaldinio širdyje buvo sužadinusį apmaudą, todėl jie bėga pas Dovidą, kuriam mato busiantį Izraelio karalių. — *Jis tapo jų vadu...* Plg. Teis. 11, 3. — (3) *Maspon, kuri...* Kame buvo tas miestas, nežinia; Dovidas įėjo globo savo tėvui ir motinai pas Moabo karalių, nes tasai buvo Sauliaus neprietelis; be to, Dovidą

prosenelė Ruta buvo Moabitė (Rut. 4, 10). — (5) *Pranašas Gadas*. Gadas, kurio reikšmė buvo labai didelė, karaliaujant Dovidui, čionai minimas pirmą sykį. — *Harėto mišką*: Judo kalnuose.

(6) *Miške, kurs yra...* Ebr. t.: po tamarisko medžių ant augstumos. — *Jietį*: kaipo karališkos valdžios ženklą. — (7) *Jėminio*: Benjamino. Iš tos giminės buvo ir pats Saulius. Jis buvo suteikęs savo giminės žmonėms gausių dovanų; jie jų

non est qui mihi renuntiet, maxime cum et filius meus fœdus inierit cum filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi: eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me, insidiantem mihi usque hodie. ⁹ Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, et erat primus inter servos Saul, Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achimelech filium Achitob sacerdotem. ¹⁰ Qui consuluit pro eo Dominum, et cibaria dedit ei: sed et gladium Goliath Philisthæi dedit illi. ¹¹ Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, et omnem domum patris ejus, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui universi venerunt ad regem. ¹² Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Præsto sum domine. ¹³ Dixitque ad eum Saul: Quare conjurastis adversum me, tu et filius Isai, et dedisti ei panes et gladium, et consuluisti pro eo Deum, ut consurgeret adversum me, insidiator usque hodie permanens? ¹⁴ Respondensque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? ¹⁵ Num hodie cœpi pro eo consulere Deum? absit hoc a me: ne suspicetur rex adversus servum suum rem hujusmodi, in universa domo patris mei: non enim scivit servus tuus quidquam super hoc

man suteiktu žinių, ypač kad ir mano sunus padarė sandorą su Isajo sunumi? Nėra tarp jusų, kas pasigailėtu mano likimo, nei kurs man apreikštu, nes mano sunus sužadino prieš mane mano tarną, tykojantį manęs iki šiai dienai. ⁹ Idumėjietis gi Doėgas, kurs čiapat buvo ir buvo pirmasis tarp Sauliaus tarnų, atsakydamas tarė: Aš mačiau Isajo sunų Nobėje pas Achitobo sunų, kunigą Achimelėką. ¹⁰ Jis teiravosi dėlei jo Viešpaties ir suteikė jam maisto; davė dar jam ir Pilstymo Goljato kalaviją. ¹¹ Taigi, karalius siuntė pakviestų Achitobo sunaus kunigo Achimelėko ir visų jo tėvo namų, kunigų, buvusių Nobėje, ir jie visi atėjo pas karalių. ¹² O Saulius tarė Achimelėkui: Klausyk, Achitobo sunau! Tasai atsakė: Aš čia, mano pone. ¹³ Saulius jam tarė: Kodėl susitarėta prieš mane tu ir Isajo sunus, ir tu davei jam duonos ir kalaviją, ir teiravausi dėlei jo Dievą, kad pakiltu prieš mane ir pasiliktu manęs betykojas iki šiandien? ¹⁴ Achimelėkas atsakė karaliui ir tarė: Ir kas gi yra tarp visų tavo tarnų taip ištikimas kaip Dovidas, kurs ir karaliaus žentas ir eina, tau liepiant, ir garbingas tavo namuose? ¹⁵ Argi tik šiandien aš pradėjau teiranties dėlei jo Dievą? Anaip tol. Tegul karalius neįtaria tokiame dalyke savo tarno visuose mano tėvo namuose; nes tavo tarnas nieko neži-

negali tikėtis iš Dovid, kurs yra iš Judo giminės. — (9) *Pirmasis tarp Sauliaus tarnų.* Jis buvo vyriausis piemuo;

ta gi tarnystė pas Izraelitus buvo labai svarbi. Plg. Ps. 51. — (10) *Jis teiravosi...* Ta aplinkybė nebuvo paminėta, ap-

negotio, vel modicum vel grande. ¹⁶ Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu, et omnis domus patris tui. ¹⁷ Et ait rex emissariis, qui circumstabant eum: Convertimini, et interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cum David est: scientes quod fugisset, et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manus suas in sacerdotes Domini. ¹⁸ Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, et irruere in sacerdotes. Conversusque Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes, et trucidavit in die illa octoginta quinque viros vestitos ephod lineo. ¹⁹ Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros et mulieres, et parvulos, et lactentes, bovemque et asinum, et ovem in ore gladii.

²⁰ Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad David, ²¹ et annuntiavit ei quod occidisset Saul sacerdotes Domini. ²² Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi esset Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli: ego sum reus omnium animarum patris tui. ²³ Mane mecum,

nojo apie tą dalyką, nei mažai nei daug. ¹⁶ Bet karalius sakė: Mirte numirsi, Achimelėke, tu ir visi tavo tėvo namai. ¹⁷ Tai gi, karalius tarė stovėjusiems aplink jį sargybiniams: Kreipkitės ir užmuškite Viešpaties kunigus, nes jų ranka yra su Dovidu; jie žinojo, kad jis buvo pabėgęs, ir man nepasakė. Bet karaliaus tarnai nenorėjo ištieti savo rankų prieš Viešpaties kunigus. ¹⁸ Tuomet karalius tarė Doėgui: Kreipkies tu ir pulk ant kunigų. O Idumėjietis Doėgas apsigrįžęs puolė ant kunigų ir nužudė tą dieną aštuonias dešimtis penkis vyrus, nešiojusius lininį efodą. ¹⁹ Kunigų gi miestą Nobę jis ištiko kalavijo ašmenimis ir išgalabijo kalavijo ašmenimis vyrus ir moteris, vaikus ir žindomus kūdikius, jautį, asilą, ir avį.

²⁰ Ištrukęs gi vienas Achitobo sunaus Achimelėko sunus, vardu Abiataras, nubėgo pas Dovidą ²¹ ir jam apskelbė, kad Saulius buvo užmušęs Viešpaties kunigus. ²² O Dovidas tarė Abiatarui: Aš žinojau tą dieną, kad Idumėjietis Doėgas, kurs ten buvo, pranešias be abejonės Sauliui; aš kaltas už visas tavo tėvo dušias. ²³ Pasilikk su manim ir

rašant Dovidą apsilankymą pas Achimelėką. — (17) *Sargybiniams*. Ebr. t.: Bėgėjams, t. y. tarnams, kurie sergėdavo karalių, buvo jo siuntinėjami įvairiais reikalais ir pildė budelių pareigas. — (19) *Kunigų gi miestą*... Nobės nėra išvardinta tarp miestų, kurie buvo atiduoti kunigams; bet kadangi čionai buvo laikoma sandoros šėtra, todėl buvo apsigyvenę ir daug kunigų. Saulius pasielgia su Nobe kaip su išeiktu miestu, lyginamas tariamą prasikaltimą prieš save su prasi kaltimu prieš Viešpatį. Plg. Atk. 13, 12... Tas kunigų išžudymas buvo apskelbtas išanksto Hėliui. Vz. aug. 2, 31.

(20) *Abiataras*. Jis pasiliko visą laiką ištikimas Dovidą padėjėjas, pildė, jam karaliaujant, vyriausiojo kunigo pareigas, kurias tečiaus iš jo atėmė Dovidą sunus Saliamonas. Vz. 3 Kar. 2, 26. 27. — (22) *Aš kaltas*... Kaip Saulius buvo linkęs kaltinti vien kitus, taip Dovidas sutinka imti kaltbę ant savęs, nes jis davė Sauliui proą užpulti kunigus. — *Tavo tėvo*... Ebr. t.: tavo tėvo namus. — (23) *Jei kas įšėkos*... Dovidas tarsi sako: Mudu turėsiva kaip bendrus neprietelius, taip ir vieną ir tą pačią ypatingą Dievo pažadėtą globą.

ne timeas: si quis quæsierit animam meam, quæret et animam tuam, mecumque servaberis.

nesibijok. Jei kas jieškos mano gyvybės, jieškos ir tavo gyvybės, ir tu išsigelbėsi draug su manim.

d) Dovidas slapstosi nuo Sauliaus persekiojimo įvairiose Judėjos vietose.

Caput XXIII. ¹ Et annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philistiim oppugnant Ceilam, et diripiunt areas. ² Consuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, et percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad David: Vade, et percuties Philisthæos, et Ceilam salvabis. ³ Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Judæa consistentes timemus: quanto magis si ierimus in Ceilam adversum agmina Philisthinorum? ⁴ Rursum ergo David consuluit Dominum. Qui respondens, ait ei: Surge, et vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in manu tua. ⁵ Abiit ergo David, et viri ejus in Ceilam, et pugnavit adversum Philisthæos, et abegit jumenta eorum, et percussit eos plaga ma-

23. perskyrimas. ¹ Dovidui buvo apskelbta ir pasakyta; Štai, Pilstymai užpuolė Keilą ir plėšia kluonus. ² Dovidas tat teiravosi Viešpaties ir tarė: Ar man eiti ir ar galėsiu sumušti šituos Pilstymus? O Viešpats tarė Dovidui: Eik, tu sumuš Pilstymus ir išliuosuosi Keilą. ³ Bet buvusieji su Dovidu vyrai jam tarė: Štai, mes pasilikdami čionai Judėjoje bijomės; kaipgi labiau, jei nueisime Keilon prieš Pilstymų burius? ⁴ Taigi, Dovidas vėl teiravosi Viešpaties. Taisai atsakydamas jam tarė: Kelkies ir eik į Keilą, nes aš paduosiu Pilstymus į tavo ranką. ⁵ Dovidas tat draug su savo vyrais nuėjo į Keilą ir kovojo prieš Pilstymus, atsiginę jų galvijus ir jiems uždavė labai didelį smu-

23, 1—26, 25. Dovidas išgirdęs, kad Pilstymai apgulė Keilos miestą, jį išliuosuoja ir pats čionai apsistoja; kadangi vienok Saulius rengėsi sugauti Dovidą Keiloje, todėl jis iš čia išeina (23, 1-13), kladžioja Zifo ir Maono tyrumoje, kame Dievė Apveizda jį išgelbi nuo pakliuvimo į Sauliaus rankas (23, 14-28). Privytas Engadies tyrumoje Dovidas, galėdamas nužudyti Saulių Engadies oloje, nenori pakelti rankos ant savo persekiotojo, kurs pats išpažįsta jį esant vertą karališkos garbės (24, 1-23). Beklaidžiojant Dovidui, miršta Samuėlis (25, 1 a.). Maono tyrumoje Nabalio užrustintą Dovidą (25, 1b-13) permaldauja jo pati Abigailė (25, 14-35), kuri, mirus Nabalui, išteka už Dovidą; tuo pačiu laiku jis veda dar

kitą pačią Achinoamą (25, 36-44). Vėl persekiojamas Sauliaus Dovidas dovanoja jam gyvybę antrą sykį (26, 1-16) ir išgirsta iš priešininko naują pripažinimą savo kaltybės (26, 17-25).

(23, 1) *Keilą*. Keilos miestas buvo arti Pilstymų ribos Judo giminės plote; dabar jis vadinasi Kila. Plg. Joz. 15, 44. — *Plėšia kluonus*: todėl pasibaigus pjūciai, kada jau javai buvo sugabenti į kluonus. — (2) *Teiravosi Viešpaties*: per kunigą Abiatarą (22, 20), be kurio buvo dar draug su Dovidu pranašas Gadas (23, 5). — (3) *Judėjoje*. Ebr. t.: J u d o žemėje. Čionai reikėjo bijoties tik Sauliaus, Keiloje gi dar ir Pilstymų; todėl pavojus buvo didesnis. — (5) *Atsiginę jų galvijus*. Rasi tuos galvijus Pilstymai buvo

gna: et salvavit David habitatores Ceilæ. ⁶ Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod secum habens descenderat. ⁷ Nuntiatum est autem Sauli quod venisset David in Ceilam: et ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est introgressus urbem, in qua portæ et seræ sunt. ⁸ Et præcepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet in Ceilam: et obsideret David, et viros ejus. ⁹ Quod cum David rescisset quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod. ¹⁰ Et ait David: Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me: ¹¹ si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? et si descendet Saul, sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet. ¹² Dixitque David: Si tradent me viri Ceilæ, et viros qui sunt mecum, in manus Saul? et dixit Dominus: Tradent. ¹³ Surrexit ergo David et viri ejus quasi sexcenti, et egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti: nuntiatumque est Sauli quod fugisset David de Ceila, et salvatus esset: quam ob rem dissimulavit exire.

¹⁴ Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, man-

gi; taip Dovidas išgelbėjo Keilos gyventojus. ⁶ Tuo gi metu, kada Achimelėko sunus Abiataras atbėgo pas Dovidą į Keilą, jis atvyko, turėdamas su savim efodą. ⁷ Sauliui buvo pranešta, kad Dovidas atėjęs į Keilą, ir Saulius tarė: Dievas jį padavė į mano rankas; jis užrakintas, nes įėjo į miestą, kuriame yra vartai ir užkaiščiai. ⁸ Taigi, Saulius įsakė visai tautai eiti kovon į Keilą ir apgulti Dovidą bei jo vyrus. ⁹ Dovidas sužinojęs, kad Saulius slapčia jam rengia prapultį, tarė kunigui Abiatarui: Pasiimk efodą. ¹⁰ Paskui Dovidas tarė: Viešpatie, Izraelio Dieve, tavo tarną pasiekė gandas, kad Saulius rengėsi ateiti Keilon, kad išgriautu miestą dėlėi manęs; ¹¹ ar Keilos vyrai atiduos mane į jo rankas? ir ar Saulius ateis, kaip tavo tarnas girdėjo? Viešpatie, Izraelio Dieve, apreikšk savo tarnui. O Viešpas atsakė: Ateis. ¹² Dovidas vėl tarė: Ar Keilos vyrai išduos mane ir draug su manim esančius vyrus į Sauliaus rankas? Ir Viešpats atsakė: Išduos. ¹³ Dovidas tat draug su savo vyrais, kurių buvo apie šešis šimtus, pakilo ir išėję iš Keilos klaidžiojo šian ir ten, kur įmanydami. Ir buvo pranešta Sauliui, kad Dovidas išbėgęs iš Keilos ir išsigelbėjęs; todėl jis nebesisakė ten eisiąs.

¹⁴ Dovidas gi pasiliko tyrumoje stipriausiose vietose ir bu-

atėmę iš Keiliečių. — (6) *Tuo gi metu...* Minimas bent kiek seniaus įvykės dalykas, kad butu aišku, kaip Dovidas galėjo teirauties Viešpaties, budamas toli nuo sandomos šėtos. Abiataras buvo atsiėjęs efodą, o draug su juo urimą ir tum-

mimą. — (7) *Dievas jį padavė...* Saulius regimai buvo įsitikinęs, kad Keilos gyventojai padės jam sugauti Dovidą. — (13) *Ir išsigelbėjęs.* To žodžio nėra ebr. t.

(14) *Tyrumoje.* Taip vadinamoje Judė tyrumoje tarp Mirties jūros ir tikrųjų

sitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: et non tradidit eum Deus in manus ejus. ¹⁵ Et vidit David quod egressus esset Saul ut quæreret animam ejus. Porro David erat in deserto Ziph in silva. ¹⁶ Et surrexit Jonathas filius Saul, et abiit ad David in silvam, et confortavit manus ejus in Deo: dixitque ei: ¹⁷ Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus, sed et Saul pater meus scit hoc. ¹⁸ Percussit ergo uterque fœdus coram Domino: mansitque David in silva: Jonathas autem reversus est in domum suam.

¹⁹ Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvæ, in colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti? ²⁰ Nunc ergo, sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende: nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis. ²¹ Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluistis vicem meam. ²² Abite ergo, oro, et diligentius præparate, et curiosius agite, et considerate locum ubi sit pes ejus, vel quis viderit eum ibi, recogitat enim de me, quod callide insidiet ei. ²³ Considerate et videte omnia latibula ejus, in qui-

vo Zifo tyrumos kalnuose ant miškuoto kalno; Saulius gi jo jieškojo visą laiką; bet Dievas nepadavė Dovidui į jo rankas. ¹⁵ Dovidas matė, kad Saulius buvo išėjęs jieškoti jo gyvybės: buvo gi Dovidas Zifo tyrumoje miške. ¹⁶ Tuomet Sauliaus sunus Jonatas pakilo, atėjo pas Dovidą miškan ir sustiprino jo rankas Dievuje ir jam tarė: ¹⁷ Nesibijok, nes mano tėvo Sauliaus ranka tavęs neras, ir tu karaliausi ant Izraelio, o aš busiu antrasis po tavęs; žino tai ir mano tėvas Saulius. ¹⁸ Taigi, juodu padarė sandorą Viešpaties akyvaizdoje; Dovidas pasiliko miške, o Jonatas sugrįžo į savo namus.

¹⁹ Zifėčiai tuotarpu atėjo pas Saulių Gabaa ir tarė: Štai, ar gi Dovidas nesislepia pas mus tikriausiose miško vietose ant Hachilos kauburio, kurs yra dešiniame tyrumos šone? ²⁰ Dabar tat ateik, kaip tavo dušia ateiti trokšta; musų gi dalykas bus išduoti jį į karaliaus rankas. ²¹ O Saulius tarė: Bukite Viešpaties palaiminti, nes pasigailėjote mano likimo. ²² Grįžkite tat, meldžiamieji, ir rupestingiaus prirengkite, ištirkite geriaus ir apžiurėkite vietą, kame yra jo koja, arba kas jį tenai matė, nes jis laukia iš manęs, kad aš jo klastingai tykoju. ²³ Ištirkite ir apžiurėkite visas jo vietas, ku-

Judo kalnų. Jos pakraštis vakaruose vadinosi Zifo tyruma. — *Ant miškuoto kalno.* Tikrius anot ebr. t.: Ant Zifo tyrumos kalno. Jis yra truputį pietus nuo Ebrono ir vadinasi dabar Tell-Zif. — (16) *Jonatas...* Jis nuolat pasilieka ištikimas Dovidui. — *Dievuje:* pri-

mindamas jam Dievo pažadėjimą, Dievo nutarimą padaryti jį karaliumi. — (18) *Padarė sandorą:* atnaujino. — (19) *Dešiniame tyrumos šone;* todėl Zifo tyrumos pietuose, tarp Zifo kalno ir Karmelio miesto. — (23) *Ištirkite ir apžiurėkite visas jo vietas.* Saulius žinojo, kad

bus absconditur: et revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum: quod si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis millibus Juda. ²⁴ At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul.

David autem et viri ejus erant in deserto Maon, in campestribus ad dexteram Jesimon. ²⁵ Igitur ergo Saul et socii ejus ad quaerendum eum: et nuntiatum est David, statimque descendit ad petram, et versabatur in deserto Maon: quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon. ²⁶ Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem et viri ejus erant in latere montis ex parte altera: porro David desperabat se posse evadere a facie Saul: itaque Saul, et viri ejus in modum coronæ cingebant David, et viros ejus, ut caperent eos. ²⁷ Et nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, et veni, quoniam infuderunt se Philistiim super terram. ²⁸ Reversus est ergo Saul desistens persequi David, et perrexit in occursum Philisthinorum: propter hoc vocaverunt locum illum, Petram dividentem.

Caput XXIV. ¹ Ascendit ergo David inde: et habitavit in locis tutissimis Engaddi. ² Cum-

riose jis slepiasi, ir visai įsiti-krinę sugrįžkite pas mane, kad aš eičiau draug su jumis; nors jis į žemę įlystu, aš jį sujieškosiu visuose Judo tukstančiuose. ²⁴ Taigi, jie pakilę nuėjo Zifan pirm Sauliaus.

Dovidas gi draug su savo vyrais buvo Maono tyruose, lygumoje dešiniame Jesimono šone. ²⁵ Saulius tat ir jo palydovaiėjo jo į jėškotų; apie tai buvo pranešta Dovidui, ir jis tuojau nusileido prie uolos ir pasiliko Maono tyrumoje. Tai išgirdęs Saulius vijosi Dovidą į Maono tyrumą. ²⁶ Sauliusėjo vienu kalno šlaitu, o Dovidas ir jo vyrai buvo ant kito kalno šlaito. Ir Dovidas buvo nustojęs vilties galėsiąs išstrukti nuo Sauliaus; taigi, Saulius ir jo vyrai buvo tarsi vainiku apsupę Dovidą ir jo vyrus iš visų pusių, kad juos sugautu. ²⁷ Bet pas Saulių atėjo pasiuntinys, kurs tarė: Škubinkies ir eik, nes Pilistymai įpuolė į žemę. ²⁸ Taigi, Saulius palioves vyties Dovidą sugrįžo ir patraukė prieš Pilistymus; todėli imta vadinti aną vietą Perskyrimo uola.

24. perskyrimas. ¹ Dovidas pasitraukė iš čia ir gyveno tikriausiose Engadies vietose. ² Ka-

Dovidas klaidžiojo iš vienos vietos kiton, todėl jam negana duoto Zifiečių nurodymo; jis nori turėti tikrų žinių apie visas vietas, kamė Dovidas slapstosi. — *Visuose Judo tukstančiuose:* visose šeimynose. — *(24) Maono tyruose.* Ta tyruma buvo dar toliaus į pietus, už Karmėlio miesto. Taigi, Dovidas ištikrųjų buvo aplei-
des Zifo tyrumą, kaip spėjo Saulius. — *Jesimono.* Geriausias tyrumos, nes ebr. ž. *j'simon* reiškia tai, kas apleista, todėl tyrumą. — *(25) Prie uolos.* Paskiausias ji

buvo praminta Perskyrimo uola. Vž. žem. 28. e. — *(26) Buvo nustojęs vilties.* Ebr. t.: bėgo bijodamas, ar... — *(27) Pas Saulių...* Tai buvo aiškus Dievo Apveizdos ženklas, kurs turėjo sustiprinti Dovidą patikėjimą ir užgėdinti jo neprietelius. — *(28) Perskyrimo.* Tikriausias anot ebr. t.: Išstrukimo.

(24, 1) Engadies. Taip vadinasi miestas ant vakarinio Mirties jūros kranto, ties jo viduriu. Arti Engadies yra nemąža uolingų vietų su augstomis viršūnėmis.

que reversus esset Saul. postquam persecutus est Philisthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce, David in deserto est Engaddi. ³ Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros ejus, etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ sunt. ⁴ Et venit ad caulas ovium, quæ se offerebant vianti: eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem: porro David et viri ejus in interiore parte speluncæ latebant. ⁵ Et dixerunt servi David ad eum. Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et præcidit oram chlamydis Saul silenter. ⁶ Post hæc percussit cor suum David, eo quod absceidisset oram chlamydis Saul. ⁷ Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est. ⁸ Et confregit David viros suos sermonibus, et non permisit eos ut consurgerent in Saul.

Porro Saul exsurgens de spelunca, pergebat cæpto itinere. ⁹ Surrexit autem et David post eum: et egressus de spelunca,

da Saulius, išvijęs Pilistymus, sugrižo, jam buvo pranešta ir pasakyta: Štai, Dovidas Engadies tyrumoje. ³ Saulius tat, pasiėmęs tris tukstančius rinktinių vyrų iš viso Izraėlio, ėjo įieškotų Dovidą ir jo vyrų net ant stačiausių uolų, kurios prieinamos tik laukinėms ožkoms. ⁴ Jis atėjo prie avių tvartų, kurie buvo prie kelio; tenai buvo ola, kurion Saulius įėjo pasilengvintų; Dovidas gi ir jo vyrai slėpėsi olos gilumoje. ⁵ Tuomet Dovidą tarnai jam tarė: Štai diena, apie kurią Viešpats tau kalbėjo: Aš paduosiu tau tavo neprietelį, kad padarytumei, kaip tinka tavo akims. Taigi, Dovidas atsikėlė ir tylomis atplovė Sauliaus apsiausto skverną. ⁶ Bet tuo tarpu Dovidą širdis plakėsi, nes jis buvo atplovęs Sauliaus apsiausto skverną; ⁷ ir jis tarė savo vyrams: Viešpats tepasigaili manęs, kad daryčiau tą dalyką savo ponui, Viešpaties pateptajam, idant pakelčiau ant jo savo ranką, nes jis yra Viešpaties pateptasis. ⁸ Ir Dovidas sulaukė žodžiais savo vyrų smarkumą ir jiems neleido sukilti prieš Saulių.

Saulius pakilęs iš olos, ėjo toliaus pradėtu keliu. ⁹ Dovidas gi leidosi paskui jį ir išėjęs iš olos šaukė paskui Saulių, saky-

— (5) *Dovido tarnai jam tarė...* Dovidą tarnai savaip supranta Samuėlio duotuosius pažadėjimus; jie mano, kad Dovidas privalo užmušti Saulių. Plg. aug. 15, 28, 29. — *Atplovė Sauliaus...* Saulius regimai buvo pasidėjęs savo apsiaustą nuošalyje. Anuose kraštuose randamos uolos dažnai yra taip tamsios, kad ir geriausi akis nieko negali matyti, kas yra už pen-

keto žingsnių gilumoje; Dovidas gi apsi-pratęs jau su ta tamsybe ir žiurėdamas iš vidaus olos angos pusėn galėjo labai aiškiai matyti, ką darė Saulius. — (6) *Dovido širdis plakėsi...* Jis pajuto sąžinės išmetinėjimą, nes jam rodėsi, kad jis paniekinęs karaliaus didenybę. — (7) *Viešpats tepasigaili...* Ebr. t.: tebuna toli nuo manęs, nuo Viešpaties,

clamavit post tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se: et inclinans se David pronus in terram, adoravit, ¹⁰ dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, David quærit malum adversum te? ¹¹ Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus: dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, quia christus Domini est. ¹² Quin potius pater mi, vide, et cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam cum præscinderem summitatem chlamidis tuæ, nolui extendere manum meam in te: animadvertite, et vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidiaris animæ meæ ut auferas eam ¹³ Judicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex te: manus autem mea non sit in te. ¹⁴ Sicut et in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te. ¹⁵ Quem persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, et pulicem unum. ¹⁶ Sit Dominus iudex, et judicet

damas: Mano pone, karaliau! Saulius pažvelgė atgal. O Dovidas, pasilenkdamas veidu iki žemei, išreiškė pagarbą ¹⁰ ir tarė Sauliui: Kodėl klausai žmonių sakančių: Dovidas jieško padaryti tau pikta? ¹¹ Štai, šandien tavo akis matė, kad Viešpats buvo tave padavęs į mano ranką oloje, ir buvo man atėjusi mintis tave užmušti, bet mano akis pasigailėjo tavęs, nes tariau sau: Neistiesiu savo rankos prieš savo poną, nes jis Viešpaties pateptasis. ¹² Taip, mano tėve, pažvelgk ir pažink savo apsiausto skverną mano rankoje, nes atpjaudamas tavo apsiausto galą nenorėjau ištiesti savo rankos prieš tave; pažink ir matyk, kad nėra mano rankoje piktumo, nei neteisybės, ir aš tau nenusidėjau; tu gi tykoji mano gyvybės, kad ją atimtumei. ¹³ Viešpats tebuna teisėjas tarp manęs ir tavęs, ir tegul Viešpats tau atkeršija už mane; mano gi ranka tenebus prieš tave. ¹⁴ Kaip ir senobinėje patarlėje pasakyta: IŠ BEDIUVIŲ išeis bedievystė; mano gi ranka tenebus prieš tave. ¹⁵ Ką tu persekioji, Izraelio karaliau? ką persekioji? Tu persekioji nustipusį šunį ir vieną blusą. ¹⁶ Viešpats tebuna teisėjas: ir tegul daro teisną tarp ma-

t. y. dėlėi Viešpaties arba vardan Viešpaties. Tas Dovidas apgalėjimas savęs, taip pat kaip ir toliaus aprašytasis (26, 11), buvo didesnis negu apgalėjimas Goljato. Tenai jį šlovino moteris, čionai gi aniolai (Aukš.). — (11) *buvo man atėjusi mintis*, Chald. ir Syr. vertime: man sakė, kad užmuščiau Taigi, pačiam Dovidui rasi visai nebuvo atėjusi mintis užmušti Saulių. — (12) *Mano tėve*. Dovidas vadina savo persekiotoją tėvu ir savo ponu,

nors jis pats jau buvo pateptas karaliumi, o anas buvo nustojęs Dievo malonės (Teodor.). — (14) *Iš bedievių...* Jei kas daro pikta, tai dėlto kad jį mintis yra piktos. Taigi, bedievis, nedėkingas trokšta pagiežos, bet taip nedarys Dovidas. — (15) *Nustipusį šunį...* Dovidas sako, kad jis perdaug menkas, idant galėtu kenkti karaliui Sauliui, taip pat kaip nustipęs šuo negali nei loti, nei įkasti; o jei kame ir pažeidė Saulių, tai tie pažeidimai ne di-

inter me et te: et videat, et iudicet causam meam, et eruat me de manu tua.

¹⁷ Cum autem complisset David loquens sermones huiusmodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, et flevit: ¹⁸ dixitque ad David: Justior tu es quam ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. ¹⁹ Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, et non occideris me. ²⁰ Quis enim cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. ²¹ Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum Israel: ²² jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. ²³ Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: et David, et viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.

Caput XXV. ¹ Mortuus est autem Samuel, et congregatus est universus Israel, et planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha.

manęs ir tavęs; tegul mato ir tegul teisčia mano bylą ir išgelbi mane iš tavo rankos.

¹⁷ Kada gi Dovidas pabaigė kalbėti šituos žodžius Sauliui, Saulius tarė: Argi tai tavo balsas, mano sunau Dovidė? Ir Saulius pakėlė savo balsą ir ėmė verkti; ¹⁸ jis tarė Dovidui: Tu teisingesnis už mane; nes tu padarei man gera, aš gi tau atsilyginau piktumu. ¹⁹ Ir šiandien tu parodei, ką padarei man gera, kaip Viešpats buvo padavęs mane į tavo ranką, ir tu neužmušei manęs. ²⁰ Nes kas gi, radęs savo neprietelį, paleidžia jį eiti geru keliu? Bet Viešpats tegul tau suteikia atsilyginimą už tai, ką man šiandien padarei. ²¹ O dabar kadangi žinau, jog tu tikriausiai busi karaliumi ir turėsi savo rankoje Izraelio karalystę, ²² prisiekk man Viešpačiu, kad neišnaikinsi mano ainijos po manęs ir neišdildysi mano vardo iš mano tėvo namų. ²³ Ir Dovidas prisiekė Sauliui. Taigi, Saulius sugrįžo į savo namus, o Dovidas ir jo vyrai pakilo į tikresnes vietas.

25. perskyrimas. ¹ Mirė Samuėlis, ir visas Izraelis susirinko, apraudojo jį ir jį palaidojo jo namuose Ramatoje.

desni už blusos įkandimą, už ką karaliui netinka eiti su kariuomene keršto daryti. — (17) *Ar tai tavo balsas..* Dovidą pasielgimas ir žodžiai sužadina trumpam laikui apmirusią Sauliaus sąžinę ir sugraudina jo širdį. — (19) *Ir šiandien...* Ebr. t.: ir tu man parodei, kad tu man suteikėi gera, nes, kada Dievas mane padavė į tavo ranką... — (21) *Kadangi žinau...* Dabar Saulius mato, kad veltui buvo visi jo bandymai nusikratyti Dovidą ir kad, kas Dievo skirta, tai turi įvykti. — (23)

Prisiekk Sauliui. Tos prisiekos Dovidas laikėsi, nors Saulius paskians vėl mėgino jį nužudyti, ir nors paties Dievo nutarimu Sauliaus namai buvo pasmerkti. Plg. 2 Kar. 21. persk.

(25, 1) *Mirė Samuėlis...* Samuėlio mirtis minima čionai rasi dėlto, kad ji įvyko tuo metu, kada Saulius buvo liovėsis persekioti Dovidą; tuo atsitikimu Saulius pasinaudojo kaip proga, kad vėl mėgintu nutverti Dovidą. — *Susirinko, apraudojo...* Samuėlis buvo palaidotas labai iš

• Consurgensque David descendit in desertum Pharan. ² Erat autem vir quispiam ir solitudine Maon, et possessio ejus in Carmelo, et homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria milia, et mille capræ: et accidit ut tonderetur grex ejus in Carmelo. ³ Nomen autem viri illius erat Nabal: et nomen uxoris ejus Abigail: eratque mulier illa prudentissima et speciosa: porro vir ejus durus, et pessimus, et malitiosus: erat autem de genere Caleb. ⁴ Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum, ⁵ misit decem juvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice. ⁶ Et dicetis: Sit fratribus meis, et tibi pax, et domui tuæ pax, et omnibus, quæcumque habes, sit pax. ⁷ Audivi quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: nunquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. ⁸ Interroga pueros tuos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in

O Dovidas pakilęs atvyko į Parano tyrumą. ² Maono gi tyrumoje buvo vienas žmogus, kurio nuosavybė buvo Karmėlyje. Tasai žmogus buvo labai turtingas: jis turėjo tris tukstančius avių ir tukstantį ožkų. Atsitiko gi, kad jo avys buvo kerpamos Karmėlyje. ³ Tas vyras buvo vardu Nabal, o jo pačios vardas buvo Abigailė; ji buvo labai išmintinga ir graži moteriškė, o jos vyras kietas, nelabas ir piktas; jis buvo iš Kalėbo giminės. ⁴ Taigi, Dovidas išgirdęs tyrumoje, kad Nabalis kerpas savo bandą, ⁵ siuntė dešimtį jaunikačių ir jiems tarė: Pakilkite į Karmėlį ir užeisite pas Nabalį, pasveikinsite jį mano vardu ramiai ⁶ ir sakysite: Teesie ramybė mano broliams ir tau, ir tavo namams ramybė, ir visam, ką turi, teesie ramybė. ⁷ Aš girdėjau tavo piemenis, kurie buvo draug su mumis tyruose, avis kerpant; mes jų nevarginome ir nieko jiems neprapuolė iš bandos visą laiką, kolei buvo draug su mumis Karmėlyje. ⁸ Pasiklausk savo tarnų, ir jie tau pasakys. Dabar tat tegul tavo tarnai randa malonę tavo akyse, nes mes atė-

kilmingai, taippat kaip Mozė (Atk. 34, 6). Saulius, suteikdamas pagarbą mirusiam pranašui, kurs jį buvo patepęs karaliumi, regimai norėjo pakelti savo vertybę tautos akyse. — *Jo namuose*. Pas žydus buvo uždrausta laidoties miestuose. Todėl čionai tikriausiai kalbama apie namus, kuriuos Samuėlis turėjo ant kauburio šalio miesto; prie jų tai buvusiam sodue ar darže ir buvo palaidotas Samuėlis. Plg. žem. 28, 3; Ekli. 46, 23.

Parano. Taip vadinosi plačiausi, tyruma tarp Aigypso, Sinajaus kalnų ir Palestinos. — (2) *Karmėlyje*. Taip vadinosi miestas į pietus nuo Ebrono. Plg. Joz.

15, 55. — (3) *Nabal*. Tas žodis ebr. kalboje reiškia beprotis. Plg. žem. 25. e. — (4) *Kerpas savo bandą*. Avių kirpimas paprastai neapsieina rytų kraštuose iki šiandien be didžios išsklės ir pokilių (plg. 2 Kar. 13, 23-37). Savininkai tuomet esti dnosnus, ir didesnieji viršininkai gauna gausių dovanų. — (5) *Dešimtį...* Dovidas siunčia nemažą skaitlių pasiuntinių, norėdamas taip pagerbti Nabalį, o draug kad butu kam atnešti dovanas. — (7) *Nieko jiems neprapuolė...* Tai buvo nemažas Dovidą burio nuopelnas, nes jie apgindavo Nabalio piemenis ir bandas nuo visokių užpuolikų tyrumo-

die enim bona venimus: quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, et filio tuo David. ⁹ Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: et siluerunt. ¹⁰ Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. ¹¹ Tollam ergo panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis et dabo viris quos nescio unde sint? ¹² Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt, et nuntiaverunt ei omnia verba quæ dixerat. ¹³ Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est et David ense suo: et secuti sunt David quasi quadringenti viri: porro ducenti remanserunt ad sarcinas.

¹⁴ Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis, dicens: Ecce David misit nuntios de deserto, ut benedicerent domino nostro: et aversatus est eos. ¹⁵ Homines isti, boni satis fuerunt nobis, et non molesti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto: ¹⁶ pro muro erant nobis tam in nocte quam in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos

jome geroje dienoje; ką ras tavo ranka, duok savo tarnams ir tavo sunui Dovidui. ⁹ Dovidas tarnai atėję pasakė Nabalini visus šituos žodžius ir nutilo. ¹⁰ Nabalis gi, atsakydamas Dovidas tarnams, tarė: Kas yra Dovidas? ir kas yra Isaijo sunus? šiandien radosi labai daug tarnų, kurie bėga nuo savo ponų. ¹¹ Argi tat aš imsiu savo duoną, savo vandenį, ir mėsą savo galvijų, kuriuos papjoviau savo kirpikams, ir duosiu žmonėms, kurių nežinau, iš kur jie? ¹² Taigi, Dovidas tarnai pasuko atgal savo keliu ir grįždami atėjo ir jam papasakojo visus žodžius, kuriuos anas buvo kalbėjęs. ¹³ Tuomet Dovidas tarė savo tarnams: Tegul kiekvienas apsijuosia savo kalaviju. Ir visi apsijuosė savo kalavijais; apsijuosė taipogi ir Dovidas savo kalaviju; ir apie keturis šimtus vyrų sekė Dovidą, tuo tarpu kad du šimtu pasiliko prie naštų.

¹⁴ Bet vienas iš Nabalio tarnų davė žinią jo pačiai Abigailėi ir tarė: Štai, Dovidas buvo atsiuntęs iš tyrumos pasiuntinius mūsų pono palaikintų, o jis juos atstumė. ¹⁵ Tie žmonės buvo mums labai geri ir mūsų nevargino. Ir visą laiką, kolei susitikdavome su jais tyrumoje, mums niekuomet nieko neprapuolė, ¹⁶ jie mums buvo tarsi muros naktį ir dieną per visą laiką, kolei ganėme pas juos

je. — (9) *Ir nutilo*. Tikriaus anot ebr. t.: ir atsisėdo, laukdami atsakymo. — (10) *Kas yra Dovidas...* Nabalis atsako, didžiausiai pažemindamas Dovidą ir visą jo būrį. Anot jo, Dovidas nevertas jo prietelystės, jis lygus kitiems pabėgėliams. Tokio savęs įžeidimo Dovidas negalėjo

pakeisti; todėl jis ėmė tuojau rengties atkeršyti.

(14) *Jo pačiai Abigailėi*. Nevienas iš tarnų nedrįso perspėti paties Nabalio, nes bijojosi jo piktumo (plg. žem. 17. e.), todėl kreipėsi prie jo pačios. — *Palaikintų*: pasveikintų ir linkėtų gero. — (17)

greges. ¹⁷ Quam ob rem considera, et recogita quid facias: quoniam completa est malitia adversum virum tuum, et adversum domum tuam, et ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.

¹⁸ Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos panes, et duos utres vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polentæ, et centum ligaturas uvæ passæ, et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos: ¹⁹ dixitque pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit. ²⁰ Cum ergo ascendisset asinum, et descenderet ad radices montis, David et viri ejus descendebant in occursum ejus: quibus et illa occurrit. ²¹ Et ait David: Vere frustra servavi omnia quæ hujus erant in deserto, et non periit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: et reddidit mihi malum pro bono. ²² Hæc faciat Deus inimicis David, et hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent usque mane, mingentem ad parietem.

²³ Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino, et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram, ²⁴ et

bandas. ¹⁷ Todėlei pasižiurėk ir apsvarstyk, kas tau reikia daryti, nes nelaimė turi ateiti ant tavo vyro ir ant tavo namų, o jis yra Belialio sunus, taip kad niekas negali su juo kalbėtis.

¹⁸ Tuomet Abigailė pasiskubino, ėmė du šimtu duonos kepalų, du indu vyno, penkis išvirtus avinus, penkis saikus keptų grūdų, šimtą rišelių džiovintų vynuogių ir du šimtu džiovintų čiulpsnių piragėlių, sudėjo tai ant asilų. ¹⁹ Ir tarė savo tarnams: Eikite pirm manęs; štai aš sekisiu jus iš paskos; savo gi vyrui Nabaliui ji nieko nesakė. ²⁰ Taigi, kada ji buvo užsėdusi ant asilo ir leidosi žemyn prie kalno pašaknės, Dovidas ir jo vyrai ėjo jai priešais, kuriuos ji ir pasitiko. ²¹ Dovidas gi tarė: Ištikrųjų veltui sergėjau visa, kas tyrumoje buvo jo, ir nieko nepažuvo iš viso to, kas jam priderėjo, nes jis man atsilygino piktu už gera. ²² Dievas tai tepadaro Dovidui neprieteliams ir tai teprideda, jei iš viso to, kas jam pridera, aš paliksiu besišlapinantį prie sienos.

²³ Abigailė gi, pamačius Dovidą, pasiskubino nusėsti nuo asilo, parpuolė prieš Dovidą ant savo veido, nusilenkė iki žemės, ²⁴ puolė jam į kojas ir tarė: Te-

Belialio sunus. Vz. aug. 2, 16. — (18) *Ėmė du šimtu...* Visa tai buvo prirengta pokiliui, kurį Nabalis turėjo iškelti savo kirpikams. Dovanos, kurias pasiėmė su savim Abigailė, buvo ištikrųjų nemažos. Tiek daug Dovidas nesitikėjo gauti atsiųsdamas dešimtį jaunikačių. — (21) *Dovidas tarė...* Vos tik pamatęs Abigailės tarnus su dovanomis, Dovidas ima dejuoti dėlei sutiklusio jį iš Nabalio pusės

paniekinimo ir apreiškia savo užmanymą skaudžiai atkeršyti visiems Nabalio namams. Savo žodžius jis net patvirtina prisieka. — (22) *Besišlapinantį.* Taip pavadinti vyriškiai (o ne šunys, kaip kada spėjama). — (23) *Pasiskubino nusėsti.* Tai buvo pirmas pagarbos ženklas. Toliau Abigailė parpuola kniupsčia prieš Dovidą ištole; paskui gi prie jo kojų. — (24) *Tebuna ant manęs..* Abigailė savo

cecidit ad pedes ejus, et dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: et audi verba famulæ tuæ. ²⁵ Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, et stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti. ²⁶ Nunc ergo domine mi, vivit Dominus, et vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem, et salvavit manum tuam tibi: et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et qui quærent domino meo malum. ²⁷ Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: et da pueris qui sequuntur te dominum meum. ²⁸ Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, quia prælia Domini, domine mi, tu præliaris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. ²⁹ Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, et quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium, apud

buna ant manęs, mano pone, šita kaltybė! Leisk, meldžiamasis, kalbėti tavo tarnatei, tau girdint, ir paklausk savo tarnaitės žodžių! ²⁵ Meldžiū, tegul mano pono karaliaus širdis nesi-rustina ant šito netikusio vyro Nabalio, nes jis, kaip ir jo vardas rodo, yra kvailas, ir kvailybė yra su juo; aš gi, tavo tarnaitė, nemačiau tavo žmonių, kuriuos tu, mano pone, buvai atsiuntęs. ²⁶ Dabar tat, mano pone, kaip gyvas Viešpats, kurs suturėjo tave, kad neateitumei kraujo išlietų, ir apsaugojo tau tavo ranką, kaip gyva tavo dušia, taip tavo neprieteliai ir tie, kurie jieško mano ponui pikta, tegul dabar tampa kaip Nabalis. ²⁷ Todėlei, priimk šią palaiminimą, kurį tavo tarnaitė atnešė tau, mano ponui, ir duok žmonėms, kurie seka tave, mano poną. ²⁸ Atimk šalin tavo tarnaitės kaltybę, nes Viešpats dar-ryte padarys tau, mano ponui, ištikimus namus, kadangi tu, mano pone, kovoji Viešpaties kovas; tegul tat neatsiras tavyje piktumo per visas tavo gyvenimo dienas. ²⁹ Nes jei pakiltu kada nors žmogus, kurs tave persekiotu ir jieškotu tavo gyvybės, mano pono gyvybės bus sergima pas Viešpatį, tavo

atsiliepime visupirma ima kaltybę ant savęs, norėdama tuo budu sumažinti Dovo-do rustybę, bet tuojau išaiškina, kad ištikrųjų ji pati nekalta. — (25) *Karaliaus*. To žodžio nėra nei ebr. t., nei kituose vertimuose. — (27) *Palaiminimą*. Abigailės atneštos dovanos buvo Dievo palaiminimas (plg. Prad. 33, 11), todėl jei jos ir mažos butu, visgi yra vertos, kad Dovidas jas priimtu. — *Savo žmonėms*. Abigailė sako, kad jos dovanos permenkos pačiam Davidui, todėl jos tebuna

jo žmonėms. — (28) *Atimk šalin*: atleisk. — *Ištikimus namus*: šeimyną, turėsiančią garbingą ir ilgai pateksiančią ateitį. Todėl joki dėmė neprivalo sutepti busiančiojo karaliaus gyvenimo. — (29) *Gyvybės bus sergima*... Gražus palyginimas. Dovo-do gyvybė, kaip koks brangiausias dalykas, turi but suvyniota į ryšelį ir taip apsaugota nuo visokio pažeidimo, Dovidogi neprietelių gyvybės bus numesta šalin kaip akmuo iš vilpstynės. — *Kaip vilpstynės smarkume*... Ebr. t. pasakyta: vilp-

Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu et circulo fundæ. ³⁰ Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus est bona de te, et constituerit te ducem super Israel, ³¹ non erit tibi hoc in singultum, et in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris: et cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

³² Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, et benedictum eloquium tuum, ³³ et benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, et ulciscerer me manu mea. ³⁴ Alioquin vivit Dominus Deus Israel qui prohibuit me ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem. ³⁵ Suscepit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, et honoravi faciem tuam.

³⁶ Venit autem Abigail ad Nabal: et ecce erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium regis, et cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: et non indicavit ei verbum pu-

Dievą, kaip gyvųjų pluošte; tavo gi neprietelių gyvybė bus sukama, kaip vilpstynės smarkume ir apsisukime. ³⁰ Taigi, kada Viešpats padarys tau mano ponui, visa ką yra apie tavę gera kalbėjęs, ir įstatys tavę vadu ant Izraelio, ³¹ tai nebus tau, mano ponui, šnipsėjimo ir širdies griaužimo priežastimi, kad išliejai nekaltą kraują arba pats už save atkeršijai; ir kuomet Viešpats gerai padarys mano ponui, tu atsiminsi savo tarnaitę.

³² O Dovidas tarė Abigailei: Pašlovintas teesie Viešpats, Izraelio Dievas, kurs tavę siuntė šiandien man priešais, ir palaiminta tavo kalba; ³³ palaiminta ir tu, kuri suturėjai mane šią dieną, kad neeičiau kraujo išlietų ir atkeršyčiau už save savo ranka. ³⁴ Kitaip, kaip gyvas Viešpats, Izraelio Dievas, kurs mane sulaikė, kad nedaryčiau tau pikta, jei nebutumei veikiai atėjusi man priešais, nebutu likę Nabaliui iki aušros šviesai be sišlapinančio prie sienos. ³⁵ Taigi, Dovidas ėmė iš jos rankos visa, ką jam buvo atnešusi, ir jai tarė: Eik ramiai į savo namus; štai, aš paklausiau tavo balso ir pagerbiau tavo veidą.

³⁶ Abigailė gi sugrižo pas Nabalį, o štai, jis buvo iškėlęs savo namuose pokilį, kaip karaliaus pokilį, ir Nabalio širdis buvo linksma, nes jis buvo labai girtas. Ji jam nepasakė nei

stynės sulenkime, t. y. toje vilpstynės vietoje, kur įdedamas akmuo. — (31) *Šnipsėjimo*: gailestavimo. — *Atsiminsi savo tarnaitę*. Abigailė pati trokšta dalyvausti Dovidovo viešpatavimo palaiminimuose. — (32) *Pašlovintas teesie...* Do-

vidas visųpirma dėkoja Dievui ir išpažįsta savo suklydimą. — (35) *Eik ramiai*: be baimės. — *Pagerbiau tavo veidą*: išklausydamas tavo prašymą.

(36) *Nabalio širdis buvo linksma...* Jis nekiek nesirupino tuo, kad buvo labu

sillum aut grande usque mane. ³⁷ Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, et emortuum est cor ejus intrinsecus, et factus est quasi lapis. ³⁸ Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est.

³⁹ Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, et servum suum custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Misit ergo David, et locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem. ⁴⁰ Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, et locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem. ⁴¹ Quæ consurgens adoravit prona in terram, et ait: Ecce formula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei. ⁴² Et festinavit, et surrexit Abigail, et ascendit super asinum, et quinque puellæ ierunt cum ea, pedissequæ ejus, et secuta est nuntios David: et facta est illi uxor.

⁴³ Sed et Achinoam accepit David de Jezrael: et fuit utraque uxor ejus. ⁴⁴ Saul autem

didžio nei mažo žodžio iki rytui; ³⁷ išaušus gi, kada Nabal isisiblaives nuo vyno, jo pati jam papasakojo tuos dalykus, ir jo širdis apmirė jame, ir jis tapo kaip akmuo. ³⁸ Praslinkus dešimčiai dienų, Viešpats ištiko Nabalį, ir jis mirė.

³⁹ Dovidas išgirdęs Nabalį mirus, tarė: Pašlovintas Viešpats, kurs padarė teismą Nabaliui už mano paniekinimą ir sergėjo savo tarną nuo pikto, ir Nabalio piktumą Viešpats nukreipė ant jo galvos. Dovidas tat siuntė ir sakydino Abigailei, kad noris ją imti sau į pačias. ⁴⁰ Dovid o tarnai atėjo pas Abigailę Karmėlin ir jai kalbėjo sakydami: Dovidas siuntė mus pas tave, kad imtu sau tave į pačias. ⁴¹ Ji pakilus nusilenkė iki žemei ir tarė: Štai tavo tarnaitė tesieis vergė, kad mazgotu mano pono tarnų kojas. ⁴² Po to Abigailė skubiai atsikėlė ir sėdosi ant asilo, o draug su jaėjo penkios mergaitės, jos tarnaitės; ji sekė Dovid o pasiuntinius ir tapo jo pačia.

⁴³ Dovidas dar vedė Achinoamą iš Jezraelio, ir abidvi buvo jo pačios. ⁴⁴ Saulius gi atidavė

įžeidęs Dovidą ir dabar galėjo susilaukti baisaus keršto. — (37) *Jo širdis apmirė.* Nabal is buvo tikriausiai ištiktas apopleksija. — (38) *Viešpats ištiko...* Nabalio mirtis buvo Dievo siųsta ant jo bausmė. Ir Dovidas mato tame atsitikime, kad Dievas atkeršijo Nabaliui už Dovidui padarytą įžeidimą. — (39) *Dovidas tat siuntė...* Kiek laiko praslinko tarp Nabalio mirties ir minimų čionai vestuvių, nepasakytą; galima teičias spėti, kad ne daug. — (41) *Ji pakilus...* Abigailė su

pagarba ir mielu noru priima Dovid o piršlybas. Jos žodžiai paprastas pas rytų tautos mandagumo ženklas. — (43) *Achinoamą iš Jezraelio.* Kaikurie aiškintojai spėja, kad Dovidas dar pirm Abigailės vedęs Achinoamą; kitur, (1 Kron. 2, 2) ji minima pirmoje vietoje, bet rasi taip padaryta dėlto, kad iš jos Dovidas ankačiaus susilankė vaikų, negu iš Abigailės. Jezraelio miestas buvo Judo giminės plote, netoli nuo Maono, Karmelio ir Zifo. — (44) *Paltiui.* Kitur jis vadinasi Paltie-

dedit Michol filiam suam uxorem David Phalti, filio Lais, qui erat de Gallim.

Caput XXVI. ¹ Et venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David absconditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis. ² Et surrexit Saul, et descendit in desertum Ziph, et cum eo tria millia virorum de electis Israel, ut quæreretur David in deserto Ziph. ³ Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venisset Saul post se in desertum, ⁴ misit exploratores, et didicit quod illuc venisset certissime. ⁵ Et surrexit David clam, et venit ad locum ubi erat Saul: cumque vidisset locum in quo dormiebat Saul, et Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, et Saulem dormientem in tentorio, et reliquum vulgus per circuitum ejus. ⁶ ait David ad Achimelech Hethæum, et Abisai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum. ⁷ Vene-

Dovido pačią savo dukterį Mikolę Laiso sunui Paltiui, kurs buvo iš Galimo.

26. perskyrimas. ¹ O Zifiečiai atėjo pas Saulių Gabaa ir tarė: Štai, Dovidas pasislėpęs ant Hachilos kauburio, kurs yra ties tyruma. ² Saulius tuoju atsi-
kėlė ir nuėjo į Zifo tyrumą draug su trimis tukstančiais rinktinių Izraelio vyrų, jieškotų Dovido Zifo tyrumoje. ³ Saulius sustojo Hachilos Gabaoje, kuri yra prie kelio ties tyruma, Dovidas gi laikėsi tyrumoje. Pamatęs, kad Saulius atėjo pas-
kui jį į tyrumą, ⁴ jis pasiuntė žvalgus ir patyrė, kad ten jis ištikrųjų buvo atėjęs. ⁵ Taigi, Dovidas kėlėsi ir slapčia nukeliavo į vietą, kame buvo Saulius. Pamatęs gi vietą, kurioje miegojo Saulius ir jo kariuomenės vadas Nėro sunus Abneris, o taipogi miegantį savo šėtroje Saulių ir kitus žmones aplink jį, ⁶ Dovidas atsiliėpė į Hetietį Achimelėką ir į Joabo brolių, Sarvijos sunų Abisajį ir tarė: Kas eis su manim pas Saulių į stovyklą? Abisajis atsakė: Aš eisiu su tavim. ⁷ Taigi, Dovi-

liu (2 Kar. 3, 15. 16). Paskiaus Mikolė iš jo buvo atimta. — *Galimo*: tarp Gabaos ir Jeruzalės. Vz. Iz. 10, 30.

(26, 1) *Zifiečiai atėjo...* Nors toliaus aprašytas Sauliaus mėginimas vėl sugauti Dovidą panašus į tą, apie kurį papasakota aug. 23, 19... 24, 1..., tačiau bereikalo laikurie mano, jog tai tas pats atsitikimas tik du sykiu papasakotas, nes panašumas tik gana apskritas, visos gi smulkesnės aplinkybės, vieta, laikas, dalyvaujančios ypatos ir t. t. kitos. — *Hachilos*... Vz. aug. 23, 14. 19. Zifiečiai bijodami Dovido keršto vėl pasiskubina duoti žinią Sauliui, kaip tik ateina anas į tą pačią vietą. — (2) *Su trimis tukstan-*

čiais... Tai tikriausiai buvo nuolatinė Sauliaus kariuomenė. — (3) *Hachilos Gabaoje*: ant Hachilos kauburio. — *Pamatęs*: rasi ne pats savo akimis, bet patyręs iš kitų. — (5) *Savo šėtroje*. Anot ebr. t., tarp vežimų, kuriais veždavo sau valgomus daiktus. — (6) *Hetietį Achimelėką*. Jis minimas tik šitoje vietoje. Achimelėkas buvo iš Hetiečių, kurių dauguma buvo išnaikinta, Izraelitams apimant Palestina. — *Joabo brolių*... Joabas ir Abisajis buvo Dovido sesers Sarvijos (ebr. *Cra-jah*) sunudu. Juodu dažnai minimu Dovido istorijoje. Pirmasis buvo žymus Dovido karvedis. — (7) *Atėjo prie žmonių*... Tą pavojingą kelionę buvo įkvėpęs Die-

runt ergo David, et Abisai ad populum nocte, et invenerunt Saul jacentem et dormientem in tentorio, et hastam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem et populum dormientes in circuitu ejus. ⁸ Dixitque Abisai ad David: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, semel, et secundo opus non erit. ⁹ Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in christum Domini, et innocens erit? ¹⁰ Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut in praelium descendens perierit: ¹¹ propitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in christum Domini: nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput ejus, et scyphum aquæ, et abeamus. ¹² Tulit igitur David hastam, et scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, et abierunt: et non erat quisquam, qui videret, et intelligeret et evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos. ¹³ Cumque transisset David ex adverso, et stetisset in vertice montis de longe, et esset grande intervallum inter eos, ¹⁴ clamavit David ad populum, et ad Abner filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, et inquietas regem? ¹⁵ Et ait David

das ir Abisajis atėjo prie žmonių nakčia ir rado Saulių gulintį ir miegantį šėtroje, o jo jietis buvo įsmeigta žemėn prie jo galvos; Abneris gi ir žmonės miegojo aplink jį. ⁸ Tuomet Abisajis tarė Dovidui: Dievas padavė šiandien tavo neprietelį į tavo rankas; taigi, aš jį dabar perversiu jietimi ant žemės vieną sykį, o antro nereikės. ⁹ Bet Dovidas tarė Abisajui: Neužmušk jo; nes kas gi išties savo ranką prieš Viešpaties pateptąjį ir bus nekaltas? ¹⁰ Dovidas dar sakė: Kaip gyvas Viešpats, nes jei Viešpats jo neištiks, arba neateis jo diena, kad mirtu arba pražutu išėjęs į kovą, ¹¹ Viešpats tepasigaili manęs, kad ištiesčiau savo ranką prieš Viešpaties pateptąjį; dabar tat imk esančią prie jo galvos jietį ir vandens šuotį ir eikiva sau. ¹² Taigi, Dovidas ėmė jietį ir vandens šuotį, buvusį prie Sauliaus galvos, ir juodu nuėjo sau, ir nebuvo nei vieno, kurs butu matęs, pajutęs ir atbūdęs, bet visi miegojo, nes gilus Viešpaties miegas buvo ant jų kritęs. ¹³ Kada Dovidas nuėjo kiton pusėn, atsistojo ant kalno viršūnės iš tolo, ir tarp jų buvo didelis tarpas, ¹⁴ Dovidas šaukė žmonėms ir Nėro sunui Abneriui, sakydamas: Ar neatsakysi, Abneriau? o Abneris atsakydamas tarė: Kas tu esi, kurs šauki ir neduodi ramybės karaliui? ¹⁵ O Dovidas tarė Abneriui: Ar

vas, kurs norėjo, kad visi pažintu gerą Dovidą širdį ir Sauliaus nedėkingumą, ir kad tuo būdu Izraelitų širdys butu prirengtos priimti, laikui atėjus, naują karalių. — (12) *Gilus... miegas.* Ebr. ž.

thardemah reiškia visuomet gilų miegą; kada kada taip vadinasi Dievo siųstas miegas. Plg. Prad. 2, 21; 15, 12. — (13) *Didelis tarpas:* gilus slėnis, kurs reikėjo apeiti aplinkui. — (14) *Kurs šauki ir neduodi...*

ad Abner: Numquid non vir tu es? et quis alius similis tui in Israel? quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem, dominum tuum. ¹⁶ Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum, Christum Domini: nunc ergo vide ubi sit hasta regis, et ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

¹⁷ Cognovit autem Saul vocem David, et dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? Et ait David: Vox mea, domine mi rex. ¹⁸ Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci? aut quod est malum in manu mea? ¹⁹ Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini: qui ejecerunt me hodie, ut non habitem in hereditate Domini, dicentes: Vade, servi diis alienis.

tu ne vyras? ir kas kitas tau lygus Izraėlyje? kodėl tat nesergėjai savo pono karaliaus? nes vienas iš minios įėjo užmuštų tavo pono karaliaus. ¹⁶ Tai negerai, ką padarei; kaip Viešpats gyvas, jūs esate mirties sunų, kurie nesergėjote savo pono, Viešpaties pateptojo; taigi, dabar žiūrėk, kur karaliaus jietis ir kame vandens ąsuotis, ką buvo prie jo galvos.

¹⁷ Saulius gi pažino Dovidą balsą ir tarė: Argi tai ne tavo balsas, mano sunau Dovidė? O Dovidas tarė: Tai mano balsas, mano pone, karaliau. ¹⁸ Jis kalbėjo: Kodėlei mano ponas persekioji savo tarną? ką padariau? arba kas yra pikta mano rankoje? ¹⁹ Dabar tat, meldžiu, paklausk, mano pone, karaliau, tavo tarno žodžių: Jei Viešpats sužadina tave prieš mane, tegul pakilsta aukos kvapas; bet jei žmonių sunų, jie prakeikti Viešpaties akylaizdoje, nes išvarė mane šiandien, kad negyvenčiau Viešpaties tėvainystėje, sakydami: Eik, tarnauk sveti-

Ebr. t. trumpiausias: kurs šauki karalių.— (15) *Ar tu ne vyras...* Abneris buvo ištikrųjų drąsiausias iš Sauliaus vadų. Dovidas už tai jį gerbė, bet dabar atsiliepia į jį su ironija, kam jis negerai sergėjęs karalių.— (16) *Mirties sunų*: verti mirties haismės.

(17) *Saulius gi pažino...* Reikia spėti, kad dar tebebuvo tamsu, todėl nei Abneris, nei Saulius negalėjo gerai Dovidą matyti.— (18) *Kas yra pikta...*: kokia kaltybė sutepta mano ranka.— (19) *Jei Viešpats sužadina...* Dievas negali pažadinti žmogaus, kad darytu pikta, bet gali atimti savo malonę arba net suteikti piktam žmogui progą, kuria jis pasinaudoja, kad eitu paskui savo piktus palinkimus. Dovidą žodžiai šitame atsitikime

galima suprasti nevienaip. Arba jis sako: Jei tave ištikrųjų Dievas tiesiog žadina mane persekioti, tai tu darai gerai, nes aš tuomet regimai esu kaltas ir todėl sutinku, kad mano gyvybė būtų paaukota Dievui už mano kaltybę. Arba tikriausias: Jei tave Dievas sužadina mane persekioti, tai tik tuo budu, kad atėmė iš tavęs savo malonę, todėl daryk aukas, kad Dievą permaldautumei, kad jis atitolintu nuo tavęs pagundą ir kad vėl įgytumei jo malonę.— *Viešpaties tėvainystėje*: Žadėtojoje žemėje. Plg. Iš. 15, 17.— *Tarnauk svetiems dievams*. Pasiliekan tarp pagonių yra pavojus pasiduoti stabmeldystei.— (20) *Viešpaties akylaizdoje*. Ebr. t.: toli nuo Viešpaties akylaizdos, t. y. svetimame krašte.— (21) *Nusidė-*

²⁰ Et nunc non effundatur sanguis meus in terram coram Domino: quia egressus est rex Israel ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. ²¹ Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. ²² Et respondens David, ait: Ecce hasta regis: transeat nunc de pueris regis. et tollat eam. ²³ Dominus autem retribuet unicuique secundum justitiam suam, et fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, et nolui extendere manum meam in christum Domini. ²⁴ Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, et liberet me de omni angustia. ²⁵ Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: et quidem faciens facies, et potens poteris. Abiit autem David in viam suam, et Saul reversus est in locum suum.

miems dievams. ²⁰ Tegul tat mano kraujas nebus išlietas žemėn Viešpaties akyvaizdoje, nes Izraelio karalius išėjo jieskotų vienos blusos, kaip kad vaikoma kurapka kalnuose. ²¹ Tuomet Saulius tarė: Nusidėjau; sugrįžk, mano sunau Dovidė! nėš aš tau nebedarysiu daugiaus pikta, kadangi mano gyvybė buvo šiandien brangi tavo akyse; nes pasirodo, kad kvailai elgiaus ir labai daug nežinojau. ²² Dovidas atsakė ir tarė: Štai, karaliaus jietis; teateina čionai vienas iš karaliaus tarnų ir ją tepasiima. ²³ Viešpats gi kiekvienam atlygins pagal savo teisybę ir ištikimybę, nes šiandien Viešpats yra padavęs tave į mano ranką, o aš nenorėjau ištiesti savo rankos prieš Viešpaties paptėjį. ²⁴ Ir kaip tavo gyvybė šiandien buvo branginama mano akyse, taip mano gyvybė tebuna branginama Viešpaties akyse, ir jis teisliuosuoja mane iš visokio suspaudimo. ²⁵ Tuomet Saulius tarė Dovidui: Palaimintas tu, mano sunau Dovidė: Tu daryte padarysi ir tikrai daug galėsi. Po to Dovidas nuėjo savo keliu, o Saulius sugrįžo į savo vietą.

3) Dovidas pas Pilistymus. a) Dovidas Sikelėgo.

Caput XXVII. ¹ Et ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul:

27. perskyrimas. ¹ Ir tarė Dovidas savo širdyje: Kada nors vieną dieną pakliusiū Sauliui į

ją. Nors Saulius pažįsta savo kaltbę ir daro geriausius pažadėjimus, tačiau Dovidas negali pasitikėti Sauliaus ištverme. Jis lauks atlyginimo iš Dievo. — (25) *Tu daryte padarysi...* Anot ebr. t.: kaip tu apsiimsi, taip ir įvykdysi.

27, 1 - 12. Dovidas, norėdamas galų gale išvengti Sauliaus persekiojimų, pasitraukia pas Pilistymus; jis ateina pas Gėto karalių ir gauna iš jo Sikelėgo miestą apsigyventi, iš kur jis užpuldinėja Amalėkitus ir kitus Izraelio neprietelius.

nonne melius est ut fugiam, et salver in terra Philisthinorum, ut desperet Saul, cessetque me quærere in cunctis finibus Israel? fugiam ergo manus ejus. ² Et surrexit David, et abiit ipse, et sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth. ³ Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse et viri ejus; vir et domus ejus; et David, et duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli. ⁴ Et nuntiatum est Sauli quod fugisset David in Geth, et non addidit ultra quærere eum. ⁵ Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum? ⁶ Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg regum Juda, usque in diem hanc. ⁷ Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quatuor mensium.

⁸ Et ascendit David, et viri ejus, et agebant prædas de Gesuri, et de Gerzi, et de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad terram Ægypti-

rankas; argi ne geriaus bėgti ir gelbėties Pilistymų žemėje, kad Saulius nustotu vilties ir liautų manęs jieskojęs visose Izraelio ribose? Ištruksiu tat jam iš rankų. ² Taip Dovidas pakilo ir nuėjo draug su šešiais šimtais savo vyrų pas Gėto karalių Maocho sūnų Achį. ³ Dovidas pasiliko pas Achį Gėte draug su savo vyrais, kiekvienas su savo šeimyna, o Dovidas su dviem savo moterim Jezraėliete Achinoama ir Nabalio pačia Abigailė iš Karmėlio. ⁴ Sauliui buvo pranešta, kad Dovidas pabėgęs į Gėtą, ir jis jo daugias nebejieskojo. ⁵ Taigi, Dovidas tarė Achiui: Jei radau tavo akysė malonę, tegul man bus duota vietos viename iš šito krašto miestų, kad tenai gyvenčiau; nes kamgi tavo tarnas pasiliks draug su tavim karaliaus mieste? ⁶ Taigi, Achis davė jam tą dieną Sikelėgą; todėl Sikelėgas pridera iki šiadienai Judo karaliams. ⁷ Gyveno gi Dovidas Pilistymų krašte keturis mėnesius.

⁸ Dovidas ir jo vyrai pakildavo ir imdavo grobį iš Gesuritų, Gerzitų, ir Amalėkitų, nes jų gyvenamieji sodžiai buvo senobėje aname krašte, einant į Surą iki Aigypso žemei. ⁹ Dovi-

(27, 2) *Pas Gėto karaliu...* Tikriausiai buvo tai tas pats Gėto karalius Achis, pas kurį Dovidas buvo atbėgęs anksčiau (21, 10); dabar jis galėjo laukti kitokio priėmimo, nes turėjo su savim nemažą žmonių būrį. — (5) *Miestų*. Ebr. t.: laukų. Dovidas sakosi nenorįs varginti savim ir savo žmonėmis Achio, todėl veliųjų gauti vietos kitur, o ne karaliaus mieste; ištikrųjų gi jis pats jautėsi čionai suvaržytas ir norėjo turėti daugiaus liuosybės. — (6) *Sikelėgą*. Tas pietinės Palestinos

miestas išpradžios buvo atiduotas Judo giminei (15, 31), paskui Simeono giminei (Joz. 19, 5), iš kurios jį atėmė Pilistymai; dabar gi jis atiduodamas Dovidui ir tuo budu vėl sugrįžta į Judo giminę. — (7) *Keturis mėnesius*. Anot ebr. t.: metus ir keturis mėnesius. — (8) *Gesuritų...* Tai ne tie patys Gesuritai, kurie minimi Joz. 12, 5. Išvardintos čionai tautos buvo neramūs Izraelitų kaimynai pietvakariuose. Dovidas juos naikino kaip Izraelio neprietelius, kuriuos Dievas buvo įsakę

pti. ⁹ Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem: tollensque oves, et boves, et asinos, et camelos, et vestes, revertebatur, et veniebat ad Achis. ¹⁰ Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondit David: Contra meridiem Judæ, et contra meridiem Jerameel, et contra meridiem Ceni. ¹¹ Virum et mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum nos: Hæc fecit David, et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum. ¹² Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

das ištikdavo visą kraštą ir nepalikdavo gyvo nei vyro, nei moteriškės, o pasiėmęs avis, jaučius, asilus, kupranugarius ir drabužius, sugrįždavo ir ateidavo pas Achį. ¹⁰ Achis gi jam sakydavo: Ką šiandien buvai užpuolęs? Dovidas atsakydavo: Judo pietų kraštą, Jerameelio pietus ir Kenio pietus. ¹¹ Dovidas nepalikdavo gyvo vyro ir moters ir jų neatsivesdavo į Gėtą, sakydamas: Kad kartais jie nekaltėtų prieš mus. Taip Dovidas darė ir taip pas jį buvo nutarta per visą laiką, kol gyveno Pilistymų krašte. ¹² Tai gi, Achis pasitikėjo Dovidu ir sakė: Jis padarė daug pikta prieš savo tautą Izraelį, todėl man bus amžinas tarnas.

b) Sauliaus karė su Pilistymais ir jo mirtis.

Caput XXVIII. ¹ Factum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmines, ut præpararentur ad bellum contra Israel: dixitque Achis ad

28. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi anose dienose, kad Pilistymai surinko savo burius ir rengėsi į karę prieš Izraelį. Tuomet Achis tarė Dovidui: Dabar ži-

išgalabyti. — (10) *Jerameelio pietus*. Tai buvo Izraelitų šeimyna. Plg. 1 Kron. 2, 9. 25. — *Kenio*. Kinitai buvo Izraelitų talkininkai. Plg. aug. 15, 6. Dovidas tik išeidavo tuo keliu, bet savųjų visai neužpuolindavo, nors Achis kitaip manė ir darė klaidingus išvedimus.

28, 1–31, 13. Pilistymams pradėjus rengties į karę prieš Izraelį, apsiima eiti draug su jais ir Dovidas (28, 1–4); tu tarpu Saulius, negavęs jokio atsakymo iš Dievo, įiesko moteriškės, užsiimančios žiniavimu, liepia jai išsiaukti mirusį Samuėlį ir gauna atsakymą, kad kovoje žusiąs jis pats, jo sūnus ir daugybė Izraelitų (28, 5–25). Prieš kovą Pilistymų kunigaikščiai, bijodami, kad Dovidas nepadė-

tu Izraelitams, priverčia Gėto karalių prašalinti jį iš kariuomenės tarpo draug su jo buriu (29, 1–11). Dovidas, sugrįžęs Sikelėgan randa jį sudegintą Amalėkitų, juos vejasi ir sumuša, atima grobį, kurį padalina tarp savųjų, o taipogi nusiunčia dovanų Judo giminės vyresniesiems (30, 1–31). Tuo pačiu laiku Pilistymai apgali ir priverčia bėgti Sauliaus kariuomenę, jis gi pats draug su trimis sūnumis žūna (31, 1–13).

(28, 1) *Anose dienose*: kada Dovidas buvo Sikelėje. — (2) *Dabar tu žinosi*. Dovidas duoda nevisai aiškų atsakymą, tečiaus Achis priima jį kaip pažadėjamą. Dovidas, budamas dabar Achio pavaldiniu, neatsisako stačiai nuo karės prieš Izraelitus; bet jis pasitiki, kad savame lai-

David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, et viri tui. ² Dixitque David ad Achis: Nunc scies quæ factururus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus. ³ Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel, et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos, et hariolos de terra. ⁴ Congregatique sunt Philisthiim, et venerunt, et castrametati sunt in Sunam: congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe.

⁵ Et vidit Saul castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor ejus nimis. ⁶ Consuluitque Dominum, et non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. ⁷ Dixitque Saul servis suis: Quærite mihi mulierem habentem pythonem, et vadam ad eam, et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi ejus ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor.

⁸ Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vesti-

uok gerai, kad tu ir tavo vyrai eisite draug su manim į karę. ² Dovidas tarė Achiui: Dabar tu žinosi, ką padarys tavo tarnas. Achis gi sakė Dovidui: O aš padarysiu tave mano galvos sergėtoju per visas dienas. ³ Samuėlis gi buvo miręs; jį ap-raudojo visas Izraėlis ir palai-dojo jį jojo mieste Ramatoje. Saulius buvo išvaręs visus bur-tininkus ir žynius iš savo žemės. ⁴ Taigi, Pilistymai susirin-ko, atėjo ir apsistojo Suname. Taipogi ir Saulius surinko visą Izraėlį ir atėjo į Gelboę.

⁵ Saulius, pamatęs Pilistymų stovyklas, nusigando; ir jo širdis ėmė labai bijoties. ⁶ Jis teiravosi Viešpaties, bet tasai jam neatsakė nei per sapnus, nei per kunigus, nei per pranašus. ⁷ Tuomet Saulius tarė savo tarnams: Pajieškokite man moteriškės, turinčios žiniavimo dvasią, o aš eisiu pas ją ir per ją klausiuos. Jo tarnai jam tarė: Endore yra moteriškė, turinti žiniavimodvasią.

⁸ Jis tat permainė savo ap-darą, apsivilko kitais drabužiais

ke atsiras budas išvengti dalyvavimo toje karėje. — (3) *Samuėlis gi...* Vz. aug. 25, 1. Šioje eil. primenami seniaus įvykusieji dalykai, kad labiausiai paaiškėtų, kas toliaus pasakojama. — *Burtininkus...* Ebr. ž. *'oboth* reiškia nekromantus. Burtininkystė ir žiniavimas buvo uždrausta įstatymu. Vz. Kun. 19, 31; 20, 6; Atk. 18, 11. — (4) *Suname*. Ebr. *Sunem*. Miestas Isakaro giminės plote, prie Jezraėlio slėnio krašto, dabar Solem. — *Į Gelboę*. Kalnai į rytus nuo Jezraėlio slėnio.

(5) *Nusigando...* Neprieteliai buvo labai prisirengę į karę; jie turėjo raitelių ir vežimų (vez. 2 Kar. 1, 6); draug su jais buvo ir Dovidas su savo vyrais. — (6) *Per kunigus*. Vyriausiuoju kunigu, už-

mušus Achimelėką, buvo jo sunus Abiataras; bet tasai buvo su Dovidu; jis turėjo pas save ir efodą; taigi, jei Saulius ir buvo paskyręs kitą vyriausį kunigą ir padirbinęs kitą efodą su urimu ir thummiu, tai toks pasiėlgimas nebuvo teisėtas, todėl Dievas nenorėjo duoti Sauliui jokio atsakymo. — (7) *Žiniavimo dvasią*. Ebr. ž. *'ob* reiškia mirusiųjų dvasią. Saulius, negavęs jokio nurodymo iš Viešpaties, turėjo suprasti, kad jis tokios malonės nevertas ir jam reikėjo daryti atgailą; bet jis dar daro didį prasikaltimą, už kurį buvo paskirta mirties bausmė (vz. Kun. 20, 27; Atk. 18, 11) ir kurį jis pats persekiojo. — *Endore*: į šiaurę nuo Gelboės kalnų. — (8) *Jis tat per-*

mentis, et abiit ipse, et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait illi: Divina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixero tibi. ⁹ Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, et quo modo eraserit magos et hariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar? ¹⁰ Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. ¹¹ Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita. ¹² Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, et dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul. ¹³ Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. ¹⁴ Dixitque ei: Qualis est forma ejus? Quæ ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra, et adoravit. ¹⁵ Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me

ir išėjo draug su dviem vyrais. Jie atėjo pas moteriškę nakčia, ir jis jai tarė: Apreišk man ateitį per žiniavimo dvasią ir prikelk man, ką tau pasakysiu. ⁹ Moteriškė gi jam tarė: Štai, tu žinai, ką padarė Saulius ir kaip išnaikino iš savo krašto burtininkus ir žynius; kam tat tykoji mano gyvybės, kad bučiau užmušta? ¹⁰ Saulius gi jai prisiekė Viešpačiui, sakydamas: Kaip Viešpats gyvas, tau neatsitiks nieko pikta dėlei to dalyko. ¹¹ Moteriškė jam tarė: Ką tau turiu iššaukti? Jis tarė: Iššauk man Samuėlį. ¹² Moteriškė gi, pamačius Samuėlį, sušuko didžiu balsu ir tarė Sauliui: Kam mane sukladinai? nes tu esi Saulius. ¹³ Karalius jai tarė: Nesibijok; ką matei? O moteriškė tarė Sauliui: Mačiau dievus, išeinančius iš žemės. ¹⁴ Jis jai tarė: Koki jo išvaizda? Ji atsakė: Išėjo senas vyras; jis apsidengęs apsiaustu. Saulius suprato, kad tai buvo Samuėlis, nusilenkė savo veidu iki žemei ir parpuolė. ¹⁵ Samuėlis gi tarė Sauliui: Kodėl varginai mane, kad

mainė... Sauliui buvo gėda peržengti savo paties įsakymus; iš kitos gi pusės jam reikėjo saugoties Pilistimų, kad nepakliutu į jų rankas. — (11) *Samuėlį*. Saulius laukia pagalbos nuo Samuėlio, kurs jį buvo patepęs karaliumi ir nesiliovė jo mylėjęs net ir tuomet, kada Saulius buvo jau atmetas. — (13) *Dievus*. Ebr. *'elohim*. Čionai tuo vardu pavadintas apsiareiškimas, turėjęs savyje dieviškos didenybės žymes. — (14) *Apsiaustu*: apdaru, kokį paprastai dėvėdavo Samuėlis. — *Suprato, kad tai buvo Samuėlis*. Aiškintojų nuomonės apie Samuėlio iššaukimą nevienodos. Vieni su daugeliu šv. tėvų spėja, kad visa tai buvo piktosios dvasios darbas arba moteriškės apgavimas, nes nepriderėję, kad Dievas leistu mote-

riškei iššaukti pranašą. Ji buvo girdėjusi, kokią išvaizdą turėjo Samuėlis, pažino Saulių, žinojo apie jam Samuėlio apskelbtą atmetimą, galėjo spėti apie kovos pralaimėjimą ir pati atsakė Samuėlio vardu, kurio Saulius nematė, o tik girdėjo balsą. Kiti gi — tarp jų dauguma katalikų aiškintojų — mano, kad pats Dievas siuntęs pranašą, idant iki galui per jį patvirtintu baisia pranašystę, kurią per jį patį buvo jau apskelbęs Sauliui (15, 23...). Plg. Ekl. 46, 23. — Persiskyrusieji su šiuo gyvenimu, ar jie yra skaitikloje, ar pragare, gali dar, Dievui leidžiant, veikti, tačiau tai negali įvykti pagal norą ir reikalavimą žmogaus, jei jo valia nėra suvienyta su piktosios dvasios valia. Paskutiniame atsitikime pik-

ut suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: siquidem Philisthim pugnans adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire me noluit neque in manu prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam. ¹⁶ Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, et transierit ad æmulum tuum? ¹⁷ Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est in manu mea, et scindet regnum tuum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David: ¹⁸ quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris ejus in Amalec: idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. ¹⁹ Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manus Philisthim: cras autem tu et filii tui mecum eritis: sed et castra Israel tradet Dominus in manus Philisthim. ²⁰ Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

²¹ Ingressa est itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, et posui animam meam in manu mea: et audiui sermones tuos, quos locutus es ad me. ²²

bučian iššauktas? Saulius gi tarė: Esu labai suspaustas, nes Pilistymai kovoja prieš mane, o Dievas atstojo nuo manęs ir nenorėjo išklaudyti manęs nei per pranašus, nei per sapnus; aš tat pasivadinau tave, kad man nurodytumei, ką turiu daryti. ¹⁶ Samuėlis tarė: Ko tu mane beklausi, kadangi Viešpats atstojo nuo tavęs ir perėjo prie tavo priešininko. ¹⁷ Nes Viešpats tau padarys, kaip yra per mane kalbėjęs, ir išplės iš tavo rankos tavo karalystę ir duos ją tavo artimui Dovidui. ¹⁸ Kadangi tu nebuvai paklusnus Viešpaties balsui ir nepadarei, kaip reikalavo jo didi rustybė prieš Amalėką, todėl Viešpats tau šiandien padarė, ką tu kenti. ¹⁹ Viešpats duos draug su tavim taipogi Izraėlį į Pilistymų rankas; rytoj gi tu ir tavo suns busite su manim; bet ir Izraėlio stovyklas Viešpats paduos į Pilistymų rankas. ²⁰ Saulius tuoju parpuolė ant žemės, nes jis labai nusigando Samuėlio žodžių, ir jame nebebuvo stiprybės, nes jis visą tą dieną buvo nevalgęs.

²¹ Taigi, ana moteriškė priėjo prie Sauliaus (nes jis buvo labai nusigandęs) ir jam tarė: Štai, tavo tarnaitė paklausė tavo balso, ir aš stačiau savo gyvybę į pavojų ir paklausiau tavo žodžių, kuriuos man kalbė-

toji dvasia gali užganėdinti žmonių žingeidumą savo ypatingu įsikišimu arba žmogaus pajautimų apgavimu. Šioje vietoje nieko nėra pasakyta apie užkeikimą, ir jei jis būtų buvęs, Dievas nebūtų leidęs pasirodyti Samuėliui, kurs apsireiškia peršviestas (13. e.), sužadina Sauliuję pagarbą (14. e.) o ne išgąstį, kaip ir kitur panašūs apsireiškimai, ir kurs pats su

juo be moteriškės tarpininkavimo kalbasi. Todėl tikriausiai pats Dievas buvo siuntęs Samuėlį. — (16) *Perėjo prie tavo priešininko*. Ebr. t. galima išversti taip: tapo neprieteliu. — (19) *Busite su manim*: mirusiųjų buveinėje. Tačiau Samuėlis tuo pačiu nesako, kad Saulius gaus miręs lygį su juo laimę. — (22) *Kad valgydamas...* Nors ir žiniajimu užsiiman-

Nunc igitur audi et tu vocem ancillæ tuæ, et ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, et possis iter agere. ²³ Qui renuit, et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier, et tandem audita voce eorum surrexit de terra, et sedit super lectum. ²⁴ Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit, et occidit eum: tollensque farinam, miscuit eam, et coxit azyma, ²⁵ et posuit ante Saul et ante servos ejus. Qui cum comedissent, surrexerunt, et ambulaverunt per totam noctem illam.

Caput XXIX. ¹ Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Aphec: sed et Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Jezrahel. ² Et sarpas quidem Philisthiim incedebant in centuriis et millibus: David autem et viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis. ³ Dixeruntque principes Philisthiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, et est apud me multis diebus, vel annis, et non inveni in eo quidquam ex die qua transfugit ad me, usque ad diem hanc? ⁴ Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, et dixerunt ei: Revertatur vir iste, et sedeat in loco suo, in quo constituisti

jai. ²² Taigi, dabar ir tu paklausyk mano balso, o aš padėsiu prieš tave duonos kąsnį, kad valgydamas sustiprėtumei ir galėtumei keliauti. ²³ Jis atsisakė ir tarė: nevalgysiu. Bet jo tarnudu ir moteriškė privertė jį, ir galop, paklausęs jų balso, jis atsikėlė nuo žemės ir atsisėdo ant patalo. ²⁴ Ana gi moteriškė turėjo namie penimą veršiuką; ji pasiskubino ir jį paplovė; o ėmus miltų, juos išmaišė, iškepė neraugintos duonos ²⁵ ir padėjo ties Saulium ir jo tarnais. Jie gi pavalgę atsikėlė ir ėjo atgal visą tą naktį.

29. perskyrimas. ¹ Taigi, visi Pilistymų buriai susirinko Afėke; bet ir Izraėlis sustatė stovyklas prie šaltinio, buvusio Jezraėlyje. ² Pilistymų kunigaikščiai ėjo su savo šimtinėmis ir tukstančiais; Dovidas gi ir jo žmonės buvo paskutiniame buryje su Achiu. ³ Tuomet Pilistymų kunigaikščiai tarė Achiui: Ką čia daro šitie Ebrajai? Achis gi atsakė Pilistymų kunigaikščiams: Ar jūs nepažįstate Dovo. kurs buvo Izraėlio karaliaus Sauliaus tarnas ir yra pas mane daugeli dienų ir metų, o aš neradau jame nieko peiktino nuo tos dienos. kurioje atbėgo pas mane, iki šiai dienai? ⁴ Bet Pilistymų kunigaikščiai supyko ant jo ir jam tarė: Tegul tas vyras grįžta ir sėdi savo vietoje, kurioje jį įstatai,

čia moteriškei Saulius, sutikdamas valgyti jos namuose, tikrai nebepadarys nieko pikta.

(29, 1) Afėke. Netoli Jezraėlio, Isakaro giminės plostė. Tas Afėkas atskirtinas nuo minėtojo aug. 4, 1. Čionai minimi at-

sitikimai, įvykusieji anksčiau už tuos, apie kuriuos kalbama aug. 28, 4, kuomet Pilistymai tebesirinko kovon ir nebuvo dar prisiartinę prie Izraėlitų; todėl ir jų stovyklų vietas išvardijamos kitos. — (3) Daugelių dienų ir metų: ilgai, apie dve-

eum, et non descendat nobiscum in praelium, ne fiat nobis adversarius, cum praeliari cœperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris? ⁵ Nonne iste est David, cui cantabant in choris, dicentes:

Percussit Saul in millibus suis,

et David in decem millibus suis?

⁶ Vocavit ergo Achis David, et ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, et bonus in conspectu meo: et exitus tuus, et introitus tuus mecum est in castris: et non inveni in te quidquam mali ex die qua venisti ad me, usque in diem hanc: sed satrapis non places. ⁷ Revertere ergo, et vade in pace, et non offendas oculos satraparum Philisthiim. ⁸ Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, et quid invenisti in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, et pugnem contra inimicos domini mei regis? ⁹ Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei: sed principes Philisthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in praelium. ¹⁰ Igitur consurge mane tu, et servi domini tui, qui venerunt tecum: et cum de nocte surrexeritis, et cœperit

ir teneeina su mumis į kovą, kad netaptu mums priešininku, kada pradėsime kovoti; nes kaipgi kitaip jis galės permaldauti savo poną, jei ne ant mūsų galvų? ⁵ Argi tai ne tas pats Dovidas, kuriam dainavo šokiuose, sakydami:

Saulius užmušė savo tukstančius,

o Dovidas savo dešimtis tukstančių?

⁶ Achis tat pasiškaukė Dovidą ir jam tarė: Kaip Viešpats gyvas, tu esi ištikimas ir geras mano akyvaizdoje; tavo išėjimas ir įėjimas draug su manim stovykloje man tinka, ir aš neradau tavyje nieko pikta nuo tos dienos, kurioje atėjai pas mane iki šiai dienai, bet kunigaikščiams tu nepatinki. ⁷ Grižk tat ir eik ramybėje ir neerzink Pilistymų kunigaikščių akių. ⁸ O Dovidas tarė Achiui: Tai ką gi aš padariau ir ką radau manyje, tavo tarne, nuo tos dienos, kurioje radausi tavo akyvaizdoje iki šiai dienai, kad neeičiau ir nekovočiau prieš mano pono karaliaus neprietelius? ⁹ Atsakydamas gi Achis kalbėjo Dovidui: Zinau, kad tu geras mano akyse, kaip Dievo aniolas; bet Pilistymų kunigaikščiai tarė: Jis neeis su mumis į kovą. ¹⁰ Taigi, rytrytą pakilk tu ir tavo pono tarnai, kurie atėjo draug su tavim; o atsikėlę nakčia, kada pradės aušti, ei-

jus metus. — (5) *Kuriam dainavo šokiuose...* Vz. aug. 18, 6-8; 21, 11. — (6) *Viešpats.* Kad labiau įtikrintu Dovidą, Achis jam prisiekia Izraelio Viešpaties, Jahvės vardu. — *Tavo išėjimas ir tavo įėjimas*, t. y. visas tavo pasielgimas. — (8) *Tai ką aš padariau...* Dovidas be abejonės neturėjo užmanymo kovoti prieš Izraelitus; bet kaip tik jis mato, kad

galės atsitraukti, jis apsimeta norįs pasilikti ir tik nenoriai atsitraukias, idant dar labiau padidintu Achio pasitikėjimą savimi. — (9) *Kaip Dievo aniolas.* Achis nesigali pagyrimų, kad Dovidas nemanytu, būk jis pats norįs jį prašalinti. — (10) *Tavo pono tarnai.* Achis vadina Dovidą būrį Sauliaus tarnais, kad labiau papaiškėtų, kodėl Dovidas negali

dilucescere, pergite. ¹¹ Surrexit itaque de nocte David ipse et viri ejus, ut proficiscerentur mane, et reverterentur ad terram Philisthiim: Philisthiim autem ascenderunt in Jezrahel.

Caput XXX. ¹ Cumque venisset David et viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succenderant eam igni. ² Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum: et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. ³ Cum ergo venissent David et viri ejus ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores suas, et filios suos, et filias ductas esse captivas, ⁴ levaverunt David et populus qui erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ. ⁵ Siquidem et duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli. ⁶ Et contristatus est David valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque viri super filiis suis, et filiabus: confortatus est autem David in Domino Deo suo. ⁷ Et ait ad Abiathar sacer-

kite sau. ¹¹ Taigi, Dovidas draug su savo tarnais atsikėlė nakčia, kad rytmetį eitu ir sugrižtu į Pilistymų žemę. Pilistymai gi patraukė į Jezraėlį.

30. perskyrimas. ¹ Kada Dovidas ir jo vyrai atėjo trečią dieną Sikelėgan, Amalėkitai buvo įsiveržę iš pietų pusės į Sikelėgą, buvo paėmę Sikelėgą, jį sudeginę ² ir išsivedę iš jo nelaisvėn moteris ir kitus nuo mažiausio iki didžiam; jie nebuvo užmušę nei vieno, bet išsivedė su savim ir grįžo savo keliu. ³ Taigi, kada Dovidas ir jo vyrai atėjo į miestą ir rado jį sudegintą, o savo pačias, savo sunus ir dukteris išvestas nelaisvėn, ⁴ Dovidas ir su juo buvusiųjų žmonės pakėlė savo balsus ir verkė, kolei jiems nepritruko ašarų. ⁵ Nes ir dvi Dovidoto moteri Achinoama Jezraėlietė ir Nabalio iš Karmelio našlė Abigailė buvo nuvesti nelaisvėn. ⁶ Dovidas buvo labai nuliudęs, kadangi žmonės norėjo užmušti jį akmenimis, nes kiekvieno vyro dušia buvo apkartusi dėlė jų jūjų sunų ir dukterų. Bet Dovidas rado patiprinimą Viešpatyje, savo Dievuje. ⁷ Jis tarė Achi-

kovoti Pilistymų eiliose. — (11) *Patraukė į Jezraėlį*. Dovidoto prašalinimas iš Pilistymų kariuomenės tarpo įvyko kelyje, ir tik paskui Pilistymai prisiartinio prie Izraėlitų.

(30, 1) *Atėjo trečią dieną*: atsiskyrę nuo Pilistymų kariuomenės. — *Iš pietų pusės*. Anot ebr. t.: iš Negebo, t. y. iš pietinės Palestinos pakraščio. Amalėkitai, naudodamies ta aplinkybe, kad visi vyrai, tinkantį į kovą, buvo išėję prieš Izraėlį, dabar keršija už Dovidoto užpuldin-

ėjimą, apie kuriuos Achis nežinojo. Vž. aug. 27, 8. — (2) *Nebuvo užmušę*: nes niekas nesipriešino, pasilikus mieste tik moterims ir vaikams. — (6) *Norėjo užmušti*: Nuliudę ir suerzinti jie užmiršo, kad ir pats Dovidas buvo lygiai nukentėjęs; jie rasi manė, kad Dovidui anksčiaus reikėjo pasirupinti, idant toki nelaimė neatsitiktų. — *Rado patiprinimą Viešpatyje...* Laimės ir nelaimės valandoje Dovidoto tikėjimas ir pasitikėjimas Dievu pasilieka tvirtas, ir dabar j's bėga prie

dotem filium Achimelech: Ap-
plica ad me ephod. Et appli-
cavit Abiathar ephod ad David,
8 et consuluit David Dominum,
dicens: Persequar latrunculos
hos, et comprehendam eos, an
non? Dixitque ei Dominus: Per-
sequere: absque dubio enim com-
prehendes eos, et excuties præ-
dam.

9 Abiit ergo David ipse, et
sexcenti viri qui erant cum eo,
et venerunt usque ad torrentem
Besor: et lassī quidam substi-
terunt. 10 Persecutus est autem
David ipse, et quadringenti vi-
ri: substiterant enim ducenti,
qui lassī transire non poterant
torrentem Besor. 11 Et invene-
runt virum Ægyptium in agro,
et adduxerunt eum ad David:
dederuntque ei panem ut come-
deret, et biberet aquam, 12 sed
et fragmen massæ caricarum,
et duas ligaturas uvæ passæ.
Quæ cum comedisset, reversus
est spiritus ejus, et refocillatus
est: non enim comederat panem,
neque biberat aquam, tribus die-
bus et tribus noctibus. 13 Dixit
itaque ei David: Cujus es tu?
vel unde? et quo pergis? Qui
ait: Puer Ægyptius ego sum,
servus viri Amalecitæ: dereli-
quit autem me dominus meus,
quia ægrotare cœpi nudiuster-
tius. 14 Siquidem nos erupimus
ad australem plagam Cerethi,
et contra Judam, et ad meri-
diem Caleb, et Siceleg succen-
dimus igni. 15 Dixitque ei Da-

melėko sunui Abiatarui: Atnešk
pas mane efodą. Taigi, Abiata-
ras atnešė pas Dovidą efodą. 8
O Dovidas teiravosi Viešpaties,
sakydamas: Ar man reikia vy-
ties šituos plėšikus ir ar aš juos
nutversiu, ar ne? O Viešpats
jam tarė: Vykies, nes tu beabe-
jonės nutversi juos ir atvaduo-
si grobį.

9 Taigi, Dovidas ir šeši šim-
tai vyrų, kurie buvo draug su
juo, išėjo ir atėjo iki Besoro
upeliui; čionai kaikurie pavargę
sustojo. 10 Pats gi Dovidas ir
keturi šimtai vyrų vijosi toliaus,
nes du šimtu buvo sustoję: jie
pavargę negalėjo pereiti per Be-
soro upelį. 11 Jie rado lauke Ai-
gyptietį vyrą ir atvedė jį pas
Dovidą, davė jam duonos val-
gyti ir vandens atsigerti, 12 tai-
pogi gabalą suspaustų čiuplų
ir du rišelių džiovintų vynuog-
gių. Kaip jis tai suvalgė, jo dva-
sia atsigavo, ir jis atsipeikėjo;
nes jis tris dienas ir tris naktis
nebuvo ragavęs duonos, nei gė-
ręs vandens. 13 Taigi, Dovidas
jam tarė: Keno tu? iš kur? ir
kur eini? Jis atsakė: Aš esu Ai-
gyptietis, vieno Amalėkito ver-
gas; paliko gi mane mano po-
nas dėlto, kad aš užvakar su-
sirgau. 14 Nes mes buvome įsi-
veržę į pietinį Keretiečių pa-
kraštį, į Judą ir į Kalėbo pie-
tus, o Šikelėgą sudeginome. 15
Dovidas jam tarė: Ar gali ma-

to paties malonių šaltinio, jieško pagal-
bos ir ją randa.

(9) *Iki Besoro upeliui.* Tas upelis mi-
nimas tik šitoje vietoje; spėjama, kad tai
dabartinis Wadi Es-Serija, į pietus
nuo Gazos. — *Pavargę.* Atsiskyrę nuo

Pilistymų jie keliavo Šikelėgan tris die-
nas, o dabar, neturėdami užtektinai mai-
sto, vėl vijosi plėšikus. Plg. 1 Kron. 12,
20. — (11) *Rado lauke Aigyptietį:* apal-
pusį. — (14) *Į Kalėbo pietus:* Kalėbo
giminei priderėjo Ebronas. Plg. Joz. 14,

vid: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quod non occidas me, et non tradas me in manus domini mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et juravit ei David. ¹⁶ Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ comedentes et bibentes, et quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, et spoliis quæ ceperant de terra Philistiim, et de terra Juda. ¹⁷ Et percussit eos David a vespere usque ad vespem alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, et fugerant. ¹⁸ Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitarum, et duas uxores suas eruit. ¹⁹ Nec defuit quidquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spoliis, et quæcumque rapuerant, omnia reduxit David. ²⁰ Et tulit universos greges et armenta, et minavit ante faciem suam: dixeruntque: Hæc est præda David.

²¹ Venit autem David ad ducentos viros, qui lassii substituerant, nec sequi potuerant David, et residere eos jusserat in torrente Besor: qui egressi sunt obviam David, et populo qui erat cum eo. Accedens autem

ne nuvesti prie to burio? Jis atsakė: Prisiekk man Dievu, kad manęs neužmuši ir neatiduosi manęs į mano pono rankas, o aš tave nuvesiu prie to burio. Taigi, Dovidas jam prisiekė. ¹⁶ Kada jis jį nuvedė, štai jie buvo susėdę plačiai ant žemės, valgė ir gėrė, tarsi iškilmingą šventę švėsdami už visą grobį ir išplėšas, kurias buvo paėmę iš Pilistymų žemės ir iš Judo žemės. ¹⁷ Dovidas juos mušė nuo vakaro iki kitos dienos vakarui, ir neivienas iš jų neištruko, kaip tik keturi šimtai jaunikaičių, kurie užsėdo ant kupranugarių ir pabėgo. ¹⁸ Dovidas tat atėmė visa, ką buvo paėmę Amalėkitai; išliuosavo taipogi dvi savo moteri. ¹⁹ Nepasigedo nieko nuo mažo iki didžiam, nei sunų nei dukterų, nei grobio; ir ką tik jie buvo išplėšę, Dovidas visa sugražino atgal. ²⁰ Jis ėmė visas avis ir galvijus ir ginėsi pirm savęs, ir jie sakė: Tai Dovidą grobis.

²¹ Dovidas gi atėjo pas du šimtu vyrų, kurie nuvargę buvo apsistoję ir nebegalėjo sekti Dovidą, kuriems jis buvo liepęs pasilikti prie Besoro upelio; jie išėjo pasitiktų Dovidą ir buvusių su juo žmonių; o Dovidas

13. — (15) *Neatiduosi...* Jo ponas ir taip buvo beširdis; sugrąžintas gi Dovidą, jis nieko nebegalėjo laukti, kaip tik nuožmaus kankinimo; bet ir prieš Dovidą jis jautėsi kaltas, nes dalyvavo užpuolime ant Sikelėgo; todėl jis nori gauti iš Dovidą už patarnavimą prisieką dviejuose dalykuose. — (16) *Jie buvo susėdę...* Amalėkitai visai nelaukė užpuolimo, nes žinojo, kad Dovidas buvo iškeliavęs į šiaurę su Pilistymais. — (17) *Nuo vakaro...* Ebr. t.

nuo aušros iki kitos dienos vakarui. Amalėkitai kovojo už lobį ir gyvybę. Ir nakčiai užėjus negalėjo visi ištrukti, nes kairie iš jų (anot LXX ver g a i), paėmę kupranugarius, patįs vieni pabėgo. — (19) *Nei grobio...* Dovidas atėmė ne tik tai, ką Amalėkitai buvo išplėšę Sikelėge, bet dar ir jų pačių lobį, kurio žymi dalis teko pačiam Dovidui.

(21) *Pasveikino juos ramiai.* Tai buvo ženklas, kad Dovidas jų nekaltino už jų

David ad populum, salutavit eos pacifice. ²² Respondensque omnis vir pessimus, et iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de praeda, quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua et filii: quos cum acceperint, recedant. ²³ Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei de his, quæ tradidit nobis Dominus, et custodivit nos, et dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras: ²⁴ nec audiet vos quisquam super sermone hoc: æqua enim pars erit descendantis ad prælium, et remanentis ad sarcinas, et similiter dividunt. ²⁵ Et factum est hoc ex die illa, et deinceps constitutum et præfinitum, et quasi lex in Israel usque in diem hanc. ²⁶ Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de præda senioribus Juda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini: ²⁷ his, qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad meridiem, et qui in Jether, ²⁸ et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, ²⁹ et qui in Rachal, et qui in uribus Jerameel, et qui in uribus Ceni, ³⁰ et qui in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athach,

priešęs prie burio, pasveikino juos ramiai. ²² Bet visi piktieji ir nelabieji iš tarpo tų vyrų, kurie buvo nuėję su Dovidu, atsiliepdami, tarė: Kadangi jie neėjo su mumis, todėl mes jiems neduosime nieko iš grobio, kurį atėmėme; ir tegul kiekvienam bus gana jo pačios ir vaikų, kuriuos atsiėmę tegul atsi-traukia. ²³ Dovidas gi tarė: Ne-taip darysite, mano broliai, su tuo, ką Viešpats mums davė, kurs mus sergėjo ir padavė į mūsų rankas patraukusius prieš mus plėšikus; ²⁴ ir neivienas neprivalo jusų klausyti tame dalyke; nes lygi bus dalisėjusio į kovą ir pasilikusio prie naštų, ir jie dalinsis lygiai. ²⁵ Taip ir daryta, pradedant nuo tos dienos ir paskiaus; buvo paskirta ir nutarta ir pasidarė tarsi įstatymas Izraelyje iki šiai dienai. ²⁶ Dovidas tat atėjo į Sikelėgą ir siuntė iš grobio dovanų savo artimams Judo vyresniesiems, sakydamas: Priimkite palaiminimą iš Viešpaties neprietelių grobio. ²⁷ Butent, jis siuntė tiems, kurie buvo Bėtelyje, Ramote pietuose, Jėteryje, ²⁸ kurie buvo Aroeryje, Se-famote ir Estame, ²⁹ kurie buvo Rachale, Jeramėelio miestuose ir Kenio miestuose, ³⁰ kurie buvo Aramoje, prie Asa-

pasilikimą toje vietoje. — (25) *Taip ir daryta...* Apie tokį grobio dalinimą kalbama jau Mozės įstatyme (Sk. 31, 27. 1 Joz. 22, 3); bet kas seniaus buvo įsakyta daryti atskiruose atsitikimuose, tai dabar virsta visiems nuolat užlaikytinu įstatu. — (26) *Siuntė iš grobio...* Dovidas dovanomis norėjo padėkoti jiems už pagalbą, kurią pas juos rado, bėsisau-godamas Sauliaus, pas vienus sustiprinti, o pas kitus įgyti palankumą ateičiai, gal-op atkreipti visų akis į savo laimėjimą,

kas buvo ypač svarbu tuo laiku, kada Saulius buvo Piliistų apgalėtas ir užmuštas. — *Palaiminimą.* Plg. aug. 25, 27. — (27) *Bėtelyje.* Joz. 19, 4 jis vadinasi Bėtulių, 1 Kron. 4, 30 Bātuėliu. — *Ramote pietuose.* Ebr. t.: Negebo Ramote. Vz. Joz. 19, 8. — *Jėteryje.* Ebr. *Jat-thir.* Vz. Joz. 15, 48. — (29) *Jeramėlio...* Plg. aug. 27, 10. — (30) *Aramoje.* Ebr. t.: *Chormah.* Vz. 14. 45; Sk. 12, 14 ir k.

³¹ et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, et viri ejus.

Caput XXXI. ¹ Philisthiim autem pugnabant adversum Israel: et fugerunt viri Israel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. ² Irrueruntque Philisthiim in Saul, et in filios ejus, et percusserunt Jonathan, et Abinadab, et Melchisua filios Saul, ³ totumque pondus praelii versum est in Saul: et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a sagittariis. ⁴ Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et percute me: ne forte veniant incircumcisi isti, et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio terrore perterritus: arripuit itaque Saul gladium, et irruit super eum. ⁵ Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. ⁶ Mortuus est ergo Saul, et tres filii ejus, et armiger illius, et universi viri ejus in die illa pariter. ⁷ Videntes autem viri Israel, qui erant trans vallem, et trans Jordanem, quod fugissent viri Israelitae, et quod mortuus esset Saul, et filii ejus, reliquerunt civitates

no ežero ir Atache, ³¹ kurie buvo Ebrone ir kitiems, kurie buvo tose vietose, kame anksčiau buvo pasilikęs pats Dovydas ir jo vyrai.

31. perskyrimas. ¹ Pilstymai gi kovojo prieš Izraelį, o Izraelio vyrai bėgo nuo Pilstymų veido ir krito užmušti ant Gelboės kalno. ² Pilstymai užpuolė ant Sauliaus ir ant jo sunų, užmušė Sauliaus sunus Jonatą, Abinadabą ir Melkisua, ³ ir visas kovos smarkumas buvo atkreiptas prieš Saulių; jį pasivijo šauliai su kilpiniais, ir jis liko šaulių sunkiai sužeistas. ⁴ Tuomet Saulius tarė savo ginklanešiui: Išsitrauk iš makščių savo kalaviją ir užmušk mane, kad kartais neateitu šitie neapipjaustytieji ir tyčiodamies iš manęs neužmuštu manęs. Bet jo ginklanešis nenorėjo, nes buvo apimtas didžiausio išgąščio, todėl Saulius nutvėrė kalaviją ir pats ant jo puolė. ⁵ Tai pamatęs jo ginklanešis, butent, kad Saulius miręs, taipogi ir jis puolė ant savo kalavijo ir numirė draug su juo. ⁶ Taigi, tą dieną mirė Saulius ir draug su juo trys jo sunys, jo ginklanešis ir visi jo vyrai. ⁷ Izraelio gi vyrai, buvusieji už slėnio ir anapus Jordano, pamatę, kad Izraelio vyrai pabėgo, ir kad Saulius ir jo sunys buvo mirę, paliko savo miestus ir pabėgo; o

(31, 1) *Pilstymai gi kovojo...* Vz. aug. 29, 11. Plg. 1 Kron. 10, 1... -- (2) *Jonatą, Abinadabą...* Vz. aug. 14, 49. -- (3) *Liko... sunkiai sužeistas.* Ebr. t.: buvo labai nugąsdintas. -- (4) *Kad kartais neateitu...* Mintis, kad Pilstymai galėtu tyčioties iš Sauliaus, jam rodosi baisesnė už pačią mirtį. Ginklanešis paskirtas ginti karaliaus gyvybę, o ne atimti; todėl

bijodamas atsakomybės jis ne tik nesutinka nužudyti Sauliaus, bet dar pats save nusižudo, sekdamas savo pono pavyzdį, kurs pasirėmęs ant kalavijo, pats save juo pervėrė. -- (6) *Visi jo vyrai:* kurie buvo arčiau karaliaus ir turėjo jį sergėti. Išsigelbėjo Sauliaus kariuomenės vadas Abneris ir ketvirtasai jo sunus Isbosėtas, kurs rasi visai nedalyvavo kovoje.

suas, et fugerunt: veneruntque Philisthiim, et habitaverunt ibi.

⁸ Facta autem die altera, venerunt Philisthiim, ut spoliarent interfectos, et invenerunt Saul et tres filios ejus jacentes in monte Gelboe. ⁹ Et præciderunt caput Saul, et spoliaverunt eum armis: et miserunt in terram Philisthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum, et in populis. ¹⁰ Et posuerunt arma ejus in templo Astaroth, corpus vero ejus suspenderunt in muro Bethsan. ¹¹ Quod cum audissent habitatores Jabes Galaad, quæcumque fecerant Philisthiim Saul, ¹² surrexerunt omnes viri fortissimi, et ambulaverunt tota nocte, et tulerunt cadaver Saul, et cadavera filiorum ejus de muro Bethsan: veneruntque Jabes Galaad, et combusserunt ea ibi: ¹³ et tulerunt ossa eorum, et sepelierunt in nemore Jabes, et jejunaverunt septem diebus.

Pilistymai atėjo ir čionai apsigyveno.

⁸ Rytdienai atėjus, Pilistymai atvyko užmuštųjų plėštų ir rado Saulių ir tris jo sunus, gulinius ant Gelboės kalno. ⁹ Jie nukirto Sauliaus galvą, paėmė jo ginklus ir išsiuntė į Pilistymų žemę aplinkui, kad tai būtų apskelbta stabų šventyklose ir tarp žmonių. ¹⁰ Jo ginklus jie padėjo Astartės šventykloje, jo gi lavoną pakorė ant Betsano muro. ¹¹ O Galaado Jabės gyventojai, išgirdę, ką Pilistymai buvo padarę Sauliui, ¹² pakilo visi drąsiausieji vyrai,ėjo visą naktį, ėmė Sauliaus lavoną ir trijų jo sunų lavonus nuo Betsano muro, sugrižo į Galaado Jabę ir čionai juos sudegino. ¹³ Paskui jie ėmė jų kaulus, palaidojo Jabės miške ir alkino save septynias dienas.

(9) *Išsiuntė į Pilistymų žemę...*: kaip apgalėjimo ženklus. Anot, 1 Kron. 10, 10 Sauliaus galva buvo nunešta Dagono šventyklon. — (10) *Betsano*. Miestas prie pašaknės Gelboės kalnų rytuose Jordano slėnyje; dabar Beisau. — (11 - 13) *Galaado Jabės gyventojai...* Tai buvo jų dėkingumo ženklas už kitados jiems suteiktą pagalbą (vz. aug. 11, 1...). Norėdami apsaugoti Sauliaus ir jo sunų lavonus

nuo tolesnio išniekinimo, Galaadiečiai juos sudegino, nors tai paprastai darydavo tik su didžiųjų prasikaltėlių lavonais (vz. Kun. 20, 14; 21, 9). Kaulus palaidojo, anot ebr. t., po tamarisko medžių. Paskiaus, liepiant Dovidui, jie buvo perkelti ir palaidoti Gabaoje (vz. 2 Kar. 21, 12 - 14). Neapleido Galaadiečiai ir gedėjimo už numirusius. Plg. Prad. 50, 10; 2 Kar. 1. 12; 3, 35.

Liber secundus Samuelis,
quem nos SECUNDUM RE-
GUM dicimus.

Antroji Samuėlio knyga,
kurią mes vadiname ANTRA-
JA KARALIŲ.

III. Karaliaus Dovid 1. Dovidas karalius Ebrone.

1) Dovid 1. Dovidas karalius Ebrone.

Caput I. ¹ Factum est autem, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur a cæde Amalec, et maneret in Siceleg duos dies. ² In die autem tertia apparuit homo veniens de castris Saul veste conscissa, et pulvere conspersus caput: et ut venit ad David, cecidit super faciem suam, et adoravit. ³ Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel fugi. ⁴ Et dixit ad eum David: Quod est verbum quod factum est? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, et multi corruentes e populo mortui sunt: sed et Saul et Jonathas

1. perskyrimas. ¹ Atsitiko, kad, mirus Sauliui, Dovidas sugrižo, sumušęs Amalėkitus, ir pasiliko dvi dieni Sikelėge. ² Trečią gi dieną pasirodė žmogus, ateinąs iš Sauliaus stovyklos sudraskytuose drabužiuose ir su apibarstyta dulkėmis galva. Kada jis atėjo pas Dovidą, puolė ant savo veido ir atidavė pagarbą. ³ Dovidas jam tarė: Iš kur ateini? Jis jam atsakė: Išbėgau iš Izraelio stovyklos. ⁴ Tuomet Dovidas jam sakė: Kas gi tenai atsitiko? pasakyk man. Jis tarė: Tauta pabėgo iš kovos, ir daugelis iš tautos krito ir žuvo, bet taipogi Saulius ir jo sunus

Trečioji Samuėlio knygos dalis (1, 1-20, 26) paskirta karaliaus Dovid istorijai, kurioje parodoma, kaip amžinasis Dievo sostas buvo įsteigtas ir patvirtintas Dovid namuose. Taigi, čionai visų pirma matome, kaip, mirus Sauliui, Dovidas buvo pripažintas išpradžios tik Judo giminės karaliumi ir kaip jis turėjo gana ilgai kovoti su Sauliaus namais, kolai įgijo valdžią ant viso Izraelio (1, 1-4, 12).

1, 1-27. Karaliaus Dovid istorija prasideda prašymu Dovid 1. Dovidas karalius Ebrone.

liaus ir Jonato mirties. Patyręs apie jų dviejų mirtį, Dovidas liepia nužudyti tą, kurs buvo apsiskelbęs Sauliaus užmušėju (1-16), ir gražios giesmės žodžiais apraudo žuvusio karaliaus ir jo sunaus mirtį (17-27).

(1, 1) Sugrižo, sumušęs. Vž. 1 Kar. 30, 1... — (2) Sudraskytuose... Perplėsti drabužiai ir dulkėmis apibarstyta galva buvo gedulio ženklai Plg. 1 Kar. 4, 12. — (4) Jonatas. Jis buvo Dovidui mylimiausias, ir žinia apie jo mirtį turėjo la-

filius ejus interierunt. ⁵ Dixitque David ad adolescentem, qui nuntiabat ei: Unde scis quia mortuus est Saul, et Jonathas filius ejus? ⁶ Et ait adolescens, qui nuntiabat ei: Casu veni in montem Gelboe, et Saul incumbebat super hastam suam: porro currus et equites appropinquabant ei, ⁷ et conversus post tergum suum, vidensque me vocavit. Cui cum respondissem: Adsum: ⁸ dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego sum. ⁹ Et locutus est mihi: Sta super me, et interfice me: quoniam tenent me angustiae, et adhuc tota anima mea in me est. ¹⁰ Stansque super eum, occidi illum: sciebam enim quod vivere non poterat post ruinam: et tuli diadema quod erat in capite ejus, et armillam de brachio illius, et attuli ad te dominum meum huc.

¹¹ Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui erant cum eo, ¹² et planxerunt, et flevērunt, et jejunaverunt usque ad vesperam super Saul, et super Jonathan filium ejus, et super populum Domini, et super domum Israel, eo quod corruissent gladio. ¹³ Dixitque David ad juvenem qui nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis advenæ Amalecitiæ ego sum. ¹⁴ Et ait ad eum David: Quare non timuisti mittere manum tuam ut occideres Christum Domini? ¹⁵ Vocansque Da-

Jonatas užmušti. ⁵ Dovidas gi tarė jaunikaičiui, kurs jam tai pasakojo: Iš kur žinai, kad mirė Saulius ir jo sunus Jonatas? ⁶ O jaunikaitis jam atsakė: Netyčiomis atėjau į Gelboės kalną, o Saulius buvo pasirėmęs ant savo jieties, vežimai gi ir raiteliai artinosi prie jo; ⁷ ir atsigrižęs užpakalin ir mane pamatęs pasišaukė. Man atsakius: Aš čia, ⁸ jis man tarė: Kas tu esi? o aš jam atsakiau: Aš esu Amalėkitas. ⁹ Tuomet jis man kalbėjo: Stokies prieš mane ir mane užmušk, nes išgastis mane pagavo, ir dar visa gyvybė yra manyje. ¹⁰ Taigi, atsistojęs prieš jį, aš jį užmušiau, nes žinojau nebegalint jį gyventi po smugio; aš ėmiau buvusį ant jo galvos karaliaus vainiką ir nuo jo rankos apyrankę ir atnešiau čionai pas tave, mano poną.

¹¹ Dovidas gi pagavęs perplėšė savo drabužius, taipogi visi draug su juo buvusieji vyrai; ¹² jie dejavo, raudėjo ir alkino save iki vakarui dėlei Sauliaus ir jo sunaus Jonato, ir dėlei Viešpaties tautos ir dėlei Izraelio namų, nes buvo kritę po kalaviju. ¹³ Dovidas tarė jaunikaičiui, kurs jam buvo apskelbęs: Iškur tu? Tasai atsakė: Aš sunus žmogaus ateivio Amalėkito. ¹⁴ Tuomet Dovidas jam tarė: Kodėl nesibijojai pakelti savo rankos, kad užmuštumei Viešpaties pateptąjį? ¹⁵ Ir Dovidas, pasivadinęs

bai nuliudinti Dovidą.— (6) *Netyčiomis...* Žinnesis maišo tiesą su melu, sakydamas padaręs tokios dalykus, kuriais tikėjosi įtikti Dovidui ir užsipelnyti gausių dovanų. Plg. 1 Kar. 31, 1... — (10) *Kara-*

liaus vainiką ir... Tie dalykai tikrai turėjo priderėti Sauliui, nes jie gerai buvo žinomi Dovidui. Juos pamatęs jis daugiaus nebesiteirauja, nes visai tiki, kad Saulius miręs. — (13) *Aš sunus žmo-*

vid unum de pueris suis, ait: Accedens irruet in eum. Qui percussit illum, et mortuus est. ¹⁶ Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini.

¹⁷ Planxit autem David plantum hujusmodi super Saul, et super Jonathan filium ejus.

¹⁸ (Et praecepit ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in Libro justorum). Et ait:

Considera Israel pro his, qui mortui sunt

super excelsa tua vulnerati.

¹⁹ Inclyti, Israel super montes tuos interfecti sunt:

quo modo ceciderunt fortes?

²⁰ Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis:

ne forte lætentur filiae Philisthiim,

ne exultent filiae incircumcisorum.

²¹ Montes Gelboe,

vieną iš tarnų, tarė: Priėjęs užmušk jį. Tasai jį ištiko, ir jis mirė. ¹⁶ Dovidas gi jam sakė: Tavo kraujas ant tavo galvos, nes tavo burna kalbėjo prieš tave, kada sakė: Aš užmušiau Viešpaties pateptąjį.

¹⁷ Dovidas gi giedojo šitokią raudos giesmę apie Saulių ir jo sunų Jonatą, ¹⁸ (ir įsakė išmokyti Judo sunus kilpinio giesmės, kaip parašyta Teisiųjų knygoje). Jis tarė:

Atsimink, Izraeliau, tuos, kurie mirė,

sužeisti ant tavo augštumų.

¹⁹ Prakilnieji, o Izraeliau, užmušti ant tavo kalnų.

Kaip gi krito karžygiai?

²⁰ Nepasakokite Gėte, neskelbkite Askalono gatvėse,

kad kartais nesidžiaugtu Pilistymų dukteris,

kad nesilinksintu neapipjau-stytųjų dukteris.

²¹ Gelboės kalnai!

gaus... t. y. Amalékito, kurs buvo apsigyvenęs tarp Izraelitų, jų žemėje.— (16) *Tavo kraujas...* Visą kaltybę už Sauliaus užmušimą Dovidas meta ant to, kurs pasisakė jį užmušęs.

(17) *Giedojo... giesmę.* Ebr. ž. *j'gonen ginah* vartojami paprastai gedulio giesmėms arba elėgijoms pažymėti. Plg. žem. 3, 33. 34; 2 kron. 35, 25 ir k. Sudėta raudos giesmė liudija apie Dovidą gedulio tikrumą. Taip tai Saulius miręs buvo labiausiai to apraudotas, kurio jis gyvas budamas labiausiai nekenė. — (18) *Kilpinio giesmės.* Taip buvo pavadinta Dovidą elėgija, tikriausiai dėlto, kad joje paminėta Jonato mokėjimas šaudyti kilpiniu. — *Teisiųjų knygoje.* Tikriaus: Teisiojo knygoje. Vž. Joz. 10, 13. Samuėlio knygos autorius regimai nebuvo radęs tos giesmės šaltiniuose, kuriais jis naudojosi, rašydamas savo veikalą; todėl jis ją paėmė

iš minėtojo giesmių rinkinio. — *Jis tarė: Atsimink...* Šių žodžių iki eil. galui nėra ebr. t.; jie padaryti iš sekančios eil. ir įdėti Vulgaton pagal LXX; ir taip padaryta visai giesmei antrašas. Pačią giesmę, prasidedančią 19. e., galima taip padalinti: 19. e. giesmės įžanga, 20-24 e. gedulys dėl Sauliaus ir Jonato mirties, 25. 26 e. gedulys dėl Jonato atskirai ir 27. e. giesmės užbaiga.

(19) *Prakilnieji.* Ebr. t.: šlovė Izraelio. Karalius ir jo pirmgimis sunus buvo tikra tautos šlovė. — *Kaip gi krito...* Tie žodžiai yra atsikartojantis giesmės obalsis. Vž. 25. 27. e. — (20) *Nepasakokite Gėte...* Gėtas ir Askalonas čionai atstovauja visą Pilistymų kraštą. Dovidas trokšta, jei tai būtų galima, kad didi Izraelio nelaimė pasiliktų nežinoma Pilistymų krašte. Yra tai graži poetiška figura.—(21) *Gelboės kalnai...* Vieta kame atsitiko nelaimė. Visą gamta kviečiama

nec ros, nec pluvia veniant
super vos,
neque sint agri primitiarum:

quia ibi abjectus est clypeus
fortium,
clypeus Saul, quasi non esset
unctus oleo.

²² A sanguine interfectorum, ab
adipe fortium,
sagitta Jonathæ nunquam re-
diit retrorsum,
et gladius Saul non est re-
versus inanis.

²³ Saul et Jonathas amabiles, et
decori in via sua,
in morte quoque non sunt di-
visi:
aquilis velociores,
leonibus fortiores.

²⁴ Filiæ Israel super Saul flete,
qui vestiebat vos coccino in
deliciis,
qui præbebat ornamenta au-
rea cultui vestro.

²⁵ Quo modo ceciderunt fortes
in prælio?
Jonathas in excelsis tuis oc-
census est?

nei rasa, nei lietus tenekrin-
ta ant jusų,
ir jusų dirvos teneduoda pir-
muonių;
nes tenai šalin numestas kar-
žygių skydas,
skydas Sauliaus, lyg-kad ne-
butu buvęs pateptas aliejū-
mi.

²² Nuo užmuštųjų kraujo, nuo
karžygių taukų
Jonato vilyčia niekuomet ne-
grįžo atgal,
ir Sauliaus kalavijas nebuvo
ištrauktas veltui.

²³ Saulius ir Jonatas meilūs ir
dailūs savo gyvenime,
taipogi mirtyje nebuvo per-
skirti.
Juodu greitesniu už arelius,
drąsesniu už liutus.

²⁴ Izraelio dukteris, raudokite
Sauliaus,
kurs jus apvilkdavo purpura
gėriuose,
kurs suteikdavo auksinių pa-
grąžinimų jums pasipuošti.

²⁵ Kaipgi krito karžygiaikovoje?
Jonatas užmuštas ant tavo
augstumų!

dalyvauti Izraelio gedule. — *Dirvos te-
neduoda pirmuonių.* Pirmuonėms buvo
skiriami geriausi vaisiai. Gelboės kalnų
dirvos dabar nebevertos tos garbės, kad
iš jų būtų imama pirmuonės Viešpačiui.
— *Pateptas aliejumi.* Tie žodžiai tikriaus-
iai pasakyti ne apie skydą, kurs anot
kaikurių aiškintojų buvęs pateptas alie-
jumi, kad gražiai blizgėtų, bet apie patį
Saulių, kurs kaipo karalius buvo patep-
tas šventu aliejumi ir todėl tuo didesnė
atsitiko nelaimė, kad jojo skydas liko nu-
mestas ir suteptas. Kiti aiškintojai visą
šitą eil., laikydamies labiaus ebr. t., ver-
čia taip: Išdžiuk, o Gelboe, teneateina,
ant tavęs nei rasa, nei lietus! Jūs, mirties
laukai nes ten buvo suteptas karžygių
skydas ir dar aliejumi nepateptas (Jona-

tas) užmuštųjų krauju ir žmonių riebu-
mu. — (22) *Nuo užmuštųjų kraujo...* Gin-
klai, Jonato vilyčia ir Sauliaus kalavijas,
įvaizdinami, kaip geriantis kraują ir ry-
jantis kuuus. — (23) *Meilūs ir dailūs.*
Geriaus: mylimi ir meilūs, t. y. kuriuodu
vienas kitą mylėjo ir vienas kitam buvo
meilūs. — (24) *Raudokite Sauliaus...* Jos
nevienu sąkių pasitikdavo su linksmaionis
giesmėmis grįžtantį iš kovos Saulių; da-
bar gi ir joms reikia raudoti. — *Kurs
jus apvilkdavo...* Anot ebr. t.: kurs jus
apvilkdavo purpura ir margais drabužiais
(arba plona drobe), kurs auksiniais pa-
grąžinimais puošdavo jusų drabužius. —
(25) *Kaip gi krito...* Giesmės obalsis. —
Ir meilesnis. Palyginimais Dovidas apra-
šo didumą savo meilės į Jonatą. Tikriaus-

²⁶ Doleo super te frater mi Jonatha

decore nimis, et amabilis super amorem mulierum.

Sicut mater unicum amat filium suum,

ita ego te diligebam.

²⁷ Quo modo ceciderunt robusti, et perierunt arma bellica?

²⁶ Skaudu man dėlei tavęs, mano broli Jonate!

Tu buvai labai dailus ir buvai meilesnis už moterų meilę.

Kaip motina myli savo vietininių sūnų,

taip aš tave mylėjau.

²⁷ Kaip gi krito stiprieji ir žuvo kariškieji ginklai?

2) Patepimas Dovidovo karaliumi Ebrone ir pradžia kovos su Sauliaus namais.

Caput II. ¹ Igitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron. ² Ascendit ergo David, et duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli: ³ sed et viros, qui erant cum

2. perskyrimas. ¹ Dovidas teiravosi Viešpaties ir tarė: Ar man eiti į vieną iš Judo miestų? O Viešpats jam atsakė: Eik. Dovidas dar klausė: Kur eiti? Vėl jam atsakė: Ebronan. ² Taigi, Dovidas ten nuėjo draug su dviem savo pačiom, Achinoama Jezraėliete ir Nabalio našle Abigailė iš Karmelio; ³ Dovidas nusivedė taipogi buvusius draug

sios meilės pavyzdžiais statoma meilė tarp vyro ir pačios ir motinos meilė. Bet to antrojo palyginimo nėra ebr. t. ir kituose vertimuose. — (27) *Kariškieji ginklai*. Taip regisi čionai pavadinti tie patys Saulius ir Jonatas. — „Dovidas atkeršijo savo neprietelio mirtį, graudžiai apraudodamas jo žuvimą ir ilgai nesisavino priderančios jam valdžios, nes žinojo, kad ji pridera Dievui. Tuo jis pamokė žmones nesiveržti prie viešpatavimo, nors jis kam ir priderėtų, bet laukti, kad savo laiku būtų suteiktas“ (Ambr.).

2, 1 - 32. Dovidas, pasiteiravęs Viešpaties, ateina Ebronan, čionai patepamas Judo giminės karaliumi ir visų pirma dėkoja Javės gyventojams už tai, kad buvo palaidoję Saulių (1-7). Tuotarpu Sauliaus kariuomenės vadas Abneris apskelbia kitų giminii karaliumi Sauliaus sūnų Isbosetą (8-11) ir pradeda karę prieš Judo giminingą, bet lieka apgalėtas ir priverstas bėgti nuo Dovidovo vado Joabo, kurio brolių Asaėlių bėgdamas užmuša (12-32).

(2, 1) *Teiravosi Viešpaties...*: per buvusį draug su juo kunigą Abiatarą. Plg.

1 Kar. 10, 22. Dovidas teiraujasi Viešpaties visų pirma dėlto, kad jis nieko be jo valios nenorėjo daryti. Patirti gi tą valią buvo ypač dabar labai svarbu. Saulius buvo miręs, todėl rodėsi, kad jau buvo atėjusi ta valanda, kurioje Dievo žadėtoji valdžia turi tekti Dovidui. Bet apsisprendęs Pilstimų kraštą, kurių karaliaus Achio Dovidas skaitėsi tarnu ir padėjėju prieš Izraėlį, jis turėjo sukelti prieš save nepasitikėjimą Pilstimų, atėjusių gi Izraėlio žemėn galėjo jį čionai pasitikti kaip neprietelį. Tose aplinkybėse tik Dievas galėjo duoti Dovidui tikrą nurodymą. — *Ebronan*. Einant iš Sikelėgo, Ebronas buvo artimiausias didelis miestas žydų žemėje. Garbingas savo praeitimi, nes jame buvo Abraomo, Saros, Izaoko, Jokubo ir Lijos kapai (plg. Prad. 13, 18; 49, 29 ir k.), paskirtas kunigų o draug ir prieglandos miestu (Joz. 20, 1...), todėl dvejopai šventas, jis buvo tinkamiausia vieta laikiniam Judo karaliaus apsigyvenimui; be to, Dovidas čionai turėjo daugiausiai sau palankių žmonių (plg. 1 Kar. 30, 31). — (2) *Achinoama*... Vž. 1 Kar. 25, 39... — (3) *Ebrono miestuose*: mies-

eo, duxit David singulos cum domo sua: et manserunt in oppidis Hebron. ⁴ Veneruntque viri Juda, et unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Juda.

Et nuntiatum est David, quod viri Jabes Galaad sepelissent Saul. ⁵ Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelistis eum. ⁶ Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. ⁷ Confortentur manus vestrae, et estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Juda in regem sibi.

⁸ Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul tulit Isboseth filium Saul, et circumduxit eum per castra, ⁹ regemque constituit super Galaad, et su-

su juo vyrus, kiekvieną su jo šeimyna, ir jie pasiliko Ebrono miestuose. ⁴ Tuomet atėjo Judo vyrai ir patepė tenai Dovidą, kad karaliautu ant Judo namų.

Dovidui buvo pranešta, kad Galaado Jabės vyrai palaidoję Saulių. ⁵ Dovidas tat siuntė pas Galaado Jabės vyrus pasiuntinių ir jiems sakydino: Palaiminti jūs Viešpaties, kurie padarėte šitą mielaširdystę savo ponui Sauliui ir jį palaidojote. ⁶ Viešpats, tiesa, atsilygins jums už mielaširdystę ir ištikimybę, bet ir aš noriu padėkoti, kad jūs tą dalyką padarėte. ⁷ Tesustiprėja jūsų rankos ir bukite tvirtybės sunęs, nes nors jūsų ponas Saulius mirė, tečiaus Judo namai mane patepė sau karaliumi.

⁸ Nėro gi sunus Abneris, Sauliaus kariuomenės vadas, ėmė Sauliaus sunų Isbosetą ir vedė jį aplinkui per Stovyklas, ⁹ ir įstatė karaliumi ant Galaado,

teliuose ir sodžiuose, kurie priderėjo nuo Ebrono. — (4) *Patepė...* Pirmą sykį Dovidas buvo pateptas slapčia (1 Kar. 16, 3); tai buvo Dievo valios apreiškimas, kad Dovidas savaime laike turi tapti karaliumi; šitas antras ir paskiausias trečias patepimas (vz. žem. 5, 3) karaliumi ant viso Izraelio įvyko pritariant tautai ir davė Dovidui pavaldinių.

Kad Galaado Jabės... Vž. 1 Kar. 31, 11-13. Apraudojęs Saulių ir Jonatą Sikelegę, Dovidas tikriausiai pats teiravosi, kas atsitiko su jų lavonais. — (5) *Palaiminti...* Dovidas dėkoja, tarsi Galaadiečiai jam pačiam butu patarnavę; o draug parodo, kad jis negali būti neprietelis tų, kurie buvo mirusiojo prieteliais. — (7) *Tesustiprėja...* Rankos iš baimės nusileidžia, o sustiprėja, sugrįžus ramybei. Baimės priežastis buvo karaliaus mirtis. Judo giminė buvo patepusi karaliumi Dovidą sau, o ne kitoms giminėms; bet ta aplinkybė, kad jis karaliavo Judo plote, turėjo paraginti kitas gimines pripa-

žinti jį taipogi savo karaliumi. Todėl ta pasiuntinystė, per kurią Dovidas rupinosi patraukti prie savęs Galaado gyventojus tuo pačiu laiku, kada Abneris stengėsi juos patraukti Isboseto pusėn, buvo Dovidui labai gudriai sumanyta.

(8) *Isbosetą.* Tai buvo ketvirtas Sauliaus sunus, kurs augščiausias nebuvo dar išvardintas, kitur jis vadinasi Esbaaliu (ebr. *ʿEšbaʿal*, Baalo ugnis, arba sunaikintojas Baalo) ir tai rasi buvo tikras jo vardas, kurį paskiausias pakeista Isbosetu (ebr. *ʾIsboseth*, gėdos vyras). Plg. 1 Kar. 14, 49; 1 Kron. 8, 33; 9, 39. — *Per Stovyklas.* Ebr. t.: jis jį nuvedė į *Machainą*. Ta vieta, garsi Jokubo istorijoje (vz. Prad. 32, 2. 10), buvo anapus Jordano. Taigi, Abneris po pralaimėtos kovos ant Gelboės kalnų, nusivedė ketvirtąjį Sauliaus sunų į Užjordanį, kad jo nebepasiektu Pilistymai (plg. 1 Kar. 31, 7), ir čionai jį apgarsino karaliumi. — (9) *Gesuritų.* Taip vadinosi nedidelė tauta, gyvenusi į pietus nuo Ermono. Plg. Joz.

per Gessuri, et super Jezrahel, et super Ephraim, et super Benjamin, et super Israel univsum. ¹⁰ Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul cum regnare cœpisset super Israel, et duobus annis regnavit: sola autem domus Juda sequebatur David. ¹¹ Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum, et sex mensium.

¹² Eggressusque est Abner filius Ner, et pueri Isboseth filii Saul de castris in Gabaon. ¹³ Porro Joab filius Sarviæ, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt eis juxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt: hi ex una parte piscinæ, et illi ex altera. ¹⁴ Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Joab: Surgant. ¹⁵ Surrexerunt ergo, et transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Isboseth filii Saul, et duodecim de pueris David. ¹⁶ Apprehensoque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul: vocatumque est nomen lo-

ant Gesuritų, ant Jezraėlio, ant Efraimo, ant Benjamins ir ant viso Izraėlio. ¹⁰ Sauliaus sunus Isbosėtas turėjo keturias dešimtis metų, kada pradėjo karaliauti ant Izraėlio ir karaliavo dvejus metus; vien tiktai Judo namai sekė Dovidą. ¹¹ Laiko gi, kurį Dovidas pasiliko viešpataudamas Ebrone ant Judo namų, buvo septyneri metai ir šeši mėnesiai.

¹² O Nėro sunus Abneris ir Sauliaus sunaus Isbosėto tarnai išėjo iš Stovyklų Gabaonan. ¹³ Sarvijos gi sunus Joabas ir Dovid tarnai išėjo ir juos pasitikti prie Gabaono tvenkinio; o prisiartinę sustojo vieni ties kitais: vieni iš vienos tvenkinio pusės, kiti iš kitos. ¹⁴ Tuomet Abneris tarė Joabui: Teišeina priešakin jaunikaičiai ir težaidžia mūsų akyvaizdoje. O Joabas atsakė: Teišeina: ¹⁵ Taigi, iš Sauliaus sunaus Isbosėto pusės pakilo ir išėjo priešakin dvylika žmonių iš Benjamins, ir taipogi dvylika iš Dovid tarnų; ¹⁶ kiekvienas, nutvėręs stovėjusį prieš save už galvos, įsmėigė kalaviją į priešinininko šoną, ir perkrito visi draug, o ana

13, 13. Daugelis tečiaus aiškintojų spėja, kad čionai iškreiptas Asero giminės vardas. — *Jezraėlio*. Tai yra vardas miesto ir plataus slėnio, kuriame tas miestas buvo. Spėjama, kad šioje vietoje išvardinta Isakaro giminė. — (10) *Pradėjo karaliauti*... Iš šito pasakymo neaišku, ar tuojau Isbosėtas buvo Izraėlio pripažintas karaliumi, ar tik keletui metų prasiūkus po Sauliaus mirties. Isbosėtas buvo tik įrankis Abnerio rankose, nes valdžią ištikrųjų buvo pasisavinęs šitas paskutinysis.

(12) *Iš Stovyklų*: iš Machanaimo. Gabaonas buvo į šiaurvakarius nuo Jeruza-

lės. Plg. Joz. 9, 3. — *Sarvijos*. Sarvija buvo Dovid sesuo, Joabas gi jos vyriausias sunus. Vž. 1 Kron. 2, 16. — (14) *Težaidžia*. Įsriuktieji turėjo eiti imtynėmis ir parodyti savo mokėjimą vartoti ginklus, bet rasi be kraujo išliejimo, kad paskui abi pusi ramiai susitaikintu. Abneris regimai buvo gana ramus žmogus ir nemėgęs nuožmumo; bet visai kitoks buvo Joabo budas; jis neva pritaria Abneriui, bet duoda įsakymą saviesiems mušties ištikrųjų, kad kelias susitaikymui butu visai užkirstas. — (16) *Karžygių dirva*. Ebr. t.: Uolų, arba rasi kalavijų dirva.

ci illius: Ager robustorum, in Gabaon.

¹⁷ Et ortum est bellum durum satis in die illa: fugatusque est Abner, et viri Israel a pueris David. ¹⁸ Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Joab, et Abisai, et Asael: porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis, quæ morantur in silvis. ¹⁹ Persequebatur autem Asael Abner, et non declinavit ad dextram neque ad sinistram omit tens persequi Abner. ²⁰ Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait: 'Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum. ²¹ Dixitque ei Abner: Vade ad dextram, sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asael omittere quin urgeret eum. ²² Rursumque locutus est Abner ad Asael: recede, noli me sequi, ne compellam confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum. ²³ Qui audire contempsit, et noluit declinare: percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, et transfodit, et mortuus est in eodem loco: omnesque qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, et mortuus erat, subsistebant.

²⁴ Persequentibus autem Joab, et Abisai fugientem Abner, sol occubuit: et venerunt usque ad Collem aquæductus, qui est ex

vieta buvo praminta vardu: Karžygių dirva Gabaone.

¹⁷ Tą pačią dieną pakilo labai smarki kova, o Abneris ir Izraelio vyrai buvo Dovidą tar nų priversti bėgti. ¹⁸ Buvo gi tenai trys Sarvijos sūnūs Joabas, Abisajis ir Asaelis; Asaelis buvo greičiausias bėgėjas, kaip viena iš stirnų, pasiliekančių miškuose. ¹⁹ Asaelis ėmė vyties paskui Abnerį, nepasukdamas nei dešinėn nei kairėn ir nesiliau damas vyties Abnerį. ²⁰ Taigi, Abneris pažvelgė atgal ir tarė: Ar tu Asaelis? Tasai atsakė: Aš. ²¹ Abneris jam tarė: Eik dešinėn arba kairėn, nusitverk vieną iš jaunikaičių ir imk sau jo grobį. Bet Asaelis nenorėjo liauties jį vijęsis. ²² Abneris vėl kalbėjo Asaeliui: Atstok, neik paskui mane, kad nebučiau priverstas prismeigti tavęs prie žemės, nes paskui aš negalėčiau pakelti savo veido prieš tavo brolių Joabą. ²³ Bet jis nenorėjo paklausyti ir nenorėjo pasukti šalin; taigi, Abneris ištiko jį atkreipta jietimi į papilvę ir pervėrė, ir jis mirė toje pačioje vietoje, o visi eidami per tą vietą, kurioje buvo kritęs ir miręs Asaelis, sustodavo.

²⁴ Besivejant gi Joabui ir Abisajui bėgantį Abnerį, nusileido saulė, ir jie atėjo iki Vandentraukio kauburiui, kurs yra ties

— (21) *Nusitverk vieną...* Abneris visai nenori užmušti Asaelio, viena dėlto kad rasi jį skaito neįgyju sau priešiniakui, bet labiausiai dėlto, kad jis nenori ypač šaliai užgauti Joabo, kurio nuožmus budas jam buvo žinomas, o drang ir Dovidą, su kuriuo jis turėjo užmanymą visai susitaikinti.

ti. — (23) *Atkreipta jietimi:* jieties koto galu; bet ir jis buvo smailus, nes juo budavo įsmeigiama jietis žemei (vz. 1 Kar. 26, 7). Abneris regimai norėjo tik sužeisti Asaelį, kad jis nebegalėtų vyties. Asaelio žuvinimas aprašoma čionai gana plačiai dėlto, kad jis tapo Abnerio mir-

adverso vallis itineris deserti in Gabaon. ²⁵ Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner: et congregati in unum cuneum, steterunt in summitate tumuli unius. ²⁶ Et exclamavit Abner ad Joab, et ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? an ignoras quod periculosa sit desperatio? usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos? ²⁷ Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. ²⁸ Insonuit ergo Joab buccina, et stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen. ²⁹ Abner autem et viri ejus abierunt per campestria, tota nocte illa: et transierunt Jordanem, et lustrata omni Bethoron, venerunt ad castra. ³⁰ Porro Joab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum: et defuerunt de pueris David decem et novem viri, excepto Asaele. ³¹ Servi autem David percusserunt de Benjamin, et de viris, qui erant cum Abner trecentos sexaginta, qui et mortui sunt. ³² Tuleruntque Asael, et sepelierunt eum in sepulcro patris sui in Bethlehem: et ambulaverunt tota nocte Joab et viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

slėniu prie Gabaono tyrumos kelio. ²⁵ Benjamino sunų susirinko prie Abnerio ir, susispietę vienan burin, sustojo ant vieno kauburio viršūnės. ²⁶ O Abneris sušuko Joabui ir tarė: Ar gi tavo kalavijas siaus iki sunaikinimui? ar nežinai, kad vilties nustojimas pavojingas dalykas? iki kolei nepasakysi žmonėms, kad mestu vijęsis savo brolius? ²⁷ O Joabas tarė: Kaip Viešpats gyvas, jei butumei kalbėjęs, jau rytą tauta butu paliovusi vyties savo brolius. ²⁸ Taigi, Joabas sutrimitavo trimitu, o visa kariuomenė sustojo, nebesivijo toliau Izraelio ir nebesileido kovon. ²⁹ Abneris gi ir jo vyrai traukėsi lyguma visą tą naktį, persigavo per Jordaną ir perėję per visą Bėthoroną atėjo į Stovyklas. ³⁰ Joabas gi, palikęs Abnerį, sugrįžo ir surinko visus žmones, o tarp Dovidो tarnų pasigedo devyniolikos vyrų, neskaitant Asaelio. ³¹ Dovidо gi tarnai užmušė iš Benjamino ir iš buvusių su Abneriu vyrų tris šimtus šešias dešimtis, kurie ir mirė. ³² Jie ėmė Asaelį ir jį palaidojo jo tėvo kape Betliejuje. Paskui Joabas ir buvusieji su juo vyrai ėjo visą naktį ir dienai brėkstant atvyko į Ebroną.

ties priežastimi. — (24) *Vandentraukio*. Ebr. 'Ammah. Jo vieta nežinoma. — (27) *Jei butumei kalbėjęs...* Joabas, atsakydamas, kaltina Abnerį, kurs vienu žodžiu galėjęs jau seniai sustabdyti žudytes. Ebr. t. pasakyta truputį kitaip: Jei tu nebutumei kalbėjęs, t. y. jei tu nebutumei išreiškė noro, kad susiremtu dvy-

lika su dvylika. — (29) *Lyguma*: Jordano slėniu. — *Bėthoroną*. Ebr. *Bithron*. Kas čionai pavadinta Bėthoronu, nežinia. — *I Stovyklas*: į Machanaimą. — (32) *Visą naktį*: palaidoję dieną Asaelį, Joabas skubinosi į Ebroną, kad praneštu Dovidui apie kovos pasekmes.

3) Karaliaus Dovidio sustiprėjimas ir pašlijimas Sauliaus namų.

Caput III. ¹ Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul, et inter domum David: David proficiscens, et semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie.

² Natique sunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezrahelide. ³ Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli: porro tertius Absalom filius Maacha filiae Tholmai regis Gesur. ⁴ Quartus autem Adonias, filius Haggith: et quintus Saphathia, filius Abital. ⁵ Sextus quoque Jethraam de Egla uxore David: hi nati sunt David in Hebron.

⁶ Cum ergo esset praelium inter domum Saul et domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul. ⁷ Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Ai. Dixitque Isboseth ad Abner: ⁸ Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, et super fratres et proximos ejus, et non tradidi te in manus Da-

3. perskyrimas. ¹ Taigi, prasidėjo ilga karė tarp Sauliaus namų ir tarp Dovidio namų. Dovidas tapo ir darėsi vis galingesnis, Sauliaus gi namai kasdien ėjo menkyn.

² Dovidui gimė Ebrone sūnų; jo pirmgimis buvo Amnonas iš Achinoamos Jezraėlietės; ³ po jo gimė Cheleabas iš Nabalio Karmėliečio našlės Abigailės; toliaus trečias Gesuro karaliaus Tolmajo dukters Maachos sunus Absalomas; ⁴ ketvirtas gi Hagitos sunus Adonijas, penktas Abitalės sunus Safatija; ⁵ taipogi šeštas Jėtraamas iš Dovidio pačios Eglos; šitie gimė Dovidui Ebrone.

⁶ Esant karei tarp Sauliaus namų ir Dovidio namų, Nėro sunus Abneris valdė Sauliaus namus. ⁷ Saulius gi buvo turėjęs gulovę Ajos dukterį vardu Respą. O Isbosėtas tarė Abneriui: ⁸ Kodėl įėjai pas mano tėvo gulovę? Tasai labai įpykęs už Isbosėto žodžius, tarė: Ar aš šiandien esu šuns galva prieš Judą, kurs padariau tavo tėvo Sauliaus namams, jo broliams ir artimams mielaširdystę ir nepadaviau tavęs į Dovidio rankas, kad tu jieškai priekabių ir

3, 1-4, 12. Po pirmojo susirėmimo prasideda ilga karė tarp Dovidio ir Isbosėto. Dovidio šeimyna pasidaugina (3, 1-5). Abneris padeda Isbosėtui, bet, jausdamas jo užgautas (3, 6-11), ir jis pereina Dovidio pusėn (3, 12-21), vienok Abnerį užmuša klastingai Joabas (3, 22-30) be Dovidio žinios, kurs jį aprauda (3, 31-39). Neilgai trukus ir Isbosėta užmuša galvažudžiai, kuriuos Dovidas nubaudžia mirtimi (4, 1-12).

(3, 2) Dovidui gimė... Plg. 1 Kron. 3,

1... — (3) *Gesuro*. Vz. aug. 2, 9. Gesuritai nepriderėjo prie tų Kanaano tautų, kurias buvo liepta išnaikinti. Plg. Atk. 7, 1; Iš. 34, 16. Maacha, tapdama Dovidu pačia, regimai priėmė Izraėlio tikėjimą.

(6) *Valdė Sauliaus namus*. Ebr. t.: buvo galingas Sauliaus namuose. — (7) *Respa*. Plg. žem. 21, 8... — (8) *Kodėl įėjai...* Abneris savo pasielgimu sukėlė Isbosėte mintį, kad jis pats norįs apimti Sauliaus sostą. Plg. žem. 16, 21; 3 Kar. 2, 21. — *Ar aš šiandien esu šuns galva...*, t. y. ar

vid, et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie? ⁹ Hæc faciat Deus Abner, et hæc addat ei, nisi quomodo juravit Dominus David, sic faciam cum eo, ¹⁰ ut transferatur regnum de domo Saul, et elevetur thronus David super Israel, et super Judam, a Dan usque Bersabee. ¹¹ Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat illum.

¹² Misit ergo Abner nuntios ad David pro se dicentes: Cujus est terra? Et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam ad te universum Israel. ¹³ Qui ait: Optime: ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto a te, dicens: Non videbis faciem meam antequam adduxeris Michol filiam Saul: et sic venies, et videbis me. ¹⁴ Misit autem David nuntios ad Isboseth filium Saul, dicens: Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philistiim. ¹⁵ Misit ergo Isboseth, et tulit eam a viro suo

man šiandien darai prikaišiojimus dėl moteriškės? ⁹ Dievas tai tepadaro Abneriui ir tai jam teprideda, jei aš taip, kaip Viešpats prisiekė Dovidui, jam nepadarysiu, ¹⁰ kad karalystė būtų perkelta iš Sauliaus namų, ir iškiltu Dovidu sostas ant Izraelio ir ant Judo nuo Dano iki Bersabėjai. ¹¹ Anas gi negalėjo jam nieko atsakyti, nes jo bijojosi.

¹² Taigi, Abneris, siuntė pas Dovidą pasiuntinių, kad jo vardu tartu: Keno yra žemė? ir kad jam sakytu: Padaryk su manim prietelystę, o mano ranka bus su tavim, ir aš atvesiu prie tavęs visą Izraėlį. ¹³ Tasai atsakė: Labai gerai; aš padarysiu su tavim prietelystę, bet aš reikalauju iš tavęs vieno dalyko, butent: nematysi mano veido, kolei neatvesi Sauliaus dukters Mikolės; ir taip ateisi ir matysi mane. ¹⁴ Dovidas nusiuntė taipogi pas karaliaus sūnų Isbosetą pasiuntinių ir sakydino: Atiduok man mano pačią Mikolę, kurią aš vedžiau už šimtą Filistimų apipjaustymo plėvelių. ¹⁵ Isbosetas tat siuntė ir ją atė-

mano tarnystė Sauliaus namams ir tau prieš Dovidą ir Judo giminę tik tiek pasidarė vienu kartu verta, kiek vertas menkiausias dalykas, kiek verta šuns galva. — (9) *Dievas tai tepadaro...* Abneris prisiekia toliaus padėsias nebe Isbosetui, bet Dovidui ir prisidėsias prie išsipildymo Dovidui duoto pažadėjimo (1 Kar. 25, 28–31). Tuo pačiu Abneris pasmerkia save, nes žinodamas, kad Viešpats buvo paskyres Dovidą karaliumi, jis jam iki šiam laikui priešinosi. — (10) *Nuo Dano iki Bersabėjai*: nuo tolimos šiaurės iki pietinių Palestinos pakraščių.

(12) *Keno yra žemė...* t. y. argi ne visa beveik Izraelio žemė yra mano valdžioje ir ar aš negaliu jos atiduoti, kam

norėsiu? Priminę tikrą dalykų stovį ir tuo parodęs savo galybę, Abneris išreiškia norą pereiti Dovidu pusėn. — (13) *Sauliaus dukters Mikolės*. Dovidas tebemylėjo neteisingai iš jo atimtąją pačią, kurios jis kitados buvo labai mylimas (vz. 1 Kar. 18, 20, 28; 19, 11); reikalaudamas jos atgal jis tuo pačiu norėjo pažymėti, kad tarp jo ir Sauliaus namų yra giminystė, ir kad jis yra Sauliaus namams palankus. — (14) *Dovidas siuntė...* Dovidas kreipiasi į Isbosetą, nes jis buvo Sauliaus šeimos galva. Tuo būdu jis iki laikui palieka paslapyje pradėtas su Abneriu derybas. — *Už šimtą...* Tiek buvo reikalaujama, nors Dovidas davė daugiaus. Vz. 1 Kar. 18, 25... — (15) *Ją atėmė...*

Phaltiel, filio Lais. ¹⁶ Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim: et dixit ad eum Abner: Vade, et revertere. Qui reversus est.

¹⁷ Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudiustertius quærebatis David ut regnaret super vos. ¹⁸ Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: In manu servi mei David salvabo populum meum Israel de manu Philisthiim, et omnium inimicorum ejus. ¹⁹ Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron omnia quæ placuerant Israeli, et universo Benjamin. ²⁰ Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: et fecit David Abner, et viris ejus qui venerant cum eo, convivium. ²¹ Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, et ineam tecum fœdus, et imperes omnibus, sicut desiderat anima tua.

Cum ergo deduxisset David Abner, et ille isset in pace, ²² statim pueri David, et Joab venerunt, cæsis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat eum, et profectus fuerat in pace. ²³ Et Joab, et omnis exercitus,

mė iš jos vyro Laiso sunaus Paltielio. ¹⁶ Jos vyras ją sekė verkdamas iki Bahurimui; bet Abneris jam tarė: Eik sau ir grįžk; ir jis sugrįžo.

¹⁷ Abneris kalbėjo taipogi Izraelio vyresniesiems ir tarė: Kaip vakar taip ir užvakar jūs troškote, kad ant jūsų karaliautu Dovidas; ¹⁸ dabar tat darykite; nes Viešpats kalbėjo Dovidui ir tarė: Per mano tarną Dovidą aš išliuosuosiu savo tautą Izraelį iš Pilstymų ir iš visų jos neprietelių rankos. ¹⁹ Abneris kalbėjo taippat ir Benjaminui. Paskui nuėjo Ebronan pasakytų Dovidui viso, ką buvo sutaręs Izraelis ir visas Benjaminas. ²⁰ Kada jis atėjo Ebronan pas Dovidą su dvidešimčia virų, Dovidas iškėlė Abneriui ir atėjusiems draug su juo vyrams pokilį. ²¹ O Abneris tarė Dovidui: Aš pakilsiu, kad surinkčiau prie tavęs, mano pono karaliaus, visą Izraelį ir kad padaryčiau su tavim sandorą, o tu viešpatautumei ant visų, kaip tavo dušia trokšta.

Taigi, kada Dovidas palydėjo Abnerį, ir jisėjo ramybėje, ²² tuoju atėjo Dovidoto tarnai ir Joabas, sumušę plėšikus, su labai dideliu grobiu. Abnerio gi nebebuvo Ebrone su Dovidu, nes jau buvo jį atleidęs, ir jis buvo iškeliavęs ramybėje. ²³ Joabas ir visa su juo buvusi ka-

Išbosėtas pripažįsta, kad atidavimas Mikolės kitam vyrui buvo neteisingas. — *Paltielio*. 1 Kar. 25, 4 jis pavadintas trumpesniu vardu Paltis. — (16) *Iki Bahurimui*. Ta vieta buvo netoli Jeruzalės, į rytus nuo jos. — (17) *Abneris kalbėjo taipogi*... Išsipildžius pirmam Dovidoto reikalavimui, Abneris rupinasi patraukti prie Dovidoto Išbosėto pavaldinius. Jis primena

jiems jų pačių norą ir Dievo nutarimą. — (19) *Ir Benjaminui*. Benjaminoto giminė paminėta atskirai, nes iš jos buvo kilęs Saulius ir todėl ją sunkiaus buvo perkalbėti; bet įtekmingas Abneris ir čionai laimėja ir toliaus gali drąsiai tarties su Dovidu.

(22) *Sumušę plėšikus*. Mažos tautelės, gyvenusios Palestinos kaimynystėje, regi-

qui erat cum eo, postea venerunt: nuntiatum est itaque Joab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, et dimisit eum, et abiit in pace. ²⁴ Et ingressus est Joab ad regem, et ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, et abiit et recessit? ²⁵ Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te ut deciperet te, et sciret exitum tuum, et introitum tuum, et nosset omnia quæ agis? ²⁶ Egressus itaque Joab a David, misit nuntios post Abner, et reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David. ²⁷ Cumque redisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei, in dolo: et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis Asael fratris ejus. ²⁸ Quod cum audisset David rem jam gestam, ait: Mundus ego sum, et regnum meum apud Dominum usque in sempiternum a sanguine Abner filii Ner, ²⁹ et veniat super caput Joab, et super omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxum seminis sustinens, et leprosus, et tenens fusum, et cadens gladio, et indigens pane. ³⁰ Igitur Joab et

riuomenė atėjo paskui. Taigi, Joabui buvo pranešta ir papasakota: Buvo atėjęs pas karalių Nėro sunus Abneris, kurį jis išleido, ir jis išėjo ramybėje. ²⁴ O Joabas įėjo pas karalių ir tarė: Ką padarei? Štai Abneris buvo atėjęs pas tave; kam jį paleidai, ir jis nuėjo sau ir atsitolino? ²⁵ Ar tu nežinai Nėro sunaus Abnerio, jog jis tam buvo atėjęs, kad apgautu tave, patirtu tavo išėjimą ir tavo įėjimą ir sužinotu visa, ką darai? ²⁶ Taigi, Joabas išėjo nuo Dovid, siuntė pasiuntinių paskui Abnerį ir jį sugrąžino nuo Siros šulinio, nežinant Dovidui. ²⁷ O sugrįžęs Abneriui Ebronan, Joabas jį nusivedė nuošaliai į tarpuvartę, kad su juo kalbėtusi klastingai, čionai jį ištiko į papilvę ir jį nužudė, keršindamas už savo brolio Asaėlio kraują. ²⁸ Dovidas išgirdęs, kas jau buvo padaryta, tarė: Aš ir mano karalystė esame nesutepti Viešpaties akyse Nėro sunaus Abnerio krauju; ²⁹ jis tegul krinta ant Joabo galvos ir ant visų jo tėvo namų; ir tenepritruksta Joabo namuose kenčiančių sėklos pludimą, raupsuotų, besilaikančių varpstės, krintančių po kalavijų ir stokojančių duonos. ³⁰ Taigi, Joabas ir jo

mai gana dažnai darydavo užpuolimus; joms nubausti ir dabar buvo Dovidas išsiuntęs Joabą su kareivių būriu. — (25) *Ar tu nežinai...* Joabas rupinasi visų pirma sužadinti Dovidą nepasitikėjimą Abneriu. — (27) *Kalbėtusi klastingai...* Tikriaus: slapčia. Joabas nesibijo Dovidą bausmės, nes jis jautėsi gana galingas. — *Keršindamas...* Galima spėti, kad Joabas darė tai ne tik iš keršto, bet taipogi bijodamas, kad kurtais Abneris neužimtu jo vietos prie Dovid. Plg. 3 Kar.

2, 5. — (29) *Jis tegul krinta...* Abneris buvo užmušęs Asaėlį karės metu, pirma jį perspėjęs, kad atsitrauktų, ir tik save gindamas nuo užpuolimo; todėl kerštui nebuvo vietos, ir Joabo pasielgimas buvo tikra žmogžudystė, už kurią Dovidas metė ant jo paties ir jo šeimos prakeikimą. — *Kenčiančių sėklos pludimą:* tokių, kurie neturės ainijos. — *Besilaikančių varpstės.* Tai buvo moterų darbas; užsiimti gi juo vyrui buvo pažeminimas. Anot kitų vertėjų: pasiremiančių

Abisai frater ejus interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asael fratrem eorum in Gabaon in prælio.

³¹ Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exsequias Abner: porro rex David sequebatur feretrum. ³² Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumultum Abner: flevit autem et omnis populus. ³³ Plangensque rex et lugens Abner ait:

Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner.

³⁴ Manus tuæ ligatæ non sunt, et pedes tui non sunt compedibus aggravati: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruisti.

Congeminansque omnis populus flevit super eum.

³⁵ Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. ³⁶ Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi. ³⁷ Et cognovit omne vulgus, et universus Israel in die illa quo-

brolis Abisajis nužudė Abnerį, už tai kad jis buvo užmušęs jų dviejų brolių Asaėlių Gabaone kovoje.

³¹ Dovidas gi tarė Joabui ir visiems su juo buvusiems žmonėms: Perplėškite savo drabužius, prisidengkite maišais ir raudokite Abnerio šermenyse. Ir karalius Dovidas lydėjo numirėlių. ³² Palaidojus Abnerį Ebrone, karalius Dovidas pakėlė savo balsą ir verkė ant Abnerio kapo; verkė taipogi ir visa tauta. ³³ Apverkdamas ir apraudodamas Abnerį karalius tarė:

Abneris mirė ne kaip paprastai bailiai miršta.

³⁴ Tavo rankos nebuvo surištos, ir tavo kojos nebuvo apsunkintos grandinėmis, bet kaip paprastai krinta prieš neteisybės sunus, taip tu kritai.

O tauta dar daugiaus jo verkė.

³⁵ Paskui atėjus visai daugybei valgytų su Dovidu, kada dar toli buvo vakaras, Dovidas prisiekė ir tarė: Dievas man tai tepadaro ir tai teprideda, jei, saulei nenusileidus, aš paragausiu duonos arba ko kito. ³⁶ Tai išgirdo visa tauta, ir jiems patiko visa, ką karalius buvo padaręs visos tautos akyvaizdoje. ³⁷ Ir visa tauta ir visas Izraelis patyrė tą dieną, jog ne ka-

la z d a, t. y. aklų ir ir raišų.

(31) *Tarė Joabui...* Patį užmušėją Dovidas priverčia dalyvauti gedule. Jis ir kiti turėjo eiti priekyje neštuvų, ant kurių buvo padėtas lavonas, o Dovidas ėjo paskui.—(33) *Apverkdamas gi ir...* Ebr. *j'gonen*. Vz. aug. 1, 17.—*Abneris mirė...* Ebr. t. išreikšta kitoki mintis: Ar gi taip

turėjo numirti Abneris, kaip bedievis (arba beprotys).

(35) *Valgyti su Dovidu*. Anot ebr. t.: kad įkalbėtu Dovidui valgyti, t. y. kad jis pertrauktų savo pasninką tuojau po laidotuvių.—(36) *Išgirdo*. Ebr. t.: patyrė. Tauta suprato, kad Dovidą gailėstis buvo ne veidmainingas, bet ti-

niam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner.³⁸ Dixit quoque rex ad servos suos: Nun ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit hodie in Israel? ³⁹ Ego autem adhuc delicatus, et unctus rex: porro viri isti filii Sarviæ duri sunt mihi: retribuatur Dominus facienti malum juxta malitiam suam.

Caput IV. ¹ Audivit autem Isboseth filius Saul quod cecidisset Abner in Hebron: et dissolutæ sunt manus ejus, omnisque Israel perturbatus est. ² Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Bana, et nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitæ de filiis Benjamin: siquidem et Beroth reputata est in Benjamin. ³ Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ usque ad tempus illud. ⁴ Erat autem Jonathæ filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul et Jonatha ex Jezrahel: tollens itaque eum nutrix sua, fugit: cumque festinaret ut fu-

raliaus buvo padaryta, kad būtų užmuštas Nėro sunus Abneris. ³⁸ Karalius tarė taipogi savo tarnams: Ar jūs nežinote, kad šiandien krito kunigaikštis ir tai didžiausis Izraėlyje? ³⁹ Aš gi dar silpnas ir ką tik pateptas karalius; o šitie vyrai Sarvijos sunys man sunkūs. Viešpats teatlygina darančiam pikta pagal jo piktybę.

4. perskyrimas. ¹ Sauliaus gi sunus Isbosėtas išgirdo, kad Abneris buvo užmuštas Ebrone, ir nusileido jam rankos, o visas Izraėlis sumišo. ² Pas Sauliaus gi sunų buvo du galvažudžių vadu; vienam buvo vardas Bana, o antrasis vadinosi Rechabu. Juodu buvo sunys Berotiečio Remono iš Benjaminio sunų, nes ir Berotas skaitėsi Benjamine; ³ bet Berotiečiai buvo išbėgę Getaiman ir buvo tenai ateiviais iki šiam laikui. ⁴ O Sauliaus sunus Jonatas turėjo sunų silpnomis kojomis; jis buvo penkerių metų, kada atėjo iš Jezrahėlio žinia apie Saulių ir Jonatą; taigi, jo auklė ėmė jį ir bėgo; jai skubinant bėgti, jis

kras. — (39) *Aš gi dar silpnas...* Dovidas nurodo priežastį, kodėl jis negali nubauti piktadario. Jis dar tebėra silpnas kaipo karalius, o Joabas ir jo brolis daugiaus turi įtekmes pas žmones, negu pats Dovidas; be to, nubausdamas Joabą, jis pasiliktu be vado, kurs buvo reikalingas ir kurs jam ištikrųjų buvo ištikimas, net ir labai sunkiose gyvenimo aplinkybėse. Plg. 18, 1... ir k. — *Viešpats teatlygina...* Tai išsipildė Saliamono dienose. Vž. 3 Kar. 2, 5...

(4, 1) *Nusileido jam rankos.* Visa Isbosėto galybė rėmėsi Abneriu; jam mirus, Isbosėtas visai nustojo drąsos; bet ir jo pavaldiniai žino, kad jis negalės pasilikti karaliumi. — (2, 3) *Du galvažudžių vadu.* Mirus Sauliui, jo kariuomenė regimai

buvo iširus, o jos dalis buvo pavirtusi tikrais plėšikais, kurie turėjo savo vadus. — *Berotas skaitėsi Benjamine.* Berotas buvo Jozuės atiduotas Benjaminio giminei (vz. Joz. 18, 16), bet Gabaeoniečiams suklaidinus Jozuę, jo gyventojais tuomet buvo pasilikę Kananiečiai (vz. Joz. 9, 1...). Kuomet jie išbėgo iš Beroto, tikrai nežinia; rasi tuomet kada Saulius išžudė Gabaeoniečius (plg. žem. 21, 1. 2). Kame buvo Getaimas, nežinia. — (4) *O Sauliaus sunus...* Pasakojime apie Isbosėto užmušimą, minimas Jonato sunus, kad būtų aišku, kas dar liko iš Sauliaus namų. — *Iš Jezrahėlio:* iš kovos vietos, kame žuvo Saulius ir Jonatas. Plg. 1 Kar. 29, 1. — *Mefibosėtas.* 1 Kron. 8, 34; 9, 40 jis vadinasi Meribaaliu. Plg. aug. 2, 9. — (5) *Bet*

geret, cecidit, et claudus effectus est: habuitque vocabulum Mephiboseth. ⁵ Venientes igitur filii Remmon Berolithæ, Rechab et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth: qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit. ⁶ Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine Rechab et Baana frater ejus, et fugerunt. ⁷ Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum: sublatoque capite ejus abierunt per viam deserti tota nocte, ⁸ et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboseth filii Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, et de semine ejus. ⁹ Respondens autem David Rechab, et Baana fratri ejus, filiis Remmon Berolithæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, ¹⁰ quoniam eum, qui annuntiaverat mihi, et dixerat: Mortuus est Saul: qui putabat se prospera nuntiare, tenui, et occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio. ¹¹ Quanto magis nunc

parkrito ir tapo raišas; jis buvo vardu Mefibosetas. ⁵ Taigi, Berotiečio Remono sunudu Rechabas ir Baana atėjo ir dienos karščio metu įėjo į Isboseto namus; jis gi miegojo vidudienį ant savo guolio; bet ir namų durininkė, bevalydamą kviečius, buvo užmigusi. ⁶ Taigi, juodu įėjo slapčia į namus, pasiėmė kviečių varpą, ir jį ištiko į papilvę Rechabas ir jo brolis Baana ir išbėgo. ⁷ Nes kada juodu įėjo į namus, jis miegojo kambaryje ant savo patalo; juodu jį ištiko ir nužudė, o paėmę jo galvą, juoduėjo tyrumos keliu visą naktį, ⁸ atnešė Isboseto galvą pas Dovidą Ebronan ir tarė karaliui: Štai, tavo neprietelio Sauliaus sunaus Isboseto galva, kurs jieškojo tavo gyvybės; Viešpats atkeršijo už mano poną karalių Sauliui ir jo ainijai. ⁹ Dovidas gi, atsakydamas Berotiečio Remono sunumdviem Rechabui ir jo broliui Baanai, jiemdviem tarė: Kaip gyvas Viešpats, kurs išgelbėjo mano gyvybę iš visokio suspaudimo, ¹⁰ tą, kurs man apskelbė ir tarė: Mirė Saulius, ir tarėsi apskelbias man gerą žinią, aš sulaikiau ir jį užmušiau Sikelėje, nors jam priderėjo duoti užmokesnis už žinią; ¹¹ kaipgi daug labiau

ir namų... Šito sakinio nėra dabartiniam ebr. t.; bet seniaus rasi jis buvo. — (6) *Įėjo slapčia*. Ebr. t.: į patį vidų. Kadangi apie Isboseto užmušimą kalbama tris sykius, todėl kaipurie aiškintojai mano, jog šitoje vietoje tekstas nevisai tikras; bet toks atkartojimas sutiukamas ne vieną sykį; jis visai sutinka su ebrajų pasakotojų budu; pasakotojas atkartodamas tą patį dalyką, visuomet prideda kokią nors

naują aplinkybę. — *Pasiėmė kviečių*. Jei Isbosetas būtų nubūdęs, jie būtų galėję sakyties jiešką kviečių. — (7) *Tyrumos keliu*: Jordano slėniu. — (8) *Viešpats atkeršijo*... Du galvažudžiu sakosi padarę savo bjaurų darbą dėlei Dovidą ir gyrėsi, buk juodu buvę įrankiais Viešpaties rankose. Už tokį piktžodžiavimą Dovidas juos tuoju nubaudžia. — (10) *Tą, kurs*... Vž. aug. 1, 15. — *Jam priderėjo*: Jo pa-

cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quaeram sanguinem ejus de manu vestra, et auferam vos de terra? ¹² Præcepit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos: præcidentesque manus et pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron: caput autem Isboseth tulerunt, et sepe-lierunt in sepulcro Abner in Hebron.

dabar, bedieviams žmonėms užmušus nekaltą vyrą jo namuose ant jojo patalo, aš privalau pareikalauti jo kraujo iš jūsų rankos ir prašalinti jus nuo žemės? ¹² Taigi, Dovidas įsakė savo tarnams, ir jie juodu užmušė; o nukirtę jiemsdviejų rankas ir kojas, juodu pakorė prie tvenkinio Ebrone. Išbosėto gi galvą jie ėmė ir palaidojo Abnerio kape Ebrone.

2. Dovidas karalius Jeruzalėje. 1) Dovidui ir jo namams žadama amžinas viešpatavimas. a) Dovidas perkelti savo sostinę Jeruzalėn. Karės su Pilistymais.

Caput V. ¹ Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes: Ecce nos, os tuum, et caro tua sumus. ² Sed et heri et nudiustertius cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pascas populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. ³ Venerunt quoque et seniores Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino:

5. perskyrimas. ¹ Paskui visos Izraelio giminės atėjo Ebronan pas Dovidą ir tarė: Štai, mes esame tavo kaulas ir tavo kunas. ² Jau vakar ir užvakar, dar Sauliui tebesant ant mūsų karaliumi, tu išvesdavai ir atveddavai Izraelį, Viešpats gi tau tarė: Tu ganysi mano tautą Izraelį ir tu busi Izraelio vadas. ³ Atėjo taipogi ir Izraelio vyresnieji pas karalių į Ebroną, o karalius Dovidas padarė su jais Ebrone sandorą Viešpaties aky-

ties namuose.—(11) *Kaip gi daug...* Rechabo ir Baanos kaltybė: jie užmušė žmogų, kurs niekam nebuvo padaręs pikta, jo paties namuose, kame jis nesitikėjo atsiriant neprietelį, miegantį, kada jis negalėjo ginties.—(12) *Nukirtę...* Nukertama rankos, kuriomis padaryta piktadarystė, ir kojos, kurios bėgo užmokesnio įieškotų.—*Abnerio kape Ebrone.* Gabaa, kame buvo Sauliaus šeimos kapas, tebebuvo Dovid neprietelių rankose; todėl tenai jis dabar negalėjo palaidoti Išbosėto galvos. Plg. aug. 3, 32.

5, 1-25. Zuvus Išbosėtui, visos Izraelio giminės pripažįsta Dovidą savo karaliumi

ir jį patepa (1-5); tuomet jis perkelti savo sostinę Jeruzalėn, kurios pilį atima iš Jėbuziečių (6, 10), pasistato sau čionai namus, susilaukia savo šeimos pasidauginimo (11, 16) ir sumuša, Dievui padedant, du sykiu užpuolusius jį Pilistymus (17, 25).

(5, 1) *Izraelio giminės*: tos giminės, kurios skaitėsi Išbosėto pavaldiniais. Plg. 1 Kron. 11, 1... 12, 23... — *Tavo kaulas ir...* t. y. mes esame tos pačios tautos sąnariai. Plg. Atk. 17, 15. — *Vakar ir užvakar*: neperdaug seniai. Plg. 1 Kar. 19, 13 16; 25, 30. — (3) *Izraelio vyresnieji*: jie veda tarybas giminų vardu. — *Patepė*. Plg. aug. 24; 1 Kar. 16, 13.

unxeruntque David in regem super Israel.

⁴ Filius triginta annorum erat David, cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit.

⁵ In Hebron regnavit super Judam septem annis et sex mensibus: in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Judam.

⁶ Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo, in Jerusalem, ad Jebusæum habitatorem terræ: dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos et claudos dicentes: Non ingredietur David huc. ⁷ Cepit autem David arcem Sion, hæc est civitas David. ⁸ Proposuerat enim David in die illa præmium, qui percussisset Jebusæum, et tetigisset domatum fistulas, et abstulisset cæcos et claudos odientes animam David: idcirco dicitur in proverbio: Cæcus et claudus non intrabunt

vaizdoje, ir jie padarė Dovidą karaliumi ant Izraelio.

⁴ Dovidui buvo tris dešimtys metų, kada jis pradėjo karaliauti, buvo gi jis karaliumi keturias dešimtis metų. ⁵ Jis karaliavo Ebrone ant Judo septynerius metus ir šešis mėnesius, Jeruzalėje gi jis karaliavo ant viso Izraelio ir Judo tris dešimtis trejus metus.

⁶ Kada karalius ir visi su juo buvusieji vyrai atėjo prie Jeruzalės prieš Jėbuziečius, kurie tenai gyveno, jie sakė Dovidui: Neįeisi čionai, jei bent tu prašalintumei akluosius ir raišuosius, kurie sako: Dovidas čionai neįeis. ⁷ Bet Dovidas paėmė Siono pilį; tai ir yra Dovidio miestas. ⁸ Nes Dovidas buvo tą dieną pažadėjęs dovaną tam, kas sumuš Jėbuziečius ir pasieks namų rindas ir prašalins akluosius ir raišuosius, kurie nekenčia Dovidą dušios; todėl sakoma patarlėje: Aklas ir raišas neįeis į

— (4) *Buvo tris dešimtys metų...* Spėjama, kad Dovidas, turėdamas apie 20 metų, užmušęs Goljatą, apie ketverius metus tarnavęs Sauliui ir tiek pat laiko nuo jo slapstęsis ir arti dvejų metų buvęs pas Achį Sikelėje. Plg. 3 Kar. 2, 11; 1 Kron. 29, 27.

(6) *Prieš Jėbuziečius.* Jėbuziečiai buvo Chamo sunaus Kanaano ainiai. Vz. Prad. 10, 16. Nors Jozuė, apimdamas Palestiną, ir buvo užkariavęs Jeruzalės dalį, bet jos pilis tuomet pasiliko Jėbuziečių valdžioje. Vz. Joz. 15, 63; Teis. 1, 21. — *Aklusius ir raišuosius...* Jėbuziečiai buvo visai įsitikinę, kad jų pilies niekas negalės paimti; todėl jie tyčiodamies sakė, kad jai apginti nuo Dovidio kariuomenės užpuolimo gana bus aklyjų ir raišųjų. Kiti aiškintojai spėja, kad aklaisiais ir raišaisiais čionai pavadinti Jėbuziečių dievaičiai, kuriuos jie buvo pastatę ant pilies sienų, kad ją apgintu. — (7) *Siono.* Ebr. *Čion.* Taip vadinosi ne visa Jeruzalė, bet jos pietrytinis kauburys, ant

kurio buvo Jėbuziečių pilis; ją tai ir praminta Dovidio miestu. Todėl Dovidio miestas ir Jeruzalė reiškia nevisai tą patį dalyką. Plg. 1 Kron. 5, 2. — (8) *Nes Dovidas...* Eil. prasmė nevisai aiški, nes nežinia, ką tikrai reiškia ebr. ž. *cinnor*, paprastai verčiamas žodžiu: rinda. Plg. 1 Kron. 11, 16. Ebr. tekstas taip reiktu išversti: O Dovidas buvo tą dieną pasakęs: Kas sumuš Jėbuziečius ir pasieks rindą, ir tuos akluosius ir tuos raišuosius, kurių nekenčia Dovidą dušia... Kadangi čionai sakinyne neužbaigtas, todėl su Vulgata jo gale reiktu pridėti: gaus užmokėsi. Kiti aiškintojai, truputį permainingami ebr. t. balses, taip jį verčia: O Dovidas tą dieną tarė: Tegul kiekvienas žmogus, kurs užmuš Jėbuziečius, meta juos į bedugnę (arba: kame vanduo krinta), kaip raišuosius taip ir akluosius, kurių nekenčia Dovidą dušia. — *Į bažnyčią.* Tikriaus anot ebr. t.: į namus. Patarlės prasmė rasi yra toki: Žmonės paprastai neturi santykių su nemaloniomis ir neken-

in templum. ⁹ Habitavit autem David in arce, et vocavit eam, Civitatem David: et ædificavit per gyrum a Mello et intrinsecus. ¹⁰ Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo.

¹¹ Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, et ligna cedrina, et artifices lignorum, artificesque lapidum ad parietes: et ædificaverunt domum David. ¹² Et cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, et quoniam exaltasset regnum ejus super populum suum Israel.

¹³ Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Jerusalem, postquam venerat de Hebron: natiq̄ue sunt David et alii filii et filiæ: ¹⁴ et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem, Samua, et Sobab, et Nathan, et Salomon, ¹⁵ et Jebahar, et Elisua, et Nepheg, ¹⁶ et Japhia, et Elisama, et Elioda, et Eliphaeth.

¹⁷ Audierunt ergo Philisthiim quod unxissent David in regem super Israel: et ascenderunt universi ut quærerent David: quod cum audisset David, descendit in præsidium. ¹⁸ Philisthiim au-

bažnyčią. ⁹ Paskui Dovidas apsigyveno pilyje ir ją praminė Dovidu miestu; jis jį sustiprino muru aplinkui nuo Mėlo ir viduje. ¹⁰ Jis ėjo vis didyn ir didyn ir tarpo, o Viešpats, karėivijų Dievas, buvo su juo.

¹¹ Taipogi Tyro karalius Hiram siuntė pas Dovidą pasiuntinius, kėdro medžių, dailidžių ir akmenų tašytojų sienoms, o jie pastatė Dovidui namus. ¹² Ir Dovidas pažino, kad Viešpats buvo jį patvirtinęs karaliumi ant Izraelio ir kad buvo išaugstinęs jo viešpatavimą ant savo Izraelio tautos.

¹³ Taigi, Dovidas vedė dar gulovių ir pačių iš Jeruzalės, po to kaip buvo atėjęs iš Ebrono, ir Dovidui gimė dar kiti sūnūs ir dukterys. ¹⁴ Štai, vardai tų, kurie jam gimė Jeruzalėje: Samua, Sobabas, Natanas, Saliamonas, ¹⁵ Jebaharas, Elisua, Nefėgas, ¹⁶ Jafija, Elisama, Elioda ir Elifalėtas.

¹⁷ O Pilistymai, išgirde, kad Dovidas buvo pateptas karaliumi ant Izraelio, atėjo visi jieškotų Dovidu. Tai išgirdeš Dovidas pasitraukė į tvirtovę. ¹⁸ Atėję gi Pilistymai išsisklaistė

čiamomis ypatomis. — (9) *Nuo Mėlo.* Taip vadinasi tvirtovės dalis, rasi jau Jėbuziečių pastatytą. Dovidas muru, pradėtu prie Mėlo, atskyrė augstąjį miestą nuo žemojo ir taip jį padarė dar mažiaus prieinamu. — (10) *Jis ėjo...* Plg. aug. 3, 1; 1 Kron. 11, 9.

(11) *Hiramas.* Hiram buvo taipogi Saliamono prietelis. Ebr. t. jis vadinasi: Chiram, Chirom, Churam. Plg. 1 Kron. 14, 1; 3 Kar. 5, 1.; 9, 27; 2 Kron. 9, 10.

(13) *Dovidas vedė...* Susigiminiuodamas tuo budu su daugeliu šeimynų. Gu-

lovės buvo tai nepilnateisės pačios. — (14) *Vardai tų...* Plg. 1 Kron. 3, 5... 14, 4... — *Natanas, Saliamonas.* Plg. Mat. 1, 6; Sk. 3, 31.

(17) *Pilistymai, išgirde...* Pilistymai bijosi, kad Dovidas, tapęs viso Izraelio karaliumi, nesustiprėtų, todėl jie skubinasi kariauti su juo dabar. — *Į tvirtovę.* Spėjama, kad Dovidu miesto tvirtovė tuomet dar nebuvusi pabaigta statyti, ir kad Dovidas pasitraukęs į Adulamo miestą. Plg. žem. 23, 14. — (18) *Rafaimų slėnyje.* Tas slėnis buvo į pietus ir į vakarus nuo

tem venientes diffusi sunt in Valle Raphaim. ¹⁹ Et consuluit David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthiim? et si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Philisthiim in manu tua. ²⁰ Venit ergo David in Baal Pharasim: et percussit eos ibi, et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquæ. Propterea vocatum est nomen loci illius, Baal Pharasim. ²¹ Et reliquerunt ibi sculptilia sua: quæ tulit David, et viri ejus.

²² Et addiderunt adhuc Philisthiim ut ascenderent, et diffusi sunt in Valle Raphaim. ²³ Consuluit autem David Dominum: Si ascendam contra Philisthæos, et tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies ad eos ex adverso pyrorum. ²⁴ Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philisthiim. ²⁵ Fecit itaque David sicut præceperat ei Dominus, et percussit Philisthiim de Gabaa, usque dum venias Gezer.

Rafaimų slėnyje. ¹⁹ Tuomet Dovidas teiravosi Viešpaties, sakydamas: Ar man eiti prieš Pilistymus? ir ar juos paduosį į mano ranką? Viešpats gi tarė Dovidui: Eik, nes aš duote paduosiu Pilistymus į tavo ranką. ²⁰ Taigi, Dovidas atėjo į Baal-Parasimą, sumušė juos tenai ir tarė: Viešpats perskyrė mano neprietelius mano akyvaizdoje, kaip persiskiria vanduo. Todėl ana vieta buvo praminta vardu Baal-Parasimas. ²¹ Tenai jie paliko savo drožtus paveikslus, kuriuos Dovidas ir jo vyrai paėmė.

²² Pilistymai atėjo dar ir antrą sykį ir išsisklaistė Rafaimų slėnyje. ²³ Dovidas gi teiravosi Viešpaties: Ar man eiti prieš Pilistymus, ir ar juo paduosį į mano rankas? Jis atsakė: Neieik stačiai prieš juos, bet apeik aplinkui į jų užpakalį ir prieisi prie jų iš kriausių pusės. ²⁴ O kada išgirsi šlamėjimą vaikščiojančio kriausių viršūnėmis, tuomet pradėsi kovą, nes tuomet išeis Viešpats tavo veido priešakyje, kad ištiktu Pilistymų stovyklą. ²⁵ Taigi, Dovidas padarė, kaip jam Viešpats buvo įsakęs, ir mušė Pilistymus nuo Gabaos iki ateinant į Gėzerį.

Jeruzalės. Vž. Joz. 15, 8; 18, 16. Plg. 1 Kron. 14, 9. — (20) *Baal-Parasimą*. Tas vardas ebr. kalboje reiškia: perskyrimų ponas. Jo pagrindas yra sek. ž.: *Viešpats perskyrė* (ebr. *parac*)... — (21) *Drožtus paveikslus*: dievačius, kuriuos Pilistymai buvo su savim atsigabėję. Dovidas juos sudegino. Vž. 1 Kron. 14, 12; Plg. Atk. 7, 5. — (23) *Ar man eiti... rankas*. Visų šitų ž. nėra ebr. t.; jie rasi atkartoti čionai iš 19. eil. — *Iš kriausių*. Kokį medį reiškia ebr. ž. *b'kha'im*, tikrai nežinia. Plg. 1 Kron. 14, 15. — (24) *Išgirsi šlamėjimą*. Šlamėjimas medžių viršūnėse, pa-

našus į einančios kariuomenės užimą, bus Dovidui ženklas, kad jis gali pradėti kovą. — (25) *Nuo Gabaos*... Ebr. *Geba'*. Vž. Joz. 9, 5. Spėjama, kad čionai buvo parašytas vardas: *miggibon*, nuo *Gabaon*. Plg. 1 Kron. 14, 6. — *Gėzerį*, arba Gazerį. Vž. Joz. 10, 3. Tas miestas priderėjo Pilistymams iki Saliamono laikų. Plg. 1 Kron. 20, 4.

6, 1-32. Susilaukęs ramybės karalius Dovidas keliauja su tautos atstovais į Karjathiarimą ir veža iš čia sandoros skrynį Jeruzalėn, bet kelyje, Viešpačiui nu-

b) Sendoros skrynios perkėlimas Dovidio miestam.

Caput VI. ¹ Congregavit autem rursum David omnes electos ex Israel triginta millia. ² Surrexitque David, et abiit, et universus populus, qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei, super quam invocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in cherubim super eam. ³ Et imposuerunt arcam Dei super plastrum novum: tuleruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem, et Ahio filii Abinadab, minabant plastrum novum. ⁴ Cumque tulissent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens arcam Dei, Ahio præcedebat arcam. ⁵ David autem, et omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis. ⁶ Postquam autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam: quoniam calcitrabant boves, et declinaverunt eam. ⁷ Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi juxta arcam Dei. ⁸ Contristatus est autem

6. perskyrimas. ¹ Dovidas gi vėl surinko visus rinktinčius iš Izraelio, tris dešimtis tukstančių vyrų; ² pakilęs jis nuėjo draug su visais prie jo buvusiais žmonėmis iš Judo vyrų, kad atgabentų Dievo skryną, ant kurios šaukiamas vardas kareivių Viešpaties, sėdinčio viršuje jos ant kerubimų. ³ Jie uždėjo Dievo skryną ant naujų vežėčių ir vežė iš namų Abinadabo, gyvenusio Gabaoje; Abinadabo gi sunudė Oza ir Ahijas varė naujas vežėčias. ⁴ Kada jie ją paėmė iš gyvenusio Gabaoje Abinadabo namų, Ahijas sergėdamas Dievo skryną, ėjo jos priešakyje. ⁵ Dovidas gi ir visas Izraelis žaidė Viešpaties akivaizdoje visokias mediniais prietaisais, kanklėmis, arpomis, būbinėliais, barškalais ir kimbolais. ⁶ Jiems gi atėjus prie Nachono klojimo, Oza ištiesė ranką prie Dievo skrynios ir ją pritūrėjo, nes jaučiai buvo pradėję spardyties, ir ji pasviro. ⁷ Tuomet Viešpaties rustybė užsidegė prieš Ozą ir jį ištiko dėl perdidžio drąsumo, o jis mirė tenai prie Dievo skrynios. ⁸ Dovidas gi nu-

baudus už neatsargų prisilietimą prie skrynios Ozą, Dovidas nusigąsta, ją palieka Obėdėmono namuose ir tik po trijų mėnesių galop perkelia su didžia iškilme į savo miestą.

(6. 2) *Iš Judo vyrų.* Ebr. t. *mibbaale*. iš Judo Baalės, t. y. iš Karjathiarimo, kurs seniaus vadinosi Baalah, arba Karjat-Baal (Joz. 15, 9. 10. 60). Todėl ebr. t. kalbama tik apie kelionę iš Karjathiarimo Jeruzalėn. Sendoros skryną nugabenta Karjathiariman maždaug pirm 70 metų. Vž. 1 Kar. 6, 20. 21. Plg.

1 Kron. 13, 6; Ps. 67, 1.—(3) *Ant naujų vežėčių.* Tai buvo pagarbos ženklas (plg. 1 Kar. 6, 7), bet įstatymas reikalavo, kad sendoros skryną būtų Lėvitų nešama (vž. Sk. 4, 15); todėl paskui taip ir padaryta (vž. žem. 13. eil.).—(5) *Kanklėmis...* Plg. 1 Kar. 18, 6; 1 Kron. 13, 8.—(6) *Nachono.* 1 Kron. 13, 9 pasakyta: Chidono. — *Oza ištiesė ranką...* Ozos noras buvo geras, bet sendoros skrynios prisiliesti buvo valia tik kunigams; todėl Ozos pasiėlgime apsireiškė pagarbos stoka. Plg. Sk. 4, 5. 15 ir

David, eo quod percussisset Dominus Ozam, et vocatum est nomen loci illius: Percussio Ozæ usque in diem hanc. ⁹ Et extimuit David Dominum in die illa, dicens: Quo modo ingredietur ad me arca Domini? ¹⁰ Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David: sed divertit eam in domum Obededom Gethæi. ¹¹ Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus mensibus: et benedixit Dominus Obededom, et omnem domum ejus.

¹² Nuntiatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obededom, et omnia ejus propter arcam Dei. Abiit ergo David, et adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio: et erant cum David septem chori, et victima vituli. ¹³ Cumque transcendissent qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem et arietem, ¹⁴ et David saltabat totis viribus ante Dominum: porro David erat accinctus ephod lineo. ¹⁵ et David, et omnis domus Israel ducebant arcam testamenti Domini, in jubilo, et in clangore buccinæ. ¹⁶ Cumque intrasset arca Domi-

liudo, dėlto kad Viešpats buvo ištikęs Oza; ir ana vieta buvo praminta vardu: Ištikimas Ozos; taip ji vadinasi iki šiai dienai. ⁹ Dovidas labai nusigando tą dieną Viešpaties ir tarė: Kaipgi Viešpaties skrynias įeis pas mane? ¹⁰ Ir jis nenorėjo vežti Viešpaties skrynios pas save į Dovidą miestą, bet ją nugabeno į Gėtiečio Obėdėdomo namus. ¹¹ Taigi, Viešpaties skrynias pasiliko Gėtiečio Obėdėdomo namuose tris mėnesius; Viešpats gi palaimino Obėdėdomą ir visus jo namus.

¹² Paskui buvo pranešta Dovidui, kad Viešpats palaiminęs Obėdėdomą ir visą, kas jo buvo, dėlėi Dievo skrynios. Taigi, Dovidas nuėjo ir su džiaugsmu atsigabeno Dievo skrynias iš Obėdėdomo namų į Dovidą miestą. Dovidas turėjo su savim septynis chorus ir veršių aukoms. ¹³ Paėjęs nešantiems Dievo skrynias šešis žingsnius, jis aukojo jautį ir aviną. ¹⁴ O Dovidas šokinėjo visomis įiegomis Viešpaties akyvaizdoje; buvo gi Dovidas apsivilkęs lininiu efodu. ¹⁵ Taip Dovidas ir visi Izraelio namai vedė Viešpaties sandoros skrynias su džiaugsmu ir atsiliepiant trimitams. ¹⁶ O įėjus Vieš-

k. — (8) *Ištikimas Ozos*. Ebr. *Perec 'Uzzah*. Plg. 1 Kron. 13, 11. — (10) *Gėtiečio Obėdėdomo*. Spėjama kad Obėdėdomas buvo Lėvitas 'iš Merario ainijos (plg. 1 Kron. 15, 18); pavadintas jis Gėtiečiu rasi dėlto, kad jo tėviškė buvo Gėt-Remone. Jo namai buvo regimai visai arti tos vietos, kame krito Oza, ir netoli nuo Jeruzalės.

(12) *Su džiaugsmu*: su muzika ir giesmėmis. — *Dovidas turėjo... aukoms* Visų šitų žodžių nėra ebr. t.; jie įdėti Vulgaton iš Italės. — (13) *Paėjęs nešan-*

tiems... Dabar prisitaikyta prie įstatymo reikalavimo ir skrynias nešė nešta. Aukos padaryta vieną sykį, nuėjus pirmuosius šešis žingsnius, kada pasirodė, jog Dievas nesirustina už skrynios nešimą. — *Jautį ir...* Ebr. t.: jautių ir avinų. — (14) *Dovidas šokinėjo...* Įstatyme nebuvo įsakyta šokių. Dovidas norėjo jais parodyti savo uolumą apie Dievo garbę. — *Lininiu efodu*. Tai buvo paprastų Lėvityų apdaras. — (16) *Sauliaus duklė Mikolė...* Kaip Saulius mažai tesirūpino sandoros skrynias ir paliko ją ilgus metus

ni in civitatem David. Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David subsilientem. atque saltantem coram Domino: et despexit eum in corde suo. ¹⁷ Et introduxerunt arcam Domini, et imposuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: et obtulit David holocausta, et pacifica coram Domino. ¹⁸ Cumque complexisset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercitum. ¹⁹ Et partitus est universæ multitudini Israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam, et assaturam bubulæ carnis unam, et similam frixam oleo: et abiit omnis populus, unusquisque in domum suam.

²⁰ Reversusque est David ut benediceret domui suæ: et egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discoopere se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris. ²¹ Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, et quam omnem domum ejus, et præcepit mihi ut essem dux super populum Domini in Israel, ²² et ludam, et vilior fiam plus quam factus sum: et ero humi-

paties skryniai į Dovidą miestą, Sauliaus duktė Mikolė, žiurėdama pro langą, pamatė Dovidą tripsintį ir šokinėjantį Viešpaties akyvaizdoje ir jį paniekino savo širdyje. ¹⁷ Jie įvedė Viešpaties skryniją ir ją padėjo jos vietoje viduje šėtros, kurią Dovidas buvo jai ištiesęs; Dovidas gi atnašavo deginamųjų aukų ir dėkojimo atnašų Viešpaties akyvaizdoje. ¹⁸ O pabaigęs atnašauti deginamasias ir dėkojimo aukas, jis palaimino tautą vardan kareivijų Viešpaties. ¹⁹ Paskui jis padalino visai Izraelio daugybei, kaip vyrams taip ir moterims, kiekvienam po vieną duonos paplotį, po kąsnį keptos jautienos ir aliejuje keptų miltų, ir visa tauta nuėjo sau, kiekvienas į savo namus.

²⁰ Kada Dovidas sugrįžo, kad palaimintu savo namus, Sauliaus duktė Mikolė išėjus pasitiktų Dovidą tarė: Kaip gi garbingas buvo šiandien Izraelio karalius, atsidengdamas prieš savo tarnų verges ir nusinuoginęs, kaip paprastai nusinuogina juokdarys. ²¹ Dovidas gi tarė Mikolei: Viešpaties akyvaizdoje, kurs išrinko velyk mane, o ne tavo tėvą ir visus jo namus, ir kurs man įsakė, kad bučiau vadas ant Viešpaties tautos Izraelyje, ²² aš ir žaisiu ir tapsiu menkesniu, negu buvau; ir busiu mažas savo

Karjathiarime, taip ir jo duktė pasirodo neturinti savo širdyje gilesnių religijinių jausmų. — (17) *Kurią Dovidas buvo...* Dovidas buvo padirbings sadoros skryniai nanją šėtrą; senoji gi Mozės padaryta pasiliko Gabaone, kame vyriausiuoju kunigu buvo Sadokas. Vz. 1 Kron. 16, 39; 21, 29. — *Dovidas gi atnašavo:* ne pats, nes tai buvo kunigų pareiga. bet

jam liepiant, darė aukas kunigai. — (18) *Palaimino tautą...* Laiminti tautą galėjo pats Dovidas kaip tėvas savo vaikus. Plg. 3 Kar. 8, 55.

(20) *Kaip gi garbingas...* Mikolė kalba ironiškai, su pasityčiojimu. — *Atsidengdamas...* Aiškus pardėjimas, nes efodas, kurį turėjo ant savęs Dovidas, buvo gana ilgas apdaras. — (22) *Aš ir žaisiu ir...*

lis in oculis meis: et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. ²³ Igitur Michol filiæ Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

akyse, o pasirodysiu garbinge-
snis vergių akyse, apie kurias
tu kalbėjai. ²³ Todėl Sauliaus
dukteriai Mikolei negimė sunus
iki jos mirties dieniai.

e) Pažadėjimas Dovidui amžinojo sosto.

Caput VII. ¹ Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis. ² dixit ad Nathan prophetam: Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellicum? ³ Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade fac, quia Dominus tecum est.

⁴ Factum est autem in illa nocte: et ecce sermo Domini ad Nathan, dicens: ⁵ Vade, et loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? ⁶ Neque enim habitavi in domo ex die illa, qua eduxi filios Israel de terra Ægypti, usque in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo,

7. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, jog kada karalius buvo apsigyvenęs savo namuose, ir Viešpats jam buvo suteikęs ramybę iš visų pusių su jo neprieteliais, ² jis tarė pranašui Natanui: Ar matai, kad aš gyvenu kėdriniuose namuose, o Dievo skrynčia pasilieka po kailiais? ³ Natanas gi atsakė karaliui: Eik, daryk visa, kas yra tavo širdyje, nes Viešpats yra su tavim.

⁴ Atsitiko gi tą naktį, kad štai Viešpats kalbėjo Natanui ir tarė: ⁵ Eik ir kalbėk mano tarnui Dovidui: Štai, ką Viešpats sako: Argi tu man pastatysi gyvenamuosius namus? ⁶ Juk nuo tos dienos, kurioje išvedžiau Izraelio sunus iš Aigypso žemės, aš negyvenau namuose iki šia i dieniai, bet keliavau sėtroje ir

Dėlei Viešpaties Dovidas pasiryžęs visai išsižadėti žemiškos garbės; bet tarnaudamas Viešpačiui ir todėl save žemindamas, jis ras pritarimą pas visus, kurie patį ištikrųjų myli Dievą. — (23) *Todėl Sauliaus*.. Tai buvo didžiausi bausmė Izraelitei. Plg. Mat. 1, 25.

7, 1-29. Dovidas išreiškia norą pastatyti Dievui namus, tačiau Dievas per pranašą Nataną jam apreiškia, kad tai padarysias tik jo sunus, draug žada sutvirtinti jo sostą į amžius (1-16). Tas garbingas pažadėjimas sužadina Dovidą karštai dėkoti Dievui nuolankios maldos žodžiais (17-29).

(7, 1) *Savo namuose*: Kuriuos jis buvo pasistatydinęs Jeruzalėje. — (2) *Pranašui*

Natanui. Tai buvo antras Dovidą padėjėjas, kurs gaudavo iš Dievo apreiškimų; pirmas buvo Gadas (vz. 1 Kar. 22, 5). Natanas visur vadinasi pranašu, ebr. *nabi*, tuotarpu kad Gadas turi vardą *re-ginčiojo*, ebr. *ro'eh* (plg. 1 Kar. 9, 9). — *Po kailiais*. Plg. Iš. 26, 14; 1 Kron. 17, 1. — (3) *Eik ir daryk*... Natanas čionai išreiškia savo nuomonę; tačiau kitoks buvo Dievo nutarimas, kurs tuojau bus apreiškintas Natanui, o per jį ir Dovidui.

(5) *Mano tarnui*. Suteikdamas Dovidui tą garbingą pavadinimą, (kaip kitados Mozei. Vz. Sk. 12, 7. 8), toliaus primindamas savo geradarystes ir žadėdamas naują, Viešpats parodo, kad Dovidą noras nėra peiktinas, bet draug apskelbia, kad dar nebuvo atėjęs laikas statyti Dievui

et in tentorio. ⁷ Per cuncta loca, quæ transivi cum omnibus filiis Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribus Israel, cui præcepi, ut pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? ⁸ Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum Israel: ⁹ et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua: fecique tibi nomen grande, juxta nomen magnorum, qui sunt in terra. ¹⁰ Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit sub eo, et non turbabitur amplius: nec adident filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, ¹¹ ex die qua constitui iudices super populum meum Israel: et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædicique tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus. ¹² Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum ejus. ¹³ Ipse ædificabit domum nomini

po uždangalais. ⁷ Visose vieto-se, per kurias perėjau su visais Izraelio sunumis, argi aš ištikrųjų kalbėjau vienai iš Izraelio giminių, kuriai liepiau ganyti mano tautą Izraelį, ir argi sakiau: Kodėl man nepastatėte kėdrinio namo? ⁸ Taigi, dabar taip sakysi mano tarnui Dovidui: Štai, ką sako kareivijų Viešpats: Aš ėmiau tave nuo ganyklų sekiojantį bandas, kad butumei vadas ant mano tautos Izraelio, ⁹ ir buvau su tavim visur, kam tik vaikščiojai, užmušiau visus tavo neprietelius prieš tave ir tau padariau didį vardą, lygų esančių ant žemės didžiųjų vardui. ¹⁰ Aš paskirsiu mano tautai Izraeliui vietą ir jį įveisiu, ir jis tenai gyvens ir nebepritirs daugiaus neramybės; nebe teisybės sunęs nebespaus jo daugiaus kaip pirma, ¹¹ pradedant nuo tos dienos, kurioje įstaciau teisėjus ant mano Izraelio tautos; ir duosiu tau atsilsėti nuo visų tavo neprietelių; be to Viešpats tau apskelbia, kad Viešpats tau padarysiąs namus. ¹² Kuomet gi pasibaigs tavo dienos, ir tu busi užmigęs su savo tėvais, aš sužadinsiu po tavęs tavo ainį, kurs bus iš tavęs gimęs, ir sustiprinsiu jojo karalystę. ¹³ Jis pastatys mano var-

namus, ir kad kam kitam lemta tai padaryti. — (7) *Kuriai liepiau ganyti...* Aliuzija į tas gimines, iš kurių buvo Dievo paskiriami teisėjai, nes jos laikinai tapdavo tarsi vadais kitų. — (8) *Aš ėmiau tave...* Plg. 1 Kar. 16, 13; Ps. 77, 70. — (10) *Aš paskirsiu...* Geriaus praeitas laikas: paskyriau... — (11) *Viešpats tau padarysiąs...* Viešpats suteiks Dovidui ainiją, ir jai visuomet priderės viešpatavimas. Plg. 1 Kron. 28, 6... Sandoros skrynios stovis bus toks pat kaip ir tautos; todėl

reikia, kad pirma tauta įgytu pastovumą, o jau paskui ir skrynia gaus nuolatinę buveinę. Tikslai kada karės nebevers šventyklos bėgti iš vietos į vietą, kada viešpataus ramybė, tuomet turės būti pastatyta bažnyčia. — (12-16) *Sužadinsiu po tavęs tavo ainį...* Šitose eil. randasi viena iš žymiausių Sen. Įst. pranašysčių apie Dovodo karalystės amžinumą per Mesiją. Žadamas čionai Dovidui ainis yra visų pirma jo sunus Saliamonas, nes tai nurodo pati žodžių prasmė, o taipogi dėlto, kad

meo, et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. ¹⁴ Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum hominum. ¹⁵ Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea. ¹⁶ Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et thronus tuus erit firmus jugiter. ¹⁷ Secundum omnia verba hæc, et juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

¹⁸ Ingressus est autem rex David, et sedit coram Domino, et dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? ¹⁹ Sed

dui namus, o aš patvirtinsiu jo karalystės sostą į amžius. ¹⁴ Aš busiu jam tėvas, o jis bus man sunus; jei jis padarys ką neteisingai, aš jį sudrausiu vyrų rykštėmis ir žmonių vaikų smugiais; ¹⁵ bet savo mielaširdystės aš iš jo neatimsiu, kaip atėmiau iš Sauliaus, kurį atstumiau nuo savo veido. ¹⁶ Tavo namai bus ištikimi, ir tavo karalystė amžina tavo akyvaizdoje, ir tavo sostas bus nuolat tvirtas. ¹⁷ Taigi, Natanas kalbėjo Dovidui pagal visus šituos žodžius ir visą tą regėjimą.

¹⁸ Tuomet karalius Dovidas įėjęs atsisėdo Viešpaties akyvaizdoje ir tarė: Kas aš esu, Viešpatie Dieve, ir kas yra mano namai, joguei iki čionai mane

juos suprato apie save pats Saliamonas. Vz. 3 Kar. 8, 15-21. Bet ne vien jį turėta mintyje, nes 13. eil. Dievo namų statytojo sostą žadama patvirtinti visiems amžiams, taigi statytojas sėdės ant jo amžinai ir amžinai džiaugsis tėvišku Dievo palankumu (14. e.); todėl ir šv. Aug. sako: „Kas manytu šitą didžią pranašystę išsipildžius Saliamone, tas labai klystu“. Plg. Ps. 88, 31... Pranašystėje kalbama, kaip aiškiai parodo šv. Povilo žodžiai, Žyd. 1, 5., apie Kristų (Bazil. Teodor. Just. Ambroz.), Dievo sunų, o drang ir Dovidu sunų, kurs pastatė Dievui tikrą gyvą šventyklą, šv. Bažnyčią; bet ne apie jį vieną, nes prie Kristaus negalima pritaikyti 14. e. žodžių. — *Jei jis padarys ką neteisingai...* Galop kalbama netik apie Kristų ir Saliamoną, bet taipogi ir apie tarpines kartas, nes jos buvo ištikrųjų Dovidu aiui, todėl butinai pridera prie jojo amžinai pasiliekančių namų, nes kitaip Dovidu aiuijos sostas pradedant nuo Saliamono negalėtu vedinties amžinu; be to tose kartose išsipildė tobuliaus negu pačiame Saliamone 14. e. žodžiai; todėl Dovidu aiuija apima visas kartas nuo Saliamono iki Kristui. Pastatyti tie namai yra kaip Saliamono taip ir Zorobabelio šventykla, pranokėja N. J. Bažnyčios, to-

liaus yra Kristus, kurio kunas yra šventykla (Jo. 2, 19), švenč. Panos iš Dovidu giminės pastatyta jos Pradėjime (Teodor. Plg. Žyd. 9, 11); galop Bažnyčia, kurios atskiri sanariai yra Dievo šventykla (1 Kar. 6, 19; 2 Kar. 6, 16; Jo. 14, 23), kuri yra dvasiškas rumas (1 Petr. 2, 5), rasiąs savo užbaigą danguje (Apr. 21, 3). Tėviškas palaukumas (14a. e.) paliečia kaip Kristų, taip ir kovojančią bei garbingą Bažnyčią; mielaširdingas gi sudraudimas (14b. e.) apsiireiskė visoje S. ir N. Įstatymo Bažnyčioje. — *Vyrų rykštėmis...* t. y. ne pagal užpelnutos bausmės didumą, ne kietai, kaip teisėjas, bet kaip tėvas, kurs baudią vaiką, kad jį pataisytu. — *Namai bus ištikimi.* Ištikimas čionai reiškia tą pat, ką ir pastovus, nuolat pasiliekas. — *Tavo akyvaizdoje.* Dovidas matys dvasi-je visos pranašystės išsipildymą. Anot kitų čionai reiktu skatyt: man o, t. y. pažadėjamą darančiojo akyvaizdoje.

(18) *Atsisėdo:* ant aslos ties sandoros skryvia. Kadangi vienok žydai paprastai melsdavo-i arba stovėdami arba atsiklaupę (plg. 3 Kar. 8, 22. 54. 55), todėl kairie aiškintojai ebr. ž. *jašab* verčia: ilgiaus pasilik — *Iki čionai mane atvedei.* Dovidas visupirma primena jam pačiam suteiktas geradarystės. — (19) *Ta-*

et hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum: ista est enim lex Adam, Domine Deus. ²⁰ Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim scis servum tuum Domine Deus. ²¹ Propter verbum tuum, et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hæc, ita ut notum faceres servo tuo. ²² Idcirco magnificatus es Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus nostris. ²³ Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia, et horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex Ægypto. gentem, et deum ejus. ²⁴ Firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum: et tu Domine Deus factus es eis in Deum. ²⁵ Nunc ergo Domine Deus verbum, quod locutus es super servum tuum, et super domum ejus, suscita in sempiternum: et fac sicut locutus es, ²⁶ ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel. Et domus

atvedei? ¹⁹ Bet ir tai pasirodė maža tavo akyvaizdoje, Viešpatie, Dieve! todėl tu kalbėjai dar ir apie tavo tarno namus iki tolimai ateičiai, nes tasai yra Adomo įstatymas. Viešpatie, Dieve! ²⁰ Tai kagi dar galėtu tau kalbėti Dovidas? nes tu pažįsti tavo tarną, Viešpatie, Dieve! ²¹ Dėlei savo žodžio ir pagal savo širdį padarei visus šituos didžius dalykus ir juos apskelbei savo tarnui ²² Todėlei pašlovin-tas esi, Viešpatie, Dieve, visame, ką girdėjome savo ausimis, nes nėra tau lygaus, ir nėra kito Dievo, tave atskyrus. ²³ Koki gi yra kita giminė ant žemės, kaip tavo tauta Izraėlis, dėlei kurios Dievas ėjo jos sau atpirktų, kad taptu jojo tauta, ir sau vardą padarytu. ir įvykdytu jiems ant žemės didžių ir baisių dalykų akyvaizdoje tavo tautos, kurią sau atpirkai iš Aigypto, nubausdamas giminę ir jos dievą. ²⁴ Nes tu patvirtinai sau savo tautą Izraėlį, kad ji butu amžina tauta, ir tu Viešpatie, Dieve pasidarei jiems Dievu. ²⁵ Dabar tat, Viešpatie, Dieve, įvykdyk per amžius žodį, kurį kalbėjai apie tavo tarną ir apie jo namus, ir padaryk kaip kalbėjai, ²⁶ idant tavo vardas butu šlovinamas per amžius ir kad butu sakoma: Kareivijų Viešpats yra Dievas ant Izraėlio, ir tavo tarno Dovidai namai

sai yra Adomo įstatymas. Ką tikrai reiškia šitie žodžiai, nevisai aišku. Žodis „Adomas“ ebr. t., ne nuosavus vardas; todėl sakiny s reiktu išversti taip: toksai yra žmogaus įstatymas. Jo prasmė rasi toki pat, kaip ir paraleliškoje 1 Kron. 16, 17 vietoje: mane išaugštinai ant visų žmonių, arba: pasiėlgei su manim kaip su žymiu, garsiu žmogumi. — (20) Ką gi

dar galėtu.: Kaip gi dar padėkoti, nes tu žinai jo širdį. — (23) Koki gi yra... Dievas apreiškė Izraėlio tautoje savo vardą, garbę ir šlovę ir darė dėlei jos stebuklus, kaip tai atsitiko Aigypse ir einant į Zadėtąją žemę, ir išvarė iš po jos akių Kananiečių tautas ir jų dievus. — Ant žemės. Ebr. t.: tavo žemėje. — Giminę ir jos dievą. Ebr. t.: giminės ir jų

servi tui David erit stabilita coram Domino, ²⁷ quia tu Domine exercituum Deus Israel revelasti aurem servi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. ²⁸ Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona hæc. ²⁹ Incipe ergo, et benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia tu Domine Deus locutus es et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

tvirtai laikysis Viešpaties akylaizdoje; ²⁷ kadangi tu, kareivijų Viešpatie, Izraelio Dieve, apreiškei savo tarno ausiai ir tarei: Pastatysiu tau namus; todėli tavo tarnas rado savo širdį, kad tau melstusi šita malda. ²⁸ Dabar tat, Viešpatie, Dieve, tu esi Dievas, ir tavo žodžiai bus tikri; nes tu kalbėjai savo tarnui šituos gerus dalykus. ²⁹ Pradėk tat ir palaimink tavo tarno namus, kad butu per amžius tavo akylaizdoje, nes tu Viešpatie, Dieve, kalbėjai, ir tavo palaiminimu bus palaiminti tavo tarno namai per amžius.

2) Garbingas ir laimingas Dovidoviešpatavimas iki nupuolimo.

a) Laimingos Dovidoviešpatavimas.

Caput VIII. ¹ Factum est autem post hæc percussit David Philistiim, et humiliavit eos. et tulit David frenum tributi de manu Philistiim. ² Et percussit Moab, et mensus est eos funiculo, coæquans terræ: mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum, et unum ad vivificandum: factusque est

8. perskyrimas. ¹ Paskui atsitiko, kad Dovidas sumušė Pilstymus, juos nužemino ir ėmė iš Pilstymų rankos čyžės žąslą. ² Jis sumušė Moabitus ir juos išmatavo virvėmis, ištiesęs ant žemės; jis atmatavo dvi virvi, vieną užmušti ir vieną palikti gyvais. Taip Moabas ėmė

dievus. — (27) Rado savo širdį, t. y. turėjo tiek daug drąsos. Dovidas tais žodžiais pateisina savo maldos drąsumą. — (29) Bus palaiminti. Geriaus: tegul bus palaiminti.

8, 1-18. Po garbingo Dovidui suteikto pažadėjimo trumpai minimos karės, kuriomis, Dievui padedant, Dovidas išplėtė savo valstijos ribas (1-14), o taipogi išvardijami žymiausieji Dovidoviešpatavimai, kurie jam padėjo padaryti gerą tvarką karalystėje (15-18).

(8, 1) Paskui... Trijuose sek. perskyrimuose suteikiama žinių, kaip Dovidui padarytas pažadėjimas pradėjo įvykti, o visų pirma kaip Izraelio karalystė padidėjo. 8. persk. karės tik išskaitomos; viena

gi iš jų, karė prieš Amonitus aprašoma plačiau 10. persk. — *Ėmė... čyžės žąslą.* Ebr. t.: metropolies žąslą, t. y. lyg-kad žąslais pažaboję vyriausįjį Pilstymų miestą. Ta gi Pilstymų metropolimi buvo Gėtas, nes 1 Kron. 18, 1 pasakyta tiesiog, kad Dovidas atėmęs iš Pilstymų Gėtą ir jo miestus. — (2) *Išmatavo virvėmis...* Dovidas visai dangybei paimtų nelaisvėn Moabitų liepė atsigulti ant žemės ir virvėmis matavo jų nugultą plotą, o paskui burta nutarė, ant kurio ploto gulėjusieji Moabitai reikia nužudyti, ir ant kurio palikti gyvais. Ebr. t. pasakyta, kad mirtin buvo pasmerkta dvi virvi, o viena pilna palikta gyvais. Seniaus Moabitai buvo Dovidoviešpatavimas (1 Kar. 22, 3). Kodėl dabar buvo kilusi karė, neži-

Moab David serviens sub tributo. ³ Et percussit David Adarezer filium Rohob regem Soba, quando profectus est ut dominaretur super flumen Euphraten. ⁴ Et captis David ex parte ejus mille septingentis equitibus, et viginti millibus peditum, subnervavit omnes jugales currum: dereliquit autem ex eis centum currus. ⁵ Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium ferret Adarezer regi Soba: et percussit David de Syria viginti duo millia virorum. ⁶ Et posuit David præsidium in Syria Damasci: factaque est Syria David serviens sub tributo: servavitque Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est. ⁷ Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi Adarezer, et detulit ea in Jerusalem. ⁸ Et de Bete, et de Beroth civitatibus Adarezer tulit rex David æs multum nimis. ⁹ Audivit autem Thou rex Emath, quod percussisset David omne robur Adarezer, ¹⁰ et misit Thou Joram filium suum ad regem David, ut salutaret eum congratulans, et gratias ageret: eo quod expugnasset Adarezer, et percussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adarezer, et in manu ejus erant vasa aurea, et vasa argentea, et vasa ærea: ¹¹ quæ et ipsa sanctificavit rex

tarnauti Dovidui čyže. ³ Toliaus Dovidas apgalėjo Sobos karalių Rohobo sunų Adarėzerį, kuomet tasai išėjo savo valdžios išplėstų ant Euprato upės. ⁴ Atėmęs iš jo tukstantį septynis šimtus raitelių ir dvidešimt tukstančių pėstininkų, Dovidas pakirsdino visiems vežimų arkliams kojų gyslas, paliko gi iš jų šimtą vežimų. ⁵ Atėjo taipogi Syrijiečiai iš Damasko padėtų Sobos karaliui Adarėzerui, o Dovidas užmuše dvidešimt du tukstančių vyrų iš Syrijiečių. ⁶ Dovidas pastatė Damasko Syrijoje įgulą, ir Syrija ėmė tarnauti Dovidui mokesčiais; o Viešpats užlaikė Dovidą visur, kur tik jis eidavo. ⁷ Dovidas atėmė auksinius ginklus, kuriuos turėjo Adarėzerio tarnai, ir atgabeno juos Jeruzalėn. ⁸ Iš Adarėzerio gi miestų Bėtės ir Beroto Dovidas ėmė labai daug skaitvario. ⁹ Kada Emato karalius Tous išgirdo, kad Dovidas buvo sumušęs visą Adarėzerio galybę, ¹⁰ jis siuntė savo sunų Joramą pas karalių Dovidą, kad jį pasveikintu, linkėtu jam laimės ir padėkotu už tai, kad buvo apgalėjęs Adarėzerį ir jį sumušęs; nes Tous buvo Adarėzerio neprietelis. Joramas atnešė su savim auksinių, sidabrinių ir varinių rykų. ¹¹ O karalius Dovidas ir juos pašventė Viešpačiui

nia. — (3) *Sobos*: tarp Euprato ir Damasko. Plg. 1 Kar. 14, 47.— *Adarėzerį*. Kitur jis vadinasi ebr. t. Hadad-Ėzeriu, t. y. žymiausiojo Syrijiečių dievaičio Hadado tarnu. Plg. 1 Kron. 18, 3; 3 Kar. 15, 18. — (4) *Pakirsdino*. Plg. Joz. 11, 6. 9; 1 Kron. 18, 4. — (5) *Syrijiečiai iš Damasko*. Damaskas buvo tikrosios Syrijos sostinė. — (6) *Įgula*: kareivių būrį, kad tuo budu Syrija pasiliktu Dovidui paverg-

ta. Ebr. t. kalbama apie viršiniuko paskyrimą. — (7) *Auksinius ginklus*. Ebr. ž. *šelēt* tikriausiai reiškia skydus. — (8) *Bėtės*... To miesto vieta visai nežinoma. Berotas buvo tarp Emato ir Damasko. Vž. Ez. 47, 16. Plg. 1 Kron. 18, 8. — (9) *Emato*. Taip vadinosi miestas ir karalystė, buvusi prie šiaurinės Palestinos ribos. — (11) *Pasventė Viešpačiui*. Taip Dovidas pradėjo rinkti medegą bažnyčiai, ku-

David Domino cum argento et auro, quæ sanctificaverat de universis gentibus, quas subegerat ¹² de Syria, et Moab, et filiis Ammon, et Philisthiim, et Amalec, et de manubiis Adarezer filii Rohob regis Soba. ¹³ Fecit quoque sibi David nomen cum reverteretur capta Syria in valle Salinarum, cæsis decem et octo millibus: ¹⁴ et posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium: et facta est universa Idumæa serviens David: et servavit Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est.

¹⁵ Et regnavit David super omnem Israel: faciebat quoque David iudicium et justitiam omni populo suo. ¹⁶ Joab autem filius Sarviæ erat super exercitum: porro Josaphat filius Ahilud erat a commentariis: ¹⁷ et Sadoe filius Achitob, et Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes: et Saraïas, scriba: ¹⁸ Banaïas autem filius Joiadæ super Cerethi et Phelethi: filii autem David sacerdotes erant.

draug su sidabru ir auksu, kurį buvo paėmęs ir pašventęs iš visų pavergtųjų tautų, ¹² iš Syrijos, iš Moabo, iš Amono sunų, iš Pilistymų, iš Amalėkitų ir iš Sobos karaliaus Rohobo sunaus Adarėzerio grobio. ¹³ Dovidas igijo sau taipogi vardą Druskos slėnyje, kada jis pavergęs Syriją grįžo ir užmušė aštuonioliką tukstančių. ¹⁴ Jis pastatė Idumėjoje sargus ir nusiuntė igulą; ir visa Idumėja ėmė tarnauti Dovidui. O Viešpats užlaikė Dovidą visur, kur tik jis eidavo.

¹⁵ Taip Dovidas karaliavo ant viso Izraelio; Dovidas taipogi darė teisną ir teisybę visai savo tautai. ¹⁶ Sarvijos sunus Joabas buvo jo kariuomenės viršininkas, Ahiludo sunus Jozapatas buvo metraščių vedėjas, ¹⁷ Achitobo sunus Sadokas ir Abiataro sunus Achimelėkas buvo kunigais, o Sarajas raštininku, ¹⁸ Joados sunus Banajas buvo ant Keretiečių ir Peletiečių, o Dovidio sunų buvo kunigais.

rią turėjo pastatyti jo sunus. — (12) *Iš Syrijos*. LXX vertime ir 1 Kron. 23, 11 pasakyta: iš Edomo; toks skaitymas čionai rasi tikresnis. — (13) *Druskos slėnyje*: į pietus nuo Mirties jūros. Plg. 4 Kar. 14, 7; 3 Kar. 11, 15; 1 Kron 18, 12. (15) *Dovidas karaliavo...* Plg. 20, 23-26 ir 1 Kar. 14, 47-57, kame panašiai kalbama apie Saulių. — (16) *Metraščių vedėjas*. Ebr. *mazkir*, tas kurs pirmena. Anot kaikiurių aiškintojų jis pildęs kanceleriaus pareigas — (17) *Achitobo sunus...* Sadokas buvo iš Eleazaro ainijos (1 Kron. 5, 34 ir k.), todėl sunus ne to paties Achitobo, kurs išvardintas 1 Kar. 14, 3. Jis pildė vyriausiojo kunigo pareigas prie senosios sandoros šėtros, kuri buvo pasilikusi Gabaone. Vž. 1 Kron. 16, 39. *Achimelėkas* gi (aukas vyriausiojo kunigo Achimelėko, nužudyto liepiant Sauliui) buvo vyriausiojo kunigo prie

nanjosios šėtros Jeruzalėje. — (18) *Banajas*. Vž. žem. 23, 20... — *Ant Keretiečių ir Peletiečių*. Buvo tai karaliaus sargyba. Keretiečiai ir Peletiečiai buvo rasi sveitimauciai; anot kaikiurių aiškintojų buvo tai Keretiečiai (plg. 1 Kar. 30, 14) ir Pilistymai. Anot kitų aiškintojų tuodu vardu reikią dvejopas sargybos pareigas: vieni buvę taipogi karaliaus budeliais, kiti gi jo bėgėjais. — *Kunigais*. Kadangi kitur (vž. žem. 20, 26; 3 Kar. 4, 5) jie vadinasi Dovidio kunigais, atskirtinais nuo Dievo kunigų, todėl reikia manyti, kad Dovidio sunų pildė jo patarėjų ir jo rumų valdininkų pareigas.

9, 1-13. Dovidas tapęs karaliumi neužmiršta, ką buvo žadėjęs Sauliaus sunui Jonatui; jis parodo savo gerą širdį, suteikdamas Jonato sunui Mifibosėtui geradarysčių.

b) Dovidas geradarystė Jonato sunui.

Caput IX. ¹ Et dixit David: Putasne est aliquis qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Jonathan? ² Erat autem de domo Saul, servus nomine Siba: quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tunc es Siba? Et ille respondit: Ego sum servus tuus. ³ Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Jonathæ, debilis pedibus. ⁴ Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce, ait, in domo est Machir filii Ammiel in Lodabar. ⁵ Misit ergo rex David, et tulit eum de domo Machir filii Ammiel de Lodabar. ⁶ Cum autem venisset Miphiboseth filius Jonathæ filii Saul ad David, corruit in faciem suam, et adoravit. Dixitque David: Miphiboseth? Qui respondit: Adsum servus tuus. ⁷ Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Jonathan patrem tuum, et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper. ⁸ Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexi-

9. perskyrimas. ¹ Ir Dovidas tarė: Benežinote, ar neliko ko nors iš Sauliaus namų, kad jam padaryčiau mielaširdystę dėlei Jonato? ² Buvo gi iš Sauliaus namų tarnas, vardu Siba. Pasišaukęs jį pas save, karalius jam tarė: Ar tu esi Siba? Tasai atsakė: Aš, tavo tarnas. ³ O karalius tarė: Ar neliko ko nors iš Sauliaus namų, kad jam padaryčiau Dievo mielaširdystę? Siba tarė karaliui: Liko Jonato sunus, silpnas kojomis. ⁴ Kame jis yra? paklausė Dovidas, o Siba atsakė karaliui: Štai, jis yra Lodabare Amiėlio sunaus Machiro namuose. ⁵ Taigi, karalius Dovidas siuntė ir jį pargabeno iš Lodabaro iš Amiėlio sunaus Machiro namų. ⁶ Atėjęs gi Sauliaus sunaus Jonato sunus Mifibosėtas pas Dovidą parprolė ant savo veido ir išreiškė pagarbą. O Dovidas tarė: Mifibosėte! Jis atsakė: Aš čia, tavo tarnas. ⁷ Dovidas jam sakė: Nesibijok, nes aš daryte padarysiu tau mielaširdystę dėlei tavo tėvo Jonato ir tau sugrąžinsiu visus tavo tėvo Sauliaus laukus, ir tu valgysi visuomet duonos prie mano stalo. ⁸ Mifibosėtas, nusilenkdamas prieš jį, tarė: Kas aš esu, tavo tarnas,

(9, 1) *Dovidas tarė.* Kadaigi iš tolesnio pasakojimo pasirodo, jog Jonato sunus Mifibosėtas, kuomet jis buvo pašauktas pas Dovidą, turėjo jau sunų (12. e.), o iš kitur žinoma (4, 4), kad Sauliaus mirties laikų jis turėjo tik penkerius metus, todėl šitas įieskėjimas Sauliaus ainių įvyko apie dvidešimtus Dovidą karalavimo metus. — *Dėlei Jonato:* taip kaip Dovidas Jonatui buvo zadėjęs. Vž. 1 Kar. 20, 19... — (3) *Dievo mielaširdystę:* di-

dele mielaširdystę, kuri bus Dievo vardan sureikta. Plg. 1 Kar. 20, 14. — *Silpnas kojomis.* Vž. aug. 4, 4. — (4) *Lodabare.* Anot 17, 27 tas miestas buvęs anapus Jordano netoli Machanaimo — *Machiro.* Vž. žem. 17, 27... — (6) *Mifibosėtas.* Vž. aug. 4, 4. — (7) *Prie mano stalo.* Gauti valgyti prie karaliaus stalo buvo labai didelė garbė. Plg. žem 19, 23; 3 Kar. 2, 7 ir k. — (8) *I negyva šuni:* į visumenkiausį žmogų. Mifibosėtas dėkoja Dovidui su

sti super canem mortuum similem mei? ⁹ Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, et dixit ei: Omnia quaecumque fuerunt Saul, et universam domum ejus, dedi filio domini tui. ¹⁰ Operare igitur ei terram tu, et filii tui, et servi tui: et inferes filio domini tui cibos ut alatur: Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Sibae quindecim filii, et viginti servi. ¹¹ Dixitque Siba ad regem: Sicut jussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus: et Miphiboseth comedet super mensam meam. quasi unus de filiis regis. ¹² Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha: omnis vero cognatio domus Sibae serviebat Miphiboseth. ¹³ Porro Miphiboseth habitabat in Jerusalem: quia de mensa regis jugiter vescabatur: et erat claudus utroque pede.

jog pažvelgei į negyvą šunį, koksai aš esu? ⁹ Taigi, karalius pasiėmė Sauliaus tarną Sibą ir jam tarė: Visa, kas buvo Sauliaus, ir visus jo namus aš atidaviau tavo pono sunui. ¹⁰ Apsidirk tat jam laukus tu ir tavo tarnai; ir įneši tavo pono sunui pelną, kad turėtu kuo maitinties; bet tavo pono sunus Mifibosėtas valgys visuomet prie mano stalo. Siba gi turėjo penkioliką sūnų ir dvidešimt tarnų. ¹¹ O Siba tarė karaliui: Kaip liepei, mano pone karaliau, tavo tarnui, taip tavo tarnas padarys, ir Mifibosėtas valgys prie mano stalo, kaip vienas iš karaliaus sūnų. ¹² Mifibosėtas gi turėjo mažą sūnų vardu Michą; ir visa Sibos namų šeimyna tarnavo Mifibosėtui. ¹³ Taigi, Mifibosėtas apsigyveno Jeruzalėje, nes visuomet valgydavo prie karaliaus stalo. Jis buvo raišas abiem kojoms.

c) Karė prieš Amonitus ir Syrijiečius.

Caput X. ¹ Factum est autem post hæc, ut moreretur rex filiorum Ammon, et regnavit Hanon filius ejus pro eo. ² Dixitque David: Faciam misericor-

10. perskyrimas. ¹ Paskui gi atsitiko, kad mirė Amono sūnų karalius, ir jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Hanonas. ² Tuomet Dovidas tarė: Padarysiu

didžiausiu nuolankumu. Plg. žem. 3. 8; i Kar. 24, 14. — (10) *Kad turėtu kuo maitinties.* Nors pačiam Mifibosėtui buvo pažadėtas karaliaus stalas, bet savo šeimyną jis turėjo užlaikyti iš savo pelno. — (11) *Prie mano stalo.* LXX vertime ἐπὶ τῆς τραπέζης Δαυὶδ, prie Dovo stalo. Toks skaitymas rasi čionai tikresnis. Anot Vulgatos, Siba, apsiimdamas pats duoti užlankymą Mifibosėtui, išreiškia norą paliuosuoti Dovidą nuo nuolatinio raišo svečio. — (12) *Michą.* Plg. i Kron. 8. 34...

10, 1–19. Paniekinus naujam Amonitų karaliui Dovidą pasiuntinius, atsiųstus pagarbos dėlei, kilsta tarp Dovo ir Amonitų smarki karė, kurioje Dovidą vėdai apgali Amonitus ir jų padėjėjus Syrijiečius (1–14); susirinkusius gi vėl Syrijiečius apgali pats Dovidas anapus Jordano (15–19).

(10, 1) *Paskui gi...* Plačiau aprašoma čionai karė rasi buvo ta pati, kuri trumpai paminėta 8. persk. — (2) *Naaso.* Tai buvo tas pats Naasas, prieš kurį kitados kovojo Saulius Galaado Jabeje (vz. i Kar. 11, 1...), arba ano sunus. — *Taip kaip*

diam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo David, consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon, ³ dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores, et non ideo ut investigaret, et exploraret civitatem, et everteret eam, misit David servos suos ad te? ⁴ Tullit itaque Hanon servos David, rasiťque dimidiam partem barbať eorum, et praescidit vestes eorum medias usque ad nates, et dimisit eos. ⁵ Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter valde, et mandavit eis David: Manete in Jericho, donec crescat barba vestra, et tunc revertimini.

⁶ Videntes autem filii Ammon quod injuriam fecissent David, miserunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob, et Syrum Soba, viginti millia peditum, et a rege Maacha mille viros, et

Naaso sunui Hanonui mielařirdystę, taip kaip jo tėvas yra man padaręs mielařirdystę. Tai- gi, Dovidas siuntę savo tarnus jo paguostų dėlei tėvo mirties. Bet atėjus Dovidो tarnams į Amono sunų žemę, ³ Amono sunų kunigaikščiai tarę savo ponui Hanonui: Ar manai, kad gerbdamas tavo tėvą Dovidas atsiuntę pas tave paguostų, o ne tam Dovidas atsiuntę pas tave savo tarnus, kad apžiurētu ir iš-tirtu miestą, o paskui jį išgriautu? ⁴ Taigi, Hanonas ėmę Dovidо tarnus, nuskusdino pusę jų barzdos, atkirpdino pusę jų drabu- žių iki kulšių ir juos paleido. ⁵ Kuomet tai buvo pranešta Do- vidui, jis išsiuntę jų pasitiktų, nes vyrai buvo bjauriai apgę- dinti, ir Dovidas jiems sakydi- no: Pasilikkite Jėrike, kolei ne- atžels jūsų barzda, ir tuomet sugrįžkite.

⁶ Amono gi sunus matydami, kad buvo įžeidę Dovidą, siuntę ir pasisamdę už užmokesnį Sy- rijiečių iš Rohobo ir Syrijiečių iš Sobos dvidešimt tukstančių pėstininkų, iš Maachos karaliaus

jo tėvas.. Kuo buvo patarnavęs Naasas Dovidui, tikrai nežinia; spėjama, kad Do- vidas rado taipogi pas jį pašalpą, kuomet buvo Sauliaus persekiojamas (Jeron.), taip pat kaip pas Moabo (1 Kar. 2, 3) ir Gėto karalius (1 Kar. 27, 1...). — (4) *Nuskusdino pusę jų barzdos.* Visa barzda buvo skutama atgailai ir nuliudimui išreikšti (Is. 15, 2; Jer 48, 37; Ez. 7, 18). Nuskusti gi kam nori pusę barzdos buvo didžiausis išniekinimas, nes barzda skaitėsi gražiausiu vyro papuošalu (Iz. 7, 20). Lygiu išniekinimu buvo ir ir pusės išveiginių drabužių nukirpimas. Tuo atkirpimu Amonitų karalius rasi norėjo parodyti, kad Dovidо pasiuntiniuose

jis pažinęs žvalgus. — (5) *Buvo pranešta...* Pasiuntiniai patįs nesiskubino grįžti pas Dovidą, taip kad gandas apie jų iš- niekinimą pasiekė karalių, kada jie tebe- buvo toli nuo Jeruzalės. Dovidas nori ap- saugoti savo pasiuntinius nuo gėdos grįžti Jeruzalėn su paniekinimo žymėmis, todėl liepia laukti Jėrike. — (6) *Siuntę ir pa- sisamdę...* Supratęs savo klaidą Amonitų karalius tikisi iš Dovidо keršto ir todėl rengiasi prie karės. — *Syrijiečių ir Ro- hobo.* Ebr. 'Aram Beith R'chob. Beth- Rechobas buvo sostinė; jos vardu vadino- si ir visa karalystė. Rasi buvo tai tas pats miestas, ką ir minimas Sk 13, 21, į pietus nuo Emato. — *Sobos.* Ebr.

ab Istob duodecim millia viro-
rum. ⁷ Quod cum audisset Da-
vid, misit Joab et omnem ex-
ercitum bellatorum. ⁸ Egressi
sunt ergo filii Ammon, et dire-
xerunt aciem ante ipsum introi-
tum portæ: Syrus autem Soba,
et Rohob, et Istob, et Maacha
seorsum erant in campo. ⁹ Vi-
dens igitur Joab quod præpa-
ratum esset adversum se præ-
lium, et ex adverso et post ter-
gum, elegit ex omnibus electis
Israel, et instruxit aciem con-
tra Syrum: ¹⁰ reliquam autem
partem populi tradidit Abisai
fratri suo, qui direxit aciem ad-
versus filios Ammon. ¹¹ Et ait
Joab: Si prævaluerint adversum
me Syri, eris mihi in adjuto-
rium: si autem filii Ammon præ-
valuerint adversum te, auxilia-
bor tibi. ¹² Esto vir fortis, et
pugnemus pro populo nostro, et
civitate Dei nostri: Dominus au-
tem faciet quod bonum est in
conspectu suo. ¹³ Iniit itaque
Joab et populus qui erat cum
eo, certamen contra Syros: qui
statim fugerunt a facie ejus. ¹⁴
Filii autem Ammon videntes
quia fugissent Syri, fugerunt et
ipsi a facie Abisai, et ingressi
sunt civitatem: reversusque est
Joab a filiis Ammon, et venit
Jerusalem.

¹⁵ Videntes igitur Syri quo-
niam corruissent coram Israel,
congregati sunt pariter. ¹⁶ Mi-
sitque Adarezer, et eduxit Sy-

tukstantį vyrų, ir nuo Istobo
dvyliką tukstančių vyrų. ⁷ Tai
išgirdęs Dovidas išsiuntė Joabą
ir visą kovotojų kariuomenę. ⁸
Taigi, Amono sunų išėjo ir su-
stoję kariškoje tvarkoje prie pa-
ties įėjimo į vartus; Syrijiečiai
gi iš Sobos, Rohobo, Istobo ir
Maachos stovėjo atskirai ant lau-
ko. ⁹ O Joabas matydamas, kad
buvo prisirengę kovotų su juo
ir iš priesakio ir užpakalyje, iš-
skyrė iš visų Izraelio rinktinių
ir sustatė kariškas eilias prieš
Syrijiečius; ¹⁰ likusią gi tautos
dalį pavedė savo broliui Abisa-
jui, kurs juos sustatė kariškoje
tvarkoje prieš Amono sunus. ¹¹
Ir Joabas tarė: Jei Syrijiečiai
gaus ant manęs viršų, ateisi man
padėtų; o jei Amono sunų gaus
viršų ant tavęs, aš tau padėsiu.
¹² Buk drąsus vyras ir kovoki-
me už mūsų tautą ir už mūsų
Dievo miestą; Viešpats gi pa-
darys, kas gera jo akyvaizdoje.
¹³ Taigi, Joabas ir draug su juo
buvusieji žmonės pradėjo kovą
prieš Syrijiečius, kurie tuojuo
pabėgo nuo jo veido, ¹⁴ Amono
gi sunų, matydami, kad Syri-
jiečiai buvo pabėgę, ir patis pa-
bėgo nuo Abisajo veido ir įėjo
į miestą. O Joabas sugrižo nuo
Amono sunų ir atėjo į Jeruzalę

¹⁵ Taigi, Syrijiečiai, matyda-
mi save Izraelio apgalėtus, su-
sirinko visi draug. ¹⁶ O Adarė-
zeris siuntė ir išvedė Syrijiečius,

Coba. Plg. aug. 8, 3. — *Maachos.* Vz. Atk. 3, 14; Joz. 12, 5; 13, 13. — *Istobo.* Ebr. *ʾĪš-Thob*, t. y. žmonės iš Tobo. Į Tobo kraštą buvo kitados nuvykęs Jėftė. Vz. Teis. 11, 3. — (7) *Visą kovotojų kariuomenę.* Ebr. t.: visą kariuome-
nę, karžygius. — (8) *Į vartus:* Amonitų

sostinės Rahat-Amono vartus, arba anot kitų į Medabos miesto vartus. — (14) *Joabas sugrižo...* Joabas nemėgino paimti paties miesto, nes rasi laikas buvo apgu-
limui nepatogus. Plg. žem. 11, 1. — (16) *Adarėzeris.* Vz. aug. 8, 3. — *Už upės:* už Euprato. Gyvenusieji tenai Syrijiečiai

ros, qui erant trans fluvium, et adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum. ¹⁷ Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israel, et transivit Jordanem, venitque in Helam: et direxerunt aciem Syri ex adverso David, et pugnauerunt contra eum. ¹⁸ Fugeruntque Syri a facie Israel, et occidit David de Syris septingentos currus, et quadraginta millia equitum: et Sobach principem militiæ percussit: qui statim mortuus est. ¹⁹ Videntes autem universi reges, qui erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expaverunt et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: et servierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

buvusius už upės, ir atvedė jų kariuomenę; Adarėzerio gi kariuomenės viršininkas Sobachas buvo jų vadas. ¹⁷ Kuomet tai buvo pranešta Dovidui, jis sutraukė visą Izraelį, ir perėjo per Jordaną ir atėjo į Helamą; o Syrijiečiai sustojo kariškoje tvarkoje prieš Dovidą ir kovojo prieš jį. ¹⁸ Bet Syrijiečiai pabėgo nuo Izraelio veido, o Dovidas užmušė iš Syrijiečių septynis šimtus vežimų ir keturias dešimtis tukstančių raitelių; jis ištiko taipogi kariuomenės vadą Sobachą, kurs tuojau mirė. ¹⁹ Visi gi karaliai, atėjusieji padėti Adarėzeriui, matydami save Izraelio apgalėtus, nusigando ir pabėgo nuo Izraelio veido penkios dešimtys aštuoni tukstančiai. Jie padarė su Izraelitais santaiką ir jiems tarnavo. Po to Syrijiečiai bijojosi toliaus padėti Amono sunums.

3) Dovidio nupuolimas ir jo pasekmės. a) Sunkūs Dovidio nusidėjimai.

Caput XI. ¹ Factum est autem, vertente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, et servos suos cum eo, et univer-

11. perskyrimas. ¹ Atsitikogi, kad metams praslinkus, tuo laiku, kada karaliai paprastai eina į karą. Dovidas išsiuntė Joabą ir draug su juo savo tarnus ir

buvo Adarėzerio pavergti, kaip nurodoma aug. 8, 3. Aiškintojai spėja, kad čionai aprašomos kažkuriuos naujos aplinkybės tos pačios karės, kuri paminėta augščiau. — (17) *Helamą*. Ta vieta dabar visai nežinoma. — (18) *Septynis šimtus*... Skaitlinės rasi ne visai tikros. Plg. aug. 8, 4; 1 Kron. 18, 4, 5; 19, 18. — (19) *Atėjusieji padėti*. Ebr. t.: Adarėzerio tarnai, t. y. to karaliaus pavergti kunigaikščiai. — *Nusigando ir... tukstančiai*. Viso šito sakinio nėra ebr. t., nei LXX.

11, 1 - 27. Dovidas pasiekęs augščiausį

garbės laipsnį, nepasilieka ant jo, bet sunkiais nusidėjimais užtraukia ant savęs ir savo namų daug nelaimių ir pavojų. Išsiuntęs karinomeų į Amonitų kraštą, pats gi pasilikęs namie, Dovidas svetimteriauja su Betsabėja (1-5), pasirūpina kad jos vyras būtų užmuštas kovoje (6-25), ir veda ją moterystėn (26, 27).

(11, 1) *Metams praslinkus*. Tikriaus: kitų metų pradžioje (plg. 1 Kron. 20, 1). Karės paprastai prasidėdavo pavasarį, liaudavosi gi prisitartinant žiemai. — *Savo tarnus*: kareivių viršininkus, kurie paprastai budavo prie karaliaus. — *Rabą*:

sum Israel, et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba: David autem remansit in Jerusalem. ² Dum hæc agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulet in solario domus regiæ: viditque mulierem se lavantem, ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valde. ³ Misit ergo rex, et requisivit quæ esset mulier. Nuntiatumque est ei quod ipsa esset Bethsabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi. ⁴ Missis itaque David nuntiis, tulit eam: quæ cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: statimque sanctificata est ab immunditia sua: ⁵ et reversa est in domum suam concepto fœtu. Mittensque nuntiavit David, et ait: Concepi.

⁶ Misit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam He-

visą Izraėli, o jie sunaikino Amono sunų kraštą ir apgulo Rabba; Dovidas gi buvo pasilikęs Jeruzalėje. ² Kuomet tai darėsi, atsitiko, kad Dovidas atsikėlė po pietų iš savo patalo ir vaikščiojo ant karališkųjų namų stogo; jis pamatė besimazgojančią moteriškę priešais ant savo stogo; moteriškė gi buvo labai graži. ³ Tuigi, karalius siuntė į pasiteiravo, kas ta moteriškė. Jam buvo pasakyta, kad ji esanti Hetiečio Urijo pati, Eliamo duktė Bėtsabėja. ⁴ Paskui Dovidas nusiuntęs pasiuntinius, ją parsivesdino. Kuomet ji pas jį atėjo, jis su ja miegojo, o ji tuojuo liko apkuopta nuo savo susitepimo ⁵ ir sugrįžo į savo namus, tapus nėščia. Ji siuntė apskelbtų Dovidui ir sakydino: Tapau nėščia.

⁶ Tuomet Dovidas siuntė pas Joabą ir sakydino: Atsiųsk pas

Amonitų sostinę Rabatą, arba Rabat-Amoną. Plg. Joz. 13, 25. — (2) *Po pietų*. Anot ebr. t.: vakarop. — *Ant savo stogo*. Ebr. t. nėra pasakyta, kad moteriškė būtų mazgojusi ant savo namų stogo; galop toks pasielgimas būtų buvęs labai nepaprastas. Ji tikriausiai buvo sodne prie savo namų, ir čionai Dovidas pigiai galėjo ją pamatyti nuo savo augštoje vietoje pastatytų karališkų rūmų stogo. — (3) *Pasiteiravo, kas...* Nors moteriškės vyras Urijas buvo vienas iš žymiausių Dovidą tarnų (plg. žem. 23, 39), kadangi vienok moteris nesilankydavo į karaliaus rūmus, todėl Bėtsabėja buvo Dovidui nepažįstama. — *Hetiečio*: kilusio iš senobinės Hetiečių tautos, kurios liekanų tebebuvo Palestinoje dar ir Saliamono laikais. Plg. Prad. 10, 5; 3 Kar. 10, 29. — *Eliamo*. Rasi ta pati ypata žem. pavadinta Anieliu Plg. 23, 34. — *Bėtsabėja*, ebr. *Bath-saba*. — (4) *Dovidas nusiuntęs*.. Karaliaus pakviesta Bėtsabėja neatsisakė pas jį ateiti. Dovidą nupuolimas yra baisus pavyzdys žmogaus silpnybės; jis turi pamokyti kiekvieną, kaip labai reikia ser-

gėties visa, kas gali vesti į nuodėmę. „Didžiųjų nupuolimas, sako šv. Augustinas, tepripildo išgąsčiu mažesniuosis... Geri žmonės, Bažnyčios sūnys ir išobulinti Kristaus meile, girdėdami taip švento vyro nupuolimą, tėsulaiko savo akis ir jų teneįsmeigia į svetimo kuno gražumą... Dovidas matė išuolą tą, kurios liko pagautas; moteriškė buvo toli, bet geidulys arti; ar tu supresus už Dovidą ir išmingesnis už Saliamoną! Jei neatsargus susiartinimas su moteriškėmis apgalėjo taip šventus vyrus, ką mano apie save tie, kurie su svetimomis moteriškėmis ne tik bičiulinoties, bet ir tuose pačiuose namuose pasilikti nesibijo, nesidrovi...“ — *Nuo savo susitepimo*. Toks susitepimas tęsėsi, pagal įstatymą, iki vakarui. Vž. Kun. 15, 18. — (5) *Ji siuntė...*: kad Dovidas pasirūpiu tos svetimoterystės pasekmėmis, nes už ją įstatymas skyrė mirties bausmę. Vž. Kun. 20, 10.

(6) *Atsiųsk... Uriją*... Dovidas, norėdamas paslėpti svetimoterystę, liepia pavadinti Jeruzalėn Bėtsabėjos vyrą, kad jis galėtų būti su savo pačia ir kad tuo bu-

thæum. Misitque Joab Uriam ad David. ⁷ Et venit Urias ad David. Quæsitque David quam recte ageret Joab, et populus, et quomodo administraretur bellum. ⁸ Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. ⁹ Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam. ¹⁰ Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam? ¹¹ Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Juda habitant in papilionibus, et dominus meus Joab, et servi domini mei super faciem terræ manent: et ego ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, et per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc. ¹² Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa et altera: ¹³ et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum: qui egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit.

¹⁴ Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Joab:

mane Hetietį Uriją. Ir Joabas atsiuntė Uriją pas Dovidą. ⁷ Kuomet gi Urijas atėjo pas Dovidą, Dovidas klausėsi, ar gerai klojasi Joabui ir tautai ir kaip vedama karė. ⁸ Paskui Dovidas tarė Urijui: Eik į savo namus ir apsiplauk savo kojas. Okada Urijas išėjo iš karaliaus namų, jį sekė karališkas valgis. ⁹ Bet Urijas miegojo ties karališkųjų namų durimis draug su kitais savo pono tarnais ir neėjo į savo namus. ¹⁰ Dovidui gi buvo pranešta ir pasakyta: Urijas neėjo į savo namus. Tuomet Dovidas tarė Urijui: Argi ne iš kelio atėjai? Kodėl nebuvai nuėjęs į savo namus? ¹¹ O Urijas tarė Dovidui: Dievo skrynia, Izraelis ir Judas pasilieka po uždangomis, ir mano ponas Joabas ir mano pono tarnai guli ant žemės, o aš įeičiau į savo namus valgytų ir gertų ir miegotų su savo pačia? Kaip tu gyvas ir kaip gyva tavo dušia, aš nepadarysiu to dalyko. ¹² Dovidas tat tarė Urijui: Pasilikk čionai dar šiandien, o rytų paleisiu tave. Urijas pasiliko Jeruzalėje tą dieną ir kitą. ¹³ Dovidas pasivadiną jį valgytų ir gertų savo akvaizdoje ir jį nugirdė; bet jis išėjęs vakare miegojo savo guolyje draug su savo pono tarnais, o į savo namus neėjo.

¹⁴ Atėjus rytmečiui Dovidas parašė Joabui laišką ir jį nu-

du iš svetimoterystės gimusias kudikis galėtu skaityties žmonių akyse Urijo vaiku. Bet tasai, rasi perspėtas, niekais pavertė nedorą karaliaus sumanymą. — (8) *Karališkas valgis*. Ebr. t.: dovana nuo karaliaus. Bet ta dovana šitame at-

sitikime buvo ne kas kita kaip karališkas valgis. — (11) *Dievo skrynia*... Sandoros skrynia buvo išsiųsta draug su kariuomene, kad padidėtu jos drąsumas. — (13) *Jį nugirdė*. Tai darydamas Dovidas tikėjosi, kad įgėręs Urijas užmirš savo pa-

misitque per manum Uriæ. ¹⁵ scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium: et derelinquite eum, ut percussus intereat. ¹⁶ Igitur cum Joab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos. ¹⁷ Egressique viri de civitate, bellabant adversum Joab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hethæus.

¹⁸ Misit itaque Joab, et nuntiavit David omnia verba prælii: ¹⁹ præcepitque nuntio, dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, ²⁰ si eum videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? ²¹ Quis percussit Abimelech filium Jerobaal? nonne mulier misit super eum fragmen molæ de muro, et interfecit eum in Thebes? quare juxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuum Urias Hethæus occubuit. ²² Abiit ergo nuntius, et venit, et narravit David omnia quæ ei præceperat Joab. ²³ Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. ²⁴ Et direxerunt jacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis. quin etiam servus tuus Urias Hethæus

siuntė per Uriją. ¹⁵ Laiške gi rašė: Pastatykite Uriją mušio priešakyje, kame kova smarkiausi, ir jį palikite, kad ištiktas pražutu. ¹⁶ Taigi, Joabas, apguldamas miestą, pastatė Uriją vieton, kur žinojo esant narsiausius vyrus. ¹⁷ O išėję iš miesto vyrai kovojo prieš Joabą ir užmušė kaikiuriuos iš Dovidio tarnų; žuvo taipogi ir Hetietis Urijas.

¹⁸ Po to Joabas siuntė ir pranešė Dovidui apie visus kovos atsitikimus; ¹⁹ jis įsakė pasiuntiniui ir tarė: Pabaigęs pasakoti karaliui apie kovą, ²⁰ jei matysi jį pykstant ir jei sakys: Kodėl prisiartinote kovotų prie muro? ar nežinojote, kad iš viršaus nuo muro daug leidžiama vilyčių? ²¹ Kas užmušė Jerobaalio sūnų Abimelėką? ar ne moteriškė metė ant jo nuo muro girnų dalį ir jį užmušė Tėbe? Kodėl priėjote prie muro? tu sakysi: Taipogi tavo tarnas Hetietis Urijas krito. ²² Pasiuntinys nuėjo ir atvykęs papasakojė Dovidui visa, ką jam buvo liepęs Joabas. ²³ Taigi, pasiuntinys tarė Dovidui: Vyrai gavo ant mūsų viršų ir išėjo prie mūsų į lauką; mes gi puolė vijo-mės juos iki miesto vartų. ²⁴ O šauliai ėmė šaudyti į tavo tarnus vilyčiomis nuo muro viršaus; liko užmušti kaikurie iš karaliaus tarnų, bet taipogi ir tavo tarnas Hetietis Urijas žu-

sikėtinimą ir eis į savo namus. — (14) *Nusuntė per Uriją*. Tas mirties ištarmės siuntimas per patį Uriją turi savyje ypatingą žiaurumą. — (16) *Joabas... pa-*

statė. Joabas, pats ne be kaltybių, noriai pataikauja karaliui ir pasiskubina išpildyti žiaurų įsakymą. — (21) *Kas užmušė...* Vz. Teis. 9, 50... — *Jerobaalio*: Ge-

mortuus est. ²⁵ Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat ista res: varius enim eventus est belli, nunc hunc, et nunc illum consumit gladius: conforta bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, et exhortare eos.

²⁶ Audivit autem uxor Uriæ, quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. ²⁷ Transacto autem luctu misit David, et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium: et displicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

vo. ²⁵ Tuomet Dovidas tarė pasiuntiniui: Stai, ką sakysi Joabui: Tegul tas dalykas neatima iš tavęs drąsos. nes karėje esti visokių atsitikimų, o kalavijas sunaikina tai vieną, tai kitą; padrąsink savo kovotojus prieš miestą, kad jį išgriautumei, ir paragink juos.

²⁶ Urijo gi pati išgirdo, kad buvo miręs jos vyras Urijas, ir jo raudėjo. ²⁷ O pasibaigus geduliui, Dovidas siuntė ir ją įvesdino į savo namus; ji tapo jo moterimi ir pagimdė jam sūnų; bet tas dalykas, kurį buvo padaręs Dovidas, nepatiko Viešpaties akyvaizdoje.

b) Dovidą atgailla.

Caput XII. ¹ Misit ergo Dominus Nathan ad David: qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, et alter pauper. ² Dives habebat oves, et boves plurimos valde. ³ Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quæ creverat apud eum cum filiis ejus simul, de pane illius comedens, et de calice ejus bibens, et in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia. ⁴ Cum autem pere-

12. perskyrimas. ¹ Viešpats tat siuntė pas Dovidą Nataną, kurs atėjęs pas jį jam tarė: Viena mieste buvo du vyru, vienas turtingas, o kitas beturtis. ² Turtingasis turėjo labai daug avių ir jautių, ³ beturtis gi visai nieko neturėjo, atskyrus vieną mažą avelę, kurią buvo nusipirkęs ir užsiauginęs, ir kuri augo pas jį draug su jo vaikais, ėsdama jo duonos, gerdama iš jo taurės ir miegodama jo prieglobstyje ir buvo jam kaip dukterė. ⁴ Atėjęs gi pas turtuolį vie-

deono. Ebr. t. čionai jis pavadintas *J'ru-šešeth*. — (25) *Paragink juos*. Ebr. t.: padrąsink juos.

(27) *Dovidą siuntė ir...* Dabar nebe-
reikėjo bijoties nei vyro, nei gėdos, nei bausmės; o apie vyriausį Teisėją Dovidas buvo lyg-kad užmiręs. — *Nepatiko Viešpaties akyvaizdoje*. Tuo patėmijimu knygos autorius prirengia skaitytoją prie toliaus aprašomos Dievo bausmės.

12, 1-31. Dievas per pranašą Nataną

kietai barą Dovidą už jo nuodėmes (1-12). Dėlei karaliaus atgailos Dievas jam do-
vuoja kalčią (13. 14). tečiau jį nubau-
džia gimusio iš svetimoterystės sumaus
mirtimi, užuot kurio gimsta sunus Salia-
monas (15-25). Viešpats dar suteikia Do-
vidui apgalėjamą Amonitų (26-31).

(12, 1) *Siuntė pas Dovidą*: metams
praslinkus. — *Turtingas*: Dovidas; *betur-
tis*: Urijas. — (4) *Svetimtaučini*. Prily-
ginime beturtis skriaudžiamas svemyly-
stės dėlei ir pats jis nenuždomas, pas

grinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et præparavit cibos homini qui venerat ad se.

⁵ Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. ⁶ Ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, et non pepercerit. ⁷ Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, ⁸ et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Juda: et si parva sunt ista, adjiciam tibi multo majora. ⁹ Quare ergo cotempnisti verbum Domini ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon. ¹⁰ Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me. et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua. ¹¹ Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis

nam svetimtaučiui, jis, gailėdamos imti iš savo avių ir jaučių, kad iškeltu pokilį anam svetimtaučiui, kurs pas jį buvo atėjęs, ėmė beturčio avių ir prirengė valių atėjusiajam pas jį žmogui.

⁵ Dovidas užsidegęs didžiausia rustybe prieš aną žmogų, tarė Natanui: Kaip Viešpats gyvas, vyras, kurs tai padarė, yra mirties sunus. ⁶ Jis atsilygins už avių ketveriopai, nes padarė tokį dalyką. ir nepasigailėjo. ⁷ Tuomet Natanas tarė Dovidui: Tu esi anas vyras. Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Aš tave patepiau karaliumi ant Izraelio ir aš tave išgelbėjau iš Sauliaus rankos, ⁸ ir tau daviau tavo pono namus, ir tavo pono pačias tavo prieglobstin, ir tau daviau Izraelio ir Judo namus; ir jei tai maža, pridėsin tau daug daugiaus. ⁹ Kodėl tat paniekinai Viešpaties žodį, kad padarytumei piktenybę mano akyvaizdoje? Užmušdinai Hetietį Uriją kalaviju ir jo pačią paėmei sau į pačias, o užmušei jį Amono sūnų kalaviju. ¹⁰ Todėl kalavijas neatstos niekuomet nuo tavo namų, nes paniekinai mane ir ėmei Hetiečio Urijo pačią, kad butu tavo moterimi. ¹¹ Tai gi, taip sako Viešpats: Štai, aš sukelsiu prieš tave pikta iš tavo namų, ir imsiu tavo pačias tavo akyse, ir duosiu tavo artimui, ir jis miegos su tavo moterimis šitos saulės akyvaizdoje.

Dovidą gi užuot svečio yra geidulys, ir su Uriju pasiėgiama daug pikčiaus, todėl karalius vertas didesnės bausmės. — (5) *Mirties sunus*. Ebraizmas, užuot: tikrai numirs.—(6) *Ketveriopai*. Plg. Iš. 22, 1; Kun. 19, 8.—(8) *Namus*: visa, kas Sauliui

priderėjo.—(9) *Mano akyvaizdoje*. Geriausias joje akyvaizdoje. — (10) *Kalavijas neatstos*... Kalaviju čia pavadinta visos nelaimės, kurios turėjo kristi ant Dovidotolesniam gyvenime, ant jojo tuomet buvusios šeimos. Pranašystės išsipildymas apra-

in oculis solis hujus. ¹² Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu solis. ¹³ Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. ¹⁴ Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur.

¹⁵ Et reversus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, et desperatus est. ¹⁶ Deprecatusque est David Dominum pro parvulo: et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram. ¹⁷ Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum ut surgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum. ¹⁸ Accidit autem die septima ut moreretur infans: timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus: dixerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram: quanto magis si dixerimus, Mortuus est puer, se affliget? ¹⁹ Cum ergo David vidisset servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus: dixitque ad ser-

¹² Nes tu padarei slapčia, aš gi padarysiu tą dalyką viso Izraelio akyvaizdoje ir saulės akyvaizdoje. ¹³ Tuomet Dovidas tarė Natanui: Nusidėjau Viešpačiui. O Natanas atsakė Dovidui: Taipogi Viešpats atėmė tavo nusidėjimą; tu nemirsi. ¹⁴ Kadangi vienok davei progą Viešpaties neprieteliams piktžodžiuoti, todėli sunus, kurs tau užgimė mirte numirs.

¹⁵ Po to Natanas sugrįžo į savo namus. O Viešpats ištiko kūdikį, kurį buvo pagimdžiusi Urijo pati Dovidui, taip kad nebebuvo vilties. ¹⁶ Dovidas gi maldavo Viešpatį už kūdikį; jis alkino save kietai ir pasišalinęs gulėjo ant žemės. ¹⁷ Jo gi namų vyresnieji atėjo ir įkalbinėjo jam atsikelti nuo žemės; bet jis nenorėjo ir visai nevalgė su jais. ¹⁸ Septintą gi dieną atsitiko, kad kūdikis mirė, o Dovidas tarnai bijojosi jam apskelbti, kad vaikelis buvo miręs, nes jis sakė: Štai, kada kūdikis dar tebebuvo gyvas. Jam kalbėjome, ir jis nepaklausė mūsų balso; kaip gi labiau jis nulių, jei pasakysime: vaikas mirė. ¹⁹ Dovidas tat, išvydęs savo tarnus besišnekant tylomis, suprato, kad kūdikėlis buvo miręs, ir ta-

šytas toliaus 13, 28; 16, 21. 22; 18, 14; 3 Kar. 2, 25.—(13) *Nusidėjau Viešpačiui.* Jei didelis buvo Dovidas prasikaltimas, tai nemaza ir jo atgaila; jis nemėgina teisintis; iš jo sugraudintos širdies išsiveržia trumpas prisipažinimas: Nusidėjau Viešpačiui; nes nors buvo prasikaltęs prieš Uriją, prieš Bėtsabėją, prieš tautą, kurią didžiai papiktino, bet kas gi tai yra, pulyginta su nusidėjimu Viešpačiui. Plačiau

Dovidas turėjo išreikšti savo gailęsi Psalmėse, ypač 50. — *Atėmė:* dovanojo. — *Tu nemirsi.* Mirtį buvo užsipelnęs Dovidas nuodėmėmis, o ištarę buvo pats prieš save apskelbęs (6. e.).

(16) *Dovidas gi maldavo...* Nors Dovidui buvo apskelbta, kad kūdikis mirs, bet jis žinojo, kad Dievo apskelbtos bausmės dažnai esti sąlyginės, taippat kaip ir pažadėjimai. — (18) *Septintą gi die-*

vos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. ²⁰ Surrexit ergo David de terra: et lotus unctusque est: cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini: et adoravit, et venit in domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. ²¹ Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo, quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, jejunasti et flebas: mortuo autem puero, surrexisti, et comedisti panem. ²² Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi et flevi: dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans? ²³ Nunc autem quia mortuus est, quare jejunem? Numquid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me.

²⁴ Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam, dormivit cum ea: quæ genuit filium, et vocavit nomen ejus Salomon, et Dominus dilexit eum. ²⁵ Misitque in manu Nathan prophetæ, et vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.

²⁶ Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. ²⁷ Misitque Joab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rab-

rè savo tarnams: Ar vaikas mirė? Jie jam atsakė: Mirė. ²⁰ Dovidas tat atsikėlė nuo žemės, apsiplovė ir išsitėpė, o permaitinęs drabužius įėjo į Viešpaties namus ir pagarbino, paskui atėjo į savo namus, pareikalavo, kad jam paduotu valgyti, ir pavalgė. ²¹ Jo gi tarnai jam tarė: Ką reiškia, ką tu darei? dėlėi kudikio, kolei jis buvo gyvas, tu alkinai save ir verkei; mirus gi vaikui, atsikėlei ir pavalgei. ²² Jis atsakė: Dėlėi kudikio, kolei jis tebebuvo gyvas, alkinau save ir verkiau, nes sakiau: Kas žino, rasi Viešpats man jį dovanos, ir kudikis liks gyvas? ²³ Dabar gi, jam mirus, kam alkinčiau save? Argi begalėsiu atvadinti jį atgal? aš juk eisiu pas jį, jis gi nesugrįš pas mane.

²⁴ Paskui Dovidas paguodė savo pačią Bėtsabėją, ir įėjęs pas ją, miegojo su ja; ji pagimdė sunų ir praminė jį vardu Saliamonas; o Viešpats ėmė jį mylėti. ²⁵ Jis siuntė pranašą Nataną ir praminė jį vardu: Viešpaties numylėtinis, dėlto kad Viešpats jį mylėjo.

²⁶ Taigi, Joabas kariavo prieš Amono sunų Rabatą ir buvo apgules karališkąjį miestą. ²⁷ Jis siuntė pasiuntinius pas Dovidą ir sakydino: Aš kovojau prieš

na: Kudikio ligos arba Dovidą maldų. — (23) Aš juk eisiu... Gražus apsireiškimas Dovidą tikėjimo į dušios nemirtingumą. — (24) Dovidas paguodė... Taipogi Dievas auteikė jiems vieniems paguodos, duodamas sunų, iš kurio giminės turėjo užgimti Mesijas. — Saliamonas. Ebr. Š'olomoh, taikus, arba ramybės žmogus. — (25) Jis siuntė... Antrą vardą skiria gi-

musiam kudikiui Viešpats, atsiųsdamas pranašą Nataną ir per jį tą vardą apskelbdamas. — Viešpaties numylėtinis. Ebr. J'didjah.

(26) Buvo apgules. Ebr. t.: ir paėmė. Rabatas susidėjo iš dviejų dalių, miesto prie pat upės, kurs vadinosi Vandenių miestu, ir pilies ant kauburio. Pirmąjį Joabas jau buvo paėmęs, pilį gi jis

bath, et capienda est Urbs aquarum. ²⁸ Nunc igitur congrega reliquam partem populi, et ob-side civitatem, et cape eam: ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo adscribatur victoria. ²⁹ Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabbath: cumque dimicasset, cepit eam. ³⁰ Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et prædam civitatis asportavit multam valde: ³¹ populum quoque ejus adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpenta: divisitque cultris, et traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon: et reversus est David, et omnis exercitus in Jerusalem.

Rabatą ir dar reikia paimti Vandenų miestas. ²⁸ Dabar tat surinkk likusią tautos dalį, apgulk miestą ir jį paimk, kad pergalėjimas, jei aš sunaikinčiau miestą, nebutu paskaitytas mano vardui. ²⁹ Taigi, Dovidas surinko visą tautą, išėjo prieš Rabatą ir kovodamas jį paėmė. ³⁰ Jis ėmė jų karaliui nuo galvos vainiką, sveriantį talentą aukso, turintį brangiausių perlų, ir jis buvo uždėtas Dovidui ant galvos. Jis pasiėmė su savim taisygą labai daug miesto grobio. ³¹ Atsivedęs gi jo gyventojus pjovė juos pjuklu, vedžiojo ant jų geležimi apkaustytus vežimus, pjaustė peiliais, metė į plytynčias; taip jis padarė visiems Amono sunų miestams. Po to Dovidas ir visa kariuomenė sugrįžo Jeruzalėn.

c) Dovidio sunaus Ammono prasikaltimas ir mirtis.

Caput XIII. ¹ Factum est autem post hæc, ut Absalom filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Am-

13. perskyrimas. ¹ Paskui atsitiko, kad Dovidio sunus Amnonas įsimylėjo į dailiausią Dovidio sunaus Absalomo seserį,

palieka paimti pačiam Dovidui, kad taip jam tektu pergalėjimo garbė. — (27) *Dar reikia paimti.* Tikriaus anot ebr. t.: Aš paėmiau Vandenų miestą. — (28) *Apgulk miestą:* Rabato pilį. — (30) *Talentą aukso.* Talentan ėjo 3000 siklių. Jis svėrė apie 42,5 kilogr. (daugiau kaip šimtą svarų). Tokį suukų vainiką galima buvo tik trumpai valandėlei uždėti ant galvos. — (31) *Pjovė juos...* Tos baisios bausmės, visai sutinkančios su anų laikų papročiais, tikriausiai buvo skirtos tiems, kurie buvo prisidėję prie Dovidio pasiuntinių išniekinimo. Ebr. t. kaikurie aiškintojai supranta kitaip, negu išversta Vulgatoje; anot jų ten kalbama esą apie lazo darbus, kuriems buvo paskirti Amonitai. Išversti ebr. t. butu galima taip:

pristatė juos kaipo lažiniukus prie pjuklų, prie geležinių jiečių ir geležinių kirvių ir liepė jiems dirbti plytų prietaisais.

13, 1—14, 33. Vyresnysis Dovidio sunus Amnonas, pasidavęs geiduliams, pasielgia nepadoriai su savo seserimi Tamara (13, 1-12); už tai Tamaros brolis Absalomas klasingai nužudo Amnoną (13, 22-33), pais gi, bijodamas Dovidio rustybės, pabėga į Gesuro kraštą (13, 34-39). Tik trejiems metams praslinkus Joabas išgauna iš Dovidio per Tėkujietės moteriškos gudrybės leidimą Absalomui sugrįžti atgal (14, 1-33).

(13, 1) *Amnonas.* Amnonas buvo Dovidio sunus iš Achinoamos, Tamara gi ir Absalomas buvo jam gimę iš Gesuro ka-

non filius David, ² et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. ³ Erat autem Amnon amicus, nomine Jonadab filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. ⁴ Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo. ⁵ Cui respondit Jonadab: Cuba super lectum tuum, et languorem simula: cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat, oro. Thamar soror mea, ut det mihi cibum, et faciat pulmentum, ut comedam de manu ejus. ⁶ Accubuit itaque Amnon, et quasi ægrotare cœpit: cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu ejus. ⁷ Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum. ⁸ Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem jacebat: quæ tollens farinam commiscuit: et liquefaciens, in oculis ejus coxit sorbitiunculas. ⁹ Tollensque quod coxerat, effudit, et posuit coram eo, et noluit comedere: dixitque Amnon: Ejicite universos a me. Cumque ejecissent omnes, ¹⁰ dixit Amnon

vardu Tamarą, ² ir taip labai ją mylėjo, kad iš meilės į ją sirgo, nes, kadangi ji buvo mergaitė, jam rodėsi sunku padaryti su ja ką nors nepadoriai. ³ Turėjo gi Amnonas prietelį Dovidą brolio Semaos sūnų, vardu Jonadabą, labai gudrų vyrą. ⁴ Tasai jam tarė: Kodėl kasdien taip eini liesyn, karaliaus sunau, kodėl man nepasisakai? O Amnonas jam tarė: Aš myliu savo brolio Absalomo seserį Tamarą. ⁵ Jonadabas jam atsakė: Atsigulk savo patalan ir apsimesk sergančiu, o kada ateis tavo tėvas tavęs aplankyti, jam sakyk: Meldžiu, teateina mano sesuo Tamara, kad paduotu man valgyti, ir kad padarytu valgio, idant valgyčiau iš jos rankos. ⁶ Taigi, Amnonas atsigulė ir apsimetė sergančiu; o kada karalius atėjo jo aplankyti, Amnonas tarė karaliui: Meldžiu, teateina mano sesuo Tamara padaryti, man matant, dviejų piragėlių, o aš imsiu valgi iš jos rankos. ⁷ Dovidas siuntė į namus pas Tamarą, sakydamas: Ateik į tavo brolio Amnono namus ir pataisyk jam valgyti. ⁸ Taigi, Tamara atėjo į savo brolio Amnono namus, jis gi gulėjo; ji ėmus miltų įmaišė ir išplakus, jam matant, iškepė piragėlių. ⁹ O paėmusi, ką buvo iškepusi išpylė ir padėjo ties juo; bet Amnonas nenorėjo valgyti ir tarė: Liepkite visiems išeiti nuo manęs. O kada visi buvo išėję, ¹⁰ Amnonas tarė Ta-

raliaus dukterį Maachos. Plg. 1 Kron. 3, 1. — (2) *Rodėsi sunku...* Mergaitės buvo laikomos ir sergimos moterims paskirtoje rūmų dalyje, į kurią vyrams nevalia buvo įeiti. Ebr. t. nėra žodžio: *nepadoriai*.

— (3) *Semaos sūnų...* Plg. 1 Kar. 16, 9. — (5) *Kad man duotu valgyti...* Ligonis dažnai turi įvairių užsigėdimų, kuriuos sveikieji kiek galėdami pildo. — (7) *Į... Amnono namus.* Užaugę karaliaus

ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclave. ¹¹ Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, et ait: Veni, cuba mecum soror mea. ¹² Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me: neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc. ¹³ Ego enim ferre non potero opprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. ¹⁴ Noluit autem acquiescere precibus ejus, sed prævalens viribus oppressit eam, et cubavit cum ea.

¹⁵ Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, et vade. ¹⁶ Quæ respondit ei: Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam: ¹⁷ sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Ejice hanc a me foras: et claude ostium post eam. ¹⁸ Quæ induta erat talari tunica: hujuscemodi enim filiæ regis virgines vestibibus utebantur. Ejecit

marai: Įnešk valgi į kambarį, kad valgyčiau iš tavo rankos. Taigi, Tamara ėmė piragėlius, kuriuos buvo padariusi, ir įnešė pas savo brolių Amnoną į kambarį. ¹¹ O kada ji jam padavė valgi, jis ją nutvėrė ir tarė: Eikš, gulgies su manim, mano sesuo. ¹² Ji jam atsakė: Nedaryk, mano brolau, nedaryk man prievartos, nes tai nevalia Izraėlyje; nedaryk tos kvailybės. ¹³ Nes aš negalėsiu pakęsti mano apgėdinimo, ir tu busi kaip vienas iš bepročių Izraėlyje; velyk kalbėk karaliui, ir jis neatsisakys tau manęs duoti. ¹⁴ Jis tečiaus nenorėjo išklausti jos prašymo, bet budamas stipresnis padarė jai prievartą ir gulėjo su ja.

¹⁵ Po to Amnonas ėmė labai jos nekęsti, taip kad didesnė buvo neapykanta, kuria jos ne kentė, už meilę, kuria ją buvo mylėjęs. Ir Amnonas jai tarė: Kelkies ir eik sau. ¹⁶ Ji jam atsakė: Ta piktenybė, kurią man dabar darai, mane išvarydamas, didesnė už tai, ką pirma padarei. Bet jis nenorėjo jos klausti; ¹⁷ o pasišaukęs vaikiną, kurs jam tarnavo, tarė: Išmesk šitą laukan nuo manęs ir uždaryk paskui ją duris. ¹⁸ Ji buvo apvilktą ilga iki riešų jupa, nes karaliaus dukteris mergaitės dėvėdavo tokiais drabužiais. Tai-

sunys gyveno regimai kiekvienas atskirame bute. — (12) *Nes tai nevalia...* Už tokią paleistuvystę Amnonas darėsi vertas mirties bausmės. Pig. Kun. 18, 9-11; 20, 17. — (13) *Nes aš negalėsiu.* Ebr. t.: kur aš nešiu savo gėdą, t. y. kur tik aš eisiu, visur seks man padarytoji gėda. — *Iš bepročių:* pasielgiančių bedieviškai. — *Velyk kalbėk...* Mterystė tarp brolio ir sesers buvo uždrausta įsta-

tymu (Kun. 18, 4. 11), ir tas uždraudimas rasi buvo žinomas Tamarai, bet ji tikriausiai žada tekėti, tėvai leidžiant, už Amnono, tik kad atitolintu tos valandos pavojų, nes toliaus visai nebekalbama apie moterystę. — (15) *Amnonas ėmė... nekęsti.* Toks staigus geiduliais paremtos meilės pavirtimas didžia neapykanta dažnai patėmijamas žmonijai gyvenime. — (16) *Ta piktenybė...* Prievarta buvo padaryta

itaque eam minister illius foras: clausitque fores post eam. ¹⁹ Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, et clamans. ²⁰ Dixit autem ei Absalom frater tuus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui. ²¹ Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valde, et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

²² Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec malum, nec bonum: oderat enim Absalom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam. ²³ Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalom in Baalhasore, quæ est iuxta Ephraim: et vocavit Absalom omnes filios regis, ²⁴ venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum. ²⁵ Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi,

gi, jo tarnas išmetė ją laukan ir uždarė paskui ją duris. ¹⁹ Ji apibarsčius sau galvą pelenais, perplėšus ilgą jupą ir užsidėjus rankas ant savo galvos, ėjo balsiai raudodama. ²⁰ Jos gi brolis Absalomas jai tarė: Bene buvo sugulęs su tavim tavo brolis Amnonas? Tečiaus dabar tylėk, mano sesuo, juk jis tavo brolis, ir nevargink savo širdies dėl to dalyko. Taigi, Tamara pasiliko sielvartuodama savo brolio Absalomo namuose. ²¹ Išgirdęs apie tuos dalykus Dovidas labai nuliudo, tečiaus nenorėjo nuliudinti savo sunaus Amnono širdies, nes jį mylėjo, kadangi jis buvo jo pirmgimis.

²² Bet Absalomas nesikalbėjo su Amnonu nei piktuoju, nei gernoju, nes Absalomas nekenė Amnono, dėlto kad jis buvo apgėdinęs jo seserį Tamarą. ²³ Dvejiems metams praslinkus atsitiko, kad buvo kerpamos Absalomo avys Baalhasore, kurs yra prie Efraimo, ir Absalomas pasikvietė visus karaliaus sunus. ²⁴ Jis atėjo pas karalių ir jam tarė: Štai, kerpamos tavo tarno avys; meldžiu, teateina karalius draug su savo tarnais pas jojo tarną. ²⁵ O karalius tarė: O ne,

Tamarai slapčia; išvarydamas seserį, Amnonas daro jos gėdą vieša. — (19) *Apibarsčius... perplėšus... užsidėjus...* Visi tie ženkliai turėjo ludyti apie iškentėtą išniekinimą ir didį nuliudimą. — (20) *Jis gi brolis...* Broliai skaitėsi įgimtais seserų globėjais. Plg. Prad. 34, 13... Absalomas rasi buvo patėmijęs Amnono meilę į Tamarą, todėl jis tuojau atspėja sesers raudojimo priežastį. Jis jai pataria tuotarpu laikyties ramiai, kad geriaus paslėptu savo užmąymą atkeršyti Amnonui ir sau palengvinti karališkojo sosto paveldėjimą. — (21) *Tečiaus nenorėjo...* Antros eil. dalies nėra ebr. t.; ji paimta Vulgaton iš LXX;

tenai gi norėta paaiškinti, kodėl Dovidas nenubaudė Amnono, taip kaip reikalavo įstatymas (Kun. 20, 17).

(22) *Nesikalbėjo su Amnonu:* apie sesers skriaudą, lyg kad jis būtų ja visai nesirūpinęs. — (23) *Buvo kerpamos.* Avių kirpimas buvo rytų kraštuose sujungtas su pasilinksminimais. Plg. 1 Kar. 25, 7... — *Baalhasore.* Spėjama, kad ta vieta buvusi į šiaurę nuo Betėlio. Efraimo gi vardas čionai reiškia ne Izraelio giminę, bet miestą, rasi Efroną. Plg. 2 Kron. 13, 19. — (25) *Apsunkintumėm:* padarytum tu daug vargo ir išlaidų. — *Prasė priverstinai.* Rytiečių mandagumas rei-

noli rogare, ut omnes veniamus et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et nolisset ire, benedixit ei. ²⁶ Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat. obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. ²⁷ Coegit itaque Absalom eum, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis.

Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis. ²⁸ Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixeris vobis: Percutite eum, et interficite, nolite timere: ego enim sum qui præcipio vobis: roboramini, et estote viri fortes. ²⁹ Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt. ³⁰ Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens. Percussit Absalom omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. ³¹ Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua: et cecidit super terram, et omnes servi illius, qui assistebant ei, sci-

mano sunau, neprašyk, kad ateitumėm visi ir tave apsunkintumėm. Ir nors jis prašė priverstinai, karalius nenorėjo eiti, bet jį palaimino. ²⁶ Tuomet Absalomas tarė: Jei nenori ateiti, maldauju, teateina su mumis bent mano brolis Amnonas. O karalius jam tarė: Nėra reikalo, kad jis su tavim eitu. ²⁷ Bet Absalomas jį privertė, ir jis išleido su juo Amnoną ir visus karaliaus sunus.

Absalomas gi buvo prirenęs tokį pokilį, kaip karaliaus pokilis. ²⁸ Re to, Absalomas buvo liepęs savo tarnams ir taręs: Veizdėkite, kada Amnonas bus apsigėręs ir jums pasakysiu: muškite jį ir nužudykite, jūs nesibijokite; nes aš esu, kurs jums įsakau; bukite stiprūs ir drąšūs vyrai. ²⁹ Absalomo tat tarnai padarė su Amnonu, kaip jiems buvo liepęs Absalomas. O visi karaliaus sunūs pakilę užsisėdo kiekvienas ant savo mulo ir pabėgo. ³⁰ O jiems dar tebesant kelyje, Dovidą pasiekė garsas, ir buvo pasakyta: Absalomas užmušė visus karaliaus sunus, ir neliko iš jų net neivieno. ³¹ Tuomet karalius atsikėlė, perplėšė savo rubus ir puolė ant žemės; taipogi ir visi jo tarnai, kurie prie jo buvo, perplėšė savo dra-

kalavo, kad tas pakvietimas būtų atkartotas keliis sykius. — *Palaimino*: linkėdamas visa laba. — (26) *Bent... Amnonas*. Vyriausis karaliaus suns turėjo būti tėvo atstovu. Dovidas, ne tuojuo sutikdamas išleisti Amnoną, rasi jautė nelaimę. — (27) *Absalomas gi buvo prirenęs...* Šito sakinio nėra dabartiniajame ebr. t.—(28) *Nes aš esu, kurs*. Absalomas galėjo manyti, kad jam valia užmušti Amnoną, kurs savo pasielgimu su Tamara buvo užsipelnęs pagal įstatymą mirties bausmę,

arba kad jis, tapdamas sosto įpėdiniu, galės apsaugoti savo tarnus nuo bausmės, taip kaip buvo pasilikęs nuo jos liuosas Amnonas — (29) *Mulo* Izraėlitams buvo uždrausta įstatymu auginti tokie gyvuliai kaip mulai (vz. Kun. 19, 19); kadangi tečiau jie buvo labai tinkami naštom, todėl juos gabendavo iš kitur (plg. Ez. 27, 14); naudodavosi jais tik žymesnieji Izraėlitai. Plg. žem. 18, 9; 3 Kar. 1, 33. — (32) *Jonadabas*. Plg. aug. 3. eil.

derunt vestimenta sua. ³² Respondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet dominus meus rex, quod omnes pueri filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem ejus. ³³ Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est

³⁴ Fugit autem Absalom: et elevavit puer speculator oculos suos, et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. ³⁵ Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: juxta verbum servi tui sic factum est. ³⁶ Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis: et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt: sed et rex et omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis. ³⁷ Porro Absalom fugiens, abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus. ³⁸ Absalom autem cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. ³⁹ Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

Caput XIV. ¹ Intelligens autem Joab filius Sarviæ, quod

bužius. ³² Atsiliepdamas gi Dovid brolio Semaos sunus Jonadabas tarè: Tenemano mano ponas karalius, buk visi karaliaus sunų esą užmušti; mirė vienas Amnonas, nes tai buvo Absalomo nutarta nuo tos dienos, kurioje tas apgėdino jo seserį Tamarą. ³³ Tegul tat mano ponas karalius neima į savo širdį to pasakymo: Visi karaliaus sunų užmušti, nes mirė vienas Amnonas.

³⁴ Absalomas tuo tarpu pabėgo. Buvęs sargyboje tarnas pakėlė akis ir pažvelgė, o štai daug žmonių artinosi aplinkiniu keliu šaly kalno. ³⁵ Jonadabas gi tarė karaliui: Štai, čia yra karaliaus sunų; atsitiko taip, kaip tavo tarnas sakė. ³⁶ Jam paliovus kalbėti, pasirodė ir karaliaus sunų; o įėję jie pakėlė savo balsą ir ėmė verkti; taipogi ir karalius ir visi jo tarnai verkė ir labai raudėjo. ³⁷ Absalomas gi pabėgęs nuvyko pas Gesuro karalių Amiudo sūnų Tolomajį. Taigi, Dovidas raudėjo savo sunaus per visas dienas. ³⁸ O Absalomas, pabėgęs ir atvykęs į Gesurą, buvo tenai trejus metus. ³⁹ Dovidas tuotarpu liovėsi persekiojęs Absalomą, nes buvo nusiraminęs dėlei Amnono žuvimo.

14. perskyrimas. ¹ Sarvijos sunus Joabas, suprasdamas, kad

(34) *Buvęs sargyboje tarnas*: kurs buvo pastatytas laukti grįžtančių karaliaus sunų. — *Aplinkiniu keliu*. Ebr. t.: keliu jo užpakalyje. Ką reiškia tas pasakymas, neaišku, nes nežinia, kame sargas buvo pastatytas. — (37) *Tolomajį*. Tolomajis buvo Absalomo motinos Maachos tėvas. Plg. aug. 3, 3. — *Per visas*

dienas: kasdien, koki užmuštojo sunaus atmiutis tebebuvo gyva Dovid širdyje. — (39) *Dovidas tuotarpu...* Laikas apmąstino Dovid skausmą ir draug sumažino jo rustybę prieš užmušėją.

(14, 1) *Sarvijos sunus Joabas...* Iš šito Joabo pasielgimo galima manyti, kad jis ir anksčiau mėgino išgauti iš Dovid

cor regis versum esset ad Absalom, ² misit Thecuam. et tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum: ³ et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.

⁴ Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me rex. ⁵ Et ait ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus. ⁶ Et ancillæ tuæ erans duo filii: qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat, qui eos prohibere posset: et percussit alter alterum, et interfecit eum. ⁷ Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit, et deleamus heredem: et quærunt extinguere scintillam meam. quæ relicta est, ut non supersit viro meo nomen, et reliquiæ super terram. ⁸ Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego jubebo pro

karaliaus širdis palinkusi prie Absalomo, ² siuntė į Tėkua, ėmė išten išmintingą moteriškę ir jai tarė: Apsimesk nuliudusia, apsivilk gedulio drabužių ir nesityk aliejumi, kad butumei tarsi moteriškė jau ilgą laiką apraudanti numirėlį; ³ įeisi pas karalių ir jam kalbėsi tokiuos žodžius. Ir Joabas įdėjo jai į burną žodžius.

⁴ Taigi, Tėkuietė moteriškė, įėjus pas karalių, parpuolė prieš jį ant žemės, išreiškė pagarbą ir tarė: Gelbėk mane, karaliau. ⁵ O karalius jai tarė: Kokį turi reikalą? Ji atsakė: Deja, esu moteriškė našlė, nes mano vyras mirė. ⁶ Tavo tarnaitė turėjo du sunu, kuriuodu susivaidijo tarp savęs ant lauko, ir nebuvo, kas butu galėjęs jiems dviem uždrausti. ir vienas užgavo kitą ir jį užmušė. ⁷ Ir štai, visa giminė, sukilus prieš tavo tarnaitę, sako: Duok tą, kurs užmušė savo brolių, kad jį užmuštumėm už jo brolio gyvybę, kurį jis užmušė, ir kad išnaikintumėm tėvainį; ir jie jieško užgesinti mano likusią kibirkstėlę, kad neliktu mano vyrui vardo ir ainijos ant žemės. ⁸ O karalius tarė moteriškei: Eik į savo namus, o aš duosiu apie

Absalomui jo kalčios dovanojimą. Jis rasi rupinosi užsipelninti malonę pas busiantį sosto įpėdinį, nes turėjo nemažą priežasčių nevisiškai pasitikėti pačiu Dovidu. Plg. 3 Kar. 2, 5; aug. 12, 28; 14, 22 — *Prie Absalomo*. Ebr. *Al-'Abšalom*. Nemažą aiškintojų verčia tuos žodžius taip: prieš Absalomą, ir mano, kad atsinaujinusi Dovidu rustybė prieš Absalomą priverčiusi Joabą nebe ypatingai kalbėti, bet siųsti pas karalių moteriškę; ta taipogi rustybe galima pigiaus išaiškinti, kodėl ir sugrįžęs Jeruzalėn Absalomas negalėjo

matyti tėvo veido net dvejus metus. — (2) *Tėkua*. Miestas Judo giminės plote, apie dvi valandai kelionės į pietryčius nuo Betliejaus. — (3) *Įdėjo jai*... pamokė. — (7) *Duok tą, kurs*... Plg. Sk. 35, 19; Atk. 19, 12 13. — *Kibirkstėlę*: paskutinį moteriškės sunų. Moteriškės pasakojama istorija nevisai panaši į Absalomo atsitikimą; bet visas dalykas reikėjo gerai paslėpti, kad Dovidas nesuprastu iškarto ir padarytu nutarimą, kurį butu galima atkreipti prieš jį patį. — (8) *Aš duosiu apie tave paliepimą*. Karalius žada ap-

te. ⁹ Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, et in domum patris mei: rex autem et thronus ejus sit innocens. ¹⁰ Et ait rex: Qui contraxerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. ¹¹ Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram.

¹² Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. ¹³ Dixitque mulier: Quare cogitasti hujusmodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud, ut pectet, et non reducatur ejectionem suam? ¹⁴ Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus est. ¹⁵ Nunc igitur

tave paliepipimą. ⁹ Bet Tékujietė moteriškė tarė karaliui: Ant manęs tebuna mano pone, karaliau, neteisybė ir ant mano tėvo namų; karalius gi ir jo sostas tebuna be kalčios. ¹⁰ O karalius tarė: Kas tau prieštaras, atvesk jį pas mane. ir jis daugiaus tavęs nepalies. ¹¹ Ji tarė: Karalius teatsimena Viešpatį savo Dievą, kad nesidaugintu giminaičiai, kurie keršintu už kraują, ir kad neužmuštu mano sunaus. Jis atsakė: Kaip Viešpats gyvas, nei plaukas nenukris tavo sunui nuo galvos.

¹² Moteriškė tat tarė: Tebuna valia tavo tarnaitėi pasakyti mano ponui karaliui dar žodį. Jis atsakė: Kalbėk. ¹³ Moteriškė jam tarė: Kodėl sumanei tokį dalyką prieš Dievo tautą, ir kodėl karalius ištare tokį žodį, kad nusideda, nesugrąžindamas atgal savo išvarytojo? ¹⁴ Mes visi mirštame ir krintame žemėn kaip vanduo, kurs nebegrižta; ir Dievas nenori, kad pražutu dušia, bet jis svarsto mąstydamas, kad nepražutu visiškai atmestasis. ¹⁵ Dabar tat aš

ginti moteriškės sunų nuo keršintojų. Jo nutarimas visai teisingas. nes užmušimas buvo įvykęs ne patykojus, bet įsiskarščia-vime. — (9) *Ant manęs tebuna...* Jei butu koki neteisybė tame, kad kranjės liks neatkeršintas, tą neteisybę moteriškė pasiryžus imti ant savęs. Likusiam gi gyvam sunui ji nori išgauti visišką kaltybės dovanojimą. — *Jo sostas:* jo viešpatavimas. — (11) *Karalius teatsimena...* Moteriškė nori, kad karalius savo pažadėjimą patvirtintu prisieka, ką jis tuoju ir daro. — *Kad nesidaugintu giminaičiai...* Ebr. t. reiktu išversti truputį kitaip: kad kraujo keršintojas nepadidintu prapulties ir kad jis neišnaikintu mano sunaus. — (13) *Kodėl sumanei...* Dabar moteriškė atkreipia karaliaus domą tie-

sing į jo paties pasielgimą su prasikaltusiu Absalomu. — *Prieš Dievo tautą.* Zuvus Amnonui Absalomas tapo vyriausiuoju Iovido sunumi, todėl skaitėsi jo įpėdiniu ir busiančiu Izraelio karaliumi. — *Kodėl karalius ištare...* Ebr. t.: ir karalius. išreiškęs tą mintį. yra kaip nusidėjėlis, nes jis nenori sugrąžinti to, kurs liko atstumtas. — (14) *Mes visi mirštame...* Netikrumas ir trumpumas žmogaus gyvenimo reikalauja, kad mes greitai dovanotumėm kaltybes. — *Kurs nebegrižta.* Ebr. t.: kurs nebesurenka mas, t. y. nebegali būti surinktas. — *Dievas nenori...* Dievo mielaširdystės pavyzdys. — (15) *Dabar tat...* Moteriškė vėl grįžta prie savo pavojuje esančio sunaus, bet jos žodžiai tinka ir Absalomo

veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quo modo faciat rex verbum ancillæ suæ. ¹⁶ Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, et filium meum simul. ¹⁷ Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde et Dominus Deus tuus est tecum.

¹⁸ Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex. ¹⁹ Et ait rex: Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait: Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est ex omnibus his, quæ locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Joab, ipse præcepit mihi, et ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc. ²⁰ Ut vertere figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud:

atėjau, kad kalbėčiau mano ponui karaliui tą žodį, čia pat esant tautai. Ir tavo tarnaitė tarė: Kalbėsiu karaliui, bene išpildys karalius savo tarnaitės žodžio. ¹⁶ O karalius išklauė, kad išliuosuotu savo tarnaitę iš rankų visų, kurie norėjo išnaikinti iš Dievo tėvainystės mane ir mano sunų draug. ¹⁷ Tegul tat tavo tarnaitė sako, kad mano pono karaliaus žodis išsipildytu kaip auka. Nes mano ponas, karalius, kaip Dievo aniotas, taip kad jis nepakrutinamas nei palaiminimu, nei prakeikimu; todėl ir Viešpats, tavo Dievas, yra su tavim.

¹⁸ Tuomet karalius, atsiliepdamas, tarė moteriškai: Nepaslėpk nuo manęs dalyko, kurio tavęs klausiuos. Moteriškė gi jam atsakė: Kalbėk, mano pone, karaliau! ¹⁹ Karalius tarė: Ar ne Joabo ranka yra su tavim visuose šituose dalykuose? Moteriškė atsakė ir tarė: Vardan tavo gyvybės užlaikymo, mano pone, karaliau; nei kairėje nei dešinėje nėra nieko iš viso to, ką kalbėjo mano ponas, karalius; nes tavo tarnas Joabas pats man įsakė ir jis pats įdėjo į tavo tarnaitės burną visus šituos žodžius. ²⁰ Joabas tai man įsakė, kad duočiau šitam dalykui kitokią išvaizdą; tu gi, ma-

atsitikimui. — Čia pat esant tautai: akivaizdoje karaliaus rūmų valdininkų, tarp kurių buvo ir Joabas. Plg. žem. 21. 22. eil. Ebr. t. reiktu kitaip išversti: nes žmonės mane išgąsdino. — (16) Iš Dievo tėvainystės: iš išrinktosios tautos. — (17) Tegul tat tavo... Ebr. t.: tavo tarnaitė pasakė sau: Tegul mano pono karaliaus žodis man būna ramybė, (m'nuchah), t. y. tegul mane nuramina. — Ne-

pakrutinamas nei... Ebr. t.: kad išgirstu kas gera ir kas pikta, t. y. kad klausytu visokių meldimų ir padėtu nelaimingiesiems.

— (18) Tuomet karalius... Dovidas galop atspėja, kad visas moteriškės užtarimas surengtas Joabo. — (19) Nei kairėje, nei... t. y. tu, o karaliau, atspėjai tiesą. — (20) Kad duočiau...: kad prilyginimu įvaizdėčiau tavo, o karaliau, pasielgimą su Absalomu. — (21) Permalda-

tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei. ut intelligas omnia super terram. ²¹ Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, et revoca puerum Absalom. ²² Cadensque Joab super faciem suam in terram, adoravit, et benedixit regi: et dixit Joab: Hodie intellexit servus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.

²³ Surrexit ergo Joab et abiit in Gessur, et adduxit Absalom in Jerusalem. ²⁴ Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, et faciem regis non vidit. ²⁵ Porro sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israel, et decorus nimis: a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. ²⁶ Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico. ²⁷ Nati sunt autem Absalom filii tres: et filia una nomine Thamar, elegantis formæ. ²⁸ Mansitque Absalom in Jerusalem duobus annis, et faciem regis non vidit.

no pone, karaliau, esi išmintingas, kaip Dievo Aniolas turi išminties, kad suprastumei visa ant žemės. ²¹ Tuomet karalius tarė Joabui: Štai, permaldautas išpildau tavo žodį; eik tat ir pavadink atgal jaunikaity Absalomą. ²² O Joabas, parpuoęs savo veidu ant žemės, išreiškė pagarbą ir palaimino karalių. Pasakui Joabas tarė: Šiandien tavo tarnas suprato, jog radau malonę tavo akyse, mano pone, karaliau, nes tu išpildei savo tarno žodžius.

²³ Taigi, Joabas kėlėsi, nuėjo į Gesurą ir atvedė Absalomą Jeruzalėn. ²⁴ Karalius gi tarė: Tegrižta į savo namus, bet mano veido tenemato. Taip, Absalomas sugrižo į savo namus ir nematė karaliaus veido. ²⁵ Nebuvo gi visame Izraelyje taip gražaus vyro, kaip Absalomas, nei taip dailaus; nuo kojos pado iki viršugalviui nebuvo jame jokios kliaudos. ²⁶ O kuomet kirpdavosi plaukus, (kirpdavosi gi vieną sykį metuose, nes plaukai buvo jam apsunkinimu), jo galvos plaukai sverdavo du šimtu siklių, skaitant viešu svarsčiu. ²⁷ Absalomui gimė trys sūnūs ir viena duktė, vardu Tamara, dailios išvaizdos. ²⁸ Absalomas pasiliko Jeruzalėje dvejus metus, nematydamas karaliaus veido.

tas. To žodžio nėra ebr. t. — (22) *Šiandien tavo tarnas...* Joabas regimai mėgino ir anksčiau suderinti Dovidą su Absalomu.

(24) *Bet mano veido...* Dovido suteikta malonė buvo nepilna; tai davė progą žymiai pasididinti Absalomo piktumui ir naujoms Dovido nelaimėms. — (26) *Sverdavo du šimtu siklių.* Bažnytinis siklis

svėrė 14,2 gramų, todėl visi plaukai turėjo sverti 2,84 kgr. (apie 7 svarus); bet nėra tikrai žinoma, koks buvo „karališkojo siklio“, kurs miuimas ebr. t., sunkumas ir ar jis buvo lygus bažnytiniam sikliui. Kaikurie galop aiškintojai mano, kad čionai kalbama apie plaukų kainą, o ne apie jų snukumą. — (27) *Tris sūnus.* Jie mirė tikriausiai visai jauni.

²⁹ Misit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum, ³⁰ dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni. ³¹ Surrexitque Joab, et venit ad Absalom in domum ejus, et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? ³² Et respondit Absalom ad Joab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me, et mitterem te ad regem, et diceres ei: Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo ut videam faciem regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me. ³³ Ingressus itaque Joab ad regem, nuntiavit ei omnia: vocatusque est Absalom, et intravit ad regem, et adoravit super faciem terræ coram eo: osculatusque est rex Absalom.

²⁹ Taigi, jis siuntė pas Joabą, kad jį siųstu pas karalių, bet tasai nenorėjo pas jį ateiti. O kada buvo nusiuntęs antrą sykį, ir tasai vėl nenorėjo pas jį ateiti, ³⁰ jis tarė savo tarnams: Zinote Joabo dirvą greta mano dirvos, kurioje pjautini miežiai; eikite tat ir ją padegkite. Taigi, Absalomo tarnai padegė javus. O Joabo tarnai atėjo, perplėšę savo drabužius, ir tarė: Absalomo tarnai nudegino lauko dalį. ³¹ Tuomet Joabas atsikėlė, atėjo pas Absalomą į jo namus ir tarė: Kodėl tavo tarnai padegė mano javus? ³² Absalomas atsakė Joabui: Aš siunčiau pas tave, meldamas ateiti pas mane, kad tave siųsčiau pas karalių ir kad jam sakytumei: Kam aš atėjau iš Gesuro? geriau man buvo tenai buti; maldauju tat malonės matyti karaliaus veidą; o jei jis atsimena mano neteisybę, teužmuša mane. ³³ Taigi, Joabas, įėjęs pas karalių, visa jam pasakė. Tuomet Absalomas buvo pašauktas, įėjo pas karalių ir puolė prieš jį kniupsčias ant žemės, o karalius pabučiavo Absalomą.

d) Absalomo maištas ir mirtis.

Caput XV. ¹ Igitur post hæc fecit sibi Absalom currus, et

15. perskyrimas. ¹ Po to Absalomas pasigamino sau vežimų

(29) *Nenorėjo pas jį ateiti.* Joabas rasi manė gana padaręs dėlei Absalomo ir bijojosi užtraukti ant savęs karaliaus rūstybę. — (30) *O Joabo tarnai...* Šių žodžių iki eil. galui nėra dabartiniam ebr. t. — (33) *Karalius pabučiavo...* Tai buvo tobulo susiderinimo ženklas.

15, 1—18, 33. Absalomas piktai pasinaudodamas savo tėvo gerumu, patraukia

savo pusėn Izraelitų dalį ir sukelia prieš Dovidą maištą (15, 1-12). Nusigandęs Dovidas apleidžia Jeruzalę ir bėga prie Jordano (15, 13-37), bėgantįgi karalių išnaukina Sauliaus šalininkai (16, 1-15). Tuo tarpu Absalomas atvyksta Jeruzalėn ir daro didžiausią neteisybę savo tėvui (16, 16-23). Paklauses Dovidą šalininko Chusajo patarties, jis ne tuoju vežasi paskui savo tėvą (17, 1-14); tuo gi tarpu Chu-

equites, et quinquaginta viros, qui præcederent eum. ² Et mane consurgens Absalom, stabat juxta introitum portæ, et omnem virum, qui habebat negotium ut veniret ad regis judicium, vocabat Absalom ad se, et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego sum servus tuus. ³ Respondebatque ei Absalom: Videntur mihi sermones tui boni et justi. Sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalom: ⁴ Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, et juste judicem? ⁵ Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehendens, osculabatur eum. ⁶ Faciebatque hoc omni Israel venienti ad judicium, ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel.

⁷ Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, et reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron. ⁸ Vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur

ir raitelių. ir penkias dešimtis vyrų, kurie turėjo prieš jį vaikščioti. ² Ir rytą atsikeldamas Absalomas stovėdavo prie vartų angos ir kiekvieną vyrą, kurs turėdavo reikalą eiti į karaliaus teisimą, Absalomas šaukdavosi pas save ir sakydavo: Iš kokio tu miesto? Tasai atsakydamas tardavo: Aš, tavo tarnas, iš vienos Izraelio giminių. ³ O Absalomas jam atsakydavo: Man regisi tavo šnekos geros ir teisingos; bet nėra kas tave išklaustytu karaliaus pastatytas. Ir Absalomas pridurdavo: ⁴ Kas įstatys mane teisėju ant žemės, kad ateitu pas mane visi, kurie turi reikalą, ir kad aš teisčiau teisingai? ⁵ Bet ir kada prisiartindavo prie jo žmogus, kad jį pasveikintu, jis ištiesdavo savo ranką ir apkabinęs bučiuodavo jį. ⁶ Taip jis darė kiekvienam iš Izraelio ateinančiam į teisimą, kad butu karaliaus išklausytas, ir traukė prie savęs Izraelio vyrų širdis.

⁷ Praslinkus gi keturioms dešimtims metų, Absalomas tarė karaliui Dovidui: Eisiu ir išpildysiu savo apžadus, kuriuos esu padaręs Viešpačiui Ebrone. ⁸ Nes tavo tarnas, budamas Sy-

sajo pasiuntiniai praneša apie Absalomo sumanymus Dovidui, kurs pasitraukia į anapus Jordano. Taipogi ir Absalomas pereina per Jordaną ir užpuola savo tėvą (17, 15 - 29), bet Joabas jį apgali ir užmuša (18, 1 - 15), o Dovidas aprauda (18, 16 - 33).

(15, 1) *Po to Absalom...* Piktą Absalomą suerzino ne visiškas kaltybės dovanojimas, todėl jo širdyje kilo visų pirma nepalankumas tėvui, o paskui sumanymas atimti iš jo sostą. O kada Dovidas visai su juo susiderino, jis atsilygino bjauriu nedėkingumu ir tuojuo ėmė rengties įvykdyti savo sumanymus. — *Vežimų ir rai-*

telių. Ebr. t.: vežimą ir arklius. — *Vaikščioti.* Anot ebr. t.: bėgioti. — (2) *Prie vartų angos:* prie karaliaus rūmų. Absalomas gudriai stengėsi atitraukti žmonių širdis nuo Dovidą ir sujieškoti sau šalininkų. — (5) *Kad jį pasveikintu:* kad prieš jį nusilenktu parpuodami pagal rytiečių paprotį kniupsti ant žemės.

(7) *Keturioms dešimtims.* Ta skaitlinė aiškiai klaidinga, nes Dovidas viešpatavo iš viso tik 40 metų; todėl reikia skaityti su kitais vertimais: ketveriems. — *Ebrone.* Ebronas buvo pirmoji Dovid sostinė; kolei nebuvo pastatyta Jeruzalės bažnyčia, aukos buvo daromos įvairiose

Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino. ⁹ Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, et abiit in Hebron. ¹⁰ Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israel, dicens: Statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Absalom in Hebron. ¹¹ Porro cum Absalom ierunt ducenti viri de Jerusalem vocati, euntes simplici corde, et causam penitus ignorantes. ¹² Accersivit quoque Absalom Achitophel Gilonitem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est conjuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalom.

¹³ Venit igitur nuntius ad David, dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalom. ¹⁴ Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Jerusalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium a facie Absalom: festinate egredi, ne forte veniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat civitatem in ore gladii. ¹⁵ Dixeruntque servi regis ad eum: Om-

rijos Gesure, žadėte pasižadėjo ir tarė: Jei Viešpats atves mane atgal į Jeruzalė, aš aukosiu Viešpačiui. ⁹ O karalius Dovidas jam tarė: Eik ramybėje. Tai gi, jis atsikėlė ir išėjo Ebronan. ¹⁰ Absalomas išsiuntė į visas Izraelio gimines žvalgus, sakydamas: Tuojau, kaip tik išgirsite trimito skardą, tarkite: Absalomas karaliauja Ebrone. ¹¹ Su Absalomu iškeliavo taipogi du šimtu vyrų, pavadintų iš Jeruzalės, kurie ėjo nieko pikto nemanydami ir dalyko visai nežinojo. ¹² Absalomas pasikvietė taipogi Dovidą patarėją Gilonietį Achitofelį iš jojo Gilono miesto. O kada jis atnašavo aukas, sukalbis pasidarė galingas, ir žmonių burs susirenkas prie Absalomo ėjo didyn.

¹³ Tuomet atėjo pasiuntinys pas Dovidą ir tarė: Visas Izraelis seka visa širdimi Absalomą. ¹⁴ O Dovidas tarė savo tarnams, buvusiems su juo Jeruzalėje: Kelkitės, bėgkime, nes mums nebus išsigelbėjimo nuo Absalomo veido; skubinkitės išeiti, kad kartais atėjęs neužpultu mūsų ir neatvestu ant mūsų prapulties, ir neišmuštu miesto kalavijo ašmenimis. ¹⁵ Karaliaus

vietose, kurios buvo pažymėtos kokia nors ypatinga Dievo malone ar apsiereiškimu. Plg. 1 Kar. 20, 6. Absalomas nedrįsta kelti maišto Jeruzalėje, nes čionai jis negalėjo pasisėkti; Ebrone buvo galima jį sukelti daug lengviau. — (10) *Išsiuntė... žvalgus*: kud slapčia ištirtu tautos nuomonę ir rinktu Absalomui šalininkų. — *Trimito skardą*. Iki tam laikui maištas buvo rengiamas slapčia. Trimitų skardas, apskelbiąs atvirai maištą, turėjo sužadinti gyventojų dėmą, o Absalomo šalininkai galėjo patraukti su savim dar abejojančius paskui maištininką sunų. — (11) *Du šimtu...* Buvo tai regimai žymesnieji Je-

ruzalės gyventojai. Atitraukti nuo Dovidą, jie negalėjo jam tuojau padėti. Budami su Absalomu, jie galėjo rodyties nežinantiems jojo šalininkais. Absalomas beabėjonės tikėjosi patraukti bent kaikuriuos iš jų savo pusėn, o kitus norėjo palikti prie savęs kaip laida. — (12) *Gilono miesto*: Judo kalnuose. Plg. Joz. 15, 51.

(13) *Seka visa širdimi...* Ebr. t.: Izraelio žmonių širdis (nukripi) paskui Absalomą. — (14) *Kelkitės, bėgkime...* Dovidas bėga ne aklos baimės apimtas, nes dar neperėjęs per Jordaną jis duoda įsakymų, kurie turi jam palengvinti kovą su maištininku. Nesigynė karalius Jeru-

nia quaecumque præceperit dominus noster rex, libenter exsequemur servi tui.

¹⁶ Egressus est ergo rex, et universa domus ejus pedibus suis: et direliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. ¹⁷ Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis, stetit procul a domo: ¹⁸ et universi servi ejus ambulabant juxta eum, et legiones Cerethi et Phelethi, et omnes Gethæi, pugnatorez validi, sexcenti viri qui secuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem. ¹⁹ Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum? revertere, et habita cum rege, quia peregrinus es, et egressus es de loco tuo. ²⁰ Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam quo iturus sum: revertere, et reduce tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam, et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. ²¹ Et respondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex: quoniam in quocumque loco fueris domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. ²² Et ait David Ethai: Veni, et transi. Et transivit Ethai Gethæus, et omnes viri qui cum eo erant, et reliqua multitudo. ²³ Omnesque flebant voce ma-

tarnai jam tarè: Visa, ką musų ponas, karalius, įsakys, mes, tavo tarnai, mielai išpildysime.

¹⁶ Taigi. karalius ir visi jo namiškiai išėjo pėsti, o namų sergėjų karalius paliko dešimtį moteriškių gulovių. ¹⁷ Išėjo gi pėsti karalius ir visas Izraelis sustojo toli nuo namų. ¹⁸ Visi jo tarnaiėjo draug su juo, o Keretiečių ir Peletiečių būriai ir visi stiprūs kovotojai Gėtiečiai, šeši šimtai vyrų, kurie kaip pėstininkai buvo atsekę jį iš Gėto,ėjo pirm karaliaus. ¹⁹ Tuomet karalius tarė Gėtiečiui Etajui: Kodėl eini draug su mumis? grįžk ir gyvenk su karaliumi, nes tu esi svetimtautis ir išėjai iš savo krašto. ²⁰ Vakar atėjai, o šiandien butumei priverstas išeiti su mumis? Aš gi eisiu, kur turiu eiti. Grįžk ir vesk atgal su savim savo brolius, o Viešpats pasiųls su tavim pagal mielaširdystę ir ištikimumą, nes tu parodei meilę ir ištikimumą. ²¹ Bet Etajis atsakė karaliui ir tarė: Kaip Viešpats gyvas ir gyvas mano ponas, karalius, kurioje nors vietoje busi tu, mano pone, karaliau, ar tektu mirti, ar gyvam likti, ten bus ir tavo tarnas. ²² Tuomet Dovidas tarė Etajui: Eikš ir pereik. Taip perėjo Gėtietis Etajis ir visi su juo buvusieji vyrai ir likusi daugybė. ²³ Ir visi verkė didžiu bal-

zalėje, nes neturėjo čionai gana kariuomenės, o rasi nemaž buvo atsiradę ir maišto šalininkų. — (16) *Visi jo namiškiai*: visa karalaus šeimyna ir jo rūmų valdininkai. — (17) *Toli nuo namų*. Ebr. t.: prie tolimojo (*merchag*) namo; rasi prie paskutinių Jeruzalės namų, šiaupus Kėdro no ir Alyvų kalno. Čionai Dovidas žiūrėjo, kas su juo laikosi, ir tvarkė eisena: namiškius sustatė aplink save, rinktinius

kareivius išsiuntė priešakin; jis rasi labiau bijojo gyventojų tų vietų, per kurias turėjo bėgti, negu prisartiinančios iš užpakalio Absalomo kariuomenės. — (18) *Keretiečių ir...* Vž. aug. 8, 18. — *Gėtiečiai...* Vž. 1 Kar. 27, 3. — (19) *Etajui*. Jis buvo Gėtiečių būrio vadas. — *Su karaliumi*: su Absalomu. Dovidas skaito save nebeturinčiu sosto. — (20) *Nes tu parodei...* Tie žodžiai Vulgatos priedas.

gna, et universus populus transibat: rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum.

²⁴ Venit autem et Sadoc sacerdos, et universi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, et deposuerunt arcam Dei: et ascendit Abiathar, donec expletus esset omnis populus, qui egressus fuerat de civitate. ²⁵ Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam, et tabernaculum suum. ²⁶ Si autem dixerit mihi: Non places: præsto sum, faciat quod bonum est coram se. ²⁷ Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem. O Videns revertere in civitatem in pace: et Achimaas filius tuus, et Jonathan filius Abiathar duo filii vestri, sint vobiscum. ²⁸ Ecce ego abscondar in campestribus deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi. ²⁹ Reportaverunt ergo Sadoc, et Abiathar arcam Dei in Jerusalem: et manserunt ibi.

³⁰ Porro David ascendebat Clivum olivarum, scandens et flens,

su, ir visa tauta ėjo priešakin. Taipogi karalius perėjo per Kėdrono upelį, ir visi žmonės ėjo keliu, vedančiu į tyrumą.

²⁴ Atėjo taipogi ir kunigas Sadokas ir draug su juo visi Lėvitai, nešdami Dievo sandoros skrynią, ir jie padėjo Dievo skrynią; ir Abiataras ėjo augštytyn, kolei nepraėjo visi žmonės, kurie buvo išėję iš miesto. ²⁵ Tuomet karalius tarė Sadokui: Nugabenk atgal Dievo skrynią į miestą; jei rasiu Viešpaties akyse malonę, jis sugrąžins mane atgal ir parodys man ją ir savo sėtra. ²⁶ Jeigu gi man tars: Nepatinki, aš esu pasiryžęs; tedaro, kas tinka jojo akyvaizdoje. ²⁷ Toliaus karalius tarė kunigui Sadokui: O, regintysis! grįžk į miestą ramybėje, ir tavo sunus Achimaas, ir Abiataro sunus Jonatas, judviejų sunudu tebuna draug su judviem. ²⁸ Štai, aš pasislėpsiu tyrumos lygumose, kolei neateis nuo jūsų žinia ir duos man nurodymų. ²⁹ Tai gi, Sadokas ir Abiataras nugabeno Dievo skrynią atgal į Jeruzalę, ir ji tenai pasiliko.

³⁰ Dovidas gi kilo augštyn į Alyvų kalną, eidamas ir verk-

— (22) *Perek:* Kėdrono slėnį. — (23) *Per Kėdrono upelį.* Ebr. *Kidron*, juodasis. Taip vadinosi gana gilus slėnis ir upelis, dažniausiai sausas, tarp Jeruzalės ir Alyvų kalno. Dabar jį paprastai vadina Jozapato slėniu. — *Į tyrumą:* į šiaurinę Judo tyrumos dalį, esančią į rytus nuo Jeruzalės.

(24) *Kunigas Sadokas... Abiataras.* Vž. aug. 8, 17. — *Ėjo augštyn:* slaitu į Alyvų kalną. Abiataras rasi ėjo sandoros skrynios priešakyje ir buvo sustojęs, praleisdamas pro šalį Dovidą kariuomenę; jam gi sustojus, ir Lėvitai buvo pastatę sandoros skrynią. — (25) *Nugabenk at-*

gal... Dovidas visai pasiduoda Dievo valiai; jis nenori, kad jį lydėtų vyriausis kunigas su efofu; sugrąžina jis ir sandoros skrynią, kad tas žemiškas Jahvės sostas nebūtų pažemintas draug su bėgančiu karaliumi ir kad prie jos daromos aukos nesiliautu. — (27) *O, regintysis.* Ebr. t. rasi reiktu išversti taip: *V e i z d ě k.* — *Grįžk...* Kunigai bus naudingesni karaliui, pasilikdami Jeruzalėje, nes galės atsiųsti jam žinių apie Absalomo sumanymus. — (28) *Lygumose:* Jordano slėnyje.

(30) *Alyvų kalną.* Yra tai labai gražus kalnelis (800 metrų augštas) į rytus nuo Jeruzalės už Kėdrono slėnio. — *Ap-*

nudis pedibus incedens, et oper-
to capite, sed et omnis populus,
qui erat eum eo, operto capite
ascendebat plorans. ³¹ Nuntia-
tum est autem David quod et
Achitophel esset in conjuratio-
ne cum Absalom, dixitque Da-
vid: Infatua, quæso, Domine con-
siliium Achitophel. ³² Cumque
ascenderet David summitatem
montis, in quo adoraturus erat
Dominum, ecce occurrit ei Chu-
sai Arachites, scissa veste, et
terra pleno capite. ³³ Et dixit
ei David: Si veneris mecum,
eris mihi oneri: ³⁴ si autem in
civitatem revertaris, et dixeris
Absalom: Servus tuus sum rex:
sicut fui servus patris tui, sic
ero servus tuus: dissipabis con-
siliium Achitophel. ³⁵ Habes au-
tem tecum Sadoc, et Abiathar sa-
cerdotes: et omne verbum quod-
cumque audieris de domo regis,
indicabis Sadoc, et Abiathar sa-
cerdotibus. ³⁶ Sunt autem cum
eis duo filii eorum Achimaas fi-
lius Sadoc, et Jonathas filius
Abiathar: et mittetis per eos
ad me omne verbum quod au-
dieritis. ³⁷ Veniente ergo Chu-
sai amico David in civitatem,
Absalom quoque ingressus est
Jerusalem.

Caput XVI. ¹ Cumque David
transisset paululum montis ver-

damas; jis ėjo plikom kojom su
apgaubta galva; taipogi ir visa
su juo buvusi tauta ėjo augštyn
su apdengtomis galvomis ir rau-
dodami. ³¹ Dovidui gi buvo pra-
nešta, kad ir Achitofelis esąs
draug su Absalomu suokalbyje,
ir Dovidas tarė: Maldauju, Vieš-
patie, sukvailink Achitofelio pa-
tarti. ³² O užeinant Dovidui ant
kalno viršaus, kame jis turėjo
pagarbinti Viešpatį, štai, jį pa-
sitiko Arachietis Chusajis, per-
plėštais drabužiais ir žemės pil-
na galva. ³³ Dovidas jam tarė:
Jei eisi draug su manim, busi
man sunkenybė, ³⁴ o jei sugrįši
į miestą ir tarsi Absalomui: Esu
tavo tarnas, karaliau; kaip bu-
vau tavo tėvo tarnas, taip bu-
siu tavo tarnas, tu nieku paver-
si Achitofelio patarti. ³⁵ Turi gi
su savim kunigudu Sadoką ir
Abiatarą, ir kiekvieną žodį, ku-
rį išgirsi iš karaliaus namų, pa-
sakysi kunigamdvieči Sadokui
ir Abiatarui. ³⁶ Su jiemdviem
yra du jūdviejų sunu, Sadoko
sunus Achimaas ir Abiataro su-
nus Jonatas; per juodu siųsite
pas mane kiekvieną žodį, kurį
išgirsite. ³⁷ Taigi, Dovidą prie-
teliui Chusajui sugrįžtant į mie-
stą, taipogi Absalomas įėjo Je-
ruzalėn.

16 perskyrimas. ¹ Kuomet
Dovidas buvo truputį paėjęs

gaubta galva. Buvo tai taipogi didžio nu-
liudimo ir sutikusios nelaimės ženklas.
Tokiuose atsitikimuose apdengdavo netik
pačią galvą, bet ir žymią veido dalį. Plg.
Ez. 24, 17, 22.—(31) *Sukvailink:* paversk
niekais. Achitofelio nedėkingumas buvo
didžiai skaudus Dovidui, o be to jis savo
patarimais galėjo labai sustiprinti maišti-
ninkus. Plg. žem. 16, 23.—(32) *Kame jis*
turėjo... Ebr. t. reiktu išversti taip: k a m e
g a r b i n d a v o V i e š p a tį. Rasi tenai

buvo koki nors vieta, senobiniais laikais
paskirta Dievui garbinti.—*Chusajis.* Buvo
tai Dovidą prietelis ir patarėjas. Jis rasi
buvo senas ir netiko Dovidui kaip kareiv-
is, bet galėjo jam geriausiai patarnauti,
sugrįžęs Jeruzalėn.—(35, 36) *Turi gi*
su savim... Plg. žem 17, 15-21.—(37)
Absalomas įėjo... Rasi tą pačią dieną,
kurioje išbėgo Dovidas.

(16, 1) *Su dviem asilais* Ebr. t.: su
dviem pabalnotais as.lais.—(2) *Namiš-*

ticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum ejus, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, et centum aligaturis ūvæ passæ, et centum massis palatharum, et utre vini.

² Et dixit rex Sibæ: Quid sibi volunt hæc? Responditque Siba: Asini, domesticis regis ut sedeant: panes et palathæ ad vescendum pueris tuis: vinum autem ut bibat si quis defecerit in deserto. ³ Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Jerusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei. ⁴ Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

⁵ Venit ergo rex David usque Bahurim: et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, et maledicebat, ⁶ mittebatque lapides contra David, et contra universos servos regis David: omnis autem populus, et universi bellatores a dextro, et a sinistro latere regis incedebant. ⁷ Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum, et vir Belial. ⁸ Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul: quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum

kalno viršune, pasirodė jam priešais Mifibosėto tarnas Siba su dviem asilais, apkrautais dviem šimtais duonų, šimtu džiovintų vynuogių ryšelių, šimtu figų piragėlių ir vyno statinė. ² O karalius tarė Sibai: Kam tie dalykai? Siba atsakė: Asiludu karaliaus namiškiams atsisėsti, duonos ir piragėliai tavo tarnams valgyti, vynas gi gerti, jei kas pails tyrumoje. ³ Karalius dar tarė: Kame tavo pono sunus? Siba gi atsakė karaliui: Pasiliko Jeruzalėje, sakydamas: Šiandien Izraelio namai man sugrąžins mano tėvo karalystę. ⁴ Tuomet karalius tarė Sibai: Tau tepridera visa, kas buvo Mifibosėto. Siba tarė: Meldžiu, kad rasčiau malonę tavo akyvaizdoje, mano pone, karaliau.

⁵ Taigi, karalius Dovidas atėjo iki Bahurimui, ir štai išėjo iš ten vyras iš Sauliaus namų giminės, Gėros sunus, vardu Semejis; jis prisiartino ir eidamas keikėsi, ⁶ ir mėtė į Dovidą ir į visus karaliaus Dovidą tarnus akmenimis; visa gi tauta ir visi kovotojaiėjo šalį karaliaus po dešinės ir po kairės. ⁷ Semejis gi, keikdamas karalių, taip kalbėjo: Išėik, išėik, kraujo žmogau ir Belialio žmogau. ⁸ Viešpats tau atlygino už visą Sauliaus namų kraują; kadangi tu užuot jo įsiveržei į karalystę, ir Viešpats davė karalystę į tavo sunaus Ab-

kiamis .. Siba sako, kad dovanos paskirtos karaliaus palydovams, nes jis nedrįsta teikti jų pačiam karaliui. — (3) *Kame tavo pono sunus*. Mifibosėtas buvo Jonato sunus, o Sauliaus anukas. Plg. aug. 9, 9. — *Pasiliko Jeruzalėje*.. Siba, norėdamas laimėti kuodaugiausiai, apmeluo-

ja Mifibosėtą, kurs juk iš Absalomo maišto negalėjo tikėtis jokio pelno.

(5) *Iki Bahurimui*. Plg. aug. 3, 16.—

(6) *Mėtė... akmenimis*: ne kad jais užgantu, bet taip išreikšdamas paniekinimą. — *Kovotojai*. Ebr. *gibborim*, karžygiai. —

(7) *Belialio*. Vz. 1 Kar. 1, 16. — (8)

in manu Absalom filii tui: et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. ⁹ Dixit autem Abisai filius Sarviæ, regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, et amputabo caput ejus. ¹⁰ Et ait rex: Quid mihi et vobis est filii Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei ut malediceret David: et quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? ¹¹ Et ait rex Abisai, et universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam: quanto magis nunc filius Jemini? dimittite eum ut maledicat juxta præceptum Domini: ¹² si forte respiciat Dominus afflictionem meam, et reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. ¹³ Ambulabat itaque David et socii ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, et mittens lapides adversum eum, terramque spargens. ¹⁴ Venit itaque rex; et universus populus cum eo lassus, et refocillati sunt ibi.

¹⁵ Absalom autem et omnis populus ejus ingressi sunt Jerusalem, sed et Achitophel cum eo. ¹⁶ Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex. ¹⁷ Ad quem

salomo rankas; ir štai nelaimės tave spaudžia, kadangi tu esi kraujo žmogus. ⁹ Sarvijos gi sunus Abisajis tarė karaliui: Kodėl tas negyvas šuo keikia mano poną, karalių? eisiu ir nukirsiu jam galvą. ¹⁰ Bet karalius tarė: Kas yra bendra tarp manęs ir jūsų, Sarvijos sunus? palikite jį keiktis; nes Viešpats jam įsakė keikti Dovidą, ir kas drįstu sakyti: Kodėl jis taip padarė? ¹¹ Karalius dar tarė Abisajui ir visiems savo tarnams: Štai, mano sunus, kurs išėjo iš mano strėnų, jieško mano gyvybės, tai kaip gi labiaus Jėminio sunus? Palikite jį keiktis pagal Viešpaties įsakymą; ¹² rasi Viešpats pažvelgs į mano suspaudimą ir atsilygins man Viešpats gerumu už tą šios dienos keiksmą. ¹³ Taigi, Dovidasėjo keliu ir draug su juo jo palydovai; o Semėjisėjo ties juo kalno nugara, keikdamas, mėtydamas į jį akmenis ir barstydamas žemes. ¹⁴ Taip tat karalius ir draug su juo visa tauta atėjo nuvargę ir tenai pasilsėjo.

¹⁵ Absalomas gi ir visi jo žmonės įėjo Jeruzalėn; taipogi ir Achitofelis buvo su juo. ¹⁶ O Dovidas prietelis Arachietis Chusajis, atėjęs pas Absalomą, jam kalbėjo: Sveikas, karaliau; sveikas, karaliau. ¹⁷ Absalomas jam

Už visą Sauliaus namų kraują. Semėjis skaito Dovidą Sauliaus šeimos žuvimo kaltininku, ypač gi Mifibosėto mirties. — (9) *Negyvas šuo.* Taip išreiškiamas didžiausias išniekinimas. — *Eisiu.* Ebr. t.: pereisiu. Semėjis regimai buvo už slėnio. — (10) *Kas yra bendra...* t. y. aš anaipol negaliu jums pritarti. — *Sarvijos sunus.* Ne tik Abisajis, bet ir Joabas

norėjo nubauti Semėjų. — *Viešpats jam įsakė:* Viešpats taip tą dalyką sutvarkė. Karalius visame mato baudžiančią Dievo ranką ir uolankiai pasiduoda visoms nelaimėms. — (11) *Jėminio:* Benjamino giminės.

(15) *Achitofelis...* Vz. aug. 15, 37. — (16) *Sveikas, karaliau...* Tikriaus: Lai gyvuoju karalius. — (17) *Tai toks tavo...*

Absalom, Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non ivisti cum amico tuo? ¹⁸ Responditque Chusai ad Absalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, et omnis hic populus, et universus Israel, et cum eo manebo. ¹⁹ Sed ut et hoc inferam, cui ego serviturus sum? nonne filio regis? sicut parui patri tuo, ita parebo et tibi. ²⁰ Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium quid agere debeamus. ²¹ Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: ut cum audierit omnis Israel quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. ²² Teterunt ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo Israel. ²³ Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consularet Deum: sic erat omne consilium Achitophel, et cum esset cum David, et cum esset cum Absalom.

Caput XVII. ¹ Dixit ego Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, et consurgens persequar David hac nocte. ² Et irruens super eum (quippe qui lassus est, et solutis manibus) percutiam eum:

tarė: Tai toks tavo dėkingumas tavo prieteliui? kodėl neėjai draug su savo prieteliu? ¹⁸ Chusajis atsakė Absalomui; O, ne; nes aš busiu to, kurį išrinko Viešpats, ir visa šita tauta ir visas Izraelis, ir su tuo aš pasiliksiu. ¹⁹ Dar ir tai sakysiu: Kamgi aš tarnausiu? Ar ne karaliaus sunui? Kaip buvau paklusnus tavo tėvui, taip klausysiu ir tavęs. ²⁰ Po to Absalomas tarė Achitofeliui: Apšvarstykite, kas mums reikia daryti? ²¹ O Achitofelis tarė Absalomui: Įeik pas tavo tėvo guloves, kurias jis paliko namų sergėtų, kad, visam Izraeliui išgirdus, jōgei išniekinai savo tėvą, sustiprėtu esančiųjų draug su tavim rankos. ²² Taigi, jie ištiesė Absalomui šėtrą ant stogo, ir jis įėjo pas savo tėvo guloves viso Izraelio akyvaizdoje. ²³ Achitofelio gi patarimas, kurį jis duodavo tose dienose, buvo taip branginamas, lyg-kad kas butu teiravęsis Viešpaties; taip buvo vertinamas kiekvienas Achitofelio patarimas, tiek jam esant su Dovidu, tiek esant su Absalomu.

17. perskyrimas. ¹ Taigi, Achitofelis tarė Absalomui: Išsirinksiu sau dvyliką tukstančių vyrų ir pakilęs vysiuos šią naktį Dovidą; ² puolęs ant jo. (kadan gi jis nuvargęs ir be jėgų), aš sumušiu jį; o pabėgus visai su

Absalomas, nors džiaugiasi Chusajo atsisiradimu tarp jojo šalininkų, bet atsiliepia į jį ne be ironijos. Chusajis gi, viltaviliaudamas Absalomui, nori geriaus paslėpti tikras savo mintis. — (20) *Apšvarstykite*. Absalomas atsiliepdamas daugskaitlyje, daro ir Chusajį savo patarėju, bet tasai tuotarpu savo nuomonės neišreiškia. — (21) *Sustiprėtu esančiųjų*... Pasisavi-

nimas buvusio karaliaus šeimynos buvo ženklas apimtos valdžios, o draug ir visiško jo apgalėjimo. Už Absalomo paleistuvystę įstatymas skyrė mirties bausmę. Vž. Kun 18, 8.— (22) *Ant stogo*... Vž. aug. 11, 2. Taip išsipildė pranašystė, parašyta aug. 12, 11.

(17, 1) *Vysiuos šią naktį*... Achitofelio patartis buvo beabejonės gera Absalomo

cumque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam regem desolatum. ³ Et reducam universum populum, quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu quæris: et omnis populus erit in pace. ⁴ Placuitque sermo ejus Absalom, et cunctis majoribus natu Israel.

⁵ Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat. ⁶ Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Hujusmodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus an non? quod das consilium? ⁷ Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice. ⁸ Et rursum intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum, et viros qui cum eo sunt, esse fortissimos et amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu sæviat: sed et pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. ⁹ Forsitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: et cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, et dicet: Facta est plaga in populo qui sequebatur Absalom. ¹⁰ Et fortissimus quisque, cujus cor est quasi leonis, pavore solvetur: scit enim omnis

juo esančiai tautai, užmušiu apleistą karalių. ³ Ir atvesiu atgal visą tautą, kaip paprastai grįžta vienas žmogus; nes tu jieškai tik vieno vyro, ir visa tauta bus ramybėje. ⁴ Jo žodžiai patiko Absalomui ir visiems Izraelio vyresniesiems.

⁵ Tečiaus Absalomas tarė: Pavadinkite Arachietį Chusajį ir paklauskime, ką taipogi jis pasakys. ⁶ Kuomet Chusajis atėjo pas Absalomą, Absalomas jam tarė: Štai, ką kalbėjo Achitofelis; ar mes privalome taip daryti, ar ne? ką tu patari? ⁷ O Chusajis tarė Absalomui: Pataris, kurią šį kartą davė Achitofelis, negera. ⁸ Ir Chusajis dar pridurė: Tu žinai, kad tavo tėvas ir su juo esantys vyrai drąsiausi, ir kad jų širdis apkartusi, taippat kaip luokienė duksta miške, kada jos jaunikliai pagauti; taipogi tavo tėvas yra kovotojas ir negaiš su savo žmonėmis. ⁹ Rasi dabar jis pasislėpęs dauboje, arba kokioje kitoje jam patikusioje vietoje; o kritus kam nors vienam pradžioje, apie tai išgirs ir išgirde, sakys: Smugis sutiko tautą, kuri sekė Absalomą. ¹⁰ Tuomet ir drąsiausis, kurio širdis kaip liuto, bus apimtas baimės; nes vi-

reikalams, nes nusiminęs Dovidas vargiai būtų galėjęs drąsiai ginties. — (3) *Atvesiu atgal...* Ebr. teksto, kurs šioje vietoje nevisai tikras, mintis yra toki: Visos tautos sugrįžimas prie Absalomo pridera nuo vieno žmogaus, Dovo. Jam žuvs visi klausys Absalomo. Achitofelis regimai skaito tik Absalomą tikru karaliumi, Dovidą gi maištininku.

(5) *Pavadinkite Arachietį...* Dovidas patarėjas ir prieštis, girdamas Absalomą, buvo įgijęs jo pasitikėjimą. — (7) *Kurią*

šį kartą... Kad labiau įtikrintu Absalomą, Chusajis apsimeta pritariąs pirmajam Achitofelio patarimui (aug. 16, 21) ir tik sakosi negalįs pagirti antrojo. — (8) *Vyras kovotojas:* todėl žino, koks kariavimo būdas jam geriausias ir ko reikia saugoties, kad būtų galima netikėtai jį užklupti. — (9) *Kokioje kitoje... vietoje:* kur: žmonių rankomis sustiprinta. — *Jam patikusioje.* Tų žodžių nėra ebr. t. — *Kritus kam nors...* Mažiausis nepasisekimas pradžioje gali labai pakenkti Absalomo reikalams,

populus Israel fortem esse patrem tuum, et robustos omnes qui cum eo sunt. ¹¹ Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israel, a Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: et tu eris in medio eorum. ¹² Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit: et operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram: et non relinquemus de viris, qui cum eo sunt, ne unum quidem. ¹³ Quod si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea. ¹⁴ Dixitque Absalom, et omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum.

¹⁵ Et ait Chusai Sadoc, et Abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc modo consilium dedit Achitophel Absalom, et senioribus Israel: et ego tale et tale dedi consilium. ¹⁶ Nunc ergo mittite cito, et nuntiate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeat rex, et omnis

sa Izraëlio tauta žino tavo tėvą esant drąsiausį ir visus su juo esančius stiprius. ¹¹ Bet štai koki patartis man rodosi gera: Tesusirenka prie tavęs visas Izraëlis nuo Dano iki Bersabėjai, kaip nesuskaitomos smiltys, ir tu busi jų viduryje; ¹² mes pulsimė ant jo, kokioje tik vietoje bus atrastas, ir apsiausime jį, kaip kad rasa krinta ant žemės, ir nepaliksimė iš esančių su juo vyrų net neivieno. ¹³ O jei jis bus įėjęs į koki miestą, visas Izraëlis, apsuks tą miestą virvėmis ir jį įtrauksime į upę, kad nebeliktu iš jo net neivieno akmenėlio. ¹⁴ Tuomet Absalomas ir visi Izraëlio vyrai tarė: Arachiečio Chusajo patarimas geresnis už Achitofelio patartį. Taip Viešpaties valia buvo nieku paverstas naudingas Achitofelio patarimas, idant Viešpats atvestu ant Absalomo nelaimę.

¹⁵ Po to Chusajis tarė kunigamdviem Sadokui i Abiatarui: Taip ir taip buvo pataręs Achitofelis Absalomui ir Izraëlio vyresniesiems, aš gi tokią daviau patartį. ¹⁶ Dabar tat siųskite greitai ir praneškite Dovidui, sakydami: Nepasilikk šią naktį tyrumos lygumose, bet pereik be atidėliojimo, kad kartais neprazutu karalius ir visa su juo

todėl jis privalo gerai prisirengti prie kovos. — (11) *Tesusirenka...* Savo patartimi Chusajis nori laimėti Dovidui kuodaugiausiai laiko. — *Tu busi jų viduryje:* padrąsindamas savo kariuomenę. Absalomas pats galės laimėti kovą, tuotarpu kad Achitofelis skyrė save kariuomenės vadu. (13) *Izraëlis apsuks...* Absalomo kariuomenė taip bus galinga, kad ir visą miestą, pastatytą ant augšto upelio kranto,

galės nutraukti žemyn. — (14) *Chusajo patarimas geresnis...* Taip Absalomas pasidavė savymeilei ir davėsi sukvailinti. Dovidas meldė Viešpatį (15, 31), kad sukvailintu Achitofelį, ir Viešpats išklaušė malda, sukvailino tečiaus ką kitą.

(15) *Tarė kunigamdviem...* taip kaip buvo sutarta. Vž. aug. 15, 27-29. 35. 36. — (16) *Nepasilikk...* Nors Chusajo patartis buvo priimta, tečiaus Dovidui buvo

populus qui cum eo est. ¹⁷ Jonathas autem et Achimaas stabant juxta fontem Rogel: abiit ancilla et nuntiavit eis: et illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuntium: non enim poterant videri, aut introire civitatem. ¹⁸ Vidit autem eos quidam puer, et indicavit Absalom: illi vero concito gradu ingressi sunt domum cujusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, et descendebant in eum. ¹⁹ Tulit autem mulier, et expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas: et sic latuit res. ²⁰ Cumque venissent servi Absalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas et Jonathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui quærebant, cum non reperissent, reversi sunt in Jerusalem. ²¹ Cumque abiissent, ascenderunt illi de puteo, et pergentes nuntiaverunt regi David, et dixerunt: Surgite, et transite cito fluvium: quoniam hujusmodi dedit consilium contra vos Achitophel. ²² Surrexit ergo David, et omnis populus qui cum eo erat, et transierunt Jordanem, donec diluisceret: et ne unus quidem residuus fuit, qui non transisset fluvium.

²³ Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consi-

esančioji tauta. ¹⁷ Jonatas gi ir Achimaas stovėjo prie Rogelio šaltinio; tarnaitė nuėjo tenai ir jiems pranešė, o juodu iškeliauvo žinios neštų pas karalių Dovidą, nes negalėjo pasirodyti arba įeiti į miestą. ¹⁸ Tečiaus vienas tarnas juodu pamatė ir pasakė Absalomui, bet juodu skubiais žingsniais įėjo Bahurime į vieno vyro namus, kurs turėjo savo kieme šulinį, ir į jį nusileido; ¹⁹ moteriškė gi ėmė ir ištiesė ant šulinio angos dangalą, lyg-kad džiovindama miežienės kruopas; taip dalykas liko paslėptas. ²⁰ Absalomo tarnai, atėję į namus, tarė moteriškai: Kame Achimaas ir Jonatas? Moteriškė jiems atsakė: Praėjo skubiai pro šalį, paragavę truputį vandens. O tie, kurie jieskojo, neradę sugrįžo Jeruzalėn. ²¹ Jiems nuėjus, juodu pakilo iš šulinio, ėjo toliaus ir apskelbė karaliui Dovidui, sakydami: Kelkitės ir greitai pereikite per upę, nes Achitofelis davė prieš jus tokią patartį. ²² Dovidas tat ir visa su juo buvusi tauta pakilo ir perėjo per Jordaną, dar neišausęs; ir nepasiliko net neivieno, kurs nebūtu persigavęs per upę.

²³ Achitofelis, matydamas, kad jo patartis nebuvo išpildyta, pa-

pavojinga ilgiaus užtrukti toje pačioje vietoje, nes Absalomas vėl galėjo permairinti savo nuomonę. — *Pereik: per Jordaną.* — (17) *Prie Rogelio šaltinio.* Vz. Joz. 15, 7; 18, 16. — *Tarnaitė:* Sadoko arba Abiataro. Tarnaičių darbas buvo atnešti vandens, todėl ji eidama prie šaltinio negalėjo sukelti jokių abejonių Absalomo žvalguose. — *Negalėjo pasirodyti...* Jų palankumas Dovidui buvo žinomas;

įėję į miestą jie nebebutu galėję iš jo išeiti ir nunešti žinios. — (18) *Vienas tarnas:* vienas iš Absalomo žvalgų. — (19) *Lyg-kad džiovindama...* Ebr. t.: ir parbarstė ant jo... Regimai nevsi Bahurimo gyventojai buvo Dovidui neprieteliai. — (20) *Praėjo skubiai pro šalį, paragavę truputį vandens.* Ebr. t.: perėjo per upelį. Moteriškė Absalomo žvalgams parodo netikrą kelią.

lium suum, stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam et in civitatem suam: et disposita domo sua, suspendio interiit, et sepultus est in sepulcro patris sui.

²⁴ David autem venit in Castra, et Absalom transivit Jordanem, ipse et omnes viri Israel cum eo. ²⁵ Amasam vero constituit Absalom pro Joab super exercitum: Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Jetra de Jesraeli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, sororem Sarviae, quae fuit mater Joab. ²⁶ Et castrametatus est Israel cum Absalom in terra Galaad.

²⁷ Cumque venisset David in Castra, Sobi filius Naas de Rab-bath filiorum Ammon, et Machir filius Ammiel de Lodabar, et Berzellai Galaadites de Rogelim, ²⁸ obtulerunt ei stratoria, et tapetia, et vasa fictilia, frumentum, et hordeum, et farinam, et polentam, et fabam, et lentem, et frixum cicer, ²⁹ et mel, et butyrum, oves, et pingues vitulos: dederuntque David, et populo, qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt, populum fame, et siti fatigari in deserto.

Caput XVIII. ¹ Igitur considerato David populo suo con-

balnojo savo asilą, ir atsikėlęs nuvyko į savo namus ir į savo miestą; paskui sutvarkęs savo namus, jis pasikorė ir buvo palaidotas savo tėvo kape.

²⁴ Dovidas tuotarpu atėjo į Stovyklas, o Absalomas perėjo per Jordaną ir draug su juo visi Izraelio vyrai. ²⁵ Absalomas paskyrė kariuomenės viršininku užuot Joabo Amasą. Amasa gi buvo suns vieno vyro iš Jezraelio, vardu Jėtros, kurs buvo įėjęs pas Abigailę, Naaso dukterį Joabo motinos Sarvijos seserį. ²⁶ Taigi, Izraelis su Absalomu sustojo Galaado žemėje.

²⁷ O kuomet Dovidas atėjo į Stovyklas, Sobis, suns Naaso iš Ammono sunų Rabato, Machiras, suns Amihelio iš Lodabaro, ir Galaadietis Berzelajis iš Rogelimo ²⁸ atnešė jam patalų ir kilimų, molinių indų, kviečių, miežių, miltų, keptų grūdų, pupų, laišių, keptų žirnių, ²⁹ medaus, sviesto, avių ir riebių veršių, ir davė Dovidui bei su juo buvusiai tautai valgyti, nes jie manė tautą tyrumoje nuvargintą esant badu ir troškuliu.

18. perskyrimas ¹ Dovidas, peržiūrėjęs savo žmones, įstatė

(23) *Achitofelis*... Tai pirmas pavyzdys sąvadytės šv. Rašte. Achitofelis jau-tėsi užgautas jo patarties atmetimu; dabar jis nebetikėjo į maisto pasisėkimą. Achitofelio mirtis žymiai palengvino Dovidui apgalėti maistininką sunų, kurs buvo nustojęs jam atsidavusio išmintingo patarėjo.

(24) *I stovyklas*: į Machanaimą. Vž. aug. 2, 8. — (25) *Iš Jezraelio*. Rasi tikriaus Amasos kilmė nurodyta 1 Kron. 2, 17, kame jis pavadinta Ismaėliu. — *Naaso dukterį*. Kadangi Abigailė čionai pavadinta Naaso, o ne Isajo dukterimi, todėl

ji rasi buvo Isajui podukrė, todėl netikra Dovidso sesuo. — (26) *I stovyklas*: į Machanaimą.

(27) *Sobis, suns Naaso*. Vienas Amonitų karalius vadinas Naasu; bet ar jo suns čionai minimas, nežinia. — *Machiras*. Jis buvo priglaudęs pas save Jonato sunų Mifibosetą. Plg. aug. 9, 4 — *Berzelajis*. Vž. žem. 19, 31... — (29) *Riebių veršių*. Ebr. t. rasi čionai paminėta karių suriai.

(18, 1) *Tukstantininkus ir...* Paprastas Izraelio kariuomenės padalinimas buvo į

stituit super eos tribunos et centuriones, ² et dedit populi tertiam partem sub manu Joab, et tertiam partem sub manu Abisai filii Sarviæ fratris Joab, et tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth: dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. ³ Et respondit populus: Non exhibis: sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur ut sis nobis in urbe præsidio. ⁴ Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas centeni, et milleni. ⁵ Et præcepit rex Joab, et Abisai, et Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat præcipientem regem cunctis principibus pro Absalom.

⁶ Itaque egressus est populus in campum contra Israel, et factum est prælium in saltu Ephraim. ⁷ Et cæsus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium. ⁸ Fuit autem ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ, et multo plures erant, quos saltus con-

ant jų tukstantininkus ir šimtininkus, ² padavė žmonių trečdalį Joabo valdžion, trečdalį Joabo brolio Sarvijos sunaus Abisajo valdžion ir trečdalį Etajoj iš Gėto valdžion; po to karalius tarė tautai: Eisiu ir aš draug su jumis. ³ Bet tauta atsakė: Tu neeisi, nes jei mes ir pabėgtumėm, tai jiems neperdaug rūpės, arba jei kristu mūsų pusė, jiems to nebus gana, nes tu vienas skaitaisi už dešimtį tukstančių; taipogi, geriausias bus, kad pasiliktumei mieste mums padėti. ⁴ Karalius tarė: Kas jums rodosi tinkama, tai darysiu. Karalius tat atsi stojo prie miesto vartų, o tauta ėjo iš jo savo būriais po šimtą ir po tukstantį. ⁵ Be to karalius davė įsakymą Joabui, Abisajui ir Etajui ir tarė: Užlaikykite man mano sūnų Absalomą. Ir visa tauta girdėjo karalių duodantį sakymą visiems vadams apie Absalomą.

⁶ Taigi, tauta išėjo į lauką prieš Izraelį, ir kova įvyko Efraimo miške. ⁷ Tenai Izraelio tauta buvo Dovidą kariuomenės sumušta, ir buvo jai padarytas tą dieną didelis smugis, kritus dvidešimčiai tukstančių. ⁸ Kova buvo tenai išsiplėtusi ant visos apylinkės, ir daug daugiausia buvo tų, kurie žuvo

tukstančius ir šimtus. Plg. žem. 4. e.; Sk. 31, 14; 1 Kar. 22, 7 ir k... — (2) *Etajo*. Vž aug. 15, 19... — (3) *Tai jiems neperdaug*... Priešams visulabiausiai rūpi, kad karalius būtų užmuštas, jo gi užlaikymas be galo svarbus visai tautai. — *Gerias bus*... Iš miesto karalius galės padėti savo kovotojams, atsiųsdamas naujų būrių, o reikale jis galės surinkti aplink save atsitraukiančius. Dievo Apveizdos taip buvo sutvarkyta, kad Dovidas

pasilieka mieste, idant pražutu Absalomas, o Izraelio sostas tektu Saliamonni.

(6) *Išėjo į lauką*. Dovidą kariuomenė sutiko maištininkus tikriausiai netoli nuo Machanaimo Galaado krašte anapus Jordano, nes ir Absalomas buvo persigavęs per tą upę. Bet kodėl miškas, kuriame įvyko kova, pavadintas Efraimo, nežinia. — (8) *Kurie žuvo miške*, t. y. buvo nugalabyti bėgdami per mišką. — *Prarijo kalavijas*: atviroje kovoje.

sumpserat de populo, quam hi, quos voraverat gladius in die illa.

⁹ Accidit autem ut occurreret Absalom servis David, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhæsit caput ejus quercui: et illo suspensio inter cælum et terram, mulus, cui insederat, pertransiuit. ¹⁰ Vidit autem hoc quispiam, et nuntiavit Joab, dicens: Vidi Absalom pendere de quercu. ¹¹ Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum balteum? ¹² Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi, et Abisai, et Ethai, dicens: Custodite mihi puerum Absalom. ¹³ Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso? ¹⁴ Et ait Joab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalom: cumque adhuc palpitaret hærens in quercu, ¹⁵ cucurrerunt decem

miške, ne kaip tą, kuriuos tą dien prarijo kalavijas.

⁹ Atsitiko gi, kad Absalomas, sėdėdamas ant mulo, sutiko Dovidą tarnus, o mului palindus po išsiskėtusiu ir dideliu ažuolu, jo galva įkliuvo tarp ažuolo šakų ir, jam pasikorus tarp dangaus ir žemės, mulas, ant kurio jis sėdėjo, nuėjo iš po jo. ¹⁰ Vienas tai pamatė ir pranešė Joabui, sakydamas: Mačiau Absalomą, kibantį po ažuolu. ¹¹ Joabas gi tarė vyrui, kurs jam buvo davęs žinią: Jei matei, kodėl jo neprismeigai prie žemės? o aš bučiau tau davęs dešimtį sidabro siklių ir vieną juostą. ¹² Tasai atsakė Joabui: Jei atsvertumei man į rankas ir tukstantį sidabrinių, aš anaip tol nepakelčiau savo rankos prieš karaliaus sunų, nes mums girdint karalius įsakė tau, Abisajui ir Etajui, ir tarė: Užlaikykite man mano sunų Absalomą. ¹³ O jei ir bučiau išdrisęs tai padaryti prieš savo gyvybę, tai nebūtų pasilikę paslėpta nuo karaliaus, ir tu stovėtumei prieš mane. ¹⁴ Joabas gi tarė: Ne kaip tu nori, bet tavo akyvaizdoje aš jį užpulsiu. Taigi, jis ėmė savo rankon tris jietis ir jas įsmeigė Absalomui į širdį; o kada tasai kabėdamas po ažuolu, dar tebesispardė, ¹⁵ atbėgo dešimts jau-

(9) *Ant mulo.* Plg. 13, 29.— *Ažuolu.* Ebr. t.: terebintu.— *Jo galva įkliuvo į...* Nors nėra pasakyta, kad Absalomas būtų pasikoręs už savo ilgų plaukų, tačiau reikia spėti, kad jie kliudė jam išsiliuosuoti.— (11) *Dešimtį sidabro siklių:* apie 11 rbl.— *Juosta:* Plati su įvairiais pagražinimais juosta buvo karžygystės ženklas.— (13) *Prieš savo gyvybę:* su pavojumi savo gyvybei, nes karalius tikrai

butu pasmerkęs mirtin savo sunaus užmušėją.— (13) *Tu stovėtumei prieš mane.* Iš čia pasirodo, kad ir kareiviams jų vadas Joabas buvo žinomas kaip žmogus, kurio žodžiais negalima buvo pasitikėti.— (14) *Į širdį:* į kuną, nes jei būtų buvę pataikyta tiesiog į širdį, Absalomas būtų iškart miręs. Kolei Joabas galėjo laukti iš Absalomo malonių, buvo jo šalininku, bet dabar pasilikęs prie Do-

juvenes armigeri Joab, et percutientes interfecerunt eum.

¹⁶ Cecinit autem Joab buccina, et retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. ¹⁷ Et tulerunt Absalom, et projecerunt eum in saltu, in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Israel fugit in tabernacula sua. ¹⁸ Porro Absalom erexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum qui est in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monumentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur Manus Absalom, usque ad hanc diem.

¹⁹ Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, et nuntiabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus. ²⁰ Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis est mortuus. ²¹ Et ait Joab Chusi: Vade, et nuntia regi quæ vidiisti. Adoravit Chusi Joab, et occurrit. ²² Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere fili mi? non eris boni nuntii baiulus. ²³ Qui respondit: Quid enim si

nikaičių, Joabo ginklanešių, ir puolę užmušę jį.

¹⁶ Joabas gi sutrimitavo trimitu ir suturėjo tautą, kad nebesivytų bėgančio Izraelio, nes norėjo užlaikyti daugybę. ¹⁷ Jie ėmė Absalomą, įmetė jį miške į didelę duobę ir sunesė ant jo didžiausią akmenų kruvą; visas gi Izraelis pabėgo į savo šėtras. ¹⁸ Absalomas, dar gyvas budamas, buvo pastatęs sau paminklą, esantį Karaliaus slėnyje, nes jis sakė: Neturiu sunaus, ir tai bus mano vardo atminimas. Jis praminė paminklą savo vardu, ir jis vadinasi Absalomo Ranka iki šiai dienai.

¹⁹ O Sadoko sunus Achimaas tarė: Bėgsiu ir apskelbsiu karaliui, jog Viešpats padarė jam teismą prieš jo neprietelių galybę. ²⁰ Joabas jam atsakė: Neneši žinios šiandien, bet apskelbsi kitą dieną; nenoriu, kad tu šiandien apskelbtumei, nes mirė karaliaus sunus. ²¹ Tuotarpu Joabas tarė Chusiui: Eik ir apskelbk karaliui, ką matei. Chusis nusilenkė prieš Joabą ir nubėgo. ²² Sadoko gi sunus Achimaas vėl sakė Joabui: Kas kliudo, kad ir aš bėgčiau paskui Chusį? O Joabas jam tarė: Kodėl nori bėgti, mano sunau? nebusi geros žinios nešėjas. ²³ Ta-

vido, jis nebegalėjo tikėtis iš Absalomo nieko gera, todėl, nežiūrėdamas karaliaus įsakymo, jį nužudo.

(16) *Joabas sutrimitavo...* Plg. aug. 2, 28. — (17) *Jie ėmė*: Joabo ginklanešiai, arba jo kareiviai. — *Į savo šėtras*: į savo namus. — (18) *Karaliaus slėnyje*. Rasi taip seniaus vadinosi Kėdrono slėnis Jeruzalėje. Ir dabar tenai yra paminklas, padarytas iš uolų ir paprastai vadinamas

Absalomo paminklu; bet ar tai tas pats, kurį buvo pasistatęs pats Absalomas, nežinia. — *Neturiu sunaus*. Plg. aug. 14, 29. — *Ranka*: rankų darbas, veikalas.

(19) *Achimaas*. Plg. aug. 17, 21. — (20) *Neneši...* Joabas gerai supranta, karalių labai nuliūšiant dėlei savo sunaus žuvimo, ir nenori, kad liudnos žinios nešėju būtų Achimaas. — (23) *Trumpesniu keliu*. Anot ebr. t., Jordano slėniu.

cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transivit Chusi.

²⁴ David autem sedebat inter duas portas: speculator vero, qui erat in fastigio portæ super murum, elevans oculos. vidit hominem currentem solum. ²⁵ Et exclamans indicavit regi: dixitque rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore ejus. Properante autem illo, et accedente propius ²⁶ vidit speculator hominem, alterum currentem, et vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius. ²⁷ Speculator autem, Contemplor, ait cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: et nuntium portans bonum, venit. ²⁸ Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. ²⁹ Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud. ³⁰ Ad quem rex: Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset, et staret, ³¹ apparuit Chusi: et veniens ait:

sai atsakė: O ką gi, jei aš bėgčiau? Tuomet anas jam tarė: Bėgk. Achimaas tat, bėgdamas trumpesniu keliu, aplenkė Chusi.

²⁴ Dovidas tuotarpu sėdėjo tarp dvejų vartų; o žvalgas, kurs buvo viršuje vartų ant mūro, pakėlęs akis, pamatė žmogų, bėgantį vieną, ²⁵ ir sušukdamas parodė karaliui; karalius gi tarė: Jei jis vienas, tai gera žinia jo burnoje. Jam besiskubinant ir prieinant artyn, ²⁶ žvalgas pamatė kitą bėgantį žmogų ir šaukdamas nuo augšto tarė: Aš pamaciau kitą žmogų, bėgantį vieną; o karalius tarė: Ir tasai neša gerą žinią. ²⁷ Žvalgas gi tarė: Žiurint į pirmojo bėgimą, man regisi, kad tai bėga Sadoko sunus Achimaas. O karalius tarė: Jis geras vyras ir ateina, nešdamas gerą žinią. ²⁸ Šaukdamas gi Achimaas tarė karaliui: Sveikas, karaliau! ir parpuldamas prieš karalių kniupsčias ant žemės, tarė: Pašlovintas Viešpats, tavo Dievas, kurs padavė žmones, pakėlusius savo rankas prieš mano poną, karalių. ²⁹ O karalius tarė: Ar mano sunus Absalomas gyvas? Achimaas atsakė: Mačiau didį sumišimą, kuomet, o karaliau, tavo tarnas Joabas išsiuntė mane, tavo tarną; kito ko nežinau. ³⁰ Karalius jam tarė: Praeik ir stovėk čionai. Jam praėjus ir atsistojus, ³¹ pasirodė Chusis ir prisiartinęs tarė: At-

(24) *Tarp dvejų vartų.* Toje vietoje, kame buvo įeinama į miestą, jo siena turėjo būti labai plati; taip kad viršuje jos buvo net kambarėlis, o anga turėjo dvejus vartus, vienus iš vidaus, kitus gi iš lauko.— (25) *Jei jis vienas...* Jei Dovidas kariuomenė būtų buvusi apgalėta, bėgtu

atgal ne vienas, bet visas būrys. — (28)

Sveikas, karaliau. Ebr. t.: r a m y b e. — (29) *Ar mano sunus...* Meilė sunaus padaro, kad Dovidas lyg-kad visai užmiršta jo nedėkingumą — *Kito ko nežinau.* Achimaas nenori būti liudnos žinios skelbėju.

Bonum apporto nuntium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te. ³² Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, et universi qui consurgunt adversus eum in malum. ³³ Contristatus itaque rex, ascendit cœnaculum portæ, et flevit. Et sic loquebatur, vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?

nešiau gera žinią, mano pone, karaliau; nes Viešpats padarė šiandien tau teismą prieš visus, kurie prieš tave sukilo. ³² Karalius gi tarė Chusiui: Ar gyvas mano sunus Absalomas? Atsakydamas jam Chusis tarė: Kad gi taip butu, kaip tam jaunikačiui, mano pono, karaliaus, neprieteliams ir visiems, kurie prieš jį sukilsta, idant pikta darytu. ³³ Tuomet karalius nuliudęs užėjo į kambarį ant vartų ir verkė. Eidamas gi taip kalbėjo: Mano sunau Absalome! Absalome, mano sunau! kas man duos, kad aš mirčiau tavo vietoje, Absalome, mano sunau, mano sunau Absalome!

e) Dovidų sugrįžimas Jeruzalėn ir apmalšinimas antrojo maišto.

Caput XIX. ¹ Nuntiatum est autem Joab quod rex fleret et lugeret filium suum: ² et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo. ³ Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prælio. ⁴ Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi. ⁵ In-

19. perskyrimas. ¹ Taigi, buvo pasakyta Joabui, kad karalius verkiąs ir raudas savo sunaus, ² ir apgalėjimas pavirto tą dieną geduliu visai tautai, nes tą dieną tauta išgirdo sakant: Karalius liudi dėlei savo sunaus. ³ Taigi, tauta tą dieną nedrįso įeiti į miestą, kaip paprastai neturi drąsos žmonės apgalėti ir bėgantįs iš kovos. ⁴ Karalius gi apdengė savo galvą ir šaukė didžiū balsu: Mano sunau Absalome! Absalome, mano

19, 1 - 20, 26. Judo giminės kviečiamas Dovidas grįžta Jeruzalėn, dovanoja kaltes Absalomo šalininkams, savo prieeliams suteikia malonių (19, 1-39); tečiaus grįžtant karaliui, randasi nesutikimas tarp Judo ir kitų giminių ir vadovaujant Šėbai kilsta naujas maištas, kurį numalšina Joabas (19, 40—20, 22). Galop Dovidas vėl sutvarko savo karalystės valdymą (20, 23 - 26).

(19, 1) *Buvo pasakyta Joabui*: kad jis išaiškintų žmonėms, kodėl karalius

neateina pasitiktų laimėjusios kovą kariuomenės. — (3) *Tauta tą dieną*... Ebr. t. šitoje eil. daug aiškesnis už Vulgatą; tenai pasakyta: „Ir tauta įėjo slapčia į miestą, taip kaip slapčia įeina tauta, kuri gavo gėdą, pabėgdama iš kovos“, t. y. tauta neįėjo į Machanaimą iškilmingai, kaip pergalėtojai, bet sugrįžo tylomis mažais būriais. — (4) *Apdengė savo galvą*... Tai buvo didžio nuliudimo ženklas. Vž. aug. 18, 33. — (5) *Tu padarei šiandien*..., nes linksnius pergalėtojus privertė ro-

gressus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, et animam filiorum tuorum, et filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animam concubinarum tuarum. ⁶ Diligis odientes te, et odio habes diligentes te: et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis, et de servis tuis: et vere cognovi modo, quia si Absalom viveret, et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. ⁷ Nunc igitur surge, et procede, et alloquens satisfac servis tuis: juro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: et pejus erit hoc tibi, quam omnia mala, quæ venerunt super te ab adolescentia tua usque in præsens. ⁸ Surrexit ergo rex et sedit in porta: et omni populo nuntiatum est quod rex sederet in porta: venitque universa multitudo coram rege: Israel autem fugit in tabernacula sua.

⁹ Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philistinorum: et nunc fugit de terra propter Absalom. ¹⁰ Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello: usquequo siletis, et non reducitis regem?

sunau, mano sunau! ⁵ Joabas tat, iĕĕs pas karalių į namus, tarė: Tu padarei šiandien gėdą veidui visų tavo tarnų, kurie išgelbėjo tavo gyvybę, ir tavo sūnų bei tavo dukterų gyvybę, ir tavo pačių gyvybę, ir tavo gulo-
vių gyvybę. ⁶ Tu myli tavęs neapkenčiančius ir neapkenti tavę mylinčiųjų; šiandien parodei, kad tau nerupi tavo vadai ir tavo tarnai; ir ištikrųjų dabar aš matau, kad, jei Absalomas būtų gyvas, o mes visi būtų mēm kritę, tai tau patiktu. ⁷ Taigi, dabar kelkies, išeik ir prabildamas padaryk malonumą tavo tarnams; nes aš prisiekiu tau per Viešpatį, kad, jei neišeisi, nepasiliks su tavim šių naktį net neivienas, ir tai bus tau blogiaus už visas nelaimes, kurios ant tavęs atėjo nuo tavo jaunystės iki šiai dienai. ⁸ Taigi, karalius atsikėlė ir atsisėdo var-
tuose, o visai tautai buvo apskelbta, kad karalius sėdįs var-
tuose; ir visa daugybė atėjo karaliaus akyvaizdon. Tuotarpu gi Izraelis buvo pabėgęs į savo šė-
tras.

⁹ O visa tauta visose Izraelio giminėse darė sau prikaišiojimus, sakydama: Karalius mus išliuosavo iš mūsų neprietelių rankos, jis išgelbėjo mus iš Pilistynų rankos, o dabar turėjo pabėgti iš šalies dėlei Absalomo. ¹⁰ Absalomas gi, kurį buvome sau patepę, mirė karėje; iki kolei tylėsite ir neatsivesite ka-

dyties be reikalo nuliudusiais. Nors Jo-
abo atsiliepiamas į karalių išmintingas,
bet perdaug šiurkštas. — (7) *Prabilda-
mas padaryk malonumą*. Ebr. t.: prabilk
į tavo tarnų širdį. — (8) *Izraelis gi bu-
vo pabėgęs.*, t. y. apgalėta Absalomo ka-

riuomenė.

(9) *O visa tauta...* Buvusieji maištinin-
kai išpažįsta savo kaltbę ir ima gailėtis
pasielgę su Davidu nedėkingai. — (10)
Buvome sau patepę. Absalomo patepimas
karaliumi augščiaus nebuvo minėtas. —

¹¹ Rex vero David misit ad Sado-
doc, et Abiathar sacerdotes, di-
cens: Loquimini ad majores na-
tu Juda, dicentes: Cur venitis
novissimi ad reducendum regem
in domum suam? (Sermo autem
omnis Israel pervenerat ad re-
gem in domo ejus). ¹² Fratres
mei vos, os meum, et caro mea
vos, quare novissimi reducit
regem? ¹³ Et Amasæ dicite: Non-
ne os meum, et caro mea es?
Hæc faciat mihi Deus, et hæc
addat, si non magister militiæ
fueris coram me omni tempore
pro Joab. ¹⁴ Et inclinavit cor
omnium virorum Juda, quasi vi-
ri unius: miseruntque ad regem,
dicentes: Revertere tu, et om-
nes servi tui.

¹⁵ Et reversus est rex: et ve-
nit usque ad Jordanem, et om-
nis Juda venit usque in Galga-
lam ut occurreret regi, et tra-
duceret eum Jordanem. ¹⁶ Fe-
stinavit autem Semei filius Ge-
ra filii Jemini de Bahurim, et
descendit cum viris Juda in oc-
cursum regis David ¹⁷ cum mil-
le viris de Benjamin, et Siba
puer de domo Saul: et quindecim
filii ejus, ac viginti servi
erant cum eo: et irrupentes

raliaus atgal? ¹¹ Tuotarpu kara-
lius Dovidas siuntė pas kunigu-
du Sadoką ir Abiatarą, sakyda-
mas: Kalbėkita Judo vyresnie-
siems ir sakykita: Kodėl atei-
nate paskutiniai vestų karaliaus
atgal į jojo namus? (Viso gi Iz-
raėlio šnekos buvo pasiekusios
karalių jo namuose). ¹² Jūs ma-
no broliai, jūs mano kaulas ir
kunas, kodėl paskutiniai veda-
te atgal karalių? ¹³ O Amasai
sakykita: Argi tu ne mano kau-
las ir ne mano kunas? Dievas
tai man tepadaro ir tai tepride-
da, jei tu nebusi visuomet ka-
riuomenės viršininkas užuot Joa-
bo mano akyvaizdoje. ¹⁴ Taip
jis patraukė savęs visių Judo
vyrų širdį kaip vieno žmogaus;
ir jie siuntė pas karalių, saky-
dami: Grįžk tu ir visi tavo tar-
nai.

¹⁵ Taigi, karalius grįžo atgal
ir atėjo iki Jordanui, o visa Ju-
do giminė atėjo iki Galgalai ka-
raliaus pasitikty ir jo pervestų
per Jordaną. ¹⁶ Jėminio gi su-
naus Gėros sunus Semėjis pa-
siskubino iš Bahurimo ir nuėjo
su Judo vyrais karaliui Dovi-
dui priešais ¹⁷ draug su tukstan-
čiu vyrų iš Benjamin, taipogi
ir iš Sauliaus namų tarnas Šiba,
su kuriuo buvo penkiolika jojo
sunų ir dvidešimt tarnų; ir puo-

(11) *Pas kunigudu...* Sadokas ir Abiataras, sugrįžę Jeruzalėn, pasiliko išsikimi Dovidui. — *Judo vyresniesiems.* Dovidas nelaukia, kolie ateis kitos giminės, bet stengiasi pirma patraukti prie savęs savąją giminę ir atgauti Jeruzalę, kad pasakui drąsiaus galėtu pareikalauti kitų gimininių pasidavimo. — *Kodėl ateinate:* kodėl norite būti paskutiniais. — (13) *O Amasai...* Amasa buvo Dovidą giminaitis. Vž. aug. 18, 25. Ne tik kaltybę dovano-
damas vyriausiam Absalomo kariuomenės

vadui, bet dar žadėdamas jį padaryti savo kariuomenės viršininku, Dovidas galėjo pigiau patraukti prie savęs visus buvusius maištininkus; Joabo gi jau ir seniaus karalius norėjo nusikratyti (plg. 3, 29. 39), bet veltui, nes Amasa turėjo kristi iš jo rankos.

(15) *Atėjo iki Jordanui:* iš Machanaimo atėjo ties Galgalą ir Jėrikū. — (16) *Jėminio:* Benjaminio. — *Semėjis iš Bahurimo* „ Vž. aug. 16, 5... — (17) *Draug su tukstančiu.* Per Benjaminitų plotą tu-

Jordanem, ante regem ¹⁸ transierunt vada, ut traducerent domum regis, et facerent juxta jussionem ejus: Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum jam transisset Jordanem, ¹⁹ dixit ad eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, neque memineris injuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Jerusalem, neque ponas rex in corde tuo. ²⁰ Agnosco enim servus tuus peccatum meum: et idcirco hodie primus veni de omni domo Joseph, descendique in occursum domini mei regis. ²¹ Respondens vero Abisai filius Sarviæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit christo Domini? ²² Et ait David: Quid mihi, et vobis filii Sarviæ? cur efficiamini mihi hodie in satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro hodie me factum regem super Israel? ²³ Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.

²⁴ Miphiboseth quoque filius Saul descendit in occursum re-

lę į Jordaną karaliaus akysvaizdoję, ¹⁸ persigavo per jį brastomis, kad pervestu karaliaus namus ir darytu pagal jo paliepimą. Gėros gi suns Semėjis, parpuolęs kniupsčias prieš karalių, kada jau buvo perėjęs per Jordaną, ¹⁹ jam tarė: Nepaskaityk man, mano pone, neteisybės ir neatsimink tavo tarno pažeidų dienoje, kurioje išėjai, mano pone, karaliau, iš Jeruzalės, ir neimk, o karaliau, į savo širdį; ²⁰ nes aš, tavo tarnas, išpažįstu savo prasikaltimą ir todėl šiandien pirmas atėjau iš visų Juozapo namų ir atvykau pasitiktų mano pono, karaliaus. ²¹ Atsiliepdamas gi Sarvijos suns Abisajis tarė: Argi dėlėi tų žodžių nebus užmuštas Semėjis, kurs keikė Viešpaties pataptąjį? ²² Bet Dovidas tarė: Kas man ir jums, Sarvijos suns? kodėl jūs man darotės šiandien prieštarautojais? nejaugi šiandien bus užmuštas žmogus Izraėlyje? ar aš nežinau, kad šiandien tapau karaliumi ant Izraėlio. ²³ Ir karalius tarė Semėjui: Nenumirsi; ir jis jam prisiekė.

²⁴ Taipogi Sauliaus suns Mifibosėtas atėjo pasitiktų kara-

rėjo grįžti karalius, todėl ir jie pasiskubino ateiti draug su Judo gimine; rasi juos buvo paraginęs Semėjis, kurs buvo labiausiai nusidėjęs Dovidui. — *Siba*. Vž. aug. 16, 1-4. — (18) *Persigavo per jį...* Ebr. t. čionai prasideda naujas sakiny: Ir keltas perėjo, kad pergabentų karaliaus namus. Taigi, atėjusieji pasitiktų karaliaus buvo įtaisę keltą, kurį nusiuntė į anapus Jordano karaliui ir jo namams pervežti. — *Kada jau buvo perėjęs...* Semėjis buvo tarp pirmųjų, kurie persigavo per upę, ir tuojau ėmė maldauti karalių dovanoti kaltybę. — (20) *Juozapo namų*. Juozapo namais čionai pavadinta visos giminės, kurios su

Absalomu buvo pakėlusios maištą prieš Dovidą, nes tarp jų buvo visagalingiausi Juozapo sunaus Efraimo giminė. Plg. 3 Kar. 11, 29; Am. 5, 6 ir k. — (21) *Abisajis tarė...* Plg. aug. 16, 9. — (22) *Priestartautojais*. Ebr. ž. *satan* reiškia prieštarautoją arba priešininką; paskiaus juo imta vadinti piktųjų aniolų vadą. — *Nejaugi šiandien...* Linksmybės diena neprivalo būti sutepta Izraėlio kraujo išlėjimu. — (23) *Prisiekė*. Tą prisieką karalius išpildė iki savo mirčiai, bet mirdamas pavedė savo sunui Saliamonui nubauti Semėjų.

(24) *Sunus*: anukas. Plg. aug. 16, 3. — (25) *Jeruzalėje pasitiko*. Autorius pradė-

gis illotis pedibus, et intonsa barba: vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat rex, usque ad diem reversionis ejus in pace. ²⁵ Cumque Jerusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth? ²⁶ Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me: dixique ei ego famulus tuus ut sterneret mihi asinum, et ascendens abirem cum rege: claudus enim sum servus tuus. ²⁷ Insuper et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine mi rex, sicut Angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. ²⁸ Neque enim fuit domus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mensæ tuæ: quid ergo habeo justæ querelæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem. ²⁹ Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est quod locutus sum: tu, et Siba dividite possessiones. ³⁰ Responditque Miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

³¹ Berzellai quoque Galaadites, descendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi

liaus nemazgotomis kojomis ir nekirpta barzda, o savo drabužių jis nebuvo plovęs nuo tos dienos, kurioje karalius buvo išėjęs, iki jo sugrįžimo dienai ramybėje. ²⁵ Kuomet jis Jeruzalėje pasitiko karalių, karalius jam tarė: Kodėl neėjai draug su manim, Mifibosėtai? ²⁶ Jis atsakydamas tarė: Mano pone, karaliau, mano tarnas paniekino mane; aš, tavo tarnas, jam sakiau, kad man pabalnotu asilą, idant užsėdęs išeičiau su karaliumi, nes aš, tavo tarnas, esu raišas. ²⁷ Be to, jis dar mane, tavo tarną, apskundė pas mano poną, karalių; tu gi mano pone, karaliau, esi kaip Dievo aniolas, daryk, kas tau tinka. ²⁸ Juk mano tėvo namai nebuvo verti pas mano poną, karalių, nieko kita, kaip tik mirties; tu gi pastatei mane, tavo tarną, tarp valgančiųjų prie tavo stalo; ko tat aš turėčiau teisingai dejuoti? arba ko dar galėčiau šaukti prieš karalių? ²⁹ Taigi, karalius jam tarė: Kam dar tu daugiaus kalbi? pasilieka, ką sakiau: tu ir Siba pasidalinkite lobį. ³⁰ Mifibosėtas atsakė karaliui: Tegul jis ir visa ima, kuomet mano ponas, karalius, sugrįžo ramiai į savo namus.

³¹ Taipogi Galaadietis Berzelajis, atėjęs iš Rogelimo, pervežė karalių per Jordaną, pasiiręs palydėti jį ir toliaus už upės.

jės kalbėti apie Sibą, min jau čionai apie Mifibosėto pasitikimą, įvykusį truputį vėliaus, karaliui jau sugrįžus Jeruzalėn. — (28) *Juk mano tėvo...* Dovidas galėjo išžudyti visus Sauliaus ainus ir pasiimti jo turtus, jei butu panorėjęs laikyties žiaurių ano laiko papročių; palikdamas gi Mifibosėtą gyvą, sugrąžindamas jam lobį ir jį pakviesdamas prie savo stalo,

buvo jam suteikęs didžiausias malones.— (29) *Ką sakiau.* Geriausias: ką dabar sakau. Karalius negrąžina Mifibosėtui viso lobio, nes rasi bent kiek abejoja apie jo žodžių tikrumą, arba nenori atstumti nuo savęs Sibos šeimos, kurs, maištui kilus, nesiikreipė prie Absalomo, bet pasiliko tarp Dovidso šalininkų.

(31) *Berzelajis...* iš *Rogelimo*. Vz. aug.

eum. ³² Erat autem Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius, et ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in Castris: fuit quippe vir dives nimis. ³³ Dixitque itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem. ³⁴ Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem? ³⁵ Octogenarius sum hodie: numquid vigent sensus mei ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire possum ultra vocem cantorum, atque cantatricum? quare servus tuus sit oneri domino meo regi? ³⁶ Paululum procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac vicissitudine, ³⁷ sed obsecro ut revertar servus tuus, et moriar in civitate mea, et sepeliar juxta sepulcrum patris mei, et matris meæ. Est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, et fac ei quidquid tibi bonum videtur. ³⁸ Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chamaam, et ergo faciam ei quidquid tibi placuerit, et omne, quod petieris a me, impetrabis. ³⁹ Cumque transisset universus populus et rex Jordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei: et ille reversus est in locum suum.

⁴⁰ Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo: omnis autem populus Juda tra-

³² Galaadietis gi Berzelajis buvo labai senas, butent aštuonių dešimtų metų, ir buvo suteikęs maisto karaliui, pasiliekančiam Stovyklose, nes jis buvo labai turtingas vyras. ³³ Taigi, karalius tarė Berzelajui: Eikš su manim, kad ramiai atsilsėtumei draug su manim Jeruzalėje. ³⁴ Bet Berzelajis tarė karaliui: Kiek gi metų dar man lieka gyventi, kad eičiau su karaliumi į Jeruzalę? ³⁵ Šiandien aš jau aštuonių dešimtų metų. Argi mano pajautimai dar įstengtų atskirti, kas saldu arba kartu? arba ar begaliu girdėti giesmininkų ir giesmininkų balsą? Kamgi tat tavo tarnas būtų sunkenybė mano ponui karaliui? ³⁶ Aš, tavo tarnas, paeisiu draug su tavim tik truputį nuo Jordano; bet toks atsilyginimas man nereikalingas; ³⁷ taigi, meldžiu, kad man, tavo tarnui, būtų valia sugrįžti ir mirti savo mieste ir būti palaidotam greta mano tėvo ir mano motinos kapo. Bet štai tavo tarnas Kamaamas; jis teina su tavim, mano pone, karaliau, ir jam padaryk, kas tau rodosi gera. ³⁸ Taigi, karalius jam tarė: Teeina su manim Kamaamas, o aš jam padarysiu, kas tik tau patinka, ir visa gausi, ko tik iš manęs prašysi. ³⁹ O kada visa tauta ir karalius perėjo per Jordaną, karalius pabučiavo Berzelajį ir jį palaimino; tasai gi sugrįžo į savo vietą.

⁴⁰ Paskui karalius atėjo į Galgalą ir draug su juo Kamaamas. Buvo gi pervedę karalių visi

17, 27. — (32) *Stovyklose*. Machanaime. — (37) *Kamaamas*. Tai buvo Berzelajo sunus. Plg. 3 Kar. 2, 7.

(40) *Visi Judo žmonės...* Sadoko ir Abiataro pakviesta Judo giminė pasiskubino susirinkti prie Dovidą, nepranešdama

duxerat regem, et media tantum pars affuerat de populo Israel. ⁴¹ Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Juda, et traduxerunt regem et domum ejus Jordanem, omnesque viros David cum eo? ⁴² Et respondit omnis vir Juda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt? ⁴³ Et respondit vir Israel ad viros Juda, et ait: Decem partibus major ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam ad te: cur fecisti mihi injuriam, et non mihi nuntiatum est priori, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Juda viris Israel.

Caput XX. ¹ Accidit quoque ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochrī, vir Jemineus: et cecinit buccina, et ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel. ² Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba filium Bochrī: viri autem Juda adhæserunt regi suo a Jordane usque Jerusalem.

Judo žmonės, o iš Izraelio žmonių tebuvo draug tiktai pusė. ⁴¹ Taigi, visi Izraelio vyrai, susirinkę prie karaliaus, jam tarė: Kodėl musų broliai, Judo vyrai, ėmė tave slapčia ir kodėl jie pervėdė per Jordaną karalių, visus jo namus ir draug su juo visus Dovidą vyrus? ⁴² O visi Judo vyrai atsakė Izraelio vyrams: Nes karalius man artimesnis. Ko pykstate dėlėi to dalyko? ar mes valgėme ką nors iš karaliaus, arba buvo mums duota dovanų? ⁴³ Bet Izraelio vyrai atsakė Judo vyrams ir tarė: Mes dešimčia dalių didesni pas karalių, ir mums labiau pridera Dovidas, ne kaip jums; kodėl padarėte mums tą pažeidą ir kodėl nebuvo apskelbta mums pirmieus, kad vestumėm atgal musų karalių? Judo gi vyrai atsakė Izraelio vyrams kiekiausiai.

20. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi taipogi, kad tenai buvo Belialio vyras Bochrīo sunus vardu Sėba iš Jėminio giminės. Jis sutrimitavo trimitu ir tarė: Nėra mums dalies Dovide, nei tėvainystės Isajo sunuje; grįžk, Izraeliau, į savo šėtras. ² Tuomet visas Izraelis atsiskyrė nuo Dovidą ir ėjo paskui Bochrīo sunų Sėbą. Judo gi vyrai pasiliko prie savo karaliaus nuo Jordano iki Jeruzalei.

apie tai kitoms giminėms, kurios todėl nesuskubo visos atvykti, nors tarp jų visų pirmą buvo kilęs sumanymas vesti atgal iš Užjordanio Dovidą. — (42) *Karalius man artimesnis*: nes pats buvo kilęs iš Judo giminės. — *Ar mes valgėme...*, t. y. nors Dovidas buvo iš Judo giminės, bet jis jai nebuvo suteikęs jokių ypatingų malonių, kaip tai darė Saulius Benjamino giminėi. Plg. 1 Kar. 22, 7. — (43) *Mes dešimčia dalių...* Ebr. t.: mes turime

dešimtį dalių. — *Kodėl nebuvo apskelbta...* Truputį kitaip pasakyta ebr. t.: ir ar ne mano buvo pirmas žodis, kad atvesti karalių? Plg. aug. 9. 10. eil.—*Kiekiausiai*. Tas atsakymas atnaujino karę tarp Dovidą pavaldinių.

(20, 1) *Bochrīo*. Ebr. ž. *Bikhrī* reiškia tikriausiai šeimos vardą, kilusios iš Benjamino sunaus *Bekher'io*. Plg. Prad. 46, 21. — *Isajo sunuje*. Sėba vadina karalių Isajo sunumi, norėdamas taip jį pa-

³ Cumque venisset rex in domum suam in Jerusalem, tulit decem mulieres concubinas quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam. alimenta eis præbens: et non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem mortis suæ in viduitate viventes.

⁴ Dixit autem rex Amasæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, et tu adesto præsens. ⁵ Abiit ergo Amasa ut convocaret Judam, et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. ⁶ Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicurus est nos Seba filius Bochri quam Absalom: tolle igitur servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos. ⁷ Egressi sunt ergo cum eo viri Joab, Cerethi quoque et Phelethi: et omnes robusti exierunt de Jerusalem ad persequendum Seba filium Bochri.

⁸ Cumque illi essent juxta lapidem grandem, qui est in Gabaone, Amasa veniens occurrit eis. Porro Joab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia, in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat, et percu-

³ Karalius. atėjęs į savo namus Jeruzalėje, ėmė dešimtį moteriškių gulovių, kurias buvo palikęs namų sergėtų, ir liepė jas uždaryti atskirai, suteikdamas joms išlaikymą, bet pas jas nebeįėjo, ir jos buvo uždarytos iki savo mirties dienai, gyvenamos našlystėje.

⁴ Taipogi karalius tarė Amasai: Sušaukk man per tris dienas visus Judo vyrus ir tu būk čia pat. ⁵ Taigi, Amasa išėjo sušauktų Judo ir užtruko ilgiaus, negu jam buvo karalius paskyręs. ⁶ Tuomet Dovidas tarė Abisajui: Dabar Bochrio sunus Sėba privargins mus labiau negu Absalomas; imk tat tavo pono tarnus ir vykies jį, kad kartais nerastu sustiprintų miestų ir neištruktų iš mūsų. ⁷ Taigi, su juo išėjo Joabo vyrai, taipogi Keretiečiai ir Peletiečiai; ir visi drąsieji išėjo iš Jeruzalės vytųsi Bochrio sunaus Sėbos.

⁸ Kada jie buvo prie didžiojo akmens, kurs yra Gabaone, pasitiko juos grįždamas Amasa. Joabas gi buvo apsivilkęs siaura jupa, pagal savo ugio didumą ir viršuje apsijuosęs kalaviju, kabančiu iki kulšių taip padarytoje makštyje, kad pigu buvo jį ištraukti ir juo ištikti.

niekinti. Plg. 1 Kar. 20, 27...

(3) *Kurias buvo palikęs...* Vz. aug. 15, 16; 16, 21. 22. Moteriškės nebuvo prasi-kaltusios savo valia; kadangi tėčiaus jas išniekinta viešai, todėl karalius nebelaiko jų savo rumuose.

(4) *Tarė Amasai...* Įsakymas Amasai surinkti kariuomenę, karalius pildo savo pažadėjimą. Vz. aug. 19, 13. — (5) *Už-truko ilgiaus*, Rasi Judo giminė, nevisai pasitikėdama buvusiu Absalomo vadu, nenorėjo jo klausyti. — (6) *Tarė Abisa-*

jui... Dovidas vėl aplenkia Joabą, pavesdamas jo broliui vyties Sėbą su nuolatine kariuomene. Tam karaliaus nutarimui Joabas tuotarpu pasiduoda, atidėdamas kerštą tolesniam laikui. — (7) *Visi drąsieji*. Ebr. *gibborim*. Plg. aug. 15, 16; Joz. 1, 14.

(8) *Prie didžiojo akmens*. Rasi tai buvo koki nors atskira visiems žinoma uola. — *Gabaone*: Benjamino giminėje. Vz. Joz. 9, 3. — *Joabas gi buvo apsivilkęs...* Iš Joabo apdaro aprašymo aišku, kad jis ėjo pasitiktų Amasos, norėdamas jį nužudyti,

tere. ⁹ Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. ¹⁰ Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Joab, qui percussit eum in latere, et effudit intestina ejus in terram, nec secundum vulnus apposuit, et mortuus est. Joab autem, et Abisai frater ejus persecuti sunt Seba filium Bochrī. ¹¹ Interea quidam viri, cum stetissent juxta cadaver Amasæ, de sociis Joab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Joab comes David. ¹² Amasa autem conspersus sanguine, jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum. ¹³ Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Joab ad persequendum Seba filium Bochrī.

¹⁴ Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abela, et Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. ¹⁵ Venerunt itaque et oppugnabant eum in Abela, et in Bethmaacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa est urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur destruere muros.

⁹ Taigi, Joabas tarė Amasai: Sveikas, mano brolau! ir dešine ranka jis paėmė Amasą už smakro, lyg-kad jį bučiuodamas. ¹⁰ Bet Amasa nepatėmijo kalavijo, kurį turėjo Joabas; tasai perdurė jam šoną ir išleido vidurius ant žemės; ir nepridėjus jam antros žaizdos, anas mirė, Joabas gi ir jo brolis Abisajis vijosi Bochrīo sunų Sėbą. ¹¹ Tuotarpu kairie vyrai iš Joabo žmonių, sustoję prie Amasos lavono, sakė: Štai, kurs norėjo buti Dovidu vadu Joabo vietoje. ¹² Apšauktas gi krauju Amasa gulėjo viduryje kelio. Bet vienas vyras, matydamas visus žmones sustojant jo pasižiūrėtą, pavilko Amasą iš kelio į lauką ir jį apdengė drabužiu, kad praeinantys neapsistotu dėlei jo. ¹³ Taigi, jam esant prašalintam nuo kelio, kiekvienas vyras ėjo pasikui Joabą vytęsi Bochrīo sunaus Sėbos.

¹⁴ Jis gi buvo nuėjęs per visas Izraelio gimines iki Abėlai ir Bėt-Maachai; o visi rinktiniai vyrai buvo prie jo susirinkę. ¹⁵ Taigi, jie atėjo, užpuolė jį Abėloje ir Bėt-Maachoje, aplink miestą padarė pylimų, ir miestas liko apgultas; visa gi minia, buvusi su Joabu, stengėsi išgriauti murus.

ir kad tuo tikslu jis buvo sau pasidaręs tinkamą dureklį. — (9) *Už smakro*. Ebr. t.: už barzdos. Toks buvo rytiečių paprotys, bučiuojant ką nors prieteliškai. — (11) *Tuotarpu kairie...* Ebr. šitos eil. tekstas reiktu išversti truputį kitaip: „Ir vienas žmogus iš Joabo jaunikačių atsistojo prie jo ir tarė: Kas yra už Joabą ir laikosi Dovidu, tegul seka Joabą“.

Regimai jaunikaitis taip darė, liepiant pačiam Joabui, kad patrauktų atvestuosius vyrus prie Joabo. — (12) *Matydamas visus žmones...* Kadangi besirenkantys kareiviai nesiskubino paskui Joabą ir stovėjo prie lavono, todėl jį prašalinta nuo kelio.

(14) *Iki Abėlai ir Bėt-Maachai*. Paprastai tuodu vardu suliejama į vieną: Abėl

¹⁶ Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, et loquar tecum. ¹⁷ Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio. ¹⁸ Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: et sic perficiebant. ¹⁹ Nonne ego sum quæ respondeo veritatem in Israel, et tu quæris subvertere civitatem, et evertere matrem in Israel? Quare præcipitas hereditatem Domini? ²⁰ Respondensque Joab, ait: Absit, absit hoc a me: non præcipito, neque demolior. ²¹ Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochrî cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus mittetur ad te per murum. ²² Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii Bochrî projecerunt ad Joab. Et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua: Joab autem reversus est Jerusalem ad regem.

²³ Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israel: Banaias

¹⁶ Tuomet vienaišmintingamoteriškė sušuko iš miesto: Klausykite, klausykite! sakykite Joabui: Priartink čionai, ir aš kalbėsiuos su tavim. ¹⁷ Kada tasai prie jos priartino, ji jam tarė: Ar tu Joabas? Jis atsakė: Aš. Ji jam taip kalbėjo: Paklausyk, ką tavo tarnaitė pasakys. Jis atsakė: Klausau. ¹⁸ Ji vėl tarė: Senoje patarlėje sakydavo: Kas klausiasi, tesiklausia Abėloje, ir taip jiems sekdavosi. ¹⁹ Argi ne aš esu, kuri atsakau tiesą Izraėlyje, o tu jieškai išgriauti miestą ir sunaikinti motiną Izraėlyje? Kodėl žudai Viešpaties tėvainystę? ²⁰ Joabas atsakydamas tarė: Anaip tol, anaip tol; aš nenaikinu ir negriau nu. ²¹ Dailikas visai ne tame, bet vienas žmogus nuo Efraimo kalno Bochrîo sunus vardu Sėba pakėlė savo ranką prieš karalių Dovidą; išduokite jį vieną, ir mes atsitrauksime nuo miesto. Tuomet moteriškė tarė Joabui: Štai, jo galva bus numesta pas tave per mūrą. ²² Taigi, jiėjo prie visų gyventojų ir kalbėjo jiems išmintingai, o jie, nukirsdinę Bochrîo sunui Sėbai galvą, numetė ją Joabui. Tasai sutrimitavo trimitu, ir jie atsitraukė nuo miesto, eidami kiekvienas į savo šėtrą; Joabas gi sugrižo Jeruzalėn pas karalių.

²³ Taigi, Joabas buvo ant visos Izraėlio kariuomenės, Joja-

- Bét ma a c h a (plg. aug. 10, 6, 8); rasi taip vadinosi du visiškai greta buvusių miestelių Neftalio giminės plote.— *Rinktiniai*. Ebr. ž. *Berim* reiškia dabar nežinomos mažos tautelės vardą, bet jis galėjo rasti ir iš pagadinto ebr. ž. *bachurim*, rinktiniai.

(18) *Kas klausiasi...* Patarlės žodžiai nurodo, kad Abėlos miestas buvo garsus

nuo senų laikų savo išmintimi, ir kad iš toliaus ateidavo čionai jieškotų patarimų. — (19) *Argi ne aš esu...* Ebr. t.: Aš taiki ir ištikima Izraėlyje. Moteriškė kalba miesto gyventojų vardu, kurie buvo pasilikę ištikimi, ir todėl Joabas neturėjo teisės griauti jų miesto. — (21) *Nuo Efraimo kalno*. Vidurinės Palestinos kalneliai siekė Benjamino gi-

autem filius Jojadæ super Cerethæos et Phelethæos. ²⁴ Aduram vero super tributa: porro Josaphat filius Ahilud, a commentariis. ²⁵ Siva autem, scriba: Sadowo vero et Abiathar, sacerdos. ²⁶ Ira autem Jairites erat sacerdos David.

dos sunus Banajas ant Keretiečių ir Peletiečių; ²⁴ Aduramas buvo ant mokesčių, Ahiludo gi sunus Jozapatas metraščių vedėjas. ²⁵ Siva buvo raštininkas, o Sadokas ir Abiataras kunigai. ²⁶ Jairietis gi Ira buvo Dovidų kunigas.

Dovido istorijos užbaiga. 1. Už Sauliaus prasikaltimą nubaudžiami jojo ainiai.

Caput XXI. ¹ Facta est quæque fames in diebus David tribus annis jugiter: et consuluit David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, et domum ejus sanguinum, quia occidit Gabaonitas. ² Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos. (Porro Gabaonitæ non erant de filiis Israel, sed reliquiæ Amorhæorum: filii quippe Israel juraverant eis, et voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel et Juda). ³ Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? et quod erit vestri piaculum, ut benedicatis here-

21. perskyrimas. ¹ Dovidų dienose buvo taipogi badas per trejus metus pagrečiui. Dovidas teiravosi Viešpaties žinyno, o Viešpats tarė: Dėlei Sauliaus ir jo kraujo pilnų namų, nes jis užmušė Gabaoniečius. ² Taigi, karalius, pasišaukęs Gabaoniečius, jiems sakė: (Gabaoniečiai gi buvo ne iš Izraelio sunų, bet Amoriečių liekanos; Izraelio sunų buvo jiems prisiekę, o Saulius norėjo juos užmušti iš uolumo lyg-kad už Izraelio ir Judų sunus). ³ Taigi, Dovidas tarė Gabaoniečiams: Ką turiu jums padaryti, ir koks bus jūsų per-

minės plotą, iš kurio buvo Sėba.

(23) *Joabas buvo...* Dovidui, sutvirtinus savo viešpatavimą, vėl išskaitoma žymiausiasieji jo valdininkai, tarp kurių buvo įvykusios šios tokios permainos (vz. aug. 8, 16-18). Joabas, užmušęs tą, kurs turėjo jį užvaduoti, pasiliko savo vietoje. — (24) *Aduramas buvo...* Tai buvo nauja pareiga, aug. nepaminėta. Kalbama gi čionai tikriausiai apie mokesčius, imamus iš pačių Izraelitų. — (25) *Siva...* Jo pareigas anksčiaus pildė Sarajas. — (26) *Dovido kunigas.* Ta pareiga anksčiaus buvo pavesta Dovidų sunams. Vz. aug. 8, 18.

Dovido istorija užbaigiama šešiais ją paaiškinančiais priedais, paimitais iš įvairių dokumentų, be nurodymo kokiuo laiku minimi jame atsitikimai įvyko.

21, 1-14. Kilus badui, Dovidas teiravosi Viešpaties apie jo priežastį ir gavęs atsakymą, kad jis esąs siųstas už žiaurų Sauliaus pasielgimą su Gabaoniečiais, atiduoda jiems nužudyti septynis Sauliaus ainius, kurių kaulai palaidojami draug su Sauliaus ir jo sunaus Jonato kaulais.

(21, 1) *Dovido dienose...* Rasi pasakojami čionai atsitikimai įvyko Dovidų karaliavimo pradžioje; tačiau Sauliaus anukas Mifibosetas buvo tuomet jau Jeruzalėje. — *Teiravosi...* Ebr. t.: įieškojo Viešpaties veido. — *Užmušė Gabaoniečius.* Kuomet tai buvo padaryta, nežinia. — (2) *Amoriečių.* Gabaono gyventojai buvo Evejiečiai (Joz. 9, 7 ir k.), bet Amoriečių vardu dažnai vadinami visi Kananiečiai. — *Buvo jiems prisiekę...* Vz. Joz. 9, 3... — *Iš uolumo...* Saulius norėjo pasirodyti uolesnis už Izraelį ir Judą pildy-

ditati Domini? ⁴ Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento et auro quæstio, sed contra Saul, et contra domum ejus: neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis? ⁵ Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit nos et oppressit inique, ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israel. ⁶ Dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaon Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo. ⁷ Percepitque rex Miphiboseth filio Jonathæ filii Saul, propter jusjurandum Domini, quod fuerat inter David et inter Jonathan filium Saul. ⁸ Tulit itaque rex duos filios Respha filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni, et Miphiboseth: et quinque filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, ⁹ et dedit eos in ma-

maldavimas, kad laimintumėte Viešpaties tėvainystę? ⁴ Gabaoniečiai jam atsakė: Mes neieškome sidabro ir aukso, bet teisybės prieš Saulių ir jojo namus, ir mes nenorime, kad butu kas nors užmuštas iš Izraelio. Karalius jiems tarė: Tai ko-gi norite, kad jums padaryčiau? ⁵ Jie atsakė karaliui: Vyrą, kurs mus sužudė ir neteisingai prispaudė, mes turime taip sunaikinti, kad neliktu net neivieno iš jojo ainių visose Izraelio ribose. ⁶ Tebuna mums duota septyni vyrai iš jo sūnų, kad mes juos pakabintumėm ant kryžiaus Viešpačiui Gabaoje Sauliaus, kurs kitados buvo Viešpaties išrinktasis. O karalius tarė: Aš duosiu. ⁷ Bet Dovidas pasigailėjo Sauliaus sunaus Jonato sunaus Mifbosėto dėlei Viešpaties prisiekos, buvusios tarp Dovidą ir Sauliaus sunaus Jonato. ⁸ Taigi, karalius ėmė du Ajos dukters Rėšpos sunu, kuriuodu ji buvo pagimdžiusi Sauliui, Armoni ir Mifbosėtą ir penkis Sauliaus dukters Mikolės sunus, kuriuos ji buvo pagimdžiusi Molatiečio Berzelajo sunui Hadrieliui; ⁹ ir

me Dievo įsakymo, reikalavusio, kad visi Kananiečiai butu išgalabyti; ištikrųjų gi ta buvo padaręs kokiai nors savo naudai. — (3) *Kad laimintumėte...* Linkėjimas laimės ir maldos išprašys nuo Dievo bado atitolinimą. — (4) *Sidabro ir aukso...* Gabaoniečiai nesutinka imti atlyginimo pinigais, kuriais dažnai Rytų kraštuose galima išsipirkti nuo mirties, bet reikalauja, kad keršto teisės butu griežtai užlaikytos. Vž. Sk. 35, 31. 32. Jiems negana mirties bet kokio žmogaus iš Izraelio, nes jie trokšta, kad paties kaltininko kraujas butu išlietas; negali gi tai padaryti patys be karaliaus leidimo. — (5) *Vyrą, kurs mus...* Ebr. t. pasakyta aiškiau: To žmogaus, kurs mus sužudė ir kurs turėjo užmanymą sunaikinti mus

taip, kad mūsų neliktu visai Izraelio žemėje, tegul mums duoda septynis jo sunus. — (6) *Pakabintumėm ant kryžiaus.* Tikriaus anot ebr. t.: pakartumėm. Senojoje pas Izraelitus pasmerktuosius pirma nužudydavo, paskui lavonus kardavo. — *Viešpačiui:* Viešpaties akyvaizdoje, kurs reikalavo atlyginimo. — *Gabaoje.* Vž. Joz. 19, 2. — *Aš duosiu...* Įstatymas reikalavo, kad tas prašymas butu išpildytas. — (7) *Dėlei Viešpaties prisiekos...* Vž. 1 Kar. 20, 12; 18, 3. — (8) *Mikolės.* Ištikrųjų: Merobės. Mikolės vardas atsirado čionai per paklydimą. Plg. 1 Kar. 18, 19. — (9) *Krito užmušti draug.* Iš šito pasakojimo paaiškėja, kaip Viešpaties atmestojo karaliaus Sauliaus namai liko visiškai sunaikinti. — *Pjūties*

nus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.

¹⁰ Tollens autem Respha filia Aia, cilicium substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cœlo: et non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem. ¹¹ Et nuntiata sunt David quæ fecerat Respha, filia Aia, concubina Saul. ¹² Et abiit David, et tulit ossa Saul, et ossa Jonathæ filii ejus a viris Jabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philistiim cum interfecissent Saul in Gelboe: ¹³ et asportavit inde ossa Saul, et ossa Jonathæ filii ejus: et colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, ¹⁴ sepelierunt ea cum ossibus Saul et Jonathæ filii ejus in terra Benjamin, in latere, in sepulcro Cis patris ejus: feceruntque omnia, quæ præceperat rex, et reprobatus est Deus terræ post hæc.

juos davė į Gabaoniečių rankas; tie juos pakabino ant kryžiaus ant kalno Viešpaties akylaizdoje, ir šitie septyni krito užmušti draug pirmose pjuties dienoje, pradedant pjauti miežius.

¹⁰ Ajos gi duktė Rėspa, pasiėmus ašutinę, pasitiesė sau ant uolos nuo pjuties pradžios, kolėi nepradėjo kristi ant jų vanduo iš dangaus, ir neleido paukščiams draskyti jų dieną, nei žvėrimis nakčia. ¹¹ Ir buvo pranešta Dovidui, ką padariusi Sauliaus gulovė Ajos duktė Rėspa. ¹² Taigi, Dovidas nuėjo ir ėmė Sauliaus kaulus ir jo sunaus Jonato kaulus iš Galaado Jabės vyrų, kurie buvo juos slapčia paėmę nuo Bėtsano kelio, kamė juodu buvo pakorę Pilistymai, po to kaip jie užmušė Saulių Gelboėje. ¹³ Jis atgabeno iš ten Sauliaus kaulus ir jo sunaus Jonato kaulus. Surinkta taipogi kaulus tų, kurie buvo pakabinti ant kryžiaus, ¹⁴ ir palaidota juos su Sauliaus ir jo sunaus Jonato kaulais greta Benjaminio žemėje, jo tėvo Kiso kape. Ir padaryta visa, ką buvo įsakęs karalius, o po to Dievas vėl tapo maloningas žemei.

dienose. Palestinoje miežius pradeda pjauti balandžio mėnesyje.

(10) *Ajos gi duktė...* Gražus motiniškos meilės pavyzdys. — *Neleido paukščiams...* Pasmerktųjų lavonai pagal įstatymą reikėjo palaidoti tą pačią dieną (Atk. 21, 23). Kadangi tečiaus badas įvyko dėlei lietaus stokos, todėl jie turėjo šitame atsitikime pasilikti pakarti, kolėi Dievas nedavė lietaus. Palikti lavoną sudraskyti paukščiams ir žvėrimis skaitėsi didžiausiu paniekinimu. Plg. 1 Kar. 17, 44, 46. — (12) *Dovidas nuėjo...* Karalius, sujudintas žinia apie Rėspos pasi-

šventimą, pasinaudoja ta aplinkybe, kad palaidotu vienoje vietoje visą Sauliaus šeimyną. — *Buvo juos slapčia paėmę...* Vz. 1 Kar. 31, 11-13. — (14) *Greta.* Tikriaus: Sėloje, nes ebr. ž. *Cela'* čionai yra vardas miesto Benjaminio giminės plokštės. Vz. Joz. 18, 29.

21, 15-22. Minimos čionai keturios karės prieš Pilistymus, kuriose Dovidas sunaikino jų galybę, aiškiai parodo, kaip Viešpats šelpė savo išrinktąjį karalių.

(15) *Vėl pakilus karėi...* Kuomet įvyko čionai išskaitomos karės, nepaaiškinta.

2. Keturios karės prieš Pilistymus.

¹⁵ Factum est autem rursum proelium Philisthinorum adversum Israel, et descendit David, et servi ejus cum eo, et pugnant contra Philisthim. Deficiente autem David, ¹⁶ Jesbibenob, qui fuit de genere Arapha, cujus ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, et accinctus erat ense novo, nissus est percutere David. ¹⁷ Præsidiisque ei fuit Abisai filius Sarviæ, et percussus Philisthæum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne exstinguas lucernam Israel.

¹⁸ Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai de Husati, Šaph de stirpe Arapha de genere gigantum.

¹⁹ Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cujus hastile hastæ erat quasi liciatorium textentium.

²⁰ Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus pedibusque habebat digitos, id est viginti quatuor, et erat de origi-

¹⁵ Vėl pakilus karei tarp Pilistymų ir Izraėlio, Dovidas ir draug su juo jojo tarnai nuėjo ir kovojo prieš Pilistymus. Pailsus gi Dovidui, ¹⁶ Jesbibenobas iš Arafos giminės, kurio jieties geležis svėrė tris šimtus siklių, ir kurs buvo apsijuosęs nauju kalaviju, stengėsi užmušti Dovidą. ¹⁷ Bet atėjo jam padėtų Sarvijos sunus Abisajis ir užgavęs Pilistymą užmušė. Tuomet Dovidą vyrai prisiekė, sakdami: Jau nebeiseisi draug su mumis į kovą, kad neužgesintumei Izraėlio žiburio.

¹⁸ Buvo taipogi antra karė prieš Pilistymus Gobe; tuomet Husatietis Sobochajis užmušė Šafą, kilusį iš Arafos iš milžinų giminės.

¹⁹ Buvo dar trečia karė Gobe prieš Pilistymus, kurioje audėjas Betliejietis Miško sunus Dievo duotasis, užmušė Gėtietį Goljatą, kurio jieties kotas buvo kaip audėjų riestuvas.

²⁰ Ketvirta karė buvo Gėte, kurioje dalyvavo labai augšto ugio vyras, turėjęs ant rankų ir ant kojų po šešis pirštus, tai yra iš viso dvidešimt keturis.

Fig. 1 Kron. 20, 4–8. — (16) *Arafos*. Ebr. *ha-Rafah*; todėl tai buvo vienas iš Rafaimų, milžinų, kurie minimi daugelyje vietų, Prad. 14, 5; Atk. 3, 15; Joz. 12, 4 ir k. — *Tris šimtai siklių*: apie 12 svarų. — *Kalaviju*. To žodžio nėra ebr. t., bet jis pridėtas visai teisingai. — (17) *Izraėlio žiburio*. Dovidas buvo Izraėlio šviesa; jam žuvus, tauta turėjo pasinerti į tamsybes.

(18) *Gobe*. 1 Kron. 20, 4 ta vieta pavadinta Gazeriu; LXX skaitė: Gė t e. —

Husatietis Sobochajis. Jis buvo vienas iš Dovidą karžygių. Vž. 1 Kron. 11, 29; 27, 11.

(19) *Audėjas iš Betliejaus*... Vulgatoje čia išversti ebr. vardai, nes šv. Jieronymas manė, kad taip esąs pavadintas pats Dovidas. Ebr. gi tekste yra: *Jaare-Origimo sunus Elchananas Betliejietis*; bet vietoje paskutinio žodžio 1 Kron. 20, 5 yra *'et Lachmi* (Goljato brolis). Todėl užmuštasis milžinas rasi vadinosi ne Goljatu, bet buvo jo brolis Lachmis.

ne Arapha. ²¹ Et blasphemavit Israel: percussit autem eum Jonathan filius Samaa frater David. ²² Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, et ceciderunt in manu David, et servorum ejus.

Jis buvo kilęs iš Arafos. ²¹ Taisai piktžodžiavo Izraėliui. Užmušė gi jį Dovidio brolio Samaos sunus Jonatanas. ²² Šitie keturi buvo kilę iš Arafos Gėte ir krito per ranką Dovidio ir jo tarnų.

3. Uolos giesmė.

Caput XXII. ¹ Locutus est autem David Domino verba carminis hujus, in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, et de manu Saul. ² Et ait:

Dominus petra mea, et robur meum, et salvator meus.

³ Deus fortis meus sperabo in eum:

scutum meum, et cornu salutis meae:

elevator meus, et refugium meum:

Salvator meus, de iniquitate liberabis me.

⁴ Laudabilem invocabo Dominum:

et ab inimicis meis salvus ero.

⁵ Quia circumdederunt me contritiones mortis:

torrentes Belial terruerunt me.

⁶ Funes inferni circumdederunt me:

22. perskyrimas. ¹ Dovidas kalbėjo Viešpačiui šituos giesmės žodžius dienoje, kurioje Viešpats jį išliuosavo iš visų jo neprietelių rankos ir iš Sauliaus rankos, ² ir tarė:

Viešpats mano uola, mano stiprybė ir mano Išgelbėtojas.

³ Dievas mano galybė, juo aš pasitikėsiu;

jis mano skydas ir mano išganymo ragas,

mano išaugštintojas ir mano prieglauda;

mano Išgelbėtojas, tu mane išliuosuosi nuo neteisybės.

⁴ Šauksiuos į šlovės vertąjį Viešpatį

ir busiu išgelbėtas nuo savo neprietelių.

⁵ Nes mane apstojo mirties skausmai,

Belialio upės gąsdino mane.

⁶ Pragaro vadžios apsiautė mane,

(21) *Samaos.* Vž. 1 Kar. 16, 9; plg. 13, 3.

22, 1-51. Šitoje giesmėje Dovidas dėkoja Dievui už visą pagalbą, kuri jam buvo suteikta Sauliaus persekiojimo metu ir visame jo gyvenime. Ji dažniausiai vadinasi uolos giesme, nes joje (ypač ebr. t.) kelis sykius atsikartoja uolos vardas, išreikšti minčiai, kad Viešpats tobuliausiai apsaugo savo ištikimus tarnus nuo pavojų. Tą pačią giesmę su nedidelėmis permainomis randame Psalmynė kaipo 17. Psalmę (tenai ji plačiau ir paaiškinta).

(23, 1) *Dovidas kalbėjo...* Nurodomos aplinkybės, kuriose giesmė buvo sudėta. Jos atsiradimo laiko reikia įjėškoti Dovidio gyvenimo pabaigoje, bet rasi dar pirm Absalomo maišto. Iš šitų 1. eil. žodžių Psalmėje padarytas antrašas. — (2) *Mano stiprybė.* Ebr. t.: mano piliis. — (3) *Dievas mano galybė.* Ebr. t.: mano Dievas-uola. — *Mano išaugštintojas.* Ebr. t.: Mano augšta vieta. — *Ir mano prieglauda...* Šitų žodžių iki eil. galui Psalmėje nėra. — (5) *Škausmai.* Ebr. t.: bangos. — (7) *Aš šauksiuos...* Geriaus praieiti

prævenerunt me laquei mortis.
⁷ In tribulatione mea invocabo
 Dominum,
 et ad Deum meum clamabo:
 et exaudiet de templo suo vo-
 cem meam,
 et clamor meus veniet ad au-
 res ejus.

⁸ Commota est et contremuit
 terra:
 fundamenta montium concus-
 sa sunt,
 et conquassata, quoniam ira-
 tus est eis.

⁹ Ascendit fumus de naribus
 ejus,
 et ignis de ore ejus vorabit:
 carbones succensi sunt ab eo.

¹⁰ Inclinavit cælos, et descen-
 dit:

et caligo sub pedibus ejus.

¹¹ Et ascendit super cherubim,
 et volavit:
 et lapsus est super pennas
 venti.

¹² Posuit tenebras in circuitu
 suo latibulum:
 cribrans aquas de nubibus cæ-
 lorum.

¹³ Præ fulgore in conspectu ejus,
 succensi sunt carbones ignis.

¹⁴ Tonabit de cælo Dominus:
 et excelsus dabit vocem suam.

¹⁵ Misit sagittas et dissipavit eos:
 fulgur, et consumpsit eos.

¹⁶ Et apparuerunt effusiones ma-
 ris,
 et revelata sunt fundamenta
 orbis

pavijo mane mirties žabangai.

⁷ Savo sielvarte aš šauksiuos į
 Viešpatį
 ir šauksiu mano Dievui,
 o jis išklausys iš savo šven-
 tyklos mano balsą,
 ir mano šauksmas ateis į jo
 ausis.

⁸ Pasijudino ir sudrebėjo žemė,
 kalnų pamatai pasikrutino

ir susikratė, nes jis ant jų už-
 sirustino.

⁹ Dumai pakilo iš jo nosų,

ir praryjanti ugnis išėjo iš jo
 burnos;
 anglis buvo jojo padegtos.

¹⁰ Palenkė dangų ir nužengė,

o tamsybės buvo po jo kojų.

¹¹ Ir pakilo ant kerubimų ir skri-
 do,
 ir sklendeno ant vėjo sparnų.

¹² Jis pasislėpė tamsybėse, ku-
 riomis apsisiautė,
 lašino vandenį iš dangaus de-
 besų.

¹³ Nuo jo veido žibėjimo
 užsidegė ugninės anglis.

¹⁴ Viešpats griaus iš dangaus,
 ir Augščiausis išduos savo bal-
 są.

¹⁵ Leido vilyčias ir juos išsklai-
 stė,

žaižą ir sunaikino juos.

¹⁶ Ir pasirodė jūros gilybės,

ir atsidenė pasaulio pamatai

laikai: aš šaukiaus... išklausė...—(8) *Kal-
 nų pamatai...* Ebr. t.: dangaus pamatai.
 —(9) *Anglis buvo...* Ebr. t.: ugninės
 anglis degė iš jo, t. y. degančių
 anglių liepsnaėjo iš jo, kaip iš kakalio.

— (11) *Ir sklendeno...* Ebr. t.: pasirodė
 ant vėjo sparnų.—(12) *Lašino vandenį...*
 Ebr. t.: vandenį kruvos, tiršti debesys.
 —(14) *Griauš... išduos.* Tikriaus: griaudė...
 išdavė. — (16) *Gilybės.* Ebr. t.: dugnas.

- ab increpatione Domini,
ab inspiratione spiritus furo-
ris ejus.
- 17 Misit de excelso, et assumpsit
me:
et extraxit me de aquis multis.
- 18 Liberavit me ab inimico meo
potentissimo,
et ab his qui oderant me: quo-
niam robustiores me erant.
- 19 Prævenit me in die afflictio-
nis meæ,
et factus est Dominus firma-
mentum meum.
- 20 Et eduxit me in latitudinem:
liberavit me, quia complacui
ei.
- 21 Retribuet mihi Diminus se-
cundum justitiam meam:
et secundum munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi.
- 22 Quia custodivi vias Domini,

et non egi impie, a Deo meo.
- 23 Omnia enim judicia ejus in
conspectu meo:
et præcepta ejus non amovi
a me.
- 24 Et ero perfectus cum eo:
et custodiam me ab iniquita-
te mea.
- 25 Et restituet mihi Dominus se-
cundum justitiam meam:
et secundum munditiam ma-
nuum mearum, in conspe-
ctu oculorum suorum.
- 26 Cum sancto sanctus eris:
et cum robusto perfectus.
- 27 Cum electo electus eris:
et cum perverso perverteris.
- 28 Et populum pauperem salvum
facies:

- dėl Viešpaties sudraudimo,
dėl smarkaus jo rustybės pa-
putimo.
- 17 Jis siekė iš angstybės, ir pa-
kėlė mane,
ir ištraukė mane iš daugelio
vandenų.
- 18 Išliuosavo mane nuo mano
galingiausio priešo
ir nuo tų, kurie manęs neken-
tė, nes jie buvo stipresni
už mane.
- 19 Jis netikėtai užpuolė mane
mano prispaudimo dienoje,
o Viešpats tapo mano tvirtu
ramsčiu.
- 20 Ir išvedė mane platybėn,
išliuosavo mane, nes pasimė-
go manimi.
- 21 Viešpats man atlygins pagal
mano teisybę
ir atiduos man pagal mano
rankų švarumą.
- 22 Nes aš sergėjau Viešpaties
kelius
ir nesiėlgiau bedieviškai prieš
mano Dievą.
- 23 Nes visi jo nutarimai mano
akyvaizdoje,
ir jo įsakymų neatitolinau nuo
savęs.
- 24 Aš busiu su juo tobulas
ir sergėsiu save nuo savo ne-
teisybės.
- 25 O Viešpats man atlygins pa-
gal mano teisybę
ir pagal mano rankų švaru-
mą jojo akyvaizdoje.
- 26 Su šventu tu busi šventas
ir su galinguoju tobulas.
- 27 Su išrinktuoju busi išrinktas,
ir pasirodysi piktajam piktas.
- 28 Išgelbėsi neturtingąją tautą

— (21. 24 25) *Atlygins...* Visose šiose eil. reiktu padėti praeitasis laikas. — (26

- 28) *Tu busi...* Čionai busiantis laikas turi prasmę dabartinio. — *Su galinguoju.*

oculisque tuis excelsos humiliabis.

²⁹ Quia tu lucerna mea Domine:

et tu Domine illuminabis tenebras meas.

³⁰ In te enim curram accinctus:

in Deo meo transiliam murum.

³¹ Deus, immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum:

scutum est omnium sperantium in se.

³² Quis est Deus præter Dominum:

et quis fortis præter Deum nostrum?

³³ Deus qui accinxit me fortitudine:

et complanavit perfectam viam meam.

³⁴ Coæquans pedes meos cervis,

et super excelsa mea statuens me.

³⁵ Docens manus meas ad prælium,

et componens quasi arcum æreum brachia mea.

³⁶ Dedisti mihi clypeum salutis tuæ:

et mansuetudo tua multiplicavit me.

³⁷ Dilatabis gressus meos subtus me:

et non deficient tali mei.

³⁸ Persequar inimicos meos, et conteram:

et non convertar donec consumam eos.

ir savo akimis nužeminsi pui-
kiuosius.

²⁹ Nes tu, Viešpatie, mano žiburys

ir tu, Viešpatie, apšviesi mano tamsybes.

³⁰ Nes su tavim aš bėgsiu pri-
sirengęs kovoti

ir su savo Dievu peršoksiumurą.

³¹ Dievo kelias nesuteptas,
Viešpaties žodis ugnimi išmėgintas;

jis yra visų juomi pasitikinčiųjų skydas.

³² Kas yra Dievas, jei ne Viešpats,

ir kas galingasis, atskyrus mūsų Dievą?

³³ Tai Dievas apjuosė mane stiprybe

ir tobulai išlygino mano kelią,

³⁴ sulygino mano kojas su briedžių

ir pastatė mane ant mano augštybių.

³⁵ Pamokė mano rankas kovoti

ir padarė mano rankas kaip varinį kilpinį.

³⁶ Tu man davei savo išgelbėjimo skydą,

ir tavo romumas padaugino mane.

³⁷ Tu išplėsi mano žingsnius po manimi,

ir mano riešai nepails.

³⁸ Aš vysiuos savo neprietelius ir sutriasiu

ir negrišiu, kolei jų nesunaikinsiu.

Ebr. t.: su tobulu karžygiu. — (30) *Aš bėgsiu...* Ebr. t.: aš pulsiau ant kariuomenės burio. — (32) *Kas galingasis...* Ebr. t.: kas yra uola. — (33) *Tai Dievas ap-*

juosė... Ebr. t.: Dievas mano stipri tvirtovė. — (35) *Padarė mano rankas...* Ebr. t.: ir mano rankas įtempti varinį kilpinį. — (37) *Išplėsi...* geriausiai: išplėtei... nepa-

- ³⁹ Consumam eos et confringam,
ut non consurgant:
cadent sub pedibus meis.
- ⁴⁰ Accinxit me fortitudine ad
proelium:
incurvasti resistentes mihi
subtus me.
- ⁴¹ Inimicos meos dedisti mihi
dorsum:
odientes me, et disperdam eos.
- ⁴² Clamabunt, et non erit qui
salvet,
ad Dominum, et non exaudiet
eos.
- ⁴³ Delebo eos ut pulverem terræ:
quasi lutum platearum commi-
nuam eos atque confringam.
- ⁴⁴ Salvabis me a contradictioni-
bus populi mei:
custodies me in caput gentium.
populus, quem ignoro, serviet
mihi.
- ⁴⁵ Filii alieni resistent mihi,
auditu auris obedient mihi.
- ⁴⁶ Filii alieni defluerunt,
et contrahentur in angustiis
suis.
- ⁴⁷ Vivit Dominus, et benedictus
Deus meus:
et exaltabitur Deus fortis sa-
lutis meæ.
- ⁴⁸ Deus qui das vindictas mihi,
et dejicis populos sub me.
- ⁴⁹ Qui educis me ab inimicis
meis,
et a resistentibus mihi elevas
me:

- ³⁹ Sunaikinsiu juos ir sutrupin-
siu, kad nebepakiltu;
jie kris po mano kojomis.
- ⁴⁰ Apjuosei mane stiprybe kovai,
nulenkei po manim man be-
sipriešinančius.
- ⁴¹ Privertei grįžties nuo manęs
mano neprietelius
ir manęs neapkenčiančiusius,
ir aš juos išnaikinsiu.
- ⁴² Jie šauks, ir nebus kas išgel-
bėtu,
į Viešpatį, ir jis jų neišklausys.
- ⁴³ Aš sutrinsiu juos kaip žemės
dulkes,
kaip gatvių purvą sumindžio-
siu juos ir sutrupinsiu.
- ⁴⁴ Išgelbėsi mane nuo mano tau-
tos prieštaraimų;
sergėsi mane, kad bučiau tau-
tų galva;
tauta, kurios nežinau, man tar-
naus.
- ⁴⁵ Svetimųjų sunęs man prie-
šinsis;
bet išgirdę ausimis klausys
manęs
- ⁴⁶ Svetimųjų sunęs nustojo drą-
sos
ir bus suspausti savo angštu-
mose.
- ⁴⁷ Viešpats gyvas, ir pašlovintas
mano Dievas.
ir bus išaugštintas galingasis
mano išgelbėjimo Dievas.
- ⁴⁸ Dieve, kursai duodi man kerštą,
ir pavergi tautas po manim,
- ⁴⁹ kurs išvedi mane iš mano ne-
prietelių tarpo,
ir pakeli mane ant man pasi-
priešinančių,

ilso. Praeitas laikas turētu buti taipogi
eil. 38. 39. 42. 43. 44. 45. — (42) *Jie*
šauks. Ebr. t.: pažvelgs. — (45) *Priešin-*
sis. Ebr. t.: mane apgaudinėjo.

apsimesdami paklusniais, ištikimų gi tu-
rédami širdyje neapykantą. — (46) *Ir*
bus suspausti... Ebr. t.: išeina drebédami
iš savo tvirtovių.

a viro iniquo liberabis me.

⁵⁰ Propterea confitebor tibi Domine in gentibus:
et nomini tuo cantabo.

⁵¹ Magnificans salutes regis sui,
et faciens misericordiam christo suo David,
et semini ejus in sempiternum.

tu išliuosuosi mane nuo ne-
teisiojo žmogaus.

⁵⁰ Todėlėi aš šlovinsiu tave,
Viešpatie, tarp tautų
ir tavo vardui giedosiu,

⁵¹ kurs suteiki didį išgelbėjimą
savo karaliui
ir darai mielaširdystę savo
pateptajam Dovidui
ir jo ainijai per amžius.

4. Paskutiniai Dovo žodžiai.

Caput XXIII. ¹ Hæc autem sunt verba David novissima.
Dixit David filius Isai:
dixit vir, cui constitutum est
de Christo Dei Jacob,
egregius psaltes Israel:

² Spiritus Domini locutus est
per me,
et sermo ejus per linguam
meam.

³ Dixit Deus Israel mihi,
locutus est Fortis Israel,
Dominus hominum,
justus dominator in timore
Dei.

23. perskyrimas. ¹ Šitie gi yra paskutiniai Dovo žodžiai:

Tarė Isajo sunus Dovidas,
tarė vyras, kurs įstatytas Jo-
kubo Dievo pateptuoju,
geriausias Izraelio giesminin-
kas.

² Viešpaties Dvasia kalbėjo per
mane
ir jo žodžiai per mano liežuvį

³ Izraelio Dievas man tarė,
Izraelio galingasis kalbėjo:
Valdovas žmonių,
teisus valdovas Dievo baimėje.

23, 1-7. Šv. Dvasios įkvėptas Dovidas skelbia Mesijo atėjimą ir išreiškia nustebimą, kad Dievas su juo ir jo namais teikėsi padaryti amžiną sandorą.

(23, 1) *Paskutiniai...*, t. y. paskutinė Dovo parašyta Psalmė prieš mirsiant. Baigiantis savo žemiškai kelionei, Dovidas veizdi į teisųjį Valdovą, per kurį jojo karalystė įgauna augščiausį reikšmės laipsnį išganymo istorijoje. Įsanksto jis mato aiškiai savo ainį pagal kuną. Kristų viešpataujantį amžinai kaip tobulą karalių. Tikriausiai laidas, kad tai iš jojo ainijos pražys išganymas, yra Dovidui praušo Natano padaryti pažadėjimai (7, 12-16). — *Tarė*. Ebr. t. yra iškilmingas išsireiškimas *n'um* (effatum), sakomas apie gautus tiesiog iš Dievo apreiškimus. Giesmės autorius išpradžios išskaito savo titulus, kurie daro jo žodžius tikėtiniais. Tuo bu-

du jis primena Balaamo pranašysčių pradžią (plg. Sk. 24, 3-4. 15. 16). Ebr. t. reiktu taip išversti: *Žodžiai Isajo sunaus Dovo*, — žodžiai žmogaus išaugštintojo, — Jokubo Dievo pateptuojo. — (2) *Viešpaties Dvasia...* Dovidas atkartodamas paaiškina, kad jo žodžiai Dievo įkvėpti. Jis pats tiksliai balsas, kuriuo Dievas išreiškia toliaus nurodomus dalykus — (3) *Izraelio galingasis*. Ebr. t.: Izraelio uola. Plg. 22. persk. — *Valdovas žmonių...* Čionai prasideda pats Dievo suteiktasis apreiškimas. Tikresnis pirmojo sakinio padalinimas toks: *Valdovas žmonių teisus*, *Valdovas Dievo baimėje*. Taigi, tais žodžiais skelbiama, jog ateis ideališkas Valdovas, t. e. tik Izraelio, bet visų žmonių, kurio santikiai bus tobuli ir su jojo pavaldiniais, nes jis bus teisus ir neš teisybę, ir su

⁴ Sicut lux auroræ, oriente sole,
mane absque nubibus rutilat,
et sicut pluviis germinat her-
ba de terra.

⁵ Nec tanta est domus mea
apud Deum,
ut pactum æternum iniret me-
cum
firmum in omnibus atque mu-
nitum.

Cuncta enim salus mea, et
omnis voluntas:
nec est quidquam ex ea quod
non germinet.

⁶ Prævaricatores autem quasi
spinæ evellentur universi:
quæ non tolluntur manibus.

⁷ Et si quis tangere voluerit
eas,
armabitur ferro et ligno lan-
ceato,
igneque succensæ comburen-
tur usque ad nihilum.

⁴ Kaip aušros šviesa, tekant sau-
lei,
žiba rytmetį be debesų
ir kaip po lietaus želia žolė
iš žemės.

⁵ Mano namai ne taip didi pas
Dievą.
kad butu turėjęs padaryti su
manimi amžiną sandorą
visame tvirtą ir sustiprintą.

Nes tai visas mano išgelbėji-
mas ir visa valia,
ir nėra nieko iš to, kas ne-
želtu.

⁶ Prasikaltėliai gi bus išrauti
visi kaip usnys,
kurių niekas neima rankomis;
⁷ ir jei kas norātu jų prisiliesti,

apsišarvos geležimi ir jieties
medžiu,
padegs, ir bus sudegintos, ko-
lei nieko neliks.

5. Dovo do karžygių sąrašas.

⁸ Hæc nomina fortium David.
Sedens in cathedra sapientis-
simus princeps inter tres. ipse
est quasi tenerrimus ligni ver-

⁸ Štai Dovo do karžygių vardai:
Sėdįs ant krasės, išmintin-
giausis, pirmasis tarp trijų; jis
yra lyg-kad opiausias medžio kir-

Dievu, nes jis bus pilnas Dievo baimės.
Toliaus gi palyginimais aprašoma Valdo-
vo atėjimo geradarystės. — (4) *Kaip aušros.*, t. y. jis yra šviesa, kuri praša-
lina bedievyستs naktį, jis savo dovano-
mis sužadina naują gyvenimą, kaip atgai-
vinantis lietus po ilgos sausumos. Todėl
jis sustiprins amžinai Dovo do namus, iš-
pildys visus pažadėjimus, apgalės nuodė-
mės viešpatavimą. — (5) *Mano namai*...
Dovidas nuolankiai išpažįsta, kad jo na-
mai neverti taip didžios geradarystės; bet
jis žino tikrai, kad Viešpats bus išuiki-
mas savo pažadėjimuose: *Nes tai visas.*,
t. y. Dovidas rendamas Dievo pažadėji-
mais pasitiki, kad Viešpats želdins jo
namų išganyką, kurio jis gyvai trokšta.
— *Valia*. Ji čionai reiškia troškimą. — (6)

Prasikaltėliai. Ebr. t.: Belialio su-
nų s. Dovidas mato apreiškime ne tik
išganymo atėjimą, bet ir teismą tiems, ku-
rie pasipriešins Mesijui. Jie bus kaip us-
nys, apie kučias kalbama Evangelijoje
(vz. Mt. 13, 30). — *Geležimi ir jieties*
medžiu: aštrių geležgaliu, patalpintu ant
ilgo medinio koto. Piktieji kris ne ko-
voje, bet bus atimti nuo žemės, kaipo ne-
naudingos usnys, Dievo rustybės ugnimi.

23, 8 - 39. Dovo do karžygių išskaitymas
turi pamokyti, kad Dievo išrinktajam ka-
raliui niekuomet nestigo ypatingos globos
ir meilės iš dangaus.

(8) *Karžygių*. Ebr. ž. *gibborim* pava-
dinti čionai rasi tie vyrai, kurie buvo
netik karėje drąsus, bet stovėdami ar-

miculus, qui octingentos interfecit impetu uno. ⁹ Post hunc, Eleazar filius patruj ejus Ahohites inter tres fortes, qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthiim, et congregati sunt illuc in prelium. ¹⁰ Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philisthæos donec deficeret manus ejus, et obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa: et populus, qui fugerat, reversus est ad cæsororum spolia detrahenda. ¹¹ Et post hunc, Semma filius Age de Arari: et congregati sunt Philisthiim in statione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus a facie Philisthiim, ¹² stetit ille in medio agri, et tuitus est eum, percussitque Philisthæos: et fecit Dominus salutem magnam.

¹³ Necnon et ante descenderrant tres qui erant principes inter triginta, et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum. ¹⁴ Et David erat in præsidio: porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem. ¹⁵ Desideravit ergo Da-

minėlis; jis vienu puolimu užmušė aštuonis šimtus. ⁹ Po to eina Ahohietis Eleazaras, jo dėdės sunus, vienas iš trijų karžygių, buvusių su Dovidu, kuomet jie tyčiojosi iš Pilistymų ir buvo tenai susirinkę į kovą. ¹⁰ Kuomet Izraelio vyrai augštyn pakilo, jis sustojo ir mušė Pilistymus, kolei jo ranka nepailso ir nesustingo prie kalavijo; o Viešpats suteikė tą dieną didį išgelbėjimą, ir tauta, kuri buvo pabėgusi, sugrižo plėštą užmuštųjų grobio. ¹¹ O po jo Agės suns Šėma iš Arari. Susirinkus Pilistymams stotyje, kamė buvo laukas pilnas laisčių, ir pabėgus tantai nuo Pilistymų veido, ¹² jis atsistojo viduryje lauko, gynė jų ir mušė Pilistymus, o Viešpats padarė didelį išgelbėjimą.

¹³ Taipogi ir anksčiau tie trys, kurie buvo pirmieji tarp trijų dešimtų, buvo išėję ir atvykę pjuties metu pas Dovidą į Odolamo olą; Pilistymų gi stovyklos buvo sustatytos milžinų slėnyje. ¹⁴ Dovidas buvo pilyje, o Pilistymų stotis buvo tuo laiku Betliejuje. ¹⁵ Tuomet Dovidas

čiaus karaliaus atlikdavo svarbiausius patarnavimus. — *Sėdis ant krasės...* Pirmojo iš Dovo do karžygių vardas ebr. t. sugadintas kaikiurių raidžių pakeitimu, išverstas gi Vulgatoje jis darosi visai nesuprantomas. Remiantis panašiu 1 Kron. 11, 11 tekstu, anot žymiausių aiškintojų, šita vieta reiktu pataisyti ir skaityti taip: Hachamonio suns Jesbaamas, pirmasis (arba vyriausis) tarp trijų dešimtų, pakėlė savo jietį ant 300, kuriuos jis sužeidė vienu užpuolimu, t. y. vienoje kovoje, istikdamas be pertrukio vienus po kitų. — (9) *Jo dėdės.* Ir čionai Vulgatoje

išverstas nuosavus vardas Doda i. — *Kuomet jie tyčiojosi iš...* Tikriaus, anot 1 Kron. 11, 13: Efesdamime, o Pilistymai rinkosi... Plg. 1 Kar. 17, 1. — (10) *Kuomet Izraelio vyrai augštyn pakilo.* Tais žodžiais ebr. t. užbaigiama 9. eil.: o Izraelitai augštyn pakilo. — (11) *Stotyje.* Rasi Lechyje (ebr. *L'chi*). Plg. Teis. 15, 9. 14. 19. — *Pilnas laisčių.* Pilistymai regimai buvo atvykę jų pasisavintų.

(13) *Pirmieji tarp trijų dešimtų.* Ebr. t. jie pavadinti *roš ha šališim*, t. y. taip pat kaip ir 8. eil. — *Odolamo.* Plg. 1 Kar. 22, 1. — *Milžinų.* Ebr. t. *R'fa'im*.

vid, et ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam! ¹⁶ Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat juxta portam, et attulerunt ad David: at ille noluit bibere, sed libavit eam Domino. ¹⁷ dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere: hæc fecerunt tres robustissimi.

¹⁸ Abisai quoque frater Joab filius Sarviæ, princeps erant de tribus: ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus, ¹⁹ et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat. ²⁰ Et Banaias filius Joiadæ viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit, et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis. ²¹ Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptii, et interfecit eum hasta sua. ²² Hæc fecit Banaias filius Joiadæ. ²³ Et ipse nomi-

užsigeidė ir tarė: O, kad kas man duotu gerti vandens iš šulinio, esančio Betliejuje prie vartų. ¹⁶ Tris tat karžygiai ipuolė į Pilistymų stovyklą, pasisėmė vandens iš Betliejaus šulinio, buvusio prie vartų, ir atnešė pas Dovidą; jis tečiaus nenorėjo gerti, bet išliejo jį Viešpačiui, ¹⁷ sakydamas: Saugok mane, Viešpatie, kad aš tai daryčiau; nes argi galėčiau gerti šitų žmonių, kurie buvo nuėję, kraują ir gyvybių pavojų? Taigi, jis nenorėjo gerti. Tai buvo padarę tris stipriausieji.

¹⁸ Taipogi Sarvijos suns Joab brolis Abisajis buvo pirmasis tarp trijų; jis tai pakėlė savo jietį prieš tris šimtus, kuriuos užmušė, ir įgijo vardą tarp trijų; ¹⁹ buvo gi tarp trijų šlovingesnis ir tarp jų pirmasis, bet pirmiesiems trims neprilygo. ²⁰ Toliaus drąsiausiojo vyro Jojados suns Banajas iš Kabseelio, žymus didžiais veikalais; jis užmušė du Moabo liutu; jis dar nusileido ir užmušė liutą daubos viduryje sniego metu. ²¹ Jis taipogi užmušė vieną Aigyptietį, vyrą vertą pasižiūrėti, turėjusį rankoje jietį; taigi, nuėjęs prie jo su lazda, prievarta išveržė iš Aigyptiečio rankos jietį ir jį užmušė jojo jietimi. ²² Tai buvo padaręs Jojados suns Banajas. ²³ Ir jis buvo gar-

Plg. aug. 5, 18. -- (17) *Argi galėčiau...* Eidami vandens atnešę tris karžygiai galėjo paguldyti savo galvas; kadangi Dievas užlaikė jų gyvybę, Dovidas jam dėkodamas išsižada to, ko pirma labai geidė.

(18) *Tarp trijų...* Be trijų pirmųjų žymiausiųjų regimai buvo rinktinių Dovojo karžygių tarpe dar trys, labiau gerbiami už kitus, bet nelygūs pirmiesiems trims. Iš to antrojo skyriaus išvardijami čionai

tik du, Abisajis ir Banajas. Plg. aug. 16, 9; 19, 21. -- (20) *Jojados suns Banajas.* Jojada rasi buvo kunigas, išvardintas 1 Kron. 12, 27. Banajas buvo Keretiečių ir Peletiečių vadas. Plg. aug. 8, 18. -- *Du Moabo liutu.* Rasi taip čionai pavadinta du garsiu karžygiu arba milžiniu (anot LXX, du Arielio sunu iš Moabo). -- (21) *Vertą pasižiūrėti,* t. y. labai augšto, milžiniško ugio.

natus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: verumtamen usque ad tres non pervenerat: fecitque eum sibi David auricularium, a secreto.

²⁴ Asael frater Joab inter triginta, Elehanan filius patruj ejus de Bethlehem, ²⁵ Semma de Harodi, Elica de Harodi, ²⁶ Helles de Phalti, Hira filius Acces de Thecua, ²⁷ Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husati, ²⁸ Selmon Ahohites, Maharai Netophathites, ²⁹ Heled filius Bana, et ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, ³⁰ Banaia Pharithonites, Heddai de torrente Gaas, ³¹ Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi, ³² Eliaba de Salaboni. Filii Jassen, Jonathan, ³³ Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites, ³⁴ Eliphelet filius Aasbai filii Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites, ³⁵ Hesrai de Carmelo, Pharai de Arbi, ³⁶ Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi, ³⁷ Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Joab filii Sarviae, ³⁸ Ira Jethrites, Ga-

sus tarp trijų stipriųjų, buvusių trijų dešimtų šlovingųjų tarpe; bet trims pirmiesiems jis neprilygo. Dovidas buvo jį padaręs savo slapčiuoju patarėju.

²⁴ Tarp trijų dešimtų buvo Joabo brolis Asaėlis, jo dėdės sunus Elehananas iš Betliejaus, ²⁵ Harodietis Sėma, Harodietis Elika, ²⁶ Paltietis Helėsas, Tėkujietis Akkės sunus Hira, ²⁷ Abiėzeris iš Anatoto, Husatie-tis Mobonajis. ²⁸ Ahohietis Selmonas, Netofatietis Maharajis, ²⁹ taipogi Netofatietis Baanos sunus Helėdas, Ribajo sunus Itajis iš Benjaminio sunų Gabaato, ³⁰ Paratonietis Banaja, Hedajis iš Gaaso slėnio, ³¹ Arbatietis Abialbonas, Azmavėtas iš Beromio, ³² Eliaba iš Salabonio, Jaseno sunys, Jonatanas, ³³ Sėma iš Ororio, Arorietis Sararo sunus Ajamas, ³⁴ Machatio sunaus Aasbajo sunus Elifelėtas, Gelonietis Achitofelio sunus Eliamas, ³⁵ Hesrajis nuo Karmėlio, Parajis iš Arbio, ³⁶ Natano sunus Igaalis iš Sobos, Gadietis Bonnis, ³⁷ Selėkas iš Amonio, Sarvijos sunaus Joabo ginkla-nešis Berotietis Naharajis, ³⁸ Je-

(24) *Tarp trijų dešimtų...* Galop išskaitomi trečiojo karžygių skyriaus vardai, be nurodymo jų veikalių. — *Asaėlis*. Vž. aug. 2, 18–23. — *Jo dėdės...* Tikriaus: Dodajo sunus. Plg. aug. 9. e. — (25) *Sėma*. 1 Kron. 11, 27, jis pavadintas Samotu, o 1 Kron. 27, 8 Samotu. — (26) *Tėkujietis*. Plg. aug. 14, 2. — (27) *Anatoto*. Kuaigų miestas (Joz. 21, 18) truputį į šiaurryčius nuo Jeruzalės, pranašo Jeremijo tėviskė. — *Mobonajis*. Rasi tas pats ką ir 21, 18 Sobochajis. — (29) *Gabaato*: Gabaa, Sauliaus tėviskė. — (30) *Paratonietis*. Paratonas buvo Efraimo giminėje; iš čia buvo kilęs teisėjas Abduas. Vž. Teis. 12, 13. 15. — *Iš Gaaso slėnio*. Rasi anot ebr. t.: iš Nachalė-Ga-

aso. Plg. Joz. 19, 50; Teis. 2, 9, kame minimas Gaaso kalnas. — (31) *Arbatietis...* Tikriaus: iš Bėt-Arabos Judo tyrumoje. Plg. Joz. 6, 61. — *Iš Beromio*. Ebr. t.: iš Bahurimo. Vž. aug. 3, 16. — (33) *Sėma iš...* Plg. 1 Kron. 11, 33. — (34) *Machatio...* Tikriaus: iš Maachos, arba Bėt-Maachos. Plg. aug. 20, 14. — *Gelonietis...* Plg. aug. 15, 12. — (35) *Karmėlio*. Vž. 1 Kar. 25, 2. — (36) *Iš Sobos*: rasi iš tos pačios, kuri minima aug. 8, 3. — (36) *Gadietis*: iš Gado giminės. — (37) *Iš Amonio*. Anot ebr. t.: Amonitas, todėl svetimtautis. — *Berotietis*. Plg. aug. 4, 2. — (39) *Urijas*: Bersabėjos vyras. Vž. aug. 11, 3. — *Trijs dešimtys septyni*. Vulgatoje vieno vardo neten-

reb et ipse Jethrites, ³⁹ Urias Hethæus. Omnes triginta septem.

trietis Ira, taipogi Jetrietis Garėbas. ³⁹ Hetietis Urijas. Išviso tris dešimtį septyni.

6. Maro bausmė už tautos suskaitymą.

Caput XXIV. ¹ Et addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicentem: Vade, numera Israel et Judam. ² Dixitque rex ad Joab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersabee, et numerate populum, ut sciam numerum ejus. ³ Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujuscemodi? ⁴ Obtinuit autem sermo regis verba Joab, et principum exercitus: egressusque est Joab, et principes militum a facie regis, ut numerarent populum Israel. ⁵ Cumque pertran-

24. perskyrimas. ¹ O Viešpaties rustybė vėl užsidedė prieš Izraėli, ir jis sužadino prieš juos Dovidą, kad sakytu: Eik, suskaityk Izraėli ir Judą. ² Taigi, karalius tarė savo kariuomenės viršininkui Joabui: Pereik visas Izraėlio gimes nuo Dano iki Bersabėjai ir suskaitykite tautą, kad žinočiau jos skaitlių. ³ Joabas atsakė karaliui: Viešpats, tavo Dievas, tepridedie prie tavo tautos antra tiek, kiek dabar yra, ir vėl tepadaugina šimtą sykių mano pono, karaliaus, akyvaizdoje, bet ką gi mano ponas, karalius, nori tuo dalyku pasiekti? ⁴ Tečiaus karaliaus įsakymas parsvėrė Joabo ir kariuomenės viršininkų žodžius; taigi, Joabas ir kareivių viršininkai išėjo iš po karaliaus akių Izraėlio tautos suskaitytų. ⁵ Perėję

ka; todėl rasi 34. eil. reikia pataisyti, pagal 1 Kron. 11, 35. 36, taip: Huro sunus Elifelėlis, Machatietis Heferis.

24, 1-25. Dovidas, pasikėlęs puikybėn, nežiurėdamas Joabo perspėjimų, įsako suskaityti visą savo tautą (1-10). Užsirusinęs Dievas apskelbia per pranašą Gadą bausmę, leisdamas Dovidui išsirinkti vieną iš trijų, ir visą tautą ištinka maro sloga (11-17). Slogai paliovus, Dovidas perka iš Jėbuziečio Areunos klotimą, kuriame jis matė žudančią aniolą, pastato altorių ir atnašauja aukas.

(24, 1) *Viešpaties rustybė vėl užsidedė...* Pasakymu, kad tai buvo nebe pirma rustybė, daroma aliuzija į anksčiau siųstą bausmę, rasi į badą, aprašytą 21, 1... Anot 1 Kron. 21, 1 sugundęs Dovidą šetonas; taigi, čionai pasavinama Dievui tai, kas jam leidžiant įvyksta. Dievas neža-

dino Dovidą, kad tasai jį užrustintų, bet norėjo jį išmėginti, leisdamas piktajam dvasiai gundyti. — *Suskaityk...* Pats suskaitymas negalėjo būti piktas dalykas, nes Dievas buvo leidęs suskaityti tautą, užlaikant tam tikras sąlygas (plg. Iš. 30. 12); todėl peiktinas galėjo būti čionai suskaitymo tikslas. Dovidas regimai norėjo pasididžiuoti savo pavaldinių skaitlingumu, savo galybe; ant jos jis mauė statyti savo namus, tuotarpu kad pažadėtųsčius jam namus turėjo statyti pats Dievas, kad visa Izraėlio galybė ir didybė buvo visai paremta ant Viešpaties suteikiamosios pagalbos. Tautai pritarus Dovidą sumany- mui, bausmė turėjo būti hendra. — (2) *Joabui:* ir kitiems kariuomenės viršininkams. — (3) *Joabas atsakė...* Joabas mato karaliaus sumanyje pavojų visai tautai ir nors nuolankiai, bet visai atvirai perspėja Dovidą. Plg. 1 Kron. 27, 3. —

sissent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in valle Gad: ⁶ et per Jazer transierunt in Galaad, et in terram inferiorem Hodsii, et venerunt in Dan silvestria. Circumeuntesque juxta Sidonem, ⁷ transierunt prope mœnia Tyri, et omnem terram Hevæi et Chananæi, veneruntque ad meridiem Juda in Bersabee: ⁸ et lustrata universa terra, affuerunt post novem menses, et viginti dies, in Jerusalem. ⁹ Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, et inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: et de Juda quingenta millia pugnatorum. ¹⁰ Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: et dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.

¹¹ Surrexit itaque David mane, et sermo Domini factus est ad Gad prophetam et Videntem David, dicens: ¹² Vade, et loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod volueris ex

per Jordana jie atvyko į Aroerį po dešinei miesto, esančio Gado slėnyje, ⁶ toliaus per Jazerį jie nuėjo į Galaadą ir į žemąją Hodsio žemę ir atvyko į miškuotas Dano vietas. Pasukę prie Sidono, ⁷ praėjo arti Tyro sienų, perėjo visą Evejačių bei Kananiečių žemę ir atkeliavo į Bėrsabėją Judo pietuose. ⁸ Išvaikščioję gi visą žemę po devynių mėnesių ir dvidešimties dienų atsirado Jeruzalėje. ⁹ Taigi, Joabas davė karaliui tautos sąrašo skaitlių, ir buvo rasta Izraelyje aštuoni šimtai tukstančių drąsių vyrų, tinkančių nešioti kalaviją, o iš Judo penki šimtai tukstančių kovotojų. ¹⁰ Bet po to suskaitymo tautos Dovidui ėmė plakties jo širdis, ir Dovidas tarė Viešpačiui: Labai nusidėjau tuo dalyku, bet meldžiu Viešpatie, atimti savo tarno neteisybę, nes pasielgiau labai kvailai.

¹¹ Taigi, Dovidui atsikėlus rytmetį, buvo suteiktas Viešpaties žodis Dovidą pranašui ir reginčiajam Gadui ir buvo pasakyta: ¹² Eik ir kalbėk Dovidui: Tau duodama rinkties iš trijų dalykų; išsirink vieną iš

(5) *Į Aroerį*: Rubeno giminės plote. Tikresnis šitos vietos skaitymas rasi butu toks: „Jie atvyko į Aroerį po dešinei (t. y. į pietus) miesto, esančio (Arnono) slėnyje, į Gadą ir iki Gazeriui. Ir jie atėjo į Galaadą. Ir jie atėjo į Hetiečių kraštą ties Kadesn“. Taigi, tautos suskaitymas pradėta anapus Jordano, einant iš pietų į šiaurę, o paskui suskaityta tanta šiaupus Jordano, keliaujant iš šiaurės į pietus.— (9) *Buvo rasta Izraelyje*.. Skaitlinės, nurodomos čionai ir 1 Kron. 21, 5, žymiai tarp savęs skiriasi. Rasi jos pasiņiko ne be permainų. Jei imti šitos vietos skaitlines, t. y. jei visoje tautoje rastą tinkančių eiti karėn 130.000, tai gyventojų iš-

viso Palestinoje tuomet turėjo buti apie 5—6 milijonus; toks gi skaitlius išrodo truputį perdidelis, nors ne negalimas, nes Palestinos žemė anais laikais buvo daug derlingesnė uegu dabar. — (10) *Dovidui ėmė plakties...* Dovidą sąžinė buvo lyg kad apsnudusi, bet dabar ji pabudusi, ir jis ima gailėtis savo pasielgimo.

(11) *Dovidui atsikėlus...* Rasi naktį jis apsvarstė savo pasielgimą ir suprato savo klaidą.— *Reginčiajam Gadui*. Vz. 1 Kar. 9, 9; 22, 5. — (13) *Septynnerius metus*. LXX ir 1 Kron. 21, 12: trejus metus. Toki skaitlinė išrodo tikresnę. — (14) *Geriaus man įpulti...* Ir čia apsiereiškia gyvas Dovidą tikėjimas ir visiškas pasi-

his, ut faciam tibi. ¹³ Cumque venisset Gad ad David, nuntiavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, et vide quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. ¹⁴ Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt) quam in manus hominum. ¹⁵ Immisitque Dominus pestilentiam in Israel, de mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum. ¹⁶ Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam: erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi. ¹⁷ Dixitque David ad Dominum cum vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei.

jų, kurį norėsi, kad tau padaryčiau. ¹³ O Gadas atėjęs pas Dovidą, jam apskelbė ir tarė: Arba per septynerius metus ateis tau badas tavo žemėje, arba per tris mėnesius bėgsi nuo savo priešininkų, ir jie persekios tave, arba bus tris dienas tavo žemėje maras. Dabar tat apsvarstyk ir veizdėk, kokiuos žodžiuos turiu atsakyti tam, kurs mane siuntė. ¹⁴ Dovidas gi tarė Gadui: Esu labai prislėgtas; bet geriaus man įpulti į Viešpaties rankas (nes jo mielaširdystė didi), nekaip į žmonių rankas. ¹⁵ Tuomet Viešpats siuntė ant Izraelio marą nuo ryto iki paskirtajam laikui, ir mirė iš tautos nuo Dano iki Bersabėjai septynios dešimtys tukstančių vyrų. ¹⁶ O kada Viešpaties Aniolas ištiesė savo ranką ant Jeruzalės, kad ją naikintu, Viešpats pasigailėjo dėlei nelaimės ir tarė Anioliui, žudančiam tautą: Gana, dabar sulaikyk savo ranką. Viešpaties gi Aniolas buvo prie Jėbuziečio Areunos klojimo. ¹⁷ O Dovidas, pamatęs Aniolą, užmušantį žmones, tarė Viešpačiui: Aš esu, kurs nusidėjau; aš pasielgiau netikusiai; šitie, kurie yra avys, ką jie padarė? meldžiu, tebuna atkreipta tavo ranka prieš mane ir prieš mano tėvo namus.

davimas Dievo valiai. — (15) *Iki paskirtajam laikui*: ne ištisas tris dienas, nes Dievas teikėsi bausmės laiką sutrumpinti (16. 17. e.) Nemaž aiškintojų ebr. t. verčia taip: iki susirinkimo metui. Tai turėtų reikšti vakarinės aukos valandą (vz. Iš. 29, 39-42). — *Septynios dešimtys*... Skaitlinė begal didelė, aiškiai nurodanti, kad čia paties Dievo siųsta bausmė; todėl ir bausmės įvykdytojas Aniolas buvo regimas. — (16) *Ant Jeruzalės*... Ir čia pasirodo, kad maras buvo

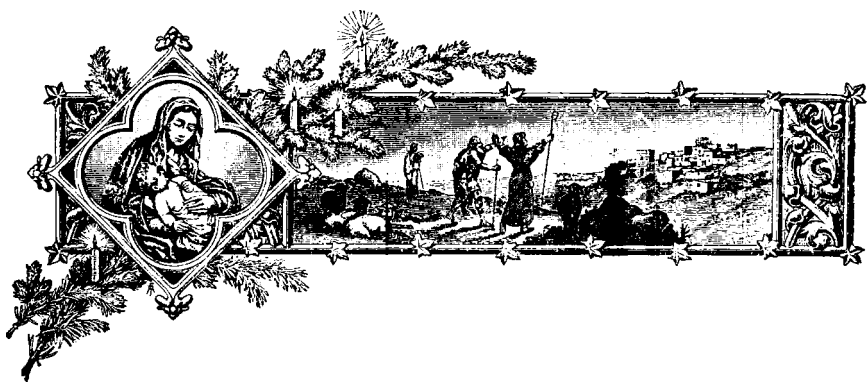
sustabdytas, dar nepasibaigus trims dienoms. — *Areunos klojimo*. Tas klojimas kurio vietoje paskui pastatyta Bažnyčia, buvo ant Morijos kalno (2 Kron. 3, 1) tuomet už Jeruzalės sienų; anot padavimo čionai Abraomas buvo pasiryžęs paaukoti savo sūnų (Prad. 22, 2...). Klojimo savininko vardas rašomas nevienodai, Aravnah, Arevnejah, Ornan. — (17) *Pamatęs Aniolą*... Plg. 1 Kron. 21, 16. — *Meldžiu, tebuna*... Ganytojas tegul kenčia už bandą.

¹⁸ Venit autem Gad ad David in die illa, et dixit ei: Ascende, et constitue altare Domino in area Areuna Jebusæi. ¹⁹ Et ascendit David juxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus. ²⁰ Conspiciensque Areuna, animadvertit regem et servos ejus transire ad se: ²¹ et egressus adoravit regem prono vultu in terram, et ait: Quid causæ est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam a te aream, et ædificem altare Domino, et cesset interfectio quæ grassatur in populo. ²² Et ait Areuna ad David: Accipiat, et offerat dominus meus rex. sicut placet ei: habes boves in holocaustum, et plaustrum, et juga boum in usum lignorum. ²³ Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum. ²⁴ Cui respondens rex, ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, et non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream, et boves, argenti sicilis quinquaginta: ²⁵ et ædificavit ibi David altare Domino, et obtulit holocausta et pacifica: et propitiatus est Dominus terræ, et cohibita est plaga ab Israel.

¹⁸ Tą gi dieną atėjo pas Dovidą Gadas ir jam tarė: Eik augštyti ir pastatyk Viešpačiui altorių Jėbuziečio Areunos klojime. ¹⁹ Tai gi, Dovidas ėjo augštyti pagal Gado įsakymą, kurį jam buvo davęs Viešpats. ²⁰ O Areuna pažvelgęs ir pamatęs ateinant pas save karalių ir jo tarnus, ²¹ išėjo ir išreiškė karaliui pagarbą, parpuldamas kniupsčias ant žemės, ir tarė: Koks yra reikalas, kad mano ponas, karalius, ateina pas savo tarną? Dovidas jam tarė: Kad pirksčiau iš tavęs klojimą ir pastatysčiau Viešpačiui altorių, ir liantusi užmušimas, kurs siaučia tautos tarpe. ²² Areuna atsakė Dovidui: Tegul mano ponas, karalius, ima ir teatnašanja, kaip jam tinka; štai čia yra jaučių dėkojimo aukai, ir vežėčios bei jaučių jungai malkoms. ²³ Karalius Areuna visa davė karaliui; be to Areuna tarė karaliui: Viešpats, tavo Dievas, tepriima tavo apžadą. ²⁴ Bet karalius atsakydamas jam tarė: Anaiptol, nebus, kaip nori, bet pirksiu iš tavęs pinigais ir neatnašausiu Viešpačiui, mano Dievui, dovanai gautų deginamųjų aukų. Tai gi, Dovidas pirkė klojimą ir jaučius už penkias dešimtis sidabro siklių. ²⁵ Ir Dovidas pastatė tenai Viešpačiui altorių ir atnašavo deginamasias aukas ir dėkojimo aukas; o Viešpats vėl tapo maloningas žemei, ir sloga buvo atitolinta nuo Izraelio.

(18) *Atėjo... Gadas*: liepiant Aniolui. Vž. 1 Kron. 21, 18. — (23) *Karalius Areuna visa davė...* Nemaža aiškintojų mano, kad čionai žodis *karalius* ebr. t. pastatytas šauktiniame linksnyje, ir kad sakinytis taip reiktu išversti: O karaliau, Areuna visa tai atiduoda karaliui; kiti gi spėja, kad jis čia atsiradęs per perrašinėtojų paklydimą. — (24) *Už penkias*

dešimtis... apie 56 rubl. 1 Kron. 21, 25 pasakyta, kad Dovidas davęs Areunai šėsis šimtus aukso siklių (apie 9500 rbl.); bet tenai rasi kalbama apie pirkimą viso ploto, ant kurio paskui pastatyta bažnyčia, čionai apie tai, kiek duota už jaučius ir paties klojimo vietą. — (25) *Deginamasias aukas ir...* Vž. Kun. 1—3 persk. 1 Kron. Plg. 21, 26.

KARALIŲ KNYGOS.

I V E D I M A S.

1. Veikalas, kuriame randame žinių, kaip Izraelio karalystė, įgijusi Dovidio laikais didžiausią galybę, paskesniame laikotarpyje ėjo silpnyn ir galop visiškai žlugo, Vulgatoje ir Aleksandrijiečių vertime vadinasi Trečioji ir Ketvirtoji Karalių Knyga, lyg-kad jis būtų tik antroji Samuėlio knygos dalis. Ištikrųjų gi yra tai visai atskiras ir savistovis veikalas, kurį senovėje vadinta Karaliais (Ebr. *M'lakhim*), arba Karalių Knyga (ebr. *Sefer M'lakhim*). Tas vardas paremtas knygos turiniu, nes ji susideda iš visų išrinktosios tautos karalių istorijos, tik-tai be Sauliaus ir beveik viso Dovidio karaliavimo.

Karalių knygos paprastai skirstomos į tris dalis. Pirmoji (3 Kar. 1, 1—11, 43) apima Saliamono istoriją, antroji (3 Kar. 12, 1—4 Kar. 17, 41) istoriją žydų tautos, persiskyrusios į dvi karalysti, iki Iz-

raelio karalystės žlugimui, ir trečioji (4 Kar. 18, 1—25, 30) tolesnę Judo karalių istoriją iki Baby-lono nelaisvei.

2. Kaip kitų Izraelio istorikų, taip ir Karalių knygų autoriaus užmanymas buvo papasakoti ne vien tik-tai istoriją. Jo tikslas buvo augštesnis, nes jis rašė apie išrinktosios tautos likimą visupirma religijiniu žvilgsniu. Tai aišku iš visos jo knygos. Jis, tiesa, išvardija visus Judo ir Izraelio karalius, nurodydamas kiekvieno iš jų karaliavimo metus, bet patį jų viešpatavimą dažniausiai vos tepaliečia ir nei minėte nemini daugelio svarbių istoriškų atsitikimų, įvykusių jų laikais. Iš kitos vienok pusės, nežiurint to trumpumo, jis visuomet rupestingai pažymi, kaip kiekvienas karalius gyveno ir viešpatavo, koks buvo jo atsinešimas į Dievo įstatymą, ką jis darė tikrojo Dievo garbinimui praplatinti,

arba koks buvo tame dalyke jo apsileidimas ir pasidavimas stabmeldystei; be to Karalių knygų autorius plačiau aprašinėja veikalus tik tų karalių, kurie buvo žymesni už kitus arba didesniu uolumu apie Dievo garbę (Saliamonas, Ezekijas, Jozijas), arba įvedimu ir platinimu stabmeldystės (Jeroboamas I, Akabas, Joramas); daugiau taipogi vietos skiria pasakojimui, ką yra darę pranašai Elijas, Elisiejus ir kiti, kad sugrąžintu arba sulaikytu karalius ir tautą prie Dievo įstatymo pildymo. Taigi, svarbiausi dalykai Karalių knygose yra tai morališki autoriaus patėmijimai, kuriais jis paaikšina istoriškus atsitikimus, jo perspėjimai, kad tautos nelaimės pridera nuo jos padarytųjų prasikaltimų, nurodymai, kad Mozės įstatymas ir Sinajaus sandora yra Izraelio gyvenimo ir laimės šaltiniai, ir nuolatinis minėjimas garbingos ištarmės, kuria Dievas buvo pažadėjęs Dovidui ainiškai amžinąją sostą. Todėl vyriausis autoriaus tikslas buvo parodyti Dievo ranką Izraelio tautos ir jos karalių istorijoje, pamokyti, kad tikra abiejų karalysčių žuvimo priežastis buvo teisinga Dievo rustybė, sukelta Izraelitų nusidėjimais ir stabmeldyste, taipogi padrašinti Dievo mielaširdystės priminimu nubaustųjų širdis ir paraginti prie ištverningo įstatymo pildymo.

3. Vėliausis atsitikimas, minimas Karalių knygų gale, yra išaugstinimas kalėjime pasiliekančio žydų karaliaus Jekonijo, įvykęs 37. Babilono nelaisvės metais (anot priimtos kronologijos 561. metais pirm Kristaus gimimo); todėl jos negalėjo būti pabaigtos rašyti anksčiau už tą atsitikimą. Iš kitos vėl pusės jos turėjo atsirasti dar

prieš 536. metus, kuriuose buvo apskelbtas Kyro nutarimas, leidžiantis žydams grįžti Jeruzalėn ir atstatyti bažnyčią, nes Karalių knygose nerandame jokių žinių apie Babilono nelaisvės pabaigą.

Senobinis žydų padavimas labai griežtai sako, kad Karalių knygas parašęs pranašas Jeremijas. Taipogi daugelis senesniųjų ir vėlesniųjų tyrinėtojų laikosi tos pačios nuomonės; ir nors nėra visai tikrų istoriškų žinių, kuriomis butu galima išrodyti be jokios abejonės tos nuomonės tikrumą, netruksta vienok nurodymų, kad ji gana gerai pamatuota. Visupirma ebraiškos kalbos tyrinėtojai randa nemažą panašumų tarp Jeremijo pranašysčių ir Karalių knygų styliuje ir išsireiškimuose. Toliaus, istoriška pranašysčių užbaiga išrodo tiesiog padaryta iš paskutinių dviejų Karalių knygų perskyrimų. Jeremijas savo pranašystėje rupinasi išrodyti, kad Dievas buvo labai teisingas, kietai nubausdamas Izraelitus ir leisdamas pražti jų karalystei; tas pats yra ir Karalių knygų autoriaus tikslas. Galop, Karalių knygose nemaža kalbama apie pranašų darbus, tuo gi tarpu jose nėra net išvardinta Jeremijo, kurio veikimas savo laiku buvo ir žymus ir svarbus. Toks apleidimas, tiesiog nesuprantamas savyje, darosi visai aiškus, jei pats Jeremijas buvo Karalių knygų autorius. — Tiesa, Jeremijas, pradėjęs pildyti pranašo pareigas 13 Jozijo metais (625. m. pirm Kristaus), Jekonijo išaugstinimo laiku turėjo būti labai pasenęs ir turėti apie 90 metų; bet jis galėjo parašyti Karalių knygas tuojau, kaip tik tas karalius buvo nuvestas nelaisvėn, o jau paskui pridėti prie jų ir prie savo pranašysčių tokią pat

užbaigą. Ta aplinkybė dar gerai paaiškina, kodėl keliose Karalių knygų vietose autorius kalba apie dalykus, buvusius pirm Jeruzalės išgriovimo taip kaip apie rašymo laiku tebesančius.

4. Karalių knygų autorius pats nurodo, iš kokių šaltinių jis ėmė žinių savo veikalui parašyti. Saliomono istorijoje jis mini to karaliaus veikalų knygą, rašydamas gi apie kitus Judo ir Izraelio karalius, jis dažnai išvardija kitu du šaltiniu, „Judo karalių metraščius“ ir „Izraelio karalių metraščius“. Tas nuolatinis šaltinių minėjimas visupirma liudija, kad autorius jais naudojasi ištikimai ir sąžiningai. Palyginant toliaus Karalių knygas su antrąja Kronikų knyga, pasirodo, kad abiejų šitų veikalų autoriai turėjo naudoties tais pačiais šaltiniais, nes juodviejuose randame paminėtus ne tik tuos pačius atsitikimus, bet daugelyje vietų aprašytus labai panašiais išsireiškimais, o kaikur visai tais pačiais žodžiais. Iš Kronikų gi knygos patiriame, kad augščiaus išvardintieji šaltiniai buvę padaryti iš keleto mažesnių veikalų, parašytų pranašų Natano, Ahijo, Addo, Semėjos, Hozajo, Izaijo, taigi, visai ištiki-

mų, neprigulmingų žmonių, gyvenusių aprašomųjų atsitikimų laikais, galėjusių gerai žinoti tiesą ir ją be jokių iškreipimų pasakiusių. Apie šaltinių autorių išikimumą geriausiai liudija jų rašymo būdas. Jie nieko neslepia, nieko nepridengia, neteisina. Tolimi nuo mažiausio viltaviliavimo, priėmę vienatinę doro pasielgimo taisyklę, Dievo įstatymą, jie atvirai, be abejojimo pasakoja apie piktyčių karalių prasikaltimus, taippat kaip ir dievobaimingųjų gerus darbus, o girdami tuos paskutiniuosius, jie neaplenkia, nenutyla jų ydų, jei jas randa. Taip gi rašoma tikrai tiesa. Todėl ir istoriška vertybė veikalų, kaip Karalių ir Kronikų knygų, paremtų ant tokių šaltinių, yra kuodidžiausi, tiesiog neabejotina.

Karalių knygos buvo visuomet biblijinio kanono dalimi pas žydus. Jėzus Kristus ir jo apaštalai, minėdami gana dažnai jų žodžius arba darydami į jas aliuzijas, pamokė, kokioje pagarboje jos reikia laikyti, ir pripažino joms didžiausiąją vertybę; todėl ir katalikų Bažnyčia skaito Karalių knygas įkvėptomis ir dieviškomis.

Liber Regum tertius

Secundum hebræos primus
Melachim.

Trečioji Karalių knyga,

pagal Ebrajus pirmoji
M'lakhim.

I. Saliamono istorija. 1. Saliamono viešpatavimo pradžia.

1) Patepimas Saliamono karaliumi.

Caput I. ¹ Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operiretur vestibus, non calefiebat. ² Dixerunt ergo ei servi sui: Quæramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem. ³ Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem. ⁴ Erat autem

1. perskyrimas. ¹ Karalius Dovidas, pasenęs ir turėdamas daug metų amžio, nebesušildavo, nors jį apdengdavo drabužiais. ² Tuomet jo tarnai jam tarė: Pajieškokime mūsų ponui, karaliui, jaunos mergaitės: ji tebuna prie karaliaus, teglobi jį, temiega prie jo šono ir tešildo mūsų poną, karalių. ³ Taigi, jie jieškojo dailios mergaitės visose Izraelio ribose ir, suradę Sanamietę Abisagę, atvedė ją pas karalių. ⁴ Buvo gi tai labai graži mergi-

Pirmojoje Karalių knygos dalyje (3 Kar. 1, 1—11, 43) randame aprašytą Saliamono istoriją nuo tos valandos, kurioje jam teko jo tėvo sostas, iki jojo mirčiai.

1, 1-53. Dovidui pasenus ir jo sūnui Adonijui pamėginus pasisavinti karališkąją valdžią, pranašo Natano perspėta Betsabėja išgauna iš Dovidą paliepiamą apskelbti viešai sosto įpėdiniui Saliamoną ir jį patepti karaliumi, kas tuojau ir išpildoma (1-40). Tai patyręs Adonijus labai nusigąsta ir pasiduoda su savo šalininkais karaliui Saliamonui (41-53).

(1) *Pasenęs ir turėdamas...* Dovidas tapo karaliumi Ebrone, turėdamas tris dešimtis metų, karaliavo gi iš viso 40 metų (plg. 2 Kar. 2, 11; 5, 4, 5); todėl da-

bar jam buvo arti 70 metų; bet įvairūs gyvenimo vargai buvo jį padarę visai iškarsusiu seniu. Minima čionai Dovidą senatvę paaiškina toliaus pasakojamus dalykus. — *Apdengdavo drabužiais:* antklodėmis. Dovidas rasi tuomet vargiai besikeldavo iš patalo. — (2) *Tebuna:* tarnauja. — *Tešildo...* Kad jaunų stiprių ypatų kuno šiluma galinti palaikyti ir padidinti nykstančias senųjų jėgas, tikėjo senobės gydytojai; ta nuomonė turi šalininkų ir dabar. — (3) *Sunamietę* Senobės Sunamas dabar vadinasi Sulemu; jis yra prie mažojo Ermono kalnų pašaknės. Vz. Joz. 19, 18. — (4) *Ji miegodavo...* Abisagė tapo nepilnateise Dovidą pačia (Teod. Jieron.); tik kaipo toki ji galėjo

puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei, rex vero non cognovit eam.

⁵ Adonias autem filius Hagith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus et equites, et quinquaginta viros, qui currerent ante eum. ⁶ Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom. ⁷ Et sermo ei cum Joab filio Sarviae, et cum Abiathar sacerdote, qui adjuvabant partes Adoniae. ⁸ Sadoc vero sacerdos, et Banaias filius Joiadæ, et Nathan propheta, et Semei et Rei, et robur exercitus David non erat cum Adonia. ⁹ Immolatis ergo Adonias arietibus et vitulis, et universis pinguibus juxta lapidem Zohelēth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocavit universos fratres suos filios regis, et omnes viros Juda servos regis. ¹⁰ Nathan autem prophetam, et Banajam, et robustos quosque, et Salomonem fratrem suum non vocavit.

na; ji miegodavo su karaliumi ir jam tarnavo, bet karalius jos nepažinojo.

⁵ Tuotarpu Hagitos sunus Adonijas didžiavosi ir sakė: Aš busiu karalius. Jis sau pasigaminavo vežimų ir raitelių ir penkias dešimtis vyrų, kad pirm jo bėginėtų. ⁶ Jo tėvas niekuomet jo nesudraudė ir nesakė: Kodėl tai padarei? Buvo gi taipogi jis labai gražus ir antrasis sunus po Absalomo. ⁷ Jis buvo susitaręs su Sarvijos sunumi Joabu ir su kunigu Abiataru, kuriuodu laikėsi Adonijo pusės. ⁸ Bet kunigas Sadokas, Jojados sunus Banajas, pranašas Natanas, Semėjis, Rėjis ir Dovidu kariuomenės galybė nebuvo su Adoniju. ⁹ Taigi, Adonijas, paaukojęs avinų, veršių ir visokių penėtų gyvulių prie Zohelėto akmenų, buvusio arti Rogelio šaltinio, pasikvietė visus savo brolius, karaliaus sunus, ir visus karaliaus tarnus, Judo vyrus; ¹⁰ bet pranašo Natano, Banajo, visų karžygių ir savo brolio Saliamono jis nekvietė.

buti visuomet be jokio papiktinimo su Dovidu ir kaip tokios Saliamonas negalėjo duoti Abisagės moterysten Adonijui (vz. žem. 2, 22), nors ji pasiliko mergaitė.

(5) *Hagitos sunus...* Vz. 2 Kar. 3, 4. — *Adonijas*. Jis buvo ketvirtas Dovidu sunus. Žuvus dviem vyresniems jo broliam Amouni ir Absalomui, Adonijas emė skaityti save vyriausiuoju, nes trečiasis Dovidu sunus Kelėabas rasi buvo miręs jau nas, ir manė, kad jam pridera tėvo sostas. Tačiau rytų kraštuose valdovai dažnai patį sau pasiskirdavo įpėdinius, o Izraelyje, kurio tikrasis karalius buvo Viešpats Dievas, jis buvo kitados pasilikęs sau karaliaus išrinkimą (vz. Atk. 17, 15), ir teikėsi išrinkti ne tik Saulių ir Dovidą, bet taipogi ir Saliamoną (Plg. 2 Kar. 7, 12.). — *Vežimų ir...* Kaip kitados

Absalomas. — (7) *Su... Joabu*. Joabsa jau nuo senesnių laikų buvo nustojęs Dovidu malonės (plg 2 Kar. 2, 13-32; 3, 22... ir k.). Padėdamas Adonijui apimti sostą, jis tikėjosi įgyti jo malonę ir padidinti savo įtakę. — (8) *Natanas*. Jis žinojo, kad Dievas buvo paskyręs sostą Saliamonui. Plg. 2 Kar. 12, 25. — *Kariuomenės galybė*. Anot ebr. t.: karžygiai. Plg. 2 Kar. 23, 8... — (9) *Rogelio*. Vz. Joz. 15, 7. Ar Adonijas darė čionai tikras aukas Dievui, nežinia; aišku tik, kad jo iškeltas pokilis buvo nepaprastas. Plg. 2 Kar. 15, 12. — *Savo brolius*. Ar jie žinojo apie tikrus Adonijo užmanymus ir buvo jo padėjėjais prieš Saliamoną, nežinia.

(11) *Emė karaliauti*. Adonijas buvo pasiryžęs apsisiekti karaliumi be Dovidu

¹¹ Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quod regnaverit Adonias filius Haggith, et dominus noster David hoc ignorat? ¹² Nunc ergo veni, accipe consilium a me, et salva animam tuam, filiique tui Salomonis. ¹³ Vade, et ingredi ad regem David, et dic ei: Nonne tu domine mi rex jurasti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? quare ergo regnat Adonias? ¹⁴ Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, et complebo sermones tuos.

¹⁵ Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum: rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei. ¹⁶ Inclinavit se Bethsabee, et adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis? ¹⁷ Quæ respondens, ait: Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. ¹⁸ Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante. ¹⁹ Mactavit boves, et pinguis quæque. et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem. et Joab principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit. ²⁰ Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis, quis sedere debeat in solio tuo domine mi

¹¹ Tuomet Natanas tarė Saliamono motinai Bėtsabėjai: Ar negirdėjai, kad ėmė karaliauti Hagitos sunus Adonijas, nežinant apie tai mūsų ponui Dovidui? ¹² Dabar tat eikš, paklausyk mano patarties ir gelbėk savo ir tavo sunaus Saliamono gyvybę. ¹³ Eik, stok prieš karalių Dovidą ir jam sakyk: Argi tu, mano pone, karaliau, nepriesiekei man. tavo tarnaitai, sakydamas: Tavo sunus Saliamonas bus po manęs karaliumi, ir jis sėdės ant mano sosto? Kodėl tat karaliauja Adonijas? ¹⁴ O dar tau tenai besikalbant su karaliumi, aš ateisiu paskui tave ir papildysiu tavo žodžius.

¹⁵ Taigi, Bėtsabėja įėjo į kambarį pas karalių. Karalius gi buvo labai pasenęs, ir Sunamietė Abisagė jam tarnavo. ¹⁶ Bėtsabėja nusilenkė ir parpuolė prieš karalių; o karalius jai tarė: Ko nori? ¹⁷ Ji atsakydama tarė: Mano pone, tu prisiekei tavo tarnaitai per Viešpatį, savo Dievą: Tavo sunus Saliamonas bus po manęs karaliumi, ir jis sėdės ant mano sosto. ¹⁸ O štai dabar karaliauja Adonijas, tau, mano pone, karaliau, nežinant. ¹⁹ Jis pasiplovė jaučių, visokių penėtų gyvulių, daugybę avinių, pasikvietė visus karaliaus sunus, taipogi kunigą Abiatarą ir kariūmenės viršininką Joabą, tavo gi tarno Saliamono nekvietė. ²⁰ Tečiau, mano pone, karaliau, į tave veizdi visą Izraelio akis, kad jiems nurodytumei, kas turi sėdėti po tavęs,

žinios. — (12) *Gelbėk savo.* . Tapęs karaliumi Adonijas be abejonės batė nužudęs tuos, kurie jo valdžiai buvo pavojingi. — (13) *Nepriesiekei man...* Iš čia pa-

tiriame, kad Dovidas buvo prisžadėjęs Bėtsabėjai su prisieka išpildyti tai, ką jam Viešpats buvo apreiškęs apie Saliamono paskyrimą. — (21) *Būsiva nusidė-*

rex post te. ²¹ Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores.

²² Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. ²³ Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, et adorasset eum pronus in terram, ²⁴ dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum? ²⁵ Quia descendit hodie, et immolavit boves, et pinguis, et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus, et bibentibus coram eo, et dicentibus: Vivat rex Adonias: ²⁶ me servum tuum, et Sadoc sacerdotem, et Banaïam filium Joiadæ, et Salomonem famulum tuum non vocavit. ²⁷ Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum?

²⁸ Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabée. Quæ cum fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum, ²⁹ juravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, ³⁰ quia sicut juravi tibi per Dominum Deum

mano pone, karaliau, ant tavo sosto. ²¹ Kitaip atsitiks, kad, užmigis mano ponui, karaliui, su savo tėvais, aš ir mano sunus Saliamonas busiva nusidėjėliais.

²² Dar jai tebesikalbant su karaliumi, atvyko pranašas Natanas. ²³ Ir buvo apskelbta karaliui ir pasakyta: Pranašas Natanas yra čionai. Iėjęs karaliaus akyvaizdon ir išreiškęs pagarbą, nusilenkdamas iki žemei, ²⁴ Natanas tarė: Mano pone, karaliau, ar tu sakei: Adonijas tekarakaliauja po manęs, ir jis tesėdi ant mano sosto? ²⁵ Nes jis šiandien nuėjo, atnašavo jaučių, penėtų gyvulių ir daugybę avinų, pasivadino visus karaliaus sunus ir kariuomenės viršūninkus, taipogi kunigą Abiatarą, ir jie valgo ir geria jo akyvaizdoje ir sako: Lai gyvuoja karalius Adonijas. ²⁶ Manęs gi, tavo tarno, kunigo Sadoko, Jojados sunaus Banajo ir tavo tarno Saliamono nekvietė. ²⁷ Nejaugi tas įsakymas išėjo iš mano pono, karaliaus, ir man, tavo tarnui, tu nepasakei, kas sėdės po mano pono, karaliaus, ant jojo sosto?

²⁸ Karalius Dovidas atsakė ir tarė: Pašaukkite pas mane Bėtsabėją. Jai atėjus karaliaus akyvaizdon ir atsistojus ties juo, ²⁹ karalius prisiekė ir tarė: Kaip gyvas Viešpats, kurs išgelbėjo mano dušią iš visokio suspaudimo, ³⁰ kaip aš tau prisiekiau per Viešpatį, Izraelio Dievą, saky-

jėlais, t. y. pasiels su mudviem kaip su nusidėjėliais, kurie norėjo apimti kam kitam priderantį sostą. Rasi Bėtsabėja primena čionai Dovidui sunkią kaltybę, kurią dėlei jos buvo padaręs Dovidas.

(23) *Iėjęs karaliaus...* Įeinant Natanui, karalienė pasiskubino išeiti. — (27) *Tu*

nepasakei... Jei pats Dovidas būtų paskyręs Adoniją savo įpėdiniu, tai priderėjo pasakyti apie tai pranašui Natanui, kuriam Dievas buvo apreiškęs savo valią apie Saliamoną (plg. 2 Kar. 12, 25).

(28) *Jai atėjus...* Įeinant Bėtsabėjai, Natanas išėjo nuo karaliaus.

Israel, diceus: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie.

³¹ Summissoque Bethsabée in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum.

³² Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam filium Joiadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege, ³³ dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam: et ducite eum in Gihon. ³⁴ Et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta in regem super Israel: et canetis buccina, atque dicitis: Vivat rex Salomon. ³⁵ Et ascendetis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me: illique præcipiam ut sit dux super Israel, et super Judam. ³⁶ Et respondit Banaias filius Joiadæ, regi dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis. ³⁷ Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium ejus a solio domini mei regis David.

³⁸ Descendit ergo Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, et

damas: Tavo sunus Saliamonas karaliaus po manęs ir jis sėdės ant mano sosto užuot manęs, taip šiandien padarysiu.

³¹ Bėtsabėja, nulenkus veidą iki žemei, išreiškė karaliui pagarbą ir tarė: Lai gyvuoja mano ponas Dovidas per amžius.

³² O karalius Dovidas dar tarė: Pavadinkite man kunigą Sadoką, pranašą Nataną ir Jojados sūnų Banają. Kuomet jie įėjo pas karalių, ³³ jis jiems tarė: Imkite su savim jusų pono tarnus, užsodinkite mano sūnų Saliamoną ant mano mulo ir veskite jį į Gihoną. ³⁴ Tenai kunigas Sadokas ir pranašas Natanas tepatepa jį karaliumi ant Izraelio; sutrimituosite trimitu ir sakysite: Lai gyvuoja karalius Saliamonas! ³⁵ Ir eisite paskui jį, o jis ateis, sėdės ant mano sosto ir jis bus karalius mano vietoje; jam aš įsakysiu, kad butu vadas ant Izraelio ir ant Judo. ³⁶ Tuomet Jojados sunus Banajas atsakė karaliui ir tarė: Amen. Taip teįsako ir Viešpats mano pono, karaliaus, Dievas. ³⁷ Kaip Viešpats buvo su mano ponu, karaliumi, taip teesie ir su Saliamonu ir tepadaro jo sostą prakilnesnį už mano pono, karaliaus, Dovidą sostą.

³⁸ Taigi, kunigas Sadokas, pranašas Natanas, Jojados sunus

(31) *Per amžius.* Taip p. prastai atsiliepavo į rytiečių valdovus. Plg. 2 Ezdr. 2, 4. Išardama tuos žodžius Bėtsabėja nori parodyti, kad ji nelaukia Dovid mirties, nors rupinasi, kad jos suns taptu karaliumi. — (33) *Jusų pono tarnus:* nuolatinę karaliaus sargybą, Keretiečius ir Peletiečius. — *Ant mano mulo.* Pasodinimas ant karaliaus jojamo gyvulio buvo augščiausios pagarbos ženklas. Plg. Prad. 41, 43; Est. 6, 8. — *Į Gihoną.*

Anot padavimo ta vieta buvo į šiaurvakarius nuo Jeruzalės, tuotarpu kad Rogelio šaltinis buvo Jeruzalės pietryčiuose. — (34) *Sutrimituosite...* Tai turėjo būti ženklas, kad Saliamonas tapo karaliumi. — (35) *Sėdės ant mano sosto.* Pateptas karaliumi Saliamonas turi tuojau užimti sostą; o kad nebeliktų jokių abejonų, pats Dovidas atiduos jam karališkąją valdžią. — (36) *Amen:* taip tebuna. — *Taip teįsako...* Geriausias taip sako., t. y. to nori

Banaías filius Joiadæ, et Cere-
thi, et Phelethi: et imposuerunt
Salomonem super mulam regis
David, et adduxerunt eum in
Gihon. ³⁹ Sumpsitque Sadoc sa-
cerdos cornu olei de tabernacu-
lo, et unxit Salomonem: et ce-
cinerunt buccina, et dixit om-
nis populus: Vivat rex Salomon.
⁴⁰ Et ascendit universa multi-
tudo post eum, et populus ca-
nentium tibiis, et lætantium
gaudio magno, et insonuit ter-
ra a clamore eorum.

⁴¹ Audivit autem Adonias, et
omnes, qui invitati fuerant ab
eo, jamque convivium finitum
erat: sed et Joab, audita voce
tubæ, ait: Quid sibi vult clamor
civitatis tumultuantis? ⁴² Adhuc
illo loquente, Jonathas filius
Abiathar sacerdotis venit: cui
dixit Adonias: Ingredere, quia
vir fortis es, et bona nuntians.
⁴³ Responditque Jonathas Ado-
niæ: Nequaquam: Dominus enim
noster rex David regem con-
stituit Salomonem: ⁴⁴ misitque
cum eo Sadoc sacerdotem, et
Nathan prophetam, et Banaiam
filium Joiadæ, et Cerethi, et
Phelethi, et imposuerunt eum
super mulam regis. ⁴⁵ Unxerunt-
que eum Sadoc sacerdos, et Na-
than propheta regem in Gihon:
et ascenderunt inde lætantes,
et insonuit civitas: hæc est vox,
quam audistis. ⁴⁶ Sed et Salo-
mon sedet super solium regni.
⁴⁷ Et ingressi servi regis bene-

Banajas, Keretiečiai ir Peletie-
čiai nuėjo, užsodino Saliamoną
ant karaliaus Dovidio mulo ir at-
vedė jį į Gihoną. ³⁹ Kunigas
Sadokas ėmė iš šėtros aliejaus
ragą ir patepė Saliamoną; jie
sutrimitavo trimitu, o visa tau-
ta tarė: Lai gyvuoja karalius
Saliamonas! ⁴⁰ Po to patraukė
paskui jį visa daugybė; dauge-
lis žaidė vamzdžiais ir buvo la-
bai linksmi, taip kad žemė skam-
bėjo nuo jų šukavimo.

⁴¹ Tai išgirdo Adonijas ir vi-
si jo pakviestieji, kuomet poki-
lis jau buvo pasibaigęs; o Joa-
bas, išgirdęs trimito balsą, tarė:
Ką reiškia tasai užiančio mie-
sto šauksmas? ⁴² Dar jam tebe-
kalbant atėjo kunigo Abiataro
sunus Jonatas. Adonijas jam ta-
rė: Įeik, nes tu esi drąsus vy-
ras ir atneši gerų žinių. ⁴³ Jo-
natas atsakė Adonijui: Anaipol,
nes mūsų ponas, karalius Do-
vidas įstatė karaliumi Saliamo-
ną. ⁴⁴ Jis nusiuntė su juo kuni-
gą Sadoką, pranašą Nataną, Jo-
jados sūnų Banają, Keretiečius
ir Peletiečius, ir jie jį užsodino
ant karaliaus mulo. ⁴⁵ Kunigas
Sadokas ir pranašas Natanas jį
patepė karaliumi Gihone; ištėn
jie atėjo džiaugdamiesi, ir mie-
stas ėmė užti. Tai yra balsas,
kurį girdite. ⁴⁶ Be to Saliamo-
nas atsisėdo ant karalystės so-
sto. ⁴⁷ O karaliaus tarnai įėję

pats Dievas. — (39) Iš šėtros aliejaus...
Vz. 2 Kar. 6, 17; Iš. 30, 23-35. — Pa-
tepė Saliamoną... Anot žydų padavimo
Saliamonas buvęs tuomet 12 metų; bet ta
skaitlinė labai abejotina; tikriausiai jam
buvo apie 20 metų, nes, mirstant Dovi-
dui, jis turėjo jau vienus metų sūnų. Sa-

liamonas tapo karaliumi, anot priimtosių
kronologijos 1015. viešpatavo 40 metų, to-
dėl iki 975. — Skambėjo. Ebr. t.: pli-
šo o. Yperbolė šukavimų didumui išreikšti.

(42) Jonatas. Plg. 2 Kar 15, 27; 17,
17. — (47) Karalius nusilenkė... Sugri-
žus Saliamonui, Dovidas dėkoja Dievui

dixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo: ⁴⁸ et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. ⁴⁹ Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes, qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. ⁵⁰ Adonias autem timens Salomonem, surrexit, et abiit, tenuitque cornu altaris.

⁵¹ Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio. ⁵² Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur. ⁵³ Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari: et ingressus adoravit regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

palaimino musų pona, karalių Dovidą, sakydami: Dievas te duodie Saliamonui vardą garse-
snį už tavo vardą ir tepadaro jo sostą šlovingesnį už tavo sostą. O karalius nusilenkė ant savo patalo ⁴⁸ ir kalbėjo: Pašlovintas teesie Viešpats, Izraelio Dievas, kurs davė šiandien sėdintį ant mano sosto, tai man savo akimis bematant. ⁴⁹ Tuomet Adonijo pakviestieji visi nusigando, atsikėlė, ir kiekvienas nuėjo savo keliu. ⁵⁰ Adonijas gi, bijodamas Saliamono, atsikėlė, nuėjo ir laikėsi altoriaus rago.

⁵¹ Ir buvo pranešta Saliamonui ir pasakyta: Štai, Adonijas, bijodamas karaliaus Saliamono, laikosi altoriaus rago ir sako: Karalius Saliamonas teprisiekia man šiandien, kad neužmuš savo tarno kalaviju. ⁵² O Saliamonas tarė: Jei bus geras vyras, nenukris žemėn net neivienas jo plaukas; bet jei bus jame rasta piktenybė, numirs. ⁵³ Taigi, karalius Saliamonas siuntė ir jį atvesdino nuo altoriaus, o jis įėjęs nusilenkė prieš karalių Saliamoną; Saliamonas gi jam tarė: Eik į savo namus.

2) Paskutiniai Dovidą perspėjimai ir jo mirtis. Saliamonas sutvirtina savo viešpatavimą.

Caput II. ¹ Apropinquaverunt autem dies David ut moreretur,

2. perskyrimas. ¹ Prisiartinus gi Dovidą mirties dienoms, jis

kaip kitados Jokubas. Plg. Prad. 47, 31. — (48) *Davė šiandien sėdintį...* Taip kaip Viešpats buvo pažadėjęs. Vž. 2 Kar. 7, 12. 13. — (50) *Laikėsi altoriaus rago.* Deginamųjų aukų altorius turėjo ant keturių savo kampų lyg-kad ragus, padarytus iš medžio ir apvilktus skaitvarių. Jie skaitėsi ypač šventais, nes ant jų lie-davo truputį aukų kraujo. Nusitverdamas altoriaus ragų prasikaltėlis šaukdavosi glo-

bos Tojo, kurs dildo nuodėmės ir paliuo-suoja nuo bausmės. Plg. Iš. 21, 14; 27, 2; 29, 12 ir k. — (53) *Nusilenkė prieš...* Taip pripažindamas Saliamoną savo karaliumi. — *Eik į savo namus...* Saliamonas nenori pradėti savo karaliavimo baus-mėmis; bet Adonijas turi amžinai išsi-za-dėti sosto ir gyventi ramiai kaipo vienas iš paprastų piliečių.

præcepitque Salomoni filio suo, dicens: ² Ego ingredior viam universæ terræ: confortare, et esto vir. ³ Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias ceremonias ejus, et præcepta ejus, et judicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi: ut intelligas universa quæ facis, et quocumque te verteris: ⁴ ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel.

⁵ Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasæ filio Jether: quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem prælii in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, et in calceamento suo, quod erat in pedibus ejus. ⁶ Facies ergo juxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos. ⁷ Sed et filiis Berzellai Gala-

isakė savo sunui Saliamonui ir tarė: ² Aš įeinu į visos žemės kelią; buk drąsus ir elgkies kaip vyras. ³ Užlaikyk, ką Viešpats, tavo Dievas, yra paliepęs; vaikščiook jo keliais, sergėk jo apeigas, jo įsakymus, nutarimus ir liudijimus, kaip parašyta Mozės įstatyme, idant butumei išmintingas visame, ką darai ir kur tik kreipiesi; ⁴ idant Viešpats patvirtintu savo žodžius, kuriuos man kalbėjo, sakydamas: Jei tavo suns sergės savo kelius ir vaikščios tiesoje mano akyvaizdoje visa savo širdimi ir visa savo dūša, nepristigs tau ainio ant Izraelio sosto.

⁵ Tu žinai taipogi, ką man padarė Sarvijos sunus Joabas, ką jis padarė dviem Izraelio kariuomenės viršininkam, Nėro sunui Abneriui ir Jėterio sunui Amasai, kuriuodu jis užmušė ir išliejo karės kraują ramybės metu ir apšlakstė kovos krauju savo juostą, buvusią aplink jo kulšis, ir savo autuvą, buvusį ant jo kojų. ⁶ Padarysi tat pagal savo išmintį ir neleisi jo žiliems plaukams nueiti ramiai į mirusiųjų buveinę. ⁷ Bet Gala-

2, 1 - 46. Dovidas, prieš mirsiant, duoda Saliamonui perspėjimų apie įstatymo užlaikymą ir nurodymų, kaip jis privalo pasielgti su Joabu ir kitais (1-9). Dovidui mirus, Saliamonas nubaudžia mirtimi Adoniją, mėginantį įieškoti sosto, ir Joabą, Abiatarą atstato nuo kunigystės pareigų, apdovanoja Sadoką ir Banają, o Semėjį liepia nužudyti už neišpildymą sąlygų, kuriomis jam buvo dovanota gyvybė.

(2, 1) *Jis įsakė...* Prieš mirsiant Dovidas buvo sušaukęs tautos atstovus, davė jiems perspėjimų ir antrą sykį apgarsino Saliamoną karaliumi. Tuomet tai jam davė šituos pamokymus. Plg. 1 Kron. 27 ir 28 persk. — (2) *Į visos žemės kelią.* Plg. Joz. 23, 14. — (3) *Jo apeigas, jo įsa-*

kymus... Įvairiais vardais vadinamas tas pats Viešpaties duotas įstatymas. — *Idant butumei išmintingas...* Tikriaus anot ebr. t.: kad tau sektusi visame, ką darai. — (4) *Savo žodžius, kuriuos...* Vž. 2 Kar. 7, 12. — *Sergės savo kelius:* elgsis gerai. — *Nepristigs tau ainio...* Karališkas sostas pasiliks visuomet tavo šeimoje.

(5) *Ką man padarė...* Nužudydamas klasingai Abnerį ir Amasą, Joabas elgėsi prieš karaliaus valią; be to Abnerio užmušimu jis užtraukė ant Dovidą neteisingą įtarimą. Plg. 2 Kron. 3, 27; 20, 10.

— (6) *Neleisi jam žiliems plaukams...* neleisi jam numirti ramiai. — (7) *Gulaadiečio Berzelajo...* Plg. 2 Kar. 17, 27;

aditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom fratris tui. ⁸ Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum cum transirem Jordanem, et juravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio: ⁹ tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias quæ facias ei, deducesque canos ejus cum sanguine ad inferos.

¹⁰ Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. ¹¹ Dies autem, quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis: in Jerusalem, triginta tribus. ¹² Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum ejus nimis.

¹³ Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. ¹⁴ Adiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: ¹⁵ Tu,

adiečio Berzelajo sunums tu busi dėkingas, ir jie valgys prie tavo stalo; nes jie mane pasitiko, kuomet bėgau nuo tavo brolio Absalomo veido. ⁸ Turi taipogi pas save Jėminio sunaus Gėros sunų Semėjų iš Bahurimo, kurs man piktžodžiavo bjauriausiais žodžiais, kuomet ėjau į Stovyklas; bet kadangi jis atėjo pasitiktų manęs pereinančio per Jordaną, aš jam prisiekiau per Viešpatį ir tariau: Neužmušiu tavęs kalavijų; ⁹ tu tečiaus nepalikk jo be bausmės. Tu esi išmintingas vyras, kad žinotumei, ką jam padaryti, ir nuvesi jo žilus plaukus sukruvintus į mirusiųjų buveinę.

¹⁰ Tai gi, Dovidas užmigo su savo tėvais ir buvo palaidotas Dovidio mieste. ¹¹ Laiko gi, kurį Dovidas karaliavo ant Izraelio, buvo keturios dešimtys metų. Ebrone jis karaliavo septynerius metus ir Jeruzalėje tris dešimtis trejus. ¹² Saliamonas gi sėdėjo ant savo tėvo Dovidio sosto, ir jo karalystė labai sustiprėjo.

¹³ Tuomet Hagitos sunus Adonijas atėjo pas Saliamono motiną Bėtsabėją. Ji jam tarė: Ar tavo atėjimas ramus? Jis atsakė: Ramus. ¹⁴ Ir pridurė: Aš turiu su tavim pasikalbėti. Ji jam atsakė: Kalbėk. Adonijas ¹⁵ tarė:

19, 37. — *Valgys prie tavo stalo.* Plg. 2 Kar. 9, 7. — (8) *Semėji iš Bahurimo...* Vz. 2 Kar. 16, 5. — *I Stovyklas: į Mahanaimą. — Atėjo pasitiktų...* Vz. 19, 16... — (9) *Nepalikk jo be bausmės.* Nors Dovidas buvo dovanojęs Semėjui gyvybę, bet jo piktžodžiavimas Dievo pateptajam karaliui negali pasilikti be bausmės (plg. Iš. 22, 28). Dovidas galėjo laukti Joabo ir Semėjo atgailos, perspėtas gi Saliamonas turi pasinaudoti pirmąja proga, ku-

rioe apsireikš jūdvių neistikimumas, ir nubauti taip, kaip juodu užsipelnė.

(10) *Dovido mieste:* ant Siono kalno. Plg. Apd. 2, 29. — (11) *Septynerius metus:* ištikrųjų pusaštuntų. Vz. 2 Kar. 5, 5; 1 Kron. 29, 27.

(13) *Ar tavo atėjimas ramus.* Bėtsabėja sutinka Adoniją su nepasitikėjimu; tečiaus nuolankia Adonijo kalba suklaidinta apsiima išpildyti jo prašymą. — (15) *Tu žinai, kad...* Adonijas sako daugiaus,

inquit, nosti, quia meum erat regnum, et me præposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatum est regnum, et factum est fratris mei: a Domino enim constitutum est ei.¹⁶ Nunc ergo petitionem unam precor a te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere.¹⁷ Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem.¹⁸ Et ait Bethsabee: Bene, ego loquar pro te regi.

¹⁹ Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: et surrexit rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram ejus.²⁰ Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te, ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Petite mater mea: neque enim fas est ut avertam faciem tuam.²¹ Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo uxor.²² Responditque rex Salomon, et dixit matri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? postula ei et regnum: ipse est enim frater meus major me, et habet Abiathar sacerdotem, et Joab filium Sarviæ.²³ Juravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia contra animam suam locutus est

Tu žinai, kad karalystė buvo mano, ir visas Izraelis buvo sau mane įstatęs karaliumi; bet karalystė liko perkelta ir teko mano broliui, nes Viešpaties buvo jam skirta.¹⁶ Taigi, dabar aš turiu prie tavęs vieną prašymą; neužgėdink mano veido. Ji jam tarė: Sakyk.¹⁷ O jis tarė: Meldžiu pasikalbėti su karaliumi Saliamonu, (nes jis nieko negalės tau atsakyti), kad man duotu moterystėn Sunamietę Abisagę.¹⁸ Bėtsabėja atsakė: Gerai, aš kalbėsiu dėl tavęs karaliui.

¹⁹ Taigi, Bėtsabėja atėjo pas karalių Saliamoną, kad jam kalbėtų dėl Adonijo. O karalius atsikėlė jai priešais, nusilenkė prieš ją ir atsisėdo ant savo sosto; buvo taipogi padėtas sostas karaliaus motinai, kuri atsisėdo po jo dešinės.²⁰ Ir ji jam tarė: Turiu prie tavęs vieną mažą prašymą; neužgėdink mano veido. Karalius jai atsakė: Prašyk, mano motina, nes butu ir neteisinga, kad atstumčiau tavo veidą.²¹ Ji tarė: Tegul Sunamietė Abisagė bus atiduota tavo broliui Adonijui moterystėn.²² Tuomet karalius Saliamonas atsakė savo motinai ir tarė: Kodėl reikalauji Adonijui Sanamietės Abisagės? reikalauk jam ir karalystės? nes jis mano brolis, vyresnis už mane, ir turi kunigą Abiatarą bei Sarvijos sūnų Joabą.²³ Taigi karalius Saliamonas prisiekė per Viešpatį ir tarė: Dievas tai man tepadaro

negu ištikrųjų buvo. — (16) *Neužgėdink mano veido*: neatstunk mano prašymo. — (17) *Kad man duotu...* Ar Adonijas tai darė Joabo ir Abiataro pamokytas, nežinia. Kadangi tečiaus Saliamonas nubaudęs Adoniją, nubaudžia taipogi Joabą ir

Abiatarą, todėl galima manyti, kad Adonijas elgėsi ne be jūdviejų pritarimo. — (19) *Atsikėlė...* Karaliaus motinai suteikiama ypatinga pagarba. — (22) *Reikalauk jam ir...* Saliamonas kitaip mano apie Adonijo prašymą, negu jo motina.

Adonias verbum hoc. ²⁴ Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. ²⁵ Misitque rex Salomon per manum Banaïæ filii Joiadæ, qui interfecit eum, et mortuus est.

²⁶ Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus. ²⁷ Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.

²⁸ Venit autem nuntius ad Joab, quod Joab declinasset post Adoniam, et post Salomonem non declinasset: fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, et apprehendit cornu altaris. ²⁹ Nuntiatumque est regi Salomoni quod fugisset Joab in tabernaculum Domini, et esset juxta altare: misitque Salomon Banaïam filium Joiadæ, dicens: Vade, interfice eum. ³⁰ Et venit

ir tai tepridedie, jei Adonijas nekalbėjo to dalyko prieš savo gyvybę. ²⁴ Ir dabar kaip Viešpats gyvas, kurs patvirtino mane, pasodino mane ant mano tėvo Dovidą sosto ir kurs padarė man namus, kaip yra kalbėjęs, taip Adonijas bus šiandien užmuštas. ²⁵ Ir karalius Saliamonas siuntė Jojados sunų Banają, kurs jį užmušė, ir tasai mirė.

²⁶ Karalius tarė taipogi kunigui Abiatarui: Eik į Anatotą prie savo dirvos, nes esi mirties vyras; bet šiandien tavęs neužmušiu, nes nešiojai Viešpaties Dievo skrynią mano tėvo Dovidą akyvaizdoje ir pakėlei visus vargus, kuriuos kentėjo mano tėvas. ²⁷ Taigi, Saliamonas atstumė Abiatarą, kad nebebutų Viešpaties kunigu, idant išsipildytų Viešpaties žodžiai, kuriuos jis kalbėjo apie Hėlio namus Sile.

²⁸ Atėjus tai žiniai pas Joabą, — nes Joabas buvo nukrypęs paskui Adoniją, o su Saliamonu neėjo išvieno, — Joabas nubėgo į Viešpaties šėtrą ir nusitvėrė altoriaus rago. ²⁹ Tuomet buvo pranešta karaliui Saliamonui, kad Joabas nubėgęs į Viešpaties šėtrą ir esąs prie altoriaus. O Saliamonas siuntė Jojados sunų Banają, sakydamas: Eik, užmušk jį. ³⁰ Banajas atė-

Jis mato naują pasikėsimą atimti sostą, imant moterystėn Abisagą, kuri bent skaitėsi mirusiojo karaliaus pačia; todėl šiuo žygiu Adonijas negali išvengti mirties. Plg. 2 Kar. 12, 8; 16, 22.

(26) Į Anatotą. Anatotas buvo kunigų miestas į šiaurę nuo Jeruzalės. — Nešiojai Viešpaties... Vž. 1 Kron. 15, 11; 2 Kar. 15, 24. — Pakėlei visus vargus... Abiataras buvo su Dovidu nuo tos dienos, kurioje, liepiant Sauliui, buvo už-

mušti Anatote kunigai. Vž. 1 Kar. 1, 7 ir k. — (27) Idant išsipildytų... Saliamonas išpildė, ką kitados buvo apskelbęs „Dievo žmogus“, kad vyriausiojo kunigo pareigos bus atimtos iš Hėlio šeimos ir atiduotos Eleazaro ainiams. Vž. 1 Kar. 2, 30... ir pašk.

(28) Atėjus tai žiniai. Ebr. t. čionai truputį skiriasi nuo Vulgatos: „Ir gandas pasiekė Joabą; nes Joabas buvo nukrypęs Adonijo pusėn, nors jis nebuvo nukrypęs

Banaías ad tabernaculum Domini, et dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar. Renuntiavit Banaías regi sermonem, dicens: Hæc locutus est Joab, et hæc respondit mihi. ³¹ Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est: et interfice eum, et sepeli, et amovebis sanguinem innocentem, qui effusus est a Joab, a me, et a domo patris mei. ³² Et reddet Dominus sanguinem ejus super caput ejus quia interfecit duos viros justos, melioresque se: et occidit eos gladio, patre meo David ignorante, Abner filium Ner principem militiæ Israel, et Amasam filium Jether principem exercitus Juda: ³³ et revertetur sanguis illorum in caput Joab, et in caput seminis ejus in sempiternum. David autem et semini ejus, et domui, et throno illius sit pax usque in æternum a Domino. ³⁴ Ascendit itaque Banaías filius Joiadæ, et aggressus eum interfecit: sepultusque est in domo sua in deserto. ³⁵ Et constituit rex Banaíam filium Joiadæ pro eo super exercitum, et Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar.

³⁶ Misit quoque rex, et vocavit Semei, dixitque ei: Ædifica tibi domum in Jerusalem, et habita ibi: et non egredieris inde huc atque illuc. ³⁷ Quacumque

jo prie Viešpaties šėtros ir jam tarė: Štai, ką sako karalius: Iš-eik. Tasai tarė: Neišėisiu, bet mir-siu čionai. Banajas pasakė tuos žodžius karaliui ir tarė: Joabas kalbėjo taip ir tai man atsakė.

³¹ O karalius jam tarė: Padaryk, kaip jis kalbėjo; užmušk jį ir palaidok; ir atitolinsi nekaltą kraują, kurs Joabo išlietas, nuo manęs ir nuo mano tėvo namų.

³² Viešpats sugrąžins jo kraują ant jo galvos, nes jis užmušė du teisingu vyrų, geresniu už save, ir nužudė juodu kalaviju, mano tėvui Dovidui nežinant, Izraelio kariuomenės viršininką Nėro sunų Abnerį ir Judo kariuomenės viršininką Jėterio sunų Amasą; ³³ ir įdėvių kraują kris ant Joabo galvos ir ant jo ainijos galvos per amžius. Dovidui gi, jo ainijai, jo namams ir jo sostui teesie ramybė nuo Viešpaties per amžius.

³⁴ Taigi, Jojados suns Banajas nuėjo ir užpuolęs jį užmušė; ir jis liko palaidotas savo namuose tyrumoje. ³⁵ Tuomet karalius pastatė užuot jo ant kariuomenės Jojados sunų Banają ir užuot Abiataro paskyrė kunigą Sadoką.

³⁶ Karalius siuntė ir pasišaukė taipogi Semėjį ir jam tarė: Pasistatyk sau namus Jeruzalėje ir gyvenk tenai; išten tu neišeisi nei vienon, nei kiton pu-

Abshalomo pusėn.— (31) *Padaryk, kaip jis kalbėjo.* Nubėgimas prie altoriaus negalėjo apsaugoti Joabo nuo mirties, nes įstatyme buvo liepta tą, kurs buvo užmušęs žmogų tyčiomis ir patykojęs, atitraukti nuo Viešpaties altoriaus ir nužudyti (vz. Iš. 21, 14); Joabas kaip tik tuo budu ir buvo prasikaltęs. — (32) *Nes jis užmušė...* Vz. 2 Kar. 3, 27; 20, 10. — (34) *Tyrumoje.* Rasi Judo tyrumoje, į pietus ir pietryčius

nuo Jeruzalės. — (35) *Sadoką.* Rasi nuo jo gavo savo vardą paskiaus atsiradusi Sadukiejų sėkta.

(36) *Pasistatyk sau namus...* Iki tam laikui Semėjis gyveno Bahurime. Vz. 2 Kar. 15, 5; 19, 16. Liepdamas jam apsigyventi Jeruzalėje, karalius norėjo padaryti jį netaip pavojuingą sau, o apsirėiskus jo atkaklumui, tuojau nubausti. Vz. aug. 9. e.— (37) *Tavo gi kraują kris...*

autem die egressus fueris, et transieris Torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum. ³⁸ Dixitque Semei regi: Bonus sermo: sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem diebus multis. ³⁹ Factum est autem post annos tres ut fugerent servi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth: nuntiatumque est Semei quod servi ejusissent in Geth. ⁴⁰ Et surrexit Semei, et stravit asinum suum: ivitque ad Achis in Geth ad requirendum servos suos, et adduxit eos de Geth. ⁴¹ Nuntiatum est autem Salomoni quod isset Semei in Geth de Jerusalem, et rediisset. ⁴² Et mittens vocavit eum, dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum, et prædixi tibi: Quacumque die egressus, ieris huc et illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi: Bonus sermo, quem audiui. ⁴³ Quare ergo non custodisti jusjurandum Domini, et præceptum quod præceperam tibi? ⁴⁴ Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne malum, cujus tibi conscius est cor tuum, quod fecisti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum. ⁴⁵ Et rex Salomon benedictus, et thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum. ⁴⁶ Jus-

sén. ³⁷ Kurią gi dieną busi išėjęs ir pereisi per Kėdrono upelį, žinok, kad busi užmuštas; tavo kraujas kris ant tavo galvos. ³⁸ Semėjis atsakė karaliui: Tas pasakymas geras; kaip mano ponas karalius kalbėjo, taip tavo tarnas darys. Taigi, Semėjis gyveno daug dienų Jeruzalėje. ³⁹ Atsitiko gi po trejų metų, kad Semėjo vergai pabėgo pas Gėto karalių Maachos sūnų Achį, ir buvo pranešta Semėjui, kad jo tarnai nuėję į Gėtą. ⁴⁰ Tuomet Semėjis atsikėlė, pasibalnojo savo asilą, nuvyko pas Achį į Gėtą savo vergų sujieškotų ir juos atsivedė iš Gėto. ⁴¹ Kuomet gi buvo pranešta Saliamonui, kad Semėjis buvęs nuėjęs iš Jeruzalės į Gėtą ir sugrįžęs, ⁴² jis nusiuntęs pasišaukė jį ir jam tarė: Argi aš tau neprisiekiau per Viešpatį ir tau neapskelbiau išanksto: Kurią tik dieną išėjęs eisi ar šen, ar ten, žinok, jog tu mirsi? Ir tu man atsakei: Geras tas pasakymas, kurį girdėjau. ⁴³ Kodėl tat nesilaikėi Viešpaties prisiekos ir įsakymo, kurį tau buvau davęs? ⁴⁴ Karalius dar tarė Semėjui: Tu žinai visą piktenybę, kurios tavo širdis jaučiasi esanti kalta, kurią padarei mano tėvui Dovidui; Viešpats sugražino tavo piktenybę ant tavo galvos. ⁴⁵ O Karalius Saliamonas teesie pašlovintas ir Dovidą sostas testovai tvirtai Viešpaties akyvaizdoje per amžius. ⁴⁶ Taigi, karalius da-

Tu pats busi kaltas savo mirties. — (38) *Tas pasakymas geras.* Semėjis laukė didesnės bausmės; todėl jis mielu uoru apsiima pildyti karaliaus paliepimą. — (39) *Pas Gėto karalių...* Plg. 1 Kar. 21, 10; 27, 2. — (42) *Argi aš tau neprisiekiau...* Tikriaus anot ebr. t.: Argi aš tavęs ne-

prisiekdžiau per Viešpatį. — (43) *Viešpaties prisiekos:* Viešpaties vardu padarytos prisiekos.

3, 1—4, 31. Pasakojimas apie laimingą Saliamono viešpatavimą prasideda paminėjimu Viešpaties jam suteiktos didžios

sit itaque rex Banaiæ filio Joia-
dæ: qui egressus, percussit eum,
et mortuus est.

vė paliepiamą Jojados sunui Ba-
najui, kurs išėjo, užmušė jį, ir
jis mirė.

2. Laimingas Saliamono viešpatavimas iki nupuolimui. 1) Dievas apdovanoja Sallamoną išmintimi ir kitomis malonėmis.

Caput III. ¹ Confirmatum est
igitur regnum in manu Salomo-
nis, et affinitate conjunctus est
Pharaoni regi Ægypti: accepit
namque filiam ejus, et adduxit
in civitatem David, donec com-
pleret ædificans domum suam,
et domum Domini, et murum
Jerusalem per circuitum.

² Attamen populus immola-
bat in excelsis: non enim ædi-
ficatum erat templum nomini
Domini usque in diem illum. ³
Dilexit autem Salomon Domi-
num, ambulans in præceptis Da-
vid patris sui, excepto quod in
excelsis immolabat, et accende-
bat thymiana.

⁴ Abiit itaque in Gabaon, ut
immolaret ibi: illud quippe erat

3. perskyrimas. ¹ Taigi, su-
tvirtėjus karalystei Saliamono
rankose, jis susirišo gentystę su
Aigypso karaliumi Paraonu, nes
jie ėmė jo dukterį ir atsivedė
į Dovidą miestą, kolei nepabai-
gė statyti savo namų, Viešpa-
ties namų ir muro aplink Jeru-
salę.

² Tauta tečiaus aukodavo ant
augštų vietų, nes iki tai dienai
dar nebuvo pastatyta šventyk-
la Viešpaties vardui. ³ Bet Sa-
liamonas mylėjo Viešpatį, elg-
damos pagal savo tėvo Dovidą
įsakymus, atskyrus tik tai, kad
aukojo ir degino smilkalus ant
augštumų.

⁴ Taigi, jis nuėjo į Gabao-
ną, kad tenai aukotu, nes tai

išminties ir kitų malonių. Saliamonui
padarius gausiausias aukas ant Gabaono
augštumos, apsireiškia Viešpats ir jam
žada išmintį, turtus ir garbę (3, 1-15).
Saliamono išmintis pasirodo visiems ginče
dviejų motinų apie kūdikį (3, 16-28). To-
liau minimi žymiausi Saliamono valdi-
ninkai, turtingumas ir giriama jo išmintis
(4, 1-34).

(3, 1) *Sutvirtėjus karalystei...* Prie to
sutvirtėjimo daug prisidėjo aug. aprašy-
tas priešininkų nubaudimas. — *Jis susi-
rišo...* Susigiminiavimas su galingiausiu
kaimynų turėjo sustiprinti Saliamono ka-
ralystę visų kitų tautų akyse. — *Para-
onu.* Plg. Prad. 12, 15. Spėjama, kad
tai buvęs paskutinis iš XXI dinastijos Ai-
gypso karalius Psusennas. — *Jo dukterį...*
Moterystę su Aigypietėmis nebuvo Izra-
ėlitams uždrausta įstatymu (plg. Iš. 34,
16). Parono duktė, ištekdama už Sa-
liamono tikriausiai priėmė Izraėlio tikė-

jimą, bet ar ji pametė savo pagoniškus
papročius, apie tai reikia labai abejoti.
Plg. žem. 11, 1. 8. — *I Dovidą miestą:*
buvusį ant Siono kalno. Bažnyčia liko pa-
statyta ant Morijos kalno. — *Muro:* ku-
rį buvo pradėjęs Dovidas. Plg. 2 Kar. 5,
9; 2 Kron. 1, 1; 8, 11.

(2) *Aukodavo ant augštų vietų...* Mo-
zės įstatymu (Atk. 12, 4...) buvo įsakyta
Izraėlitams daryti aukas tik vienoje Die-
vo išrinktoje vietoje, bet kolei nebuvo pa-
statyta nuolatinė šventykla, tas įsakymas
nebuvo griežtai pildomas. Įvairiose vie-
tose, dažniausiai pašventintose Dievo ap-
reiškimu, atnašaudavo aukas pranašai, ku-
rie gaudavo tam tikrus Dievo įkvėpimus;
jų pavyzdį sekė ir tauta. — (3) *Atsky-
rus tik tai...* Saliamonas darė taip pat kaip
kiti, nors aukojimas ant augštumų, kad
ir nepasmerktas visai, visgi buvo priešin-
gas įstatymo dvasiai.

(4) *I Gabaoną.* Ebr. Gib'on, dabar El-

excelsus maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaone. ⁵ Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula quod vis ut dem tibi. ⁶ Et ait Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, et iustitia, et recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, et dedisti ei filium sedentem super thronum ejus, sicut est hodie. ⁷ Et nunc Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, et ignorans egressum, et introitum meum. ⁸ Et servus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari et supputari non potest præ multitudinem. ⁹ Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, et discernere inter bonum et malum: quis enim poterit judicare populum istum, populum tuum hunc multum?

¹⁰ Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset hujuscemodi rem. ¹¹ Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, et non petisti tibi dies multos, nec di-

buvo žymiausi augštuma. Jis atnašavo ant ano altoriaus Gabaone tukstantį gyvulių deginamajai aukai. ⁵ Tuomet Viešpats apsireiškė Saliamonui naktį sapne ir tarė: Prašyk, ko nori, kad tau duočiau. ⁶ O Saliamonas tarė: Tu padarei savo tarnui, mano tėvui Dovidui, didžią mielaširdystę, taip kaip jis vaikščiojo tavo akylaisiais tiesoje ir teisybėje ir turėjo tau tikrą širdį; tu jam užlaikei didžią mielaširdystę ir davei jam sunų, kurs sėdi ant jo sosto, kaip šiandien yra. ⁷ Taigi, dabar, Viešpatie Dieve, tu padarei karaliui savo tarną užuot mano tėvo Dovidą; aš gi esu mažas vaikas ir nežinau savo išėjimo ir įėjimo; ⁸ ir tavo tarnas yra tarp tautos, kurią išsirinkai, begalo didžios tautos, kurios dėl daugybės negalima nei suskaičiuoti, nei sužinoti. ⁹ Duok tat tavo tarnui mokslą širdį, kad galėtu teisti tavo tautą ir atskirti, kas gera ir kas pikta; nes kas galės teisti šitą tautą, tą tavo taip skaitlingą tautą?

¹⁰ Taigi, Viešpačiui patiko tie žodžiai, kad Saliamonas prašė tokio dalyko. ¹¹ Ir Viešpats tarė Saliamonui: Kadangi tu prašei šito dalyko ir nepraei sau nei ilgo amžio, nei turtų arba

Džib, į šiaurvakarius nuo Jeruzalės. Gabaonas vadinamas žymiausia augštuma, nes čionai tebebuvo senoji sandoros šėtra ir deginamųjų aukų altorius, nors sandoros skrynias jau Dovid laikais liko atgabenta Jeruzalėn (plg. 1 Kron. 16, 39, 40; 2 Kron. 1, 3). — (5) *Viešpats apsireiškė...* kaip kitados Abraomui, Jokubui ir k. Plg. Prad. 15, 1; 28, 12 ir k. Tuo savo apsireiškimu užvadavo sandoros skrynios stoką Gabaone. — (7) *Mažas vaikas*. Paprasta yperbolė, kuria čionai Saliamonas išreiškia, kad jis dar

tebėra jaunas ir neturi reikalingo prityrimo. — *Nežinau savo išėjimo...* nežinau, kaip turiu elgties. — (8) *Kurios dėl daugybės...* Kita yperbolė, nurodanti labai didelį skaitlių, o drang išreiškianti, kad Dievo pažadėjimas tame dalyke buvo išsipildęs (Plg. Prad. 13, 16). — (9) *Teisti*. Tai viena svarbiausių ir didžiausių karaliaus pareigų.

(11) *Savo neprietelių gyvybės*: Kad visi neprieteliai pražutu (Plg. 1 Kron. 11, 14...). — (12) *Pirm tavęs nebuvo*

vitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium: ¹² ecce feci tibi secundum sermones tuos, et dedi tibi cor sapiens et intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. ¹³ Sed et hæc, quæ non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, et gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro diebus. ¹⁴ Si autem ambulaveris in viis meis, et custodieris præcepta mea, et mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos. ¹⁵ Igitur evigilavit Salomon, et intellexit quod esset somnium: cumque venisset Jerusalem, stetit coram arca fœderis Domini, et obtulit holocausta, et fecit victimas pacificas, et grande convivium universis famulis suis.

¹⁶ Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo, ¹⁷ quarum una ait: Obsecro, mi domine: ego et mulier hæc habitabamus in domo una, et peperī apud eam in cubiculo. ¹⁸ Tertia autem die postquam ego peperī, peperit et hæc: et eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus. ¹⁹ Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte: dormiens quippe oppressit eum. ²⁰ Et consurgens intempestæ noctis silentio,

savo neprietelių gyvybės, bet prašei sau išminties atskirti, kas teisinga, ¹² štai, aš tau padariau pagal tavo žodžius ir daviau tau išmintingą ir išmanančią širdį, taip kad pirm tavęs nebuvo neivieno į tavo panašaus ir nekils po tavęs. ¹³ Bet ir tai, ko neprašei, tau daviau, butent turtą ir garbės, kad neivieno nebūtų tau lygaus tarp visų karalių praeitais laikais. ¹⁴ O jei vaikščiosi mano keliais ir sergėsi mano įsakymus ir paliepi mus, kaip vaikščiojo tavo tėvas, suteiksiu tau ilgą amžį. ¹⁵ Tuomet Saliamonas pabudo ir suprato, kad tai sapnas, o atėjęs Jeruzalėn, atsistojo ties Viešpaties sandoros skrynia, atnašavo deginamasias aukas ir dėkojimo aukas ir padarė didį pokilį visiems savo tarnams.

¹⁶ Tuomet atėjo pas karalių dvi moteriški paleistuvi ir stojosi jo akyvaizdon. ¹⁷ Viena jų dviejų tarė: Meldžiamasis, mano pone; aš ir šita moteriškė gyvenova vienuose namuose ir aš pagimdžiau pas ją kambaryje kūdikį; ¹⁸ trečią gi dieną po to, kaip aš pagimdžiau, pagimdė ir ji, ir buvova draug, ir nieko kito nebuvo draug su mudviem namuose, atskyrus mudvi. ¹⁹ Šitos gi moteriškės sunus mirė nakčia, nes miegodama nugulė jį. ²⁰ Ir atsikėlus vidurnakčio ty-

neivieno... Saliamonas gavo iš Dievo religijinę išmintį, (kurios vertybė giriama Išm. 7, 9. 10), doringę ir politiškąją (Išm. 7, 22...) ir galop prigimtają išmintį (Išm. 7, 17). Stebėtinai suvienijęs savyje tą trejųpą išmintį Saliamonas niekeno nebuvo perviršintas S. Į., nors Mozė ir Pranašai turėjo gilesnę dieviškąją išmintį, o N. Į. apsiroiskė pati amžinoji Išmintis ir

daugiau mums suteikė savo šviesos negu S. Į. — (13) *Neivieno nebūtų tau lygaus...* tarp teisėjų ir Izraelio karalių. — (14) *Suteiksiu tau ilgą amžį.* Tas pažadėjimas negalėjo išsipildyti, nes Saliamonas neišpildė pastatytos sąlygos. — (15) *Kad tai sapnas:* kad Viespats buvo jam apsiroiskęs sapne ir suteikęs tikrą regėjimą. — *Didį pokilį:* iš dėkojimo aukų.

tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, et collocavit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo. ²¹ Cumque surrexissem mane ut darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse meum quem genueram. ²² Responditque altera mulier: Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege.

²³ Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, et filius tuus mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. ²⁴ Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege, ²⁵ Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. ²⁶ Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem: (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo) Obsecro domine, date illi infantem vivum, et nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur. ²⁷ Respondit rex, et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur: hæc est enim mater ejus. ²⁸ Audivit itaque omnis Israel judicium quod judicasset rex, et timue-

lumoje, ėmė mano sunų iš tavo miegančios tarnaitės pašonės ir padėjo savo prieglobstin; savo gi sunų, kurs buvo miręs, padėjo mano prieglobstin. ²¹ Kuomet atsikėliau rytmetį savo sunaus žindytų, pasirodė, kad jis buvo miręs; apžiūrėjus jį rupestingiaus dienos šviesoje, pažinau, kad tai ne manasis, kurį buvau pagimdžiusi. ²² Kita gi moteriškė atsakė: Ne taip yra, kaip sakai, bet tavo sunus mirė, o manasis gyvas. Bet ana priešingai kalbėjo: Tu meluoji, nes manasis gyvas, o tavo sunus mirė. Taip jiedvi ginčijosi karaliaus akyvaizdoje.

²³ Tuomet karalius tarė: Šita sako: Mano sunus gyvas, o tavo sunus mirė; o šita atsako: Ne, tavo sunus mirė, o manasis gyvas. ²⁴ Taigi, karalius tarė: Atneškite man kalaviją. O kuomet atnešta kalaviją pas karalių, ²⁵ jis tarė: Padalinkite gyvąjį vaiką į dvi pusi ir duokite vieną pusę vienai, o kitą pusę kitai. ²⁶ Tuomet moteriškė, kurios sunus buvo gyvas, tarė karaliui, (nes jos širdyje pakilo gailestis dėlei jos sunaus): Meldžiamasis pone, duokite jai kudių gyvą ir jo neužmuškite. O ana priešingai sakė: Tenebuna nei man, nei tau, bet tebuna padalintas. ²⁷ Tuomet karalius atsiliepė ir tarė: Duokite šitai kudių gyvą ir tenebuna užmuštas, nes ji jo motina. ²⁸ Taigi, visas Izraelis išgirdo nutarimą, kurį buvo padaręs karalius, ir

Plg. Kun. 7, 11-21.

(18) *Nieko kito nebuvo...* Todėl nebuvo jokio liudytojo, kurs padėtų sužinoti tiesą. — (26) *Duokite jai kudių gyvą...*

Saliamono išmintis apsireiškė tame, kad jis davė progą atsiliepti prigimties balsui tikrosios motinos širdyje.

runt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

Caput IV. ¹ Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel: ² et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis: ³ Elihoreph, et Ahia filii Sisa scribæ: Josaphat filius Ahilud a commentariis: ⁴ Banaias filius Joiadæ super exercitum: Sadoc autem, et Abiathar sacerdotes. ⁵ Azarias filius Nathan super eos qui assistebant regi: Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis: ⁶ et Ahisar præpositus domus: et Adoniram filius Abda super tributa.

⁷ Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui præbebant annonam regi et domui ejus: per singulos enim menses in anno, singuli necessaria ministrabant. ⁸ Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim. ⁹ Bendecar, in Macces, et in Salebim, et in Bethsames, et in Elon, et in Bethanan. ¹⁰ Benhesed in Aruboth: ipsius erat Socho, et omnis terra Ephraim. ¹¹ Benabinadab, cujus omnis Nephath Dor. Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem. ¹² Bana filius Ahilud regebat Thanac et Mageddo, et

bijojsi karaliaus, matydam Dievo išmintį esant jame teismui daryti.

4 perskyrimas. ¹ Taigi, karalius Saliamonas karaliavo ant viso Izraelio. ² O štai kunigaikščiai, kokiuos jis turėjo: Kunigo Sadoko sunus Azarijas; ³ Sisos sunudu Elihorėfas ir Ahia raštininkai, Ahiludo sunus Jozapatas metraščių vedėjas, ⁴ Joados sunus Banajas kariuomenės viršininkas, Sadokas gi ir Abiataras kunigai. ⁵ Natano sunus Azarijas buvo ant tų, kurie visuomet buvo prie karaliaus; Natano sunus Zabudas, kunigas, buvo karaliaus prietelis; ⁶ Ahisaras namų viršininkas, ir Abdos sunus Adoniramas mokesčių prižiūrėtojas.

⁷ Saliamonas turėjo taipogi dvyliką viršininkų ant viso Izraelio, kurie aprupindavo miestu karalių ir jo namus, nes kiekvienas pristatydavo per vieną mėnesį metuose, kas buvo reikalinga. ⁸ Ir štai jų vardai: Benhuras Efraimo kalnuose; ⁹ Bendekaras Makėse, Salebime, Betsame, Elone ir Bėtaname; ¹⁰ Benhesėdas Arubote; po juo buvo Sochas ir visa Eferio žemė; ¹¹ Benabinadabas, kurio buvo Nėfatdoras; jis turėjo moterimi Saliamono dukterį Tafėtę. ¹² Ahiludo sunus Bana valdė Tanaką,

(4, 2) *Kunigo Sadoko sunus Azarijas.* Elbr. t. galima išversti taip: Sadoko sunus Azarijas kunigas. Jis rasi buvo artimiausis Saliamono patarėjas. — (3) *Sisos.* Spėjama, kad kitose vietose jis pavadintas Šerajas, Siva ir Susa. Plg. 2 Kar. 8, 17; 20, 25; 1 Kron. 19, 16. — *Jozapatas.* Plg. 1 Kron. 18, 15. — (4) *Banajas.* Vž. aug. 1, 32. — *Abiataras.* Jam buvo likęs tik vyriausiojo kunigo

vardas. Vž. 2, 27, 35. — (5) *Natano.* Jis rasi buvo Dovidio sunus (2 Kar. 5, 14). — *Karaliaus prietelis.* Plg. 2 Kar. 8, 18.

(8) *Benhuras,* t. y. Huro sunus. Taipogi ir tol. keletu viršininkų užrašyti tik tėvų vardai. Ne visos čionai minimų viršininkų vietos tebėra žinomos; tečiaus jų dauguma buvo išvardinta Jozuės knygoje. — (11) *Nėfatdoras:* Doro kraštas. Plg. Joz. 12, 23; 16, 11. — (13) *Jairo*

universam Bethsan, quæ est iuxta Sarthana subter Jezrahel, a Bethsan usque Abelmehulæ regione Jecmaan. ¹³ Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manasse in Galaad, ipse præerat in omni regione Argob, quæ est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant seras æreas. ¹⁴ Ahinadab filius Addo præerat in Manaim. ¹⁵ Achimaas in Nephthali: sed et ipse habebat Basemath filiam Salomonis in conjugio. ¹⁶ Baana filius Husi, in Aser, et in Baloth. ¹⁷ Josaphat filius Pharue, in Issachar. ¹⁸ Semei filius Ela, in Benjamin. ¹⁹ Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi et Og regis Basan, super omnia quæ erant in illa terra.

²⁰ Juda et Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine: comedentes, et bibentes, atque lætantes.

²¹ Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine terræ Philisthiim usque ad terminum Ægypti: offerentium sibi munera, et servientium ei cunctis diebus vitæ ejus.

²² Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori similæ, et sexaginta cori farinæ, ²³ decem boves pingues, et viginti boves pascuales, et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, at-

Magėdą ir visą Bėtsaną, esanti greta Sartanos žemiaus Jezraėlio, nuo Bėtsano iki Abėlmėhulai ties Jekmaan; ¹³ Bengaberis Ramot-Galaade; po juo buvo Manaso sunaus Jairo Avotas Galaade; jis buvo viršininkas viso Argobo krašto. esančio Basane, šešiųdešimtų didelių ir apmurytų miestų, turėjusių varinius užkaiščius. ¹⁴ Addo sunus Ahinadabas buvo viršininkas Manaim; ¹⁵ Achimaas Neftalyje; taipogi ir jis turėjo moterimi Saliamono dukterį Basematą; ¹⁶ Husio sunus Baana buvo Asere ir Balote; ¹⁷ Paruės sunus Jozapatas Isakare; ¹⁸ Elos sunus Semėjis Benjamine; ¹⁹ Urio sunus Gaberis Galaado žemėje, Amoriečių karaliaus Sehon ir Basano karaliaus Ogo krašte, ant viso, kas buvo toje žemėje.

²⁰ Judas ir Izraėlis buvo nesuskaitomi kaip jūros smilčių daugybė; jie valgė ir gėrė ir linksminosi.

²¹ Saliamonas turėjo savo valdžioje visas karalystes nuo Pilistymų žemės upės iki Aigypso ribai, kurios jam duodavo dovanų ir jam tarnavo per visas jo gyvenimo dienas. ²² Saliamono gi išlaikymui reikėjo kasdien trijų dešimtų saikų smulkių miltų, šešių dešimtų saikų paprastų miltų, ²³ dešimties penėtų jaučių, dvidešimties jaučių nuo ganyklos ir šimto avių, neskaitant gaunamų iš me-

Avotas: Jairo miestai. Vz. Atk. 3, 4; Teis. 10, 4.

(20) Jie valgė... naudojami visais ramybės patogumais.

(21) Nuo Pilistymų... Tikriaus pagal ebr. t.: nuo upės (t. y. nuo Euprato) iki Pilistymų kraštui ir iki Aigypso ribai. — (22) Saliamono gi išlaikymui; jo šeimy-

nos ir visų jo tarnų. — Saiky. Ebr. kor (kitur *chomer*) lygus 393 litrams. Apskaičiuota, kad minimo čionai maisto galėjo užtekti 14.000 žmonių. Tas skaitlius neišrodo per daug didelis, atsimenant ypač daugybę Saliamono pačių, nes pvd. prie Persų karalių rumų priderėdavo lig 15.000 ypatų. — (23) Stumbrų. Ebr. *jachmur*

que bubalorum, et avium altitium. ²⁴ Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen, a Thaphsa usque ad Gazan, et cunctos reges illarum regionum: et habebat pacem ex omni parte in circuitu. ²⁵ Habibatque Juda, et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua, et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee cunctis diebus Salomonis. ²⁶ Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, et duodecim millia equestrium. ²⁷ Nutriebantque eos supradicti regis præfecti: sed et necessaria mensæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore suo. ²⁸ Hordeum quoque, et paleas equorum, et jumentorum deferebant in locum ubi erat rex, juxta constitutum sibi.

²⁹ Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, et latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in littore maris. ³⁰ Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et Ægyptiorum, ³¹ et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezrahita, et Heman, et Chalcol, et Dorda filiis Mahol: et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. ³² Locutus est quoque Salomon tria

džioklės briedžių, stirnų, stumbrų ir penėtų paukščių. ²⁴ Nes jis viešpatavo ant viso krašto, kurs yra anapus upės, nuo Tafsos iki Gazai, ir ant visų anų kraštų karalių; ir jis turėjo ramybę iš visų pusių aplinkui. ²⁵ Judas ir Izraelis gyveno be jokios baimės, kiekvienas po savo vynuogynu ir po savo figynu nuo Dano iki Bersabėjai per visas Saliamono dienas. ²⁶ Saliamonas turėjo keturias dešimtis tukstančių prakartų važinėjamiesiems arkliams ir dvyliką tukstančių jojamiems. ²⁷ Pašarojiems pristatydavo viršminėtieji karaliaus viršininkai; bet ir kas buvo reikalinga karaliaus Saliamono stalui, jie suteikdavo savu laiku su didžiausiu rūpesčiu. ²⁸ Taipogi miežių ir šiaudų arkliams ir galvijams atgabendavo į tą vietą, kame buvo karalius, kaip jiems buvo įsakyta.

²⁹ Dievas davė Saliamonui taipogi išminties ir labai daug protingumo ir širdies platybę tokią kaip smilčių, kurios yra ant jūros kranto. ³⁰ Saliamono išmintis perviršėjo visų Rytiečių ir Aigyptiečių išmintį, ³¹ ir jis buvo išmintingesnis už visus žmones, išmintingesnis už Ezrahitą, Etaną ir už Maholio sunus Emaną, Kalkolį ir Dordą, ir buvo garsus pas visas tautas aplinkui. ³² Saliamonas sudėjo taipogi tris tukstančius patarlių, o jo gie-

Ebr. *jachmur* vadinasi viena iš antilopų rūšių. — (24) *Upės*: Euprato. — *Tafsos*. Ebr. *Thifsach*, graikų *Thapsacus* ant dešinio Euprato upės kranto. — (26) *Keturias dešimtis...* Ta skaitlinė išrodo per daug didelę, nes 2 Kron. 9, 25 randame tik 4000 arklių, o 3 Kar. 10, 26 pasakyta, kad Saliamonas turėjęs 1400 kariškų vežimų. — (27) *Viršminėtieji...* Vž. aug. 7... eil. — (28) *Galvijams*. Ebr. ž.

rekhes reiškia greituosius, t. y. jojamus arklius.

(29) *Dievas davė*: kaip buvožadėjęs. — *Širdies platybė*. Širdis čionai, kaip ir daugelyje kitų šv. Rašto vietų, reiškia proto gabumus. — (30) *Rytiečių*. Ebr. t. Rytų sunų, t. y. Kaldėjiečių ir Arabų. — *Etaną...* *Emaną*. Tuodu buvo tikriausiai lėvitai ir kaikurių psalmių autoriai. Plg. 1 Kron. 15, 19; Ps. 97. 89. — (32) *Pa-*

millia parabolas: et fuerunt carmina ejus quinque et mille. ³³ Et disputavit super lignis a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete: et disseruit de jumentis, et volucris, et reptilibus, et piscibus. ³⁴ Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terræ, qui audiebant sapientiam ejus.

smių buvo tukstantis ir penkios. ³³ Jis kalbėjo apie medžius, pradedant nuo kėdro, esančio ant Libano, iki ysopui, kurs išlenda iš sienos; jis kalbėjo ir apie galvijus, ir paukščius, ir slankiojančius, ir žuvis. ³⁴ Iš visų tautų ateidavo žmonių pasiklausytų Saliamono išminties ir nuo visų žemės karalių, kurie klausėsi jo išminties.

2) Saliamono išminties ir turtingumo apsiareiškimai. a) Bažnyčios ir karališkųjų rūmų pastatymas.

Caput V. ¹ Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. ² Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: ³ Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non poterit ædificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminencia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus. ⁴ Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: et non est satan, neque occursus malus. ⁵ Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est

5. perskyrimas. ¹ Taipogi Tyro karalius Hirasas siuntė savo tarnus pas Saliamoną, nes jis išgirdo, kad jį patepta karaliumi užuot jo tėvo; Hirasas gi buvo visą laiką Dovidio prietelis. ² O Saliamonas siuntė pas Hiramą ir sakydino: ³ Tu žinai mano tėvo Dovidio valią, ir jogei jis negalėjo pastatyti savo Viešpaties Dievo vardui namų dėlėi grasančių karių aplinkui, kolėi Viešpats jų nepadavė po jo kojų padu. ⁴ Dabar gi Viešpats, mano Dievas, davė man atilsį aplinkui, ir nebėra priešininko, nei nelabojo gaisto. ⁵ Todėl manau pastatyti Viešpaties, mano Dievo, vardui bažnyčią, kaip Viešpats yra kalbėjęs mano tė-

tarlių. Žymiausias Saliamono patarlės užsiliko tikriausiai Patarlių knygoje; daugelis gi jų visai žuvo.— *Giesmių*. Tarp tų Saliamono giesmių buvo Giesmių giesmė, psalmės 71 ir 126.—*Nuo kėdro...* Kėdras gražiausias medis, ysopas menkas žolynas.

5, 1—7, 51. Dievo suteiktoji Saliamonui išmintis apsiareiskė ypatingu būdu jo statymuose. Saliamonui prašant, Tyro karalius Hirasas duoda geriausių medžių bažnyčiai statyti ir atsiunčia darbininkų

(5, 1-18). Ketvirtais savo karaliavimo metais Saliamonas pradeda statyti bažnyčią ir užbaigia visas jos dalis vienuoliktais (6, 1-38). Be to jis pasistato sau rūmų (7, 1-12) ir galop padirbina visokių rąkandų bažnyčios reikams (7, 13-51).

(5, 1) *Hirasas siuntė savo tarnus: kad pasveikintu ką tik apėmusį karaliaus sostą Saliamoną — Dovidio prietelis*. Vž. 2 Kar. 5, 11; 1 Kron. 14, 1; 22, 4; 2 Kron. 2, 3. — (3) *Dovidio valią...* Vž. 2 Kar. 7, 1 ir t.; 1 Kron. 22, 8; 28, 3. — (4)

Dominus David patri meo, dicens: Filius tuus, quem dabo pro te super solium tuum, ipse ædificabit domum nomini meo. ⁶ Præcipe igitur ut prædicant mihi servi tui cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna cædere sicut Sidonii. ⁷ Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est valde, et ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum. ⁸ Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæcumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis. ⁹ Servi mei deponent ea de Libano ad mare: et ego componam ea in ratibus in mari usque ad locum, quem significaveris mihi; et applicabo ea ibi, et tu tolles ea: præbebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meæ. ¹⁰ Itaque Hiram dabit Salomoni ligna cedrina, et ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus. ¹¹ Salomon autem præbebat Hiram coros tritici, viginti millia, in cibum domui ejus, et viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.

vui Dovidui, kada saké: Tavo sunus, kurį duosiu užuot tavęs ant tavo sosto, jis pastatys mano vardui namus. ⁶ Taigi, įsakyk, kad tavo tarnai pakirstu man kėdrų nuo Libano, ir mano tarnai tebuna su tavo tarnais; tavo gi tarnų užmokesnį aš tau duosiu, kokio tik reikalaus, nes tu žinai, kaip mano tautoje nėra žmogaus taip mokačio kirsti medžius, kaip Sidoniečiai. ⁷ Hiras, išgirdęs Saliamono žodžius, labai apsidžiaugė ir tarė: Pašlovintas teesie šiandien Viešpats Dievas, kurs davė Dovidui išmintingiausį sunų ant šitos skaitlingos tautos. ⁸ Ir Hiras siuntė pas Saliamoną, sakydamas: Aš girdėjau, ką tik man sakydinai; aš išpildysiu visą tavo norą apie kėdro ir eglės medžius. ⁹ Mano tarnai nugabens juos nuo Libano iki jurai; ant jūros aš sudėdinsiu juos į sielius iki tai vietai, kurią man pažymėsi, ir ten juos nuleisdinsiu, o tu juos pasiimsi; bet tu man suteiksi reikalingų dalykų, kad butu kuo maitinties mano namams. ¹⁰ Taigi, Hiras duodavo Saliamonui kėdro medžių ir eglės medžių, kiek tik jis norėjo. ¹¹ Saliamonas gi duodavo Hiramui jo namams maitinties dvidešimt tukstančių saikų kviečių ir dvidešimt saikų tyriausio aliejaus; tai Saliamonas duodavo Hira-

Priešininko. Ebr. ž. *šatan* reiškia priešininką. — (7) *Hiras, išgirdęs.* Vž. 2 Kron. 2, 11. — (8) *Eglės.* Ebr. ž. *b'roš* reiškia tikriausiai kyparisą. — (9) *Iki tai vietai:* iki Joppei. Vž. 2 Kron. 2, 16. — *Tu man suteiksi...* Penikioje buvo labai maža derlingos žemės; jos gyventojai vertėsi prekyba ir buvo geri amatininkai; javų maistui jie turėdavo pirkties

kitur; Palestina gi buvo labai derlingas kraštas. — (11) *Saikų.* Ebr. kor. Jis lygus 388,8 litr. — *Dvidešimts saikų.* 2 Kron. 2, 10 pasakyta 20,000 bath'ų, todėl 2000 kor'ų, nes vienas kor'as lygus 10 bath'ų; taippat ir LXX. Bet kadangi čionai kalbama apie tyriausį aliejų, kurs budavo išvarvinamas iš perspaustų uogų, o ne išspaudžiamas iš jų, todėl jo rasi

¹² Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: et erat pax inter Hiram et Salomonem, et percusserunt ambo fœdus.

¹³ Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio triginta millia virorum.

¹⁴ Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis: et Adoniram erat super hujusmodi indictione. ¹⁵ Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum qui onera portabant, et octoginta millia latomorum in monte: ¹⁶ absque præpositis qui præerant singulis operibus, numerum trium millium, et trecentorum præcipientium populo et his qui faciebant opus. ¹⁷ Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos: ¹⁸ quos dolaverunt camentarii Salomonis, et camentarii Hiram: porro Giblii præparaverunt ligna et lapides ad ædificandam domum.

Caput VI. ¹ Factum est ergo quadringentesimo et octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Ægypti, in anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salomonis su-

mui kas metai. ¹² Taipogi Viešpats davė Saliamonui išminties, kaip jam yra kalbėjęs, ir buvo santaika tarp Hiram ir Saliamono, ir juodu buvo padariusiu sandorą.

¹³ Karalius Saliamonas išrinko iš viso Izraelio darbininkų ir liepė paimti tris dešimtis tukstančių vyrų. ¹⁴ Tuos jis siųsdavo į Libaną pakarčiui po dešimtį tukstančių kas mėnuo, taip kad du mėnesių jie budavo savo namuose; o Adoniramas buvo tų paimtųjų užveizdas. ¹⁵ Be to Saliamonas turėjo septynias dešimtis tukstančių tokių, kurie nešiodavo naštas, ir aštuonias dešimtis tukstančių akmenų tašytojų kalnuose, ¹⁶ neskaitant užveizdų, buvusių viršininkais kiekvieno darbo, butent trijų tukstančių trijų šimtų, kurie duodavo įsakymus tautai ir dirbantiems darbą. ¹⁷ Karalius įsakė imti didelius akmenis, brangius akmenis bažnyčios pamatams ir tašyti juos ketvirtainiškai. ¹⁸ Juos tasė Saliamono akmenkaliai ir Hiram akmenkaliai; Giblilai gi rengė medžius ir akmenis namams statyti.

6. perskyrimas. ¹ Taigi, atsitiko, kad keturi šimtai aštuonias dešimtais metais po Izraelio sunų išėjimo iš Aigypto, ketvirtais Saliamono karaliavimo ant Izraelio metais, Zijo mėne-

buvo duodama nedaug, kitokio gi žymiai daugiaus. — (12) *Viešpats davė...* Vz. aug. 3, 12.

(13) *Liepė paimti.* Ebr. t. kalbama apie uždėtą lažą arba bandžiąvą. — (15) *Septynias dešimtis... aštuonias dešimtis...* Šitie darbininkai buvo paimti iš pavergtų Kananiečių. 2 Kron. 2. persk. minimi čionai darbininkai truputį kitaip padalinti. — *Kalnuose.* Spėjama, kad akmenis buvo imami iš Bedzėtos kalnelio. — (18)

Giblilai: gyventojai miesto Gebal Penikijoje.

(6, 1) *Keturi šimtai...* Metų paminėjimas nurodo paties atsitikimo svarbumą. Paprastai skaitoma, kad Saliamonas pradėjęs statyti bažnyčią 1017 m. pirm Kristaus gimimo. — *Zijo.* Ebr. živ. Paskiaus jis vadinosi *Ijar*. Yra tai pagal mūsų skaitliaviną pabaiga balandžio ir pradžią gegužės.

per Israel, ædificari cœpit domus Domino.

² Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, et viginti cubitos in latitudine, et triginta cubitos in altitudine. ³ Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi: et habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi. ⁴ Fecitque in templo fenestras obliquas. ⁵ Et ædificavit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi et oraculi, et fecit latera in circuitu. ⁶ Tabulatum, quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, et medium tabulatum sex cubitos latitudinis, et tertium tabulatum septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non hæ-

syje (yra tai antrasis mėnuo) imta statyti Viešpačiui namus.

² Karaliaus gi Šaliamono statomi Viešpačiui namai buvo šešiomis dešimtimis mastų ilgi, dvidešimčia mastų platus ir trimis dešimtimis mastų augšti. ³ O prieš bažnyčią buvo prieangis dvidešimčia mastų ilgas, tiek kiek bažnyčia turėjo platumo, ir buvo dešimčia mastų platus ties bažnyčios priešakiu. ⁴ Jis padarydino bažnyčioje įskipų langų. ⁵ Ant bažnyčios sienų jis pastatydino aplinkui paviečių, prie namų muro aplink bažnyčią ir žinyną, ir padarė šoninius butus aplinkui. ⁶ Apatinis pavietis buvo penkiais mastais platus, vidurinis pavietis šešiais mastais platus ir trečiasis pavietis buvo septyniais mastais platus. Rąstus gi aplink namus padėta iš oro pusės taip, kad jie nebuvo įleisti į bažnyčios mūrą. ⁷ Kuomet gi statyta na-

(2) *Namai*: šventoji bažnyčios dalis ir šventčiausioji. — *Mastų*. Ebrajų mastas buvo lygus 0,525 metro (beveik $\frac{3}{4}$ arš.). Paduodamomis čionai skaitlinėmis neapimta sienų storumo. — *Ilgi*: matuojant nuo rytų į vakarus. — *Platus*: nuo pietų į šiaurę. — (3) *Dvidešimčia mastų ilgas*: nuo pietų galo iki šiauriniams. Todėl prieangis buvo pačios bažnyčios prailginimas. 2 Kron. 3, 4 pasakyta, kad prieangis buvęs 120 mastų augštas. — (4) *Įskipų langų*. Kokie buvo tie langai, nevisai aišku; anot vienų jie turėję gana tankius krotelius, taip kad tik nedaug šviesos tegalėję įeiti pro juos į bažnyčios vidų; anot kitų, jie buvę platesni į vidų ir siauresni į oro pusę. Langai galėjo būti padaryti tik bažnyčios palubėje, nes žemiaus siena buvo apdengta paviečiais. Ar langai buvo iš visų bažnyčios pusių, taip pat nėra tikrų žinių. Sv. Jieronimas sako, kad jie buvę bažnyčios šonuose ir viena gale, nebuvę gi jų antrame gale, kame buvo pristatytas prieangis. — (5, 6) *Ant bažnyčios sienų...* Išilgai bažnyčios muro

prie abiejų jos šonų ir prie vieno galo pastatyta augštus paviečius (arba pašiuores), kurie susidėjo iš trijų augštų (gyvenimų). Viena paviečių siena buvo bažnyčios mūras. Ten kur ėjo aplink bažnyčią apatinis pavietis bažnyčios mūras buvo visustoriausis. Ties antruoju paviečiu tas mūras buvo jau visu mastu plonesnis, todėl ir pavietis galėjo būti vienu mastu platesnis, o ties trečiuoju dar mastu plonesnis, todėl dar platesnis buvo ir pavietis. Rąstai, kuriais atskirta viena pavietį nuo kito, ir ant kurių padėta paviečių asla, nebuvo įleisti į bažnyčios mūrą, bet tik padedami ant jos sienos užsikirtimų. — *Aplink bažnyčią*: šventąją bažnyčios dalį, kuri ebr. vadinasi *hekhal*. — *Ir žinyną*: šventčiausiąją bažnyčios dalį, kuri ebr. vadinasi *d'bir*. — *Šoninius butus*. Tie šoniniai butai, penkiais mastais augšti, padaryti bažnyčios paviečiuose, buvo paskirti bažnytiniais rakančiams sudėti, o taipogi gyventi kunigams. — (7) *Iš nutašytų ir...* Akmenis, kaip nurodo ebr. t., buvo tašomi ir

rerent muris templi. ⁷ Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est: et malleus, et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur. ⁸ Ostium lateris medii in parte erat domus dextræ: et per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, et a medio in tertium. ⁹ Et ædificavit domum, et consummavit eam: texit quoque domum laquearibus cedrinis. ¹⁰ Et ædificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, et operuit domum lignis cedrinis.

¹¹ Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens: ¹² Domus hæc, quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, et iudicia mea feceris, et custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum ad David patrem tuum. ¹³ Et habitabo in medio filiorum Israel, et non derelinquam populum meum Israel.

¹⁴ Igitur ædificavit Salomon domum, et consummavit eam. ¹⁵ Et ædificavit parietes domus intrinsecus, tabulatis cedrinis, a pavimento domus usque ad summitatem parietum, et usque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: et texit pavementum domus tabulis abiegnis. ¹⁶ Ædificavitque viginti

mus, jie buvo statomi iš nutašytų ir galutinai prirengtų akmenų. Plaktuko, kirvio ir jokio geležinio įrankio negirdėta namuose, kuomet jie buvo statomi. ⁸ Vidurinio šoninio buto anga buvo dešinėje namų šalyje, ir suktais laiptais buvo užeinama į vidurinį pavietį, o iš vidurinio į trečiąjį. ⁹ Taip jis pastatė namus ir pabaigė juos; jis apklodino namus kėdrinėmis lentomis. ¹⁰ Ant visų namų jis pastatydino pavietį penkiais mastais augšta, ir apklodino namus kėdriniaus medžiais.

¹¹ Tuomet Saliamonui pasigirdo Viešpaties žodžiai ir buvo pasakyta: ¹² Tu man statai šituos namus; jei tu vaikščiosi mano įsakymuose, ir pildysi mano nutarimus ir sergėsi visus mano paliepiamus, elgdamos pagal juos, aš tau patvirtinsiu savo žodžius, kuriuos kalbėjau tavo tėvui Dovidui; ¹³ ir gyvensiu Izraelio sūnų tarpe, ir neapleisiu mano tautos Izraelio.

¹⁴ Taigi, Saliamonas pastatė namus ir pabaigė juos. ¹⁵ Jis apvilko namų sienas kėdrinėmis lentomis; nuo namų aslos iki sienų viršui ir iki lubų jis apdengė viduje kėdriniaus medžiais, ir išklojo namų aslą eglinėmis lentomis. ¹⁶ Bažnyčios gilumoje jis pastatydino kėdrinę dvidešimties mastų sieną, nuo aslos

galutinai pritaikomi statymui kalnuose, teu iš kur juos imdavo; taip kad atgabenti į bažnyčios vietą jie reikėjo tikrai sudėti. — (8) *Vidurinio šoninio...* Įėjimas į paviečius buvo pietiniame šone, tikriausiai ties to šono viduriu. Iš vieno augšto kitan buvo lipama suktais laiptais. — (9) *Namūs:* pačią bažnyčią. — (10) *Pavietį penkiais...* Čionai kalbama apie tuos pačius paviečius pastatytus aplink bažnyčią,

kurių kiekvienas buvo penkiais mastais augštas, ir apie jų lubas bei dangtį.

(11) *Saliamonui pasigirdo:* dar nepabaigus statyti bažnyčios. Buvo tai Saliamonui padaršinimas iš dangaus. — (12) *Patvirtinsiu savo žodžius...* Vž. 2 Kar. 7, 16.

(15) *Eglinėmis.* Ebr. ž. b'roš reiškia tikriausiai kyparisą. — (16. 17) *Bažnyčios gilumoje...* Bažnyčia buvo padalinta

cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina, a pavimento usque ad superiora: et fecit interiorem domum oraculi in Sanctum sanctorum. ¹⁷ Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi. ¹⁸ Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas, et juncturas suas fabrefactas et cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete.

¹⁹ Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini. ²⁰ Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, et viginti cubitos latitudinis, et viginti cubitos altitudinis: et operuit illud atque vestivit auro purissimo: sed et altare vestivit cedro. ²¹ Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, et affixit laminas clavis aureis. ²² Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur: sed et totum altare oraculi texit auro.

²³ Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis. ²⁴ Quinque

iki viršui ir galinę žinyno dalį jis padarė švenčiausiąja vieta.

¹⁷ Pati gi bažnyčia prieš įėjimą į žinyną buvo keturiomis dešimtimis mastų ilga. ¹⁸ Viduje visi namai buvo aptraukti kėdro medžiu; jie turėjo tekinimų ir dailiai padarytų suleidimų ir išsikišančių išpaustymų; visa buvo apvilktą kėdrinėmis lentomis, ir akmens visai nebuvo galima matyti sienoje.

¹⁹ O žinyną padarė viduje namų, jų gilumoje, kad tenai pastatytu Viešpaties sandoros skrynją. ²⁰ Žinynas buvo dvidešimčia mastų ilgas, ir dvidešimčia mastų platus, ir dvidešimčia mastų aukštas; jį apdengta ir aptraukta tyriausiu auksu. Taipogi ir altorių jis apvilko kėdro medžiu. ²¹ Taippat namus prieš žinyną jis aptraukdino tyriausiu auksu ir prisagstė auksinėmis vynimis juostų. ²² Nieko nebuvo namuose, kas nebutu buvę aptraukta auksu; taipogi ir visą žinyno altorių jis aptraukdino auksu.

²³ Žinyne padarė iš alyvų medžio du kerubimu dešimčia mastų aukštą. ²⁴ Vienas kerubo spar-

skersine siena į dvi nelygi dalį; mažesnioji buvo dvidešimčia mastų ilga; ji vadinas žinynu (ebr. *d'bir*) arba švenčiausiąja vieta; didesnioji arčiaus durų buvo keturiomis dešimtimis mastų ilga; ji vadinasi paprastai bažnyčia (ebr. *hekhal*) arba šventąja vieta. — (18) *Jie turėjo...* Ebr. t. aiškiau: „Kėdro medis viduje namų turėjo išpaustytų kolokvintų ir pražydusių kvietkų“. Kolokvintais vadinas žolynas su didelėmis karčiomis uogomis, panašiomis į arbuzus. Išpaustyti žiedai rasi buvo lelijų.

(19) *O žinyną:* švenčiausiąją bažnyčios vietą. Ji buvo atskirta nuo pačios baž-

nyčios medine siena. — (20) *Dvidešimčia mastu aukštas.* Taigi, švenčiausioji vieta buvo dešimčia mastų žemesnė už šventąją bažnyčios dalį. — *Jį apdengta*, t. y. lentas, kuriomis buvo išklotas. Plg. 2 Kron. 3, 6. 8. — *Altorių:* smilkalų altorių, kurs buvo prie švenčiausios vietos durų. Plg. Iš. 30, 6; 40, 5. — (21) *Namus:* šventąją bažnyčios dalį. — *Ir prisagstė...* Ebr. t. ir ištiesė auksines grandines prieš žinyną. Tos grandinės buvo arba pagražinimui, arba jomis buvo uždaryta švenčiausioji vieta.

(23) *Du kerubimu.* Plg. Iš. 25, 18-22

cubitorum alae cherub una, et quinque cubitorum ala cherub altera: id est, decem cubitos habentes, ad summam alae unius usque ad alae alterius summitatem. ²⁵ Decem quoque cubitorum erat cherub secundus: in mensura pariter, et opus unum erat in duobus cherubim, ²⁶ id est, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, et similiter cherub secundus. ²⁷ Posuitque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas suas cherubim, et tangebant ala una parietem, et ala cherub secundi tangebant parietem alterum: alae autem alterae in media parte templi se invicem contingebant. ²⁸ Texit quoque cherubim auro.

²⁹ Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis et torno: et fecit in eis cherubim, et palmas, et picturas varias, quasi prominentes de pariete, et egredientes. ³⁰ Sed et pavementum domus texit auro intrinsecus et extrinsecus.

³¹ Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postesque angulorum quinque. ³² Et duo ostia de lignis olivarum: et sculpsit in eis picturam cherubim, et palmarum species, et anaglypha valde prominentia: et texit ea auro: et operuit tam cherubim quam palmas, et cetera, auro. ³³ Fecitque in introi-

nas buvo penkių mastų ir kitas kerubo sparnas buvo penkių mastų, tai yra, nuo vieno sparno galo iki antrojo sparno galui buvo iš viso dešimt mastų. ²⁵ Taipogi ir antrasis kerubas buvo dešimtys mastų; abiejų kerubimų buvo vienodas didumas ir toks pat darbas, ²⁶ tai yra vienas kerubas buvo dešimčia mastų augštas ir taip pat antras kerubas. ²⁷ Jis pastatė kerubimodu viduryje bažnyčios gilumos; abudu gi kerubimu turėjo savo sparnus ištiestus; vienas sparnas siekė sieną, ir antrojo kerubo sparnas siekė kitą sieną; kitu gi du sparnu siekė viduryje bažnyčios vienas kitą. ²⁸ Taipogi kerubimodu jis aptraukė auksu.

²⁹ Ir visas bažnyčios sienas jis pagražino visokiais drožiniais ir tekinimais, ir padarė ant jų kerubimų, palmių ir visokių raštų lyg-kad išsikišančių iš sienos ir išeinančių. ³⁰ Taipogi namų aslą jis aptraukdino auksu viduje ir lauke.

³¹ Žinyno įėjime jis padirbino iš alyvų medžio dureles ir penkiakampes staktas. ³² Du durų sparnu buvo iš alyvų medžio; ant jų jis liepė išdrožti kerubimų ir palmių paveikslų ir labai išsikišančių vaizdų, ir juos aptraukdino auksu; kaip kerubimus, taip palmes ir kitus jis aptraukdino auksu. ³³ Bažnyčios

— (27) *Jis pastatė...* Kerubimų veidai buvo atkreipti šventosios vietos pusėn.

(29) *Ir visokių raštų.* Ebr. t. minimi čionai kvietkų žiedai. — *Lyg-kad išsikišančių.* Ebr. t.: viduje ir lauke, t. y. švenčiausioje bažnyčios dalyje ir šventojame, taip pat kaip ir sek. 30. eil.

(31) *Dureles ir...* Tikriaus: duris ir., nes ebr. t. čionai tas pats žodis, kaip ir 32. e. Duris buvo suveriamos ir pakabin-

tos ant auksinių vasų. Auot Vulgatos durų anga buvusi ne keturkampė, bet penkiakampė, t. y. viršuslenktį jos turėjusios ne tiesų, bet išlenktą trikampių. Ebr. t., tečiau regisi kalbama ne apie penkiakampes duris, bet apie tai, kad joms buvo paskirta penkta sienos dalis, t. y. kad jos buvo plačios keturiais mastais. — (32) *Labai išsikišančių...* Ebr. t. vėl minimi žiedai. — (33) *Keturkam-*

tu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos: ³⁴ et duo ostia de lignis abiegnis altrinssecus: et utrumque ostium duplex erat, et se invicem tenens aperiebatur. ³⁵ Et sculpsit cherubim, et palmas, et cælaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam. ³⁶ Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri.

³⁷ Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio: ³⁸ et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, et in universis utensilibus suis: ædificavitque eam annis septem.

Caput VII. ¹ Domum autem suam ædificavit Salomon tredecim annis, et ad perfectum usque perduxit. ² Ædificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis, et triginta cubitorum altitudinis: et quatuor deambula-

ijėjime jis padirbino iš alyvų medžio keturkampes staktas ³⁴ ir dvejas eglines duris, vienas iš vienos pusės, kitas iš kitos; abejos durys buvo dvailos ir atidarant viena jų pusė laikydavos kitos. ³⁵ Jis liepė išdrožti kerubimų, palmių ir labai išsikišančių pagražinimų ir visa aptraukdino auksinėmis skardomis, padirbtomis keturkampiai pagal liniją. ³⁶ Jis pastatydino taipogi vidurinį kiemą iš trijų eilių nudailintų akmenų ir vienos eilios kėdro medžių.

³⁷ Ketvirtais metais Žijo mėnesyje buvo padėti Viešpaties namų pamatai, ³⁸ o vienuoliktais metais Bulio mėnesyje (tai yra aštuntasis mėnuo) buvo pilnai užbaigti namai su visomis savo dalimis ir su visais savo rakan-dais; taigi, jis statė juos septynerius metus.

7. perskyrimas. ¹ Savo gi namus Saliamonas statė tryliką metų ir pilnai juos užbaigė. ² Jis pasistatydino taipogi Libano girios namus šimtu mastų ilgus, penkiomis dešimtims mastų plačius ir trimis dešimtims mastų augštus su keturiais takais tarp kėdrinių šulų, nes jis

pes. Ebr. t. nurodoma, kad tos durys užėmė ketvirtą sienos dalį, t. y. penkis mastus. — (34) *Eglines*. Tikriaus: kyparissines. — *Duris*. Durys, negana, kad buvo suveriamos, bet dar kiekviena jų pusė arba sparnas susidėjo iš dviejų dalių. Nežinia tečiaus, ar tų sparnų perlaužimaiėjo skersai, ar išilgai. — (36) *Vidurinį kiemą*: šventoriaus dalį, kuri buvo arčiaus bažnyčios durų. Aplink jį ir aplink bažnyčią buvo didysis kiemas arba šventorins, apie kurį kalbama 2 Kron. 4, 9; Jer. 36, 10.

(37) *Ketvirtais...* Vž. aug. 1. e. — (38) *Bulio mėnesyje*: galas spalio m. ir pradžia lapkričio. — *Septynerius metus*: griežčiaus skaitant, pusaštuntų.

(7, 1) *Tryliką metų*: neskaitant septynerių metų, kuomet statyta bažnyčia. — *Pilnai juos užbaigė*. Ebr. t. žodžiai: ir jis pabaigė visus namus, nurodo, kad karališki rumai susidėjo iš keleto trobesių, kurie visi buvo apsupti mūru ir rasi tarp savęs sujungti. Prie karaliaus rumų priderėjo Libano girios namai (2-5 e.), šulų prieangis (6. e.), sosto ir teismo butas (7. 8 e.) ir galop Parao no dukters butas (8. e.). Bet kaip tie rumai išrodė, negalima nieko tikrai pasakyti, nes maža tėra apie juos žinių, o paduodantis jų aprašymą tekstas nevisai aiškus. — (2) *Libano girios namus*. Tai buvo karališkųjų rumų dalis. Ji vadinosi Libano girios namais, ne dėlto kad butu

cra inter columnas cedrinās: ligna quippe cedrina exciderat in columnas. ³ Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim ⁴ contra se invicem positas, ⁵ et e regione se respicientes, æquali spatia inter columnas, et super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

⁶ Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, et triginta cubitorum latitudinis: et alteram porticum in facie majoris porticus: et columnas, et epistylia super columnas. ⁷ Porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit: et texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem. ⁸ Et domuncula, in qua sedebatur ad judicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali et hanc porticum.

⁹ Omnia lapidibus pretiosis,

buvo nutašydinės šulus iš kėdro medžių. ³ Visą rumą, kurs buvo paremtas ant keturių dešimtų penkių šulų, jis apmušė kėdrinėmis lentomis. Vienoje eilioje buvo penkiolika šulų, ⁴ sustatytų vienas ties kitu ⁵ ir taip vienas prieš kitą sutvarkytų, kad tarp šulų buvo lygūs tarpai, o ant šulų buvo keturkampiai visame lygūs rąstai.

⁶ Jis padarė taipogi šulų prieangį penkiomis dešimtėmis mastų ilgą ir trimis dešimtėmis mastų platų, ir antrąjį prieangį ties didesniuoju prieangiu su šulais ir su skersiniais rąstais ant šulų. ⁷ Jis padarė dar sosto prieangį, kuriame buvo teismo vieta, ir apmušė kėdro medžiu nuo aslos iki viršui. ⁸ Namelis, kuriame jis sėsdavosi teistų, buvo viduryje prieangio ir taip pat padarytas. Šaliamonas padarė taipogi namus Paraono dukteriai, kurią jis vedė moterimi, taip pat padarytus, kaip ir tas prieangis.

⁹ Visa nuo pamatų iki sienų

buvisi pastatyta Libano kalnuose, bet dėlei daugybės kėdrinių šulų, kurie darė ją bent kiek panašią į garsią Libano girią. — *Su keturiais takais...* Ebr. t. galima taip išversti: „Namai rėmėsi ant keturių eilių kėdrinių šulų, ir buvo padėta kėdrinių rąstų ant šulų.“ ³ Jis apdengė kėdro medžiu kambarius (Vulg.: *totam cameram*), paremtus ant šulų, išviso keturias dešimtis penkis, po penkioliką eilioje (t. y. kiekviename iš trijų augštų). ⁴ Ir (ant šulų) buvo rąstų rentiniai vienas ant kito, trimis eiliomis, ir anga šviesai buvo ties anga šviesai tris sykius. ⁵ Ir visos durys ir staktos buvo keturkampės iš rąstų, ir anga šviesai ties anga šviesai tris sykius. Taigi, Libano girios namai buvo paremti ne ant žemės, bet ant rąstų; jie turėjo tris augštus, kurių kiekviename buvo po penkioliką kambarių; jų

langai ir durys buvo padaryti vieni ties kitais.

(6) *Taipogi šulų prieangį...* Kaikurie spėja, kad šitas prieangis buvo prisiglaudęs prie Libano girios namų. — *Ir su skersiniais rąstais...* Ebr. t.: ir slenkstį ties jais. Regimai prieš tą prieangį (gonką) buvo padaryta keletas laipsnių. — (7) *Kuriame buvo teismo...* Ebr. t.: kuriame jis darė teisybę, ir jis padarė teismo prieangį. — (8) *Namelis, kuriame...* Ebr. t.: „ir namus, kame jis gyveno, kitame kieme, prieangio viduje, taip pat padarytus“. Regimai Šaliamono gyvenamas butas buvo visai arti sosto ir teismo prieangio. — *Paraono dukteriai...* Plg. aug. 3, 1.

(9) *Visa: visi aug. minėtieji rumai, aplink kurinos buvo didysai kiemas. — Iš vidaus...*, t. y. akmenis buvo nudailin-

qui ad normam quandam atque mensuram tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant: a fundamento usque ad summitatem parietum, et extrinsecus usque ad atrium majus. ¹⁰ Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo cubitorum. ¹¹ Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cedro. ¹² Et atrium majus rotundum trium ordinum de lapidibus sectis, et unius ordinis de dolata cedro: necnon et in atrio domus Domini interiori, et in porticu domus.

¹³ Misit quoque rex Salomon, et tulit Hiram de Tyro, ¹⁴ filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, et plenum sapientia, et intelligentia, et doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

¹⁵ Et finxit duas columnas æreas, decem et octo cubitorum altitudinis columnam unam: et linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque. ¹⁶ Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, et quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum: ¹⁷

viršui, o lauke iki didžiajam kiemui buvo padaryta iš brangių akmenų, pjuklų pjautų kaip iš vidaus taip ir iš oro pusės pagal tam tikrą taisyklę ir mastą. ¹⁰ Taipogi pamatai buvo iš brangių akmenų, akmenų didelių dešimčia arba aštuoniais mastais; ¹¹ o viršuje buvo nutašyti brangūs akmenys lygaus didumo ir taippat kėdro medžiai. ¹² Didysai kiemas buvo apskritas ir turėjo tris eilias skaldytų akmenų ir vieną eilį tašytų kėdro medžių; taippat buvo ir viduriniame Viešpaties namų kieme ir namų prieangyje.

¹³ Karalius Saliamonas siuntė taipogi ir ėmė iš Tyro Hiramą, ¹⁴ sunų moteriškės našlės iš Neftalio giminės, kurio tėvas buvo Tyrietis; jis buvo variakalis, pilnas išminties, proto ir mokėjimo padaryti visokią darbą iš skaistvario. Atvykęs pas karalių Saliamoną, jis jam padarė visus darbus.

¹⁵ Jis nuliejo iš skaistvario du šulu, kiekvieną aštuoniolika mastų augštą, ir dvylikos mastų juosta apteko aplink vieną ir kitą šulą. ¹⁶ Jis padarė taipogi dvi galveni, nulieti iš skaistvario, kuriedvi reikėjo uždėti ant šulų viršaus; viena galvena buvo penkiaais mastais augšta ir kita galvena buvo penkiaais mastais augšta; ¹⁷ ir ant jų buvo

ti iš visų pusių, net ir tos jų dalys, kurios turėjo būti suleidimuose. — (11) *Viršuje*: ant pamatų. — (12) *Buvo apskritas*... Ebr. t. reiktu išversti truputį kitaip: turi aplinkui tris eilias... — *Viduriniame Viešpaties namų*... Vž. aug. 6, 36. — *Namų*: bažnyčios.

(13) *Siuntė... ir ėmė*. Tikriaus: buvo nusiuntęs ir ėmęs. Plg. 2 Kron. 2, 7. — (14) *Iš Neftalio*. 2 Kron. 2, 14 pasakyta: iš Dano. Pati moteriškė rasi

buvo iš Dano giminės, o pirmasis jos vyras iš Neftalio; antrą sykį ji buvo iškėjusi už Tyriečio. — *Pilnas išminties*... kaip kitados Beseleelis. Plg. Iš. 31, 3.

(15) *Nuliejo iš skaistvario*... Šulai viduje buvo tušti; čionai paminėtas rasi tik šulų liemens augštumas; 2 Kron. 3, 15 kalbama apie augštumą šulų draug su pamatais ir su galvenomis. — *Dvylikos mastų*... Nurodomas šulų storumas. — (17) *Ant jų buvo*... Galvenos tikriau-

et quasi in modum retis, et catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versuum retiacula in capitello uno, et septena retiacula in capitello altero. ¹⁸ Et perfecit columnas, et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella, quæ erant super summitatem, malogranatorum: eodem modo fecit et capitello secundo. ¹⁹ Capitella autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere lili fabricata erant in porticu quatuor cubitorum. ²⁰ Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper juxta mensuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi. ²¹ Et statuit duas columnas in porticu templi: cumque statuisset columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin: similiter erexit columnam secundam: et vocavit nomen ejus Booz. ²² Et super capita columnarum opus in modum lili posuit: perfectumque est opus columnarum.

²³ Fecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque

lyg-kad pynės ir grandinės stebėtinai dailiai supintos vienos su kitomis. Abidvi šulų galvenai buvo nulieti. Septynios pynių eilios buvo ant vienos galvenos ir septynios pynės ant kitos. ¹⁸ Ir jis užbaigė šulus ir padarė aplink kiekvieną pynę dvi eili granatinių obuolių, kad pridengtų buvusias viršuje galvenas; taip pat jis padarė su antrąja galvena kaip ir su pirmąja. ¹⁹ Galvenos, buvusios viršuje šulų prieangyje, turėjo lelių išvaizdą ir buvo keturiais mastais augštos. ²⁰ Ir vėl kitos galvenos buvo viršuje ant šulų augščiau už pynės, pritaikytos prie šulų didumo; o aplink antrąją galveną buvo du šimtu granatinių obuolių eilėse. ²¹ Jis pastatė šulodu bažnyčios prieangyje, o pastatęs dešinią šulą, jis praminė ją vardu Jachinas; taip pat jis pastatė antrąją šulą ir praminė ją vardu Boozas. ²² Viršuje šulų jis uždėjo lelių pavidalo pagražinimus, ir taip šulų darbas buvo užbaigtas.

²³ Jis nuliejo taipogi jurą, turėjusią dešimtį mastų nuo vie-

siai buvo sudėtos iš trijų dalių: apatinė, atsiremianti ant paties šulo, vadinasi ebr. t. apskritumu (išsipilvojinu); viršutinė buvo lelijos pavidalo, arba turėjo pagražinimus lelių pavidalo; ant vidurinės gi buvo pagražinimai pynių pavidalo tarp dviejų granatinių obuolių eilių. — Reikia patėmyti, kad šitoje vietoje ebr. t. nemaža skiriasi nuo Vulgatos ir lygiai neaiškus. — *Septynios pynių eilios*, t. y. kiekviena galvena buvo apriesta pynė, padalinta į septynis festonus. — (20) *Ir vėl kitos galvenos...* Čionai plačiau paaiškinama 19. e. ir plačiau aprašoma viršutinę galvenų dalį. — *Du šimtu granatinių...*, t. y. ant kiekvieno šulo buvo dvi eili obu-

lių, o kiekvienoje jų buvo šimtas. — (21) *Bažnyčios prieangyje*: ties bažnyčios durimis. Ant tų dviejų šulų tikriausiai nebūvo nieko paremta. — *Jachinas* Ebr. *Jachin*: jis (Dievas) tvirtai pastatys. — *Boozas*. Ebr. *Bo'az*: jame (Dievuje) stiprybė. Šulai su symboliniais vardais turėjo išreikšti tvirtą pasitikėjimą Viešpačiu, Izraelio Dievu, kad jis tvirtai pastatė bažnyčią ir savo karalystę visiems amžiams.

(23) *Jurą*. Indas, kurs turėjo užvaduoti praustuvę, buvusią prie šėtros (vz. Iš. 30, 18...). pavadintas jura dėlei savo didumo. — *Trijų dešimtu...* Aplink viršutinę jūros briauną buvo trys dešimtys

ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, et resticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. ²⁴ Et sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum striatarum erant fusiles. ²⁵ Et stabat super duodecim boves, e quibus tres respiciebant ad aquilonem, et tres ad occidentem, et tres ad meridiem, et tres ad orientem, et mare super eos desuper erat: quorum posteriora universa intrinsecus latitabant. ²⁶ Grossitudo autem luteris, trium unciarum erat: labiumque ejus, quasi labium calicis, et folium repandi lilii: duo millia batos capiebat.

²⁷ Et fecit decem bases æneas, quatuor cubitorum longitudinis bases singulas, et quatuor cubitorum latitudinis, et trium cubitorum altitudinis. ²⁸ Et ipsum opus basium, interrasile erat: et sculpturæ inter juncturas. ²⁹ Et inter coronulas et plectas, leones et boves et cherubim: et in juncturis similiter desuper: et subter leones,

no krašto iki kitam, aplinkui apskrita; ji buvo penkiais mastais augšta, ir trijų dešimtų mastų juostele apriesta aplinkui. ²⁴ Ō po briauna aplink ją ėjo dešimties mastų drožiniai, apriesdami jurą; buvo nulieti dvi eili drožinių loveliais. ²⁵ Ji stovėjo ant dvylikos jaučių, iš kurių trys buvo atkreipti į šiaurę, trys į vakarus, trys į pietus ir trys į rytus. Jura buvo viršuje jų, o visi jų pasturgaliai buvo atkreipti į vidų ir uždengti. ²⁶ Indo storumo buvo per tris pirštus; jo kraštas kaip taurės kraštas ir kaip pražydusios lelijos lapas; tilpo jame du tukstančių kibirų.

²⁷ Jis padarė taipogi dešimtį skaistvarinių papėdžių, kurių kiekviena buvo keturiais mastais ilga, keturiais mastais plati ir trimis mastais augšta. ²⁸ Papėdės buvo padirbtos su išrašymais ir tarp suleidimų buvo išdrožimai. ²⁹ Tarp vainikėlių ir juostelių buvo liutų, jaučių ir kerubimų, ir taip pat viršuje ant sujungimų, o apačioje

mastų, t. y. 15, 75 métrų. — (24) *Dešimties mastų drožiniai...* Anot ebr. t.: kolokvintai po dešimtį mastų. Plg. aug. 6, 18. — *Drožinių loveliais*. Ebr. t. kolokvintų. — (26) *Per tris pirštus*. Ebr. t.: per plaštaką, todėl apie 8, 7 cm. — *Lapas*: žiedo lapelis. — *Kibirų*. Ebr. bath lygus 38, 88 litrų. 2 Kron. 4, 13 pasakyta 3000 kibirų. Palyginant kibirų skaitlių ir nurodytą 23. eil. jūros didumą, reikia spėti, kad jos šonai žemiaus briaunos buvo labai išlenkti oro pusėn.

(27) *Papėdžių*. Ebr. m'khonoth. Taip vadinosi prietaisai, ant kurių buvo dedamos praustuvės (39. e.), paskirtos deginamųjų aukų dalims apiplauti. Praustuvių papėdės aprašoma gana plačiai, bet

tas aprašymas nei Vulgatoje, nei ebr. t. nėra aiškus. Papėdės buvo lyg-kokie nevisai maži vežimėliai; jos buvo padarytos iš keturkampės skrynios ant keturių tekinių; ant skrynios gi buvo tam tikras prietaisas, ant kurio buvo dedama praustuvė. Kiekviena iš keturių skrynios sienų buvo padaryta iš skaistvarinės lentos tarp keturių juostelių; ant lentų buvo padaryti pavidalai kerubimų tarp liutų ir jaučių; lentų gi apačioje buvo skaistvarinės pynės, nusileidžiančios lyg kokie festonai ant apatinių juostelių. — (28) *Papėdės buvo...* Ebr. t. galima išversti taip: Ir štai koks buvo papėdžių darbas. Jos buvo sudėtos iš plokščių, o tos plokštės buvo tarp juostelių. ²⁹ O ant plokščių tarp juostelių buvo liutų

et boves quasi lora ex ære dependentia. ³⁰ Et quatuor rotæ per bases singulas, et axes ærei: et per quatuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes. ³¹ Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate: et quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum et dimidium: in angulis autem columnarum variorum cælaturæ erant: et media intercolumnia, quadrata non rotunda. ³² Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim: una rota habebat altitudinis cubitum et semis. ³³ Tales autem rotæ erant quales solent in curru fieri: et axes earum, et radii, et canthi, et modioli, omnia fusilia. ³⁴ Nam et humeruli illi quatuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles et conjuncti erant. ³⁵ In summitate autem basis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas suas, variasque sculpturas ex semetipsa. ³⁶ Sculptis quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, et in angulis, cherubim, et leones, et palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur. ³⁷ In hunc modum fecit decem bases, fusura una, et mensura, sculpturaque consimili. ³⁸

liutų ir jaučių lyg-kad kabantis diržai iš vario. ³⁰ Prie kiekvienos papėdės buvo keturi variniai tekiniai ir ašys, o ant keturių kampų apačioje prastuvės lyg-kad užriesti šulai, nulietai ir vienas į kitą atkreipti. ³¹ Papėdės viršuje buvo skylė praustuvei, ir regimoji jos dalis turėjo vieną mastą ir buvo visa apskrita, o iš viso ji turėjo pusantro masto; ant šulų gi kampų buvo visokių išdrožimų, ir tarpai tarp šulų buvo keturkampiai, o ne apskriti. ³² Taipogi keturi tekiniai, buvusieji prie keturių papėdės kampų, buvo sujungti vienas su kitu po papėde; kiekvienas tekinis buvo pusantru mastu augštas. ³³ Tekiniai buvo tokie, kokie paprastai daromi vežimui; ir jų ašys, ir stipinai, ir lankai, ir stebulės, visa buvo nulieta. ³⁴ Ir keturi anie šulai prie kiekvieno papėdės kampo buvo sulieti išvieno su papėde ir su ja sujungti. ³⁵ Viršuje gi papėdės buvo apskritumas pusės masto, taip padarytas, kad viršuje jo galima buvo padėti praustuvej; jis turėjo savo pagražinimų ir visokių išraižiojimų, padarytų išvieno su juo. ³⁶ Taipogi ant tų plynų, kurie buvo iš skaitvario, ir ant kampų jis išdrožė kerubimų, liutų ir palmių, turėjusių lyg-kad stovinčio žmogaus pavidalą, taip kad jie rodėsi ne išdrožti, bet pridėti aplinkui. ³⁷ Tuo budu jis padarė dešimtį papėdžių, nuliėtų išvie-

jaučių ir kerubimų; viršuje ant juostelių buvo ramstis; apačioje gi liutų ir jaučių buvo kabantių vainikų (festonų). — (30) *Užriesti šulai*. Tie šulaiėjo papėdės kampais; apatinis jų galas buvo paremtas ant ašies, o ant užriesto viršutinio

galo rėmėsi praustuvė. — (31) *Papėdės viršuje*... Čionai kalbama apie kaklą, kuriuo papėdės viršus arba vainikas buvo sujungtas su augščiaus minėtajai skrynai. *Tarpai tarp šulų*. Ebr. t.: plokštys. — (34) *Anie šulai*: minėtieji aug. 30. eil.—

Fecit quoque decem luterēs æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quatuor cubitorum: singulos quoque luterēs per singulas, id est, decem bases, posuit. ³⁹ Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem.

⁴⁰ Fecit ergo Hiram lebetes, et scutras, et hamulas, et perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini. ⁴¹ Columnas duas, et funiculos capitellorum super capitella columnarum duos: et retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum. ⁴² Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculissingulis, ad operiendas funiculos capitellorum, qui erant super capita columnarum. ⁴³ Et bases decem, et luterēs decem super bases. ⁴⁴ Et mare unum, et boves duodecim subter mare. ⁴⁵ Et lebetes, et scutras, et hamulas, omnia vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant. ⁴⁶ In campestri regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochoth et Sarthan. ⁴⁷ Et posuit Salomon omnia vasa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

no, vienodo didumo ir su vienokiais pagražinimais. ³⁸ Jis padarė taipogi dešimtį skaitvarinių praustuvių. Kiekvienoje praustuvėje tilpo keturios dešimtys kibirų, ir kiekvienos buvo keturi mastai; po vieną praustuvę jis padėjo ant kiekvienos papėdės, tai yra ant dešimties papėdžių. ³⁹ Dešimtį papėdžių jis pastatė taip, kad penkios buvo dešiniame bažnyčios šone ir penkios kairiame; jurą gi jis pastatė dešiniame bažnyčios šone į pietryčius nuo jos.

⁴⁰ Taigi, Hiram padarė puodų, taurių ir samčių ir pabaigė visus Saliamono darbus Viešpaties bažnyčioje: ⁴¹ du šulso ir du galvenų lankelių ant šulų galvenų, dvi pyni pridengti dviem lankeliams, buvusiems viršuje šulų, ⁴² keturis šimtus granatinių obuolių dviem pynėm, po dvi eili granatinių obuolių kiekvienoje pynėje pridengti buvusių viršuje šulų galvenų lankeliams, ⁴³ toliaus dešimtį papėdžių ir dešimtį praustuvių ant papėdžių, ⁴⁴ vieną jurą ir dvyliką jaučių po jurą, ⁴⁵ puodus, taures ir samčius. Visi rykai, kuriuos Hiram padarė Saliamonui Viešpaties namuose, buvo iš skaitvario. ⁴⁶ Karalius juos nuliedino molinėje žemėje Jordano lygumoje tarp Sochoth ir Sartano. ⁴⁷ Ir Saliamonas sudėjo visus rykus. Dėlei per daug didžios daugybės negalima buvo pasverti skaitvario.

(38) *Keturi mastai.* Rasi čionai nurodomas augštumas papėdės draug su praustuve.—(39) *Dešiniame bažnyčios šone:* į pietus nuo bažnyčios jos prieangio gale, netoli nuo deginamųjų aukų altoriaus.

(40) *Puodų...* Puodais buvo išnešami pelenai iš aukų altoriaus, į taures supiliamas aukų kraujas, samčiais sėmdavo pelenus. Plg. 2 Kron. 4, 11... — (46) *Tarp Sochoth ir Sartano.* Plg.

⁴⁸ Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, et mensam, super quam ponerentur panes propositionis, auream: ⁴⁹ et candelabra aurea, quinque ad dexteram, et quinque ad sinistram contra oraculum ex auro puro: et quasi lilii flores et lucernas desuper aureas: et forcipes aureos, ⁵⁰ et hydrias, et fuscinulas, et phialas, et mortariola, et thuribula, de auro purissimo: et cardines ostiorum domus interioris Sancti sanctorum, et ostiorum domus templi, ex auro erant.

⁵¹ Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, et intulit quæ sanctificaverat David pater suus, argentum et aurum, et vasa, reposuitque in thesauris domus Domini.

⁴⁸ Saliamonas dar padarė visus rakandus Viešpaties namuose: auksinį altorių, auksinį stalą padėtinėms duonomis sudėti, ⁴⁹ auksinių žibintuvų iš tyro aukso, penkis po dešinei ir penkis po kairei ties žinynu, ir tarsi lelijos žiedų ir ant jų auksinių liampų, ir auksinių replelių, ⁵⁰ kibirų, šakučių, taurių, grustuvų ir smilkytuvų iš tyriauso aukso; namų, buvusių viduje, tai yra šventų-švenčiausios vietos durų, ir bažnyčios namų durų vašai buvo iš aukso.

⁵¹ Taip Salomonas pabaigė visą darbą, kurį jis darė Viešpaties namuose, ir įnešė, ką buvo pašventęs jo tėvas Dovidas, si-dabrą, auksą ir rykus ir sudėjo Viešpaties namų išdan.

b) Bažnyčios pašventimas.

Caput VIII. ¹ Tunc congregati sunt omnes majores natu Israel cum principibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Jerusalem: ut deferrent arcam fœderis Domini, de civitate David, id est, de Sion. ² Convenitque ad regem Salomonem universus Israel in mense Ethanim,

8. perskyrimas. ¹ Tuomet visi Izraelio senesnieji draug su giminių kunigaikščiais ir Izraelio sunų šeiminų vadais susirinko prie karaliaus Saliamono Jeruzalėn Viešpaties sandoros skrynios perkeltų iš Dovidio miesto, tai yra iš Siono. ² Taipogi visas Izraelis susirinko prie karaliaus Saliamono iškilmingoje.

Prad. 33, 17; Joz. 3, 16; 13, 27.

(48) *Auksinį altorių...* Plg. Iš. 25, 23... 30, 1... — (49) *Penkis...* Sandoros šėtroje buvo tik vienas toksai žibintuvas. Vz. Iš. 25, 31...

(51) *Ir įnešė...* Plg. 1 Kron. 22, 14, 16; 29, 2... 2 Kron. 5, 1.

8, 1—9, 9. Pabaigęs statyti bažnyčią, Saliamonas perkelia į ją su didžia iškilme sandoros skrynį, Dievas gi apreiškia regimu būdu savo buvimą naujoje bažnyčioje (8, 1—11). Po to Salia-

monas dėkoja Dievui, jog jis teikėsi išsirinkti nuolatinę buveinę (8, 12—21), ir maldauja, kad išklasytu visus, kurie melsis toje vietoje (9, 22—53). Galop Saliamonas palaimina tautą ir aštuonių dienų aukomis pašvenčia bažnyčią (8, 54—66), o Viešpats vėl apsireiškia Saliamonui ir panaujina Dovidio namams duotuosius pažadėjimus, jei jie užlaikys ištikimai įstatymą (9, 1—9).

(8, 1) *Susirinko*. Anot ebr. t., vyresniusius surinkęs pats Saliamonas. Plg. 2 Kron. 5, 2. — (2) *Iškilmingoje die-*

in solemnī die, ipse est mensis septimus. ³ Veneruntque cuncti senes de Israel, et tulerunt arcam sacerdotes, ⁴ et portaverunt arcam Domini, et tabernaculum fœderis, et omnia vasa Sanctuarii, quæ erant in tabernaculo: et ferebant ea sacerdotes et Levitæ. ⁵ Rex autem Salomon, et omnis multitudo Israel, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, et immolabant oves et boves absque æstimatione et numero. ⁶ Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum sanctorum subter alas cherubim. ⁷ Siquidem cherubim expandebant alas super locum arcæ, et protegebant arcam, et vectes ejus desuper. ⁸ Cumque eminent vectes, et apparerent summitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra extrinsecus, qui et fuerunt ibi usque in præsentem diem. ⁹ In arca autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israel, cum egredierentur de terra Ægypti. ¹⁰ Factum est autem, cum essent sacerdotes de Sanctuario, nebula implevit domum Domini, ¹¹ et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter

dienoje Etanimo mėnesyje, kurs yra septintasis mėnuo. ³ Atėjus visiems Izraėlio senesniesiems, kunigai ėmė skrynią, ⁴ ir nešė Viešpaties skrynią ir sandoros šėtrą, ir visus šventyklos rykus, buvusius šėtroje; nešė gi juos kunigai ir Lėvitai. ⁵ O karalius Saliamonas ir visa Izraėlio daugybė, kuri buvo prie jo susirinkusi, ėjo draug su juo pirm skrynios ir aukojų avis ir jaučius, kurių negalima buvo nei apvertinti, nei suskaityti. ⁶ Kunigai ėnešė Viešpaties sandoros skrynią į jos vietą, į bažnyčios žinyną, į šventų švenčiausiąją vietą po kerubimų sparnais; ⁷ nes kerubimai turėjo ištiestus sparnus ant skrynios vietos ir dengė iš viršaus skrynią ir jos karteles. ⁸ Ir nors kartelės buvo išsikišusios, ir jų galus buvo galima matyti iš šventyklos prieš žinyną, bet jų nebuvo galima matyti iš lauko; jos ir pasiliko tenai iki šiai dienai. ⁹ Skrynioje nebuvo nieko kita, kaip tik dvi akmenini plokšti, kuriėdvi jon buvo įdėję Mozė prie He-rebo, Viešpačiui padarius sandorą su Izraėlio sunumis, kuomet jie ėjo iš Aigypso žemės. ¹⁰ Atsitiko gi, kad, kunigams išėjus iš šventyklos, debesėlis pripildė Viešpaties namus, ¹¹ ir kunigai nebegalėjo stovėti ir pildyti savo tarnystės dėlei debe-

noje. Šėtrų šventėje, kuri buvo švenčiama septintame žydų metų mėnesyje. Plg. Kun. 23, 33.— *Etanimo*. Paskians jis vadinosi *Thišri*. Jo pradžia esti mūsų spalio mėnesyje. — (3) *Kunigai ėmė skrynią*. Paprastai ją nešdavo Lėvitai. Plg. Sk. 3, 31; 4, 15. — *Sandoros šėtrą*: kuria buvo padirbiņęs Mozė. Dabar tą šėtrą ir visus jos rakandus ir indus sudėta tikriausiai naujosios bažnyčios iždan. — (6) *Po kerubimų sparnais*. Vz. aug.

6, 27. — (7) *Jos kartelės*: kuriomis skrynia buvo nešama. Plg. Iš. 25, 13. — (8) *Iš lauko*: iš bažnyčios prieangio. — *Iki šiai dienai*: iki bažnyčios išgriovimui. — (9) *Skrynioje nebuvo...* Anot Ebr. 9, 5 sandoros skrynioje seniaus buvę dar indas su manna ir pražydusi Aarono lazda; Saliamonas tuos dalykus regimai padėjo kur kitur. Plg. Iš. 16, 34; Sk. 17, 10. — *Buvo įdėję Mozė...* Vz. Iš. 25, 16; 40, 20. — (10) *Debesėlis pripildė...*

nebulam: impleverat enim gloria Domini domum Domini.

¹² Tunc ait Salomon: Dominus dixit ut habitaret in nebula. ¹³ *Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum in sempiternum.* ¹⁴ *Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni ecclesiae Israel: omnis enim ecclesia Israel stabat.* ¹⁵ Et ait Salomon: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus ejus perfecit, dicens:* ¹⁶ *A die, qua eduxi populum meum Israel de Ægypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israel, ut ædificaretur domus, et esset nomen meum ibi: sed elegi David ut esset super populum meum Israel.* ¹⁷ *Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel:* ¹⁸ *et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans.* ¹⁹ *Verumtamen tu non ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit domum nomini meo.* ²⁰ *Confirmavit Dominus sermonem suum, quem locutus est: stetique pro David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel.* ²¹ Et constitui

sėlio, nes Viešpaties šlovė buvo pripildžiusi Viešpaties namus.

¹² Tuomet Saliamonas tarė: Viešpats sakėsi gyvensias debėselyje. ¹³ Aš statyte pastačiau namus tau gyventi, tvirčiausi tavo sostą per amžius. ¹⁴ Paskui karalius atkreipė savo veidą ir palaimino visą Izraėlio susirinkimą, nes visa Izraėlio sueiga stovėjo. ¹⁵ Ir Saliamonas tarė: Pašlovintas Viešpats, Izraėlio Dievas, kurs kalbėjo savo burna mano tėvui Dovidui ir ištikrųjų išpildė, sakydamas: ¹⁶ Nuo tos dienos, kurioje išvedžiau savo tautą Izraėlį iš Aigypto, neišsirinkau miesto iš visų Izraėlio giminių, kad butu pastatytas namas ir kad butu tenai mano vardas; bet aš išsirinkau Dovidą, kad butu ant mano tautos Izraėlio. ¹⁷ Ir mano tėvas Dovidas norėjo pastatyti Viešpaties, Izraėlio Dievo, vardui namus, ¹⁸ bet Viešpats tarė mano tėvui Dovidui: Kad tu manei savo širdyje statyti mano vardui namus, gerai darei, svarstydamas tą dalyką mintyje; ¹⁹ tečiaus ne tu pastatysi man namus, bet tavo sunus, kurs išeis iš tavo strėnų, jis pastatys mano vardui namus. ²⁰ Viešpats patvirtino savo žodžius, kuriuos yra kalbėjęs; aš stojau mano tėvo vieton ir sėdausi ant Izraėlio sosto, kaip Viešpats yra kalbėjęs, ir pastačiau Viešpaties, Izraėlio Dievo, vardui namus;

kaip sandoros sėtros pašventime. Plg. Iš. 29, 43; 40, 34; Atk. 31, 15. Tai buvo ženklas, kad Viešpats teikiasi priimti nuosavybėn pastatytąją bažnyčią. Plg. 2 Kron. 5, 11 - 13.

(12) *Viešpats sakėsi...* Plg. Kun. 16, 2 ir k. 2 Kron. 6, 1. — (13) *Tvirčiausi tavo sostą...* Tuo labiausiai bažnyčia sky-

rėsi nuo senosios sėtros. Jei Dovidai ainija turi amžinai pasilikti ant jo sosto, tai ir malonių davėjas Viešpats turi amžinai būti arti. — (14) *Atkreipė.* Iki tam laikui Saliamonas turėjo veidą atkreiptą į bažnyčią, dabar jis atsigręžia į susirinkusius ir, ištiesęs rankas, juos laimina. — (15) *Savo burna:* per savo pranašą. Plg.

ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini est, quod percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de terra Ægypti.

²² Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiæ Israel, et expandit manus suas in cœlum, ²³ et ait:

Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cœlo desuper, et super terram deorsum: qui custodis pactum et misericordiam servis tuis, qui ambulat coram te in toto corde suo. ²⁴ Qui custodisti servo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, et manibus perfecisti, ut hæc dies probat. ²⁵ Nunc igitur Domine Deus Israel, conserva famulo tuo David patri meo quæ locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo. ²⁶ Et nunc Domine Deus Israel firmentur verba tua, quæ locutus es servo tuo David patri meo.

²⁷ Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram? si enim cœlum, et cœli cœlo-

²¹ ir paskyriau tenai vietą skrynai, kurioje yra Viešpaties sandora, padarytoji su mūsų tėvais, kuomet jie išėjo iš Aigypto žemės.

²² Paskui Saliamonas stojosi prieš Viešpaties altorių Izraelio susirinkimo akyvaizdoje, ištiesė savo rankas dangun ²³ ir tarė:

Viešpatie, Izraelio Dieve, nėra tau lygaus Dievo danguje augštybėse ir ant žemės apačioje, kursai užlaikai sandorą ir melaširdystę savo tarnams, vaikščiojantiems tavo akyvaizdoje visa savo širdimi, ²⁴ kurs atsesėjai savo tarnui, mano tėvui Dovidui, ką jam esi žadėjęs; burna kalbėjai ir rankomis išpildei, kaip šita diena parodo. ²⁵ Dabar tat Viešpatie, Izraelio Dieve, atsesėk savo tarnui, mano tėvui Dovidui, ką jam esi kalbėjęs, sakydamas: Nebus atimtas iš tavęs vyras mano akyvaizdoje, kurs sėdėtų ant Izraelio sosto, taip tečiaus, kad tavo sunęs sergės savo kelią, idant vaikščiotu mano akyvaizdoje, kaip tu vaikščiojai mano akyvaizdoje. ²⁶ Ir dabar Viešpatie, Izraelio Dieve, tebuna patvirtinti tavo žodžiai, kuriuos esi kalbėjęs savo tarnui, mano tėvui Dovidui.

²⁷ Bet argi tai tikėtinas dalykas, kad Dievas ištikrųjų gyvena ant žemės? nes jei dangus

2 Kar. 7, 4... — (21) *Viešpaties sandora*, t. y. akmeninės sandoros plokštis. Plg. Iš. 34, 28.

(22) *Stojosi*. Prišartinęs prie altoriaus Saliamonas atsiklaupė, ir meldėsi klupėdamas (vz. žem. 54 e.). Saliamono malda pilna begalo gražių minčių; joje apsirėškia gyvas karaliaus tikėjimas, nuolankumas ir dvasios prakilnumas. Kita lygiai gražią maldą sunku rasti visame

Sen. Įstatyme. — *Ištiesė...* Kaip Moze Iš. 39, 43 ir Dovidus 2 Kar. 6, 18.

(25) *Atsesėk...* Karalius maldauja, kad Viešpats išpildytų savo žadėjimus iki galui. Plg. 2 Kar. 7, 12.

(27) *Ištikrųjų gyvena...* kaip žmonės, užsidarę savo namuose. -- *Negali tavęs sutalpinti...* Nors Saliamonas tiki, kad Dievas neapimamas, bet draug jis įsitikinęs, kad Viešpats ypatingu būdu yra ir

rum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi? ²⁸ Sed respice ad orationem servi tui, et ad preces ejus Domine Deus meus: audi hymnum et orationem, quam servus tuus orat coram te hodie: ²⁹ ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die: super domum, de qua dixisti: Erit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus. ³⁰ Ut exaudias deprecationem servi tui et populi tui Israel, quodcumque oraverint in loco isto, et exaudies in loco habitaculi tui in cælo, et cum exaudieris, propitius eris.

³¹ Si peccaverit homo in primum suum, et habuerit aliquod juramentum, quo teneatur adstrictus; et venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, ³² tu exaudies de cælo: et facies, et judicabis servos tuos, condemnans impium, et reddens viam suam super caput ejus, justificansque justum, et retribuens ei secundum justitiam suam.

³³ Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est tibi) et agentes pœnitentiam, et confitentes nomini tuo, venerint, et oraverint, et deprecati te fuerint in domo hac: ³⁴ exaudi in cælo, et dimit-

ir dangų dangus negali tavęs sutalpinti, kaip gi mažiau šitie namai, kuriuos pastačiau? ²⁸ Bet pažvelgk į savo tarno maldą ir į jo prašymus, Viešpatie, mano Dieve; klausyk garbės giesmės ir maldos, kuria tavo tarnas meldžiasi šiandien tavo akyvaizdoje, ²⁹ idant tavo akis butu atviros ant šitų namų naktį ir dieną, ant tų namų, apie kuriuos esi sakęs: Mano vardas bus tenai, kad išklausytumei maldą, kuria tavo tarnas tau meldžiasi šitoje vietoje; ³⁰ idant išklausytumei savo tarno ir tavo tautos Izraëlio maldavimą, ko tik jie melsis šitoje vietoje; ir išklausysi savo buveinės vietoje danguje, o išklausęs, busi maloningas.

³¹ Jei žmogus nusidės savo artimui ir turės kokią prisieką, kuria pasilieka surištas, ir ateis dëlei prisiekos tavo altoriaus akyvaizdon į tavo namus, ³² tu išklausysi danguje, ir darysi ir teisi savo tarnus, pasmerkdamas bedievį ir grąžindamas jo kelią ant jo galvos, ir išteisindamas teisingąjį ir jam atlygindamas pagal jo teisybę.

³³ Jei tavo tauta Izraëlis bėgs nuo savo neprietelių (nes jis tau nusidės) ir jei darydami atgailą ir išpažindami tavo vardą ateis, melsis ir prašys tave šituose namuose, ³⁴ tu išklausyk danguje, ir atleisk tavo tautos Izraëlio

bažnyčioje. — (29) *Idant tavo akis...* Tegul tavo Apveizda nuolat budi ant šitų namų. — *Mano vardas bus...* Nes Viešpats apreišk tenai savo maloningą buvimą. Plg. Atk. 12, 5. 11. 18; 14, 23 ir k.

(31) *Jei žmogus nusidėtu...* Čionai prasideda pirmas iš septynių ypatingų

Saliamono maldos prašymų. Daroma aliuizija į kaikiuriuos atsitikimus, pažymėtus įstatyme, kuriuose reikėjo prisieka patvirtinti savo žodžių tikrumas. Vz. Iš. 22, 6 - 12; Kun. 5, 21 - 24.

(33) *Jei tavo tauta...* Antras ypatingas prašymas. Plg. Kun. 26, 17; Atk. 28, 1 - 25.

te peccatum populi tui Israel, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum.

³⁵ Si clausum fuerit cœlum, et non pluerit propter peccata eorum, et orantes in loco isto, penitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam: ³⁶ exaudi eos in cœlo, et dimitte peccata servorum tuorum, et populi tui Israel: et ostende eis viam bonam per quam ambulent, et da pluviam super terram tuam, quam dedisti populo tuo in possessionem.

³⁷ Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, et affligerit eum inimicus ejus portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, ³⁸ cuncta devotatio, et imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Israel: si quis cognoverit plagam cordis sui, et expanderit manus suas in domo hac, ³⁹ tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nostis solus cor omnium filiorum hominum) ⁴⁰ ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris.

⁴¹ Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum, (audie-

nusidėjimą, ir sugražink juos į žemę, kurią esi davęs jų tėvams.

³⁵ Jei dangus bus uždarytas ir nelys lietus dėlei jų nusidėjimų, ir jei jie melsdamiesi šioje vietoje darys tavo vardui atgailą ir atsivers nuo savo nusidėjimų dėlei jų suspaudimo, ³⁶ išklausyk juos danguje ir atleisk tavo tarnų ir tavo tautos Izraelio nusidėjimus, ir parodyk jiems gerąjį kelią, kuriuo turi vaikščioti, ir duok lietaus ant savo žemės, kurią esi davęs savo tautai paveldėti.

³⁷ Jei kils žemėje badas, arba kulas, arba sugedęs oras, arba kulės, arba skėriai, arba amaras, jei prispaus tautą jos neprietelis, apguldamas vartus, jei rasis koki nors sloga, koki nors liga, ³⁸ koks nors piktžodžiavimas ir prakeikimas, kurs atsitiktų kuriam nors žmogui iš tavo tautos Izraelio, jei kas pažins savo širdies slogą ir išties savo rankas šituose namuose, ³⁹ tu išklausysi danguje, savo gyvenamojoje vietoje, ir busi vėl maloningas, ir padarysi taip, kad duosi kiekvienam pagal visą jo pasielgimą, kaip matysijo širdį, (nes tu vienas žinai visų žmonių sunų širdis), ⁴⁰ idant bijotusi tavęs per visas dienas, kolei gyvena ant paviršio žemės, kurią davei mūsų tėvams.

⁴¹ Be to, kuomet ir svetimtautis, kurs nėra iš tavo Izraelio tautos, ateis iš tolimos žemės dėlei tavo vardo, (nes bus

(35) *Jei dangus...* Trečias ypatingas prašymas. Plg. Kun. 26, 19; Atk. 11, 17; 28, 23.

(37) *Jei kils...* Ketvirtas ypatingas prašymas. Plg. Kun. 26, 16. 19...; Atk. 28, 22. 23. 38. 49. — *Sugedęs oras.* Ebr. t. svilinantis karštis. Plg. Prad. 41,

6. — (38) *Jei kas pažins...*: jei supras savo nuodėmę ir sąryšį tarp jos ir dangiškosios baumės. — (39) *Nes tu vienas žinai...* Saliamonas tiki, jog Dievas visa žino.

(41) *Kuomet ir svetimtautis...* Pentas prašymas. Plg. Sk. 15, 15... — (43)

tur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum ⁴² extentum ubique) cum venerit ergo, et oraverit in hoc loco, ⁴³ tu exaudies in cœlo, et in firmamento habitaculi tui, et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.

⁴⁴ Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, et contra domum, quam ædificavi nomini tuo, ⁴⁵ et exaudies in cœlo orationes eorum, et preces eorum, et facies iudicium eorum.

⁴⁶ Quod si peccaverint tibi (non est enim homo qui non peccet) et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, ⁴⁷ et egerint poenitentiam in corde suo in loco captivitatis, et conversi, deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus: ⁴⁸ et reversi fuerint ad te in universo corde suo, et tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint: et oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, et civitatis quam elegi-

girdėta apie didį tavo vardą. ir tavo galingą ranką, ir tavo petį, ⁴² visur ištiestą), kuomet tat ateis ir melsis šitoje vietoje, ⁴³ tu išklausysi danguje, savo gyvenamojoje tvirtumoje, ir padarysi visa, kodėlei šauksis į tave svetimtautis, idant visos žemės tautos išmoktu bijoties tavo vardo, kaip tavo tauta Izraelis, ir patirtu, jog tavo vardas šaukiamas ant šitų namų, kuriuos pastačiau.

⁴⁴ Jei tavo tauta išeis į karą prieš savo neprietelius keliu, kur tik juos siųsi, jie melsis tau, atsigrįžę miesto linkon, kuri išsirinkai, ir namų linkon, kuriuos aš pastačiau tavo vardui, ⁴⁵ o tu išklausysi danguje jų maldas ir jų prašymus ir padarysi jiems teisybę.

⁴⁶ O jei jie tau nusidės, (nes nėra žmogaus, kurs nenusidėtų), ir užsirustinęs tu paduosi juos jų neprieteliams, ir belaisviais bus nuvesti į neprietelių žemę toli arba arti, ⁴⁷ ir darys savo širdyje atgailą savo nelaisvės vietoje ir atsivertę maldaus tave savo nelaisvėje, sakydami: Nusidėjome, darėme neteisingai, pasiūlgėme bedieviškai, ⁴⁸ ir sugrįš prie tavęs visa savo širdimi ir visa savo dūšia savo neprietelių žemėje, į kurią sugauti bus nuvesti, ir mels tave atsigrįžę savo žemės linkon, kurią esi davęs jų tėvams, ir miestą, kurį išsirinkai, ir bažnyčios,

Idant visos žemės tautos... Saliamonas trokšta visų pagonių atsivertimu.

(44) *Jei tavo tauta...* Šeštas prašymas. Plg. Dan. 6, 11. — *Atsigrįžę miesto linkon...* Laikui bėgant pas žydus radosi paprotys melsties visuomet, atsigrįžus Jeruzalės ir bažnyčios linkon.

Plg. Dan. 6, 10. — (45) *Padarysi jiems teisybę:* suteikdamas apgalėjamą neprietelių.

(46) *O jei jie tau nusidės...* Sekmas ypatingas meldimas. Plg. Atk. 30, 1...; Kun. 20, 24...; 2 Kron. 6, 36; Ekli. 7, 21; Joz. 1, 8.

sti, et templi quod ædificavi nomini tuo: ⁴⁹ exaudies in cœlo, in firmamento solii tui orationes eorum, et preces eorum, et facies iudicium eorum: ⁵⁰ et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati sunt in te: et dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis.

⁵¹ Populus enim tuus est, et hereditas tua, quos eduxisti de terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ. ⁵² Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui, et populi tui Israel, et exaudias eos in universis pro quibus invocaverint te. ⁵³ Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terræ, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Ægypto Domine Deus.

⁵⁴ Factum est autem, cum complisset Salomon orans Dominum omnem orationem, et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in cœlum. ⁵⁵ Stetit ergo, et benedixit omni ecclesiæ Israel voce magna, dicens: ⁵⁶ Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel, juxta omnia quæ locutus est: non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum suum. ⁵⁷ Sit Domi-

kurią pastačiau tavo vardui, ⁴⁹ tu išklausysi danguje, savo sosto tvirtumoje, jų maldas ir jų prašymus ir padarysi jiems teisybę, ⁵⁰ ir busi maloningas savo tautai, kuri tau nusidėjo, ir dovanosi visas jų neteisybes, kuriomis tau prasikalto, ir duosi rasti mielaširdystę akyvaizdoje tų, kurie turės juos belaisviais, kad jų pasigailētu.

⁵¹ Nes jie tavo tauta ir tavo tėvainystė, kuriuos išvedei iš Aigypso žemės, iš geležinio karkalio vidurio. ⁵² Tegul tavo akys buna atviros tavo tarno ir tavo tautos Izraelio maldoms, ir išklausyk juos visame, ko dėlei jie šauksis į tave; ⁵³ nes tu juos atsiskyrėi sau iš visų žemės tautų į tėvainystę, kaip esi kalbėjęs per tavo tarną Mozę, kuomet išvedei musų tėvus iš Aigypso, Viešpatie, Dieve!

⁵⁴ O kuomet Saliamonas, meldamos Viešpačiui pabaigė visą šią maldą ir prašymą, jis atsikėlė iš Viešpaties altoriaus akyvaizdos, nes jis buvo atsiklauptęs abiem keliais ant žemės ir buvo ištiesęs rankas į dangų. ⁵⁵ Taigi, jis atsistojo ir palaimino visą Izraelio susirinkimą, didžiu balsu tardamas: ⁵⁶ Pašlovintas teesie Viešpats, kurs davė savo tautai Izraeliui ramybę visai taip, kaip yra kalbėjęs; neprąžuvo neivienas žodis iš viso to, ką gera jis yra kalbėjęs per savo tarną Mozę. ⁵⁷ Viešpats, mu-

(51) *Nes jie tavo tauta...* Saliamono maldos užbaiga. 2 Kron. 6, 41., pridėta kitoks maldos užbaigimas, kuriuo geriausiai išreiškiama Bažnyčios pašventimas. — *Iš geležinio...* Plg. Atk. 4, 20. — (53) *Nes tu juos atsiskyrėi...* Plg. Iš. 19,

5. 6; Atk. 4, 20; 9, 26 ir k.

(55) *Palaimino:* kaip laimindavo patriarkai ir kaip laimina tėvai vaikus. —

(56) *Kaip yra kalbėjęs...* Plg. Iš. 33, 14; Atk. 3, 21 ir k.

nus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, neque projiciens. ⁵⁸ Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, et custodiamus mandata ejus, et ceremonias ejus, et judicia quaecumque mandavit patribus nostris. ⁵⁹ Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantibus Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat judicium servo suo, et populo suo Israel per singulos dies: ⁶⁰ ut sciant omnes populi terræ, quia Dominus ipse est Deus, et non est ultra absque eo. ⁶¹ Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, et custodiamus mandata ejus, sicut et hodie.

⁶² Igitur rex, et omnis Israel cum eo, immolabant victimas coram Domino. ⁶³ Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, et dedicaverunt templum Domini rex, et filii Israel. ⁶⁴ In die illa sanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocaustum ibi, et sacrificium, et adipem pacificorum: quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat et capere non poterat holocaustum, et sacrificium, et adipem pacificorum. ⁶⁵ Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath

su Dievas, teesie su mumis, kaip buvo su musų tėvais, neapleisdamas musų ir neatmesdamas, ⁵⁸ bet tepalenkia musų širdis prie savęs, kad vaikščiotumėm visais jo keliais ir užlaikytumėm visus jo paliepimus, apeigas ir nutarimus, ką tik yra liepęs musų tėvams. ⁵⁹ Ir tegul šitie mano žodžiai, kuriais meldžiaus Viešpaties akyvaizdoje, buna arti prie Viešpaties, musų Dievo, dieną ir naktį, kad jis kasdien darytu teisybę savo tarnui ir savo tautai Izraeliui, ⁶⁰ idant visos žemės tautos žinotu, jog Viešpats yra Dievas, ir jog nėra kito be jo. ⁶¹ Taipogi musų širdis tebuna tobula su Viešpačiu, musų Dievu, kad vaikščiotumėm pagal jo nutarimus ir užlaikytumėm jo paliepimus, kaip šiandien.

⁶² Taigi, karalius ir draug su juo visas Izraelis atnašavo aukas Viešpaties akyvaizdoje. ⁶³ Saliamonas paprovė dėkojimo aukas, kurias paaukojo Viešpačiui, dvidešimt du tukstančių jaučių ir šimtą dvidešimt tukstančių avių; ir taip karalius ir Izraelio suns pašventino Viešpaties bažnyčią. ⁶⁴ Tą dieną karalius pašventino vidurį kiemo, kurs buvo prieš Viešpaties namus, nes jis aukojo tenai deginamasias aukas, ir duonines aukas, ir dėkojimo aukų taukus, kadangi varinis altorius, buvęs Viešpaties akyvaizdoje, buvo permažas, ir ant jo negalėjo sutilpti deginamosios aukos, duoninės aukos ir dėkojimo aukų

(63) *Dvidešimt du...* Didžiausi paaukotųjų gyvulių mėsos dalis buvo suvalgyta paties Saliamono namiškių ir susirinkusių Izraelio sunų minių. Plg. Kun.

3, 1... 7, 11... — (64) *Vidurį kiemo:* taip vadinamą kunigų šventorių. — *Duoninės aukos.* Vz. Kun. 2, 4-7. — (65) *Nuo įėjimo į Ematą:* nuo šiaurinių Pa.

usque ad rivum Ægypti, coram Domino Deo nostro, septem diebus et septem diebus, id est, quatuordecim diebus. ⁶⁶ Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi, profecti sunt in tabernacula sua lætantes, et alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David servo suo, et Israel populo suo.

Caput IX. ¹ Factum est autem cum perfecisset Salomon ædificium domus Domini, et ædificium regis, et omne quod optaverat et voluerat facere, ² apparuit ei Dominus secundo sicut apparuerat ei in Gabaon. ³ Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. ⁴ Tu quoque si ambula-veris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, et in æquitate: et feceris omnia, quæ præcepi tibi, et legitima mea et judicia mea servaveris, ⁵ ponam thronum regni tui super Israël in sempiternum,

taukai. ⁶⁵ Taippat Saliamonas šventė tuo metu iškilmingą šventę ir draug su juo visas Izraėlis, didelė daugybė nuo įėjimo į Ematą iki Aigypso upei, Viešpaties, mūsų Dievo, akyvaizdoje per septynias dienas ir septynias dienas, tai yra per keturioliką dienų. ⁶⁶ O aštuntoje dienoje jis palėido žmones, kurie laimindami karalių išėjo į savo šėtras su džiangsmu ir linksma širdimi dėlei visų gėrybių, kurias Viešpats buvo padaręs savo tarnui Dovidui ir savo tau-tai Izraėliui.

9. perskyrimas. ¹ O kuomet Saliamonas pabaigė Viešpaties namų ir karaliaus namų statymą ir visa, ką troško ir norėjo padaryti, atsitiko, ² kad Viešpats jam pasirodė antrą sykį, kaip jam buvo pasirodęs Gabao-ne. ³ Ir Viešpats jam tarė: Iš-klausiau tavo maldą ir tavo prašymą, su kuriuo kreipeis į mane; aš pašventinau šituos namus, kuriuos pastatei, kad dėčiau čia savo vardą į amžius; ir mano akis ir mano širdis bus čia per visas dienas. ⁴ Ir jei tu vaikščiosi mano akyvaizdoje, kaip vaikščiojo tavo tėvas, neklastinga ir teisinga širdimi, ir darysi visa, ką tau įsakiau, ir užlaikysi mano įstatus ir nutarimus, ⁵ aš patvirtinsiu amžinai sostą tavo karalystės ant Izraėlio, kaip esu kalbėjęs tavo tėvui Dovi-

lestinos pakraščių. Plg. Sk. 13, 21; Joz. 13, 5. — *Iki Aigypso upei*: Rinokolurai (Wadi El-Ariš), kuri yra Palestinos pietvakariuose. — *Per septynias dienas ir...* Pirmosios septynios dienos buvo paskirtos bažnyčios pašventimo iškilmei, antrosios Šėtrų šventei. Plg. aug. 2. e.; 2 Kron. 7, 9. Aštuntoje antrosios iškilmės dienoje tauta grįžo į savo namus.

(9, 1) *O kuomet Saliamonas...* Bažnyčią ir savo namus Saliamonas statė iš viso dvidešimt metų. Bažnyčia buvo pastatyta pirmaisiais septyneriais metais, bet jos pašventimas įvyko tik visus statymus užbaigus, nes daug laiko reikėjo sugaišti, kolei padaryta visus jos rakandus ir indus. Plg. aug. 3, 5; 2 Kron. 7, 12. — (2) *Viešpats jam pasirodė*: nakčia regėjime. Plg. 2 Kron. 7, 12... — (5)

sicut locutus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. ⁶ Si autem aversione aversi fueritis vos et filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea, et ceremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis et colueritis deos alienos, et adoraveritis eos: ⁷ auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis: et templum, quod sanctificavi nomini meo, projiciam a conspectu meo, eritque Israel in proverbium, et in fabulam cunctis populis. ⁸ Et domus hæc erit in exemplum: omnis, qui transierit per eam, stupebit, et sibilabit, et dicet: Quare fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic? ⁹ Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum suum, qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, et secuti sunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt eos: idcirco induxit Dominus super eos omne malum hoc.

dui, kuomet sakiau: Nebus atimtas vyras iš tavo giminės nuo Izraėlio sosto. ⁶ Bet jei krypte nukrypsite jūs ir jūsų sūnūs, nesekdami manęs ir nesergėdami mano paliepių ir mano apeigų, kurias jums įsakiau, jei eisite sau ir tarnausite svetimiems dievams ir juos garbinsite, ⁷ aš atimsiu Izraėlį nuo žemės paviršio, kurią jiems daviau, ir atmesiu iš po savo akių bažnyčią, kurią pašvenčiau savo veidui, ir Izraėlis bus patarlė ir pasaka visoms tautoms. ⁸ Ir šitie namai taps pavyzdžiu; kiekvienas, kurs eis pro juos, nustebės, ir švilps ir sakys: Kodėl Viešpats taip padarė šitai žemei ir šitiems namams? ⁹ Ir bus atsakyta: Nes jie apleido Viešpatį, savo Dievą, kurs išvedė jų tėvus iš Aigypso žemės, ir sekė svetimus dievus, juos garbino ir jiems tarnavo; todėli Viešpats užvedė ant jų visą šitą piktenybę.

c) Kiti garbingi Saliamono veikalai.

¹⁰ Expletis autem annis viginti postquam ædificaverat Salomon duas domos, id est domum Domini et domum regis, ¹¹ (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina et abiegna, et aurum juxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon

¹⁰ Praslinkus dvidešimčiai metų po to, kaip Saliamonas buvo pastatęs dvejus namus, tai yra Viešpaties namus ir karaliaus namus. ¹¹ (Tyro karaliui Hiramui suteikiant Saliamonui kėdrinių ir eglinių medžių ir aukso, kiek buvo reikalinga), Salia-

Kaip esu kalbėjęs... Plg. 2 Kar. 7, 12. 16. — (7 - 9) *Aš atimsiu...* Plg. Atk. 4, 26; 29, 21 - 26. 37; Joz. 22, 8.

9, 10 - 28. Tarp kitų žymių Saliamono veikalų minima padovanojimas Hiramui dvidešimties Galilėjos miestų, (10-15), atstatymas ir sustiprinimas savųjų miestų (16 - 19), uždėjimas baudžios

ant Kananiečių (20 - 25) ir gabenimas savo pastatytu laivynu aukso iš Opyro (26 - 28).

(10) *Praslinkus dvidešimčiai metų*: nuo to laiko, kuomet pradėta statyti bažnyčią. — (11) *Tyro karaliui...* Vz. aug. 5, 1... — *Egliniu*. Tikriaus: kyparisių. — *Dvidešimt miestų*. Tai buvo tikriausiai miestai šiaurinėje Palestinoje,

Hiram viginti oppida in terra Galilææ. ¹² Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, et non placuerunt-ei, ¹³ et ait: Hæc cine sunt civitates, quas dediisti mihi, frater? Et appellavit eas terram Chabul, usque in diem hæc. ¹⁴ Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri. ¹⁵ Hæc est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini et domum suam, et Mello. et murum Jerusalem, et Hesar, et Mageddo, et Gazer.

¹⁶ Pharaon rex Ægypti ascendit, et cepit Gazer, succenditque eam igni: et Chananeum, qui habitabat in civitate, interfecit, et dedit eam in dotem filie suæ uxori Salomonis. ¹⁷ Ædificavit ergo Salomon Gazer, et Bethoron inferiorem, ¹⁸ et Baalath, et Palmiram in terra solitudinis. ¹⁹ Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, et erant absque muro, munivit, et civitates curruum et civitates equitum, et quodcumque ei placuit ut ædificaret in Jerusalem, et in Libano, et in omni terra potestatis suæ.

monas davė Hiramui dvidešimt miestų Galiliejės žemėje. ¹² O Hiras išėjo iš Tyro pasižiūrėtų miestų, kuriuos Saliamonas jam buvo davęs, bet jie jam nepatiko, ¹³ ir jis tarė: Argi tai šitie miestai, kuriuos man davėi, brolau? ir jis praminė juos Chabulo žeme; taip jie vadinasi iki šiai dienai. ¹⁴ Hiras atsiuntė taipogi Saliamonui šimtą dvidešimt talentų aukso. ¹⁵ Tiek buvo išviso išlaidų, kurias karalius Saliamonas suvartojo pastatyti Viešpaties namams ir savo namams, Mėlui, Jeruzalės murui, Heseriui, Magėdui ir Gazeriui.

¹⁶ Aigypso karalius Paraonas pakilo, paėmė Gazerį ir jį sugrindino, o Kananiečius, gyvenusius mieste, užmušė ir jį davė kaip krautį savo dukteriai Saliamono pačiai. ¹⁷ Saliamonas tat atstatė Gazerį ir Žemąjį Bėtoroną, ¹⁸ Baalatą ir Palmyrą tyrumos žemėje. ¹⁹ Visus jam pridėjęsius miestelius ir neturėjęsius muro jis sustiprino, ir miestus vežimams ir miestus raiteliams; jis statė visa, kas tik jam patiko Jeruzalėje, ant Libano ir visoje savo valdžios žemėje.

daug nukentėję karių metu, kurių gyventojų dauguma buvo Kananiečiai. Jie nepridėrėjo griežtoje prasmėje prie Zaddosios žemės (Joz. 19, 27) ir todėl galėjo buti nuo jos atskirti (Kun. 25, 23). — (13) *Chabulo*. Ką reiškia tas vardas, tikrai nežinia; anot vienu: nejauk u, anot kitų: nieko vertas. — (14) *Talentų*. Aukso talentas buvo vertas daugiau kaip 50,000 rublių. — (15) *Tiek buvo išviso...* Ebr. t. kalbama apie kitus šaltinius, iš kurių Saliamonas ėmė pelną savo išlaidoms; ten pasakyta: Štai, kaip įvyko dalykas su mokesčiais, kuriuos Saliamonas ėmė pastatyti... — *Mėlui*. Vž. 2 Kar. 5, 9. — *Heseriui*. Ebr.

Chacor. Kitur Vulgatoje jis pavadintas Asoru (Joz. 11, 10); buvo gi jis netoli Meromo ežero. — *Magėdui*. Dabar El-L e d z d ž u n. Ezdrelono slėnyje. (Teis. 5, 19). — *Gazeriui*. Miestas pietinės Palestinos pakraštyje (Joz. 10, 33). Jis buvo paskirtas Efraimo giminei, bet buvo vėl pakliuvęs į Kananiečių rankas.

(16) *Davė kaip krautį...* Paprastai rytų kraštuose už imamą moterystėn mergaitę duodavo dovanų jos tėvams, didžiuliai gi duodavo krautį savo dukterims. Plg. Teis. 1, 14... — (17) *Bėtoroną*. Vž. Joz. 10, 10. 11. — (18) *Baalatą*. Vž. Joz. 19, 44. — *Palmyrą*: tarp Damasko ir Euprato. — (19) *Neturėjęsius muro*.

²⁰ Universum populum, qui remanserat de Amorrhæis, et Hethæis, et Pherezæis, et Hevæis, et Jebusæis, qui non sunt de filiis Israel: ²¹ horum filios, qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel exterminare, fecit Salomon tributarios, usque in diem hanc. ²² De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant viri bellatores, et ministri ejus, et principes, et duces, et præfecti curruum et equorum. ²³ Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi quingenti quinquaginta, qui habebant subiectum populum, et statutis operibus imperabant.

²⁴ Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello. ²⁵ Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta, et pacificas victimas super altare, quod ædificaverat Domino, et adolebat thymiana coram Domino: perfectumque est templum.

²⁶ Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quæ est juxta Ailath in littore Maris rubri, in terra Idumææ. ²⁷ Misitque Hiram in classe illa servos suos viros nauticos et gnaros maris, cum servis Salomonis. ²⁸ Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadrin-

²⁰ Visus gyventojus, kurie buvo pasilikę iš Amoriečių, Hethiečių, Pereziečių, Evejiečių ir Jėbuziečių, nepriderančius prie Izraėlio sunų. ²¹ Jųjų vaikus, pasilikusius žemėje; tai yra tuos, kurių Izraėlio sunų negalėjo išnaikinti, Saliamonas padarė čyžininkais iki šiai dienai. ²² Iš Izraėlio sunų Saliamonas neivieno nepadarė baudžiauninku, bet jie buvo vyrai kovotojai, jo tarnai, kunigaikščiai, vadai ir vežimų bei arklių viršininkai. ²³ Vyriausiųjų, pastatytų ant visų Saliomono darbų, buvo penki šimtai penkios dešimtys; jie turėjo po savim žmonių ir duodavo paliepinus paskirtuose darbuose.

²⁴ O Paraono duktė persikėlė iš Dovidio miesto į savo namus, kuriuos jai buvo pastatydinęs Saliamonas. Tuomet jis pastatė Mėlą. ²⁵ Saliamonas aukojo taipogi tris sykius kiekvienais metais deginamųjų aukų ir dėkavimo aukų ant altoriaus, kurį buvo pastatydinęs Viešpačiui, ir degino smilkalus Viespaties akyvaizdoje; o bažnyčia buvo užbaigta.

²⁶ Karalius Saliamonas pasidarė taipogi laivyną Asiongaberyje, kurs yra prie Ailato ant Raudonosios jūros kranto Idumėjos žemėje. ²⁷ O Hiramasiuntė tame laivyne savo tarnus laivininkus, apsipratusius su jūra, draug su Saliomono tarnais. ²⁸ Jie, nuvykę Opyran, ėmė iš-

Ebr. t.: javų sandėlių miestus. — *Mies-
tus vežimams...* Plg. aug. 4, 26.

(20) *Kurie buvo pasilikę...* Plg. Teis. 1, 21—26; 3, 1—5; 1 Kron. 22, 2. — (21) *Padarė čyžininkais.* Ebr. ž. mas reiškia tikrą baudžiąvą arba lažą. — (23) *Vyriausiųjų...* Plg. aug. 5, 13...

(24) *O Paraono...* Plg. aug. 7, 8; 2

Kron. 8, 11. — (25) *Tris sykius:* Velykose, Sekminėse ir Šėtrų šventėje (2 Kron. 8, 13). — *Degino smilkalus:* per kunigus. Vz. 2 Kron. 8, 12; 26, 12.

(26) *Asiongaberyje...* prie Elaniškos įlankos. Vz. Sk. 33, 35; Atk. 2, 8. — (27) *Hiramas atsiuntė...* Penikijiečiai buvo senobėje geriausi jūrininkai. — (28)

gentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

ten keturis šimtus dvidešimt talentų aukso, kurį atvežė pas karalių Saliamoną.

3. Saliamono šlovė ir turtai.

Caput X. ¹ Sed et regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. ² Et ingressa Jerusalem multo cum comitatu, et divitiis, camelis portantibus aromata, et aurum infinitum nimis, et gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, et locuta est ei universa quæ habebat in corde suo. ³ Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ proposuerat: non fuit sermo, qui regem posset latere, et non responderet ei. ⁴ Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, et domum, quam ædificaverat, ⁵ et cibos mensæ ejus, et habitacula servorum, et ordines ministrantium, vestesque eorum, et pincernas, et holocausta, quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultra spiritum. ⁶ Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audiui in terra mea ⁷ super sermonibus tuis, et super sapientia tua: et non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerit: major est sapientia et opera tua, quam rumor, quem

10. perskyrimas. ¹ Bet ir Sabos karalienė, išgirdus gandą apie Saliamoną vardan Viešpaties, atvyko jo išmėgintų mįslėmis. ² Įėjus Jeruzalėn su daugeliu palydovų, su turtais, kupranugariais, nešančiais kvėpalų, begal daug aukso ir brangių perlų, atėjo pas karalių Saliamoną ir jam kalbėjo visa, ką turėjo savo širdyje. ³ O karalius Saliamonas išaiškino jai visus klausimus, kuriuos ji buvo pastačiusi; nebuvo dalyko, kurs butu galėjęs buti paslėptas karaliui, ir jis nebutu jai atsakęs. ⁴ Matydama gi Sabos karalienė visą Saliamono išmintį ir namus, kuriuos buvo pasistatydinęs, ⁵ ir jo stalo valgius, ir tarnų butus, ir tarnaujantiųjų eilias, ir jų apdarus, ir vynpylius, ir deginamasias aukas, kurias jis atnašavo Viešpaties namuose, begal stebėjosi ⁶ ir tarė karaliui: Tikra yra šneka, kurią girdėjau savo žemėje ⁷ apie tavo žodžius ir apie tavo išmintį; aš netikėjau man pasakojantiems, kolei pati neatėjau, ir nepamačiau savo akimis, ir neįsitikrinau, kad ir pusės man nebuvo pranešta. Tavo išmintis ir darbai didesni

Opyran. Kame buvo tas kraštas, nežinia; spėjama, kad Arabijoje arba Indijoje. Plg. Prad. 10, 29. — *Keturis šimtus...*: daugiau kaip už 20 milijonų rublių.

10, 1 - 29. Pasklydus visur gandai apie Saliamoną, ateina jo aplankyti Sabos karalienė, duoda jam ir pati gauna

iš jo dovanų (1 - 18). Toliaus minima Saliamono pelnas ir jo suvartojimas (14 - 22) ir aprašoma apskritai Saliamono didenybė ir galybė (23 - 29).

(10, 1) *Sabos*. Ebr. *š'ba'*: kraštas laimingosios Arabijos pietuose; kiti spėja, kad karalienė buvusi iš Aitijopijos. Ta karalienė yra figura karalių, kurie su savo tautomis ateina iš tolimų kraštų

audivi. ⁸ Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper. et audiunt sapientiam tuam. ⁹ Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, et posuit te super thronum Israel, eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, et constituit te regem, ut faceres iudicium et justitiam. ¹⁰ Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosas: non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni. ¹¹ (Sed et classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, et gemmas pretiosas. ¹² Fecitque rex de lignis thyninis fulcra domus Domini, et domus regiæ, et citharas lyrasque cantoribus: non sunt allata hujuscemodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem diem). ¹³ Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit. et petivit ab eo: exceptis his, quæ ultro obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, et abiit in terram suam cum servis suis.

negu gandas, kurį girdėjau. ⁸ Laimingi tavo žmonės ir laimingi tavo tarnai, kurie stovi visuomet tavo akyvaizdoje ir girdi tavo išmintį. ⁹ Tebuna pašlovintas Viešpats, tavo Dievas, kuriam įtikai, ir kurs tave pakėlė ant Izraelio sosto. nes Viešpats numylėjo Izraelį į amžius ir įstatė tave karaliumi, kad darytumei teisną ir teisybę. ¹⁰ Taigi, ji davė karaliui šimtą dvidešimt talentų aukso ir labai daug kvepalų bei brangių perlų. Niekuomet kitą sykį neatnešta taip daug kvepalų, kaip tie, kuriuos Sabos karalienė davė karaliui Saliamonui. ¹¹ (O Hiram laivynas, kurs gabeno auksą iš Opyro, atvežė iš Opyro taipogi labai daug kvepinčių medžių ir brangių perlų. ¹² Karalius padarė iš kvepinčių medžių turėklių Viešpaties namams ir karaliaus namams ir kanklių bei arpų giesmininkams; tokių kvepinčių medžių nebeatvežta daugiau ir nebematyta iki šiai dienai). ¹³ Karalius gi Saliamonas davė Sabos karalienei visa, ko ji norėjo ir ko iš jo prašė, be to, ką savaimi buvo jai davęs kaipo karališkąją dovaną. O ji grįžo ir iškeliavo į savo žemę draug su savo tarnais.

prie ramybės Kunigaikščio Plg. Mt. 12, 42; Lk. 11, 31; 3 Kron. 9, 1. — *Vardan Viešpaties*. Rasi: dėlėi Viešpaties vardo. Saliamonas buvo įgijęs savo šlovę per Viešpaties vardą. — *Išmėgintu mįslėmis*. Plg. Teis. 13, 12. — (9) *Tebuna pašlovintas Viešpats*... Iš šitų žodžių negalima išvesti, kad karalienė pati butu garbinusi vieną tikrąjį Dievą; Viešpatį jį skaito tik Saliamono ir jo tautos Dievu. — (11) *Hiram laivynas*: laivynas padarytas ir Hiram atsiųstų medžių; žymi jurininkų dalis buvo taipogi Hiram at-

siųsti. Plg. aug. 9, 26; 2 Kron. 8, 18. — *Kvepinčių medžių*. Ebr. 'ace 'almugin. Taip rasi pavadintas santalo medis (santalum album ir pterocarpus santalinus), augęs Indijoje, iš kurio dirbami labai brangūs smulkūs dalykai. Plg. Apr. 18, 12; 2 Kron. 9, 10. — (12) *Turėklių*: balustradų. Anot 2 Kron. 9, 11: laiptūs. — (13) *Saliamonas davė*. Kas gaudavo dovanų, tas pagal rytiečių papročius turėjo griežtą priedermę atsiųgti taippat dovanomis. — *O ji grįžo*... Plg. Mt. 12, 42.

¹⁴ Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri: ¹⁵ excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant, et negotiatores, universique scrutata vendentes, et omnes reges Arabiæ, ducesque terræ.

¹⁶ Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius. ¹⁷ Et trecentas peltas ex auro probato: trecentæ minæ auri unam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo saltus Libani.

¹⁸ Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem: et vestivit eum auro fulvo nimis, ¹⁹ qui habebat sex gradus: et summitas throni rotunda erat in parte posteriori: et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: et duo leones stabant juxta manus singulas. ²⁰ Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in universis regnis.

²¹ Sed et omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: et universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo:

¹⁴ Auksas, atgabenamas Saliamonui kas metalai, svėrė šešis šimtus šešias dešimtis šešis auksinius talentus, ¹⁵ be to, kuri atnešdavo vyrai, pastatyti prie muito, pirkkliai ir visi smulkių daiktų pardavinėtojai, visi Arabijos karaliai ir žemės viršininkai.

¹⁶ Karalius Saliamonas padirbino taipogi du šimtu skydų iš tyriausio aukso; jis davė šešis šimtus siklių aukso kiekvienam skydui aptraukti; ¹⁷ taipogi tris šimtus mažesnių skydų iš išmėginto aukso; kiekvienas mažesnis skydas buvo aptrauktas trimis šimtais minų. Karalius sudėjo juos Libano girios namuose.

¹⁸ Karalius Saliamonas dar padarė iš dramblio kaulo didelį sostą ir aptraukė jį labai geltonu aukso; ¹⁹ jis turėjo šešis laipsnius; sosto viršus užpakalyje buvo apskritas; dvi atloši laikė iš vienos ir kitos šalies sėdynę, o prie abiejų atlošų stovėjo du liutu. ²⁰ Dvylika mažų liutų stovėjo ant šešių laisnių iš vienos ir kitos šalies. Tokio darbo nepadaryta nei vienoje karalystėje.

²¹ Taipogi visi indai, iš kurių karalius Saliamonas gerdavo, buvo auksiniai, ir visi Libano girios namų rakandai buvo iš ty-

(14) *Svėrė šešis šimtus...* Jis buvo vertas dabartiniais pinigais apie 35 milijonus rublių. — (15) *Pastatyti prie muito.* Ebr. t. šitų žodžių nėra, toliaus gi paminėti mažesnieji pirkkliai, *tharim*, o paskui didesnieji, *rokhlim*. — *Arabijos karaliai*, kurie mokėdavo duoklę. — *Viršininkai.* Vž. aug. 4, 7...

(16) *Skydų.* Ebr. ž. *cinnah* reiškia didelius skydus, uždengiančius visą žmogų. Plg. 1 Kar. 17, 7. — *Davė šešis šimtus...* daugiau kaip 9000 rublių. — (17) *Trimis šimtais minų.* Ebr. t.: trimis

minomis. Minoje buvo 100 siklių; iš 60 minų darėsi talentas. — *Libano girios namuose.* Vž. aug. 7, 2. Paskiaus tie skydai teko į Paraono Sesako rankas. Vž. žem. 14, 26.

(18) *Labai geltonu aukso:* tyriausiu aukso. Sostas buvo apvilktas aukso tikriausiai ne visas, bet tik vietomis. —

(19) *Jis turėjo...* Plg. 2 Kron. 9 18. — *Du liutu.* Liutai buvo karališkosios valdžios simbolis. — (20) *Dvylika mažų liutu...* Tai buvo figura dvylikos Izraelio giminių.

non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis, ²² quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, et argentum, et dentes elephantorum, et simias, et pavos.

²³ Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ divitiis, et sapientia. ²⁴ Et universa terra desiderabat vulgum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus, quam dederat Deus in corde ejus. ²⁵ Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque, et equos et mulos per annos singulos. ²⁶ Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus, et duodecim millia equitum: et disposuit eos per civitates munitas, et cum rege in Jerusalem. ²⁷ Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta et lapidum: et cedrorum præbuit multitudinem quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus. ²⁸ Et educabantur equi Salomoni de Ægypto, et de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, et statuto pretio perducebant. ²⁹ Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, et equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum et Syriæ equos venundabant.

riausio aukso. Nieko nebuvo iš sidabro, ir jis skaitėsi be vertybės Saliamono dienose, ²² nes karaliaus laivynas draug su Hiram laivynu plaukdavo vieną sykį per trejus metus Tarsin ir atgabendavo iš ten aukso, sidabro, dramblių dantų, bezdžionių ir povų.

²³ Karalius tat Saliamonas per viršijo turtais ir išmintimi visus karalius. ²⁴ Ir visa žemė geidė išvysti Saliamono veidą, kad išgirstu jo išmintį, kurią Dievas buvo jam davęs į širdį. ²⁵ Kiekvienas atnešdavo jam kasmetai dovanų, sidabrinių ir auksinių rykų, apdarų ir kariškų ginklų, taipogi kvepalų, arklių ir mulų. ²⁶ O Saliamonas rinko vežimus ir raitelius, ir buvo pas jį tukstantis keturi šimtai vežimų ir dvylika tukstančių raitelių; jis juos paskirstė į sustiprintus miestus ir prie karaliaus Jeruzalėje. ²⁷ Jis padarė, kad toks buvo apstumassidabro Jeruzalėje, koks ir akmenų, ir atgabeno tokią daugybę kėdrų, kaip laukinių čiulpsnių, augančių lygumose. ²⁸ Arklių Saliamonui atvesdavo taipogi iš Aigypto ir iš Koos; nes karaliaus pirkliai pirkdavo juos iš Koos ir už paskirtą kainą atvesdavo. ²⁹ Vežimas iš Aigypto buvo atgabenamas už šešis šimtus siklių sidabro, o arklys už šimtą penkias dešimtis. Ir tuo būdu visi Hetiečių ir Syrijos karaliai parduodavo arklius.

(22) *Tarsin*: Tartésan pietinėje Ispanijoje. Tuo vardu neretai vadinama tolimus jūros krantus.

(26) *Vežimas*: vartojamus karėje, kurių Izraelitai kitados visai neturėjo. —

I sustiprintus miestus. Plg. aug. 9, 19. — (28) *Iš Koos.* Ebr. ž. *migveh* rasi reiškia: buriais. — (29) *Vežimas gi buvo...* draug su dviem arba trimis įkinkytais žiais. — *Už šešis šimtus...*

3. Saliamono paklydimai ir bausmė.

Caput XI. ¹ Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, et Moabitidas, et Ammonitidas, Idumæas, et Sidonias, et Hethæas: ² de gentibus, super quibus dixit Dominus filiis Israel: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. ³ Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, et concubinæ trecentæ: et avertentur mulieres cor ejus. ⁴ Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus. ⁵ Sed colebat Salomon Astarthen deam Sidoniorum, et Moloch idolum Ammonitarum. ⁶ Fecitque Salomon quod non placuerat coram Do-

11. perskyrimas. ¹ Taigi, karalius Saliamonas mylėjo daugelį svetintaučių moterų, ir Parao no dukterį, ir Moabites, ir Amonites. Idumėjietes, ir Sidonietes, ir Hetietes, ² iš tų tautų, apie kurias buvo Viešpats sakęs Izraelio sunums: Neįeiskite pas jas, ir nei vienas iš jų neįeis pas jusiškes; nes jos tikriausiai nukreips jūsų širdis, kad sektumėte jų dievus. Taigi, su šitomis Saliamonas susirišo karščiausia meile. ³ Jis turėjo septynis šimtus pačių, kaipo karalienių, ir tris šimtus gulovių, ir tos moteriškes nukreipė jo širdį. ⁴ Kuomet jis buvo jau pasenęs, jo širdis buvo pagadinta per moteriškes, taip kad jis sekė svetimus dievus, ir jo širdis nebebuvo tobula su Viešpačiu. jojo Dievu, kaip buvo jo tėvo Dovid o širdis, ⁵ bet Saliamonas garbino Sidoniečių deivę Astartę ir Amonitų stabą Molochą. ⁶ Ir darė Saliamonas, kas nepa-

Sidabr. siklis vertas apie 1 rb. 10 kap. — *Parduodavo.* Tikriaus pagal ebr. t.: gaudavo pirkties.

11, 1 - 43. Pasidavęs svetintaučių moterų įtekmei Saliamonas stato įvairių dievačių stabus (1 - 8) ir tuo būdu užtraukia ant savęs Dievo rustybę, kurs žada padalinti jo karalystę (9 - 13). Be o, Dievas sužadina Saliamonui du priešinku Adadą (14 - 22) ir Razoną (23 - 25) ir per pranašą pažada karalystės dalį Jeroboamui (26 - 40). Saliamonui mirus, karaliumi tampa jo sunus Roboamas (41 - 43).

(11, 1) *Svetintaučių moterų...* Įstatymas griežtai drandė moterystės su Kananietėmis, todėl iš čionai išvardintųjų jis paliečia tik Sidonietes ir Hetietes, bet

ir moterystės su kitomis svetintautėmis buvo priešingos įstatymo dvasiai. Plg. Iš. 34, 11 - 16; Atk. 7, 1... 23, 3. 8... Ezdr. 9, 1; Neem. 13, 23... Be to, įstatymas draudė turėti daug moterų. Plg. Atk. 17, 17. — (3) *Septynis šimtus...* Saliamono pačių skaičius be abejonės labai didelis, bet ne viena sykį pas kitus rytų tautų karalius jis budavo dar didesnis. — (4) *Pasenęs.* Saliamonas negyveno daugiau 60 metų. — *Jis sekė svetimus dievus.* Niekur nėra pasakyta, kad Saliamonas būtų išsivadėjęs tikrojo Dievo ir daręs dievačiams aukas; bet ir ta aplinkybė, kad jis bent išviršiniu būdu dalyvavo stabų garbinime, buvo didžiausias papiktinimas tautai ir baisi karaliaus kaltė. — (5) *Astartę.* Ji buvo vyriausioji Penikijiečių ir Syrijiečių deivė. Plg

mino, et non adimplevit ut sequeretur Dominum, sicut David pater ejus. ⁷ Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos, idolo Moab. in monte qui est contra Jerusalem, et Moloch idolo filiorum Ammon. ⁸ Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura et immolabant diis suis.

⁹ Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod aversa esset mens ejus a Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo, ¹⁰ et præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos. et non custodivit quæ mandavit ei Dominus. ¹¹ Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non custodisti pactum meum, et præcepta mea, quæ mandavi tibi, dirumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo. ¹² Verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum: de manu filii tui scindam illud, ¹³ nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum, et Jerusalem quam elegi.

¹⁴ Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumæum de semine regio, qui erat in Edom. ¹⁵ Cum enim esset David in Idumæa, et ascendisset

tiko Viešpaties akyvaizdoje, ir nesekė ištikimai Viešpaties kaip jo tėvas. ⁷ Tuomet Šaliamonas pastatė šventyklą Moabitų stabui Kamosui ant kalno, kurs yra ties Jeruzale, ir Amono sunų stabui Molochui. ⁸ Taip pat jis padarė visoms savo svetimtautėms pačioms, kurios degino smilkalus ir darė aukas savo dievams.

⁹ Taigi, Viešpats užsirustino ant Šaliamono, kad jo širdis buvo nukrypusi nuo Viešpaties, Izraelio Dievo, kurs jam buvo pasirodęs antrą sykį, ¹⁰ ir buvo davęs apie tą dalyką paliepimą, kad nesektu svetimų dievų, o jis neužlaikė, ką Viešpats jam buvo įsakęs. ¹¹ Taigi, Viešpats tarė Šaliamonui: Kadangi tu taip pasielgei ir neužlaikei mano sandoros ir mano įsakymų, kurios tau esu davęs, aš perlėšiu ir padalinsiu tavo karalystę ir duosiu ją tavo tarnui. ¹² Tačiau tai nedarysiu tavo dienose dėlėi tavo tėvo Dovid; aš ją perskelsiu iš tavo sunaus rankos. ¹³ Ne visą karalystę atimsiu, nes vieną giminę duosiu tavo sunui dėlėi mano tarno Dovid, taipogi ir J ruzalę, kuria išsirinkau.

¹⁴ Taigi, Viešpats sužadino Šaliamonui priešininką Idumėjietį Adadą iš karališkosios giminės, buvusį Edome. ¹⁵ Nes kuomet Dovidas buvo Idumė-

Teis. 2, 13. — *Stabą Molochą*. Ebr. t.: bjaurybė *Milkom* (taip pat 7. e.); bet rasi tai buvo tas pats stabas, ką ir Molochas. Plg. Kun. 18, 21. — (7) *Šventyklą*: augstą vietą. — *Kamosui*. Plg. Sk. 21, 29. — *Ant kalno, kurs...*: ant Alyvų kalno, ant pietinės jo viršūnės; todėl tą vietą paskiaus imta vadinti papiktinimo kalnu. Plg. 4 Kar. 23, 13.

(9) *Kurs jam buvo pasirodęs...* Vž. aug. 3, 5; 9, 2. — (10) *Ir buvo davęs...* Plg. aug. 6, 12; 9, 6. — (11) *Viešpats tarė...*: rasi per kurį nors pranašą. — (13) *Vieną giminę*: Judo giminę, su kuria buvo suvienyta maža tuomet Benjamino giminė.

(15) *Kuomet Dovidas...*, Kalbama apie karę, kuri buvo minėta 2 Kar. 8,

Joab princeps militiæ ad sepe-
liendum eos, qui fuerant inter-
fecti, et occidisset omne ma-
sculinum in Idumæa, ¹⁶ (sex
enim mensibus ibi moratus est
Joab. et omnis Israel, donec in-
terimeret omne masculinum in
Idumæa) ¹⁷ fugit Adad ipse, et
viri Idumæi de servis patris ejus
cum eo, ut ingrederetur Ægy-
ptum: erat autem Adad puer
parvulus. ¹⁸ Cumque surrexis-
sent de Madian, venerunt in
Pharan, tuleruntque secum vi-
ros de Pharan, et introierunt
Ægyptum ad Pharaonem regem
Ægypti: qui dedit ei domum,
et cibos constituit, et terram
delegavit. ¹⁹ Et invenit Adad
gratiam coram Pharaone valde,
in tantum ut daret ei uxorem,
sororem uxoris suæ germanam
Taphnes reginæ. ²⁰ Genuitque
ei soror Taphnes Genubath fi-
lium, et nutrit eum Taphnes
in domo Pharaonis: eratque Ge-
nubath habitans apud Pharao-
nem cum filiis ejus. ²¹ Cumque
audisset Adad in Ægypto, dor-
misse David cum patribus suis,
et mortuum esse Joab princi-
pem militiæ, dixit Pharaoni: Di-
mitte me, ut vadam in terram
meam. ²² Dixitque ei Pharao:
Qua enim re apud me in-
diges, ut quæras ire ad ter-
ram tuam? At ille respondit:
Nulla: sed obsecro te ut dimit-
tas me.

Joabe. o kariuomenės viršininkas
Joabas buvo atėjęs palaidotų
užmuštųjų. ir jis užmušė visus
vyriškius Idumėjoje, ¹⁶ (nes Jo-
abas ir visas Izraelis pasiliko
tenai šešis mėnesius, kolei ne-
išnaikino visų vyriškių Idumė-
joje), ¹⁷ tuomet Adadas pabėgo
ir draug su juo kaikurie Idumė-
jiečiai vyrai iš jo tėvo tar-
nų, kad eitu Aigiptan; Adadas
gi buvo dar mažas vaikas. ¹⁸
Pakilę iš Madiano, jie atėjo į
Paraną, ėmė su savim vyrų iš
Parano ir įėjo Aigiptan pas Ai-
gypto karalių Paraoną. Tasai
jam davė namus, paskyrė mai-
stą ir pažymėjo žemę. ¹⁹ Adadas
igijo taip didžią malonę pas Pa-
raoną, kad tasai jam davė mo-
terystėn tikrą savo pačios ka-
ralienės Tafnės seserį. ²⁰ Tafnės
sesuo pagimdė jam sunų Genu-
batą, o Tafnė auklėjo jį Parao-
no namuose, ir Genubatas gy-
veno pas Paraoną draug su jo
sunumis. ²¹ Kuomet Adadas iš-
girdo Aigypte Dovidą užmigus
su savo tėvais ir kariuomenės
viršininką Joabą mirus, jis tarė
Paraonui: Paleisk mane, kad ei-
čiau į savo žemę. ²² O Parao-
nas jam tarė: Ir ko gi tau pas
mane truksta, kad geidi eiti į
savo žemę? Jis atsakė: Nieko;
bet maldauju tave, kad mane
paleistumei.

14. Plg. 1 Kron. 18, 12, 13. — *Palai-
dotų užmuštųjų*: Izraelitų, kurie buvo
Idumėjiečių užmušti. — (16) *Visų vyriš-
kių...* Tas baisias žudynes Idumėjiečiai
buvo be abejonės užtraukę ant savęs ko-
kiuo nors ypatingu prasiškaltimu. — (18)
Madiano. Rasi tai nežinomo dabar mie-

sto vardas. — *Paraną*. Tyruma Arabi-
joje, dabar E t - T i h. — (20) *Auklė-
jo*. Ebr. t.: n u j u n k ē. Nujunkymas
Rytų kraštuose dažnai yra didelė šeim-
nos iškilmė. — (21) *Į savo žemę*. Ada-
das, sugrįždamas Idumėjon, rengėsi ker-
šyti Judo karaliui.

²³ Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat Adarezer regem Soba dominum suum: ²⁴ et congregavit contra eum viros, et factus est princeps latronum cum interficeret eos David: abieruntque Damascus, et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem in Damasco, ²⁵ eratque adversarius Israeli cunctis diebus Salomonis: et hoc est malum Adad, et odium contra Israel, regnavitque in Syria.

²⁶ Jeroboam quoque filius Nabath, Ephrathæus, de Sareda, servus Salomonis, cujus mater erat nomine Sarva, mulier vidua: levavit manum contra regem. ²⁷ Et hæc est causa rebellionis adversus eum, quia Salomon ædificavit Mello, et coæquavit voraginem civitatis David patris sui. ²⁸ Erat autem Jeroboam vir fortis et potens: vidensque Salomon adolescentem bonæ indolis et industrium, constituerat eum præfectum super tributa universæ domus Joseph.

²⁹ Factum est igitur in tempore illo, ut Jeroboam egrediretur de Jerusaleme, et inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio novo: erant autem duo tantum in ag-

²³ Dievas sužadino jam taipogi priešininką Eliados sūnų Razoną, kurs buvo išbėgęs nuo savo pono Sobos karaliaus Adarėzerio. ²⁴ Jis surinko prieš jį vyrų ir tapo plėšikų kunigaikščiu, kada Dovidas anuos užmušinėjo. Jie nuvyko Damaskan ir tenai apsigyveno, ir įstatė jį karaliumi Damaske. ²⁵ Jis buvo Izraelio priešininkas per visas Saliamono dienas. Ir tai buvo toki kaip Adado piktenybė ir neapykanta prieš Izraelį, ir jis karaliavo Syrijoje.

²⁶ Taipogi Nabato sunus Jeroboamas, Efratietis iš Sarėdos, Saliamono tarnas, kurio motina buvo moteriškė našlė vardu Sarva, pakėlė ranką prieš karalių. ²⁷ O priežastis maišto prieš Saliamoną buvo ta, kad jis pastatė Mėlą ir užlygino savo tėvo Dovidą miesto daubą. ²⁸ Jeroboamas gi buvo drąsus ir smarkus vyras. O Saliamonas, matydamas jaunikaitį esant išmintingą ir sumaningą, įstatė jį viršininku ant visų Juozapo namų mokesčių.

²⁹ Taigi, anuo metu atsitiko, kad Jeroboamas ėjo iš Jeruzalės, ir jį sutiko kelyje pranašas Ahijas Silonietis, apsidengęs nauju apsiaustu; buvo gi juodu tik dviese ant lauko. ³⁰ Tuomet Ahi-

(23) *Sobos karaliaus Adarėzerio.* Ebr. *Hadad'ezzer*. Su juo kovojo ir jį apgalėjo Dovidas. Vz. 1 Kar. 14, 47; 2 Kar. 8, 3; 23, 36. — (24) *Plėšikų.* Anot ebr. t.: karinomenės burio. — *Anuos užmušinėjo:* kuomet Dovidas sumušė Adarėzerio kariuomenę.

(26) *Efratietis:* iš Efraimo giminės. Plg. 1 Kar. 1, 1. — *Pakėlė ranką:* sukėlė maištą. — (27) *O priežastis maišto...* Geriausias anot ebr. t.: štai, prie kokios progos. — *Mėlą.* Vz. aug. 9, 9. — *Daubą:* buvusią tarp Morijos ir Siono

kalnelių, kuri paskiaus vadina-i Tyroponu. — (28) *Esant išmintingą ir...* Ebr. t.: prie darbo. — *Juozapo namus:* todėl Manaso ir Efraimo giminių, iš kurių buvo pats Jeroboamas. — *Mokesčių.* Ebr. t.: lažo.

(29) *Silonietis:* iš Silo. Tas miestas buvo Efraimo giminės plote. Plg. žem. 14, 2; Joz. 18, 10 ir k... — *Nauju apsiaustu.* Naujas apsiaustas turi įvaizdinti naują, neseniai įsteigtą Dovidą karalystę. — (30) *Ahijas, nutvėręs...* Ahijas taip darė, gavęs iš Dievo įkvėpimą.

ro. ³⁰ Apprehendensque Ahias pallium suum novum, quo co-opertus erat, scidit in duodecim partes. ³¹ Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus. ³² Porro una tribus remanebit ei propter servum meum David, et Jerusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel: ³³ eo quod dereliquerit me, et adoraverit Astarthen deam Sidoniorum, et Chamos deum Moab, et Moloch deum filiorum Ammon: et non ambulaverit in viis meis, ut faceret iustitiam coram me, et præcepta mea, et judicia sicut David pater ejus. ³⁴ Nec auferam omne regnum de manu ejus, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter David servum meum, quem elegi, qui custodivit mandata mea et præcepta mea. ³⁵ Auferam autem regnum de manu filii ejus, et dabo tibi decem tribus: ³⁶ filio autem ejus dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Jerusalem civitate, quam elegi ut esset nomen meum ibi. ³⁷ Tū autem assumam, et regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel. ³⁸ Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et fece-

jas, nutvėręs savo naują apsiaustą, kuriuo buvo apsidengęs, perplėšė į dvyliką dalių ³¹ ir tarė Jeroboamui: Imk sau dešimtį dalių, nes taip sako Viešpats, Izraelio Dievas: Štai, aš išplėšiu iš Saliamono rankos karalystę ir duosiu tau dešimtį giminių. ³² Bet viena giminė pasiliks jam dėlei mano tarno Dovidio ir dėl Jeruzalės miesto, kurį išsirinkau iš visų Izraelio giminių, ³³ nes jis apleido mane ir garbino Sidoniečių deivę Astartę, ir Moabo dievą Kamosą, ir Amono sunų dievą Molochą, ir nevaikščiojo mano keliais, kad darytu kas teisinga mano akyvaizdoje ir pildytu mano įsakymus bei nutarimus, kaip jo tėvas Dovidas. ³⁴ Aš neatimsiu visos karalystės iš jo rankos, bet paliksiu jį valdovu per visas jo gyvenimo dienas, dėlei mano tarno Dovidio, kurį išsirinkau, kurs sergėjo mano paliepus ir mano įsakymus. ³⁵ Atimsiu gi karalystę iš jo sunaus rankos ir tau duosiu dešimtį giminių; ³⁶ jo gi sunui duosiu vieną giminę, kad pasiliktu žiburyš mano tarnui Dovidui per visas dienas mano akyvaizdoje Jeruzalės mieste, kurį išsirinkau, idant tenai butu mano vardas. ³⁷ Tave gi paimsiu, ir tu karaliausi ant viso, ko tavo dušia geidžia, ir busi karalius ant Izraelio. ³⁸ Taigi, jei klausysi visa, ką tau įsakysiu,

Tas symbolinis veiksmas dažnai buvo atkariotas paskesniųjų pranašų. Plg. Iz. 22, 11; Jer. 13; 1... 19, 1... 27, 2... Ez. 3, 1 - 3 ir k. — (31) *Iš Saliamono rankos*: jo sunaus ypatoje. — (32) *Viena giminė*. Judo ir Benjaminio giminės vadinamos čionai viena gimine. — (33) *Nes jis*. Ebr. t.: j i e. Dievui buvo prasi-

kaltes ne tik vienas Saliamonas; jo pavzdį sekė tikriausiai daugelis iš tautos tarpo. — (35) *Žiburyš*: ainis. Plg. 2 Kar. 21, 17. — (38) *Jei klausysi...* Toki pat sąlyga buvo kitados pastatyta Saliamonui. Plg. ang. 3, 14; 6, 12; 9, 4. — *Išlikimas*: pastovius, ilgai pasiliksiančius. Plg. 2 Kar. 7, 11. Kadaigi Jero-

ris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus meus: ero tecum, et ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificavi David domum, et tradam tibi Israel: ³⁹ et affligam semen David super hoc, verumtamen non cunctis diebus.

⁴⁰ Voluit ergo Salomon interficere Jeroboam: qui surrexit, et aufugit in Ægyptum ad Sesac regem Ægypti, et fuit in Ægypto usque ad mortem Salomonis.

⁴¹ Reliquum autem verborum Salomonis, et omnia quæ fecit, et sapientia ejus: ecce universa scripta sunt in Libro verborum dierum Salomonis. ⁴² Dies autem, quos regnavit Salomon in Jerusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt. ⁴³ Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in Civitate David patris sui, regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

ir vaikščiosi mano keliais, ir darysi, kas taisinga mano akyvaizdoje, sergėdamas mano paliepiamus ir mano įsakymus, kaip darė mano tarnas Dovidas, aš buisi su tavim ir tau pastatysiu ištikimus namus, kaip pastačiau namus Dovidui, ir atiduosiu tau Izraelį, ³⁹ ir tuo budu bausiu Dovidą namus, tečiaus ne per visas dienas.

⁴⁰ To dėlei Saliamonas norėjo užmušti Jeroboamą; bet jis pakilo, nubėgo į Aigypą pas Aigypso karalių Sesaką ir buvo Aigypse iki Saliamono mirčiai.

⁴¹ Kiti gi Saliamono veikalai ir visa, ką darė, ir jo išmintis, štai, visa aprašyta Saliamono metraščių knygoje. ⁴² Laiko gi, kurį Saliamonas karaliavo Jeruzalėje ant viso Izraelio, buvo keturios dešimtys metų. ⁴³ Saliamonas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas savo tėvo Dovidą mieste, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Roboamas.

boamas neišpildė jam pastatytų sąlygų, todėl jo namai nebuvo pastovūs ir buvo sunaikinti draug su jo sunumi. — (39) *Bausiu*. Ebr. t.: nužeminsiu. — *Ne per visas dienas*. Iš Dovidą giminės turėjo ateiti Mesijas ir tai buvo didžiausi malonė Dovidą namams. Su politišku tautos persiskyrimu neprivalo pagal Dievo valią eiti draug religijinis perskilimas. Nebuvo butinai reikalinga, kad visos giminės turėtų vieną regimą valdovą; gana buvo visiem laikyties Viešpaties, kaip vieno ir tikro Izraelio karaliaus, ir jo įstatymo bei sandoros.

(40) *Sesaką*. Ebr. *Šišaq*. Tai buvo naujos XXII Aigypso dinastijos įsteigėjas (apie 980 metų pirm Kr.). Priėmimas Jeroboamo Aigypse liudija apie įvykusią čionai politiską permainą. Plg. žem. 14, 25...

(41) *Saliamono metraščių...* Vz. [vedimo 221 pusl. — (42) *Keturios dešimtys...* Todėl Saliamonas gyveno iš viso apie 60 m. Plg. aug. 1, 39 paaišk. — (43) *Saliamonas užmigo...* Saliamonas mirė 975 metais pirm Kri-taus gimimo (anot kitų 981). Apie paskutines Saliamono dienas nėra jokių tikrų žinių. Ar jis gailėjosi prieš mirtį savo paklydimų ir ar laimėjo amžinąjį išganymą, tas dalykas pasilieka žmonėms neištirtina paslaptis. Priėmimas Saliamono knygu šv. Rašto kanonon ir „Pamokslininko“ knygos turinys regisi leidžia spėti, kad išmintingiausias karalius neužbaigė savo dienų visai nelaimingai. — *Roboamas*. Ebr. *R'chab'am*.

II. Antrojeje Karalių knygos dalyje (3 Kar. 12, 1—4 Kar. 17, 41) parašyta pasidalinusios žydų tautos istorija iki Iz

II. Pasidalinusios žydų tautos karaliai iki Izraėlio karalystės žuvimui. 1. Pasidarymas dviejų karalysčių ir neprietelystė tarp jų dviejų. 1) Dešimties giminių atsisiskyrimas.

Caput XII. ¹ Venit autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem. ² At vero Jeroboam filius Nabat, cum adhuc esset in Ægypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte ejus, reversus est de Ægypto. ³ Miseruntque et vocaverunt eum: venit ergo Jeroboam, et omnis multitudo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes: ⁴ Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, et de jugo gravissimo, quod imposuit nobis, et serviemus tibi. ⁵ Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, et revertimini ad me.

Cumque abiisset populus, ⁶ iniit consilium rex Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret, et ait: Quod datis mihi consilium, ut respondeam populo huic? ⁷ Qui dixerunt ei: Si hodie obdieris populo huic, et servieris, et peti-

12. perskyrimas. ¹ Tuomet Roboamas atėjo į Sikėmą, nes tenai buvo susirinkęs visas Izraėlis įstatytų jo karaliumi. ² Bet Nabato sunus Jeroboamas, kurs dar tebebuvo pabėgėliu nuo karaliaus Saliamono veido Aigypte, išgirdęs apie jo mirtį, sugrižo iš Aigypto. ³ Buvo gi siuntę ir jį pasivadinę. Taigi, atėjo Jeroboamas ir visa Izraėlio daugybė ir jie kalbėjo Roboamui ir tarė: ⁵ Tavo tėvas uždėjo ant mūsų kiečiausį jungą; taigi, tu dabar sumažink truputį kiečiausį tavo tėvo viešpatavimą ir sunkiausį jungą, kurį jis ant mūsų uždėjo, ir mes tau tarnausime. ⁵ Jis jiems atsakė: Eikite ir trečią dieną sugrįžkite pas mane.

Tautai nuėjus, ⁶ karalius Roboamas tarėsi su senesniaisiais, kurie stovėdavo jo tėvo Saliamono akyvaizdoje, kuomet jis tebebuvo gyvas, ir tarė: Ką man patarsite atsakyti šitai tautai? ⁷ Tie jam atsakė: Jei šiandien paklausysi šitos tautos, ir nusi-
leisi, ir išpildysi jų prašymą, ir

raėlio karalystės žuvimui. Ji prasideda pasakojimu apie karalystės perskilimą.

12, 1 - 24. Mirus Saliamonui, tauta reikalauja iš jo sunaus palengvinti per daug sunkų jos jungą (1 - 5). Pasiklausęs patarties senesniųjų ir jaunesniųjų (16 - 11) Roboamas atsako tautai šurkščiai (12 - 15); todėl nuo jo atsiskiria dešimtis giminių ir įstato sau karaliumi Jeroboamą (16 - 20); Dievas gi uždraudžia Roboamui grąžinti atsisakyrelius prievarta prie paklusnumo (21 - 24).

(12, 1) *Tenai buvo susirinkęs...* Roboamas kaipo karaliaus sunus, mirus tė-

vui, skaitėsi tuojau visos tautos karaliumi; bet buvo paprotys, kad naujo karaliaus patepimas ir valdžios apėmimas turėjo įvykti, pritariant visai tautai. Išrinkimas vietos iškilmėms: Sikėme (dabar N a b u l u s) toli nuo Jeruzalės, regimai, buvo sugalvotas dešimtys giminių, kurios išanksto buvo prisirengusios ginti savo teises. — (2) *Jeroboamas*. Vž. aug. 11, 26... — (3) *Buvo gi siuntę...* Dešimtys giminių vadai visai pasitiki Jeroboamu ir išsirenką jį savo atstovu. — (4) *Viešpatavimą*. Anot ebr. t.: kietą tarūystę.

tioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus.

⁸ Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, et adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, et assistebant illi, ⁹ dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium, ut respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac jugum quod imposuit pater tuus super nos?

¹⁰ Et dixerunt ei juvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. ¹¹ Et nunc pater meus posuit super vos jugum grave, ego autem addam super jugum vestrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

¹² Venit ergo Jeroboam, et omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia. ¹³ Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum, quod ei dederant, ¹⁴ et locutus est eis secundum consilium juvenum, dicens: Pater meus aggravavit jugum vestrum, ego autem addam jugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus. ¹⁵ Et non acquievit rex populo: quoniam aversatus fuerat eum Dominus, ut suscicaret verbum suum, quod locutus fue-

kalbėsi jiems meilingų žodžių, jie bus tau tarnais per visas dienas. ⁸ Bet jis nepritarė senėnių duotajai jam patarčiai ir kreipėsi prie jaunikaičių, kurie buvo draug su juo auklėti ir prie jo stovėdavo, ⁹ ir jiems tarė: Ką man patariate atsakyti šitiems žmonėms, kurie man sakė: Palengvink jungą, kurį tavo tėvas uždėjo ant mūsų? ¹⁰ O jaunikaičiai, kurie buvo auklėti draug su juo, jam atsakė: Taip sakysi šitiems žmonėms, kurie tau kalbėjo ir tarė: Tavo tėvas sunkų padarė mūsų jungą, tu mums palengvink; tu jiems kalbėsi taip: Mano mažiausias pirštas storesnis už mano tėvo nugarą. ¹¹ Taigi, jei mano tėvas uždėjo ant jūsų sunkų jungą, tai aš dar pridėsiu prie jūsų jungo. Mano tėvas plakė jus botagais, aš gi plaksiu jus dyguliuotais rimbais.

¹² Taigi, Jeroboamas ir visa tauta atėjo trečią dieną pas Roboamą, kaip karalius buvo kalbėjęs ir pasakęs: Sugrįžkite pas mane trečią dieną. ¹³ O karalius nesilaikydamas patarties, kurią jam buvo davę senesnieji, atsakė tautai kietai ¹⁴ ir jiems kalbėjo, kaip buvo patarę jaunikaičiai, ir sakė: Mano tėvas sunkų padarė jūsų jungą, aš gi dar pridėsiu prie jūsų jungo; mano tėvas plakė jus botagais, aš gi plaksiu jus dyguliuotais rimbais. ¹⁵ Taip karalius nepaklausė tautos, nes Viešpats buvo nuo jo nusigrįžęs, kad įvykdytu savo

(10) *Mano mažiausias*...: aš daug galingesnis už savo tėvą. — (11) *Botagais*... *dyguliuotais rimbais*. Yra tai sunkios ir

dar sunkesnės baudžiosvos simboliai. — (15) *Nes Viešpats buvo*... Plg. aug. 11 31...

rat in manu Ahiaë Silonitæ, ad Jeroboam filium Nabat.

¹⁶ Videns itaque populus quod nolisset eos audire rex, respondit ei dicens: Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua Israel, nunc vide domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. ¹⁷ Super filios autem Israel, quicumque habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam. ¹⁸ Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tributa: et lapidavit eum omnis Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, et fugit in Jerusalem: ¹⁹ recessitque Israel a domo David, usque in præsentem diem. ²⁰ Factum est autem cum audisset omnis Israel, quod reversus esset Jeroboam, miserunt, et vocaverunt eum congregato cœtu, et constituerunt eum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam domum David præter tribum Juda solam.

²¹ Venit autem Roboam Jerusalem, et congregavit universam domum Juda, et tribum Benjamin, centum octoginta milia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum Roboam filio Salomonis. ²² Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei, dicens: ²³ Loquere ad Roboam fi-

žodį, kurį buvo kalbėjęs per Ahiją Silonietį Nabato sunui Jeroboamui.

¹⁶ Taigi, tauta matydama, kad karalius nenorėjo jų išklausyti, jam atsakė ir tarė: Koki mums dalis Dovidė? arba koki tėvainystė Isajo sunuje? Eik į savo šėtras, Izraeliau; dabar žiurėk savo namų, Dovidė. Ir Izraelis nuėjo į savo šėtras. ¹⁷ Ant Izraelio gi sunų, kurie gyveno Judo miestuose, karaliavo Roboamas. ¹⁸ Po to karalius Roboamas išsiuntė mokesčių viršininką Aduramą, o visas Izraelis užmušė jį akmenimis. ir jis mirė. Tuomet karalius Roboamas skubiai sėdo savo vežiman ir bėgo Jeruzalėn. ¹⁹ Taip Izraelis atsitraukė nuo Dovidė namų iki šiai dienai. ²⁰ Atsitiko gi, kad visas Izraelis, išgirdęs sugrižus Jeroboamą, siuntė ir pasivadino jį į surinktą sueigą ir įstatė jį karaliumi ant viso Izraelio, ir niekas nesekė Dovidė namų, kaip tik viena Judo giminė.

²¹ O Roboamas, atvykęs Jeruzalėn, surinko visus Judo namus ir Benjaminų giminę, šimtą aštuonias dešimtis tūkstančių rinktinių vyrų kovotojų, kad jie kariautu prieš Izraelio namus ir sugrąžintu karalystę Saliamono sunui Roboamui. ²² Bet Viešpaties žodžiai buvo apskelbti Dievo vyrui Semėjui ir buvo pasakyta: ²³ Kalbėk Judo ka-

(16) *Koki mums dalis...* Čionai išeina aiškėn svarbiausi maisto priežastis. Dešimts giminių laiko sau pažeminimu, kad karalius yra iš Judo giminės. Plg. 2 Kar. 20, 1. — (18) *Mokesčių.* Ebr. t.: baudžiamos. — *Aduramą.* Rasi Adoniramą (4, 6). Per jį Roboamas regimai

norėjo dar tarties su maištininkais. — (19) *Izraelis atsitraukė...* Tai įvyko 975 m. pirm Kr.

(22) *Viešpaties žodžiai...* Plg. 2 Kron. 11, 2. — (23) *Kitiems:* kurie, kilę iš kitų tautų, gyveno Judo plote ir pasiliko ištikimi Roboamui.

lium Salomonis regem Juda, et ad omnem domum Juda, et Benjamin, et reliquos de populo, dicens: ²⁴ Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bellabitis contra fratres vestros filios Israel: revertatur vir in domum suam, a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, et reversi sunt de itinere sicut eis præceperat Dominus.

raliui Saliamono sunui Roboamui ir visiems Judo bei Benjaminino namams ir kitiems iš tautos ir tark: ²⁴ Štai, ką sako Viešpats: Nepakilsite ir nekariausite prieš savo brolius, Izraëlio sunus; kiekvienas vyras tegrižta į savo namus, nes tas dalykas mano padarytas. Jie paklausė Viešpaties žodžių ir sugrižo iš kelio, kaip jiems Viešpats buvo įsakęs.

2) Jeroboamo viešpatavimas.

²⁵ Ædificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi: et egressus inde ædificavit Phanuel. ²⁶ Dixitque Jeroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, ²⁷ si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem: et convertetur cor populi hujus ad domum suum Roboam regem Juda, interficientque me, et revertentur ad eum. ²⁸ Et exco gitato consilio fecit duos vitulos aureos, et dixit eis: Nolite ultra ascendere in Jerusalem: Ecce dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. ²⁹ Posuitque unum in Bethel, et al-

²⁵ Jeroboamas gi pastatė Sikiemą ant Efraimo kalno ir gyveno tenai; o išėjęs išten pastatė Panuėlį. ²⁶ Ir Jeroboamas tarė savo širdyje: Karalystė veikia sugrįš prie Dovidio namų, ²⁷ jei šita tauta eis aukų darytų Viešpaties namuose Jeruzalėn, ir šitos tautos širdis pakryps prie jos pono. Judo karaliaus Roboamo; jie mane užmuš ir sugrįš prie jo; ²⁸ taigi, pamąstęs jis sumanė ir padirbino du aukšiniu veršių, ir tarė tautai: Nebikite daugiau Jeruzalėn; štai tavo dievai, Izraėliau, kurie tave išvedė iš Aigypso žemės. ²⁹ Ir jis pastatė vieną Bėtėlyje, o kitą Dane, ³⁰ ir tas dalykas ta-

12, 25—14, 20. Jeroboamas, norėdamas sulaukyti Izraėlitus nuo sugrįžimo prie Dovidio namų, pastato du aukšiniu veršių Bėtėlyje ir Dane (25 - 33); todėl Dievo siųstas pranašas smarkiai jį užtatai bara (13, 1 - 10), patsai gi pranašas už nepaklusnumą Dievui nubaudžiamas mirtimi (13, 11 - 32); bet Jeroboamas nenori pasitaisyti (13, 33. 34). Susirgus Jeroboamo sunui Abijai, pranašas Ahijas Dievo vardu apskelbia jo mirtį (14, 1 - 19); miršta taipogi ir pats Jeroboamas (14, 19. 20).

(25) *Pastatė Sikiemą*: sustiprino. Sikiemą buvo išgriovęs Gedeono sunus Abi-

melėkas. Vž. Teis. 9, 45. — *Panuėlį*: anapus Jordano prie Jaboko upelio. Vž. Prad. 32, 30; Teis. 8, 17. — (28) *Du aukšiniu veršių*. Tokių veršių Jeroboamas buvo matęs Aigypse. Plg. Iš. 32, 4. 8. — *Tavo dievai*. Tikriaus: tavo Dievas. Jeroboamas neturėjo užmanymo įvesti tikrą stabmeldystę; jis tik norėjo, kad Izraėlitai garbintu Viešpatį aukšiniu veršių pavidale. — (29) *Bėtėlyje... Dane*. Bėtėlis buvo prie pietinės Izraėlio karalystės sienos (plg. Prad. 28, 19), Danas prie šiaurinės (plg. Teis. 18, 29). — (30) *Ir tas dalykas tapo...* Viešpats buvo uždraudęs garbinti jį kokiam nors regi-

terum in Dan: ³⁰ et factum est verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan. ³¹ Et fecit fana in excelsis, et sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi. ³² Constituitque diem solemnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in similitudinem solemnitatis, quæ celebrabatur in Juda. Et ascendens altare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat. ³³ Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octavi, quem finxerat de corde suo: et fecit solemnitatem filiis Israel, et ascendit super altare, ut adoleret incensum.

Caput XIII. ¹ Et ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel, Jeroboam stante super altare, et thus jaciente. ² Et exclamavit contra altare in sermone Domini, et ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Josias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum super

po nuodėmės priežastimi, nes tauta ėjo versio garbintų iki Danui. ³¹ Taipogi jis pastatydino šventyklų ant augštumų ir įstatė kunigų iš tautos paskučiausiųjų, kurie nebuvo iš Lėvio sunų. ³² Jis paskyrė iškilmingą dieną aštuntame mėnesyje, penkioliktoje mėnesio dienoje, panašią į iškilnę, švenčiamą Jude; ir prisiartinio prie altoriaus. Taippat jis padarė Bėtėlyje, kadaukotu versiamdvien, kuriuodu buvo padirbinęs. Jis įstatė Bėtėlyje kunigus augštoms vietoms, kurias buvo padaręs. ³³ Jis užėjo ant altoriaus, kurį buvo pastatydinęs Bėtėlyje, penkioliktoje aštuntojo mėnesio dienoje, kurią buvo prasimanęs iš savo širdies, ir darė iškilnę Izraėlio sunams, ir užėjo ant altoriaus, kad degintu smilkalus.

13. perskyrimas. ¹ O štai Dievo vyras atėjo iš Judo, Viešpaties įsakant, į Bėtėlį, kuomet Jeroboamas stovėjo ant altoriaus ir bėrė smilkalus; ² ir šaukė prieš altorių Viešpaties žodžiais ir tarė: Altoriau, altoriau, tai sako Viešpats: Štai Dovidो namams gims sunus, vardu Jozijas, ir aukos ant tavęs augštų vietų kunigus, kurie dabar ant tavęs degina smilkalus, ir sudegins ant

mame pavidale (Iš. 20, 4); be to jis pats buvo paskyręs vietą, kur jis reikia garbinti (Atk. 12, 5...). — (31) *Pastatydino šventyklų...* Naujam Dievo garbinimo būdai Jeroboamas pastatė nebe vieną bažnyčią, bet daugelį šventyklų. — *Iš tautos paskučiausiųjų...* Ebr. t. nėra pasakyta, kad Jeroboamo kunigai būtų buvę paimiti iš menkiausiųjų žmonių tarpo, bet tik pažymėta, kad jie buvo iš visų giminių. Kunigai iš Lėvio giminės beveik visi prisidėjo prie Judo karalystės. Plg. 2 Kron.

11, 13... — (32) *Į iškilnę; į Šėtrų šventę, kuri buvo švenčiama septintame mėnesyje* (Kun. 23, 3 ...). — (33) *Pats buvo prasimanęs...* Aiškiai pažymima, kad visa ta Jeroboamo iškilnė buvo jo paties prasimanymas, o ne Viešpaties paskirtoji šventė.

(13, 1) *Dievo vyras: pranašas.* — (2) *Jozijas.* Ebr. *Josijahu*. Jis turėjo užgimti po trijų šimtų metų. Yra tai viena iš žymiausių S. Į. pranašysčių, su kuria galima palyginti tik Izaijo pranašys-

te incendet. ³ Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui in eo est. ⁴ Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se. ⁵ Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari, juxta signum quod prädixerat vir Dei in sermone Domini. ⁶ Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. ⁷ Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. ⁸ Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto: ⁹ Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua venisti. ¹⁰ Abiit ergo per aliam viam, et non est re-

tavęs žmonių kaulus. ³ Ir jis davė tą dieną ženklą, sakydamas: Tasai bus ženklas, jogei Viešpats yra kalbėjęs: Štai altorius perskils, ir išbirės jame esantieji pelenai. ⁴ O karalius, išgirdęs Dievo žmogaus žodžius, kuriais jis šaukė prieš altorių Bėtėlyje, ištiesė savo ranką nuo altoriaus ir tarė: Nutverkite jį. Tuomet jo ranka, kurią buvo prieš aną ištiesęs, padžiuvo, ir jis nebeįstengė atitraukti jos atgal prie savęs. ⁵ Taipogi altorius perskilo, ir pelenai išsipylė iš altoriaus pagal ženklą, kurį Dievo vyras buvo apskelbęs išanksto Viešpaties žodžiais. ⁶ O karalius tarė Dievo vyriui: Maldauk Viešpaties, tavo Dievo, veidą ir melskies už mane, kad mano ranka butu man sugrąžinta. Dievo vyras maldavo Viešpaties veidą, ir karaliaus ranka sugrįžo prie jo ir pasidarė, kaip pirma buvusi. ⁷ Karalius gi kalbėjo Dievo vyriui: Eikš draug su manim į namus valgytų, ir duosiu tau dovanų. ⁸ Bet Dievo vyras atsakė karaliui: Jei tu man duotumei pusę savo namų, neisiu draug su tavim ir nevalgysiu duonos, nei gersiu vandens šitoje vietoje; ⁹ nes taip man liepta Viešpaties žodžiais, kurs įsakė: Nevalgysi duonos ir negerysi vandens, nei grįši keliu, kuriuo atėjai. ¹⁰ Taigi, jis nuėjo

tę apie Kyrą (Iz. 44, 29; 45, 1). — *Sudegins žmonių kaulus*: todėl suteps altorių, nes žmogaus lavoną ir kaulus įstatymas laiko suteptais dalykais ir sutepančiais. Plg. Sk. 19, 16. Ta pranašystė ištikrųjų išsipildė savame laike. Vž. 4 Kar. 23, 15. 16. — (3) *Davė tą dieną ženklą...* Antra pranašystė, liudijanti apie Dievo vyro žodžių tikrumą, išsipildys tuojau. — *Išbirės... pelenai*: riebus su aukų taukais sumaišyti pelenai.

Taip bus sunaikinta ką tik padarytoji auka. — (4) *Padžiuvo*: sustingo ir pasidarė nebevalenkiama. Tas stebuklas neleido tarnams išpildyti Jeroboamo paliepimo — (7) *Eikš draug su manim...* Jeroboamas nori patraukti savo pusėn atvykusį pranašą, bet pats visai nemano pasitaisyti ir elgties pagal Dievo valią. — (10) *Negrįžo*. Išspradžios jis nemanė grįžti, bet veikiai tapo nepaklusnus Dievo įsakymui.

versus per iter, quo venerat in Bethel.

¹¹ Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii sui, et narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: et verba quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri suo. ¹² Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda. ¹³ Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, ascendit, ¹⁴ et abiit post virum Dei, et invenit eum sedentem subtus terebinthum: et ait illi: Tunc es vir Dei qui venisti de Juda? Respondit ille: Ego sum. ¹⁵ Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem. ¹⁶ Qui ait: Non possum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto: ¹⁷ Quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non comedes panem, et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam, qua ieris. ¹⁸ Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui: et Angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, et bibat aquam. Fefellit eum, ¹⁹ et reduxit secum: comedit ergo panem in domo ejus, et bibit aquam.

²⁰ Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Domini

kitu keliu, ir negrižo tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atėjęs į Bėtėlį.

¹¹ Gyveno gi Bėtėlyje vienas senas pranašas; pas jį atėjo jo suns ir jam papasakojo visus darbus, kuriuos Dievo vyras tą dieną buvo padaręs Bėtėlyje; jie atpasakojo savo tėvui taipogi žodžius, kuriuos jis buvo kalbėjęs karaliui. ¹² O jį tėvas jiems tarė: Kuriuo keliu jis išėjo? Jo suns parodė jam kelią, kuriuo buvo išėjęs Dievo vyras, atvykęsis iš Judo. ¹³ Tuomet jis tarė savo sunams: Pabalnokite man asilą. Jiems pabalnojus, jis užsėdo, ¹⁴ nuvyko paskui Dievo vyrą, rado jį sėdintį po terebinthu ir jam tarė: Ar tu esi Dievo vyras, kurs atėjai iš Judo? Tasai atsakė: Aš esu. ¹⁵ Tuomet anas jam tarė: Eikš su manim į namus duonos valgytų. ¹⁶ Jis atsakė: Negaliu grįžti, nei eiti su tavim, ir nevalgysiu duonos, nei gersiu vandens šitoje vietoje, ¹⁷ nes Viešpats man yra kalbėjęs Viešpaties žodžiais ir sakęs: Nevalgysi duonos ir negersi čionai vandens, nei grįši atgal keliu, kuriuoėjai. ¹⁸ Anas jam tarė: Ir aš esu pranašas kaip ir tu, ir Aniolas man kalbėjo Viešpaties žodžiais ir tarė: Atvesk jį atgal draug su savim į savo namus, kad valgytu duonos ir gertu vandens. Taip anas suklaidino ¹⁹ ir atvedė jį atgal su savim; taigi, jis valgė jo namuose duonos ir gėrė vandens.

²⁰ Jiemdviem besėdint prie stalo. Viešpaties žodžiai buvo

(11) *Senas pranašas.* Vieni šventi tėvai (Teodorėtas, Augustinas, Jieronymas) mano, kad tai buvęs tikras pranašas, nors neliuosas nuo peiktinų ydų; kiti gi laiko jį netikru pranašu. — (18) *Aniolas man kalbėjo*.. Tai buvo me-

las; be to, Dievo vyras turėjo suprasti, kad Aniolo įsakymas negali atmainyti Dievo duotojo paliepimo.

(20) *Viešpaties žodžiai*.. Dabar Viešpats ištikrųjų apreiškia savo ištarmę per senąjį pranašą prieš savo neištikimą pa-

ad prophetam, qui reducerat eum. ²¹ Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, et non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, ²² et reversus es, et comedisti panem, et bibisti aquam in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulcrum patrum tuorum.

²³ Cumque comedisset et bibisset, stravit asinum suum prophetæ, quem reducerat. ²⁴ Qui cum abiisset, invenit eum leo in via, et occidit, et erat cadaver ejus projectum in itinere: asinus autem stabat juxta illum, et leo stabat juxta cadaver. ²⁵ Et ecce, viri transeuntes videntur cadaver projectum in via, et leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt et divulgaverunt in civitate, in qua prophetes ille senex habitabat. ²⁶ Quod cum audisset propheta ille, qui reducerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, et tradidit eum Dominus leoni, et confregit eum, et occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei. ²⁷ Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, ²⁸ et ille abiisset, invenit cadaver ejus projectum in via, et asinum et leonem stantes juxta cadaver: non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum. ²⁹ Tulit ergo propheta cadaver viri

suteikti pranašui, kurs buvo atvedęs aną atgal; ²¹ ir jis šaukė Dievo vyrui, kurs buvo atėjęs iš Judo, ir tarė: Štai, ką sako Viešpats: Kadangi tu buvai nepaklusnus Viešpaties žodžiui ir neužlaikei paliepimo, kurį Viešpats, tavo Dievas, buvo tau davęs, ²² ir sugrįžai, ir valgei duonos, ir gėrei vandens vietoje, kurioje tau įsakiau nevalgyti duonos ir negerti vandens, tavo lavonas nebus nuneštas į tavo tėvų kapą.

²³ Kuomet pranašas, kurį buvo atvedęs atgal, pavalgė ir atsigėrė, jis pabalnojo jam jo asilą. ²⁴ O kuomet jis iškeliauvo, sutiko jį kelyje liutas ir nužudė, ir jo lavonas gulėjo pamestas ant kelio; asilas gi stovėjo greta jo, ir liutas stovėjo greta lavono. ²⁵ Ir štai praeidami vyrai pamatė lavoną, pamestą ant kelio, ir liutą, stovintį greta lavono. Jie atėjo ir apskelbė mieste, kuriame gyveno anas senas pranašas. ²⁶ Tai išgirdęs anas pranašas, kurs buvo atvedęs jį atgal iš kelio, tarė: Tai Dievo vyras, kurs buvo nepaklusnus Viešpaties žodžiams, ir Viešpats padavė jį liutui, o tasai jį sudraskė ir nužudė pagal Viešpaties žodį, kurį jam yra kalbėjęs. ²⁷ Paskui jis tarė savo sunams: Pabalnokite man asilą. Jiems pabalnojus, ²⁸ jis nuvyko, rado jo lavoną pamestą ant kelio ir asilą bei liutą, stovinčius prie lavono; liutas gi neėdė lavono ir nepažeidė asilo. ²⁹ Taigi, pranašas ėmė Dievo vyro lavoną,

siuntinį. — (22) *Tavo lavonas nebus...* Buti palaidotam ne savo šeimos kape skaitėsi pas žydus didelė bausmė. Plg. Prad. 47, 30; 49, 29; 2 Kar. 19, 37 ir k.—

(28) *Liutas gi neėdė lavono...* Sugrįždamas Bėtelin Dievo vyras buvo sumąžinęs žmonių akyse savo pranašystės svarbumą; todėl Dievas įvairiais stebėtinais

Dei, et posuit illud super asinum, et reversus intulit in civitatem prophetæ senis ut plangeret eum. ³⁰ Et posuit cadaver ejus in sepulcro suo: et planxerunt eum: Heu heu mi frater. ³¹ Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulcro, in quo vir Dei sepultus est: juxta ossa ejus ponite ossa mea. ³² Profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra altare quod est in Bethel, et contra omnia fana excelsorum, quæ sunt in uribus Samariæ.

³³ Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum: quicumque volebat, implebat manum suam, et fiebat sacerdos excelsorum. ³⁴ Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, et eversa est, et deleta de superficie terræ.

Caput XIV. ¹ In tempore illo ægrotavit Abia filius Jeroboam. ² Dixitque Jeroboam uxori suæ: Surge, et commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Jeroboam: et vade in Silo, ubi est Ahias propheta, qui locutus est mihi, quod regnatus essem super populum hunc. ³ Tolle quoque in manu tua decem panes, et crustulam, et vas

uždėjo jį ant asilo ir grįždamas atnešė į senojo pranašo miestą, kad jį apraudotu. ³⁰ Jis padėjo jo lavoną savo kapan, ir jie jo raudėjo: Deja, deja, mano broli. ³¹ O kaip jie buvo jį apraudoję, jis tarė savo sunums: Kuomet busiu miręs, palaidokite mane kape, kuriame palaidotas Dievo vyras; greta jo kaulų padėkite mano kaulus. ³² Nes ištikrųjų išsipildys žodžiai, kuriuos jis apskelbė, Viešpačiui įsakant, prieš altorių, esantį Bėtėlyje. ir prieš visas augštų vietų šventyklas, esančias Samarijos miestuose.

³³ Po šitų atsitikimų Jeroboamas negrižo nuo savo blogiausio kelio, bet priešingai, jis darė iš tautos paskučiausiųjų augštųjų kunigus; kas tik norėjo pripildydavo savo ranką ir tapdavo augštųjų kunigu. ³⁴ Tai buvo Jeroboamo namų nusidėjimas, ir todėl jie liko išgriauti ir išnaikinti nuo žemės paviršio.

14. perskyrimas. ¹ Anuo metu susirgo Jeroboamo sunus Abija. ² Ir Jeroboamas tarė savo pačiai: Kelkies, permainyk drabužius, kad tavęs nepažintų, jog esi Jeroboamo pati, ir eik Silan, kame yra pranašas Ahijas, kurs man yra kalbėjęs, jog aš karaliausiu ant šitos tautos. ³ Imk taipogi su savim dešimtį duonos kepalų, piragą ir in-

atsitikimais aiškiai parodo visiems, kad čionai veikia baudžianti Viešpaties ranka ir paliudija, kad apskelbtoji pranašystė tikra. — (30) *Deja, deja.* Paprastas gedulo išreiskimas. Plg. Joz. 22, 18. — (31) *Kuomet busiu miręs...* Visas atsitikimas giliai sujungia senojo pranašo sąžinę. Jis pats patvirtina žuvusiojo pranašystės tikrumą ir geidžia amžinai pasilikti jo draugystėje. — (32) *Samarijos*

Tas vardas atsirado truputį vėliaus. Autorius jį pavartojo čionai proleptiškai.

(33) *Pripildydavo savo ranką.* Toki buvo apeiga, pašvenčiant ką nors kunigū. Plg. Iš. 29, 9. Ebr. t. pasakyta, kad Jeroboamas pripildydavęs ranką, t. y. pašvėsdavęs kunigū.

(14. 2) *Kurs man yra kalbėjęs...* Vž. aug. 11, 29... — (3) *Imk taipogi...* Einant klausytį pranašo, buvo paprotys

mellis, et vade ad illum: ipse enim indicabit tibi quid even-
tuum sit puero huic.

⁴ Fecit ut dixerat, uxor Jeroboam: et consurgens abiit in Silo, et venit in domum Ahia: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ senectute. ⁵ Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Jeroboam ingreditur ut consulat te super filio suo qui ægrotat: hæc et hæc loqueris ei. Cum ergo illa intraret, et dissimularet se esse quæ erat, ⁶ audivit Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, et ait: Ingredere uxor Jeroboam: quare aliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te durus nuntius. ⁷ Vade, et dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quia exaltavi te de medio populi, et dedi te ducem super populum meum Israel: ⁸ et scidi regnum domus David, et dedi illud tibi, et non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea. et secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo: ⁹ sed operatus es mala super omnes, qui fuerunt ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum: ¹⁰ idcirco ecce ego inducam mala super domum Jeroboam, et percutiam de Jeroboam mingen-
tem ad parietem, et clausum, et novissimum in Israel: et munda-
bo reliquias domus Jeroboam,

dą medaus ir eik pas jį, nes jis tau pasakys, kas turi atsitikti šitam vaikui.

⁴ Jeroboamo pati padarė, kaip jis buvo sakęs; atsikėlus ji nuvyko Silan ir atėjo į Ahijo namus; jis gi negalėjo regėti, nes jo akys buvo aptemusios dėl senatvės. ⁵ Bet Viešpats tarė Ahijui: Štai, Jeroboamo pati įeina, kad teirautusi tavęs apie savo sergantį sunų; tai ir tai tu jai kalbėsi. Taigi, jai įeinant ir norint pasislėpti, kas ji esanti, ⁶ Ahijas išgirdo jos įeinančios pro duris kojų bildesį ir tarė: Įeik, Jeroboamo pati; kam apsimesi kita esanti? aš gi siųstas esu pas tave kietas žinnesys. ⁷ Eik ir sakyk Jeroboamui: Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Kadangi aš išauštinau tave iš tautos tarpo ir daviau tave vadu ant savo tautos Izraelio, ⁸ ir perskėliau Dovidą namų karalystę ir daviau ją tau, o tu nebuvai toks, kaip mano tarnas Dovidas, kurs sergėjo mano paliepinus ir sekė mane visa savo širdimi, darydamas kas patinka mano akyvaizdoje, ⁹ bet padarei pikta daugiaus už visus, kurie buvo pirm tavęs ir pasidarei sau svetimų ir nuliėtų dievų, kad vestumei mane rustybėn, mane gi metei savo užpakalin, ¹⁰ todėl štai aš užvesiu nelaimių ant Jeroboamo namų ir užgausiu kiekvieną iš Jeroboamo besišlapinantį prie sienos, ir uždarytąjį ir paskučiausį Izraelyje, ir iškuopsiu Jeroboamo namų liekanas, kaip pa-

nunešti jam dovanų. Plg. 1 Kar. 9, 8. Dovanos imamos nedidelės, kad pranašas nepažintu karalienės. — (9) Kurie buvo pirm tavęs: Izraelio teisėjai ir vada. —

Meti savo užpakalin: nors turėjai vaikščioti mano akyvaizdoje. — (10) Besišlapinantį: vyriškį. — Uždarytąjį: belaisvį, vergą. — Iškuopsiu. Tikriaus anot ebr.

sicut mundari solet fimus usque ad purum. ¹¹ Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cœli: quia Dominus locutus est. ¹² Tu igitur surge, et vade in domum tuam: et in ipso introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer, ¹³ et planget eum omnis Israel, et sepelet: iste enim solus inferetur de Jeroboam in sepulcrum, quia inventus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel, in domo Jeroboam. ¹⁴ Constituet autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, et in hoc tempore: ¹⁵ et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua: et evellet Israel de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, et ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irritarent Dominum. ¹⁶ Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, et peccare fecit Israel.

¹⁷ Surrexit itaque uxor Jeroboam, et abiit, et venit in Thersa: cumque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est, ¹⁸ et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Ahiaë prophetæ.

prastai iškuopiamas mės̄las iki švarumui. ¹¹ Kurie iš Jeroboamo bus mirę mieste, tuos ės̄ šunįs; kurie gi bus mirę lauke, tuos rys dangaus paukščiai, nes tai Viešpats kalbėjo. ¹² Taigi, tu kelkies ir eik į savo namus, ir tau kojas įkeliant į miestą, vaikas mirs, ¹³ o visas Izraėlis jo raudos ir jį palaidos: ir tasai vienas iš Jeroboamo bus įneštas kapan, nes Viešpaties, Izraėlio Dievo, rasta pasakyti apie jį gerų žodžių Jeroboamo namuose. ¹⁴ Viešpats gi pastatys sau karalių ant Izraėlio, kurs užgaus Jeroboamo namus šitoje dienoje ir šituo laiku, ¹⁵ ir Viešpats Izraėlio Dievas sukratys, kaip paprastai juda nendrė vandenynje ir išraus Izraėlį iš šitos geros žemės, kurią davė jų tėvams, ir išvėtys juos už Upės, nes jie padarė sau girių, kad erzintu Viešpatį. ¹⁶ Ir Viešpats atiduos Izraėlį dėlei nuodėmių Jeroboamo, kurs nusidėjo ir į nuodėmę įvedė Izraėlį.

¹⁷ Taigi, Jeroboamo pati kėlėsi ir išėjo ir atvyko į Tėrsą, o kuomet ji žengė per namų slenkstį, vaikas mirė, ¹⁸ ir jie jį palaidojo. Ir visas Izraėlis raudojo jo pagal Viešpaties žodžius, kuriuos jis kalbėjo per savo tarną pranašą Ahiją.

t.: iš šluosiu... kaip iš šluojama s... Vž. žem. 15, 29. — (11) *Ės šunįs*. Pulaikinių šunų visuomet buvo daug rytų kraštų miestuose. — (14) *Karalių*: Baasą. Vž. žem. 15, 27. 28. — *Šitoje dienoje*. Nevisai aiškus šitoje vietoje ir ebr. tekstas; jo prasmė rasi toki: Kas dabar atsitinka yra tai busiančio išnaikinimo pradžia. — (15) *Už Upės*:

Euprato. Apskelbiamas nuvedimas Izraėlio Asyrijos nelaisvėn. — *Girių*. Ebr. *ašerim*: medinės stovylos Astartės garbei. Plg. Tels. 3, 7; 6, 25. — (16) *Atiduos Izraėlį*... Vž. 4 Kar. 17. 6; 18, 11; Ez. 1, 3 ir k.

(17) *Tėrsą*. Pirmoji Jeroboamo ir Izraėlio karalystės sostinė. Plg. Joz. 12, 24. Paskiaus sostinė buvo Samarija.

¹⁹ Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnauerit, et quomodo regnauerit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel. ²⁰ Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni sunt: et dormivit cum patribus suis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.

¹⁹ Likusieji gi Jeroboamo veikalai, kaip jis kovojo ir kaip jis karaliavo, štai surašyti Izraelio karalių metraščių knygoje. ²⁰ Laiko gi, kurį Jeroboamas karaliavo, buvo dvidešimt dveji metai. Jis užmigo su savo tėvais, ir jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Nadabas.

3) Nuolatinės karės tarp Judo ir Izraelio karalysčių iki Aka- bul. a) Judo karaliai Roboamas, Abiamas ir Asa.

²¹ Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Juda. Quadraginta et unius anni erat Roboam, cum regnare cœpisset: decem et septem annos regnavit in Jerusalem civitate, quam elegit Dominus ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. ²² Et fecit Judas malum coram Domino, et irritaverunt eum super omnibus, quæ fecerant patres eorum in peccatis suis, quæ peccaverunt. ²³ Ædificaverunt enim et ipsi sibi aras, et statuas, et lucos super omnem collem excelsum, et subter omnem arborem frondosam: ²⁴ sed et effeminati fuerunt in terra, fecerunt-

²¹ Tuotarpu Saliamono sunus Roboamas karaliavo Jude. Roboamui buvo keturios dešimtys vieneri metai, kuomet pradėjo karaliauti; jis karaliavo septynioliką metų Jeruzalės mieste, kurį Viešpats išsirinko iš visų Izraelio giminių, kad tenai dėtų savo vardą. Jo gi motinos vardas buvo Amanietė Naama. ²² Ir Judas darė, kas yra pikta Viešpaties akysvaizdoje, ir jie erzino jį daugiau, negu buvo padarę jų tėvai savo nusidėjimais, kuriais jie nusidėjo. ²³ Nes ir jie pasidarė sau altorių ir stovylių ir girių ant kiekvieno augšto kauburio ir po kiekvieno šakotu medžiu. ²⁴ Buvo taipogi žemėje kekšininkų, ir jie darė

(19) *Kovojo*: su Roboamu ir jo įpėdiniu. Plg. žem. 30. e.; 2 Kron. 13, 3-20. — *Metraščių knygoje*. Vž. Įvedimą, 221 pusi.

14, 21–15, 24. Saliamono sunus Roboamas nesirupina stabmeldystės panaikinimu tarp savo pavaldinių (14, 21-24). Jam karaliaujant Aigypso karalius Sesakas užpuola Judo karalystę ir apiplėšia Jeruzalę (14, 25 - 28), be to Roboamui tenka kariauti ir su Izraelio karaliumi (14, 29 - 31), su kuriuo veda karės taipogi Roboamo sunus Abiamas, lygiai nedoras kaip ir jo tėvas (15, 1 - 8). Abiamo gi sunus Asa naikina tarp savo

pavaldinių stabmeldystę (15, 9 - 15) ir, padedant Damasko karaliui Benadadiui, išveja iš savo ribų Izraelio karalių Baasą (15, 16 - 24).

(21) *Keturios dešimtys vieneri...* Tai gi, jis gimė dar prie gyvos Dovidų galvos, nes Saliamonas karaliavo tik 40 metų. — *Amanietė Naama*. Saliamonas buvo ją vedęs moterystėn dar pirm Aigypso karaliaus dukters. Plg. 2 Kron. 12, 13. — (23) *Altorių*. Ebr. t. augstų vietų. — *Stovylių*. Vž. Iš. 34, 13. — *Girių*. Ebr. t. ašerim. Vž. aug. 15. e. — (24) *Kekšininkų*. Ebr. t. pašvęstųjų. Buvo tai žmonės, pasi-

que omnes abominationes gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.

²⁵ In quinto autem anno regni Roboam. ascendit Sesac rex Aegypti in Jerusalem, ²⁶ et tulit thesauros domus Domini, et thesauros regios, et universa diripuit: scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon: ²⁷ pro quibus fecit rex Roboam scuta ærea, et tradidit ea in manum ducum scutariorum, et eorum qui excubabant ante ostium domus regis. ²⁸ Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea qui præeundi habebant officium: et postea reportabant ad armamentarium scutariorum.

²⁹ Reliqua autem sermonum Roboam, et omnia quæ fecit, ecce scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda. ³⁰ Fuitque bellum inter Roboam et Jeroboam cunctis diebus. ³¹ Dormivitque Roboam cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis: et regnavit Abiam filius ejus pro eo.

Caput XV. ¹ Igitur in octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabat, regnavit Abiam super Judam. ² Tribus annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Maacha filia Abessalom. ³ Ambulavitque in omnibus peccatis

visas nuobodas pagonių, kuriuos Viešpats sunaikino Izraelio sunų akyvaizdoje.

²⁵ Penktais Roboamo karaliavimo metais Aigypso karalius Sesakas pakilo į Jeruzalę, ²⁶ ir ėmė Viešpaties namų turtus ir karališkuosius turtus ir visa išplėšė, taipogi auksinius skydus, kuriuos buvo padirbinęs Šaliamonas; ²⁷ užuot jų karalius Roboamas padarė varinių skydų ir davė juos į skydininkų vadų rankas ir tų, kurie budėjo prie karaliaus namų durų. ²⁸ Karaliui įeinant į Viešpaties namus, juos nešdavo tie, kurie turėjo pareigą eiti priešakyje, o paskui nešdavo atgal į skydininkų šarvinę.

²⁹ O kas dar sakyтина apie Roboamą ir visa, ką darė, štai parašyta Judo karalių metraščių knygoje. ³⁰ Ir buvo karė tarp Roboamo ir Jeroboamo per visas dienas. ³¹ Roboamas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas draug su jais Dovidio mieste. Jo gi motinos vardas buvo Amanietė Naama; ir jo vieton stėjo karaliumi jojo sunus Abiamas.

15. perskyrimas. ¹ Taigi, aštuonioliktais Nabato sunaus Jeroboamo karaliavimo metais Abiamas tapo Judo karaliumi. ² Jis karaliavo trejus metus Jeruzalėje. Jo motinos vardas buvo Abesalomo duktė Maacha. ³ Jis

šventę begėdiškam Astartės garbinimui. — *Nuobodas pagonių.* Vz. Kun. 18, 3-25; 20, 1-23; Atk. 18. 9-12.

(25) *Sesakas.* Vz. aug. 11, 40. Sesakas rasi buvo pakviestas Jeroboamo prieš Judo karalystę. — (26) *Ir ėmė...* Plg. aug. 10, 16. 17; 2 Kron. 11, 1... —

(27) *Skydininkų vadų.* Ebr. t.: b ē g ē j ū v a d o. Plg. 2 Kar. 15, 1. — *Ir tų.* Ebr. t., šitų žodžių nėra. — (28)

Karaliui įeinant... Nors prie Roboamo platinos jo karalystėje stabmeldystė, bet jis pats dalyvaudavo iškilmingai tikrojo Dievo garbinime.

(31) *Abiamas.* 2 Kron. 13, 20 jis pavadintas Abija, ebr. 'Abijahu.

(15, 2) *Trejus metus:* rasi nepilnus trejus metus. — *Abesalomo duktė:* rasi Dovidio sunaus Absalomo anukė. Plg. 2 Kron. 13, 2, — (3) *Nuodėmė:* stabmeld-

patris sui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus. ⁴ Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitarret filium ejus post eum, et statueret Jerusalem: ⁵ eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, et non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi. ⁶ Attamen bellum fuit inter Roboam, et Jeroboam omni tempore vitæ ejus.

⁷ Reliqua autem sermonum Abiam, et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Fuitque prælum inter Abiam et inter Jeroboam. ⁸ Et dormivit Abiam cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David: regnavitque Asa filius ejus pro eo.

⁹ In anno ergo vigesimo Jeroboam regis Israel regnavit Asa rex Juda, ¹⁰ et quadraginta et uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abessalom. ¹¹ Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater ejus: ¹² et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes idolorum, quæ fecerant patres ejus. ¹³ Insuper et Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Pri-

vaikščiojo visose savo tėvo nuodėmėse, kurias tasai buvo padaręs pirm jo, ir jo širdis nebuvo tobula su Viešpačiu, savo Dievu, kaip buvo jo tėvo Dovidो širdis. ⁴ Bet dėlėi Dovidो Viešpats, jo Dievas, davė jam žiburį Jeruzalėje, sužadindamas po jo jojo sunų ir darydamas pastovią Jeruzalę, ⁵ nes Dovidas buvo padaręs kas teisinga Viešpaties akyse, ir neatstojo nuo viso to, ką jam buvo įsakęs per visas jo gyvenimo dienas, tik be atsitikimo su Hetiečiu Uriju. ⁶ Tačiau karė tarp Roboamo ir Jeroboamo buvo per visą jo gyvenimo laiką.

⁷ O kas dar sakytina apie Abiamą ir visa, ką jis darė, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? Ir buvo karė tarp Roboamo ir tarp Jeroboamo. ⁸ Abiamas užmigo su savo tėvais, ir palaidota jį Dovidो mieste, o jo vieton stojo karaliumi jo sunus Asa.

⁹ Taigi, dvidešimtais Izraelio karaliaus Jeroboamo metais pradėjo karaliauti Judo karalius Asa ¹⁰ ir karaliavo Jeruzalėje keturias dešimtis vienus metus. Jo motina buvo Abesalomo dukterė vardu Maacha. ¹¹ Asa darė, kas teisinga Viešpaties akivaizdoje, kaip jo tėvas Dovidas; ¹² jis išvarė kekšininkus iš žemės ir iškuopė visus purvus statų, kuriuos buvo padarę jo tėvai. ¹³ Be to jis atstatė ir savo motiną Maachą, kad nebūtu virši-

dystėje. — (4) *Bet dėlėi Dovidо*. Plg. aug. 11, 36; 2 Kar. 7, 12... — (5) *Tik be atsitikimo...* Plg. 2 Kar. 11, 4...

(7) *Ir buvo karė...* Plg. 2 Kron. 13, 3...

(10) *Jo motina: jo senelė*. Plg. aug. 2 eil... — (12) *Kekšininkus*. Vž. aug. 14, 24. — *Visus purvus statų...* Plg. 14, 22. 24. — (13) *Atstatė: rasi atimdamas karalienės vardą*. — *Kad nebū-*

pi, et in luco ejus, quem consecraverat: subvertitque specum ejus, et confregit simulacrum turpissimum, et combussit in Torrente Cedron: ¹⁴ excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis: ¹⁵ et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, et voverat, in domum Domini, argentum et aurum, et vasa.

¹⁶ Bellum autem erat inter Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum. ¹⁷ Ascendit quoque Baasa rex Israel in Judam, et ædificavit Ramam, ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Juda. ¹⁸ Tollens itaque Asa omne argentum, et aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini, et in thesauris domus regiae, et dedit illud in manus servorum suorum: et misit ad Benadad filium Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens: ¹⁹ Fœdus est inter me et te, et inter patrem meum et patrem tuum: ideo misi tibi munera, argentum et aurum: et peto ut venias, et irritum facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Israel, et recedat a me. ²⁰ Ac-

ninkė Priapo šventyklose ir jo girioje, kurią ji buvo pašventusi; jis išgriovė jo olą ir sutrupino bjauriausią stovylą ir sudegino Kėdrono upelyje. ¹⁴ Augštų gi vietų jis nepanaikino. Tečiaus Asos širdis buvo tobula su Viešpačiu per visas jo dienas. ¹⁵ Jis įnešė taipogi į Viešpaties namus tai, ką jo tėvas buvo pašventęs ir apžadu paskyręs, sidabrą, auksą ir rykus.

¹⁶ Karė gi tarp Asos ir Izraelio karaliaus Baasos buvo per visas jūdviejų dienas. ¹⁷ Anuo metu Izraelio karalius Baasa pakilo į Judą ir pastatė Ramą, kad niekas iš Judo karaliaus Asos pusės negalėtų nei išeiti, nei įeiti. ¹⁸ Taigi, Asa, ėmęs visą sidabrą ir auksą, kurs buvo likęs Viešpaties namų įžde ir karaliaus namų įžde, davė jį į savo tarnų rankas ir nusiuntė pas Syrijos karalių Heziona sunaus Tabremono sūnų Benadadą, gyvenusį Damaske, ir sakydino: ¹⁹ Tarp manęs ir tavęs, tarp mano tėvo ir tavo tėvo yra sandora, todėl aš tau atsiunčiau dovanų, sidabro ir aukso, ir prašau ateiti ir panaikinti sandorą, kurią turi su Izraelio karaliumi Baasa, kad jis atsitrauktų nuo manęs. ²⁰ Benadadas, pa-

tu... Ebr. t.: nes ji buvo padariusi 'Ašerah. Plg. aug. 14, 23. — Jis išgriovė jo olą. Ebr. t. šitų žodžių nėra. — Kėdrono upelyje. Nemaža statybų sunaikinta čionai ir paskesniais laikais. Plg. 4 Kar. 23, 4. 6. 12 ir k... — (14) Augštų gi vietų... Palyginant šitą vietą su 2 Kron. 14, 5 ir 15, 17 paaiškėja, kad Asa naikino augštas vietas savo karalystėje, bet nepasinaudojo gera proga, kad, apgalėjęs Izraelio karalių, išnaikintų jas ir tenai. — (15) Ką jo tėvas buvo pašventęs: rasi grobį, atimtą iš Jeroboamo. Plg. 2 Kron. 13, 16-19. — Ir apža-

du paskyręs. Ebr. t.: ir ką jis pats (Asa) buvo apžadu paskyręs. Plg. 2 Kron. 14, 1... 15, 10. 18.

(17) Pastatė: sustiprino. — Ramą. Tas miestas buvo visai arti Jeruzalės, apie dvi valandų kelionės į šiaurę nuo jos. Baasa, paėmęs Ramą ir ją sustiprinęs, norėjo visai užkirsti kelią iš pietų į savo karalystę. — (18) Benadadą: Adado sūnų, Adadas buvo Penikijiečių dievaitis. Už sandorą su Benadadu Asa buvo Viešpaties papeiktas. Plg. 2 Kron. 16, 7... — (20) Ahioną... Visi šitie miestai buvo šiaurinėje Palestinoje.

quiescens Benadad regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel, et percusserunt Ahion, et Dan, et Abel-domum Maacha, et universam Cenneroth, omnem scilicet terram Nephthali. ²¹ Quod cum audisset Baasa, intermisit ædificare Ramam, et reversus est in Thersa. ²² Rex autem Asa nuntium misit in omnem Judam dicens: Nemo sit excusatus: et tulerunt lapides de Rama, et ligna ejus, quibus ædificaverat Baasa, et exstruxit de eis rex Asa Gabaa Benjamin, et Maspha.

²³ Reliqua autem omnium sermonum Asa, et universæ fortitudines ejus, et cuncta quæ fecit, et civitates, quas exstruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore senectutis suæ doluit pedes. ²⁴ Et dormivit cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David patris sui. Regnavitque Josaphat filius ejus pro eo.

klausęs karaliaus Asos, siuntė savo kariuomenės vadus į Izraėlio miestus, ir jie užkovojo Ahioną, Daną. Abel-namus-Maachą ir visą Kenerotą, tai yra visą Neftalio žemę. ²¹ Tai išgirdęs Baasa liovėsi statęs Ramą ir sugrįžo į Tėrsą. ²² Karalius gi Asa siuntė žinią į visą Judą ir sakydino: Tegul neivienas neišsikalbinėja. Ir jie ėmė akmenis iš Ramos ir jos medžius, kuriais statė Baasa, o karalius Asa pastatė iš jų Benjaminio Gabaa ir Maspą.

²³ Kas gi dar sakytina apie Asą, ir visas jo drąsumas, ir visa, ką padarė, ir miestai, kuriuos pastatė, argi tai neprašyta Judo karalių metraščių knygoje? Tečiaus jo senatvės metu jam skaudėjo kojas. ²⁴ Ir jis užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas draug su jais savo tėvo Dovidio mieste. Jo vieton stėjo karaliumi jojo sunus Jozapatas.

b) Izraėlio karaliai Nadabas, Baasa, Ela, Zambris ir Amris.

²⁵ Nadab vero filius Jeroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis Juda: regnavitque super Israel duobus an-

²⁵ Jeroboamo sunus Nadabas tapo Izraėlio karaliumi antrais Judo karaliaus Asos metais ir karaliavo ant Izraėlio dvejus

— (22) *Tegul neivienas...* Visi privalo ateiti ardytų pastatytosios stiprovės.— *Gabaą.* Vž. Joz. 21, 17; 1 Kar. 10, 26. *Maspa.* Vž. Teis. 20, 1.

(23) *Tečiaus jo senatvės...* Asos širdis pamažu tolinosi nuo Viešpaties. Karėje prieš Aitiopiečius jis ieškojo pagalbos pas Viešpatį, o prieš Izraėlį jau pas Benadadą; papeikusi gi užtatai pranašą Hananį jis net ėmė kalėjiman (2 Kron.

16, 7...). Įgavęs kojų ligą (podagrą), jis norėjo rasti pagalbą tik pas gydytojus, o ne pas Dievą. Plg. 2 Kron. 16, 12.

15, 25—16, 28. Izraėlio karalius Nadabas po dvejų viešpatavimo metų lieka užmuštas Baasos, (15, 25-32) kurs, tapęs karaliumi, taip pat kaip ir užmuštas savo pasieligimu užrustina Viešpatį. (15, 33-34). Todėl Viešpats apskelbia

nis. ²⁶ Et fecit quod malum est in conspectu Domini, et ambulavit in viis patris sui, et in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel. ²⁷ Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Issachar, et percussit eum in Gebbethon, quæ est urbs Philistinorum: siquidem Nadab et omnis Israel obsidebant Gebbethon. ²⁸ Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Juda, et regnavit pro eo. ²⁹ Cumque regnasset, percussit omnem domum Jeroboam: non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleteret eum juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu servi sui Ahia Silonitis, ³⁰ propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, et quibus peccare fecerat Israel: et propter delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel.

³¹ Reliqua autem sermonum Nadab, et omnia quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ³² Fuitque bellum inter Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.

³³ Anno tertio Asa regis Juda regnavit Baasa filius Ahia, super omnem Israel in Thersa vigintiquatuor annis. ³⁴ Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via

metus. ²⁶ Jis darė, kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, ir vaikščiojo savo tėvo keliais ir jo nuodėmėse, kuriomis jis atvedė Izraelį į nusidėjimus. ²⁷ Ahijo gi sunus Baasa iš Isakaro namų patykojo jo ir užmušė jį Piliistymų mieste Gebetone, nes Nadabas ir visas Izraelis buvo apgulę Gebetoną. ²⁸ Taigi, Baasa užmušė jį trečiais Judo karaliaus Asos metais ir stojo karaliumi jo vieton. ²⁹ Tapęs karaliumi, jis užmušė visus iš Jeroboamo namų; jis nepaliko net neivienos dūšios iš ano ainijos, kolei nesunaikino jo pagal Viešpaties žodį, kurį jis buvo kalbėjęs per savo tarną Ahiją Silonietį, ³⁰ dėl Roboamo nusidėjimų, kuriais taisai buvo nusidėjęs ir kuriais buvo atvedęs į nuodėmę Izraelį, ir dėl prasikaltimo, kurio buvo suerzinęs Viešpatį, Izraelio Dievą.

³¹ Kas dar sakyтина apie Nadabą ir visa, ką jis padarė, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ³² Ir buvo karė tarp Asos ir Izraelio karaliaus Baasos per visas jų dviejų dienas.

³³ Trečiais Judo karaliaus Asos metais Ahijo sunus Baasa pradėjo karaliauti ant viso Izraelio Tėrsoje ir karaliavo dvidešimt ketverius metus. ³⁴ Jis darė, kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, ir vaikščiojo Jeroboamo

Baasai bausmę per pranašą Jėhų (16, -17). Mirus Baasai Izraelio karaliumi tapo jo sunus Ela, prieš kurį pakelia maištą Zambris (16, 8-14); bet Zambris karaliauja tik septynias dienas, nes tauta išsirenka karaliumi Amrį, kurs pastato Samarijos miestą ir čionai užbaigia savo dienas (16, 15-28).

(26) *Kuriomis jis atvedė...*: auksinių versijų garbinimu. — (27) *Iš Isakaro namų*. Jo pranokėjas buvo iš Efraimo giminės. — *Patykojo jo*: padaręs suokalbį. — *Gebetone*. Tas miestas buvo kitados paskirtas Dano giminei (Joz. 19, 44); bet paskui sugrįžo į Piliistymų rankas. — (29) *Buvo kalbėjęs per...* Plg. aug. 14, 10; žem. 21, 22.

Jeroboam, et in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

Caput XVI. ¹ Factus est autem sermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baasa, dicens: ² Pro eo quod exaltavi te de pulvere, et posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Jeroboam, et peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum: ³ ecce, ego demetam posteriora Baasa, et posteriora domus ejus: et faciam domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat. ⁴ Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: et qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cœli.

⁵ Reliqua autem sermonum Baasa, et quæcumque fecit, et prœlia ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ⁶ Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa: et regnavit Ela filius ejus pro eo. ⁷ Cum autem in manu Jehu filii Hanani prophetæ verbum Domini factum esset contra Baasa, et contra domum ejus, et contra omne malum, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Jehu filium Hanani, prophetam.

keliu ir jo nusidėjimuose, kuriais jis atvedė į nuodėmes Izraelį.

16. perskyrimas. ¹ Buvo gi suteiktas Viešpaties žodis Hananio sunui Jėhui prieš Baasą ir buvo pasakyta: ² Todėlei kad aš išaugstinau tave iš dulkių ir padariau tave vadu ant mano tautos Izraelio, tu gi vaikščiojai Jeroboamo keliu ir atvedei į nuodėmę mano tautą Izraelį, idant mane erzintumei jų nusidėjimais, ³ štai, aš nupjausiu Baasos ainius ir jo namų ainius ir padarysiu tavo namus kaip Nabato sunaus Jeroboamo namus. ⁴ Kas iš Baasos bus miręs mieste, tą suės šunys, o kas iš jo bus miręs ant lauko, tą suės dangaus paukščiai.

⁵ Kas gi dar sakytina apie Baasą, ir ką jis darė, ir jo karės, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ⁶ Taigi, Baasa užmigo su savo tėvais ir buvo palaidotas Tērsoje, o jo vieton stojo karaliumi jo sunus Ela. ⁷ O kadangi Viešpaties žodis prieš Baasą ir prieš jo namus ir prieš visą piktenybę, kurią buvo padaręs Viešpaties akyvaizdoje, idant ji erzintu savo rankų darbais, buvo suteiktas per Hananio sunų pranašą Jėhų, jog su juo taip busia kaip su Jeroboamo namais, todėl jis užmušė jį, tai yra Hananio sunų pranašą Jėhų.

(16, 1) *Hananio*. Jėhaus tėvas buvo taipogi pranašas. Plg. 2 Kron. 16, 7-10.—

(2) *Iš dulkių*. Baasa buvo kilęs iš šeimos, kuri negalėjo tikėtis tokio išaugstinimo.—*Mano tautos Izraelio*. Nors Izraelis buvo labai atsitolinęs nuo Viešpaties, tačiau jis vadina jį savo tauta ir

nesiliauja siuntęs jai pranašų.—(3) *Nupjausiu*. Anot ebr. t.: išsluosiu.

(5) *Jo karės*. Ebr. t.: jo galė, t. y. drąsus veikalai.—(7) *Tai yra Hananio...* Ebr. t. šitų žodžių nėra; jie Vulgatos priedas. Eil. galą pagal ebr. t. reiktu užbaigti rasi taip: dėlto kad

⁸ Anno vigesimo sexto Asa regis Juda, regnavit Ela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis. ⁹ Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediæ partis equitum: erat autem Ela in Thersa bibens, et temulentus in domo Arsa præfecti Thersa. ¹⁰ Irruens ergo Zambri, percussit, et occidit eum anno vigesimo septimo Asa regis Juda, et regnavit pro eo. ¹¹ Cumque regnasset, et sedisset super solium ejus, percussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, et propinquos et amicos ejus. ¹² Delevitque Zambri omnem domum Baasa, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Jehu prophetæ, ¹³ propter universa peccata Baasa, et peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt, et peccare fecerunt Israel provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

¹⁴ Reliqua autem sermonum Ela, et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

¹⁵ Anno vigesimo septimo Asa regis Juda, regnavit Zambri septem diebus in Thersa: porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philistinorum. ¹⁶ Cumque audisset rebellasse Zambri,

⁸ Dvidešimt šeštais Judo karaliaus Asos metais Baasos su-nus Ela tapo karaliumi ant Iz-raėlio Tėrsoje ir karaliavo dve-jus metus. ⁹ Prieš jį pakėlė maiš-tą jo tarnas raitelių pusės va-das Zambris; Ela gi gėrė Tėrsoje ir buvo girtas Tėrsos viršininko Arsos namuose. ¹⁰ Taigi, Zambris įpuolęs ištiko ir užmušė jį dvidešimt septintais Judo ka-raliaus Asos metais ir stojo ka-raliumi jo vieton. ¹¹ Tapęs ka-raliumi ir atsisėdęs ant jo so-sto, jis užmušė visus iš Baasos namų ir nepaliko iš jų besišla-pinančio prie sienos, nei jo gi-minaičių, nei prietelių. ¹² Zam-bris išnaikino visus Baasos namus pagal Viešpaties žodį, kurį jis buvo kalbėjęs Baasai per pra-našą Jėhų, ¹³ dėlei visų Baasos nuodėmių ir dėlei jo sunaus Elos nuodėmių, kuriuodu patįs nusidėjo ir į nuodėmes atvedė Izraėlį, erzindami Viešpatį, Iz-raėlio Dievą, savo tuštybėmis.

¹⁴ Kas gi dar sakytina apie Elą ir visa, ką jis darė, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje?

¹⁵ Dvidešimt septintais Judo karaliaus Asos metais karaliavo Tėrsoje septynias dienas Zam-bris. Kariuomenė tuomet buvo apgulusi Pilistymų miestą Ge-bbetoną; ¹⁶ o visas Izraėlis išgir-

jis buvo užmušęs jį, t. y. Jero-boamą, kurio šeimyną išnaikino Baasa. Pranasas Jėhus pildė savo pareigas dar prie karaliaus Jozapato. Plg. 2 Kron. 19, 2. — Nors Viešpats buvo pasmerkęs Jeroboamo namus, bet tuo nebuvo suteikta teisė Baasai užmušti Nadabą. Sekdamas Jeroboamo nusidėjimus Baasa aiškiai parodė, kad, išnaikindamas Jero-boamo giminę, jis elgėsi ne kaipo Die-vo paskirtas įrankis, bet įsieškojo tik savo

naudos. Baasa taipogi pirmas davė Izraėlyje pavyzdį užmušimo karaliaus ir kruvino iš-naikinimo visos jo šeimynos, o ką jis sau lei-do, tai paskiaus darė kiti, kurie pasijusdavo esą gana galingi ir įtekmingi tarp tautos.

(8) *Dvejus metus*: nepilnus. Plg. žem. 10 e. — (9) *Raitelių*. Ebr. t.: kariškų vežimų. — (13) *Tuštybėmis*: stabais.

(15) *Gebetoną*. Anksčiau jį buvo apgulęs Nadabas. Vz. aug. 15, 27.—(16) *Visas Izraėlis*: kariuomenė.

et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiæ super Israel in die illa in castris. ¹⁷ Ascendit ergo Amri, et omnis Israel cum eo de Gebbethon, et obsidebant Thersa. ¹⁸ Videns autem Zambri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia: et mortuus est ¹⁹ in peccatis suis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino. et ambulans in via Jeroboam, et in peccato ejus, quo fecit peccare Israel.

²⁰ Reliqua autem sermonum Zambri, et insidiarum ejus, et tyrannidis nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ²¹ Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth, ut constitueret eum regem: et media pars Amri. ²² Prævaluit autem populus, qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Gineth: mortuusque est Thebni, et regnavit Amri.

²³ Anno trigesimo primo Asa regis Juda regnavit Amri super Israel, duodecim annis: in Thersa regnavit sex annis. ²⁴ Emitque montem Samariæ a Somer duobus talentis argenti: et ædificavit eum, et vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semer domini montis, Samariam. ²⁵ Fecit autem Amri

deš, kad Zambris buvo pakėlęs maištą ir užmušęs karalių, padarė sau karaliumi Amrį, buvusį tuo metu Izraelio kariuomenės viršininku stovyklose. ¹⁷ Tai gi, Amris ir draug su juo visas Izraelis pakilo nuo Gebetono ir apgulė Tėrsą. ¹⁸ Zambris, matydamas, kad miestas bus paimtas, įėjo į rumus ir sudegino save draug su karaliaus namais; ir jis mirė ¹⁹ savo nuodėmėse, kuriomis nusidėjo, darydamas pikta Viešpaties akyvaizdoje ir vaikščiodamas Jeroboamo keliu ir jo nusidėjime, kuriuo atvedė į nuodėmę Izraelį.

²⁰ Kas gi dar sakytina apie Zambrį, ir jo maištas, ir smarkus viešpatavimas, argi tai neaprašyta Izraelio karalių metraščių knygoje. ²¹ Tuomet Izraelio tauta persiskyrė į dvi dali; viena tautos pusė sekė Ginėto sunų Tėbnį, kad įstatytų jį karaliumi, o kita pusė Amrį. ²² Bet tauta, buvusi su Amriu, ėmė viršų ant tautos, sekusios Ginėto sunų Tėbnį, ir Tėbnis mirė, o Amris tapo karaliumi.

²³ Trisdešimt pirmais Judo karaliaus Asos metais Amris tapo Izraelio karaliumi ir karaliauvo dvyliką metų. Tėrsoje jis karaliauvo šešerius metus. ²⁴ Jis pirkė iš Somerio Samarijos kalną už du talentu sidabro ir apstatė jį, ir praminė miestą, kurį buvo pastatęs, vardu Samarija, dėlei kalno savininko var-

(20) *Smarkus viešpatavimas*, Ebr. t. šitų žodžių nėra. — (21) *Persiskyrė į dvi dalį*. Kariuomenė buvo išsirinkusi karaliumi Amrį, o kiti iš tautos norėjo, kad karaliumi būtų Tėbnis. — (22) *Tėbnis mirė*: rasi buvo užmuštas kovoje.

(23) *Dvyliką metų*. Ketverius iš jų (nuo 27 iki 31 Judo karaliaus Asos metų) draug su Amriu skaitėsi karaliumi taipogi Tėbnis; šešerius metus jis karaliauvo Tėrsoje jau vienas, paskutinius gi dvejus Samarijoje. — (24) *Samarijos*.

malum in conspectu Domini, et operatus est nequiter super omnes, qui fuerunt ante eum. ²⁶ Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabat, et in peccatis ejus quibus peccare fecerat Israel: ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

²⁷ Reliqua autem sermonum Amri, et praelia ejus, quæ ges-
sit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ²⁸ Dormivitque Amricum patribus suis, et sepultus est in Samaria: regnavitque Achab filius ejus pro eo.

do Semerio. ²⁵ Amris darė pikta Viešpaties akyvaizdoje ir elgėsi pikčiaus už visus, kurie buvo pirm jo. ²⁶ Jis vaikščiojo visu Nabato sunaus Jeroboamo keliu ir jo nusidėjimuose, kuriais buvo įvedęs į nuodėmes Izraelį, idant erzintu Viešpatį, Izraelio Dievą, savo tuštybėmis.

²⁷ Kas dar sakytina apie Amrį ir jo kares, kurias vedė, argi tai ne aprašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ²⁸ Amris užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas Samarijoje, o jo sunus Akabas stojo karaliumi jo vieton.

2. Izraelis ir Judas, viešpataujant Akabui. 1) Pranašas Elisas.

²⁹ Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Asa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti et duobus annis. ³⁰ Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes, qui fuerunt ante eum. ³¹ Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: insuper duxit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, et servivit Baal, et adoravit

²⁹ Trisdešimtais Judo karaliaus Asos metais tapo Izraelio karaliumi Amrio sunus Akabas. Ir Amrio sunus Akabas karaliauvo ant Izraelio Samarijoje dvidešimt dvejus metus. ³⁰ Amrio sunus Akabas darė pikta Viešpaties akyvaizdoje labiaus už visus, kurie yra buvę pirm jo. ³¹ Negana jam buvo vaikščioti Nabato sunaus Jeroboamo nuodėmėse; be to jis vedė moterimi Sidoniečių karaliaus Etbaalio dukterį Jezabėlę. Ir jis ėjo, ir tarnavo Baalui, ir garbino jį.

Ebr. Šomron. — Du talentu: apie 6500 rb. — Samarija. Dabar Se b a s t i j e h. Ji pasiliko visų paskesniųjų karalių sostinė iki Izraelio karalystės žuvimui.

(27) Jo kares. Plg. žem. 20, 1.

16, 29—19, 21. Amrio sunus Akabas pervirsija nedorybėmis savo pranokėjus (16, 29-34). Viešpaties siųstas pranašas Elisas apskelbia Akabui trejų metų badą, pats gi pasilieka visupirma prie Karito upelio, kame jį maitina varnai (17, 1-7), paskui gi nuvyksta Sarepton pas vieną moteriškę, kurios miltus ir aliejų stebuklingai padaugina (17, 8-16) ir pri-

kelia iš numirusių jos sunų (17, 17-21). Trečiais bado metais Elisas sušaukia per Akabą visus Baalo pranašus (18, 1-19), Dievui siuntus stebuklingai ugnį ant priengtiosios aukos, juos užmuša (18, 20-40) ir išmeldžia lietaus (18, 41-46). Akabo pačiai Jezabėlei norint užmušti Eliją, Viešpats jį veda, pastiprindamas stebuklingai, iki Horebo kalnui (19, 1-8), čionai jam apsirėškia, liepia grįžti ir paptępti Hazaėlių Syrijos karaliumi, Jėhų Izraelio ir Elisiejų savo įpėdiniu (19, 9-21).

(31) Jeroboamo nuodėmėse: garbinant auksinius versius. Plg. 12, 28. — Etba-

eum. ³² Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria, ³³ et plantavit lucum: et addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israel super omnes reges Israel, qui fuerunt ante eum. ³⁴ In diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel, Jericho: in Abiram primitivo suo fundavit eam, et in Segub novissimo suo posuit portas ejus: juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Josue filii Nun.

Caput XVII. ¹ Et dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba.

² Et factum est verbum Domini ad eum, dicens: ³ Recede

³² Jis padarė Baalui altorių Baalo šventykloje, kurią buvo pastatęs Samarijoje, ³³ ir pasodino girią. Akabas daugino savo piktus darbus, erzindamas Viešpatį, Izraelio Dievą, labiausiai už visus Izraelio karalius, kurie yra buvę pirmojo. ³⁴ Jo laiku Hiėlis iš Bėtėlio pastatė Jeriką. Dėdamas jo pamatus, jis nustojo savo pirmgimio sunaus Abiramo, ir savo paskutinio sunaus Segubo, statydamas vartus, pagal Viešpaties žodį, kurį jis buvo kalbėjęs per Nuno sūnų Jozuę.

17. perskyrimas. ¹ O Tesbietis Elisas iš Galaado gyventojų tarė Akabui: Kaip gyvas Viešpats, Izraelio Dievas, kurio akivaizdoje aš stoviu, nebus, per šiuos metus rasos ir lietaus, jei mano burna nepasakys žodžio.

² Ir buvo jam suteiktas Viešpaties žodis ir pasakyta: ³ Atsi-

alio dukteri Jezabėlę. Etbaalis, anot istorikų buvęs Tyro ir Sidono karalius ir Astartės kunigas; jis užmušęs savo brolių ir viešpatavęs po jo 32 metus. Jo duktė Jezabėlė, ištekdama už Akabo, netik nepriėmė Izraelio tikėjimo, bet pasiliko didžiausi Viešpaties vardo priešininkė. Moterystė su ja turėjo daug blogiausių pasekmių kaip Izraelio taip ir Judo karalystei. — (32) *Kurią buvo pastatęs.* Pastatydamas šventyklą Baalui, Akabas darė savo karalystę visai stahmeldiška. Tą šventyklą išgriovė Jėhus. Vž. 4 Kar. 10, 27. — (33) *Girią.* Ebr. 'ašerah; tai gi, buvo pastatyta Astartės stovykla. — (34) *Pastatė Jeriką:* sustiprino, pastatydamas mūrą. Tai buvo kiečiausiai uždrausta, ir buvo apskelbta bausmė tam, kas drįs taip daryti. Vž. Joz. 6, 26.

(17, 1) *O Tesbietis Elisas.* Ebr. 'Eli-jahu, Viešpats mano Dievas. Kaip čionai taip ir kitur tas pranašas pasirodo netikėtai (plg. Ekli. 43, 1...). Pats jo vardas nurodo to pranašo pereigų svarbumą. Neivienas kitas pranašas bėdieviškoje Izraelio karalystėje nesirupino taip uoliai Dievo garbe, kaip Elisas, ir neivienas Dievas nepatvirtino taip didžiais ženklais ir stebuklais, kaip jojo. Tolesnis pasakojimas parodo ypač viešąjį jo vei-

kimą, tečiaus jo reikšmė kaip pranašų mokyklų įsteigėjo buvo ištikrųjų nemažesnė. Gyvenimas nuosaliai ir didi veikalai eina draug pas Eliją. tą atnaujintoją Mozės įsteigtosios Dievo karalystės Izraelyje (plg. Apr. 11, 4...). Kaip Mozė pas Paraoną, taip Elisas buvo siųstas pas Akabą. Bet Elisas buvo taipogi figura Mozės žadėtojo Pranašo, kurs turėjo užbaigti Įstatymą ir Pranašus (Mat. 5, 12) ir todėl pasirodo draug su Moze ant persimainymo kalno (Luk. 9, 31). — *Gyventojų.* Anot ebr. t. Elisas tik gyvenęs kokį laiką kaipo ateivis Galaade; jo gi tėviškė rasi buvo Neftalio giminėje. — *Kaip gyvas Viešpats...* Pranašas iš pat pradžios deda ant savo pranašystės iškilmingos prisiekos žymę. — *Per šiuos metus:* per pusketvirtų metų. Vž. Lk. 4, 25; Jok. 5, 17.

(2) *Buvo jam suteiktas...* Elisas pats turi įgyti pasitikėjimą Dievo pagalba, kad sustiprėtų ir drąsiai eitu į jam skirtą susirėmimą. Dauguma šventųjų, kurinos Dievas pašaukdavo, o net ir šventųjų Švenčiausis rengėsi prie veikimo atsiskyrę nuo žmonių. — (3) *Prie Karito upelio.* Ebr. *Kerith.* Jo vieta dabar nežinoma. Regimai buvo tai nedidelis upelis, tekąs į Jordaną, turįs nemažą

hinc, et vade contra orientem, et abscondere in Torrente carith, qui est contra Jordanem, ⁴ et ibi de torrente bibes: corvisque præcepi ut pascant te ibi. ⁵ Abiit ergo, et fecit juxta verbum Domini: cumque abiisset, sedit in Torrente carith, qui est contra Jordanem. ⁶ Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes vesperi, et bibebat de torrente. ⁷ Post dies autem siccatus est torrens: non enim pluerat super terram.

⁸ Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens: ⁹ Surge, et vade in Sarephta Sidoniorum, et manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ ut pascat te. ¹⁰ Surrexit, et abiit in Sarephta. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligans ligna, et vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam. ¹¹ Cumque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens: Affer mihi, obsecro, et buccellam panis in manu tua. ¹² Quæ respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydia, et paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut ingrediar et faciam illum mihi et filio meo, ut comedamus, et moriamur. ¹³ Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, et fac sicut

traukk iš čia, eik saulėtekio linkon ir pasislėpk prie Karito upelio, kurs yra ties Jordanu. ⁴ Tenai atsigersi iš upelio, o varnams aš įsakiau tenai maitinti tave. ⁵ Taigi, jis išėjo ir darė pagal Viešpaties žodį; o nuvykęs atsisėdo prie Karito upelio, kurs yra ties Jordanu. ⁶ Varnai atnešdavo jam duonos ir mėsos rytmetį, taip pat duonos ir mėsos vakare, ir jis atsigerdavo iš upelio. ⁷ Bet po kokio laiko upelis išdžiuvo, nes lietus nelijo ant žemės.

⁸ Taigi, jam buvo suteiktas Viešpaties žodis ir pasakyta: ⁹ Kelkies ir eik į Sidoniečių Sareptą ir pasiliksi tenai; nes tenai aš įsakiau vienai moteriškai našlei maitinti tave. ¹⁰ Jis kėlėsi ir nuėjo Sarepton. O atėjęs prie miesto vartų, jis pamatė moterišką našlę, renkančią malkas, pašaukė ją ir jai tarė: Duok man truputį vandens inde atsigerti. ¹¹ Kuomet gi jiėjo atneštų, jis sušuko paskui ją ir tarė: Atnešk man, meldžiamoji, ir duonos kąsnelį savo rankoje. ¹² Ji atsakė: Kaip Viešpats, tavo Dievas, gyvas, aš neturiu duonos. o tik miltų kibire, kiek sauja galima pasemti, ir truputį aliejaus puodelyje; štai renkuos šiek tiek malkų, kad sugrįžus prirengčiau sau ir savo sunui valgyti, ir kad paskui mirtumėva. ¹³ Elisas jai tarė: Nesibijok, bet eik ir daryk, kaip

vandens lietu metų, bet vasarą visai išdžiustas.— (6) Varnai atnešdavo... Iš kur varnai gaudavo duonos ir mėsos, tuo dalyku pasirupino tasai, kurs jiems buvo davęs įsakymą atnešti (šv. Aug.). Aiškiniamas šito didelio stebuklo pakeitimu ebr. žodžio *orbim*, varnai, panašiu, tik kitas

balses turinčiu žodžiu *arabim* nieku nepamatuotas.

(8) Sareptą. Ebr. *Carpath*, dabar *Carafand* prie Tarpžemės jūros tarp Tyro ir Sidono. — (10) Duok: atnešk.— (13) Pirma padaryk man... Tuo būdu pranašas reikalavo iš motinos didžio ti-

dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum, et affer ad me: tibi autem et filio tuo facies postea. ¹⁴ Hæc autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ. ¹⁵ Quæ abiit, et fecit juxta verbum Eliæ: et comedit ipse, et illa, et domus ejus: et ex illa die ¹⁶ hydria farinæ non defecit, et lecythus olei non est imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

¹⁷ Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matrisfamilias, et erat languor fortissimus ita ut non remaneret in eo halitus. ¹⁸ Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi et tibi vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, et interficeres filium meum? ¹⁹ Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, et portavit in cœnaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum. ²⁰ Et clamavit ad Dominum, et dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti ut interficeres filium ejus? ²¹ Et expandit se, atque mensus est

sakei; tečiaus iš to trupučio miltų pirma padaryk man mažą paplotį ir atnešk pas mane; sau gi ir savo sunui padarysi paskui. ¹⁴ O Viešpats, Izraelio Dievas, štai ką sako: Miltų kibire nepristigs ir aliejaus puodelyje nebus mažiaus iki tai dienai, kurioje Viešpats duos lietaus ant žemės paviršio. ¹⁵ Ji nuėjo ir padarė, kaip Elijas buvo sakęs; ir valgė jis, ir ji, ir jos namai; o nuo anos dienos ¹⁶ miltų puode nepritruko ir aliejaus ąsuotyje nepasidarė mažiaus pagal Viešpaties žodį, kurį jis buvo kalbėjęs per Eliją.

¹⁷ Paskui atsitiko, kad apsirgo moteriškės šeimyninkės sunus, ir jo liga buvo smarkiausi, taip kad jame nebeliko kvėpavimo. ¹⁸ Taigi, ji tarė Elijui: Kas yra bendra tarp manęs ir tavęs, Dievo žmogau? Argi tam atėjai pas mane, kad butu primintos mano neteisybės, ir kad užmuštumei mano suną? ¹⁹ O Elijas jai tarė: Duok man savo suną. Ir ėmęs jį iš jos prieglobščio, jis užsinešė į viršutinį kambarį, kame pats turėjo buveinę, ir padėjo ant savo patalo. ²⁰ Paskui jis šaukėsi į Viešpatį ir tarė: Viešpatie, mano Dieve, argi ir našlę, pas kurią aš šiaip-taip išlaikomas, nubaudei, kad numarinau jos suną? ²¹ Po to jis išsitiesė ant vaiko išilgai tris

kėjimo, už kurį tečiaus turėjo būti jai gausiai atlyginta. — (15) *Jos namai*: jos šeimyna, giminės.

(17) *Nebeliko kvėpavimo*: vaikas ištikrųjų buvo miręs. — (18) *Kas yra bendra...* t. y. mums reikia persiskirti. Toliaus moteriškė tarsi sako: Tavo šventumo šviesa daro regimus mano nusidėjimus, kurie pirma buvo paslėpti (Teodorėtas). Kadangi pranašas turi ypatingus san-

tikius su Dievu, todėl moteriškė pasavina jam galę atvesti ypatingu būdu bausmes ant žmonių. Bet draug su pažinimu kaltybės atbunda moteriškės širdyje gailėtis, už kurį atsilyginama jos sunaus atgaivinimu, taip kaip atsilyginta už jos tikėjimą aliejaus ir miltų padauginimu (Aug.). — (19) *Į viršutinį kambarį*: buvusį ant gulsčio rytiečių stogo. Plg. Teis. 3, 20. — (21) *Išsitiesė ant vaiko*: lyg-

super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum, et ait: Domine Deus meus, revertatur obsecro anima pueri hujus in viscera ejus. ²² Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. ²³ Tulitque Elias puerum, et deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, et tradidit matri suæ, et ait illi: En vivit filius tuus. ²⁴ Dixitque mulier ad Eliam: Nunc, in isto cognovi quoniam vir Dei estu, et verbum Domini in ore tuo verum est.

Caput XVIII. ¹ Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio, dicens: Vade, et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ. ² Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab: erat autem famas vehemens in Samaria.

³ Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias autem timebat Dominum valde. ⁴ Nam cum interficeret Jezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et pavit eos pane et aqua. ⁵ Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, et in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam, et salvare equos et mulos, et non penitus jumenta inte-reant. ⁶ Diviseruntque sibi re-

sykius, ir šaukė į Viešpatį ir tarė: Viešpatie, mano Dieve, maldauju, tesugrįžta šito vaiko dušia į jo kuną! ²² O Viešpats išklause Elijo balsą, ir vaiko dušia sugrįžo į jį, ir jis atgijo. ²³ Tuomet Elijas ėmė vaiką ir nukėlė jį nuo augšto į apatinį butą, atidavė jo motinai ir tarė: Štai, tavo sunus gyvas. ²⁴ O moteriškė tarė Eljui: Dabar, iš šito atsitikimo aš pažįstu, kad tu esi Dievo žmogus, ir kad Viešpaties žodis tavo burnoje yra tikras.

18. perskyrimas. ¹ Ilgam laikui praslįnkus, Viešpaties žodis buvo suteiktas Eljui, trečiais metais, ir pasakyta: Eik ir pasirodyk Akabui, kad duočiau lietaus ant žemės paviršio. ² Taigi, Elijas ėjo pasirodytų Akabui; Samarijoje gi tuotarpu buvo didis badas.

³ Akabas pasivadino savo namų užveizdą Abdią; Abdias gi labai bijosi Viešpaties; ⁴ nes Jezabėlei užmušant Viešpaties pranašus, jis ėmė šimtą pranašų ir paslėpė juos po penkias dešimtis ir penkias dešimtis olose ir maitino juos duona ir vandenimi. ⁵ Taigi, Akabas tarė Abdiui: Eik per žemę prie visų vandens šaltinių ir į visus slėnius, benegalėsime rasti žolės ir išgelbėti arklius bei mulus, kad visai nepražutu gyvuliai. ⁶ Taip juodu pasidalino kraštą, kad jį

kad norėdamas suteikti vaikui savo gyvybės. Numiręs moteriškės sunus yra figura tautų, kurios Dievo pažadinamos iš mirties snaudulio. Pranašas išsitiesia ant kudičio tris sykius, nes mus pažadina visa švenč. Trejybė (Aug.). Plg. 4, 34; Apd. 20, 10.

(18, 1) *Trečiais metais*: skaitant nuo prikėlimo iš numirusių našlės sunaus Sa-reptoje; ketvirtais gi sausumos.

(3) *Bijojosi Viešpaties*: ištikimai ir uoliai garbino tikrąjį Dievą. — (4) *Jis ėmė šimtą pranašų*... Pranašų mokyklos, Samuėlio įsteigtos (plg. 1 Kar. 9, 18),

giones, ut circuirent eas: Achab ibat per viam unam. et Abdias per viam alteram seorsum.

⁷ Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, et ait: Num tu es, domine mi, Elias? ⁸ Cui ille respondit: Ego. Vade, et dic domino tuo: Adest Elias. ⁹ Et ille. Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me? ¹⁰ Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, quo non miserit dominus meus te requirens: et respondentibus cunctis: Non est hic: adjuravit regna singula et gentes, eo quod minime reperireris. ¹¹ Et nunc tu dicis mihi: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias. ¹² Cumque recessero a te, Spiritus Domini asportabit te in locum, quem ego ignoro: et ingressus nuntiabo Achab, et non inveniens te, interficiet me: servus autem tuus timet Dominum ab infantia sua. ¹³ Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim cum interficeret Jezabel prophetas Domini, quod absconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et paverim eos pane et aqua? ¹⁴ Et nunc tu dicis: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me? ¹⁵ Et dixit Elias: Vivit Dominus exercitu-

apeitu; Akabas ėjo vienu keliu, o Abdijas atskirai kitu keliu.

⁷ Kuomet Abdijas buvo kelyje, jį pasitiko Elijas. Pažinęs Eliją, jis puolė kniupsčias ant savo veido ir tarė: Ar tu, mano pone, esi Elijas? ⁸ Tasai jam atsakė: Aš. Eik ir sakyk savo ponui: Čia yra Elijas. ⁹ Bet jis tarė: Kuo nusidėjau, kad paduodi mane, savo tarną, į Akabo ranką, idant mane užmuštu? ¹⁰ Kaip Viešpats, tavo Dievas, gyvas, nėra tautos arba karalystės, kur mano ponas nebutu siuntęs tavęs įieškotų, o visiems atsakant: Jo čia nėra, jis prisiėdė kiekvieną karalystę ir tautą, nes tavęs visai neatrasta. ¹¹ O dabar tu man sakai: Eik ir sakyk savo ponui: Čia yra Elijas. ¹² Man nuo tavęs atitraukus, Viešpaties Dvasia nuneš tave į vietą, kurios nežinau; aš tuo tarpu įėjęs apskelbsiu Akabui, o jis, neradęs tavęs, užmuš mane; tavo gi tarnas bijosi Viešpaties nuo savo kudi-kystės. ¹³ Argi nebuvo tau, mano ponui, pranešta, ką padariau, Jezabėlei užmušant Viešpaties pranašus, jogei paslėpiau iš Viešpaties pranašų šimtą vyrų, po penkias dešimtis ir penkias dešimtis olose ir maitinau juos duona ir vandenimi? ¹⁴ O dabar tu sakai: Eik ir sakyk savo ponui: Čia yra Elijas, kad mane užmuštu? ¹⁵ Bet Elijas atsakė:

regimai nemaža turėjo mokytinių Izraelio karalystėje ir tais nelaimingais laikais; tie pranašų mokytiniai turėjo daug prisidėti prie tikrojo Dievo pažinties palaikymo, todėl jų negalėjo kęsti stabmeldystei atsidavusi Jezabėlė.

(7) *Argi tu, mano pone...* Abdijas neabejoja, kad jis mato pažįstamą jam pranašą, kuriam atiduoda pagarbą; tik jis stebisi, sutikęs tą, kurio veltui visur įieškota. — (12) *Dvasia nuneš...* Abdijas tiki, kad Elijas gali stebuklingu būdu išvengti visokių pavojų.

um, ante cujus vultum sto, quia hodie apparebo ei.

¹⁶ Abiit ergo Abdias in occursum Achab, et indicavit ei: venitque Achab in occursum Eliæ. ¹⁷ Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Israel? ¹⁸ Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim. ¹⁹ Verumtamen nunc mitte, et congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezabel.

²⁰ Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregavit prophetas in monte Carmeli. ²¹ Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequo claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. ²² Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti et quinquaginta viri sunt. ²³ Dentur nobis duo boves, et illi eligant sibi bovem unum et in frusta cadentes ponant super ligna, ignem autem non supponent: et ego faciam bovem alterum, et imponam super ligna, ignem au-

Kaip gyvas kareivijų Viešpats, prieš kurio veidą stoviu, šiandien aš jam pasirodysiu.

¹⁶ Taigi, Abdijas nuėjo Akabui priešais ir jam pranešė, o Akabas atėjo Elijui priešais. ¹⁷ Pamatęs jį, jis tarė: Ar tu esi tasai, kurs darai sumišimą Izraėlyje? ¹⁸ Tasai atsakė: Ne aš padariau sumišimą Izraėlyje, bet tu ir tavo tėvo namai, kurie pametėte Viešpaties paliepimus ir sekėte Baalus. ¹⁹ Tečiaus dabar siųsk ir surinkk prie manęs visą Izraėlį ant Karmėlio kalno, ir keturis šimtus penkias dešimtis Baalo pranašų, ir keturis šimtus girių pranašų, kurie valgo nuo Jezabėlės stalo.

²⁰ Tuomet Akabas siuntė pas visus Izraėlio sunus ir surinko pranašus ant Karmėlio kalno. ²¹ O Elijas prisiartinęs prie visos tautos tarė: Ikirolei jūs šluoskite į abi pusi? jei Viešpats yra Dievas, sekkite jį; o jei Baalas, jį sekkite. Ir tauta neatsakė jam nei žodžio. ²² Tuomet Elijas vėl tarė tautai: Aš vienas palikau Viešpaties pranašas, Baalo gi pranašų yra keturi šimtai penkios dešimtys vyrų. ²³ Tegul mums duoda du jaučią; jie teišsirenka sau vieną jautį ir, sukapoję į kšnius, tegul padeda ant malkų, bet ugnies tenepakiša; o aš prirengsiu antrąjį jautį ir uždėsiu ant mal-

(17) *Darai sumišimą*: užtrauki nelaimę ant tautos. — (19) *Ant Karmėlio kalno*. Karmėlio kalnai tęsiasi nuo Ezdrelono slėnio iki Tarpžemei jurai. — *Girių*. Ebr. *ʿāšerah*. Astartės ir kitų dievačių kunigai užsiimdavę taipogi žiniavimu. Jų daugumas parodo, kaip labai ouvo prasiplatinusi Izraėlyje stabmeldystė. — *Kurie valgo nuo...* Ta aplinky-

oė lindija, kad Jezabėlė buvusi begal uoli stabmeldė.

(21) *Ikirolei jūs šluoskite...* Pranašas šituo išsireiškimu aptaria netikusį pasielgimą Izraėlitų, kurie nenorėjo atsiduoti pilnai nei Viešpačiui, nei Baalui. bet buvo pasiryžę suvienyti tikrojo Dievo garbinimą su tarnavimu stabams. — (22) *Aš vienas pasilikau...* Vieni pranašai bu-

tem non supponam. ²⁴ Invoke nomina deorum vestrorum, et ego invocabo nomen Domini mei: et Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

²⁵ Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, et facite primi, quia vos plures estis: et invoke nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis. ²⁶ Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt: et invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet: transiliebantque altare quod fecerant. ²⁷ Cumque esset jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore: Deus enim est, et forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur. ²⁸ Clamabant ergo voce magna, et incidebant se juxta ritum suum cultris et lanceolis, donec perfunderent sanguine.

²⁹ Postquam autem transiit meridies, et illis prophetantibus venerat tempus, quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes: ³⁰ dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quod destru-

kų, ugnies gi nepakišiu. ²⁴ Pas-kui šaukkite savo dievų vardus, ir aš šauksiu savo Viešpaties vardą, ir Dievas, kurs išklaussys per ugnį, tasai teesie Dievas. Visa tauta atsakydama tarė: Tai labai geras pasiūlymas.

²⁵ Taigi, Elisas tarė Baalo pranašams; Išsirinkkite sau vieną jautį ir darykite pirmi, nes jūsų daugiau, ir šaukkite savo dievų vardus, bet ugnies nepakiškite. ²⁶ Tie, ėmę jautį, kurį jiems buvo davęs, priėmė ir šaukė Baalo vardą nuo ryto iki vidurdieniui, sakydami: Baalai, išklausk mus. Bet nebuvo balso, nei kas jiems atsakytų; ir jie šokinėjo per altorių, kurį buvo padarę. ²⁷ Atėjus vidurdieniui, Elisas tyčiojosi iš jų sakydamas: Šaukkite didesniu balsu, juk jis dievas; rasi jis šnekasi arba yra viešbutyje arba kelionėje, arba rasi miega, kad pabustu. ²⁸ Taigi, jie šaukė didžiu balsu ir darė sau pagal savo apeigas įsipjovimų peiliais ir kerstekliais, kolei neapsipylė krauju.

²⁹ Praėjus gi vidurdieniui ir, jiems tebešukaujant, atėjus metui, kuomet paprastai atnašaujama auka, nesigirdint balso ir niekam neatsakant ir nežiurint jų maldos, ³⁰ Elisas tarė visai tautai: Eikite prie manęs. O priartinus prie jo tautai, jis pataisė Viešpaties altorių, kurs bu-

vo užmušti, kiti slapstėsi (plg. aug. 3. 4. 13. eil.); tik vienas Elisas drįso ginti atvirai Viešpaties reikalus. — (24) *Išklaussys per ugnį*: siųs ugnies aukai sudeginti.

(26) *Jie šokinėjo*. Ebr. t.: Jie šlu-bavo aplink altorių. Visokie kuno svyravimai, sujungti su tripsėjimu, buvo senobėje religijinių apeigų dalis. — (27) *Rasi jis šnekasi...* Ebr. t.: rasi jis užsimastęs,

arba išėjo oran (pasilengvinti), arba yra kelionėje... — (28) *Įsipjovimu...* Ta kruvina apeiga buvo neretai vartojama taipogi ir kitose stambeldžių religijose (Herod. 2, 61; Apul. 8, 26 ir k.). — *Kerstekliais*. Ebr. t.: yloimis.

(29) *Atėjus metui, kuomet...*: maž-dang trečioje valandoje po pietų. Plg. Iš. 29, 38... Sk. 28, 3... — (30) *Altorių*. Ant Kar-

ctum fuerat. ³¹ Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Jacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens: Israel erit nomen tuum. ³² Et ædificavit de lapidibus altare in nomine Domini: fecitque aquæductum, quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris, ³³ et composuit ligna: divisitque per membra bovem, et posuit super ligna, ³⁴ et ait: Implete quatuor hydrias aqua, et fundite super holocaustum, et super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo, ait: Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio, ³⁵ et currebant aquæ circum altare, et fossa aquæductus repleta est.

³⁶ Cumque jam tempus esset ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel; ostende hodie quia tu es Deus Israel, et ego servus tuus, et juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc. ³⁷ Exaudi me Domine, exaudi me: ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, et tu convertisti cor eorum iterum. ³⁸ Cecidit autem ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides, pulverem quoque, et aquam, quæ erat in aquæductu lambens. ³⁹ Quod cum vidisset

vo išardytas. ³¹ Jis ėmė taipogi dvyliką akmenų pagal skaitlių Jokubo sunų giminių, kuriam buvo suteiktas Viešpaties žodis ir pasakyta: Tavo vardas bus Izraelis. ³² Iš akmenų jis pastatė altorių vardan Viešpaties; padarė aplink altorių griovelį apie dvi vagi platumo ³³ ir sudėjo malkas; paskui padalino jautį pagal sąnarius, uždėjo ant malkų ³⁴ ir tarė: Pripildykite keturis kibirus vandens ir užpilkite ant aukos ir ant malkų. Ir vėl tarė: Padarykite tai dar sykį. Jiems tai padarius antrą sykį, tarė: Dar trečią sykį tą pat padarykite, ir jie padarė trečią sykį, ³⁵ o vanduo ėmė bėgti aplink altorių, ir griovelis buvo pilnas vandens.

³⁶ Atėjus metui atnašauti deginamąją auką, prisiartinęs pranašas Elisas tarė: Viešpatie, Abraomo, Izaoko ir Izraelio Dieve, parodyk šiandien, jog tu esi Izraelio Dievas ir jog aš tavo tarnas ir visus tuos dalykus padariau pagal tavo įsakymą. ³⁷ Išklausyk mane, Viešpatie, išklausyk mane, kad šita tauta patirtu, jog tu esi Viešpats Dievas ir jog tu vėl pakreipei jų širdį. ³⁸ Tuomet Viešpaties ugnis nukrito ir prarijo deginamąją auką, ir malkas. ir akmenis, taipogi dulkes ir sulaižė vandenį, buvusį griovelyje. ³⁹ Tai

mėlio regimai buvo viena iš taip vadina-
mų augstų vietų, kurioje kadaise buvo
daromos aukos tikrajam Dievui. — (31)
Dvyliką akmenų: kaip kitados Mozė ir
Jozuė. Plg. Iš. 24, 4; Joz. 4, 5. — *Tavo*
vardas bus... Aliuzija į žodžius, parašytus
Prad. 32, 28. — (32) *Per dvi vagi...* Ebr.
t.: kiek apsėjama dviem s'ah javų. Žydų
saikas s'ah arba trečdalis jų efos lygus
13 litrų. Griovelio plotumas ir gilumas,

o taipogi apipylimas aukos vandenimi tu-
ri prašalinti kiekvieną įtarimą ir iškelti
aiškštėn stebuklo didumą.

(36) *Viešpatie, Abraomo...* Šitas atsi-
liepinas primena žodžius, parašytus Iš.
3, 15. — (37) *Patirtu, jog...* Toks yra
svarbiausis Elijo tikslas, o taipogi kiek-
vieno Dievo suteikiamo stebuklo. — *At-*
kreipei jų širdį: atitraukdamas nuo Baa-
lo, idant atvestumei prie savęs. — (39)

omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. ⁴⁰ Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem Cison, et interfecit eos ibi.

⁴¹ Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, et bibe: quia sonus multæ pluvie est. ⁴² Ascendit Achab ut comederet et biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, ⁴³ et dixit ad puerum suum: Ascende, et propice contra mare. Qui cum ascendisset, et contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus. ⁴⁴ In septima autem vice, Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, et dic Achab: Junge currum tuum et descende, ne occupet te pluvia. ⁴⁵ Cumque se verteret huc atque illuc, ecce cœli contenebrati sunt, et nubes, et ventus, et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Jezrahel: ⁴⁶ et t-

pamačiusi visa tauta parpuolė kniupsčia ant savo veido ir tarė: Viešpats yra Dievas, Viešpats yra Dievas! ⁴⁰ O Elisas jiems tarė: Nutverkite Baalo pranašus, ir neivienas iš jų te neištrūksta. Kuomet juos nutverta, Elisas nuvedė juos prie Kisono upelio ir tenai juos užmušė.

⁴¹ Po to Elisas tarė Akabui: Pakilk, valgyk ir gerk, nes užia prisiartinantis smarkus lietus. ⁴² Akabas nuėjo valgytų ir gertų, Elisas gi užėjo ant Karmėlio viršūnės ir parpuolęs kniupsčias ant žemės, padėjo savo veidą tarp savo kelių ⁴³ ir tarė savo tarnui: Eik ir pasižiūrėk juos linkon. Tasai nuėjęs ir pasižiūrėjęs, tarė: Nieko nėra. Tuomet Elisas vėl jam tarė: Sugrįžk septynis sykius. ⁴⁴ Septintu gi kartu, štai mažas debesėlis kaip žmogaus pėda kilo iš jūros. Jis tarė: Eik ir sakyk Akabui: Kinkyk savo vežimą ir važiuok žemyn, kad neužkluptu tavęs lietus. ⁴⁵ Jam besikraipant šen ir ten, štai dangus apsiniaukė, kilo debesys ir vėjas ir užėjo didis lietus. Taigi, Akabas, kėlėsi ir iškako Jeruzalėn. ⁴⁶ O Vieš-

Tai pamačiusi... Plg. Kun. 9, 24. — (40) *Kisono*. Vž. Teis. 4, 7; 5, 21. — *Užmušė*: liepė užmušti. Sen. Įstatyme už stabmeldystės įvedimą buvo paskirta mirties bausmė ir buvo įsakyta nužudyti netikrus pranašus. Plg. Atk. 17, 2...

(41) *Pakilk, valgyk*.. Karalius, laukęs visą dieną, kaip pasibaigs Elijo pasiulytas aukojimas, gali dabar pasistiprinti, kolei užeis pažadėtasis lietus. — (42) *Parpuolęs kniupsčias*... Elisas meldžia Viešpatį lietaus su didžiausiu nuolankumu. Stabmeldystė, didžiausioji ilgos sausumos priežastis, buvo jau apgalėta; bet lietaus bus

duota, tik maldaujant Elijui. Plg. aug. 17 1. — (44) *Pėda*. Ebr. t.: piasiraka. — *Neužkluptu*. Ebr. t.: nesulaikytu. — (45) *Jam besikraipant*. Ebr. t. prasmė yra ta, kad lietus atėjo labai umai. — *Jezrahel*: miestas Jezrahelio slėnyje; čionai Akabas turėjo savo rumus. Plg. žem. 21, 1. — (46) *Viešpaties ranka atėjo*..: Elisas gavo iš Viešpaties įkvėpimą. — *Apsinuosęs*: kad patogiaus butu bėgti. Elisas bėgdamas Akabo priešakyje, kaip vienas iš karaliaus bėgėjų (2 Kar. 15, 1), rasi norėjo jam parodyti, kad jis gerbia Akabą ir neapkenčia tik stabų garbinimo.

manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis cur-rebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

Caput XIX. ¹ Nuntiavit autem Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias, et quo modo occidisset universos prophetas gladio. ² Misitque Jezabel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii, et hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis. ³ Timuit ergo Elias, et surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas: venitque in Bersabee Juda, et dimisit ibi puerum suum, ⁴ et perrexit in desertum, viam unius diei. Cumque venisset, et sederet subter unam juniperum, petivit animæ suæ ut moreretur, et ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei. ⁵ Projecitque se, et obdormivit in umbra juniperi: et ecce Angelus Domini tetigit eum, et dixit illi: Surge, et comede. ⁶ Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis, et vas aquæ: comedit ergo, et bibit, et rursum obdormivit. ⁷ Reversusque est Angelus Domini secundo. et tetigit eum, di-

paties ranka atėjo ant Elijo, ir jis, apsijuosęs savo strėnas, bėgo priešakyje Akabo, kolei neatvyko į Jezraėlį.

19. perskyrimas. ¹ Akabas gi pasakė Jezabėlei visa, ką Elijas buvo padaręs ir kaip buvo užmušęs kalaviju visus pranašus. ² O Jezabėlė siuntė pasiuntinį pas Eliją ir sakydino: Tai man tepadaro dievai ir tai tepride-da, jei rytoj šitą valandą aš nepadarysiu tavo gyvybei, kaip atsitiko vieno iš anų gyvybei. ³ Elijas tat nusigando ir atsikėlęs nuėjo, kur tik jį vedė valia; taip jis atvyko į Judo Bersabė-ją ir tenai paliko savo tarną, ⁴ pats gi ėjo tyrumon vienos die-nos žygį. O atėjęs ir sėdėdamas po vienu kadagiu, prašė sau mirties ir tarė: Gana man, Vieš-patie! atimk mano gyvybę, nes aš ne geresnis už savo tėvus. ⁵ Po to jis atsigulė ir užmigo po kadagiu; o štai Viešpaties Anio-las prisilietė jo ir jam tarė: Kel-kies ir valgyk. ⁶ Jis pažvelgė, o štai prie jo galvos buvo duonos paplotis ir indas vandens; taigi jis valgė ir gėrė ir vėl užmigo. ⁷ O Viešpaties Aniolas sugrįžo antrą sykį ir prisilietė jo ir jam

(19, 1) *Akabas gi...* Visas Akabo pasielgimas liudija, kad jis buvo žmogus silpno budo, visai pasidavęs savo pačiai. Nors jis gąsdino Eliją kaip žmonių valdovas, bet nedrįso daryti jam ką nors pikta; jis pildė, ko Elijas reikalavo, ir nedrįso pasipriešinti netikrųjų pranašų nužudymui; išgirdęs apie užeinantį lietų jis skubinasį grįžti namon ir papasakoti visa savo pačiai. — (2) *Tai man tepa-daro...* Prisiekos žodžiai. — (3) *Kur tik jį vedė valia.* Ebr. t.: kad gelbėtu savo gyvybę. Dievas leidžia Elijui nusigąsti, kad tasai nuolankiai pasitikėtu Dievu. — *Bersabėja:* pietinės Palestinos pakrastyje arti

Parano tyrumos. Plg. Prad. 21, 31; Joz. 15, 28. — (4) *Kadagiu.* Ebr. ž. *rothem* reiškia ne kadagį, bet augalą vadinamą *genista monosperma*, kurs kad ir maža teturi lapų, bet savo šakų tanku-mu gali suteikti truputį uksmės. — *Gana man...* Ir šventieji negyvena nuolati-niame ramybės stovyje. Dievas leidžia ant jų ištyrimų, kud geriaus pamokytu savo tarnus. Jų pagundos ir jų kovos yra mums galingas padaršinimas. — *Ne geresnis...* negaliu labiaus už juos pagerinti žmonių. — (6) *Paplotis:* ant karšto akmens iš-keptas piragėlis. — (7) *Nes tau lieka dar...* Ebr. t.: nes kelias tau per-

xitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via. ⁸ Qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.

⁹ Cumque venisset illuc, mansit in spelunca: et ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Elia? ¹⁰ At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærun animam meam ut auferant eam. ¹¹ Et ait ei: Egredere, et sta in monte coram Domino: et ecce Dominus transit, et spiritus grandis et fortis subvertens montes, et conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, et post spiritum commotio: non in commotione Dominus, ¹² et post commotionem ignis: non in igne Dominus, et post ignem sibilus au-

tarė: Kelkies, valgyk, nes tau lieka dar tolimas kelias. ⁸ O jis atsikėlęs valgė ir gėrė ir ėjo tuo maistu pastiprintas keturias dešimtis dienų ir keturias dešimtis nakčių iki Dievo kalnui Horebui.

⁹ Nuėjęs tenai, jis pasiliko oloje, o štai jam buvo suteiktas Viešpaties žodis ir pasakyta: Ką čia vėiki, Eliajau? ¹⁰ Jis atsakė: Aš degu uolumu dėlei Viešpaties, kareivijų Dievo, nes Izraelio sunęs apleido tavo sandorą; jie išgriovė tavo altorius, užmušė kalaviju tavo pranašus, likau aš vienas, ir jie įieško mano gyvybės, kad ją atimtu. ¹¹ Tuomet anas jam tarė: Išeik ir stokies ant kalno Viešpaties akivaizdoje; ir štai, Viešpats praeina, ir didelis ir smarkus vėjas, išgriaunąs kalnus ir sutrupinąs uolas pirm Viešpats; ne vėjuje Viešpats; po vėjo žemės drebėjimas, ne drebėjime Viešpaties; ¹² po drebėjimo ugnis, ne ugnyje Viešpats; o po

daug didelis, t. y. per daug ilgas tavo silpnoms spėkoms. — (8) *Tuo maistu pastiprintas.* Eliajui siųstas maistas yra graži figura švenč. Eucharistijos (Paschas.). Nors nepasakyta, kad Eliajus nieko daugiau nevalgęs, kolei atėjo iki Sinajui, ir egzėgėtu nuomonės tame dalyke nevienodos, tečiaus aišku, kad stebuklingas valgis suteikė Eliajui reikalingą ilgam laikui patekusią dvasios stiprybę. — *Keturias dešimtis...* Iš Bersabėjos iki Horebui ne daugiau kaip 90 valandų kelionės; todėl Eliajus ėjo tikriausiai sustodamas kaikuriose vietose. Kaip kitados Mozė ėjo draug su tauta keturias dešimtis metų per tyrus ir jie buvo maitinami stebuklinga manna, taippat eina Eliajus 40 dienų, pastiprintas stebuklingu papločiu; ir kaip Mozė pasninkavo 40 dienų, pirmą negu išvydo Viešpaties šlovę (Iš. 24, 18), taippat tikriausiai darė Eliajus. — *Dievo kalnui:* pašvęstam

Dievo apsireiškimu. Plg. Iš. 3, 1; 19, 1 ir tol.

(9) *Pasiliko.* Ebr. t.: nakvojo. — (10) *Tavo altorius:* pastatytus tikrojo Dievo garbei. — *Likau aš vienas.* Dvasios apkartime pranašas lyg-kad užmiršta, jog prie karaliaus buvo pasilikęs ištikimas Dievo tarnas Abdijas, kurs buvo paslėpęs šimtą pranašų; jis turi mintyje tik tuos, kurie atvirai ir drąsiai mėgino ginti tikrojo Dievo garbę ir nukentėjo. — (11. 12) *Ir štai, Viešpats...* Anot ebr. t. šitie žodžiai nebuvo ištarti į Eliają, bet jais pradedama aprašinėti Viešpaties praėjimą. Suarkiausi audra, baisus žemės drebėjimas, visa naikinanti ugnis tai tik Viešpaties pasirodymo pirmtakumai. Jį lydi tik tylus oro šlamėjimas. Tai gražus atsakymas ir pamokymas rankas nuleidusiam pranašui. Viešpats lyg-kad sako: Buk kantrus, kaip aš esu kantrus; išmokk

ræ tenuis. ¹³ Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncæ, et ecce vox ad eum, dicens: Quid hic agis Elia? Et ille respondit: ¹⁴ Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam ut auferant eam.

¹⁵ Et ait Dominus ad eum: Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam, ¹⁶ et Jehu filium Namsi unges regem super Israel: Eliseum autem filium Saphat, qui est de Abelmehula, unges prophetam pro te. ¹⁷ Et erit quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: et quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus. ¹⁸ Et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, et omne os, quod non adoravit eum osculans manum.

¹⁹ Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum filium Saphat,

ugnies tylus oro šlamėjimas. ¹³ Tai išgirdęs Elijas, apsigaubė savo veidą apsiaustu ir išėjęs atsistojo olos angoje, ir štai atsiliepė į jį balsas ir tarė: Ką čia veiki, Eliauj? Jis gi atsakė: ¹⁴ Degu uolumu dėlei Viešpaties, kareivijų Dievo, nes Izraelio sunęs apleido tavo sandorą; jie išgriovė tavo altorius, tavo pranašus užmušė kalaviju, likau aš vienas, ir jie jieško mano gyvybės, kad ją atimtu.

¹⁵ O Viešpats jam tarė: Eik ir grįžk savo keliu per tyrumą į Damaską; nuėjęs tenai patepsi Hazaėlį Syrijos karaliumi, ¹⁶ ir Namsio sunę Jėhų patepsi Izraelio karaliumi, Safato gi sunę Elisiejų iš Abėlmehulos patepsi pranašu savo vieton. ¹⁷ Ir atsitiks, jog kas tik bus pabėgęs nuo Hazaėlio kalavijo, tą užmuš Jėhus, o kas bus pabėgęs nuo Jėhaus kalavijo, tą užmuš Elisiejus. ¹⁸ Ir pasiliksiu sau Izraėlyje septynis tukstančius vyrų, kurių keliai nebuvo sulenkti prieš Baalą, ir kiekvieną burną, kuri negarbino jo bučiavimu rankos.

¹⁹ Taigi, išėjęs iš čia Elijas rado Safato sunę Elisiejų, arian-

sulaikyti savo uolumą (Teod. ir k.). — (13) *Apsigaubė...* Tai buvo pagarbos ženklas.

(15) *Eik ir...* Viešpats sergės Eliją kaip pranašą visur ir kaip toksai jis privalo visa iškentėti, tarnaudamas Dievui. Jis bėgo, kad gelbėtų savo gyvybę, ir troško mirti, bet jis turi eiti ten, kur siunčiamas. — *Patepsi Hazaėlį.* Tai išpildė užuot Elijo jo mokytinis pranašas Elisiejus (Vz. 4 Kar. 8, 12, 13); tasai taipogi ir Jėhų apskelbė karaliumi (4 Kar. 9, 2 3). — (16) *Sunę:* plačioje to žodžio prasmėje; ištikrųjų anuką. — *Abėlmehulos.* Jordano slėnyje. Plg. aug. 4, 12; Teis. 7, 22. — (17) *Kas tik*

bus pabėgęs... Dievas pamoko Eliją, kad piktenybė nepasiliks be bausmės. Hazaėlis prispaudė Akabo namus, Jėhus visai juos išnaikino (4 Kar. 10, 25). Elisiejus uoliai kovojo prieš stabmeldystę. — (18) *Septynis tukstančius.* Apskrita symbolinė skaitlinė, maža, palyginant ją su visos tautos skaitliumi, bet draug parodanti, kad tikrojo Dievo garbintojų yra nemažas burys. — *Bučiavimu rankos.* Buvo paprotys siųsti savo ranka pabučiavimą garbinamam dalykui; bet pagonis ir ištikrųjų bučiudavo savo statų kojas.

(19) *Arianti...* Ebr. t.: „ir jis arė; dvylika jungų jaučių buvo jo priešakyje, o

arantem in duodecim jugis boum: et ipse in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum. ²⁰ Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, et ait: Osculer, oro, patrem meum, et matrem meam, et sic sequar te. Dixitque ei: Vade, et revertere: quod enim meum erat, feci tibi. ²¹ Reversus autem ab eo, tulit par boum, et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et dedit populo, et comederunt: consurgensque abiit, et secutus est Eliam, et ministrabat ei.

tį dvylika jungų jaučių; ir jis pats buvo vienas iš ariančiųjų dvylika jungų jaučių. O Elijas atėjęs prie jo, užmetė ant jo savo apsiaustą. ²⁰ Tasai, tuojau palikęs jaučius, bėgo paskui Eliją ir sakė: Meldžiu, tepabučiuosiu savo tėvą ir savo motiną ir taip seksiu tave. Anas jam tarė: Eik ir grįžk, nes kas man reikėjo, tau padariau. ²¹ Sugrįžęs gi nuo jo, jis ėmė dvejetą jaučių, papjovė tuodu, mėsą išvirė ant jaučių arklo ir davė žmonėms, ir jie valgė; atsikėlęs gi nuėjo, sekė Eliją ir jam tarnavo.

2) Akabo karės prieš Syrijiečius.

Caput XX. ¹ Porro Benadad rex Syriæ, congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et equos, et currus: et ascendens pugnabat contra Samariam, et obsidebat eam. ² Mittensque nuntios ad Achab regem Israel in civitatem, ³ ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, et aurum tuum meum est: et uxores tuæ, et filii tui optimi, mei sunt. ⁴ Responditque rex Israel: Juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum

20. perskyrimas. ¹ O Syrijos karalius Benadadas surinko visą savo kariuomenę ir trisdešimtis du karaliu su savim, ir arklius, ir vežimus. ir atėjęs kovojo prieš Samariją ir apgulė ją. ² Nusiuntęs gi pasiuntinių pas Izraelio karalių Akabą į miestą, ³ tarė: Štai, ką sako Benadadas: Tavo sidabras ir tavo auksas yra mano, tavo pačios ir geriausios tavo sunys yra mano. Tuomet Izraelio karalius atsakė: Pagal tavo žodį, mano po-

jis pats buvo prie dvyliktojo. Elisiejus regimai buvo žmogus turtingas ir nepriėmė prie pranašų mokyklų. Elijas dabar turi patirti, ką Viešpats gali padaryti su žmogaus širdimi. — *Apsiaustą.* Tuo apdaru rasi pranašas skyrėsi nuo kitų žmonių. Apsiausto užmetimas ant Elisiejaus buvo ženklas suteikiamos jam valdžios. — (20) *Tepabučiuosiu:* atsisveikindamas. — *Kas man reikėjo...*: aš išpildžiau savo priedermę, tu dabar pildyk savąją. — (21) *Jis ėmė dvejetą...* Elisiejus, atsisveikindamas su savo darbininkais, daro jiems pokilį.

20, 1 - 43. Syrijos karalius Benadadas apgula Samariją, bet Dievui padedant, Akabas jį apgali tą sykį (1 - 22), o taipogi ir kitais metais (23 - 34). Kadangi tečiaus Akabas prieš Dievo valią palieka sugautą karalių gyvą, todėl jam pačiam apskelbiama per pranašą mirties bausmė (35 - 43).

(20, 1) *Benadadas:* rasi sunus to Syrijos karaliaus, kurs buvo padaręs sandorą su Judo karaliumi prieš Baasą. Plg. aug. 15, 18. — *Tris dešimtis du karaliu:* kunigaikščius, kurių valdžioje buvo atskiri Syrijos karalystės miestai ir plotai. —

ego, et omnia mea. ⁵ Revertentesque nuntii, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum, et aurum tuum, et uxores tuas, et filios tuos dabis mihi. ⁶ Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, et scrutabuntur domum tuam, et domum servorum tuorum: et omne quod eis placuerit, ponent in manibus suis, et auferent. ⁷ Vocavit autem rex Israel omnes seniores terræ, et ait: Animadvertite, et videte quoniam insidietur nobis: misit enim ad me pro uxoribus meis, et filiis, et pro argento et auro: et non abnui. ⁸ Dixeruntque omnes majores natu, et universus populus ad eum: Non audias, neque acquiescas illi. ⁹ Respondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non possum. ¹⁰ Reversique nuntii retulerunt ei. Qui remisit, et ait: Hæc faciant mihi dii, et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur me. ¹¹ Et respondens rex Israel, ait: Dicite ei: Ne gloriatur accinctus æque ut discinctus. ¹² Factum est autem,

ne, karaliau, aš esu tavo ir visa, ką turiu. ⁵ Bet pasiuntiniai sugrižę tarė: Štai, ką sako Benadadas, kurs siuntė mus pas tave: Savo sidabrą, ir savo aukšą, ir savo pačias, ir savo sunus tu duosi man. ⁶ Taigi, rytoj šita pačia valanda aš siųsiu savo tarnus pas tave, ir jie iškrės tavo namus ir tavo tarnų namus, ir visa, kas jiems patiks, ims į savo rankas ir išsineš. ⁷ Tuomet Izraelio karalius sušaukė visus žemės vyresniusius ir tarė: Tėmykite ir matykite, kad jis musų tykoja, nes jis siuntė pas mane dėlei mano pačių ir vaikų ir dėlei sidabro bei aukso, ir aš neužgyniau. ⁸ Tuomet visi vyresnieji ir visa tauta jam tarė: Neklausyk jo ir nesutikk. ⁹ Taigi, jis atsakė Benadado pasiuntiniams: Sakykite mano ponui, karaliui: Visa, ko dėlei siuntei pas mane, tavo tarną, pradžioje, padarysiu, šito gi dalyko padaryti negaliu. ¹⁰ Sugrižę pasiuntiniai tai jam atpasakojo. Bet jis siuntė juos atgal ir sakydino: Tai tepadaro man dievai ir tai teprieda, jei Samarijos dulkių gana bus, kad visi žmonės, kurie seka mane, galėtu pasiimti po saują. ¹¹ Bet Izraelio karalius atsakydamas tarė: Sakykite jam: Tenesigiria tas, kurs apsijuosęs, lygiai kaip ir nusijuosęs. ¹² Atsitiko gi, kad

Samariją. Vz. aug. 16, 24. — (6) *Taigi, rytoj...* Nuolankus Akabo atsakymas padaršina Benadadą reikalauti dar daugiau. Jis neva paaiškina savo žodžius ir tarsi sako: Tu sutinki man duoti, kaip tau tiki, aš gi noriu imti pagal savo pagėgimą. Todėl Benadadas reikalauja visiško pasidavimo. — (7) *Visus žemės vyresniusius:* kurie buvo susirinkę prie karaliaus ginties nuo Syriječių užpuolimo. — (10) *Tai*

tepadaro... Prisiekos žodžiai. — *Jei Samarijos dulkių...* Benadadas žada atsivesti tokią didelę daugybę kovotojų, kad jie saujomis galės išnešioti sugriautos Samarijos dulkes. — (11) *Tenesigiria...* Patarlė, kurios prasmė: pirm kovos negalima girties apgalėjimu. — *Apsijuosęs:* kalaviju. — (12) *Sėtrose.* Ebr. *sukkoth:* p a l a p i n e s e, padarytose iš medžių šakų.

cum audisset Benadad verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis, et ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

¹³ Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus. ¹⁴ Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu. ¹⁵ Recensuit ergo pueros principum provinciarum, et reperit numerum ducentorum triginta duorum: et recensuit post eos populum, omnes filios Israel, septem milia. ¹⁶ Et egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant. ¹⁷ Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria. ¹⁸ Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut prælientur, vivos eos capite. ¹⁹ Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur: ²⁰ et percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat: fugeruntque Syri, et per-

Benadadas, išgirdęs šituos žodžius, gėrė pats draug su karaliais šėtrose ir tarė savo tarnams: Apstokite miestą. Ir jie apstojo jį.

¹³ O štai, vienas pranašas, priėjęs Izraelio karalių Akabą, jam tarė: Viešpats sako taip: Tu juk matei visą šitą begalinę daugybę? štai šiandien aš paduosiu ją į tavo rankas, kad žinotumei, jog aš esu Viešpats. ¹⁴ O Akabas tarė: Per ką? Anas jam atsakė: Viešpats sako taip: Per tuos, kurie seka šalių kunigaikščius. Ir tarė: Kas pradės kovoti? O anas atsakė: Tu. ¹⁵ Taigi, jis suskaitė šalių kunigaikščių tarnus ir rado jų skaitlių du šimtu tris dešimtis du; ir po jų suskaitė tautą, visus Izraelio sunus, septynis tukstančius. ¹⁶ Ir jie išėjo vidurdienį. Benadadas gi puotavo ir buvo apsigėręs savo šėtroje ir draug su juo tris dešimtis du karaliai, kurie buvo atėję jam padėti. ¹⁷ Šalių gi kunigaikščių tarnai išėjo priešakyje. Taigi, Benadadas išsiuntė savuosius, kurie jam apskelbė ir sakė: Išėjo vyrai iš Samarijos. ¹⁸ O jis tarė: Ar jie ateina dėlei santaikos, sugaukite juos gyvus, arba kovotų nutverkite juos gyvus! ¹⁹ Taigi, šalių kunigaikščių tarnai išėjo, o likusioji kariuomenė juos sekė, ²⁰ ir kiekvienas užmušė ateinantį jam priešais vyrą. Tuomet Syrijiečiai pabėgo, o Izraelis juos vijosi. Taipogi Syrijos karalius

(14) *Per tuos, kurie seka...* Stebuklas bus juo didesnis, kad prieš nesuskaitomą daugybę eis mažas žmonių būrelis. — (15) *Septynis tukstančius.* Benadadas tikriausiai buvo užpuolęs Samariją umai, taip kad prie Akabo galėjo susirinkti tik

visai nedidelė kariuomenė. — (18) *Ar jie ateina...* Benadadas neikiak neabejoja, kad jo kariuomenė be vargo apgalės Izraelitų. — (20) *Syrijiečiai pabėgo...* Dievui taip dalyką sutvarkant, didžiausi baimė apėmė Benadabo kariuomenę, nesitikėju-

secutus est eos Israel. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus suis. ²¹ Necnon egressus rex Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga magna. ²² (Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, et confortare, et scito, et vide quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te).

²³ Servi vero regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt nos: sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos. ²⁴ Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis: ²⁵ et instaure numerum militum, qui ceciderunt de tuis, et equos secundum equos pristinos, et currus secundum currus, quos ante habuisti: et pugnabimus contra eos in campestribus, et videbis quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, et fecit ita.

²⁶ Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, et ascendit in Aphec ut pugnaret contra Israel. ²⁷ Porro filii Israel recensiti sunt, et acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terram. ²⁸ (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Hæc dicit Domi-

Benadadas pabėgo ant arklio draug su savo raiteliais. ²¹ Taipogi Izraelio karalius išėjęs sumušė raitelius ir vežimus ir padarė Syrijai didelį smugį. ²² (Priėjęs gi pranašas Izraelio karalių jam tarė: Eik, ir buk drąsus, ir žinok, ir veizdėk, ką turi daryti, nes Syrijos karalius patrauks prieš tave ir kitais metais).

²³ O Syrijos karaliaus tarnai jam tarė: Kalnų dievai yra jų dievai, todėl jie mus apgalėjo; bet geriau yra kariauti prieš juos lygumose, ir mes apgalėsime juos. ²⁴ Taigi, tu padaryk tokių dalyką: Atstatyk visus karalius nuo savo kariuomenės ir pastatyk užuot jų vadus, ²⁵ ir atpildyk skaitlių kareivių, kurie krito iš tavųjų, ir arklių, kiek pirma buvo arklių, ir vežimų tiek pat, kiek pirma turėjai vežimų; mes kovosime prieš juos lygumose, ir matysi, kad juos apgalėsime. Jis pasitikėjo jų patarimu ir taip padarė.

²⁶ Taigi, metams praslinkus, Benadadas peržiūrėjo Syrijiečius ir patraukė į Afėką, kad kovotu prieš Izraelį. ²⁷ Taipogi Izraelio sunų buvo peržiūrėti ir, pasiėmę maisto, išėjo priešais, ir sustatė stovyklas ties anais kaip dvi maži kaimeni ūkų; Syrijiečių gi buvo pilna žemė. ²⁸ (O priėjęs vienas Dievo vyras, tarė Izraelio karaliui: Štai, ką Viešpats sako: Kadan-

sią pasipriešinimo. — (22) *Ką turi daryti.* Viešpats per pranašą perspėja Akabą, kad jis išanksto prisirengtu prie karės.

(23) *Dievai.* Geriau: Dievas, kaip pasakyta LXX vertime. Syrijiečiai skaito savo papročiu Viešpatį tautiniu Izraelio Dievu, galinčiu apginti savo tautą jos

kalnuose, bet ne kur kitur. — (24) *Visus karalius.* Vž. aug. 1. cil. Plg. žem. 22, 31.

(26) *Afėka:* Jezraelio slėnyje, dabar Fik. Plg. 1 Kar. 29, 1. — (27) *Kaip dvi maži...* Izraelio karalius regimai buvo padalinęs savo mažą kariuomenę į du būrius. — (28) *Vienas Dievo vyras:* rasi

nus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus). ²⁹ Dirigebantque septem diebus ex adverso hi, atque illi acies, septima autem die commissum est bellum percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una. ³⁰ Fugerunt autem qui remanserant in Aphec, in civitatem: et cecidit murus super viginti septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum. ³¹ Dixeruntque ei servi sui: Ecce, audivimus quod reges domus Israel clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, et funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras. ³² Accinxerunt saccis lumbos suos, et posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, et dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. ³³ Quod acceperunt viri pro omine: et festinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, et adducite

gi Syrijiečiai kalbėjo: Viešpats yra kalnų Dievas ir ne slėnių Dievas, tai aš duosiu visą šitą didžią daugybę į tavo ranką, ir žinosite, jog aš esu Viešpats). ²⁹ Ir šitie ir anie statė kariškas eilias vieni prieš kitus per septynias dienas, o septintoje dienoje įvyko kova; ir Izraelio sunus sumušė viena diena šimtą tukstančių pėstininkų iš Syrijiečių. ³⁰ Likusieji gi nubėgo į Afėko miestą; o muras krito ant dvidešimtseptynių tukstančių žmonių, kurie buvo likę. Taipogi Benadadas bėgdamas atvyko miestan ir įėjo į kambarį, buvusį kambario viduje. ³¹ Tuomet jo tarnai jam tarė: Štai, girdėjome Izraelio namų karalius esant mielaširdingus; taigi, užsidėkime sau ant kulšių maišus ir virves ant savo galvų ir išeikime prie Izraelio karaliaus, rasi jis paliks mus gyvus. ³² Taigi, jie apjuosė savo strėnas maišais, uždėjo sau ant galvų virves, atėjo pas Izraelio karalių ir jam tarė: Tavo tarnas Benadadas sako: Meldžiu tave, palik man mano gyvybę. O anas tarė: Jei dar gyvas, jis mano brolis. ³³ Vyrai tai paskaitė geru ženklu, skubiai pasigavo tą žodį iš jo burnos ir tarė: Benadadas tavo brolis. O jis jiems tarė: Eikite ir atveskite jį prie manęs. Taigi, Benadadas išėjo

ne tas pats pranašas, kurs minėtas aug. 13. e. — (30) *Krito ant dvidešimt...* Įbėgusieji į miestą Syrijiečiai tikriausiai sustojo prie muro ir kovojo toliau prieš atsivijusius Izraelitus; tuotarpu, Dievui taip tą dalyką sutvarkant, krito ant stovėjusių prie muro Syrijiečių miesto siena; bet tai dar nereiškia, kad ji būtų visus kareivius užmušusi. — *Į kambarį, buvusį...*, į kurį buvo įeinama ne tiesiog iš lauko, bet iš

kito kambario. — (31) *Karalius esant...* Syrijiečiai susitikdavo dažnai su Izraelio tais, todėl jiems buvo žinomas Izraelio karaliaus budas. — *Maišus ir virves*. Stori pašukiniai arba ašutiniai apvalkalai buvo gedulio ir atgailos ženklas (plg. Prad. 37, 34 ir k.), virvės gi ant kaklo visiško pasidavimo žymė. — *Mus gyvus*. Ebr. t.: *t a v e g y v a*. Benadado tarnai rupinasi tik savo karaliaus gyvybę. — (33) *Pasi-*

eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad, et levavit eum in currum suum. ³⁴ Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus a patre tuo, reddam: et plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, et ego fœderatus recedam a te. Pepigit ergo eum fœdus, et dimisit eum.

³⁵ Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere. ³⁶ Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit. ³⁷ Sed et alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, et vulneravit. ³⁸ Abiit ergo propheta, et occurrit regi in via, et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. ³⁹ Cumque rex transisset, clamavit ad regem, et ait: Servus tuus egressus est ad prœliandum cominus: cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, et ait: Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes. ⁴⁰ Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem.

prie jo, o jis pasisodino jį į savo vežimą. ³⁴ Ir Benadadas jam tarė: Miestus, kuriuos mano tėvas ėmė iš tavo tėvo, aš atiduosiu, ir pasidaryk sau gatvių Damaske, kaip mano tėvas darė Samarijoje, ir aš padaręs sandorą atsitrauksiu nuo tavęs. Taigi, jis padarė sandorą ir paleido jį.

³⁵ Tuomet vienas vyras iš pranašų sunų tarė savo draugui, Viešpačiui įsakant: Užgaulk mane. Bet anas nenorėjo užgauti. ³⁶ Jis jam tarė: Kadangi nenorėjai paklaustyti Viešpaties balso, štai atsitrauksi nuo manęs, ir liutas nužudys tave. Ir kuomet jis truputį nuo jo atsitraukė, sutiko jį liutas ir nužudė. ³⁷ Radęs taipogi kitą vyrą, jam tarė: Užgaulk mane. Tasai užgavo jį ir sužeidė. ³⁸ Taigi, pranašas išėjo, ir pasitiko karalių kelyje ir permainė savo išvaizdą, pabarstydamas dulkėmis savo burną ir akis. ³⁹ O kuomet karalius buvo praėjęs, jis šaukė paskui karalių ir tarė: Tavo tarnas buvo išėjęs kovotų išarto; o kada vienas vyras pabėgo, kažinkas atvedė jį pas mane ir tarė: Sergėk šitą vyrą; jei jis ištruktų, tavo gyvybė bus už jo gyvybę, arba užmokėsi talentą sidabro. Kuomet gi aš sumišęs

sodino jį... Akabas elgėsi su Benadadu kaip su prieteliu, o ne kaip su priešu.— ⁽³⁴⁾ Iš tavo tėvo: Amrio. — *Pasidaryk sau gatvių...* Tuo būdu Syrijiečių sostinės dalis liko atiduota Izraėlitams nuosavybėn. Turėti gi tokią nuosavybę svetimame mieste buvo svarbu pirklystės reikaluose.

⁽³⁵⁾ Iš pranašų sunų, t. y. iš priderėjusių prie pranašų mokyklų. — *Nenorėjo užgauti.* Tai buvo prasikaltimas prieš Viešpaties paliepimą. — ⁽³⁷⁾ Sužeidė. Ta

žaisda turėjo įvaizdinti nuostolį, kurį padarė sau Akabas, paleisdamas Benadadą; jį taipogi padėjo pranašui apsimesti tikru kareiviu, buvusiu kovoje.— ⁽³⁸⁾ *Permainė...* Žiurint ebr. t., galima manyti, kad pranašas buvo aprišęs sau akis. — ⁽³⁹⁾ *Buvo išėjęs kovotų...* Ebr. t. galima taip išverst: buvo patraukęs į patį mušį; tuomet priešo kažinkas iš kariškos eilės, atvedė prie mūsų vieną vyrą ir tarė. — *Talentą sidabro:* truputį daugiau kaip 3000 rublių. Taip pažymima, kad be-

subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decrevistī. ⁴¹ At ille statim abstersit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel, quod esset de prophetis. ⁴² Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, et populus tuus pro populo ejus. ⁴³ Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contemnens, et furibundus venit in Samariam.

kraipiausi šen ir ten, jis umai pražuvo. Tuomet Izraėlio karalius jam tarė: Tai yra tavo pasmerkimas, kurį pats padarei. ⁴¹ Bet jis tuojuo nubraukė dulkes nuo savo veido, ir Izraėlio karalius pažino jį, kad jis iš pranašų. ⁴² Tasai gi jam tarė: Štai, ką Viešpats sako: Kadangi tu išleidai iš savo rankos vyrą, vertą mirti, tavo gyvybė bus už jo gyvybę, ir tavo tauta už jo tautą. ⁴³ Bet karalius grįžo į savo namus, nenorėdamas klausyti, ir labai įtužęs atvyko į Samariją.

3) Akabas ir Nabotas.

Caput XXI. ¹ Post verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelitæ, quæ erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ. ² Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, et prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est. ³ Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi. ⁴ Venit ergo Achab in domum suam in-

21. perskyrimas. ¹ Po šitų atsitikimų Nabotas Jezraėlietis turėjo anuo metu Jezraėlyje vynuogyną, greta Samarijos karaliaus Akabo rūmų. ² Tai gi, Akabas kalbėjo Nabotui ir sakė: Atiduok man savo vynuogyną, kad pasidaryčiau sau daržą, nes jis yra šalymais ir arti mano namų, o aš tau duosiu už jį geresnį vynuogyną; arba jei manytumei tau busiant patogiau, užmokėsiu pinigais, kiek verta. ³ Nabotas jam atsakė: Sergėk mane, Viešpatie, kad atiduočiau tau savo tėvų tėvainystę. ⁴ Tai gi, Akabas atėjo į savo namus

laisvis buvo nepaprastas kareivis. — (41) *Nubraukė dulkes...* Ebr. t.: nuėmė raištį nuo savo akių. — (42) *Vyrą:* Benadabą. Jį pats Viešpats buvo padavęs į Akabo rankas, bet tasai nenorėjo jo saugoti. — *Vertą mirti.* Anot ebr. t.: kurs buvo užtraukęs ant savęs iškeikimą. Plg. Kun. 27, 28. — (43) *Nenorėdamas klausyti...* Ebr. t.: nuliudęs ir suerzintas.

21, 1 - 29. Akabas, užsigeidęs Naboto vynuogyno ir negavęs jo geruoju, pakurs-

čius savo pačiai, leidžia nužudyti Nabotą (1-16); todėl, Dievui liepant, Elijas apskelbia karaliui sunkią bausmę, kuri tečiaus dėlei jo atgailos sumažinama (17-29).

(21, 1) *Jezraėlyje:* čia Akabas turėjo savo vasarnamį. — (3) *Sergėk mane, Viešpatie.* Nabotas buvo tikrojo Dievo garbintojas ir jo įstatymo pildytojas. — *Tėvainystė.* Pas žydus buvo uždrausta parduoti žemę. Plg. Kun. 25, 23... Sk. 36, 7. 8. — (4) *Pilnas apmaudos ir...*

dignans, et frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et projiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, et non comedit panem.

⁵ Ingressa est autem ad eum Jezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? et quare non comedis panem? ⁶ Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Jezrahelitæ, et dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam. ⁷ Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, et bene regis regnum Israel. Surge, et comede panem, et æquo animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ.

⁸ Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas annulo ejus, et misit ad majores natu, et optimates, qui erant in civitate ejus, et habitabant cum Naboth. ⁹ Litterarum autem hæc erat sententia: Prædicate jejunium, et sedere facite Naboth inter primos populi, ¹⁰ et submittite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium dicant: Benedixit Deum et regem: et educite eum,

pilnas apmaudo ir įtužęs dėlei žodžių, kuriuos jam buvo kalbėjęs Jezraėlietis Nabotas, sakdamas: Aš tau neduosiu savo tėvų palikimo. Ir atsigulęs ant savo patalo, nugrėžė savo veidą prie sienos ir nieko nevalgė.

⁵ Tuomet įėjo prie jo jo pati Jezabėlė ir jam tarė: Kas tai yra, kodėl tavo dušia nuliudusi? ir kodėl nieko nevalgai? ⁶ Jis jai atsakė: Aš kalbėjau Jezraėliečiui Nabotui ir jam sakiau: Atiduok man savo vynuogyną už pinigų; arba, jei tau tinka, duosiu tau užuot jo geresnį vynuogyną. Bet jis tarė: Aš tau neduosiu savo vynuogyno. ⁷ Taigi, jo pati Jezabėlė jam tarė: Didelę tu turi reiksmę ir gerai valdai Izraėlio karalystę. Kelkies ir valgyk ir buk ramus; aš tau duosiu Jezraėliečio Naboto vynuogyną.

⁸ Taigi, ji parašė Akabo vardu laiškų, užtenklino juos jo žiedu ir siuntė pas vyresniusius ir šlovinguosius, buvusius jo mieste ir gyvenusius draug su Nabotu. ⁹ Laiškų gi turinys buvo toks: Apskelbkite pasninką ir pasodinkite Nabotą tarp tautos pirmųjų, ¹⁰ ir pastatykite slapčia prieš jį du vyrų, Belialio sunudu, ir tepaliudija neteisingai, sakdami: Jis keikė Dievą ir karalių; paskui išveskite jį ir užmuškite

Ebr. t.: nuliudęs ir suerzintas. — (4) *Atsigulęs...* Supykęs Akabas elgiasi kaip išdykęs vaikas. — (7) *Didelę tu turi...* Jezabėlė atsiliepia į Akabą su pasityčiojimu.

(8) *Jo žiedu.* Ant žiedo rasi buvo įrėztas karaliaus vardas. Plg. Prad. 38, 18 ir k. Pasiimti karaliaus žiedą Jezabėlė negalėjo be Akabo žinios; todėl ir Naboto nužudymas įvyko ne be jo žinios ir

kaltybės. — (9) *Pasninką.* Su pasninkais dažnai rįsosi pas žydus vieši susirinkimai; tokiuo gi susirinkimu norėta pasinaudoti, kad viešai apkaltinti ir pasmerkti Nabotą. — *Belialio.* Plg. Atk. 13, 13; Teis. 19, 22 ir k. — (10) *Keikė Dievą ir...* Už piktžodžiavimą Dievui buvo skirta mirties bausmė. Plg. Atk. 13, 10; 17, 5. Keikimas karaliaus kaipo Dievo vietininko buvo vertas tokios pat bausmės. Plg.

et lapidate, sicque moriatur. ¹¹ Fecerunt ergo cives ejus majores natu et optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut praeceperat eis Jezabel, et sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos: ¹² praedicaverunt jejunium, et sedere fecerunt Naboth inter primos populi. ¹³ Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum: at illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt. ¹⁴ Miseruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus est Naboth, et mortuus est.

¹⁵ Factum est autem, cum audisset Jezabel lapidatum Naboth, et mortuum, locuta est ad Achab: Surge, et posside vineam Naboth Jezrahelitae, qui noluit tibi acquiescere, et dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est. ¹⁶ Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, et descendebat in vineam Naboth Jezrahelitae, ut possideret eam.

¹⁷ Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: ¹⁸ Surge, et descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam: ¹⁹ et loqueris ad eum, dicens:

jį akmenimis, ir taip tenumirsta. ¹¹ Taigi, jo piliečiai, vyresnieji ir šlovingieji, gyvenusieji draug su juo mieste, padarė, kaip buvo jiems įsakiusi Jezabėlė ir kaip buvo parašyta laiškuose, kuriuos ji buvo jiems atsiuntusi. ¹² Jie apskelbė pasninką ir pasodino Nabotą tarp tautos pirmųjų. ¹³ O atvedę du vyrų, velnio sunudu, pasodino juodu ties juo; juodu gi kaipo velniški žmonės liudijo prieš jį daugybės akylaizdoje, sakydami: Nabotas keikė Dievą ir karalių; todėl jie išvedė jį už miesto ir užmušė akmenimis. ¹⁴ Po to jie siuntė pas Jezabėlę ir sakydino: Nabotas užmuštas akmenimis ir mirė.

¹⁵ Atsitiko gi, kad Jezabėlė, išgirdus užmuštą esant akmenimis Nabotą ir mirusį, kalbėjo Akabui: Kelkies ir pasisavink Jezraėliečio Naboto vynuogyną, kurs nenorėjo tavęs paklausti ir duoti jo už pinigų, nes Nabotas nebegyvas, bet miręs. ¹⁶ Tai išgirdęs Akabas, butent Nabotą mirus, atsikėlė ir ėjo į Jezraėliečio Naboto vynuogyną, kad jį pasisavintu.

¹⁷ Taigi, Viešpaties žodis buvo suteiktas Tesbiečiui Elijui ir pasakytas: ¹⁸ Kelkies ir eik priešais Izraėlio karaliui Akabui, esančiam Samarijoje; štai, jis leidžiasi į Naboto vynuogyną, kad jį pasisavintu; ¹⁹ ir tu

2 Kar. 16, 9. — (13) *Užmušė akmenimis...* Draug su Nabotu užmušta taipogi jo sunus. Vž. 4 Kar. 9, 26.

(15) *Pasisavink...* Lobis prasikaltusių prieš karalių ir kėlusių maištą darėsi karaliaus nuosavybe. Plg. 2 Kar. 16, 4.

(19) *Užmušėi.* Tai buvo pirma Akabo kaltybė, nes jis leido savo pačiai nužudyti nekaltą Nabotą. — *Pasisavinai...* Antra kaltybė, svetimo turto pasisavinimas. — *Laižys taipogi tavo kraują.* Ta bausmės dalis neįvyko, nes Akabas darė

Hæc dicit Dominus: Occidisti, insuper et possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus: In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Nabot, lambent quoque sanguinem tuum. ²⁰ Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini. ²¹ Ecce ego inducam super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et ultimum in Israel. ²² Et dabo domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat, et sicut domum Baasa filii Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. ²³ Sed et de Jezabel locutus est Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel. ²⁴ Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cœli. ²⁵ Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor sua, ²⁶ et abominabilis factus est, in tantum ut sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

²⁷ Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio

jam kalbėsi ir tarsi: Štai, ką Viešpats sako: Užmušei, virš to dar pasisavinai. Ir po to pridursi: Štai ką Viešpats sako: Toje vietoje, kurioje šunys laižė Naboto kraują, jie laižys taipogi tavo kraują. ²⁰ O Akabas tarė Elijui: Argi radai, kad aš tavo neprietelis? Jis atsakė: Radau, nes tu parsidavei, kad darytumei pikta Viešpaties akyvaizdoje. ²¹ Štai, aš užvesiu ant tavęs nelaime, ir atpjausiu tavo ainius, ir užmušiu iš Akabo besišlapinantį prie sienos, ir uždarytąjį, ir paskutinį Izraėlyje. ²² Ir padarysiu su tavo namais, kaip su Nabato sunaus Jeroboamo namais ir kaip su Abijos sunaus Baasos namais; nes tu taip elgeis, kad sužadinau mano rustybę, ir tu įvedei į nuodėmes Izraėlį. ²³ Viešpats kalbėjo taipogi apie Jezabėlę ir tarė: Šunys ės Jezabėlę ant Jezraėlio lauko. ²⁴ Jei Akabas bus miręs mieste, jį ės šunys; o jei bus miręs lauke, ės jį dangaus paukščiai. ²⁵ Taigi, nebuvo kito tokio kaip Akabas, kurs buvo parsidavęs, idant darytu pikta Viešpaties akyvaizdoje; nes jį kurstė jo pati Jezabėlė, ²⁶ ir jis tapo taip pasibjaurėtinas, kad sekė stabus, kuriuos buvo pasidarę Amoriečiai, kuriuos Viešpats sunaikino prieš Izraėlio sunų vėidą.

²⁷ Taigi, Akabas išgirdęs šituos žodžius, perplėšė savo rubus, ir apdengė ašutine savo

atgailą. Vž. žem. 29. e.— (20) *Argi radai...* Ebr. t.: ar tu mane radai, mano neprieteli? — *Parsidavei*: tapai vergu savo pikto. — (21) *Aš užvesiu...* Pranašas kalba toliaus Viešpaties vardu. — (23) *Šunys ės Jezabėlę*. Plg. 4 Kar. 9,

33... — (24) *Jei Akabas...* Ir šita bausmės dalis liko atmainyta. Ebr. t.: kas iš Akabo bus miręs... — (26) *Jis tapo taip...* Ebr. t.: jis elgėsi pasibjaurėtinai, eidamas paskui stabus, kaip kad Amoriečiai darė. (27) *Perplėšė savo...* Buvo tai atgailos

carnem suam, jejunavitque et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. ²⁸ Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: ²⁹ Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed in diebus filii sui inferam malum domui ejus.

kuną ir alkino save, ir miegojo maiše, ir vaikščiojo, nuleidęs galvą. ²⁸ Tuomet Viešpaties žodis buvo suteiktas Tesbiečiui Eliui ir pasakyta: ²⁹ Argi nematei Akabo nusižeminusio prieš mane? Kadangi jis nusižemino dėlei manęs, neužvesiu nelaimės jo dienose, bet jo sunaus dienose užvesiu nelaimę ant jo namų.

4) Akabas ir Judo karalius Jozapatas.

Caput XXII. ¹ Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam et Israel. ² In anno autem tertio, descendit Josaphat rex Juda ad regem Israel. ³ (Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, et negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?) ⁴ Et ait ad Josaphat: Veniesne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad? ⁵ Dixitque Josaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita et tu: populus meus, et populus tuus unum sunt: et equites mei, equites tui.

Dixitque Josaphat ad regem Israel: Quære, oro te, hodie sermonem Domini. ⁶ Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter

22. perskyrimas. ¹ Taigi, praslinko treji metai be karės tarp Syrijos ir Izraelio. ² Trečiais gi metais Judo karalius Jozapatas atvyko pas Izraelio karalių. ³ (Tuomet Izraelio karalius tarė savo tarnams: Ar nežinote, kad Ramot-Galaadas mums pridėra, o mes nepaslenkame atimti jį iš Syrijos karaliaus rankos?) ⁴ Ir jis tarė Jozapatui: Ar eisi draug su manim kovotų į Ramot-Galaadą? ⁵ O Jozapatas tarė Izraelio karaliui: Kaip aš esu, taip ir tu; mano tauta ir tavo tauta yra viena; ir mano raiteliai yra tavo raiteliai.

Be to Jozapatas tarė Izraelio karaliui: Meldžiu tave, klausies šiandien Viešpaties ištarmės. ⁶ Taigi, Izraelio karalius surinko pranašus apie keturis

ženklai. — *Nuleidęs galvą.* Ebr. t.: pamaž u. — (29) *Jo sunaus:* Joram.

22, 1-54. Praslinkus trejiems metams po karės tarp Izraelio ir Syrijos, Akabas susitaręs su Judo karaliumi Jozapatu ir pasitikėdamas netikrų pranašų žodžiais, o neklausydamas Mikėjo, mėgina atimti iš Syrijiečių Ramot-Galaadą, bet kovoje lieka apgalėtas, sužeistas ir miršta (1-40). Jozapatas elgiasi dievobaimingai, bet dėlei sandoros su Akabu turi nepasisekimų (41-51). Akabo gi įpėdinis Okozijas seka

savo tėvo pėdomis (52-54).

(22, 2) *Atvyko pas Izraelio...* Jozapatas buvo vedęs moterysten Akabo dukterį Atalią. Vž. 2 Kron. 18, 1.— (3) *Ramot-Galaadas mums pridėra.* Tą miestą turėjo tikriausiai sugrąžinti Izraelio karaliui Benadadas pagal sutartį (vž. aug. 20, 34), bet regimai neišpildė savo apsiėmimo.— (5) *Mano tauta...* Ta prietelystė su Akabu užtraukė ant Jozapato Viešpaties papeikimą ir bausmę. Plg. 2 Kron. 19, 1. 2.— (6) *Pranašus, apie keturis...* Nebuvo tai Astartės ar Baalo pranašai; jie

viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, et dabit eam Dominus in manu regis. ⁷ Dixit autem Josaphat: Non est hic propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum? ⁸ Et ait rex Israel ad Josaphat: Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Jemla. Cui Josaphat ait: Ne loquaris ita rex. ⁹ Vocavit ergo rex Israel eunuchum quemdam, et dixit ei: Festina adducere Michæam filium Jemla. ¹⁰ Rex autem Israel, et Josaphat rex Juda sedebant unusquisque in solio suo vestiti cultu regio, in area juxta ostium portæ Samariæ, et universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum. ¹¹ Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam. ¹² Omnesque prophetæ similiter prophetabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prospere, et tradet Dominus in manus regis.

¹³ Nuntius vero, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona

šimtus vyrų, ir jiems tarė: Ar aš privalau eiti į Ramot-Galaadą kariautų, ar ne? Jie atsakė: Pakilk, o Viešpats duos jį į karaliaus ranką. ⁷ Jozapatas gi tarė: Ar nėra čionai kokio Viešpaties pranašo, kad pasiklaustumėm per jį? ⁸ Izraelio karalius tarė Jozapatui: Liko vienas vyras, per kurį galėtumėm pasiklausti Viešpatį; bet aš jo nekenčiu, nes jis nepranašauja man gera, o tik pikta; yra tai Jėmlos sunus Mikėas. Jozapatas jam tarė: Nekalbėk taip, karaliau. ⁹ Taigi, Izraelio karalius pasivadinò vieną kamarponį ir jam tarė: Pasiskubink atvesti Jėmlos sunų Mikėą. ¹⁰ Izraelio gi karalius ir Judo karalius Jozapatas sėdėjo kiekvienas ant savo sosto, apsivilkę karališkais apdarais, ant plečiaus prie Samarijos vartų angos, o visi pranašai pranašavo jūdviejų akylaizdoje. ¹¹ Taipogi Kanaanos sunus Sedekijas pasidarė sau geležinius ragus ir tarė: Štai, ką sako Viešpats: Tais vėtysi Syriją, kolei ją sunaikinsi. ¹² Ir visi pranašai pranašavo panašiai, sakydami: Pakilk į Ramot-Galaadą ir eik laimingai, o Viešpats paduos jį į karaliaus rankas.

¹³ Pasiuntinys gi, kurs buvo nuėjęs pašauktų Mikėjo, kalbėjo jam ir tarė: Štai, pranašų žodžiai vienbalsiai skelbia kara-

tikriausiai garbino Viešpatį, bet versijų išvaizdoje, ir nebuvo gavę iš Dievo pašaukimo buti pranašais. — (7) *Ar nėra čionai...* Jozapatas netiki, kad keturi šimtai Akabo pakviestųjų butu tikri pranašai. — (8) *Aš jo nekenčiu...* Akabas, matydamas, kad visa taip įvykdavo, kaip sakydavo Elijas ir Mikėas, buvo įgijęs klaidingą nuomonę, buk tie Viešpaties

pranašai pasilieka tokioje artimybėje su Dievu, kad jis jų klausęs, ir kad skelbti pikta pridera nuo jų nepalankumo karaliui. — *Nekalbėk taip.* Jozapatas perspėja Akabą, kad jo nuomonė klaidinga. — (11) *Sedekijas.* Jis rasi buvo keturių šimtų viršininkas. — *Ragus.* Ragas yra ženklas galybės.

prædicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, et loquere bona. ¹⁴ Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

¹⁵ Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et vade prospere, et tradet eam Dominus in manus regis. ¹⁶ Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi nisi quod verum est, in nomine Domini. ¹⁷ Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem: et ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace. ¹⁸ (Dixit ergo rex Israel ad Josaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?) ¹⁹ Ille vero addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, et omnem exercitum cæli assistantem ei a dextris et a sinistris: ²⁰ et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, et cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujusmodi, et alius aliter. ²¹ Egressus est

liui, kas gera; tegul tat tavo šneka buna panaši į jujų, ir tu kalbėk, kas gera. ¹⁴ Mikėas jam atsakė: Kaip Viešpats gyvas, ką tik man Viešpats pasakys, tai aš kalbėsiu.

¹⁵ Taigi, jis atėjo pas karalių, o karalius jam tarė: Mikėau, ar mes turime eiti kariautį į Ramot-Galaadą, ar liauties? Jis jam atsakė: Pakilk ir eik laimingai, o Viešpats paduos jį į karaliaus rankas. ¹⁶ Karalius gi jam tarė: Aš dar sykį įsakau tau su prisieka, kad man kalbėtumei tik tai, kas tiesa, vardan Viešpaties. ¹⁷ O anas tarė: Mačiau visą Izraėlį, išsisklaidiusį kalnuose, kaip avis, neturinčias piemens, o Viešpats tarė: Šitie neturi pono; tegrižta kiekvienas į savo namus ramybėje. ¹⁸ (Taigi, Izraėlio karalius tarė Josaphatui: Argi aš tau nesakiau, kad jis nepranašauja man gera, bet visuomet pikta?). ¹⁹ O anas pridurdamas tarė: Todėlei klausyk Viešpaties žodžių: Mačiau Viešpatį, sėdintį ant savo sosto, ir visą dangaus kariuomenę, stovinčią prie jo po dešinės ir po kairės; ²⁰ ir Viešpats tarė: Kas suklaidins Izraėlio karalių Akabą, kad patrauktų ir kristu Ramot-Galaade? Ir vienas kalbėjo šitokiuos žodžius, o kitas kitaip. ²¹ Bet išėjo dvasia, ir stojosi

(15) *Ar mes turime...* Akabas kalba taip, lyg-kad jis ištikrųjų norėtų taikyties prie Viešpaties pranašo žodžių. Pranašas mato karaliaus veidmainystę ir ne be ironijos atkartoja Akabo pranašų žodžius. Tai suprasdamas Akabas, reikalauja iš Mikėo, kad jis duotu tikrą atsakymą: (16) *Aš dar sykį...* — (17) *Mačiau visą Izraėlį...* Viešpats buvo parodęs savo pranašui lyg-kokią vaizdą nelaimingos Akabo karės su Syrijiečiais. — *Neturinčią pie-*

mens... Akabui buvo lemta kristi karėje. Vz. žem. 34. 35. eil. — (18) *Argi aš tau nesakiau...* Tuo patėmijimu Akabas stengiasi sumažinti Mikėo žodžių svarbumą. Jis primena, kad iš Mikėo nebuvo galima laukti kitokio atsakymo, todėl nėra ko jo ir žiurėti. — (19) *Sėdintį ant...* Viešpaties apsiireiškimą regėjime Mikėas aprašo taippat, kaip Iz. 6, 1; Ez. 1, 26; Dan. 7, 9. — *Dangaus kariuomenę:* aniolus. — (21) *Dvasia.* Ebr. t. su artikuliu:

autem spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo? ²² Et ille ait: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, et praevaleris: egredere, et fac ita. ²³ Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt, et Dominus locutus est contra te malum.

²⁴ Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Michæam in maxillam, et dixit: Mene ergo dimisit Spiritus Domini, et locutus est tibi? ²⁵ Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abscondaris. ²⁶ Et ait rex Israel: Tollite Michæam, et maneat apud Amon principem civitatis, et apud Joas filium Amelech, ²⁷ et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis, et aqua angustiae, donec revertar in pace. ²⁸ Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

²⁹ Ascendit itaque rex Israel, et Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad. ³⁰ Dixit itaque

Viešpaties akyvaizdoje. ir tarė: Aš jį suklaidinsiu. Viešpats jai kalbėjo: Kaip gi? ²² O ji atsakė: Aš išeisiu ir busiu dvasia melagė visų jo pranašų burnoje. Ir Viešpats tarė: Suklaidinsi ir apgalėsi; išeik ir daryk taip. ²³ Taigi, štai dabar Viešpats davė melo dvasią į burną visų tavo pranašų, kurie čia yra, ir Viešpats kalbėjo prieš tave pikta.

²⁴ O Kanaanos sunus Sedekijas prisiartino ir užgavo Mikėą į veidą ir tarė: Mane tat apleido Viešpaties dvasia ir kalbėjo tau? ²⁵ O Mikėas tarė: Pamatysi tą dieną, kuomet įeisi į kambarį, esantį viduje kambario, idant pasislėptumei. ²⁶ Tuomet Izraelio karalius tarė: Imkite Mikėą, ir tepasilieka pas miesto viršininką Amoną ir pas Amelėko sūnų Joasą. ²⁷ ir tarkite jiems: Štai, ką sako karalius: Imkite šitą vyrą kalėjimą ir maitinkite jį sielvarto duona ir suspaudimo vandenimi, kolei sugrįšiu ramybėje. ²⁸ O Mikėas tarė: Jei sugrįši ramybėje, tai Viešpats nekalbėjo per mane. Ir pridūrė: Išgirskite visi žmonės.

²⁹ Taigi, Izraelio karalius ir Judo karalius Jozapatas pakilo prieš Ramot-Galaadą. ³⁰ Ir Iz-

haruach. Nebuvo tai aniolas, arba kaip kairieji mano piktoji dvasia; tikriausiai gi pasirodė tame regėjime persinifikuota pranašystė, arba kitaip sakant, pranašystės dvasia. Akabas savo senesniais prasikaltimais buvo užsipelnęs, kad ant jo ateitu apakimas ir kad jam pasidavęs jis pražutu.

(24) *Užgavo*. Tikras Viešpaties pranašas nebutu galėjęs taip pasielgti. — (25) *Kambarį, esantį*... Plg. aug. 20, 20. Ant drąsaus dabar Sedekijo ateis didžiausias

išgastis, nes sugižė iš nelaimingos karės Izraelitai norės atkeršyti pranašui melagiui. — (26) *Amelėko*. Ebr. t. *hammelek*, karaliaus. Joasas rasi buvo kilęs iš karališkosios giminės, nors tikriausiai nebuvo tikras Akabo sunus. — (27) *Sielvarto duona*... Kalėjime pranašas turi gauti tik menkiausi išlaikymą. — (28) *Išgirskite*... Mikėas perspėja visus, kad jo pranašystė tikra.

(30) *Savo drabužiais*: karališkais, kuriais jis skyrėsi nuo visų kitų kariaujan-

rex Israel ad Josaphat: Sume arma, et ingredere praelium, et induere vestibus tuis: porro rex Israel mutavit habitum suum, et ingressus est bellum. ³¹ Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem, et majorem quempiam, nisi contra regem Israel, solum. ³² Cum ergo vidissent principes currum Josaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum: et exclamavit Josaphat. ³³ Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel, et cessaverunt ab eo. ³⁴ Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, et casu percussit regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, et ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum. ³⁵ Commissum est ergo praelium in die illa, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mortuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus, ³⁶ et præco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, et in terram suam. ³⁷ Mortuus est autem rex, et perlatus est in Samariam: sepeliveruntque regem in Samaria, ³⁸ et laverunt currum ejus in pi-

raëlio karalius tarė Jozapatui: Imk ginklus ir eik kovon, ir pasilikk apsilvilkęs savo drabužiais. Bet Izraëlio karalius permainė savo apdarą ir ėjo kovon. ³¹ Syrijos gi karalius buvo įsakęs tris dešimtis dviem vežimų viršininkams ir taręs: Nekovokite prieš ką nors mažesnį arba didesnį, bet tik prieš vieną Izraëlio karalių. ³² Taigi, vežimų viršininkai, pamatę Jozapatą, spėjo, kad tai Izraëlio karalius, ir puolę kovojo prieš jį; bet Jozapatas ėmė šaukti. ³³ Tuomet vežimų viršininkai suprato, kad jis nė Izraëlio karalius, ir atstojo nuo jo. ³⁴ Vienas gi vyras įtempė kilpinį ir paleido vilyčią netaikydamas ir netyčiomis ištiko Izraëlio karalių tarp plaučių ir pilvo. O jis tarė savo vežėjui: Sukk atgal ir išvežk mane iš kariuomenės tarpo, nes esu sunkiai sužeistas. ³⁵ Taip tat tą dieną įvyko kova, ir Izraëlio karalius stovėjo savo vežime prieš Syrijiečius, o vakare mirė. Kraujas gi iš jo žaizdos tekėjo į vežimo vidų. ³⁶ Ir dar saulei nenusileidus, šaukėjas apskelbė visai kariuomenei sakydamas: Kiekvienas tegrižta į savo miestą ir į savo žemę. ³⁷ Karalius gi mirė ir buvo nugabentas Samarijon, ir palaidojo karalių Samarijoje. ³⁸ O vežimą numazgojo

čiųjų. — *Permainė...* Akabas apsilvilkę paprasto kareivio drabužiais; jam, rasi, nedavė ramybės jo paniekintieji pranašo Mikėo žodžiai. — (32) *Jozapatas ėmė šaukti*: rasi šaukdamas pagalbon savuosius kareivius iš Judo. Plg. 2 Kron. 18, 31. — (34) *Tarp plaučių...* Ebr. t.: tarp šarvo, (kuriuo buvo uždengta krutinė), ir tarp

pilvo uždangalo. — (35) *Įvyko*. Anot ebr. t.: ėjo smarkyn. — *Prieš Syrijiečius*. Kova buvo taip smarki, kad sužeisto karaliaus negalėjo išvežti iš kovojančiųjų tarpo. — (36) *Dar saulei nenusileidus*: kaip tik pamatė, kad karalius nebegyvas. — (38) *Ir šunys laišė...* Plg. aug. 21, 19. 29. — *Nuplovė ir vadžias*. Kiti verčia

scina Samariæ, et linxerunt canes sanguinem ejus, et habenas laverunt, juxta verbum Domini quod locutus fuerat.

³⁹ Reliqua autem sermonum Achab, et universa quæ fecit, et domus eburnea, quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ⁴⁰ Dormivit ergo Achab cum patribus suis, et regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

⁴¹ Josaphat vero filius Asa regnare cœperat super Judam anno quarto Achab regis Israel.

⁴² Triginta quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et viginti quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Azuba filia Salai. ⁴³ Et ambulavit in omni via Asa patris sui, et non declinavit ex ea: fecitque quod rectum erat in conspectu Domini. ⁴⁴ Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis. ⁴⁵ Pacemque habuit Josaphat cum rege Israel.

⁴⁶ Reliqua autem verborum Josaphat, et opera ejus, quæ gessit, et prœlia, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? ⁴⁷ Sed et reliquias effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa patris ejus, abstulit de terra. ⁴⁸ Nec

Samarijos tvenkinyje, ir šunis laižė jo kraują, nuplovė ir vadžias, pagal Viešpaties žodį, kurį jis buvo kalbėjęs.

³⁹ Kas gi dar sakyтина apie Akabą ir visa, ką darė, ir dramblio kaulo namai, kuriuos pastatė, ir visi miestai, kuriuos įkūrė, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ⁴⁰ Taigi, Akabas užmigo su savo tėvais, ir jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Okozijas.

⁴¹ Asos gi sunus Jozapatas buvo pradėjęs karaliauti ant Judo ketvirtais Izraelio karaliaus Akabo metais. ⁴² Jam buvo trisdešimtys penkeri metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliaus Jeruzalėje dvidešimt penkerius metus; jo motina buvo Salajo duktė vardu Azuba. ⁴³ Jis vaikščiojo visu savo tėvo Asos keliu, ir neiškrypo iš jo, ir darė, kas buvo teisinga Viešpaties akyvaizdoje. ⁴⁴ Tečiaus augštų vietų jis nepanaikino, nes tauta dar tebedarė aukas ir degino smilkalus ant augštų vietų. ⁴⁵ Jozapatas turėjo ramybę su Izraelio karaliumi.

⁴⁶ Kas gi dar sakyтина apie Jozapatą, ir jo veikalai, kuriuos darė, ir kovos, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje. ⁴⁷ Taipogi jis išnaikino iš žemės liekanas kekšininkų, kurie buvo pasilikę jo tėvo Asos dienose. ⁴⁸ Tuomet nebuvo įsta-

ebr. t. taip: kekšės m audėsi jame. Tai butu buvęs didelis paniekinimas mirusio karaliaus.

(39) *Dramblio kaulo namai*: rumas, išklotas dramblio kaulu, kurs skaitėsi brangesnis už auksą.

(43) *Jis vaikščiojo*... Plg. aug. 15, 11 - 15; 2 Kron. 14, 2... 15, 8... — (44)

Tečiaus augštų vietų... Plg. aug. 3, 2.— (45) *Turėjo ramybę*. Iki Jozapatui buvo visuomet karės tarp Judo ir Izraelio karalių.

(46) *Kovos*. Plg. 4 Kar. 3, 9... 2 Kron. 20, 20. — (47) *Liekanos kekšininkų*. Vž. aug. 14, 24; 15, 12.— (48) *Nebuvo įstatyta*... Idumėja tuomet priderėjo Jozapa-

erat tunc rex constitutus in Edom. ⁴⁹ Rex vero Josaphat fecerat classes in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum: et ire non potuerunt, quia confractæ sunt in Asiongaber. ⁵⁰ Tunc ait Ochozias filius Achab ad Josaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Josaphat. ⁵¹ Dormivitque Josaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David patris sui: regnavitque Joram filius ejus pro eo.

⁵² Ochozias autem filius Achab regnare cœperat super Israel in Samaria, anno septimo decimo Josaphat regis Juda, regnavitque super Israel duobus annis. ⁵³ Et fecit malum in conspectu Domini, et ambulavit in via patris sui et matris suæ, et in via Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. ⁵⁴ Servivit quoque Baal, et adoravit eum, et irritavit Dominum Deum Israel, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

tyta karaliaus Edome. ⁴⁹ Karalius gi Jozapatas buvo padirbiņes laivų ant jūros, kad plauktu Opyran dēlei aukso; bet jie negalėjo išplaukti, nes sudužo Asiongaberyje. ⁵⁰ Tuomet Akabo sunus Okozijas tarė Jozapatui: Tegul mano tarnai plaukia jura draug su tavaisiais; bet Jozapatas nenorėjo. ⁵¹ Jozapatas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas draug su jais savo tėvo Dovidio mieste. Jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Joramas.

⁵² Akabo gi sunus Okozijas buvo pradėjęs karaliauti ant Izraelio Samarijoje septynioliktais Judo karaliaus Jozapato metais ir karaliavo ant Izraelio dvejus metus. ⁵³ Ir jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje ir vaikščiojo savo tėvo ir savo motinos keliu, ir Nabato sunaus Jeroboamo keliu, kurs atvedė į nuodėmę Izraelį. ⁵⁴ Jis taipogi tarnavo Baalui ir garbino jį, ir erzino Viešpatį, Izraelio Dievą, visai taippat, kaip buvo daręs jo tėvas.

tui, ir tenai buvo, kaip pasakyta ebr. t., karaliumi vietininkas. — (49) *Opyran*. Vz. aug. 9, 28. — *Asiongaberyje*: uostas

prie Elaniškos įlankos. — (50) *Tegul mano tarnai...* Plg. 2 Kron. 20, 35. 36.

Liber Regum quartus

Secundum Hebræos *Malachim*
Secundus.

Ketvirtoji Karalių knyga

pagal Ebrajus antroji
M' lakhim.

3. Nelaiminga prietelystė tarp Akabo namų ir Judo karalių.

1) Elijas ir Izraėlio karalius Okozijas.

Caput I. ¹ Prævaricatus est autem Moab in Israel, postquam mortuus est Achab. ² Ceciditque Ochozias per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria, et ægrotavit: misitque nuntios, dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac.

³ Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, et ascende in occursum nuntiorum regis Samariæ, et dices ad eos: Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub

1. perskyrimas. ¹ Mirus Akabui, Moabas sukilo prieš Izraėlį. ² Ir Okozijas nukrito per krotus nuo savo namų augšto, kurį turėjo Samarijoje, ir apsirgo; jis siuntė pasiuntinius ir jiems tarė: Eikite, klauskitės Akarono dievo Beelzebubo, ar galėsiu išlikti gyvas iš šitos savo ligos.

³ Viešpaties gi Aniolas kalbėjo Tesbiečiui Elijui ir tarė: Kelkies ir pakilk priešais Samarijos karaliaus pasiuntiniams ir jiems sakyk: Argi nėra Dievo Izraėlyje, kad einate klaustūs Akarono dievo Beelzebubo? ⁴

1, 1-18. Sunkiai susirgęs karalius Okozijas siunčia klaustų apie savo ligą Beelzebubo; todėl Viešpats apskelbia jam per Eliją mirtį (1-8). Sutikęs ateiti pas karalių, Elijas panaujina savo pranašystę, kuri ir išsipildo (9-18).

(1, 1) *Moabas sukilo...* Moabitai buvo pavergti Dovid laikais. Vž. 2 Kar. 8, 2. Žydų karalystei perskilus, Moabo kraštas toliaus priderėjo Izraėlio karaliams, arba jei ir buvo kokiam laikui atgavęs nepriegulmybę, tai vėl liko pavergtas Akabo tėvo Amrio. Dabar Moabitai vėl sukėlė maištą prieš savo valdovus. — (2) *Per krotus...* Rytiečių langai neturėdavo stik-

lų, juose įstatydavo tik menkus medinius krotelius, kuriuos neatsargiai paspaudus, greit buvo galima iškristi per langą. — *Akarono:* vienas iš vyriausiųjų Pilietyių miestų. Elijui užmušus Baalo pranašus Izraėlio karalystėje, to dievaičio garbinimas rasi buvo čionai pasiliovęs; bet visos Dievo siųstos oasmės nebuvo padariusios gilesnio įspūdžio ant Akabo sunaus. Siųsdamas pasiuntinius Akaronan jis viešai tyčiojosi iš Viešpaties. — *Beelzebubo.* Ebr. *Ba'al Z'ebub*, mūsų dievas. Plg. Mt. 10, 25; 12, 14 ir k. Ant paveikslų jis įvaizdinamas su muse ant rankos.

deum Accaron? ⁴ Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et abiit Elias. ⁵ Reversique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis? ⁶ At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, et dixit ad nos: Ite, et revertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Israel, mittis ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Idcirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. ⁷ Qui dixit eis: Cujus figuræ et habitus est vir ille, qui occurrit vobis, et locutus est verba hæc? ⁸ At illi dixerunt: Vir pilosus, et zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.

⁹ Misitque ad eum quinquagenarium principem, et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit ut descendas. ¹⁰ Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, et devoret te, et quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de cælo,

Todėlei štai ką Viešpats sako: Nuo patalo, ant kurio atsigulei, nebeatsikelsi, bet mirte numirsi. Ir Elijas nuėjo sau. ⁵ O pasiuntiniai sugrižo pas Okoziją. Jis jiems tarė: Kodėlei sugrižote? ⁶ Jie gi jam atsakė: Pasitiko mus vyras ir mums tarė: Eikite ir grįžkite pas karalių, kurs jus siuntė, ir jam sakysite: Štai, ką sako Viešpats: Rasi dėlto, kad nėra Dievo Izraėlyje, tu siunti klaustųsi Akarono dievo Beelzebubo? Todėl nuo patalo, ant kurio atsigulei, nenūžengsi, bet mirte numirsi. ⁷ Jis jiems tarė: Kokios išvaizdos ir kaip apsidaręs buvo anas vyras, kurs jus sutiko ir kalbėjo šituos žodžius? ⁸ O jie atsakė: Tai buvo gauruotas vyras ir apsijuosęs šikšnine jucsta aplink strėnas. Jis tarė: Tai Tesbietis Elijas.

⁹ Ir jis siuntė pas jį viršininką penkių dešimtų ir penkias dešimtis buvusių po juo. Tasai pakilo prie jo ir sėdinčiam ant kalno viršunės tarė: Dievo žmogau, karalius tau įsako nužengti. ¹⁰ Elijas, atsakydamas tarė penkių dešimtų viršininkui: Jei aš Dievo žmogus, tenužengia ugnis iš dangaus ir tepraryja tavo ir penkias dešimtis tavųjų. Taigi, ugnis iš dangaus nužen-

(3) *Samarijos*: Izraėlio sostinės. -- (5) *Kodėl sugrižote*: taip veikiai. -- (8) *Gauruotas...* Rasi pranašo apsiaustas buvo padarytas iš storų kupranugario plaukų, arba tiesiog iš kailio. Šikšniniai diržu susijuosdavo beturčiai užuot gražios drobinės turtuolių juostos.

(9) *Jis siuntė...* Apskelbimas bausmės nenugąsdino karaliaus, bet jį labiau suerzino ir sužadino jame norą atkeršyti pranašui. -- *Ant kalno*: rasi Karmėlio. -- *Dievo žmogau*. Okozijo atsiųstas ka-

reivių viršininkas rasi atsiliepia į pranašą ironiškai, lyg-kad sakydamas: Tu kursai sakais esąs Dievo žmogus, nueik žemyn, kad už savo apskelbimą gautumei bausmę. -- (10) *Tenužengia ugnis...* Viešpats papeikė apaštalus, kuomet jie norėjo šaukti ugnį iš dangaus (Lk. 9, 54), nes jie reikalavo jos ne Dievo garbei padidinti, bet pasidavę žmogiškiems jausmams. Eliaui gi reikėjo atkeršyti už didžiai paniekintą Viešpatį, nubaudžiant nedorą karalių ir jo tarnus. Plg. Apr. 5, 5. -- (11)

et devoravit eum, et quinquaginta qui erant cum eo. ¹¹ Rursumque misit ad eum principem quinquagenarium alterum, et quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende. ¹² Respondens Elias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo, et devoret te, et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de cælo, et devoravit illum, et quinquaginta ejus. ¹³ Iterum misit principem quinquagenarium tertium, et quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra Eliam, et precatus est eum, et ait: Homo Dei, noli despicere animam meam, et animas servorum tuorum qui mecum sunt. ¹⁴ Ecce descendit ignis de cælo, et devoravit duos principes quinquagenarios primos, et quinquagenos, qui cum eis erant: sed nunc obsecro ut miserearis animæ meæ.

¹⁵ Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, et descendit cum eo ad regem. ¹⁶ et locutus est ei: Hæc dicit Dominus: Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël, a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

¹⁷ Mortuus est ergo juxta sermonem Domini, quem locutus

gė ir prarijo jį ir penkias dešimtis buvusių draug su juo. ¹¹ Po to jis vėl siuntė kitą penkių dešimtų viršininką ir draug su juo penkias dešimtis. Tasai jam kalbėjo: Dievo žmogau, karalius sako taip: Skubinkies, nužengk. ¹² Elijas atsakydamas tarė: Jei aš Dievo žmogus, tenužangia ugnis iš dangaus ir tepraryja tave ir penkias dešimtis tavųjų. Taigi, ugnis iš dangaus nužengė ir prarijo jį ir jo penkias dešimtis. ¹³ Jis vėl siuntė trečią penkių dešimtų viršininką ir penkias dešimtis, buvusių draug su juo. Tasai atėjęs sulenkė kelius prieš Eliją, maldaudamas jį ir tarė: Dievo žmogau, nepaniekink mano dušios ir dušių tavo tarnų, kurie yra su manim. ¹⁴ Štai, ugnis iš dangaus nužengė ir prarijo du pirmuoju penkių dešimtų viršininku ir buvusius su jiedviem penkias dešimtis; bet dabar maldauju pasigailėk mano gyvybės.

¹⁵ Tuomet Viešpaties Aniolas kalbėjo Elijui ir tarė: Nužengk su juo, nesibijok. Taigi, jis atsikėlė ir nužengė draug su juo pas karalių ¹⁶ ir jam kalbėjo: Štai, ką sako Viešpats: Kadangi siuntei pasiuntinius klaustųsi Akarono dievo Beelzebubo, lyg-kad nebutu Dievo Izraelyje, kurio galėtumei pasiklausti apie tą dalyką, todėl nesikelsi nuo patalo, ant kurio atsigulei, bet mirte numirsi.

¹⁷ Taip tat jis mirė pagal Viešpaties žodį, kurį kalbėjo

Skubinkies... Antrojo šimtininko reikavimas dar drąsesnis.—(13) *Nepaniekink...* Ebr. t.: Palikk mano gyvybę, kad ji butu brangi., t. y. pasigailėk mano gyvybės. Trečiasis šimtininkas buvo tikrojo Dievo

garbintojas; jis atsiliepia į Viešpaties prašą labai nuolankiai.

(17) *Antrai...* *Joramo metais*. Čionai tekste yra atsiradęs neaiškumas skaitlinėse. Plg. žem. 3, 1; 8, 16. 17. Tikriausiai

est Elias, et regnavit Joram frater ejus pro eo, anno secundo Joram filii Josaphat regis Judæ: non enim habebat filium.¹⁸ Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

Elijas, ir jo vietoje ėmė karaliauti jo brolis Joramas antrais Judo karaliaus Jozapato sunaus Joramo metais; nes jis neturėjo sunaus.¹⁸ Kasgi dar sakyti- na apie Okoziją, ką jis yra padaręs, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje?

2) Pranašas Elisiejus. a) Paėmimas Elijo dangun ir pranašo Elisiejaus veiklą pradžia.

Caput II. ¹ Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in cælum, ibant Elias et Eliseus de Galgalis. ² Dixitque Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Eliseus: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel, ³ egressi sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi: silete. ⁴ Dixit autem Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me in Jericho. Et

2. perskyrimas. ¹ Kuomet Viešpats norėjo pakelti Eliją viesule dangun, atsitiko, kad Elijas ir Elisiejus ėjo iš Galgalos. ² Ir Elijas tarė Elisiejui: Pasilikk čionai, nes Viešpats siuntė mane iki Bėtėliui. Elisiejus jam atsakė: Kaip Viešpats gyvas ir gyva tavo duša, aš tavęs nepaliksiu. O kuomet juodu nusileido Bėtėlin, ³ išėjo prie Elisiejaus pranašų sunūs, buvusieji Bėtėlyje, ir jam tarė: Ar žinai, kad šiandien Viešpats atims nuo tavęs tavo poną? Jis atsakė: Ir aš žinau; tylėkite. ⁴ Elijas gi tarė Elisiejui: Pasilikk čionai, nes Viešpats siuntė mane Jėrikan. O jis atsakė: Kaip

Joramas tapo Judo karaliumi penktais Izraėlio karaliaus Joramo metais, nes jis karaliavo 8 metus (8, 17) ir mirė 12. to paties Izraėlio karaliaus Joramo metais (8, 24. 26). Spėjama tečiaus, kad žymiai daugias metų jis karaliavo draug su savo tėvu Jozapatu.

2, 1 - 25. Elijas, atimamas iš po Elisiejaus akių, palieka jam dvejoną savo dvasią (1 - 12). Paskul Elisiejus Elijo apsiaustu perskiria Jordano vandenį ir perėina per jį sausai (13 - 18), Jėrike padaro nesveiką vandenį sveiku (19 - 22), besityčiojančius gi iš jo vaikus sudrasko lokiai (23 - 25).

(2, 1) *Viesule*. Audra, viesulas dažnai minimi šv. Rašte kaipo ženkliai veikiai

įvyksiančio Viešpaties apsiereikimo. — *Dangun*: ne į patį dangų, bet į padangę, kaip žmonių akims rodėsi. — *Eljas ir Elisiejus*. Plg. 3 Kar. 19, 21. — *Galgalos*. Ta vieta buvo tikriausiai ne prie Jordano, bet Efraimo kalnuose į šiaurę nuo Bėtėlio. Plg. Atk. 11, 30. — (2) *Pasilikk čionai*. Elijas regimai nežinojo, ar Dievas nori, kad Elisiejus matytų jo atėmimą nuo žemės. Matydamas tečiaus, kad tasai nesutinka atsitraukti nuo jo, Elijas galų gale leidžia savo mokytinui buti prie savęs iki galui. — *Bėtėlin*. Elijas turi dar sykį aplankyti savo įsteigtas pranašų mokyklas. — (3) *Pranašų sunūs*. Plg. 3 Kar. 20, 35. — *Ar žinai...* Ir jiems buvo apreiškta, nors rasi nevisai aiškiai, kas veikia atsitiks su Eliju. — *Tylėkite*.

ille ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Jericho, ⁵ accesserunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: silete. ⁶ Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter, ⁷ et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui et steterunt econtra, longe: illi autem ambo stabant super Jordanem. ⁸ Tulitque Elias pallium suum, et involvit illud, et percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramque partem, et transierunt ambo per siccum. ⁹ Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus: Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus. ¹⁰ Qui respondit: Rem difficilem postulasti: attamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit.

¹¹ Cumque pergerent, et incedentes sermocinarentur, ecce

Viešpats gyvas ir gyva tavo dušia, aš neapleisiu tavęs. Kuomet juodu atėjo Jėrikan, ⁵ prisartiino prie Elisiejaus pranašų sunų, buvusieji Jėrike ir jam tarė: Ar žinai, kad Viešpats atims šiandien nuo tavęs tavo poną? Jis atsakė: Ir aš žinau; tylėkite. ⁶ Elisas gi jam tarė: Pasilikk čionai, nes Viešpats siuntė mane iki Jordanui. Jis atsakė: Kaip Viešpats gyvas ir gyva tavo dušia, aš neapleisiu tavęs. Tai gi, juodu ėjo draug, ⁷ ir penkios dešimtys vyrų iš pranašų sunų sekė juodu ir sustojo ties jiemdviem; juodu gi stovėjo prie Jordano. ⁸ Tuomet Elisas ėmė savo apsiautą, suvyniojo jį ir užgavo vandenį, kurs persiskyrė į abi pusi, ir abudu perėjo sausai. ⁹ O kuomet juodu perėjo, Elisas tarė Elisiejui: Reikalausk, ko nori, kad tau padaryčiau, pirma negu busiu atimtas nuo tavęs. O Elisiejus tarė: Meldžiu, kad man butu suteikta tavo dvasios dvigubai. ¹⁰ Jis atsakė: Pareikalavai sunkaus dalyko; tečiau, jei matysi mane, kuomet busiu nuo tavęs atimtas, tau bus suteikta, ko prašei; jeigu gi nematysi, nebus.

¹¹ Kuomet gi juodu keliavo toliaus ir beeidamu šnekėjosi,

Elisiejus nenori kalbėtis apie didžiai jam skaudų persiskyrimą. — (8) *Apsiaustą*. Elisas dėvėjo tam tikrą apsiaustą, kurs buvo jo kaip pranašo pareigų ženklas. Juo jis dabar pasinaudoja Jordano vandeniui perskirti, kaip kitados Mozė perskyrė Randonosios jūros vandenį (plg. Iš. 14, 21). — (9) *Tavo dvasios dvigubai*. Anot daugelio aiškintojų nuomonės Elisiejus prašo, kad jam butu suteikta du syk tiek galybės, kiek turėjo Elisas; bet tikriausiai Elisiejus savo prašymu daro aliuziją į

Atk. 21, 17 parašytą įstatą apie didesnę pirmgimio sunaus dalį. Jis kaipo Elijo mokytinis yra tarsi pirmgimis sunus, todėl nori gauti dvi dalį jo dvasios, tuotarpu kad kitiems pranašų sunams bus suteikta tik viena dalis. — (10) *Sunkaus dalyko*. Nes tai pridera ne nuo paties Elijo, bet nuo Dievo.

(11) *Ugninis vežimas...* Nesakoma, kad Elisas butu buvęs paimtas ugninin vežimā, bet tiktai: *pakilo viesule*. Į kokią vietą liko nuneštas Elisas, negalima nie-

currus igneus, et equi ignei diviserunt utrumque: et ascendit Elias per turbinem in cœlum, ¹² Eliseus autem videbat, et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga ejus. Et non vidit eum amplius: apprehenditque vestimenta sua, et scidit illa in duas partes.

¹³ Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reversusque stetit super ripam Jordanis, ¹⁴ et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, et non sunt divisæ: et dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussitque aquas, et divisæ sunt huc, atque illuc, et transiit Eliseus. ¹⁵ Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Jericho econtra, dixerunt: Requievit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum ejus, adoraverunt eum proni in terram, ¹⁶ dixeruntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, et querere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spiritus Domini.

Štai ugninis vežimas ir ugniniai arkliai perskyrė juodu, ir Elijas pakilo viesule dangun, ¹² Elisiejus gi matė ir šaukė: Mano tėve, mano tėve, Izraelio vežime ir jo vežėjau! Paskui jis daugiaus jo nebematė, ir nutvėrė savo drabužius ir perplėšė juos į dvi dali.

¹³ Jis pakėlė Elijo apsiaustą, kurs jam buvo nukritęs. ir sugrįžęs atsistojo ant Jordano kranto; ¹⁴ Elijo apsiaustu, kurs jam buvo nukritęs, jis užgavo vandenį, bet tasai nepersiskyrė. Tuomet jis tarė: Kame gi yra Elijo Dievas? Ir užgavo vandenį, ir jis persiskyrė į vieną ir į antrą pusę, o Elisiejus perėjo. ¹⁵ Matydami gi tai pranašų sunų, buvusieji ties juo Jėrike, tarė: Elijo dvasia nusileido ant Elisiejaus. Jie, atėję jo pasitiktų, nusilenkė prieš jį, parpuldami kniupsti iki žemei, ¹⁶ ir jam tarė: Štai, su tavo tarnais yra penkios dešimtys stiprių vyrų, kurie gali eiti ir jieskoti tavo pono; rasi Viešpaties Dvasia pa-

ko tikra apie tai pasakyti, nes šv. Raštas tai nepaaiškina. Ireniejus, Jieronimas ir kiti spėja, kad Elijas liko nuneštas žemiškajin rojuu. Kaip kitados pirm tvaro Enoko paėmimu, taippat dabar Elijo sužadinama ir sustiprinama S. Įstatyme viltis prisikėlimo iš numirusių. Enokas ir Elijas paimti į vienam Dievui žinomą vietą, pasilieka ten laukdami valandos, kurioje vėl turės sugrįžti žemės antrojo Kristaus atėjimo metu ir išpildys antrąją Dievo jiemsdvim skirtą pareigą. Plg. Mat. 4, 5; Ekli. 48, 10; Apr. 11, 3... — (12) *Izraelio vežime...* Kariškais vežimais ir arkliais naudodavosi kovoje su neprieteliais ir gindamies nuo jų; jie buvo tautos galybės ženklas. Tokias pareigas pildė Elijas, budamas savo tautos tarpe. — *Perplėšė...* Tai buvo Elisiejaus nuliudimo ženklas.

(13) *Apsiaustą, kurs jam...* Tas Elijo palikimas buvo Elisiejui laidas, kad jo

prašymas išklausytas, kitiems gi ženklas, kad Elisiejus yra tikras savo mokytojo įpėdinis. — (14) *Bet tasai nepersiskyrė.* Šitų žodžių nėra ebr. t., o taipogi kaikučiuose Vulgatos ir LXX išleidimuose. Nevisai aišku, ar Elisiejus turėjo užgauti vandenį du sykiu, arba tas pats užgavimas paminėtas du sykiu. — *Kame gi yra...* Ebr. t.: Kame yra Viešpats, Elijo Dievas, taip jis? Nėra tai abejojimo žodžiai, bet pasitikėjimo. Elisiejus tarsi sako: Tu, Elijo Dieve, esi ir mano Dievas; aš tavo tarnas, kaip ir jis. Tegul, man įstarus žodi, įvyksta stebuklas, kurį tu suteikei Elijui kalbant (Ambr.). — (15) *Matydami...* Stebuklas įtikrino Elisiejų, kad jis buvo gavęs tai, ko prašė, o taipogi parodė, kad jis yra tikras Elijo įpėdinis. — (16) *Rasi Viešpaties...* Pranašų mokytiniai nenori iškarto įtikėti, kad Elijas butu visai atimtas. Plg. 3 Kar. 18, 12. — (17) *Kolei jis sutiko...* Ebr.

et projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere. ¹⁷ Coegeruntque eum, donec acquiesceret, et diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros: qui cum quæsissent tribus diebus, non invenerunt. ¹⁸ Et reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Jericho, et dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

¹⁹ Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, sicut tu ipse domine perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, et terra sterilis. ²⁰ At ille ait: Affer te mihi vas novum, et mittite in illud sal. Quod cum attulissent, ²¹ egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, et ait: Hæc dicit Dominus: Sanaviaquas has, et non erit ultra in eis mors, neque sterilitas. ²² Sanatæ sunt ergo aquæ usque in diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est.

²³ Ascendit autem inde in Bethel: cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes: Ascende calve, ascende calve. ²⁴ Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt

ëmė jį ir numetė jį ant vieno iš kalnų arba vienan iš slėnių. Jis atsakė: Nesiųskite. ¹⁷ Bet jie vertė jį, kolėi jis nesutiko ir tarė: Siųskite. Taigi, jie siuntė penkias dešimtis vyrų, kurie, pajieškoję tris dienas, nerado ¹⁸ ir sugrižo prie jo; o jis gyveno Jėrike ir tarė jiems: Argi aš nesakiau jums: Nesiųskite?

¹⁹ Taigi, miesto vyrai tarė Elisiejui: Štai, gyvenimas šitame mieste labai geras, kaip tu pats, pone, matai; bet vanduo labai blogas ir žemė nederlinga. ²⁰ O jis tarė: Atneškite man naują indą ir įmeskite į jį druskos. Jiems tai atnešus, ²¹ jis išėjo prie vandens šaltinio, ėmė į jį druskos ir tarė: Štai ką Viešpats sako: Aš padariau sveiką šią vandenį, ir daugiaus nebus jame mirties, nei nederlingumo. ²² Taigi, vanduo pasidarė sveikas iki šiai dienai, pagal Elisiejaus žodį, kurį jis ištarė.

²³ Įstėn gi jis pakilo į Bėtėlį, ir jam einant keliu, maži vaikai išėjo iš miesto ir tyčiojosi iš jo, sakydami: Eik augštyn, pliki, eik augštyn, pliki. ²⁴ Jis atsigrįžęs pamatė juos ir prakeikė juos vardan Viešpaties, ir du lokių išėjo iš girios ir su-

t.: kolėi susigėdo, t. y. kolėi jam nepasidarė nesmagu priešintis jų norui.

(19) *Ir žemė nederlinga.* Ebr. t. daro išsimetimus (abortus), t. y. yra priežastis nelaimių gimdyne.

(23. 24) *Pliki.* Galvos nuplikimas dažnai budavo pas žydus proga pasityčioti (Iz. 3, 17); bet to, plikagalvius galėjo įtarti, kada jie susirgę baisia raupų liga (plg. Kun. 13, 40). Nors Bėtėlyje buvo pranašų mokykla, bet čionai buvo taipogi žymiansi vieta paskirta auksinio versio

garbinimui. Todėl tėvų ištivirkinti vaikai tyčiojosi iš Elisiejaus, kaip o iš tikrojo Dievo pranašo. Tas pasityčiojimas buvo paniekimas paties Viešpaties. Todėl Dievas leidžia įvykti Elisiejaus prakeikimui, ir vaikai nukenčia bausmę už savo tėvų kaltbę, kurioje patįs dalyvauja (Justin.), kad tie nedori gimdytojai susiprastu ir imtu bent bijoties Dievo pranašo, kurio jie nenori klausyti ir mylėti (Aug.).

duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. ²⁵ Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est in Samariam.

draskė keturias dešimtis du iš vaikų. ²⁵ Iš čia gi jis nuėjo ant Karmėlio kalno, o iš ten sugrįžo Samarijon.

b) Izraėlio karalius Joramas.

Caput III. ¹ Joram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Judæ. Regnavitque duodecim annis. ² Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus et mater: tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater ejus. ³ Verumtamen in peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.

⁴ Porro Mesa rex Moab, natriebat pecora multa, et solvebat regi Israel centum millia agnorum, et centum millia arietum cum velleribus suis. ⁵ Cumque mortuus fuisset Achab, prævaricatus est fœdus, quod habebat cum rege Israel. ⁶ Egredus est igitur rex Joram in die illa de Samaria, et recensuit universum Israel.

⁷ Misitque ad Josaphat regem Juda, dicens: Rex Moab recessit a me, veni mecum con-

3. perskyrimas. ¹ Akabo sunus Joramas tapo karaliumi ant Izraėlio Samarijoje aštuonioliktai Judo karaliaus Jozapato metais; karaliavo gi dvyliką metų. ² Jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje, bet ne tiek, kiek jo tėvas ir motina, nes jis atėmė Baalo stovyklas, kurias jo tėvas buvo padaręs. ³ Tečiaus jis laikėsi nuodėmių Nabato sunaus Jeroboamo, atvedusio nusidėjiman Izraėli, ir neatstojo nuo jų.

⁴ Moabo gi karalius Mesa laikė daug gyvulių ir duodavo Izraėlio karaliui duoklės šimtą tukstančių eryčių ir šimtą tukstančių avinų su jų vilnomis; ⁵ bet, mirus Akabui, jis nebesilaikė sutarties, kurią turėjo su Izraėlio karaliumi. ⁶ Taigi, tuomet karalius Joramas išėjo iš Samarijos ir suskaitė visą Izraėlį.

⁷ Ir jis siuntė pas Judo karalių Jozapatą ir sakydino: Moabo karalius atstojo nuo manęs;

3, 1 - 27. Okozijo ipėdinis Joramas panaikina Baalo stovyklas Izraėlyje, nors nevengia kitų savo tėvo nuodėmių (1, 3). Susitaręs su Judo karaliumi Jozapatu, jis patraukia drang su juo per Idumėją prieš atsisakiusį mokėti duoklę Moabo karalių (4 - 8); pristigę tyruose vandens, jie šaukiasi prie Elisiejaus, kuriam padedant ir išanksto apskelbus Moabitų apgalėjimą, jis sunaikina Moabo kraštą (9 - 27).

(3, 1) *Joramas tapo...* Joramas buvo Okozijo brolis, kurs mirė neturėdamas

sunaus. Plg. aug. 1, 17. — (2) *Stovyklas*. Ebr. *macebah*, akmeninį šulą. — (3) *Jeroboamo*. Plg. 3 Kar. 12, 17. 28; 15, 26. 34 ir k.

(4) *Mesa*. Ebr. *Mešah*. Viename iš senobinio Moabo krašto miestų, Dibone atrasta 1869 m. ilgas ant akmens padarytas parašas, kuriame Mesa su pasididžiavimu giriasi laimingomis karėmis prieš Amrį ir Akabą. — *Duodavo*: kas metalai. — (5) *Jis nebesilaikė...* Plg. 1, 1. — (7) *Eisiu...* Nors Jozapatas buvo papeiktas už savo

tra eum ad praelium. Qui respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: et equi mei, equi tui. ⁸ Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumææ. ⁹ Perrexerunt igitur rex Israel, et rex Juda, et rex Edom, et circuierunt per viam septem dierum, nec erat aqua exercitui, et jumentis, quæ sequebantur eos.

¹⁰ Dixitque rex Israel: Heu heu heu, congregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in manus Moab. ¹¹ Et ait Josaphat: Est ne hic propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ. ¹² Et ait Josaphat: Est apud eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel, et Josaphat rex Juda, et rex Edom. ¹³ Dixit autem Eliseus ad regem Israel: Quid mihi et tibi est? vade ad prophetas patris tui, et matris tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus

eikš draug su manim prieš jį į kovą. Jis atsakė: Eisiu; kas manasis tas ir tavasis; mano tauta tavo tauta; ir mano arkliai tavo arkliai. ⁸ Anas tarė: Kurio keliu trauksiva? O jis atsakė: Per Idumėjos tyrumą. ⁹ Taigi, Izraėlio karalius, Judo karalius ir Edomo karalius išėjo irėjo keliu aplinkui septynias dienas, ir nebuvo vandens kariuomenei ir gyvuliams, kurie juos sekė.

¹⁰ Tuomet Izraėlio karalius tarė: Deja, deja, deja! Viešpats surinko mus tris karalius, kad paduotu į Moabo rankas. ¹¹ O Jozapatas tarė: Ar nėra čionai Viešpaties pranašo, kad per jį maldautumėm Viešpatį? Vienas Izraėlio karaliaus tarnas atsakė: Yra čionai Safato sunus Elisiejus, kurs pildavo vandens Elijui ant rankų. ¹² O Jozapatas tarė: Pas jį yra Viešpaties žodis. Tuojau Izraėlio karalius. Judo karalius Jozapatas ir Edomo karalius nuėjo pas jį. ¹³ Elisiejus gi tarė Izraėlio karaliui: Kas yra bendra tarp manęs ir tavęs? eik pas savo tėvo ir savo motinos pranašus. O Izraėlio karalius jam atsakė: Kam Viešpats surinko tris šituos karalius, kad paduotu juos į Moabo rankas?

sandorą su Akabu, tečiaus jis tuojau apsimą padėti Joramui; daro jis taip rasi dėlto, kad pats norėjo nubauti Moabitus už užpuolimą ant jo ribų. Plg. 3 Kar. 22, 4; 2 Kron. 20, 1. — (8) *Kuriuo keliu*. Joramas visai pasitiki Judo karaliumi ir jam palieka išrinkti kelią, kuriuo turės eiti kariuomenė. — *Per Idumėjos tyrumą*. Tiesus kelias iš Judo į Moabą buvo per Jordaną; bet Jozapatas išrenka ilgesnį kelią aplink Mirties jūrą. Jis, matomai, norėjo pasiimti pagalbon Idumėjos karalių ir užpulti ant Moabo iš tos pusės, iš kur užpuolimo nesitikėta.

(10) *Deja...* Ebr. t. tas žodis nekaruojamas. — *Viešpats surinko...* Nelaimėje Izraėlio karalius supranta, kad Viešpats yra tikras Dievas. — (11) *Maldautumėm*. Ebr. t. klaustumėmės. — *Pildavo vandens...* t. y. buvo artimiausis didžio pranašo tarnas. — (12) *Pas jį yra...* Judo karalius, matomai, buvo girdėjęs, kad Elisiejus yra tikrojo Dievo pranašas. — (13) *Kam Viešpats...* Ebr. t.: O ne, nes Viešpats surinko... Izraėlio karalius lyg-kad sako: Mes norime įieškoti pagalbos pas Viešpatį, nes Viešpats surinko tris... — (14) *Jeį nesi-drovėčiau...* Judo karalius Jozapatas buvo

Moab? ¹⁴ Dixitque ad eum Eliseus: Vivit Dominus exercituum, in cujus conspectu sto, quod si non vultum Josaphat regis Judæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem. ¹⁵ Nunc autem adducite mihi psaltem. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, et ait: ¹⁶ Hæc dicit Dominus: Facite alveum torrentis hujus fossas, et fossas. ¹⁷ Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos, et familie vestra, et jumenta vestra. ¹⁸ Parumque est hoc in conspectu Domini: insuper tradet etiam Moab in manus vestras. ¹⁹ Et percutietis omnem civitatem munitam, et omnem urbem electam, et universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium operietis lapidibus. ²⁰ Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, et ecce, aquæ veniebant per viam Edom, et repleta est terra aquis.

²¹ Universi autem Moabitæ audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper, et ste-

¹⁴ Elisiejus jam tarė: Kaip gyvas kareivijų Viešpats, kurio akyvaizdoje stoviu, jei nesidrovėčiau Judo karaliaus Jozapato veido, aš net nežiurėčiau tavęs, nei peržvelgčiau. ¹⁵ Bet dabar atveskite man arpininką. Arpininkui gi žaidžiant, atėjo ant jo Viešpaties ranka, ir jis tarė: ¹⁶ Štai, ką Viešpats sako: Padarykite šito upelio vagoje griovių ir griovių, ¹⁷ nes Viešpats sako taip: Nematysite nei vėjo, nei lietaus, tečiaus šita vaga bus pilna vandens, ir gersite jį, jūsų šeimynos ir jūsų gyvuliai. ¹⁸ Ir tai dar maža Viešpaties akyvaizdoje; be to jis taipogi paduos Moabą į jūsų rankas. ¹⁹ Ir sumušite visus sustiprintus miestus, ir visus rinktinius miestus, ir iškirsite visus vaisinius medžius, ir užkimšite visus vandens šaltinius, ir apklosite akmenimis kiekvieną geriausią dirvą. ²⁰ Taigi, atėjo rytmetis, kuomet paprastai atnašaujama auka, o štai, vanduo ėjo Edomo keliu, ir žemė pasidarė pilna vandens.

²¹ Visi gi Moabitai, išgirdę atėjus karalius, idant kovotu prieš juos, sušaukė visus, kurie buvo apsijuosę savo ginklais, ir sustojo prie ribų. ²² Atsikėlė

ištikimas Viešpaties garbintojas. — (15) *Atveskite man...* Zaidimas turi padėti nusiaraminti pranašui, sujudintam pašukėsiu su Joramu. Plg. 1 Kar. 10, 5; 16, 16; 1 Kron. 16, 1... — (16) *Upelio*. Rasi tuo dabar išdžiuvusiu upeliu ėjo riba tarp Moabo ir Edomo karalysčių. — (17) *Nei vėjo...* Vėjas yra prisiartinančio lietaus ženklas; bet šitame atsitikime lietus lys ne arti, bet toli nuo Izraelitų stovyklos. — (19) *Iškirsite visus vaisinius...* Apimant Kanaano žemę, Izraelitams buvo uždrausta kirsti vaisiniai medžiai, kad nereikė-

tu jų sodinti iš naujo; šitame atsitikime tas uždraudimas prašalintas. Plg. Atk. 20, 19. 20. — *Užkimšite...* Visa tai padarys, kad Moabo kraštas liks smarkiai sunaikintas ir vargiai begyvenamas. — (20) *Kuomet paprastai...* Rytmetinė auka prie Jeruzalės bažnyčios buvo daroma, saulei tekant. Plg. Iš. 29, 38... — *Vanduo ėjo...* Lietus lijo toli pietuose, o iš ten vanduo ėmė tekėti upelio vaga ir atėjo prie Izraelitų stovyklos.

(21) *Sušaukė visus...* Nors priešai artinosi iš tos pusės, iš kur jų mažiausiai

terunt in terminis. ²² Primoque mane surgentes, et orto jam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabitæ e contra aquas rubras quasi sanguinem, ²³ dixeruntque: Sanguis gladii est: pugnaverunt reges contra se, et cæsi sunt mutuo: nunc perge ad prædam Moab. ²⁴ Perrexeruntque in castra Israel: porro consurgens Israel, percussit Moab: at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant, et percusserunt Moab, ²⁵ et civitates destruxerunt: et omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt: et universos fontes aquarum obturaverunt: et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent: et circumdata est civitas a fundibulariis, et magna ex parte percussa. ²⁶ Quod cum vidisset rex Moab, prævaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium, ut irumperent ad regem Edom: et non potuerunt. ²⁷ Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum: et

labai anksti ir saulei užtekėjus ties vandenimi, Moabitai pamatė priešais vandenį, raudoną kaip kraują, ²³ ir tarė: Tai kraujas nuo kalavijo; karaliai kovojo tarp savęs ir sumušė vienas kitą; dabar Moabe, eik prie grobio. ²⁴ Taigi, jie patraukė į Izraelio stovyklas; bet Izraelis pakilęs sumušė Moabą, ir jie bėgo iš po jų akių. Taigi, apgalėjusieji atėjo ir sumušė Moabą ²⁵ ir išgriovė miestus, ir kiekvienas mesdamas akmenis apklojo visas geriausias dirvas, ir užkimšo visus vandens šaltinius, ir nukirto visus vaisinius medžius, taip kad pasiliko tik iš molio padaryti murai; ir miestai buvo apstotas vilpstininkų, ir didžioji jo dalis sugriauta. ²⁶ Tai pamatęs Moabo karalius, butent neprietelius gavus viršų, ėmė su savim septynis šimtus vyrų, nešiojančių kalaviją, kad jie įpultu pas Edomo karalių, bet jie neįstengė. ²⁷ Tuomet nutvėręs savo pirmgimį sūnų, kurs turėjo karaliauti jo vietoje, atnašavo jį kaipo deginamą-

buvo galima laukti, tečiau Moabitai su skubo prisirengti prie karės.— (22) *Vandeni, raudoną...* Vanduo rodėsi turįs rausvą varšą nuo užtekancios saulės spindulių; o kadangi Moabitai žinojo, kad toje vietoje neesti vandens, lietaus gi jie nematė taip pat, kaip ir Izraelitai, todėl spėjo, tą rausvumą esant pasekmę išlieto kraujo.— (23) *Karaliai kovojo...* Plg. 2 Kun. 20, 23.— (24) *Atėjo ir sumušė...* Ebr. t.: veržėsi gilyn ir mušė Moabą.— (25) *Išgriovė miestus...* Karalius Mesa savo paraše (vz. aug. 4. eil.) sakosi juos atstatęs, išsikasęs šulinių ir tt.— *Pasiliko tik iš molio...* Ebr. t.: pasiliko akmenų tik *Qir-Chareseth*’e. Tai buvo stipriausias Moabitų miestas, dabar K e r a k. Taigi, Izraelitai negalėjo paimti to Moabitų miesto; jame

buvo užsidaręs Mesa su savo kariuomene. (26) *Pas Edomo karalių.* Mesa rasi tikėjosi rasiąs čionai mažiaus pasipriešinimo. (27) *Atnašavo jį...* Mesa manė, kad dabar vėl užsirusinės ant jojo dievas Kamosas, kurio rustybei jis savo paraše savina ir seniaus įvykusias nelaimes. Sunaus paaukojimu jis norėjo permaldauti užrustintą dievaitį. Aukodamas ant muro, matant priešams, jis tikėjosi nugašdinsias juos tokiuo savo pasielgimu.— *Pasidarė Izraelyje.* Mesa pasiekė savo tikslą, nes priešai, bjaurėdamies jo baisios aukos. metė kovoje prieš jį ir atsitraukė.

4, 1—6, 7. Elisiejus daro daug stebuklų atskiroms ypatoms. Jis padangina neturtingai našlei aliejų (4, 1-7); per jo

facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo, et reversi sunt in terram suam.

ją auką ant muro. Ir pasidarė Izraėlyje didis apmaudas, ir jie tuoju atsitraukė nuo jo ir sugrižo į savo žemę.

c) Elisėjaus stebuklai.

Caput IV. ¹ Mulier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliseum, dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens Dominum: et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. ² Cui dixit Eliseus: Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei, quo ungar. ³ Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. ⁴ Et ingredere, et claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, et filii tui: et mitte inde in omnia vasa hæc: et cum plena fuerint, tolles. ⁵ Ivit itaque mulier, et clausit ostium super se, et super filios suos: illi offerebant vasa, et illa infundebat. ⁶ Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum. ⁷ Venit autem illa, et indicavit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, ven-

4. perskyrimas. ¹ Viena gi moteriškė iš pranašų žmonių šaukė į Elisiejų ir sakė: Tavo tarnas mano vyras mirė, ir tu žinai, kad tavo tarnas bijojosi, Viešpaties; o štai dabar ateina skolintojas paimtų dviejų mano sunų, kad juodu jam vergautu. ² Elisiejus jai tarė: Ko nori, kad tau padaryčiau? Pasakyk man, ką turi savo namuose? O ji atsakė: Aš, tavo tarnaitė neturiu savo namuose nieko kita, kaip tik truputį aliejaus pasitepti. ³ Jis jai tarė: Eik, pasiskolink iš visų savo kaimynų nemaža tuščių indų; ⁴ paskui įeik ir užsirakink savo duris, kuomet tu ir tavo sūnūs busite viduje, ir pilk iš ano į visus šituos indus, ir kuomet bus pilni, atimsi šalin. ⁵ Taigi, moteriškė ėjo ir užsirakino paskui save ir savo sūnus duris; jie padavinėjo indus, o ji pylė. ⁶ Kuomet gi indai buvo pilni, ji tarė savo sunui: Atnešk man dar indą. Bet jis atsakė: Nebeturiu. Ir aliejus apsisitojo. ⁷ Tuomet ji atėjo ir pasakė Dievo žmogui; o jis tarė: eik, parduok aliejų ir atsi-

užtarimą Sunamietė moteriškė susilaukia sunaus (4, 8-17), kurį jis paskui prikelia iš numirusių (4, 18-38); jis atima kartumą iš prirengto viralo (39-41), padaugina pirmuonių duoną (42-44), išgydo Syrijos viršininką Naamaną nuo raupų (5, 1-19), kuriais nubaudžia savo tarną Giežį, paėmusį iš Naamano dovanų (5, 20-27), ir padaro, kad įkrintęs vandenin

kirvis išplaukia į paviršį (6, 1-7).

(4, 1) *Bijosi Viešpaties*: garbino tikrąjį Dievą. — *Jam vergautu*. Plg. Kun. 25, 39; Mt. 18, 25. — (2) *Tik truputį...* Ebr. t.: tik tepamojo aliejaus puodelį. — (7) *Pasakė Dievo žmogui*. Stebuklingai gauto aliejaus moteriškė nenori suvartoti be pranašo žinios.

de oleum, et redde creditoribus tuis: tu autem, et filii tui vivite de reliquo.

⁸ Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum ut comederet panem: cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. ⁹ Quæ dixit ad virum suum: Animadvertito quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. ¹⁰ Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.

¹¹ Facta est ergo dies quædam, et veniens divertit in cœnaculum, et requievit ibi. ¹² Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam, et illa stetit coram eo, ¹³ dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, et vis ut loquar regi, sive principi militiæ? Quæ respondit: In medio populi mei habito. ¹⁴ Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, et vir ejus senex est. ¹⁵ Præcepit itaque ut vocaret eam: quæ cum vocata fuisset, et stetit ante ostium, ¹⁶ dixit ad eam: In tempore isto, et in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quæso domine

lygink savo skolintojui; tu gi ir tavo sunęs gyvenkite iš to, kas liks.

⁸ Atsitiko gi vieną dieną, kad Elisiejus ėjo per Sunamą. Buvo gi tenai žymi moteriškė, kuri jį sulaikė, kad pavalgytų; o kądangi jis dažnai per ten eidavo, jis užsukdavo pas ją valgytų. ⁹ Tuomet ji tarė savo vyrui: Matau, kad tasai, kurs dažnai per eina per mus, yra šventas Dievo žmogus; ¹⁰ padarykiva tat jam augštai mažą kambarį, padėkiva jame jam patalą, stalą, krasę ir žibintuą, kad, atėjęs pas mus, pasiliktų tenai.

¹¹ Taigi, atsitiko vieną dieną, kad jis atėjęs užsuko į kambarį ir ilsėjosi tenai. ¹² Paskui jis tarė savo tarnui Giėziui: Pašaukktą Sunamietę. Kuomet jis ją pavadino, ir ji stojosi jo akyvaizdon, ¹³ jis tarė savo tarnui: Kalbėk jai: Štai, tarnavai mudviem visame uoliai; ko nori, kad tau padaryčiau? Rasi turi reikalą ir nori, kad kalbėčiau karaliui, arba kariuomenės viršininkui? Ji atsakė: Aš gyvenu savo tautos tarpe. ¹⁴ Jis tarė: Tai ko gi ji nori, kad jai padaryčiau? O Giėzis atsakė: Nesiklausk, nes ji neturi sunaus, o jos vyras pasenęs. ¹⁵ Taigi, jis liepė pavadinti ją. Kuomet ji buvo pavadinta ir atsistojo prie angos, ¹⁶ jis jai tarė: Šituo metu ir šita pačia valanda, jei sveika sulauksi, turėsi iščioje sunų. Bet ji atsakė: Meldžiamasis mano pone, Dievo žmogau, nekalbėk savo

(8) *Sunamą...* Vž. Joz. 19, 18; 3 Kar. 1, 3. — *Žymi:* turtinga.

(12) *Jo akyvaizdon:* Giėzio. — (13) *Aš gyvenu savo tautos tarpe:* gyvenu su vi-

sais santaikoje, todėl nereikalauju užtarti-mo pas karalių. — (16) *Šituo pačiu metu...* Ebr. t.: šituo pačiu laiku, kitais metais. Plg. Prad. 18. 10.

mi, vir Dei, noli mentiri ancil-læ tuæ. ¹⁷ Et concepit mulier, et peperit filium in tempore, et in hora eadem, qua dixerat Elisæus.

¹⁸ Crevit autem puer. Et cum esset quædam dies, et egressus isset ad patrem suum, ad messores, ¹⁹ ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, et duc eum ad matrem suam. ²⁰ Qui cum tulisset, et duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, et mortuus est. ²¹ Ascendit autem, et collocavit eum super lectulum hominis Dei, et clausit ostium: et egressa, ²² vocavit virum suum, et ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, et asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, et revertar. ²³ Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendæ. neque Sabbatum. Quæ respondit: Vadam. ²⁴ stravitque asinam, et præcepit puero: Mina, et propera, ne mihi moram facias in eundo: et hoc age quod præcipio tibi.

²⁵ Profecta est igitur, et venit ad virum Dei in montem Carmeli: cumque vidisset eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa. ²⁶ Vade ergo in occursum ejus, et dic ei: Recte ne agitur circa te, et circa virum tuum, et circa filium tuum? Quæ re-

tarnaitai netiesos. ¹⁷ Ir moteriškė pradėjo ir pagimdė sunų tuo metu ir ta pačia valanda, kurią buvo pasakęs Elisiejus.

¹⁸ Vaikas paaugo. Ir vieną dieną, išėjęs pas savo tėvą prie pjovėjų, ¹⁹ tarė savo tėvui: Skauda man galva, skauda man galva. O tasai tarė tarnui: Imk ir vesk jį prie jo motinos. ²⁰ Kuomet jis ėmęs atvedė jį pas jo motiną, ji pasidėjo jį ant savo kelių iki vidurdieniui, ir jis mirė. ²¹ Po to ji užėjo augštyr ir padėjo jį ant Dievo žmogaus patalo ir užrakinio duris. Išėjus, ²² ji pasivadino savo vyrą ir tarė: Siųsk, meldžiamasis, draug su manim vieną iš tarnų ir asilę, kad nukakčiau pas Dievo žmogų ir sugrižčiau. ²³ Jis jai tarė: Ko dėlei eini pas jį? šiandien nei pirmoji mėnesio diena, nei subata. Ji atsakė: Eisiu. ²⁴ Ji pasibalnojo asilę ir įsakė tarnui: Varyk ir skubiinkies, kad nedarytumei man gaiščio kelyje, ir tai daryk, ką tau liepiu.

²⁵ Taigi, ji iškeliavo ir atvyko pas Dievo žmogų ant Karmėlio kalno. O pamatęs ją ištolo, Dievo žmogus tarė savo tarnui Giėziui: Štai ta Sunamietė. ²⁶ Eik tat jai priešais ir sakyk jai: Ar viskas gerai dedasi su tavim, su tavo vyru ir su tavo sunumi?

(19) *Skauda man...* Ebr. t.: mano galva, mano galva. Vaikas rasi buvo ištiktas saulės kaitros. — (21) *Užrakino duris*. Moteriškė nori tuotarpu paslėpti kūdikio mirtį, regimai pasitikėdama, kad Elisiejus jai padės. — (23) *Pirmoji*

mėnesio diena. Ji buvo pas žydus švenčiama. Plg. Sk. 28, 11 - 15; 1 Kar. 20, 5. 18. — *Eisiu*. Ebr. *šalom*, ramybė, t. y. buk ramus. — (26) *Gerai*. Ebr. *šalom*. Vž. aug. 23. e. Moteriškė penori sakyti savo nelaimės tarnui; ji kalbės

spondit: Recte. ²⁷ Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus: et accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim ejus in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi. ²⁸ Quæ dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me? ²⁹ Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, et tolle baculum meum in manu tua, et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: et si salutarerit te quispiam, non respondeas illi: et pones baculum meum super faciem pueri. ³⁰ Porro mater pueri ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, et secutus est eam.

³¹ Giezi autem præcesserat ante eos, et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat vox, neque sensus: reversusque est in occursum ejus, et nuntiavit ei, dicens: Non surrexit puer. ³² Ingressus est ergo Elisæus domum, et ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus: ³³ ingressusque clausit ostium super se, et super puerum: et oravit ad Dominum. ³⁴ Et ascendit, et incubuit super puerum: posuitque os suum super os ejus, et oculos suos super oculos ejus,

Ji atsakė: Gerai. ²⁷ O atėjus prie Dievo žmogaus ant kalno, apkabino jo kojas; Giėzis gi priėjo jos atitrauktų. Tečiaus Dievo žmogus tarė: Palikk ją, nes jos dušia apkartusi, o Viešpats paslėpė nuo manęs ir man neapreiškė. ²⁸ Ji jam tarė: Argi aš prašiau iš mano pono sunaus? Argi aš tau nesakiau: Neklaidink manęs? ²⁹ O jis tarė Giėziui: Apsijuosk savo kulšis, imk mano lazda savo rankon ir eik. Jei sutiktu tave žmogus, nesisveikink su juo, ir jei kas su tavim sveikintusi, neatsakyk jam; ir padėsi mano lazda ant vaiko veido. ³⁰ Bet vaiko motina tarė: Kaip Viešpats gyvas ir gyva tavo dušia, aš neatstosiu nuo tavęs. Taigi, jis atsikėlė irėjo paskui ją.

³¹ Giėzis gi atėjo pirm jūdvių ir padėjo lazda vaikui ant veido; tečiaus nebuvo nei žado, nei jautimo. Tuomet jis sugrižo jam priešais ir jam apskelbė, sakydamas: Vaikas neprisikėlė. ³² Taigi, Elisiejusėjo į namus, ir štai numiręs vaikas gulėjo jo patale. ³³ Įėjęs, jis užsirakino duris paskui save ir paskui vaiką ir meldėsi Viešpačiui. ³⁴ Paskui jis užkopo ir atsigulė ant vaiko; jis padėjo savo burną ant jo burnos, ir savo akis ant jo akių, ir savo rankas ant jo ran-

apie tai su pačiu pranašu. — *Jos dušia apkartusi.* Iš moteriškos pasielgimo pranašas supranta, kad jai buvo atsitikusi didelė nelaimė, nors jis dar nežino, koki. — (29) *Apsijuosk...* Duodami tarnui perspėjimai tuo tikslu, kad jis greičiau galėtų atlikti kelionę. — *Padėsi mano lazda...* Lazda pranašo pareigų ženklas; tas pareigas jis mėgino šitame atsitikime pavesti savo tarnui. Bet toks pareigų pa-

vedimas nebuvo Viešpaties įsakytas. Galėdaryti stebuklus, kurią Viešpats buvo suteikęs Elisiejui, buvo ypatinga dovana, kuria jis negalėjo naudoties pagal savo užmanymą arba pavesti jos kam kitam. — (30) *Neatstosiu nuo tavęs.* Moteriškė įsitikrinus, kad tik pats pranašas gali prikelti iš numirusių jos sunų. — (34) *Atsigulė ant vaiko...* Panašus stebuklas buvo padarytas Elijo (3 Kar. 17, 20...

et manus suas super manus ejus: et incurvavit se super eum, et calefacta est caro pueri. ³⁵ At ille reversus, deambulavit in domo, semel huc atque illuc: et ascendit, et incubuit super eum: et oscitavit puer septies, aperuitque oculos. ³⁶ At ille vocavit Giezi, et dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. ³⁷ Venit illa, et corruit ad pedes ejus, et adoravit super terram: tulitque filium suum, et egressa est, ³⁸ et Eliseus reversus est in Galgala.

Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo: dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum. ³⁹ Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes: invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset. ⁴⁰ Infuderunt ergo sociis, ut comederent: cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. ⁴¹ At ille, Afferte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in ollam, et ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

kų, ir pasilenkė ant jo, ir vaiką kunas sušilo. ³⁵ Po to jis atsikėlė, ėjo namuose vieną sykį šen ir ten; paskui užkopo ir išsitiesė ant jo, o vaikas sužiovojo septynis sykius ir atvėrė akis. ³⁶ Tuomet jis pašaukė Giėzį ir jam tarė: Pavadinink tą Sunamietę. Pavadinta ji ėjo pas jį. Jis gi tarė: Pasiimk savo sunų. ³⁷ Ji priėjo, puolė jam po kojų ir nusilenkė iki žemei; po to pasiėmė savo sunų ir išėjo; ³⁸ o Elisiejus sugrižo Galgalon.

Buvo gi krašte badas, ir pranašų sunų gyveno po Elisiejaus akių. Tuomet jis tarė vienam iš savo tarnų: užkaišk didelį puodą ir išvirk pranašų sunums viralo. ³⁹ O vienas išėjo į lauką laukinių žolių rinktų; tenai rado lyg-kad laukinių vynuogių virkščių, nusiskynė nuo jų laukinių kolokvintų, prisipylė savo apsiaustą ir sugrižęs supjaustė viralo puodan, nes nežinojo, kas tai yra. ⁴⁰ Paskui jie pylė draugams valgyti. Paragavę viralo, jie sušuko ir tarė: Puode mirtis, Dievo žmogau! ir negalėjo valgyti. ⁴¹ O jis tarė: Atneškite miltų. Jiems atnešus, jis supylė puodan ir tarė: Pilk žmonėms, kad valgytu. Ir daugiaus nebebuvo puode jokio kartumo.

Plg. Apd. 20, 10), tik čionai vaiko atgai vinimas įvyksta pamažu. — (35) *Ėjo namuose*.: laukdamas savo maldos išklaušymo. — *Sužiovojo*. Ebr. t.: sučiaudė.

(38) *Badas*: rasi tas pats kurs minimas žemiaus 8, 1. — *Po Elisiejaus akių*: po jo priežiūra ir daug su juo. — (39) *Laukinių žolių*: nes namie daržovių ne-

turėjo. — *Kolokvintų*. Palestinoje gana dažnai sutinkama žolynas panašus į vynuogių virkštis, ant kurio auga didelės kaip agurkai labai karčios uogos. Tą augalą Arabai vadina mirties žolynu. — (41) *Nebebuvo jokio kartumo*. Patis miltai negalėjo panaikinti puode atsiradusio kartumo, todėl jis buvo prašalintas stebuklingai.

⁴² Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat. ⁴³ Responditque ei minister ejus: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Comedent, et supererit. ⁴⁴ Posuit itaque coram eis: qui comederunt, et superfuit juxta verbum Domini.

Caput V. ¹ Naaman princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. ² Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman, ³ quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra, quam habet. ⁴ Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel. ⁵ Dixitque ei rex Syriæ: Vade, et mittam litteras ad re-

⁴² Vienas gi vyras atėjo iš Baalsalisos ir atnešė Dievo žmogui pirmuonių duonos, dvidešimt miežinės duonos kepalų ir naujų javų savo maiše. O jis tarė: Duok žmonėms, kad valgytu. ⁴³ Jo gi tarnas jam atsakė: Kiek gi tai yra, kad paduočiau šimtui vyrų? Jis vėl tarė: Duok žmonėms, kad valgytu, nes Viešpats štai ką sako: Jie valgys, ir dar liks. ⁴⁴ Taigi, jis jiems padėjo, o jie valgė, ir dar liko pagal Viešpaties žodį.

5. perskyrimas. ¹ Syrijos karaliaus kariuomenės viršininkas Naamanas buvo vyras galingas pas savo poną ir didžiai gerbiamas, nes per jį Viešpats buvo išgelbėjęs Syriją; jis buvo drąsus ir turtingas vyras, bet raupsuotas. ² Buvo gi išėję iš Syrijos galvažudžiai ir nusivedę iš Izraelio žemės nelaisvėn mažą mergaitę; ji tarnavo Naamano pačiai ³ ir tarė savo poniai: Kadgi mano ponas butu buvęs pas pranašą, kurs yra Samarijoje; jis tikrai būtų išgydęs jį nuo raupsų, kuriuos turi. ⁴ Taigi, Naamanas įėjo pas savo poną iš jam apskelbė, sakydamas: Taip ir taip kalbėjo mergaitė ir Izraelio žemės. ⁵ O Syrijos karalius jam tarė: Eik tenai, o aš nusiųsiu Izraelio ka-

(43) *Baalsalisos*. Rasi ta pati vieta, ką ir paminėtoji 1 Kar. 9, 4. — *Pirmuonių duonos*: duonos padarytos iš naujų tų metų javų. Pirmuonės buvo paskirtos kunigams ir lėvitsams (plg. Sk. 18, 13; Atk. 18, 4); kadangi tečiau jų dauguma buvo išsikėlusį iš Izraelio į Judo karalystę (2 Kron. 11, 13, 14), todėl rasi buvo atsiradęs paprotys atidavinėti pirmuones pranašams. — (44) *Jie valgė, ir dar liko*. Šitas stebuklas yra figura stebuklingo pasotinio minios tyrumoje, kurį padarė Jėzus Kristus. Plg. Mt. 14, 16; 15, 36... Jo. 6, 11...

(5, 1) *Išgelbėjimą*. Rasi čionai turėta mintyje išliuosavimas nuo pavojaus pakliuti galingų Asyrijiečių vergijon — *Raupsuotas*. Tai buvo didžiausi nelaimė, kuri darė Naamaną nebetinkančiu savo priedermėms. — (2) *Buvo gi išėję...* Anot ebr. t.: Syrijiečiai buvo išėję burišais. Tokie užsipuolimai ant svetimo krašto atsitikdavo senobėje dažnai. Plg. žem. 6, 23; 13, 20. — (3) *Pas pranašą*: Elisiejų. — (5) *Dešimtį talentų sidabro*: apie 33,000 rbl. — *Auksinių siklių*, kurių kiekvienas vertas 16 rbl. Pasiimtos dovanos liudija apie žmogaus turtingumą. — (6) *Kad iš-*

gem Israel. Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia aureos, et decem mutatoria vestimentorum, ⁶ detulit litteras ad regem Israel, in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua. ⁷ Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, et ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, et vivificare, quia iste misit ad me, ut cures hominem a lepra sua? animadvertite, et videte quod occasiones quærat adversum me.

⁸ Quod cum audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. ⁹ Venit ergo Naaman cum equis, et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei: ¹⁰ misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade, et lavare septies in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. ¹¹ Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua locum lepræ, et curaret

raliui laišką. Jis iškeliaavo, pasiėmęs su savim dešimtį talentų sidabro, šešis tukstančius auksinių ir dešimtį išeiginių drabužių ⁶ ir nunešė pas Izraelio karalių laišką, kuriame buvo parašyta: Gavęs šitą laišką žinok, jog siunčiu pas tave savo tarną Naamaną, kad išgydytumei jį nuo jo raupsų. ⁷ Izraelio karalius, perskaitęs laišką, perplėšė savo drabužius ir tarė: Argi aš Dievas, kad galėčiau užmušti ir atgaivinti, jog tasai siuncia pas mane, idant išgydyčiau žmogų nuo jo raupsų? Tėmykite ir matykite, kad jis jiesko prieš mane priekabių.

⁸ Išgirdęs apie tai Dievo žmogus Elisėjus, butent, kad Izraelio karalius perplėšęs savo rubus, siuntė pas jį ir sakydino: Kam perplėšei savo rubus? teateina jis pas mane ir težino, jog yra Izraėlyje pranašas. ⁹ Tai gi, Naamanas atėjo su arkliais ir vežimais ir sustojo prie Elisiejaus namų angos. ¹⁰ O Elisiejus siuntė pas jį pasiuntinį ir sakydino: Eik ir apsiplauk septynis kartus Jordane, ir tavo kunas pasidarys sveikas, ir busi apkuoptas. ¹¹ Naamanas supyko irėjo šalin, sakydamas: Aš maniau, kad jis išeis priemanęs, atsistojęs šauks Viespaties, savo Dievo, vardą, prisilies savo ranka raupsų vietas

gydytumei... Syrijos valdovas mano, kad Izraelio karalius, turėdamas neapribotą valdžią, gali liepti išgydyti nuo raupsų pagal savo norą. — (7) *Kad galėčiau užmušti ir...* Susirgimas raupsais beveik lygus mirčiai, nes žmonės neturi prieš juos vaistų.

(10) *Siuntė pas jį...* Elisiejus neišėina pats prie Naamano rasi dėlto, kad buvo uždrausta artintis prie raupsuoto; be to,

jis norėjo ištirti Naamano tikėjimą ir draug pamokyti, kad ne kokiais nors burtais bus jam sugrąžinta sveikata, bet tai padarys veikianti per pranašą Dievo galybė.

— *Jordane.* Raupsuotas, išgijęs, turėdavo pagal įstatymą apsimazgoti (plg. Kun. 14, 8. 9). Naamanui liepiama apsiplauti Jordane, nes ta upė buvo visudidžiausi Zaldetojeje žemėje, o Izraelitams per ją stebuklingai perėjus, ji tapo lyg-kad Dievo

me. ¹² Numquid non meliores sunt Abana, et Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset se, et abiret indignans. ¹³ accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, et mundaberis? ¹⁴ Descendit, et lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. ¹⁵ Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, et stetit coram eo: et ait: Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. ¹⁶ At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. ¹⁷ Dixitque Naaman: Ut vis: sed, obsecro, concede mihi servo tuo ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino. ¹⁸ Hoc

ir išgydys mane. ¹² Nejaugi Damasko upės Abana ir Parparas negeresnės už visus Izraelio vandenį, kad aš juose mazgočiau ir bučiau apkuoptas? Kuomet tat jis apsigrižo ir ėjo šalin apmaudingas, ¹³ jo tarnai prisitartinio prie jo ir jam kalbėjo: Tėve, jei pranašas butu tau pasakęs ir didelį dalyką, tikrai butumei turėjęs daryti, kaip gi labiausiai, kada jis dabar tau pasakė: Apsiplauk ir busi apkuoptas? ¹⁴ Taigi, jis nusileido ir apsiplovė Jordane septynis sykius, kaip Dievo žmogus buvo kalbėjęs, ir jo kunas atsitašė, kaip mažo vaiko kunas, ir jis liko apkuoptas. ¹⁵ Sugrįžęs pas Dievo žmogų su visais savo palydovais, jis atėjo, stojosi jo akyvaizdoje ir tarė: Aš žinau tikrai, kad nėra kito Dievo visoje žemėje, kaip tiktai Izraelyje. Maldauju tat, kad priimtumei iš tavo tarno palaiminimą. ¹⁶ Bet tasai atsakė: Kaip gyvas Viešpats, kurio akyvaizdoje stoviu, aš neimsiu. Ir nors jis verste vertė, tasai tečiaus visai nesutiko. ¹⁷ Tuomet Naamanas tarė: Kaip sau nori; bet maldauju, pavyk man, tavo tarnui, pasiimti žemės, kiek gali panešti du mulu, nes tavo tarnas daugiausiai nebedarys deginamųjų aukų arba atnašų svetimiems dievams, o tiktai Viešpačiui. ¹⁸

visagalybės liudytojas. — (12) *Abana*. Taip vadinosi tikriausiai dabartinė Barada. — (14) *Apsiplovė*. Šitame apsiplovime šv. tėvai matė krikšto figurą. — *Septynis*. Šventa skaitlinė turi nurodyti, kad Naamaną išgydo pats Dievas. — (15) *Sugrįžęs*... kaip raupsnotas Evangelijos Samarijietis. Plg. Lk. 17, 15. Naamanas grįžta padėkoti Elisiejui. — *Palaiminimą*: dovaną. — (16) *Aš neimsiu*. Taip elgties

Kristus mokė savo mokytočius. Plg. Mat. 10, 8. Pranašai priimdavo mažas dovanas iš tų, kurie ateidavo jų klaustųsi (plg. 1 Kar. 9, 7, 8; 3 Kar. 14, 3 ir k.). — (17) *Pasiimti žemės*. Gražus Naamano tikėjimo apsišaukimas. Jis, sugrįžęs Syrijon, nori tenai pasidaryti tarsi mažą Žadėtosios žemės plotelį, kad ant jo geriausiai garbintu Viešpatį. — (18) *Remono*. Tai buvo vardas kitur nesutinkamo Syrijiečių

autem solum est, de quo deprec-
ceris Dominum pro servo tuo,
quando ingredietur dominus me-
us templum Remmon, ut ado-
ret: et illo innitente super ma-
num meam, si adoravero in tem-
plo Remmon, adorante eo in
eodem loco, ut ignoscat mihi
Dominus servo tuo pro hac re.
¹⁹ Qui dixit ei: Vade in pace.
Abiit ergo ab eo electo terræ
tempore.

²⁰ Dixitque Giezi puer viri
Dei: Pepercit dominus meus
Naaman Syro isti, ut non ac-
ciperet ab eo quæ attulit: vivit
Dominus, quia curram post eum,
et accipiam ab eo aliquid. ²¹ Et
secutus est Giezi post tergum
Naaman: quem cum vidisset il-
le currentem ad se, disiliit de
curru in occursum ejus, et ait:
Rectene sunt omnia? ²² Et ille
ait: Recte: dominus meus misit
me ad te, dicens: Modo vene-
runt ad me duo adolescentes
de monte Ephraim, ex filiis pro-
phetarum: da eis talentum ar-
genti, et vestes mutatorias du-
plices. ²³ Dixitque Naaman: Me-
lius est ut accipias duo talenta.
Et coegit eum, ligavitque duo
talenta argenti in duobus sac-
cis, et duplicia vestimenta, et
imposuit duobus pueris suis, qui
et portaverunt coram eo. ²⁴ Cum-
que venisset jam vesperi, tulit
de manu eorum, et reposuit in
domo, dimisitque viros, et abie-

Yra gi tik vienas dalykas, dē-
lei kurio melskies Viešpačiui už
savo tarną: kuomet mano ponas
įeis Remono šventyklon, kad pa-
garbintu, jei jam pasiremiant
ant mano rankos, aš nusilenk-
siu iki žemei Remono šventy-
kloje, jam pagarbinant toje pa-
čioje vietoje, Viešpats teatlei-
džia man, tavo tarnui, tą daly-
ką. ¹⁹ Elisiejus jam tarė: Eik ra-
mybėje. Taigi, jis išėjo nuo jo
rinktiniu žemės laiku.

²⁰ O Dievo žmogaus tarnas
Giėzis tarė: Mano ponas pasigai-
lėjo šito Syrijiečio Naamano ir
neėmė iš jo, ką tasai atnešė;
kaip Viešpats gyvas, aš bėgsiu
paskui jį ir paimsiu iš jo šį tą.
²¹ Taigi, Giėzis vijosi paskui
Naamaną; tasai gi, pamatęs jį
bėgantį prie savęs, nušoko nuo
vežimo jo pasitiktą ir tarė: Ar
visa gerai dedasi? ²² Anas atsa-
kė: Taip; mano ponas siunčia
mane pas tave ir sakydina: Pas
mane ką tik atėjo du jaunikai-
čiū iš pranašų sunų nuo Efrai-
mo kalno; duok jiemsdviejų ta-
lentą sidabro ir du šventadieniu
apdaru. ²³ O Naamanas tarė: Ge-
riaus bus, kad paimsi du talen-
tu. Ir jis jį privertė; jis įrišo
du talentu sidabro į du maišus,
taipogi du apdaru ir užkrovė
ant dviejų savo tarnų, kuriuo-
du ir nešė pirm jo. ²⁴ Pagrįžęs
gi jau vakare, jis ėmė tai iš jų-
dviejų rankos ir paslėpė namuo-
se, o vyrudu paleido, ir jie iš-

dievačio. — *Aš nusilenksiu...* Naamanui
tas nusilenkimas bus ne pagarbos žen-
klas dievačiui, bet tik patarnavimas savo
karaliui; tečiau ir toks išviršinis dalyva-
vimas stabmeldiškoje apeigoje negirtinas.
Pranašas jo nepeikia, žiurėdamas savo
laikų aplinkybių, bet krikščionystėje jis
visai uždraustas. — (19) *Rinktiniu...* lai-

*ku: pavasario metu. Bet ebr. t. pasakyta
kas kita: (ėjo nuo jo) kelio varsną,
t. y. nelabai toli.*

(21) *Nušoko nuo vežimo...* Dėkingas
už išgydymą Naamanas tuo savo pasiel-
gimu nori pagerbti pranašo tarną, kurs
tuojau ima meluoti gana gudriai. — (24)
Pagrįžęs gi jau vakare. Ebr. t.: *A t é j e s*

runt. ²⁵ Ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. ²⁶ At ille ait: Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas. ²⁷ Sed et lepra Naaman adhærebit tibi, et semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

Caput VI. ¹ Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis. ² Eamus usque ad Jordanem, et tollant singuli de silva materias singulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. ³ Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. ⁴ Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Jordanem, cædebant ligna. ⁵ Accidit autem, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamavitque ille, et ait: Heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. ⁶ Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum: præcidit ergo lignum, et misit illuc: natavitque ferrum, ⁷ et ait: Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud.

ėjo. ²⁵ Pats gi įėjęs stojosi prieš savo poną. O Elisiejus tarė: Iš kur ateini, Giėzi? Jis atsakė: Tavo tarnas niekur nebuvo išėjęs. ²⁶ Bet anas tarė: Argi mano širdis nebuvo drauge, kuomet žmogus grįžo nuo savo vežimo tavęs pasitiktų? Taigi, dabar gavai sidabro ir gavai apdarų, kad nusipirktumei alyvdaržių ir vynuogynų, ir avių ir jaučių, ir tarnų ir tarnaičių. ²⁷ Bet ir Naamano raupsai prilips prie tavęs ir prie tavo ainijos per amžius. Ir jis išėjo nuo jo raupsuotas, kaip sniegas.

6. perskyrimas. ¹ Pranašų gi sunų tarė Elisiejui: Štai, vieta, kurioje gyvename po tavo akių, mums perangsta. ² Eikime iki Jordanui, ir tepasiima kiekvienas iš miško medegos, kad pasistatytumėm tenai sau vietą gyventi. Jis atsakė: Eikite. ³ O vienas iš jų tarė: Eikš tat ir tu draug su savo tarnais. Jis atsakė: Aš ateisiu. ⁴ Ir jis nuėjo draug su jais. Taigi, atėję prie Jordano, jie kirto medžius. ⁵ Atsitiko gi, kad, vienam bekerant medį, kirvio geležis įkrito į vandenį. O jis sušūko ir tarė: Deja, deja, deja. mano pone, ir tą patį buvau pasiskolinęs. ⁶ Dievo gi žmogus tarė: Kur įkrito? Anas jam parodė vietą. Taigi, jis nusiplovė medį ir įmetė tenai, o geležis išplaukė. ⁷ Tuomet jis tarė: Pasiimk. Anas ištiesė ranką ir pasiėmė ją.

gi prie kauburio. Elisiejaus namai matomai buvo netoli nuo to kauburio. — (27) *Raupsuotas kaip sniegas.* Bausmė buvo didelė, bet užpelnyta, nes Giėzis savo pasielgimu galėjo sukelti išgydytame Naamane abejonę, beneaparduoda pranašas

Dievo malonės už pinigų ir susilpninti atverstojo pagonies tikėjimą. Plg. Kun. 13, 2... Sk. 12, 10.

(6, 1) *Vieta, kurioje...* Kalbama čionai tikriausiai apie pranašų mokyklos sunus Jėrike. — (2) *Medegos.* Ebr. t.: po vieną

d) Elisiejus ir Syrijos karalius Benadadas.

⁸ Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumque init cum servis suis, dicens: in loco illo. et illo ponamus insidias. ⁹ Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in insidiis sunt. ¹⁰ Misit itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, et præoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis.

¹¹ Conturbatumque est cor regis Syriæ pro hac re: et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem Israel? ¹² Dixitque unus servorum ejus: Nequaquam domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quæcumque locutus fueris in conclavi tuo. ¹³ Dixitque eis: Ite, et videte ubi sit: ut mittam, et capiam eum. Annuntiaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan. ¹⁴ Misit ergo illuc equos et currus. et robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. ¹⁵ Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, vidit

⁸ Syrijos gi karalius kovojo prieš Izraėlį. Jis susitarė su savo tarnais ir sakė: Toje ir toje vietoje pastatykime slėstus. ⁹ Taigi, Dievo žmogus siuntė pas Izraėlio karalių ir sakydino: Saugokies eiti į tą vietą, nes tenai tykoja Syrijiečiai. ¹⁰ Izraėlio tat karalius siuntė į tą vietą, kuriam buvo pasakęs Dievo žmogus, ir pirmas paėmė ją, ir saugojosi tenai ne kartą ir ne du kartu.

¹¹ Syrijiečių karaliaus širdis pasidarė nerami dėl to dalyko, ir sušaukęs savo tarnus jis tarė: Kodėl man nepasakote, kas yra mano išdavėjas pas Izraėlio karalių? ¹² O vienas jo tarnų tarė: Anaipol, mano pone, karaliau; tai pranašas Elisiejus, kurs yra Izraėlyje, pasako Izraėlio karaliui visus žodžius, kokiuos tik kalbi savo kambaryje. ¹³ O jis jiems tarė: Eikite ir pasižiūrėkite, kame jis yra, kad siųsčiau ir sugaučiau jį. Jie jam apskelbė, sakydami: Štai, jis Dotane. ¹⁴ Taigi, jis siuntė tenai arklių ir vežimų ir kariuomenės galybę. Šitie, atėję nakčia, apstojo miestą. ¹⁵ Atsikėlęs gi auštant Dievo žmo-

gąstą. — (6) *Geležis išplaukė*. Tuo stebuklu Dievas parodė, kaip jis rūpinasi savo tarnais net ir mažiausiuose dalykuose.

6, 8—8, 15. Syrijos karalius Benadadas nori sugauti Elisiejų, kurs buvo apskelbęs Izraėlio karaliui jo kariskas gudybes (6, 8—13); bet pranašas nuveda atsiųstą sugauti jį Syrijiečių burį Samarijon, o paskui sugrąžina jį pas Benadadą (6, 14—23). Benadadas laiko apgules Samariją taip ilgai, kolei čionai nepakilsta baisiausias badas (6, 24—29); todėl Izraėlio karalius kaltina Elisiejų (6, 30—33).

Elisiejus gi apskelbia kitą dieną įvyksiantį miesto išliuosavimą ir maisto apstybę, kas ištikrųjų išsipildo (7, 1—20). Toliaus, Elisiejus suteikia naują geradarysę moteriškai Sunamietei (8, 1—6), nuvyksta Damaskan ir apskelbia Benadadą mirsiant ir bedievį Hazaėlį tapsiant Syrijos karaliumi (8, 7—15).

(10) *Ne kartą ir...* t. y. dažnai Izraėlio karalius galėjo pirmas nusiųsti savo kariuomenę į nurodomas vietas ir tuo būdu užkirsdavo priešams kelią.

(11) *Kas yra mano...* t. y. kas iš Syrijiečių apskelbia Izraėlio karaliui slapčia sumanytus dalykus. — (13) *Dotane*: į

exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus: nuntiavitque ei, dicens: Heu heu heu domine mi. quid faciemus? ¹⁶ At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. ¹⁷ Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce mons plenus equorum, et curruum igneorum, in circuitu Elisei. ¹⁸ Hostes vero descenderunt ad eum: porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro. gentem hanc civitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Elisei. ¹⁹ Dixit autem ad eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est civitas: sequimini me, et ostendam vobis virum, quem queritis. Duxit ergo eos in Samariam: ²⁰ cumque ingressi fuissent Samariam, dixit Eliseus: Domine aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariæ. ²¹ Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi? ²² At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio, et arcu tuo, ut percutias: sed pone panem, et aquam coram eis, ut comedant, et bibant, et

gaus tarnas, išėjo ir pamatė kariuomenę aplink miestą, ir arklius ir vežimus, ir jam pranešė, sakydamas: Deja, deja, deja, mano pone, ką darysime? ¹⁶ O jis atsakė: Nesibijok; nes su mumis daugiau yra, nei kaip su jais. ¹⁷ Po to Elisiejus meldėsi ir tarė: Viešpatie, atverk šitojo akis, kad matytų. Ir Viešpats atvėrė tarno akis, ir jis matė: ir štai aplink Elisiejų buvo kalnas, pilnas ugninių arklių ir vežimų. ¹⁸ Tuotarpu neprieteliai leidosi prie jo; Elisiejus gi meldėsi Viešpačiui, sakydamas: Maldauju, ištik šituos žmonės akulmu. Ir Viešpats juos ištiko, kad neregėtų, kaip Elisiejus buvo kalbėjęs. ¹⁹ Elisiejus gi jiems tarė: Tai ne šitas kelias ir ne tas miestas; eikite paskui mane, o aš parodysiu jums vyrą, kurio jieskote. Taigi, jis nuvedė juos Samarijon. ²⁰ Jiems gi įėjus Samarijon, Elisiejus tarė: Viešpatie, atverk jų akis, kad regėtų. Ir Viešpats atvėrė jų akis, ir jie pasimatė esą Samarijos viduryje. ²¹ O Izraelio karalius, pamatęs juos, tarė Elisiejui: Ar užmušti juos, mano tėve? ²² Jis gi atsakė: Neužmušk, nes jų nepaėmei savo kalaviju ir kilpiniu, kad užmuštumei, bet padėk jiems duonos ir vandens, kad valgytu ir gertu, ir grįžtu

šiaurę nuo Samarijos. Plg. Prad. 37, 17. — (17) *Viešpatie, atverk...* Pranašas meldžiasi, kad Viešpats siųstu ant jo tarno ekstazies stovį. — *Ugninių...* Ugninė dangiškosios kariuomenės išvaizda parodo, iš kur ta pagalba Elisiejui ateina. — (18) *Leidosi prie jo.* Elisiejus su savo tarnu rasi buvo išėjusiu iš miesto. — *Ištiko, kad neregėtų.* Apakimas buvo nevisiškas. Atsiųstieji negalėjo tik pažinti Elisiejaus ir Dotano miesto. — (19) *Tai ne šitas kelias...* Elisiejus sakė tiesą: jis buvo jau

išėjęs iš Dotano, keliavo dabar Samarijon ir ten turėjo pasirodyti kareivių buriui. Syrijiečiai norėjo jį sugauti, bet patis liko sugauti. Tuo budu jiems geriausiai turėjo paaiškėti, kad Dievo pranašo jie negali įveikti be Dievo valios. — (21) *Mano tėve.* Išpradžios taip atsiliepdavo į pranašą rasi tik jo mokytiniai, o paskui tai pasidarė garbės vardu. — (22) *Neužmušk.* Užmušant, stebuklo tikslas parodyti pranašo galybę nebūtu buvęs atsiektas. — (23) *Daugiau Syrijos...* Nebedrįsavo

vadant ad dominum suum. ²³ Appositaque est eis ciborum magna præparatio, et comederunt, et biberunt, et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, et ultra non venerunt latrones Syriæ in terram Israel.

²⁴ Factum est autem post hæc, congregavit Benadad rex Syriæ, universum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. ²⁵ Factaque est fames magna in Samaria: et tamdiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoreis columbarum quinque argenteis. ²⁶ Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me domine mi rex. ²⁷ Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te possum salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respondit: ²⁸ Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus cras. ²⁹ Coximus ergo filium meum, et comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium suum.

³⁰ Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat

pas savo poną. ²³ Taigi, jiems buvo padėta didelė daugybė valgių, o jie valgė ir gėrė, ir jis paleido juos, ir jie grįžo pas savo poną, ir daugiaus Šyrijos plėšikai nebeėjo Izraelio žemėn.

²⁴ Paskui gi atsitiko, kad Šyrijos karalius Benadadas surinko visą savo kariuomenę, pakilo ir apgulė Samariją. ²⁵ Taigi, Samarijoje pasidarė didelis badas; ir ji buvo tolei apgulta, kolei nepradėta pardavinėti asilo galvos už aštuonias dešimtis sidabrinių ir ketvirtos kabo dalies balandžių mėslo už penkis sidabrinčius. ²⁶ O Izraelio karaliui einant per mūrą, viena moteriškė susuko į jį, tardama: Gelbėk mane, mano pone, karaliau! ²⁷ Jis tarė: Viešpats tavęs negelbi, kuogi aš galiu tavę gelbėti? ar kuo nors iš klijimo arba iš spaustuvo? Po to karalius jai tarė: Ko gi tu nori? Ji atsakė: ²⁸ Šita moteriškė man tarė: Duok savo sūnų, kad suvalgytumėva jį šiandien, o mano sūnų suvalgysiva rytoj. ²⁹ Taigi, išvirėva mano sūnų ir suvalgėva. O kitą dieną aš jai tariau: Duok savo sūnų, kad jį suvalgytumėva. Bet ji savo sūnų paslėpė.

³⁰ Tai išgirdęs karalius, perplėšė savo drabužius ir ėjo per

eiti atskiros gaujos, bet tuo dar nepasakyta, kad nebebuvo daugiaus karių.

(24) *Benadadas*. Plg. 3 Kar. 20, 1. — (25) *Asilo galvos*... Asilas skaitėsi sutėptas gyvulys, todėl paprastai jo mėsos nevalgydavo; dabar gi už menkiausiąją dalį buvo mokama labai brangiai, aštuonias dešimtis sidabrinių siklių, todėl apie 90 rb. — *Balandžių mėslo*. Daugelis aiškintojų spėja, kad čionai taip pavadinta menkiausias maistas, gaunamas iš vieno žolyno,

turėjusio baltą varšą, ir valgomas tiktai beturčių. — (27) *Iš klijimo*... Karalius su kartumu prisipažįsta nieku negalįs padėti, nes ir klijimai ir spaustuvai buvo tušti. — (29) *Taigi, išvirėva*... Taip buvo išsipildę iki paskutiniai raidei, ką kitados Viešpats sakė įstatymo niekintojams. Plg. Kun. 26, 29; Atk. 28, 53, 57.

(30) *Matė ašutinę*. Karalius slapčia darė atgailą, norėdamas permaldauti Viešpatį; bet ta jo atgaila buvo gana pavir-

per murum. Veditque omnis populus ciliicum, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. ³¹ Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, et hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie. ³² Eliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum: et antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quod miserit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte ergo, cum venerit nuntius, claudite ostium, et non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini ejus post eum est. ³³ Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum a Domino est: quid amplius exspectabo a Domino?

Caput VII. ¹ Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus: In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit, et duo modii hordei statere uno, in porta Samariæ. ² Respondens unus de duobus, super cujus manum rex incumbibat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam catara-

murą. O visi žmonės matė aštutinę, kuria jis buvo apsivilkęs apačioje ant kuno. ³¹ Ir karalius tarė: Dievas tai man tepadaro ir tai teprideda, jei Safato sunaus Elisiejaus galva pasiliks šiandien ant jo. ³² Elisiejus gi sėdėjo savo namuose, ir seniausieji sėdėjo draug su juo. Taigi, karalius siuntė pirm savęs vyrą; ir pirma negu tas pasiuntinys atėjo, Elisiejus tarė seniausiems. Ar jūs žinote, kad tas žmogžudžio sunus siuntė man galvos nukirstų? Veizdėkite tat, kuomet pasiuntinys ateis, užrakinkite duris ir neleiskite jam įeiti, nes štai jo pono kojų bildesis yra paskui jį. ³³ Jis jiems dar tebekalbėjo, o štai pasirodė pasiuntinys, kurs pas jį ėjo. Ir jis tarė: Štai, yra toki didelė piktenybė nuo Viešpaties; ko gi dar lauksiu iš Viešpaties.

7. perskyrimas. ¹ O Elisiejus tarė: Išgirskite Viešpaties žodį: Viešpats sako taip: Rytoj šituo metu smulkių miltų saikas bus vertas Samarijos vartuose vieną siklį, ir du miežių saiku vieną siklį. ² Atsakydamas gi Dievo žmogui vienas iš vadų, ant kurio rankos karalius buvo pasirėmęs, tarė: Jei Viešpats at-

šutinė, nes jis tuojau pradeda grumoti Viešpaties pranašui. — (31) *Elisiejaus galva...* Pranašas matomai buvo pataręs nepasiduoti Syrijos karaliui ir rasi pažadėjęs Viešpaties pagalbą. — (32) *Tasai žmogžudžio sunus...* Primenama, kad Joramo tėvas Akabas buvo leidęs nužudyti nekaltą Nabotą. — *Neleiskite jam įeiti.* Ebr. t.: atstumkite jį durimis. — *Jo pono kojų...* Pa's karalius skubinosi paskui pasiuntinį, kad atmainytu savo įsakymą. Elisiejus tai žinojo iš apreiškimo, taippat kaip žinojo, koks buvo duotas įsakymas pasiuntiniui. — (33) *Ir jis ta-*

rė: karalius, kurs jau buvo atėjęs. — Ko gi dar lauksiu... Tuo atsiliepimu Joramas porodo, kaip menkas buvo jo tikėjimas; vilties nustojimu jis tarsi pateisina savo įsakymą, kurį buvo davęs prieš Viešpaties pranašą.

(7, 1) *Saikas* Ebr. *s'ah*; tas saikas lygus 12 litrų (kvortų). — *Vartuose.* Prie miesto vartų susirinkdavo viešų dalykų svarstyti; čionai buvo taipogi rinka. — *Siklį:* arti 1 rb. 15 k. Ta kaina apskritai sakant, didelė, bet visai maža, palyginant su pirma buvusiu mieste visų dalykų brangumu. — (2) *Jei Viešpats at-*

ctas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et inde non comedes.

³ Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur?

⁴ Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur: sive manserimus hic moriendum nobis est: venite ergo, et transfugiamus ad castra Syriæ: si pepercerint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.

⁵ Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cum venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem reppererunt. ⁶ Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ, curruum, et equorum, et exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Hethæorum, et Ægyptiorum, et venerunt super nos. ⁷ Surrexerunt ergo, et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua, et equos et asinos in castris, fugeruntque, animas tantum suas salvare cupientes.

⁸ Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt: tuleruntque inde argentum, et aurum, et vestes, et abierunt,

vertu ir užtvankas danguje, ar gi galės buti, ką kalbi? Jis atsakė: Matysi savo akimis, bet iš to nevalgysi.

³ Taigi, prie vartų angos buvo keturi raupsuoti vyrai; jie kalbėjo vienas kitam: Ko gi mes pasi liksime čionai, kolei numirsimė? ⁴ Ar mes norėsime įeiti miestan, mirsime badu; arba pasiliksimė čionai, reikės mums mirti; eikite at ir nubėgkime į Syrijiečių stovyklas; jei jie pasigailės mūsų, liksime gyvi; o jei norės užmušti, tai ir be to numirsi me. ⁵ Taigi, jie atsikėlė vakare, kad eitu į Syrijiečių stovyklas; o atėjo į Syrijiečių stovyklų pakraštį. nerado tenai nei vieno; ⁶ nes Viešpats buvo padaręs, kad Syrijiečių stovykloje pasigirstu vežimų, ir arklių, ir didžiausios kariuomenės užimas; ir jie kalbėjosi vienas kitam: Štai, Izraelio karalius pasisamdė prieš mus Hetiečių ir Aigyptiečių karalius, ir tie atėjo ant mūsų. ⁷ Taigi, jie pakilo ir pabėgo, kolei buvo tamsu, ir paliko savo šėtras ir arklius ir asilus stovyklose, jie bėgo norėdami išgelbėti tik savo gyvybes.

⁸ Taigi, anie raupsuotieji, atvykę į stovyklų priešakį, įėjo į vieną šėtrą, valgė ir gėrė, pasikui ėmė išten sidabrą ir auksą ir drabužius ir nuėjo sau ir paslėpė; ir vėl sugrižo į kitą šė-

vertu... Toks atsiliepinimas buvo piktžodžiavimui lygus. — *Užtvankas*. Plg. Prad. 7, 11.

(3) *Prie vartų angos buvo...* Į miestą raupsuotiesiems buvo uždrausta įeiti. Plg. Kun. 13, 46; Sk. 5, 3. — (6) *Hetiečių*. Buvo tai viena iš Kananiečių tautų. Ji minima jau Abraomo istorijoje. Vz. Prad.

23, 3. Kaip pasirodo iš Asyrijos ir Aigypto dokumentų, šituo laiku Hetiečiai buvo padarę gana galingą valstiją į šiaurę nuo Palestinos. — (7) *Bėgo, norėdami...* Jei Syrijiečių spėjimas butu buvęs tikras, pavojus galėjo jiems buti labai didelis, nes Hetiečiai butu ėję iš šiaurės, Aigyptiečiai gi iš pietų pusės.

et absconderunt: et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes absconderunt. ⁹ Dixerunt ad invicem: Non recte facimus; hæc enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus, et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur: venite, eamus, et nuntiemus in aula regis. ¹⁰ Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivi-mus ad castra Syriæ, et nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos, et asinos alligatos, et fixa tentoria.

¹¹ Ierunt ergo portarii, et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus. ¹² Qui surrexit nocte, et ait ad servos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame laboramus, et idcirco egressi sunt de castris, et latitant in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. ¹³ Respondit autem unus servorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumpti sunt) et mittentes, explorare poterimus. ¹⁴ Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite, et videte. ¹⁵ Qui abierunt post eos usque ad Jordanem: ecce autem omnis via plena erat vestibus, et vasis,

trą ir taippat pasiėmą iš ten paslėpė. ⁹ Bet po to jie kalbėjo vienas kitam: Negerai darome; nes tai geros naujienos diena. Jei tylėsime ir nenorėsime apskelbti iki rytui, mums tai paskaitys kaipo kaltybę; eikime tat, o atėję apskelbkime karaliaus rumuose. ¹⁰ Taigi, atėję prie miesto vartų, jie jiems pasakojo, sakydami: Buvome nuėję prie Syrijiečių stovyklos ir neradome tenai neivieno žmogaus, o tik pririštus arklius ir asilus ir ištiestas šėtras.

¹¹ Tuomet vartų sargai ėjo ir apskelbė karaliaus rumų viduje. ¹² Tasai atsikėlė nakčia ir tarė savo tarnams: Pasakysiu jums, ką mums padarė Syrijiečiai: jie žino mus kenčiant badą ir todėl jie išėjo iš stovyklų ir slapstosi laukuose, sakydami: Kuomet jie bus išėję iš miesto, mes sugausime juos gyvus ir tuomet galėsime įeiti į miestą. ¹³ Vienas gi iš jo tarnų atsakė: Imkime penkis likusius mieste arklius (nes tie tik yra tarp visos Izraelio daugybės, kiti gi suvalgyti) ir išsiuntę galėsime ištirti. ¹⁴ Atvedė tat du arklių, ir karalius išsiuntė į Syrijiečių stovyklas, sakydamas: Eikite ir pasižiūrėkite. ¹⁵ Jie ėjo paskui anuos iki Jordanui: o štai, visas kelias buvo pilnas drabužių ir rykų, kuriuos sumišę Syrijiečiai buvo pametę; ir pasiunti-

(8) *Priešaki*: į tą stovyklos dalį, kuri buvo arčiau Samarijos. — (10) *Niems*: sargybai.

(12) *Pasakysiu jums*.. Izraelio karalius spėja, kad Syrijiečiai nepabėgo, bet nori gudriai išvilioti apgultuosius iš miesto. — (13) *Penkis*. Ta skaitlinė reiškia čionai nedidelį skaitlių, keletą. —

Nes tiek tik... Ebr. t.: jie kaip visa Izraelio daugybė, kuri čia liko; jie kaip visa Izraelio daugybė, kuri žuvo, t. y. jei jie pagriš, mirs draug su kitais mieste badu; o jei juos užmuš neprietelis, tai jų likimas bus toks pat kaip ir tų, kurie jau užmušti. — (14) *Du arklių*. Anot ebr. t.: du vežimu su pakinkytais arkliais.

quæ projecerant Syri cum turbarentur: reversique nuntii indicaverunt regi.

¹⁶ Et egressus populus diripuit castra Syriæ: factusque est modius similæ statere uno, et duo modii hordei statere uno, juxta verbum Domini. ¹⁷ Porro rex ducem illum, in cujus manu incumbebat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, et mortuus est, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum. ¹⁸ Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei statere uno erunt, et modius similæ statere uno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ: ¹⁹ quando responderat dux ille viro Dei, et dixerat: Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. ²⁰ Evenit ergo ei sicut prædictum fuerat, et conculcavit eum populus in porta, et mortuus est.

Caput VIII. ¹ Eliseus autem locutus est ad mulierem, cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, et veniet super terram septem annis. ² Quæ surrexit, et fecit juxta verbum hominis Dei: et vadens cum domo sua, pe-

niai sugrižę pasakę tai karaliui.

¹⁶ Taigi, tauta išėjus išplėšė Syrijiečių stovyklas, ir pasidarė smulkių miltų saikas vertas vieną siklį, ir du miežių saiku vieną siklį, pagal Viešpaties žodį. ¹⁷ Aną gi vadą, ant kurio rankos karalius buvo pasirėmęs, jis pastatė prie vartų, o minia sumindžiojo jį vartų angoje, ir jis mirė, taip kaip Dievo žmogus buvo kalbėjęs, kuomet pas jį buvo atėjęs karalius. ¹⁸ Ir atsitiko pagal Dievo žmogaus žodžius, kuriuos jis buvo pasakęs karaliui, kuomet tarė: Du miežių saiku bus vertu vieną siklį ir smulkių miltų saikas vieną siklį, rytoj šituo pačiu metu Samarijos vartuose, ¹⁹ kuomet anas vadas buvo atsakęs Dievo žmogui ir taręs: Nors Viešpats atvertu užtvankas danguje, nejaugi galės įvykti, ką kalbi? o jis jam buvo pasakęs: Matysi savo akimis, bet iš to nevalgysi. ²⁰ Atsitiko tat jam, kaip buvo išanksto apskelbta; tauta sumindžiojo jį vartuose, ir jis mirė.

8. perskyrimas. ¹ Elisiejus gi kalbėjo moteriškai, kurios sunų buvo atgaivinęs, ir tarė: Kelkies, eik tu ir tavo namai, ir pasilik, kur tik galėsi; nes Viešpats pašaukė badą, ir ateis į žemę per septynerius metus. ² Ji atsikėlė ir padarė, kaip Dievo žmogus buvo kalbėjęs, ir iškeliavus su savo namais pasiliko

(17) *Pastatė prie vartų.* Vadas turėjo čia daryti tvarką tarp besigrandančių žmonių, vieni einančių į stovyklas, o kitų grįžtančių. (18) *Atsitiko pagal...* Autoriui, matomai, buvo labai svarbu pažymėti, kad pranašystė išsipildė iki pasku-

tiniam žodžiui; tai jis daro atsitikimo aprašymą atkartodamas.

(8, 1) *Elisiejus gi kalbėjo...* Minimi čionai atsitikimai įvyko tikriausiai ne toje eilioje, kaip surašyti. — *Moteriškai...* Vž. aug. 4, 8... — *Badą.* Badas čionai

reginata est in terra Philisthim diebus multis. ³ Cumque finiti essent anni septem. reversa est mulier de terra Philisthim: et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua, et pro agris suis. ⁴ Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magna quæ fecit Eliseus. ⁵ Cumque ille narraret regi quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, et pro agris suis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, et hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus. ⁶ Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia quæ sua sunt, et universos redditus agrorum a die, qua reliquit terram usque ad præsens.

⁷ Venit quoque Eliseus Damascum, et Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc. ⁸ Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac? ⁹ Ivit igitur Hazael in occursum ejus, habens secum munera, et omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ

daugelį dienų Pilistymų žemėje. ³ O pasibaigus septyneriems metams, moteriškė pagrižo iš Pilistymų žemės ir ėjo šauktųsi į karalių dėlei savo namų ir savo dirvų. ⁴ Karalius gi kalbėjosi su Dievo žmogaus tarnu Giėziu ir tarė: Papasakok man visus didžius dalykus, kuriuos yra padaręs Elisiejus. ⁵ Jam gi bepasakojant karaliui, kaip anas buvo prikėlęs iš numirusių, pasirodė moteriškė, kurios sunų buvo atgaivinęs, ir šaukėsi į karalių dėlei savo namų ir savo dirvų. Tuomet Giėzis tarė: Mano pone, karaliau! štai jos sunus, kurį Elisiejus prikėlė iš numirusių. ⁶ O karalius paklausė moteriškę, ir ji jam papasakojo. Karalius tat pridavė jai vieną kamarponį ir tarė: Sugrąžink jai visa, kas jos, ir visą dirvų pelną nuo tos dienos, kurioje apleido žemę, iki šiai dienai.

⁷ Elisiejus atėjo taipogi Damaskan, o Syrijos karalius Benadadas sirgo, ir buvo jam apskelbta ir pasakyta: Atėjo čia Dievo vyras. ⁸ Tuomet karalius tarė Hazaeliui: Imk su savim dovanų ir eik Dievo žmogui priešais ir teiraukies per jį Viešpatį, sakydamas: Ar galėsiu išgyti iš šitos savo ligos. ⁹ Taigi, Hazaelis ėjo jam priešais, turėdamas su savim dovanų ir visokių Damasko gėrybių, kiek keturios dešimtys kupranugarių gali panešti. Atsiradęs gi jo aky-

įvaizdinamas kaip ypata. — *Ateis į žemę...* Plg. aug. 4, 38... — (2) *Daugelį dienų.* Ebr. t. septynerius metus. — (3) *Dėlei savo namų...* Moteriškės lobis buvo pasisavintas nesąžiningų kaimynų arba paimtas karaliaus izdan. — (6) *Kamar-*

ponį: vieną iš savo rumų valdininkų.

(8) *Imk su savim...* Benadadas kitados norėjo nutverti Elisiejų, bet dabar, ligos prispaustas, rupinasi jį pagerbti kuoliaisiai. — (9) *Kiek keturios dešimtys...* Beabejonės dovanų siūsta daug, bet pasi-

misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hac? ¹⁰ Dixitque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur. ¹¹ Stetitque cum eo, et conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevitque vir Dei. ¹² Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio quæ factururus sis filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, et juvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum elides, et prægnantes divides. ¹³ Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore. ¹⁴ Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem. ¹⁵ Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, et infudit aquam, et expandit super faciem ejus: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

vaizdoje, jis tarė: Tavo sunus Syrijos karalius Benadadas siuntė mane prie tavės ir sakydina: Ar galėsiu išgyti iš šios savo ligos? ¹⁰ Elisiejus jam atsakė: Eik, sakyk jam: Pagysi. Bet Viešpats man parodė, kad jis mirte numirs. ¹¹ Ir jis stovėjo draug su juo, ir susigraudeno, taip kad net veidas persikreipė, ir Dievo žmogus verkė. ¹² O Hazaėlis jam tarė: Kodėl mano ponas verkia? Jis gi atsakė: Nes žinau, kokias piktenybes tu darysi Izraėlio sunums. Tu sudeginsi jų sustiprintus miestus ir jų jaunikačius užmuši kalaviju, o jų kudikius sutriuškinsi, ir nėščias perskrosi. ¹³ O Hazaėlis tarė: Ir kas gi aš esu tavo tarnas, šuo, kad padaryčiau šitą taip didelį dalyką? Elisiejus atsakė: Viešpats man parodė, kad tu busi Syrijos karaliumi. ¹⁴ Po to jis, atsitraukęs nuo Elisiejaus, atėjo pas savo poną. Tasai jam tarė: Ką tau pasakė Elisiejus? O jis atsakė: Jis man tarė: Pagysi. ¹⁵ Atėjus gi kitai diena, jis ėmė antklodę, užpylė vandens ir ištiesė ant jo veido. Jam mirus, Hazaėlis ėmė karaliauti jo vietoje.

imta net keturios dešimtys kupranugarių tik tam, kad rytiečių papročiu iškilnę padidinus. — (10) *Pagysi*. Ebr. t.: Gyvensi. Pranašas ir Dievo apreiškimo žinojo Hazaėlio užmąsą nužudyti karalių; todėl jo atsakymo prasmė yra toki: Benadadas gali tikrai pagyti, jei tu jo nenužudytumei; arba tu juk nežiūrėsi mano atsakymo ir sugrižęs butinai sakysi savo ponui, jį tikrai pagysiant, kad geriaus paslėptumei savo sumanymą. — (11) *Ir jis stovėjo...* Anot ebr. t.: Jis žiūrėjo į jį stačiai, kolei jam nepasidarė neramu. Elisiejus, žiurėdamas tiesiai į akis Hazaėliui, parodė, kad jis žino slapčiausius jo užmąsčius; Hazaėlis tai su-

prato ir nebegalėjo ramiai pakęsti ilgiaus pranašo pažvelgimo — (12) *Tu sudeginsi...* Išsipildymas šitų žodžių toliaus paminėtas tik labai trumpai. Vž. žem. 18, 7. — (13) *Tavo tarnas, šuo*. Hazaėlis veidmainiauja toliaus ir kalba labai nuolankiai. Plg. 1 Kar. 21, 14; 2 Kar. 9, 8 ir k... — (15) *Užpylė vandens...* Ebr. t.: pamiirkė vandenyje. Nutroškiutas tuo būdu karalius galėjo rodyties miręs savo mirtimi, ir todėl Hazaėlis, apimdamas sostą galėjo tikėtis mažesnio pasipriešinimo kitų mirusio karaliaus tarnų.

8, 16 - 29. Po Jozapato Judo karalystės sostas tenka jo sunui bedieviui Jora-

3. Akabo namų sunaikinimas. a) Judo karaliai Joramas ir Okozijas.

¹⁶ Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, et Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda. ¹⁷ Triginta duorum annorum erat cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. ¹⁸ Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: et fecit quod malum est in conspectu Domini. ¹⁹ Noluit autem Dominus disperdere Judam, propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, et filiis ejus cunctis diebus. ²⁰ In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, et constituit sibi regem. ²¹ Venitque Joram Seira, et omnes currus cum eo: et surrexit nocte, percussitque Idumæos, qui eum circumdederant, et principes curruum, populus autem fugit in tabernacula sua. ²² Recessit ergo Edom ne esset sub Juda, usque ad diem hanc. Tunc recessit et Lobna in tempore illo.

²³ Reliqua autem sermonum Joram, et universa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Li-

¹⁶ Penktasis Izraelio karaliaus Akabo sunaus Joramo metais ir Judo karaliaus Jozapato ėmė karaliauti Judo karalius Jozapato sunus Joramas. ¹⁷ Jam buvo trys dešimtys dveji metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo Jeruzalėje aštuonerius metus. ¹⁸ Jis vaikščiojo Izraelio karalių keliais, kaip buvo vaikščioję Akabo namai, nes jo žmona buvo Akabo duktė, ir jis darė kas pikta Viešpaties akivaizdoje. ¹⁹ Viešpats gi nenorėjo sunaikinti Judo dėlei savo tarno Dovidą, kaip jam buvo žadėjęs, kad duosiąs jam ir jo sunums žiburį per visas dienas. ²⁰ Jo dienose atstojo Edomas, kad nebebutu po Judu, ir įsistatė sau karalių. ²¹ O Joramas atėjo į Seirą ir visi vežimai draug su juo; jis pakilo nakčia ir sumušė Idumėjiečius, kurie buvo jį apstoję, ir vežimų viršininkus, tauta gi pabėgo į savo šėtras. ²² Taigi, Edomas atsitraukė, kad nebebutu po Judu iki šiai dienai. Taippat anuo metu atpuolė ir Lobna.

²³ Kas gi dar sakytina apie Joramą ir visa, ką padarė, argi tai neparašyta Judo karalių met-

mui, kurs veda moterystėn Ataliją ir platiną savo karalystėje stabmeldystę (16–19). Jo laikais pasiluiosuoja iš po Judo karalystės valdžios Idumėja (20–24). Joramo įpėdinis Okozijas toks pat bedievis kaip Akabas žūna, karaliavęs vienus metus (25–29).

(16) *Jozapato sunus Joramas*. Jis tikriausiai tapo karaliumi dar prie gyvos savo tėvo galvos ir karaliavo draug su juo apie dvejus metus. Plg. aug. 1, 17; 2 Kron. 21, 5. — (19) *Buvo žadėjęs*.

Plg. 2 Kron. 7, 16; 3 Kar. 11, 16. — (20) *Jo dienose...* Joramas peišvengė Dievo bausmės. Jis nustojo valdžios ant Idumėjos ir Lobnos (Plg. 2 Kron. 21, 16...); be to jį aplankė baisi liga, kurią jis mirė (2 Kron. 21, 12...). — (21) *Į Seirą: į Idumėją*. Plg. Prad. 14, 6. — *Idumėjiečius, kurie buvo...* Atėjusį kovon Joramą Idumėjiečiai buvo apstoję, ir tik nakčia jis galėjo prasimušti ir atsitraukti. — (22) *Iki šiai dienai:* iki Karalių knygų autoriaus dienų. Paskiaus Makabiejų laikais

bro verborum dierum regum Juda? ²⁴ Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David, et regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

²⁵ Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias filius Joram regis Judæ. ²⁶ Viginti duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israel. ²⁷ Et ambulavit in viis domus Achab: et fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit. ²⁸ Abiit quoque cum Joram filio Achab, ad prælendum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, et vulneraverunt Syri Joram: ²⁹ qui reversus est ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth prælantem contra Hazael regem Syriæ. Porro Ochozias filius Joram rex Juda, descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

raščių knygoje? ²⁴ Ir Joramas užmigo su savo tėvais ir buvo palaidotas draug su jais Dovid mieste, o jo sunus Okozijas ėmė karaliauti jo vietoje.

²⁵ Dvyliktais Izraelio karaliaus Akabo sunaus Joramo metais tapo karaliumi Judo karaliaus Joramo sunus Okozijas. ²⁶ Okozijui buvo dvidešimt dveji metai, kuomet jis pradėjo karaliauti, karaliavo gi vienus metus Jeruzalėje; jo motina buvo Izraelio karaliaus Amrio duktė vardu Atalija. ²⁷ Jis vaikščiojo Akabo namų keliais ir darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, taippat kaip Akabo namai, nes jis buvo Akabo namų žentas. ²⁸ Jis taipogi ėjo su Akabo sunumi Joramu kovotų prieš Syrijos karalių Hazaëlį į Ramot-Galaadą, ir Syrijiečiai sužeidė Joramą. ²⁹ Jis sugrįžo gydytus Jezraelyje, nes Syrijiečiai buvo sužeidę jį Ramote, kuomet kovojo prieš Syrijos karalių Hazaëlį. Judo gi karaliaus Joramo sunus Okozijas ėjo aplankyti Akabo sunaus Joramo į Jezraelį, nes jis tenai sirgo.

b) Izraelio karalius Jėhus.

Caput IX. ¹ Eliseus autem propheta vocavit unum de fi-

9. perskyrimas. ¹ Pranašas gi Elisiejus pasivadino vieną iš

Jonas Hyrkanas pavergė Idumėjiečius galutinai. — *Lobnq.* Judo karalystės pietryčiuose. Plg. Joz. 15, 42.

(24) *Joramas užmigo...* Plg. 2 Kron. 21, 12 - 20.

(26) *Duktė:* griežčiau sakant, anukė.

— (28) *Sužeidė Joramą:* kaip seniaus prie to paties miesto Akabą, tik ne taip sunkiai. — (29) *Jezraelyje.* Akabas buvo čionai pasistatydinęs rumus. Plg. 3 Kar. 18, 45; 21, 1.

9, 1—10, 36. Elisiejus per vieną savo mokytinių patepa Jėhų, kurį kariuomenės viršininkai apskelbia karaliumi (9, 1 - 15). Jėhus tuojau patraukia į Jezraelį ir užmuša čionai pasiliekančius Izraelio karalių Joramą ir Judo karalių Okoziją, o taipogi Akabo našlę Jezabėlę (9, 16 - 37). Be to, užmušami Samarijoje septynios dešimtys Akabo sunų (10, 1 - 11) ir Okozijo giminės (10, 12 - 17). Toliaus Jėhus išžudo Baalo kunigus Izraelyje (10, 18 - 27), bet palieka čionai versių garbi-

liis prophetarum, et ait illi: Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam olei hanc in manu tua, et vade in Ramoth Galaad. ² Cumque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filii Namsi: et ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, et introduces in interius cubiculum. ³ Tenensque lenticulam olei, fundes super caput ejus, et dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, et fugies, et non ibi subsistes. ⁴ Abiit ergo adolescens puer prophetæ in Ramoth Galaad, ⁵ et ingressus est illuc: ecce autem principes exercitus sedebant, et ait: Verbum mihi ad te o princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te o princeps. ⁶ Et surrexit et ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super caput ejus, et ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel, ⁷ et percuties domum Achab domini tui, et ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, et sanguinem omnium servorum Domini de manu Jezabel. ⁸ Perdamque omnem domum Achab: et interficiam de Achab mingen-tem ad parietem, et clausum, et novissimum in Israel. ⁹ Et dabo domum Achab, sicut domum Jeroboam filii Nabat, et sicut domum Baasa filii Abia.

pranašų sunų ir jam tarė: Ap-sijuosk savo strėnas, ir imk šitą indelį aliejaus į savo ranką, ir eik Ramot-Galaadan. ² O atėjęs tenai pamatysi Namsio sunaus Jozapato sunų Jėhų, ir įėjęs pakelsi jį iš jo brolių tarpo ir išivesi į tolesnį kambarį. ³ Paskui laikydamas indelį aliejaus, išpilsi jam ant galvos ir tarsi: Štai, ką Viešpats sako: Aš patepiaiu tavę karaliumi ant Izraelio. Ir atsidarysi duris, ir išbėgsi, ir tenai nesustosi. ⁴ Tai-gi, pranašo tarnas jaunikaitis išėjo Ramot-Galaadan ⁵ ir įėjo tenai; o štai sėdėjo kariuomenės viršininkai, ir jis tarė: Aš turiu pasakyti tau žodį, o karvedy! Jėhus gi atsiliepė: Kuriam iš mūsų visų? Bet jis tarė: Tau, o karvedy! ⁶ Anas atsikėlė ir įėjo į kambarį; jisai gi išliejo anam ant galvos aliejų ir tarė: Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Aš patepiaiu tavę karaliumi ant Viešpaties tautos Izraelio, ⁷ ir tu sunaikinsi savo pono Akabo namus, ir taip aš atkeršinsiu Jezabėlei už savo tarnų pranašų kraują ir už visų Viešpaties tarnų kraują. ⁸ Ir pražudysiu visus Akabo namus ir užmušiu iš Akabo besišlapinantį prie sienos, ir uždarytąjį, ir paskučiansį Izraėlyje. ⁹ Ir padarysiu su Akabo namais kaip su Nabato sunaus Jeroboamo namais ir kaip su Ahijos sunaus Baasos namais.

nimą, už ką apskelbiama bausmė jo aini-jai (10, 28-30), o dėlai jo paties prasi-kaltimų, jį apgali Syrijos karalius (10, 31-36).

(9, 1) *Eik Ramot-Galaadan*. Nors su-žeistas karalius buvo sugrįžęs Jezraėlin, bet jo kariuomenė pasiliko prie Ramot-Galaado ir rasi buvo jį jau paėmusi. —

(2) *Iš jo brolių tarpo*: iš kitų kariuome-nės vadų tarpo. — (3) *Aš patepiaiu...* Tas patepimas buvo jau apskelbtas Elijui. Vž. 3 Kar. 19, 15. 16. — *Išbėgsi*. Tuo būdu Elisiejaus pasiuntinys išvengs klausimų, su kuriais galėjo kreipties į jį kiti vadai. — (8) *Besišlapinanti*. Plg. 1 Kar. 25, 20; 3 Kar. 15, 29; 16, 3; 21, 21.

¹⁰ Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, et fugit.

¹¹ Jehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Rectene sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, et quid locutus sit. ¹² At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc et hæc locutus est mihi, et ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. ¹³ Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus, in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu. ¹⁴ Conjuravit ergo Jehu filius Josaphat filii Namsi contra Joram: porro Joram obsederat Ramoth Galaad, ipse, et omnis Israel contra Hazael regem Syriæ: ¹⁵ et reversus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri, præliantem contra Hazael regem Syriæ: Dixitque Jehu: Si placet vobis, nemo egredietur profugus de civitate. ne vadat, et nuntiet in Jezrahel.

¹⁶ Et ascendit, et profectus est in Jezrahel: Joram enim æ-

¹⁰ Taipogi Jezabėlę ęs šunįs Jezraėlio lauke, ir nebus, kas ją palaidotu. Po to jis atsidarė duris ir išbėgo.

¹¹ Jėhus gi išėjo prie savo pono tarnų, kurie jam tarė: Ar visa gerai dedasi? ko tas beprotys buvo pas tave atėjęs? Jis jiems tarė: Jūs žinote žmogų ir ką jis yra kalbėjęs. ¹² O jie atsakė: Tai netiesa; velyk tu mums pasakok. Jis jiems tarė: Jis man tai ir tai kalbėjo ir tarė: Štai, ką Viešpats sako: Patepiau tavę karaliumi ant Izraėlio. ¹³ Taigi, jie pasiskubino, ir kiekvienas ėmęs savo apsiaustą, padėjo jam po kojų, darydami sosto panašumą, ir sutrimitavo trimitu, ir tarė: Jėhus karaliauja. ¹⁴ Taip tat Namsio sunaus Jozapato sunus Jėhus padarė suokalbį prieš Joramą. Joramas gi buvo apgulęs draug su visu Izraėliu Ramot-Galaadą prieš Syrijos karalių Hazaėlį, ¹⁵ ir buvo pagrižęs gydytųsi Jezraėlyje dėlei žaizdų, nes Syrijiečiai buvo sužeidę jį bekovojoantį prieš Syrijos karalių Hazaėlį. Ir Jėhus tarė: Jei jums tai patinka, neivienas teneišbėga iš miesto, kad nenueitų ir neapskelbtų Jezraėlyje.

¹⁶ Po to jis pakilo ir iškeliavo į Jezraėlį; nes Joramas te-

(11) *Ar visa...* Kiti kariuomenės viršininkai liko mustebinti staigiu Elisejaus pasiuntinio išbėgimu; jie vadina jį to dėlei bepročiu ir laukia iš Jėhaus paaiškinimų. — *Jūs žinote...* Iš apdaro jie galėjo pazinti pranašo pasiuntinį, todėl neprivalo stebėtis, kad užimtas savo mintimis jis greitai išbėgo. Jėhus, matomai, nenori iškarto pasakoti visa, kas jam buvo apskelbta; bet jo draugai reikalauja tiesos. — (12) *Patepiau tavę...* Dievas buvo išrinkęs Jėhų karaliumi rasi dėlto, kad jis buvo neprietelis stabų garbinimo (plg. žem.

22. 25 ir 26. eil.), o taipogi smarkus žmogus, kurs nesibijo jokių kliūčių, ir todėl buvo tinkamas įrankis nubauti prasikaltėliams, nors ir pats ne be kalčių ir vertas bausmės. Juk ir rykštė, kuria plakami kaltininkai, dažnai niekam daugiau nedera, kaip tik tam, kad pati būtų įmesta ugnin. — (13) *Darydami sosto...* Anot ebr. t. Jėhaus draugai sudėję savo apsiaustus ant laipsnių, todėl padarę jam ištikrųjų sosto pavidalą. — (14) *Buvo apgulęs.* Ebr. t.: sergėjo. Miestas rasi jau buvo paimtas; bet kariuomenė sergėjo jį,

grotabat ibi, et Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram. ¹⁷ Igitur speculator, qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, et ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Rectene sunt omnia? ¹⁸ Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum ejus, et ait: Hæc dicit rex: Pacata ne sunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, et non revertitur. ¹⁹ Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, et ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. ²⁰ Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur: est autem incessus quasi incessus Jehu filii Namsi, præceps enim graditur. ²¹ Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, et egressus est Joram rex Israel, et Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Jehu, et invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ. ²² Cumque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, et veneficia ejus mul-

nai sirgo, ir Judo karalius Okozijas buvo atvykęs Joramą aplankyti. ¹⁷ Taigi, žvalgas, kurs stovėjo ant Jezraelio bokšto, pamatė ateinančio Jėhaus būrį ir tarė: Aš matau būrį. O Joramas tarė: Imk vežimą ir siųsk jiems priešais, ir išsiųstasis tėsako: Ar visa gerai dedasi? ¹⁸ Taigi, tasai, kurs buvo sėdęs vežiman, nuvyko jam priešais ir tarė: Štai, ką karalius sako: Ar viskas ramu? O Jėhus tarė: Ką gali tau rūpėti ramybė? praeik ir sekk mane. Žvalgas gi apskelbė ir tarė: Pasiuntinys nuėjo prie jų ir nebegrižta. ¹⁹ Jis siuntė taipogi kitą važiuotą, ir tasai atėjo prie jų ir tarė: Štai, ką karalius sako: Ar ramybė? O Jėhus tarė: Ką tau gali rūpėti ramybė? praeik ir sekk mane. ²⁰ Žvalgas gi apskelbė, sakdamas: Nuėjo iki jų ir nebegrižta; ėjimas gi lyg-kad butu Namsio sunaus Jėhaus ėjimas, nes jis eina smarkiai. ²¹ Tuomet Joramas tarė: Kinkyk vežimą. Taigi, pakinkė jo vežimą; ir Izraelio karalius Joramas bei Judo karalius Okozijas išvažiavo kiekvienas savo vežime; juodu išvažiavo Jėhui priešais ir sutiko jį ant Jezraeliečio Naboto dirvos. ²² Joramas pamatęs Jėhų tarė: Ar ramybė, Jėhau? Tasai gi atsakė: Koki ramybė? tavo motinos Jezabelės paleistuvystės ir daug jos žiniavimų

kad nesugrižtu Syrijiečiai ir nemėgintu vėl jį atimti.

(17) *Vežimą*. Ebr. t.: raitelį. Taip pat ir 9. e. — (18) *Ar viskas ramu*, t. y. ar jūs ateinate, nešdami su savim ramybę. — *Praeik ir...* Jėhus nori užklupti Joramą visai netikėtai, todėl sulaiko jo pasiuntinius prie savęs. — (20) *Namsio sunaus*: anuko. — *Eina smarkiai*. Anot

ebr. t.: veda galvatrukčiais. — (21) *Kinkyk...* Joramas supranta, kad tik svarbi priežastis galėjo priversti Jėhų palikti Ramotą, todėl jis skubinasi jam priešais. — *Naboto dirvos*: kuri buvo arti karaliaus rūmų. Vž. 3 Kar. 21, 1. — (22) *Paleistuvystės*: stalmeldystė. Plg. Kun. 17, 7. — *Daug jos žiniavimų*. Stalmeldiškosios apeigos retai kada apseidavo be

ta vigent. ²³ Convertit autem Joram manum suam, et fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia. ²⁴ Porro Jehu tetendit arcum manu, et percussit Joram inter scapulas: et egressa est sagitta per cor ejus, statimque corruit in curru suo. ²⁵ Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ: memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens: ²⁶ Si non pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et projice eum in agrum juxta verbum Domini.

²⁷ Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutusque est eum Jehu, et ait: Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est juxta Jeblaam: qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi. ²⁸ Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum et tulerunt in Jerusalem: sepelieruntque eum in sepulcro cum patribus suis in Civitate David. ²⁹ Anno undecimo Joram filii Achab, regnavit Ochozias super Judam.

³⁰ Venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel introitu ejus au-

dar tebe pasilieka. ²³ Joramas gi pasuko atgal ir bėgdamas tarė Okozijui: Klasta, Okozijau! ²⁴ Tuo tarpu Jėhus įtempė ranka kilpinį ir pataikė Joramui tarp pečių, taip kad vilyčia perėjo per jo širdį, ir jis tuojau sunkniubo savo vežime. ²⁵ O Jėhus tarė vadui Badakeriui: Imk, pamesk jį ant Jezraėliečio Naboto dirvos; nes atsimenu, jog, kuomet aš ir tu sėdėdami vežime sekėme šitojo tėvą Akabą, Viešpats pakėlė ant jo šitą naštą, tardamas: ²⁶ Ištikrųjį, už Naboto kraują ir už jojo sunų kraują, kurį mačiau vakar, sako Viešpats, aš tau atsilyginsiu ant šitos dirvos, sako Viešpats. Dabar tat imk ir pamesk jį ant dirvos, pagal Viešpaties žodį.

²⁷ Tai matydamas Judo karalius Okozijas, bėgo keliu, kuriuo einama prie sodno buto; o Jėhus jį vijosi ir tarė: Užmuškite taipogi šitą jo vežime. Ir jie mušė jį ant Gaverio šlaito, kurs yra prie Jeblaamo; jis gi nubėgo į Magėdą ir tenai mirė. ²⁸ Jo tarnai padėjo jį ant jo vežimo ir nugabeno Jeruzalėn ir palaidojo jį kape draug su jo tėvais Dovidu mieste. ²⁹ Vieniuktais Akabo sunaus Joram metais Okozijas buvo tapęs karaliumi ant Judo.

³⁰ Paskui Jėhus atvyko į Jezraėlį. Jezabelė gi, išgirdus apie

magijos. — (23) *Joramas pasuko...* Iš Jėhaus žodžių Joramas suprato, kokie jo užmanymai. — (25) *Naštą*. Ebr. *mašša'*. Tas žodis pas Izaiją reiškia pranašystę, kuria apskelbiama nelaimė. — (26) *Vakar*: neseniai. — (27) *Jėhus vijosi...* Jėhus skaito lygiai prasikaltusiu ir Judo karalių Okoziją, nes jis buvo susigiminiavęs su Aka-

bo namais. — *Mušė*: sunkiai sužeidė. — *Magėdą*. Vz. 3 Kar. 4, 12. — (29) *Vieniuktais...* Plg aug. 8, 25, kame pasakyta: dvyluktais. Skirtumą galima išaiškinti tuo, kad pas žydus kiekvieno karaliavimo pradžia ne griežtai nurodoma.

(30) *Išsitepliojo savo akis...* Ir dabar tebėra Palestinoje paprotys teplioti anti-

dito, depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum, et respexit per fenestram ³¹ ingredientem Jehu per portam, et ait: Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? ³² Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, et ait: Quæ est ista? et inclinaverunt se ad eum duo, vel tres eunuchi. ³³ At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum: et præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulæ conculcaverunt eam. ³⁴ Cumque introgressus esset, ut comederet, biberetque, ait: Ite, et videte maledictam illam, et sepelite eam: quia filia regis est. ³⁵ Cumque issent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, et pedes, et summas manus. ³⁶ Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel, ³⁷ et erunt carnes Jezabel sicut sterces super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine est illa Jezabel?

Caput X. ¹ Erant autem Achab septuaginta filii in Sama-

jo atėjimą, išsitepliojo savo akis juodais darylais, pasipuošė savo galvą ir žiūrėjo pro langą ³¹ į įeinantį per vartus Jėhų ir tarė: Argi gali buti ramybė su Zambriu, kurs užmušė savo poną? ³² O Jėhus pakėlė savo akis į langą ir tarė: Kas šita? Ir du ar trys kamarponiai pasilenkė prie jo. ³³ Jis gi jiems tarė: Numeskite ją žemyn. Ir jie numetė ją, ir siena buvo apšlakstyta krauju, o arklių nagos sumindžiojo ją. ³⁴ Įėjęs gi valgytų ir gertų, jis tarė: Eikite ir pažiūrėkite tos prakeiktosios ir palaidokite ją, nes ji karaliaus duktė. ³⁵ Nuėję jos palaidotų, nerado nieko kita kaip tik kaukolę, kojas ir rankų galus. ³⁶ Sugrižę gi, jie apskelbė Jėhui. O jis tarė: Tai Viešpaties žodis, kurį jis kalbėjo per savo tarną Tesbietį Eliją sakydamas: Jezraelio dirvoje šunys ės Jezabėlės kūną, ³⁷ ir Jezabėlės kunas bus kaip mėšlas ant žemės paviršio Jezraelio dirvoje, taip kad praeinantįs sakys: Ar tai yra ana Jezabėlė?

10. perskyrimas. ¹ Akabas turėjo septynias dešimtis sūnų Sa-

monu antakius ir blakstienas, kad akis išrodytu gražiaus. — *Pasipuošė..*: karalienės vainiku. Jezabėlė nori pasitikti Jėhų kaip karalienę ir kiek galima jam priešintis. — (31) *Argi gali...* Jezabėlė primena Jėhū likimą Zambrio, kurs taip pat buvo nužudęs karalių. Plg. 3 Kar. 16, 10. — (32) *Kas šita.* Ebr. t.: k a s s u m a n i m? k a s? Jėhus spėja, kad Jezabėlė nekenčiama savo tarnų ir kad jų tarpe rasis tokių, kurie norės jam padėti. — *Pasilenkė*: iš kito lango. — (33) *Ir siena buvo...* Ebr. t.: ir jos kraujas ištriško ant

sienos ir ant arklių, ir jis mindžiojo ją. — (34) *Prakeiktosios.* Plg. 3 Kar. 21, 23. — *Karaliaus duktė*: Sidono karaliaus Etbaalio. Vz. 3 Kar. 16, 31. Palikti ką nors nepalaidotą skaitėsi pas žydus didžiausis išniekinimas. Tokio išniekinimo Jėhus nenori daryti karaliaus dukteriai, bet pirmėlai duoda įsakymą palaidoti Jezabėlę. — (36) *Viešpaties žodis...* Vz. 3 Kar. 21, 23. |

(10, 1) *Sunu*: ainių. — *Miesto.* Ebr. t.: J e z r a ė l i o; bet tai, matomai, klaida. — (3) *Kovokite...* Jėhus visai pasitiki

ria: scripsit ergo Jehu litteras, et misit in Samariam, ad optimates civitatis, et ad majores natu, et ad nutritios Achab, dicens: ² Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, ³ eligite meliorem, et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et eum ponite super solium patris sui, et pugnate pro domo domini vestri. ⁴ Timuerunt illi vehementer, et dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, et quo modo nos valebimus resistere? ⁵ Miserunt ergo præpositi domus, et præfecti civitatis, et majores natu, et nutritii, ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque jusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac. ⁶ Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur. ⁷ Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, et occiderunt septuaginta viros, et posuerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in Jezrahel. ⁸ Venit autem nuntius, et indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ

marijoje; taigi, Jėhus parašė laišką ir siuntė Samarijon miesto didžiūnams, ir senesniesiems, ir Akabo auklėtojams, ir sakydino: ² Tuojaun, kaip tik gausite šitą laišką, jūs, kurie turite savo pono sunus, ir vežimus, ir arklius, ir stiprius miestus, ir ginklus, ³ išsirinkkite geresnįjį ir tą, kurs jums patiks iš jūsų pono sunų, ir pasodinkite jį ant jo tėvo sosto ir kovokite už jūsų pono namus. ⁴ Šitie labai nusigando ir tarė: Štai, du karaliu negalėjo stovėti prieš jį, ir kaipgi mes įstengsime priešintis? ⁵ Taigi, namų užveizdai ir miesto viršininkai ir senesnieji, ir globėjai siuntė pas Jėhų ir sakydino: Esame tavo tarnai; ką liepsi, darysime ir neįstatysime sau karaliaus; daryk, kas tik tau tinka. ⁶ Jis gi parašė jiems antrą sykį laišką ir sakydino: Jei jūs manieji ir klausote manęs, nukirskite savo pono sunums galvas ir ateikite rytoj šita pačia valanda pas mane į Jezraėlį. Karaliaus gi sunų, septynios dešimtys žmonių, buvo auklėjami pas miesto didžiūnus. ⁷ Atėjus pas juos laiskui, jie ėmė karaliaus sunus ir užmušė septynias dešimtis vyrų, ir sudėjo jų galvas į pintines, ir nusiuntė pas jį į Jezraėlį. ⁸ Pasiuntinys gi atėjo ir jam pranešė, sakydamas: Atnešė karaliaus sunų galvas. Jis atsakė: padėkite jas į dvi kruvi prie

savimi. Jis kviečia buvusio karaliaus šalinikus į kovą, neabejodamas, kad jie nedrįs tai daryti, ir nori tuo budu nugąsdinti juos dar labiau. — (4) *Du karaliu*: Joramas ir Okozijas. — (5) *Užveiz-*

dai... viršininkai... Ebr. t. vienskaitlis: užveizdas, viršininkas. — (9) *Jei aš padariau...* Jėhus kviečia į teisėjus Jezraėlio gyventojus, norėdamas jiems paaiškinti, kad visuose šituose atsitikimuose tik

usque mane. ⁹ Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit ad omnem populum: Justi estis: si ego conjuravi contra dominum meum, et interfeci eum, quis percussit omnes hos? ¹⁰ Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliæ. ¹¹ Percussit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, et universos optimates ejus, et notos, et sacerdotes, donec non remaneret ex eo reliquiæ.

¹² Et surrexit, et venit in Samariam: cumque venisset ad Cameram pastorum in via, ¹³ invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, et descendimus ad salutandos filios regis, et filios reginæ. ¹⁴ Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, jugulaverunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, et non reliquit ex eis quemquam. ¹⁵ Cumque abiisset inde, invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum

vartų angos iki rytui. ⁹ Išaušus gi, jis išėjo ir atsistojęs tarė visai tautai: Jūs teisingi; jei aš padariau suokalbį prieš savo poną ir užmušiau jį, kas visus šituos nužudė? ¹⁰ Taigi, dabar matykite, kad nevienas iš Viešpaties žodžių, kuriuos Viešpats yra kalbėjęs prieš Akabo namus, nenukrito žemėn, ir Viešpats padarė, ką yra kalbėjęs per savo tarną Eliją. ¹¹ Taigi, Jėhus užmušė visus, kurie buvo likę iš Akabo namų Jezraelyje, ir visus jo didžiūnus, ir prietelius, ir kunigus, kolei neliko iš jų neivieno.

¹² Paskui jis pakilo ir atvyko į Samariją; o atvykęs prie piemenų buto pakeleje, ¹³ rado Judo karaliaus Okozijo brolius ir tarė jiems: Kas jūs esate? Jie atsakė: Esame Okozijo broliai ir atėjome pasveikintų karaliaus sunų ir karalienės sunų. ¹⁴ Jis tarė: Sugaukite juos gyvus. Sugavę juos gyvus, jie nugalabijo juos prie šulinio greta buto, keturias dešimtis du vyrų, ir jis nepaliko iš jų neivieno. ¹⁵ Keliaudamas iš ten jis rado Rechabo sunų Jonadabą, išėjusį jam priešais, ir palaimino jį, ir tarė jam: Ar tavo širdis neklastinga, kaip mano širdis su tavo širdimi? O Jonadabas tarė: Taip. Jis tarė: Jei taip, duok savo ranką. Tasai padavė jam savo ranką. O anas pakėlė jį prie sa-

išsipildė Elijo apskelbtoji pranašystė. Plg. 3 Kar. 21, 29. — (10) *Nenukrito žemėn*: nepasiliklo neišpildytas.

(12) *Prie piemenų buto*. Ebr. *beth'eqed*. Rasi tai buvo vietos vardas. — (13) *Broliai*: giminaičiai. Plg. 2 Kron.

21, 17; 22, 1, kame pasakyta, jog Okozijo brolius užmušę Arabai. — (14) *Nepaliko iš jų*... Ir jie priderėjo prie Akabo giminės, nes jo dukrė Atalija buvo ištekejusi už Judo karaliaus. — (15) *Rechabo sunų*... Jonadabas buvo iš Kimtų giminės

ad se in currum: ¹⁶ dixitque ad eum: Veni mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo ¹⁷ duxit in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.

¹⁸ Congregavit ergo Jehu omnem populum, et dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. ¹⁹ Nunc igitur omnes prophetas Baal, et universos servos ejus. et cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porro Jehu faciebat hoc insidiose, ut disperderet cultores Baal. ²⁰ Et dixit: Sanctificate diem solemnem Baal. Vocavitque ²¹ et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: et repleta est domus Baal, a summo usque ad summum. ²² Dixitque his, qui erant super vestes: Proferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes. ²³ Ingressusque Jehu, et Jonadab filius Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, et videte, ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli. ²⁴ Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et

vęs į vežimą ¹⁶ ir jam tarė: Eikš su manim ir matyk mano uolumą dėlei Viešpaties. Ir įsisodinęs savo vežiman. ¹⁷ nusivežė Samarijon. Tenai jis užmušė visus, kurie buvo likę iš Akabo Samarijoje, iki vienam pagal Viešpaties žodį, kurį jis yra kalbėjęs per Eliją.

¹⁸ Taigi, Jėhus surinko visą tautą ir jiems tarė: Akabas mažai tetarnavo Baalui, aš gi tarnausiu jam labiausiai. ¹⁹ Dabar tat pašaukkite prie manęs visus Baalo pranašus, ir visus jo tarnus, ir visus jo kunigus; tenebuna neivieno, kurs neateitu, nes aš turiu daryti Baalui didžią auką; kas nebus, tas neliks gyvas. Darė gi tai Jėhus klastingai, kad sunaikintu Baalo tarnus. ²⁰ Jis dar tarė: Švęskite Baalui iškilmingą dieną. Ir jis apskelbė ²¹ ir siuntė į visas Izraelio ribas; ir visi Baalo tarnai atėjo; nebuvo likę net neivieno, kurs nebutu atėjęs. Jie įėjo į Baalo šventyklą, ir Baalo namai buvo pilni nuo vieno galo iki kitam. ²² Paskui jis tarė tiems, kurie sergėjo rubus: Išneškite drabužių visiems Baalo tarnams. Ir išnešė jiems drabužių. ²³ Tuomet Jėhus ir Rechabo sunus Jonadabas, įėję į Baalo šventyklą, tarė Baalo garbintojams: Peržiurėkite ir matykite, kad kartais nebutu draug su jumis iš Viešpaties tarnų, bet kad butu vieni Baalo tarnai. ²⁴ Taigi, jie įėjo daryti atnašų ir degina-

(vz. Sk. 10, 29; 1 Kron. 2, 5). Tai buvo žmogus, žymus savo dievotu gyvenimu (vz. Jer. 35, 6) ir įtekmingas, todėl Jėhus rūpinasi patraukti jį savo pusėn. — *Palaimino*: pasveikino. — (16) *Mano uolu-*

mą: kurs tečiaus buvo tik viršutinis. Plg. žem. 28. e.

(18) *Akabas mažai...* Plg. 3 Kar. 16, 31. 32. — (22) *Drabužių*: rubų, kuriais apsivilkdavo, darydami aukas. — (25)

holocausta: Jehu autem pręparaverat sibi foris octoginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus vestras, anima ejus erit pro anima illius. ²⁵ Factum est autem, cum completum esset holocaustum, pręcepit Jehu militibus et ducibus suis: Ingreddimini, et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et projecerunt milites et duces: et ierunt in civitatem templi Baal, ²⁶ et protulerunt statuas de fano Baal, et combusserunt, ²⁷ et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque ædem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.

²⁸ Delevit itaque Jehu Baal de Israel: ²⁹ verumtamen a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, et in Dan. ³⁰ Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia studiose egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et omnia quę erant in corde meo fecisti contra domum Achab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. ³¹ Porro Jehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo: non enim recessit a peccatis Jeroboam, qui peccare fecerat

mujų aukų. Jėhus gi buvo prirenęęs sau lauکه аštuonias dešimtis vyrų ir jiems pasakęs: Jei kas išbėgs iš šitų žmonių, kuriuos аš atvesiu į jusų rankas, kiekvienas atsakys savo gyvybe už jo gyvybę. ²⁵ Atitiko gi, jog, pasibaigus deginamajai aukai, Jėhus davė savo kareiviams ir vadams įsakymą: Įeikite ir užmuškite juos, nei vienas teneištrūksta. Tuomet kareiviai ir vadai užmušė juos kalavijo аšmenimis ir išmetė laukan, nuėję į Baalo šventyklos miestą, ²⁶ išnešė iš Baalo šventyklos stovylą ir sudegino ²⁷ ir sutrupino ją. Jie sugriovė taipogi Baalo šventyklą ir padarė iš jos išeinamąją vietą iki šiai dienai.

²⁸ Taip Jėhus išnaikino Baalą iš Izraelio; ²⁹ tečiaus jis neatsitraukė nuo nusidėjimų Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nuodėmę Izraelį, ir neapleido auksinių versių, buvusių Bėtėlyje ir Dane. ³⁰ Viešpats gi tarė Jėhui: Kadangi darai rupe stingai, kas buvo teisinga ir patiko mano аkyse, ir išpildei prieš Akabo namus visa, kas buvo mano širdyje, tavo sunęs sėdės ant Izraelio sosto iki ketvirtajai kartai. ³¹ Tuotarpu Jėhus nesirupino vaikščioti visa savo širdimi Viešpaties, Izraelio Dievo, įstatyme, nes neatsitraukė nuo nuodėmių Jeroboamo, kurs buvo atvedęs į nu-

Tuomet kareiviai... Aukos buvo daromos ne pačioje šventykloje, bet prie jos. Kareiviai pirma išžudė Baalo tarnus, buvusius šventyklos kieme, o paskui jau išiveržė į pačią šventyklą (į Baalo šventyklos miestą). Nors užmušdamas Baalo kunigus, Jėhus darė tai, ko reikalavo įstatymas, tečiaus jis žiūrėjo ne įstatymo, o tik savo naudos, ir ta jo paties nanda buvo

jam įkvėpusi klastingą pasielgimą. — (27) *Išeinamąją vietą.* Tuo būdu ir pati šventyklos vieta liko labai subjaurinta. (29) *Auksinių versių.* Vž. 3 Kar. 12, 28. — (30) *Viešpats gi tarė:* per kurį nors pranašą. — *Iki ketvirtajai kartai:* arti šimto metų. — (31) *Nesirupino vaikščioti...* Jėhus nedrįso panaikinti savo karalystėje versių garbinimo, kad Izraelitai

Israel. ³² In diebus illis cœpit Dominus tædere super Israel: percussitque eos Hazael in universis finibus Israel. ³³ a Jordane contra orientalem plagam, omnem terram Galaad, et Gad, et Ruben, et Manasse, ab Aroer, quæ est super torrentem Arnon, et Galaad, et Basan.

³⁴ Reliqua autem verborum Jehu, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ³⁵ Et dormivit Jehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria: et regnavit Joachaz filius ejus pro eo. ³⁶ Dies autem, quos regnavit Jehu super Israel, viginti et octo anni sunt, in Samaria.

sidėjimą Izraėli. ³² Anuo metu Viešpats ėmė bodėties Izraėlio, ir Hazaelis sumušė juos ant visų Izraėlio ribų, ³³ nuo Jordano į rytus, visą žemę Galaado, Gado. Rubeno ir Manaso, nuo Aroerio, esančio ant Arnono upelio. kaip Galaadą, taip ir Basaną.

³⁴ Kas gi dar sakytina apie Jėhų ir visa, ką jis padarė, ir jo drąsa, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje? ³⁵ Ir Jėhus užmigo su savo tėvais, ir jie palaidojo jį Samarijoje; o jo sunus Joakazas ėmė karaliauti jo vietoje. ³⁶ Laiko gi, kurį Jėhus karaliavo Samarijoje ant Izraėlio, buvo dvidešimt aštuoneri metai.

3. Nauja neprietelystė tarp Judo ir Izraėlio karalių. 1) Atalija ir Joasas ant Judo sosto.

Caput XI. ¹ Athalia vero mater Ochoziæ, videns mortuum filium suum, surrexit, et interfecit omne semen regium. ² Tollens autem Josaba filia regis Joram, soror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata est eum de medio filiorum regis, qui in-

11. perskyrimas. ¹ Okozijo gi motina Atalija, matydama savo sunų mirus, pakilo ir užmušė visą karališkąją ainiją. ² Bet karaliaus Joramo duktė, o Okozijo sesuo Josaba ėmė Okozijo sunų Joasą ir pavogė jį iš tarpo karaliaus sunų, kurie buvo

negrižtu kartais prie vienybės su savo broliais, Judo karaliaus pavaldiniais. — (32) *Viešpats ėmė bodėties...* Ebr. t.: mažinti Izraėlio pakraščius. Besigindamas nuo Hazaėlio Jėhus tikriausiai turėjo įieškoti pagalbos pas Asyrijiečius, nes iš Asyrijos dokumentų pasirodo, kad Jėhus mokėjęs Asyrijos karaliui duoklę. — (33) *Nuo Jordano...* Smulkaus paaiškinama, ką Hazaėlis buvo atėmęs iš Jėhaus; buvo gi atimta visa Palestina anapus Jordano nuo pietų pakraščių iki pačiai šiaurei.

11, 1 — 1., 21. Jėhaus užmuštojo karaliaus Okozijo motina Atalija išžudo visus karališkosios giminės ainius, tik be Okozijo

sunaus Joaso, kurs išgelbimas ir slepiamas per šešerius metus; septintais gi metais vyriausis kunigas Jojadu patepa Joasą karaliumi, liepia užmušti Ataliją ir parodo naują karalių tautai (11, 1-21). Karalius pasirupina atnaujinti bažnyčią (12, 1-16), bet karėje prieš Syrijos karalių Hazaėlį jam nesiseka (12, 17-21).

(11, 1) *Ataliją*. Ji buvo Akabo žmonos Jezabelės duktė. — *Savo sunų mirus*. Vž. aug. 9, 27. 28. — *Karališkąją ainiją*: tolimesnius karaliaus giminaičius. — (2) *Josaba*. Ji buvo tikriausiai gimusi ne iš Atalijos. — *Iš valgomosios kambario*. Anot ebr. t.: į patalų kambarį, t. y. į butą, kuriame buvo sudedama patalinė; iš čia Joasas buvo nugabentas į vieną iš

terficiebantur, et nutricem ejus de triclinio: et abscondit eum a facie Athaliæ ut non interficeretur. ³ Eratque cum ea sex annis clam in domo Domini: porro Athalia regnavit super terram.

⁴ Anno autem septimo misit Joiada, et assumens centuriones, et milites introduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus: et adjurans eos in domo Domini, ostendit eis filium regis: ⁵ et præcepit illis, dicens: Iste est sermo, quem facere debetis: ⁶ Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur: et tertia pars sit ad portam, quæ est post habitaculum scutariorum: et custodietis excubias domus Messa. ⁷ Duæ vero partes e vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem. ⁸ Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur: eritisque cum rege introeunte et egrediente. ⁹ Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Joiada sacerdos: et assumens singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his qui egrediebantur sab-

užmušami, taipogi jo auklę iš valgomąjo kambario, ir paslėpę jį nuo Atalijos veido, kad nebūtu užmuštas. ³ Ir jis buvo su ja šešerius metus slapčia Viešpaties namuose, o Atalija karaliavo krašte.

⁴ Septintais gi metais Jojada siuntė ir, pasiėmęs šimtininkų ir kareivių, įsivedė pas save į Viešpaties bažnyčią, padarė su jais sandorą ir, prisiekęs juos Viešpaties namuose, parodė jiems karaliaus sūnų, ⁵ ir įsakė jiems, tardamas: Toksai yra dalykas, kurį turite padaryti: ⁶ Trečioji jūsų dalis tęjina subatoje ir tebuna sargyboje prie karaliaus namų. Trečioji dalis tebuna prie Suro vartų ir trečioji dalis tebuna prie vartų, kurie yra už skydininkų buto, ir busite sargyboje prie Mesos namų. ⁷ Dvi gi jūsų dali, visi kurie pasitraukia subatoje, tebuna sargyboje Viešpaties namuose aplink karalių. ⁸ Jūs jį apstosite, turėdami savo rankose ginklus; jei kas įeitu už bažnyčios sienos, tebuna užmuštas, ir jūs busite su karaliumi, jam įeinant ir išeinant. ⁹ Šimtininkai padarė visa taip, kaip jiems buvo įsakęs kunigas Jojada; ir kiekvienas pasiėmęs savo vyrus, kurie įeidavo subatoje draug su tais, kurie išeidavo subatoje, atėjo prie

kambarių, buvusių prie bažnyčios. Plg. 3 Kar. 6, 2... — (3) *Atalija karaliavo*. Plg. 2 Kron. 24, 7.

(4) *Jojada*. Už jo buvo ištekęjusi Josaba. — *Šimtininkų ir kareivių*. Ebr. t.: šimtininkus *kari* ir bėgėjų. *Kari* rasi čionai pavadinti aug. minėtieji Keretiečiai. Plg. 2 Kron. 20, 23. — *Prisiekęs*: kad jie gins karaliaus sūnų ir užlaikys paslaptį. — (6) *Subatoje*. Sargyba, matomai, buvo pakeičiama subatomis, taippat kaip kunigai ir lėvitai. —

Prie karaliaus namų. Kareiviai turi apstoti bažnyčią ir karaliaus rumus. Bažnyčioje buvo karaliaus sūnus, rumuose gi karaliaus sostas. — *Prie savo vartų*. Tie vartai rasi buvo rumų šone. — *Prie vartų, kurie...* Kalbama apie didžiųjų rumų vartus. — *Prie Mesos namų*. Tikriaus: kad neivieno nepraleistumėt. — (7) *Kurie pasitraukia*: kuriuos reikėjo pakeisti kitais karieiviais. — (8) *Už bažnyčios sienos*. Tikriaus: jei kas įeitu į eilias (kuriuose sustos kareiviai). — *Jam*

bato, venerunt ad Joiadam sacerdotem. ¹⁰ Qui dedit eis hastas, et arma regis David, quæ erant in domo Domini. ¹¹ Et steterunt singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextera, usque ad partem sinistram altaris, et ædis, circum regem. ¹² Produxitque filium regis, et posuit super eum diadema, et testimonium: feceruntque eum regem, et unxerunt: et plaudentes manu, dixerunt: Vivat rex.

¹³ Audivit autem Athalia vocem populi currentis: et ingressa ad turbas in templum Domini, ¹⁴ vidit regem stantem super tribunal juxta morem, et cantores, et tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem, et canentem tubis: et scidit vestimenta sua, clamavitque: Conjuratio, conjuratio. ¹⁵ Præcepit autem Joiada centurionibus, qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini. ¹⁶ Imposueruntque ei manus, et impeerunt eam per viam introitus equorum, juxta palatium, et interfecta est ibi.

¹⁷ Pepigit ergo Joiada fœdus inter Dominum, et inter regem,

kunigo Jojados. ¹⁰ Jis davė jiems karaliaus Dovidio jietis ir ginklus, buvusius Viešpaties namuose. ¹¹ Ir jie sustojo, kiekvienas turėdamas savo rankoje ginklus, dešiniame bažnyčios šone iki kairiajam altoriaus ir namų šonui aplink karalių. ¹² Tuomet jis išvedė karaliaus sūnų ir uždėjo ant jo vainiką ir liudijimą; ir jie padarė jį karaliumi ir patepė, ir plodami rankomis sakė: Lai gyvuoja karalius.

¹³ Atalija gi išgirdo bėgančių žmonių balsą ir įėjus tarp minios į Viešpaties bažnyčią. ¹⁴ pamatė karalių stovintį pagal paprotį ant paaugstinimo ir arti jo giesmininkus ir trimitus ir visą žemės tautą besilinksminančią ir trimituojančią trimitais; ji perplėšė savo rubus ir šaukė: Maištas, maištas! ¹⁵ Jojada gi įsakė šimtininkams, buvusiems ant kariuomenės, ir jiems tarė: Išveskite ją už bažnyčios sienų, ir kas tik ją seks, tebuna ištiktas kalaviju. Nes kunigas buvo pasakęs: Tenebuna užmušta Viešpaties bažnyčioje. ¹⁶ Ir jie nutvėrė ją rankomis ir išvilko ją keliu, kuriuo vedama arkliai, prie rumų, ir tenai ji buvo užmušta.

¹⁷ Taigi, Jojada padarė sandorą tarp Viešpaties ir tarp ka-

ieinant ir išeinant: Kuomet jis išeis iš bažnyčios ir eis į karališkuosius rumus. — (10) *Ginklus*. Ebr. t.: skydus: Kalbama tikriausiai apie ginklus, kuriuos buvo atėmęs Dovidas iš priešų karėse. — (11) *Dešiniame*: kurs buvo iš pietų pusės. Iš šito aprašymo nevisai aišku, kaip kareiviai buvo sustatyti. — (12) *Liudijimą*: anot kaikiurių, karališkuosius rubus, arba įstatymo knygą.

(13) *Bėgančių*. Ebr. t.: bėgėjų, t. y.

kareivių. — (14) *Giesmininkus*. Dabartiniame ebr. t.: viršiainkus. — *Visą žemės tautą*: subėgusius Jeruzalės gyventojus. — (15) *Už bažnyčios sienų*: už eilių, kuriuose buvo sustoję kareiviai. — *Kas tik ją seks*: kas pasirodytu esąs Atalijos šalininkas. — (16) *Nutvėrė...* Ebr. t.: padarė jai taką.

(17) *Sandorą*. Ebr. *habb'ritih*. Jojada atnauja sandorą, nes ji buvo lyg-kad suardyta Baalo garbinimu. — *Viešpaties*

et inter populum, ut esset populus Domini, et inter regem et populum. ¹⁸ Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, et destruxerunt aras ejus, et imagines contriverunt valide: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in ¹⁹ domo Domini. Tulitque centuriones, et Cerethi et Phelethi legiones, et omnem populum terræ, deduxeruntque regem de domo Domini: et venerunt per viam portæ scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. ²⁰ Lætatusque est omnis populus terræ, et civitas conquievit: Athalia autem occisa est gladio in domo regis. ²¹ Septemque annorum erat Joas, cum regnare cœpisset.

Caput XII. ¹ Anno septimo Jehu regnavit Joas; et quadraginta annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Sebia de Bersabee. ² Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada sacerdos. ³ Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, et adolebat in excelsis incensum.

⁴ Dixitque Joas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sancto-

raliaus ir tarp tautos, kad ji butu Viešpaties tauta, ir tarp karaliaus ir tautos. ¹⁸ Tuomet visa žemės tauta įėjo į Baalo šventyklą ir jie suardė jo altorius ir smarkiai sutrupino jo paveikslus; taipogi Baalo kunigą Mataną užmušė ties altoriumi. Po to kunigas pastatė sargybą Viešpaties namuose. ¹⁹ Jis ėmė šimtininkus ir Keretiečių bei Peletiečių būrius ir visą žemės tautą, ir jie nuvedė karalių iš Viešpaties namų, ir atėjo skydininkų vartų keliu į rūmus, ir jis sėdosi ant karalių sosto. ²⁰ O visa žemės tauta linksminosi ir miestas aprimo. Atalija gi buvo užmušta kalaviju karaliaus namuose. ²¹ Joasui buvo septyneri metai, kuomet jis pradėjo karaliauti.

12. perskyrimas. ¹ Septintais Jėhaus metais Joasas tapo karaliumi, ir karaliavo Jeruzalėje keturias dešimtis metų. Jo motina buvo vardu Sebija iš Bersabėjos. ² Joasas darė kas teisinga Viešpaties akysvaizdoje per visas dienas, kolei jį mokė kunigas Jojada. ³ Tečiaus augštų vietų jis nepanaikino, nes tauta dar tebeaukojo ir degino smilkalus ant augštumų.

⁴ Tuomet Joasas tarė kunigams: Visus pašvęstuosius pini-

tauta. Plg. Iš. 19, 5, 6; Atk. 5, 20 ir k. — (18) *Baalo šventyklą*. Anot ebr. t., ir ji liko sugriauta. — *Sargybą Viešpaties namuose*: kad visos apeigos bažnyčioje butu tinkamai išpildomos. — (19) *Skydininkų vartų keliu*. Tai buvo didieji karaliaus rūmų vartai. — (21) *Joasui buvo*... Tuotarpu, kad Izraėlyje viena karališkoji giminė ėjo po kitos, Judo karalystėje pasiliko ta pati giminė, nors, žuvus daugeliui karališkosios šeimos sąnarių, rodėsi, kad ir čionai bus panašių atsitikimų. Dievas buvo žadėjęs Dovidui namams ži-

burį ir pildė savo žadėjimą visose gyvenimo audrose, kolei neatėjo galop nebe vien Dovidui namų, bet viso pasaulio žibury.

(12, 1) *Kolei jį mokė*... Mirus Jojadai, Joasas, prašant Judo kunigaikščiams, leido garbinti dievaščius, o net ir užmušti savo geradarių sūnų pranašą Zakariją. Vž. 2 Kron. 24, 22.

(4) *Pašvęstuosius*: skiriamus bažnyčios reikalams. — *Praeinančiųjų*... Rasi čionai kalbama apie mokesį (pusę siklio, apie 55 kap.) kurį duodavo kiekvienas Izraė-

rum, quæ illata fuerit in templum Domini a prætareuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini: ⁵ accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione. ⁶ Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas, non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi.

⁷ Vocavitque rex Joas Joiadam pontificem et sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. ⁸ Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, et instaurare sartatecta domus. ⁹ Et tulit Joiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini. ¹⁰ Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini: ¹¹ et da-

gus, kurie bus įnešti praeinančiųjų į Viešpaties bažnyčią, kurie atnašaujami dušiai išpirkti, ir kuriuos liuosa valia ir pagal savo norą įneša į Viešpaties bažnyčią, ⁵ tegul juos ima kunigai pagal savo eilį ir tetaiso, kas pagedę namuose, jei matys, kad kas taisytina. ⁶ Bet iki dvidešimt trečių karaliaus Joaso metų kunigai netaisė bažnyčios sugedimų.

⁷ Taigi, karalius Joasas pasivadino vyriausįjį kunigą Jojadą ir kunigus ir jiems tarė: Kodėl netaisote bažnyčios sugedimų? nebeimkite tat daugiaus pinigų pagal savo eilį, bet atiduokite juos bažnyčiai pataisyti. ⁸ Ir buvo uždrausta kunigams imti toliaus pinigų iš tautos ir taisyti namų sugedimus. ⁹ Tuomet vyriausis kunigas Jojada ėmė vieną skrynią pinigams, padarė viršuje skylę ir padėjo ją greta altoriaus po dešinei įeinančiųjų į Viešpaties namus, o kunigai, kurie sergėjo duris, metė į ją visus pinigus, kokie buvo atnešami į Viešpaties namus. ¹⁰ O pamatę, kad skrynioje labai daug pinigų, ateidavo karaliaus raštininkas ir vyriausis kunigas, išpildavo ir suskaičydavo pinigus, kokie rasdavosi Viešpaties namuose. ¹¹ Ir duodavo juos pagal skaitlių ir sai-

litas dvidešimties metų.—*Dušiai išpirkti.* Išperkant pirmgimius, reikėjo mokėti penki sikliai (Iš. 13, 2. Sk. 13, 16); imami buvo pinigai taipogi išsiperkant nuo kaimurių apžadų (Kun. 27, 2...). — (5) *Pagal savo eilį.* Ebr. t.: kiekvienas iš savo pažįstamų. Taip pat ir 7. e. Plg. 2 Kron. 24, 5.

(7) *Nebeimkite tat...* Nebuvo tai, kaip pasirodo iš ebr. t., griežtas uždraudimas, bet tik pasiūlymas, nes ebr. t. toliaus sa-

koma: (8) Ir kunigai sutiko nebeimti daugiaus pinigų iš žmonių ir nebetaisyti bažnyčios sugedimų. — (9) *Jojada ėmė...* Tai buvo įsakęs pats karalius, ir tai buvo apskelbta visoje karalystėje. Vz. 2 Kron. 24, 8-10.— *Altoriaus:* deginamųjų aukų altoriaus. — (10) *Karaliaus raštininkas.* Bažnyčia buvo vyriausioje karaliaus priežiūroje, ir jos taisyimas nebuvo vien kunigų dalykas. — *Išpildavo.* Ebr. t.: surišdavo (į ryšelius). — (11) *Saiką.*

bant eam juxta numerum atque mensuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabris lignorum, et in cæmentariis iis, qui operabantur in domo Domini,¹² et sartatecta faciebant: et in iis, qui cædebant saxa, et ut emerent ligna, et lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis, quæ indigebant expensa ad muniendam domum.¹³ Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydryæ templi Domini, et fuscinulæ, et thuribula, et tubæ, et omne vas aureum et argenteum de pecunia, quæ inferebatur in templum Domini.¹⁴ Iis enim, qui faciebant opus, dabatur ut instauraretur templum Domini:¹⁵ et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam.¹⁶ Pecuniam vero pro delicto, et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat.

¹⁷ Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, et pugnabat contra Geth, cepitque eam: et direxit faciem suam ut ascenderet in Jerusalem.¹⁸ Quam ob rem tulit Joas rex Juda omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat, et Joram, et Ochozias patres ejus re-

kā į rankas tų, kurie buvo pastatyti ant Viešpaties namų murininkų, o jie išmokėdavo juos tiems dailidėms ir murininkams, kurie dirbo Viešpaties namuose¹² ir taisė sugedimus, ir tiems, kurie tašė akmenis, ir nupirkti medžiams ir akmenims, kurie buvo tašomi, kad Viešpaties namų atnaujinimas būtų padarytas visame, kam buvo reikalingos išlaidos namams sustiprinti.¹³ Bet iš tų pačių pinigų, iš pinigų, kurie buvo atnešami į Viešpaties namus, nebuvo daroma Viešpaties namų kibirai, šakutės, smilkytuvai, trimitai ir visi aukšiniai ir sidabriniai indai.¹⁴ Nes jie buvo duodami tiems, kurie dirbo darbą, kad būtų pataisyti Viešpaties namai,¹⁵ ir nereikalauta atskaitos iš tų žmonių, kurie imdavo pinigų, kad juos išdalintu amatininkams, bet jie buvo pavesti jų ištikimybėi.¹⁶ Pinigų gi už prasikaltimą ir pinigų už nuodėmes nenešdavo į Viešpaties namus, nes jie buvo kunigų.

¹⁷ Tuo metu Syrijos karalius Hazaėlis pakilo ir kovojo prieš Gėtą ir jį paėmė, ir atkreipė savo veidą, kad pakiltų į Jeruzalę.¹⁸ To dėlei Judo karalius Joasas ėmė visus pašvęstuosius dalykus, kuriuos buvo pašventę jo tėvai Judo karaliai Jozapatas, Joramas ir Okozijas, ir ką

Anot ebr. t.: pasveriant. — (13) *Nebuvaro daroma...* Tėčiaus, kada pačių Viešpaties namų taisymas buvo užbaigtas, iš likusių pinigų padaryta ir kaikuriuos bažnyčios rakandus. Plg. 2 Kron. 24, 14. — *Kibirai.* Plg. 3 Kar. 7, 50. — (16) *Pinigų gi už prasikaltimą...* Iš aukų už nuodėmę įstatu buvo paskirta kunigams aukos dalis, bet vėliaus rasi buvo atsiradęs paprotys duoti kunigams pinigų, už kuriuos jie

patis galėjo pirkti gyvulių aukoms Plg. Kun. 5, 15; Sk. 6, 8 ir k.

(17) *Tuo metu:* mirus vyriausiam kunigui Jojadai. Kadangi Pilistimų miestas Gėtas yra žemiaus į pietus negu Samarija, todėl Hazaėlis rasi buvo pirma apagalėjęs Izraėlio karalių. Vz. žem. 13, 3; plg. 2 Kron. 24, 23... — (18) *Buvo pašventę jo tėvai...* Nors Joramas ir Okozijas buvo įvedę į Judo karalystę Baulo

ges Juda, et quæ ipse obtulerat: et universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini, et in palatio regis: misitque Hazaeli regi Syriæ, et recessit ab Jerusaleme.

¹⁹ Reliqua autem sermonum Joas, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? ²⁰ Surrexerunt autem servi ejus, et conjuraverunt inter se, percusseruntque Joas in Domo Mello in descensu Sella. ²¹ Josachar namque filius Semaath, et Jozabad filius Somer servi ejus, percusserunt eum, et mortuus est: et sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David, regnavitque Amasias filius ejus pro eo.

jis pats buvo atnašavęs ir visą sidabrą, koks buvo galima rasti Viešpaties namų išde ir karaliaus rumuose ir nusiuntė Syrijos karaliui Hazaėliui; tuomet jis atitraukė nuo Jeruzalės.

¹⁹ Kas gi dar sakyтина apie Joasą ir visa, ką darė, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ²⁰ Jo gi tarnai sukilo ir padarė tarp savęs suokalbį ir užmušė Joasą Mėlo Namuose ant Sėlos šlaito. ²¹ Nes jo tarnudu Semaato sunus Josacharas ir Somerio sunus Jozabadas užmušė jį, ir jis mirė; ir palaidota jį draug su jo tėvais Dovidu Mieste, o jo sunus Amazijas ėmė karaliauti jo vietoje.

2) Izraėlio karaliai Joakazas, Joasas ir Jeoroboamas II; Judo karalius Amazijas.

Caput XIII. ¹ Anno vigesimo tertio Joas filii Ochoziæ regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem et septem annis. ² Et fecit malum coram Domino, se-

13. perskyrimas. ¹ Dvidešimt trečiais Judo karaliaus Okozijo sunaus Joaso metais tapo karžiumi ant Izraėlio Samarijoje Jėhaus sunus Joakazas ir karaliavo septynioliką metų. ² Jis

garbinimą, bet jie neapleido visai Viešpaties bažnyčios ir skirdavo taipogi jai dovanų. Ką Atalija ir jos sūnūs buvo paskyrę iš bažnyčios Baalo šventykloms, be abejojimo, liko jai sugrąžinta po atsitikimų, aprašytų aug. 11, 18.

(20) *Mėlo*. Vž. 2 Kar. 5, 9. — *Sėlos*. Ta vieta nežinoma. — (21) *Draug su jo tėvais*: bet ne jų kape. Vž. 2 Kron. 24, 25.

13, 1—14, 29. Jėhaus įpėdinį Joakazą dėl jo nusidėjimų Viešpats paduoda į Syrijos karaliaus Hazaėlio rankas; atsivertęs prie Viešpaties jis išsiliuosuoja nuo prispaudėjo; kadangi tėčiaus neišnaikina pas save stabmeldystės, pasilieka silpnas (13, 1-9). Taipogi Joakazo sunus Joasas elgiasi

bedieviškai, bet Viešpats, atsimindamas savo sandorą su patriarkais, padeda jam apgalėti tris sykius Syrijiečius (13, 10-25). Tuo pačiu laiku Judo sostas pridera Amazijui, kurs apgali Idumėjiečius, bet, išdrįšęs užpulti Izraėlį, pasilieka apgalėtas, o Jeruzalė apiplėšiama (14, 1-22). Joaso įpėdinis Izraėlyje Jeroboamas II, nors bedievis, labai praplatina, Dievui padedant, Izraėlio ribas (14, 23-29).

(13, 1) *Dvidešimt trečiais*. Skaitlinė rasi nevisai tikra. Plg. žem. 10. e. — (2) *Sekė nuodėmės..*: leido garbinti auksinius versius. Jau prie gyvos Jėhaus galvos Izraėlitai buvo už tatau baudžiami (vž. aug. 10, 32...); o kadangi perspėtas Joakazas ėjo toliaus savo tėvo keliu, todėl

cutusque est peccata Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, et non declinavit ab eis. ³ Iratusque est furor Domini contra Israel, et tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, et in manu Benadad filii Hazael cunctis diebus. ⁴ Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus: vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ: ⁵ et dedit Dominus salvatorem Israeli, et liberatus est de manu regis Syriæ: habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudiustertius. ⁶ Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem et lucus permansit in Samaria. ⁷ Et non sunt derelicti Joachaz de populo nisi quinquaginta equites. et decem currus, et decem millia peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ, et redegerat quasi pulverem in tritura areæ.

⁸ Reliqua autem sermonum Joachaz, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ⁹ Dormivitque Joachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Joas filius ejus pro eo.

darė piktą Viešpaties akyvaizdoje, ir sekė nuodėmes Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimus Izraelį, ir neatsitraukė nuo jų. ³ Tuomet Viešpaties rustybė užsidedė prieš Izraelį, ir jis padavė juos į Syrijos karaliaus Hazaėlio rankas ir į Hazaėlio sunaus Benadado rankas per visas dienas. ⁴ Bet Joakazas maldavo Viešpaties veidą, ir Viešpats išklausė jį, nes matė Izraelio suspaudimą, kad Syrijos karalius buvo juos sunaikinęs, ⁵ ir Viešpats davė Izraeliui išgelbėtoją, ir jis buvo išliuosuotas iš Syrijos karaliaus rankos, ir Izraelio sunys gyveno savo šėtrose kaip vakar ir užvakar. ⁶ Tečiaus jie neatsitraukė nuo Jeroboamo namų nuodėmių, kurs atvedė į nusidėjimą Izraelį, bet jose vaikščiojo, nes Samarijoje pasiliko taipogi ir giria. ⁷ Pasiliko gi Joakazui iš tautos tik tai penkios dešimtys raitelių, dešimts vežimų ir dešimts tukstančių pėstininkų, nes Syrijos karalius buvo juos užmušęs ir pavertęs lyg-kad dulkėmis klojimo kuline.

⁸ Kas gi dar sakytina apie Joakazą ir visa, ką darė, ir jo drąsumas, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ⁹ Joakazas užmigo su savo tėvais, ir jie palaidojo jį Samarijoje, o jo sunus Joasas ėmė karaliauti jo vietoje.

Dievas dar labiau užsirustino.— (3) *Per visas dienas*: kolei Joakazas buvo gyvas. — (5) *Išgelbėtoją*: Joakazo anuką Jeroboamą II, kaip pasirodo iš 14, 27.—*Kaip vakar ir..*: kaip kitados, sulyginamai ramiai. — (6) *Giria*. Ebr. 'ašerah, t. y.

Astartės stovykla, kurią buvo pastatęs Akabas. Plg. 3 Kar. 16, 33. — (7) *Pasiliko gi..* Paaškinama plačiau 3. e. Dėvido laikais dešimts Izraelio giminų turėjo 800000 kareivių; dabar gi buvo likę tik 10000.

¹⁰ Anno trigesimo septimo Joas regis Juda regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria sedecim annis, ¹¹ et fecit quod malum est in conspectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.

¹² Reliqua autem sermonum Joas, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus, quo modo pugnaverit contra Amasiam regem Juda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹³ Et dormivit Joas cum patribus suis: Jeroboam autem sedit super solium ejus. Porro Joas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

¹⁴ Eliseus autem ægrotabat infirmitate, qua et mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga ejus. ¹⁵ Et ait illi Eliseus: Affer arcum, et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum et sagittas, ¹⁶ dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis, ¹⁷ et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Jace

¹⁰ Tris dešimtis septintais Judo karaliaus Joaso metais tapo karaliumi Joakazo sunus Joasas ant Izraelio ir karaliavo Samarijoje šešioliką metų, ¹¹ ir darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje; jis neatsitraukė nuo visų nuodėmių Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimą Izraelį, bet jose vaikščiojo.

¹² Kas gi dar sakytina apie Joasą ir visa, ką padarė, ir jo drąsumas, kaip jis kovojo prieš Judo karalių Amaziją, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ¹³ Ir Joasas užmigo su savo tėvais; ant jo gisosto sėdosi Jeroboamas. Joasas liko palaidotas Samarijoje draug su Izraelio karaliais.

¹⁴ Elisiejus buvo susirgęs liga, kuria ir mirė, o Izraelio karalius Joasas nuvyko prie jo, ir verkė jo akyvaizdoje, ir sakė: Mano tėve, mano tėve, Izraelio vežime ir jo vežėjau! ¹⁵ Elisiejus jam tarė: Atnešk kilpinį ir vilyčių. Kuomet anas atnešė prie jo kilpinį ir vilyčių, ¹⁶ jis tarė Izraelio karaliui: Padėk savo ranką ant kilpinio. O kuomet jis padėjo savo ranką, Elisiejus uždėjo savo rankas ant karaliaus rankų ¹⁷ ir tarė: Atidaryk langą į rytus. Jam atidarius, Elisiejus tarė: Paleisk vi-

(10) *Tris dešimtis septintais...* Jei 1. e. skaitlinės butu tikros, čionai turėtu buti 40; bet pas žydus karaliavimo metai negriežtai skaitomi.

(12) *Kaip jis kovojo prieš Amaziją.* Plg. žem. 14, 8-14. — (13) *Jeroboamas.* Vž. žem. 14, 23.

(14) *Verkė...* Karalius žinojo, kad mirštantis dabar pranašas buvo didelis jo karalystės ramstis. Jis atsiliepią į jį tokiomis pat žodžiais, kaip kitados Elisiejus

į Eliją. — (16) *Ant karaliaus rankų.* Elisiejus suteikia karaliui tarsi galę pranašauti: ką darys karalius savo rankomis, tai bus ženklas įvyksiančiųjų dalykų. — (17) *Langą.* Anot ebr. t.: krotelius. — *Į rytus* Galaado žemės linkon, kuri buvo dabar Syrijiečių valdžioje. — *Viešpaties išgelbėjimo vilyčia...* t. y. šita vilyčia teesie tau Viešpaties pagalbos uždąs prieš Syrijiečius ir apgalėjimo prie Afėko. Tenai kitados Izraelitai jau buvo laimėję vieną

sagittam. Et jecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam: percutiesque Syriam in Aphec, donec consumas eam. ¹⁸ Et ait: tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, et stetisset, ¹⁹ iratus est vir Dei contra eum, et ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

²⁰ Mortuus est ergo Eliseus, et sepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipso anno. ²¹ Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, et projecerunt cadaver in sepulcro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos.

²² Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cunctis diebus Joachaz: ²³ et misertus est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham, et Isaac, et Jacob: et noluit disperdere eos, neque projicere penitus usque in præsens tempus.

²⁴ Mortuus est autem Hazael rex Syriæ, et regnavit Benadad filius ejus pro eo. ²⁵ Porro Joas

lyčią. Ir jis iššovė. O Elisiejus tarė: Viešpaties išgelbėjimo vilyčia ir išgelbėjimo vilyčia prieš Syriją: tu sumuši Syriją Afėke, kolei sunaikinsi ją ¹⁸ Jis dar tarė: Imk vilyčias. Kuomet jis paėmė, anas vėl jam tarė: Užgaulk vilyčia žemę. Kuomet gi jis užgavo tris sykius ir apsis-tojo, ¹⁹ Dievo vyras supyko ant jo ir tarė: Jei butumei užgavęs penkis, arba šešis, arba septynis sykius, butumei sumušęs Syriją iki sunaikinimui; dabar gi sumuši ją tris sykius.

²⁰ Taigi, Elisiejus mirė, ir jie jį palaidojo. Plėšikai gi iš Moabo atėjo į žemę tais pačiais metais. ²¹ Kaikurie gi, laidodami žmogų, pamatė plėšikus ir ėmė lavoną į Elisiejaus kapą. Ir kaip tik jis prisilietė Elisiejaus kaulų, žmogus atgijo ir atsistojo ant savo kojų.

²² Taigi, Syrijos karalius Hazaelis spaudė Izraelį per visas Joakazo dienas; ²³ tačiau Viešpats pasigailėjo jų ir sugrižo prie jų dėl savo sandoros, kurią turėjo su Abraomu, Izauku ir Jokubu, ir nenorėjo sunaikinti jų, nei visai atmesti iki šiam metui. ²⁴ O Syrijos karalius Hazaelis mirė, ir jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Benadadas. ²⁵ Tuomet Joakazo su-

kovą. Vz. 3 Kar. 20, 26 - 29. Plg. Joz. 13, 4. — (19) *Supyko...* Mylis savo tėvynę pranašas suprato, kad neturįs ištvermės karalius neparodys didžio uolumo šventojoje karoje ir nepasinaudos Viešpaties suteiktu jam laimėjimu; todėl jis nu-liusta ir pyksta.

(20) *Palaidojo*: arti Samarijos (Jieron). — (21) *Įmetė...* Nusigandę, jie nebebaigė savo darbo, bet įmetė lavoną į svetimą kapą. — *Prisilietė*. Rytų kraštuose numirėliai laidojami paprastai be karsto. — *Atgijo ir...* Tuo stebuklu Dievas pager-

bia mirusį savo pranašą. Plg. Ekl. 48 13...

(23) *Sugrižo*. Dievas buvo atsitolinęs, nuo Izraelitų, siųsdamas ant jų bausmes; grįžta gi ne dėl jų nuopelnų, bet dėl seniai padarytosios sandoros. — (24) *Benadadas*. Asyrijos dokumentuose minimas tuo laiku Damasko karaliaus Mar'i, kurį apgalėjo Asyrijos karalius Rammaniraras III; ta aplinkybė nemažai palengvino Izraelitams karę prieš Syrijiečius. — (25) *Miestus*: šiaupus Jordano; visą gi kraštą anapus Jordano atkovojo Jeroboamas II.

filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazaël, quas tulerat de manu Joachaz patris sui jure proelii, tribus vicibus percussit eum Joas, et reddidit civitates Israel.

Caput XIV. ¹ In anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel regnavit Amasias filius Joas regis Juda. ² Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset: viginti autem et novem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. ³ Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ fecit Joas pater suus, fecit: ⁴ nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis. ⁵ Cumque obtinuisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem patrem suum: ⁶ filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, juxta quod scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: sed unus quisque in peccato suo morietur. ⁷ Ipse percussit Edom in Valle Salinarum decem milia, et apprehendit petram in proelio, vocavitque nomen ejus Jectehel, usque in præsentem diem.

nus Joasas atėmė iš Hazaėlio sunaus Benadado rankos miestus, kuriuos jis buvo atėmęs iš jo tėvo Joakazo rankos karės teise; Joasas sumušė jį tris sykius, ir jis atidavė Izraėliui miestus.

14. perskyrimas. ¹ Antraisiais Izraėlio karaliaus Joakazo sunaus Joaso metais tapo karaliumi Judo karaliaus Joaso sunus Amazijas. ² Jis buvo dvidešimt penkerių metų, kuomet pradėjo karaliauti; karaliavo gi Jeruzalėje dvidešimt devynerius metus, jo motina buvo vardu Joadana iš Jeruzalės. ³ Jis darė kas teisinga Viešpaties akyvaizdoje, tečiaus ne taip kaip jo tėvas Dovidas. Jis darė visa taip pat kaip jo tėvas Joasas; ⁴ tik tai kad jis nepanaikino augštų vietų; nes tauta dar tebeaukojo ir dėgino smilkalus ant augštumų. ⁵ Įgavęs karalystę, jis liepė nužudyti savo tarnus, kurie buvo užmušę jo tėvą karalių; ⁶ užmušęjų gi sunų jis nenužudė, pagal tai kas parašyta Mozės įstatymo knygoje, kaip Viešpats yra įsakęs ir taręs: Tėvai nemirs už vaikus, nei vaikai nemirs už tėvus; bet kiekvienas mirs dėlei savo nuodėmės. ⁷ Jis sumušė dešimtį tukstančių Idu mėjiečių Druskos slėnyje ir paėmė kovoje Uolą ir praminė ją vardu Jektehėlis; taip ji vadinasi iki šiai dienai.

(14, 1) *Amazijas*. Plg. 2 Kron. 25, 1... — (3) *Jis darė...* Pirmais savo viešpatavimo metais Amazijas ištikimai tarnavo Viešpačiui; bet apgalėjęs Idu mėjiečius, jis leido garbinti jų dievačius. Plg. 2 Kron. 25, 2, 14. — (4) *Tik tai kad nepanaikino...* Tuo Amazijas skyrėsi ne nuo savo tėvo, bet nuo Dovid. — (5) *Kurie buvo užmušę...* Vz. aug. 12, 20 — (6) *Kas parašyta*: Atk.

24, 16; plg. Ez. 18, 20. — (7) *Jis sumušė...* Plg. 2 Kron. 25, 5... — *Druskos slėnyje*: prie pietinio Mirties jūros galo. — *Uolą*. Ebr. *Sela'*. Taip vadino vyriausis Edomo miestas, dar toliaus į pietus nuo Druskos slėnio. — *Jektehėliu*. Ebr. *Yotheel*. Tas žodis rasi reiškia: atkovotas per Dievą.

⁸ Tunc misit Amasias nuntios ad Joas filium Joachaz, filii Jehu regis Israel, dicens: Veni, et videamus nos. ⁹ Remisitque Joas rex Israel ad Amasiam regem Juda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum, quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestiæ saltus, quæ sunt in Libano, et conculcaverunt carduum. ¹⁰ Percutiens invaluit super Edom, et sublevavit te cor tuum: contentus esto gloria, et sede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu et Judas tecum? ¹¹ Et non acquievit Amasias: Ascenditque Joas rex Israel, et viderunt se, ipse et Amasias rex Juda in Bethsames oppido Judæ. ¹² Percussusque est Juda coram Israel, et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. ¹³ Amasiam vero regem Juda filium Joas filii Ochoziæ, cepit Joas rex Israel in Bethsames, et adduxit eum in Jerusalem: et interrupit murum Jerusalem, a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis. ¹⁴ Tulitque omne aurum, et argentum, et universa vasa, quæ inventa sunt in domo Domini, et in thesauris regis, et obsides, et reversus est in Samariam.

⁸ Tuomet Amazijas siuntė pas siuntinių pas Izraėlio karaliaus Jėhaus sunaus Joakazo sunų Joasą ir sakydino: Ateik ir pasimatykiva. ⁹ Izraėlio karalius Joasas siuntė atgal pas Judo karalių Amaziją ir sakydino: Libano usnis siuntė pas kėdrą, esantį ant Libano, ir sakydino: Duok mano sunui savo dukterį moterystėn; bet girios žvėrys, kurie yra ant Libano, perėjo ir sumindžiojo usnį. ¹⁰ Tu sumušei ir apgalėjai Edomą, todėl tavo širdis didžiuojasi; tebuna tau gana garbės, ir sėdėk savo namuose; kam išsauki nelaimę, kad žutumei tu ir draug su tavim Judas? ¹¹ Bet Amazijas nepaklausė. Taigi, Izraėlio karalius Joasas pakilo, ir juodu pasimatė, jis ir Judo karalius Amazijas, Judo mieste Bėtsame. ¹² Tuomet Judas buvo Izraėlio sumuštas, ir kiekvienas iš jų pabėgo į savo šėtras. ¹³ Judo gi karalių Okozijo sunaus Joaso sunų Amaziją Izraėlio karalius Joasas sugavo Bėtsame ir atvedė jį į Jeruzalę ir išardė Jeruzalės murą nuo Efraimo vartų iki kampo vartų per keturis šimtus mastų. ¹⁴ Taipogi jis ėmė visą auksą ir sidabrą ir visus indus, kuriuos rasta Viešpaties namuose ir karaliaus išduose ir laiduotojus ir sugrižo Samarijon.

(8) *Tuomet*: neilgai trukus po karės prieš Edomą. — *Pasimatykiva*. Tais žodžiais Amazijas šaukia Izraėlio karalių į karę. — (9) *Usnis*: Kiti ebr. ž. *choach* verčia erškėčiu. Izraėlio karalius palygina Amaziją su usnimi, save gi su kėdru. Kaip svetimą dukterį gali imti moterystėn savo sunui tik tas, kurs lygus jos tėvui, taip ir kovoti galėtu su Izraėlio karaliumi tik jam lygus, o ne toks silpnas, kaip Amazijas. — *Girios žvėrys*.

Taip galima buvo pavadinti karės nelaimės. — (11) *Bėtsame*. Vz. 1 Kar. 6, 9. — (13) *Atvedė jį*... Tai buvo nemažas pažeminimas Amazijui. — *Išardė Jeruzalės*... Išardydamas murą ir atimdamas turtus Joasas elgėsi kaip apgalėtojas, bet palikdamas karaliumi Amaziją, ir nepasivindamas jo krašto jis buvo tik įrankis Viešpaties rankoje, kurs buvo žadėjęs neleisti užgesti žiburiui Dovidो namuose. — *Laiduotojus*: žymesnius Judo piliečius.

¹⁵ Reliqua autem verborum Joas quæ fecit, et fortitudo ejus qua pugnavit contra Amasiam regem Juda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹⁶ Dormivitque Joas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria cum regibus Israel: et regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

¹⁷ Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israel quindecim annis. ¹⁸ Reliqua autem sermonum Amasie, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? ¹⁹ Factaque est contra eum conjuratio in Jerusalem: at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis, et interfecerunt eum ibi. ²⁰ Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Jerusalem cum patribus suis in civitate David.

²¹ Tulit autem universus populus Judæ Azariam annos natum sedecim, et constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia. ²² Ipse ædificavit Elath, et restituit eam Judæ, postquam dormivit rex cum patribus suis.

²³ Anno quintodecimo Amasie filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis

¹⁵ Kas gi dar sakytina apie Joasą, ką jis yra padaręs ir su kokiuo drąsumu jis kovojo prieš Judo karalių Amaziją, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje? ¹⁶ Joasas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas Samarijoje su Izraėlio karaliais, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Jeroboamas.

¹⁷ Mirus gi Izraėlio karaliui Joakazo sunui Joasui, Judo karalius Joaso sunus Amazijos gyveno dar penkioliką metų. ¹⁸ Kas gi dar sakytina apie Amaziją, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ¹⁹ Prieš jį buvo padarytas suokalbys Jeruzalėje, bet jis pabėgo į Lachį. Jie siuntė paskui jį į Lachį ir tenai jį užmušė. ²⁰ Po to pargabeno arklius, ir jis liko palaidotas Jeruzalėje draug su savo tėvais Dovidio mieste.

²¹ Visa gi Judo tauta ėmė Azariją, turėjusį šešioliką metų, ir įstatė jį karaliumi jo tėvo Amazijo vietoje. ²² Jis pastatė Elatą ir sugrąžino jį Judui, karaliui užmigus su savo tėvais.

²³ Penkioliktais Judo karaliaus Joaso sunaus Amazijo metais, tapo karaliumi Samarijoje Izraė-

(15) *Kas gi dar sakytina...* Aug. 13, 12. 13 šitie karaliavimo užbaigos žodžiai jau buvo pasakyti apie Joasą.

(19) *Prieš jį...* Spėjama, kad Amazijo pasidavimas stabmeldystei sukėlė neužgaidinimą, o paskui tapo suokalbio priežastimi. Plg. 2 Kron. 25, 26 — *Lachį*: į pietvakarius nuo Jeruzalės, arti Pilistymų ribos. — (20) *Pargabeno arklius*. Užmušėjai atidavė žuvusiam karaliui priderančią pagarbą.

(21), *Azariją*. Jis vadinosi taipogi Ozijas. Plg. žem. 15, 30; 2 Kron. 26, 1. Tiglatpilėserio dokumentuose minimas Ju-

do karalius Az-zi-ja-hu — (22) *Pastatė*: rasi sustiprino. — *Elatą*. Uosto miestas prie Elaniškos įlankos. Paėmimas šito miesto liudija, kad ir Idumėja buvo vėl užkariauta.

(23) *Keturias dešimtis vienus...* Ta skaitlinė nesutaukoma su žiniomis, paduotomis žem. 15, 8 nes Joramas karaliavo draug su Amaziju 15 metų, o be to dar 38 metus draug su Azariju, tai iš viso turėjo karaliauti apie 53 metus. Daugelis aiškintojų spėja, kad mirus Jeroboamui, Izraėlyje per 11 metų visai nebuvo karaliaus, ir tik tuo būdu Jeroboamo su-

Israel in Samaria, quadraginta et uno anno: ²⁴ et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. ²⁵ Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath, usque ad mare solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ est in Opher. ²⁶ Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quod consumpti essent usque ad clausos carcere, et extremos, et non esset qui auxiliaretur Israeli. ²⁷ Nec locutus est Dominus ut deleret nomen Israel de sub cælo, sed salvavit eos in manu Jeroboam filii Joas.

²⁸ Reliqua autem sermonum Jeroboam, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus, qua præliatus est, et quomodo restituit Damascum, et Emath Judæ in Israel, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ²⁹ Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel, et regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

lio karaliaus Joaso sunus Jero-boamas ir karaliavo keturias dešimtis vienus metus. ²⁴ Jis darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje. Jis neatsitraukė nuo visų nuodėmių Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimą Izraelį. ²⁵ Jis sugrąžino Izraelio ribas nuo įėjimo į Ematą iki Tyrumos jūrai pagal Viešpaties, Izraelio Dievo, žodžius, kuriuos jis yra kalbėjęs per savo tarną pranašą Amatį sunų Joną iš Gėto, kurs yra Ofere. ²⁶ Nes Viešpats matė begal kartų Izraelio prispaudimą ir kad jie buvo sunaikinti iki uždarytųjų kalėjime ir paskučiausiuųjų, ir kad nebuvo, kas padėtų Izraeliui. ²⁷ O Viešpats nebuvo sakęs, kad išnaikinsias Izraelio vardą iš po padangės, ir jis išgelbėjo juos per Joaso sunų Jeroboamą.

²⁸ Kas gi dar sakytina apie Jeroboamą, ir visa, ką darė, ir su kokiuo drąsumu jis kovojo, ir kaip sugrąžino Damaską ir Judo Ematą Izraeliui, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje? ²⁹ Ir Jeroboamas užmigo su savo tėvais Izraelio karaliais, o jo sunus Zacharias ėmė karaliauti jo vietoje.

naus karaliavimo pradžia likusi nukelta į 38 Azarijo metus. — (25) *Nuo įėjimo...* Toki buvo pažymėta Zadėtosios žemės riba šiaurėje. Plg. Sk. 13, 21. — *Tyrumos jūrai*: Mirdies jūrai. — *Joną*. Tai penktasis iš mažesniųjų pranašų. Plg. Jon. 1, 1. — *Iš Gėto, kurs yra Ofere*. Miesto vardas *Gath-Hachefer*, dabar *Meched*, truputį į šiaurę nuo Nazaretė. Plg. Joz. 19, 13. — (26) *Iki uždarytųjų...* Ebr. t. vergų ir laisvųjų — (27) *Išgelbėjo...* Karalystė pasiekė augstą gerovės laipsnį (plg. Am. 3, 15; 6, 4-6), bet tauta nežiurėdama Dievo mielaširdystės kietino savo širdį;

auksiniai versiai buvo garbinami ir toliaus, stabmeldystė platinosi, o su ja visokios ydos. Todėl Viešpats galų gale leido nustoti tai tautai savystovybės. Vž. žem. 17, 6. — (28) *Damaską ir Judo Ematą*. Tie miestai kitados priderėjo prie Dovidio ir Saliamono karalystės. Vž. 3 Kar. 4, 21. Plg. 2 Kron. 8, 3. 4.

15, 1 — 17, 41. Dievobaimingas Judo karalius Azarijas viešpatauja 53 metus; jam susirgus raupsais, ima viešpatauti draug su juo jo sunus Joatamas (15, 1-7). Jūdvių laikais Izraelyje karaliauja Jėhus

3) Judo karaliai Azarijas, Joatamas, Akazas ir paskutiniai Izraelio karaliai.

Caput XV. ¹ Anno vigesimo septimo Jeroboam regis Israel regnavit Azarias filius Amasie regis Juda. ² Sedecim annorum erat cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem. ³ Fecitque quod erat placitum coram Domino, juxta omnia quæ fecit Amasias pater ejus. ⁴ Verumtamen excelsa non est demolitus: adhuc populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis. ⁵ Percussit autem Dominus regem, et fuit leprosus usque in diem mortis suæ, et habitabat in domo libera seorsum: Joathan vero filius regis gubernabat palatium, et judicabat populum terræ.

⁶ Reliqua autem sermonum Azariæ, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? ⁷ Et dormivit Azarias cum patribus suis: sepelieruntque eum cum majoribus suis in civitate David, et regnavit Joathan filius ejus pro eo.

15. perskyrimas. ¹ Dvidešimt septintais Izraelio karaliaus Jeroboamo metais ėmė karaliauti Judo karaliaus Amazijo sunus Azarijas. ² Jis buvo šešiolikos metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo Jeruzalėje penkias dešimtis dvejus metus; jo motina buvo vardu Jechelija iš Jeruzalės. ³ Jis darė, kas ėtiko Viešpaties akyvaizdoje, visai taippat kaip darė jo tėvas Amasijas. ⁴ Tečiaus augštų vietų jis nesugriovė; tauta dar tebeaukėjo ir degino smilkalus ant augštumų. ⁵ Viešpats gi ėtiko karalių, ir jis buvo raupsuotas iki savo mirties dienai ir gyveno atskirame bute nuošaliai; karaliaus gi sunus Joatanas valdė rumus ir teisė žemės tautą.

⁶ Kas gi dar sakytina apie Azariją ir visa, ką jis yra daręs, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ⁷ Ir Azarijas užmigo su savo tėvais, ir jie palaidojo jį su jo pranokėjais Dovidu mieste, o jo sunus Joatanas tapo karaliumi jo vietoje.

(15, 8-13). Tą užmuša Selumas, o Selumą užmuša Manaėmas, kurs turi mokėti duoklę Asirijiečių karaliui Pului (15, 14-22). Manaėmo sunų Pakėją užmuša Pakė, kurio laikais ateina Teglatpalasaras ir išveda daugybę Izraelitų nelaisvėn. Pakė, gi užmuša Osė (15, 23-3). Judo karaliaus Joatamo įpėdinis bėdievis Akazas moka duoklę Asirijiečiams (15, 32—16, 20). Paskutinį Izraelio karalių apgali Salmanasaras; jis paima Samariją, o Izraelitus nuveda Asirijos nelaisvėn (17, 1-6). Toliaus paaiškinama, kokios buvo Izraelio žuvimo priežastys (17, 7-23) ir aprašoma stovis Izraelio krašto, netekusio savo buvusiųjų gyventojų (17, 24-41).

(15, 1) *Dvidešimt septintais*. Ištikrųjų penkioliktais. Klaida atsirado dėl perkeitimo panašių ebr. raidžių, kuriomis buvo pažymėtos skaitlinės. Anot 14, 2 Azarijo tėvas Amazijos karaliavo 29 metus; anot 14, 23 Jeroboamas II tapo karaliumi penkioliktais karaliaus Amazijos metais, todėl karaliavo draug su juo 15 metų; taipogi Amazijos sunus Azarijas turėjo tapti savo tėvo įpėdiniu penkioliktais metais. — (5) *Ištiko karalių*: už mėginimą pasisavinti kunigų pareigas. Plg. 2 Kron. 26, 16... — *Gyveno atskirame...* Plg. Kun. 13, 46. — *Joatamas*. Ebr. *Jotham*.

(7) *Dovido mieste*; bet ne karalių kape, nes buvo raupsuotas Vž. 2 Kron. 26, 23.

⁸ Anno trigesimo octavo Azariæ regis Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam super Israel in Samaria sex mensibus: ⁹ et fecit quod malum est coram Domino, sicut fecerant patres ejus: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. ¹⁰ Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percussitque eum palam, et interfecit, regnavitque pro eo.

¹¹ Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹² Iste est sermo Domini, quem locutus est ad Jehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Factumque est ita.

¹³ Sellum filius Jabes regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno mense in Samaria. ¹⁴ Et ascendit Manahem filius Gadi de Thersa: venitque in Samariam, et percussit Sellum filium Jabes in Samaria, et interfecit eum, regnavitque pro eo.

¹⁵ Reliqua autem verborum Sellum, et conjuratio ejus, per quam tetendit insidias, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

¹⁶ Tunc percussit Manahem Thapsam, et omnes qui erant in ea,

⁸ Tris dešimtis aštuntais Judo karaliaus Azarijo metais tapo karaliumi ant Izraėlio Samarijoje Jeroboamo sunus Zakarijas ir karaliavo šešis mėnesius.

⁹ Jis darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, kaip buvo darė jo tėvai, ir neatsitraukė nuo nuodėmių Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimą Izraėli. ¹⁰ O Jabėso sunus Selumas padarė prieš jį suokalbį, užpuolė jį viešai ir užmušė, ir ėmė karaliauti jo vietoje.

¹¹ Kas gi dar sakytina apie Zakariją, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje. ¹² Šitie yra Viešpaties žodžiai, kuriuos jis yra kalbėjęs Jėhui ir taręs: Tavo suns sėdės ant Izraėlio sosto iki ketvirtajai kartai; taip ir atsitiko

¹³ Jabėso sunus Selumas tapo karaliumi tris dešimtis dešimtais Judo karaliaus Azarijo metais; karaliavo gi Samarijoje vieną mėnesį. ¹⁴ Tuomet Gadio sunus Manaėmas iš Tersos pakilo, atėjo į Samariją, užpuolė Jabėso suną Selumą Samarijoje ir užmušė jį, ir karaliavo užuot jo.

¹⁵ Kas gi dar sakytina apie Selumą ir jo suokalbis, per kurį jis darė tykojimus, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje? ¹⁶ Tuomet Manaėmas sumušė Tapsą ir visus joje buvusius ir jos plotą nuo

(8) *Zakarijas*: jis buvo paskutinis Jėhaus šeimynos ainis. — (10) *Selumas*. Ebr. *Sallum*. — *Viešai*. Ebr. t. tautos akyvaizdoje.

(12) *Kuriuos jis yra kalbėjęs...* Vz. aug. 10, 30.

(14) *Manaėmas*. Ebr. *Menachem*. Jis buvęs tuomet vyriausis kariuomenės viršiniukas (Fl. Juoz.). Asyrijos dokumen-

tuose jis minimas kaipo Samarijos karalius, Minchimmi Samerinai, draug su Judo karaliumi Azrijahu (Azariju). — *Tersos*. Plg. 3 Kar. 14, 17.

(16) *Tapsą*. Spėjama, kad čionai kalbama apie tą pačią Tapsą (ebr. *Thipsach*) ant Euprato, kuri paminėta 3 Kar. 4, 24. — *Visas jos nėsčius...* Plg. aug. 8, 21; Oz. 13, 16; Am. 1, 13.

et terminos ejus de Thersa: noluerant enim aperire ei: et interfecit omnes pręgnantes ejus, et scidit eas.

¹⁷ Anno trigesimo nono Azarię regis Juda regnavit Manahem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria. ¹⁸ Fecitque quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel cunctis diebus ejus. ¹⁹ Veniebat Phul rex Assyriorum in terram, et dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium, et firmaret regnum ejus. ²⁰ Indixitque Manahem argentum super Israel cunctis potentibus et divitibus, ut daret regi Assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos: reversusque est rex Assyriorum, et non est moratus in terra.

²¹ Reliqua autem sermonum Manahem, et universa quę fecit, nunc hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ²² Et dormivit Manahem cum patribus suis: regnavitque Phaceia filius ejus pro eo.

²³ Anno quinquagesimo Azarię regis Juda, regnavit Phaceia filius Manahem super Israel in Samaria biennio: ²⁴ et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui pec-

Tersos, nes jie nenorėjo jam atidaryti, ir jis užmušė visas jos nėščias ir perskrodė jas.

¹⁷ Tris dešimtis devintais Judo karaliaus Azarijo metais Gadio sunus Manaėmas tapo karaliumi ant Izraėlio ir karaliavo Samarijoje dešimtį metų. ¹⁸ Jis darė, kas buvo pikta Viešpaties akyvaizdoje; neatsitraukė nuo nuodėmių Nabato sunaus Jeroboamo, kurs vedė į nusidėjimą Izraėlį per visas savo dienas. ¹⁹ Buvo atėjęs į kraštą Asyrijos karalius Pulis, ir Manaėmas davė Pului tukstančių talentų sidabro, kad jam padėtų ir sustiprintu jo karalystę. ²⁰ O Manaėmas uždėjo mokesčius ant Izraėlio, ant visų galingųjų ir turtingųjų, idant duotu Asyrijos karaliui po penkias dešimtis siklių sidabro nuo kiekvieno; tuomet Asyrijos karalius sugrįžo ir nepasiliko žemėje.

²¹ Kas gi dar sakyтина apie Manaėmą ir visa, ką jis yra daręs, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje? ²² Ir Manaėmas užmigo su savo tėvais, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Pakėja.

²³ Penkias dešimtais Judo karaliaus Azarijo metais tapo karaliumi ant Izraėlio Manaėmo sunus Pakėja ir karaliavo dvejus metus. ²⁴ Jis darė, kas buvo pikta Viešpaties akyvaizdoje; jis neatsitraukė nuo nuodė-

(19) *Pulis*. Čionai Asyrijiečiai pasirodo pirmą sykį Izraėlio istorijoje. Tuo metu jie buvo rasi jau užkovoję Syriją. Nini vos karalių sąrašuose nėra karaliaus vardu Pulio; spėjama tečiaus ne be pamato, jog Puliu pavadintas čionai Asyrijos ka-

ralius Tiglat-Pileseris II. Vz. žem. 29. e. — *Talentu*. Talentan ėjo 3000 siklių; sidabrinis siklis buvo vertas arti 1 rb. 15 k.

(22) *Pakėja*. Ebr. *P^oqachiach*.

care fecit Israel. ²⁵ Conjuravit autem adversus eum Phacee filius Romeliæ, dux ejus, et percussit eum in Samaria in turre domus regiæ juxta Argob, et juxta Arie, et cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, et interfecit eum, regnavitque pro eo.

²⁶ Reliqua autem sermonum Phaceia, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

²⁷ Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Juda regnavit Phacee filius Romeliæ super Israel in Samaria viginti annis. ²⁸ Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. ²⁹ In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur, et cepit Aion, et Abel Domum Maacha et Janoe, et Ceddes, et Asor, et Galaad, et Galileam, et universam terram Nephthali: et transtulit eos in Assyrios. ³⁰ Conjuravit autem, et tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ.

mių Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimą Izraelį. ²⁵ Bet jo vadas Romelijos sunus Pakėė padarė prieš jį suokalbį. Ištiko jį Samarijoje karališkųjų namų bokšte greta Argobo ir greta Arijės ir draug su juo penkias dešimtis vyrų iš Galaadiečių sunų, užmušė jį ir karaliavo jo vietoje.

²⁶ Kas gi dar sakytina apie Pakėė ir visa, ką darė, argi tai neparašyta Izraelio karalių metraščių knygoje?

²⁷ Penkias dešimtis antrais Judo karaliaus Azarijo metais tapo karaliumi Romelijos sunus Pakėė ir karaliavo ant Izraelio Samarijoje dvidešimtį metų. ²⁸ Jis darė, ką buvo pikta Viešpaties akysvaizdoje; jis neatsitraukė nuo nuodėmių Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimą Izraelį. ²⁹ Izraelio karaliaus Pakėės dienose atėjo Asuro karalius Teglatpalasaras ir paėmė Ajoną ir Abel-Namus, Maachą ir Janoę, Kedėsą, Asorą, Galaadą, Galilieją ir visą Neftalio žemę, ir nuvedė gyventojus į Asyriją. ³⁰ Bet Elos sunus Osėė padarė suokalbį ir

(25) *Pakėė*. Ebr. *Pegach*. — *Greta Argobo ir...* Anot ebr. t.: draug su Argobu ir Arie. Reikia spėti, kad tuodn vyrų buvo karaliaus valdininkai, kurie norėjo jį ginti. — *Ir draug su juo...* Anot ebr. t. šitie penkios dešimtys dalyvavę suokalbyje prieš karalių.

(29) *Teglatpalasaras*. Ebr. *Thiglath Pil'eser*, asyriškai T a k l a t - h a b a l - a s a r. Jis viešpatavo 745 - 727 pirm Kr. Buvo tai smarkus kovotojas, išplėtęs savo valdžią ant visų kraštų tarp Mėdijos ir Tarpžemės jūros, o taipogi ant M. Azijos dalies. Spėjama, kad Teglatpalasaras, negavęs mokesčių, išderėtų už suteiktą Manaėmui pagalbą, atvyko antrą sykį

734 m., apgalėjo Pakėė ir nugalėno Izraelitų į pirmąją Asyrijos nelaisvę. Kada paskiaus Pakėė susitarė su Syrijos karaliumi Razinu prieš Judą, Teglatpalasaras, prašant Akazui (vz. žem. 16, 7), vėl atvyko, užkariavo Izraelio kraštą ir nuvedė Rubeno, Gado žmones ir pusę Manaso į taip vadinamą antrąją Asyrijos nelaisvę (1 Kron 5, 26). — *Ajoną ir Abel-namus, Maachą* (ebr. *Abel-beth-maacha*...) Plg. 3 Kar. 9, 15; Joz. 21, 37. Buvo užkariauta kraštas anapus Jordano ir šiaurinė Palestinos dalis šiaupus Jordano. — (30) *Osėė*. Ebr. *Hošea*. Teglatpalasaras sakosi (dokumentuose) pats liepęs nužudyti Pakėė ir įstatęs jo vieton A - u -

et percussit eum, et interfecit: regnavitque pro eo vigesimo anno Joatham filii Oziaë.

³¹ Reliqua autem sermonum Phacee, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

³² Anno secundo Phacee, filii Romeliæ regis Israel, regnavit Joatham filius Oziaë regis Juda. ³³ Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa, filia Sadoc. ³⁴ Fecitque quod erat placitum coram Domino: juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater suus, operatus est. ³⁵ Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis: ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam.

³⁶ Reliqua autem sermonum Joatham, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? ³⁷ In diebus illis cœpit Dominus mittere in Judam Rasin regem Syriæ, et Phacee filium Romeliæ. ³⁸ Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David patris sui, et regnavit Achaz filius ejus pro eo.

Caput XVI. ¹ Anno decimo septimo Phacee filii Romeliæ

pastatė slāstus Romelijos sunui Pakėei, ištiko jį ir užmušė, ir ėmė karaliauti jo vietoje dvidešimtais Ozijo sunaus Joatamo metais.

³¹ Kas gi dar sakytina apie Pakėę ir visa, ką darė, argi tai neparašyta Izraėlio karalių metraščių knygoje?

³² Antraisiais Izraėlio karaliaus Romelijos sunaus Pakėės metais tapo karaliumi Judo karalius Ozijo sunus Joatamas. ³³ Jis buvo dvidešimt penkerių metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo Jeruzalėje šešioliką metų; jo motina buvo Sadoko duktė vardu Jerusa. ³⁴ Jis darė, kas įtiko Viešpaties akyliaizdoje; jis elgėsi visai taip pat, kaip buvo daręs jo tėvas Ozijas. ³⁵ Tečiaus augštų vietų jis nepanaikino; tauta dar tebeaukojo ir degino smilkalus ant augštumų; jis pastatė augštuosius Viešpaties namų vartus.

³⁶ Kas gi dar sakytina apie Joatamą ir visa, ką darė, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ³⁷ Anuo metu Viešpats pradėjo siųsti į Judą Syrijos karalių Raziną ir Romelijos sunų Pakėę. ³⁸ Ir Joatamas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas draug su jais savo tėvo Dovidो mieste, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Akazas.

16. perskyrimas. ¹ Septynioliktais Romelijos sunaus Pakė-

si - 'e (Osėę). — *Dvidešimtais*. Skaitlinė netikra, nes žem. 33. e. pasakyta, kad Joatamas viešpatavęs tik šešioliką metų.

(32) *Joatamas*. Plg. 2 Kron. 27, 1... — (35) *Pastatė augštuosius...* Vž. 2 Kron. 27, 3.

(37) *Anuo metu*: Joatamo karaliavimo pabaigoje. Išspradžios buvo užpuldinėjama

tik Judo karalystės pakraščiai; tapus gi karaliumi Akazui, buvo užpulta visa Judo karalystė. — *Syrijos*. Ji buvo pavergta Jeroboamo II laikais, bet veikiai atgavo liuosybę.

(16, 2) *Dvidešimti metų*. Anot 2 Kron. 28, 1, LXX, Syr. ir Arab. vert. 25 metus. Ta skaitlinė, regisi, yra tikresnė, nes,

regnavit Achaz filius Joatham regis Juda. ² Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem: non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus. ³ Sed ambulavit in via regum Israel: insuper et filium suum consecravit, transferens per ignem secundum idola gentium, quæ dissipavit Dominus coram filiis Israel. ⁴ Immolabat quoque victimas, et adolebat incensum in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

⁵ Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, et Phacee filius Rome-liæ rex Israel in Jerusalem ad præliandum: cumque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum. ⁶ In tempore illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailam Syriæ, et ejecit Judæos de Aila: et Idumæi venerunt in Ailam, et habitaverunt ibi usque in diem hanc.

⁷ Misit autem Achaz nuntios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Servus tuus, et filius tuus ego sum: ascende, et salvum me fac de manu regis Syriæ, et de manu regis Israel, qui consurrexerunt ad-

ės metais ėmė karaliauti Judo karaliaus Joatamo sunus Akazas. ² Akazui buvo dvidešimti metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo jis Jeruzalėje šešioliką metų. Jis nedarė, kas ėtiko Viešpaties, jo Dievo, akyvaizdoje, kaip jo tėvas Dovidas, ³ bet vaikščiojo Izraelio karalių keliu; be to ir savo sunų jis pašventė, duodamas pereiti per ugnį pagal paprotį pagonių stabų, kuriuos Viešpats išsklaidė Izraelio sunų akyvaizdoje. ⁴ Jis darė taipogi kruvinas aukas ir degino smilkalus ant augstų vietų ir ant kauburių ir po kiekvienu išsišakojusiu medžiu.

⁵ Tuomet Syrijos karalius Razinas ir Izraelio karalius Romelijos sunus Pakėė pakilo į Jeruzalę kovotų; bet, apgulę Akazą, jie neįstengė apgalėti jo. ⁶ Anuo metu Syrijos karalius Razinas sugrąžino Syrijai Ailą ir išvarė Žydus iš Ailos; o Idumėjiečiai atėjo ir gyveno čionai iki šiai dienai.

⁷ Akazas gi siuntė pasiuntinius pas Asyrijiečių karalių Teglatpalasara ir sakydino: Aš esu tavo tarnas ir tavo sunus; ateik ir išgelbėk mane iš Syrijos karaliaus rankos ir iš Izraelio karaliaus rankos, kuriuodu sukilo

Akazui mirus po šešiolikos metų, jo sunus Ezekijas buvo 25 m. — (3) *Pašventė, duodamas...* Akazas paaukojo Malochui savo sunų, sudegindamas jį ugnyje. Į tokį sudeginimą žiūrėta kaip į perėjimą, per kurį vaikai, pasiliusavę nuo kuno, vienijosi su Dievu. Mozės įstatymas smarkiai draudė žydams sekti tą baisų paprotį, kurs buvo labai prasiplatinęs ypač pas Amonitus ir Moabitus (plg. Kun. 18, 21; Atk. 18, 10); bet žydai, regisi, dažnai peržengdavo tą uždraudimą. Vz. žem. 17, 17; 21, 6; Jer. 7, 31. 32; Ez. 20, 26 ir

k... — (4) *Ant augstų vietų...* Akazas darėdavo čionai aukas stabams, o ne taip kaip seniasis, Viešpačiui. Plg. Atk. 12, 2.

(5) *Syrijos karalius...* Plg. aug. 15, 37. — *Neįstengė...* Viešpats gelbėjo nors ir nevertą jo malonės karalių. Plg. 2 Kron. 28, 5... Iz. 6, 1... — (6) *Ailą.* Ebr. *Elath*, prie Elaniškos įlankos. Tuo budu liko užkirstas kelias Judo karalystės pirkliavimui su rytų kraštais.

(7) *Ateik ir išgelbėk...* Neprietelių apstotas Akazas, neklausydamas perspėjimų Izaio pranašo, nesišaukia į Viešpatį, bet

versum me. ⁸ Et cum collegisset argentum et aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, et in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera. ⁹ Qui et acquievit voluntati ejus: ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, et vastavit eam: et transtulit habitatores ejus Cyrenen, Rasin autem interfecit.

¹⁰ Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum: cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, et similitudinem juxta omne opus ejus.

¹¹ Extruxitque Urias sacerdos altare juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz, de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco.

¹² Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, et veneratus est illud: ascenditque et immolavit holocausta, et sacrificium suum, ¹³ et libavit libamina, et fudit sanguinem pacificorum, quæ obtulerat super altare. ¹⁴ Porro altare æreum,

prieš mane. ⁸ O surinkęs sidabrą ir auksą, koks buvo galima rasti Viešpaties namuose ir tarp karaliaus turtų, jis siuntė Asyrijiečių karaliui dovanų. ⁹ Taisai išpildė jo norą; nes Asyrijiečių karalius pakilo į Damasą ir sunaikino jį, ir nugabeno jo gyventojus Kyrenėn, Raziną gi užmušė.

¹⁰ Karalius Akazas iškeliavo į Damaską pasitikt Asyrijiečių karaliaus Teglatpalasaro. Pamatęs gi Damasko altorių, karalius Akazas siuntė kunigui Urijui jo pavidalą ir panašumą, kaip jis buvo padirbtas. ¹¹ O kunigas Urijas pastatė altorių visai taip, kaip buvo įsakęs karalius Akazas iš Damasko; taip padarė kunigas Urijas, kolei karalius Akazas atėjo iš Damasko.

¹² Atėjęs gi karalius iš Damasko, matė altorių ir pagerbė jį; jis užžengė ir atnašavo deginamasias aukas ir savo duoninę atnašą, ¹³ ir darė liejamasias aukas ir pylė kraują dėkojimo aukų, kurias jis buvo atnašavęs ant altoriaus. ¹⁴ Varinį gi alto-

jieško pagalbos Asyrijoje, iš kur turėjo ateiti didžiausios nelaimės ant Judo karalystės. — (9) *Pakilo į Damaską..* Teglatpalasaras savo dokumentuose taip aprašo apgalėjamą Syrijos: Aš paėmiau jo (Razino) kareivius... aš sulaužiau jų ginklus ir jų arklius sugavau... jo kovotojus, nešiojusius kilpinius, nešiojusius skydus ir jietis... Kad išgelbėtų savo gyvybę, jis pabėgo vienas ir įėjo į didžiuosius vartus savo miesto (Damasco). Jo vadus, aš sugavau juos gyvus ir pakoriau juos ant kryžių. Jo kraštą aš pavergiau... Jo miestą Damaską aš apguliau ir aš uždariau jį kaip paukštį klėtkoje. Jo sodnus, kuriuose medžių buvo be skaitliaus, aš juos išskirtau... šešioliką Syrijos apskrčių aš nušlaviau kaip vėnas (cit. pas *Fillion*. La sainte Bible). — *Kyrenėn* Ebr. *Qir*. Jos vieta nežinoma. Spėjama tečiau, kad

čionai kalbama apie upę dabartinėje Georgijoje, tekančią į Kaspijos jūrą.

(10) *Pasitiktų*: padėkotų už išgelbėjimą ir pagarbos išreikštų kaip savo siuzerėnui. Akazas minimas Asyrijos antrašuose draug su kitais kunigaikščiais, mokančiais duoklę; jis vadinasi Ja-hu-cha-zi Ja-hu-dai. — *Altorių*. Rasi tai buvo iš Asyrijos atgabentas altorius, ant kurio Asyrijiečių karalius darydavo savo aukas. — (11) *Urijas pastatė...* Vyriausis kunigas nekiek ne geresnis už karalių. Jis skubina pildyti priešingas įstatymui karaliaus užgaidas. — (12) *Pagerbė*. Anot ebr. t.: prisirartino prie jo. — *Atnašavo...* Rasi ne pats, bet per kunigus. Aukos buvo daromos Viešpačiui; bei tai buvo peiktina, kad jas padaryta ant altoriaus, panašaus į pagonių altorius. — (14) *Varinį gi altorių*: deginamųjų aukų altorių. Ebr. t.

quod erat coram Domino, trans-
tulit de facie templi, et de lo-
co altaris, et de loco templi
Domini: posuitque illud ex la-
tere altaris ad aquilonem. ¹⁵
Præcepit quoque rex Achaz Uriæ
sacerdoti, dicens: Super altare
majus offer holocaustum matu-
tinum, et sacrificium vesperti-
num, et holocaustum regis, et
sacrificium ejus, et holocaustum
universi populi terræ, et sacri-
ficia eorum, et libamina eorum:
et omnem sanguinem holocau-
sti, et universum sanguinem vi-
ctimæ super illud effundes: al-
tare vero æreum erit paratum
ad voluntatem meam. ¹⁶ Fecit
igitur Urias sacerdos juxta om-
nia quæ præceperat rex Achaz.
¹⁷ Tulit autem rex Achaz cæ-
latas bases, et luterem, qui erat
desuper: et mare deposuit de
bobus æreis, qui sustentabant
illud, et posuit super pavimen-
tum stratum lapide. ¹⁸ Musach
quoque sabbati, quod ædifica-
verat in templo: et ingressum
regis exterioris convertit in tem-
plum Domini propter regem
Assyriorum.

¹⁹ Reliqua autem verborum
Achaz, quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Juda? ²⁰ Dormi-

rių, buvusi Viešpaties akyvaiz-
doje. perkėlė iš bažnyčios prieš-
akio ir iš altoriaus vietos ir iš
Viešpaties bažnyčios vietos ir
pastatė jį altoriaus šone į šiau-
rę. ¹⁵ Karalius Akazas taipogi
įsakė kunigui Uriui ir tarė:
Ant didesniojo altoriaus atna-
šauk rytmetinę deginamąją au-
ką ir vakarinę atnašą ir kara-
liaus deginamąją auką ir jo duo-
ninę atnašą, ir visos žemės tau-
tos deginamąją auką ir jų duo-
nines atnašas ir jų liejamasias
aukas, ir išpilsi ant jo visą de-
ginamųjų aukų kraują ir visą
kruvinos atnašos kraują; varinis
gi altorius bus prirengtas mano
valiai. ¹⁶ Taigi, kunigas Urijas
darė visa taip, kaip jam buvo
įsakęs karalius Akazas. ¹⁷ Kara-
lius Akazas atėmė išrašytas pa-
pėdes ir buvusią viršuje prau-
stuvę; ir jurą jis nukėlė nuo va-
rinių jaučių, kurie ją laikė, ir
padėjo ant akmenimi išklotos
aslos. ¹⁸ Jis perkėlė taipogi su-
bato Musachą, kurį buvo pa-
statęs bažnyčioje, ir išorinį ka-
raliaus įėjimą jis atkreipė į Vieš-
paties bažnyčią dėlei Asyrijie-
čių karaliaus.

¹⁹ Kas gi dar sakyтина apie
Akazą, ką jis yra daręs, argi
tai neparašyta Judo karalių met-
raščių knygoje? ²⁰ Ir Akazas už-

pasakyta aiškiau: „Jis pašalino iš baž-
nyčios priešakio varinį altorių, buvusį
Viešpaties akyvaizdoje, kad jis nebūtų
tarp (naujojo) altoriaus ir Viešpaties na-
mų ir pastatė jį greta (naujojo) altoriaus
į šiaurę“. Urijas, matomai, buvo išpra-
džios pastatęs Akazo altorių už degina-
mųjų aukų altoriaus, toliaus į rytus.—(15)
Rytmetinę... Ant naujojo altoriaus liepiama
daryti visos iškilmingos aukos. Plg. Iš.
29, 38-42; Sk. 28, 3-8. — *Varinis gi*
altorius... Ebr. t. mintis, regisi, yra toki:
aš pamąstysiu, ką norėsiu su juo pada-

ryti. — (17) *Papėdes*. Vz. 3 Kar. 7, 28...
— *Jurą*. Yz. 3 Kar. 7, 23. — (18) *Mu-
sachą*. Rasi taip vadinosi uždengta galė-
rija, kame stovėdavo karalius aukų metu.
Jis atkreipė į Viešpaties namus. Anot
ebr. t.: jis perkeitė Viešpaties namuose.
t. y. nuėmė visus pagražinimus. — *Dėlei*
Asyrijiečių... bijodamas Asyrijiečių ka-
raliaus.

(20) *Draug su jais*: bet ne jų kape.
Plg. 2 Kron. 28, 27. — *Ezekijas*. Ebr.
Chizqijahu.

vitque Achaz cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David, et regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

Caput XVII. ¹ Anno duodecimo Achaz regis Juda, regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israel novem annis. ² Fecitque malum coram Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerant. ³ Contra hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorum: et factus est ei Osee servus, reddebatque illi tributa.

⁴ Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellaret nitens misisset nuntios ad Sua regem Ægypti, ne presteret tributa regi Assyriorum sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, et vinctum misit in carcerem. ⁵ Pervagatusque est omnem terram: et ascendens Samariam, obsedit eam tribus annis. ⁶ Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, et transtulit Israel in Assyrios: posuitque eos in Hala, et in

migo su savo tėvais ir liko palaidotas draug su jais Dovid mieste, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Ezekijas.

17. perskyrimas. ¹ Dvyliktais Judo karaliaus Akazo metais tapo karaliumi Eloš sunus Osėe Samarijoje ir karaliavo ant Izraėlio devynerius metus. ² Jis darė pikta Viešpaties akysvaizdoje, bet ne taip kaip buvusieji pirm jo Izraėlio karaliai. ³ Prieš jį patraukė Asyrijiečių karalius Šalmanasaras, ir Osėe tapo jo tarnu ir mokėjo jam duoklę.

⁴ O kuomet Asyrijiečių karalius sužinojo, kad Osėe, stengdamos pakelti maištą, buvo išsiuntęs pesiuntinius pas Aigypso karalių Suą, idant nebeduotu Asyrijiečių karaliui duoklės, kaip paprastai darydavo kasmetai, jis apgulė jį ir surištą imė į kalėjimą. ⁵ Jis perėjo visą žemę ir, pakilęs į Samariją, laikė ją apgulęs trejus metus. ⁶ Devintais gi Osėės metais Asyrijiečių karalius paėmė Samariją ir perkėlė Izraėlį į Asyriją

(17, 1) *Dvyliktais*. Osėe užmušė Izraėlio karalių Pakė ketvirtais Akazo metais (740 m. pirm Kr.), bet pats liko pripažintas karaliumi tik po aštuonerių metų. Plg. aug. 15, 30.—(3) *Šalmanasaras*. Asyriškai *Salmanu-Asir*. Jis buvo Teglatpalasaro ipėdinis. Viešpatavo nuo 727 lig 722 m. Osėe buvo įgijęs karališkąją valdžią iš Asyrijiečių malonės (plg. aug. 15, 30) ir turėjo mokėti duoklę Asyrijos karaliui.

(4) *Suą*. Ebr. *So'*; Aigiptiškai jis vadinosi *Šubak* ir buvo įsteigėju XXV dynastijos. Osėe rasi norėjo pasiaudoti Teglatpalasaro mirtimi, kad įgyti nepri gulmybę, ir tuo tikslu pradėjo derybas su Aigypso karaliumi. Nuo šio laiko prasideda dažnesni politiški santikiai tarp Palestinos ir Aigypso ir varžytinės tarp Asyrijos, o paskui Babylonijos dėlei Palestinos.—*Apgulė jį ir...* Išpradžios pa-

sakoma, koks buvo Izraėlio karaliaus likimas, o toliau aprašoma plačiau karė prieš Izraėlio kraštą.—(6) *Devintais gi...* Tai įvyko 722 metais pirm Kristaus. Buvo tai liudnas atsitikimas išrinktosios tautos istorijoje; tečiau po jo turėjo ateiti dar liudnesnis—užkariavimas Jeruzalės ir Babylo no nelaisvė. Samariją paėmė rasi nebe Šalmanasaras, bet jo ipėdinis ant Asyrijos sosto Sargonas. Savo antrašiose jis giriasi tai padaręs pirmais savo viešpatavimo metais ir pasakoja: Mano karaliavimo pradžioje aš apguliau miestą Samirina ir jį paėmiau. Aš nuvedžiau neslaisvėn 27280 jo gyventojų; aš palikau sau penkias dešimtis vežimų kaip savo karališkąją dalį; vieton tų, kuriuos išvedžiau, aš atgabenau gyventojų iš mano užkariautųjų kraštų; aš uždėjau ant jų mokesčius kaip ant Asyrijiečių.—*Haloje...* Ebr. t.: Haloje ir prie Haboro,

Habor juxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.

⁷ Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos alienos. ⁸ Et ambulaverunt juxta ritum gentium, quas consumpserat Dominus in conspectu filiorum Israel, et regum Israel: quia similiter fecerant. ⁹ Et offenderunt filii Israel verbis non rectis Dominum Deum suum: et edificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis a Turre custodum usque ad Civitatem munitam. ¹⁰ Feceruntque sibi statuas, et lucos in omni colle sublimi, et subter omne lignum nemorosum: ¹¹ et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium, quas transtulerat Dominus a facie eorum: feceruntque verba pessima irritantes Dominum. ¹² Et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.

¹³ Et testificatus est Dominus in Israel et in Juda per manum omnium Prophetarum et Videntium, dicens: Revertimini a vis vestris pessimis, et custodi-

ir apgyvendino juos Haloje ir Habore prie Gozano upės, Mėdų miestuose.

⁷ Nes atsitiko, kad Izraėlio sunų, nusidėję Viešpačiui, savo Dievui, kurs buvo išvedęs juos iš Aigypso žemės, iš Aigypso karaliaus Paraono rankos, garbino svetimus dievus. ⁸ Jie elgėsi pagal papročius tautų, kurias Viešpats buvo sunaikinęs Izraėlio sunų akyvaizdoje, ir pagal papročius Izraėlio karalių, nes jie buvo darę panašiai. ⁹ Izraėlio suns užrustino negerais dalykais Viešpatį, savo Dievą, ir pasistatė sau augštų vietų visuose savo miestuose, pradedant nuo sargų bokšto iki stiprintam miestui. ¹⁰ Jie pasidarė sau stovyklų ir girių ant kiekvieno augšto kauburio ir po kiekvienu išsišakojusiu medžiu, ¹¹ ir degino tenai smilkalus ant altorių tautų budu, kurias Viešpats buvo atėmęs iš po jų akių. Jie darė pikčiausių dalykų, erzindami Viešpatį, ¹² ir jie garbino nešvarumus, apie ką Viešpats buvo jiems įsakęs, kad tai nedarytu.

¹³ O Viešpats liudijo Izraėlyje ir Jude per visus pranašus ir reginčiuosius ir sakė: Sugrįžkite nuo savo pikčiausių kelių ir sergėkite mano įsakymus ir

prie Gozano upės, ir Mėdijos miestuose. Hala šiaurinėje Mėzopotamijoje. Haboras dabar Khabur, — upė Gozano provincijoje.

(7) *Nes atsitiko...* Toliaus 8-15 eil. paaiškinta tai, kas trumpai išreikšta 7. e. Įkvėptas rašytojas nurodo priežastis baisios nelaimės, kuri sutiko Samariją. Yra tai tarsi pateisinimas Viešpaties pasielgimo su atkaklia tauta. — (8) *Jie elgėsi...* Izraėlio atpuolimas nuo Viešpaties apsirėškė pasidavimu pagonių papročiams

ir garbinimu karaliaus Jeroboamo padarytųjų versių. — (9) *Nuo sargų bokšto...* Augštų vietų atsirado daugybė, jas turėjo atskiri namai ir didžiausi miestai. — (10) *Girių.* Ebr. *’asherim* - Astartės simbolis. — (11) *Pikčiausių dalykų:* begėdiškos apeigos, kuriomis buvo garbinami pagonių stabai. — (12) *Nešvarumus.* Taip vadina mi su didžiausiu paniekinimu stabai. Plg. Atk. 29, 17; 3 Kar. 15, 19.

(13) *Izraėlyje ir Jude.* Judo karalystėje buvo tokių pat prasikaltimų, kaip ir Iz-

te praecepta mea, et ceremonias juxta omnem legem, quam praecepi patribus vestris: et sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum. ¹⁴ Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. ¹⁵ Et abjecerunt legitima ejus, et pactum, quod pepigit cum patribus eorum, et testificationes, quibus contestatus est eos: secutique sunt vanitates, et vane egerunt: et secuti sunt gentes, quae erant per circuitum eorum, super quibus praeceperat Dominus eis ut non facerent sicut et illae faciebant. ¹⁶ Et dereliquerunt omnia praecepta Domini Dei sui: feceruntque sibi conflatile duos vitulos, et lucos, et adoraverunt universam militiam caeli: servieruntque Baal, ¹⁷ et consecraverunt filios suos, et filias suas per ignem: et divinationibus inserviebant, et auguriis: et traderunt se ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.

¹⁸ Iratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos a conspectu suo, et non remansit nisi tribus Juda tantummodo. ¹⁹ Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui: verum ambulavit in erroribus Israel, quos operatus fuerat. ²⁰ Projecitque Dominus om-

apeigas pagal visą įstatymą, kurį daviau užlaikyti jūsų tėvams, ir kaip aš siunčiau pas jus per mano tarnus pranašus. ¹⁴ Jie gi neklusė, bet sukietino savo sprandą, kaip buvo sukietinę savo sprandą jūsų tėvai, kurie nenorėjo klausyti Viešpaties savo Dievo. ¹⁵ Jie atmetė jo nutarimus ir sandorą, kurią jis yra padaręs su jų tėvais, ir perspėjimus, kuriais buvo juos perspėjęs; jie sekė tuštybes ir tuščiai elgėsi, ir sekė aplink juos buvusias tautas, apie kurias Viešpats buvo jiems įsakęs, kad nedarytu, kaip jos darydavo. ¹⁶ Jie apleido visus Viešpaties, savo Dievo, įsakymus ir pasidarė sau du nulietu versių ir girių, ir garbino visą dangaus kariuomenę, ir tarnavo Baalui, ¹⁷ ir pašventė savo sunus ir savo dukteris per ugnį, ir užsiimdavo žiniavimu ir burtais, ir pasidavė daryti pikta Viešpaties akivaizdoje, kad jį erzintu.

¹⁸ Taigi, Viešpats smarkiai užsirustino ant Izraelio ir atmetė juos iš po savo akių, ir pasiliko vien tik tai Judo giminė. ¹⁹ O ir Judas nesergėjo Viešpaties, savo Dievo, paliepimų, bet vaikščiojo Izraelio paklydimuose, kuriuos tasai buvo padaręs. ²⁰ Tuomet Viešpats atmetė visą Izrae-

raėlyje. — (14) *Sukietino...* Plg. Iš. 32, 9. — (15) *Tuštybės*: stabus. — *Tuščiai elgėsi*. Tikriaus: niekais tapo. — (16) *Girių*: ebr. *aserah*. — *Dangaus kariuomenė*: žvaigždes. Plg. Atk. 18, 10. — *Balui*. Plg. 3 Kar. 16, 32. — (17) *Pašventė...* Plg. aug. 16, 3. — *Ziniavimu...* Vz. Sk. 23, 23; Atk. 18, 10. — *Pasidavė*. Ebr. *parsidavė*.

(18) *Iš po savo akių*: iš Žadėtosios žemės, kame Viešpats apreiškėdavo savo buvimą. — *Judo giminė*: karalystė, prie kurios priderėjo dar Benjamino giminė ir lėvitai. — (20) *Izraelio ainių*: dešimtį Izraelio giminių. — *Prispaudė*: leisdamas užpuldinėti ant jų neprieteliams, — kol jie jų neatstumė per nuvedimą į nelaisvę. Daugelis Izraelitų pasiliko savo krašte

ne semen Israel, et afflixit eos, et tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos a facie sua: ²¹ ex eo jam tempore, quo scissus est Israel a domo David, et constituerunt sibi regem Jeroboam filium Nabat: separavit enim Jeroboam Israel a Domino, et peccare eos fecit peccatum magnum. ²² Et ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Jeroboam quæ fecerat: et non recesserunt ab eis, ²³ usquequo Dominus auferret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum Prophetarum: translatusque est Israel de terra sua in Assyrios, usque in diem hanc.

²⁴ Adduxit autem rex Assyriorum de Babylone, et de Cutha, et de Avah, et de Emath, et de Sepharvaim: et collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis Israel: qui possederunt Samariam, et habitaverunt in urbibus ejus. ²⁵ Cumque ibi habitare cõpissent, non timebant Dominum: et immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos. ²⁶ Nuntiatumque est regi Assyriorum, et dictum: Gentes, quas transtulisti, et habitare fecisti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ: et immisit in eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos,

lio ainiją ir prispaudė juos, ir padavė juos į plėšikų rankas, kolei jų neatstumė nuo savo veido; ²¹ ir tai nuo to jau laiko, kuomet Izraėlis atskilo nuo Dovidio namų, ir kuomet jie įsistatė sau karalių Nabato sūnų Jeroboamą; nes Jeroboamas atskyrė Izraėlį nuo Viešpaties ir atvedė juos į didį nusidėjimą. ²² Izraėlio sūnų vaikščiojo visose Jeroboamo nuodėmėse, kurias jis buvo padaręs, ir neatsitraukė nuo jų, ²³ kolei Viešpats neatmetė Izraėlio nuo savo veido, kaip jis buvo kalbėjęs per visus savo tarnus pranašus. Ir Izraėlis liko perkeltas iš savo žemės į Asyriją, iki šiai dienai.

²⁴ Asyrjiečių gi karalius atgabeno žmonių iš Babylono, iš Kutos, iš Avos, iš Emato ir iš Sefarvaimo ir apgyvendino juos Samarijos miestuose užuot Izraėlio sūnų; jie paveldėjo Samariją ir gyveno jos miestuose. ²⁵ Pradėję gi tenai gyventi jie nesibijojo Viešpaties, o Viešpats siuntė ant jų liutų, kurie juos žudė. ²⁶ Tai buvo apskelbta Asyrjiečių karaliui ir pasakyta: Tautos, kurias perkėlei ir apgyvendinai Samarijos miestuose, nežino tos žemės Dievo įstatų, o Viešpats siuntė ant jų liutų, ir štai tie žudo juos, nes jie nežino tos žemės Dievo apeigų.

(plg. 2 Kron. 31, 1; 34, 9), bet Asyrjiečių pavergti ir susimaišę su atkeltomis tautomis, jie liovėsi buvę Izraėlitais. — (23) *Iki šiai dienai*: iki autoriaus laikų.

(24) *Iš Babylono*: iš Babylono apylinkės. — *Iš Kutos, iš Avos*. Kame buvo šitiedvi vietų, dabar tikrai nežinoma. — *Emato*: Syrijos miestas. Plg. 3 Kar. 8, 65. — *Sefarvaimo*: miestas Babylonijoje ant Euprato (Sipper). — *Paveldėjo Sa-*

mariją... Pasilikusieji Izraėlitai, nustoję savystovybės, susimaišę su ateiviais ir padarė maišytą Samarijų tautą, neturėjusią tečiaus nei religijinės, nei politiškos vienybės. — (25) *Nesibijojo*: negarbino. — *Siuntė ant jų liutų*... Atkeltųjų gyventojų skaitlius buvo daug mažesnis negu iškeltųjų. Todėl ištustėjusiame krašte atsirado daugybė laukinių žvėrių. Buvo tai taipogi Viešpaties bausmė (plg.

eo quod ignorent ritum Dei terræ. ²⁷ Præcepit autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus, quos inde captivos adduxistis, et vadat, et habitet cum eis: et doceat eos legitima Dei terræ.

²⁸ Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, et docebat eos quomodo colerent Dominum.

²⁹ Et unaquæque gens fabricata est deum suum: posueruntque eos in fanis excelsis, quæ fecerant Samaritæ, gens et gens in urbibus suis, in quibus habitabat. ³⁰ Viri enim Babylonii fecerunt Sochothbenoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel: et viri de Emath fecerunt Asima.

³¹ Porro Hevæi fecerunt Nebahaz et Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim, cumburebant filios suos igni, Adramelech et Anamelech diis Sepharvaim, ³² et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus. ³³ Et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam: ³⁴ usque in præsentem diem morem sequuntur antiquum: non timent

²⁷ Tuomet Asyrijiečių karalius įsakė ir tarė: Nuveskite ten vieną iš kunigų, kuriuos atvedėte iš ten sugautus; jis teeina ir gyvena draug su jais, ir temokina juos tos žemės Dievo įstatų.

²⁸ Taigi, vienas iš tų kunigų, kurie sugauti buvo išvesti iš Samarijos, atėjęs gyveno Bėtėlyje ir mokė juos, kaip reikia garbinti Viešpats. ²⁹ Bet kiekviena tauta pasidirbino savąjį dievą, ir jie pastatė juos šventyklose ant augštumų, kurias Samaritonai buvo pasidarę, kiekviena giminė savo miestuose, kuriuose ji gyveno. ³⁰ Nes Babyloniečiai pasidarė Sochothbenotą, Kutiečiai pasidarė Nergelį, Ematiečiai pasidarė Asimą; ³¹ Heviečiai pasidarė Nebahazą ir Tartaką. Tie gi, kurie buvo iš Sefarvaimo, degindavo savo sūnus ugnyje Sefarvaimo dievams (Adramelėkui ir Anamelėkui. ³² Tečiaus jie garbino ir Viešpatį. Jie pasidarė sau augštomis vietoms kunigų iš paskučiausųjų ir statydavo juos augstose šventyklose. ³³ Ir nors garbino Viešpatį, tarnavo taipogi savo dievams pagal paprotį tautų, iš kurių liko atkelti Samarijon. ³⁴ Jie seka iki šiai dienai seną paprotį, nesibijo Viešpaties, ir neužlaiko jo apeigų, nutarimų, iš-

Kun. 26, 22). — *Tos žemės Dievo.* Anot išreikštos čionai pagonių nuomonės kiekvienas kraštas buvo ypatingoje atskirų dievų valdžioje ir globoje. — *Įstatų:* religijos.

(28) *Gyveno Bėtėlyje.* Atsiųstasis Samaritonams kunigas buvo vienas iš tų, kurie, dar tebestovint Izraelio karalystei, garbindavo aukso veršius; todėl jis apsigyveno veršių garbinimo vietoje Bėtėlyje. Tuo tai būdu tikroji religija nebuvo Samarijoje visiškai užmiršta, bet ir ji susi-

maišė su pagonyste, nes atkeltieji gyventojai, pradėję garbinti Viešpatį, nesiliovė garbinti ir savų dievų. — (30) *Sochothbenotą.* Ebr. ž. *Sukkoth-Benoth* reiškia tą patį ką ir dukterų sėtros; bet rasi tai yra iškreiptas Babyloniečių dievės vardas *Zirbanit*. — *Nergelį:* Nergal, liutas-dievas. — (31) *Heviečiai:* Avos gyventojai. — (32) *Iš paskučiausųjų.* Tikriaus: iš tautos tarpo be skirtumo Plg. 3 Kar. 12, 31. — (34) *Nesibijo Viešpaties:* negarbino jo taip, kaip jis pats buvo pa-

Dominum, neque custodiunt ceremonias ejus, judicia, et legem, et mandatum, quod præceperat Dominus filiis Jacob, quem cognominavit Israel: ³⁵ et percusserat cum eis pactum, et mandaverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos, et non adoretis eos, neque colatis eos, et non immoletis eis: ³⁶ sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Ægypti in fortitudine magna, et in brachio extento, ipsum timete, et illum adorete, et ipsi immolate. ³⁷ Ceremonias quoque, et judicia, et legem, et mandatum, quod scriptum vobis, custodite ut faciatis deos alienos. ³⁸ Et pactum, quod percussit vobiscum, nolite oblivisci: nec colatis deos alienos, ³⁹ sed Dominum Deum vestrum timete, et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum. ⁴⁰ Illi vero non audierunt, sed juxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. ⁴¹ Fuerunt igitur gentes istæ timentes quidem Dominum, sed nihilominus et idolis suis servientes: nam et filii eorum, et nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in præsentem diem.

tatymo ir paliepių, kuriuos Viešpats buvo įsakęs užlaikyti sunums Jokubo, kurį jis praminė Izraeliu, ³⁵ ir su kuriais jis buvo padaręs sandorą, jiems liepęs ir taręs: Nesibijokite svetimų dievų ir negarbinkite jų, jiems netarnaukite ir neaukokite jiems, ³⁶ bet bijokitės tiksliai Viešpaties, savo Dievo, kurs jus išvedė iš Aigypso žemės su didžia galybe ir ištiestu petimi, jį garbinkite ir jam darykite aukas. ³⁷ Užlaikykite taipogi apeigas, ir nutarimus, ir įstatymą, ir paliepiamą, kurį jums davė, kad pildytumėte per visas dienas; ir nesibijokite svetimų dievų. ³⁸ Neužmirškite sandoros, kurią padarė su jumis, ir negarbinkite svetimų dievų; ³⁹ bet bijokitės Viešpaties, savo Dievo, o jis išgelbės jus iš visų jūsų neprietelių rankos. ⁴⁰ Jie tečiaus nepaklausė, bet darė pagal savo seną paprotį. ⁴¹ Taigi, šitos tautos bijojosi, tiesa, Viešpaties, bet tarnavo taipogi savo stambams; nes ir jų sunūs ir anukai taip daro iki šiai dienai, kaip darė jųjų tėvai.

mokęs savo duotame įstatyme, bet tik saviškiai. — (41) *Taip daro iki šiai dienai.* Toks religijų mišinys buvo Samarijoje nelabai ilgai. Pasibaigus Babilono nelasvei, čionai nebebuvo tikros stabmeldystės; buvo gi garbinamas tiksliai Viešpats, nors uvisai taippat, kaip reikalavo Mozės įstatymas. Samaritonai paskiaus turėjo penkias Mozės knygas, todėl ir žydai neskaitė jų pagonimis; nepripažindavo tečiaus jų ir Izraelitais, nes ištikrųjų jie tokiais nebuvo.

18, 1 — 20, 21. Dievotas Judo karalius Ezeikijas panaikina savo karalystėje

stabų garbinimą, nusikrato Asyrijiečių jungo ir sumuša Pilistymus (18, 1-12); jo viešpatavimo pabaigoje Asyrijiečiai vėl užpuola Judo karalystę, Senacheribas uždeda ant Ezeikijo mokesčius ir reikalauja visiško pasidavimo (18, 13-37); bet Ezeikiją padrašina pranašas Izaijas (19, 1-19) ir apskelbia jam Asyrijos karalių veikiai mirsiant, kas ištikrųjų įvyksta (19, 20-37). Tas pats pranašas žada Dievo vardu susirgusiam Ezeikijui gyvenimo prailginimą (20, 1-11), parodžiusiam gi visus turtus Berodacho - Baladano pasiuntiniams pranašauja apie tų turtų atėmimą (20, 12-21).

III. Tolesnė Judo karaliu istorija iki Babylono nelaisvei.

1. Karaliaus Ezikijo viešpatavimas.

Caput XVIII. ¹ Anno tertio Osee filii Ela regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda. ² Viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpisset: et viginti novem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abi filia Zachariæ. ³ Fecitque quod erat bonum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus. ⁴ Ipse dissipavit excelsa, et contrivit statuas, et succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses: siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum: vocavitque nomen ejus Nohestan. ⁵ In Domino Deo Israel speravit: itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Juda, sed neque in his, qui ante eum fuerunt: ⁶ et adhæsit Domino, et non recessit a vestigiis ejus. fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moysi. ⁷ Unde et erat Dominus cum eo, et in cunctis, ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Rebollavit quoque contra regem Assyriorum, et non servivit ei. ⁸ Ipse percussit Philisthæos usque ad Gazam, et omnes

18. perskyrimas. ¹ Trečiaisiais Izraelio karaliaus Elos sunaus Osėės metais ėmė karaliauti Judo karalius Akazo sunus Ezekijas. ² Jis buvo dvidešimt penkerių metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo dvidešimt devynerius metus Jeruzalėje; jo motina buvo Zakarijo duktė vardu Abi. ³ Jis darė, kas buvo gera Viešpaties akivaizdoje, visai taip pat kaip yra daręs jo tėvas Dovidas. ⁴ Jis sunaikino augštas vietas, ir sutrupino stovyklas, ir iškirto girias, ir sulaužė varinį žaltį, kurį buvo padirbinęs Mozė, nes iki tam laikui Izraelio sunęs degino jam smilkalus, ir praminė jį vardu Nohestanas. ⁵ Jis pasitikėjo Viešpačiu, Izraelio Dievu; taigi, po jo nebuvo panašaus į jį tarp visų Judo karalių, bet nei tarp tų, kurie yra buvę pirm jo. ⁶ Jis laikėsi Viešpaties, neatsitraukė nuo jo pėdų ir pildė jo paliepinus, kuriuos Viešpats buvo davęs Mozei. ⁷ Todėl ir Viešpats buvo su juo, ir visame, ko imdavosi, jis elgėsi išmintingai. Jis sukilo taipogi prieš Asyrijos karalių ir nebetarnavo jam. ⁸ Jis sumušė Pilistymus iki Ga-

(18, 1) *Ezekijas*: viešpatavo 728 - 699 m. Plg. 2 Kron. 28. 27; 29, 1. — (3) *Jis darė...* Taip pat giriamas Ezekijas Ekli. 49, 5. Izraelio karalystės galas buvo jau visai arti; Judas buvo Akazo atvestas prie prapulties krašto, bet štai gauna Judo sostą karalius, toks kaip Dovidas, ir aitolina prisiurtinusią nelaimę. — (4) *Augštas vietas*. Ant jų buvo garbinamas Viešpats; bet įstatymas reikalavo (Kun. 17, 8. 19; Atk. 12, 13...) kad Viešpats būtų garbinamas tik vienoje vietoje, Jeruzalės bažnyčioje. — *Stovyklas... girias*: Plg. aug.

17, 10. — *Varinį žaltį*. Apie jo atsiradimą vz. Sk. 21, 4 - 9. Ezekijas sutrupino jį, nes pas žydus radosi paprotys atidavinėti jam stabmeldišką pagarbą. Plg. 2 Kron. 29, 3. 7. — *Praminė jį...* Ebr. t.: praminta jį. — *Nohestanas*. Ebr. *Nechušthan*, s kaistvarinis — (5) *Nebuvo panašaus...* Taip pat pasakyta žem. 23, 25 apie Joziją. Todėl tuo išsireiškimu pasakyta, kad Ezekijas buvo labai geras karalius. — (7) *Elgėsi išmintingai*. Ebr. t.: jam sekėsi. — *Jis sukilo...* Ezekijo pasisėkimų pavyzdžiai. — (8) *Nuo sargų bokšto...* t

terminos eorum, a Turre custodum usque ad Civitatem munitam.

⁹ Anno quarto regis Ezechia, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, et oppugnavit eam, ¹⁰ et cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechia, id est nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria: ¹¹ et transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala, et in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum: ¹² quia non audierunt vocem Domini Dei sui, sed pratergressi sunt pactum ejus: omnia, quae praeceperat Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

¹³ Anno quartodecimo regis Ezechia, ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad universas civitates Juda munitas: et cepit eas. ¹⁴ Tunc misit Ezechias rex Juda nuntios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede a me: et omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechia regi Judae trecenta ta-

zai ir visą jų plotą nuo sargų bokšto iki sustiprintam miestui.

⁹ Ketvirtais Ezekijo karaliaus metais, kurie buvo septinti Izraelio karaliaus Elos sunaus Osėės metalai, Asyrijos karalius Salmanasaras patrankė į Samariją, apgulė ją ¹⁰ ir paėmė; nes po trejų metų, šeštais Ezekijo metais, tai yra devintais Izraelio karaliaus Osėės metais Samarija liko paimta. ¹¹ Ir Asyrijiečių karalius perkėlė Izraelį į Asyriją ir apgyvendino prie Gazono upių Haloj ir Habore, Mėdų miestuose; ¹² nes jie neklausė Viešpaties, savo Dievo, balso ir peržengė jo sandorą; visa tai, ką buvo įsakęs Viešpaties tarnas Mozė, jie neklausė ir nedarė.

¹³ Keturioliktais karaliaus Ezekijo metais Asyrijos karalius Sennacheribas patrankė prieš visus sustiprintus Judo miestus ir paėmė juos. ¹⁴ Tuomet Judo karalius Ezekijas siuntė pas Asyrijos karalių pasiuntinius į Lachį ir sakydino: Prasikaltau, atitrauk nuo manęs, o aš imsiu ant savęs visa, ką uždėsi ant manęs. Taigi, Asyrijiečių karalius

y. Ezekijas apgalėjo visas mažas ir didelės vietas.

(9 - 11) *Ketvirtais*.. Vz. aug. 16, 5 - 8.

(13) *Senacheribas*. Ebr. *Sancherib*. asyr. Sin-achi-rib. Jis buvo sūnus ir įpėdinis Sargono; viešpatavo 704 - 781. Tai buvo garsiausias užkovotojas, kurį dažnai išv. Raštas; bet ir Senacheribas nemaža kalba savo raštuose apie Judo karalystę. Štai, ką jis rašo apie paminėtą čionai karę: Cha-za-ki-ja-hu Ja-lu-da-ai (Ezekijas Judo), kurs man nepasidavė, aš apgalėjau su kariškais prietaisais 46 iš jo sustiprintų vietų, jo karalystės miestų ir miestelių ir juos paėmiau, 200150 vyrų ir moterų, didžių ir mažų, arklių, mulų, asilų, kupranugarių, jaučių ir avių

be skaitliaus aš išsigabenau ir skaičiau kaip grobį. — (14) *Lachį*; sustiprintas miestas Judo karalystės pietvakariuose. Tikras Senacheribo karės tikslas buvo apgalėti Aigypą, kurs kurstė prieš Asyriją vakarų Azijos tautas. — *Prasikaltau*: statydamas savo karalystę į taip didelį pavojų. — *Ismokėti tris šimtus*... maždaug vieną milijoną rb. sidabro ir pusantro milijono auksu. Senacheribas taip pasakoja toliaus apie gautą iš Ezekijo mokestį. Jį, Ezekiją, apėmė galinga baimė mano didenybės... o taipogi jojo kareivius ir žmones, kuriuos jis buvo ėmęs apginti savo sostinė Jeruzalei (Asyr. Ur-sa-li-im-mu). Jis man užmokėjo duoklės tris dešimtis talentų aukso, aštuonis šimtus talentų si-

lenta argenti, et triginta talenta auri. ¹⁵ Deditque Ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo Domini, et in thesauris regis. ¹⁶ In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, et laminas auri, quas ipse affixerat, et dedit eas regi Assyriorum.

¹⁷ Misit autem rex Assyriorum Tharthan, et Rabsaris, et Rabsacen de Lachis ad regem Ezechiam, cum manu valida Jerusalem: qui cum ascendissent, venerunt Jerusalem, et steterunt juxta aquæductum piscinæ superioris, quæ est in via Agri fullonis. ¹⁸ Vocaveruntque regem: egressus est autem ad eos Eliacim filius Helciæ præpositus domus, et Sobna scriba, et Joahe filius Asaph a commentariis.

¹⁹ Dixitque ad eos Rabsaces: Loquimini Ezechia: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua niteris? ²⁰ Forsitan inisti consilium, ut præpares te ad prælum. In quo confidis, ut audeas rebellare? ²¹ An speras in baculo arundineo atque confracto Ægypto,

liepė Judo karaliui Ezekijui išmokėti tris šimtus talentų sidabro ir tris šimtus talentų aukso. ¹⁵ Ir Ezekijas davė visą sidabrą, koks buvo rastas Viešpaties namuose ir tarp karaliaus turtų. ¹⁶ Anuo tai metu Ezekijas sulaužė Viešpaties namų duris ir aukso juostas, kurias pats buvo prisegęs, ir davė jas Asyrjiečių karaliui.

¹⁷ Asyrijos gi karalius siuntė Tartaną, Rabsarį ir Rabsaką iš Lachio į Jeruzalę prie karaliaus Ezekijo su stipria kariuomene; tie pakilo, atvyko į Jeruzalę ir sustojo greta vandentraukio augštesniojo tvenkinio, kurs yra prie Veliko dirvos kelio. ¹⁸ Ten jie šaukė karalių. Išėjo gi prie jų namų užveizdas Helkijo sunus Eliakimas, raštininkas Sobna ir metraščių vedėjas Asafos sunus Joahė.

¹⁹ Rabsakas jiems tarė: Kalbėkite Ezekijui: Štai, ką sako didysis karalius, Asyrijos karalius: Koks tai yra pasitikėjimas, kuriuo tu remiesi? ²⁰ Rasi sumanei rengties prie kovos? Kuo pasitiki, kad drįsti kelti maištą? ²¹ Ar tu pasitiki nendrine ir sulaužyta lazda, Aigyptu, kuri, jei

dabro, naugių, brangių akmenų... Užmokėti duoklei ir išreikšti jo pasidavimui jis atsiuntė pas mane pasiuntinius. Čia reikia patėmyti, kad žydų talentas lygus buvo beveik trims ($2\frac{2}{3}$) Asyrijos talentams; todėl pasakyta, kad Ezekijas davęs tik tris šimtus talentų sidabro, o Senacheribas skaitė jų aštuonis šimtus. — (16) *Kurias pats buvo prisegęs*: atnaujinamas pamaldas bažnyčioje. Plg. 2 Kron. 29, 3.

(17) *Tartaną*... Buvo atsiųsta trys vyriausi valdininkai: Tartanas, asyr. Turtan-nu, vyriausis karvedys; Rabsaris, kamarponių viršininkas; Rabsakas, vyriausis karaliaus vynpylis. — *Augštesniojo*

tvenkinio. Jis vadinosi taipogi Gihōnu (3 Kar. 1, 33); dabar Birket-Mamilla prie Jaffos vartų į vakarus nuo Jeruzalės. Nuo jo ėjo kelias pro dirvą, kuri vadinosi Veliko dirva. — (18) *Išėjo gi*... Karalius neina pats prie Senacheribo pasiuntinių, bet siunčia prie jų tris savo vyriausius valdininkus. Plg. 3 Kar. 4, 1.

(19) *Rabsakas jiems tarė*... Rabsakas kalba su pasididžiavimu, niekindamas Ezekiją, bet draug labai gudriai. Jis atsiiepia tai į pasiuntinius, tai į jų karalių, bet vyriausis jo tikslas nugąsdinti Jeruzalės apgyvėjus ir patraukti juos prie pasidavimo Senacheribui. — (21) *Ar tu*

super quem, si incubuerit homo, comminutus ingreditur manum ejus, et perforabit eam? sic est Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in se. ²² Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam: nonne iste est, cujus abstulit Ezechias excelsa et altaria: et præcepit Judæ et Jerusalem: Ante altare hoc adorabitis in Jerusalem? ²³ Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyriorum, et dabo vobis duo millia equorum, et videte an habere valeatis ascensores eorum. ²⁴ Et quo modo potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto propter currus et equites? ²⁵ Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum istum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, et demolire eam.

²⁶ Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ, et Sobna, et Joahe Rabsaci: Precamur ut loquaris nobis servis tuis Syriace: siquidem intelligimus hanc linguam: et non loquaris nobis Judaice, audiente populo, qui est super murum. ²⁷ Responditque eis Rabsaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, et ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, et non potius ad

žmogus ja pasirems, sutrupėjus įlys jam į ranką ir pervers ją? toksai yra Aigypto karalius Paraoonas visiems, kurie juo pasitiki. ²² O jei man sakysite: Mes pasitikime Viešpačiu, mūsų Dievu, ar tai ne jis yra, kurio augštas vietas ir altorius panaikino Ezeikijas ir įsakė Judui bei Jeruzalei: Garbinsite ties šituo altoriumi Jeruzalėje? ²³ Taigi, dabar pereikite prie mano pono Asyrijiečių karaliaus, o aš duosiu jums du tukstančių arklių, ir veizdėkite, ar galėsite turėti jiems raitelių. ²⁴ Ir kaip galite pasipriešinti vienam vietininkui iš mažiausiųjų mano pono tarnų? Ar tu pasitiki Aigyptu dėlei vežimų ir raitelių? ²⁵ Argi be Viešpaties valios aš pakilau į šią vietą, kad sunaikinčiau ją? Viešpats man tarė: Pakilk į šią žemę ir sunaikink ją.

²⁶ Tuomet Helkijo sunus Eliakimas, Sobna ir Joahė tarė Rabsakui: Meldžiamė, kalbėk mums, tavo tarnams, syriškai, nes mes suprantame tą kalbą, ir nekalbėk mums žydiškai, girdint tautai, kuri yra ant muro. ²⁷ Bet Rabsakas atsakė jiems ir tarė: Argi mano ponas siuntė mane pas tavo poną ir pas tave, kad kalbėčiau šituos žodžius, ir ar ne labiausiai pas vyrus, kurie sė-

pasitiki nendrine... Ištikrųjų žydai visuomet veltui prašydavo pagalbos iš Aigypto. Plg. Iz. 20, 1-5; 30, 1... 31, 1... — (22) *Ar tai ne jis...* Rabsakas, kaip pagonis, manė, kad juo daugiau buvo augstų vietų, juo didesnė turėjo būti Dievui garbė, ir kad, panaikinus tas vietas, Viešpats turėjo užsirustinti ant žydų tautos. — (23) *Ar galėsite turėti...* Pasiūtyojimas iš žydų, kurie neturėjo raitelių.

lių. — (25) *Argi be Viešpaties...* Rabsakas kalba savo karaliaus įvardu taip, lyg-kad tasai tikėtų į Izraelio Dievą.

(26) *Syriškai: 'aramith;* todėl aramajiška kalba tuo metu buvo vartojama kaip tarptautinė santykiuose su kitų kraštų gyventojais. — *Girdint tautai.* Ezeikijo pasiuntiniai pradėjo bijoti, kad Rabsako žodžiai nepadarytu didesnės įtakos Jeruzalės apgynėjus. — *Kad jie draug su*

viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, et bibant urinam suam vobiscum? ²⁸ Stetit itaque Rabsaces, et exclamavit voce magna Judai- ce, et ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. ²⁹ Hæc dicit rex: Non vos seducat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu mea. ³⁰ Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, et non trade- tur civitas hæc in manu regis Assyriorum. ³¹ Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est utile, et egredimini ad me: et comedet unusquisque de vinea sua, et de ficu sua: et bibetis aquas de cisternis vestris, ³² donec veniam, et transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, et fertilem vini, ter- ram panis et vinearum, terram olivarum, et olei ac mellis, et vivetis, et non moriemini. No- lite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus libe- rabit nos. ³³ Numquid liberave- runt dii gentium terram suam de manu regis Assyriorum? ³⁴ Ubi est Deus Emath, et Ar- phad? ubi est Deus Sepharvaim, Ana, et Ava? numquid libera- verunt Samariam de manu mea? ³⁵ Quinam illi sunt in univer- sis diis terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea ut possit eruere Dominus Je- rusalem de manu mea?

di ant muro, kad jie draug su jumis valgytu savo mėslius ir gertu savo šlapumą? ²⁸ Taigi, Rabsakas atsistojo ir šaukė di- džiu balsu žydiškai ir sakė: Iš- girskite didžiojo karaliaus, Asy- rijos karaliaus žodžius. ²⁹ Štai, ką karalius sako: Tenesuvedžio- ja jūsų Ezekijas, nes jis nega- lės išgelbėti jūsų iš mano ran- kos. ³⁰ Ir teneteikia jums pasi- tikėjimo Viešpačiui, sakydamas: Viešpats gelbėte išgelbės mus, ir šitas miestas nebus atiduot- tas į Asyrijiečių karaliaus ran- kas. ³¹ Neklausykite Ezekijo. Nes štai ką sako Asyrijiečių karalius: Tarkitės su manim, kas jums naudinga, ir išeikite prie manęs; o kiekvienas valgys iš savo vynuogyno ir nuo savo figos medžio, ir gersite vandens iš savo šulinių, ³² kolei neatei- siu ir neperkelsiu jūsų į žemę, kuri panaši į jūsų žemę, į der- lingą ir duodančią vyno žemę, į duonos ir vynuogynų žemę, į alyvmedžių, alyvos ir medaus žemę, ir būsite gyvi ir nemir- site. Neklausykite Ezekijo, kurs jus apgaudinėja, sakydamas: Viešpats išgelbės mus. ³³ Argi tautų dievai išgelbėjo savo že- mę iš Asyrijiečių karaliaus ran- kos? ³⁴ Kame Emato ir Arpado dievas? Kame Sefarvaimo, Anos ir Avos dievas? Argi jie išgel- bėjo Samariją iš mano rankos? ³⁵ Kurie yra tarp visų kraštų dievų tie, kurie išgelbėjo savo šalį iš mano rankos, kad Vieš- pats galėtų išliuosuoti Jeruzalę iš mano rankos?

jumis... Tokios buvo apgulimo pasekmės. — (29) *Tenesuvedžioja...* Jeruzalės gyven- tojus Rabsakas mėgina patraukti prie pasidavimo ir gėsdinimais, ir geriausiais pažadėjimais. — (32) *Neperkelsiu...* Ir iš-

gabėnimą į svetimą kraštą Rabsakas nu- piešia kaipo geriausį dalyką. — (33) *Išgel- bėjo savo žemę...* Rabsakas primena ki- tas laimingas Asyrijos karalių kares.

³⁶ Tacuit itaque populus, et non respondit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant ut non responderent ei. ³⁷ Venitque Eliacim filius Helciae, præpositus domus, et Sobna scriba, et Joahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

Caput XIX. ¹ Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, et opertus est sacco, ingressusque est domum Domini. ² Et misit Eliacim præpositum domus, et Sobnam scribam, et senes de sacerdotibus opertos saccis, ad Isaiam prophetam filium Amos. ³ Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, et increpationis, et blasphemiae dies iste: venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens. ⁴ Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, et argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: et fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.

⁵ Venerunt ergo servi regis Ezechiae ad Isaiam. ⁶ Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: No-

³⁶ Bet tauta tylėjo ir nieko jam neatsakė, nes buvo gavę karaliaus paliepimą neatsakyti jam. ³⁷ O namų užveizdas Helkijo sunus Eliakimas, raštininkas Sobna ir metraščių vedėjas Asafo sunus Joahė atėjo prie Ezekijo perplėštais drabužiais ir apskelbė jam Rabsako žodžius.

19. perskyrimas. ¹ Tai išgiręs karalius Ezekijas perplėšė savo drabužius ir apsidengęs maišu įėjo į Viešpaties namus. ² Namų gi užveizdą Eliakimą, raštininką Sobną ir senesniuosius iš kunigų, apsidengusius maišais, jis siuntė pas pranašą Amoso sunų Izaiją; ³ o jie tarė: Štai, ką sako Ezekijas: Šita diena yra sielvarto, sudraudimo ir piktžodžiavimo diena; kudičiai atėjo iki gimdymui, o gimdytoja nebeturi įiegtų. ⁴ Rasi Viešpats, tavo Dievas, girdėjo visus žodžius Rabsako, kurį jo ponas Asyrijiečių karalius siuntė, kad piktžodžiuotu gyvajam Dievui ir niekintu žodžiais, kuriuos Viešpats, tavo Dievas, girdėjo; padaryk maldą už liekanas, kuriuos dar tebėra.

⁵ Taigi, karaliaus Ezekijo tarnai atėjo pas Izaiją. ⁶ O Izaijas jiems tarė: Štai, ką sakysite savo ponui: Viešpats sako taip:

(36) Tauta tylėjo... Jeruzalės gyventojai pasirodė ištikimi savo dievobaimingam karaliui. — (37) Perplėštais drabužiais: taip išreiškdami didį savo nuliudimą.

(19. 1) Maišu: Kitas nuliudimo ženklas. Nelaimėję Ezekijas skubinosi šaukties nuolankiai prie Dievo. — (2) Izaiją. Jis pildė pranašo pareigas nuo Ozijo laikų. Plg. Iz. 1, 1. Kaip didžioje pagarboje buvo Izaijas pas Ezekiją, parodo ta aplinkybė, kad pas jį siunčiami žymiausi vyrai. — (3) Sudraudimo ir piktžodžiavi-

mo. Ebr. t.: bausmės ir atmetimo. — Atėjo iki gimdymui... Paveikslas didžiausios stokos ir silpumo. — (4) Rasi. Ebr. 'ulai išreiškiama ne abejonė, bet viltis. — Girdėjo: turi užmanymą nubausti už piktžodžiavimą; nes kuomet Dievas bausmę atideda tolesniam laikui, jis išrodo lygkad butu nematęs ar negirdėjęs prasikaltimo. — Ir niekintu. Ebr. t. galima išversti kitaip: ir rasi jis nubaus už žodžius. — Už liekanas: už tuos, kurie nepakliuvo į Asyrijiečių rankas.

li timere a facie sermonum quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. ⁷ Ecce, ego immittam ei spiritum, et audiet nuntium, et revertetur in terram suam, et deiciam eum gladio in terra sua.

⁸ Reversus est ergo Rabsaces, et invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim quod recessisset de Lachis. ⁹ Cumque audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est ut pugnet adversum te: et iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens: ¹⁰ Hæc dicite Ezechia regi Juda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Jerusalem in manus regis Assyriorum. ¹¹ Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quo modo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari? ¹² Numquid liberaverunt dii gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, et Haran, et Reseph, et filios Eden, qui erant in Thelassar? ¹³ Ubi est rex Emath, et rex Arphad, et rex civitatis Sepharvaim, Ana, et Ava?

¹⁴ Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, et legisset eas, ascendit in domum Domini, et expandit eas coram Domino, ¹⁵ et oravit in conspectu ejus, dicens: Do-

Nesibijok girdėtųjų žodžių, kuriais Asyrijiečių karaliaus tarnai man piktžodžiavo. ⁷ Štai, aš siųsiu ant jo dvasią, ir jis išgirs žinią ir sugrįš į savo žemę, o aš nūmesiu jį kalaviju jojo žemėje.

⁸ Taigi. Rabsakas sugrįžo ir rado Asyrijiečių karalių kovojantį prieš Lobną; nes buvogrindėjęs, jį atsitraukus nuo Lachio. ⁹ Išgirdęs apie Aitiopijos karalių Taraką sakant: Štai, jis išėjo kovotų prieš tave, ir eidamas prieš jį, jis siuntė pasiuntinius pas Ezekiją ir sakydino: ¹⁰ Tai sakykite Judo karaliui Ezekijui: Nesiduok suvedžioti savo Dievui, kuriuo pasitiki, ir nesakyk: Jeruzalė nebus paduota į Asyrijiečių karaliaus rankas. ¹¹ Nes tu pats girdėjai, ką Asyrijiečių karaliai yra padarę visiems kraštams, kaip sunaikino juos; argi tat tu vienas galėsi išsigelbėti? ¹² Argi tautų dievai išgelbėjo visus tuos, kuriuos sunaikino mano tėvai, butent, Gozaną, Haraną, Resefą ir Edėno sunus, buvusius Telasare? ¹³ Kame Emato karalius, Arpado karalius, Sefarvaimo miestų karalius, Anos ir Avos?

¹⁴ Ezekijas, gavęs iš pasiuntinių rankų laišką ir perskaitęs jį, užėjo į Viešpaties namus, ir ištiesė jį prieš Viešpatį, ¹⁵ ir meldėsi jo akyvaizdoje, sakydamas: Viešpatie, Izraelio Die-

(7) *Išgirs žinią*: kuri privers Senacheribą traukties iš Judo karalystės. — *Nūmesiu*: leisiu, kad butu nužudytas.

(8) *Lobną*. Ta vieta buvo arčiau Jeruzalės negu Lachis. Plg. aug. 18, 14. —

(9) *Taraką*. Aig. Taharka, ebr. *Thirhaka*... Buvo tai trečias ir paskutinis XXV dynastijos karalius. Aigypas buvo jo val-

džioje. — (10) *Tai sakykite*... Senacheribas liepia pasakyti Ezekijui tą pat, ką buvo kalbėjęs Rabsakas tik trumpiau. — (12) *Gozaną*... Plg. aug. 17, 6.

(14) *Ištiesė jį*: lyg-kad norėdamas parodyti Viešpačiui parašytus prieš jį piktžodžiamus. — *Meldėsi*... Karaliaus maldoje gražiai apsiereiškia gyvas Ezekijo tikėjimas,

mine Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terrarum: tu fecisti celum et terram. ¹⁶ Inclina aurem tuam, et audi: aperi Domine oculos tuos, et vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit ut exprobraret nobis Deum viventem. ¹⁷ Vere Domine dissipaverunt reges Assyriorum gentes, et terras omnium. ¹⁸ Et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, sed opera manum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos. ¹⁹ Nunc igitur Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terrarum, quia tu es Dominus Deus solus.

²⁰ Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audiui. ²¹ Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te, subsannavit te virgo filia Sion: post tergum tuum caput movit, filia Jerusalem. ²² Cui exprobrasti, et quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, et elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel. ²³ Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, et dixisti: In multitudo curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, et succidi sublimes cedros ejus, et electas abietes illius. Et ingressus

ve, kurs sėdi ant kerubimų, tu vienas visų žemės karalių Dievas, tu padarei dangų ir žemę. ¹⁶ Palenkk savo ausį ir išgirsk; atverk, Viešpatie, savo akis ir matyk; išgirsk visus žodžius Sennacheribo, kurs siuntė, kad niekintu prieš mus gyvąjį Dievą. ¹⁷ Ištikrųjų, Viešpatie, Asyrijiečių karaliai sunaikino tautas ir jų visų žemes, ¹⁸ ir ėmė jų dievus į ugnį, nes jie nebuvo dievai, bet žmonių rankų padarai iš medžio ir akmens, ir jie pražudė juos. ¹⁹ Taigi, dabar, Viešpatie, mūsų Dieve, išgelbėk mus iš jo rankos, kad visos žemės karalystės žinotu tave Viešpatį vieną esant Dievą.

²⁰ Amoso gi sunus Izaijas siuntė pas Ezekiją ir sakydino: Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Ko manęs meldei apie Asyrijiečių karalių Sennacheribą, aš girdėjau. ²¹ Viešpats štai ką yra apie jį kalbėjęs: Paniekino tave ir tyčiojosi iš tavęs mergaitė, Siono duktė; pakratė pasakui tave galvą Jeruzalės duktė. ²² Ką tu niekinai ir kam piktžodžiavai? prieš ką pakėlei savo balsą? prieš Izraelio Šventąjį. ²³ Per savo tarnus tu niekinai Viešpatį ir sakei: Su mano vežimų daugybe aš pakilau į augščiausius kalnus, į Libano viršunę, ir nukirtau augštus jo kėdrus ir rinktines jo egles. Aš pasiekiau jo pakraščius, ir jo

jog tiktai Viešpats yra tikras viso pasaulio Dievas, ir noras, kad tą Dievą pažintu visas pasaulis.

(21) *Mergaitė, Siono duktė.* Toki Jeruzalės personifikacija sutinkama šv. Rašte dažnai, ypač pas pranašus. Plg. Iz. 23, 10; 27, 1; Raud. 2, 13 ir k. — *Paskui*

tave: taip išreiškdamą paniekinimą. — (22) *Izraelio Šventąjį.* Dievo vardas, dažnai sutinkamas pas Izaiją. — (23) *Per savo tarnus:* minėtus aug. 8. e., 18, 17. — *Aš pakilsiu į augščiausius...*: jokių kliūčių negali būti mano galybei, augščiau kalnai nesuturės manęs. — *Kar-*

sum usque ad terminos ejus, et saltum Carmeli ejus ²⁴ ego succidi. Et bibi aquas alienas, et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas. ²⁵ Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasravi illud, et nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ. ²⁶ Et qui sedent in eis, humiles manu, contremuerunt et confusi sunt, facti sunt velut fœnum agri, et virens herba tectorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem. ²⁷ Habitaculum tuum, et egressum tuum, et introitum tuum, et viam tuam ego præscivi, et furorem tuum contra me. ²⁸ Insanisti in me, et superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circumculum in naribus tuis, et cimum in labiis tuis, et reducam te in viam, per quam venisti. ²⁹ Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ reppereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminate et metite: plantate vineas, et comedite fructum earum. ³⁰ Et quodecumque reliquum fuerit de

Karmelio giria ²⁴ aš iškirtau. Aš gėriau svetimų vandenų ir išdžiovinau savo kojų pėdomis visus užrakintuosius vandenis. ²⁵ Argi negirdėjai, ką aš esu padaręs išpradžios. Nuo senųjų dienų aš tai prirengiau ir dabar atvedžiau; ir sustiprinti kovojančiųjų miestai bus griuvusių kauburiais. ²⁶ Jų gyventojai, silpni jiegomis, sudrebėjo ir apgėdinti, pasidarė kaip lauko šienas ir žaliuojanti stogų žolė, kuri sudžiuvo, dar nenunokus. ²⁷ Tavo buveinę, tavo išėjimą, ir tavo įėjimą, ir tavo kelią, taipogi ir tavo siautimą prieš mane aš išanksto žinojau. ²⁸ Tu pludai prieš mane, ir tavo puišybė pakilo iki mano ausų. Taigi, aš įversiu grindį į tavo nosį, ir dėsiu žąslus ant tavo lupų ir sugražinsiu tave kelian, kuriuo atėjai. ²⁹ Tau gi, Ezechijau, toks bus ženklas: Valgyk šiais metais, ką randi, kitais gi metais, kas išauga savaimi; o trečiais metais sėkite ir pjaukite; veiskite vynuogynus ir valgykite jų vaisius. ³⁰ Ir kas tik bus likę iš Judo Namų, leis šaknis į

mėlio. Tas žodis reiškia čionai sodną, todėl pasakymo mintis toki: aš iškirsiu jo giria, panašią į sodną. — (24) *Aš gėriau svetimų...* Ebr. t.: aš išsikasu šulinius ir geriu svetimą vandenį. — *Užrakintuosius vandenis.* Ebr. t.: Aigypso upės; t. y. Aigypso upių vanduo negalės sulaikyti manęs. — (25) *Argi negirdėjai.* Dievo atsakymas. Pats Viešpats primena drąsiam kovotojui, kad jis apgalėdamas tautas, buvo tik įrankis, kuriuo Dievas naudojos, kad išpildytų prieš amžius padarytus savo nutarimus. — (27) *Tavo išėjimą...* Viešą tavo pasiėlgimą. — (28) *Įversiu grindį:* taip kaip daroma su laukiniais žvėrimis ir arkliais, kad butu lengviaus juos

suvaldyti. — (29) *Toks bus ženklas...* Zadamu čionai ženklų bus ne koks nors stebuklas, bet paprastas gamtos įjėgų neperviršijęs atsitikimas. Pirmais čionai paminėtais metais Asyrijiečiai buvo užpuolę Judo karalystę, todėl žemės nebuvo galima apdirbti; antrais metais jie dar tebebuvo krašte, todėl nebuvo ir pjuties; trečiais metais jie atsitraukė, todėl vėl buvo galima dirbti žemę. Taigi, pranašas tarsi sako: kaip tikrai jūs gyvenote per dvejus metus iš liekanų ir iš savaimi užaugusių, taip tikrai galėsite jūs trečiais metais sėti ir pjauti (nes neprieteliai bus jau pasitraukę). — (30) *Ir kas tik...* Su tauta bus taip pat kaip su pjutimi: Kas bus iš jos

domo Juda, mittet radicem de-
orsum, et faciet fructum sur-
sum. ³¹ De Jerusalem quippe
egredientur reliquiæ, et quod
salvetur de monte Sion: zelus
Domini exercitum faciet hoc.
³² Quam ob rem hæc dicit Do-
minus de rege Assyriorum: Non
ingredietur urbem hanc, nec
mittet in eam sagittam, nec oc-
cupabit eam clypeus, nec cir-
cumdabit eam munitio. ³³ Per
viam, qua venit, revertetur: et
civitatem hanc non ingredietur,
dicit Dominus. ³⁴ Protegamque
urbem hanc, et salvabo eam
propter me, et propter David
servum meum.

³⁵ Factum est igitur in nocte
illa, venit Angelus Domini, et
percussit in castris Assyriorum
centum octoginta quinque mil-
lia. Cumque diluculo surrexis-
set, vidit omnia corpora mor-
tuum: et recedens abiit, ³⁶ et
reversus est Sennacherib rex
Assyriorum, et mansit in Nini-
ve. ³⁷ Cumque adoraret in tem-
plo Nesroch deum suum, Adra-
melech et Sarasar filii ejus percus-
serunt eum gladio, fugeruntque
in terram Armeniorum, et regna-
vit Asarhaddon filiuse jus pro eo.

apačią ir duos vaisių viršuje. ³¹
Nes iš Jeruzalės išeis liekanos,
ir kas bus išgelbėta, iš Siono
kalno; kareivijų Viešpaties uo-
lumas tai padarys. ³² Todėl
Viešpats štai ką sako apie Asy-
rijiečių karalių: Jis neįeis į ši-
tą miestą, ir nepaleis į jį vily-
čios, skydas neužims jo ir ap-
kasas neapsups jo. ³³ Kelio, ku-
riuo atėjo, jis sugrįš ir į šitą
miestą neįeis, sako Viešpats. ³⁴
Aš apginsiu šitą miestą ir iš-
gelbėsiu jį dėlėi savęs ir dėlėi
mano tarno Dovidu.

³⁵ Taigi, aną naktį atsitiko,
kad Viešpaties Aniolas atėjo ir
išmušė Asyrijiečių stovyklose
šimtą aštuonias dešimtis penkis
tukstančius. O atsikėlęs išaušus,
jis matė visus mirusiųjų kunus
ir tuojau atsitraukė. ³⁶ Taip Asy-
rijiečių karalius Senacheribas su-
grįžo ir pasiliko Ninivoje; ³⁷ ku-
met gi jis garbino Nesrocho šven-
tykloje savo dievą, jo sunudu Ad-
ramelėkas ir Sarasarars užmušė
jį kalaviju ir pabėgo į Armėnų
žemę; o jo sunus Asarhadonas
ėmė karaliauti jo vietoje.

likę labai pasididins ir sustiprės. — (31) *Nes iš Jeruzalės...* Jeruzalė yra Dievo karalystės vidurys, todėl iš jos privalo eiti išgelbėjimas. Tas išgelbėjimas yra aliuzija ir figura Dievo tautos išgelbėjimo per Mesiją nuo viso, kas yra priešinga Dievui. Plg. Iz. 2, 3; 9, 1–6. — (34) *Dėlėi savęs...* To apgynimo reikalauja Dievo garbė ir Dovidui suteikti žadėjimai. Plg. 2 Kar. 7, 12...

(25) *Viešpaties Aniolas*: Aniolas naikintojas, kaip tasai, kurs ištiko Aigypto pirmgimius (Iš. 12, 29) ir pačius Izraėlius dėlėi Dovidu sumanytojo tautos sukaitymo (2 Kar. 24, 15.). — *Stovyklose*. Kame jos buvo, nepasakyta; rasi prie

Lobnos. — *O atsikėlęs išaušus...* Ebr. t.: o kuomet atsikelta išaušus, štai visi buvo lavonai. Tarp žuvusiųjų buvo kunigaikščiai ir vadai. Plg. 2 Kron. 32, 31. Tuo didžiu stebuklu Senacheribas buvo pažemintas, nors dar didesnė bausmė turėjo jį sutikti vėliaus. Plg. Tob. 1, 21; Ekli. 48, 24; Iz. 37, 36; 1 Mak. 7, 41; 2 Mak. 8, 19. — (36) *Ninivoje*: savo sostinėje, kurią Senacheribas buvo padidinęs pagražinęs ir sustiprinęs. — (37) *Pabėgo*: apgalėti Asurhadono. — *Asarhadonas*. Asyr.: Assur-ach-iddin.

(20, 1) *Anuo metu*. Reikia spėti, kad minima čionai liga buvo atėjusi ant Eze-
kijo dar pirm smugio, kurs sutiko Sena-

Caput XX. ¹ In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: et venit ad eum Isaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, et non vives. ² Qui convertit faciem suam ad parietem, et oravit Dominum, dicens: ³ Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

⁴ Et antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens: ⁵ Revertere, et dic Ezechiae duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audiui orationem tuam, et vidi lacrymas tuas: et ecce sannaui te, die tertio ascendes templum Domini. ⁶ Et addam diebus tuis quindecim annos: sed et de manu regis Assyriorum liberabo te, et civitatem hanc, et protegam urbem istam propter me, et propter David servum meum. ⁷ Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent, et posuissent super ulcus ejus, curatus est. ⁸ Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia

20. perskyrimas. ¹ Anuo metu Ezekijas susirgo mirtinai, o pranašas Amoso sunus Izaijas atėjo pas jį ir jam tarė: Štai, ką sako Viešpats Dievas: Sutvarkyk savo namus, nes tu mirsi ir neliksi gyvas. ² Jis nukreipė savo veidą prie sienos ir meldė Viešpatį, sakydamas: ³ Maldauju, Viešpatie, atsimink, kaip vaikščiojau tavo akyvaizdoje tiesoje ir tobula širdimi ir dariau, kas patinka tavo akyvaizdoje. Ir Ezekijas verkė labai gaudžiai.

⁴ O pirma negu Izaijas perėjo pusę kiemo, jam buvo suteiktas Viešpaties žodis ir pasakyta: ⁵ Grįžk ir sakyk mano tauotos vadui Ezekijui: Štai, ką sako Viešpats, tavo tėvo Dovidio Dievas: Aš girdėjau tavo maldą ir mačiau tavo ašaras ir štai išgydžiau tave; trečioje dienoje tu pakilsi į Viešpaties namus. ⁶ Ir pridėsiu prie tavo dienų penkioliką metų; be to išliuosuosiu tave ir šitą miestą iš Asyrijiečių karaliaus rankos ir apgiusiu šitą miestą dėlei savęs ir dėlei mano tarno Dovidio. ⁷ Tuomet Izaijas tarė: Atneškite ryšėlį figų. O kuomet jie tai atnešė ir padėjo ant jo voties, jis išgijo. ⁸ Ezekijas gi buvo pasakęs Izaijui: Koks bus ženklas, kad Vieš-

cheribą. Plg. žem. 6. 17. eil.; Iz. 38, 1, 2 Kron. 32, 24. — (2) *Nukreipė*: kad paslėptu savo nuliudimą ir melstusi, niekam nematant. — (3) *Ezekijas verkė*. Spėjama, kad Ezekijas tuomet dar neturėjęs sunaus, ir kad ta aplinkybė dar labiau padidėjusi jo nuliudimą. Plg. žem. 21, 1.

(5) *Išgydžiau*. Tikriaus: išgydysiu. — (6) *Pridėsiu*... Viešpats nesyki buvo žadėjęs už ištikimą įstatymo pildymą prailginti žmonių amžių. — *Išliuosuosiu tave*...

Tas žadėjimas nurodo, kad pavojus iš Senacheribo pusės dar nebuvo pašalintas. — (7) *Padėjo ant jo voties*. Figos senobėje buvo paprastai vartojamos kaip gydyklas nuo vočių; bet čionai jos yra ne tiek gydyklas, kiek pažadėto stebuklo simbolis. — *Jis išgijo*: ne tuojau, bet tik trečioje dienoje. — (8) *Buvo pasakęs*: dar pirm pagijimo. Karalius neabejoja, kad Dievo žadėjimas išsipildys; bet jis nori gauti išviršinį ženklą, nes tokiais ženklais pranašai dažnai patvirtindavo savo

Dominus me sanabit, et quia ascensurus sum die tertia templum Domini? ⁹ Cui ait Isaias: Hoc erit signum a Domino, quod factururus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis ut ascendant umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus? ¹⁰ Et ait Ezechias: Facile est, umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus. ¹¹ Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, et reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

¹² In tempore illo misit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum litteras et munera ad Ezechiam: audierat enim quod ægrotasset Ezechias. ¹³ Lætatus est autem in adventu eorum Ezechias, et ostendit eis domum aromatum, et aurum et argentum, et pigmenta varia, unguenta quoque, et domum vasorum suorum, et omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, et in omni potestate sua.

pats išgydys mane ir kad trečiojoje dienoje pakilsiu į Viešpaties bažnyčią? ⁹ Įzaijas jam tarė: Toks bus ženklas nuo Viešpaties, kad Viešpats išpildys žodžius, kuriuos yra kalbėjęs: Ar nori, kad šešėlis pakiltu dešimtį linijų, arba kad tiek pat laipsnių sugrįžtu. ¹⁰ Ezechijas tarė: Nesunku šešėliui padidėti dešimčia linijų, ir ne tai aš noriu, kad įvyktu, bet kad sugrįžtu dešimtį laipsnių. ¹¹ Taigi, pranašas Įzaijas šaukėsi į Viešpatį, ir jis sugrąžino ant Akazo laikrodžio šešėlių linijomis, per kurias jau buvo nusileidęs atgal per dešimtį laipsnių.

¹² Anuo metu Babyloniečių karalius Baladano sunus Berodachas Baladanas siuntė laišką ir dovanų pas Ezeikią, nes buvo girdėjęs, kad Ezeikijas sirgo. ¹³ Ezeikijas gi džiaugėsi jų atėjimu ir parodė jiems kvepalų namus, auksą ir sidabrą, įvairias skaniai kvepinčias žoles, taipogi tepalus, savo rykų namus ir visa, ką tik jis turėjo savo išduose. Nebuvo nieko, ko Ezeikijas nebuto jiems parodęs savo namuose ir visoje savo valdžioje.

žodžius. — (9) *Kad šešėlis pakiltų...* Reikia manyti, kad čionai kalbama apie saulinio laikrodžio šešėlį, pagal kurį buvo skaitomos valandos — (10) *Nesunku šešėliui...* Umas šešėlio pasisukimas ar vienon ar kiton pusėn būtu lygus stebuklas; bet mažiaus tesujudina žmogaus vaideituvę, jei stebuklingas atsitikimas bent kiek paneši į tai, kas įvyksta pagal paprastus gamtos įstatus. Padarytas čionai stebuklas panašus į Jozuės stebuklą su saule (Joz. 10, 13), nereikia tečiaus manyti, kad žemė pasisuko atgal, bet kad Dievui įsakant, saulės spinduliai iškrypo iš savo paprastojo kelio. Plg. Iz. 38, 9...

(12) *Berodachas*. Tikriaus: Merodachas, asyr. Marduk-habbal-iddina. Plg. Iz. 39,

1; Jer. 50, 2. Be tikslu, viešai išreikšto laiške, Merodachas turėjo dar kitą. Jis stengėsi išliuosuoti Babyloniją iš po Asyrijos karalių valdžios ir įieškojo padėjėjų savo sumanymui įvykdyti. — (13) *Kvepalų namus*: savo turtų sandėlių, kuriame, kaip pasirodo iš tolesnių žodžių, buvo laikoma auksas ir sidabras. — *Tepalus*. Ebr. t.: brangų aliejų. Reti kvepalai ir brangus aliejus skaitėsi rytų kraštuose didelis turtas. — *Visoje savo valdžioje*. Ezeikijas rodė pasiuntiniams ne tik tai, ką turėjo savo karališkuose rumuose Jeruzalėje, bet ir kitur savo krašte, kad įtikrintu Merodacho pasiuntinius, jog jis yra gana galingas.

¹⁴ Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri isti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me de Babylone. ¹⁵ At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quaecumque sunt in domo mea, viderunt: nihil est quod non monstraverim eis in thesauris meis. ¹⁶ Dixit itaque Isaias Ezechiae: Audi sermonem Domini: ¹⁷ Ecce dies venient, et auferentur omnia, quae sunt in domo tua, et quae condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus. ¹⁸ Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. ¹⁹ Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es: sit pax et veritas in diebus meis.

²⁰ Reliqua autem sermonum Ezechiae et omnis fortitudo ejus, et quomodo fecerit piscinam, et aquaeductum, et introduxerit aquas in civitatem, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? ²¹ Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et regnavit Manasses filius ejus pro eo.

¹⁴ Tuomet pranašas Izaijas atėjo pas karalių Ezekiją ir jam tarė: Ką tau pasakė šitie vyrai? ir iš kur jie atėjo pas tave? Ezekijas jam atsakė: Jie atėjo pas mane iš tolimo krašto, iš Babylono. ¹⁵ Jis gi tarė: Ką jie matė tavo namuose? Ezekijas atsakė: Jie matė visa, kas tik yra mano namuose; nėra nieko, ko jiems nebučiau parodęs savo išduose. ¹⁶ Taigi, Izaijas tarė Ezekijui: Išgirsk Viešpaties žodžius: ¹⁷ Štai, ateis dienos, ir bus atimta Babylonan visa, kas yra tavo namuose ir ką yra sukrovę tavo tėvai iki šiai dienai; nieko neliks, sako Viešpats. ¹⁸ Be to, bus paimta ir iš tavo sunų, kurie išeis iš tavęs, kurie tau gims, ir jie bus kamarporniais Babylono karaliaus rumuose. ¹⁹ Ezekijas atsakė Izaijui: Viešpaties žodžiai, kuriuos kalbėjai, geri; teesie ramybė ir tiesa mano dienoje.

²⁰ Kas gi dar sakyтина apie Ezekiją, ir visas jo drąsumas, ir kaip jis padarė tvenkinį ir vandentraukį ir įvedė vandens į miestą, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ²¹ Ir Ezekijas užmigo su savo tėvais, o jo sunus Manasas ėmė karaliauti jo vietoje.

(14) *Ir jam tarė...* Izaijas supranta, ko dėlei buvo atsiųsti pasiuntiniai, ir kaip anksčiau draudė daryti sandorą su Aigyptu ir Asyrija, taip dabar perspėja prieš Babiloną. — (17) *Babylonan*. Tai pirma pranašystė apie prištartinančios žydų nelaisvės vietą. — (18) *Ir iš tavo sunų*. Ta pranašystės dalis turėjo pradėti pildyties visai neilgai trukus, nes jau Ezekijo sunus Manasas buvo nuvestas Babylonan (2 Kron. 32, 11); išsipildė gi pilnai, kuomet liko sugriauta Jėruزالė. — (19)

Geri. Ezekijas nuolankiai pasiduoda Viešpaties ištarmei. Dievo bausmę turėjo atvesti ne tas trumpas Ezekijo užsimiršimas, kad reikia pasitikėti vien Viešpačiu, bet daug didesni tautos nusidėjimai. Ezekijas nubaudžiamas tik tiek, kad jau jam apskelbiama didi nelaimė, ateisianti ant jojo tautos.

(20) *Įvedė vandens...* Vanduo buvo vedamas pažemiais. Plg. 2 Kron. 32, 4. 30; Iz. 7, 3. — *Manasas* Ebr. *M'našeh*.

2. Jude karaliai Manasas ir Amonas.

Caput XXI. ¹ Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Haphsiba. ² Fecitque malum in conspectu Domini, juxta idola gentium, quas delevit Dominus a facie filiorum Israel. ³ Conversusque est, et ædificavit excelsa, quæ dissipaverat Ezechias pater ejus: et erexit aras Baal, et fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel, et adoravit omnem militiam cœli, et coluit eam. ⁴ Extruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: in Jerusalem ponam nomen meum. ⁵ Et extruxit altaria universæ militiæ cœli in duobus atriis templi Domini. ⁶ Et traduxit filium suum per ignem: et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones, et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret eum. ⁷ Posuit quoque idolum luci, quem fecerat in templo Domini, super quod locutus est Dominus ad David, et ad Salomonem filium ejus: In templo hoc, et in Jerusalem quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. ⁸ Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra, quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opere omnia quæ

21. perskyrimas. ¹ Manasas buvo dvylikos metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo jis Jeruzalėje penkias dešimtis penkerius metus; jo motina buvo vardu Hafsiba. ² Jis darė pikta Viešpaties akylaizdoje, garbindamas stabus tautų, kurias Viešpats išnaikino iš po Izraelio sunų akių. ³ Jis sugrįžo ir pastatė augštas vietas, kurias jo tėvas Ezekijas buvo išgriovęs, pastatė Baalui altorius ir padarė girias, kaip buvo padaręs Izraelio karalius Akabas, garbino visą dangaus kariuomenę ir jai tarnavo. ⁴ Jis pastatė altorius Viešpaties namuose, apie kuriuos Viešpats yra sakęs: Jeruzalėje aš dėsiu savo vardą. ⁵ Ir pastatė visai dangaus kariuomenei altorius dviejuose Viešpaties bažnyčiose prieangiuose, ⁶ ir davė pervesti savo sunų per ugnį, ir žiniavo, ir laikėsi prietarų, ir įstatė žynius, ir padaugino ženklų aiškintojus, idant darytu pikta Viešpaties akylaizdoje ir erzintu jį. ⁷ Jis pastatė taipogi girios staba, kurią buvo padaręs Viešpaties bažnyčioje, apie kurią Viešpats yra kalbėjęs Dovidui ir jo sunui Saliamonui: Šitoje bažnyčioje ir Jeruzalėje, kurią išsirinkau iš visų Izraelio giminių, aš dėsiu savo vardą per amžius; ⁸ ir nebeleisiu daugiau pajudinti Izrael-

21, 1-26. Karalius Manasas atnaujina stabmeldystę Jeruzalėje, todėl Dievas apskelbia jam per pranašą karalystės žuvimą (1-16). Manaso sunus Amonas seka savo tėvo pėdomis, bet jau po dvejų karaliavimo metų žūna (17-26).

(21) *Manasas buvo...* Plg. 2 Kron. 33, 1 — (2) *Tautų, kurias...* Kananiečių. —

(3) *Girias*. Ebr. 'asrah: Astartės simbolis. — (6) *Davė pervesti...* Plg. aug. 16, 3; 3 Kar. 11, 5. — *Ir žiniavo*. Ebr. t.: žiūrėjo debesų, norėdamas iš jų atspėti ateitį. Plg. Kun. 19, 26-31. — (7) *Girios staba*. Ebr. aseros paveikslą. Manasui viešpataujant, bedievyystė pasiekė augščiausį savo laipsnį Judo kara-

præcepi eis, et universam legem, quam mandavit eis servus meus Moyses. ⁹ Illi vero non audierunt: sed seducti sunt a Manasse, ut facerent malum super gentes, quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel.

¹⁰ Locutusque est Dominus in manu servorum suorum prophetarum, dicens: ¹¹ Quia fecit Manasses rex Juda abominatio- nes istas pessimas, super omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, et peccare fecit etiam Judam in immunditiis suis: ¹² propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Jerusalem et Judam: ut quicumque audierit, tinniant ambæ aures ejus. ¹³ Et extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, et pondus domus Achab: et delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulæ: et delens vertam, et ducam crebrius sty- lum super faciem ejus. ¹⁴ Dimit- tam vero reliquias hereditatis meæ, et tradam eas in manus inimicorum ejus: eruntque in vastitatem, et in rapinam cunctis adversariis suis: ¹⁵ eo quod fecerint malum coram me, et perseveraverint irritantes me, ex die qua egressi sunt patres eorum ex Ægypto, usque ad

lio kojos iš žemės, kurią daviau jų tėvams, jei tečiaus jie užlai- kys ir darys visa, ką jiems įsa- kiau, ir visą įstatymą, kurį jiems davė pildyti mano tarnas Mozė. ⁹ O jie nepaklausė, bet davėsi suvedžioti Manasui, kad darytu piktenybės daugiaus už tautas, kurias Viešpats sunaikino iš po Izraelio sunų akių.

¹⁰ Tuomet Viešpats kalbėjo per savo tarnus pranašus ir ta- rė: ¹¹ Kadangi Judo karalius Ma- nasas padarė šitas nuobodas daug piktesnes už visa, ką yra padarę pirm jo Amoriečiai, ir kadangi jis atvedė taipogi Ju- dą į nusidėjimą savo nešvaru- mais, ¹² todėl štai ką sako Vieš- pats, Izraelio Dievas: Štai aš užvesiu nelaimių ant Jeruzalės ir Judo, taip kad kas tik išgirs, spengs abi jo ausi; ¹³ ir ištiesiu ant Jeruzalės Samarijos virvę ir Akabo namų sunkumą, ir iš- dildysiu Jeruzalę, kaip papras- tai išdildomas raštas ant lente- lių, ir dildydamas apversiu ir daug sykių vedžiosiu virbalą ant jos paviršio. ¹⁴ Aš apleisiu mano tėvainystės liekanas ir pa- duosiu jas į jos neprietelių ran- kas, ir galės naikinti jas ir plėš- ti visi jos neprieteliai. ¹⁵ nes jie darė pikta mano akyvaizdo- je ir nesiliovė erzinę maneš nuo tos dienos, kurioje jų tėvai iš- ėjo iš Aigipto, iki šiai dienai.

lystėje; autorius tai pažymi, primindamas Viešpaties namų vertybę ir šventumą. Plg. 2 Kron. 7, 10. 26; 3 Kar. 8, 16; 9, 3.

(11) *Nešvarumais*: stabais. — (12) *Spengs abi jo ausi...* Plg. 1 Kar. 3, 11. — (13) *Ištiesiu ant...* Jeruzalės bus su- lyginta su žeme (plg. Iz. 34, 11) kaip Samarija, ir jos namai ištūstės kaip Aka- bo namai. — *Kaip paprastai išdildo- mas...* Palyginimas paimtas iš senobinio

papročio rašyti aštriu virbalu ant gerai išvaškuotų lentelių, o paskui išdildyti raštą, vedžiojant ant jo bukiuoju rašomo- jo virbalo galu. Ebr. t. yra kitoks paly- ginimas; tenai pasakyta: kaip iššveičiama bliudas, kurs iššveistas apverčiamas. — (14) *Tėvainystės liekanas*. Iš galingos kitados Izraelio tantos dešimts giminių buvo jau nuvesta Asyrijon, liko gi Judo ir Benjamino giminė; bet ir tas liekanas

hanc diem. ¹⁶ Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec imple-ret Jerusalem usque ad os: absque peccatis suis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino.

¹⁷ Reliqua autem sermonum Manasse, et universa quæ fecit, et peccatum ejus, quod peccavit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? ¹⁸ Dormivitque Manasses cum patribus suis, et sepultus est in horto domus suæ, in horto Oza: et regnavit Amon filius ejus pro eo.

¹⁹ Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset: duobus quoque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Messalemeth filia Haraus de Jetebea. ²⁰ Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus. ²¹ Et ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater ejus: servivitque immunditiis, quibus servierat pater ejus, et adoravit eas, ²² et dereliquit Dominum Deum patrum suorum, et non ambulavit in via Domini. ²³ Tetenderuntque ei insidias servi sui, et interfecerunt regem in domo sua. ²⁴ Percussit autem populus terræ omnes, qui conjuraverant contra regem Amon: et constituerunt sibi regem Josiam filium ejus pro eo.

¹⁶ Be to, Manasas išliejo ir labai daug nekalto kraujo, kolei nepripildė Jeruzalės iki viršui, neskaitant jojo nusidėjimų, kuriais jis atvedė į nuodėmę Judą, kad tasai darytu pikta Viešpaties akyvaizdoje.

¹⁷ Kas gi dar sakyтина apie Manasą ir visa, ką darė, ir jo nusidėjimas, kuriuo nusidėjo, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ¹⁸ Ir Manasas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas savo namų sodne, Ozos sodne; o jo sunus Amonas ėmė karaliauti jo vietoje.

¹⁹ Amonui buvo dvidešimt dveji metai, kuomet pradėjo karaliauti; karaliavo gi jis Jeruzalėje dvejus metus; jo motina buvo Haraus duktė vardu Mesalemė iš Jetėbos. ²⁰ Jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje, kaip buvo daręs jo tėvas Manasas, ²¹ ir vaikščiojo visais keliais, kuriais buvo vaikščiojęs jo tėvas, ir tarnavo nešvarumams, kuriems buvo tarnavęs jo tėvas, ir garbino juos, ²² ir apleido Viešpatį, savo tėvų Dievą, ir nevaikščiojo Viešpaties keliu. ²³ Jo tarnai patykojo ir užmušė karalių jojo namuose. ²⁴ Bet žemės tauta užmušė visus, kurie buvo padarę suokalbį prieš karalių Amoną, ir įstatė sau jo vietoje karalių jo sunų Joziją.

Viešpats apleis. — (16) *Daug nekalto kraujo*: nužudytųjų pranašų ir ištikimų Viešpaties garbintojų. — *Iki viršui*. Ebr. t: nuo vieno krašto iki kitam.

(17) *Kas gi dar sakytinu...* Anot 2 Kron. 28, 11 Viešpats siuntė prieš Manasą Asurbanipalo vadus, kurie sugavę jį nuvedė Babylonan. Nelaisvėje Manasas darė atgailą, atgavo liuosybę ir sugrįžęs

Jeruzalėn stengėsi dievobaimingu gyvenimu atitaisyti papiktinimus — (18) *Ozos*. Taip vadinosi tikriausiai pirma buvusias sodno savininkas; tame sodne Manasas rasi buvo pasistatydinęs namus.

(21) *Nešvarumams*: stabams. — (23) *Jo tarnai*: artimiausieji karaliaus rūmų valdininkai. — (24) *Bet žemės tauta...* Užmušėjai rasi norėjo įstatyti karalių iš

²⁵ Reliqua autem sermonum Amon quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? ²⁶ Sepeliruntque eum in sepulcro suo, in horto Oza: et regnavit Josias filius ejus pro eo.

²⁵ Kas gi dar sakytina apie Amoną, ką yra daręs, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ²⁶ Ir jie palaidojo jį jojo kape, Ozos sodne, o jo sunus Jozijas ėmė karaliauti jo vietoje.

3. Dievoto karaliaus Jozijo viešpatavimas.

Caput XXII. ¹ Octo annorum erat Josias cum regnare cœpisset, triginta et uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Idida, filia Hadaia de Besecath. ² Fecitque quod placitum erat coram Domino. et ambulavit per omnes vias David patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.

³ Anno autem octavo decimo regis Josiæ, misit rex Saphan filium Aslia, filii Messulam scribam templi Domini, dicens ei: ⁴ Vade ad Helciam sacerdotem magnum, ut confletur pecunia, quæ illata est in templum Domini, quam collegerunt janitores templi a populo, ⁵ deturque fabris per præpositos domus Domini: qui et distribuant eam his qui operantur in templo Domini, ad instauranda sartatecta templi: ⁶ tignariis videlicet et cæmentariis, et iis, qui inter-

22. perskyrimas. ¹ Jozijui buvo aštuoneri metai, kuomet pradėjo karaliauti, karaliavo gi tris dešimtis vienus metus Jeruzalėje; jo motina buvo Hadaio duktė vardu Idida iš Besekato. ² Jis darė, kas patiko Viešpaties akyvaizdoje, ir vaikščiojo visais savo tėvo Dovidio keliais; jis nenukrypo nei dešinėn, nei kairėn.

³ Aštuonioliktais gi karaliaus Jozijo metais, karalius siuntė Viešpaties bažnyčios raštininką Mesulamo sunaus Aslijos sunų Safaną ir jam sakė: ⁴ Eik pas vyriausį kunigą Helkiją, kad surinktu ineštuosius Viešpaties bažnyčion pinigų, kuriuos bažnyčios durininkai yra gavę iš žmonių, ⁵ ir kad duotu per Viešpaties namų viršininkus amatninkams, o jie tepadalija juos tiems, kurie dirba Viešpaties bažnyčioje, taisydami bažnyčios sugedimus, ⁶ butent dailidėms

kitos giminės; bet tauta pasipriešino. — Jozija; Ebr. *Jo'sijahu*.

22, 1—23, 30. Jozijas liepia atnaujinti bažnyčią (22, 1—7); atrandama Mozės įstatymo knyga (22, 8—11), kurios žodžius išgirdęs Jozijas ir pasiteiravęs pranašės Holdos atnaujina sandorą su Viešpačiu (22, 12 — 23, 3) visiškai išnaikina stabmeldystę ir švenčia iškilmingai Velykas (23, 4—23). Nors Jozijas atitolina besiarūtinančią Dievo bausmę, bet visai jos ne-

prašalina, pats gi žūna kovoje prieš Aigypso karalių (23, 24—30).

(22, 1) Jozijui buvo... Plg. 2 Kron. 34, 1...

(3) Aštuonioliktais... Plg. 2 Kron. 34. 3. — Viešpaties bažnyčios. Ebr. t.: į Viešpaties bažnyčią. — (4) Kad surinktu... Anksčiau toks pats Viešpaties namų taisymas buvo darytas, viešpataujant Joasui, taigi pirm dviejų šimtų metų su viršum. Plg. aug. 12, 5...

rupta componunt: et ut eman-
tur ligna, et lapides de lapici-
dinis ad instaurandum templum
Domini. ⁷ Verumtamen non sup-
putetur eis argentum quod ac-
cipiunt, sed in potestate habe-
ant, et in fide.

⁸ Dixit autem Helcias ponti-
fex ad Saphan scribam: Librum
Legis reperi in domo Domini:
deditque Helcias volumen Sa-
phan, qui et legit illud. ⁹ Ve-
nit quoque Saphan scriba ad
regem, et renuntiavit ei quod
præceperat, et ait: Conflaverunt
servi tui pecuniam, quæ reper-
ta est in domo Domini: et de-
derunt ut distribueretur fabris
a præfectis operum templi Do-
mini. ¹⁰ Narravit quoque Saphan
scriba regi, dicens: Librum de-
dit mihi Helcias sacerdos. Quem
cum legisset Saphan coram re-
ge, ¹¹ et audisset rex verba Li-
bri Legis Domini, scidit vesti-
menta sua.

¹² Et præcepit Helcias sacer-
doti, et Ahicam filio Saphan,
et Achobor filio Micha, et Sa-
phan scribæ, et Asaiæ servo re-
gis, dicens: ¹³ Ite et consulite
Dominum super me, et super
populo, et super omni Juda, de
verbis voluminis istius, quod

ir murininkams ir tiems, kurie
užtaiso plyšius, ir kad butu nu-
pirkta medžių ir akmenų iš ak-
menynų Viešpaties bažnyčiai
pataisyti. ⁷ Tečiaus nereikia rei-
kalauti atskaitos pinigų, kuriuos
jie ima, bet jie teturi juos sa-
vo valdžioje ir ištikimybėje.

⁸ Tuomet vyriausis kunigas
Helkijas tarė raštininkui Safa-
nui: Radau Viešpaties namuose
Įstatymo knygą; ir Helkijas pa-
davė knygą Safanui, o tasai skai-
tė ją. ⁹ Raštininkas Safanas atė-
jo pas karalių ir papasakojo jam
apie tai, ką jis buvo įsakęs, ir
tarė: Tavo tarnai surinko kru-
von pinigų, kokiuos atrasta
Viešpaties namuose, ir davė, kad
Viešpaties namų darbų viršinin-
kų butu padalinti amatninkams.
¹⁰ Raštininkas Safanas dar pa-
pasakojo karaliui ir tarė: Kuni-
gas Helkijas davė man knygą.
O kada Safanas perskaitė ją ka-
raliaus akyvaizdoje. ¹¹ karalius,
išgirdęs Viešpaties Įstatymo kny-
gos žodžius, perplėšė savo dra-
bužius.

¹² Jis įsakė kunigui Helkijui,
Safano sunui Ahikamui, Micho
sunui Achoborui, raštininkui Sa-
fanui ir karaliaus tarnui Asajai
ir tarė: ¹³ Eikite ir pasiteirau-
kite Viešpatį apie mane, ir apie
tautą, ir apie visą Judą dėlėi
žodžių šitos knygos, kuri atras-

(8) *Įstatymo knyga.* Apie rastąją kny-
gą kalbama kaip apie žinomą dalyką.
Ar tai buvo visas Penkiaknygis, ar tik
Atkartoto įstatymo knyga, tai nepigu nu-
tarti. 2 Kron. 34, 14 dar paminėta, kad
tai buvusi Viešpaties įstatymo knyga, Mo-
zės duota (per manum Moysi). Iš to rei-
kia išvesti, kad Helkijo rastoji knyga
buvo Mozės rankraštis, padėtas ir laiky-
tas ilgas amžius bažnyčioje, bet paskiaus
paimtas iš savo vietos ir padėtas kur-
kitor bedievių karalių Manaso ir Amono

laikais. Suprantamas dalykas, kad atra-
dimas bažnytinio ekzemplieriaus Mozės
įstatymo turėjo labai sujudinti dievotą
karalių, o taipogi visus Jeruzalės gyven-
tojus. Racionalistų spėliojimai, kad iki
tam laikui visai nebuvo įstatymo knygos
ir kad ją dabar gudriai pagaminęs Hel-
kijas, neranda jokių pagrindų nei čionai
paduotame pasakojime, nei visoje senes-
nėje Izraelio istorijoje. — (11) *Perplėšė*
Tai buvo išgąščio ir nuliudimo ženklas.

(12) *Ahikamui... Achoborui.* Vž. Jer.

inventum est: magna enim ira Domini succensa est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba Libri hujus, ut facerent omne quod scriptum est nobis. ¹⁴ Ierunt itaque Helcias sacerdos, et Abicam, et Achobor, et Saphan, et Asaia ad Holdam prophetidem uxorem Selum filii Thecuæ, filii Araas custodis vestium, quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: locutique sunt ad eam.

¹⁵ Et illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me: ¹⁶ Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala super locum istum, et super habitatores ejus, omnia verba legis quæ legit rex Juda: ¹⁷ quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum: et succendetur indignatio mea in loco hoc, et non exstinguetur. ¹⁸ Regi autem Juda, qui misit vos ut consuleretis Dominum, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audistis verba voluminis, ¹⁹ et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, et habitatores ejus, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum: et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, et ego audivi, ait Dominus: ²⁰ idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum

ta; nes didi Dievo rustybė užsi-
degusi prieš mus, dėlto kad mu-
sų tėvai neklausė šitos knygos
žodžių, idant darytu visa, kas
mums parašyta. ¹⁴ Taigi, kuni-
gas Helkijas, Ahikamas, Acho-
boras, Safanas ir Asaja ėjo pas
drabužių sargo Arao sunaus Tė-
kuos sunaus Selumo žmoną pra-
našę Holdą, gyvenusią Jeruza-
lėje, antrojoje dalyje, ir kalbė-
josi su ja.

¹⁵ O ji atsakė jiems: Štai, ką
sako Viešpats, Izraelio Dievas:
Sakykite vyru, kurs siuntė jus
prie manęs: ¹⁶ Viešpats sako taip:
Štai aš atvesiu nelaimės ant ši-
tos vietos ir ant jos gyventojų,
visus įstatymo žodžius, kuriuos
skaitė Judo karaliai; ¹⁷ nes jie
apleido mane ir aukojo sveti-
miems dievams, erzindami ma-
ne visais savo rankų darbais, ir
mano rustybė užsidegs šitoje
vietoje ir neužges. ¹⁸ Judo gi
karaliui, kurs siuntė jus, kad
teirautumėtės Viešpatį, taip sa-
kysite: Štai, ką sako Viešpats,
Izraelio Dievas: Kadangi tu gir-
dėjai šitos knygos žodžius, ¹⁹ ir
tavo širdis nusigando, ir tu nu-
sižeminau Viešpaties akyvaizdo-
je, išgirdęs žodžius prieš šitą
vietą ir jos gyventojus, butent,
kad jie taps stebalu ir prakei-
kimu, ir perplėsei savo drabu-
žius, ir verkei mano akyvaizdo-
je. aš išgirdau, sako Viešpats.
²⁰ Todėl surinksiu tave prie
tavo tėvų, ir busi surinktas į

26, 24; 40, 5. — (14) *Drabužių sargo*: Viešpaties bažnyčioje. — *Antrojoje dalyje*: žemajame mieste. Plg. Neem. 9, 9; Sof. 1, 10. — (16) *Kuriuos skaitė*: ypač įsta-
tyme apskelbtas baudmes. Plg. 2 Kon. 34
19. — (19) *Stebukhu*: sunaikinimu. — (20)

Ramybėje. Tas žodis paaiškintas toles-
niais: *Kad tavo akis nematytu visų ne-
laimių...* Todėl Holdos pranašystei visai
nėra priešinga ta aplinkybė, kad Jozijas
liko užmuštas karėje (23, 29, 30) tuo la-
biaus, kad anot 2 Kron. 35, 24.. jis bu-

in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super locum istum.

Caput XXIII. ¹ Et renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui misit: et congregati sunt ad eum omnes senes Juda et Jerusalem. ² Ascenditque rex templum Domini, et omnes viri Juda, universique qui habitabant in Jerusalem cum eo sacerdotes et prophetæ, et omnis populus a parvo usque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus est in domo Domini. ³ Stetitque rex super gradum: et fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent præcepta ejus, et testimonia, et ceremonias in omni corde, et in tota anima, et suscitarent verba fœderis hujus, quæ scripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

⁴ Et præcepit rex Helciæ pontifici, et sacerdotibus secundi ordinis, et janitoribus, ut projicerent de templo Domini omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, et in luco, et universæ militiæ cœli: et combussit ea foris Jerusalem in Convalle cedron, et tulit pulverem eorum in Bethel. ⁵ Et delevit aruspices, quos posuerant reges Juda ad sacrificandum in excelsis per

savo kapą ramybėje, kad tavo akis nematytu visų nelaimių, kurias užvesiu ant šitos vietos.

23. perskyrimas. ¹ Jie apskelbė karaliui, ką ana buvo pasakiusi. Tuomet jis siuntė, ir susirinko prie jo visi Judo ir Jeruzalės senesnieji. ² Karalius pakilo į Viešpaties bažnyčią ir draug su juo visi Judo vyrai, ir visi gyvenusieji Jeruzalėje kunigai ir pranašai, ir visa tauta nuo mažo iki didžiam, ir visiems girdint jis skaitė visus žodžius sandoros knygos, kuri buvo rasta Viešpaties namuose. ³ Karalius atsistojo ant laipsnio ir padarė sandorą Viešpaties akivaizdoje, kad jie vaikščios pasakui Viešpatį ir sergės jo įsakymus, ir liudijimus, ir apeigas visa širdimi ir visa dūšia, ir vėl pildys šituos sandoros žodžius, kurie parašyti toje knygoje; o tauta pritarė sandorai.

⁴ Paskui karalius liepė vyriausiam kunigui Helkijui, antrosios eilios kunigams ir durininkams išmesti iš Viešpaties bažnyčios visus rykus, kurie buvo padaryti Baalui, ir giriai, ir visai dangaus kariuomenei, ir jis sudegino juos už Jeruzalės Kėdrono slėnyje ir nunešė jų pelenus į Bėtėlį. ⁵ Jis išnaikino taipogi žynius, kuriuos Judo karaliai buvo pastatę aukoms da-

vo iškilmingai palaidotas ir visos tautos apraudotas.

(23, 1) *Jis siuntė...* Karalius rupinasi patraukti visą savo tautą prie ištikimo pildymo įstatymo žodžių, kuriuos iškilmingai visiems apskelbia.—(2) *Pranašai.* Turėta čionai mintyje ne tik tikruosius pranašus, bet ir pranašų mokytojus, kurie aiškindavo įstatymą. Plg. Jer. 2, 8; 5, 31.—(3) *Ant laipsnio:* ant paaugstinimo.

(4) *Antrosios eilios kunigams:* rasi dvidešimt keturių kunigų skyrių viršinin-kams. — *Giriai.* Ebr. *‘asherah*: Astartės simbolis. — *Sudegino...* Sudeginimas buvo įsakytas Mozės įstatyme. Vz. Atk. 7, 25; 12, 3. Plg. 3 Kar. 15, 13; 2 Kron. 29. 16. — *Į Bėtėlį.* Seniaus buvo tai šventa vieta, bet nuo Jeroboamo laikų tapo auk-sinių versių garbinimo viduriu.—(5) *Žy-nius.* Ebr. ž. *k’marim* reiškia tikriau-

civitates Juda, et in circuitu Jerusalem: et eos, qui adolebant incensum Baal, et Soli, et Lunæ, et duodecim signis, et omni militiæ cœli. ⁶ Et efferrī fecit lucum de domo Domini foras Jerusalem in Convalle cedron, et combussit eum ibi, et redegit in pulverem, et projecit super sepulcra vulgi. ⁷ Destruxit quoque ædículas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. ⁸ Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Juda: et contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes de Gabaa usque Bersabee: et destruxit aras portarum in introitu ostii Josue principis civitatis, quod erat ad sinistram portæ civitatis. ⁹ Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Jerusalem: sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum. ¹⁰ Contaminavit quoque Topheth, quod est in Convalle filii Ennom: ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem, Moloch. ¹¹ Abstulit quoque equos, quos dederant reges Juda, Soli, in introitu templi Domini juxta exedram Nathanmelech eu-

ryti ant augštų vietų Judo miestuose ir Jeruzalės apylinkėje, ir tuos, kurie degino smilkalus Baalui, Saulei, Mėnuliui, dvylikai ženklų ir visai dangaus kariuomenei. ⁶ Jis liepė išgabenti girią iš Viešpaties namų už Jeruzalės į Kedrono slėnį ir tenai sudegino ją ir pavertė dulkėmis, kurias numetė ant liaudies kapų. ⁷ Jis sugriovė taipogi kekšinių butus, buvusius Viešpaties namuose, kuriems moteris audė tarsi girios šėtras. ⁸ Ir surinko visus kunigus iš Judo miestų ir subjaurino augštas vietas, kame aukodavo kunigai, pradedant nuo Gabaos iki Bersabėjai, ir sugriovė vartų altorius angoje miesto kunigaikščio Jozuės vartų, kurie buvo po miesto vartų kairei. ⁹ Tečiaus augštumų kunigai neeidavo prie Viešpaties altoriaus Jeruzalėje, bet tiktai valgydavo nerauginatos duonos savo brolių tarpe. ¹⁰ Jis subjaurino taipogi Tofetą, Ennomo sunaus slėnyje, kad neivienas nebepašvestu Molochui savo sunaus arba dukters per ugnį. ¹¹ Jis atėmė taipogi arklius, kuriuos Judo karaliai buvo davę Saulei Viešpaties bažnyčios įėjime greta buto kamaronio Natanmelėko, buvu-

siai netikruosius kunigus.—*Dvylikai ženklų*: zodiako ženklams. — (6) *Girių*: ašerų. — *Ant liaudies kapų*. Kapų vieta skaitėsi pas žydus sutepta. — (7) *Kekšinių*. Plg. 3 Kar. 14, 24; 15, 12. — *Kuriems moteris*... Antebr. t.: kame moteris audė šėtras ašerai. Kokios buvo tos šėtros, aiškesnių žinių nėra. — (8) *Surinko visus kunigus*: kunigus kilusius iš Lėvio giminės, kurie tečiaus buvo prisidėję prie versių garbinimo arba darė aukas ant augštų vietų. Tas vietas karalius liepė subjaurinti, kad jose nebebutu galima daryti aukų. — *Nuo Gabaos*... visoje ka-

ralystėje nuo šiaurinio jos krašto iki pietiniam. — *Vartų altorius*... Altoriai statbams buvo pastatyti visuose Jeruzalės vartuose; vieni iš jų buvo praminti nežinomo darbar kunigaikščio Jozuės vartais. — (9) *Neeidavo prie*... Nors jie buvo iš Lėvio giminės, bet su jais pasielgta kaip su suteptais lėvитаis. Plg. Kun. 2, 1. 16.. 21, 21 - 23. — (10) *Tofetą*. Taip vadinosi vieta Hinomo slėnio gale, netoli nuo Kedrono slėnio, kame buvo aukojami vaikai Molochui. Plg. aug. 16, 3. — (11) *Arklius*. Jais buvo įvaizdinama eisenose greitas saulės bėgimas. — *Parurime*. Ebr. ž. *par-*

nuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combussit igni. ¹² Altaria quoque, quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda. et altaria quæ fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, destruxit rex; et cucurrit inde, et dispersit cinerem eorum in Torrentem cedron. ¹³ Excelsa quoque, quæ erant in Jerusalem ad dexteram partem montis offensionis, quæ ædificaverat Salomon rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum, et Chamos offensionis Moab, et Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex. ¹⁴ Et contrivit statuas, et succidit lucos: replevitque loca eorum ossibus mortuorum.

¹⁵ Insuper et altare, quod erat in Bethel, et excelsum, quod fecerat Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Israel: et altare illud, et excelsum destruxit, atque combussit, et comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum. ¹⁶ Et conversus Josias, vidit ibi sepulcra, quæ erant in monte: misitque et tulit ossa de sepulcris, et combussit ea super altare, et polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus est vir Dei, qui prædixerat verba hæc. ¹⁷ Et ait: Quis est titulus ille, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulcrum est hominis Dei, qui venit de Juda, et prædixit verba hæc,

sio Parurime. Saulės vežimus jis sudegino ugnyje. ¹² Karalius sunaikino taipogi altorius, buvusius ant augštojo Akazo kambario stogo, kuriuos buvo padarę Judo karaliai, ir altorius, kuriuos Manasas buvo padaręs dviejuose Viešpaties bažnyčios prieangiuose, o iš ten jis nubėgo ir išbarstė jų pelenus į Kėdrono upelį. ¹³ Karalius sutepė taipogi augštas vietas, buvusias Jeruzalėje po dešinei Papiktinimo kalno, kurias Izraelio karalius Saliamonas buvo pastatęs Sidoniečių stabui Astartei, ir Moabo papiktinimui Kamosui, ir Amono sunę nuobodai Melkomui. ¹⁴ Jis sutrupino stovyklas ir iškirto girias ir pripildė jų vietas mirusiųjų kaulais.

¹⁵ Taipogi ir altorių, buvusių Bėtėlyje, ir augštą vietą, padarytą Nabato sunaus Jeroboamo, kurs atvedė į nusidėjimą Izraelį, tą tat altorių ir augštumą jis išardė ir sudegino ir sutrynė į dulkes; sudegino dar ir girią. ¹⁶ O apsigrižęs, Jozijas pamatė tenai kapus, buvusius ant kalno, siuntė ir ėmė kaulų iš kapų, ir sudegino juos ant altoriaus ir sutepė jį pagal Viešpaties žodį, kurį kalbėjo Dievo žmogus, apskelbusis šituos dalykus išanksto. ¹⁷ Paskui jis tarė: Koks tas paminklas, kurį matau? O ano miesto piliečiai atsakė: Tai kapas Dievo žmogaus, atėjusio iš Judo ir apskelbusio šituos dalykus, kuriuos

varim rasi reiškia butą, pristatytą prie bažnyčios. — (12) Padaręs dviejuose... Jie buvo pašvęsti dangaus kariuomenei. — (13) Jeruzalėje. Tikriaus: šaly Jeruzalės į rytus nuo jos.—Po dešinei: į pietus.—Papiktinimo kalno. Taip ir dabar tebesivadina pietinis Alyvų kalno pakraštis.

— Saliamonas buvo... Vž. 3 Kar. 11. 7. — (14) Pripildė... kaulais: todėl sutepė.

(15) Buvusių Bėtėlyje... Jozijas pasiekė ir senovinės Izraelio karalystės plotą, naikindamas taipogi čionai versų ir stabų garbinimą. Asyrjiečių karalius, matomai, nespriešino tam J-z jo darbui, nes reli-

quæ fecisti super altare Bethel.
¹⁸ Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa ejus. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus prophetæ, qui venerat de Samaria. ¹⁹ Insuper et omnia fana excelsorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Josias: et fecit eis secundum omnia opera, quæ fecerat in Bethel.
²⁰ Et occidit universos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria: et combussit ossa humana super ea: reversusque est Jerusalem. ²¹ Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phase Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro fœderis hujus. ²² Nec enim factum est Phase tale a diebus judicium, qui judicaverunt Israel, et omnium dierum regum Israel et regum Juda. ²³ Sicut in octavo decimo anno regis Josiæ factum est Phase istud Domino in Jerusalem.

²⁴ Sed et pythones, et ariolos, et figuras idolorum, et immunditias, et abominationes, quæ fuerant in terra Juda et Jerusalem, abstulit Josias: ut statueret verba legis, quæ scripta sunt in Libro, quem invenit Helcias sacerdos in templo Domini. ²⁵ Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Domi-

tu padarei ant Bêtêlio altoriaus.
¹⁸ Jis tarê: Palikkite jį; neivienas tenepajudina jo kaulų. Ir jo kaulai pasilikonepaliestidraug su kaulais pranašo, kurs buvo atêjęs iš Samarijos. ¹⁹ Virš to Jozijas panaikino visas augštų vietų šventyklas, buvusias Samarijos miestuose, kurias buvo padarę Izraëlio karaliai, kad erzintu Viešpatį, ir padarė su jomis visai taippat, kaip buvo padaręs Bêtelyje. ²⁰ Jis užmušė visus tenai buvusius augštų vietų kunigus ant altorių ir sudegino ant jų žmonių kaulus.

Sugrįžęs į Jeruzalę, ²¹ jis įsakė visai tautai ir tarė: Darykite Viešpačiui, jusų Dievui, Paschą, kaip parašyta šitos sandoros knygoje. ²² Nes tokios Paschos nedaryta nuo laiko Teisėjų, kurie teisė Izraëlį, ir per visas Izraëlio karalių ir Judo karalių dienas. ²³ kaip buvo padaryta šita Pascha Viešpačiui Jeruzalėje aštuonioliktais karaliaus Jozijo metais.

²⁴ Jozijas išnaikino taipogi žynius, ir žavėtojus, ir stabų paveikslus, ir nešvarumus ir nuobodas, buvusias Judo žemėje ir Jeruzalėje, kad išpildytu įstatymo žodžius, parašytus knygoje, kurią kunigas Helkijas rado Viešpaties bažnyčioje. ²⁵ Pirm jo nebuvo jam lygaus karaliaus, kurs butu sugrįžęs prie Viešpa-

gijinė Judo karaliaus reforma nebuvo sukilimu prieš Asyrijiečių valdžią. Apie altorių Bêtelyje vz. 3 Kar. 12, 28... — *Girių*: ašerų. — *Viešpaties žodį*... Vz. 3 Kar. 13, 1... — (20) *Augštų vietų kunigus*: stabams tarnavusius kunigus. Plg. Atk. 17. 2...

(21) *Paschą, kaip parašyta*... Išnaikinęs tai, kas įstatymu buvo uždrausta, Jozijas rupinasi daryti taipogi tai, kas

įsakyta; pradeda gi iškilmingu Velykų šventimu. Plg. 2 Kron. 35 1... (22) *Nes tokios Paschos*... Anksčiaus Velykos, kad ir buvo švenčiamos, bet nebuvo užlaikyta įstatymo reikalavimų taip griežtai kaip dabar.

(24) *Žynius*. Ebr. t.: nekromantus. — *Stabų paveikslus*. Ebr. *th'rafim*. nami-nius dievaikius. Plg. Prad. 31, 19. — (25) *Jam lygaus*... Plg. aug. 18, 5. 6. — *Vi-*

num in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua juxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi. ²⁶ Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus est furor ejus contra Judam: propter irrationes, quibus provocaverat eum Manasses. ²⁷ Dixit itaque Dominus: Etiam Judam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel: et projiciam civitatem hanc, quam elegi Jerusalem, et domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

²⁸ Reliqua autem sermonum Josiæ, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? ²⁹ In diebus ejus ascendit Pharaon Nechao rex Ægypti, contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem: et abiit Josias rex in occursum ejus: et occisus est in Mageddo, eum vidisset eum. ³⁰ Et portaverunt eum servi sui mortuum de Mageddo: et pertulerunt in Jerusalem, et sepepulerunt eum in sepulcro suo. Tulitque populus terræ Joachaz filium Josiæ: et unxerunt eum, et constituerunt eum regem pro patre suo.

ties visa savo širdimi, ir visa savo dušia, ir visa savo gale pagal visą Mozės įstatymą; ir po jo nekilo jam lygus. ²⁶ Tačiau Viešpats nenusigrįžo nuo rustybės savo didžio užsidegimo, kuriuo jis buvo užsirustinęs prieš Judą, dėlai prasikaltimų, kuriais buvo jį erzinęs Manasas. ²⁷ Tai gi, Viešpats tarė: Atstumsiu taipogi Judą iš po savo akių, kaip atstumiau Izraelį, ir atmesiu šią Jeruzalės miestą, kurį išsirinkau, ir namus, apie kuriuos tariau: Mano vardas bus tenai.

²⁸ Kasgi dar sakytina apie Joziją ir visa, ką jis yra daręs, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? ²⁹ Jo dienose Aigypso karalius Paraonas Nechao pakilo prieš Asyrijiečių karalių prie Euprato upės, o karalius Jozijas išėjo jam priešais ir liko užmuštas Magėde, kaip tik pamatė jį. ³⁰ Tuomet jo tarnai nešė jį mirusį iš Magėdo ir atnešė į Jeruzalę ir palaidojo jį jo kape. Žemės gi tauta ėmė Jozijo sunų Joakazą, ir jie patėpė jį ir įstatė jį karaliumi jo tėvo vieton.

sa savo širdimi... Plg. Atk. 6, 5. — (26) *Viešpats nenusigrįžo*... Nors Jozijas sugrįžo prie Viešpaties, bet Viešpats nenusigrįžo nuo savo rustybės, kurią buvo užtraukę ant tautos jos karalių nusidėjimai. Tauta nesugrįžo prie Viešpaties visa širdimi, kas pasirodė tuojau, kaip tik Jozijas mirė.

(29) *Paraonas Nechao*... Nors Paraonas sakėsi tik norįs pereiti per Judo žemę ir rengėsi kariauti su Asyrijos karaliumi (2 Kron. 25, 21), bet Jozijas bijojosi, kad paskui Nechao nepavergtu ir jo karalystės; todėl jis mėgino kovoti prieš Paraoną. — *Užmuštas*. Kovoje Jozijas li-

ko tik mirtinai sužeistas, mirė gi jis jau Jeruzalėje. Vz. 2 Kron. 35, 22... — *Magėde*: Ezdrelono slėnyje. Vz. 3 Kar. 4, 12. — *Pamatė jį*: susirėmė su juo kovoje. — (30) *Joakazą*. Ebr. *J'ho'achaz*. Anksčiau jis vadinosi Selumu (1 Kron. 3, 15; Jer. 22, 11; Ez. 19, 5). Nebuvo tai vyriausias Jozijo sunus; tauta pati išrinko jį, aplenkdamą Joakimą.

23, 31 — 24, 17. Judo karalių Joakazą paima nelaisvėn Paraonas Nechao ir įstato jo vieton karaliumi Eliakimą, praminėdamas jį Joakimu (23, 31 - 37). Joakimą pavergia Babilono karalius, o paskui jo

4. Judo karaliai Joakazas, Joakimas ir Joakinas.

³¹ Viginti trium annorum erat Joachaz cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ, de Lobna. ³² Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerant patres ejus. ³³ Vinxitque eum Phrao Nechao in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret in Jerusalem: et imposuit mulctam terræ centum talentis argenti, et talento auri. ³⁴ Regemque constituit Phrao Nechao Eliacim filium Josiæ pro Josia patre ejus: vertitque nomen ejus Joakim: porro Joachaz tulit, et duxit in Ægyptum, et mortuus est ibi. ³⁵ Argentum autem, et aurum dedit Joakim Pharaoni cum indixisset terræ per singulos, ut conferretur juxta præceptum Pharaonis: et unumquemque juxta vires suas exegit, tam argentum quam aurum de populo terræ: ut daret Pharaoni Nechao.

³⁶ Viginti quinque annorum erat Joakim cum regnare cœpisset: et undecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Zebida filia Phadaia de Ruma. ³⁷ Et fecit malum coram Domino juxta omnia, quæ fecerant patres ejus.

³¹ Joakazas buvo dvidešimt trejų metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo Jeruzalėje tris mėnesius; jo motina buvo Jeremijo duktė vardu Amitalė iš Lobnos. ³² Jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje, visai taip pat kaip buvo darę jo tėvai. ³³ Jį surišo Paraonas Nechao Rebloje, kuri yra Emato krašte, kad nebekaraliautu Jeruzalėje, ir uždėjo ant žemės šimtą talentų sidabro ir vieną talentą aukso pabaudos. ³⁴ Paraonas Nechao įstatė karaliumi Jozijo sūnų Eliakimą jo tėvo Jozijo vieton ir permainė jo vardą į Joakimą, Joakazą gi ėmė ir nusiavedė Aigyptan, ir jis tenai mirė. ³⁵ Sidabrą gi ir auksą davė Paraonui Joakimas, įsakęs kiekvienam krašte sunėšti pagal Paraono įsakymą; iš kiekvieno iš žemės tautos jis reikalavo pagal jo pasiturėjimą kaip sidabro taip ir aukso, kad duotu Paraonui Nechao.

³⁶ Joakimas buvo įvidešimt penkerių metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo vienuoliką metų Jeruzalėje; jo motina buvo Padajo duktė vardu Zebida iš Rumos. ³⁷ Jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje, visai taip pat, kaip buvo darę jo tėvai.

kraštą užpildinėja įvairūs plėšikai (24, 1-7). Jo sūnų Joakimą jau po trijų mėnesių viešpatavimo paima nelaisvėn Babilono karalius ir išgabena jį draug su jo šeima, žymesniais ir turtingesniais Jeruzalės gyventojais į Kaldėją (24, 8-17).

(33) *Rebloje*: prie Oronto upės. Anot pasakojimo Fl. Juozapo Nechao pasikvietęs Joakazą prie savęs ir klatingai paėmęs jį nelaisvėn. — *Šimtą talentų*... arti 33500 rbl. sidabru ir 42000 rbl. anksu.

— (34) *Eliakimą*... *Joakimą*. Pirmasis vardas reiškia: Dievas pakels; antrasis gi: Viešpats pakels. Paraonas rasi leido pačiam Eliakimui išsirinkti naują vardą. Vardo permainymas buvo prigulmybės ženklas. Plg. Prad. 41, 45; Ezdr. 5, 14. Dan. 1, 7.

(36) *Joakimas*. Plg. 2 Kron. 36. 5... Jer. 22, 13... — *Zebida*. Joakimo brolis Joakazas buvo gimęs iš kitos motinos vardu Amitalės.

Caput XXIV. ¹ In diebus ejus ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et factus est ei Joakim servus tribus annis: et rursum rebellavit contra eum. ² Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldæorum, et latrunculos Syriæ, et latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Ammon: et immisit eos in Judam, ut disperderent eum, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos prophetas. ³ Factum est autem hoc per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se propter peccata Manasse universa quæ fecit, ⁴ et propter sanguinem innoxium, quem effudit, et implevit Jerusalem cruore innocentium: et ob hanc rem noluit Dominus propitiari.

⁵ Reliqua autem sermonum Joakim, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? Et dormivit Joakim cum patribus suis: ⁶ et regnavit Joachin filius ejus pro eo. ⁷ Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de terra sua: tulle-

24. perskyrimas. ¹ Jo dienose atėjo Babylono karalius Nabukodonosoras, ir Joakimas buvo tapęs jo tarnu per trejus metus; paskui gi vėl sukilo prieš jį. ² Tuomet Viešpats siuntė prieš jį Kaldėjiečių plėšikus, ir Syrijos plėšikus, ir Moabo plėšikus, ir Amono sunų plėšikus, ir atsiuntė juos į Judą, kad naikintų jį pagal Viešpaties žodį. kurį jis buvo kalbėjęs per savo tarnus pranašus. ³ Tai gi atsitiko per Viešpaties žodį prieš Judą, idant atmestu jį nuo savęs dėlei visų Manaso nuodėmių, kurias jis yra padaręs, ⁴ ir dėlei nekaltų jo kraujo, kurį išliejo, padarydamas Jeruzalę pilną nekaltųjų kraujo; dėlei to tai dalyko Viešpats nenorėjo duoties permaldauti.

⁵ Kas gi dar sakyтина apie Joakimą ir visa, ką yra daręs, argi tai neparašyta Judo karalių metraščių knygoje? Ir Joakimas užmigo su savo tėvais, ⁶ o jo sunus Joakinas ėmė karaliauti jo vietoje. ⁷ Aigypso karalius nebeišėjo daugiaus iš savo žemės, nes Babylono karalius buvo atė-

(24, 1) *Nabukodonosoras* Ebr. *N'buchadne'car*, Asyr. *Nabu-kudurri usur*; jis buvo sunus Nabopalarso (*Nabu-habal-usur*). Buvo tai žymiausias Babylonijos karalius (606 - 561 m. pirm Kr.). Draug su Persų karaliumi Cyaksaru jis apgalėjo Asyriją ir sugriovė Ninivą (602 m.), o be to pavergė daugelį kitų kraštų. Buvo didis dailės mylėtojas, padariusis iš savo sostinės tikrą pasaulio stebuklą. Kova tarp Babylonijos ir Asyrijos rupinosi pasinaudoti Nechao, kad išplėstu savo valdžią ant Syrijos ir Palestinos. Nabukodonosoras, apgalėjęs Paraoną Nechao prie Karkamio, priverė taipogi Joakimą pripažinti ant savęs Babylonijos valdžią (plg. 2 Kron. 36, 6), bet Joakimas po trejų metų išsiliosavo nuo tos prigulmybės, ir jo sunus galėjo be kliūčių

apimti Judo sostą. Ant Joakimo išsipildė Jeremijo pranašystė, parašyta Jer. 22. 19 ir 36, 30 — (2) *Viešpats siuntė...* Viešpats nebenorėjo leisti sustiprėti savo išrinktajai tautai, kurios dienos buvo jau suskaičytos. — *Pagal Viešpaties žodį...* Plg. aug. 21, 16; Jer. 20, 4. 5. — (3) *Per Viešpaties žodį*, t. y. dėlto kad taip buvo Viešpats nutaręs.

(5) *Užmigo*: mirė, užmuštas kovoje. Jo laidotuvių nepaminėta, nes Jeremijas buvo jam apskelbęs išanksto, kad jis nebus palaidotas. Vž. Jer. 22, 18. 19. — (6) *Joakinas*. Ebr. *J'hojakhin*. Pas Jer. 24, 1 *J'khoniahu*; iš čia kitoks jo vardo skambėjimas, lot. Jechonias. — (7) *Aigypso karalius...* Sumuštas Nabukodonosoro prie Karkamio ant Euprato jis buvo priverstas visai išsižadėti Azijos ir pasitraukti

rat enim rex Babylonis a rivo Ægypti usque ad fluvium Euphraten, omnia quæ fuerant regis Ægypti.

⁸ Decem et octo annorum erat Joachim cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Nohesta filia Elnathan de Jerusalem. ⁹ Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

¹⁰ In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Jerusalem, et circumdata est urbs munitiōibus. ¹¹ Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servis suis ut oppugnarent eam. ¹² Egressusque est Joachim rex Juda ad regem Babylonis, ipse et mater ejus, et servi ejus, et principes ejus, et eunuchi ejus: et suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui. ¹³ Et protulit inde omnes thesauros domus Domini, et thesauros domus regiæ: et concidit universa vasa aurea, quæ fecerat Salomon rex Israel in templo Domini juxta verbum Domini. ¹⁴ Et transtulit omnem Jerusalem, et universos principes, et omnes fortes exercitus, decem milia, in captivitatem: et omnem artificem et clusorem: nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ. ¹⁵ Transtulit quoque Joachim in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis, et eunuchos ejus: et judi-

męs visa, kas priderėjo Aigyp- to karaliui nuo Aigypso upelio iki Euprato upei.

⁸ Joakinas buvo aštuoniolikos metų, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo tris mėnesius Jeruzalėje; jo motina buvo Elnatano duktė vardu Nohesta iš Jeruzalės. ⁹ Jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje visai taippat, kaip buvo daręs jo tėvas.

¹⁰ Anuo metu Babylo no karaliaus Nabukodonosoro tarnai atėjo prie Jeruzalės, ir miestas liko apsuptas pylimais. ¹¹ Taipogi Babylo no karalius Nabukodonosoras atėjo su savo tarnais prie miesto, kad jį užkovotu. ¹² Tuomet Judo karalius Joakinas išėjo prie Babylo no karaliaus, jis pats ir jo motina, jo tarnai, jo kunigaikščiai ir jo kamarponiai, ir Babylo no karalius priėmė jį aštuntais savo viešpatavimo metais. ¹³ Jis paėmė išten visus Viešpaties namų turtus ir karaliaus namų turtus, ir sulaužė visus auksinius indus, kuriuos Izraelio karalius Saliamonas buvo padaręs Viešpaties bažnyčioje, pagal Viešpaties žodį; ¹⁴ ir išgabeno nelaisvėn visą Jeruzalę, ir visus kunigaikščius, ir visus kariuomenės drąsiusius, dešimtį tukstančių; be to visus amatninkus ir šaltakalius; nieko neliko, atskyrus tik žemės tautos beturčius. ¹⁵ Perkėlė taipogi Babylonan Joakiną, ir karaliaus motiną, ir karaliaus pačias,

į Aigypso gilumą. — *Aigypso upelio*: Wadi-el-Aris.

(10) *Anuo metu*: pavasarį. Vz. 2 Kron. 36, 10. — (12) *Išėjo prie...*: sutiko pasiduoti Nabukodonosorui, rasi tikėdamos, kad tasai paliks jį ant sosto. — (13) *Tur-*

tus. Jų dalis buvo atimta jau anksčiau prie Joakimo. Plg. 2 Kron. 36, 7. — *Saliamonas buvo...* Vz. 3 Kar. 8, 48... — *Pagal Viešpaties žodį*: Kaip buvo Izaio apskelbta Ezeikijui. Vz. aug. 20, 17. — (14) *Visą Jeruzalę*. Iš toliaus paduoto

ces terræ duxit in captivitatem de Jerusalem in Babylonem. ¹⁶ Et omnes viros robustos, septem millia, et artifices, et clusores mille, omnes viros fortes et bellatores: duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem. ¹⁷ Et constituit Matthaniam patruum ejus pro eo: imposuitque nomen ei Sedeciam.

ir jo kamarponius; ir žemės teisėjus jis nuvedė nelaisvėn iš Jeruzalės Babylonan, ¹⁶ taipogi visus stiprius vyrus, septynis tukstančius, amatininkų ir šaltakalių tukstantį, visus drąsius vyrus ir kovotojus; ir Babylonio karalius nuvedė juos kaipo belaisvius Babylonan. ¹⁷ O užuot jo pastatė jo dėdę Mataniją, kurį praminė vardu Sedekijas.

5. Paskutinis Judo karalius Sedekijas.

¹⁸ Vigesium et primum annum ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus erat Amital, filia Jeremiæ de Lobna. ¹⁹ Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Joakim. ²⁰ Irascebatur enim Dominus contra Jerusalem et contra Judam, donec projiceret eos a facie sua: recessitque Sedecias a rege Babylonis.

Caput XXV. ¹ Factum est autem anno nono regni ejus, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus

¹⁸ Sedekijui buvo dvidešimt pirmi jo amžio metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir karaliavo jis vienuoliką metų Jeruzalėje; jo motina buvo Jeremijo duktė vardu Amitalė iš Lobnos. ¹⁹ Jis darė pikta Viešpaties akyvaizdoje visai taippat, kaip buvo daręs Joakimas. ²⁰ Nes Viešpats buvo užsirustinęs ant Jeruzalės ir Judo, kolei neatmetė jų nuo savo veido. Ir Sedekijas asitraukė nuo Babylonio karaliaus.

25. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad devintais jo karaliavimo metais, dešimtame mėnesyje, aštuntoje mėnesio dienoje atėjo Babylonio karalius Nabukodo-

sarašo išgabtųjų Kaldėjon, pasirodo, kad liko išrinkti visi žymiausi Judo gyventojai. Jų tarpe buvo pranašas Ezekielis ir Mardokiejus. — (17) *Matanija*. Jis buvo Jozijo sunus ir tikras Joakazo brolis.

24, 18 — 25, 30. Nabukodonosoro paskirtajam Judo karaliui Sedekijui pakėlus maištą prieš Babylonijiečius, ateina pats Nabukodonosoras ir apgula Jeruzalę. Sedekijas mėgina išbėgti, bet sugautas ir apakintas nuvedamas Babylonan (21, 18—25, 7). Po to Jeruzalė lieka paimta, bažnyčia sudeginta, gyventojų dauguma su likusiais turtais išgabenama Kaldėjon, kaikurie kunigai ir kunigaukščiai nužudomi (25, 8—21), likusi gi tauta paskirtą

viršininką Godoliją užmuša ir išbėga Aigiptan (25, 22—26). Visa Karalių knyga užbaigiama paminėjimu, kad laikomas Babylone Judo karaliaus Joakinas sulaukia 37 savo nelaisvės metais paaugstinimo (25, 27—30).

(20) *Asitraukė*: pakėlė maištą su kitomis mažomis tautomis: Edomu, Moabu, Amonu, Tyru, ir pasitikėdamas pagalba Aigipto Paraono Hafro, pas kurį jis buvo išsiuntęs pasiuntinius. Plg. Jer. 27, 3... Ez. 17, 15.

(25, 1) *Devintais...* Laikas nurodomas labai griežtai dėlei didžios atsitikimų svarbos. — (2) *Iki vienuoliktų*: 588 pirm Kristaus gimimo. — (3) *Mėnesio*: ketvirtojo. Vž. Jer. 39, 2; 52, 6. — *Mieste įsigalėjo...* Plg. Raud. 2, 11; 4, 3...

ejus in Jerusalem, et circumderunt eam: et extruxerunt in circuitu ejus munitiones. ² Et clausa est civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis Sedeciae, ³ nona die mensis: praevaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terrae. ⁴ Et interrupta est civitas: et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portae, quae est inter duplicem murum ad hortum regis (porro Chaldaei obsidebant in circuitu civitatem) fugit itaque Sedecias per viam, quae ducit ad campestria solitudinis. ⁵ Et persecutus est exercitus Chaldaeorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho: et omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, et reliquerunt eum. ⁶ Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus est cum eo iudicium. ⁷ Filios autem Sedeciae occidit coram eo, et oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, et adduxit in Babylonem.

⁸ Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem. ⁹ Et succendit domum Domini, et domum regis: et domos Jerusalem, omnemque domum combussit igni. ¹⁰ Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldaeo-

nosoras pats ir visa jo kariuomenė prie Jeruzalės, ir apstojo ją, ir pastatė aplink ją pylimų. ² Taip miestas buvo uždarytas ir apgultas iki vienuoliktų karaliaus Sedekijo metų. ³ Iki devintai mėnesio diena. Mieste įsigalėjo badas, ir žemės tautai nebebuvo duonos. ⁴ Tuomet įsiveržta į miestą, ir visi vyrai kovotojai pabėgo nakčia vartų keliu, esančiu tarp dviejų murų, prie karaliaus sodno (Kaldėjiečiai gi laikė miestą apgulę aplinkui); taigi, Sedekijas bėgo keliu, vedančiu į tyrumos lygumą. ⁵ Bet Kaldėjiečių kariuomenė vijosi karalių ir sugavo jį Jeriko lygumoje, o visi buvusieji su juo kovotojai išsisklaidė ir apleido jį. ⁶ Sugautą gi karalių jie nuvedė Reblaton prie Babylonio karaliaus, kurs apskelbė apie jį ištarmę. ⁷ Jis liepė užmušti Sedekijo sunus jojo aktyvaizdoje, išdurė jam akis ir surišdinęs jį grandinėmis, nuvedė Babylonan.

⁸ Devynioliktais Babylonio karaliaus metais penktame mėnesyje septintoje mėnesio dienoje atėjo į Jeruzalę Babylonio karaliaus tarnas kariuomenės viršininkas Nabuzardanas ⁹ ir sudegino Viešpaties namus ir karaliaus namus; jis sunaikino ugnimi Jeruzalės namus ir visus namus. ¹⁰ Ir Jeruzalės sienas aplinkui sugriovė visa Kaldėjiečių

(4) *Isiveržta...* Vž. Jer. 39, 3.—*Keliu, esančiu tarp...* Jeruzalės prietryčiuose. Karaliaus sodnas buvo prie Papiktinimo kalno.—*Tyrumos lygumą*: Jordano slėnį. (6) *Reblaton*. Tikriaus: I Reblą. Plg. aug. 23, 33.—(7) *Sedekijo sunus*. Plg. Jer. 41, 10.—*Išdurė jam akis*. Babylonio karaliai dažnai taip pasielgavo su sugau-

taisiais belaisviais.—*Grandinėmis*. Ebr. t. kalbama apie dvejias grandines.—*Babylonan*. Sedekijas pasiliko čionai kalėjime iki savo mirčiai. Plg. Jer. 52, 11.

(9) *Sudegino Viešpaties namus*. Tai įvyko 583 pirm Kristaus — *Ir visus namus*. Ebr. t.: didžius namus, t. y. turtinųjų rumus. Beturčių namai rasi liko

rum, qui erat cum principe militum. ¹¹ Reliquam autem populi partem, quæ remanserat in civitate, et perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militiæ. ¹² Et de pauperibus terræ reliquit vinitores et agricolas. ¹³ Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, et bases, et mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, et transtulerunt æs omne in Babylonem. ¹⁴ Ollas quoque æreas, et trullas, et tridentes, et scyphos, et mortariola, et omnia vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerunt. ¹⁵ Necnon et thuribula, et phialas: quæ aurea, aurea: et quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ, ¹⁶ id est, columnas duas, mare unum, et bases quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vasorum. ¹⁷ Decem et octo cubitos altitudinis habebat columna una: et capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum: et retiaculum. et malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea: similem et columna secunda habebat ornatum.

¹⁸ Tulit quoque princeps militiæ Saraiam sacerdotem primum, et Sophoniam sacerdotem secundum, et tres janitores. ¹⁹ Et de civitate eunuchum unum,

kariuomenę, buvusi su kareivių viršininku. ¹¹ Kitą gi tautos dalį, kuri buvo likusi mieste, ir pabėgėlius, kurie buvo nubėgę prie Babylono karaliaus, ir likusią liaudį išgabeno kariuomenės viršininkas Nabuzardanas. ¹² O iš tautos beturčių jis paliko vynuogynų prižiūrėtojus ir žemdirbius. ¹³ Varinius šulų, buvusius Viešpaties bažnyčioje, papėdes ir varinę jurą, buvusią Viešpaties namuose, Kaldėjiečiai sulaužė ir išgabeno visą varį į Babyloną. ¹⁴ Jie ėmė taipogi varinius puodus, samčius, trisakes, grustuvėlius ir visus varinius indus, kurie buvo vartojami tarnystėje; ¹⁵ be to kariuomenės viršininkas ėmė ir smilkytuvus ir taures; kas buvo iš aukso auksinius ir kas buvo iš sidabro sidabrinius; ¹⁶ tai yra, du šulų, vieną jurą ir papėdes, kurias buvo padaręs Šaliamonas Viešpaties bažnyčioje; o visų indų vario nebuvo galima pasverti. ¹⁷ Vienas šulas buvo aštuoniolika mastų augštas ir varinė galvena ant jo trimis mastais augšta; ir pynė ir granatiniai obuoliai ant šulo galvenos visa buvo iš vario; tokių pat pagražinimų turėjo ir antrasis šulas.

¹⁸ Kariuomenės viršininkas ėmė taipogi pirmąjį kunigą Sarają ir antrąjį kunigą Sofoniją, ir tris durininkus, ¹⁹ ir iš miesto vieną kamarponį, kurs bu-

nesudeginti. — (11) *Likusią liaudį*: kuri gyveno ne Jeruzalėje. — (13) *Varinius šulų*: Jachiną ir Boozą Vž. 3 Kar. 7, 15... — *Papėdes...* Vž. 3 Kar. 27, 3... — (15) *Kas buvo iš aukso...*: visus kitus auksinius ir sidabrinius dalykus, kurie čionai neišvardijami. Kad tokių dalykų dar buvo likę šventykloje po auksčiaus įvykusių apiplėšimų, liudija Jer. 27, 19...

Plg. Jer. 52. — (16) *O visų indų vario...* Taip išreiškiamo, kad skaistvario iš paimitųjų indų buvo labai daug. — (17) *Trimis*. Tikriaus: penkiais. Vž. 3 Kar. 7, 16.

(18) *Pirmąjį kunigą...* Vyriausįjį kunigą ir jo pavaduotoją. — *Durininkus*: lėvitų viršininkus, kuriems buvo pavesta sergėti bažnyčios vartai. Plg. 1 Kron. 26, 17. 18. — (19) *Iš stovėjusiųjų*: iš karaliaus

qui erat præfectus super bellatores viros: et quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos reperit in civitate: et Sofer principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: et sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate. ²⁰ Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha. ²¹ Percussitque eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in terra Emath: et translatus est Juda de terra sua.

²² Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filium Saphan. ²³ Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri qui erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, et Johanan filius Caree, et Saraia filius Thanehumeth Netophathites, et Jezonias filius Maachathi, ipsi et socii eorum. ²⁴ Juravitque Godolias ipsis et sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis: manete in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. ²⁵ Factum est autem in mense septimo venit Ismahel filius Nathaniæ, filii Elisama de semine regio, et decem viri cum eo: percusseruntque Godoliam, qui et mortuus est: sed et Judæos et Chal-

vo vyrų kovotojų viršininkas, ir penkis vyrus iš stovėjusiųjų karaliaus akyvaizdoje, kuriuos rado mieste, ir kariuomenės vadą Soferį, kurs mankštindavo jaunos kareivius iš žemės tautos, ir šešias dešimtis vyrų iš liaudies, kurie buvo rasti mieste. ²⁰ Ėmęs juos kariuomenės viršininkas Nabuzardanas nuvedė prie Babylonio karaliaus į Reblatą. ²¹ O Babylonio karalius liepė užmušti juos Reblatoje Emato žemėje, ir Judas liko perkeltas iš savo krašto.

²² Tautai gi, paliktajai Judo žemėje, kurią Babylonio karalius Nabukodonosoras buvo palikęs, jis davė viršininką Safano sunaus Ahikamo sūnų Godoliją. ²³ Kuomet tai išgirdo visi kareivių vadai ir visi su jais buvusieji vyrai, butent, kad Babylonio karalius įstatęs Godoliją, atėjo prie Godolijo į Maspą, Natanijo sunus Ismahėlis, Karėės sunus Johananas, Netofatietis Tanehumėto sunus Saraja ir Maachatio sunus Jezonijas draug su jų draugais. ²⁴ O Godolijas priėmė jiems ir jų draugams, sakdamas: Nesibijokite tarnauti Kaldėjiečiams, pasilikkite žemėje, tarnaukite Babylonio karaliui, ir bus jums gerai. ²⁵ Bet atsitiko, kad septintame mėnesyje atėjo Elisamos sunaus Natanijo sunus Ismahėlis iš karališkosios giminės ir draug su juo dešimtis vyrų, ir jie ištiko Godoliją, kurs ir mirė, o taipogi ir buvusius

paturėjų. — *Soferį*, Ebr. t. tas žodis reiškia raštininką; todėl kalbama apie vyriausiojo kariuomenės vado raštininką. — *Iš liaudies*. Ebr. t.: iš žemės tautos; todėl kalbama apie žymesnius tarp žydų. — (21) *Judas liko perkeltas*. Nuo tos valandos žydų nelaisvė prasidėjo pilnai.

(22) *Ahikamo sūnų*. Ahikamas minimas tarp Jozijo kunigaikščių. Vž. aug. 22, 12. Plg. Jer. 40, 1... — *Kareivių vadai*, kurie buvo ištukę iš apgultos Jeruzalės ir suskubę pasislėpti. — *Į Maspą*: miestas Benjaminio giminės plote, į šiaurvakarius nuo Jeruzalės. — (25) *Atėjo*

dæos, qui erant cum eo in Maspha. ²⁶ Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum, et principes militum venerunt in Ægyptum timentes Chaldæos.

²⁷ Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigracionis Joachin regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis: sublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere. ²⁸ Et locutus est ei benigne: et posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone. ²⁹ Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere, et comedebat panem semper in conspectu ejus cunctis diebus vitæ suæ. ³⁰ Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

su juo Maspoje žydus ir Kaldėjiečius. ²⁶ Tuomet visa tauta nuo mažo iki didžiam ir kareivių viršininkai, bijodami Kaldėjiečių, pakilo ir atvyko į Aigyptą.

²⁷ Tris dešimtis septintais gi Judo karaliaus Joakino nelaisvės metais, dvyliktame mėnesyje, dvidešimt septintoje mėnesio dienoje, atsitiko, kad Babylono karalius Evilmerodachas tais metais, kuriuose pradėjo karaliauti, pakėlė Judo karaliaus Joakino galvą iš kalėjimo. ²⁸ Jis kalbėjo jam maloniai ir pastatė jo sostą augščiaus už sostus karalių, buvusių draug su juo Babylone, ²⁹ ir permainė jo drabužius, kuriuos turėjo kalėjime, ir anas valgė visuomet jojo akyvaizdoje per visas savo gyvenimo dienas. ³⁰ Jis paskyrė jam taipogi nuolatinį išlaikymą, kurs jam buvo duodamas karaliaus kiekvieną dieną per visas jo gyvenimo dienas.

Elisamos sunus... Jis buvo pakurstytas Amonitų karaliaus. Plg. Jer. 40, 13. 14. — *Kaldėjiečius*: Babylono karaliaus paliktuosius valdininkus. — (26) *Bijodami Kaldėjiečiu...* Plg. Jer. 41, 4... 42, 43. 44. (27) *Evilmerodachas*. Asyr. Amil-Marduk. — *Pakėlė Judo...* išliuosavo iš kalėjimo. Plg. Prad. 40, 13 (ebr. t.). Kodėl taip padarė Evilmerodachas, nežinia. Dievas tečiaus norėjo, kad paskutinis Dovidio ainis ant karalių sosto, taip sunkiai jo nubaustas, neliktu visiškai atmetas

(2 Kron. 7, 14...). Tas atsitikimas turėjo būti draug ir ženklas, kad Viešpats padarys savame laike galą nelaisvei tautos, kuomet ji bus pažinus, jog nugabenimas Babylonan yra Dievo siųstoji bausmė, ir kuomet kreipsis prie jo visa savo širdimi. — (28) *Karalių buvusių...*: kurie lygiai kaip Jekonijas buvo belaisviai Babylone. — (29) *Jojo akyvaizdoje*: prie jo stalo Plg. 2 Kar. 9, 10... — (30) *Išlaikymą*: koks buvo reikalingas Jekonijo šeimynai.

KRONIKŲ KNYGOS.

I V E D I M A S.

1. Nors dabar skaitoma dvi Kronikų knygi, bet išspradžios buvo tai vienas veikalas. Ebr. biblijoje jis vadinasi *Dibre haijamim*; tą vardą šv. Jieronimas išvertė žodžiais „Verba dierum“ (dienų veikalai arba metraščiai), pridurdamas, kad knygos vardą galima aiškiaus išreikšti pasakymu „Chronicon totius divinæ historiæ“, t. y. visos šventosios istorijos metraščiai. Lotyniškas knygos vardas padarytas iš graikiškojo Παραλειπομένα; jis reiškia tą patį ką ir *apleisti tie jį dalykai*, lyg-kad Kronikų knygos būtų tik Karalių knygų priedas, kuriame surašyta tai, kas anose *apleista*; ištikrųjų gi taip nėra.

2. Kronikų knyga apima ilgiausią laikotarpį, nes prasideda Adomu, baigiasi gi Kyro ediktu (536 m.). Taigi, joje randama trumpiausi Dievo išrinktosios tautos istorija nuo Adomo iki Dovidui, toliaus daug atsitikimų iš Dovidų karaliavimo, gana plačiai aprašytas Saliamono viešpatavimas ir trumpa visų kitų Judo karalių

istorija; visa gi užbaigiama paminėjimu Kyro edikto, kuriuo padaryta galas Babyloono nelaisvei. Todėl visą veikala galima paskirstyti į keturias dalis, kurių pirmoji susideda iš genealogijų (1 Kron. 1, 1—9, 44), antroji apima Dovidų istoriją (1 Kron. 10, 1—29, 30), trečioji Saliamono istoriją (Kron. 1, 1—9, 31) ir ketvirtoji visų kitų Judo karalių istoriją (2 Kron. 10, 1—36, 23).

3. Iš Kronikų knygų turinio pasirodo, kad tai nevisai naujas pasakojimas, bet tik žymi dalis tos pačios žydų istorijos, kurią randame keturiose Karalių knygose. Dažnai jose atkartota tie patys atsitikimai bemažko tais pačiais žodžiais. Iš kitos vėl pusės yra gana žymių skirtumų, nes Kronikų knygose vieni atsitikimai visai *apleisti*, kiti trumpiaus papasakoti, o kiti pridėti visai nauji. Todėl negalima sakyti, kad jų tikslas būtų buvęs tik papildyti senesnįjį pasakojimą; jos reikia skaityti visai atskiru, neprigulmingu veikalu,

parašytu tam tikru tikslu, kurs nesunku susekti.

Kronikų knygų autorius skiria savo veikale žymiausią vietą Dovidonam. Visupirma istoriškoji jo dalis prasideda Dovidu, iš Sauliaus gi istorijos paminėta tik jo mirtis, kad labiaus paaiškėtu, kodėl Dovidas buvo išrinktas karaliumi; apleista taipogi visų Izraelio karalių istorija, tuo tarpu kad Judo karaliai visi paminėti, ir Dovid genealogija išskaitoma iki Neemijo laikų. Toliaus Kronikų knygų autorius turi nuolat prieš akis Jeruzalę ir tai nedėlto, kad ji buvo karaliaus sostinė, bet kad tai buvo šventasis miestas su šventa tarnyste ir su Viešpaties bažnyčia. Todėl jis nepasakoja plačiau apie Dovid viešpatavimą Ebrone, kalba gi apie visa, kas darėsi Jeruzalėje, kas palietė kokiuo nors budu religiją. Plačiai jis aprašo sandomos skrynios perkėlimą, Dovid sumanytą pastatyti Viešpačiui bažnyčią, prisiėmimą prie to darbo, kurį turėjo atlikti jo sunus, surinktąją medegą, pinigus, patį bažnyčios pastatymą ir pašventimą Saliamono laikais, šventos tarnystės sutvarkymą, iškilmingas šventes, religijinę reformą Jozapato, Ezekijo ir Jozijo laikais. Kaip labai rūpėjo autoriui Dievo tarnystė, pasirodo taipogi iš platesnio paminėjimo aaroniškosios kunigijos, lėvųjų o ypač bažnyčiai paskirtųjų giesmininkų; su tikru pamėgimu jis kalba apie jų atsinešimą į Dievo apreiškiją religiją ir nurodo sąryšį tarp laimingo arba nelaimingo karalystės stovio ir ištikimumo arba neištikimumo Dievo įstatymui. Karaliai teisiami pagal tai, ar jie tarnavo vienam tikrajam Dievui, ar pagonių dievams, ir pažymima, jog,

kaip buvo Dievo žadėta, ištikimieji gavo palaiminimą ir užmokesnį, neištikimieji gi liko nubausti.

Visa tai atsimenant, reikia pripažinti, kad Kronikų knygų autoriaus uikslas buvo parašyti religijinę žydų istoriją arba tikriaus sakančią žydų religijos istoriją, kad įkvėptu savo laiko tautiečiams sugrįžusiems iš Babylono nelaisvės tos religijos pagarbą ir kad paragintu kunigus, lėvitus ir tautą prie ištikimo ir griežto jos apeigų pildymo, prie užlaikymo įstatymo ir prie vengimo pagonystės.

3. Kronikų knygos liko parašytos jau pasibaigus Babylono nelaisvei. Apie tai liudija visupirma paminėjimas karaliaus Kyro dekretu, kuriuo buvo leista sugrįšti žydams iš nelaisvės Palestinon (2 Kron. 36, 22...); toliaus jose randame išskaitytą iki trečiajai kartai genealogiją Zorobabelio, kurs vedė pirmuosius žydus, grįžtančius iš nelaisvės (1 Kron. 3, 19); minimi taipogi pinigai, vardu darikai (1 Kron. 29, 7 ebr. 1.), kurie atsirado tik Persams viešpataujant, todėl ne anksčiau kaip Kyro laikais; galop Kronikų kalba gana panaši į kalbą Ezdro ir Neemijo knygų, kuriedvi parašyti jau po Babylono nelaisvės; todėl Kronikų knygos negalėjo atsirasti pirm 536 m. Nėra tečiau tikrų nurodymų, kad jiedvi butu atsiradusi žymiai vėlesniais laikais. Sekant tat senobinį žydų padavimą, galima spėti, kad Kronikų knygas yra parašęs Ezdras. Palygimas to veikalo su užsilikusiais Ezdro raštais, regisi, tą padavimo liudijimą visai patvirtina, nes ir čia ir ten randame daug visai panašių išsireiškimų, tą pačią kalbą, tą patį rašymo būdą; be to ir Kronikų knygų tikslas nurodo, jog autorius

turėjo mintyje kaip tik tas žydų gyvenimo sąlygas, kokios atsirado Ezdro ir Neemijo laikais, kuomet sugrįžusiems tėviškėn belaisviams labiausiai buvo reikalingi perspėjimai, kad ištikimu įstatymo užlaikymu ir Dievo įsakytosios tarnystės pildymu stengtusi užsipelnyti Dievo pagalbą prieš nuolatinįs priešių užpuodinėjimus.

4. Kronikų knygos apima ilgiausį laikotarpį nuo Adomo iki Ezdriui, tečiaus jų istoriška vertybė pasilieka neabejotina, nes autorius turėjo užtektinai ištikimų šaltinių savo žinioms semti. Jo paduotos genealogijos paimtos arba iš Pradžios knygos, arba iš Judo ir Izraėlio karalių metraščių, arba galop iš viešų sąrašų, kurie ankstyvesniųjų rašytojų dar nebuvo sunaudoti; rašydamas gi Dovidui ir jo įpėdinių istoriją, jis ėmė žinias iš tų pačių šaltinių, kuriais naudojosi Samuėlio ir Karalių knygų autoriai, t. y. iš įvairių pranašų raštų, surinktų į vieną didelį veikalą pavadintą Judo ir Izraėlio karalių metraščiais. Kad Kronikų knygų autorius naudojosi tais šaltiniais rupestingai ir ištikimai, parodo nuolatinis jų minėjimas, o taipogi nemažas jo pasakojimo panašumas į istoriją, kurią randame Samuėlio ir Karalių knygoje.

Kronikų knygų autoriui kritikai daro nemaža priekaiščių, buk jis, pasistatęs sau tikslą išrodyti didžią kunigijos reikšmę ir lėvitiškosios tarnystės vertybę, tyčiomis apleidęs daug dalykų, kurie jo tikslui atsiekti netiko, arba net iškreipęs prasmę senesniųjų raštų, kuriais jis naudojosi. Būt tie priekaiščiai paremti dažniausiai neteisingu teksto aiškinimu, arba klaidomis, atsiradusiomis tekste vėlesniais laikais per perrašinėtojų kalybę. Kad tokių klaidų Kronikų knygoje daugiaus negu kitose, tai visai nestebėtina, nes jose randame tikrai begalinę daugybę vardų ir skaitlinių, t. y. tokių dalykų, kuriuose perrašinėtojų beveik visai negalima nepaklęsti.

Nežiūrint tat tų priekaiščių Kronikų knygų vertybė yra nemaža. Svarbios jos istorišku žvilgsniu, nes paaiškina daug dalykų Izraėlio istorijoje; svarbios jos ir dogmatišku žvilgsniu kaipo neviename dalyke paliečiančios iškilmingai žadėtąjį Dovidui Mesiją.

Kronikų knygos buvo visuomet žydų kanono dalimi. Dievo įkvėptomis skaito jas katalikų Bažnyčia, nes kaipo tokias yra gavusi iš Viešpaties apaštalų draug su kitomis šventomis Sen. Testamento knygomis.

Liber primus Paralipomenon.

Hebraice *Dibre Hajamim*.

Pirmoji Kronikų knyga.

Ebraiskai *Dibre haijamim*.

I. Giminių sąrašai. 1. Nuo Adomo iki Abraomui ir Jokubui.

Caput I. ¹ Adam, Seth, Enos. ² Cainan, Malaleel, Jared, ³ Henoch, Mathusale, Lamech, ⁴ Noe, Sem, Cham, et Japheth. ⁵ Filii Japheth: Gomer, et Magog, et Madai, et Javan, Thubal, Mosoch, Thiras. ⁶ Porro filii Gomer: Ascenez, et Riphath, et Thogorma. ⁷ Filii autem Javan: Elisa et Tharsis, Cethim et Dodanim.

⁸ Filii Cham: Chus, Mesraim et Phut, et Chanaan. ⁹ Filii autem Chus: Saba, et Hevila, Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Porro filii Regma: Saba, et Dadan. ¹⁰ Chus autem genuit Nemrod: iste cepit esse potens in terra. ¹¹ Mesraim vero genuit Ludim, et Anamim, et Laabim, et Nephthum, ¹² Phetrusim quoque, et Casluim: de quibus egressi sunt Philistiim, et Caphtorim. ¹³ Chanaan vero genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque, ¹⁴ et Jebusæum, et Amorrhæum, et Ger-

1. perskyrimas. ¹ Adomas, Sėtas, Enosas, ² Kainanas. Malalė-ėlis. Jarėdas, ³ Enokas, Matusalė, Lamėkas, ⁴ Noė, Sėmas, Chamas ir Japėtas ⁵ Japėto sūnų: Gomeras, Magogas, Madajis, Javanas, Tubalis, Mosochas, Tiras. ⁶ Toliaus Gomero sūnų: Askenėzas, Rifatas ir Togorma. ⁷ Javano gi sūnų: Elisa, Tarsis, Ketimas ir Dodanimas.

⁸ Chamo sūnų: Kušas, Mesraimas, Putas ir Kanaanas. ⁹ Kušo gi sūnų: Saba, Hevila, Sabata, Rėgma ir Sabatacha. Toliaus Rėgmos sunudu: Saba ir Dadanas. ¹⁰ Kušui gi gimė Nemrodas; tasai ėmė buti galingas ant žemės. ¹¹ Iš Mesraimo gi gimė Ludimai, Ananimai, Laabimai ir Neftumai, ¹² taipogi Petrusimai ir Kasluimai, iš kurių kilo Pilistymai ir Kaftorimai. ¹³ O Kanaanui gimė jo pirmimis Sidonas, taipogi Hetiečiai, ¹⁴ Jėbuziečiai, Amoriečiai, Gergeziečiai, ¹⁵ Hevejiečiai, Arakie-

1, 1-54. Pirmoji Kronikų knygos dalis susideda iš giminių sąrašo nuo Adomo iki žydų sugrįžimui iš Babylono nelaisvės. Jis prasideda išskaitymu Adomo ainių iki Noės sūnų (1-23); toliaus eina giminių vardai nuo Sėmo iki Jokubui (24-

42). o taipogi vardai Idumėjiečių karalių ir viršininkų, buvusių anksčiau negu pas Izraelitus atsirado karalius (43-54).

(1-4) *Adomas...* Plg. Prad. 5. 1-30.
— (5-23) *Japėto sūnus...* Plg. Prad. 10, 2-30 — *Rifatas*. Ebr. t.: Difata; bet tai

gesæum, ¹⁵ Hevæumque et Aracæum. et Sinæum. ¹⁶ Aradium quoque, et Samaræum, et Hamathæum.

¹⁷ Filii Sem: Ælam, et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram, et Hus, et Hul, et Gether, et Mosoch. ¹⁸ Arphaxad autem genuit Sale, qui et ipse genuit Heber. ¹⁹ Porro Heber nati sunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; et nomen fratris ejus Jectan. ²⁰ Jectan autem genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, et Jare, ²¹ Adoram quoque, et Huzal, et Decla, ²² Hebal etiam, et Abimael. et Saba, necnon ²³ et Ophir, et Hevila, et Jobab: Omnes isti filii Jectan:

²⁴ Sem, Arphaxad, Sale, ²⁵ Heber, Phaleg, Ragau, ²⁶ Serug, Nachor, Thare, ²⁷ Abram, iste est Abraham. ²⁸ Filii autem Abraham, Isaac et Ismahel. ²⁹ Et hæ generationes eorum. Primogenitus Ismahelis, Nabaioth, et Cedar, et Adbeel, et Mabsam, ³⁰ et Masma, et Duma, Massa, Hadad, et Thema, ³¹ Jetur, Naphis, Cedma: hi sunt filii Ismahelis. ³² Filii autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jecsan, Madan, Madian, Jesboc, et Sue. Porro filii Jecsan: Saba, et Dadan. Filii autem Dadan: Assurim, et Latussim, et Laomim. ³³ Filii autem Madian: Ephra, et Ephher, et Henoch et Abida, et Eldaa: omnes hi, filii Ceturæ. ³⁴ Genuit autem Abraham

čiai ir Siniečiai, ¹⁶ taipogi Aradiečiai, Samariečiai ir Amatiečiai.

¹⁷ Sėmo sūnūs: Elamas, Asuras, Arpaksadas. Ludas, Aramas, Husas, Hulis, Gėteras ir Mosochas. ¹⁸ Arpaksadui gi gimė Salė, o tam gimė Eberas. ¹⁹ Toliaus Eberui gimė sunudu: vienas vardu Palėgas, nes jo laiku žemė buvo padalinta, ir jo brolis vardu Jėktanas. ²⁰ Jėktanui gi gimė Elmodadas, Salėfas, Asarmotas, Jarė, ²¹ taipogi Adoramas. Huzalis, Dėkla, ²² dar ir Ebalis, Abimaėlis, Saba, galop ²³ Opyras, Hevila ir Jobabas; visi šitie Jėktano sūnūs.

²⁴ Sėmas, Arpaksadas, Salė ²⁵ Eberas, Palėgas. Ragau ²⁶ Serugas, Nakoras, Tarė, ²⁷ Abramas, jis ir Abraomas. ²⁸ Abraomo gi sunudu: Izaokas ir Izmaėlis. ²⁹ O štai judviejų giminės: Izmaėlio pirmgimis Nabojobas. Kedaras, Adbeėlis, Mabsamas, ³⁰ Masma, Duma, Masa, Hadadas, Tėma, ³¹ Jeturas, Nafis, Kėdma; šitie yra Izmaėlio sūnūs. ³² Abraomo gi gulovės Kėturos sūnūs, kuriuos ji pagimdė: Zamranas, Jeksanas, Madanas, Madianas. Jesbokas ir Suė. Toliaus Jeksano sūnūs: Saba ir Dadanas; Dadano gi sūnūs: Asurimai. Latusimai ir Laomimai. ³³ Madiano gi sūnūs Efa, Eferis, Enokas. Abida ir Eldaa; visi šitie Keturos vaikai. ³⁴ Abrao-

rasi perrašinėtojų klaida. Panašių nedidelių permaių varduose galima rasti ir toliaus.

(24-27) Sėmas... Plg. Prad. 11, 10-26.
— Jis ir Abraomas. Vž. Prad. 17, 5.

(28-31) Abraomo gi... Plg. Prad. 25, 12-16. — Hadadas. Prad. 25, 15 Hadaras. — (32-34) Keturos sūnūs... Plg. Prad. 25, 1-4.

Isaac: cujus fuerunt filii Esau, et Israel.

³⁵ Filii Esau: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom, et Core. ³⁶ Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan. Cenez, Thamna, Amalec. ³⁷ Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza. ³⁸ Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Disson, Eser, Disan. ³⁹ Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna. ⁴⁰ Filii Sobal: Alian, et Manahath. et Ebal, Sephi et Onam. Filii Sebeon: Aia et Ana. Filii Ana: Dison. ⁴¹ Filii Dison: Hamram, et Eseban et Jethran et Charan. ⁴² Filii Eser: Balaan, et Zavan, et Jacan. Filii Disan: Hus et Aran.

⁴³ Isti sunt reges, qui imperaverunt in terra Edom antequam esset rex super filios Israel: Bale filius Beor: et nomen civitatis ejus, Denaba. ⁴⁴ Mortuus est autem Bale, et regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bosra. ⁴⁵ Cumque et Jobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum. ⁴⁶ Obiit quoque et Husam, et regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in terra Moab: et nomen civitatis ejus Avith. ⁴⁷ Cumque et Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masreca. ⁴⁸ Sed et Semla mortuus est, et regnavit pro eo Saul de Rohoboth quæ juxta amnem sita est. ⁴⁹ Mor-

mui gi gimė Izaokas, kurio sundu buvo: Ezavas ir Izraelis.

³⁵ Ezavo sunų: Elifazas, Rahuelis, Jehus, Ihelomas ir Korė. ³⁶ Elifazo sunų: Tėmanas, Omaras, Sėfis, Gatanas, Kenėzas, Tamna, Amalėkas. ³⁷ Rahuėlio sunų: Nahatas, Zara, Samma ir Mėza. ³⁸ Seiro sunų: Lotanas, Sobalis, Sebeonas, Ana, Disonas, Eseras, Disanas. ³⁹ Lotano sunų: Horis ir Homamas. Lotano gi sesuo buvo Tamna. ⁴⁰ Sobalio sunų: Alianas, Manahatas, Ebalis, Sėfis ir Onamas. Sebeono sunų: Aja ir Ana. Anos sunų: Disonas. ⁴¹ Disono sunų: Hamramas, Esebanas, Jetranas, ir Charanas. ⁴² Esero sunų: Balaanas, Zavanas ir Jakanas. Disano sunų: Husas ir Aranas.

⁴³ Štai, karaliai, kurie viešpatavo Edomo žemėje, kol dar nebuvo karaliaus ant Izraelio sunų: Beoro sunus Balė; o jo mieste vardas Dėnaba. ⁴⁴ Mirus gi Balei, karaliavo jo vietoje Zares sunus Jobabas iš Bosros. ⁴⁵ Jobabui mirus, karaliavo jo vietoje Husamas iš Tėmaniečių žemės. ⁴⁶ Mirė taipogi ir Husamas, o jo vietoje karaliavo Badado sunus Adadas, kurs sumušė Madianitus Moabo krašte; jo miesto vardas Avitas. ⁴⁷ Adadui mirus, jo vietoje karaliavo Sėmla iš Masrėkos. ⁴⁸ O kada mirė Sėmla, jo vietoje karaliavo Saulius iš Rohoboto, esančio prie upės. ⁴⁹ Mirus taipogi Sauliui, jo vietoje karaliavo

(35 - 37) *Ezavo sunys...* Plg. Prad. 36, 10-14. — *Tamna...* Tamna buvo Elifazo pati, o Amalėkas gimęs iš jos sunus. Plg. Prad. 36, 12. — (38 - 42) *Seiro sunys...* Plg. Prad. 36, 20 - 30. Ir čionai yra nedelių skirtumų vardų ištaraime. Choretis Seiras neturėjo nieko bendra su Ab-

raomo gimine; bet jo ainiai susimaišė su Ezavo ainiais ir padarė vieną Edomo arba Idumėjiečių tautą; todėl tai ir išvardijamas čionai Seiras su savo aiuija.

(43 - 50) *Karaliai, kurie...* Plg. Prad. 36, 31-39.

tuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.⁵⁰ Sed et hic mortuus est, et regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau, et appellata est uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

⁵¹ Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jethet,⁵² dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,⁵³ dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,⁵⁴ dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom.

Achoboro sunus Balananas.⁵⁰ Mirė taipogi ir tasai, ir jo vietoje karaliavo Adadas; jo miesto vardas buvo Fau, o jo pati vadinosi Mėėtabėlė, Mėzaabos dukters Matrėdos duktė.

⁵¹ Mirus gi Adadui, užuot karalių Edome buvo kunigaikščiai: kunigaikštis Tamna, kunigaikštis Alva, kunigaikštis Jetėtas,⁵² kunigaikštis Oolibama, kunigaikštis Ela, kunigaikštis Pionas,⁵³ kunigaikštis Kenėzas, kunigaikštis Tėmanas, kunigaikštis Mabsaras,⁵⁴ kunigaikštis Magdiėlis, kunigaikštis Hirasas. Šitie buvo Edomo kunigaikščiai.

2. Judo giminių sąrašas.

Caput II. ¹ Filii autem Israel: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Isachar, et Zabulon, ² Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad et Aser.

³ Filii Juda: Her. Onan, et Sela; hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda; malus coram Domino, et occidit eum. ⁴ Tamar autem nurus ejus peperit ei Phares et Zara: omnes ergo filii Juda, quinque. ⁵ Filii autem Phares: Hesron et Hamul.

⁶ Filii quoque Zaræ: Zamri, et Ethan, et Eman, Chalchal quoque, et Dara, simul quinque. ⁷ Filii Charmi: Achar, qui tur-

2. perskyrimas. ¹ Izraelio gi sunų: Rubenas, Simeonas, Lėvis, Judas, Isakaras, Zabulonas, ² Danas, Juozapas, Benjaminas, Neftalis, Gadas ir Aseras.

³ Judo sunų: Hėras, Onanas ir Sėla; šitie trys jam gimė iš Kananietės Suės dukters. Judo gi pirmgimis Hėras buvo piktas Viešpaties akyvaizdoje, ir tasai užmušė jį. ⁴ Jo gi marti Tamara jam pagimdė Parėsą ir Zarą. Taigi, Judo sunų išviso buvo penki. ⁵ Parėso gi sunų: Esronas ir Hamulis.

⁶ Taipogi Zaros sunų: Zamris, Etanas, Emanas, taipogi Kalkalis ir Dara; iš viso penki. ⁷ Karmio sunų: Acharas,

(51 - 54) *Mirus gi.* Plg. Prad. 36, 40-43.

2, 1 — 4, 23. Toliaus išvardijus Jukubo sunų, išskaitomos kiekvienos Izraelio giminės šeimynos, pradedant Judo šeimynų vardais.

(2, 1) *Izraelio sunų...* Plg. Prad. 35, 23 - 26.

(3, 4) *Judo sunus...* Plg. Prad. 38, 1.,

(5) *Parėso gi.* Plg. Prad. 46, 12. —

(6-8) *Zaros sunų...* Šitokio sąrašo kitur nėra. — *Zamris.* Rasi Zabdis. Plg. Plg. Joz. 7, 1.

bavit Israel, et peccavit in furto anathematis. ⁸ Filii Ethan: Azarias.

⁹ Filii autem Hesron qui nati sunt ei: Jerameel, et Ram, et Calubi. ¹⁰ Porro Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahasson, principem filiorum Juda. ¹¹ Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz. ¹² Booz vero genuit Obed, qui et ipse genuit Isai. ¹³ Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadah, tertium Simmaa, ¹⁴ quartum Nathanael, quintum Raddai, ¹⁵ sextum Asom, septimum David. ¹⁶ Quorum sorores fuerunt Sarvia, et Abigail. Filii Sarviæ: Abisai, Joab, et Asael, tres. ¹⁷ Abigail autem genuit Amasa, cujus pater fuit Jether Ismaelites.

¹⁸ Caleb vero filius Hesron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fueruntque filii ejus Jaser, et Sobab, et Ardon. ¹⁹ Cumque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb. Ephratha: quæ peperit ei Hur. ²⁰ Porro Hur genuit Uri: et Uri genuit Bezeleel. ²¹ Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, et accepit eam cum esset annorum sexaginta: quæ peperit ei Segub. ²² Sed et Segub genuit Jair, et possedit viginti tres

kurs užtraukė nelaime ant Izraelio ir nusidėjo vogdamas, kas buvo iškeikta. ⁸ Etano sūnūs: Azarijas.

⁹ Esrono gi sūnūs, kurie jam gimė: Jerameėlis, Ramas, Kalubis. ¹⁰ Toliaus Ramui gimė Aminadabas, Aminadabui gi gimė Naasonas, Judo sūnų vadas. ¹¹ Naasonui gimė Salma, iš kurio kilo Boozas. ¹² Boozui gimė Obedas, tam gi gimė Isajis. ¹³ Isajo gi pirmgimis buvo Eliabas, antrasis Abinadabas, trečiasis Simmaa, ¹⁴ ketvirtasis Natanaėlis, penktasis Radajis, ¹⁵ šeštasis Asomas ir septintasis Dovidas. ¹⁶ Jų seserį buvo Sarvija ir Abigailė. Sarvijos sūnūs: Abisajis, Joabas ir Asaėlis, trys. ¹⁷ Abigailė gi pagimdė Amasą, kurio tėvas buvo Izmaėlietis Jėteris.

¹⁸ Esrono gi sūnus Kalėbas vedė moterį vardu Azubą, iš kurios jam gimė Jeriotas; ir jo sūnūs buvo: Jaseris, Sobobas ir Ardonas. ¹⁹ Mirus Azubai, Kalėbas ėmė moterį Efratą, kuri jam pagimdė Hurą. ²⁰ Toliaus Hurui gimė Uris, o Uriui gimė Bezelėėlis. ²¹ Po to Esronas įėjo pas Galaado tėvo Machiro dukterį ir ją vedė, turėdamas šešias dešimtis metų; ji jam pagimdė Segubą. ²² Segubui gi gimė Jairas, kurs paveldėjo dvidešimt tris miestus Galaado žė-

(9 - 17) *Esrono gi sūnūs...* Plg. Rut. 4, 19 - 22; Mt. 1, 3. 5 — *Ramas*: Aramas. — *Naasonas*... Kadangi visam laikui žydų buvimo Aigypse išvardinta tik trys ypatos, todėl reikia spėti, kad kitos tarpinės ypatos apleistos. Taip pat padaryta ir toliaus iki Dovidui. — *Judo sūnų vadas*. Vz. Sk. 2, 3; 7, 12. — *Salma*: Salmonas. — *Eliabas*... Vz. 1 Kar. 16, 6-9;

17, 12. — *Septintasis Dovidas*. Anot 1 Kar. 17, 12 Isajis turėjo aštuonis sūnus; bet vienas jų rasi mirė nepalikdamas ainių. — *Sarvijos sūnūs*... Plg. 1 Kar. 26, 6; 2 Kar. 2, 18; 3, 39; 17, 25 ir k.

(18) *Kalėbas*: Kalubis (9. e.). — (20) *Bazelėėlis*. Vz. Iš. 31, 2. — (21) *Machiro*. Jis buvo Manaso pirmgimis. Prad. 50, 22; Sk. 26, 29. — (22) *Kurs paveldėjęs*

civitates in terra Galaad. ²³ Cepitque Gessur et Aram oppida Jair, et Canath, et viculos ejus sexaginta civitatum: omnes isti, filii Machir patris Galaad. ²⁴ Cum autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha. Habuit quoque Hesron uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ.

²⁵ Nati sunt autem filii Jerameel primogeniti Hesron, Ram primogenitus ejus, et Buna, et Aram, et Asom, et Achia. ²⁶ Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam. ²⁷ Sed et filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, et Achar. ²⁸ Onam autem habuit filios Semei, et Jada. Filii autem Semei: Nadab, et Abisur. ²⁹ Nomen vero uxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, et Molid. ³⁰ Filii autem Nadab fuerunt Saled, et Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis. ³¹ Filius vero Apphaim, Jesi: qui Jesi genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai. ³² Filii autem Jada fratris Semei: Jether, et Jonathan. Sed et Jether mortuus est absque liberis. ³³ Porro Jonathan genuit Phaleth, et Ziza. Isti fuerunt filii Jerameel. ³⁴ Sesan autem non habuit filios, sed filias: et servum Ægyptium nomine Jeraa. ³⁵ Deditque ei filiam suam uxorem: quæ peperit ei Ethei. ³⁶ Ethei autem genuit Nathan, et Na-

mėje. ²³ O Gesuras ir Aramas ėmė Jairo miestus, ir Kanatą su jo sodžiais, šešias dešimtis miestų. Visi šitie buvo Galaa-do tėvo Machiro sunų. ²⁴ Mirus gi Esronui, Kalėbas įėjo pas Efratą. Esronas turėjo taipogi pačią Abiją, kuri jam pagimdė Tėkuos tėvą Ashurą.

²⁵ Esrono gi pirmgimiui Jerameėliui gimė jo pirmgimis Ramas, paskui Buna, Aramas, Asomas ir Achija. ²⁶ Jerameėlis vedė taipogi kitą pačią, vardu Atarą, kuri buvo Onamo motina. ²⁷ Jerameėlio pirmgimio Ramo sunų buvo Moosas, Jaminas ir Acharas. ²⁸ Onamas gi turėjo sunudu Semėjį ir Jadą. Semėjo sunų buvo Nadabas ir Abisuras. ²⁹ O Abisuro pati buvo vardu Abihailė, kuri jam pagimdė Ahobaną ir Molidą. ³⁰ Nadabo sunų buvo Salėdas ir Appaimas. Bet Salėdas mirė be vaikų. ³¹ O Appaimo sunus buvo Jėsis; tam Jėsiui gimė Sėsanas; o Sėsanui gimė Oholajis. ³² Semėjo gi brolio Jados sunų buvo Jėteris ir Jonatanas. Bet ir Jėteris mirė be vaikų. ³³ Toliaus Jonatanui gimė Palėtas ir Ziza. Šitie buvo Jerameėlio sunų. ³⁴ Sėsanas neturėjo sunų, bet dukteris ir tarną Aigyptietį, vardu Jeraą. ³⁵ Tam jis davė moterystėn savo dukterį, kuri jam pagimdė Etėjį. ³⁶ Etėjui gi gimė Natanas, o Natanui gimė Zabadas. ³⁷ Zabadui gimė Ofia-

dėjo... Plg. Sk. 32, 29... Atk. 3, 14 ir k. — (24) *Mirus gi Esronui...* Ebr. t.: Mirus Esronui Kaleb-Efratoje, Esrono pati Abija pagimdė jam Tekoos tėvą Asurą. Nuosavas vardas sujungtas su žodžiu, tėvas čionai ir kaikuriuose vietose, regisi,

yra vardas ne tik ypatos, bet taipogi ir miesto.

(31) *Oholajis* Rasi čionai dukters vardas, o jei sunaus, tai tas sunus mirė visai jaunas, nepalikdamas vaikų. Plg. žem. 34. e.

than genuit Zabad. ³⁷ Zabad quoque genuit Ophlal, Ophlal genuit Obed, ³⁸ Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam. ³⁹ Azarias genuit Helles, et Helles genuit Elasa, ⁴⁰ Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sellum, ⁴¹ Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Elisama.

⁴² Filii autem Caleb fratris Jerameel: Mesa primogenitus ejus, ipse est pater Ziph: et filii Maresa patris Hebron. ⁴³ Porro filii Hebron, Core, et Taphua, et Recem, et Samma. ⁴⁴ Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam, et Recem genuit Sammai. ⁴⁵ Filius Sammai, Maon: et Maon pater Bethsur.

⁴⁶ Epha autem concubina Caleb peperit Haran, et Mosa, et Gezez. Porro Haran genuit Gezez. ⁴⁷ Filii autem Jahaddai, Regom, et Joathan, et Gesan, et Phalet, et Epha, et Saaph. ⁴⁸ Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, et Tharana. ⁴⁹ Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, et patrem Gabaa. Filia vero Caleb, fuit Achsa.

⁵⁰ Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephratha. Sobal pater Cariathiarim. ⁵¹ Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader. ⁵² Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionum. ⁵³ Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei, et Aphuthei, et Semathei, et Ma-

lis, Offaliui gimė Obėdas. ³⁸ Obėdui gimė Jėhus, Jėhui gimė Azarijas, ³⁹ Azarijui gimė Helas, Helui gimė Elasa, ⁴⁰ Elasai gimė Sisamojis, Sisamojui gimė Selumas, ⁴¹ Selumui gimė Ikamija, Ikamijai gi gimė Elisama.

⁴² Jeramėėlio brolio Kalėbo sunų buvo: jo pirmimis Mesa, kurs yra Zifo tėvas, ir Ebrono tėvo Marėsos sunų. ⁴³ Toliaus Ebrono sunų: Korė, Tafua, Rekėmas ir Sama. ⁴⁴ Samai gi gimė Jerkaamo tėvas Rahamas, o Rekėmui gimė Samajis. ⁴⁵ Samajo sunus buvo Maonas, o Maonas buvo tėvas Bėtsuro.

⁴⁶ Kalėbo gi gulovė Efa pagimdė Haraną, Mosą ir Gezėžą. Toliaus Haranui gimė Gezėzas. ⁴⁷ Jahadajo sunų buvo: Regomas, Joatanas, Gesanas, Palėtas, Efa ir Saafas. ⁴⁸ Kalėbo gulovė Maacha pagimdė Saberį ir Taraną. ⁴⁹ O Madmėnos tėvui Saafui gimė Machbenos tėvas ir Gabaos tėvas Suė. Kalėbo gi duktė buvo Achsa.

⁵⁰ Šitie buvo Efratos pirmimio Huro sunaus Kalėbo sunų: Kariatjarimo tėvas Sobalis, ⁵¹ Betliejaus tėvas Salma. Bėtgaderio tėvas Harifas. ⁵² O Kariatjarimo tėvas Sobalis turėjo sunų ir matė pusę atilsio. ⁵³ Iš Kariatjarimo giminės buvo Jetriciai, Afutiečiai, Sematiečiai ir Maseriečiai. Iš šitų išėjo Sa-

" (42) *Ebrono tėvo Marėsos sunus*. Ką reiškia šitie žodžiai, visai neaišku. Žifas, Ebronas, Tafua ir k. buvo įsteigėjai miestų, kuriuos praminė savo vardais.

(49) *Achsa*. Spėjama, kad šitas vardas pridėtas bereikalo perrasinėtojų.

(52) *Ir matė atilsio...* Vulgatoje išversti nuosavi vardai. Ebr. t. yra: (Kar-

serei. Ex his egressi sunt Saraitæ, et Esthaolitæ. ⁵⁴ Filii Salma, Bethlehem, et Netophathi, Coronæ domus Joab, et Dimidium requietionis Sarai. ⁵⁵ Cognationes quoque scribarum habitantium in Jabes, canentes atque Resonantes, et in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

Caput III. ¹ David vero hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum Amnon ex Achinoam Jezrahelitide, secundum Daniel de Abigail Carmelitide, ² tertium Absalom filium Maacha filiæ Tholmai regis Gessur, quartum Adoniam filium Aggith. ³ quintum Saphatiam ex Abital, sextum Jethraham de Eglā uxore sua. ⁴ Sēx ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis et sex mensibus. Triginta autem et tribus annis regnavit in Jerusalem. ⁵ Porro in Jerusalem nati sunt ei filii Simmaa, et Sobab, et Nathan, et Salomon, quatuor de Bethsabee filia Ammiel, ⁶ Jebaar quoque et Elisama, ⁷ et Eliphalet, et Noge, et Nepheg, Japhia. ⁸ Necnon Elisama, et Eliada, et Elipheleth, novem: ⁹ omnes hi, filii David absque filiis concubinarum: habueruntque sororem Thamar.

raitai ir Estaolitai. ⁵⁴ Salmos sunys: Betliejus, Netofatiečiai, Joabo namų Vainikai ir Sarajo atilsio pusė. ⁵⁵ Taipogi gyvenančių Jabėje raštininkų giminės, Giesmininkai, Zaidžiantis ir pasiliekančias sėtrose. Šitie yra Kinitai, kurie atėjo iš Rechabo namų tėvo Kaloro.

3. perskyrimas. ¹ Dovidas gi turėjo šituos sunus, kurie jam gimė Ebrone: pirmgimį Amnoną iš Jezrahelietės Achinoamos, antrąjį Daniėlį iš Karmelietės Abigailės, ² trečiąjį Gesuro karaliaus Tolmajo dukters Maachos sunų Absalomą, ketvirtąjį Agitos sunų Adoniją, ³ penktąjį Safatiją iš Abitalės, šeštąjį Jetrhamą iš savo pačios Eglos. ⁴ Taigi, šeši jam gimė Ebrone, kame jis karaliavo septynerius metus ir šešis mėnesius. O tris dešimtis ir trejus metus jis karaliavo Jeruzalėje. ⁵ Jeruzalėje gi jam gimė keturi sunys: Simaa, Sobabas, Natanas ir Saliamonas iš Amielio dukters Bėtsabėjos, ⁶ taipogi Jebaa-ras, Elisama, ⁷ Elifalėtas, Nogė, Nėfegas, Jafija, ⁸ Elisama, Eliada ir Elifelėtas, devyni; ⁹ visi šitie buvo Dovidovo sunys. be gulovių sunų; jie turėjo seserį Tamarą.

įatjarimo tėvo Sobalio sunys) *Haro'eh, Chaci Hamm'nuchoth*. — (54) *Joabo namų...* Ir čionai nuosavi žmonių ar vietų vardai: *Atroth Beith-Jo'ab, Chaci-Hamm'nuchoth* ir Coritai. — (55) *Giesmininkai...* Vėl ebr. t. nuosavi vardai: *Thir'athim, Šim'athim Šukhatim*. — *Kinitai*: Madianitų šeimyna, atėjusi į Palėstiną draug su Izraelitais. Plg. Sk. 10, 29; Teis. 16, 1 ir k. — *Rechobo*. Plg. 4 Kar. 10, 15; Jer. 35, 10. *Kaloro*. Ebr. nuosavas vardas: *Chammath* (karštis).

(3, 1) *Dovidas...* Autorius grįžta prie Dovidovo namų (aug. 2, 15), kurie buvo svarbiausi Judo istorijoje. — *Daniėlį*. Jis vadinosi taipogi Keleabu. Plg. 2 Kar. 3, 2 - 5. — (4) *Karaliavo septynerius...* Vz. 2 Kar. 2, 11; 5, 5; 3 Kar. 2, 11. — (8) *Devyni*. Dovidovo sunų skaitlius nurodomas ne vienoks. Rasi kažkurie mirę visai jauni nepalikdami vaikų. Plg. 2 Kar. 5, 13... žem. 14, 7 - 11. — (9) *Tamarą*. Ji paminėta čionai dėlėi Amonono prasikaltimo.

¹⁰ Filius autem Salomonis, Roboam: cujus Abia filius genuit Asa. De hoc quoque natus est Josaphat, ¹¹ pater Joram: qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus est Joas: ¹² et hujus Amasias filius genuit Azariam. Porro Azariæ filius Joathan. ¹³ Procreavit Achaz patrem Ezechia, de quo natus est Manasses. ¹⁴ Sed et Manasses genuit Amon patrem Josia. ¹⁵ Filii autem Josia fuerunt, primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Sedecias, quartus Sellum. ¹⁶ De Joakim natus est Jechonias, et Sedecias.

¹⁷ Filii Jechonia fuerunt, Asir, Salathiel, ¹⁸ Melchiram, Phadaia, Senneser et Jecemia, Sama, et Nadabia. ¹⁹ De Phadaia orti sunt Zorobabel et Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, et Salomith sororem eorum: ²⁰ Hasaban quoque, et Ohol, et Barachian, et Hasadian, Josabhesed, quinque. ²¹ Filius autem Hanania, Phaltias pater Jeseia, cujus filius Raphaia: hujus quoque filius, Arnan de quo natus est Obdia, cujus filius fuit Sechenias. ²² Filius Sechenia, Semeia: cujus filii Hattus, et Jegaal, et Baria, et Naaria, et Saphat, sex numero. ²³ Filius Naaria, Elioenai, et Ezechias, et Ezricam, tres. ²⁴ Filii Elioenai, Oduia, et Eliasub, et Phelcia, et Accub, et Johanan, et Dalaia, et Anani, septem.

¹⁰ Saliamono sunus buvo Roboamas; jo sunui Abijui gimė Asa. Šitam gi gimė Jozapatas, ¹¹ Joramo tėvas; o Joramui gimė Okozijas, iš kurio kilo Joasas. ¹² Jo sunui Amazijui gimė Azarijas. Toliaus Azarijo sunui Joatamui ¹³ gimė Akazas, tėvas Ezekijo, kuriam gimė Manasas. ¹⁴ Manasui gimė Jozijo tėvas Amonas. ¹⁵ Jozijo gi sunų buvo: pirmgimis Johananas, antrasis Joakimas, trečiasis Sedekijas, ketvirtasis Selumas. ¹⁶ Iš Joakimo gimė Jekonijas ir Sedekijas.

¹⁷ Jekonijo sunų buvo: Asiras. Salatiėlis, ¹⁸ Melkiram, Padaja. Senėseris, Jekemija, Sama, ir Nadabija. ¹⁹ Iš Padajos kilo Zorobabėlis ir Semėjis. Zorobabėliui gimė Mosolamas, Hananija, jų sesuo Salomita, ²⁰ taitaipogi dar penki: Hasaba, Oholis, Barakijas, Hasadijas ir Josabhesėdas. ²¹ Hananijos gi sunus buvo Paltijas, tėvas Jesėjo, kurio sunus buvo Rafaja; šito sunus buvo Arnanas, kuriam gimė Obdija, o to sunus buvo Sechenijas. ²² Sechenijo sunus buvo Semėja, o jo sunų Hatus, Jegaalis, Barija, Naarija ir Safatas, išviso šeši. ²³ Naarijos sunų buvo trys Elioenajis, Ezekijas ir Jezrikamas. ²⁴ Elioenajo sunų septyni: Oduja, Eliasubas, Peleja, Akubas, Johananas, Dalaja ir Ananis.

(12) *Azarijas*: kitaip Ozijas. Plg. 2 Kron. 26, 1. 3 ir k. — (15) *Johananas*. Kitur jis apleidžiamas visai; rasi jis mirė prie gyvos tėvo galvos. — *Selumas*: arba Joakazas. Plg. Jer. 22, 11.

(18) *Melkiram*... Kaikurie aiškintojai mano, kad šitie buvę Salatiėlio sunų, o ne broliai. — (19) *Zorobabėlis*: vadas

žydų, jiems grįžtant iš Babylono nelaisvės. Plg. Mt. 1, 12. — (21) *Hananijos gi sunus*... Kaikurie ebr. šitos eil. tekstą verčia kitaip: Hananijos sunų Pataijai ir Jesėjas, Rafajos sunų, Arnano sunų; Obdijos sunų, Sechenijo sunų. Tuo būdu žymiai sumažėja kartų skaitlius nuo Zorobabėlio lig Sechenijui. — (22) *Išviso*

Caput IV. ¹ Filii Juda: Phares, Hesron, et Charmi, et Hur, et Sobal. ² Raia vero filius Sobal genuit Jahath de quo nati sunt Ahumai, et Laad: hæ cognationes Sarathi. ³ Ista quoque stirps Etam: Jezrahel, et Jesema, et Jedebos. Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni. ⁴ Phanuel autem pater Gedor, et Ezer pater Hosa: isti sunt filii Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem.

⁵ Assur vero patri Thecuae erant duæ uxores, Halaa, et Naara. ⁶ Peperit autem ei Naara, Oozam, et Hephher, et Themani, et Ahasthari: isti sunt filii Naara. ⁷ Porro filii Halaa, Sereth, Isaar, et Ethnan.

⁸ Cos autem genuit Anob, et Soboba, et cognationem Aharehel filii Arum. ⁹ Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus suis, et mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicens: Quia peperit eum in dolore. ¹⁰ Invocavit vero Jabes Deum Israel, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, et dilataveris terminos meos, et fuerit manus tua mecum, et feceris me a malitia non opprimi. Et præstitit Deus quæ precatus est.

¹¹ Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Esthon. ¹² Porro Esthon genuit Bethrapha, et Phesse, et Te-

4. perskyrimas. ¹ Judo sunys: Parësas, Esronas, Karmis, Huras ir Sobalis. ² Sobalio gi sunui Rajai gimë Jehatas, iš kurio kilo Ahumajis ir Laadas: šitos yra Saratitų giminės. ³ O šita yra Etamo ainija: Jezrahëlis, Jesëma ir Jedëbas. Jų gi sesers vardas Asalëlpunë. ⁴ Pannuëlis gi buvo Gedoro tėvas ir Ezeris Hosos tėvas; šitie yra sunys Huro, kurs buvo Betliejaus tėvo Efratos pirmgimis.

⁴ Tëkuos gi tėvas Asuras turėjo dvi moteri: Halaa ir Naara. ⁶ Naara jam pagimdë Oozamą, Hëferį, Temanį ir Ahastari; šitie yra Naaros sunys. ⁷ Halao gi sunys: Serëtas, Isaaras ir Etnanas.

⁸ Kosui gi gimë Anobas, Soboba ir Arumo sunaus Aharehelio šeimyna. ⁹ Jabas gi buvo žymesnis už savo brolius, ir jo motina praminë jį vardu Jabas, sakydama: Aš pagimdžiau jį skausme. ¹⁰ Jabas gi šaukësi į Izraelio Dievą ir tarë: Kadgi tu laiminte palaimintumei mane ir išplëstumei mano ribas, ir tavo ranka butu su manim, ir padarytumei, kad nebučiau piktybės prislëgtas. Ir Dievas suteikë, ko anas maldavo.

¹¹ Suos gi broliui Kalëbui gimë Mahiras, kurs buvo Estono tėvas. ¹² Estonui gimë Bëtrafa, Pesë ir Tehina, kurs buvo Na-

šëši. Vieno vardo dabartiniam tekste truksta.

(4, 1) *Judo Sunys...* Plg. Prad. 38, 29; 46, 12; aug. 2, 4; Mt 1, 3. Šitame perskyrime išskaitoma kaikiurios Judo giminės šeimynos, kuriomis papildoma 2 ir 3 persk. genealogija. — (4) *Gedoro*. Vž Joz. 15, 58. — *Efratos*. Todël Betliejus dažnai vadinasi Efratu.

(5) *Asuras*. Plg. aug. 2, 24.

(9) *Jabas*. Ebr. *Ja'bec* reiškia: daras skausmą. Tas vardas padarytas iš žodžio: skausme, ebr. *b'oceb*. — (10) *Nebučiau...* prislëgtas. Ebr. *l'bilthi'oceb*. Yra tai aliuzija į Jabo vardą.

(11) *Kalëbui*. Tai ne Jefonës (15 e.) ir ne Esrono sunus (2, 18...)

hinna patrem urbis Naas: hi sunt viri Rechā.

¹³ Filii autem Cenez, Othoniel, et Saraia. Porro filii Othoniel, Hathath, et Maonathi. ¹⁴ Maonathi genuit Ophra, Saraia autem genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant.

¹⁵ Filii vero Caleb filii Jephone, Hir, et Ela, et Naham. Filii quoque Ela: Cenez. ¹⁶ Filii quoque Jaleleel: Ziph, et Zippa, Thiria, et Asrael. ¹⁷ Et filii Ezra, Jether, et Mered, et Ephraim, et Sammaï, et Jesba patrem Esthamo. ¹⁸ Uxor quoque ejus Judaia, peperit Jared patrem Gedor, et Heber patrem Socho, et Icuthiel patrem Zanoë: hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered. ¹⁹ Et filii uxoris Odaïæ sororis Naham patris Ceila, Garmi, et Esthamo, qui fuit de Machathi. ²⁰ Filii quoque Simon, Amnon, et Rimna filius Hanan, et Thilon. Et filii Jesi, Zoheth, et Benzoheth. ²¹ Filii Sela, filii Juda: Her pater Lecha, et Laada pater Maresa, et cognationes domus operantium byssum in Domo juramenti. ²² Et qui stare fecit Solem, virique Mendacii, et Securūs, et Incendens, qui principes fuerunt in Moab, et qui reversi sunt in Lahem: hæc autem verba vetera. ²³ Hi

so miesto tėvas; šitie yra Rėchos vyrai.

¹³ Kenėzo gi sunų buvo Otoniėlis ir Saraia. Otoniėlio sunų Hatatas ir Maonatis. ¹⁴ Maonatiui gimė Ofra, o Sarajui gimė Joabas dailininkų slėnio tėvas, nes tenai buvo dailininkų.

¹⁵ Jefonės gi sunaus Kalėbo sunų buvo: Hiras, Ela ir Nahamas. O Elos sunų: Kenėzas. ¹⁶ Jalėlėelio sunų: Zifas, Zifa, Tirija ir Asraėlis. ¹⁷ Ezros sunų: Jėteris, Merėdas, Eferis ir Jalonas; be to jam gimė Mariašas, Samajis ir Estamo tėvas Jesba. ¹⁸ O jo pati Judaja pagimdė Gedoro tėvą Jarėdą, Socho tėvą Hėberį ir Zanoės tėvą Ikutiėlį. Šitie yra sunų Paraono dukters Betijos, kurią vedė Merėdas. ¹⁹ Keilos tėvo Nahamo sesers, o Odajos žmonos sunų buvo: Garmis ir Estamas iš Machatio. ²⁰ Simono sunų: Amnonas, Rinna, Hanano sunūs ir Tilonas. O Jėso sunų: Zohėtas ir Benzohėtas. ²¹ Judo sunaus Sėlos sunų: Lėchos tėvas Hėras, Marėsos tėvas Laada ir šeimynos namų dirbančiųjų ploną drobę prisiekos namuose. ²² Ir kurs sustabdė saulę, ir Melo vyrai, ir Bebaimes, ir Padegėjas, kurie buvo kunigaikščiais Moabe ir kurie sugrižo į Lahėmą; šitie gi žodžiai seni. ²³ Šitie yra puodžiai gyvenantįs so-

(13) Otoniėlis: pirmasis Izraėlio teisėjas. Vz. Teis. 3.9...—(14) Dailininkų slėnio... Ebr. *Ge-charašim*, nuosavas vardas.

(15) Jefonės. Plg. Sk. 1^a, 7; Joz. 14, 6. — (17) Estamo. Plg. Joz. 15, 34... — (20) Hanano sunūs. Avot ebr. t.: Benhananas. — (21) Prisiekos namuose. Ebr. t. vietos vardas: *Beith-’Ašbea’*. — (22) Ir kurs sustabdė... Vulgatos išversti nuosavi

vardai. Ebr. t.: Ir *Jokhim*, ir Kozebos, ir Joaso, ir Carafo vyrai, kurie viešpatavo Moabe, ir Jašubi-Lachem. — (23) *Sodybose ir tarp tvorų*. Tikriaus: Netaime ir Gedėroje. — *Jo darbuose*: tarnavo išmintinai karaliui.

4, 24 - 5. Čionai išskaitoma Simeono ainiai, nurodant jų gyvenamąsias vietas

sunt figuli habitantes in Plantationibus, et in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique sunt ibi.

dybose ir tarp tvorų, pas karalių jo darbuose, ir jie pasiliko tenai.

3. Simeono, Rubeno, Gado ir pusės Manaso giminės ainiai.

²⁴ Filii Simeon: Namuel et Jamin, Jarib, Zara, Saul. ²⁵ Selum filius ejus. Mapsam filius ejus, Masma filius ejus. ²⁶ Filii Masma: Hamuel filius ejus. Zachur filius ejus, Semei filius ejus. ²⁷ Filii Semei sedecim, et filiae sex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, et universa cognatio non potuit adaequare summam filiorum Judæ.

²⁸ Habitaverunt autem in Bersabee, Molada, et Hasarsuhal, ²⁹ et in Bala, et in Asom, et in Tholad, ³⁰ et in Bathuel, et in Horma, et in Siceleg, ³¹ et in Bethmarchaboth, et in Hasarsusim, et in Bethberai, et in Saarim: hæc civitates eorum usque ad regem David. ³² Villæ quoque eorum: Etam, et Aen, Remmon, et Thochen, et Asan, civitates quinque. ³³ Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad Bal: hæc est habitatio eorum, et sedium distributio.

³⁴ Mosobab quoque et Jemlech, et Josa filius Amasiæ, ³⁵ et Joel, et Jehu filius Josabiæ filii Saraïæ filii Asiel, ³⁶ et Elioenai, et Jacoba, et Isuhaia, et Asaia, et Adiel, et Ismiel, et Banaia, ³⁷ Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaia filii Semri filii Samaia. ³⁸ Isti sunt

²⁴ Simeono sūnūs: Namuēlis, Jaminas, Jaribas, Zara, Saulius, ²⁵ jo sunus Selumas, jo sunus Mapsamas, jo sunus Masma. ²⁶ Masmos sūnūs: jo sunus Hamuēlis, šito sunus Zachuras ir jo sunus Semėjis. ²⁷ Semėjo sūnų šešiolika ir dukterų šešios; jo gi broliai turėjo nedaug sūnų, ir visa giminė negalėjo susilyginti su Judo sūnų skaitliumi.

²⁸ Jie gyveno Bersabėjoje, Moladoje, Hasarsuhale, ²⁹ Baloje, Asome, Tolade, ³⁰ Batuėlyje, Hormoje, Sikelėge, ³¹ Betmarchabote, Hasarsusime, Bėtberajje ir Saarime; šitie buvo jų miestai iki karaliui Dovidui. ³² Jiems priderėjo taipogi miesteliai: Etamas, Aėnas, Remonas, Tochėnas, ir Asanas, išviso penki miestai, ³³ ir visi sodžiai aplink šituos miestus iki Baalui; šita yra jų gyvenamoji vieta ir buveinių padalinimas.

³⁴ Toliaus Mosobabas, Jemlėchas, Amazijo sunus Josa, ³⁵ Joėlis, Asiėlio sunaus Sarajo sunaus Josabijo sunus Jėhus, ³⁶ Elioenajis, Jakoba, Isuhaja, Asaja, Adiėlis, Ismiėlis, Banaja, ³⁷ taipogi Samajos sunaus Semrio sunaus Idajos sunaus Alono sunaus Sefėjo sunus Ziza. ³⁸ Šitie

(4, 24 - 43), o taipogi Rubeno, Gado ir pusės Manaso giminės ainiai, visi gyvenusieji anapus Jordano (5, 1 - 26).

(24 - 27) *Simeono sūnūs...* Plg. Prad 46, 10; Iš. 6, 15; Sk. 26, 12. 13.

(28 - 33) *Jie gyveno...* Plg. Joz. 19,

nominati principes in cognationibus suis, et in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer. ³⁹ Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador usque ad orientem vallis, et ut quærerent pascua gregibus suis. ⁴⁰ Inveneruntque pascuas uberes, et valde bonas, et terram latissimam et quietam et fertilem, in qua ante habitaverant de stirpe Cham. ⁴¹ Hi ergo venerunt, quos supra descripsimus nominatim, in diebus Ezechiae regis Juda: et percusserunt tabernacula eorum, et habitatores qui inventi fuerant ibi, et deleverunt eos usque in præsentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem reppererunt. ⁴² De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam et Naariam et Raphaïam et Oziel filios Jesi: ⁴³ et percusserunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, et habitaverunt ibi pro eis usque ad diem hanc.

Caput V. ¹ Filii quoque Ruben primogeniti Israel (ipse quippe fuit primogenitus ejus: sed cum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita ejus filiis Joseph filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum. ² Porro Judas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes generati sunt: primogenita autem

buvo žymūs kunigaikščiai savo šeimynose, ir jie smarkiai padaugino savo genčių namuose. ³⁹ Jie pasitraukė, kad eitu į Gadorą iki slėnio saulėtekiui ir jieškotu savo bandoms ganyklų. ⁴⁰ Jie rado apsčių ir labai gerų ganyklų ir plačiausią ramią bei derlingą žemę, kurioje pirma yra gyvenę iš Chamo ainijos. ⁴¹ Taigi, tie, kuriuos anksčiau išskaitėme vardais, atėjo Judo karaliaus Ezechijo laiku. užpuolė anų šėtras ir atrastus tenai gyventojus, ir sunaikino juos ir iki šiai dienai gyveno jų vietoje, nes ten rado apščiausių ganyklų. ⁴² Taipogi iš Simeono sunų nuėjo į Seiro kalną penki šimtai vyrų, turėdami kunigaikščius Jėsio sunus Paltiją, Naariją, Rafają ir Ozielį. ⁴³ sumušė liekanas Amalėkitų, kuriems seniaus buvo pavykę ištrukti, ir apsigyveno tenai jų vietoje iki šiai dienai.

5. perskyrimas. ¹ Šitie buvo sunūs Izraelio pirmgimio Rubeno, (nes jis buvo jo pirmgimis, bet kadangi jis subjaurino savo tėvo patalą, jo pirmgimystės teisės atiduota Izraelio sunaus Juozapo sunumdvim, ir jis nebesiskaitė pirmgimiui; ² nes nors Judas buvo galingiausias tarp savo brolių ir iš jo giminės kilo kunigaikščiai, bet pirmgimy-

2-8. — *Buveinių padalinimas.* Ebr. t. jų genealogija.

(39) *I Gadorą* Taippat vadinosi keli Judo giminės miestai (plg. Joz. 12, 7; 15, 58), bet čionai kalbama apie Kananiečių miestą. Vž. žem. 40 e. — (41) *Gyventojus.* Ebr. *M'unim*, t. y. mano gyventojus. — (42) *I Seiro kalną:* į Idumėją. —

(43) *Kuriems seniaus buvo pavykę ištrukti:* kuomet prieš juos kovojo Saulius ir Dovidas. Plg. 1 Kar. 15, 7. 8.

(5, 1) *Subjaurino savo tėvo ..* Vž. Prad. 35, 22; 49, 4. — *Juozapo sunumdvim:* toje prasmėje, kad Juozapo anijai teko dvi tėvainystės dalį. — (2) *Kunigaikščiai.* Ebr. t. vienskaitlis; taigi turėta mintyje

reputata sunt Joseph). ³ Filii ergo Ruben primogeniti Israel: Henoch, et Phallu, Esron, et Charmi. ⁴ Filii Joel: Samia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus, ⁵ Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus, ⁶ Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum, et fuit princeps in tribu Ruben. ⁷ Fratres autem ejus, et universa cognatio ejus, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes Jehiel, et Zachariam. ⁸ Porro Bala filius Azaz, filii Samma, filii Joel, ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo, et Beelmeon. ⁹ Contra orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, et flumen Euphraten. Multum quippe jumentorum numerum possidebant in terra Galaad. ¹⁰ In diebus autem Saul praeliati sunt contra Agareos, et interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ respicit ad orientem Galaad. ¹¹ Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in terra Basan usque Selcha: ¹² Joel in capite, et Saphan secundus: Janai autem, et Saphat in Basan. ¹³ Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum, Michael, et Mosollam, et Sebe, et Jorai, et Jachan, et Zie, et Heber, septem. ¹⁴ Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jesesi, filii Jeddo, filii Buz. ¹⁵ Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in

stės teisės paskirta Juozapui). ³ Tai gi, Izraelio pirmgimio Rubeno suns buvo Enokas, Pal-lus, Esronas ir Karmis. ⁴ Joėlio suns: jo sunus Samija, šito sunus Gogas, šito sunus Semėjis, ⁵ šito sunus Micha, šito sunus Rėja, šito sunus Baalas, ⁶ šito sunus Bėera. kurį išvedė nelaisvėn Asyrijiečių karalius Telgat-palnasaras, ir jis buvo kunigaikštis Rubeno giminėje. ⁷ Jo gi broliai ir visa jo giminė. kuomet buvo suskaitomi pagal savo šeimynas. turėjo kunigaikščiu da Jehielį ir Zakariją. ⁸ Toliaus Joėlio sunaus Samos sunaus Azazo sunus Bala gyveno Aroeryje iki Nėbui ir Bėelmeonui. ⁹ Taipogi saulėtekių linkon jis gyveno iki įeinant į tyrumą ir iki Euprato upei. Nes jis turėjo didį galvijų skaitlių Galaado žemėje. ¹⁰ Sauliaus gi laikais jie kovojo prieš Agariečius, išmušė juos ir gyveno užuot jų jų šėtrose visame krašte, kurs yra į rytus nuo Galaado. ¹¹ Gado gi suns gyveno ties jais Basano žemėje iki Sėlkai: ¹² Joėlis pirmasis, Safanas antrasis, o Janajis ir Safatas Basane. ¹³ Jų gi broliai pagal savo šeimynų namus buvo septyni: Mikolas, Mosolamas, Sebė, Jorajis, Jachanas, Zijė ir Eberas. ¹⁴ Šitie yra Buzo sunaus Jeddo sunaus Jė-sėsio sunaus Mikolo sunaus Galaado sunaus Jaros sunaus Hurio sunaus Abihailio suns. ¹⁵ Taipogi Gunio sunaus Abdiėlio suns broliai buvo namų kunigaikščiai savo šeimynose. ¹⁶ Jie gyveno Galaade ir Basane. jų

Dovidą, kuriuo prasidėjo karalių eilia, turėjusioji baigties Mėsiu. — (3) Enokas... Plg. Prad. 46, 9, Iš. 6, 14; Sk. 26, 5.—

(4) Joėlio: keno jis buvo sunus, nežinia. — (6) Išvedė... Vž. 4 Kar. 15, 29. — (8) 9) Aroeryje... Vž. Sk. 32, 34. 38. — (10)

familiis suis. ¹⁶ Et habitaverunt in Galaad, et in Basan, et in viculis ejus, et in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos. ¹⁷ Omnes hi, numerati sunt in diebus Joathan regis Juda, et in diebus Jeroboam regis Israel.

¹⁸ Filii Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse viri belatores, scuta portantes, et gladios, et tendentes arcum, eruditique ad prælia, quadraginta quatuor millia, et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam. ¹⁹ Dimicaverunt contra Agareos: Ituræi vero, et Naphis, et Nodab ²⁰ præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, et universi, qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt cum præliarentur: et exaudivit eos. eo quod credidissent in eum. ²¹ Ceperuntque omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia, et ovium ducenta quinquaginta millia. et asinos duo millia, et animas hominum centum millia. ²² Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem.

²³ Filii quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan usque Baal, Hermon, et Sanir. et montem Hermon, ingens quippe numerus erat. ²⁴ Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Ephraim, et Jesi, et Eliel, et Ezriel, et Jeremia, et Odoia.

miesteliuose ir visuose Saron priemiesčiuose iki ribų. ¹⁷ Visi šitie buvo suskaiityti Judo karaliaus Joatano laikais ir Izraelio karaliaus Jeroboamo laikais.

¹⁸ Rubeno. Gado ir pusės Manaso giminės sunų buvo vyrai kovotojai, nešiodavo skydus ir kalavijus, galėjo įtempti kilpinius ir buvo pratę kovoti, išviso keturios dešimtys keturi tukstančiai septyni šimtai šešios dešimtys einančių į kovą. ¹⁹ Jie kovojo prieš Agariečius; bet Ituriečiai, Nafis ir Nadabas ²⁰ tiems padėjo. Agariečiai buvo paduoti į jų rankas, taipogi visi su jais buvusieji, nes jie kovodami šaukėsi į Dievą, ir jis išklausė juos, nes jie buvo į jį įtikėję. ²¹ Jie ėmė visa, ką anie turėjo, penkias dešimtis tukstančių kupranugarių, du šimtu penkiasdešimtis tukstančių avių, du tukstančių asilų ir šimtą tukstančių žmonių. ²² Dangelis gi krito sužeistų, nes tai buvo Viešpaties karė. Ir jie gyveno anų vietoje iki perkėlimui.

²³ Taipogi pusės Manaso giminės sunų paveldėjo žemę nuo Basano ribų iki Baalui. Ermonui, Sanirui ir Ermono kalnui. nes jų buvo begal didelis skaitlius. ²⁴ O šitie buvo namų kunigaikščiai jų šeimynose: Eferis, Jėsis, Eliėlis, Ezriėlis, Jeremija, Odoja ir Jediėlis, dra-

Agariečius. Jie buvo Abraomo ainiai iš Agaros. — (17) *Buvo suskaiityti...* Pirmas suskaitė Jeroboamas II (4 Kar. 14, 25), paskui gi Joatanas.

(19) *Prieš Agariečius...* Čionai pami-

nėta kita karė prieš Agariečius. Plg. aug. 10. e.

(23) *Baalui, Ermonui...* Plg. Joz. 12, 7; Teis. 3, 3.

et Jediel viri fortissimi et potentes, et nominati duces in familiis suis.

²⁵ Reliquerunt autem Deum patrum suorum, et fornicati sunt post deos populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis: ²⁶ et suscitavit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, et spiritum Thelgathphalnasar regis Assur: et transtulit Ruben, et Gad, et dimidiam tribum Manasse, et adduxit eos in Lahela, et in Habor, et Ara, et fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

siausi ir galingi vyrai ir žymūs vadai savo šeimynose.

²⁵ Bet jie apleido savo tėvų Dievą ir paleistuvavo paskui dievus žemės tautų, kurias Dievas išnaikino iš po jų akių; ²⁶ o Izraëlio Dievas sužadino Asyrrijiečių karaliaus Pulio dvasią ir Asuro karaliaus Telgatpalnasaro dvasią, ir jis perkėlė Rubeną, Gadą ir pusę Manaso giminės ir nuvedė juos į Lahelą, į Haborą. Arą ir prie Gozano upės, iki šiai dienai.

4. Lėvio giminė.

Caput VI. ¹ Filii Levi: Gerson, Caath, et Merari. ² Filii Caath: Amram, Isaar, Hebron, et Oziel. ³ Filii Amram: Aaron, Moyses, et Maria: Filii Aaron: Nadab et Abiu, Eleazar, et Ithamar. ⁴ Eleazar genuit Phinees, et Phinees genuit Abisue, ⁵ Abisue vero genuit Bocci, et Bocci genuit Ozi. ⁶ Ozi genuit Zaraiam, et Zaraias genuit Meraiioth. ⁷ Porro Meraiioth genuit Amariam, et Amarias genuit Achitob. ⁸ Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Achimaas, ⁹ Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan, ¹⁰ Johanan genuit Azariam. Ipse est qui sacerdotio functus est in domo, quam ædificavit Salomon in Jerusalem. ¹¹ Genuit autem Azarias

6. perskyrimas. ¹ Lėvio sunys: Gersonas. Kaatas ir Meraris. ² Kaato sunys: Amramas, Isaaras, Ebronas ir Oziėlis. ³ Amramo sunys: Nadabas ir Abijus. Eleazaras ir Itamaras. ⁴ Eleazarui gimė Pinėas. Pinėui gimė Abisue, ⁵ Abisuei gi gimė Bokkis, o Bokkiui gimė Ozis. ⁶ Oziui gimė Zarajas, Zarajui gimė Merajotas, ⁷ toliaus Merajotui gimė Amarijas, o Amarijui gimė Achitobas. ⁸ Achitobui gimė Sadokas. Sadokui gimė Achimaas, ⁹ Achimaui gimė Azarijas; Azarijui gimė Johananas, ¹⁰ Johananui gimė Azarijas; jis tai pildė kunigystės pareigas namuose, kuriuos Saliamonas pastatė Jeruzalėje. ¹¹ Azarijui gi gimė Amarijas, Amarijui gimė

(26) *Pulio... Telgatpalnasaro*. Tai buvo tikriausiai dvejojas vieno ir to paties karaliaus vardas. Plg. 4 Kar. 15, 19, 29.

6, 1-81. Išskaitomi Lėvio ainiai su atkartinimais ir nurodomos jų gyvenamosios vietos.

(6, 1) *Lėvio sunys...* Plg. Prad. 6, 16... — (3) *Aarono sunys*. Aarono sunys, pildžiusieji vyriausiojo kunigo pareigas išskaitomi iki Josedėkui, kurio sunys Jozua sugrįžo iš Babilono nelaisvės. Itamaro ainiai, kurie pildė kokį laiką vyriausiojo kunigo pareigas, čionai aplei-

Amariam, et Amarias genuit Achitob, ¹² Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Sellum, ¹³ Sellum genuit Helciam, et Helcias genuit Azariam, ¹⁴ Azarias genuit Saraiam, et Saraias genuit Josedec. ¹⁵ Porro Josedec egressus est, quando transtulit Dominus Judam, et Jerusalem per manus Nabuchodonosor.

¹⁶ Filii ergo Levi: Gerson, Caath, et Merari. ¹⁷ Et hæc nomina filiorum Gerson: Lobni, et Semei. ¹⁸ Filii Caath: Amram, et Isaar, et Hebron, et Oziel. ¹⁹ Filii Merari: Moholi et Musi.

Hæ autem cognationes Levi secundum familias eorum. ²⁰ Gerson, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus, ²¹ Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus. ²² Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Asir filius ejus, ²³ Elcana filius ejus, Abiasaph filius ejus, Asir filius ejus. ²⁴ Thahath filius ejus, Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus. ²⁵ Filii Elcana, Amasai et Achimoth ²⁶ et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus, ²⁷ Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus. ²⁸ Filii Samuel primogenitus Vassei, et Abia. ²⁹ Filii autem Merari, Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus, ³⁰ Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Asaia filius ejus.

³¹ Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Do-

Achitobas, ¹² Achitobui gimė Sadokas, Sədokui gimė Selumas, ¹³ Selumui gimė Helkijas, Helkijui gimė Azarijas, ¹⁴ Azarijui gimė Sarajas, o Sarajui gimė Josėdėkas. ¹⁵ Josėdėkas gi išėjo, kuomet Viešpats perkėlė Judą ir Jeruzalę per Nabukodonosoro ranką.

¹⁶ Taigi, Lėvio sunų: Gersonas, Kaatas ir Meraris. ¹⁷ O štai Gersono sunų vardai: Lobnis ir Semėjis. ¹⁸ Kaato sunų: Amramas, Isaaras, Ebronas ir Oziėlis. ¹⁹ Merario sunų: Moholis ir Musis.

Šitie gi yra Lėvio ainiai pagal jų šeimynas: ²⁰ Gersonas, jo sunus Lobnis, šito sunus Jahatas, šito sunus Zama, ²¹ šito sunus Joahas, šito sunus Addas, šito sunus Zara, šito sunus Jetrakis. ²² Kaato sunų: Jo sunus Aminadabas, šito sunus Korė, šito sunus Asiras, ²³ šito sunus Elkana, šito sunus Abiasafas, šito sunus Asiras, ²⁴ šito sunus Tahatas, šito sunus Uriėlis, šito sunus Ozijas, šito sunus Saulius. ²⁵ Elkanos sunų: Amasajis, Achimotas ²⁶ ir Elkana. Elkanos sunų: jo sunus Sofajis, šito sunus Nahatas, ²⁷ šito sunus Eliabas, šito sunus Jerohamas, šito sunus Elkana. ²⁸ Samuelio sunų: pirmgimis Vasėnis ir Abija. ²⁹ Merario gi sunų: Moholis, jo sunus Lobnis, šito sunus Semėjis, šito sunus Oza, ³⁰ šito sunus Samaa, šito sunus Hagija, šito sunus Asaja.

³¹ Juos tai pastatė Dovidas ant Viešpaties namų giesminin-

džiami (plg. 1 Ezdr. 8, 2; 2 Ezdr. 12, 7). Vyriausiųjų kunigų ir Lėvitų svarbumas pažymėtas griežtu jų giminių iš-

skaitymu ir atkartojimu (vz. 5, 29-40; 6, 50-63). — (15) Išėjo: iškeliavo ne-laisvėn draug su tauta.

mini, ex quo collocata est arca: ³² et ministrabant coram tabernaculo testimonii, canentes donec ædificaret Salomon domum Domini in Jerusalem: stabant autem juxta ordinem suum in ministerio. ³³ Hi vero sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath, Heman cantor filius Johel, filii Samuel, ³⁴ filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu, ³⁵ filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai, ³⁶ filii Elcana, filii Johel, filii Azariæ, filii Sophoniæ, ³⁷ filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph, filii Core, ³⁸ filii Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israel. ³⁹ Et frater ejus Asaph, qui stabat a dextris ejus, Asaph filius Barachia, filii Samaa, ⁴⁰ filii Michael, filii Basaiæ, filii Melchiae, ⁴¹ filii Athanai, filii Zara, filii Adaia, ⁴² filii Ethan, filii Zamma, filii Semei, ⁴³ filii Jeth, filii Gersom, filii Levi. ⁴⁴ Filii autem Merari fratres eorum, ad sinistram, Ethan filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch, ⁴⁵ filii Hasabiae, filii Amasie, filii Helciae, ⁴⁶ filii Amasai, filii Boni, filii Somer, filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.

ky, po to kaip buvo perkelta skrynja; ³² ir jie tarnavo ties liudijimo šėtra, giedodami, kolei Saliamonas nepastatė Viešpaties namų Jeruzalėje; stovėdavo gi tarnystėje pagal savo eilį. ³³ Šitie gi yra, kurie tarnaudavo su savo sunumis iš Kaato sunų: giesmininkas Emanas, sunus Johelio, kurs buvo Samuėlio sunus, ³⁴ kurs buvo Elkanos sunus, kurs buvo Jerohamo sunus, kurs buvo Elielio sunus, kurs buvo Tohaus sunus, ³⁵ kurs buvo Sufo sunus, kurs buvo Elkanos sunus, kurs buvo Mahato sunus, kurs buvo Amasajo sunus, ³⁶ kurs buvo Elkanos sunus, kurs buvo Johelio sunus, kurs buvo Azarijo sunus, kurs buvo Sofonijo sunus, ³⁷ kurs buvo Tahato sunus, kurs buvo Asiro sunus, kurs buvo Abiasafo sunus, kurs buvo Korės sunus, ³⁸ kurs buvo Isaaro sunus, kurs buvo Kaato sunus, kurs buvo Lėvio sunus, kurs buvo Izraelio sunus. ³⁹ Ir jo brolis Asafas, kurs stovėjo po jo dešinei; Asafas sunus Barakijo, kurs buvo Samaos sunus, ⁴⁰ kurs buvo Mikolo sunus, kurs buvo Basajo sunus, kurs buvo Melkijo sunus, ⁴¹ kurs buvo Atanajo sunus, kurs buvo Zaros sunus, kurs buvo Adajo sunus, ⁴² kurs buvo Etano sunus, kurs buvo Zamos sunus, kurs buvo Semėjo sunus, ⁴³ kurs buvo Jėto sunus, kurs buvo Gersomo sunus, kurs buvo Lėvio sunus. ⁴⁴ O jų broliai Merario sunų po kairei; Etanas sunus Kusio, kurs buvo Abdio sunus, kurs

(32) Ties liudijimo šėtra: kurią buvo padaręs Dovidus liudijimo skrynjai.—Pagal savo eilį. Plg. 2 Kron. 5, 12; 29,

27. — (33) Su savo sunumis: su kitais lėvitais. — (39) Jo brolis: netikras nes iš Gersono amijos.

⁴⁸ Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini. ⁴⁹ Aaron vero, et filii ejus adolebant incensum super altare holocausti, et super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum: et ut precarentur pro Israel juxta omnia, quæ præceperat Moyses servus Dei.

⁵⁰ Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abisue filius ejus, ⁵¹ Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus, ⁵² Meraioth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus, ⁵³ Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.

⁵⁴ Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum scilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipsis enim sorte contigerant. ⁵⁵ Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, et suburbana ejus per circuitum: ⁵⁶ agros autem civitatis, et villas, Caleb filio Jephone. ⁵⁷ Porro filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum Hebron, et Lobna, et suburbana ejus, ⁵⁸ Jether quoque, et

buvo Malochio sunus, ⁴⁵ kurs buvo Hasabijo sunus, kurs buvo Amasijo sunus, kurs buvo Helkijo sunus, ⁴⁶ kurs buvo Amasajo sunus, kurs buvo Bonio sunus, kurs buvo Somerio sunus, ⁴⁷ kurs buvo Moholio sunus, kurs buvo Merario sunus, kurs buvo Lëvio sunus.

⁴⁸ Taipogi jų broliai lëvitai, kurie buvo paskirti visokiai Viešpaties namų šėtros tarnystei. ⁴⁹ Aaronas gi ir jo sūnūs atnašaudavo, kas buvo deginama ant deginamųjų aukų altoriaus ir ant smilkalų altoriaus visokiai švenčiausios vietos tarnystei, ir turėjo mesties už Izraelį visai taip, kaip yra įsakęs Dievo tarnas Mozė.

⁵⁰ Šitie gi yra Aarono sūnūs: Jo sunus Eleazaras, šito sunus Pinėas, šito sunus Abisue. ⁵¹ šito sunus Bokkis, šito sunus Ozis, šito sunus Zarahija, ⁵² šito sunus Merajotas, šito sunus Amarijas, šito sunus Achitobas, ⁵³ šito sunus Sadokas, šito sunus Achimaas.

⁵⁴ O štai jų gyvenamosios vietos, miesteliai ir apylinkės, butent Aarono sūnų pagal Kaačių šeimynas, nes tai jiems buvo tekę pagal burtą. ⁵⁵ Taigi, jiems duota Judo žemėje Ebronas ir jo priemiesčiai aplinkui, ⁵⁶ miesto gi laukai ir sodžiai Jefonės sunui Kalėbui. ⁵⁷ Aaronas tat sunams duota prieglaudų miestai Ebronas. Lobna ir jo priemiesčiai, ⁵⁸ taipogi Jeteris ir Estėnas su jų priemie-

(48) *Jų broliai*: kiti lëvitai, broliai augščiaus minėtųjų trijų giesmininkų. — *Tarnystei*. Vž. žem. 15, 23. 24; 23. 4... 24, 1... Sk. 4, 1... — (49) *Melsties*. Ebr. t.: daryti permaldavimą.

(54) *Gyvenamosios vietos...* Lëvio giminės vietos išskaitomos taip pat kaip Joz. 21, 1... Skirtumai varduose labai nedideli. Plg. Sk. 35, 9... — (57) *Ebronas*. Tik jis

Esthemo cum suburbanis suis, sed et Helon, et Dabir cum suburbanis suis, ⁵⁹ Asan quoque, et Bethsemes et suburbana earum. ⁶⁰ De tribu autem Benjamin, Gabee et suburbana ejus, et Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis: omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.

⁶¹ Filiis autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem urbes decem. ⁶² Porro filiis Gersom per cognationes suas de tribu Issachar, et de tribu Aser, et de tribu Nephthali, et de tribu Manasse in Basan, urbes tredecim. ⁶³ Filiis autem Merari per cognationes suas de tribu Ruben, et de tribu Gad, et de tribu Zabulon, dederunt sorte civitates duodecim. ⁶⁴ Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, et suburbana earum: ⁶⁵ dederuntque per sortem, ex tribu filiorum Juda, et ex tribu filiorum Simeon, et ex tribu filiorum Benjamin urbes has, quas vocaverunt nominibus suis, ⁶⁶ et his, qui erant de cognatione filiorum Caath, fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim. ⁶⁷ Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum. Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer cum suburbanis suis, ⁶⁸ Jecmaam quoque cum suburbanis suis, et Bethoron similiter, ⁶⁹ necnon et Helon cum suburbanis suis, et

sčiais; be to, Helonas ir Dabiras su jų priemiesčiais, ⁵⁹ taipogi Asanas ir Bėtsemas su jų priemiesčiais; ⁶⁰ iš Benjaminų gi giminės Gabėė ir jo priemiesčiai, Almatas ir jo priemiesčiai, taipogi Anatotas su jo priemiesčiais, išviso trylika miestų pagal jų šeimynas.

⁶¹ Kitiems gi sunums iš Kaato giminės duota paveldėti dešimtį miestų iš pusės Manaso giminės. ⁶² Toliaus Gersomo sunums pagal jų šeimynas tryliką miestų iš Isakaro giminės, iš Asero giminės iš Neftalio giminės ir iš Manaso giminės Basane. ⁶³ Merario gi sunums pagal jų šeimynas duota pagal burtą dvyliką miestų iš Rubeno giminės, iš Gado giminės ir iš Zabulono giminės. ⁶⁴ Izraelitai davė lėvitams taipogi miestus ir jų priemiesčius; ⁶⁵ davė gi tuos miestus pagal burtą iš Judo sunų giminės, iš Simeono sunų giminės ir iš Benjaminų sunų giminės, kuriuos jie praminė savais vardais; ⁶⁶ duota tiems, kurie buvo iš Kaato sunų giminės; jų ribose buvo miestai iš Efraimo giminės. ⁶⁷ Taigi, jie davė jiems prieglaudos miestus, Sikėmą su jo priemiesčiais Efraimo kalnuose, Gazerį su jo priemiesčiais, ⁶⁸ taipogi Jekmaamą su jo priemiesčiais, taip pat Bėthoroną, ⁶⁹ be to Heloną su jo priemiesčiais ir tuo pačiu būdu Gėtremoną. ⁷⁰ Toliaus iš Manaso giminės pusės Anerą ir jo

buvo prieglaudos miestas. — (60) *Trylika* Išvardinta čionai tik vienuolika. Praleista Jėba ir Gabaonas. Vž. Joz. 21, 16. 17.

(61) *Kitiems gi iš Kaato...* Kurie nebuvo kunigais. — *Iš pusės Manaso.* Pirm

šitų žodžių reiktu idėti: iš Efraimo ir Gado giminų. Vž. Joz. 21, 5. — (67) *Sikėmą.* Tik jis skaitėsi iš čionai išvardintųjų prieglaudos miestu. Plg Joz. 21, 21.

Gethremmon in eumdem modum. ⁷⁰ Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner et suburbana ejus, Balaam et suburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

⁷¹ Filiis autem Gersom de cognatione dimidiæ tribus Manasse Gaulon in Basan, et suburbana ejus, et Astaroth cum suburbanis suis. ⁷² De tribu Issachar, Cedes et suburbana ejus, et Dabereth cum suburbanis suis, ⁷³ Ramoth quoque et suburbana ejus, et Anem cum suburbanis suis. ⁷⁴ De tribu vero Aser: Masal cum suburbanis suis, et Abdon similiter, ⁷⁵ Hucac quoque et suburbana ejus, et Rohob cum suburbanis suis. ⁷⁶ Porro de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa et suburbana ejus, Hamon cum suburbanis suis, et Cariathaim, et suburbana ejus.

⁷⁷ Filiis autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmono et suburbana ejus, et Thabor cum suburbanis suis: ⁷⁸ trans Jordanem quoque ex adverso Jericho contra orientem Jordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, et Jassa cum suburbanis suis, ⁷⁹ Cademoth quoque et suburbana ejus, et Mephaat cum suburbanis suis. ⁸⁰ Necnon et de tribu Gad, Ramoth in Galaad et suburbana ejus, et Manaim cum suburbanis suis, ⁸¹ sed et Hesebon cum suburbanis suis, et Jezer cum suburbanis suis.

priemiesčius, Balaamą ir jo priemiesčius; butent tiems, kurie buvo likę iš Kaato sunų giminės.

⁷¹ Gersomo gi giminės sunums davė iš Manaso giminės pusės Gauloną Basane ir jo priemiesčius ir Astarotą su jo priemiesčiais. ⁷² Iš Isakaro giminės Kedėsą ir jo priemiesčius ir Daberetą su jo priemiesčiais. ⁷³ Taipogi Ramotą ir jo priemiesčius ir Anėmą su jo priemiesčiais. ⁷⁴ O iš Asero giminės Masalį su jo priemiesčiais ir taippat Abdoną, ⁷⁵ taipogi Hukaką ir jo priemiesčius ir Rohobą su jo priemiesčiais. ⁷⁶ Toliaus iš Neftalio giminės Kedėsą Galilėjoje ir jo priemiesčius, Hamoną su jo priemiesčiais ir Karjataimą ir jo priemiesčius.

⁷⁷ Likusiems gi Merario sunums: iš Zabulono giminės Remoną ir jo priemiesčius ir Taborą su jo priemiesčiais; ⁷⁸ taipogi anapus Jordano ties Jėriku į rytus nuo Jordano iš Rubeno giminės Bosorą tyrumoje su jo priemiesčiais ir Jassą su jo priemiesčiais, ⁷⁹ taipogi Kademotą ir jo priemiesčius ir Mefaatą su jo priemiesčiais. ⁸⁰ Dargi ir iš Gado giminės Ramotą Galaade ir jo priemiesčius ir Manaimą su jo priemiesčiais, ⁸¹ lygiai ir Heseboną su jo priemiesčiais ir Jėzerį su jo priemiesčiais.

(77) *Likusiems gi Merario sunums.* t. y. likusiems lėvitams.

7. 1 — 8. 40. Toliaus duodami sąrašai likusių giminių: Isakaro (7, 1 - 5), Benja-

mino (7, 6 - 12), Neftalio (7, 13), pusės Manaso šiaupus Jordano (7, 14 - 19), Efraimo (7, 20 - 29), Asero (7, 30 - 40), dar sykį Benjaminą (8, 1 - 28) ir galop Sauliaus genealogija (8, 29 - 40).

5. Kitų giminų sąrašai.

Caput VII. ¹ Porro filii Issachar: Thola, et Phua, Jasub, et Simeron, quatuor. ² Filii Thola: Ozi et Raphaia, et Jeriel, et Jemai, et Jebsem, et Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David, viginti duo millia sexcenti. ³ Filii Ozi: Izrahia, de quo nati sunt Michael, et Obadia, et Joel, et Jesia, quinque omnes principes. ⁴ Cumque eis per familias, et populos suos, accincti ad praelium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas enim habuerunt uxores, et filios. ⁵ Fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.

⁶ Filii Benjamin: Bela, et Bechor, et Jadihel, tres. ⁷ Filii Bela: Esbon, et Ozi, et Oziel, et Jerimoth, et Urai, quinque principes familiarum, et ad pugnandum robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia et triginta quatuor. ⁸ Porro filii Bechor: Zamira, et Joas, et Eliezer, et Elioenai, et Amri, et Jerimoth, et Abia, et Anathoth, et Almath: omnes hi, filii Bechor. ⁹ Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi, viginti millia et ducenti. ¹⁰ Porro filii Jadihel: Balan. Filii autem Balan: Jehus, et Benjamin, et Aod, et Chanana, et Zethan, et Tharsis et Ahisahar: ¹¹ omnes hi filii Ja-

7. perskyrimas. ¹ Toliaus Isakaro sunų keturi: Tola, Pua, Jasubas ir Šimeronas. ² Tolos sunų: Ozis, Rafaja, Jeriėlis, Jemajis, Jebsemas ir Samuelis, kunigaikščiai savo šeimynų namuose. Iš Tolos ainijos suskaičiuota Dovidio laikais drąsiausių vyrų dvidešimt du tukstančių šeši šimtai. ³ Ozio sunų: Izrahija, iš kurio gimė Mikolas, Obadija, Joėlis ir Jesija, iš viso penki kunigaikščiai. ⁴ Su jais pagal jų šeimynas ir gimines prisirengusių į kovą labai drąsių vyrų trys dešimtys šeši tukstančiai, nes jie turėjo daug pačių ir vaikų. ⁵ Taipogi jų brolių per visą Isakaro giminę stipriausių kovoti suskaičiuota aštuonios dešimtys septyni tukstančiai.

⁶ Benjamino sunų tris: Bėla, Bechoras ir Jadihėlis. ⁷ Bėlos sunų: Esbonas, Ozis, Oziėlis, Jerimotas ir Urajis, penki šeimynų kunigaikščiai ir stipriausi kovoti; jų gi skaitlius dvidešimt du tukstančių trys dešimtys keturi. ⁸ Toliaus Bechoro sunų: Zamira, Joas, Eliėzeris, Elioenajis, Amris, Jerimotas, Abija, Anatotas ir Almatas; visi šitie Bechoro sunų. ⁹ Suskaičiuota gi pagal jų gimines kaipo jųjų šeimynų viršininkų, stipriausių kariauti, dvidešimt du tukstančių du šimtu. ¹⁰ Toliaus Jadihėlio sunų: Balanas; Balano gi sunų: Jėhus, Benjaminas, Aodas, Kanana, Zetanas, Tarsis ir Ahisahasaras. ¹¹ Visų šitų Jadihėlio sunų, savo giminių viršininkų,

(7, 1) *Isakaro sunų...* Plg. Prad. 46, 13. — (2) *Dovido laikais...* Plg. žem. 21, 1... 2 Kar. 24, 1...

(6) *Benjamino...* Plg. Prad. 46, 21. — (7) *Sunų:* ainiai. — (11) *Septyniolika...* Plg. Sk. 26, 41. Palyginant čionai pa-

dihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem et septem millia, et ducenti ad praelium procedentes. ¹² Sepham quoque, et Hapham filii Hir, et Hasim filii Aher.

¹³ Filii autem Nephthali: Jasiel, et Guni, et Jeser, et Selum, filii Bala.

¹⁴ Porro filius Manasse, Esriel: concubinaque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad. ¹⁵ Machir autem accepit uxores filiis suis Happhim, et Saphan: et habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundi, Salphaad, nataeque sunt Salphaad filiae: ¹⁶ et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porro nomen fratris ejus, Sares: et filii ejus, Ulam, et Recen. ¹⁷ Filius autem Ulam, Badan: hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse. ¹⁸ Soror autem ejus Regina peperit Virumdecorum, et Abiezer, et Mohola. ¹⁹ Erant autem filii Semida, Ahin, et Sechem, et Leci, et Aniam.

²⁰ Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad, ²¹ et hujus filius Suthala, et hujus filius Ezer et Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenae, quia descenderant ut invaderent possessiones eorum. ²² Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, et vene-

drasiausių vyrų einančių į kovą, septyniolika tukstančių du šimtu. ¹² Taipogi Hiro sunų Sefamas ir Hafamas, ir Aherio sunus Hasimas.

¹³ Neftalio gi sunų: Jasiėlis, Gunis, Jėseris ir Selumas, Balos sunų.

¹⁴ Manaso sunus buvo Esrielis; jo gi gulovė Syrijietė pagimdė Galaado tėvą Machirą. ¹⁵ Machiras gi ėmė savo sunums Hafimui ir Safanui pačias ir turėjo seserį vardu Maachą; antrasis jo sunus buvo vardu Salpaadas ir tam Salpaadui gimė dukterį. ¹⁶ O Machiro pati Maacha pagimdė sunų ir praminė jį vardu Parėsas; jo gi brolio vardas buvo Sarėsas, o jo sunų Ulamas ir Rekėnas. ¹⁷ Ulamo sunus buvo Badanas. Šitie yra Manaso sunaus Machiro sunaus Galaado sunų. ¹⁸ O jo sesuo Regina pagimdė Dailų-vyrą, Abiėzerį ir Moholą. ¹⁹ Semidos gi sunų buvo Ahinas, Sechėmas. Lėkis ir Aniamas.

²⁰ Efraimo gi sunų buvo: Sutala, jo sunus Barėdas, šito sunus Tahatas, šito sunus Elada, šito sunus Tahatas, šito sunus Zabadas, ²¹ šito sunus Sutala ir šito sunų Ezeris bei Eladas. Bet vietiniai Gėto vyrai užmušė juos, nes jie buvo nusileidę, kad užpultu anų nuosavybę. ²² Todėl jų tėvas Efraimas liudėjo per daugelį dienų,

duotus vardus ir skaitlines su Pradžios ir Skaitlių knygomis, pasirodo nemažas skirtumas, kurs rasi dėlto atsirado, kad drang su sunumis minimi taipogi vėlesnieji aiiniai, paimti iš kito laikotarpio.

(13) *Neftalio...* Plg. Prad. 46, 24.

(14) *Esrielis*, kurį pagimdė jo gulovė Syrijietė; jį pagimdė Machirą. Visa sek.

eil. labai neaiški. — (16) *Pati Maacha*. Taip-pat vadinosi ir Machiro sesuo (15. e.) — (18) *Sesuo Regina pagimdė Dailų vyrą*. Tikriaus anot ebr. t.: sesuo Molekhatė pagimdė Išhodą.

(20. 21) *Efraimo*. Plg. Sk. -6, 35. 86. Čionai skirtumai varduose gana dideli. — *Užmušė juos*: sentausiais laikais, kuomet

runt fratres ejus ut consolarentur eum. ²³ Ingressusque est ad uxorem suam: quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis domus ejus ortus esset: ²⁴ filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem et superiorem, et Ozensara. ²⁵ Porro filius ejus Rapha, et Reseph, et Thale, de quo natus est Thaan, ²⁶ qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elisama, ²⁷ de quo ortus est Nun, qui habuit filium Josue. ²⁸ Possessio autem eorum et habitatio, Bethel cum filiabus suis, et contra orientem Noran ac occidentalem plagam Gazer et filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus ejus. ²⁹ Juxta filios quoque Manasse Bethsan et filias ejus. Thanach et filias ejus, Mageddo et filias ejus: Dor et filias ejus: in his habitaverunt filii Joseph, filii Israel.

³⁰ Filii Aser: Jemna et Jesua, et Jessui, et Baria, et Sara soror eorum. ³¹ Filii autem Baria: Heber, et Melchiel: ipse est pater Barsaith. ³² Heber autem genuit Jephlat, et Somer, et Hotham, et Suaa sororem eorum. ³³ Filii Jephlat: Phosech, et Chamaal, et Asoth: hi filii Jephlat. ³⁴ Porro filii Somer: Ahi, et Roaga, et Haba, et Aram. ³⁵ Filii autem Helem fratris ejus: Supha, et Jemna, et Selles, et Amal. ³⁶ Filii Supha: Sue, Harnapher, et Sual, et Beri, et Jamra, ³⁷ Bosor, et Hod, et Samma, et Salusa, et Jethran, et

o jo broliai atėjo jo paguostų. ²³ Ir jis įėjo pas savo pačią, kuri pradėjo ir pagimdė sūnų ir praminė jį vardu Berija, nes buvo gimęs savo namų nelaimėje. ²⁴ Jo gi duktė buvo Sara, kuri pastatė Žemajį ir Augštąjį Bėthoroną ir Ozensarą. ²⁵ Toliaus jo sunus buvo Rafa, Resėfas ir Talė, iš kurio gimė Taanas; ²⁶ tam gimė Laadanas, o šito sunus buvo Amiudas, kuriam gimė Elisama; ²⁷ iš to kilo Nunas, kurs turėjo sūnų Jozuę. ²⁸ Jų gi nuosavybė ir gyvenamoji vieta buvo Bėtėlis su jo dukterimis, į rytus Noranas, į vakarus Gazeris ir jo dukteris, taipogi Sikėmas su jo dukterimis iki Azai su jos dukterimis. ²⁹ O greta Manaso sūnų Bėtsanas ir jo dukteris, Tanachas ir jo dukteris, Magėdas ir jo dukteris, Doras ir jo dukteris; šituose gyveno Izraėlio sunaus Juožapo sūnų.

³⁰ Asero sūnų: Jemna, Jesua, Jesusis, Barija ir jų sesuo Sara. ³¹ Barijos gi sūnų: Eberas ir Melkiėlis; jis yra Barsaito tėvas. ³² Eberui gi gimė Jeflatas, Someris, Hotamas ir jų sesuo Suaa, ³³ Jeflato sūnų: Posechas, Kamaalas ir Asotas; šitie Jeflato sūnų. ³⁴ Toliaus Somerio sūnų: Ahis, Roaga, Haba ir Aramas. ³⁵ Jo gi brolio Helėmo sūnų. Sufa, Jemna, Selėsas ir Amalis. ³⁶ Sufos sūnų: Suė, Harnaferis, Sualis, Bėris, Jamra, ³⁷ Bosoras, Hodas, Sama, Salusa, Jetranas ir Bėra. ³⁸ Jėterio sūnų; Jefonė, Paspas ir Ara. ³⁹ Ollas gi

Izraėlitai tebegyveno Aigypte. — (24) Jo: Barijos. — (28) Bėtėlis. Išpradžios jis buvo atiduotas Benjamino giminei. Vž. Joz.

18, 22.

(30) Asero sūnų. Plg. Prad. 46, 17; Sk. 26, 44-46.

Bera. ³⁸ Filii Jether: Jephone, et Phaspha, et Ara. ³⁹ Filii autem Olla: Aree, et Haniel, et Resia. ⁴⁰ Omnes hi filii Aser, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis, quæ apta esset ad bellum, viginti sex millia.

Caput VIII. ¹ Benjamin autem genuit Bale primogenitum suum, Asbel secundum, Ahara tertium, ² Nohaa quartum, et Rapha quintum. ³ Fueruntque filii Bale: Addar, et Gera, et Abiud, ⁴ Abisue quoque et Naaman, et Ahoe, ⁵ sed et Gera, et Sephuphan, et Hiram.

⁶ Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati sunt in Manahath. ⁷ Naaman autem, et Achia, et Gera ipse transtulit eos, et genuit Oza, et Ahiud.

⁸ Porro Saharaim genuit in regione Moab. postquam dimisit Husim et Bara uxores suas. ⁹ Genuit autem de Hodess uxore sua Jobab, et Sebia, et Mosa, et Molchom, ¹⁰ Jehus quoque, et Sechia, et Marma: hi sunt filii ejus principes in familiis suis. ¹¹ Mehusim vero genuit Abitob, et Elphaal. ¹² Porro filii Elphaal: Heber, et Misaam, et Samad: hic ædificavit Ono, et Lod, et filias ejus.

¹³ Baria autem, et Sama principes cognationum habitantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth. ¹⁴ Et Ahio, et Sesac, et Jerimoth, ¹⁵ et Zabadia,

sunus: Arée, Haniélis ir Resija. ⁴⁰ Vīsi šitie Asero sunų, giminių kunigaikščiai, rinktiniai ir drąsiausi vadų vadai; skaitlius gi tų, kurie savo amžiu tiko karai, dvidešimt šeši tukstančiai.

8. perskyrimas. ¹ Benjaminui gi gimė jo pirmgimis Balė, antrasis Asbėlis, trečiasis Ahara, ² ketvirtasis Nohaa ir penktasis Rafa. ³ Balės sunų buvo: Adaras, Gera, Abiudas, ⁴ taipogi Abisue, Naamanas, Ahoė, ⁵ toliaus Gera, Sefufanas ir Huramas.

⁶ Šitie yra Ahodo sunų, kunigaikščiai giminių, gyvenusių Gabaoje, kurie liko perkelti į Manahatą; ⁷ Naamanas, Achija ir Gera; jis tai perkėlė juos, o jam gimė Oza ir Ahiudas.

⁸ Toliaus Saharaimas turėjo vaikų Moabo krašte, po to kaip jis atleido savo moteridvi Husimę ir Barą. ⁹ Gimė gi jam iš jo pačios Hodės Jobabas, Sebija, Mosa, Molkomas, ¹⁰ Jehus, Sechia ir Marma; šitie yra jo sunų, kunigaikščiai savo šeimynose. ¹¹ Mehusimui gi gimė Abitobas ir Elpaalis. ¹² Elpaalio sunų buvo: Eberas, Misaamas ir Samadas; šitas pastatė Oną ir Lodą ir jo dukteris.

¹³ Barija gi ir Sama buvo kunigaikščiai šeimynų, gyvenusių Ajalone; šitie išvarė Gėto gyventojus. ¹⁴ Ahijas, Sesakas, Jerimotas, ¹⁵ Zabadija, Arodas,

(8, 1) *Benjaminui gi...* Plg. aug. 7, 6; Prad. 46, 21.

(6) *Kurie liko perkelti...* To perkėlimo aplinkybės nežinomos.

(8) *Atleido: duodamas jomdvim per-*

siskyrimo raštą.—(11) *Mehusimui gi.* Anot ebr. t.: Iš Husimės gi jam gimė, t. y. iš pirmosios jo pačios pirm persiskyrimo (8. e.).

et Arod, et Heder, ¹⁶ Michael quoque, et Jespha, et Joha filii Baria. ¹⁷ Et Zabadia, et Mossollam, et Hezeci, et Heber, ¹⁸ et Jesamari, et Jezlia, et Jobab filii Elphaal, ¹⁹ et Jacim, et Zechri, et Zabdi, ²⁰ et Elieonai, et Selethai, et Eliel, ²¹ et Adaia, et Baraia, et Samarath filii Semei. ²² Et Jespham, et Heber, et Eliel, ²³ et Abdon, et Zechri, et Hanan, ²⁴ et Hanaia, et Elam, et Anathothia, ²⁵ et Jephdaia, et Phanuel filii Sesac. ²⁶ Et Samsari, et Sohoria, et Otholia, ²⁷ et Jersia, et Elia, et Zechri, filii Jeroham. ²⁸ Hi patriarchæ, et cognationum principes, qui habitaverunt in Jerusalem.

²⁹ In Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, et nomen uxoris ejus Maacha: ³⁰ filiusque ejus primogenitus Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Nadab. ³¹ Gedor quoque, et Ahio, et Zacher, et Macelloth: ³² et Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Jerusalem cum fratribus suis. ³³ Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Jonathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal. ³⁴ Filius autem Jonathan, Meribbaal: et Meribbaal genuit Michaa. ³⁵ Filii Michaa, Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. ³⁶ Et Ahaz genuit Joadaa: et Joadaa genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri: porro Zamri genuit Mosa, ³⁷ et Mosa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa, qui ge-

Hedéras, ¹⁶ taipogi Mikolas, Jespa ir Joha buvo Barijos sunūs. ¹⁷ Zabadija, Mosolamas, Hežėkis. Eberas, ¹⁸ Jesamaris, Jezlija ir Jobabas buvo Elpaalio sunūs; ¹⁹ Jakimas, Zechris, Zabdis, ²⁰ Elieonajis, Seletajis, Eliėlis, ²¹ Adaja, Baraja ir Samaratas buvo Semėjo sunūs. ²² Jespamas, Eberas, Eliėlis, ²³ Abdonas, Zechris, Hananas, ²⁴ Hananija, Elamas, Anatotija, ²⁵ Jefdaja ir Pannėlis buvo Sesako sunūs. ²⁶ Samsaris, Sohoria, Otolija, ²⁷ Jersija, Elija ir Zechris buvo Jerohamo sunūs. ²⁸ Šitie buvo patriarchai ir giminių kunigaikščiai, kurie gyveno Jeruzalėje.

²⁹ Gabaone gi gyveno Abigabaonas, kurio pati buvo vardu Maacha; ³⁰ jo pirmgimis sunus Abdonas. Toliaus Suras, Kisas, Baalas, Nadabas, ³¹ taipogi Gedoras, Ahijas, Zacheris ir Makelotas; ³² o Makelotui gimė Samaa; jie gyveno su savo broliais Jeruzalėje ties savo broliais. ³³ Nėrui gi gimė Kisas, o Kisui gimė Saulius. Toliaus Sauliui gimė Jonatanas, Melkisua, Abinadabas ir Esbaalis. ³⁴ O Jonatano sunus buvo Meribaalis, Meribaaliui gi gimė Michaa. ³⁵ Michossunūs: Pitonas, Melėchas, Taraa ir Ahazas. ³⁶ Ahazui gimė Joadaa, Joadui gimė Alamatas, Azmotas ir Zamris; Zamriui gimė Mosa, ³⁷ Mosai gimė Banaa, kurio sunus buvo Rafa; iš to kilo Elasa, kuriam gimė Asėlis; ³⁸ toliaus Asėlis turėjo šešis sunus šitais vardais: Ezrikamą,

(29) *Gabaone*. Dabar: El-Dzib. — *Abigabaonas*. Tikriaus: Gabaono tėvas.

Plg. žem. 9, 35. — (30) *Kisas*. Po šito vardo rasi apleistas Nėras. Plg. žem. 9,

nuit Asel. ³⁸ Porro Asel sex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, et Hanan: omnes hi filii Asel. ³⁹ Filii autem Esec fratris ejus. Ulam primogenitus, et Jehus secundus, et Eliphallet tertius. ⁴⁰ Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, et magno robore tendentes arcum: et multos habentes filios ac nepotes, usque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filii Benjamin.

Bokrų, Ismahėli, Sariją, Obdiją ir Hananą; visi šitie buvo Asėlio sunų. ³⁹ Jo gi brolio Esėko sunų buvo: pirmgimis Ulamas, antrasis Jėhus ir trečiasis Elifalėtas. ⁴⁰ Ulamu sunų buvo stipriausi vyrai ir su didžia stiprybe įtempdavo kilpinį; jie turėjo daug sunų ir anukų, iki šimto penkių dešimtų. Visi šitie Benjamino sunų.

6. Pirmieji Jeruzalės gyventojai.

Caput IX. ¹ Universus ergo Israel dinumeratus est: et summa eorum scripta est in Libro regum Israel, et Juda: translatique sunt in Babylonem propter delictum suum. ² Qui autem habitaverunt primi in possessionibus, et in urbibus suis: Israel, et Sacerdotes, et Lėvitae, et Nathinaei. ³ Commorati sunt in Jerusalem de filiis Juda, et de filiis Benjamin, de filiis quoque Ephraim, et Manasse.

⁴ Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda. ⁵ Et

9. perskyrimas. ¹ Taigi, visas Izraelis buvo suskaičytas, ir jų skaitlius parašytas Izraelio ir Judo karalių knygoje; jie liko perkelti Babylonan dėlei savo prasikaltimų. ² Pirmieji apsigyvenusieji savo paveldėtose vietose ir miestuose buvo Izraelitai, kunigai, lėvitai ir Natiniečiai. ³ Gyveno Jeruzalėje iš Judo sunų, iš Benjamino sunų, o taipogi iš Efraimo ir Manaso sunų:

⁴ Otėjis sunus Amiudo, kurs buvo Amrio sunus, kurs buvo Omrajo sunus, kurs buvo Bon-

36. — (33) *Esbaalis*: Isbosėtas. Vž. 2 Kar. 2, 8. — (34) *Meribaalis*: Mefibosėtas. Vž. 2 Kar. 9, 6.

9, 1-44. Giminių kronologija užbaigiama išvardinimu Jeruzalėje gyvenusių šeimynų iš Judo ir Benjamino giminės (1, 9), o taipogi kunigų ir Lėvio giminės (10, 16); toliaus minimos lėvitų pareigos (17-34) ir dar sykį atkartojama Sauliaus genealogija (35-43).

(9, 1) *Buvo suskaičytas*. Apie kokį suskaičymą čionai kalbama, nežinia. — *Karalių knygoje*: iš kurios autorius ėmė augščiaus paduotuosius sąrašus. Plg. Įved. 432 p. — (2) *Pirmieji apsigyvenusieji*.

Vieni aiškintojai mano, kad čia kalbama apie žydų šeimynas, apsigyvenusias Jeruzalėje po Babylono nelaisvės; kiti gi spėja, kad išvardinti tie, kurie pirmi gyveno Jeruzalėje, Izraelitams apėmus Palestiną. — *Izraelitai*... Gyventojų skyriai: visų pirma Izraelitai apskritai, toliaus kunigai, lėvitai ir galop Natiniečiai (ebr. *nethinim* padovano tieji). Natiniečiai buvo žemesnieji bažnyčios tarnai, susidėję iš neišgalabytų Jozuės laikais Gabaoniečių (Joz. 9, 23) ir kitų Kananiečių, paimtų karės metu nelaisvėn. Plg. 3 Kar. 9, 20, 21; Ezdr. 8, 20.

(5) *Silonitų*: iš Sėlos ainių (Sk. 26, 20).

de Siloni: Asaia primogenitus, et filii ejus. ⁶ De filiis autem Zara: Jehuel, et fratres eorum, sexcenti nonaginta.

⁷ Porro de filiis Benjamin: Salo filius Mosollam, filii Oduia, filii Asana: ⁸ et Jobania filius Jeroham: et Ela filius Ozi, filii Mochori: et Mosollam filius Saphatiae, filii Rahuel, filii Jobaniae, ⁹ et fratres eorum per familias suas, nongenti quinquaginta sex. Omnes hi, principes cognationum per domos patrum suorum.

¹⁰ De sacerdotibus autem: Jedaja, Joiarib, et Jachin: ¹¹ Azarias quoque filius Helciae, filii Mosollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achitob, pontifex domus Dei. ¹² Porro Adaias filius Jeroham, filii Phassur, filii Melchiae: et Maasai filius Adiel, filii Jezra, filii Mosollam, filii Mosollamith, filii Emmer. ¹³ Fratres quoque eorum principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo Dei.

¹⁴ De Levitis autem: Semeia filius Hassub filii Ezricam, filii Hasebia de filiis Merari. ¹⁵ Bacbacar quoque carpentarius, et Galal, et Mathania filius Micha, filii Zechri, filii Asaph: ¹⁶ et Obdia filius Semeiae, filii Galal, filii Idithun: et Barachia filius

nio sunus iš Judo sunaus Paréso sunų. ⁵ Iš Silonitų jo pirmimis Asaja ir jojo sunų. ⁶ Iš Zaros gi sunų: Jėhuėlis ir jų broliai, šeši šimtai devynios dešimtys.

⁷ Toliaus iš Benjaminio sunų: Salas, Asanos sunaus Odujos sunaus Mosolamo sunus, ⁸ ir Jerohamo sunus Jobanija, ir Mochorio sunaus Ozio sunus Ela ir Jebanijo sunaus Rahuėlio sunaus Safatijo sunus Mosolamas; ⁹ ir jų broliai pagal savo šeimynas, devyni šimtai penkios dešimtys šeši, visi šitie šeimynų kunigaikščiai savo tėvų namuose.

¹⁰ Iš kunigų gi: Jedaja, Joaribas ir Jachinas. ¹¹ taipogi Azarijas sunus Helkijo, kurs buvo sunus Mosolamo, kurs buvo sunus Sadoko, kurs buvo sunus Marajoto, kurs buvo sunus Achitobo, vyriausis Dievo namų kunigas. ¹² Toliaus Melkijo sunaus Pasuro sunaus Jerohamo sunus Adajas ir Emerio sunaus Mosolamito sunaus Mosolamo sunaus Jezros sunaus Adiėlio sunus Maasajis, ¹³ taipogi jų broliai kunigaikščiai savo šeimynose, tukstantis septyni šimtai šešios dešimtys, labai stiprūs ir tvirti atlikti tarnystės darbams Dievo namuose.

¹⁴ Iš lėvitų gi: Semėja Hasebijos sunaus Ezrikamo sunaus Hasubo sunus iš Merario sunų. ¹⁵ Taipogi Bakbakaras dailidė, Galalas ir Asafo sunaus Zechrio sunaus Michos sunus Matanija. ¹⁶ Idutuno sunaus Galalo sunaus Semėjo sunus Obdija, ir

(11) *Vyriausis Dievo namų kunigas.* Ebr. t.: Dievo namų kunigaikštis. — (12) *Toliaus Melkijo sunaus...* Pig. žem. 24, 9, 14; Neem, 11, 12.

(15) *Dailidė.* Ebr. t. nuosavas vardas: *Chères.* — (16) *Kiemuose.* Ebr. t.: Netofatėčių sodžiuose.

Asa, filii Elcana, qui habitavit in atriis Netophati.

¹⁷ Janitores autem: Sellum, et Accub, et Telmon, et Ahimam: et frater eorum Sellum princeps, ¹⁸ usque ad illud tempus, in porta regis ad orientem, observabant per vices suas de filiis Levi. ¹⁹ Sellum vero filius Core filii Abiasaph, filii Core, cum fratribus suis, et domo patris sui, hi sunt Coritæ super opera ministerii, custodes vestibulorum tabernaculi: et familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. ²⁰ Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino. ²¹ Porro Zacharias filius Mosollamia, janitor portæ tabernaculi testimonii. ²² Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim: et descripti in villis propriis: quos constituerunt David, et Samuel Videns, in fide sua, ²³ tam ipsos, quam filios eorum in ostiis domus Domni, et in tabernaculo vicibus suis. ²⁴ Per quatuor ventos erant ostiarii: id est, ad orientem, et ad occidentem, et ad aquilonem, et ad austrum. ²⁵ Fratres autem eorum in viculis morabantur, et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. ²⁶ His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, et erant super exedras, et thesauros domus

Barakijas sunus Asos sunaus Elkano, kurs gyveno Netofatio kiemuose.

¹⁷ Durininkai gi: Selumas, Akubas, Telmonas ir Ahimamas, o jų brolis Selumas buvo viršininkas; ¹⁸ iki tam laikui karaliaus vartuose į rytus iš Lėvio sunų laikė sargybą pagal savo eilias. ¹⁹ Korės gi sunaus Abiasafo sunaus Korės sunus Selumas draug su savo broliais ir su savo tėvo namais, šitie Koritai buvo pastatyti ant tarnystės darbų šėtros prieangių sargais, o jų šeimos sergėjo iš eilios įėjimą į Viešpaties stovyklą. ²⁰ Eleazaro gi sunus Pinėas buvo jų kunigaikštis Viešpaties akivaizdoje. ²¹ Toliaus Mosolamijos sunus Zakarijas buvo liudijimo šėtros angos durininkas. ²² Visų šitų išrinktų durininkais prie vartų buvo du šimtu dvilika; jie buvo įrašyti pagal savo sodžius; juos įstatė Dovidas ir Regintysis Samuėlis dėlei jų ištikimybės, ²³ kaip juos taip ir jų sunus, Viešpaties namų angose ir šėtroje pagal jų eilias. ²⁴ Durininkai buvo į keturis vėjus, tai yra į rytus, į vakarus, į šiaurę ir į pietus. ²⁵ Jų gi broliai pasilikdavo sodžiuose ir metas nuo meto ateidavo savo subatomis. ²⁶ Šitiems keturiems Lėvitams buvo pavestas visas durininkų skaitlius, ir jiems buvo pavesta Viešpaties namų butai ir turtai. ²⁷ Jie pasilikdavo

(17) *Selumas, Akubas...* Jie buvo keturių bažnyčios durininkų skyrių viršininkai. — (18) *Iki tam laikui...* į rytus. Ebr. t. šitie žodžiai pridera prie 17 e., nes Selumui su jo buriu buvo pavesta sergėti vartai, per kuriuos eidavo į bažnyčią karaliaus. Plg. Ez. 46, 8. — (19. 20) *Korės gi sunaus...* Minimi Selumo pranokėjai ir

senobinės jų pareigos šventykloje. — (21) *Zakarijus*: Dvido laikais. Plg. žem. 26, 2. 14. — (22) *Pagal savo sodžius*. Jie gyveno su savo šeimynomis Jeruzalės apylinkėje; paskirtoje gi savaitėje ėjo pildytų savo pareigų prie bažnyčios. *Regintysis*. Vž. 2 Kar 9, 9. — (26) *Šitiems keturiems...* Anot ebr. t.: nes nuolatimai buvo

Domini. ²⁷ Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis: ut cum tempus fuisset ipsi mane aperirent fores. ²⁸ De horum genere erant et super vasa ministerii: ad numerum enim et inferebantur vasa, et efferebantur. ²⁹ De ipsis et qui crediva habebant utensilia sanctuarii, praeerant similia, et vino, et oleo, et thuri, et aromatibus. ³⁰ Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. ³¹ Et Mathathias Levites primogenitus Selum Coritae, praefectus erat eorum, quae in sartagine frigeabantur. ³² Porro de filiis Caath fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata praepararent. ³³ Hi sunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter suo ministerio deservirent. ³⁴ Capita Levitarum, per familias suas principes, manserunt in Jerusalem.

³⁵ In Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Jehiel, et nomen uxoris ejus Maacha. ³⁶ Filius primogenitus ejus Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Ner, et Nadab, ³⁷ Gedor quoque, et Ahio, et Zacharias, et Macelloth. ³⁸ Porro Macelloth genuit Samaan: isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Jerusalem, cum fratribus suis.

taipogi savo sargybose aplink Viešpaties bažnyčią, idant, atėjus metui, rytą atidarytu vartus. ²⁸ Iš jų giminės buvo pastatyta ir ant tarnystės indų, nes indai buvo įnešami ir išnešami pagal skaitlių. ²⁹ Iš jų ir iš tų, kurie turėjo sau pavestus šventyklos rakandus, buvo užveizdai smulkių miltų, vyno, aliejaus, smilkalų ir kvepalų. ³⁰ Kunigų gi sunų darydavo iš kvepalų tepalus. ³¹ O Koritas Selumo pirmgimis lėvitas Matarijas buvo viršininkas tų dalykų, kas buvo kepama ant skardos. ³² Toliaus iš jų brolių Kaato sunų buvo užveizdai padėtinių duonų, kad visuomet kas subata prirengtu naujų. ³³ Šitie yra giesmininkų viršininkai lėvitų šeimynose, kurie pasilikdavo butuose, kad nuolat dieną ir naktį pildytu savo tarnystės pareigas. ³⁴ Lėvitų viršininkai, kunigaikščiai savo šeimynose pasilikdavo Jeruzalėje.

³⁵ Gabaone gi gyveno Gabao no tėvas Jehiėlis, o jo pati buvo vardu Maacha. ³⁶ Jo pirmgimis buvo Abdonas, toliaus Suras, Kisas, Baalas, Nėras, Nadabas, ³⁷ taipogi Gedoras, Ahijas, Zakarijas ir Makelotas. ³⁸ O Makelotui gimė Samaanas; šitie gyveno greta savo brolių Jeruzalėje draug su savo broliais. ³⁹ Nėrui gi gimė Kisas, Kisui gi-

tik keturi vyriausieji durininkai, tai yra lėvitai. — *Butai*. Vž. 3 Kar. 6, 5.—(27) *Jie*: durininkai. — (29) *Smulkių miltų*... Buvo tai medega nekrūvinoms aukoms. Plg. Kun. 2, 1... — (30) *Tepalus*: tepamąjį aliejų. Plg. Iš. 30, 23...—(31) *Ant skardos*. Plg. Kun. 2, 3-7, 12; 8, 28. — (32) *Padėtinių duonų*. Vž. Kun. 24, 6...

(35-44) *Gabaone gi gyveno...* Yra tai atkartojimas Sauliaus genealogijos su labai mažais skirtumais Plg. aug. 8, 29-40. Tuo atkartojimu autorius prirengia sau kelią prie trumpo paminėjimo Sauliaus istorijos. Vž. 10, 1...

10, 1-14. Sauliui susirėmus kovoje su

³⁹ Ner autem genuit Cis: et Cis genuit Saul: et Saul genuit Jonathan, et Melchisua et Abinadab, et Esbaal. ⁴⁰ Filius autem Jonathan, Meribbaal: et Meribbaal genuit Michaa. ⁴¹ Porro filii Michaa, Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. ⁴² Ahaz autem genuit Jara, et Jara genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri. Zamri autem genuit Mosa. ⁴³ Mosa vero genuit Banaa: cujus filius Raphaia, genuit Elasa: de quo ortus est Asel. ⁴⁴ Porro Asel sex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan: hi sunt filii Asel.

mė Saulius, o Sauliui gimė Jonatanas. Melkisua, Abinadabas ir Esbaalis. ⁴⁰ Jonatano sunus buvo Meribaalis, o Meribaaliui gimė Michaa. ⁴¹ Michos suns buvo Pitonas, Melechas, Taraa ir Ahazas. ⁴² Ahazui gi gimė Jara, Jarai gimė Alamatas, Azmotas ir Zamris. Zamriui gi gimė Mosa. ⁴³ Mosai gi gimė Banaa, kurio sunui Rafajai gimė Elasa, iš kurio kilo Asėlis. ⁴⁴ Asėlis gi turėjo šešis sunus šitais vardais: Ezrikamą, Bokrų, Ismahėlį, Sariją, Obdiją, Haną; šitie yra Asėlio suns.

II. Karaliaus Dovo istorija. Svarbiausi atsitikimai iš Dovo viešpatavimo. 1) Sauliaus namų žuvinimas.

Caput X. ¹ Philisthiim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palæstinos, et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. ² Cumque appropinquassent Philisthæi persequentes Saul, et filios ejus, percusserunt Jonathan, et Abinadab, et Melchisua filios Saul. ³ Et aggravatum est prælium contra Saul, inveneruntque eum sagittarii, et vulneraverunt jaculis. ⁴ Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et interfice me: ne forte veniant incircumcisi isti, et illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul ense, et ir-

10. perskyrimas. ¹ O Pilistymai kovojo prieš Izraelį, ir Izraelitai bėgo nuo Pilistymų ir krito sužeisti ant Gelboės kalno. ² O kuomet Pilistymai besivydami Saulių ir jo sunus, prisiartino, jie užmušė Sauliaus sunus Jonataną, Abinadabą ir Melkisua. ³ Kova prieš Saulių pasidarė smarkesnė, pasivijo jį šauliai su kilpiniais ir sužeidė vilyčiomis. ⁴ Tuomet Saulius tarė savo ginklanešiui: Išsitrauk k iš makščių savo kalaviją ir užmušk mane, kad kartais šitie neapipliaustytieji atėję nesityčiotu iš manęs. Bet jo ginklanešis baimės apimtas nenorėjo tai daryti; todėl Saulius nutvėrė kalaviją

Pilistymais, žūna trys jo suns ir jis pats. Nurodoma taipogi Sauliaus namų žuvimo priežastis.

(10, 1) *Pilistymai kovojo...* Kova su Pilistymais aprašyta čionai visai taippat. kaip ir 1 Kar. 31, 1... tik truputį trum-

piau. Autorius neturėjo užmanymo rašyti Sauliaus istorijos; mini gi jo mirtį, kad paaiškėtų, kokiuo būdu Izraelio karalystė teko Dovidui. — *Sužeisti.* Ebr. t.: užmušti. — (3) *Sužeidė vilyčiomis.* Ebr. t.: jis sudrebėjo prieš šaulius. Saulius buvo drą-

ruit in eum. ⁵ Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, et mortuus est. ⁶ Interiit ergo Saul, et tres filii ejus, et omnis domus illius pariter concidit. ⁷ Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt: et, Saul ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes suas, et huc illucque dispersi sunt: veneruntque Philistiim et habitaverunt in eis. ⁸ Die igitur altero detrahentes Philistiim spolia caesorum, invenerunt Saul, et filios ejus jacentes in monte Gelboe. ⁹ Cumque spoliassent eum, et amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur, et ostenderetur idolorum templis, et populis: ¹⁰ arma autem ejus consecraverunt in fano dei sui, et caput affixerunt in templo Dagon. ¹¹ Hoc cum audissent viri Jabes Galaad, omnia scilicet quæ Philistiim fecerant super Saul, ¹² consurrexerunt singuli virorum fortium, et tulerunt cadavera Saul et filiorum ejus: attuleruntque ea in Jabes, et sepelierunt ossa eorum subter quercum, quæ erat in Jabes, et jejunaverunt septem diebus.

¹³ Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod prævaricatus sit mandatum Domini quod præceperat, et non custodierit illud: sed insuper etiam pythonissam consuluerit, ¹⁴ nec speraverit in Domino:

ir pats ant jo puolė. ⁵ Tai pamatęs jo ginklanėsis, butent, kad Saulius miręs, taipogi ir jis puolė ant savo kalavijo ir mirė. ⁶ Taip tat žuvo Saulius ir tris jo suns, ir visi jo namai puolė draug. ⁷ Tai pamatę visi Izraelio vyrai, gyvenusieji lygumose, pabėgo ir, mirus Sauliui bei jo sunams, paliko savo miestus ir išsisklaistė į visas puses, o Pilistymai atėjo ir gyveno juose. ⁸ Kitą gi dieną Pilistymai, plėšdami užmuštųjų grobį, rado Saulių ir jo sunus, gulinčius ant Gelboės kalno; ⁹ apiplėšę jį, nukirtę galvą ir paėmę ginklus, nusiuntė į savo šalį, kad butu nešiojama aplinkui ir rodoma stabų šventyklose ir tautoms. ¹⁰ Jo gi ginklus pašventė savo dievo šventykloje, o galvą pakabino Dagono šventykloje. ¹¹ Tai išgirdę Galaado Jabės vyrai, butent, visa, ką Pilistymai buvo padarę su Sauliumi, ¹² pakilo visi drąsus vyrai, ėmė Sauliaus ir jo sunų lavonus, atgabeno juos į Jabę ir palaidojo po ąžuolu, buvusiu Jabėje, ir alkino save septynias dienas.

¹³ Taigi, Saulius mirė dėlei savo neteisybių, nes peržengė Viešpaties paliepimą, kurį jis buvo jam davęs, ir nesergėjo jo; o be to jis dar teiravosi burtininkės ¹⁴ ir nepasitikėjo Viešpačiu; todėl jis leido užmušti

sus kovotojas, bet sužeistas turėjo savyravimo valandėlę, kas toliaus daryti. — (9) *Rodoma*. Ebr. t.: kad apskelbtu linksma žinią. — (12) *Pakilo*...: taip išreikšdami dėkingumą savo išgelbėtojiui. Plg. 1 Kar. 11, 1...

(13) *Dėlei savo neteisybių*... Sanliaus žuvimo priežastis. — *Paliepimą, kurį*... Plg. 1 Kar. 15, 1-9. — (14) *Nepasitikėjo*... Ebr. t.: ir nesiteiravo Viešpaties. Anot 1 Kar. 28, 6 Saulius mėgino teirauties Viešpaties, bet negavo atsakymo; tuomet

propter quod interfecit eum, et transtulit regnum ejus ad David filium Isai.

Caput XI. ¹ Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron, dicens: Os tuum sumus, et caro tua. ² Heri quoque, et nudiustertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, et introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris princeps super eum. ³ Venerunt ergo omnes majores natu Israel ad regem in Hebron, et inivit David cum eis fœdus coram Domino: unxeruntque eum regem super Israel, juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel.

⁴ Abiit quoque David, et omnis Israel in Jerusalem: hæc est Jebus, ubi erant Jebusæi habitatores terræ. ⁵ Dixeruntque qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quæ est Civitas David, ⁶ dixitque: Omnis qui percusserit Jebusæum in primis, erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Joab filius Sarviæ, et factus est princeps. ⁷ Habitavit autem David in arce, et idcirco appellata est Civitas David. ⁸ Ædificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum, Joab autem re-

jū ir perkėlė jo karalystę ant Isajo sunaus Dovidu.

11. perskyrimas. ¹ Taigi, visas Izraėlis susirinko prie Dovidu Ebrone ir tarė: Esame tavo kaulas ir tavo kunas. ² Taipogi vakar ir užvakar, dar tebekaraliaujant Sauliui, tu išvesdavai ir įvesdavai Izraėlį; nes tau Viešpats, tavo Dievas, tarė: Tu ganysi mano tautą Izraėlį ir tu busi ant jos kunigaikštis. ³ Tuomet atėjo visi vyresnieji prie karaliaus Ebronan, ir Dovidas padarė su jais sandorą Viešpaties akvyvaizdoje, ir jie patėpė jį karaliumi ant Izraėlio pagal Viešpaties žodžius, kuriuos jis yra kalbėjęs per Samuelį.

⁴ Po to Dovidas ir visas Izraėlis nuėjo į Jeruzalę, tai yra į Jėbusą, kame žemės gyventojai buvo Jėbuziečiai. ⁵ Jėbuso gyventojai tarė Dovidui: neįeisi čionai. Bet Dovidas paėmė Siono pilį; tai yra Dovidu miestas. ⁶ Ir jis tarė: Kiekvienas, kurs pirmas sumuš Jėbuziečius, bus kunigaikštis ir vadas. Taigi, pirmas pakilo Sarvijos sunus Joabas ir buvo padarytas kunigaikščiu. ⁷ Dovidas gi gyveno pilyje, ir todėl ji buvo pramin-ta Dovidu miestu. ⁸ Jis pastatė miestą aplinkui, pradėdant nuo Mėlo iki apskritumui, Joabas gi

Saulius, nesirupindamas permaldauti užrustintą Viešpatį, pasiskubino į Endorą.

11, 1--12, 40. Mirus Saulini, Dovidas visų giminių pripažintas karaliumi Ebrone (11, 1-3) atima iš Jėbuziečių Siono tvirtovę ir pastato aplink ją miestą (11, 4-9). Toliaus išskaitomi karžygiai, kurie buvo su Dovidu nuo pat pradžios (11, 10-46), kurie prisidėjo prie jo dar prie gyvos Sauliaus galvos (12, 1-22) ir ku-

rie pripažino jį karaliumi Ebrone, Sauliui mirus (12, 23-40).

(11, 1) *Taigi, visas...* Plg. 2 Kar. 5, 1... Dovidu kova per pusaštuntų metų su Sauliaus sunumi Isbosetu čionai aplėdžiama, nes jos paminėjimas nėra reikalingas autoriaus tikslui.

(6) *Pirmas pakilo...* Ta aplinkybė apie Joabą Karalių knygoje neminėta. Taippat ir 8 eil.

liqua urbis exstruxit. ⁹ Proficiebatque David vadens et crescens, et Dominus exercituum erat cum eo.

¹⁰ Hi principes virorum fortium David, qui adjuverunt eum ut rex fieret super omnem Israel juxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel. ¹¹ Et iste numerus robustorum David: Jesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice. ¹² Et post eum Eleazar filius patruī ejus Ahohites, qui erat inter tres potentes. ¹³ Iste fuit cum David in Phesdomim, quando Philisthiim congregatisunt ad locum illum in praelium: et erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum. ¹⁴ Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum: cumque percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo. ¹⁵ Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad speluncam Odolam, quando Philisthiim fuerant castrametati in Valle Raphaim. ¹⁶ Porro David erat in præsidio, et statio Philisthinorum in Bethlehem. ¹⁷ Desideravit igitur David, et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta. ¹⁸ Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, et hauerunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, et

pastatē likusį miestą. ⁹ Ir Dovidas darėsi galingesnis ir ėjo didyn, ir kareivijų Viešpats buvo su juomi.

¹⁰ Šitie buvo drąsiųjų Dovidovo vyrų viršininkai, kurie jam padėjo tapti karaliumi ant viso Izraelio pagal Viešpaties žodį, kurį jis yra kalbėjęs Izraeliui. ¹¹ Ir šitas buvo Dovidovo karžygių skaitlius: Hachamonio sunus Jesbaamas viršininkas tarp trijų dešimtų; jis pakėlė savo jietį ant trijų šimtų, sužeistų vienu sykiu. ¹² O po jo Ahohietis jo dėdės sunus Eleazaras, kurs buvo tarp trijų galingųjų. ¹³ Jis buvo su Dovidu Pesdomime, kuomet Pilistymai susirinko į tą vietą kovoti; buvo gi toje vietoje dirva pilna miežių, o tauta buvo pabėgusi iš po Pilistymų akių. ¹⁴ Šitie sustojo viduryje lauko ir apgynė jį; o jiems sumušus Pilistymus, Viešpats davė didį išgelbėjimą savo tautai. ¹⁵ Tris gi iš trijų dešimtų kunigaikščių nusileido prie uolos, kame buvo Dovidas, į Odolamo olą, kuomet Pilistymai buvo sustatę stovyklas Rafaimų slėnyje. ¹⁶ Taigi, Dovidas buvo stiprovėjęs, o Pilistymų stotis Betliejuje. ¹⁷ Tuomet Dovidas užsigeidė ir tarė: O, kad kas man duotu vandens iš Betliejaus šulinio, kurs yra vartuose. ¹⁸ Taigi, šitie trys perėjo per Pilistymų stovyklos vidurį, pasisėmė vandens iš Betliejaus šulinio, buvusio vartuose, ir atnešė Dovidui, kad gertų; o jis

(10) *Drąsiųjų Dovidovo*. Panašus sąrašas 2 Kar. 23, 8-39.—(11) *Trijų šimtų...* 2 Kar. 23, 8: aštuonių šimtų.—(12) *Jo dėdės*. Ebr. t. Dodo sunus.—(13) *Pesdomime*. Plg. 1 Kar. 17, 1.—*Kuomet Pilistymai...* Čionai keletas žodžių yra ti-

kriausiai iškritę iš teksto, nes anot 2 Kar. 23, 11. 12 su Pilistymais susirėmęs trečiasis Dovidovo karžygių Sema.—*Miežių*. 2 Kar. 23, 11: laisčių.—(15-19). *Tris gi iš...* Vž. 2 Kar. 23, 13-17.

attulerunt ad David ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illum Domino. ¹⁹ dicens: Absit ut in conspectu Dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere: hæc fecerunt tres robustissimi.

²⁰ Abisai quoque frater Joab ipse erat princeps trium, et ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, et ipse erat inter tres nominatissimos, ²¹ et inter tres secundos inclytus, et princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos non pervenerant. ²² Banaias filius Joiadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos Ariel Moab: et ipse descendit, et interfecit leonem in media cisterna tempore nivis. ²³ Et ipse percussit virum Ægyptium, cujus statura erat quinque cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium textentium: descendit igitur ad eum cum virga, et rapuit hastam, quam tenebat manu: et interfecit eum hasta sua. ²⁴ Hæc fecit Banaias filius Joiadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimos, ²⁵ inter triginta primus, verumtamen ad tres usque non pervenerat: posuit autem eum David ad auriculam suam.

²⁶ Porro fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Joab, et Elchanan filius patruj ejus de Bethlehem, ²⁷ Sammoth Arorites, Helles Phalonites, ²⁸ Ira filius Acces Thecnites, Abiezer

nenorėjo, bet velyk išliejo jį Viešpačiui, ¹⁹ sakydamas: Anaip tol tai nedarysiu mano Dievo akivaizdoje ir negersiu šitų vyrų kraujo, nes su savo gyvybių pavojumi jie man atnešė vandens. Ir todėl jis nenorėjo gerti. Tai padarė trys stipriausieji.

²⁰ Taipogi Joabo brolis Abisajis buvo pirmasis tarp trijų; ir jis pakėlė savo jietį prieš tris šimtus, kuriuos sužeidė, ir jis buvo garsiausias tarp trijų, ²¹ ir žymiausias tarp trijų antrųjų ir jų vadas, tačiau trims pirmiesiems nebuvo prilygęs. ²² Taipogi karžygio Joados sunus Banajas iš Kabsėelio, kurs daug dalykų padarė; jis užmušė du Ariėliu iš Moabo, ir jis nusileido ir užmušė liutą daubos viduryje sniego metu. ²³ Jis taipogi užmušė Aigypietį vyrą, kurio ugis buvo penkių mastų ir kurs turėjo jietį kaip audėjų riestuvą; taigi, jis nusileido prie jo su lazda, nutvėrė jietį, kurią anas turėjo rankoje, ir užmušė jį jo jietimi. ²⁴ Tai padarė Joados sunus Banajas, kurs buvo tarp trijų karžygių garsiausias, ²⁵ pirmasis tarp trijų dešimtų; tačiau trims jis neprilygo; o Dovidas padarė jį savo slaptu patarėju.

²⁶ Toliaus drąsiausieji vyrai kariuomenėje buvo Joabo brolis Asaėlis, jo dėdės sunus Elkananas iš Betliejaus, ²⁷ Arorietis Samotas, Palonietis Helėsas, ²⁸ Tėkujietis Akkės sunus Ira,

(20 - 25) *Abisajis*... Plg. 2 Kar. 23, 18 - 23.

(26 - 41 a) *Asaėlis*... Plg. 2 Kar. 23, 24 - 39.—(41 b - 46) *Zabadas*... Kitur ne-

Anathothites, ²⁹ Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites, ³⁰ Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites, ³¹ Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaia Pharonites, ³² Hurai de torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites. ³³ Filii Assem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites, ³⁴ Ahiam filius Sachar Ararites, ³⁵ Eliphail filius Ur, ³⁶ Hephher Mecherathites, Ahia Phelonites, ³⁷ Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai, ³⁸ Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai. ³⁹ Selec Ammonites, Naarai Berothites armiger Joab filii Sarviæ. ⁴⁰ Ira Jethræus, Gareb Jethræus, ⁴¹ Urias Hethæus, Zabad filius Oholi, ⁴² Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, et cum eo triginta: ⁴³ Hanan filius Maacha, et Josaphat Mathanites, ⁴⁴ Ozia Astarothites, Sama, et Jehiel filii Hotham Arorites, ⁴⁵ Jedihel filius Samri, et Joha frater ejus Thosaites, ⁴⁶ Eliel Mahumites, et Jeribai, et Josaia filii Elnaem, et Jethma Moabites, Eliel, et Obed, et Jasiel de Masobia.

Caput XII. ¹ Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi et egregii pugnatores, ² tendentes arcum, et utraque manu fundis saxa jacentes, et dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Benjamin. ³ Princeps Ahiezer, et Joas fi-

Anatotietis Abiëzeris, ²⁹ Husatietis Sobochajis, Ahohietis Ilajis, ³⁰ Netofatietis Maharajis, Netofatietis Baanos sunus Helëdas, ³¹ Ribajo sunus Etajis iš Benjaminio sunų Gabaato, Paratonietis Banaja, ³² Hurajis iš Gaaso slėnio, Arbatietis Abiëlis, Bauramietis Azmotas, Salabonietis Eliaba, ³³ Gezoniečio Asemo sunų, Sagės sunus Jonatanas Ararietis, ³⁴ Sacharo sunus Ahiamas Ararietis, ³⁵ Uro sunus Elifalis, ³⁶ Mecheratietis Heferis, Pelonietis Ahija, ³⁷ Karmëlietis Hesras, Asbajo sunus Naarajis, ³⁸ Natano brolis Joëlis, Agarajo sunus Mibaharas, ³⁹ Amnietis Selėkas, Sarvijos sunaus Joaboginklanešis Berotietis Naarajis, ⁴⁰ Jetrietis Ira, Jetrietis Garėbas, ⁴¹ Hetietis Urijas, Oholio sunus Zabadas. ⁴² Sizos sunus Adina Rubenietis, Rubenitų kunigaikštis ir draug su juo tris dešimtį; ⁴³ Maachos sunus Hananas, ir Matanietis Jozapatas, ⁴⁴ Astarotietis Ozija, Hotano sunų Sama ir Jehiëlis, Arorietis, ⁴⁵ Samrio sunus Jedihëlis ir jo brolis Joha Tosajietis, ⁴⁶ Mahumietis Eliëlis, Elnaëmo sunų Jeribajis ir Josaja. Moabietis Jëtma, Eliëlis, Obėdas ir Jasiëlis iš Masobijos.

12. perskyrimas. ¹ Taipogi šitie atėjo pas Dovidą Sikelėgan, kuomet jis turėjo dar bėgti nuo Kiso sunaus Sauliaus. drąsiausi ir geriausi kovotojai, ² kurie šaudydavo iš kilpinio, abiem rankom mėtydavo akmenis iš vilpstynių ir šaudydavo vilyčiomis. Buvo tai iš Sauliaus brolių iš

minėtų karžygių vardai.

(12, 1) *Sikelėgan*. Vz. 1 Kar. 27, 6-8.—*Geriausi kovotojai*. Ebr. t.: padėje-

jai kovoje. — (2) *Iš Sauliaus brolių*: iš tos pačios Benjaminio giminės, iš kurios buvo ir Saulius.

lii Samaa Gabaathites, et Jaziel, et Phallet filii Azmoth, et Baracha, et Jehu Anathotites. ⁴ Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta et super triginta. Jeremias, et Jeheziel, et Johanan, et Jezabad Gaderothites. ⁵ Et Eluzai et Jerimuth, et Baalia, et Samaria, et Saphatia Haruphites. ⁶ Elcana, et Jesia, et Azareel, et Joezer, et Jesbaam de Carehim: ⁷ Joela quoque, et Zabadia filii Jeroham de Gedor.

⁸ Sed et de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam: facies eorum quasi facies leonis, et veloces quasi capreæ in montibus: ⁹ Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius, ¹⁰ Masmana quartus, Jeremias quintus, ¹¹ Ethis sextus, Eliel septimus, ¹² Johanan octavus, Elzebad nonus, ¹³ Jeremias decimus, Machbanai undecimus. ¹⁴ Hi de filiis Gad principes exercitus: novissimus centum militibus præerat, et maximus, mille. ¹⁵ Isti sunt qui transierunt Jordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas: et omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam et occidentalem. ¹⁶ Venerunt autem et de Benjamin, et de Juda ad præsidium, in quo morabatur David. ¹⁷ Egressusque est David obviam eis, et ait: Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum jun-

Benamino: ³ Samaos sunudu vadas Ahiezeris ir Joas iš Gabaa-to; Azmoto sunudu Jazielis ir Palėtas, Baracha ir Anatotietis Jėhus. ⁴ Taipogi Gabaonietis Samajas drąsiausias tarp trijų dešimtų ir trijų dešimtų viršininkas; Jeremijas, Jėhezielis, Johananas ir Gaderotietis Jezabadas, ⁵ Eluzajis, Jerimutas, Baalija, Samarija ir Harufietis Safatija; ⁶ Elkana, Jesija, Azarėelis, Joėzeris ir Jesbaamas iš Carehimo; ⁷ taipogi Jerohamo sunudu Joėla ir Zabadija iš Gedor.

⁸ Taipogi iš Gaditų atbėgo prie Dovid. besislapstančio tyrumoje, stipriausi vyrai ir geriausi kovotojai, nešiojusieji skydą ir jietį, kurių veidas buvo kaip liuto ir greitai kaip ožkos kalnuose. ⁹ Ezeris buvo vyriausias. Obdijas antras, Eliabas trečias, ¹⁰ Masmana ketvirtas, Jeremijas penktas, ¹¹ Etis šeštas, Elielis septintas, ¹² Johananas aštuntas, Elzebadas devintas, ¹³ Jeremijas dešintas, Machbanajis vienuoliktas. ¹⁴ Šitie iš Gado sunų buvo kariuomenės vada; mažiausias buvo šimto kareivių viršininkas, o vyriausias tukstančio. ¹⁵ Tai šitie persigavo per Jordaną pirmame mėnesyje, kuomet jis paprastai išsilieja iš savo krantų, ir jie privertė bėgti visus gyvenusius slėniuose į rytus ir į vakarus. ¹⁶ Taipogi iš Benamino ir iš Judo atėjo į stiprovę, kame pasiliko Dovid. ¹⁷ O Dovidas išėjo jiems priešais ir tarė: Jei jūs ateinate pas mane ramiai, kad man padėtumėte, mano širdis tebuna su ju-

(14) *Mažiausias buvo...* Tikriaus anot ebr. t.: vienas mažiausias už šimtą, o didžiausias už tukstantį, t. y. silpniausias bu-

vo vertas šimto paprastų kareivių, o stipriausias tukstančio. Pasakymas poetiškas ir yperboliškas. — (15) *Pirmame mėne-*

gatu vobis: si autem insidia-
mini mihi pro adversariis meis,
cum ego iniquitatem in mani-
bus non habeam, videat Deus
patrum nostrorum, et judicet.
¹⁸ Spiritus vero induit Amasai
principem inter triginta, et ait:
Tui sumus o David, et tecum
filii Isai: pax, pax tibi, et pax
adjutoribus tuis: te enim adju-
vat Deus tuus. Suscepit ergo
eos David, et constituit princi-
pes turmæ.

¹⁹ Porro de Manasse transfu-
gerunt ad David, quando venie-
bat cum Philisthiim adversus
Saul, ut pugnaret: et non dimi-
cavit cum eis: quia inito con-
silio remiserunt eum principes
Philisthinorum, dicentes: Peri-
culo capitis nostri revertetur
ad dominum suum Saul. ²⁰ Quan-
do igitur reversus est in Sice-
leg, transfugerunt ad eum de
Manasse, Ednas, et Jozabad, et
Jedihel, et Michael, et Ednas,
et Jozabad, et Eliu, et Salathi,
principes millium in Manasse.
²¹ Hi præbuerunt auxilium Da-
vid adversus latrunculos: om-
nes enim erant viri fortissimi,
et facti sunt principes in exer-
citu. ²² Sed et per singulos dies
veniebant ad David ad auxilian-
dum ei, usque dum fieret gran-
dis numerus, quasi exercitus
Dei.

²³ Iste quoque est numerus
principum exercitus, qui vene-
runt ad David, cum esset in
Hebron, ut transferrent regnum

mis išvieno; o jei tykojate ma-
nęs, tarnaudami mano priešams,
nors nėra mano rankose netei-
sybės, tegul tai mato mūsų tė-
vų Dievas ir tegul teisia. ¹⁸ Bet
Dvasia apsiąutė Amasajį, virši-
ninką trijų dešimtų, ir jis tarė:
Mes esame tavo, o Dovide, ir
su tavimi, Isajo sunau; ramybė,
ramybė teesie tau ir ramybė tavo
padėjėjams; nes tavo Dievas tau
padeda. Taigi, Dovidas priėmė
juos ir paskyrė burių viršinin-
kais.

¹⁹ Taipogi iš Manaso atbėgo
prie Dovidą, kuomet jis draug
su Pilistymais ėjo kovotų prieš
Saulių; tačiau jis nekovojo drang
su jais; nes Pilistymų kunigaikš-
čiai, pasitarę tarp savęs, siuntė
jį atgal, sakydami: Su pavoju
mūsų galvoms jis sugrįš prie
savo pono Sauliaus. ²⁰ Taigi,
kuomet jis sugrįžo į Sikelėgą,
atbėgo prie jo iš Manaso Ednas,
Jozabadas, Jedihėlis, Mikolas,
Ednas, Jozabadas, Eljus ir Sa-
latis, turėjusieji po savim tuk-
stančius iš Manaso. ²¹ Šitie pa-
dėjo Dovidui prieš plėšikus, nes
visi buvo drąsiausi vyrai, ir jie
tapo vadais kariuomenėje. ²² Bet
ir kasdien ateidavo prie Dovidą
jam padėti, iki pasidarė dide-
lis skaitlius kaip Dievo kariuo-
menė.

²³ O štai skaitlius kariuome-
nės viršininkų, kurie atėjo pas
Dovidą į Ebroną, kad atiduotu
jam Sauliaus karalystę pagal

syje: kovo mėnesyje, kuomet, prasidėjus
pavasario lietui ir tirpstant sniegui ant
Ėrmono (Joz. 3, 15), patvinsta upės. Tuo
metu persigavimas per Jordaną buvo la-
bai pavojingas.—(18) *Amasajį:* rasi Abi-

gailės suvų Amasą. Plg. 2 Kar. 17, 25.

(21) *Prieš plėšikus.* Vž. 1 Kar. 30, 1...
Dievo kariuomenė: labai didelė kariuo-
menė.

(23) *Į Ebroną.* Vž. 2 Kar. 5, 3... —

Saul ad eum, juxta verbum Domini. ²⁴ Filii Juda portantes clypeum et hastam, sex millia octingenti expediti ad praelium. ²⁵ De filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum. ²⁶ De filiis Levi, quatuor millia sexcenti. ²⁷ Joiada quoque princeps de stirpe Aaron, et cum eo tria millia septingenti. ²⁸ Sadoc etiam puer egregiæ indolis, et domus patris ejus, principes viginti duo. ²⁹ De filiis autem Benjamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. ³⁰ Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis. ³¹ Et ex dimidia tribu Manasse, decem et octo millia, singuli per nomina sua venerunt ut constituerent regem David. ³² De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. ³³ Porro de Zabulon qui egrediebantur ad praelium, et stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici. ³⁴ Et de Nephthali, principes mille: et cum eis instructi clypeo et hasta, triginta et septem millia. ³⁵ De Dan etiam præparati ad praelium, viginti octo millia sexcenti. ³⁶ Et de Aser egredientes ad pugnam, et in acie provocantes, quadraginta millia. ³⁷ Trans Jordanem autem de filiis Ruben, et de

Veišpaties žodį. ²⁴ Judo sunų, nešiojusių skydą ir jietį, šeši tukstančiai aštuoni šimtai prisirengusių į kovą; ²⁵ iš Simeono sunų vyrų drąsiausių kovoti septyni tukstančiai šimtas; ²⁶ iš Lévio sunų keturi tukstančiai šeši šimtai; ²⁷ taipogi kunigaikštis Jojada iš Aarono ainijos, o su juo trys tukstančiai septyni šimtai; ²⁸ toliaus gariausių privalumų jaunikaitis Sadokas ir jo tėvo namai, dvidešimt du kunigaikščių; ²⁹ iš Benjaminogi sunų, Sauliaus brolių, trys tukstančiai, nes didi jų dalis dar tebesėkė Sauliaus namus; ³⁰ toliaus iš Efraimo sunų dvidešimt tukstančių aštuoni šimtai, labai stiprių vyrų garsių savo šeimynose; ³¹ iš Manaso giminės pusės aštuoniolika tukstančių, visi pažymėti savo vardais, atėjo įstatytų Dovidio karaliumi; ³² taipogi iš Isakaro sunų išmintingų vyrų, žinojusių kiekvieną metą, kad įsakytu, kas Izraeliui reikia daryti, du šimtu kunigaikščių, visa gi likusi tauta sekė jų patarimą; ³³ iš Zabulono, kurie išeidavo kovon ir stovėdavo eilioje apsišarvoję kariškais ginklais, atėjo padėtų penkios dešimtys tukstančių nedvejojančia širdimi; ³⁴ ir iš Neftalio tukstantis kunigaikščių, o su jais apsiginklavusių skydu ir jietimi trys dešimtys septyni tukstančiai; ³⁵ taipogi iš Dano prisirengusių į kovą dvidešimt aštuoni tukstančiai šeši šimtai; ³⁶ iš Asero einančių kovon ir kariškoje eilioje pasiryžusių užpulti keturios dešimtys tukstančių. ³⁷ Anapus gi Jordano iš Ru-

(28) *Gerų privalumų*. Ebr. t.: drąsus. — (31) *Pažymėti*: jų giminės išrinkti ir

išvardinti. — (32) *Išmintingų vyrų*: praktiškame gyvenime, o ne žvaigždžių takų

Gad, et dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis, centum viginti millia.

³⁸ Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel: sed et omnes reliqui ex Israel, uno corde erant, ut rex fieret David. ³⁹ Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes et bibentes: præparaverant enim eis fratres sui. ⁴⁰ Sed et qui iuxta eos erant, usque ad Issachar, et Zabulon, et Nephthali, afferebant panes in asinis, et camelis, et mulis, et bobus ad vescendum: farinam, palathas, uvam passam, vinum, oleum. boves, arietes ad omnem copiam: gaudium quippe erat in Israel.

beno, Gado ir Manaso giminės pusės sunų apsišarvojusių kariškais ginklais šimtas dvidešimt tukstančių.

³⁸ Visi šitie vyrai kovotojai, pasiryžę kovoti, atėjo tobula širdimi į Ebroną, kad įstatytu Dovidą karaliumi ant viso Izraelio; bet ir visi likusieji iš Izraelio buvo vienos širdies, kad Dovidas taptu karaliumi. ³⁹ Jie buvo tenai pas Dovidą tris dienas, valgydami ir gerdami, nes jų broliai buvo jiems prirėngę maisto. ⁴⁰ Be to, greta jų gyvenusieji iki Isakarui, Zabulonui ir Neftaliui gabeno maistą, ant asilų, kupranugarių, mulų ir jaučių: miltų, čiułpsnių, džiovintų vynuogių, vyno, aliejaus, jaučių, avių didžioje apstybėje; nes tai buvo džiaugsmas Izraelyje.

3) Sandoros skrynios perkėlimas į Sioną ir sutvarkymas prie jos Dievo tarnystės.

Caput XIII. ¹ Iniit autem consilium David cum tribunis, et centurionibus, et universis principibus, ² et ait ad omnem cœtum Israel: Si placet vobis: et a Domino Deo nostro egreditur sermo, quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, et ad Sacerdotes, et Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos, ³ et redu-

13. perskyrimas. ¹ O Dovidas pasitarė su tukstantininkais, šimtininkais ir visais kunigaikščiais, ² ir tarė visam Izraelio susirinkimui: Jei jums patinka ir jei žodžiai, kuriuos aš kalbu, eina iš Viešpaties, musų Dievo, siųskime pas likusius musų brolius į visas Izraelio šalis, pas kunigus ir pas lėvitus, gyvenančius miestų priemiesčiuose, kad jie susirinktu prie musų, ³ sugrą-

žyrinėtojų, kaip aiškina žydų mokslinčiai.

13, 1—16, 43. Dovidas paėmęs Jeruzalę, mėgina tuojau perkelti čionai sandoros skrynją, bet nugalėjęs Ozos mirtimis pulieka ją tuotarpu Obėdėdomo namuose (13, 1-14); paskui įsitikinęs, jog Dievas jam padeda (14, 1-17), jis prirengia sandoros skrynias vietą ant Siono,

sušaukia visą tautą, kunigus ir lėvitus ir galop perkelia ją labai iškilmingai į prirengtąją vietą (15, 1-29), daro aukas ir sutvarko prie jos tarnaviną Dievui (16, 1-6), sudeda prie tos progos giesmę (16, 7-36) ir padalina lėvitams pareigas (16, 37-43).

(13, 3) *Nesirupinome...* Plg. 1 Kar. 7, 2, 2; 2c, 6.—(5) *Dovidas surinko...* Plg.

camus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul. ⁴ Et respondit universa multitudo ut ita fieret: placuerat enim sermo omni populo. ⁵ Congregavit ergo David cunctum Israel a Sihor Ægypti, usque dum ingrediaris Emath, ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. ⁶ Et ascendit David, et omnis vir Israel ad collem Cariathiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen ejus. ⁷ Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum, de domo Abinadab: Oza autem, et frater ejus minabant plaustrum. ⁸ Porro David, et universus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis, et in citharis, et psalteriis, et tympanis, et cymbalis, et tubis. ⁹ Cum autem pervenissent ad aream Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lasciviens paululum inclinaverat eam. ¹⁰ Iratus est itaque Dominus contra Ozam, et percussit eum, eo quod tetigisset arcam: et mortuus est ibi coram Domino.

¹¹ Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam: vocavitque locum illum: Divisio Ozæ usque in præsentem diem. ¹² Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad me introducere arcam Dei? ¹³ Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in Civitatem David, sed avertit in

žinkime pas save musų Dievo skrynią, nes Sauliaus dienose mes nesirupinome jaja. ⁴ O visa daugybė atsakė, kad taip turi būti; nes tie žodžiai buvo patikę visai tautai. ⁵ Taigi, Dovidas surinko visą Izraėlį nuo Ægypto Sihoro iki įeinant į Ematą, idant atgabentų Dievo skrynią iš Karjathiarimo. ⁶ Dovidas ir visi Izraėlio vyrai pakilo prie Karjathiarimo kauburio, kurs yra Jude, kad parneštų iš ten Viešpaties Dievo sėdinčiojo ant kerubimų skrynią, kame šaukiamasi į jo vardą. ⁷ Jie padėjo Dievo skrynią iš Abinadabo namų ant naujų vežėčių, Oza gi ir jo brolis vedė vežėčias. ⁸ O Dovidas ir visas Izraėlis žaidė Dievo akyvaizdoje visomis jiegomis su giesmėmis, kanklėmis, arpomis, bubiniais, kimbolais ir trimitais. ⁹ Jiems gi atvykus prie Chidono klojimo, Oza ištiesė savo ranką, kad laikytų skrynią, nes jautis spardydamas truputį palenkė ją. ¹⁰ Tuomet Viešpats užsirustino ant Ozos ir ištiko jį, nes jis buvo prisilietęs skrynios, ir jis mirė tenai Viešpaties akyvaizdoje.

¹¹ Dovidas nuliudo, nes Viešpats buvo padalinęs Ozą ir praminė tą vietą: Ozos padalinimas, iki šiai dienai. ¹² Jis tuomet ėmė bijoties Dievo ir tarė: Kaip gi galiu įvesti pas save Dievo skrynią? ¹³ Ir to dėlei jis neatvedė jos pas save, tai yra, į Dovidą miestą, bet liepė nugabenti į Gėtiečio Obėdėdomo namus. ¹⁴

1 Kar. 6, 1-11 — *Sihoro*: Wadi el-Ariš. Prie to upelio buvo Palestinos riba pietvakariuose.—(6) *Prie Karjathiarimo kauburio*. Ebr. t.: į Baalą (t. y.) į Karjat

hiarimą. — (8) *Zaidė*. Ebr. t.: šoko. — (9) *Chidono*. Karalių kn.: Nachono.

(11) *Ozos padalinimas*. Ebr. *Perec 'Uzzah*.

domum Obededom Gethæi. ¹⁴ Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: et benedixit Dominus domui ejus, et omnibus quæ habebat.

Caput XIV. ¹ Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, et ligna cedrina, et artifices parietum, lignorumque: ut ædificarent ei domum. ² Cognovitque David quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, et sublevatum esset regnum suum super populum ejus Israel.

³ Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem: genuitque filios, et filias. ⁴ Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua, et Sobad, Nathan, et Salomon, ⁵ Jebahar, et Elisua, et Eliphalet, ⁶ Noga quoque, et Napheg, et Japhia, ⁷ Elisama, et Baaliada, et Eliphalet.

⁸ Audientes autem Philisthim eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes ut quærerent eum: quod cum audisset David, egressus est obviam eis. ⁹ Porro Philisthim venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim. ¹⁰ Consulnitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, et si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, et tradam eos in manu tua. ¹¹ Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, et dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ: et idcirco vocatum est nomen

Taigi, Dievo skrynia pasiliko Obédédomo namuose tris mėnesius; o Viešpats palaimino jo namus ir visa, ką turėjo.

14. perskyrimas. ¹ Tyro karalius Hiramas atsiuntė pasiuntinius pas Dovidą, o taipogi kėdro medžių, murininkų ir dailidžių, kad pastatytų jam namus. ² Ir Dovidas pažino, kad Viešpats patvirtino jį karaliumi ant Izraelio ir kad jo viešpatavimas ant jojo Izraelio tautos sustiprėjo.

³ Dovidas vedė Jeruzalėje dar kitas pačias, ir jam gimė sūnų ir dukterų. ⁴ O štai vardai tų, kurie jam gimė Jeruzalėje: Samua, Sobadas, Natanas, Saliamonas, ⁵ Jebaharas, Elisua, Elifalėtas, ⁶ taipogi Noga, Nafėgas, Jafija, ⁷ Elisama, Baaliada ir Elifalėtas.

⁸ Išgirde gi Pilistymai, kad Dovidas buvo pateptas karaliumi ant viso Izraelio, visi pakilo jo jieskotų. Tai išgirde Dovidas, išėjo jiems priešais. ⁹ Atėję Pilistymai išsisklaistė Rafaimų slėnyje. ¹⁰ Tuomet Dovidas teiravosi Viešpaties ir tarė: Ar man eiti prieš Pilistymus ir ar paduosi juos į mano ranką? O Viešpats jam tarė: Eik, nes aš paduosiu juos į tavo ranką. ¹¹ Ir kuomet jie pakilo į Baalparasimą, Dovidas sumušė juos tenai ir tarė: Dievas perskyrė mano neprietelius per mano ranką, kaip persiskiria vanduo, ir todėl ana vieta buvo praminta vardu Baalparasimas. ¹² Tenai

(15, 1) *Tyro karaliaus...* Plg. 2 Kar. 5, 11. 12.

(3-7) *Dovidas vedė...* Plg. 2 Kar. 5,

13-16.

(8-17) *Pilistymai...* Plg. 2 Kar. 5, 17-25.

illius loci Baalpharasim. ¹² Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David jussit exuri.

¹³ Alia etiam vice Philistiim irruerunt, et diffusi sunt in valle. ¹⁴ Consulitque rursum David Deum, et dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, et venies contra illos ex adverso pyrorum. ¹⁵ Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philistiim. ¹⁶ Fecit ergo David sicut præceperat ei Deus, et percussit castra Philistinorum, de Gabaon usque Gazera. ¹⁷ Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, et Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes.

Caput XV. ¹ Fecit quoque sibi domos in Civitate David: et ædificavit locum arcæ Dei, tenditque ei tabernaculum. ² Tunc dixit David: Illicitum est ut a quocumque portetur arca Dei nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, et ad ministrandum sibi usque in æternum. ³ Congregavitque universum Israel in Jerusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei. ⁴ Necnon et filios Aaron, et Levitas. ⁵ De filiis Caath, Uriel princeps fuit, et fratres ejus centum viginti. ⁶ De filiis Merari, Asaia princeps: et fratres ejus ducenti viginti. ⁷ De filiis Gersom, Joel princeps; et fratres ejus centum triginta. ⁸ De filiis Elisaphan, Semeias prin-

jie paliko savo dievus, kuriu os Dovidas liepė sudeginti.

¹³ Pilistymai ipuolė taipogi kitą sykį ir išsisklaistė slėnyje. ¹⁴ Dovidas vėl teiravosi Dievo, ir Dievas jam tarė: Neeik paskui juos, atsitrauk nuo jų. o ateisi prieš juos iš kriausių pusės. ¹⁵ Kuomet išgirsi šlamėjų mą vaikščiojančio kriausių viršūnėmis, tuomet išeisi į kovą; nes Dievas išėjo pirm tavęs, kad sumuštu Pilistymų stovyklas. ¹⁶ Taigi, Dovidas padarė, kaip jam Dievas buvo įsakęs, ir sumušė Pilistymų stovyklas nuo Gabaono iki Gazera. ¹⁷ Ir Dovid vadas pragarsėjo visoje šalyje, o Viešpats siuntė baimę jojo ant visų tautų.

15. perskyrimas. ¹ Dovidas pasistatė taipogi sau namų Dovid mieste, prirengė Dievo skrynias ir ištiesė jai šėtra. ² Paskui Dovidas tarė: Nevalia Dievo skrynios nešti kam nors kitam kaip tik lėvitams, kuriuos Viešpats išrinko jai nešti ir sau tarnanti per amžius. ³ Ir jis surinko visą Izraelį į Jeruzalę, kad Dievo skrynias būtų atnešta į savo vietą, kuria jis buvo jai prirengęs, ⁴ o taipogi Aaron suns ir ir lėvitus. ⁵ Iš Kaato sunų buvo jų viršininkas Urielis ir šimtas dvidešimt jo brolių. ⁶ Iš Merario sunų viršininkas Asaja ir du šimtu dvidešimt jo brolių. ⁷ Iš Gersomo sunų viršininkas Joelis ir šimtas tris dešimtys jo brolių. ⁸ Iš Elisafano sunų vir-

(15, 1) *Jai šėtra*: senoji šėtra buvo tuomet Gabaone. Plg. žem. 16, 39; 2 Kron. 1, 3. — *Nevalia*... Vž. Sk. 1, 50; 4, 15.

— (4) *Aarono suns*: kunigus, atskirtinus nuo paprastų lėvitų. — (8) *Elsafano*. Plg. Iš. 6, 18. — (9) *Ebrono*

ceps; et fratres ejus ducenti. ⁹ De filiis Hebron, Eliel princeps; et fratres ejus octoginta. ¹⁰ De filiis Oziel, Aminadab princeps; et fratres ejus centum duodecim. ¹¹ Vocavitque David Sadoc, et Abiathar Sacerdotes, et Levitas, Uriel, Asaiam, Joel, Semeam, Eliel, et Aminadab: ¹² et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Levitarum, sanctificamini cum fratribus vestris et afferte arcam Domini Dei Israel ad locum, qui ei pręparatus est: ¹³ ne ut a principio, quia non eratis pręsentes, percussit nos Dominus, sic et nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. ¹⁴ Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, et Levitę, ut portarent arcam Domini Dei Israel.

¹⁵ Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut pręceperat Moyses juxta verbum Domini humeris suis in vectibus. ¹⁶ Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablīs videlicet, et lyris, et cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitię. ¹⁷ Constitueruntque Levitas: Heman filium Joel, et de fratribus ejus Asaph filium Barachiję: de filiis vero Merari, fratribus eorum: Ethan filium Casaię. ¹⁸ Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine, Zachariam, et Ben, et Jaziel, et Semiramoth, et Jahiel, et Ani, Eliab, et Banaiam, et Maasiam, et Matha-

šininkas Semėjās ir du šimtu jo brolių. ⁹ Iš Ebrono sunų viršininkas Eliėlis ir aštuonios dešimtys jo brolių. ¹⁰ Iš Oziėlio sunų viršininkas Aminadabas ir šimtas dvylika jo brolių. ¹¹ Dovidas pasivadino kunigus Sadoką ir Abiatarą ir lėvitus Uriėlį, Asają, Joėlį, Semėją, Eliėlį ir Aminadabą, ¹² ir jiems tarė: Jūs, kurie esate lėvitų šeimynų viršininkai, pasišventinkite draug su savo broliais ir atneškite Viešpaties, Izraėlio Dievo, skryniją į vietą, kuri jai prirengta, ¹³ idant neatsitiktų taip pat ir dabar, jei mes darytumėm ką nors, kas neleista, kaip kad Viešpats ištiko mus pirmą sykį, nes jūsų čia nebuvo. ¹⁴ Taigi, kunigai ir lėvitai pasišventino, kad neštu Viešpaties, Izraėlio Dievo, skryniją.

¹⁵ Ir Lėvio sunų ėmė Dievo skryniją su kartimis ant savo pečių, kaip Mozė buvo įsakęs pagal Viešpaties žodį. ¹⁶ O Dovidas tarė lėvitų viršininkams, kad paskirtu iš savo brolių giesmininkus su muzikos prietaisais, butent, su arpomis, kanklėmis ir kimbolais, idant džiaugsmo balsas skambėtu garsiai. ¹⁷ Jie išrinko lėvitus: Joėlio sunų Hemaną ir iš jo brolių Barakijo sunų Asafą; iš jų gi brolių Merario sunų Kasajos sunų Etaną. ¹⁸ Ir draug su jais jų brolius antrojoje eilioje: Zakariją, Beną, Jaziėlį, Semiramotą, Jahiėlį, Anį, Eliabą, Banają, Maasiją, Matatiją, Elifalų, Makeniją, Obėdėdomą ir Jehiėlį, kurie

Plg. Iš. 6, 28. -- (11) *Sadoką ir Abiatarą*: du vyriausiuoju to laiko kunigu. Sadokas buvo iš Eleazaro ainijos, Abiataras iš Itamaro. -- (12) *Pasišventinkite*

te... Vž. Iš. 19, 10. 15 ir k... -- (13) *Pirmą sykį*... Vž. aug. 13, 10...

(15) *Su kartimis*. Vž. Sk. 4, 15. -- (20) *Slaptingus dalykus*. Ebr. t.: jie turėjo

thiam, et Eliphalu, et Maceniam, et Obededom, et Jehiel, janitores. ¹⁹ Porro cantores, Heman, Asaph, et Ethan, in cymbalis æneis concrepantes. ²⁰ Zacharias autem, et Oziel, et Semiramoth, et Jahiel, et Ani, et Eliab, et Maasias, et Banaias in nablis arcana cantabant. ²¹ Porro Mathathias, et Eliphalu, et Macenias, et Obededom, et Jehiel, et Ozazin, in citharis pro octava caneabant epinicion. ²² Chonenias autem princeps Levitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde sapiens. ²³ Et Barachias, et Elcana: janitores arcæ. ²⁴ Porro Sebenias, et Josaphat, et Nathanael, et Amasai, et Zacharias, et Banaias, et Eliezer sacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: et Obededom, et Jehias erant janitores arcæ

²⁵ Igitur David et omnes majores natu Israel, et tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia. ²⁶ Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, et septem arietes. ²⁷ Porro David erat indutus stola byssina, et universi Levitæ qui portabant arcam, cantoresque et Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo. ²⁸ Universusque Israel deducebant arcam fœderis Domini in jubilo,

buvo durininkai. ¹⁹ O giesmininkai, Hemanas, Asafas ir Etanas skambino ant skaistvarinių kimbolų. ²⁰ Zakarijas gi, Ozielis, Semiramotas, Jahiëlis, Anis, Eliabas, Maasijas ir Banajas giedoją su arpomis slaptینگus dalykus. ²¹ Toliaus Matatijas, Elifalus, Makenijas, Obédédomas, Jehiëlis ir Ozazinas giedoją su aštuonių stygų kanklėmis apgalėjimo giesmę. ²² Lėvitų gi viršininkas Konenijas buvo to giedojimo užveizdas, kad paduotu gaidą, nes jis tai labai gerai išmanė. ²³ Barakijas ir Elkana buvo skrynios durininkai. ²⁴ O kunigai Sebenijas, Jozapatas, Natanaëlis, Amasajis, Zakarijas, Banajas ir Eliëzeris trimitavo trimitais ties Dievo skrynja; Obédédomas ir Jehijas buvo skrynios durininkai.

²⁵ Taigi, Dovidas, visi Izraëlio senesnieji ir tukstantininkai ėjo parneštų su džiaugsmu Viešpaties sandoros skrynios iš Obédédomo namų. ²⁶ O kadangi Dievas padėjo lėvitams, kurie nešė Viešpaties sandoros skrynją, paaukota septynis jaučius ir septynis avinus. ²⁷ Dovidas gi buvo apsilvilkęs plonos drobės rubu, taipogi visi lėvitai, kurie nešė skrynją, giesmininkai ir tarp giesmininkų muzikos užveizdas Konenijas; Dovidas buvo apsilvilkęs dar ir lininiu antpečiu. ²⁸ Ir visas Izraëlis lydėjo Viešpaties sandoros skrynją

arpas 'al'alamoth, liter. mergaičių būdu, t. y. augštais balsais. Plg. Ps. 45, 1. — (21) *Aštuonių stygų*. Rasi tikriaus: žemosios oktavos (*ottava bassa*). — *Apgalėjimo giesmę*. Ebr. t: kad vadovautu. — (22) *To giedojimo... gaidą*. Anot

kitų ebr. t. esą pasakyta, kad Konenijas turėjęs vadovauti pačios sandoros skrynios nešime.

(25) *Obédédomo...* Plg. 2 Kar. 6, 12... — (27) *Rubu*: ilgu lig riešų. Plg. 1 Kar. 2, 18. — (27) *Antpečiu*. Vz. 1 Kar.

et sonitu buccinæ, et tubis, et cymbalis, et nablīs, et citharis concrepantes. ²⁹ Cumque pervenisset arca fœderis Domini usque ad Civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo.

Caput XVI. ¹ Attulerunt igitur arcam Dei, et constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: et obtulerunt holocausta, et pacifica coram Deo. ² Cumque complisset David offerens holocausta, et pacifica, benedixit populo in nomine Domini. ³ Et divisit universis per singulos, a viro usque ad mulierem tortam panis, et partem assæ carnis bubalæ, et frixam oleo similam.

⁴ Constituitque coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent, et recordarentur operum ejus, et glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Israel: ⁵ Asaph principem, et secundum ejus Zachariam: porro Jahiel, et Semiramoth, et Jehiel, et Mathathiam, et Eliab, et Banaïam, et Obededom: Jehiel super organa psalterii, et lyras: Asaph autem ut cymbalis personaret; ⁶ Banaïam vero, et Jaziel sacerdotes, canere tuba jugiter coram arca fœderis Domini.

⁷ In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, et fratres ejus.

su šukavimu, trimituojant ragais ir trimitais ir žaidžiant kimbolais, arpomis ir kanklėmis. ²⁹ O prisiartinus Viešpaties sandoros skrynias iki Dovidio miestui, Sauliaus duktė Mikolė, žiurėdama pro langą, pamatė karalių Dovidą šokantį ir žaidžiantį ir paniekino jį savo širdyje.

16. perskyrimas. ¹ Taigi, jie atnešė Dievo skrynią ir padėjo ją viduryje šėtros, kurią jai buvo ištiesęs Dovidas; ir jie atnašavo deginamųjų aukų Dievo akyvaizdoje. ² Pabaigęs gi atnašauti deginamasias aukas ir dėkojimo atnašas, Dovidas palaimino tautą vardan Viešpaties. ³ Ir išdalijo kiekvienam iš visų vyrų ir moterų po duonos kepalėlį ir po keptos jautienos gabalą ir keptų ant aliejaus smulkų miltų.

⁴ Jis pastatė ties Viešpaties skrynias išlėvitų, kad tarnautu, atsimintu jo darbus, garbintu ir šlovintu Viešpatį, Izraelio Dievą. ⁵ Asafą vyriausiuoju ir antrą po jo Zakariją; toliaus Jahiėlį, Semiramotą, Jehiėlį, Matatiją, Eliabą, Banają, Obėdedomą; Jehiėlį ant arpų ir kanklių, Asafą gi, kad žaistu kimbolais, ⁶ kunigus Banają ir Jeziėlį, kad nuolat trimituotu ties Viešpaties sandoros skrynja.

⁷ Tą dieną Dovidas paskyrė viršininką Asafą ir jo brolius, kad šlovintu Viešpatį:

2, 18. — (29) Mikolė... Vz. 2 Kar. 6, 16...

(16, 1) Atnešė Dievo skrynią... Plg. 2 Kar. 6, 17...

(7) Kad šlovintu Viešpatį: žodžiais

giesmės, kuri tuojau paduodama. Ta giesmė nenauja. Ji padaryta iš anksčiaus parašytų Dovidio psalmių. Plg. Ps. 104, 1-15; Ps. 95; Ps. 105, 1. 47. 48.

- ⁸ Confitemini Domino, et invocate nomen ejus:
notas facite in populis adinventiones ejus.
- ⁹ Cantate ei, et psallite ei:
et narrate omnia mirabilia ejus.
- ¹⁰ Laudate nomen sanctum ejus:
lætetur cor quærentium Dominum.
- ¹¹ Quærite Dominum, et virtutem ejus:
quærite faciem ejus semper.
- ¹² Recordamini mirabilium ejus
quæ fecit:
signorum illius, et judiciorum oris ejus.
- ¹³ Semen Israel servi ejus:
filii Jacob electi ejus.
- ¹⁴ Ipse Dominus Deus noster:
in universa terra judicia ejus.
- ¹⁵ Recordamini in sempiternum
pacti ejus:
sermonis, quem præcepit in mille generationes.
- ¹⁶ Quem pepigit cum Abraham:
et juramenti illius cum Isaac.
- ¹⁷ Et constituit illud Jacob in præceptum:
et Israel in pactum sempiternum,
- ¹⁸ dicens: Tibi dabo terram Chanaan,
funiculum hereditatis vestræ.
- ¹⁹ Cum essent pauci numero,
parvi et coloni ejus.
- ²⁰ Et transierunt de gente in gentem,
et de regno ad populum alterum.
- ²¹ Non dimisit quemquam calumniari eos,

- ⁸ Šlovinkite Viešpatį ir šaukitės į jo vardą;
skelbkite tarptautų jo darbus.
- ⁹ Giedokite jam ir žaiskite jam,
ir pasakokite visus jo stebuklus.
- ¹⁰ Girkite jo šventąjį vardą,
tesilinksmina širdis jieškančiųjį Viešpaties.
- ¹¹ Jieškokite Viešpaties ir jo galybės,
jieškokite visuomet jo veido.
- ¹² Atsiminkite jo stebuklus, kuriuos yra padaręs.
jo ženklus ir jo burnos teismus,
- ¹³ jįs, jo tarno Izraelio ainija,
jo išrinktojo Jokubo sunų.
- ¹⁴ Jis Viešpats, mūsų Dievas;
visoje žemėje jo teismai.
- ¹⁵ Atsiminkite per amžius jo sandorą,
jo žodžius duotus pildyti
tukstančiui kartų,
- ¹⁶ kurią yra padaręs su Abraomu,
ir jo prisieką Izaokui.
- ¹⁷ Jis patvirtino ją Jokubui
kaipo įsakymą
ir Izraeliui kaipo amžinąją sutartį,
- ¹⁸ sakydamas: Aš tau duosiu Kanaano žemę
kaipo atmatuotą jūsų tėvainystės dalį,
- ¹⁹ kuomet jie tebebuvo neskaitlingi,
menki ir svetimi tenai.
- ²⁰ Jie ėjo iš tautos į tautą
ir iš karalystės į kitą tautą.
- ²¹ Jis neleido neivienam šmeižti juos,

- sed increpavit pro eis reges.
²² Nolite tangere christos meos:
 et in prophetis meis nolite
 malignari.
²³ Cantate Domino omnis terra,
 annuntiate ex die in diem
 salutare ejus.
²⁴ Narrate in gentibus gloriam
 ejus:
 in cunctis populis mirabilia
 ejus.
²⁵ Quia magnus Dominus, et
 laudabilis nimis:
 et horribilis super omnes
 deos.
²⁶ Omnes enim dii populorum,
 idola:
 Dominus autem cœlos fecit.
²⁷ Confessio et magnificentia
 coram eo:
 fortitudo et gaudium in lo-
 co ejus.
²⁸ Afferte Domino familiæ po-
 pulorum:
 afferte Domino gloriam et
 imperium.
²⁹ Date Domino gloriam, no-
 mini ejus,
 levate sacrificium, et venite
 in conspectu ejus:
 et adorete Dominum in de-
 core sancto.
³⁰ Commoveatur a facie ejus
 omnis terra:
 ipse enim fundavit orbem
 immobilem.
³¹ Lætentur cœli, et exsultet
 terra:
 et dicant in nationibus, Do-
 minus regnavit.
³² Tonet mare, et plenitudo
 ejus:
 exsultent agri, et omnia quæ
 in eis sunt.

- bet baudė dėlei jų karalius.
²² Nelieskite mano pateptųjų
 ir neskriauskite mano pra-
 našų.
²³ Giedokite Viešpačiui, visa
 žeme,
 skelbkite jo išganymą kas-
 dien.
²⁴ Pasakokite tarp tautų jo
 garbę
 ir tarp visų tautų jo stebu-
 klus,
²⁵ nes Viešpats didis ir labai
 girtinas,
 ir baisnis už visus dievus.
²⁶ Nes visi tautų dievai stabai,
 Viešpats gi yra padaręs dan-
 gų.
²⁷ Šlovė ir didenybė jo aky-
 vaizdoje.
 galybė ir džiaugsmas jo bu-
 veinėje.
²⁸ Tautų šeimynos, neškite Vieš-
 pačiui,
 neškite Viešpačiui garbę ir
 viešpatavimą.
²⁹ Duokite garbę Viešpačiui.
 jo vardui,
 atnašaukite auką ir ateikite
 jo akyvaizdon,
 ir garbinkite Viešpatį šven-
 toje grožybėje.
³⁰ Tesudreba prieš jo veidą vi-
 sa žemė,
 nes jis padarė nepajūdinam-
 us jos pamatus.
³¹ Tesilinksmina dangus ir te-
 sidžiaugia žemė,
 ir tesako tarp tautų: Vieš-
 pats yra karalius.
³² Teužia jura ir visa, ko ji
 pilna,
 tesidžiaugia laukai ir visa,
 kas juose yra.

³³ Tunc laudabunt ligna saltus
coram Domino:
quia venit iudicare terram.

³⁴ Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum misericordia ejus.

³⁵ Et dicite: Salva nos Deus salvator noster:
et congrega nos, et erue de gentibus,
ut confiteamur nomini sancto tuo,
et exsulemus in carminibus tuis.

³⁶ Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum:
et dicat omnis populus: Amen,
et hymnum Domino.

³⁷ Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph, et fratres ejus ut ministrarent in conspectu arcæ jugiter per singulos dies, et vices suas. ³⁸ Porro Obededom, et fratres ejus sexaginta octo; et Obededom filium Idithun, et Hosa constituit janitores. ³⁹ Sadoc autem sacerdotem, et fratres ejus sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon, ⁴⁰ ut offerrent holocausta Domino super altare holocaustatis jugiter, mane et vespere, juxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli. ⁴¹ Et post eum Heman, et Idithun, et reliquos electos, unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: Quoniam in æternum misericordia ejus. ⁴² Heman quoque, et

³³ Tuomet miško medžiai šlovins Viešpaties akysvaizdoje,

nes jis ateina teistų žemės.

³⁴ Šlovinkite Viešpatį, nes jis geras,
nes jo mielaširdystė amžina.

³⁵ Ir sakykite: Išgelbėk mus, Dieve, mūsų Išgelbėtojų, ir surinkk mus ir išgelbėk iš tautų,
kad šlovintumėm tavo šventąjį vardą,
ir išreikštumėm džiaugsmą tavo giesmėmis.

³⁶ Pašlovintas teesie Viešpats, Izraelio Dievas, nuo amžių ir per amžius,
ir visa tauta tesako: Amen,
ir tešlovina Viešpatį.

³⁷ Taigi, jis paliko tenai ties Viešpaties sandoros skrynias Asafą ir jo brolius, kad tarnautų ties skrynias nuolat kiekvieną dieną pagal savo eilį. ³⁸ Obėdėdomą ir šešias dešimtis jo brolių, ir Idituno su jų Obėdėdomą bei Hosą jis paskyrė durininkais; ³⁹ kunigą gi Sadoką ir jo brolius kunigus ties Viešpaties šėtra ant augštumos, buvusios Gabaone, ⁴⁰ kad atnašautų Viešpačiui deginamasias aukas ant deginamųjų aukų altoriaus nuolat, rytą ir vakarą, visai taip kaip parašyta Viešpaties įstatyme, kurį jis yra davęs pildyti Izraeliui; ⁴¹ o po jo Emaną ir Idituną ir kitus išrinktuosius, kiekvieną jojo vardu, kad šlovintų Viešpatį; nes jo mielaširdystė per amžius. ⁴² Emanas ir Iditunas trimitavo

36) Nes jis geras... Vz. Ps. 105, 1. 47. 48.

(37 - 42) Taigi, jis... Pasakoma, kaip

buvo paskirstytos lėvųjų pareigos prie sandoros skrynios.

Idithun canentes tuba, et quatientes cymbala, et omnia musicorum organa ad canendum Deo; filios autem Idithun fecit esse portarios.

⁴³ Reversusque est omnis populus in domum suam: et David, ut benediceret etiam domui suæ.

taipogi trimitu ir skambino ant kimbolų ir ant visokių muzikos prietaisų, kad giedotu Viešpačiui; Idituno gi sunus jis padarė vartininkais.

⁴³ Po to visa tauta sugrįžo namon, taipogi ir Dovidas, kad palaimintu savo namus.

4) Dovidu sumanymas statyti bažnyčią.

Caput XVII. ¹ Cum autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est. ² Et ait Nathan ad David: Omnia, quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est.

³ Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens: ⁴ Vade, et loquere David servo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum. ⁵ Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, et in tentorio ⁶ manens cum omni Israel. Numquid locutus sum saltem uni iudicum Israel, quibus præceperam, ut pascerent populum meum, et dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? ⁷ Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus ex-

17. perskyrimas. ¹ Apsigyvenęs savo namuose, Dovidas tarė pranašui Nathanui: Štai, aš gyvenu kėdriniuose namuose, Viešpaties gi sandoros skrynias yra po kailiais. ² O Natanas tarė Dovidui: Daryk visa, kas yra tavo širdyje, nes Viešpats yra su tavim.

³ Taigi, tą naktį Dievas kalbėjo Nathanui ir tarė: ⁴ Eik ir kalbėk mano tarnui Dovidui: Štai, ką Viešpats sako: Ne tu man pastatysi gyvenamuosius namus. ⁵ Nes nuo to laiko, kuomet išvedžiau Izraėlį, iki šiai dienai aš nepasilikau namuose, bet visuomet mainiau šėtros vietas ir pasilikau po uždangalais ⁶ su visu Izraėliu. Argi aš kalbėjau nors vienam iš Izraėlio teisėjų, kuriems buvau liepęs ganyti mano tautą, ir ar sakiau: Kodėl man nepastatėte kėdrinio namo? ⁷ Taigi, dabar taip saky si mano tarnui Dovidui: Štai, ką sako kareivijų Viešpats: Aš ėmiau tave, kuomet ganyklose

(43) *Visa tautu sugrįžo...* Plg. 2 Kar. 6, 19-20.

17, 1-27. Dovidui pradėjus mąstyti apie pastatymą, Dievui bažnyčios, Dievas per pranašą Nataną pagiria jį už tatau, žada jam amžiną sostą, bet draug apskelbia, kad bažnyčią turi statyti jo su-

nus (1-14). Dovidas dėkoja Dievui už visas suteiktasias jam pačiam ir Izraėlio tautai geradarysies (15-27).

(17, 1-27) *Apsigyvenęs...* Vz. 2 Kar. 7, 1-29, kame papasakota tas pats dalykas su labai nedideliais skirtumais kairiuose išsireiškimuose.

ercituum: Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israel. ⁸ Et fui tecum quocumque perrexisti: et interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra. ⁹ Et dedi locum populo meo Israel: plantabitur, et habitabit in eo, et ultra non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, sicut a principio. ¹⁰ ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israel, et humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quod ædificaturus sit tibi Dominus domum. ¹¹ Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: et stabiliam regnum ejus. ¹² Ipse ædificabit mihi domum, et firmabo solium ejus usque in æternum. ¹³ Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: et misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit. ¹⁴ Et statuam eum in domo mea, et in regno meo usque in sempiternum: et thronus ejus erit firmissimus in perpetuum. ¹⁵ Juxta omnia verba hæc, et juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

¹⁶ Cumque venisset rex David, et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quæ domus mea, ut præstares mihi talia? ¹⁷ Sed et hoc parvum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum: et fecisti me spectabilem super omnes homines Domine Deus. ¹⁸ Quid ultra ad-

sekiojai bandą, kad butumei mano tautos Izraëlio vadas, ⁸ ir buvau su tavim, kur tik ėjai, ir užmušiau visus tavo neprietelius tavo akyvaizdoje, ir padariau tau vardą kaip vieno iš didžiųjų, kurie šlovinami ant žemės. ⁹ Aš daviau savo tautai Izraëliui vietą; tenai jis bus įvestas ir gyvens ir nebus daugiaus pajudintas, ir neteisybės sunys nebespaus jų kaip išpradžios, ¹⁰ pradedant nuo to laiko, kuomet daviau savo tautai Izraëliui teisėjus ir nužeminau visus tavo neprietelius. Taigi, aš apskelbiu tau, kad Viešpats pastatys tau namus. ¹¹ Kuomet gi pasibaigs tavo dienos, kad eitumei pas savo tėvus, aš sužadinsiu po tavęs tavo ainį, kurs bus iš tavo sunų, ir sustiprinsiu jojo karalystę. ¹² Jis pastatys man namus, o aš patvirtinsiu jo sostą per amžius. ¹³ Aš busiu jam tėvas, o jis bus man sunus, ir savo mielaširdystės aš neatimsiu iš jo, kaip atėmiau iš to, kurs buvo pirm tavęs. ¹⁴ Ir įstatysiu jį mano namuose ir mano karalystėje per amžius, ir jo sostas bus stipriausias amžinai. ¹⁵ Natanas kalbėjo Dovidui visais šiais žodžiais ir pagal visą šitą regėjimą.

¹⁶ O Dovidas, atėjęs ir atsėdęs Viešpaties akyvaizdoje, tarė: Kas aš esu, Viešpatie, Dieve, ir kas yra mano namai, kad man suteikie tokios dalykus? ¹⁷ Bet ir tai pasirodė maža tavo akyvaizdoje, todėl tu kalbėjai apie tavo tarno namus dar ir ateityje ir padarei mane žymesnį už visus žmones, Viešpatie, Dieve! ¹⁸ Ką dar daugiaus

dere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, et cognoveris eum? ¹⁹ Domine propter famulum tuum juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. ²⁰ Domine, non est similis tui: et non est alius Deus absque te, ex omnibus, quos audivimus auribus nostris. ²¹ Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus egeret nationes a facie ejus, quem de Ægypto liberarat? ²² Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in æternum, et tu Domine factus es Deus ejus. ²³ Nunc igitur Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, et super domum ejus, confirmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es. ²⁴ Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum: et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, et domus David servi ejus permanens coram eo. ²⁵ Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: et idcirco invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te. ²⁶ Nunc ergo Domine tu es Deus: et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. ²⁷ Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

gali pridurti Dovidas, tau taip pašlovinus savo tarną ir pažinusi jį. ¹⁹ Viešpatie, dėlėi tavo tarno padarei pagal savo žodį visą šitą didumą ir norėjai, kad butu žinomi visi didi dalykai. ²⁰ Viešpatie, nėra tau lygaus, ir iš viso, ką girdėjome savo ausimis, nėra kito Dievo, tave atskyrus. ²¹ Nes kuri gi yra kita, kaip tavo tauta Izraelis, vieningą tautą ant žemės, priekuriuos prisiartino Dievas, kad išliuosuotu ir padarytu iš jos savąją tautą ir savo didenybe ir baisumais išmestu tautas iš po jos akių, kurią yra išliuosavęs iš Aigypso. ²² Ir paskyrei tavo tautą Izraelį, kad ji butu tavo tauta per amžius, o tu Viešpatie, pasidarei jos Dievas. ²³ Dabar tat, Viešpatie, žodžiai, kuriuos kalbėjai tavo tarnui, ir apie jo namus, tepasilieka tvirti amžinai, ir padaryk, kaip esi kalbėjęs. ²⁴ Tepasilieka ir tebuna šlovinamas tavo vardas per amžius, ir tebuna sakoma: Kareivijų Viešpats yra Izraelio Dievas, ir jo tarno Dovidai namai pastovūs jo akyvaizdoje. ²⁵ Nes tu, Viešpatie, mano Dieve, apreiškei savo tarno ausiai, kad jam pastatysi namus, ir todėl tavo tarnas rado pasitikėjimą. kad melstusi tavo akyvaizdoje. ²⁶ Dabar tat, Viešpatie, tu esi Dievas, ir tu apskelbei savo tarnui taip didžias geradarystes ²⁷ ir pradėjai laiminti tavo tarno namus, kad jie butu visuomet tavo akyvaizdoje, nes tau Viešpatie, laiminant, jie bus palaiminti per amžius.

5) Laimingas Dovidas viešpatavimas.

Caput XVIII. ¹ Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, et humiliaret eos, et tolleret Geth, et filias ejus de manu Philisthiim, ² percuteretque Moab, et fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

³ Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten. ⁴ Cepit ergo David mille quadrigas ejus, et septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi. ⁵ Supervenit autem et Syrus Damascenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba: sed et hujus percussit David viginti duo millia virorum. ⁶ Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, et offerret munera. Adjuvitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat. ⁷ Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant servi Adarezer, et attulit eas in Jerusalem. ⁸ Necnon de Thebath, et Chun urbibus Adarezer æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, et columnas, et vasa ænea. ⁹ Quod cum audisset Thou rex Hemath, percussisse videlicet David om-

18. perskyrimas. ¹ Paskui gi atsitiko, kad Dovidas sumušė Pilistymus, pažemino juos ir atėmė iš Pilistymų rankos Gėtą ir jo dukteris, ² sumušė taipogi Moabą, ir Moabitai pasidarė Dovidą tarnais ir duodavo jam dovanų.

³ Tuo metu Dovidas sumušė taipogi Sobos karalių Adarėzerį Emato krašte, kuomet tasai ėjo savo valdžios išplėstų iki Eupratui. ⁴ Taigi, Dovidas atėmė tukstantį jo kariškų vežimų, septynis tukstančius raitelių ir dvidešimt tukstančių vyrų pėstininkų, pakirto visiems vežimų arkliams kojų gyslas, atskyrus šimtą vežimų, kuriuos pasiliko sau. ⁵ Atvyko taipogi Syrijiečiai iš Damasko padėtų Sobos karaliui Adarėzeriui, bet Dovidas užmušė taipogi ir šitų dvidešimt du tukstančių. ⁶ Jis pastatė kareivių Damaske, kad taipogi ir Syrija jam tarnautu ir duotu dovanų. O Viešpats padėjo jam visame, kur tik jis eidavo. ⁷ Dovidas atėmė taipogi auksinius saidokus, kuriuos turėjo Adarėzerio tarnai, ir atgabeno juos į Jeruzalę; ⁸ be to, iš Adarėzerio miestų Tebato ir Kuno labai daug skaitvario, iš kurio Saliamonas padarė skaitvarinę jurą, šulus ir skaitvarinius indus. ⁹ Tai išgirdęs Emato karalius Tous, butent, kad

18, 1—20, 7. Išvardijamos Dovidą apgalėtos tautos ir minimi jo žymesni valdininkai (18, 1—17). Už savo pasiuntinių paniekinimą Dovidas siunčia kariuomenę ir apgali Amonitus ir jų padėjėjus Syrijiečius (19, 1—19). Kitais gi metais suvaikinamas Amonitų kraštas (20, 1—3).

Be to Dovidą kariuomenė laimėja tris kovas prieš Pilistymus (20, 4—7).

(18, 1) *Paskui, gi...* Vz. 2 Kar. 8, 1. 2. — *Dukteris*: miestelius, prigulėjusius prie Gėto.

(3) *Tuo metu...* Plg. 2 Kar. 8, 3... — (4) *Septynis tukstančius*. Kar. kn.: 1700.

nem exercitum Adarezer regis Soba, ¹⁰ misit Adoram filium suum ad regem David, ut postulareret ab eo pacem, et congratularetur ei quod percussisset, et expugnasset Adarezer: adversarius quippe erat Thou Adarezer. ¹¹ Sed et omnia vasa aurea et argentea, et ænea consecravit David rex Domino, cum argento et auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, et Moab, et filiis Ammon, quam de Philisthiim et Amalec.

¹² Abisai vero filius Sarviæ percussit Edom in Valle Salinarum, decem et octo millia: ¹³ et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David: salvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

¹⁴ Regnavit ergo David super universum Israel, et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto populo suo. ¹⁵ Porro Joab filius Sarviæ erat super exercitum, et Josaphat filius Ahilud a commentariis. ¹⁶ Sados autem filius Achitob, et Achimelech, filius Abiathar, sacerdotes: et Susa, scriba. ¹⁷ Banaias quoque filius Joiadæ super legiones Cerethi, et Phelethi: porro filii David, primi ad manum regis.

Caput XIX. ¹ Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, et regnaret filius ejus pro eo. ² Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi

Dovidas sumušes visą Sabos karaliaus kariuomenę, ¹⁰ siuntę savo sunų Adoramą pas karalių Dovidą prašytų jo santaikos ir pasveikintų jo, kad buvo sumušęs ir apgalėjęs Adarėzerį, nes Tous buvo Adarėzerio priešininkas. ¹¹ Karalius Dovidas pašventė Viešpačiui visus auksinius, sidabrinius ir skaitvarinius indus draug su sidabru ir auksu, kurį buvo atėmęs iš visų tautų, kaip iš Idumėjos, Moabo, Amono sunų, taip ir iš Filistymų ir Amalėko.

¹² Sarvijos gi sunus Abisajis sumušė Druskos slėnyje aštuonioliką tukstančių Edomiečių ¹³ ir pastatė Edome igulą, kad Idumėja tarnautu Dovidui. O Viešpats užlaikė Dovidą visur, kur tik jis eidavo.

¹⁴ Taigi, Dovidas karaliavo ant viso Izraelio ir darė teisumą ir teisybę visai savo tautai. ¹⁵ Sarvijos gi sunus Joabas buvo jo kariuomenės viršininkas, o Ahiludo sunus Jozapatas metraščių vedėjas. ¹⁶ Achitobo sunus Šadokas ir Abiataro sunus Achimelėkas buvo kunigais ir Šura raštininku. ¹⁷ Jojados sunus Banajas buvo pastatytas ant Keretiečių ir Peletiečių burių, o Dovidो sunų buvo pirmieji prie karaliaus.

19. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad mirė Amono sunų karalius Naasas. ir jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus. ² Tuomet Dovidas tarė: Padarysiu Naaso sunui Hanonui mielaširdystę,

— (7) *Saidokus*. Ebr. t.: skydus.

(14) *Dovidas karaliavo...* Plg. 2 Kar. 8, 15—18.

(19, 1) *Atsitiko gi, kad...* Plg. 2 Kar.

10 persk., kame papasakota tas pats dalykas tais pačiais žodžiais; skirtumų gi galima rasti tik skaitlinėse, kurios, regis, tikresnės Kar. knygoje.

pater ejus gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon, ³ dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te: nec animadvertis quod ut explorent, et investigent, et scutentur terram tuam, venerint ad te servi ejus. ⁴ Igitur Hanon pueros David decalvavit, et rasisit, et præcidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. ⁵ Qui cum abiissent, et hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) et præcepit ut manerent in Jericho, donec cresceret barba eorum, et tunc reverterentur. ⁶ Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, tam Hanon, quam reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, et de Syria Maacha, et de Soba currus et equites. ⁷ Conduxeruntque triginta duo millia curruum, et regem Maacha cum populo ejus. Qui cum venissent, castrametatisunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum.

⁸ Quod cum audisset David, misit Joab, et omnem exercitum virorum fortium: ⁹ egressique filii Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, separatim in agro steterunt. ¹⁰ Igitur Joab intelligens bellum ex adverso, et post tergum contra se fieri, elegit

nes jo tėvas yra man suteikęs malonę. Taigi, Dovidas siuntė pasiuntinius jo paguostų dėlei jo tėvo mirties. Jiems atėjus į Amono sunų žemę paguostų Hanono, ³ Amono sunų kunigaikščiai tarė Hanonui: Tu rasi manai, kad gerbdamas tavo tėvą Dovidas atsiuntė tuos, kurie turi tave paguosti, ir nepatėmiji, kad jo tarnai atėjo pas tave, kad ištirtu, apžiurėtų ir pažintu tavo žemę? ⁴ Tuomet Hanonas nuskusdino Dovidą tarnams galvą ir barzdą ir atkirpdino jų drabužius nuo kulšių iki pėdų ir paleido juos. ⁵ Jiems išėjus ir apie tai pranešus Dovidui, tasai siuntė jų pasitiktų (nes jiems buvo padaryta didis išniekinimas) ir liepė pasilikti Jerike, kolei atžels jų barzda, ir tuomet sugrįžti. ⁶ Amono gi sunų matydami, kad buvo įžeidę Dovidą, kaip Hanonas taip ir likusioji tauta siuntė tukstantį talentų sidabro. kad pasisamdytu sau vežimų ir raitelių iš Mėzopotamijos, iš Maachos Syrijos ir iš Sobos. ⁷ Pasisamdė gi tris dešimtis du tukstančių vežimų ir Maachos karalių su jojo tauta. Šitie atėję sustatė stovyklas ties Medaba. Taipogi Amono sunų, susirinkę iš savo miestų, atėjo į karę.

⁸ Tai išgirdęs Dovidas, išsiuntė Joabą ir visą drąsiųjų vyrų kariuomenę. ⁹ O Amono sunų išėję sustojo kariškoje tvarkoje prie miesto vartų; atėjusieji gi jiems padėtų karaliai sustojo atskirai ant lauko. ¹⁰ Taigi, Joabas, suprasdamas, kad kovą rengiama prieš jį ir iš priešakio ir užpakalyje, išsirinko drąsiausius

viros fortissimos de universo Israel, et perrexit contra Syrum. ¹¹ Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui; et perrexerunt contra filios Ammon. ¹² Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in praesidium. ¹³ Confortare, et agamus viriliter pro populo nostro, et pro urbibus Dei nostri: Dominus autem quod in conspectu suo bonum est, faciet. ¹⁴ Perrexit ergo Joab, et populus qui cum eo erat, contra Syrum ad proelium: et fugavit eos. ¹⁵ Porro filii Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem ejus, et ingressi sunt civitatem: reversusque est etiam Joab in Jerusalem. ¹⁶ Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel, misit nuntios, et adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum. ¹⁷ Quod cum nuntiatum esset David, congregavit universum Israel, et transivit Jordanem, irruitque in eos, et direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantes. ¹⁸ Fugit autem Syrus Israel: et interfecit David de Syris septem millia currum, et quadraginta millia peditum, et Sophach exercitus principem. ¹⁹ Videntes autem servi Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David, et servierunt ei: noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.

vyrus iš viso Izraëlio ir patraukė prieš Syrijiečius; ¹¹ likusią gi tautos dalį davė savo brolio Abisajo valdžion, ir jie patraukė prieš Amono sunus. ¹² Ir jis tarė: Jei Syrijiečiai apgalės mane, tu man padėsi, o jei apgalės tave Amono suns, aš ateisiu tau padėti. ¹³ Buk drąsus, ir elgkimės kaip vyrai dėlei mūsų tautos ir dėlei mūsų Dievo miestų; Viešpats gi padarys, kas gera jo akyvaizdoje. ¹⁴ Taigi, Joabas ir buvusioji su juo tauta patraukė į kovą prieš Syrijiečius ir priverstė juos bėgti. ¹⁵ O Amono suns, matydami, kad Syrijiečiai pabėgo, ėmė bėgti taipogi patį nuo jo brolio Abisajo ir įėjo į miestą. Tuomet ir Joabas sugrižo Jeruzalėn. ¹⁶ Syrijiečiai matydami save Izraëlio sumuštus, siuntė pasiuntinius ir atsivedė Syrijiečius, buvusius anapus upės; o Adarėzerio kariuomenės viršininkas Sofachas buvo jų vadas. ¹⁷ Kuomet tai buvo pranešta Dovidui, jis surinko visą Izraëlį, perėjo per Jordaną ir užpuolė ant jų, sustatęs kariškas eilias ties jais, tuotarpu kad jie kovojo iš savo pusės. ¹⁸ Bet Syrijiečiai buvo priversti bėgti nuo Izraëlio, ir Dovidas užmušė iš Syrijiečių septynis tukstančius vežimų, keturias dešimtis tukstančių pėstininkų ir kariuomenės vadą Sofachą. ¹⁹ Tuomet Adarėzerio tarnai, matydami, kad jie Izraëlio apgalėti, atbėgo prie Dovidą ir jam tarnavo. Po to Syrijiečiai nebenorėjo toliaus padėti Amono sunams.

Caput XX. ¹ Factum est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, et robur militiæ, et vastavit terram filiorum Ammon; perrexitque et obsedit Rabba: porro David manebat in Jerusalem, quando Joab percussit Rabba, et destruxit eam. ² Tulit autem David coronam Melchom de capite ejus, et invenit in ea auri pondo talentum, et pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit: ³ populum autem, qui erat in ea, eduxit: et fecit super eos tribulas, et trahas, et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur, et contererentur: sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon: et reversus est cum omni populo suo in Jerusalem.

⁴ Post hæc initum est bellum in Gazer adversum Philisthæos: in quo percussit Sobochai Husathites, Saphai de genere Raphaim, et humiliavit eos. ⁵ Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus hastæ lignum erat quasi liciatorium textentium. ⁶ Sed et aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos habens digitos, id est, simul viginti quatuor: qui et ipse de Rapha fuerat stirpe generatus. ⁷ Hic blasphemavit Israel: et percussit eum Jonathan filius Samaa fratris David.

20. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad metams praslinkus, tuo laiku, kada karaliai eina paprastai į karę, Joabas surinko kariuomenę ir kareivių galybę, sunaikino Amono sunų kraštą, patraukė ir apgulė Rabba; Dovidas gi buvo pasilikęs Jeruzalėje, kuomet Joabas sumušė Rabba ir išgriovė ją. ² Tuomet Dovidas ėmė Mėlcomo vainiką nuo jojo galvos ir rado jį sveriant talentą aukso ir turint brangiausių perlų; iš to jis pasidarė sau vainiką; jis ėmė taipogi iš miesto labai daug grobio. ³ Buvusius gi jame gyventojus jis išvedė ir liepė vedžioti ant jų kuliamuosius vežimus, važius ir geležimi apkaustytus vežimus, taip kad jie buvo sukapoti ir sutrinti. Taip Dovidas padarė visiems Amono sunų miestams ir sugrižo su visa savo tauta į Jeruzalę.

⁴ Po to prasidėjo karė Gazer prieš Pilistymus, kurioje Husatietis Sobochajis užmušė Safajį iš Rafaimų giminės, ir pažemino juos. ⁵ Buvo taipogi kita karė prieš Pilistymus, kurioje Betliejietis Miško sunus Dievoduotasis užmušė Gėtiečio Goljato brolių, kurio jieties kotas buvo kaip audėjų riestuvai. ⁶ Atsitiko dar ir kita karė Gėte, kurioje buvo ilgiausis žmogus, turėjęs po šešis pirštus, tai yra, išviso dvidešimt keturis; ir tasai buvo kilęs iš Rafos giminės. ⁷ Jis piktžodžiavo Izraeliui; o Dovidas brolio Samaos sunus Jonatanas užmušė jį. Šitie yra Rafos sunų Gėte, ku-

(20, 1) *Metams praslinkus...* Plg. 2 Kar. 11, 1 ir 12, 26—31.— (2) *Mėlcomo*. Ebr. t. jų karaliaus.

(4) *Karė Gazerė...* Plg. 2 Kar. 21, 13—14.

Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David et servorum ejus.

rie krito iš Dovidą ir jo tarnų rankos.

6) Tautos suskaičymas ir maro bausmė.

Caput XXI. ¹ Consurrexit autem Satan contra Israel: et concitavit David ut numeraret Israel. ² Dixitque David ad Joab, et ad principes populi: Ite, et numerate Israel a Bersabee usque Dan: et afferte mihi numerum ut sciam. ³ Responditque Joab: Augeat Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne domine mi rex, omnes servi tui sunt? quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur Israeli? ⁴ Sed sermo regis magis prævaluit: egressusque est Joab, et circumvit universum Israel; et reversus est Jerusalem: ⁵ deditque Davidi numerum eorum, quos circuierat: et inventus est omnis numerus Israel, mille millia et centum millia virorum eductum gladium: de Juda autem quadringenta septuaginta millia bellatorum. ⁶ Nam Levi, et Benjamin non numeravit: eo quod Joab invitus exsequeretur regis imperium.

⁷ Displicuit autem Deo quod jussum erat; et percussit Israel.

⁸ Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem: obsecro aufer iniquitatem servi tui, quia insipienter egi. ⁹ Et

21. perskyrimas. ¹ Tuotarpu šetonas sukilo prieš Izraėlį ir sužadino Dovidą, kad suskaičytų Izraėlį. ² Taigi, Dovidas tarė Joabui bei tautos kunigaikščiams: Eikite ir suskaičykite Izraėlį nuo Bersabėjos iki Danui ir atneškite man sąskaitą, kad žinočiau. ³ Tuomet Joabas atsakė: Viešpats tepadaugina savo tautą šimteriopai, negu yra; argi, mano pone, karaliau, nevisi tavo tarnai? kam mano ponas jieško tai, kas bus paskaičiuota Izraėliui nusidėjimu? ⁴ Bet karaliaus žodžiai persvėrė; todėl Joabas išėjo, apėjo visą Izraėlį ir sugrįžo Jeruzalėn. ⁵ Jis davė Dovidui sąskaitą tų, kuriuos buvo apėjęs; ir rasta Izraėlio skaitlius išviso tukstantis tukstančių ir šimtas tukstančių vyrų, nešiojančių kalaviją; iš Judo gi keturi šimtai septynios dešimtys tukstančių kovotojų. ⁶ Lėvio ir Benjamino jis neskaitė, nes Joabas nenoromis pildė karaliaus paliepimą.

⁷ Bet Dievui nepatiko, kas buvo liepta, ir jis ištiko Izraėlį. ⁸ O Dovidas tarė Dievui: Labai nusidėjau, kad tai dariau; maldauju, atimk tavo tarno neteisybę, nes pasielgiau neišmin-

21, 1—30. Dovidas, įsakdamas suskaičiuoti tautą, užrustina Dievą, todėl ant Izraėlio siunčiama bausmė. Dovidas daro atgailą ir gauna įsakymą pastatyti altorių busiančios bažnyčios vietoje.

(21, 1) *Tuotarpu*. . Pig. 2 Kar. 24 persk., kame pasakojama tas pats daly-

kas bent kiek plačiau ir kitais žodžiais. — *Šetonas*, ebr. reiškia: priešininkas.— (5) *Tukstantis tukstančių*... Kar. kn. skaitlinės kitokios. Suskaičymas nebuvo užbaigtas, rasi pačiam Dovidui sustabdžius tą darbą; todėl ir tikras Izraėlitų skaitlius pasiliko tikrai spėtinas.

locutus est Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens: ¹⁰ Vade, et loquere ad David, et dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum, quod volueris, elige. et faciam tibi. ¹¹ Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris: ¹² aut tribus annis famem: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos. et gladium eorum non posse evadere: aut tribus diebus gladium Domini. et pestilentiam versari in terra, et Angelum Domini interficere in universis finibus Israel: nunc igitur vide quid respondeam ei, qui misit me. ¹³ Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustiae premunt: sed melius mihi est, ut incidam in manus Domini, quia multae sunt miserationes ejus, quam in manus hominum. ¹⁴ Misit ergo Dominus pestilentiam in Israel: et ceciderunt de Israel septuaginta millia virorum. ¹⁵ Misit quoque Angelum in Jerusalem, ut percuteret eam: cumque percuteretur, vidit Dominus, et misertus est super magnitudine mali: et imperavit Angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam cesset manus tua. Porro Angelus Domini stabat juxta aream Ornan Jebusæi. ¹⁶ Levansque David oculos suos, vidit Angelum Domini stantem inter cælum et terram, et evaginatum gladium in manu ejus, et versum contra Jerusalem: et ceciderunt, tam ipse, quam majores natu vestiti ciliciis, proni in terram. ¹⁷

tingai. ⁹ Viešpats gi kalbėjo Dovidui Reginčiajam Gadui ir tarė: ¹⁰ Eik, kalbėk Dovidui ir sakyk jam: Štai, ką Viešpats sako: Duodu tau rinkties iš trijų dalykų; išsirinkk vieną, kurį norėsi, ir padarysiu tau. ¹¹ Taigi. Gadas, atėjęs pas Dovidą, jam tarė: Štai, ką Viešpats sako: Išsirinkk, ką nori: ¹² arba badą per trejus metus, arba kad tu bėgtumei per tris mėnesius nuo savo neprietelių ir negalėtumei ištrukti nuo jų kalavijo, arba per tris dienas Viešpaties kalaviją ir marą siaučiantį žemėje ir Viešpaties Aniolą užmušantį visose Izraelio ribose; taigi, dabar veizdėk, ką turiu atsakyti tam, kurs mane siuntė. ¹³ O Dovidas tarė Gadui: Iš visų pusių esu suspaustas, bet geriausiai man įpulti į Viešpaties rankas, nes daug jo mielaširdysčių, negu į žmonių rankas. ¹⁴ Taigi, Viešpats siuntė marą į Izraelį, ir krito iš Izraelio septynios dešimtys tukstančių vyrų. ¹⁵ Jis siuntė taipogi Aniolą į Jeruzalę, kad užgautų ją; o kuomet ji buvo žudoma, Viešpats pažvelgė ir pasigailėjo dėlei nelaimės didumo ir įsakė Aniolui, kurs žudė: Gana, tavo ranka tegul jau susilaiko. Viešpaties gi Aniolas stovėjo prie Jėbuziečio Ornano klojimo. ¹⁶ O Dovidas, pakėlęs savo akis, pamatė Viešpaties Aniolą, stovintį tarp dangaus ir žemės, ir jo rankoje ištrauktą iš makščių kalaviją, atkreiptą prieš Jeruzalę, ir parpuolė kniupsti ant žemės kaip jis, taip ir vyresnieji, apsilvė

(12) *Trejus metus.* 2 Kar. 24. 13: *septynerius metus.* — (13) *Geriaus man įpulti.* Kitur sakoma, kad geriausiai įpul-

ti į žmonių rankas negu į Dievo, bet visai kitokioje prasmėje. Plg. Dan. 13, 23.

Dixitque David ad Deum: Nonne ego sum, qui jussi ut numeraretur populus? Ego qui peccavi: ego, qui malum feci: iste grex quid commeruit? Domine Deus meus vertatur obsecro manus tua in me, et in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

¹⁸ Angelus autem Domini præcepit Gad ut diceret Davidi ut ascenderet, exstrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebusæi. ¹⁹ Ascendit ergo David juxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. ²⁰ Porro Ornan cum suspexisset, et vidisset Angelum, quatuorque filii ejus cum eo, absconderunt se: nam eo tempore terebat in area triticum. ²¹ Igitur cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan, et processit ei obviam de area, et adoravit eum pronus in terram. ²² Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino: ita ut quantum valet argenti accipias, et cesset plaga a populo. ²³ Dixit autem Ornan ad David: Tolle, et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet: sed et boves do in holocaustum, et tribulas in ligna, et triticum in sacrificium: Omnia libens præbebo. ²⁴ Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, et sic offerre Domino holocausta gratuita. ²⁵ Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri

ašutinėmis. ¹⁷ Dovidas gi tarė Dievui: Argi ne aš esu, kurs liepiaus suskaityti tautą? Aš, kurs nusidėjau; aš, kurs padariau pikta; ta banda, ką ji prasikalto? Viešpatie, mano Dieve, maldauju, tebuna atkreipta tavo ranka prieš mane ir prieš mano tėvo namus; tavo gi tauta tenebuna žudoma.

¹⁸ O Viešpaties Aniolas liepė Gadui pasakyti Dovidui, kad pakiltu ir pastatytu Viešpačiui Dievui altorių Jėbuziečio Ornano klojime. ¹⁹ Taigi, Dovidas pakilo pagal Gado žodžius, kuriuos jam buvo kalbėjęs Viešpaties vardu. ²⁰ Ornanas gi, pažvelgęs ir pamatęs Aniolą, draug su savo keturiais sunumis pasislėpė, nes jis kulė tuo metu klojime kviečius. ²¹ Taigi, ateinant Dovidui pas Ornaną, Ornanas išvydo jį ir išėjo iš klojimo jam priešais ir nusilenkė prieš jį, parpuldamas ant žemės. ²² Dovidas jam tarė: Duok man savo klojimo vietą, kad pastatyčiau ant jos Viešpačiui altorių, bet taip kad imtumei pinigų, kiek ji verta, ir kad sloga atstotu nuo tautos. ²³ Ornanas gi tarė Dovidui: Imk, ir mano ponas karalius tedaro, kas tik jam tinka; aš duodu taipogi jaučius deginamajai aukai, kuliamuosius vežimus malkoms ir kviečių aukai; visa suteiksiu noriai. ²⁴ Tuomet karalius Dovidas jam tarė: Anaiptol taip nebus, bet duosiu pinigų, kiek verta; nes aš neprivalau atimti iš tavęs ir taip dykai atnašauti Viešpačiui deginamasias aukas.

(18) *Ornano*. 2 Kar. 24, 16. Vulg.: *Arenos*. — (24) *Nes aš neprivalau...* Ebr. t.: aš noriu pirkti už pilnus pinigus.

nes aš nenoriu atimti Viešpačiui, kas tavo, ir atnašauti deginamąją auką be išlaidų. — (25) *Už vietą šešis šimtus...*

justissimi ponderis sexcentos.
²⁶ Et ædificavit ibi altare Domino: obtulitque holocausta, et pacifica, et invocavit Dominum, et exaudivit eum in igne de cœlo super altare holocausti.
²⁷ Præcepitque Dominus Angelo: et convertit gladium suum in vaginam.
²⁸ Protinus ergo David, videns quod exaudisset eum Dominus in area Ornan Jebusæi, immolavit ibi victimas.
²⁹ Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moyses in deserto, et altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon.
³⁰ Et non prævaluit David ire ad altare ut ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

²⁵ Taigi, Dovidas davė Ornanui už vietą šešis šimtus tikriausio svarumo auksinių siklių. ²⁶ Jis pastatė tenai Viešpačiui altorių, atnašavo deginamasias aukas ir dėkojimo aukas ir šaukėsi į Viešpatį, o tasai išklausė jį, siųsdamas iš dangaus ugnies ant deginamųjų aukų altoriaus. ²⁷ Viešpats įsakė Aniolui, ir tasai įkišo savo kalaviją atgal į makštį. ²⁸ Taigi, Dovidas, pamatęs, kad Viešpats buvo išklausęs jį Jėbuziečio Ornano klojime, atnašavo tenai kruvinų aukų. ²⁹ Viešpaties gi šėtra, kurią Mozė buvo padaręs tyruose, ir deginamųjų aukų altorius buvo tuo metu ant Gabaono augštumos. ³⁰ Bet Dovidas negalėjo eiti prie to altoriaus, kad tenai maldautu Viešpatį, nes buvo apimtas labai didžios baimės, pamatęs Viešpaties Aniolo kalaviją.

2. Paskutiniai Dovido karaliavimo atsitikimai. 1) Dovido rūpesnis busiančiąja bažnyčia.

Caput XXII. ¹ Dixitque David: Hæc est domus Dei, et hoc altare in holocaustum Israel. ² Et præcepit ut congregarentur omnes proselyti de terra Israel, et constituit ex eis latomos ad cædendos lapides et poliendos, ut ædificaretur domus Dei. ³ Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum, et ad commissuras atque juncturas præpara-

22. perskyrimas. ¹ Dovidas tarė: Štai čia Dievo namai ir štai altorius deginamajai Izraėlio aukai. ² Tuomet jis liepė surinkti visus svetimtaučius iš Izraėlio žemės ir paskyrė iš jų akmenkalius laužti ir tašyti akmenims, kad butu pastatyti Dievo namai. ³ Dovidas prirengė taipogi labai daug geležies durų vinims, suleidimams ir su-

Kar. kn. paminėta tik 50 siklių. Plg. 2 Kar. 24, 24. — (29) *Ant Gabaono...* Plg. aug. 16, 39. 40. — (30) *Negalėjo eiti prie to altoriaus*: kurs buvo ant Gabaono augštumos.

22, 1—19. Dovidas išrenka darbininkus bažnyčiai statyti, prirengia medegos, duoda perspėjimų savo sunui Saliamonui, kad jis pastatytų bažnyčią, o Izraėlio ku-

nigaikščiams, kad jam padėtų.

(22, 1) *Štai čia Dievo namai.* Vietą, kurioje buvo apsireiškęs Viešpats ir kame turėjo būti pastatyta bažnyčia, Dovidas išanksto vadina Dievo namais. — (2) *Svetimtaučius*: tuos iš senobinių Palestinos gyventojų, kurie pasiliko neišžudyti, bet turėjo atlikti baudžiamuosius darbus. Plg. 3 Kar. 9, 20. 21; 2 Kron. 2, 16...

vit David: et æris pondus innumerabile. ⁴ Ligna quoque cedrina non poterant æstimari. quæ Sidonii, et Tyrii deportaverant ad David.

⁵ Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est et delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas. ⁶ Vocavitque Salomonem filium suum: et præcepit ei ut ædificaret domum Domino Deo Israel. ⁷ Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei, ⁸ sed factus est sermo Domini ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti. et plurima bella bellasti: non poteris ædificare domum nomini meo. tanto effuso sanguine coram me: ⁹ filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: et ob hanc causam Pacificus vocabitur: et pacem et otium dabo in Israel cunctis diebus ejus. ¹⁰ Ipse ædificabit domum nomini meo, et ipse erit mihi in filium, et ego ero illi in patrem: firmaboque solum regni ejus super Israel in æternum. ¹¹ Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum, et prosperare,

jungimams ir tiek skaistvario, kad jo negalima buvo pasverti. ⁴ Nebuvo galima apvertinti taipogi kėdrinių medžių, kuriuos Sidoniečiai ir Tyriečiai atgabeno Dovidui.

⁵ Dovidas tarė: Mano sunus Saliamonas dar mažas ir lepus vaikas. namai gi, kuriuos noriu pastatyti Viešpačiui, privalo būti tokie, kad butu minimi visuose kraštuose; prirengsiu tam jam, kas reikalinga. Ir todėl jis prirengė prieš mirsiant visas išlaidas. ⁶ Po to jis pasivadino savo sūnų Saliamoną ir jam įsakė pastatyti Viešpačiui. Izraelio Dievui, namus. ⁷ Dovidas kalbėjo Saliamonui: Mano sunau, mano valia buvo pastatyti Viešpaties, mano Dievo, vardui namus, ⁸ bet man buvo apskelbta Dievo žodis ir pasakyta: Tu išliejai daug kraujo ir kariavai daug karių; išliejęs taip daug kraujo mano akyvaizdoje, tu negalėsi pastatyti mano vardui namų. ⁹ Sunus, kurs tau gims, bus ramiausias vyras, nes aš padarysiu, kad jis atilsėtu nuo visų savo neprietelių aplinkui, ir todėl jis bus vadintas Ramiuoju, ir per visas jo dienas duosiu Izraeliui santaiką ir atilsį. ¹⁰ Jis pastatys mano vardui namus ir jis bus man sunus, o aš busiu jam tėvas, ir sutvirtinsiu jo karaliavimo sostą ant Izraelio per amžius. ¹¹ Dabar tat, mano sunau, Viešpats

— (4) *Sidoniečiai ir...* Plg. 3 Kar. 5, 6.

(5) *Mažas ir lepus vaikas*. Tie žodžiai reiškia čionai tą pat, ką ir jaunikaitis, neturįs prityrimo. — (6) *Pasivadino savo sūnų...* Plg. 3 Kar. 2, 1. —

— (8) *Išliejai daug kraujo*: karėse, ku-

rios anų laikų papročiu buvo labai kruvinos. Nors tos karės buvo reikalingos, tačiau nesutiko jos su tikra Dievo karalystės prigimtimi, kuri turi apsireikšti bažnyčios pastatyme. — (9) *Ramiuoju*. Ebr. *Šalomoh* iš ž. *šalom*, ramybė. — (10) *Jis pastatys...* Plg. 2 Kar. 7, 13; 3 Kar.

et ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te. ¹² Det quoque tibi Dominus prudentiam et sensum, ut regere possis Israel, et custodire legem Domini Dei tui. ¹³ Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata, et judicia, quæ præcepit Dominus Moysi ut doceret Israel: confortare et viriliter age, ne timeas, neque paveas. ¹⁴ Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, et argenti mille millia talentorum: æris vero, et ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: lingua et lapides præparavi ad universa impendia. ¹⁵ Habes quoque plurimos artifices, latomos, et cæmentarios, artificesque lignorum, et omnium artium ad faciendum opus prudentissimos, ¹⁶ in auro et argento et ære et ferro, cujus non est numerus. Surge igitur, et fac, et erit Dominus tecum.

¹⁷ Præcepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adjuvarent Salomonem filium suum. ¹⁸ Cernitis, inquires, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, et dederit vobis requiem per circuitum, et tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, et subjecta sit terra coram Domino, et coram populo ejus. ¹⁹ Præbete igitur corda vestra et animas vestras, ut quæ-

ir pastatyk Viešpačiui, tavo Dievui, namus, kaip jis yra apie tave kalbėjęs. ¹² Viešpats teduodie tau išminties ir proto, kad galėtumei valdyti Izraelį ir užlaikyti Viešpaties, tavo Dievo, įstatymą; ¹³ nes tuomet galės tau sekties, jei užlaikysi paliepinimus ir nutarimus, kurių Viešpats įsakė Mozei mokyti Izraelį; buk drąsus ir elgkies kaip vyras, nesibijok ir nenusigąsk. ¹⁴ Štai, aš savo neturte prirenčiau išlaidas Viešpaties namams, aukso šimtą tukstančių talentų, sidabro tukstantį tukstančių talentų; skaitvario gi ir geležies negalima pasverti, nes jų tiek, kad negalima apskaityti; medžių ir akmenų prirenčiau visiems reikalams. ¹⁵ Turi taipogi daugybę amatninkų, akmenkalių, murininkų, dailidžių ir visokių darbininkų, gerai išmanančių dirbti darbą ¹⁶ iš aukso, sidabro, skaitvario ir geležies, kurios yra be skaitliaus. Pakilk tat ir daryk, ir Viešpats bus su tavim.

¹⁷ Dovidas įsakė taipogi visiems Izraelio kunigaikščiams padėti savo sunui Saliamonui ¹⁸ ir tarė: Jūs matote, kad Viešpats, jūsų Dievas, yra su jumis, ir davė jums atilsio aplinkui ir padavė visus jūsų neprietelius į jūsų rankas, ir žemę pavergtą Viešpaties akyvaizdoje ir jo tautos akyvaizdoje ¹⁹ Taigi, pakreipkite savo širdis ir savo dūšias, kad jieskotumėte Viešpa-

5, 5; Žyd. 1, 5. — (14) *Aukso šimtą...* aru 5 milijardų rb. aukso ir 3¼ milijardų sidabru. Skaitlinės čionai rasi nepasiliko be permainingos (plg. 2 Kar. 14, 26); jos išrodo perdaug didelės, bet ne negalimos, nes rytų kraštai visuomet būdavo garsūs begaliniais turtais.

(18) *Jūs matote...* Tikriaus anot ebr.

t.: Viešpats, jūsų Dievas, argi ne su jumis? ir ar jis nedavė jums atilsio aplinkui? Nes jis padavė krašto gyventojus į mano rankas, ir šalis pavergtą Viešpaties ir jo tautos akyvaizdoje. — (19) *Skrynių*: pasiliekančią tuotarpu naujoje šeroje ant Siono kalno. Plg. aug. 15. 1. 28...

ratis Dominum Deum vestrum: et consurgite, et ædificate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, et vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

ties, jūsų Dievo; pakilkite ir pastatykite Viešpačiui Dievui šventyklą, kad Viešpaties sandoros skrynja ir Viešpačiui pašvęsti indai būtų įnešti į namus, kurie statomi Viešpaties vardui.

2) Skaitlius ir sutvarkymas kunigų ir lėvitų.

Caput XXIII. ¹ Igitur David senex et plenus dierum, regem constituit Salomonem filium suum super Israel. ² Et congregavit omnes principes Israel, et Sacerdotes atque Levitas. ³ Numeratique sunt Levitæ a triginta annis, et supra: et inventa sunt triginta octo millia virorum. ⁴ Ex his electi sunt, et distributi in ministerium domus Domini viginti quatuor millia: præpositorum autem et iudicum sex millia. ⁵ Porro quatuor millia janitores: et totidem psaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

⁶ Et distribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerson videlicet, et Caath, et Merari.

⁷ Filii Gerson: Leedan, et Semei. ⁸ Filii Leedan: princeps Jahiel, et Zethan, et Joel, tres. ⁹ Filii Semei: Salomith, et Hosiel, et Aran, tres: isti princi-

23. perskyrimas. ¹ Taigi, Dovidas pasenęs ir ilgai pagyvenęs, įstatė karaliumi ant Izraelio savo sūnų Saliamoną. ² Jis surinko visus Izraelio kunigaikščius, kunigus ir lėvitus. ³ Lėvitai liko suskaityti nuo trijų dešimtų metų ir vyresni, ir atrasta trys dešimtys aštuoni tukstančiai vyrų. ⁴ Iš jų išrinkta ir paskirstyta Viešpaties namų tarnystei dvidešimt keturi tukstančiai; viršininkų gi ir teisėjų šeši tukstančiai; ⁵ toliaus keturi tukstančiai durininkų ir tiek pat giesmininkų, kurie gieda šlovę Viešpačiui su muzikos prietaisais, jo padarytais giedojimui.

⁶ Dovidas paskirstė juos pagal kilmę iš Lėvio sūnų, butent iš Gersono, Kaato ir Merario.

⁷ Gersono sūnys Lėėdanas ir Semėjis. ⁸ Lėėdano sūnų trys: vyriausis Jahiėlis, toliaus Zetanas ir Joėlis. ⁹ Semėjo sūnų trys: Salomitas, Hosiėlis ir Ara-

23, 1—26, 32. Dovidas, pasiryžęs atiduoti karalystę savo sūnui, liepia suskaičiuoti lėvitus (23, 1—5), kurie išvardijami trijose didelėse šeimynose pagal tris Lėvio sunus (23, 6—23); nurodžius lėvitų pareigas apskritai (23, 24—32), toliaus išskaitomi dvidešimt keturi kunigų skyriai (24, 1—19), tie lėvitų skyriai, kurie turėjo padėti kunigams tarnystėje (24, 20—31), dvidešimt keturi lėvitų giesmininkų skyriai (25, 1—31), galop skyriai tų lėvitų, kurie turėjo pildyti durininkų

(26, 1—19), išdininkų (26, 20—28), teisėjų ir viršininkų (26, 29—32) pareigas.

(23, 1) *Ilgai pagyvenęs.* Ebr. t.: so-tas dienų. — *Įstatė karaliumi...* Plg. 3 Kar. 1, 5... — (3) *Nuo trijų dešimtų...* Plg. Sk. 4, 3. 23. — (4) *Viršininkų gi ir teisėjų...* Plg. žem. 26, 29; 2 Kron. 19, 8—10. — (5) *Jo padarytais...* Ebr. t.: Kuriuos aš padariau.

(7) *Lėėdanas.* Aug. 16, 17 jis pavadintas Lobniu. — (9) *Semėjo:* ne to paties, kurs išvardintas 7. ir 10. eil... —

pes familiarum Leedan. ¹⁰ Porro filii Semei, Leheth, et Ziza, et Jaus, et Baria: isti filii Semei, quatuor. ¹¹ Erat autem Leheth prior, Ziza secundus: porro Jaus et Baria non habuerunt plurimos filios, et idcirco in una familia, unaque domo computati sunt.

¹² Filii Caath: Amram, et Isaar, Hebron, et Oziel, quatuor.

¹³ Filii Amram. Aaron, et Moyses. Separatusque est Aaron ut ministraret in Sancto sanctorum, ipse et filii ejus in sempiternum, et adoleret incensum Domino secundum ritum suum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum. ¹⁴ Moysi quoque hominis Dei filii annumerati sunt in tribu Levi. ¹⁵ Filii Moysi: Gersom, et Eliezer. ¹⁶ Filii Gersom: Subuel primus. ¹⁷ Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: et non erant Eliezer filii alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis. ¹⁸ Filii Isaar: Salomith primus. ¹⁹ Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus. ²⁰ Filii Oziel: Micha primus, Jesia secundus.

²¹ Filii Merari: Moholi, et Musi. Filii Moholi: Eleazar, et Cis.

²² Mortuus est autem Eleazar, et non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum. ²³ Filii Musi: Moholi, et Eder, et Jerimoth, tres.

²⁴ Hi filii Levi in cognationibus, et familiis suis, principes

nas; šitie buvo Lėédano šeimynų viršininkai. ¹⁰ Toliaus Semėjo sunų: Lehėtas, Ziza, Jaus ir Barija; šitie keturi Semėjo sunų. ¹¹ Lehėtas buvo pirmasis, Ziza antrasis; Jaus gi ir Barija neturėjo labai daug vaikų, todėl juodu paskaityta viena šeimyna ir vienais namais.

¹² Kaato sunų keturi: Amramas, Isaaras, Ebronas ir Ozielis.

¹³ Amramo sunų Aaronas ir Mozė. Aaronas buvo atskirtas, kad tarnautu švenčiausioje vietoje jis pats ir jo sunų per amžius ir degintu smilkalus Viešpačiui pagal jo apeigas, ir šlovintu jo vardą per amžius. ¹⁴ Taipogi Dievo žmogaus Mozės sunų buvo paskaityti Lėvio giminėje. ¹⁵ Mozės sunų: Gersomas ir Eliėzeris. ¹⁶ Gersomo sunų: pirmasis Subuėlis. ¹⁷ Eliėzerio gi sunų buvo: pirmasis Rohobija, o kitų sunų Eliėzeris neturėjo. Rohobijos gi sunų labai pasidaugino. ¹⁸ Isaaro sunų: pirmasis Salomitas. ¹⁹ Ebrono sunų: pirmasis Jeriavas, antrasis Amarijas, trečiasis Jahazielis, ketvirtasis Jekmaamas. ²⁰ Ozielio sunų: pirmasis Micha, antrasis Jesija.

²¹ Merario sunų: Moholis ir Musis. Moholio sunų: Eleazaras ir Kisas. ²² Bet Eleazaras mirė ir neturėjo sunų, o tik dukterų; jas ėmė jų broliai Kiso sunų. ²³ Musio sunų trys: Moholis, Edėras ir Jerimotas.

²⁴ Šitie yra Lėvio sunų pagal savo kilmę ir šeimynas, vir-

(11) *Paskaityta viena...* Tuo budu pasidarė iš viso devynios didelės Gersonitų šeimynos.

(14) *Dievo žmogaus:* garbingas Mozės pavadinimas. Nežinurint didžios tėvo garbės, Mozės sunų pasiliko paprastais lė-

vitais. — (15) *Mozės sunų.* Plg. 2 Moz. 2, 22; 18, 3. 4.

(24) *Dvidešimt metų...* Lėvitai išpradžios buvo suskaityti tik tie, kurie turėjo tris dešimtis metų, ir vyresni, taip pat kaip kitados darė Mozė (vz. aug. 3 e.);

per vices, et numerum capitum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus Domini a viginti annis et supra. ²⁵ Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, et habitationem Jerusalem usque in æternum. ²⁶ Nec erit officii Levitarum ut ultra portent tabernaculum, et omnia vasa ejus ad ministrandum. ²⁷ Juxta præcepta quoque David novissima supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis et supra. ²⁸ Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibulis, in exedris, et in loco purificationis, et in sanctuario, et in universis operibus ministerii templi Domini. ²⁹ Sacerdotes autem, super pannes propositionis, et ad similæ sacrificium, et ad lagana azyma et sartaginem, et ad torrendum, et super omne pondus atque mensuram. ³⁰ Levitæ vero ut stent mane ad confitendum, et canendum Domino: similiterque ad vesperam ³¹ tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sabbatis et Calendis et solemnitatibus reliquis juxta numerum, et ceremonias uniuscujusque rei, jugiter coram Domino. ³² Et custodiant observationes tabernaculi fœderis, et ritum sanctuarii, et observationem filiorum Aaron fratrum suo-

šininkai pagal skyrius ir atskirų galvų skaitlių, kurie darė Viešpaties namų tarnystės darbus, turėdami dvidešimt metų amžio ir vyresni. ²⁵ Nes Dovidas sakė: Viešpats, Izraelio Dievas, davė savo tautai atilsį ir buveinę Jeruzalėje per amžius. ²⁶ Toliaus nebebus Lėvitų pareiga nešti šėtrą ir visus jos tarnystei paskirtus indus. ²⁷ Pagal paskučiausius Dovidą įsakymus Lėvio sunęs bus suskaiptomi dvidešimties metų ir vyresni. ²⁸ Jie bus Aaron sunų valdžioje Viešpaties namų tarnystei pildyti, prieangiuose, bažnyčios butuose, apsiukuopimo vietoje, šventykloje ir visuose Viešpaties bažnyčios tarnystės darbuose. ²⁹ Kunigai gi bus užveizdais padėtinių duonų, duoninių atnašų, neraugintų papločių, kepamųjų ir spirginamųjų dalykų ir visų svarsčių bei saikų. ³⁰ Lėvitai taipogi turės stovėti rytą, kad šlovintu Viešpatį ir jam giedotu, lygiai ir vakarop, ³¹ kaip atnašaujant deginamasias Viešpaties aukas, taip ir subatomis, ir pirmoje kiekvieno mėnesio dienoje, ir kitose iškilmėse, pagal kiekvieno dalyko skaitlių ir apeigas nuolat Viešpaties akyvaizdoje. ³² Ir jie turės užlaikyti paliepiamus, paliečiančius sandoros šėtrą ir šventyklos apeigas, ir su pagarba klausys

bet paskui Dovidas liepė juos skaityti ir imti tarnystę, pradedant nuo dvidešimties metų. Tos permainos priežastis nurodoma toliaus 25. ir 26. eil. — (25) *Ir buveinę.* Ebr. t.: ir padarė sau buveinę. — (26) *Nešti šėtrą...* Nuolatinė kelionė ir sunkių dalykų nešimas Mozės laikais reikalavo iš lėvitų daug fzyškų jėgų, todėl į tarnystę buvo imami tik subrendę vyrai. Kada tarnystė pasidarė lengvesnė, ją galėjo pildyti ir jaunesni žmonės. — (28)

Apsiukuopimo vietoje. Ebr. t.: prie apsiukuopimo kiekvieno švento dalyko. — (29) *Kunigai.* Ebr. t. šito žodžio nėra, taipogi ir 30. e. žodžio: *lėvitai*. Nors kai kurios minimos čionai pareigos buvo tik-tai kunigų pildomos, bet ir jose lėvitai turėdavo patarnauti kunigams. — (31) *Atnašaujant deginamasias aukas.* Atnašavo kunigai, bet aukas turėdavo pri-rengti lėvitai.

rum, ut ministrent in domo Domini.

Caput XXIV. ¹ Porro filii Aaron hæ partitiones erant: Filii Aaron: Nadab, et Abiu, et Eleazar, et Ithamar. ² Mortui sunt autem Nadab, et Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque functus est Eleazar, et Ithamar. ³ Et divisit eos David, id est Sadoc de filiis Eleazari, et Ahimelech de filiis Ithamar, secundum vices suas et ministerium. ⁴ Inventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filiis Eleazar principes per familias sedecim: et filiis Ithamar per familias et domos suas octo. ⁵ Porro divisit utrasque inter se familias sortibus: erant enim principes sanctuarii, et principes Dei. tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar. ⁶ Descripsitque eos Semeias filius Nathanael scriba Levites, coram rege et principibus, et Sadoc sacerdote, et Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium et Leviticarum: unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: et alteram domum quæ sub se habebat ceteros, Ithamar. ⁷ Exivit autem sors prima Joiarib, secunda Jedei, ⁸ tertia Harim, quarta Seorim, ⁹ quinta Melchia, sexta Maiman, ¹⁰ septima Accos,

savo brolių Aarono sunų, kad tarnautu Viešpaties namuose.

24. perskyrimas. ¹ Šitie buvo Aarono sunų skyriai: Aarono sunų: Nadabas, Abijus, Eleazaras ir Itamaras. ² Bet Nadabas ir Abijus mirė pirm savo tėvo be vaikų; o kunigystės pareigas pildė Eleazaras ir Itamaras. ³ Dovidas padalino juos, tai yra, Sadoką iš Eleazaro sunų ir Ahimelėką iš Itamaro sunų, kad pildytu tarnystę pakarčiu. ⁴ Bet radosi daug daugiau šeimynų viršininkų iš Eleazaro sunų kaip iš Itamaro sunų. Taigi, jis ir paskyrė jiems, tai yra, Eleazaro sunams šešioliką kunigaikščių pagal jų šeimynas, o Itamaro sunams pagal jų šeimynas ir namus aštuonis. ⁵ Be to, jis atskyrė vienas šeimynas nuo kitų burtomis, nes šventyklos kunigaikščiai ir Dievo kunigaikščiai buvo kaip iš Eleazaro sunų taip ir iš Itamaro sunų. ⁶ Surašė gi juos raštininkas lėvitas Natanaėlio sunus Semėjas akyvaizdojo karaliaus, kunigaikščių, kunigo Sadoko ir Abiataro sunaus Ahimelėko, taipogi kunigiškųjų ir lėvitiškųjų šeimynų kunigaikščių, imdamas vienus namus, kurie turėjo buti vyresni už likusius, iš Eleazaro, o kitus namus, kurie turėjo po savim likusius, iš Itamaro. ⁷ Taigi, pirmoji burta teko Jojaribai, antroji Jedėjui, ⁸ trečio-

(24, 1. 2) *Nadabus...* Vz. Kun. 10, 1. 2; Sk. 3, 4. — (3) *Juos*: Eleazaro ir Itamaro ainius. — (5) *Jis atskyrė...* Pareigos visų buvo tos pačios; reikėjo tik nustatyti, kokioje eilioje viena šeimyna po kitos tas pareigas pildys. — *Dievo kunigaikščiai*: turėjusieji didžią pagartą kunigų viršininkai. — (6) *Surašė gi juos*: jų eilią, kurią paskyrė burta. —

Kunigo Sadoko: vyriausiojo kunigo. — *Imdamas vienus namus...* Nepasakyta aiškiau, ar buvo traukiama po dvi hurti Eleazaro sunams ir po vieną Itamaro, arba po vieną vienai ir antrai ainijai, o jau paskui, pasiūgus Itamaro šeimynoms, tikėtai likusioms aštuonioms Eleazaro šeimynoms. — (10) *Abijai*. Plg. Luk. 1, 5. — (19) *Kad įeitu...* Kiekvie-

octava Abia, ¹¹ nona Jesua, decima Sechenia, ¹² undecima Elia-sib, duodecima Jacim. ¹³ tertiadecima Hoppa, decimaquarta Isbaab, ¹⁴ decimaquinta Belga, decimasexta Emmer, ¹⁵ Decima-septima Hezir, decimaoctava Aphses, ¹⁶ decimanona Pheteia, vigesima Hezechiel, ¹⁷ vigesimaprima Iachin, vigesimasecunda Gamul, ¹⁸ vigesimatertia Dalaiu, vigesimaquarta Maaziau. ¹⁹ Hæ vices eorum secundum ministeria sua, ut ingrediantur domum Domini et juxta ritum suum sub manu Aaron patris eorum: sicut præceperat Dominus Deus Israel.

²⁰ Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, et de filiis Subael, Jehedeia. ²¹ De filiis quoque Rohobia princeps Jesias. ²² Isaari vero filius Salemoth, filiusque Salemoth Jahath: ²³ filiusque ejus Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus. ²⁴ Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir. ²⁵ Frater Micha, Jesia: filiusque Jesiæ, Zacharias. ²⁶ Filii Merari: Moholi et Musi. Filius Oziau: Benno. ²⁷ Filius quoque Merari: Oziau et Soam et Zachur et Hebri. ²⁸ Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos. ²⁹ Filius vero Cis, Jerameel. ³⁰ Filii Musi: Moholi, Eder, et Jerimoth: isti filii Levi secundum domos familiarum suarum. ³¹

ji Hurimui, ketvirtoji Seorimui, ⁹ penktoji Melkijai, šeštoji Maيمانui, ¹⁰ septintoji Akkui, aštuntoji Abijai, ¹¹ devintoji Jesuai, dešimtoji Sechenijai, ¹² vienuoliktoji Eliasibui, dvyliktoji Jakimui, ¹³ tryliktoji Hoppai, keturioliktoji Isbaabui, ¹⁴ penkioliktoji Bēlgai, šešioliktoji Emeriui, ¹⁵ septynioliktoji Hezirui, aštuonioliktoji Afsui, ¹⁶ devynioliktoji Petėjai, dvidešimtoji Hezekiēliui, ¹⁷ dvidešimt pirmoji Jachinui, dvidešimt antroji Gamuliui, ¹⁸ dvidešimt trečioji Dalajavui, dvidešimt ketvirtoji Maaziavui. ¹⁹ Šitie jų skyriai pagal jų tarnystę, kad įeitų į Viešpaties namus ir būtų pagal savo apeigas jų tėvo Aarono valdžioje, kaip buvo įsakęs Viešpats, Izraelio Dievas.

²⁰ O iš kitų Lėvio vaikų buvo iš Amramo sūnų Subaēlis ir iš Subaēlio sūnų Jehedėja. ²¹ Iš Rohobijo sūnų buvo kunigaikštis Jesijas. ²² Salemotas buvo Isaaro sunus ir Salemoto sunus buvo Jahatas. ²³ Pirmasis šito sunus buvo Jeriavas, antrasis Amarijas, trečiasis Jahaziēlis, ketvirtasis Jekmaanas. ²⁴ Micha buvo Oziēlio sunus; o Michos sunus Samiras; ²⁵ Michos brolis buvo Jesija, o Jesijos sunus Zakarijas. ²⁶ Merario sūnų: Moholis ir Musis. Oziavo sunus Bennas. ²⁷ Taipogi Merario sunus Oziavas, Soamas, Zachuras ir Ebris. ²⁸ Toliaus Moholio sunus Eleazaras, kurs neturėjo vaikų. ²⁹ Kiso gi sunus buvo Jerameēlis. ³⁰ Musio sūnų: Moholis, Edėras ir Jerimotas; šitie yra

na šeimyna pagal nurodytą eilį turėjo tarnauti prie bažnyčios per visą savaitę nuo subatos iki subatai.

(20) *Kitų Lėvio vaikų*; be kunigų. Duodama čionai sutrumpintas sąrašas lėvių, išvardintų aug. 23, 7-23, su žy-

Miseruntque et ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron coram David rege, et Sadoc, et Ahimelech, et principibus familiarum sacerdotalium et Leviticarum, tam majores, quam minores: omnes sors æqualiter dividebat.

Caput XXV. ¹ Igitur David, et magistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios Asaph, et Heman, et Idithun: qui prophetarent in citharis, et psalteriis, et cimbaliis secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes. ² De filiis Asaph: Zacchur, et Joseph, et Nathania, et Asarela, filii Asaph: sub manu Asaph prophetantis juxta regem. ³ Porro Idithun: filii Idithun. Godolias, Sori, Jesseias, et Hasabias, et Mathathias, sex, sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes et laudantes Dominum. ⁴ Heman quoque: filii Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, et Jerimoth, Hananias. Hanani, Eliatha, Geddelthi, et Romemthiezer, et Jesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth: ⁵ omnes isti filii Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quatuordecim, et filias tres. ⁶ Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant, in cymbaliis, et

Lėvio sunų pagal savo šeimynų namus. ³¹ Ir jie metė burtas ties savo broliais Aarono sunumis akyvaizdoje karaliaus Dovid, Sadoko ir Ahimelėko ir kunigiškųjų bei lėvitiškųjų šeimynų viršininkų, kaip vyresnieji taip ir jaunenieji; burta skirstė visus lygiai.

25. perskyrimas. ¹ Taigi, Dovidas ir kariuomenės vyriausybė atskyrė tarnystei Asaf, Emano ir Idituno sunus, kad pranašautu su kanklėmis, arpomis ir kimbolais, tarnaudami pagal savo skaitlių pavestoję sau pareigoje. ² Iš Asaf sunų: Zakchurą, Juozapą, Nataniją, ir Asarėlą, Asaf sunus, vadovaujant Asafui, kurs pranašavo prie karaliaus. ³ Toliaus iš Idituno: Idituno sunus Godoliją, Sori, Jesėją, Hasabiją ir Matatiją, šešis, vadovaujant jų tėvui Iditunui, kurs su kanklėmis pranašavo ir buvo vadovas šlovinančiųjų ir garbinančiųjų Viešpatį. ⁴ Taipogi iš Emano: Emano sunus Bokkiavą, Mataniavą, Ozielį, Subuelį, Jerimotą, Hananiją, Hananį, Eliatą, Geddelį, Romemtiėzerį, Jesbakasą, Mellotį, Otirą ir Mahaziotą. ⁵ Visi šitie buvo sunų karaliaus reginčiojo Heman Dievo žodžiuose jo ragui išaugštinti; o Dievas davė Emanui keturioliką sunų ir tris dukteris. ⁶ Visi buvo paskirstyti po savo tėvo valdžia, kad giedotu Viešpaties bažnyčioje

miais skirtumais. — (31) *Ties savo broliais.* Ebr. t.: draug su savo broliais. Nepasakyta aiškiai, ar ir paprastųjų lėvitų buvo padaryta 24 skyriai; bet eilią, kurioje jie turėjo tarnauti prie bažnyčios, nustatė ir jiems burta.

(25, 1) *Kariuomenės vyriausybė.* Kariuomenės viršininkai padėjo tvarkyti lė-

vitus, nes jie buvo tautos kunigaikščiai. — *Idituno: Etano.* — *Kad pranašautu:* plačioje to žodžio prasmėje, todėl, kad šlovinu Dievą, Dievui padedant, duodant savo iškvepimą. — (2) *Prie karaliaus.* Ebr. t.: liepiant karaliui. — (3) *Šešis.* Vieno vardo čionai truksta, rasi Semėjo. Plg. žem. 17. e. — (5) *Reginčiojo Ema-*

psalteriis, et citharis, in ministeria domus Domini juxta regem: Asaph videlicet, et Idithun, et Heman. ⁷ Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

⁸ Miseruntque sortes per vires suas, ex æquo tam major quam minor, doctus pariter et indoctus. ⁹ Egrediaque est sors prima Joseph, qui erat de Asaph. Secunda Godolia, ipsi et filii ejus, et fratribus ejus duodecim. ¹⁰ Tertia Zachur, filius et fratribus ejus duodecim. ¹¹ Quarta Isari, filius et fratribus ejus duodecim. ¹² Quinta Natanias, filius et fratribus ejus duodecim. ¹³ Sexta Bocciau, filius et fratribus ejus duodecim. ¹⁴ Septima Isreela, filius et fratribus ejus duodecim. ¹⁵ Octava Jesaias, filius et fratribus ejus duodecim. ¹⁶ Nona Mathanias, filius et fratribus ejus duodecim. ¹⁷ Decima Semeias, filius et fratribus ejus duodecim. ¹⁸ Undecima Azareel, filius et fratribus ejus duodecim. ¹⁹ Duodecima Hasabias, filius et fratribus ejus duodecim. ²⁰ Tertiadecima Subael, filius et fratribus ejus duodecim. ²¹ Quartadecima Mathathias, filius et fratribus ejus duodecim. ²² Quintadecima Jerimoth, filius et fratribus ejus duodecim. ²³ Sextadecima Hananias, filius et fra-

su kimbolais, arpomis bei kanclėmis ir pildytu Viešpaties namų tarnystes prie karaliaus, butent Asafo, Idituno ir Emano sunų. ⁷ Jų gi skaitlius draug su jų broliais, kurie buvo visi mokytojai ir mokė kitus Viešpaties giesmių, buvo du šimtu aštuonios dešimtys aštuoni.

⁸ Jie traukė burtas apie savo eilias, lygiai vyresnieji kaip ir jaunesnieji, taip pat mokytieji kaip ir nemokyti. ⁹ Pirmoji burta teko Juozapui, kurs buvo iš Asafo; antroji Godolijui, jam, jo sunums ir jo broliams, dvylikai. ¹⁰ Trečioji Zahurui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹¹ Ketvirtoji Isariui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹² Penktoji Natanijui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹³ Šeštoji Bakkiavui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹⁴ Septintoji Isreelai, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹⁵ Aštuntoji Jesijui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹⁶ Devintoji Matanijui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹⁷ Dešimtoji Semėjui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹⁸ Vienuoliktoji Azarėliui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ¹⁹ Dvyliktoji Hasabijui, jo sunums ir broliams dvylikai. ²⁰ Tryliktoji Subaeliui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²¹ Keturioliktoji Matatijui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²² Penkioliktoji Jerimotui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²³ Šešioliktoji Hananijui, jo su-

no. Emanas turėjo tikro pranašo dovaną. — *Ragui*. Ragas reiškia galybę, garbę. Dievas suteikdamas Emanui skaitlingą ainiją, buvo išaugstinęs jį labiau už Asafą ir Idituną. — (7) *Mokė kitus*. Ebr. t.: buvo išmokyti. — *Du šimtu...* Po dvyliką kiekvienam iš 24 skyrių. Plg. aug. 23, 5.

(8) *Vyresnieji*: vyresnės šeimos. — (9) *Juozapui*. Rasi čionai apleisti žodžiai: jo sunums ir broliams. — *Iš A safo*. Spėjama, kad 1, 3, 5 ir 7 burta teko Asafo sunums; 2, 4, 8, 10, 12 ir 14 Idituno, o likusios 6, 9, 11, 13, 15-24 Emano sunums.

tribus ejus duodecim. ²⁴ Septimadecima Jesbacassæ, filiis et fratribus ejus duodecim. ²⁵ Octavdecima Hanani, filiis et fratribus ejus duodecim. ²⁶ Nona-decima Mellothi, filiis et fratribus ejus duodecim. ²⁷ Vigesima Eliatha, filiis et fratribus ejus duodecim. ²⁸ Vigesima prima Othir, filiis et fratribus ejus duodecim. ²⁹ Vigesima secunda Geddelthi, filiis et fratribus ejus duodecim. ³⁰ Vigesima tertia Mahazioth, filiis et fratribus ejus duodecim. ³¹ Vigesima quarta Romemthiezer, filiis et fratribus ejus duodecim.

Caput XXVI. ¹ Divisiones autem janitorum: de Coritis Meselema, filius Core, de filiis Asaph. ² Filii Meselemiæ: Zacharias primogenitus, Jadhel secundus, Zabadias tertius, Jathanael quartus, ³ Ælam quintus, Johanan sextus, Elieonai septimus. ⁴ Filii autem Obedom: Semeias primogenitus, Jozabad secundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus, ⁵ Ammiel sextus, Issachar septimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus. ⁶ Semei autem filio ejus nati sunt filii, præfecti familiarum suarum: erant enim viri fortissimi. ⁷ Filii ergo Semeiæ: Othni, et Raphael, et Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortissimi: Eliu quoque et Samachias. ⁸ Omnes hi, de filiis Obedom: ipsi, et filii, et fratres eorum fortissimi ad ministrandum, sexaginta duo de Obedom. ⁹ Porro Mesele-

nums ir broliams, dvylikai. ²⁴ Septynioliktoji Jesbakasai, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²⁵ Aštuonioliktoji Hananiui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²⁶ Devynioliktoji Melotiui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²⁷ Dvidešimtoji Eliatai, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²⁸ Dvidešimt pirmoji Otirui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ²⁹ Dvidešimt antroji Gedeltui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ³⁰ Dvidešimt trečioji Mahaziotui, jo sunums ir broliams, dvylikai. ³¹ Dvidešit ketvirtoji Romėmtiėzeriui, jo sunums ir broliams, dvylikai.

26. perskyrimas. ¹ Durininkų skyriai. Iš Koritų Korės sunus Meselemija iš Asafo sunų. ² Meselemijos sunų: pirmgimis Zacharijas, antrasis Jadhėlis, trečiasis Zabadijas, ketvirtasis Jathanaėlis, ³ penktasis Elamas, šeštasis Johananas. sekmasis Elieonajis. ⁴ Obėdėdomo gi sunų: pirmgimis Semėjas, antrasis Jozabadas, trečiasis Joaha, ketvirtasis Sacharas, penktasis Nathanaėlis, ⁵ šeštasis Amiėlis, septintasis Isakaras, aštuntasis Polatis, nes Viešpats buvo jį palaiminęs. ⁶ O jo sunui Semėjui gimė sunų, kurie buvo savo šeimynų viršininkai, nes jie buvo drąsiausi vyrai. ⁷ Taigi, Semėjo sunų buvo Otnis, Rapolas, Obėdas, Elzabadas, jo broliai drąsiausi vyrai; taipogi Eljus ir Samachijas. ⁸ Visi šitie iš Obėdėdomo sunų; jie, jų sunų ir broliai buvo stipriausi tarnauti, išviso šešios dešimtys du iš Obė-

(26, 1) *Durininkų*. Jų pareiga buvo labai svarbi Dovo do šėtroje ir Saliamono bažnyčioje. Plg. aug. 9, 17... *Durininkų*

pareigas pildė 7000 lėvitių. Plg. aug. 23, 5. — *Meselemija*. Kitur jis rasi vadinasi Selemija (14. e.) ir Selumas (9, 18).

miæ filii, et fratres eorum robustissimi, decem et octo. ¹⁰ De Hosa autem, id est de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, et idcirco posuerat eum pater ejus in principem) ¹¹ Helcias secundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus: omnes hi filii, et fratres Hosa, tredecim. ¹² Hi divisi sunt in janitores, ut semper principes custodiarum, sicut et fratres eorum ministrarent in domo Domini. ¹³ Missæ sunt ergo sortes ex æquo, et parvis, et magnis, per familias suas in unamquamque portarum. ¹⁴ Cecidit ergo sors orientalis, Selemiæ. Porro Zachariæ filio ejus, viro prudentissimo, et erudito, sortito obtigit plaga septentrionalis. ¹⁵ Obededom vero et filii ejus ad austrum: in qua parte domus erat seniorum concilium. ¹⁶ Sephim, et Hosa ad occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam. ¹⁷ Ad orientem vero Levitæ sex: et ad aquilonem quatuor per diem: atque ad meridiem similiter in die quatuor: et ubi erat concilium bini et bini. ¹⁸ In cellulis quoque janitorum ad occidentem quatuor in via, bini-

dedomo. ⁹ Toliaus Meselémijos sunų ir jų brolių labai stiprių aštuoniolika. ¹⁰ Iš Hosos gi, tai yra iš Merario sunų: Semris viršininkas (nes jis neturėjo pirmgimio ir todėl jo tėvas paskyrė jį viršininku), ¹¹ antrasis Helkijas, trečiasis Tabelijas, ketvirtasis Zakarijas. Visų šitų Hosos sunų ir brolių trylika. ¹² Šitie buvo paskirstyti durininkais, kad visuomet kaippo sargybos viršininkai lygiai kaip jų broliai tarnautu Viešpaties namuose. ¹³ Taigi, mesta burtos lygiai mažiems ir didiems pagal jų šeimynas apie kiekvienas duris. ¹⁴ Ir teko rytų duris pagal burtą Selemijui. Toliaus jo sunui Zakarijui, išmintingiausiam ir mokytam vyrui, teko pagal burtą šiaurinis šonas. ¹⁵ Obėdėdomui gi ir jo sunams į pietus; toje namų dalyje buvo vyresniųjų susirinkimas. ¹⁶ Sefimui ir Hosai į vakarus prie vartų, kuriais išeinama į šlaito kelią. Sargyba buvo ties sargyba. ¹⁷ Į rytus buvo šeši lėvitai ir į šiaurę keturi per dieną, ir taip pat į pietus keturi per dieną, ir kame buvo susirinkimas du po du. ¹⁸ Taipogi prie durininkų kambarių į vakarus prie kelio keturi po du prie kambarių

— *Asafo*: ne giesmininkų viršininko, bet kito, kur rasi vadinosi dar Abiasafu. — (10) *Nes jis neturėjo...* Geriausia anot ebr. t.: nes nors jis nebuvo pirmgimis jo tėvas paskyrė jį viršininku. Pirmgimis Hosos sunus regimai buvo miręs, nepalikdamas sunų. — (12) *Buvo paskirstyti...* Ebr. t. aiškiau: šitiems durininkų skyriams, šitų žmonių viršininkams ir jų broliams buvo pavesta sargyba, kad tarnautu Viešpaties namuose. — (14) *Rytų duris*. Jos buvo svarbiausios ir garbingiausios. — *Išmintingiausiam ir mokytam*. Ebr. t.: išmintingam patarėjui. —

(15) *Obėdėdomui...* Ebr. t.: Obėdėdomui į pietus ir jo sunams sandėlių namas (ebr. *bēth ha'asuppim*). — (16) *Sefimui*. Ebr. *šuppim*. Yra tai rasi be reikalo atkartotas ir truputį iškreiptas paskutinis 15. eil. žodis. — *Prie vartų, kuriais einama*. Ebr. t.: prie vartų *šalkeheth*. Tas paskutinis žodis yra vartų vardas. — *Sargyba buvo ties sargyba*. Tie žodžiai rasi pasakyti apie visus vartus, kurių sargai turėjo stovėti vieni ties kitais. — (17) *Susirinkimas*. Tikriaus: sandėliai. Plg. 15. e. — (18) *Prie durininkų kambarių...* Ebr. t.: Parbare į vakarus,

que per cellulas. ¹⁹ Hæ sunt divisiones janitorum filiorum Core, et Merari.

²⁰ Porro Achias erat super thesauros domus Dei, et vasa sanctorum. ²¹ Filii Ledan, filii Gersonni: de Ledan principes familiarum, Ledan, et Gersonni, Jehieli. ²² Filii Jehieli: Zathan, et Joel fratres ejus super thesauros domus Domini, ²³ Amramitis, et Isaaritis, et Hebronitis, et Ozihelitis. ²⁴ Subael autem filius Gersom, filii Moysi, præpositus thesauris. ²⁵ Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, et hujus filius Isaias, et hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri: et hujus filius Selemith. ²⁶ Ipse Selemith, et fratres ejus super thesauros sanctorum, quæ sanctificavit David rex, et principes familiarum, et tribuni, et centuriones, et duces exercitus ²⁷ de bellis, et manubiis præliorum, quæ consecraverant ad instauracionem, et supellectilem templi Domini. ²⁸ Hæc autem universa sanctificavit Samuel Vicens, et Saul filius Cis, et Abner filius Ner, et Joab filius Sarviæ: omnes, qui sanctificaverant ea per manum Selemith, et fratrum ejus.

²⁹ Isaaritis vero præerat Chonenias, et filii ejus ad opera forinsecus super Israel ad docendum et judicandum eos. ³⁰ Por-

¹⁹ Tokie yra Korės ir Merario sunų durininkų skyriai.

²⁰ Toliaus Achijas buvo Dievo namų turtų ir šventųjų indų užveizdas. ²¹ Lédano suns, Gersonito suns, Lédano šeiminų viršininkai iš Lédano Gersonito Jehiélis. ²² Jehiélis suns Zatanas ir jo broliai Joélis buvo Viešpaties namų turtų užveizdai, ²³ draug su Amramitais, Isaaritais. Ebronitais ir Ozihelitais. ²⁴ Mozės gi sunaus Gersomo suns Subaelis buvo turtų viršininkas. ²⁵ Taipogi jo broliai iš Eliézerio, kurio suns buvo Rahabija, šito suns Isajas, šito suns Joramas, šito taipogi suns Zechris ir šito suns Selemitas. ²⁶ Tasai Selemitas ir jo broliai buvo užveizdai šventyklos turtų, kuriuos buvo pašventęs karalius Dovidas, šeiminų viršininkai, tukstantininkai, šimtininkai ir kariuomenės vadai ²⁷ iš karių ir iš kovų grobio; tai jie buvo pašventę Viešpaties bažnyčiai pastatyti ir jos rakandams. ²⁸ Visa tai pašventino Regintysis Samuelis, Kiso suns Saulius, Nėro suns Abneris ir Sarvijos suns Joabas: visi tai pašventė per Selemito ir jo brolių ranką.

²⁹ Isaaritų viršininkas buvo Chonenijas su savo sunumis išviršiniams dalykams Izraelyje, kad juos mokytu ir teistu. ³⁰

keturi prie kelio, du Parbare. *Parbarasi* tas pats žodis, ką ir daugsk. *Parvarim*. (Vulg. *Parurim*, 4 kar. 23, 11). — *Prie kelio*: kurs minimas 16. eil.

(20) *Toliaus Achijas*... Geriaus pagal LXX: Ir jų broliai lévitai, Dievo namų turtų ir šventųjų indų užveizdai buvo: Lédano suns. (21) *Lédano suns*... Visos šitos eil. prasmė padaryta visai neaiški vieno žodžio atkartojimu. — (22)

Broliai. Ebr. t.: brolis. — (26) *Ką buvo pašventęs*... Plg. aug. 18, 7. 8. 11. — (28) *Visi tai pašventė*... Ebr. t. aiškiaus: visi pašvestieji dalykai buvo po ranka Selemito ir jo brolių.

(29) *Išviršiniams dalykams*: kurie neturėjo artimo sąryšio su Dievo tarnyste. — *Kad juos mokytu*... Anot ebr. t.: kad butu valdininkais ir teisėjais. Jų buvo išviso 6000. Vž. aug. 23, 4. — (30) *Ana-*

ro de Hebronitis Hasabias, et fratres ejus viri fortissimi, mille septingenti præerant Israeli trans Jordanem contra occidentem, in cunctis operibus Domini, et in ministerium regis. ³¹ Hebronitarum autem princeps fuit Jeria secundum familias et cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt, et inventi sunt viri fortissimi in Jazer Galaad, ³² fratresque ejus robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familiarum. Præposuit autem eos David rex Rubenitis, et Gadditis, et dimidiæ tribui Manasse, in omne ministerium Dei, et regis.

Toliaus iš Ebronitų Hasabijas ir jo broliai drąsiausi vyrai buvo viršininkai Izraelio anapus Jordano į vakarus visiems Viešpaties darbams ir karaliaus tarnystei. ³¹ Ebronitų gi pagal jų šeimynas ir gimines kunigaikštis buvo Jerija. Jie buvo suskaityti keturiasdešimtais Dovidą karaliavimo metais, ir atrasta drąsiausių vyrų Galaado Jazere ³² ir jų brolių vyresnio amžio du tukstančių septyni šimtai šeimynų viršininkų. Karalius gi Dovidas padarė juos viršininkais Rubeno, Gado ir pusės Manaso giminės sunų visokiai Dievo ir karaliaus tarnystei.

3) Kariuomenės ir Izraelio giminių viršininkai bei kiti Dovidą valdininkai.

Caput XXVII. ¹ Filii autem Israel secundum numerum suum, principes familiarum, tribuni, et centuriones, et præfecti, qui ministrabant regi juxta turmas suas, ingredientes et egredientes per singulos menses in anno, vigintiquatuor millibus singuli præerant. ² Primæ turmæ in primo mense Jesboam præerat filius Zabdiel, et sub eo vigintiquatuor millia. ³ De filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu mense primo. ⁴ Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites, et post se alter nomine Macelloth, qui

27. perskyrimas. ¹ O Izraelio sunųs pagal savo skaitlių, šeimynų viršininkai, tukstantininkai ir šimtininkai ir vyresnieji tarnavo karaliui savo buriais, įeinančiais ir išeinančiais mėnesį po mėnesio metuose, ir susidedančiais kiekvienas iš dvidešimt keturių tukstančių. ² Pirmojo burio pirmame mėnesyje viršininkas buvo Zabdielis sunus Jesboamas ir turėjo po savim dvidešimt keturis tukstančius. ³ Jis buvo iš Parėso sunų visų vadų kariuomenėje vadas pirmame mėnesyje. ⁴ Antrojo mėnesio burį turėjo Ahohietis Du-

pus Jordano. Tikriaus: šiapus Jordano. (31) Keturiasdešimtais: todėl Dovidą viešpatavimo pabaigoje. — (32) Viršininkais Rubeno .. Todėl anapus Jordano.

27, 1–34. Dovidą kariuomenę padalinama į dvyliką būrių (1–15), paskiria-

mi Izraelio giminių viršininkai (16–24) karaliaus lobio užveizdai (25–31) ir karaliaus patarėjai (32–34).

(27, 1) Savo buriais: kurių buvo dvylika. — (3) Visų vadų kariuomenėje vadas: žymiausias tarp visų, bet ne vyriausias vadas, kuriuo buvo Joabas. — (4)

regebat partem exercitus vigintiquatuor millium. ⁵ Dux quoque turmæ tertix in mense tertio, erat Banaias filius Joiadæ sacerdos: et in divisione sua vigintiquatuor millia. ⁶ Ipse est Banaias fortissimus inter triginta, et super triginta: præerat autem turmæ ipsius Amizabad filius ejus. ⁷ Quartus, mense quarto, Asahel frater Joab, et Zabadias filius ejus post eum: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ⁸ Quintus, mense quinto, princeps Samaoth Jezerites: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ⁹ Sextus, mense sexto, Hira filius Acces Thecutes: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ¹⁰ Septimus, mense septimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ¹¹ Octavus, mense octavo, Sobochai Husathites de stirpe Zarahi: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ¹² Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites de filiis Jemini: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ¹³ Decimus, mense decimo, Marai, et ipse Netophathites de stirpe Zarahi: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ¹⁴ Undecimus, mense undecimo, Banaias Pharathonites de filiis Ephraim: et in turma ejus vigintiquatuor millia. ¹⁵ Duodecimus, mense duodecimo, Holdai Netophathites, de stirpe Gothoniël: et in turma ejus vigintiquatuor millia.

dija, o po jo buvo kitas vardu Makelotas, kurs valdė dvidešimt keturių tukstančių kariuomenės dalį. ⁵ Trečiojo burio trečiame mėnesyje vadas buvo kunigas Jojados sunus Banajas, ir jo buryje buvo dvidešimt keturi tukstančiai. ⁶ Tasai Banajas buvo drąsiausias tarp trijų dešimtų ir drąsesnis už tris dešimtis; jo burio viršininku buvo jojo sunus Amizabadas. ⁷ Ketvirtas ketvirtame mėnesyje buvo Joabo brolis Asahėlis, o po jo jojo sunus Zabadijas; ir jo buryje buvo dvidešimt keturi tukstančiai. ⁸ Penktas vadas penktame mėnesyje buvo Jėzeriėtis Samaotas, ir jo buryje buvo dvidešimt keturi tukstančiai. ⁹ Šeštas šeštame mėnesyje buvo Tėkujietis Akkės sunus Hira, ir jo buryje buvo dvidešimt keturi tukstančiai. ¹⁰ Septintas septintame mėnesyje buvo Palonietis Helėsas iš Efraimo sunų, ir jo buryje buvo dvidešimt keturi tukstančiai. ¹¹ Aštuntas aštuntame mėnesyje buvo Husatietis Sobochajis iš Zarahio ainijos, ir jo buryje dvidešimt keturi tukstančiai. ¹² Devintas devintame mėnesyje buvo Anatotietis Abiėzeris iš Jėminio sunų, ir jo buryje dvidešimt keturi tukstančiai. ¹³ Dešimtas dešimtame mėnesyje buvo Marajis; jis buvo Netofatietis iš Zarajo ainijos, ir jo buryje dvidešimt keturi tukstančiai. ¹⁴ Vienuoliktas vienuoliktame mėnesyje buvo Paratonietis Banajas iš Efraimo sunų, ir jo buryje dvidešimt keturi tuk-

Dudija. Rasi: Dudijos sunus Eleazaras. Plg. aug. 11, 12. — *Po jo.* Rasi: jam mirus. — (5) *Kunigas Jojados.* Tikriaus:

kunigo Jojados. (7) *Asahėlis.* Vz. aug. 11, 26. — *Po jo;* kuomet Asahėlis buvo Abnerio užmuštas 2 Kar. 2, 18...).

¹⁶ Porro tribubus præerant Israel, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha: ¹⁷ Levitis, Hasabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc: ¹⁸ Juda, Eliu frater David: Issachar, Amri filius Michael. ¹⁹ Zabulonitis, Jesmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Jerimoth filius Ozriel; ²⁰ filiis Ephraim, Osee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manasse, Joel filius Phadaia: ²¹ et dimidiæ tribui Manasse in Galaad, Jaddo filius Zachariæ: Benjamin autem, Jasiel filius Abner. ²² Dan vero, Ezrihel filius Jeroham: hi principes filiorum Israel. ²³ Noluit autem David numerare eos a viginti annis inferius: quia dixerat Dominus ut multiplicaret Israel quasi stellas cœli. ²⁴ Joab filius Sarviæ cœperat numerare, nec complevit: quia super hoc ira irruerat in Israel: et idcirco numerus eorum, qui fuerant recensiti, non est relatus in fastos regis David.

²⁵ Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel: his autem thesauris, qui erat in urbibus, et in vicis, et in turribus, præsidebat Jonathan filius Oziæ. ²⁶ Operi autem rustico, et agricolis, qui exercebant terram, præerat Ezri filius Chelub:

stančiai. ¹⁵ Dvyliktas dvylikta-me mėnesyje buvo Netofatietis Holdajis iš Gotoniėlio ainijos, ir jo buryje dvidešimt keturi tukstančiai.

¹⁶ Toliaus Izraėlio giminių viršininkai buvo: Rubenitų kunigaikštis Zechrio sunus Eliėzeris, Simeonitų kunigaikštis Maachos sunus Safatijas. ¹⁷ Levitų Kamuėlio sunus Hasabijas, Aaronitų Sadokas, ¹⁸ Judo Dovidobrolis Eljus, Isakaro Mikolo sunus Amris, ¹⁹ Zabulonitų Abdių sunus Jesmajas, Neftalitų Ozriėlio sunus Jerimotas, ²⁰ Efraimo sunų Ozazijaus sunus Osėė. Manaso giminės pusės Padajo sunus Joėlis, ²¹ ir Manaso giminės pusės Galaade Zakarių sunus Jaddas, Benjamino gi Abnerio sunus Jasiėlis ²² ir Dano Jerihamo sunus Ezrihėlis; šitie buvo Izraėlio sunų kunigaikščiai. ²³ Dovidas nenorėjo skaityti tų, kurie turėjo mažiaus dvidešimties metų, nes Viešpats buvo pasakęs, kad jis padauginsias Izraėlį kaip dangaus žvaigždes. ²⁴ Sarvijos gi sunus Joabas buvo pradėjęs skaityti, bet nepabaigė, nes to dėlei buvo atėjusi ant Izraėlio rustybė, ir todėl skaitlius tų, kurie buvo suskaityti, nebuvo įneštas į karaliaus Dovidometraščius.

²⁵ Karaliaus turtų užveizdas buvo Adiėlio sunus Azmotas; tuos gi turtus, kurie buvo miestuose, sodžiuose ir bokštuose, prižiūrėjo Ozių sunus Jonatanas. ²⁶ Laukų gi darbus ir žemdirbius, įgyvenančius žemę, prižiūrėdavo Kelubo sunus Ezris,

(17) *Izraėlio giminių.* Zemiaus paduotame giminių išskaityme apleista Asero ir Gado giminė, bet nežinia kodėl. —

(18) *Eljus:* Eliabas (2, 13). — (24) *Joa-*
bas buvo pradėjęs... Plg. aug. 21, 1...

(25) *Karaliaus turtų:* Jeruzalėje. —

²⁷ vinearumque cultoribus, Semeias Ramathites: cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites. ²⁸ Nam super oliveta et ficeta, quæ erant in campestribus, Balanam Gederites: super apothecas autem olei, Joas. ²⁹ Porro armentis, quæ pascebantur in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites: et super boves in vallibus Saphat filius Adli: ³⁰ super camelos vero, Ubil Ismahelites: et super asinos, Jadius Meronathites. ³¹ Super oves quoque Jaziz Agareus: omnes hi, principes substantiæ regis David. ³² Jonathan autem patruus David, consiliarius, vir prudens et litteratus: Ipse et Jahiel filius Hachamoni erant cum filiis regis. ³³ Achitophel etiam consiliarius regis, et Chusai Arachites amicus regis. ³⁴ Post Achitophel fuit Joiada filius Banaïæ, et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Joab.

²⁷ vynuogynų darbininkus Ramatietis Semėjas, vynyus gi Afonietis Zabdijas; ²⁸ alyvų medžių ir čiułpsnių sodnus buvusius lygumose, prižiūrėdavo Gederietis Balanas, o aliejaus sandėlius Joas. ²⁹ Toliaus bandų, kurios ganėsi Sarone, viršininkas buvo Saronietis Setrajis, o jaučių slėniuose Adlio sunus Safatas, ³⁰ kupranugarių Ismahėlietis Ubilis, asilų Meronatie-tis Jadius ³¹ ir avių Agarietis Jazizas; visi šitie buvo karaliaus Dovid lobio užveizdai. ³² Dovid o gi dėdė Jonatanas, vyras išmintingas ir mokytas, buvo patarėjas; jis ir Hachamonio sunus Jahielis buvo prie karaliaus sunų. ³³ Achitofelis buvo taipogi karaliaus patarėjas, o Arachietis Chusajis karaliaus prietelis. ³⁴ Po Achitofelio buvo Banajo sunus Jojada ir Abiataras. Vyriausis karaliaus kariuomenės vadas buvo Joabas.

4) Paskutinė Dovid valia ir jo mirtis.

Caput XXVIII. ¹ Convocavit igitur David omnes principes Israel, duces tribuum, et præpositos turmarum, qui ministrabant regi: tribunos quoque et centuriones, et qui præerant

28. perskyrimas. ¹ Taigi, Dovidas suvadino visus Izraėlio kunigaikščius, giminių viršininkus ir burių vadus, kurie tarnavo karaliui; taipogi tukstantininkus ir šimtininkus ir tuos,

(29) *Sarone*. Derlingas slėnis tarp Cezarėjos ir Joppės prie jūros. — (32) *Prie karaliaus sunų*: Kaip o auklėtojai ir mokytojai. — (33) *Achitofelis*... Vž. 2 Kar. 15 ir 16 persk. — (34) *Po Achitofelio*: jam nusižudžius (2 Kar. 17, 23). — *Abiataras*: vyriausis kunigas. Vž. aug. 5, 25.

28, 1—29, 30. Dovidas suvadina visus Izraėlio vyresniusius, apskelbia savo sunų Saliamoną esant paties Dievo paskirtą sosto įpėdinių, kurs turi pastatyti bažnyčią (28, 1-10), ir duoda jam

Dievo suteiktą bažnyčios aprašymą (28, 11—21). Paminėjęs, ką yra priėngęs bažnyčiai statyti, Dovidas ragina, kad jie prisidėtų prie to darbo (29, 1-9), dėkoja Dievui už suteiktas geradarystes, maldauja, kad padėtų taipogi jo sunui (29, 10-19) ir paveda viešpatavimą Saliamonui, kurs patėpamas ir sveikinamas kaip o karalius (29, 20-25). Galop nurodomi Dovid o istorijos šaltiniai (29, 26-30).

(28, 1) *Giminių viršininkus*. Vž. aug. 26, 16-22 — *Burių vadus*. Vž. aug. (27, 1-15). — *Karaliaus... užveizdais*. Vž. aug. 27, 26.. — *Galimus*: karžygius, —

substantiæ et possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis, et potentes, et robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. ² Cumque surrexisset rex, et stetisset, ait: Audite me fratres mei, et populus meus: Cogitavi ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, et scabellum pedum Dei nostri: et ad ædificandum, omnia præparavi. ³ Deus autem dixit mihi: Non ædificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, et sanguinem fuderis. ⁴ Sed elegit Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem rex super Israel in sempiternum: de Juda enim elegit principes: porro de domo Juda, domum patris mei: et de filiis patris mei, placuit ei ut me eligeret regem super cunctum Israel. ⁵ Sed et de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut sederet in throno regni Domini super Israel, ⁶ dixitque mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, et atria mea: ipsum enim elegi mihi in filium, et ego ero ei in patrem. ⁷ Et firmabo regnum ejus usque in æternum, si perseveravit facere præcepta mea, et judicia, sicut et hodie. ⁸ Nunc ergo coram Deo nostro, custodite, et perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri: ut possideatis terram bonam, et relinquatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum. ⁹ Tu autem Salomon

kurie buvo karaliaus lobio ir nuosavybės užveizdais, ir savo sunus, draug su kamarponiais, ir galiunus, ir visus stipriausius kariuomenėje į Jeruzalę. ² Ir atsikėlęs ir stovėdamas karalius tarė: Paklausykite manęs, mano broliai ir mano tauta; aš maniau pastatyti namus, kuriuose ilsėtusi Viešpaties sandoros skrynios, ir mūsų Dievo kojų suolelį, ir visa prirengiau statymui. ³ Tečiau Dievas man tarė: Nepastatysi mano vardui namų, nes esi vyras kovotojas ir išliejai kraują. ⁴ Bet Viešpats, Izraelio Dievas, išrinko mane iš visų mano tėvo namų, kad būčiau karalius ant Izraelio per amžius; nes iš Judo jis išrinko kunigaikščius, o iš Judo namų mano tėvo namus ir iš mano tėvo sūnų jam patiko išrinkti mane karaliumi ant viso Izraelio. ⁵ Taipogi ir iš mano sūnų (nes Viešpats man davė daug sūnų) jis išrinko mano sūnų Saliamoną, kad sėdėtų ant Viešpaties karalystės sosto ant Izraelio, ⁶ ir man tarė: Tavo sunus Saliamonas pastatys mano namus ir mano prieangius, nes jį aš išrinkau sau sunumi, ir aš busiu jam tėvas. ⁷ Ir sustiprinsiu jo karalystę per amžius, jei jis nesiliaus pildęs mano įsakymus ir nutarimus, kaip ir šiandien. ⁸ Dabar gi viso Izraelio susirinkimo akyvaizdoje, girdint mūsų Dievui, sergėkite ir tyrinėkite visus Viešpaties, mūsų Dievo, paliepinus, kad valdytumėte gerąją žemę ir paliktumėte ją po savęs savo sunums

(2) *Atsikėlęs*: nuo sosto. — (3) *Dievas man tarė*. . Vž. aug. 22, 8; 2 Kar. 7, 13. — (4) *Kunigaikščius*. Ebr. *nagid*, kuni-

gaikštį. — (5) *Daug sūnų*. Plg. aug. 3, 1-9. — *Ant Viešpaties karalystės sosto*. Tikras ir vienatinis Izraelio kara-

filiū mi, scito Deum patris tui, et servito ei corde perfecto. et animo voluntario: omnia enim corda scrutatur Dominus. et universas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum, projicies te in æternum. ¹⁰ Nunc ergo quia elegit te Dominus ut ædificares domum Sanctuarii, confortare, et perface.

¹¹ Dedit autem David Salomoni filio suo descriptionem porticus. et templi, et cellariorum, et cœnaculi. et cubiculorum in adytis, et domus propitiacionis, ¹² necnon et omnium quæ cogitaverat atriorum, et exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, et in thesauros sanctorum. ¹³ divisionumque sacerdotalium et Leviticarum, in omnia opera domus Domini, et in universa vasa ministerii templi Domini. ¹⁴ Aurum in pondere per singula vasa ministerii. Argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate. ¹⁵ Sed et in candelabra aurea, et ad lucernas eorum, aurum pro mensura uniuscujusque candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabra argentea, et in lucernas eorum, pro diversitate mensuræ, pondus argenti tradidit. ¹⁶ Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro

per amžius. ⁹ Tu gi, mano sunau, Saliamone, pažink tavo tėvo Dievą ir tarnauk jam tobula širdimi ir su tikru noru nes Viešpats tyrinėja visas širdis ir supranta visas dūšios mintis. Jei jieškosį jo, rasi; o jei apleisi jį, jis atmes tavo amžinai. ¹⁰ Dabar tat, kadangi Viešpats išrinko tave. kad pastatytumei šventyklos namus, buk drąsus ir išpildyk.

¹¹ Po to Dovidas davė savo sunui Saliamouui aprašymą prieangio, bažnyčios, sandėlių, augštojo kambario, kambarių viduje ir permaldavimo namų, ¹² o taipogi visų, kuriuos buvo sumanęs, prieangių, kambarių aplinkui Viešpaties namų turtams ir šventyklos turtams, ¹³ kunigų ir lėvitų skyrių visiems Viešpaties namų darbams ir visiems Viešpaties bažnyčios tarnystės dalykams; ¹⁴ aukso pagal kiekvieno tarnystės indo sunkumą; taipogi sidabro pagal sunkumą įvairių indų ir darbų; ¹⁵ toliaus auksiniams žibintuvams ir jų liampoms aukso pagal sunkumą kiekvieno žibintuvo ir liampų. Davė taipogi sidabro sidabriniams žibintuvams ir jų liampoms pagal jų įvairų didumą. ¹⁶ Davė aukso ir padėtinių duonų stalams pagal jų didumo įvairumą, taippat ir sidabro kitiems sidabriniams stalams. ¹⁷

lius yra Viešpats, Dovidas gi ir kiekvienas kitas kunigaikštis yra tik regimas jo atstovas. Plg. žem. 29, 23; Teis. 8, 23; Išm. 9, 7.

(11) *Aprašymą.* Tikriaus: pavyzdį (modelį) arba planą. — *Kambarių viduje:* prieangio ir šventosios bažnyčios dalies. — *Permaldavimo namų:* švenčiausios bažnyčios dalies. — (12) *Viešpaties namų turtams...* turtams, kurie buvo Iz-

raėlių sudedami bažnyčios reikalamis, ir turtų paaukotų šventyklos iš paimto karėse grobio. — (14) *Aukso pagal... sunkumą...* Ebr. t. pasakyta, kad Saliamonas gavęs iš savo tėvo nurodymą, kiek naugių reikėjo suvartoti kiekvienam dalykui. Čionai ir tol. iki 19 e. ebr. t. išverstas gana liuosai, užlaikant tik jo mintį. — (16) *Stalams.* Kitur minimas tik vienas padėtinių duonų stalas ir vi-

diversitate mensarum: similiter et argentum in alias mensas argenteas. ¹⁷ Ad fuscinulas quoque, et phialas, et thuribula ex auro purissimo, et leunculos aureos pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leunculum, et leunculum. Similiter et in leones argenteos disversum argenti pondus separavit. ¹⁸ Altari autem, in quoadoletur incensum, aurum purissimum dedit: ut ex ipso fieret similitudo quadrigæ cherubim extendentium alas, et velantium arcam fœderis Domini. ¹⁹ Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem universa opera exemplaris.

²⁰ Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age, et confortare, et fac: ne timeas, et ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum erit, et non dimittet te, nec derelinquet donec perficias omne opus ministerii domus Domini. ²¹ Ecce divisiones Sacerdotum et Levitarum, in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, et parati sunt, et noverunt tam principes quam populus facere omnia præcepta tua.

Caput XXIX. ¹ Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum et tenellum: opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. ² Ego autem totis viribus meis

Taipogi šakutėms, taurėms ir smilkytuvams iš tyriausio aukso, ir mažiems auksiniems liutams; kiek kas svėrė, tiek jis paskirstė aukso kiekvienam liutui; taip pat ir sidabrinėms liutams jis atskyrė sidabro pagal įvairų jų sunkumą. ¹⁸ Altoriui gi, ant kurio deginami smilkalai, jis davė tyriausio aukso, kad iš jo butu padaryta pavidalas vežimo kerubimų ištie-staissparnais pridengiančių Viešpaties sandoros skryniją. ¹⁹ Visa, sakė jis, atėjo man parašyta Viešpaties ranka, kad suprasčiau visus pavyzdžio darbus.

²⁰ Dovidas dar tarė savo sūnui Saliamonui: Elgkies kaip vyras. būk drąsus ir padaryk; nesibijok ir nenusigąsk, nes Viešpats mano Dievas bus su tavim, nepaliks ir neapleis tavęs, kollei neužbaigsi viso Viešpaties namų tarnystės darbo. ²¹ Štai kunigų ir lėvituų skyriai yra su tavim visokiai Viešpaties namų tarnystei; jie yra pasiryžę; o taipogi kunigaikščiai lygiai kaip ir tauta moka pildyti visus tavo paliepimus.

29. perskyrimas. ¹ Po to karalius Dovidas kalbėjo visam susirinkimui: Dievas išsirinko vieną mano sūnų Saliamoną dar jauną ir lepų, darbas gi didelis; nes prirengiama butas ne žmogui, bet Dievui. ² Aš visomis mano jėgomis prirengiau išlai-

šai nekalbama apie sidabrinius žibintuvus ir sidabrinis stalus. — (17) *Smilkytuvams*. Ebr. t. puodeliams. — *Mažiams... liutams*. Tai buvo taipogi indai, rasi turėjusieji ant savo viršų liutų pavidalą. — (19) *Atėjo man parašyta...* Kaip kitados buvo suteikta Mozei pamokinimas

apie sandoros šėtrą ir jos rykus. Plg. Iš. 25, 9; 31, 2, 3.

(29, 1) *Butas*. Ebr. t. *birah*, ruma. — (2) *Marmoro iš Paro*. Ebr. t.: baltos marmoro. — (3) *Talenty...* Aukso talentas buvo vertas daugiaus kaip 50,000 rb., o sidabro apie 3300 rb... — *Opyro*

præparavi impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, et argentum in argentea, aes in aenea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: et lapides onychinos, et quasi stibinos, et diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, et marmor Parium abundantissime: ³ et super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum et argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem sanctam. ⁴ Tria millia talenta auri de auro Ophir: et septem millia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi. ⁵ Et, ubicumque opus est aurum de auro, et ubicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: et si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, et offerat quod voluerit Domino.

⁶ Polliciti sunt itaque principes familiarum, et proceres tribuum Israel, tribuni quoque, et centuriones, et principes possessionum regis. ⁷ Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, et solidos decem millia: argenti talenta decem millia, et æris talenta decem et octo millia: ferri quoque centum millia talentorum. ⁸ Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Jahiel Gersonitis. ⁹ Læta-

das mano Dievo namams: aukso auksiniems rykams, sidabro sidabriniešs, skaistvario skaistvariniems, geležies geležiniems, medžio mediniems; be to onyksų akmenų, ir baltų akmenų, ir margų ir visokių brangių akmenų, ir marmoro iš Paro labai apščiiai. ³ O be to, ką paaukojau iš mano nuosavybės mano Dievo namams auksu ir sidabru, duodu dar mano Dievo namams, neskaitant to, ką prirengiau šventiems rumams, ⁴ tris tukstančius talentų Opyro aukso ir septynis tukstančius tikriausio sidabro aptraukti bažnyčios sienoms, ⁵ ir kur tik bus reikalingas auksas, tebuna padaryti darbai amatninkų rankomis iš aukso, ir kur bus reikalingas sidabras, iš sidabro; ir jei kas atnašauja savo valia, tepripildo savo ranką šiandien ir teaukoja, ką nori, Viešpačiui.

⁶ Taigi, šeimynų kunigaikščiai ir Izraelio giminių didžiunai, taipogi tukstantininkai, šimtininkai ir karaliaus lobio užveizdai pasižadėjo ⁷ ir davė Dievo namų darbams aukso penkis tukstančius talentų ir dešimtį tukstančių auksinių pinigų, sidabro dešimtį tukstančių talentų, skaistvario aštuonioliką tukstančių talentų, taipogi geležies šimtą tukstančių talentų. ⁸ Ir pas ką tik radosi akmenų, tie davė juos Viešpaties namų įždan per Gersonito Jahiėlio ranką. ⁹ Ir visa tan-

auksu. Toks auksas skaitėsi visugeriausis. Plg. 3 Kar. 3, 28. — *Aptraukti...* Plg. 3 Kar. 6, 20-22; 30, 52; 2 Kron. 3, 4.

(6) *Lobio užveizdai*. Vž. aug. 27, 25-31. — (7) *Auksinių pinigų*. Anot ebr. t.: du tukstančių darikų (*ʿadarkim*). Tokių pinigų Dovidui laikais nebuvo, nes

jie atsirado tik karaliaus Darijans laiku (521-485 m. pirm Kr.); bet Kron. kn. autorius, gyvenęs vėliaus, paminėjo darikus užuot senesniųjų pinigų vardo, kurs daugeliui buvo pasidaręs nebežinomas. Kiek jie buvo verti, nežinia. — (8) *Jahiėlio*. Vž. aug. 26, 21. 22.

tus est populus, cum vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed et David rex lætatus est gaudio magno.

¹⁰ Et benedixit Domino coram universa multitudine et ait: Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. ¹¹ Tua est Domine magnificentia, et potentia, et gloria, atque victoria: et tibi laus: cuncta enim quæ in cælo sunt, et in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, et tu es super omnes principes. ¹² Tuæ divitiæ, et tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus et potentia: in manu tua magnitudo, et imperium omnium.

¹³ Nunc igitur Deus noster confitemur tibi, et laudamus nomen tuum inclytum. ¹⁴ Quis ego, et quis populus meus, ut posimus hæc tibi universa promittere? tua sunt omnia: et quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. ¹⁵ Peregrini enim sumus coram te, et advenæ sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. ¹⁶ Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus ut ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, et tua sunt omnia.

¹⁷ Scio Deus meus quod probes corda, et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa hæc: et populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. ¹⁸

ta džiaugėsi, aniems darant savo valia pažadėjimų, nes jie atnašavo tai visa širdimi Viešpačiui; taipogi ir karalius Dovidas džiaugėsi labai didžiudžiaugsmu.

¹⁰ Jis šlovino Viešpatį visos daugybės akyvaizdoje ir tarė: Pašlovintas esi Viešpatie, mūsų tėvo Izraelio Dieve, nuo amžių ir per amžius. ¹¹ Tavo, o Viešpatie, didenybė ir galybė, ir garbė, ir apgalėjimas, ir tau šlovė; nes visa, kas danguje ir ant žemės, yra tavo; tavo, o Viešpatie, karalystė, ir tu viršesnis už visus kunigaikščius. ¹² Tavo yra turtai ir tavo garbė, tu viešpatauji ant visų dalykų; tavo rankoje jiega ir galybė, tavo rankoje didumas ir viešpatavimas ant visa. ¹³ Taigi dabar, mūsų Dieve, šloviname tave ir garbiname tavo šlovingą vardą. ¹⁴ Kas gi aš esu, ir kas yra mano tauta, kad galėtumėm tau žadėti visa tai? visa yra tavo, ir ką iš tavo rankos ėmėme, atidavėme tau; ¹⁵ nes tavo akyvaizdoje esame svetimi ir ateiviai, kaip visi mūsų tėvai. Mūsų dienos kaip šešėlis ant žemės, ir nėra jokio gaiščio. ¹⁶ Viešpatie, mūsų Dieve, visi šitie turtai, kuriuos prirengėme, kad tavo šventam vardui butu pastatyti namai, yra iš tavo rankos, ir visa yra tavo. ¹⁷ Žinau, mano Dieve, kad mėgini širdis ir mėgi tikrybę, todėl ir aš savo širdies tikrybėje linksmai atnašavau visus šituos dalykus ir su didžiausiu džiaugsmu žiūrėjau, kad šita tauta, kuri čia radosi,

(15) *Nėra jokio gaiščio.* Ebr. t.: ir nėra vilties, t. y. nėra vilties, kad mes gyventumėm ilgiaus negu tie, kurie pirm

musų buvo.—(18) *Ir kad šitas upas...* Ebr. t.: ir palenkk jų širdį prie savęs.—(19) *Tobulų:* nepadalintą, nedvejojančią širdį.

Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat. ¹⁹ Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia tua, et ceremonias tuas, et faciat universa: et ædificet ædem, cujus impensas paravi.

²⁰ Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: et inclinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deinde regem. ²¹ Immolaveruntque victimas Domino: et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, et universo ritu abundantissime in omnem Israel. ²² Et comederunt, et biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, et Sadoc in pontificem. ²³ Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, et cunctis placuit: et paruit illi omnis Israel. ²⁴ Sed et universi principes, et potentes, et cuncti filii regis David dederunt manum, et subiecti fuerunt Salomoni regi. ²⁵ Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel: et dedit illi gloriam regni, qua-

atnašauja tau dovanų. ¹⁸ Viešpatie, mūsų tėvų Abraomo, Izako ir Izraėlio Dieve, sergėk per amžius šitą jų širdies valią ir kad šitas upas garbinti tave pasiliktu visuomet. ¹⁹ Taipogi mano sunui Saliamonui duok tobulą širdį, kad sergėtu tavo paliepinus, tavo liudijimus, tavo apeigas ir padarytu visa, ir pastatytu rūmą, kurio išlaidas prirengiau.

²⁰ Po to Dovidas įsakė visam susirinkimui: Pašlovinkite Viešpatį, mūsų Dievą. Ir visas susirinkimas pašlovino Viešpatį, savo tėvų Dievą, ir nusilenkė ir parpuolė kniupsti prieš Dievą ir prieš karalių. ²¹ Ir jie pjo vė Viešpačiui aukų ir kitą dieną atnašavo deginamoms aukoms tukstantį jaučių, tukstantį avinų, tukstantį avinėlių su jų liejamojomis atnašomis, užlaikant visas apeigas, labai apščiai visam Izraėliui. ²² Jie valgė ir gėrė tą dieną Viešpaties akyvaizdoje su didžia linksmybe. Ir jie patepė antrą sykį Dovidą sunų Saliamoną. Patepė gi jį Viešpačiui kaip kunigaikštį, o Sadoką kaip vyriausį kunigą. ²³ Poto Saliamonas sėdosi ant Viešpaties sosto kaip karalius savo tėvo Dovidą vietoje, ir jis patiko visiems, visas gi Izraėlis jo klausė. ²⁴ Taipogi visi kunigaikščiai ir galiunai ir visi karaliaus Dovidą sunus davė jam ranką ir pasidavė karaliui Saliamonui. ²⁵ Viešpats tat išaugštino Saliamoną ant viso Izraėlio ir davė

(20) *Prieš karalių*: kaip prieš Dievą atstovą. — (21) *Užlaikant visas*... Anot ebr. t.: ir atnašų labai apščiai visam Izraėliui; todėl dėkojimo aukų, iš kurių buvo daromas religijinis pokilis. — (22)

Patepė. Tikriaus: apskelbė. Pirmas apskelbimas ir patepimas Saliamono karaliu mi buvo padarytas, Adonijui pamėginus pasisavinti sostą. Plg. aug. 23, 1; 3 Kar. 1, 23-40. — (24) *Galiunai*: karžygiai.

lem nullus habuit ante eum rex Israel.

²⁶ Igitur David filius Isai regnavit super universum Israel. ²⁷ Et dies, quibus regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit septem annis, et in Jerusalem annis triginta tribus. ²⁸ Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, et divitiis, et gloria: et regnavit Salomon filius ejus pro eo. ²⁹ Gesta autem David regis priora, et novissima scripta sunt in Libro Samuelis Videntis, et in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis: ⁴⁰ universique regni ejus, et fortitudinis, et temporum, quæ transierunt sub eo, sive in Israel, sive in cunctis regnis terrarum.

jam viešpatavimo garbę, kokios neivienas Izraėlio karalius neturėjo pirm jo.

²⁶ Taip tat Isajo sunus Dovidas karaliavo ant viso Izraėlio. ²⁷ O laiko, kurį jis karaliavo ant Izraėlio, buvo keturios dešimtys metų; Ebrone jis karaliavo septynarius metus ir Jeruzalėje tris dešimtis trejus. ²⁸ Jis mirė geroje senatvėje, pilnas amžio, turtų ir garbės, ir jo sunus Saliamonas ėmė karaliauti jo vietoje. ²⁹ Senesnieji gi karaliaus Dovidovo veikalai ir paskučiausieji aprašyti Reginčiojo Samuėlio knygoje, pranašo Natano knygoje ir Reginčiojo Gadoknygoje, ³⁰ o taipogi visas jo viešpatavimas, drąsumas ir jo laikų atsitikimai kaip Izraėlyje taip ir visose žemės karalystėse.

(27) *Keturios dešimtys...* Plg. 3 Kar. 2, 11. — (29) *Senesnieji gi...* Nurodomi šaltiniai, kuriais knygos autorius naudo- josi, rašydamas savo veikalą.

Liber secundus Paralipomenon.

Hebraice *Dibre Haiamim.*

Antroji Kronikų knyga.

Ebraiškai *Dibre haijamim.*

III. Saliamono istorija. 1. Dievas suteikia Saliamonui išminties ir turtų.

Caput I. ¹ Confortatus est ergo Salomon filius David in regno suo, et Dominus Deus ejus erat cum eo, et magnificavit eum in excelsum. ² Præcepitque Salomon universo Israeli, tribunis, et centurionibus, et ducibus, et iudicibus omnis Israel, et principibus familiarum: ³ et abiit cum universa multitudine in excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine. ⁴ Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem præparaverat ei, et ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est, in Jerusalem. ⁵ Altare quoque æneum, quod fabricatus fuerat Beseleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. ⁶ Ascenditque Salomon

1. perskyrimas. ¹ Taigi, Dovidui sūnus Saliamonas sustiprėjo savo karalystėje, ir Viešpats, jo Dievas, buvo su juo ir labai išaugstino jį. ² Tuomet Saliamonas davė įsakymą visam Izraeliui, tukstantininkams, šimtininkams, vadams, viso Izraelio teisėjams ir šeimynų viršininkams, ³ ir nuėjo su visa daugybe į Gabaono augštumą, kame buvo Dievo sandoros šėtra, kurią Dievo tarnas Mozė yra padaręs tyruose. ⁴ Dievo gi skryniją buvo pargabenęs Dovidas iš Karjathiarimo į vietą, kurią jai prirenge ir kame ištiesė jai šėtrą, tai yra, į Jeruzalę. ⁵ Taipogi skaitvarinis altorius, kurį buvo padirbęs Huro sunaus Urio sūnus Beselėelis, buvo tenai ties Viešpaties šėtra; jo tai ir jieškojo Saliamonas ir visas susirinkimas. ⁶ Saliamonas prisiartinio prie

1, 1 - 17. Pirmoji antrosios Kronikų knygos dalis paskirta Saliamono istorijai. Ji prasideda pasakojimu, kaip Saliamonas, padaręs gausių aukų ant Gabaono augštumos, gavo iš Dievo pažadėjimą didžios išminties ir turtų.

(1, 1) *Saliamonas sustiprėjo...* Pasakojimas visai toks pat kaip 3 Kar. 3, 4-5. — (5) *Skaitvarinis altorius*: deginamųjų aukų altorius. — *Kurį buvo padirbęs...* Vž. Iš. 31, 2; 37, 1: 38, 1.

ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, et obtulit in eo mille hostias.

⁷ Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus. dicens: Postula quod vis, ut dem tibi. ⁸ Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam: et constituisti me regem pro eo. ⁹ Nunc ergo Domine Deus impleatur sermo tuus. quem pollicitus es David patri meo: tu enim me fecisti regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quam pulvis terræ. ¹⁰ Da mihi sapientiam et intelligentiam, ut ingrediar et ingrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, judicare? ¹¹ Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti divitias, et substantiam, et gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam et scientiam, ut judicare possis populum meum, super quem constitui te regem. ¹² Sapientia et scientia data sunt tibi: divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui. ¹³ Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Jerusalem coram tabernaculo fœderis, et regnavit super Israel.

¹⁴ Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mil-

skaistvarinio altoriaus ties Viešpaties sandoros šėtra ir atnašavo ant jo tukstantį aukų.

⁷ O štai, tą pačią naktį pasirodė jam Dievas ir tarė: Prašyk, ko nori, kad tau duočiau. ⁸ Tuomet Saliamonas tarė Dievui: Tu padarei mano tėvui Dovidui didžią mielaširdystę ir įstatei mane karaliumi jo vietoje. ⁹ Dabar tat, Viešpatie, Dieve, teišsipildo tavo žodžiai, ką esi žadėjęs mano tėvui Dovidui; nes tu padarei mane karaliumi ant didžios tavo tautos, kuri taip nesuskaitoma, kaip žemės dulkės. ¹⁰ Duok man išminties ir išmonės, kad įeičiau ir išeičiau tavo tautos akyvaizdoje; nes kas gi gali teisti vertai šią tavo tautą, kuri toki didi? ¹¹ Tuomet Dievas tarė Saliamonui: Kadangi tai labiaus patiko tavo širdžiai ir neprašei turtų, lobio ir garbės, nei gyvybių tų, kurie tavęs neapkenčia, o taipogi nei ilgo amžio, prašei gi išminties ir žinojimo, kad galėtumei teisti mano tautą, kurios karaliumi įstačiau tave, ¹² tai tau duota išminties ir žinojimo; bet taipogi turtų ir lobio ir garbės duosiu tau, taip kad neivienas tarp karalių nebus tau lygus nei pirm tavęs, nei po tavęs. ¹³ Taigi, Saliamonas sugrižo nuo Gabaono augštumos į Jeruzalę ties sandoros šėtra ir karaliavo ant Izraelio.

¹⁴ Jis surinko sau vežimų ir raitelių, ir turėjo tukstantį ke-

(7) *Tą pačią naktį*: tuojau po aukų iškilmės. — (9) *Ką esi žadėjęs...* Vž. 1 Kron. 29, 9. — (10) *Kad įeičiau ir išeičiau*: kad elgčiaus teisingai. — (13) *Ties sandoros šėtra*: kurią jo tėvas Do-

vidaš buvo padaręs Jeruzalėje. Anot. 3 Kar. 3, 15, ir čionai Saliamonas darė aukų.

(14) *Jis surinko...* Plg. 3 Kar. 10, 26-29, kame pasakojama tie patys dalykai.

le quadringenti currus, et duodecim millia equitum: et fecit eos esse in urbibus quadrigarum. et cum rege in Jerusalem. ¹⁵ Præbuitque rex argentum et aurum in Jerusalem quasi lapides, et cedros quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus multitudine magna. ¹⁶ Adducebantur autem ei equi de Ægypto, et de Coa a negotiatoribus regis, qui ibant, et emebant pretio, ¹⁷ quadrigam equorum sexcentis argenteis, et equum centum quinquaginta: similiter de universis regnis Hethæorum, et a regibus Syriæ emptio celebrabatur.

turis šimtus vežimų ir dvyliką tukstančių raitelių; jis sustatė juos kariškųjų vežimų miestuose ir prie karaliaus Jeruzalėje. ¹⁵ Ir karalius padarė, kad sidabro ir aukso Jeruzalėje buvo taip daug, kaip akmenų, ir kėdrų lyg-kad laukinių čiulpsnių, augančių didžioje daugybėje lygumose. ¹⁶ Arklių jam atvesdavo iš Aigypso ir iš Koos karaliaus pirkliai, kurie eidavo ir pirkdavo už pinigų, ¹⁷ karišką ketverto arklų vežimą už šešis šimtus sidabrinų ir arklį už šimtą penkias dešimtis; taip pat buvo daromas pirkimas iš visų Hetiečių karalysčių ir nuo Syrijos karalių.

2. Pastatymas ir pašventimas bažnyčios. a) Prisiirengimas prie bažnyčios statymo.

Caput II. ¹ Decrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, et palatium sibi. ² Et numeravit septuaginta millia virorum portantium humeris, et octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præpositosque eorum tria millia sexcentos.

³ Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum David patre meo, et misisti ei ligna cedrina ut ædificaret sibi domum, in qua et habitavit: ⁴ sic fac mecum ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut consecrem eam ad adolendum incensum coram illo, et fumiganda aromata, et ad

2. perskyrimas. ¹ Taigi, Saliamonas nutarė statyti Viešpaties vardui namus ir rumus sau. ² Jis suskaitė septynias dešimtis tukstančių vyrų nešėjų ir aštuonias dešimtis tukstančių, kurie turėjo laužti akmenis kalnuose, ir jųjų viršininkų tris tukstančius šešis šimtus.

³ Jis siuntė taipogi pas Tyro karalių Hiramą ir sakydino: Kaip elgeisi su mano tėvu Dovidu ir siuntei jam kėdrinių medžių, kad pasistatytų sau namus, kuriuose jis gyveno, ⁴ taip daryk su manim, kad pastatytčiau Viešpaties, mano Dievo, vardui namus ir pašventinčiau juos smilkalams deginti jo akyvaizdoje

2, 1-18. Saliamonas, nutaręs statyti bažnyčią, gauna iš Tyro karaliaus Hiramo amatninkų ir medžių ir iš savo pusės paskiria darbininkais gyvenusius Izraelitų tarpe svetimtaučius.

(2, 1) *Rumus sau.* Apie tų rumų pastatymą Kronikų kn. plačiau nekalbama. Vz. 3 Kar. 7, 1-12. — (2) *Jis suskaitė...* Plg. 3 Kar. 5, 15. 16.

(3) *Jis siuntė...* Plg. 3 Kar. 5, 1-11.

propositionem panum sempiternam, et ad holocaustomata mane, et vespere, sabbatis, quoque, et neomeniis, et solemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli. ⁵ Domus enim, quam ædificare cupio, magna est: magnus est enim Deus noster super omnes deos. ⁶ Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? si cælum, et cæli cælorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, ut possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum coram illo. ⁷ Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro, et argento, ære, et ferro, purpura, coccino, et hyacintho, et qui sciat sculperæ cælaturas cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa, et Jerusalem, quos præparavit David pater meus. ⁸ Sed et ligna cedrina mitte mihi, et arceuthina, et pinea de Libano: scio enim quod servi tui noverint cædere ligna de Libano, et erunt servi mei cum servis tuis, ⁹ ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim, quam cupio ædificare magna est nimis, et inclyta. ¹⁰ Præterea operariis, qui cæsuri sunt ligna, servis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, et hordei coros totidem, et vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia.

ir kvepalams smilkyti ir nuolat dėti padėtinėms duonom s, ir deginamosioms aukoms rytą ir vakarą, taipogi subatomis, pirmos mėnesių dienose ir Viešpaties, mūsų Dievo, iškilmėse, kas įsakyta Izraeliui per amžius. ⁵ Nes namai, kuriuos noriu pastatyti, didi; nes mūsų Dievas didesnis už visus dievus. ⁶ Kas tai galės įstengti, pastatyti jam vertus namus; jei dangus ir dangų dangus negali jo apimti, kas gi aš esu, kad galėčiau pastatyti jam namus? bet jie teesie tik tai tam, kad butu deginami smilakai jo akyvaizdoje. ⁷ Atsiųsk tat man išmanantį vyrą, kurs mokėtu dirbti iš aukso, sidabro, skaitstvario, geležies, raudonos purpuros, karmazino ir mėlynos purpuros ir kurs mokėtu daryti išpjaustymus draug su tais amatninkais, kuriuos turiu prie savęs Judėjoje ir Jeruzalėje, išrinktus mano tėvo Dovidio. ⁸ Atsiųsk man taipogi nuo Libano kėdro, eglės ir pušies medžių, nes žinau, kad tavo tarnai moka kirsti medžius nuo Libano, o mano tarnai bus su tavo tarnais. ⁹ Kad butu man prirengta labai daug medžių; nes namai, kuriuos noriu pastatyti, labai didi ir šlovingi. ¹⁰ Tavo gi tarnams darbininkams, kurie kirs medžius, aš duosiu maistui dvidešimt tukstančių saikų kviečių, tiek pat saikų miežių ir dvidešimt tukstančių kibirų vyno, taipogi dvidešimt tukstančių saikų aliejaus.

— (6) *Kad butu deginami...* Saliamonas nori statyti namus, ne kad Dievas juose gyventu, bet kad butu tam tikra vieta, kurioje jis bus garbinamas. — (10) *Dvidešimt tukstančių...* 3 Kar. 5, 11 miniu mos kitokios skaitlinės. Rasi tenai ir čia

kalbama apie įvairias sutarties dalis. Karalių kn. kalbama tikriausiai apie metinę duoklę, kurią jis siųsdavo pačiam Tyro karaliui, čionai gi apie maistą pasamdytiems darbininkams.

¹¹ Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum. ¹² Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit cælum et terram, qui dedit David regi filium sapientem et eruditum et sensatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, et palatium sibi. ¹³ Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hiram, patrem meum, ¹⁴ filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, et argento, ære, et ferro, et marmore, et lignis, in purpura quoque, et hyacintho, et bysso, et coccino: et qui scit cælare omnem sculpturam, et adinvenire prudenter quodcumque in opere necessarium est cum artificibus tuis, et cum artificibus domini mei David patris tui. ¹⁵ Triticum ergo, et hordeum, et oleum, et vinum, quæ pollicitus es domine mi, mitte servis tuis. ¹⁶ Nos autem cædemus ligna de Libano, quot necessaria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jersalem.

¹⁷ Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos, qui erant in terra Israel, post dinumerationem, quam dinumeravit David pater ejus, et inventi sunt centum quinquaginta millia, et tria millia sexcenti. ¹⁸ Fecitque ex eis septuaginta millia, qui

¹¹ Tuomet Tyro karalius Hiram raštu, kurį siuntė Saliamonui, atsakė: Kadangi Viešpats myli savo tautą, todėl padarė, kad tu karaliautumei ant jos. ¹² Ir jis dar pridurė: Pašlovin-tas teesie Viešpats, Izraelio Dievas, kurs padarė dangų ir žemę, kurs davė karaliui Dovidui sunų išmintingą ir išmanantį ir protinę, kad pastatytų Viešpačiui namus ir sau rūmą. ¹³ Tai-gi, aš siunčiu tau išmintingą ir gerai išmanantį vyrą, mano tėvą Hiramą, ¹⁴ sunų moteriškės iš Dano dukterų, kurio tėvas buvo Tyrietis; jis moka darbais iš aukso, sidabro, skaistvario, geležies, marmoro, medžių, taipogi iš raudonos ir mėlynos purpuros, iš plonos drobės ir karmazino ir jis moka padaryti visokius drožinius ir gudriai sumanyti, kas tik reikalinga, draug su tavo amatninkais, ir su mano pono tavo tėvo Dvido amatninkais. ¹⁵ Tai-gi, kviečių, miežių, aliejaus ir vyno, kurinos tu, mano pone, esi žadėjęs, atsiųsk tavo tarnams. ¹⁶ Mes kirsime medžių nuo Libano, kiek tik tau reikalinga, ir nusiųsime juos sieliais per jūrą į Joppę; tavo gi dalykas bus parsigabenti juos Jeruzalėn.

¹⁷ Tai-gi, Saliamonas suskaitė visus svetimtaučius, buvusius Izraelio žemėje po to suskaitymo, kurį buvo padaręs jo tėvas Dovidas, ir atrasta šimtas penkios dešimtys trys tukstančiai šeši šimtai. ¹⁸ Septynias dešimtis tukstančių iš jų jis paskyrė naš-

(12) *Kurs padarė...* Hiram rašo prisi-taikindamas prie Saliamono nuomonės.
— (13) *Mano tėvą.* Garbės vardas, duodamas dailininkui. Plg. žem. 4, 16, —

(14) *Sunų moteriškės.* Plg. 3 Kar. 7, 14 paaišk.

(17) *Kurį buvo padaręs...* Vz. 1 Kron. 22, 2. — (18) *Kalnuose.* Vz. 3 Kar. 5, 15.

humeris onera portarent, et octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia et sexcentos præpositos operum populi.

toms nešioti ir aštuonias dešimtis tukstančių, kad laužtu akmenis kalnuose, tris gi tukstančius ir šešis šimtus žmonių darbo viršininkais.

b) Pastatymas bažnyčios ir padarymas jos rakandų.

Caput III. ¹ Et cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jerusalem in monte Moria, qui demonstratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in area Ornan Jebusæi. ² Cœpit au em ædificare mense secundo, anno quarto regni sui.

³ Et hæc sunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut ædificaret domum Dei, longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti. ⁴ Porticum vero ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porro altitudo centum viginti cubitorum erat: et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo.

⁵ Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, et laminas auri obrizi affixit per totum: sculpsitque in ea palmas, et quasi catenulas se invicem complectentes. ⁶ Stravit quo-

3. perskyrimas. ¹ Saliamonas pradėjo statyti Viešpaties namus Jeruzalėje ant Morijos kalno, kurs buvo parodytas jo tėvui Dovidui, toje vietoje, kurią Dovidas buvo prirengęs Jėbuziečio Ornano klojime. ² Pradėjo gi statyti antrame mėnesyje ketvirtais savo karaliavimo metais.

³ Ir štai, kokie buvo pamatai, kuriuos Saliamonas padėjo, kad pastatytu Dievo namus: jų ilgumo buvo šešios dešimtys senobinių mastų, o platumo dvidešimt mastų. ⁴ Išilgai priešakio buvo prieangis dvidešimčia mastų ilgas, tiek kiek namai turėjo platumo, ir šimtu dvidešimčia mastų augštas. Jį Saliamonas paausino viduje tyriausiu aukso.

⁵ Taipogi didesnius namus jis išklojo eglės medžio lentomis ir visa apsagstė tikriausio aukso juostomis, ant kurių jis liepė išpjauti palmių ir tarsi susipynusių viena su kita grandi-

3, 1–4, 22. Trumpai minima bažnyčios vieta, jos pačios ir prieangio didumas, pastatymas šventojo ir švenčiausiojo buto ir padarymas dviejų kerubimų, uždangos ir dviejų šulų (3, 1–17). Toliau išskaitomi sventoriaus ir bažnyčios rakandai (4, 1–22).

(3, 1) *Saliamonas pradėjo...* Bažnyčios pastatymas plačiau aprašytas 3 Kar. 6, 1–7, 51. — *Morijos*. Taip pat pavadinta Prad. 22. 2 kraštas, į kurįėjo Abraomas paaukotų savo sunaus Izaoko. Anot

padavimo Saliamono bažnyčia buvusi pastatyta Abraomo aukos vietoje. — *Jėbuziečio Ornano*. Vž. 1 Kron. 21, 28; 22, 1. — (2) *Pradėjo gi statyti...* Vž. 3 Kar. 6, 1.

(3) *Senobinių*. Autoriaus laikais žydai turėjo trumpesnę mastą, tokį koki vartojo Babyloniečiai. — (4) *Ir šimtu dvidešimčia*. Kar. kn.: trimis dešimtimis.

(5) *Didesnius namus*: šventąją bažnyčios dalį. — *Eglės*, Ebr. t.: kypariso. — *Grandinaičių*. Jų nepaminėta Kar.

que pavementum templi pretiosissimo marmore, decore multo. ⁷ Porro aurum erat probatissimum, de cujus laminis textit domum, et trabes ejus, et postes, et parietes, et ostia: et cælavit cherubim in parietibus.

⁸ Fecit quoque domum Sancti sanctorum: longitudinem juxta latitudinem domus cubitorum viginti: et latitudinem similiter viginti cubitorum: et laminis aureis textit eam, quasi talentis sexcentis. ⁹ Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent: cœnacula quoque textit auro. ¹⁰ Fecit etiam in domo Sanctisancorum cherubim duos, opere statuario: et textite eos auro. ¹¹ Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque et tangeret parietem domus: et altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub. ¹² Similiter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, et tangebat parietem: et ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat. ¹³ Igitur alæ utriusque cherubim expansæ erant, et extendebantur per cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versæ ad anteriorem domum. ¹⁴ Fecit quoque velum ex hyacintho, pur-

naičių. ⁶ Taipogi bažnyčios aslą jis iškljo brangiausiu marmoru, ir tai buvo labai gražu. ⁷ Juostų auksas, kuriomis jis aptraukdino namus, jų rąstus, staktas, sienas ir duris, buvo tikriausias; ant sienų jis liepė iš pjaustyti kerubimų.

⁸ Jis padarė taipogi švenčiausįjį butą dvidešimčia mastų ilgą pagal namų platumą ir taippat dvidešimčia mastų platų; tą jis iškljo auksinėmis juostomis mažne iš šešių šimtų talentų. ⁹ Taipogi ir vinis jis padarė iš auksa, taip kad kiekviena vinis svėrė penkias dešimtis siklių; ir augštuosius kambarius jis aptraukė auksu. ¹⁰ Toliaus švenčiausiame bute jis padirbino du kerubimų, taip kaip daromos stovylos, ir aptraukė tuodu auksu. ¹¹ Kerubimų sparnai buvo ištiesti per dvidešimtį mastų, taip kad vienas sparnas buvo penkiais mastais ilgas ir siekė namų sieną, ir antrasis jo sparnas penkių mastų siekė antrojo kerubo sparną. ¹² Taippat antrojo kerubo sparnas buvo penkių mastų ir siekė sieną, o jo antrasis penkių mastų sparnas siekė antrojo kerubosparną. ¹³ Taigi, abiejų kerubimų sparnai buvo išskęsti ir tęsėsi per dvidešimt mastų; juodu stovėjo stačiu ant savo kojų, o judviejų veidai buvo atkreipti įeinamojo buto linkon. ¹⁴ Toliaus jis padirbino už-

kn. taippat kaip ir kitų mažesnių dalykų. — (6) *Marmoru*. Ebr. t.: brangiais akmenimis. — (7) *Tikriausias*. Ebr. t.: iš Parvaimo. Tai tikriausiai vietos vardas, bet kokios, nežinia.

(9) *Kiekviena vinis svėrė...* Ebr. t.: ir auksas vinims svėrė 60 siklių. Rasi tik vinių galvelės buvo paausiuotos. —

Augštuosius kambarius. Jie rasi buvo ant švenčiausios bažnyčios dalies, kuri tikriausiai buvo dešimčia mastų žemesnė už šventąjį butą. — (13) *Įeinamojo buto*: pirmosios bažnyčios dalies. — (14) *Uždangą*. Jos nepamirėta Kar. kn. Plg. Iš. 26, 31.

pura, cocco, et bysso, et intexit ei cherubim.

¹⁵ Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta et quinque cubitos habebant altitudinis: porro capita earum, quinque cubitorum. ¹⁶ Necnon et quasi catenulas in oraculo. et superposuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam centum, quæ catenulis interposuit. ¹⁷ Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris, et alteram a sinistris: eam, quæ a dextris erat, vocavit Jachin: et quæ ad lævam, Booz.

Caput IV. ¹ Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis. ² Mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium. rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis. et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus. ³ Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fusiles: ⁴ et ipsum mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem, et alii tres ad occidentem: porro tres alii meridiem, et tres qui reliqui erant, orientem, habentes mare superpositum: poste-

dangą iš mėlynos ir raudonos purpuros iš karmazino ir plosnos drobės ir išmegzdino ant jos kerubimų.

¹⁵ Ties bažnyčios durimis jis padarė du šulu, kurinodu buvo augštu tris dešimtis penkiais mastais, jūdvių gi galvenos buvo penkių mastų. ¹⁶ Be to, jis padarė tokių kaip žinyne grandinačių ir uždėjo jas ant šulų galvenų; taipogi šimtą granatinių obuolių, kuriuos įdėjo tarp grandinačių. ¹⁷ Tuodu šulu jis pastatė bažnyčios prieangyje, vieną dešinėje pusėje, kitą kairėje; buvusį dešinėje pusėje jis pavadino Jachinu, o buvusį kairėje Boozu.

4. perskyrimas. ¹ Jis padarė taipogi skaitvarinį altorių dvidešimčia mastų ilgą, dvidešimčia mastų platų ir dešimčia mastų augštą; ² toliaus nuliedino jūrą, turėjusią dešimtį mastų nuo vieno krašto iki kitam, aplinkui apskritą; ji buvo penkiais mastais augšta ir trijų dešimčių mastų juostele apriesta aplinkui. ³ Po jūros briauna buvo jaučių pavidalai, o aplink ją išviršaus ant jos sonų ėjo dvi eili drožinių po dešimtį mastų; jaučiai gi buvo nulieti. ⁴ Pati jūra buvo padėta ant dvylikos jaučių, kurių tris buvo atkreipti į šiaurę, kiti tris į vakarus. vėl kiti tris į pietus ir tris likusieji į rytus, ir jūra buvo uždėta ant jų; jaučių pasturgaliai buvo uždengti po jūrą. ⁵ Jūra buvo delno storumo, o jos briauna

(15) *Du šulu.* 3 Kar. 7, 15-22 tuodu šulu aprašyta daug plačiau. Tenai jų augštumas nurodomas astuoniolika mastų. — (16) *Tokių kaip žinyne.* Anot kitų aiškintojų: aplinkui.

(4, 1) *Altorių:* deginamųjų aukų altorių. — (2) *Jūrą.* Vž. 3 Kar. 7, 23-26. — (3) *Jaučių pavidalai.* Anot 3 Kar. 7, 24, čia minimi jūros pagražinimai turėjo kolokvintų pavidalą. — (5) *Tris tuk-*

riora autem boum erant intrinsecus sub mari. ⁵ Porro vastitas ejus habebat mensuram palmi, et labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lili: capiebatque tria millia metretas. ⁶ Fecit quoque conchas decem: et posuit quinque a dextris, et quinque a sinistris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porro in mari sacerdotes lavabantur. ⁷ Fecit autem et candelabra aurea decem secundum speciem, qua jussa erant fieri: et posuit ea in templo, quinque a dextris, et quinque a sinistris. ⁸ Necnon et mensas decem: et posuit eas in templo, quinque a dextris, et quinque a sinistris: phialas quoque aureas centum. ⁹ Fecit etiam atrium sacerdotum, et basilicam grandem: et ostia in basilica, quæ textit ære. ¹⁰ Porro mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiem.

¹¹ Fecit autem Hiram lebetes, et creagras, et phialas: et complevit omne opus regis in domo Dei: ¹² hoc est, columnas duas, et epistylia, et capita et quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia. ¹³ Malo granata quoque quadringenta, et retiacula duo ita ut bini ordines malo granatorum singulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epistylia, et capita columnarum. ¹⁴ Bases etiam fe-

buvo kaip taurės brianna arba pražydušios lelijos; tilpo joje tris tukstančiai kibirų. ⁶ Jis padarė taipogi dešimtį praustuvių ir pastatė penkias dešiniame šone o penkias kairiame, kad jose būtų plaunama visa, ką jie turėjo atnašauti deginamajai aukai; juroje gi plaudavosi kunigai. ⁷ Padarė ir dešimtį auksinių žibintuvų pagal pavyzdį, kaip buvo liepta padaryti, ir pastatė juos bažnyčioje, penkis dešiniame šone ir penkis kairiame; ⁸ taippat dešimtį stalų, ir pastatė juos bažnyčioje, penkis dešinėje pusėje ir penkis kairėje; o taipogi šimtą auksinių taurių. ⁹ Toliaus padarė kunigų prieangį ir didįjį prieangį ir to prieangio duris, kurias aptraukė skaistvariu. ¹⁰ Jūrą jis pastatė dešiniame šone pietryčiuose.

¹¹ Hiram padarė puodų, šakelių ir taurių, ir pabaigė visą karaliaus darbą Dievo namuose, ¹² tai yra du šulu su lankeliais, galvenomis ir tarsi pynėmis, kurios turėjo pridengti galvenas ant lankelių; ¹³ taipogi keturis šimtus granatinių obuolių ir dvi pyni, taip kad dvi obuolių eili buvo sujungti su kiekviena pynė, kuriedvi turėjo uždengti lankelius ir šulų galvenas. ¹⁴ Padarė taipogi papėdes ir praustu-

stančiai. 3 Kar. 7, 26: du tukstančiu. — (6) *Dešimtį praustuvių*. Vž. 3 Kar. 7, 29-39; — (7) *Žibintuvų*. Plg. 3 Kar. 7, 49; Iš. 25, 31-40. — *Bažnyčioje*: šventojėje jos dalyje. — (8) *Dešimtį stalų*. Plg. 1 Kron. 28, 16. — (9) *Kunigų prieangį*. Plg. 3 Kar. 6, 36. — *Didįjį prie-*

angį: buvusį žemiaus už pirmąjį. Plg. 2 Kron. 20, 5. — (10) *Pietryčiuose*: prie bažnyčios kampo, kurs buvo atkreiptas į pietryčius. Plg. 3 Kar. 7, 39.

(11) *Šakelių*. Ebr. t.: samči q. Taippat 16. e. — (12) *Du šulu*. Vž. 3 Kar. 7, 16-20. — (16) *Jo tėvas*. Vž. aug. 2,

cit, et conchas, quas superposuit basibus: ¹⁵ mare unum, boves quoque duodecim sub mari. ¹⁶ Et lebetes et creagras, et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundissimo. ¹⁷ In regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Sochet, et Saredatha. ¹⁸ Erat autem multitudo vasorum innumereabilis, ita ut ignoraretur pondus æris. ¹⁹ Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, et altare aureum, et mensas, et super eas panes propositionis: ²⁰ candelabra quoque cum lucernis suis ut lucerent ante oraculum juxta ritum ex auro purissimo: ²¹ et florentia quædam, et lucernas, et forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. ²² Thymiateria quoque, et thuribula, et phialas, et mortariola ex auro purissimo. Et ostia cælavit templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

ves, kurias uždėjo ant papėdžių; ¹⁵ vieną jurą ir dvyliką jaučių po jurą, ¹⁶ puodus, šakeles ir taures. Visus indus Viešpaties namuose padarė Saliamonui jo tėvas Hiram ištyriausio skaitvario. ¹⁷ Karalius nuliedino juos Jordano apylinkėje molinėje žemėje tarp Sochoto ir Sarėdatos. ¹⁸ Indų buvo nesuskaitoma daugybė, taip kad nebuvo žinoma, kiek sveria skaitvaris. ¹⁹ Saliamonas padarė visus Dievo namų rykus, auksinį altorių ir stalus su padėtinėmis duonomis ant jų, ²⁰ taipogi žibintuvus su jų liampomis iš tyriausio aukso, kad žibėtų ties žinynu, kaip įsakyta, ²¹ kvietkų pavidalus, liampas ir repleles iš aukso; visa buvo padaryta iš tyriausio aukso; ²² taipogi indus smilkymui, smilkytuvus, taures ir grustuvėlius iš tyriausio aukso. Padarė taipogi drožinių ant vidaus bažnyčios durų, tai yra į švenčiausiąją vietą, ir bažnyčios duris į orą. Taip buvo užbaigtas visas darbas, kurį Saliamonas padarė Viešpaties namuose.

3) Bažnyčios pašventimas.

Caput V. ¹ Intulit igitur Salomon omnia, quæ voverat David pater suus, argentum, et au-

5. perskyrimas. ¹ Taigi, Saliamonas įnešė visa, ką buvo paaukojęs jo tėvas Dovidas, si-

18. — (17) *Sarėdatos*. 3 Kar. 7, 46: Sartano. — (19) *Stalus*: stalą. Vž. 3 Kar. 7, 48. — (22) *Indus smilkymui*... Ebr. t.: peilius, taures šlakstymui, bliudus ir puodelius iš tikriausio aukso.

5, 1—7, 23. Sandoros skrynią parneša lėvitai su didžia iškilme į bažnyčią, kurioje pasirodo Dievo šlovės debesis (5, 1-14). Saliamonas dėkoja Dievui už išpildymą Dovidui duotųjų pažadėjimų (6,

1-11) ir maldauja jį tautos aktyvaizdoje, kad teiktusi išklausti besimeldžiančius jo pastatytoje bažnyčioje (6, 12-42). Dievas siunčia ugnies iš dangaus, kaip oženkla, kad jis išklaušė maldą (7, 1-3). Pasibaigus pašventimui, Saliamonas atleidžia tautą (7, 4-10). Po to Dievas vėl apsireiškia karaliui, zada jam ir tautai savo pagelbą, jei jie išpildys ištikimais įstatymą, už peržengimą gi apskelbia bausmę (7, 11-12).

rum, et universa vasa posuit in thesauris domus Dei. ² Post quæ congregavit majores natu Israel, et cunctos principes tribuum, et capita familiarum de filiis Israel in Jerusalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de Civitate David, quæ est Sion. ³ Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die solemni mensis septimi. ⁴ Cumque venissent cuncti seniorum Israel, portaverunt Levitæ arcam, ⁵ et intulerunt eam, et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii, quæ erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis. ⁶ Rex autem Salomon et universus cœtus Israel, et omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, et boves absque ullo numero: tanta enim erat multitudo victimarum. ⁷ Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim: ⁸ ita ut cherubim expanderent alas suas super locum, in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. ⁹ Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum: si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem. ¹⁰ Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis

dabrą, auksą ir visus indus ir sudėjo į Dievo namų išdą. ² Po to jis surinko visus Izraelio vyresniuosius, visus giminių kunigaikščius ir šeiminų viršininkus iš Izraelio sunų į Jeruzalę, kad jie atgabentų Viešpaties sandoros skrynįą iš Dovidio miesto, tai yra iš Siono. ³ Taigi, atėjo prie karaliaus visi Izraelio vyrai iškilmingoje septintojo mėnesio dienoje. ⁴ O atėjus visiems Izraelio senesniesiems, lėvitai nešė skrynįą, ⁵ ir įnešė ją ir visus šėtros rakandus; šventyklos gi rykus, buvusius šėtroje, nešė kunigai draug su lėvitais. ⁶ O karalius Saliamonas ir visas Izraelio susirinkimas ir visi susirinkusieji ties skrynįa aukėjo avinus ir jaučius be jokio skaitliaus; nes toki buvo ankų daugybė. ⁷ Kunigai įnešė Viešpaties sandoros skrynįą į jos vietą, tai yra prie bažnyčios žinyno į šventčiausiąjį butą po kerubimų sparnais, ⁸ taip kad kerubimai turėjo ištiesę savo sparnus ant vietos, kurioje buvo padėta skrynįa, ir dengė pačią skrynįą draug su jos kartimis. ⁹ Galai gi karčių, kuriomis buvo nešama skrynįa, kadangi jos buvo truputį ilgesnės, buvo matyti prieš žinyną; bet jei kas buvo išėjęs truputį laukan, nebegalėjo jų matyti. Taigi, skrynįa buvo tenai iki šiai dienai. ¹⁰ Skynioje nebuvo nieko kita, kaip tik dvi plokštės, kurias buvo įdėjęs Mozė prie Horebo, kuomet Viešpats davė įstatymą Izraelio sunums, išėjusiems iš Aigipto. ¹¹ Išėjus gi

(5, 1) *Saliamonas įnešė...* Plg. 3 Kar. 7, 51. — (2) *Surinko...* Vz. 3 Kar. 8, 1. 2. — (3) *Iškilmingoje...* šėtrų šventėje. — (4) *Lėvitai*: kunigai iš Lėvio giminės.

— (5) *Ir visus šėtros...* Ebr. t.: ir šventąją šėtrą ir visus rakandus... — (9) *Galai gi karčių...* Plg. Iš. 25, 15; 3 Kar. 8, 8. — *Iki šiai dienai*: iki tam laikui, kuria-

Israel egredientibus ex Ægypto. ¹¹ Egressis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes enim sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, et ministeriorum ordo inter eos divisus erat) ¹² tam Levitæ quam cantores, id est, et qui sub Asaph erant, et qui sub Eman, et qui sub Idithun, filii, et fratres eorum vestiti byssinis, cymbalis, et psalteriis, et citharis concrepabant, stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. ¹³ Igitur cunctis pariter, et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum concinentibus, et vocem in sublime tollentibus: longe sonitus audiebatur, ita ut cum Dominum laudare cœpissent et dicere: Confitemini Domino quoniam bonus. quoniam in æternum misericordia ejus, impleretur domus Dei nube, ¹⁴ nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

Caput VI. ¹ Tunc Salomon ait: Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine: ² ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum. ³ Et convertit rex faciem suam, et benedixit universæ multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta) et ait: ⁴ Bene-

kunigams iš šventyklos (nes visi kunigai, kurie galėjo tenai rasti, buvo pašventinti, ir dar tuo metu eilia ir tarnysčių tvarka nebuvo tarp jų padalinta), ¹² kaip lėvitai taip ir giesmininkai. tai yra ir tie, kurie buvo po Asafu ir kurie po Emanu ir kurie po Iditunu, jų sūnūs ir broliai, apsivilkę drobiniais apdarais, žaidė kimbolais, arpomis ir kanklėmis. stovėdami įrytus nuo altoriaus, ir draug su jais šimtas dvidešimt kunigų trimitavo trimitais. ¹³ Taigi, atsiliepiant visiems draug trimitais, balsu, kimbolais, stygomis ir visokiais muzikos prietaisais ir keliant balsą augštin, skambėjimas girdėjosi toli, taip kad jiems pradėjus šlovinti Viešpatį ir sakyti: Šlovinkite Viešpatį nes jis geras, nes jo mielaširdystė amžina, Dievo namai liko pripildyti debesimi. ¹⁴ ir kunigai nebegalėjo stovėti ir tarnauti dėlei tamsumo. Nes Viešpaties garbė buvo pripildžiusi Dievo namus.

6. perskyrimas. ¹ Tuomet Saliamonas tarė: Viešpats yra žadėjęs gyventi tamsume. ² Aš gi pastačiau jo vardui namus, kad jis gyventu tenai per amžius. ⁴ Po to karalius atkreipė savo veidą ir palaimino visą Izraelio daugybę (nes visa minia stovėjo klausydama) ir tarė: ⁴ Pa-

me buvo parašyti dokumentai, sunaudoti Kron. kn. autoriaus savo veikalui parašyti. — (11) *Ir dar tuo metu...* Ebr. t. pasakyta, kad tuo laiku nežiūrėta padalinimo kunigų į skyrius. Dėlei išskilmės didumo dalyvavo eisenoje ne vienas, kurs nors kunigų skyrius, bet visi. — (12) *Giesmininkai.* Ebr. t. dar pridėta: visi

draug. — (13) *Šlovinkite Viešpatį...* Plg. 1 Kron. 16, 34; Ezdr. 3, 11.

(6, 1) *Viešpats yra žadėjęs...* Vz. 3 Kar. 8, 12; Iš. 19, 9 ir k. — (2) *Aš gi pastačiau...* Ebr. t.: aš gi pastačiau namus tau gyventi ir vietą tavo buveinei per amžius. — (4) *Pašlovintas teesie...* Plg. 3 Kar. 8, 15-22.

dictus Dominus Deus Israel, qui quod locutus est David patri meo, opere complevit, dicens: ⁵ A die, qua eduxi populum meum de terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel, ut ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut esset dux in populo meo Israel, ⁶ sed elegi Jerusalem, ut sit nomen meum in ea: et elegi David, ut constituerem eum super populum meum Israel. ⁷ Cumque fuisset voluntatis David patris mei, ut ædificaret domum nomini Domini Dei Israel, ⁸ dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, bene quidem fecisti hujuscemodi habere voluntatem: ⁹ sed non tu ædificabis domum, verum filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum nomini meo. ¹⁰ Complevit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: et ego surrexi pro David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel. ¹¹ Et posui in ea arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israel.

¹² Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universæ multitudinis Israel, et extendit manus suas. ¹³ Siquidem fecerat Salomon basim æneam, et posuerat eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cubitos latitudinis, et tres cubitos altitudinis: stetitque super eam: et

šlovintas teesie Viešpats, Izraelio Dievas, kurs įvykdė, ką yra žadėjęs mano tėvui Dovidui, kuomet sakė: ⁵ Nuo tos dienos, kurioje išvedžiau savo tautą iš Aigypso žemės, neišsirinkau miesto iš visų Izraelio giminių, kad jame būtų pastatyti mano vardui namai, ir neišrinkau kurio nors kito vyro, kad būtų vadas mano tautoje Izraelyje, ⁶ bet išsirinkau Jeruzalę, kad joje būtų mano vardas, ir išsirinkau Dovidą, kad pastatytų jį ant mano tautos Izraelio. ⁷ O kuomet mano tėvas Dovidas buvo panorėjęs pastatyti Viešpaties, Izraelio Dievo, vardui namus, ⁸ Viešpats jam tarė: Kad tu norėjai statyti mano vardui namus, gerai, tiesa, padarei, kad turėjai tokį norą, ⁹ tačiau ne tu pastatysi namus, bet tavo sunus, kurs išeis iš tavo strėnų, jis pastatys mano vardui namus. ¹⁰ Taigi, Viešpats įvykdė savo žodžius, kuriuos buvo kalbėjęs; aš pakilau savo tėvo Dovidą vietoje ir sėdau ant Izraelio sosto, kaip Viešpats yra kalbėjęs, ir pastatiau Viešpaties, Izraelio Dievo, vardui namus, ¹¹ ir pastatiau juose skrynią, kurioje yra Viešpaties sandora, jo padarytoji su Izraelio sunumis.

¹² Taigi, jis atsistojo Viešpaties altoriaus akyvaizdoje ties visa Izraelio daugybe ir ištiesė savo rankas. ¹³ Nes Saliamonas buvo padaręs skaistvarinę papėdę ir pastatęs ją prieangio viduryje, penkiaais mastais ilgą, penkiaais mastais plačią ir trimis mastais augštą, ir atsistojo ant jos, o paskui atsiklaupęs prieš

(12) Jis atsistojo... Plg. 3 Kar. 8, 22. |

(14) Viešpatie... Plg. 3 Kar. 8, 23-26.

deinceps flexis genibus contra universam multitudinem Israel, et palmis in cœlum levatis, ¹⁴ ait:

Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cœlo et in terra: qui custodis pactum et misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo: ¹⁵ qui præstitisti servo tuo David patri meo quæcumque locutus fueras ei: et quæ ore promiseras, opere complisti, sicut et præsens tempus probat. ¹⁶ Nunc ergo Domine Deus Israel, imple servo tuo David patri meo David quæcumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambulasti coram me. ¹⁷ Et nunc Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David.

¹⁸ Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus super terram? Si cœlum et cœli cœlorum non te capiunt, quanto magis domus ista, quam ædificavi? ¹⁹ Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias orationem servi tui, et obsecrationem ejus Domine Deus meus: et audias preces, quas fundit famulus tuus coram te: ²⁰ ut aperiās oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, ²¹ et exaudires orationem, quam servus tuus orat in eo: et exaudias preces famuli tui, et populi tui Is-

visą Izraėlio daugybę ir ištises rankas į dangų, ¹⁴ tarė:

Viešpatie, Izraėlio Dieve, nėra tau lygaus Dievo danguje ir ir ant žemės, kurs užlaikai sandorą ir mielaširdystę savo tarnams, vaikščiojantiems tavo akyvaizdoje visa savo širdimi, ¹⁵ kurs suteikėi savo tarnui, mano tėvui Dovidui, visa, ką jam esi kalbėjęs, ir ką buvai žadėjęs, įvykdei, kaip ir dabartis patvirtina. ¹⁶ Dabar tat Viešpatie, Izraėlio Dieve, atsesk savo tarnui, mano tėvui Dovidui, visa ką esi kalbėjęs, sakydamas: Nepritruks iš tavęs vyro mano akyvaizdoje, kurs sėdėtu ant Izraėlio sosto, taip tečiau kad tavo sunęs sergės savo kelius ir vaikščios mano įstatyme, kaip ir tu vaikščiojai mano akyvaizdoje. ¹⁷ O dabar, Viešpatie, Izraėlio Dieve, tebuna patvirtinti tavo žodžiai, kuriuos esi kalbėjęs tavo tarnui Dovidui.

¹⁸ Bet argi tai tikėtinas dalykas, kad Dievas gyvena su žmonėmis ant žemės? Jei dangus ir dangų dangus negali tavęs sutalpinti, kaip gi mažiaus šitie namai, kuriuos pastaciau? ¹⁹ Bet tai padaryta tiktai tam, kad tu, Viešpatie, mano Dieve, pažvelgtumei į savo tarno malda ir į jo meldimą, ir išgirstumei maldas, kuriomis tavo tarnas meldžiasi tavo akyvaizdoje; ²⁰ kad atvertumei savo akis ant šitų namų per dienas ir naktis, ant vietos, kurioje esi žadėjęs, kad bus šaukiamasi į tavo vardą, ²¹ ir tu išklausysi malda, kuria tavo tarnas joje meldžiasi, ir kad

rael. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cœlis, et propitiare.

²² Si peccaverit quispiam in proximum suum, et jurare contra eum paratus venerit, sequi maledicto constrinxerit coram altari in domo ista: ²³ tu audies de cœlo, et facies iudicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium, et ulciscaris justum, retribuens ei secundum iustitiam suam. ²⁴ Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi) et conversi egerint pœnitentiam, et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto, ²⁵ tu exaudies de cœlo, et propitiare peccato populi tui Israel, et reduc eos in terram, quam dedisti eis, et patribus eorum. ²⁶ Si clauso cœlo pluvia non fluxerit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto, et confessi nomini tuo, et conversi a peccatis suis, cum eos afflixeris, ²⁷ exaudi de cœlo Domine, et dimitte peccata servis tuis et populi tui Israel, et doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: et da pluviam terræ, quam dedisti populo tuo ad possidendum. ²⁸ Fames si orta fuerit in terra et pestilentia, ærugo, et aurugo, et locusta, et bruchus, et hostes, vastatis regionibus, portas obsederint civitatis, omnisque plaga et infirmitas presserit: ²⁹ si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam et infirmitatem suam et expanderit manus suas in domo hac, ³⁰ tu exaudies de cœlo, de sublimi scilicet habitaculo tuo,

išklausytumei tavo tarno ir tavo tautos Izraëlio prašymus; kas tik melsis šitoje vietoje, išklausk jį savo buveinėje, tai yra danguje, ir buk maloningas.

²² Jei kas nors nusidės savo artimui ir ateis pasiryžęs prisiekti prieš jį ir suriš save prisieka su keiksmu ties altoriumi šituose namuose, ²³ tu išgirsi danguje ir padarysi savo tarnams teisną, taip kad neteisingojo pasielgimą sugrąžinsi ant jo paties galvos ir atkeršysi teisybę. ²⁴ Jei tavo tauta Izraëlis bus neprietelių apgalėta (nes jie tau nusidės) ir sugrižę darys atgailą ir maldaus tavo vardą ir melsis šitoje vietoje, ²⁵ tu išklausk iš dangaus, ir dovanok savo tautos Izraëlio nuodėmę ir atvesk juos atgal į žemę, kurią davei jiems ir jų tėvams. ²⁶ Jei uždarius dangų, lietūs nelys dėl tautos nusidėjimų, ir jie maldaus tavo vardą, ir sugriš nuo savo nuodėmių, kuomet busi juos prispaudęs; ²⁷ išklausk iš dangaus, Viešpatie, ir atleisk nuodėmes tavo tarnams ir tavo tautai Izraëliui ir pamokyk juos gero kelio, kuriuo jie eitu, ir duok lietaus žemei, kurią esi davęs paveldėti savo tautai. ²⁸ Jei kils žemėje badas ir maras, kulės ir amarai, skėriai ir gniuškai, ir jei neprieteliai, sunaikinę šalį, apguls miesto vartus, jei spaus koki nors sloga ir liga, ²⁹ jei tuomet kas nors iš tavo tautos Izraëlio melsis, pažindamas savo slogą ir ligą, ir išties savo rankas šituose namuose, ³⁰ tu išklausk danguje, butent augštoje savo buveinėje, ir buk maloningas, ir atsilygink kiekvienam pagal jo kelius, kuriuos

et propitiare, et redde unicuique secundum vias suas. quas nosti eum habere in corde suo: (tu enim solus nosti corda filiorum hominum). ³¹ Ut timeant te, et ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris.

³² Externum quoque, qui non est de populo tuo Israel, si venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, et propter manum tuam robustam, et brachium tuum extensum, et adoraverit in loco isto, ³³ tu exaudies de cælo firmissimo habitaculo tuo, et facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut sciant omnes populi terræ nomen tuum, et timeant te sicut populus tuus Israel: et cognoscant, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.

³⁴ Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc est, quam elegisti. et domus, quam ædificavi nomini tuo: ³⁵ tu exaudies de cælo preces eorum, et obsecrationem, et ulciscaris. ³⁶ Si autem peccaverint tibi (neque enim est homo, qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris hostibus, et captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certe quæ juxta est, ³⁷ et conversi in corde suo in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, et deprecati te fuerint in terra

žinai jį turint savo širdyje; (nes tu vienas žinai žmonių vaikų širdis); ³¹ kad jie bijotusi tavęs ir vaikščiotu tavo keliais per visas dienas, kurias gyvena ant paviršio žemės, tavo duotosios mūsų tėvams.

³² Taipogi ir svetimajį, kurs nėra iš tavo tautos Izraelio, jei jis ateis iš tolimo krašto dėlei didžio tavo vardo ir dėlei galingos tavo rankos ir tavo ištiesto peties, ir pagarbins šito miesto vietoje, ³³ tu išklausysi danguje, tvirčiausioje tavo gyvenamoje vietoje, ir padarysi visa, kodėlei šauksis į tave tasai svetimtautis, kad visos žemės tautos pažintu tavo vardą ir bijotusi tavęs kaip ir tavo tauta Izraelis, ir žinotu, jog tavo vardas šaukiamas ant šitų namų, kuriuos pastačiau.

³⁴ Jei tavo tauta išeis į karę prieš savo priešininkus keliu, kuriuo juos siųsi, jie pagarbins tave, atsigrižę šito miesto linkon, kurį išsirinkai, ir šitų namų, kuriuos pastačiau tavo vardui, ³⁵ tu išklausysi danguje jų maldas ir prašymą, ir atkeršysi. ³⁶ O jei jie nusidės tau, (nes nėra žmogaus, kurs nenusidėtų), ir tu busi užsirustinęs ant jų ir paduosi neprieteliams, ir tie ves juos belaisvius į tolimą kraštą arba į artimą. ³⁷ o jie atsivertę savo širdyje toje žemėje, kurion sugauti liko nuvesti, darys atgailą ir maldaus tave savo nelaisvės žemėje ir sakys: Nusidėjome, pasielgėme nedo-

Kar. 8, 31—40. — (29) Šituose namuose. Ebr. t.: ties šitais namais.

(32) Taipogi ir... Plg. 3 Kar. 8, 41-43.

(34) Jei tavo tauta... Plg. 3 Kar. 8, 44-50.

captivitatis suæ, dicentes: Pec-
cavinus, inique fecimus. Inju-
ste egimus: ³⁸ et reversi fuerint
ad te in toto corde suo, et in
tota anima sua, in terra capti-
vitaties suæ, ad quam ducti sunt,
adorabunt te contra viam ter-
ræ suæ, quam dedisti patribus
eorum, et urbis, quam elegisti,
et domus, quam ædificavi no-
mini tuo: ³⁹ tu exaudies de cœ-
lo, hoc est, de firmo habitacu-
lo tuo preces eorum, et facias
judicium, et dimittas populo
tuo, quamvis peccatori: ⁴⁰ tu es
enim Deus meus: aperiantur,
quæso, oculi tui, et aures tuæ
intentæ sint ad orationem, quæ
fit in loco isto.

⁴¹ Nunc igitur consurge Do-
mine Deus in requiem tuam, tu
et arca fortitudinis tuæ: Sacer-
dotes tui Domine Deus induan-
tur salutem, et sancti tui læ-
tentur in bonis. ⁴² Domine Deus
ne averteris faciem christi tui:
memento misericordiarum Da-
vid servi tui.

Caput VII. ¹ Cumque comples-
set Salomon fundens preces, ig-
nis descendit de cœlo, et devo-
ravit holocausta et victimas: et
majestas Domini implevit do-
mum. ² Nec poterant sacerdo-
tes ingredi templum Domini, eo
quod impleisset majestas Do-
mini templum Domini. ³ Sed et
omnes filii Israel videbant de-
scendentem ignem, et gloriam
Domini super domum: et cor-
ruentes proni in terram super
pavimentum stratum lapide, ado-

rai, darėme neteisingai, ³⁸ ir su-
grįš prie tavęs visa savo širdi-
mi ir visa savo dūša savo nelai-
svės žemėje, kurion liko nuvesti,
garbins tave, atsigrižę savo žė-
mės linkon, kurią esi davęs jų
tėvams, ir savo miesto, kurį iš-
sirinkai, ir namų, kuriuos pasta-
čiau tavo vardui, ³⁹ tu išklau-
sysi danguje, tai yra, tavo tvir-
toje buveinėje jų maldas ir pa-
darysi teisybę ir atleisi savo
nors ir nusidėjusiai tautai; ⁴⁰
nes tu esi mano Dievas. Mel-
džiu, tebuna tavo akis atviros ir
tavo ausis teklauso maldos, ku-
ri daroma šitoje vietoje.

⁴¹ Taigi, dabar, Viešpatie, Die-
ve, pakilk į savo atilsį, tu ir
tavo stiprybės skrynias; tavo ku-
nigai, Viešpatie, Dieve, teapsi-
velka išganymu ir tavo šventie-
ji tesidžiaugia gėrybėmis. ⁴²
Viešpatie, Dieve, neatstumk vei-
do tavo pateptinio; atsimink mie-
laširdystes tavo tarnui Dovidui.

7. perskyrimas. ¹ Saliamonui
pabaigus maldas, ugnis nužengė
iš dangaus ir prarijo deginama-
sias aukas ir kitas ankas, ir Vieš-
paties didenybė pripildė namus.
² Tuomet kunigai negalėjo įeiti
į Viešpaties bažnyčią, nes Vieš-
paties didenybė buvo pripildžiu-
si Viešpaties bažnyčią. ³ Taip o-
gi visi Izraelio sunų matė nu-
žengiančią ugnį ir Viešpaties šlo-
vę ant namų ir parpuolę kniu-
psti ant žemės, ant aslos, išgrį-
stos akmenimis, garbino ir šlo-

(41) *Taigi, dabar..* Plg. 3 Kar. 3, 51-53. — *Pakilk...* Vz. Ps. 131, 8. 10. — *Į savo atilsį:* į bažnyčią, į jos švenčiausiąją dalį. — (42) *Pateptinio:* kara- liaus Saliamono.

(7, 1) *Ugnis nužengė...* Paduotų čio- nai (1-3 eil.) žinių nėra Kar. kn. — (3) *Aslos išgristos...* LXX: λιθοστρωτων. Plg. Ez. 40, 17. 18; Jon. 19, 13.

raverunt, et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.

⁴ Rex autem, et omnis populus immolabant victimas coram Domino. ⁵ Mactavit igitur rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: et dedicavit domum Dei rex, et universus populus. ⁶ Sacerdotes autem stabant in officiis suis: et Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum misericordia ejus, hymnos David canentes per manus suas: porro Sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctusque Israel stabat. ⁷ Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini: obtulerat enim ibi holocausta et adipēs pacificorum: quia altare æneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipēs. ⁸ Fecit ergo Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, et omnis Israel cum eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath usque ad Torrentem Ægypti. ⁹ Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et solemnitatem celebrasset diebus septem. ¹⁰ Igitur in die vigesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua, lætantes atque gaudentes super bono, quod fecerat Dominus Davidi, et Salomoni, et Israeli populo suo.

vino Viešpatį: Nes jis geras, nes jo mielaširdystė amžina.

⁴ Karalius gi ir visa tauta darė aukas Viešpaties akyvaizdoje. ⁵ Taigi, karalius Saliamonas papjovė aukoms dvidešimt du tukstančių jaučių, šimtą dvidešimt tukstančių avinų, ir pašventino Dievo namus karalius ir visa tauta. ⁶ Kunigai buvo prie savo pareigų ir levitai prie muzikos prietaisų Viešpaties giesmės, kuriuos yra padaręs karalius Dovidas šlovinti Viešpačiui, nes jo mielaširdystė amžina; jie giedojo Dovidio giesmes, žaisdami savo rankomis; kunigai gi trimitavo trimitais jų priešakyje, o visas Izraelis stovėjo. ⁷ Šaliamonas pašventino taipogi šventoriaus vidurį prieš Viešpaties bažnyčią, nes tenai jis aukojo deginamasias aukas ir dėkojimo aukų taukus, kadangi ant skaitvarinio altoriaus, kurį jis buvo padaręs, negalėjo sustilpti deginamosios aukos, duoninės atnašos ir taukai. ⁸ Taigi, Saliamonas darė tuo metu iškilmę per septynias dienas ir visas Izraelis draug su juo, labai didis susirinkimas nuo įėjimo į Ematą iki Aigypso upelių. ⁹ Aštuntoje dienoje jis padarė iškilmingą sueigą, nes septynias dienas jis šventino altorių ir septynias dienas darė iškilmę. ¹⁰ Taigi, dvidešimt trečioje septyntojo mėnesio dienoje jis atleido žmones į jų šėtras, linksmus ir besidžiaugiančius dēlei

(4) *Karalius gi ir...* Plg. 3 Kar. 8, 62-66. — (6) *Prie savo pareigų*. Tikriaus: savo vietoje. — *Jie giedojo Dievo giesmes...* Ebr. t.: Dovidui šlovinant per jų

rankas. — (9) *Iškilmingą sueigą*. Ebr. *acereth*. Taip vadinosi aštuntoji šėtrų šventės diena. Plg. Kun. 33, 36.

¹¹ Complevitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia quæ disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini, et in domo sua, et prosperatus est. ¹² Apparuit autem ei Dominus nocte, et ait: Audiui orationem tuam, et elegi locum istum mihi in domum sacrificii. ¹³ Si clausero cælum. et pluvia non fluxerit, et mandavero et præcepero locustæ, ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum: ¹⁴ conversus autem. populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit pœnitentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de cœlo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum. ¹⁵ Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit. ¹⁶ Elegi enim, et sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meum ibi cunctis diebus. ¹⁷ Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, et feceris juxta omnia, quæ præcepi tibi, et justitias meas judicique servaveris: ¹⁸ suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel. ¹⁹ Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis justitias meas, et præ-

gerumo, kurį Viešpats buvo padaręs Dovidui, ir Šaliamonui, ir savo tautai Izraeliui.

¹¹ Taip tat Šaliamonas užbaigė Viešpaties namus, ir karaliaus namus, ir visa, ką buvo nutaręs savo širdyje padaryti Viešpaties namuose ir savo namuose, ir tai jam pavyko. ¹² O Viešpats pasirodė jam naktį ir tarė: Aš išklausiu tavo malda ir išsirinkau sau šitą vietą, kad ji būtų aukų namais. ¹³ Jei uždarysiu dangų ir nelys lietus, jei liepsiu ir įsakysiu skėriams sunaikinti šalį, ir jei siųsiu marą į savo tautą, ¹⁴ o atsigrįžus mano tauta, ant kurios šaukiamas mano vardas, maldaus mane, jieskos mano veido ir darys atgailą dēlei nedoriausio savo pasielgimo, aš išklausysiu danguje, dovanosiu jų kaltybes ir pagydysiu jų žemę. ¹⁵ Taipogi mano akis bus atviros ir mano ausis klausys maldos to, kurs melsis šitoje vietoje. ¹⁶ Nes aš išsirinkau ir pašventinau šitą vietą, kad mano vardas būtų čionai per amžius, ir mano akis bei mano širdis pasiliktu čionai per visas dienas. ¹⁷ Taipogi jei tu vaikščiosi mano akyvaizdoje, kaip vaikščiojo tavo tėvas Dovidas, ir darysi visa taip, kaip tau įsakiau, ir užlaikysi mano įstatus ir nutarimus, ¹⁸ aš užlaikysiu tavo karalystės sostą, kaip esu žadėjęs tavo tėvui Dovidui, kuomet sakiau: Nebus atimtas iš tavo ainijos vyras, kurs būtų kunigaikščiu Izraelyje. ¹⁹ Bet jei jūs nusigrįšite ir apleisite mano nutarimus ir mano įsakymus, kuriuos jums da-

cepta mea, quæ proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et adoraveritis eos. ²⁰ evelam vos de terra mea. quam dedi vobis: et domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, projiciam a facie mea, et tradam eam in parabolam, et in exemplum cunctis populis. ²¹ Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus, et dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic? ²² Respondebuntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de terra Ægypti, et apprehenderunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt: idcirco venerunt super eos universa hæc mala.

viau, ir nuėję šalin tarnausite svetimiems dievams ir garbinsite juos. ²⁰ aš išrausiu jus iš mano žemės, kurią jums daviau. ir šituos namus, kuriuos pašvenčiau savo vardui, atmesiu nuo savo veido, ir atiduosiu, kad jie butu pasaka ir pavyzdys visoms tautoms. ²¹ Ir šitie namai bus patarlė visiems praeinantiesiems, ir jie sakys nustebę: Kodėl Viešpats taip padarė šitai žemei ir šitiems namams? ²² Ir bus jiems atsakyta: Nes jie apleido Viešpatį, savo tėvų Dievą, kurs išvedė juos iš Aigypso žemės, ir pasigavo svetimus dievus, garbino juos ir jiems tarnavo; todėli atėjo ant jų visos šitos nelaimės.

3. Saliamono viešpatavimas ir didenybė. 1) Kiti garbingi Saliamono veikalai.

Caput VIII. ¹ Expletis autem viginti annis postquam ædificavit Salomon domum Domini et domum suam: ² civitates, quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, et habitare ibi fecit filios Israel. ³ Abiit quoque in Emath Suba, et obtinuit eam. ⁴ Et ædificavit Palmiram in deserto, et alias civitates munitissimas ædificavit in Emath. ⁵ Extruxitque Bethoron superiorem, et Bethoron inferiorem, civitates

8. perskyrimas. ¹ Praslinkus dvidešimčiai metų, kuomet Saliamonas buvo pastatęs Viešpaties namus ir savo namus, ² jis pastatė miestus, kuriuos Hiram buvo davęs Saliamonui, ir apgyvendino tenai Izraelio sunus. ³ Jis nuėjo taipogi į Subos Ematą ir paėmė ją; ⁴ pastatė Palmyrą tyrumoje; pastatė taipogi kitus stipriausius miestus Emate. ⁵ Toliaus pastatė augštąjį Bėthoroną ir žemąjį Bėt-

— (21) *Namai*. Ebr. t.: namai, kurie buvo taip prakilnūs.

8, 1-18. Tarp kitų Saliamono veikalų minima jo pastatyti miestai, pavergtos tautos, perkėlimas Paraono dukters į jai pastatytus namus, atnaujinimas paliepių apie aukas ir kunigų bei lėvitų pareigas ir Saliamono laivyno kelionės.

(8, 1) *Praslinkus*... Plg. 3 Kar. 9, 10.

— (2) *Buvo davęs*. Rasi: sugrąžinęs; nes 3 Kar. 9, 11-13 pasakyta, kad Saliamonas davęs Hiramui dvidešimt miestų, bet tie miestai nepatikę Hiramui. --- (3) *Subos Ematą*. Ebr. t.: Sobos Ematą. Plg. 1 Kron. 18, 3. — (4) *Palmyrą*. Vž. 3 Kar. 9, 18.

muratas habentes portas et vetes et seras: ⁶ Balaath etiam et omnes urbes firmissimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasque urbes quadrigarum, et urbes equitum: omnia quæcumque voluit Salomon atque disposuit, ædificavit in Jerusalem et in Libano, et in universa terra potestatis suæ.

⁷ Omnem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, et Amorrhæis, et Pherezæis, et Hevæis, et Jebusæis, qui non erant de stirpe Israel, ⁸ de filiis eorum: et de posteris, quos non interfecerant filii Israel, subjugavit Salomon in tributarios, usque in diem hanc. ⁹ Porro de filiis Israel non posuit ut servirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, et duces primi et principes quadrigarum et equitum ejus. ¹⁰ Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

¹¹ Filiam vero Pharaonis transtulit de Civitate David in domum, quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israel, eo quod sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca Domini.

¹² Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod extruxerat ante porticum, ¹³ ut per singulos dies offerretur in eo juxta praeceptum Moysi in sabbatis et in

horoną, muru apvestus miestus, turėjusius vartus, užkaiščius ir spynas; ⁶ taipogi Balaatą ir visus stipriausius miestus, prigulėjusius Saliamonui, visus kariškųjų vežimų miestus ir raitelių miestus; visa, ką tik Saliamonas norėjo ir buvo nutaręs, jis pastatė Jeruzalėje ir ant Libano ir visoje savo valdžios žemėje.

⁷ Visus žmones, kurie buvo likę iš Hetiečių, Amorietčių, Perezietčių, Egieptiečių ir Jebusietčių, neprigulėjusių prie Izraelio ainijos, ⁸ suns ir ainius tų, kurių Izraelio sunų nebuvo užmušę, Saliamonas pavergė, kad butu čyžininkais iki šiai dienai. ⁹ Iš Izraelio sunų jis nepaskyrė, kad butu lažininkais karaliaus darbams, nes jie buvo vyrai kovotojai ir pirmieji vadai bei viršininkai kariškųjų vežimų ir jo raitelių. ¹⁰ Visų gi karaliaus Saliomono kariuomenės viršininkų, kurie mokė žmones, buvo du šimtu penkios dešimtys.

¹¹ Jis perkėlė Paraono dukterį iš Dovidio miesto į namus, kuriuos buvo jai pastatęs; nes karalius sakė: Mano žmona negyvens Izraelio karaliaus Dovidio namuose, dėlto kad jie pašventinti, nes į juos įėjo Viešpaties skrynia.

¹² Tuomet Saliamonas atnašavo deginamųjų aukų Viešpačiui ant Viešpaties altoriaus, kurį jis buvo pastatęs prieš prieangį, ¹³ kad ant jo butu aukojama kasdien pagal Mozės įsakymą

(7) *Visus žmones...* Plg. 3 Kar. 9, 20-23. — (10) *Du šimtu...* Kitur: penki šimtai penkios dešimtys. Vz. aug. 2, 18; 3 Kar. 5, 16.

(11) *Jis perkėlė...* Plg. 3 Kar. 9, 24.

(12) *Tuomet Saliamonas...* Plg. 3 Kar. 9, 25.

calendis, et in festis diebus, ter per annum, id est, in solemnitatem azy morum, et in solemnitatem hebdomadarum, et in solemnitatem tabernaculorum. ¹⁴ Et constituit juxta dispositionem David patris sui officia Sacerdotum in ministeriis suis: et Levitas in ordine suo, ut laudarent, et ministrarent coram Sacerdotibus juxta ritum uniuscujusque diei: et janitores in divisionibus suis per portam et portam: sic enim præceperat David homo Dei. ¹⁵ Nec prætergressi sunt de mandatis regis tam Sacerdotes, quam Levitæ ex omnibus, quæ præceperat, et in custodiis thesaurorum. ¹⁶ Omnes impensas præparatas habuit Salomon ex eo die, quo fundavit domum Domini usque in diem, quo perfecit eam.

¹⁷ Tunc abiit Salomon in Asiongaber, et in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in terra Edom. ¹⁸ Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves, et nautas gnaros maris, et abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, et attulerunt ad regem Salomonem.

subatomis, pirmose mėnesių dienose ir tris sykius per metus iškilmių dienose, tai yra, neraugintų duonų iškilmėje, savaičių iškilmėje ir šėtrų iškilmėje. ¹⁴ Paskyrė taipogi pagal savo tėvo Dovidą įsakymą kunigų pareigas jų tarnystėje ir lėvitus pagal jų tvarką, kad šlovintu ir tarnautu kunigų akyvaizdoje pagal kiekvienos dienos apeigas, ir durininkus pagal jų skyrius prie kiekvienų durų, nes taip buvo įsakęs Dievo žmogus Dovidas. ¹⁵ Nei kunigai, nei lėvitai neperžengė nieko iš karaliaus paliepių, kuriuos jis buvo davęs, ir iš to, kas buvo įsakyta apie turtų sergėjimą. ¹⁶ Saliamonas turėjo prirengtas visas išlaidas nuo tos dienos, kurioje padėjo Viešpaties namų pamatus, iki dienai, kurioje užbaigė juos.

¹⁷ Paskui Saliamonas nuėjo į Asiongaberį ir Ailatą ant Raudonosios jūros kranto Edomo žemėje. ¹⁸ Hirasas gi atsiuntė jam per savo tarnus laivų ir jūrinių, apsipratusių su jūra; tie nuvyko draug su Saliamono tarnais į Opyrą, ėmė iš ten keturis šimtus penkias dešimtis talentų aukso ir atgabeno pas karalių Saliamoną.

2) Saliamono didenybė.

Caput IX. ¹ Regina quoque Saba, cum audisset famam Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Jerusalem,

9. perskyrimas. ¹ Taipogi Sabos karalienė, išgirdus gandą apie Saliamoną, atvyko jo išmėgintų mįslių iš Jeruzalę su

(17) Paskui Saliamonas... Plg. 3 Kar. 9, 26-28 — (18) Atsiuntė... Hirasas, beabejonės atsiuntė Saliamonui tik medžių laivams ir darbininkų; statomas gi buvo laivynas Asiongaberyje ir Ailate.

9, 1-13. Pasklydus gandai apie Saliamono šlovę, ateina jo aplankyti Sabos karalienė (9, 1-12); toliaus minima Saliamono pelnas bei galybė ir nurodomi Saliamono istorijos šaltiniai (9, 13-31)

cum magnis opibus et camelis, qui portabant aromata, et auri plurimum, gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei quaecumque erant in corde suo. ² Et exposuit ei Salomon omnia quae proposuerat: nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit. ³ Quae postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis, et domum quam aedificaverat, ⁴ necnon et cibaria mensae ejus, et habitacula servorum, et officia ministrorum ejus, et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas quas immolabat in domo Domini: non erat prae stupore ultra in ea spiritus. ⁵ Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audieram in terra mea de virtutibus et sapientia tua. ⁶ Non credebam narrantibus donec ipsa venissem, et vidissent oculi mei, et probassem vix medietatem sapientiae tuae mihi fuisse narratum: vicisti famam virtutibus tuis. ⁷ Beati viri tui, et beati servi tui, qui assistunt coram te omni tempore, et audiunt sapientiam tuam. ⁸ Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel, et vult servare eum in aeternum, idcirco posuit te super eum regem ut facias judicia atque justitiam. ⁹ Dedit autem regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosissimas: non fuerunt aromata talia ut haec, quae dedit regina Saba regi Salomoni. ¹⁰ Sed et

didžiais turtais ir kupranugariais, nešančiais kvėpalų, daugybę aukso ir brangiausių perlų. Atvykus pas Saliamoną, ji kalbėjo jam visa, kas buvo jos širdyje. ² O Saliamonas išaiškino jai visus klausimus, kuriuos buvo pastąčiusi, ir nebuvo nieko, ko jis nebutu jai pilnai išaiškinęs. ³ Pamačius tai, butent Saliamono išmintį, namus, kuriuos buvo pasistatydinęs, ⁴ taipogi jo stalo valgius, tarnų butus, jo tarnų pareigas ir jų drabužius, taipogi vynpylius ir jų apdarus ir aukas, kurias aukojo Viešpaties namuose, negalėjo atsistebėti ⁵ ir tarė karaliui: Tikra yra šneka, kurią buvau girdėjusi savo krašte apie tavo veikalus ir tavo išmintį. ⁶ Aš netikėjau pasakojantiems, kolei pati neatėjau ir nepamačiau savo akimis ir nepatiriau, kad vos pusė tebuvo man papasakota apie tavo išmintį; tavo veikalai perviršija gandą. ⁷ Laimingi tavo žmonės ir laimingi tavo tarnai, kurie stovi visuomet tavo aktyvaizdoje ir girdi tavo išmintį. ⁸ Tebuna pašlovintas Viešpats, tavo Dievas, kurs panorėjo pasodinti tave ant savo sosto kaip Viešpaties, tavo Dievo, karalių. Kadangi Dievas myli Izraelį ir nori užlaikyti jį per amžius, todėl pastatė tave ant jo karaliumi, kad darytumei teisumą ir teisybę. ⁹ Po to ji davė karaliui šimtą dvidešimt talentų aukso, begal daug kvėpalų ir brangiausių perlų; niekuomet nebuvo tokių kvėpalų, kaip tie, kuriuos Sabos karalienė davė karaliui Saliamonui. ¹⁰ Bet ir Hi-

servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, et ligna thyina, et gemmas pretiosissimas: ¹¹ de quibus fecit rex, de lignis scilicet thynis, gradus in domo Domini, et in domo regia, citharas quoque, et psalteria cantoribus: nunquam visa sunt in terra Juda ligna talia. ¹² Rex autem Salomon dedit reginae Saba cuncta quae voluit, et quae postulavit, et multo plura quam attulerat ad eum: quae reversa, abiit in terram suam cum servis suis.

¹³ Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri: ¹⁴ excepta ea summa, quam legati diversarum gentium, et negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabiae, et satrapae terrarum, qui comportabant aurum, et argentum Salomoni. ¹⁵ Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur: ¹⁶ trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore. ¹⁷ Fecit quoque rex solum eburneum grande, et vestivit illud auro mundissimo. ¹⁸ Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solum, et scabellum aureum, et brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes iuxta bra-

ramo tarnai draug su Saliamono tarnais atvežė aukso iš Opyro, kvepinčių medžių ir brangiausių perlų; ¹¹ karalius padarė iš jų, tai yra iš kvepinčių medžių laiptus Viešpaties namuose ir karaliaus namuose, taipogi kanklių ir arpų giesmininkams; niekuomet nematyta Judos žemėje tokių medžių. ¹² Karalius gi Saliamonas davė Sabos karalienei visa, ko ji norėjo ir ko geidė ir daug daugiau, kaip ji buvo pas jį atnešusi. O ji grįžo ir iškeliavo į savo žemę draug su savo tarnais.

¹³ Aukšas gi, atvežamas Saliamonui kas metai, svėrė šešis šimtus šešias dešimtis šešis aukšinius talentus, ¹⁴ be to, kurių paprastai atgabendavo įvairių tautų pasiuntiniai ir pirkliai; taipogi visi Arabijos karaliai ir šalių viršininkai atnešdavo Saliamonui aukso ir sidabro. ¹⁵ Tai gi, karalius Saliamonas padarė du šimtu aukšinių jiečių iš šešių šimtų aukšinių, kurie buvo suvartojami kiekvienai jiečiai, ¹⁶ taipogi tris šimtus aukšinių skydų, kiekviena iš trijų šimtų aukšinių, kuriais buvo apraukiamas kiekvienas skydas. Karalius sudėjo juos ginklų sandėlyje, kurs buvo apsodintas medžiais. ¹⁷ Karalius padarė taipogi didelį dramblio kaulo sostą ir apraukė jį tyriausiu aukso; ¹⁸ taipogi šešis laipsnius, kuriais buvo žengiama į sostą, aukšinių suolelių, dvi atloši iš abiejų šonų ir du liutu, stovinčiu prie

(13) *Aukšas gi...* Plg. 3 Kar. 10, 14. 15. — (14) *Tautų pasiuntiniai*. Ebr. *anše hattharim*, smulkūs pirkliai. — *Pirkliai*: didieji pirkliai. — (15) *Jiečių*. Ebr. *z. cinnah* reiškia didįjį skydą, už-

dengiantį visą žmogų. Plg. 3 Kar. 10, 16. 17. — *Aukšinių*: siklių. — (16) *Skydy*: mažųjų skydų. — *Ginklų sandėlyje, kurs...* Ebr. t.: Libano girios namuose. — (17) *Sostą...* Plg. 3 Kar. 10, 18-20. —

chiola, ¹⁹ sed et alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte: non fuit tale solium in universis régnis. ²⁰ Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. ²¹ Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram, semel in annis tribus: et deferrebant inde aurum et argentum, et ebur, et simias, et pavos.

²² Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis et gloria. ²³ Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde ejus: ²⁴ et deferrebant ei munera, vasa argentea, et aurea, et vestes, et arma, et aromata, equos, et mulos, per singulos annos. ²⁵ Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis. et curruum, equitumque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, et ubi erat rex in Jerusalem. ²⁶ Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine Euphrate usque ad terram Philistinorum, et usque ad terminos Ægypti. ²⁷ Tantamque copiam præbuit argenti in Jerusalem quasi lapidum: et cedrorum tantum multitudinem velut sycomororum, quæ gignuntur in campestribus. ²⁸ Addu-

atlošų. ¹⁹ taipogi ir dvyliką kitų mažų liutų, stovėjusių ant šešių laipsnių iš abiejų šonų; tokio sosto nebuvo nei vienoje karalystėje. ²⁰ Taipogi visi karaliaus pokilio indai buvo aukšiniai ir Libano girios namų indai iš tyriausio aukso; nes sidabras anais laikais buvo visai be vertybės; ²¹ dėlto kad karaliaus laivai su Hiram tarnais plaukdavo į Tarsį vieną sykį per trejus metus ir atveždavo iš ten aukso, sidabro, dramblių kaulų, bezdžionių ir povų.

²² Taigi, karalius Saliamonas perviršijo turtais ir šlove visus žemės karalius, ²³ ir visi žemės karaliai geidė išvysti Saliamono veidą, kad išgirstu išmintį, kurią Dievas buvo jam davęs į širdį, ²⁴ ir atnešdavo jam kas metal dovanų, sidabrinių ir aukšinių rykų, drabužių ginklų, kvėpalų, arklių ir mulų. ²⁵ Saliamonas turėjo taipogi keturias dešimtis tukstančių arklių arklidėse ir dvyliką tukstančių kariškų vežimų bei raitelių; jis paskirstė juos į kariškųjų vežimų miestus ir į Jeruzalę, kame buvo karalius. ²⁶ Jis viešpatavo taipogi ant visų karalių nuo Euprato upės iki Pilistynių žemių ir iki Aigypso riboms. ²⁷ Jis padarė, kad sidabro buvo Jeruzalėje toki daugybė kaip akmenų, ir kėdrų tiek kiek laukinių čiulpsnių, augančių lygumose. ²⁸ Arkliai gi buvo jam atvedami iš Aigypso ir iš visų šalių.

(20) Pokilio indai.. Plg. 3 Kar. 10, 21.
— (21) Vieną sykį per trejus metus... Tiek laiko reikėdavo sugaisti, kolei nuplaukdavo ir atplaukdavo atgal. Plg. 3 Kar. 10, 22.

(22) Saliamonas perviršijo... Plg. 3 Kar. 10, 23-28. — Ir šlovė. Ebr. t.: išmintimi. — (25) Keturias dešimtis... Ebr. t.: 4000 prakartų.

cebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus.

²⁹ Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Nathan Prophetæ, et in libris Ahia Silonitis, in visione quoque Addo Videntis, contra Jeroboam filium Nabat. ³⁰ Regnavit autem Salomon in Jerusalem super omnem Israel quadraginta annis. ³¹ Dormivitque cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

²⁹ Kas gi dar sakytina apie senesniusius ir paskučiausius Saliamono darbus, tai parašyta pranašo Natano istorijoje, Siloniečio Ahijo knygoje, taipogi Reginčiojo Addo regėjime prieš Nabato sunų Jeroboamą. ³⁰ Saliamonas karaliavo Jeruzalėje ant viso Izraelio keturias dešimtis metų. ³¹ Jis užmigo su savo tėvais, ir palaidojo jį Davido mieste, o jo sunus Roboamas ėmė karaliauti jo vietoje.

IV. Kitų Judo karalių istorija iki Babylono nelaisvei.

1. Roboamo viešpatavimas.

Caput X. ¹ Profectus est autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Israel convenerat ut constituerent eum regem. ² Quod cum audisset Jeroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reversus est. ³ Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes: ⁴ Pater tuus durissimo jugo nos pressit, tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi. ⁵ Qui ait: Post tres dies revertimini ad me.

10. perskyrimas. ¹ Tuomet Roboamas iškeliavo Sikėman, nes ten buvo susirinkę visas Izraelis, kad įstatytų jį karaliumi. ² Tai išgirdęs Nabato sunus Jeroboamas, kurs buvo Aigypte, (nes jis buvo pabėgęs ten nuo Saliamono), tuojau sugrįžo. ³ Jie pasivadino jį, ir jis atėjo su visų Izraeliu, ir jie kalbėjo Roboamui ir sakė: ⁴ Tavo tėvas spaudė mus kiekiausių jungų; tavo įsakymai tebuna lengvesni už tavo tėvo, kurs uždėjo ant mūsų sunkią vergystę, ir sumažink truputį našta, kad mestarautumėm tau. ⁵ Jis tarė: Sugrįžkite prie manęs po trijų dienų.

(29) *Kas gi dar sakytina...* Plg. 3 Kar. 11, 41-43.

10, 1—12, 16. Ketvirtoji Kronikų knygų dalis apima istoriją kitų Judo karalių, nuo Roboamo iki Babylono nelaisvei. Ji prasideda pasakojimu apie atskyrimą dešimties Izraelio giminių (10, 1—11, 4). Toliau kalbama apie tai, ką yra daręs Roboamas savo karalystei su-

stiprinti (11, 5-12), apie susirinkimą tikrą Dievo garbintojų iš Izraelio į Judo karalystę (11, 13-17), apie Roboamo šeimyną (11, 18-23), apie Aigypto karaliaus Sesako užpuolimą (12, 1-12) ir galop minima Roboamo mirtis (12, 13-16).

(10, 1) *Roboamas iškeliavo...* Atkartojama bemažko tais pačiais žodžiais pasakojimas iš 3 Kar. 12, 1-19.

Cumque abiisset populus, ⁶ Iniit consilium cum senibus, qui steterant coram patre ejus Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? ⁷ Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. ⁸ At ille reliquit consilium senum, et cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, et erant in comitatu illius. ⁹ Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva jugum quod imposuit nobis pater tuus? ¹⁰ At illi responderunt ut juvenes, et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu subleva: et sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. ¹¹ Pater meus imposuit vobis grave jugum, et ego majus pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cœdam vos scorpionibus.

¹² Venit ergo Jeroboam, et universus populus ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis. ¹³ Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum: ¹⁴ locutusque est juxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cœdam vos scorpionibus. ¹⁵ Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo ejus, quem locutus fuerat per manum Ahiaë Silonitis ad Jeroboam filium Nabat.

Tautai atsitraukus, ⁶ jis tarėsi su senesniaisiais, kurie stovėdavo jo tėvo Saliamono akyvaizdoje, kuomet tebebuvo gyvas, ir sakė: Ką man patariate atsakyti tautai? ⁷ Tie jam tarė: Jei patiksi šitai tautai ir numalšinsi juos maloniais žodžiais, jie tarnaus tau visuomet. ⁸ Bet jis paliko senesniųjų patartį ir ėmė tarties su jaunikaičiais, kurie buvo išauklėti draug su juo ir buvo jo palydovais; ⁹ jis sakė jiems: Kaip jums regisi? arba ką turiu atsakyti šitai tautai, kuri man tarė: Palengvink jungą, kuri uždėjo ant mūsų tavo tėvas? ¹⁰ Bet šitie atsakė jam kaipo jaunikaičiai, išauklėti draug su juo gėriuose, ir tarė: Taip tu kalbėsi tautai, kuri tau tarė: Tavo tėvas padarė mūsų jungą sunkų, tu palengvink, ir taip jai atsakysi: Mažiausio mano pirštas storesnis už mano tėvo strėnas. ¹¹ Mano tėvas uždėjo ant jūsų sunkų jungą, o aš pridėsiu dar didesnę našta; mano tėvas plakė jus botagais, aš gi plaksiu jus dyguliotais rimbais.

¹² Taigi, Jeroboamas ir visa tauta atėjo prie Roboamo trečią dieną, kaip jis buvo jiems įsakęs. ¹³ O karalius, nesilaikydamas senesniųjų patarties, atsakė kietai ¹⁴ ir kalbėjo, kaip jaunikaičiai norėjo: Mano tėvas uždėjo ant jūsų sunkų jungą, tą aš padarysiu sunkesnę; mano tėvas plakė jus botagais, aš gi plaksiu jus dyguliotais rimbais. ¹⁵ Taip jis nepaklausė tautos prašymų, nes Dievo valia buvo, kad išsipildytu jo žodžiai, kuriuos jis buvo kalbėjęs per Silonietį Ahiją Nabato sunui Jeroboamui.

¹⁶ Populus autem universus rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israel, tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. ¹⁷ Super filios autem Israel, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam. ¹⁸ Misitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est: porro rex Roboam currum festinavit ascendere, et fugit in Jerusalem. ¹⁹ Recessitque Israel a domo David, usque ad diem hanc.

Caput XI. ¹ Venit autem Roboam in Jerusalem, et convocavit universam domum Juda et Benjamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, et converteret ad se regnum suum. ² Factusque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens: ³ Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, et ad universum Israel, qui est in Juda et Benjamin: ⁴ Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque pugnabitis contra fratres vestros: revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.

⁵ Habitavit autem Roboam in Jerusalem, et ædificavit civitates muratas in Juda. ⁶ Ex-

¹⁶ Visa gi tauta, karaliui at-sakant kiekiaus, taip jam kalbėjo: Nėra mums dalies Dovide, nei tėvainystės Isajo sunuje. Grįžk, Izraeliau, į savo šėtras, tu gi, Dovide, ganyk savo namus. Ir visas Izraelisėjo šalin į savo šėtras. ¹⁷ Roboamas gi ėmė karaliauti ant Izraelio sunų, gyvenusių Judo miestuose. ¹⁸ Po to karalius Roboamas siuntė Aduramą, kurs buvo mokesčių viršininkas, bet Izraelio sunų užmušė jį akmenimis, ir jis mirė. Tuomet karalius Roboamas pasiskubino sėsti savo vežiman ir pabėgo į Jeruzalę. ¹⁹ Taip Izraelis atsitraukė nuo Dovidio namų iki šiai dienai.

11. perskyrimas. ¹ Roboamas, atvykęs į Jeruzalę, suvadino visus Judo ir Benjaminio namus. šimtą aštuonias dešimtis tūkstančių rinktinių kovotojų, kad kariautu prieš Izraelį ir sugrąžintu prie savęs savo karalystę. ² Bet buvo suteikta Viešpaties žodis Dievožmogui Semejai ir pasakyta: ³ Kalbėk Judo karaliui Saliamono sunui Roboamui ir visam Izraeliui, esančiam Jude ir Benjaminie: ⁴ Štai, ką Viešpats sako: Jūs nepakilsite ir nekovosite prieš savo brolius; tegrįžta kiekvienas į savo namus, nes tai padaryta pagal mano valią. Išgirdę Viešpaties žodžius, jie sugrįžo ir nepatraukė prieš Jeroboamą.

⁵ Roboamas gyveno Jeruzalėje ir statė Jude muru apvestus miestus. ⁶ Jis pastatė Betliejų,

(11, 1) Roboamas, atvykęs... Plg. 3 Kar. 12, 20-24.

(5) Roboamas gyveno... Kronikų kn. duota daug daugiau žinių apie Roboa-

struxitque Bethlehem. et Etam, et Thecue. ⁷ Bethsur quoque, et Socho, et Odollam, ⁸ necnon et Geth. et Maresa, et Ziph, ⁹ sed et Aduram, et Lachis, et Azeca, ¹⁰ Saraa quoque, et Hebron, quæ erant in Juda et Benjamin, civitates munitissimas. ¹¹ Cumque clausisset eas muris, posuit eis principes, ciborumque horrea, hoc est, olei, et vini. ¹² Sed et singulis urbibus fecit armamentarium scutorum et hastarum, firmavitque eas summa diligentia, et imperavit super Judam, et Benjamin.

¹³ Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, ¹⁴ relinquentes suburbana, et possessiones suas, et transeuntes ad Judam, et Jerusalem: eo quod abjecisset eos Jeroboam, et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur. ¹⁵ Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, et dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. ¹⁶ Sed et de cunctis tribubus Israel quicumque dederant cor suum ut quærerent Dominum Deum Israel, venerunt in Jerusalem ad immolandum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum. ¹⁷ Et roboraverunt regnum Juda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in viis David et Salomonis, annis tantum tribus.

Etamą, Tėkue, ⁷ taipogi Bėtsurą. Sochą, Odolamą, ⁸ lygiai ir Gėtą. Marėsą ir Zifą, ⁹ be to Aduramą, Lachį. Azėką, ¹⁰ Sarąą, Ajaloną ir Ebroną, buvusius Jude ir Benjamine, ir labai juos sustiprino. ¹¹ Apvedęs juos sienomis, jis paskyrė juose viršininkus ir padarė maisto sandėlius, tai yra aliejaus ir vyno. ¹² Taipogi kiekviename mieste jis padarė sandėlį skydų ir jiečių, sustiprino juos labai rupestingai ir viešpatavo ant Judo ir Benjamino.

¹³ Kunigai gi ir lėvitai, buvusieji visame Izraėlyje, atėjo prie jo iš visų savo buveinių, ¹⁴ palikdami priemiesčius ir savo paveldėtąsias dalis ir pereidami į Judą ir Jeruzalę. nes Jeroboamas ir jo ainiai buvo atstumę juos, kad nepildytu Viešpaties kunigystės pareigų; ¹⁵ pasiskyrė gi jis sau kunigus augštų vietų, piktųjų dvasių ir versių, kuriuos buvo padaręs. ¹⁶ Bet ir iš visų Izraėlio giminų, kas tik buvo atsidavęs savo širdimi jiekoti Viešpaties, Izraėlio Dievo, atėjo į Jeruzalę atnašautų savo kruvinių aukų Viešpaties, savo tėvų Dievo, akyvaizdoje. ¹⁷ Taip jie sustiprino Judo karalystę ir sustiprino Saliamono sūnų Roboamą per trejus metus; nes jie vaikščiojo tiktai trejus metus Dovidą ir Saliamono keliais.

ma negu 3 Kar. 15, 1-8. — *Jude*. Nuo šitos vietos Judo vardu dažniausiai vadinasi pietinė pirma buvusios žydų karalystės dalis, apimanti Judo ir Benjamino giminų plotą. — (8) *Gėtą*... Kaikuriuos iš išvardintų čionai miestų Dovidą atėmė iš Pilistimų.

(13) *Atėjo prie jo*... Plg. 3 Kar. 12,

31; 13, 33. — (14) *Priemiesčius*... Vz. Sk. 35, 1-8. — (15) *Pasiskyrė*... Plg. 3 Kar. 12, 31; 13, 33. 34. — *Piktųjų dvasių*. Eor. *S'vrim*. Vz. Kun. 17, 7. — *Versių*... Vz. 3 Kar. 12, -6... — (16) *Atnašautų*...: ne vieną sykį, bet kuomet tik norėjo; todėl tie ateiviai turėjo apsigyventi Roboamo karalystėje.

¹⁸ Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Jerimoth, filii David: Abihail quoque filiam Eliab filii Isai, ¹⁹ quæ peperit ei filios Jehus, et Somoriam, et Zoom. ²⁰ Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, et Ethai, et Ziza, et Salomith. ²¹ Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom super omnes uxores suas, et concubinas: nam uxores decem et octo duxerat, concubinas autem sexaginta: et genuit viginti octo filios, et sexaginta filias. ²² Constituit vero in capite. Abiam filium Maacha ducem super omnes fratres suos: ipsum enim regem facere cogitabat, ²³ quia sapientior fuit, et potentior super omnes filios ejus, et in cunctis finibus Juda, et Benjamin, et in universis civitatibus muratis: præbuitque eis escas plurimas, et multas petivit uxores.

Caput XII. ¹ Cumque roboratum fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel cum eo. ² Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Jerusalem (quia peccaverant Domino) ³ cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, et Troglodytæ, et Æthiopes. ⁴ Cepitque civitates munitissimas

¹⁸ O Roboamas vedė moterį Dovidą sunaus Jerimoto dukterį Mahalatą, taipogi Isajo sunaus Eliabo dukterį Abihaile, ¹⁹ kuri pagimdė jam sunus Jėhų, Somoriją ir Zoomą. ²⁰ Po šitos jis ėmė dar Absalomo dukterį Maachą, kuri jam pagimdė Abiją, Etajį, Zizą ir Salomitą. ²¹ Absalomo gi dukterį Maachą Roboamas mylėjo labiau už visas savo pačias ir guloves, nes jis buvo vedęs aštuonioliką pačių ir šešias dešimtis gulovių; jam gimė dvidešimt aštuoni sunūs ir šešios dešimtys dukterų. ²² Jis paskyrė Maachos sunų Abiją vyresniuoją ant visų jo brolių, nes manė padaryti jį karaliumi, ²³ nes tasai buvo išmintingesnis ir galingesnis už visus jo sunus, ir visose Judo ir Bėnjamino ribose, ir visuose apmurytuose miestuose; jis suteikė jiems labai daug maisto ir jėškojo daug pačių.

12. perskyrimas ¹ Kuomet Roboamo karalystė buvo sustiprėjusi ir sutvirtėjusi, jis apleido Viešpaties įstatymą ir draug su juo visas Izraelis. ² Penktais gi Roboamo karaliavimo metais Aigypso karalius Sesakas pakilo į Jeruzalę (nes jie buvo nusidėję Viešpačiui) ³ su tukstančiu dviem šimtais kariškų vežimų ir šešiomis dešimtimis tukstančių raitelių; o liandies, atėjusios su juo iš Aigypso, butent Libijiečių, Troglodi-

(18) *Eliabo*. Jis buvo vyresnis Dovidą brolis; todėl Abihaile buvo tikriausiai jo anukė. — (20) *Absalomo dukterį*: anukę. — (23) *Nes tasai buvo...* Ebr. t.: Ir jis (Roboamas) elgėsi išmintingai, ir paskyrė savo sunus po visas Judo ir Bėnjamino ribas... Tuo budu kiti kara-

liaus sunūs galėjo buti naudingi karalystei sutvirtinti ir negalėjo susitarti prieš savo brolių Abiją.

(12, 1) *Jis apleido...* Plg. 3 Kar. 14, 22-24. — (2) *Sesakas...* Vz. 3 Kar. 11, 40; 14, 25... — (3) *Libijiečių*. Ebr. *Lubim*. — *Trogloditų*. Ebr. *Sukkhijim*.--

in Juda, et venit usque in Jerusalem. ⁵ Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, et principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem, fugientes Sesac. dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac. ⁶ Consternatique principes Israel et rex dixerunt: Justus est Dominus. ⁷ Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. ⁸ Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meae, et servitutis regni terrarum. ⁹ Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Jerusalem, sublati thesauris domus Domini, et domus regis, omniaque secum tulit, et clypeos aureos, quos fecerat Salomon, ¹⁰ pro quibus fecit rex aeneos, et tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii. ¹¹ Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii, et tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum. ¹² Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem et in Juda inventa sunt opera bona.

tų ir Aitiopiečių nebuvo skaitliaus. ⁴ Jis paėmė stipriausius miestus Judė ir atėjo iki Jeruzalei. ⁵ O pranašas Semėjas įėjo pas Roboamą ir Judo kunigaikščius, kurie bėgdami nuo Sesako, buvo susirinkę į Jeruzalę, ir jiems tarė: Štai, ką Viešpats sako: Jūs apleidote mane, ir aš palikau jus Sesako rankoms. ⁶ Labai nusigandę Izraėlio kunigaikščiai ir karalius tarė: Viešpats teisingas. ⁷ O kuomet Viešpats išvydo, kad jie buvo nusizėminę, buvo suteiktas Viešpaties žodis Semėjui ir pasakyta: Kadangi jie nusizėmino, aš nesunaikinsiu jų, bet duosiu jiems truputį pašalpos, ir didi mano rustybė neišsilies ant Jeruzalės per Sesako ranką. ⁸ Tečiau jie tarnaus jam, kad žinotu skirtumą tarp tarnavimo man ir tarnavimo žemiškai karalystei. ⁹ Taigi, Aigypso karalius Sesakas atsitraukė nuo Jeruzalės, atėmęs Viešpaties namų ir karaliaus namų turtus; jis pasiėmė visa su savim, taipogi ir Saliamono padarytuosius auksinius skydus, ¹⁰ užuot kurių karalius padarė skaistvarinius ir atidavė juos viršininkams skydininkų, sergėjusių rumų prieangį. ¹¹ Ir kuomet karalius eidavo į Viešpaties namus, atidavo skydininkai ir pasiimdavo juos ir vėl nunešdavo juos atgal į ginklų sandėlį. ¹² Kadangi tečiau jie buvo nusizėminę, Viešpaties rustybė liko nukreipta nuo jų, ir jie neliko visai sunaikinti; nes ir Jude atrasta gerų darbų.

(8) *Tarnaus jam...* Ant Karnako šventyklos sienų pasiliko iki šiai dienai įvaizdintas Roboamas kaip po belaisvis; taipogi

jo sunus Abija turėjo pripažinti ant savęs Aigypso karaliaus valdžią. — (10) *Užuot kurių*.. Plg. 3 Kar. 14, 26, 27.

¹³ Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem. atque regnavit: quadraginta autem et unius anni erat cum regnare cœpisset, et decem et septem annis regnavit in Jerusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis ¹⁴ Fecit autem malum, et non praeeparavit cor suum ut quæreret Dominum. ¹⁵ Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in Libris Semieae prophetæ, et Addo Videntis, et diligenter exposita: pugnaueruntque adversum se Roboam, et Jeroboam cunctis diebus. ¹⁶ Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultusque est in Civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo.

¹³ Taigi, karalius Roboamas sutvirtėjo Jeruzalėje ir karaliavo; jam buvo keturios dešimtys vieneri metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir septynioliką metų karaliavo Jeruzalės mieste, kurį Viešpats buvo išsirinkęs iš visų Izraelio giminių, kad tvirtai įstatytu tenai savo vardą. Jo gi motina buvo Amanietė vardu Naama. ¹⁴ Jis darė kas pikta ir neprisirėgė savo širdies, kad jieskotu Viešpaties. ¹⁵ Pirmieji gi Roboamo veikalai ir paskučiausieji surašyti ir rupestingai išdėstyti pranašo Semėjo ir Reginčiojo Addo knygoje. Roboamas ir Jeroboamas kovojo vienas prieš kitą per visas dienas. ¹⁶ Roboamas užmigo su savo tėvais ir liko palaidotas Dovidio mieste; o jo sunus Abija ėmė karaliauti jo vietoje.

2. Abijos viešpatavimas.

Caput XIII. ¹ Anno octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia super Judam. ² Tribus annis regnavit in Jerusalem, nomenque matris ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa.

Et erat bellum inter Abiam et Jeroboam. ³ Cumque iniisset Abia certamen, et haberet bellicosissimos viros, et electorum quadringenta millia: Jeroboam in-

13. perskyrimas. ¹ Aštuonioliktais karaliaus Jeroboamo metais ėmė karaliauti ant Judo Abija. ² Jis karaliavo Jeruzalėje trejus metus, o jo motina buvo Urielio iš Gabaos duktė vardu Michaja.

Ir buvo karė tarp Abijos ir Jeroboamo. ³ Pradėjus Abijai kovą ir turint keturis šimtus tukstančių narsiausių ir rinktinių vyrų, Jeroboamas pastatė

(13) *Jam buvo...* Plg. 3 Kar. 14, 21-22. — (16) *Roboamas užmigo...* Plg. 3 Kar. 14, 31. — *Abija.* Kar. kn. jo vardas skamba Abiamas.

13, 1-22. Abijas, pradėjęs kovą prieš Jeroboamą, mėgina sugrąžinti Izraelį prie Viešpaties (1-12), apgali Jeroboamą (13-18) ir atima iš jo keletą miestų (19-22).

(13, 1) *Aštuonioliktais..* Plg. 3 Kar. 15, 1... — (2) *Michaja.* Tas vardas parašytas čionai klaidingai užuot Maacha. Ji buvo Absalomo anukė ir duktė Tamaros, kuri buvo išteikėjusi už Urielio. Plg. aug. 11, 20; 2 Kar. 14, 27.

(3) *Keturis šimtus...* Kalkurie aiškintojai spėja, kad skaitlinės čionai (ir 17. e.) padidintos per perrašinėtojų paklydi-

struxit e contra aciem octingenta millia virorum, qui et ipsi electi erant, et ad bella fortissimi.

⁴ Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, et ait: Audi Jeroboam, et omnis Israel; ⁵ num ignoratis quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi et filii ejus in pactum salis? ⁶ Et surrexit Jeroboam filius Nabat, servus Salomonis filii David: et rebellavit contra dominum suum. ⁷ Congregatique sunt ad eum viri vanissimi, et filii Belial: et praevaluerunt contra Roboam filium Salomonis: porro Roboam erat rudis, et corde pavido, nec potuit resistere eis. ⁸ Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios David, habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos. ⁹ Et eiecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: et fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, et initiaverit manum suam in tauro de bobus, et in arietibus septem, fit sacerdos eorum, qui non sunt dii. ¹⁰ Noster autem Dominus, Deus est, quem non relinquimus, Sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, et Levitae sunt in ordine suo: ¹¹ ho-

priešais kariškoje eilioje aštuonis šimtus tukstančių vyrų, kurie buvo taipogi rinktiniai ir drąsiau kovotojai.

⁴ Taigi, Abija atsistojo ant Semerono kalno Efraime ir kalbėjo: Klausyk, Jeroboame ir visas Izraeli! ⁵ Ar jūs nežinote, kad Viešpats, Izraelio Dievas, davė karaliavimą ant Izraelio per amžius Dovidui, jam ir jo sunums kaipo druskos sandorą? ⁶ Tečiau Dovidą sunaus Saliamono tarnas Nabato sunus Jeroboamas pakilo ir padarė maištą prieš savo poną. ⁷ Prie jo susirinko niekam neverti vyrai ir Belialio sunus ir apgalėjo Saliamono sūnų Roboamą, nes Roboamas buvo be prityrimo ir bailios širdies ir negalėjo jiems pasipriešinti. ⁸ Dabar tai jūs sakote, kad galite priešintis Viešpaties karalystei, kurią jis valdo per Dovidą sunus, ir turite didžią žmonių daugybę, o taipogi auksinius versius, kuriuos Jeroboamas padarė jums dievais. ⁹ Jūs išmetėte taipogi Viešpaties kunigus, Aaroną sunus, ir lėvitus ir pasidarėte sau kunigų, kaip visos žemės tautos; kas tik ateina ir pašvenčia savo ranką paaukojimu jaučio iš bandos ir septynių avinų, darosi kunigas tų, kurie nėra dievai. ¹⁰ Musų gi Viešpats yra Dievas, kurio mes neapleidžiame, o tarnauja Viešpačiui kunigai iš Aaroną sūnų, ir lėvitai

ma. Plg. tečiau 2 Kar. 24, 9 ir 1 Kron. 21, 5.

(4) *Abija atsistojo...* Kaip kitados Joatamas. Vž. Teis. 9, 7... — *Semerono*. Spėjama, kad tas kalnas dabar vadinasi Kirbet-es-Somera. — (5) *Druskos sandorą*, t. y. nepaliautiną sandorą. Plg. Sk. 18, 19. — (7) *Be prityrimo ir...* Ebr.

t.: jaunas ir nedrąsus. Abija stengiasi sumažinti, kiek galima, savo tėvo kaltbę. — (8) *Per Dovidą sunus*: vietininius teisėtus Viešpaties atstovus. — (9) *Pašvenčia savo...* Ebr. t.: pripildo savo ranką. Tai buvo kunigų pašventimo apeiga. Plg. Iš. 28, 41; Kun. 7, 37 ir k.

locausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane et vespere, et thymiana juxta legis praecepta confectum, et proponuntur panes in mensa mundissima, estque apud nos candelabrum aureum, et lucernae ejus, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus praecepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. ¹² Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, et resonant contra vos: filii Israel nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit.

¹³ Haec illo loquente, Jeroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu. ¹⁴ Respicientesque Judas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere coeperunt. ¹⁵ Omnesque viri Juda vociferati sunt: et ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam, et omnem Israel qui stabat ex adverso Abia et Juda. ¹⁶ Fugeruntque filii Israel Judam, et tradidit eos Deus in manu eorum. ¹⁷ Percussit ergo eos Abia, et populus ejus plaga magna: et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium. ¹⁸ Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehementissime confortati filii Juda eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum.

pildo sau paskirtas pareigas. ¹¹ Jie atnašauja Viešpačiui kasdien rytą ir vakarą deginamasias aukas ir smilkalus, prirengtus pagal įstatymo įsakymus, ir dedamos duonos ant tyriausio stalo; yra pas mus auksinis žibintuvas ir jo liampos, kad būtų uždegamos visuomet vakarop, nes mes pildome įsakymus Viešpaties, mūsų Dievo, kurį jūs apleidote. ¹² Todėl mūsų kariuomenėje vadas yra Dievas ir yra jo kunigai, kurie trimituoja trimitais ir skleidžia garsą prieš jus. Izraelio sunys, nekovokite prieš Viešpatį, jūsų tėvų Dievą, nes tai jums nedera.

¹³ Tai jam bekalbant, Jeroboamas taikė užpulti jį iš užpakalio ir stovėdamas neprietelių priešakyje stengėsi apsupti savo kariuomene Judą, kurs tai nepatėmijo. ¹⁴ Pažvelgęs Judas atgal, pamatė, kad kova bus iš priesakio ir iš užpakalio ir ėmė šaukties į Viešpatį, o kunigai pradėjo trimituoti trimitais. ¹⁵ Taipogi visi Judo vyrai ėmė šaukti; ir štai jiems šaukiant, Dievas išgąsdino Jeroboamą ir visą Izraelį, stovėjusį ties Abija ir Judu. ¹⁶ Izraelio sunys leidosi bėgti nuo Judo, ir Dievas padavė juos į anų rankas. ¹⁷ Taigi, Abija ir jo tauta sumušė juos, padarydami didį smugį; ir krito sužeistų iš Izraelio penki šimtai tukstančių drąsių vyrų. ¹⁸ Taip Izraelio sunys buvo anuo metu nužeminti ir labai sustiprėjo Judo sunys, nes buvo pasitikėję Viešpačiu, savo tėvų Dievu.

(13) Jeroboamas taikė... Plg. Joz. 8, 2; Teis. 29... ir k.

(20) Ištilko jį... Ne tuoju, nes Jeroboamas mirė dvejais metais vėliau už

¹⁹ Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, et cepit civitates ejus, Bethel et filias ejus, et Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias ejus: ²⁰ nec valuit ultra resistere Jeroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, et mortuus est.

²¹ Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quatuordecim: procreavitque viginti duos filios, et sedecim filias. ²² Reliqua autem sermonum Abia, viarumque et operum ejus, scripta sunt diligentissime in Libro Addo Prophetæ.

¹⁹ Abija gi vijosi bėgantį Jeroboamą ir paėmė jo miestus Bėtėlį ir jo dukteris, Jesaną su jo dukterimis, taipogi Efroną ir jo dukteris; ²⁰ po to Jeroboamas nebeįstengė daugiaus prieštintis Abijos laikais; o Viešpats ištiko jį, ir jis mirė.

²¹ Taigi, Abija sutvirtinęs savo viešpatavimą, vedė keturioliką pačių, ir jam gimė dvidešimt du sunu ir šešiolika dukterų. ²² Kas gi dar sakytina apie Abiją, jo kelius ir darbus, tai parašyta rupestingiausiai pranašo Addo knygoje.

3. Asos viešpatavimas.

Caput XIV. ¹ Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Asa filius ejus pro eo, in cujus diebus quievit terra annis decem. ² Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui, et subvertit altaria peregrini cultus, et excelsa, ³ et confregit statuas, lucosque succidit: ⁴ et præcepit Judæ ut quæret Dominum Deum patrum suorum, et faceret legem, et uni-

14. perskyrimas. ¹ Abija užmigo su savo tėvais, ir palaidota jį Dovidio mieste, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Asa, kurio laiku žemė turėjo atilsio per dešimtį metų. ² Asa darė, kas gera ir kas patiko jo Dievo akyvaizdoje, ir išgriovė svetimo statų garbinimo altorius ir augštas vietas, ³ sulaužė taipogi stovyklas, iškirto girias ⁴ ir įsakė Judui jieskoti Viešpaties, savo tėvų Dievo, ir pildyti įstatymą ir visus palie-

Abiją. Plg. 3 Kar. 14, 20; 15, 9.

(21) *Vedė keturioliką...* Dar pirm karės su Jeroboamu.

14, 1—16, 14. Asa išnaikina stabmeldystę, rupinasi atvesti savo pavaldinius įstatymą, užlaikyti, sustiprina keletą miestų (14, 1-8) ir. Dievui padedant, apgali Aitiopijos valdovą Zarą (14, 9-15); pranašo Azarijo perspėtas Asa dar drąsiaus naikina stabus ir draug su savo tauta atnauja sadorą su Viešpačiu (15, 1-19); savo gyvenimo pabaigoje Asa mažiaus besitiki Viešpačiu; jis jiesko pa-

galbos prieš Izraelio karalių pas Sirijiečius, ir už taiti peikia jį Viešpats per pranašą Hananį, kurį supykęs Asa įmeta kalėjiman; nesišaukia į Viešpatį Asa ir sunkioje ligoje (16, 1-14).

(14, 1) *Abija užmigo..* Plg. 3 Kar. 15, 8... — (2) *Svetimo statų garbinimo altorius:* kurie buvo paskirti kitų tautų statams garbinti. — *Augštas vietas:* ant kurių, tikriausiai, buvo garbinamas neteisėtai tikrasis Dievas. — (3) *Stovyklas.* Ebr. *maceboth.* Vž. Iš. 34, 13 ir k. Buvo tai akmeniniai šulai, statomi Balo garbei. — *Girias.* Ebr. *ašerim*, Astartės

versa mandata: ⁵ et abstulit de cunctis urbibus Juda aras, et fana, et regnavit in pace.

⁶ *Ædificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, et nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente.* ⁷ *Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus, et portis, et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quæsierimus Dominum Deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum.* *Ædificaverunt igitur, et nullum in extruendo impedimentum fuit.* ⁸ *Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Juda trecenta millia, de Benjamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia, omnes isti viri fortissimi.*

⁹ *Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis: et venit usque Maresa.* ¹⁰ *Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ est juxta Maresa:* ¹¹ *et invocavit Dominum Deum, et ait: Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliieris, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noster: in te enim, et in tuo nomine ha-*

pimus. ⁵ Jis panaikino iš visų Judo miestų altorius ir stabų šventyklas ir karaliauvo ramybėje.

⁶ Jis pastatė taipogi sustiprintus miestus Jude, nes jis buvo ramus, ir jo laikais nebuvo kilę jokių karių, Viešpačiui suteikiant ramybę. ⁷ Taigi, jis tarė Judui: Pastatykime šituos miestus ir apveskime murais, sustiprinkime bokštais, vartais ir užkaiščiais, kolei, neesant karių, visa ramu, nes mes jieskajome Viešpaties, mūsų tėvų Dievo. ir jis mums davė ramybę aplinkui. Taigi, jie statė, ir nebuvo jokių kliučių statant. ⁸ Asa turėjo savo kariuomenėje iš Judo tris šimtus tukstančių, nešiojusių skydus ir jietis, o iš Benjaminu du šimtu aštuonias dešimtis tukstančių, apsiginklavusių skydais ir kilpiniais; visi jie buvo drąsiausi vyrai.

⁹ Prieš juos išėjo Aitiopietis Zara su savo kariuomene, su tukstančiu tukstančių ir su trimis šimtais kariškių vežimų, ir atėjo iki Marėsai. ¹⁰ Asa gi patarė jam priešais ir pastatė karišką eilį, kad kovotu Sefatos slėnyje greta Marėsos. ¹¹ Jis šaukėsi į Viešpatį Dievą ir tarė: Viešpatie, pas tave nėra jokio skirtumo, ar tu padėsi, kur nedaug yra, ar kur daug; padėk mums, Viešpatie, Dieve, nes mes atėjome prieš šią dau-

paveikslai. — (5) *Altorius ir stabų šventyklos*. Anot ebr. t.: augštas vietas ir Baalo stovylos, kurs buvo įvaizdinamas kaip dievas-saulė.

(6) *Nes jis*. Ebr. t.: nes šalis. — (7) *Kolei neesant...* Ebr. t.: kolei šalis dar tebėra prieš mus, t. y. kolei ji dar nelikeno neužpulta. — (8) *Skydais*. Ebr. t.: mažaisiais skydais.

(9) *Zara*. Rasi Sesako įpėdinis Osarkonas I. — *Marėsai*: Judėjos pietvakariuose. Plg. aug. 11, 8. — (11) *Pas tave nėra jokio...* Tikriaus anot ebr. t.: tik tu gali padėti (kovoje) tarp galingojo ir silpnojo. — *Teneapgalį tavęs...* Jei Izraelis liktu apgalėtas, priešai galėtų manyti, būk jie apgalėję ir Viešpatį, nes jis yra Izraelio Dievas. Plg. 1 Kar. 14, 6.

bentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non praevalcat contra te homo. ¹² Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Asa et Juda: fugeruntque Æthiopes. ¹³ Et persecutus est eos Asa, et populus, qui cum eo erat, usque Gerarai: et ruerunt Æthiopes usque ad interneccionem, quia Domino cædente contriti sunt, et exercitu illius præliante. Tulerunt ergo spolia multa, ¹⁴ et percusserunt civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaserat: et diripuerunt urbes, et multam prædam asportaverunt. ¹⁵ Sed et caulas ovium destruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, et camelorum: reversique sunt in Jerusalem.

Caput XV. ¹ Azarias autem filius Oded, facto in se spiritu Dei, ² egressus est in occursum Asa, et dixit ei: Audite me Asa, et omnis Juda et Benjamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. ³ Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, et absque sacerdote doctore, et absque lege. ⁴ Cumque reversi fuerint in angustia sua ad Dominum Deum Israel, et quæsierint eum, reperient eum. ⁵ In tempore illo

gybę, pasitikėdami tavimi ir tavo vardu. Viešpatie, tu esi mūsų Dievas, teneapgali tavęs žmogus. ¹² Taigi, Viešpats išgąsdino Aitiopiečius Asos ir Judo akylaizdoje, ir Aitiopiečiai pabėgo. ¹³ O Asa ir buvusioji su juo tauta vijosi juos iki Gerarai. Aitiopiečiai krito visi iki vienam, nes jie buvo sunaikinti, užmušant Viešpačiui ir kovojant jojo kariuomenei. Taip jie ėmė daug grobio, ¹⁴ sunaikino visus miestus Geraros apylinkėje, nes visus buvo apėmusi didi baimė, apiplėšė miestus ir išsinešė daug grobio. ¹⁵ Sunaikinę taipogi aviųdės, jie išsivarė begalinę daugybę gyvulių ir kupranugarių ir sugrįžo į Jeruzalę.

15 perskyrimas. ¹ Odėdo gisūnus Azarijas, atėjus ant jo Dievo dvasiai. ² Išėjo pasitiktų Asos ir jam tarė: Paklauskite manęs, Asa ir visas Jude bei Benjamine: Viešpats buvo su jumis, nes jūs buvote su juo. Jei įjieskositė jo. rasitė; o jei apleisitė jį, ir jis apleis jus. ³ Bet praeis daug dienų Izraėlyje be tikrojo Dievo, be kunigo mokytojo ir be įstatymo. ⁴ O kuomet jie sugrįš savo suspaudime prie Viešpaties, Izraėlio Dievo, ir įjieskos jo. jie atras jį. ⁵ Anuo metu nebus ramybės

— (12) *Išgąsdino*: siuntė viršprigimtinį išgąstį. — (13) *Gerarai*: prie kelio į Aigypą, tris valandos kelionės į pietryčius nuo Gazos. — *Užmušant Viešpačiui*: per Asos kariuomenę, kuriai Viešpats padėjo.

(15, 1) *Azarijas*. Kitur jis nesutinkamas. — (3) *Bet praeis daug dienų*. Ebr. t. nėra veiksmazodžio: ir daug dienų be tiesos Dievo ir be mokinačio ku-

nigo ir be įstatymo; todėl tie žodžiai gali būti pritaikyti prie kiekvieno laikotarpio, pvd. prie Teisėjų ir prie laikinių karalių laiko; bet Vulgatos tekstas labiau tinka ateičiai, ir galima jame matyti pranašystę apie Babilono vergiją, o dar labiau apie žydų tautos stovį, kuomet Rymiečiai išgriau Jeruzalę ir bažnyčią. Plg. Oz. 3, 4. 5; Mt. 25, 6. 7. 9.

non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum: ⁶ pugnabit enim gens contra gentem, et civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. ⁷ Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestrae: erit enim merces operi vestro.

⁸ Quod cum audisset Asa verba scilicet, et prophetiam Azariæ filii Oded prophetæ confortatus est, et abstulit idola de omni terra Juda, et de Benjamin, et ex urbibus, quas ceparat, montis Ephraim, et dedicavit altare Domini quod erat ante porticum Domini. ⁹ Congregavitque universum Judam et Benjamin, et advenas cum eis de Ephraim, et de Manasse, et de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Israel, videntes quod Dominus Deus illius esset cum eo. ¹⁰ Cumque venissent in Jerusalem mense tertio, anno decimoquinto regni Asa, ¹¹ immolaverunt Domino in die illa de manubiis, et præda, quam adduxerant, boves septingentos, et arietes septem millia. ¹² Et intravit ex more ad corroborandum fœdus ut quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde, et in tota anima sua. ¹³ Si quis autem, inquit, non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro usque ad mulierem. ¹⁴ Juraveruntque Domino

išeinančiam ir įeinančiam, bet baisumai iš visūr tarp visų žemių gyventojų; ⁶ nes tauta kovos prieš tautą ir miestas prieš miestą, nes Viešpats padarys tarp jų sumišimą visokių prišpaudimu. ⁷ Jūs gi bukite drąsus, ir jūsų rankos tenenusileidžia, nes bus užmokesnis jūsų darbui.

⁸ Išgirdęs tai Asa, butent Odėdo sunaus pranašo Azarijo žodžius ir pranašystę, pasidarė drąsus ir išnaikino stabus iš visos Judo žemės ir iš Benjamin, ir iš Efraimo kalno miestų, kuriuos buvo paėmęs, ir pašventino Viešpaties altorių, buvusį ties Viešpaties prieangiu. ⁹ Jis surinko visą Judą ir Benjaminą ir draug su jais ateivius iš Efraimo, ir Manaso ir iš Simeono, nes daug iš Izraelio buvo atbėgę pas jį, matydami, kad Viešpats jo Dievas, buvo su juo. ¹⁰ A vykę Jeruzalėn trečiame mėnesyje, keturioliktais Asos karaliavimo metais, ¹¹ jie aukojo Viešpačiui tą dieną iš išplėšų ir iš grobio, kurį buvo atsigabenę, septynis šimtus jaučių ir septynis tukstančius avių. ¹² O karalius įėjo pagal paprotį patvirtintų sadoros, kad jie jį ieškos visa širdimi ir visa savo dusia Viešpaties, savo tėvų Dievo. ¹³ O jei kas, tarė jis, neįieškotu Viešpaties, Izraelio Dievo, tas tenumiršta, ar jis bus mažiausias ar didžiausias, lygiai vyras kaip ir moteriškė. ¹⁴ Ir prisiekė Viešpačiui didžiu balsu su

13. — (7) *Bus užmokesnis...* Plg. Jer. 31, 16.

(8) *Stabus*. Ebr. t.: nuobodas. Asa darė tai ir ankščiau; bet tuomet jam rasi nevisai pavyko išnaikinti įvairius stabmel-

dystės apsiereiškimus. — *Kuriuos buvo paėmęs*: tikriausiai ne pats Asa, bet jo tėvas Abija. — *Pašventino*. Ebr. t.: atnaujino. — (12) *O karalius įėjo...* Anot Ebr. t.: ir jie apsiėmė įieškoti Viešpaties...

voce magna in júbilo, et in clangore tubæ, et in sonitu buccinarum. ¹⁵ omnes qui erant in Juda cum execratione: in omni enim corde suo juraverunt, et in tota voluntate quæsierunt eum, et invenerunt: præstititque eis Dominus requiem per circuitum. ¹⁶ Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio, eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi: quod omne contrivit, et in frusta comminuens combussit in Torrente cedron: ¹⁷ excelsa autem derelicta sunt in Israel: attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus ejus. ¹⁸ Eaque quæ voverat pater suus, et ipse, intulit in domum Domini, argentum, et aurum, vasorumque diversam supellectilem. ¹⁹ Bellum vero non fuit usque ad trigesimum quintum annum regni Asa.

Caput XVI. ¹ Anno autem trigesimo sexto regni ejus, ascendit Baasa rex Israel in Judam, et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset egredi et ingredi de regno Asa. ² Protulit ergo Asa argentum et aurum de thesauris domus Domini, et de thesauris regis, misitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens: ³ Fœdus inter me et te est, pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum et au-

džaugsmu, trimituojant trimitais ir ragais, ¹⁵ visi buvusieji Jude ir skyrė sau prakeikimą už prisiekos peržengimą; nes jie prisiekė visa savo širdimi, ir jieskojo jo visa savo valia ir rado; o Viešpats suteikė jiems atilsį aplinkui. ¹⁶ Taipogi ir iš karaliaus Asos motinos Maachos jis atėmė augstą viešpatavimą, nes ji buvo padariusi girioje Priapo statą, kurį jis sunaikino visą ir sutrupinęs į kšnelius sudegino Kedrono slėnyje. ¹⁷ Bet augštos vietos buvo paliktos Izraėlyje; tečiau Asos širdis buvo tobula per visas jo dienas. ¹⁸ Ką buvo pažadėjęs jo tėvas ir jis pats, jis įnešė į Viešpaties namus, sidabro, aukso ir visokių rykų. ¹⁹ O karės nebuvo iki tris dešimtis penktų Asos karaliavimo metų.

16. perskyrimas. ¹ Bet tris dešimtis šeštais jo karaliavimo metais Izraėlio karalius Baasa pakilo į Judą ir pradėjo statyti mūrą aplink Ramą, kad neivienas negalėtų be pavojaus nei išeiti iš Asos karalystės, nei į ją įeiti. ² Tuomet Asa paėmė iš Viešpaties namų izdo ir iš karaliaus izdo sidabrą ir auksą, siuntė pas Syrijos karalių Benadadą, gyvenusį Damaske ir sakydino: ³ Tarp manęs ir tavęs yra sandora, taipogi tarp mano tėvo ir tavo tėvo buvo santai-

— (15) *Visi buvusieji...* Ebr. t.: ir visas Judas džiaugėsi prisieka. — (16) *Taipogi iš karaliaus...* Plg. 3 Kar. 15, 13-15. — (19) *Karės nebuvo:* nors Asa ir Izraėlio karalius Baasa skaitėsi visuomet neprieteliais. Plg. 3 Kar. 15, 16. — *Tris dešimtis penktų.* Čionai ir toliaus (16, 1)

skaitlinės regimai klaidingos, nes Baas mirė jau 26 Asos karaliavimo metais; todėl rasi reiktu skaiyti: dvidešimt penktų, ir: dvidešimt šeštais.

(16, 1) *Baasa pakilo...* Plg. 3 Kar. 15, 17-22

rum, ut rupto fœdere, quod habes cum Baasa rege Israel, facias eum a me recedere. ⁴ Quo comperto, Benadad misit principes exercituum suorum ad urbes Israel: qui percusserunt Ahion, et Dan, et Abelmaim, et universas urbes Nephthali muratas. ⁵ Quod cum audisset Baasa desiit ædificare Rama, et intermisit opus suum. ⁶ Porro Asa rex assumpsit universum Judam, et tulerunt lapides de Rama, et ligna quæ ædificationi præparaverat Baasa, ædificavitque ex eis Gabaa, et Maspha.

⁷ In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Juda, et dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua. ⁸ Nonne Æthiopes, et Libyes multo plures erant quadrigis, et equitibus, et multitudine nimia: quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? ⁹ Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, et propter hoc ex præsentī tempore adversum te bella consurgunt. ¹⁰ Iratusque Asa adversus Videntem, jussit eum mitti in nervum: valde quippe super hoc fuerat indignatus: et interfecit de populo in tempore illo plurimos.

ka; todėli siunčiu tau sidabro ir aukso, kad sutraukęs sandorą, kurią turi su Izraelio karaliumi Baasa, priverstumei jį atsitraukti nuo manęs. ⁴ Tai sužinojęs Benadadas siuntė į Izraelio miestus savo kariuomenės viršininkus, kurie apgalėjo Ahioną, Daną, Abelmaimą ir visus apmurytus Neftalio miestus. ⁵ Tai išgirdęs Baasa liovėsi statęs Ramą ir sustabdė savo darbą. ⁶ Tuomet karalius Asa surinko visą Judą, ir jie paėmė iš Ramos akmenis ir medžius, kuriuos Baasa buvo prirengęs statymui; iš jų jis pastatė Gabaa ir Maspą.

⁷ Anuo metu atėjo pas Judo karalių Asą pranašas Hananis ir jam tarė: Kadangi pasitikėjai Syrijos karaliumi o ne Viešpačiu, savo Dievu, todėl Syrijos karaliaus kariuomenė išsprudo iš tavo rankos. ⁸ Argi Aitiopiečiai ir Libijiečiai nebuvo daug galingesni kariškais vežimais, raiteliais ir begaline daugybe, o tečiau Viešpats padavė juos į tavo ranką, kadangi tu buvai pasitikėjęs juo? ⁹ Nes Viešpaties akys veizdi į visą žemę ir suteikia stiprybės tiems, kurie tiki į jį tobula širdimi. Taigi, tu pasielgei kvailai, ir to dėlei nuo šio meto kils prieš tave karės. ¹⁰ O Asa užsirustinęs ant Reginčiojo, liepė įmesti jį kalėjimui, nes jis buvo labai supykęs dėl to dalyko ir užmušė anuo metu daugelį iš tautos.

(7) *Hananis*: rasi pranašo Jėhaus tėvas Plg. žem. 19, 2; 3 Kar. 16, 1. — *Išsprudo iš tavo rankos*. Jei Asa būtų pasitikėjęs Viešpačiu, jis būtų apgalėjęs ne tik Izraelio karalių, bet ir jo šalinin-

ką Syrijos karalių. — (8) *Argi Aitiopiečiai*.. Vz. aug. 14, 12... — (10) *Kalėjimui*. Rasi liepė įdėti pranašo kojas į jėkštą. Plg. Jer. 20, 2; 29, 26; Apd. 16, 24. — *Užmušė*. Ebr. t. pasielgė pikta.

¹¹ Opera autem Asa prima et novissima scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. ¹² Aggravavit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, et nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confusus est. ¹³ Dormivitque cum patribus suis: et mortuus est anno quadregesimo primo regni sui. ¹⁴ Et sepelierunt eum in sepulcro suo quod foderat sibi in Civitate David: posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, et combusserunt super eum ambitione nimia.

¹¹ Senesnieji gi ir paskiausieji Asos veikalai surašyti Judo ir Izraelio karalių knygoje. ¹² Asa buvo taipogi susirgęs tris dešimtis devintais savo karaliavimo metais ir jautė smarkiausių kojų skausmą, tačiau nei savo ligoje jis neįieškojo Viešpaties, bet labiaus pasitikėjo gydytojų žiniomis. ¹³ Ir jis užmigo su savo tėvais ir mirė keturias dešimtis pirmais savo karaliavimo metais. ¹⁴ Palaidojo jį jo kape, kurį buvo sau išikasęs Dovid miesto. Jie padėjo jį ant jo patalo, pilno kvepalų ir brangiausių tepalų, padarytų vaistininukų būdu, ir sudegino juos ant jo su didžia tuštybe.

4. Jozapato viešpatavimas.

Caput XVII. ¹ Regnavit autem Josaphat filius ejus pro eo, et invaluit contra Israel. ² Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque disposuit in terra Juda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater ejus.

³ Et fuit Dominus cum Josaphat, quia ambulavit in viis Da-

17. perskyrimas. ¹ Jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Jozapatas ir įsigalėjo prieš Izraelį. ² Jis pastatė kareivių būrius visuose Judo miestuose, kurie buvo apvesti mūru, ir paskirstė įgulas po Judo žemę ir į Efraimo miestus, kuriuos buvo paėmęs jo tėvas Asa.

³ O Viešpats buvo su Jozapatu, nes jis vaikščiojo pirmai-

(12) *Kojų skausmą.* Plg. 3 Kar. 15, 23. — *Labiaus pasitikėjo...* Karalius peikiamas ne dėlto, kad šaukėsi į gydytojus, bet dėlto kad jais daugiau pasitikėjo kaip Viešpačiu. Be to, anų laikų gydytojai daugiau gydė užkalbėjimais ir burtais, negu tikrais vaistais. — (14) *Su didžia tuštybe.* Tikriaus: labai apsičiai.

17, 1—20, 37. Jozapatas pradeda savo viešpatavimą dievobaimingai ir siunčia visur lėvitus įstatymo mokytojų (17, 1-9), todėl jo galybė eina didyn (17, 10-19); bet susigiminiavęs su Izraelio karaliumi Akabu ir nežiurėdamas pranašo

Mikėjo perspėjimų, sutinka eiti draug su Akabu karėn prieš Syrijiečius (18, 1-27); karė baigiasi nelaimingai, nes joje Akabas žūna (18, 28-34), o grįžtančiam Jozapatui skelbia Dievo rustybę pranašas Jėhus (19, 1-3). Jozapatas vėl ragina tautą užlaikyti Dievo įstatymą ir pats platina teisybę (19, 4-11); todėl Viešpats padeda jam apgalėti užpuolusius jį Moabitus, Amonitus ir kitas tautas (20, 1-30); bet jo ir bedievio Izraelio karaliaus Okozijo įtaisytas laivynas lieka sunaikintas.

(17, 1) *Įsigalėjo:* pasirupino, kad reikale galėtų apsiginti nuo užpuolimo. — (2) *Kuriuos buvo paėmęs...* Vž. aug. 15, 8.

vid patris sui primis; et non speravit in Baalim, ⁴ sed in Deo patris sui, et perrexit in præceptis illius et non juxta peccata Israel. ⁵ Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, et dedit omnis Juda munera Josaphat: factæque sunt ei infinitæ divitiæ, et multa gloria.

⁶ Cumque sumpsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Juda abstulit. ⁷ Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, et Obdïam, et Zachariam, et Nathanael, et Michæam ut docerent in civitatibus Juda: ⁸ et cum eis Levitas Semeiam, et Nathaniam, et Zabadiam. Asael quoque, et Semiramoth, et Jonathan, Adoniamque et Thobiam. et Thobadoniam Levitas, et cum eis Elisama, et Joran Sacerdotes, ⁹ docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, et circuïbant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

¹⁰ Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda, nec adebant bellare contra Josaphat. ¹¹ Sed et Philisthæi Josaphat munera deferebant, et vectigal argenti. Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, et hircorum totidem.

¹² Crevit ergo Josaphat, et magnificatus est usque in subli-

siais savo tėvo Dovidio keliais ir nepasitikėjo Baalais, ⁴ bet savo tėvo Dievu, ir ėjo, kaip buvo jo įsakytą, o ne paskui Izraelio nuodėmes. ⁵ Todėl Viešpats sutvirtino jo rankose karalystę, ir visas Judas davė Jozapatui dovanų; jis ėgijo begalinis turtus ir daug garbės.

⁶ Kuomet gi jo širdis ėgijo drąsos dėlei Viešpaties kelių, jis panaikino iš Judo taipogi augštas vietas ir girias. ⁷ Trečiais savo karaliavimo metais jis siuntė iš savo kunigaikščių Benhailį, Obdiją, Zakariją, Nataniėlį ir Mikėą, kad jie mokintu Judo miestuose. ⁸ ir su jais lėvitus Semėją, Nataniją, Zabadiją, Asaėlį, Semiramotą, Jonataną, Adoniją, Tobiją ir Tobadoniją, šituos lėvitus ir su jais kunigus Elisamą ir Joraną; ⁹ jie mokė žmones Jude, turėdami Viešpaties įstatymo knygą, ir ėjo aplink per visus Judo miestus ir mokė tautą.

¹⁰ Taigi, baimė Viešpaties atėjo ant visų žemės karalysčių, buvusių aplink Judą, ir jos nedrįso kariauti prieš Jozapatą. ¹¹ Taipogi ir Pilistymai nešdavo Jozapatui dovanų ir sidabro kaip duoklę; ir Arabai atvesdavo gyvulių, septynis tukstančius septynis šimtus avinų ir tiek pat ožių.

¹² Taigi, Jozapatas tarpo, ir jo didenybė pasidarė labai žy-

(3) *Pirmaisiais...* Kaip Dovidas pirm prasikaltimo svetimoteryste ir puikybė.

(6) *Girias.* Ehr. 'ašerim, Astartės paveikslus. — (9) *Turėdami Viešpateis įstatymo knygą:* penkias Mozės knygas, arba bent jų dalį. Iš čia aiškiai pasirodo,

kad Mozės knygos tuomet jau buvo.

(10) *Viešpaties baimė:* didis išgąstis, kurio priežastis buvo Dievas.

(12) *Apmurėtų miestų.* Ehr. t: sandėlių miestų. — (13) *Padarė daug darbų:* rasi atnaujuindamas ir sustiprindamas

me: atque ædificavit in Juda domos ad instar turrium, urbesque muratas. ¹³ Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores, et robusti erant in Jerusalem, ¹⁴ quorum iste numerus per domos atque familias singulorum: In Juda principes exercitus. Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia. ¹⁵ Post hunc Johanan princeps, et cum eo ducenta octoginta millia. ¹⁶ Post istum quoque Amasias filius Zechri. consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium. ¹⁷ Hunc sequebatur robustus ad prælia Elada, et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta millia. ¹⁸ Post istum etiam Jozabad, et cum eo centum octoginta millia expeditorum militum. ¹⁹ Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos posuerat in urbibus muratis, in universo Juda.

Caput XVIII. ¹ Fuit ergo Josaphat dives et inclytus multum, et affinitate conjunctus est Achab. ² Descenditque post annos ad eum in Samariam: ad cujus adventum mactavit Achab arietes, et boves plurimos ipsi, et populo qui venerat cum eo: persuasitque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. ³ Dixitque Achab rex Israel ad Josaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respon-

mi; jis pastatė Jude panašių į bokštus namų ir apmurytų miestų. ¹³ Jis padarė daug darbų Judo miestuose; buvo taipogi Jeruzalėje vyrų kovotojų ir karžygių. ¹⁴ Jų skaitlius pagal atskirus namus ir šeimynas buvo toks: Jude buvo kariuomenės viršininkai, karvedis Ednas ir su juo drąsiausių vyrų tris šimtai tukstančių; ¹⁵ po jo buvo vadas Johananas ir su juo du šimtu aštuonios dešimtys tukstančių; ¹⁶ o po šito Zechrio sunus Amasijas, pašvęstasis Viešpačiui, ir su juo du šimtu tukstančių drąsių vyrų; ¹⁷ po šito ėjo karžygis kovoje Eliada ir su juo turėjusių kilpinių ir skydų du šimtu tukstančių; ¹⁸ po šito dar Jozabadas ir su juo šimtas aštuonios dešimtys tukstančių ginkluotų kareivių. ¹⁹ Visi šitie buvo karaliaus valdžioje, atskyrus tuos, kuriuos buvo pastatęs apmurytuose miestuose visame Jude.

18. perskyrimas. ¹ Taigi. Jozapatas buvo turtingas ir labai šlovingas ir susigiminiavo su Akabu. ² O po keleto metų jis nukako pas jį į Samariją; tuogi apsilankymu Akabas papjovė jam ir žmonėms, kurie buvo atvykę draug su juo, labai daug avinų ir jaučių ir įkalbėjo jam eiti karėn prieš Ramot-Galaadą. ³ Taigi. Izraelio karalius Akabas tarė Judo karaliui Jozapatui: Eikš draug su manim į Ra-

miestus. Anot kitų aiškintojų, čia esą pasakyta, kad Jozapatas surinkęs daug maisto į sustiprintuosius miestus. — (14) *Kariuomenės viršininkai*. Ebr. t.: tukstantininkai; bet jie čionai reiškia vyresnius kariuomenės vadus. — (16) *Pašvęstam Viešpačiui*. Ką reiškė tas pašventimas, nežinia. — (19) *Visi šitie*...

Kaikurie aiškintojai spėja, kad Jozapato kariuomenės skaitlinės padidintos per perrašinėtojų paklydimą.

(18, 1) *Susigiminiavo*. Jozapato sunus Joramas buvo vedęs Akabo dukterį Ataliją. Ta giminystė užtraukė daug nelaimių ant Judo karalių ir ant jų tautos. — (2) *Keleto*: devynerių. Plg. 3 Kar. 22,

dit: Ut ego, et tu: sicut populus tuus, sic et populus meus: tecumque erimus in bello.

⁴ Dixitque Josaphat ad regem Israel: Consule obsecro impræsentiarum sermonem Domini. ⁵ Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quiescere? At illi, Ascende, inquit, et tradet Deus in manu regis. ⁶ Dixitque Josaphat: Numquid non est hic propheta Domini, ut ab illo etiam requiramus? ⁷ Et ait rex Israel ad Josaphat: Est vir unus, a quo possumus quærere Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne loquaris rex hoc modo. ⁸ Vocavit ergo rex Israel unum de eunuchis, et dixit ei: Voca cito Michæam filium Jemla. ⁹ Porro rex Israel, et Josaphat rex Juda uterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio: sedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnesque prophetæ vaticinabantur coram eis. ¹⁰ Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. ¹¹ Omnesque prophetæ similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, et prosperaberis, et tradet eos Dominus in manu regis.

¹² Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi:

mot-Galaadā. Tasai jam atsakē: Kaip aš, taip ir tu; kaip tavo tauta, taip ir mano tauta; busime draug su tavim karėje.

⁴ Be to Jozapatas tarė Izraėlio karaliui: Klausies, meldžiamasis, tuojau Viešpaties ištarmės ⁵ Taigi, Izraėlio karalius surinko keturis šimtus vyrų pranašų ir jiems tarė: Ar privalome eiti kariautų į Ramot-Galaadą ar lianties. Jie gi sakė: Pakilk, o Dievas paduos į karaliaus rankas. ⁶ Bet Jozapatas tarė: Ar nėra čionai Viešpaties pranašo, kad taipogi jo klaustumėmės? ⁷ Tuomet Izraėlio karalius tarė Jozapatui: Yra vienas vyras, kurį galime pasiklausti apie Viešpaties valią, bet aš jo nekenčiu, nes jis nepranašauja man gera, o tik visuomet pikta; yra tai Jėmlos sunus Mikėas. Jozapatas atsakė: Nekalbėk taip, karaliau. ⁸ Taigi, Izraėlio karalius pasišaukė vieną iš kamarponių ir jam tarė: Pavadinok greitai Jėmlos sunų Mikėą. ⁹ Tuotarpu Izraėlio karalius ir Judo karalius Jozapatas sėdėjo abudu ant savo sosto, apsivilkusiu kariškais apdarais; sėdėjo gi ant plečiaus greta Samarijos vartų, o visi pranašai pranašavo jūdvių akyvaizdoje. ¹⁰ Kanaanos sunus Sedekijas pasidarė sau geležinius ragus ir tarė: Štai, ką Viešpats sako: Šitais vėtysi Šyriją, kolei ją sunaikinsi. ¹¹ Ir visi pranašai pranašavo taippat ir sakė: Pakilk į Ramot-Galaadą ir laimėsi, o Viešpats paduos juos į karaliaus rankas.

¹² Pasiuntinys gi, kurs buvo nuėjęs pavadintų Mikėjo, jam

2. 41; 4 Kar. 8, 26. — (3) *Izraėlio karalius Akabas tarė...* Toliaus pasakoja-

ma be maž ko visai tūs pačiais žodžiais kaip ir 3 Kar. 22, 5-37.

En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæso ergo te ut et sermo tuus ab eis non dissentiat. loquarisque prospera. ¹³ Cui respondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus. hoc loquar. ¹⁴ Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite: cuncta enim prospera evenient, et tradentur hostes in manus vestras. ¹⁵ Dixitque rex: Iterum. atque iterum te adjuro, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est in nomine Domini. ¹⁶ At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus, sicut oves absque pastore: et dixit Dominus: Non habent isti dominos: revertatur unusquisque in domum suam in pace. ¹⁷ Et ait rex Israel ad Josaphat: Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt? ¹⁸ At ille, Idcirco, ait. audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in solio suo, et omnem exercitum cæli assistentem ei a dextris et a sinistris. ¹⁹ Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel ut ascendat et corrumpat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo, et alter alio: ²⁰ processit spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies? ²¹ At ille respondit: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere, et fac ita. ²² Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiritum

tarė: Štai visų pranašų žodžiai skelbia vienbalsiai karaliui kas gera; meldžiu tat tave, kad ir tavo žodžiai nesiskirtu nuo jų, ir kad kalbėtumei laimingus dalykus. ¹³ Mikėas jam atsakė: Kaip Viešpats gyvas, ką tik mano Dievas man pasakys, tai aš kalbėsiu. ¹⁴ Taigi, jis atėjo pas karalių. O karalius jam tarė: Mikėau, ar mes turime eiti kariatų į Ramot-Galaadą, ar liauties? Tasai jam atsakė: Pakilkite, nes visa pasiseks laimingai, ir neprieteliai bus paduoti į jūsų rankas. ¹⁵ Bet karalius tarė: Aš dar sykį įsakau tau su prisieka, kad man kalbėtumei tik tai, kas tiesa, vardan Viešpaties. ¹⁶ O anas tarė: Mačiau visą Izraelį, išsisklaidiusį kalnuose, kaip avis be piemens, o Viešpats tarė: Šitie neturi ponų; tegrįžta kiekvienas į savo namus ramybėje. ¹⁷ Tuomet Izraelio karalius tarė Jozapatni: Argi aš tau nesakiau, kad jis nepranašauja man nieko gera, o tik tai, kas pikta. ¹⁸ O anas pridurė: Todėlei klausykite Viešpaties žodžių: Mačiau Viešpatį, sėdintį ant savo sosto ir visą dangaus kariuomenę, stovinčią prie jo po dešinės ir po kairės; ¹⁹ ir Viešpats tarė: Kas suklaidins Izraelio karalių Akabą, kad patrauktų ir kristu Ramot-Galaade? Ir vienam kalbant taip, o kitam kitaip, ²⁰ išėjo dvasia, ir stojosi Viešpaties akysvaizdoje, ir tarė: Aš ji suklaidinsiu. Viešpats jai tarė: Kaip gi suklaidinsi? ²¹ O ji atsakė: Aš išeisiu ir busiu dvasia melagė visų jo pranašų burnoje. Ir Viešpats tarė: Suklaidinsi ir apgaulėsi; išeik ir daryk taip. ²² Taigi, štai dabar Viešpats davė

mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et Dominus locutus est de te mala. ²³ Accessit autem Sedecias filius Chanaan, et percussit Michææ maxillam, et ait: Per quam viam transivit Spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi? ²⁴ Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris. ²⁵ Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michæam, et ducite eum ad Amon principem civitatis, et ad Joas filium Amelech. ²⁶ Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, et date ei panis modicum, et aquæ pauxillum, donec revertar in pace. ²⁷ Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

²⁸ Igitur ascenderunt rex Israel, et Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad. ²⁹ Dixitque rex Israel ad Josaphat: Mutabo habitum, et sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu, venit ad bellum. ³⁰ Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel. ³¹ Itaque cum vidissent principes equitatus Josaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei, atque avertit eos ab illo. ³² Cum enim vidissent duces equitatus, quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. ³³ Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum jaceret, et percuteret

melo dvasią į visų tavo pranašų burną, ir Viešpats kalbėjo apie tave pikta. ²³ O Kanaanos sunus Sedekijas prisiartino ir užgavo Mikėą į veidą ir tarė: Kuriuo keliu Viešpaties dvasia perėjo nuo manęs, kad tau kalbėtu? ²⁴ O Mikėas tarė: Tu pats matysi tą dieną, kuomet busi įėjęs iš kambario į kambarį, kad pasislėptumei. ²⁵ Tuomet Izraėlio karalius davė įsakymą ir tarė: Imkite Mikėą, nuveskite jį pas miesto viršininką Amoną ir pas Amelėko sunų Joasą. ²⁶ Ir tarkite: Štai, ką karalius sako: Įmeskite šitą kalėjiman ir duokite jam truputį duonos ir mažą vandens, kolei sugrįšiu ramybėje. ²⁷ O Mikėas tarė: Jei sugrįši ramybėje, tai Viešpats nekalbėjo per mane. Ir pridurė: Išgirskite visi žmonės.

²⁸ Taigi, Izraėlio karalius ir Judo karalius Jozapatas pakilo prieš Ramot-Galaadą. ²⁹ Ir Izraėlio karalius tarė Jozapatui: Permainysiu drabužius ir taip eisiu į kovą, tu gi apsilvilk savo drabužiais. Ir permainęs apdarą Izraėlio karalius ėjo į kovą. ³⁰ Syrijos gi karalius buvo davęs paliepimą savo raitarijos vadams ir pasakęs: Nekovokite prieš mažiausį arba prieš didžiausį, bet tik prieš vieną Izraėlio karalių. ³¹ Taigi, raitarijos viršininkai, pamatę Jozapatą, tarė: Šitas yra Izraėlio karalius, ir jie apstojo jį, kovodami; bet jis šaukėsi į Viešpatį, o tasai padėjo jam ir nukreipė juos nuo jo; nes raitarijos vadai, pamatę, kad tai ne Izraėlio karalius, paliko jį. ³³ Atsitiiko gi, kad vienas iš žmonių paleido vilyčią netaikydamas ir

regem Israel inter cervicem et scapulas, at ille aurigæ suo ait: Convertite manum tuam, et educ me de acie, quia vulneratus sum. ³⁴ Et finita est pugna in die illo: porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

Caput XIX. ¹ Reversus est autem Josaphat rex Juda in domum suam pacifice in Jerusalem. ² Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, et ait ad eum: Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Deum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris: ³ sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda. et præparaveris cor tuum ut requireres Deum Deum patrum tuorum.

⁴ Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem: rursusque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Deum Deum patrum suorum. ⁵ Constituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, ⁶ et præcipiens judicibus, Videte, ait. quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: et quodcumque judicaveritis. in vos redundabit. ⁷ Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupi-

ištiko Izraëliokaralių tarp sprando ir pečių, o jis tarė savo vėžėjui: Sukk atgal ir išvežk mane iš kariškos eilios, nes esu sužeistas. ³⁴ Taip pasibaigė kova tą dieną, o Izraëlio karalius stovėjo savo vežime prieš Syrijiečius iki vakarui ir mirė, nusileidžiant saulei.

19. perskyrimas. ¹ Judo gi karalius Jozapatas sugrižo ramiai į savo namus Jeruzalėn. ² Jį pasitiko Regintysis Hananio sunus Jėhus ir jam tarė: Tu padedi bedieviui ir vienijiesi prie telyste su tais, kurie neapkenčia Viešpaties, todėl užsipelnei, tiesa, Dievo rustybę, ³ bet rasta tavyje gerų darbų, nes išnaikinau girias iš Judo žemės ir prirengi savo širdį, kad jieškotumei Viešpaties, savo tėvų Dievo.

⁴ Taigi, Jozapatas gyveno Jeruzalėje ir vėl išėjo prie tautos nuo Bersabėjos iki Efraimo kalnų ir sugražino juos prie Viešpaties, jų tėvų Dievo. ⁵ Jis paskyrė taipogi žemei teisėjus visuose sustiprintuose Judo miestuose, kiekvienoje vietoje, ⁶ o duodamas teisėjams įsakymų, tarė: Veizdėkite, ką darote, nes jūs darote ne žmogaus teisną, bet Viešpaties, ir ką tik jūs teisite, kris ant jūsų. ⁷ Viešpaties baimė teesie su jumis, ir darykite visa rupestingai, nes pas Viešpatį. mūsų Dievą, nėra neteisybės, nei atsižvelgimo į ypatais nei dovanų troškimo. ⁸ Tai-

(19, 2) *Hananio sunus Jėhus*. Plg. 3 Kar. 16, 1; 2 Kron. 16, 7. — *Todėl užsipelnei...* Ebr. t.: to dėlei Viešpaties rustybė ant tavęs.

(4) *Vėl išėjo...* Plg. aug. 17, 7... —

(5) *Visuose... miestuose*: taip kaip reika-

lavo Mozės įstatymas. Plg. Atk. 16, 18... — (6) *Bet Viešpaties*. Teisėjai yra tarsi paties Dievo pavaduotojai. — *Kris ant jūsų*. Teisėjai turi didžią garbę, bet ir jų atsakomybė didelė. — (7) *Nes pas Viešpatį...* Plg. Atk. 10, 17; Išm. 6, 8;

do munerum. ⁸ In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, et Sacerdotes et principes familiarum ex Israel, ut iudicium et causam Domini iudicarent habitatoribus ejus. ⁹ Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter et corde perfecto. ¹⁰ Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem et cognationem, ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, et ne veniat ira super vos et super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis. ¹¹ Amarias autem sacerdos et pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Levitas coram vobis, confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

Caput XX. ¹ Post hæc congregati sunt filii Moab, et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis ad Josaphat ut pugnarent contra eum. ² Veneruntque nuntii, et indicaverunt Josaphat,

pogi Jeruzalėje Jozapatas paskyrė lėvitus. kunigus ir šeiminų viršininkus iš Izraelio, kad darytu Viešpaties teismą ir išrištu gyventojų bylas. ⁹ Jis jiems įsakė ir tarė: Taip jūs darysite su baime Viešpaties ištikimai ir tobula širdimi. ¹⁰ Kiekvienoje jūsų brolių, gyvenančių savo miestuose, byloje tarp giminės ir giminės, kame bus ginčas apie įstatymą, apie paliepinimus, apie apeigas, apie įsakymus, pamokykite juos, kad nenusidėtu Viešpačiui, ir kad rustybė neateitu ant jūsų ir ant jūsų brolių; taip tat elgdamies jūs nenusidėsite. ¹¹ Kunigas gi ir vyriausis jūsų kunigas Amarijas bus pirmininkas tuose dalykuose, kurie paliečia Dievą; toliaus Ismahelio sunus Zabadijas, vadas Judo namuose, bus vyriausis tuose dalykuose, kurie prieguli prie tarnavimo karaliui. Jūs turite taipogi savo akyvaizdoje mokytojus lėvitus; bukite drąsus ir elgkitės rupe스팅ai, ir Viešpats bus su jumis geruose dalykuose.

20. perskyrimas. ¹ Po to Moabo suns, Amono suns, ir draug su jais kiti iš Amonitų susirinko prieš Jozapatą, kad kovotu prieš jį. ² Atėjo pasiuntiniai ir apskelbė Jozapatui, sakydami:

Ekkl. 35, 5; Apd. 10, 34; Ef. 6, 9; Kol. 3, 25. — (8) *Paskyrė lėvitus..* Tai turėjo būti vyriausis teismas. — (8) *Viešpaties teismą...* Kaip paaiškina toliaus pats Jozapatas, Viešpaties teismais vadinasi čionai visokie religijiniai klausimai, bylomis gi visokie ginčai žemiškuose dalykuose. — *Gyventojų.* Ebr. t. pasakyta kas kita: ir jie sugrįžo, t. y. apilankę tautą religijos tikslu (4. e.), sugrįžo atgal į Jeruzalę. — (10) *Tarp gim-*

nės ir giminės. Ebr. t.: tarp kraujo ir kraujo, t. y. ar kas tyčiomis užmušė žmogų, ar netyčiomis ir tt. Plg. Iš. 21, 12... — *Apie įstatymą..* kaip reikia aiškinti ir pritaikinti atskiri įstatatai. — (11) *Mokytojus.* Ebr. t.: raštininkus.

(20, 1) *Kiti iš Amonitų.* Tikriaus anot LXX: Miniečių, gyvenusių į rytus nuo Seiro kalnų. — (2) *Už Juros:* Mirties jūros.

dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, et de Syria, et ecce consistent in Asasonthamar, quæ est Engaddi.

³ Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit jejunium universo Juda.

⁴ Congregatusque est Judas ad deprecandum Dominum: sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.

⁵ Cumque stetisset Josaphat in medio cœtu Juda, et Jerusalem, in domo Domini ante atrium novum, ⁶ ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cœlo, et dominaris cunctis regnis gentium. in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. ⁷ Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israel, et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? ⁸ Habitaveruntque in ea, et exstruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes: ⁹ Si irruerint super nos mala, gladius judicii, pestilentia, et fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum: et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies, salvosque facies. ¹⁰ Nunc igitur ecce filii Ammon, et Moab, et mons Seir, per quos non concessisti Israel ut transirent quando egrediebantur de Ægypto, sed declinaverunt ab eis, et non interfecerunt illos:

Atėjo prieš tave didelė daugybė iš tų vietų, kurios yra už jūros, ir iš Syrijos, ir štai sustojo Asason-Tamare, kurs yra Engadėje.

³ Baimės gi apimtas Jozapatas atsidavė visai maldavimui Viešpaties ir įsakė visam Judui pasninką. ⁴ Ir Judas susirinko maldantų Viešpaties; taipogi visi iš savo miestų atėjo šauktųsi į jį.

⁵ Jozapatas, atsistojęs Judo ir Jeruzalės susirinkimo viduryje Viešpaties namuose, ties naujuoju prieangiu ⁶ tarė: Viešpatie, mūsų tėvų Dieve, tu esi Dievas danguje ir tu viešpatauji ant visų tautų karalysčių, tavo rankoje yra stiprybė ir galybė, ir neivienas negali tau priešintis. ⁷ Argi ne tu, mūsų Dieve, užmušei visus šitos žemės gyventojus tavo tautos Izraelio akylaizdoje ir davei ją amžinai tavo prietelio Abraomo ainijai? ⁸ Jie gyveno joje ir pastatė joje tavo vardui šventyklą, sakydami: ⁹ Jei apnyks mus nelaimės, teismo kalavijas, maras ir badas, mes stosimės tavo akylaizdoje ties šitais namais, kuriuose šaukiamasi į tavo vardą, ir šauksimės prie tavęs savo sielvartuose, o tu išklausysi ir išgelbėsi. ¹⁰ O štai dabar Amono sunks, ir Moabas, ir Seiro kalno gyventojai, per kuriuos neleidai pereiti Izraeliui, kuomet jie ėjo iš Aigipto, ir jie pasuko nuo jųjų ir jų neužmušė, ¹¹ elgiasi priešingai ir sten-

(5) *Naujuoju prieangiu*: kurs buvo Asos arba paties Jozapato atnaujintas. Plg. aug. 4, 9. — (7) *Tavo prietelio*. Plg. Iz. 41, 8. — (9) *Teismo kalavijas*:

bausmė. — (9) *Tu išklausysi...* Plg. Salliamono maldą, 6 persk. — (10) *Neleidai...* Plg. Atk. 2, 1.

¹¹ e contrario agunt, et nituntur ejicere nos de possessione, quam tradidisti nobis. ¹² Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

¹³ Omnis vero Juda stabat coram Domino cum parvulis, et uxoribus, et liberis suis.

¹⁴ Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filii Banaïæ, filii Jehiel, filii Mathaniæ, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ, ¹⁵ et ait: Attendite omnis Juda, et qui habitatis Jerusalem, et tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei. ¹⁶ Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Jeruel. ¹⁷ Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, et videbitis auxilium Domini super vos, o Juda, et Jerusalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, et Dominus erit vobiscum. ¹⁸ Josaphat ergo, et Juda, et omnes habitatores Jerusalem ceciderunt proni in terram coram Domino, et adoraverunt eum. ¹⁹ Porro Levitæ de filiis Caath, et de filiis Co-

giasi išmesti mus iš paveldėtojo krašto, kurį mums davei. ¹² Musų Dieve, argi tu neteisi jų? Mes juk neturime tokios stiprybės, kad galėtumėm pasipriešinti šitai daugybei, kuri užpuola mus. O kadangi nežinome, ką turime daryti, nieko kita mums nelieka, kaip tik kreipti savo akis į tave.

¹³ Visas gi Judas stovėjo Viešpaties akylaizdoje su kudikiais, su savo pačiomis ir vaikais.

¹⁴ Buvo gi ten Matanijo sunaus Jehiėlio sunaus Banajo sunaus Zakarijo sunus Jahaziėlis, lėvitas iš Asafo sunų, ant kurio atėjo Viešpaties dvasia minios tarpe, ¹⁵ ir jis tarė: Paklausykite, visas Jude, ir jūs Jeruzalės gyventojai, ir tu, karaliau Jozapatai: Štai, ką Viešpats jums sako: Nesibijokite ir neišsigąskite šitos daugybės, nes tai ne jūsų kova, bet Dievo. ¹⁶ Rytoj nusileiskite prieš juos, nes jie eis augštyn šlaitu, kurs vadinasi Sisu, ir rasite juos slėnio gale, kurs yra ties Jeruėlio tyruma. ¹⁷ Ne jūs busite, kurie kovosite, bet tiktai stovėkite su pasitikėjimu, ir matysite ant savęs Viešpaties pagalbą. O Jude ir Jeruzale! nesibijokite ir nenusigąskite, rytoj išeisite prieš juos, ir Viešpats bus su jumis. ¹⁸ Taigi, Jozapatas ir Judas ir visi Jeruzalės gyventojai parpuolė kniupsti ant žemės Viešpaties akylaizdoje ir pagarbino jį. ¹⁹ Lėvitai gi iš Kaato sunų ir iš Korės sunų

(15) *Ne jūsų kova...* Pats Dievas apgalės užpuolancius neprietelius. — (19) *Ir iš Korės sunų.* Tikriaus: tai yra iš

Korės sunų, nes Koritai buvo iš Kaato ainijos. Plg. 1 Kron. 6, 22.

re laudabant Dominum Deum Israel voce magna, in excelsum.

²⁰ Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecuae: profectisque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Juda, et omnes habitatores Jerusalem: credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. ²¹ Deditque consilium populo, et statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus. ²² Cumque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, et Moab, et montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra Judam, et percussi sunt. ²³ Namque filii Ammon, et Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent et delearent eos: cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. ²⁴ Porro Juda cum venissent ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere. ²⁵ Venit ergo Josaphat, et omnis

šlovino didžiu augštytyn kilstančiu balsu Viešpatį, Izraėlio Dievą.

²⁰ Atsikėlę rytmetį, jie išėjo per Tėkuės tyrumą; o jiems išėjus, Jozapatas, stovėdamas jų tarpe, tarė: Paklausykite manęs, Judo vyrai ir visi Jeruzalės gyventojai, pasitikėkite Viešpačiu, jūsų Dievu, ir busite be pavojaus; tikėkite jo pranašams, ir visa įvyks laimingai. ²¹ Jis davė tautai nurodymų ir sustatė Viešpaties giesmininkus, kad šlovintų jį savo buriuose ir eidami kariuomenės priešakyje sutariančiais balsais sakytu: Šlovinkite Viešpatį, nes jo mielaširdystė amžina. ²² O jiems pradėjus giedoti šlovinimo giesmę, Viešpats atkreipė anų tykojimus prieš juos pačius, būtent Amonono sūnų, Moabo ir Seiro kalno, kurie buvo išėję kovotų prieš Judą, ir jie liko sumušti. ²³ Nes Amonono sūnų ir Moabas sukilo prieš Seiro kalno gyventojus, kad juos užmuštų ir sunaikintų; o kuomet jie tai buvo padarę, kreipėsi vieni prieš kitus ir krito vieni kitų sužeisti. ²⁴ Kuomet gi Judas atėjo į vietą, iš kurios galima matyti tyrumą, pamatė ištolo plačiai visą kraštą pilną lavonų ir kad nebuvo likę nei vieno, kurs būtų galėjęs ištrukti nuo mirties. ²⁵ Tągi, Jozapatas ir draug su juo visa tauta atėjo plėstų mirusių-

(21) *Savo buriuose.* Ebr. t.: šventame papuošale, t. y. apšivilkę gražiausiais savo šventais drabužiais. — (22) *Viešpats atkreipė...* Ebr. t.: Viešpats pastatė tykojančius prieš Amonitus... Kai kurie aiškintojai manė, kad Dievas siuntęs prieš Amonitus ir jų sėbrus dvasių buri; bet tikriausiai tais Dievo siųstais užpuolikais buvo didelė plėšikų gauja,

kurie buvo pasislėpę ir visai netikėtai puolė ant Judo neprietelių ir padarė tarp jų didį sumišimą, Dievui siuntus ant jų didžiausį išgastį; paskui Amonitai ir Moabitai, spėdami, kad tas užpuolimas buvo Seiro kalno gyventojų darbas, puolė ant jų, galop gi nebeusimanydami, ką darą, pradėjo tarp savęs kauties.

populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam suppellectilem, vestes, quoque, et vasa pretiosissima, et diriperunt ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine.

²⁶ Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in præsentem diem. ²⁷ Reversusque est omnis vir Juda, et habitatores Jerusalem, et Josaphat ante eos in Jerusalem cum lætitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis. ²⁸ Ingressique sunt in Jerusalem cum psalteriis, et citharis, et tubis in domum Domini. ²⁹ Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum cum audissent quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel. ³⁰ Quievitque regnum Josaphat, et præbuit ei Deus pacem per circuitum.

³¹ Regnavit igitur Josaphat super Judam, et erat triginta quinque annorum cum regnare cœpisset: viginti autem et quinque annis regnavit in Jerusalem, et nomen matris ejus Azuba filia Selahi. ³² Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino. ³³ Verumtamen excelsa non abstulit, et

jų grobio, ir rado tarp lavonų visokių rykų, taipogi drabužių ir brangiausių indų ir prisiplėšė taip daug, kad nebegalėjo panešti, nei atsiimti išplėštų per tris dienas dėlei grobio didumo.

²⁶ Ketvirtąją gi dieną jie susirinko Šlovinimo slėnyje, dėlto kad jie buvo praminę tą vietą Šlovinimo slėniu, nes tenai jie šlovino Viešpatį; taip jis vadinasi iki šiai dienai. ²⁷ Po to visi Judo vyrai, ir Jeruzalės gyventojai ir jų priešakyje Jozapatą sugrįžo į Jeruzalę su didžiu džiaugsmu, nes Viešpats buvo davęs jiems džiaugsmo iš jų neprietelių. ²⁸ Jie įėjo į Jeruzalę su arpomis, kanklėmis ir trimitais prie Viešpaties namų. ²⁹ O baimė Viešpaties krito ant visų žemės karalysčių, kuomet jos išgirdo Viešpatį kovojus prieš Izraelio neprietelius. ³⁰ Taip Jozapato karaliavimas pasiliko ramus, ir Viešpats suteikė jam ramybę aplinkui.

³¹ Taigi, Jozapatą karaliavo ant Judo; jam buvo trys dešimtys penkeri metai, kuomet pradėjo karaliauti, karaliavo gi Jeruzalėje dvidešimt penkerius metus, o jo motina buvo Selahio duktė vardu Azuba. ³² Jis vaikščiojo savo tėvo Asos keliu ir nenukrypo nuo jo, darydamas, kas patiko Viešpaties akyvaizdoje. ³³ Tačiau augštų

(26) Šlovinimo slėniu. Ebr. *emeq b'rakhah*, rasi dabartinis slėnis Bereikhut netoli nuo Tekoos, prie kelio iš Ebrono į Jeruzalę. — (29) Ant visų žemės karalysčių: ant Judo kaimynų.

(31) Jozapatą karaliavo... Plg. 3.

Kur. 22, 41-51. — (36) *Laivus, plauksiančius į Tarsį*. Tikriaus: tarsiškus laivus, t. y. didelius, tokiuos, kokiais buvo plaukiama į Tarsį. — (37) *Bet Dovid*... To atsitikimo neminėta Karalių knygoje.

adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum. ³⁴ Reliqua autem gestorum Josaphat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israel. ³⁵ Post hæc iniit amicitias Josaphat rex Juda cum Ochozia rege Israel, cujus opera fuerunt impiissima. ³⁶ Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber. ³⁷ Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec poterunt ire in Tharsis.

vieta jis nepanaikino, ir tauta dar nebuvo palenkus savo širdies prie Viešpaties, savo tėvų Dievo. ³⁴ Kiti gi Jozapato veikalai, senesnieji ir paskučiausieji surašyti Hananio sunaus Jėhaus metraščiuose, kuriuos jis įtraukė į Izraelio karalių knygas. ³⁵ Po to Judo karalius Jozapatas darė prietelystę su Izraelio karaliumi Okoziju, kurio darbais buvo labai bedieviški. ³⁶ Jis susidėjo su anuo, kad statytų laivus, plauksiančius į Tarsį. ³⁷ Bet Dodavo sunus Eliēzeris iš Marėsos pranašavo Jozapatui ir sakė: Kadangi tu padarei sandorą su Okoziju, Viešpats ištiko tavo darbus, ir tavo laivai liko sudaužyti ir negalėjo plaukti Tarsin.

5. Joramo viešpatavimas.

Caput XXI. ¹ Dormivit autem Josaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David: regnavitque Joram filius ejus pro eo. ² Qui habuit fratres filios Josaphat, Azariam, et Jahiel, et Zachariam, et Azariam, et Michael, et Saphatiam: omnes hi, filii Josaphat regis Juda. ³ Deditque eis pater suus multa munera argenti, et auri, et pensitationes, cum civitatibus munitissimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eo quod esset primoge-

21. perskyrimas. ¹ Jozapatas užnigo su savo tėvais ir liko palaidotas draug su jais Dovidu mieste, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Joramas. ² Jis turėjo brolius Jozapato sunus: Azariją, Jahiėlį, Zakariją, Azariją, Mikolą ir Safatiją; visi šitie buvo Judo karaliaus Jozapato sūnūs. ³ Jų tėvas davė jiems daug dovanų sidabru, aukso ir metinį pelną su stipriausiais miestais Jude; karalystę jis atidavė Joramui, nes tasai buvo pirmgimis. ⁴ Taigi, Jora-

21, 1-20. Joramas apėmęs sostą, išžudo savo brolius (14), elgiasi bedieviškai, taip kaip elgėsi Izraelio karaliai, todėl Dievas leidžia Edomui išsiluosuoti iš po Joramo valdžios, apskelbia jam baumes, kurios tuojau pradeda pildyties (5-20).

(21, 1) Joramas... Plg. 3 Kar. 22, 51.

— (2) Azariją... Azariją. Rasi per paklydimą atkartotas čionai tas pats vardas, nors ebr. t. jie rašomi truputį kitaip: 'Azariah ir 'Azarijahu. — (3) Metinį pelną. Ebr. t.: brangių dalykų. — (4) Užmušė kalaviju... Broliai rasi neuorėjo pritarti jo prasikaltimams prieš Dievą, todėl jis ėmė nepasitikėti jais.

nitus. ⁴ Surrexit ergo Joram super regnum patris sui: cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus Israel.

⁵ Triginta duorum annorum erat Joram cum regnare cœpisset: et octo annis regnavit in Jerusalem. ⁶ Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, et fecit malum in conspectu Domini. ⁷ Noluit autem Dominus disperdere domum David propter pactum, quod inierat cum eo: et quia promiserat ut daret ei lucernam, et filii ejus omni tempore.

⁸ In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ, et constituit sibi regem. ⁹ Cumque transisset Joram cum principibus suis, et cuncto equitatu, qui erat secum, surrexit nocte, et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus ejus. ¹⁰ Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Juda usque ad hanc diem: eo tempore et Lobna recesit ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum: ¹¹ insuper et excelsa fabricatus est in uribus Juda, et fornicari fecit habitatores Jerusalem, et prævaricari Judam.

¹² Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus

mas paveldėjo savo tėvo karalystę, o sustiprėjęs jis užmušė kalaviju visus savo brolius ir kaikuriuos iš Izraelio kunigaikščių.

⁵ Joramui buvo tris dešimtys dveji metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir aštuonerius metus jis karaliavo Jeruzalėje. ⁶ Jis vaikščiojo Izraelio karalių keliais, taippat kaip buvo vaikščioję Akabo namai, nes Akabo duktė buvo jo pati, ir jis darė kas pikta Viešpaties akysvaizdoje. ⁷ Bet Viešpats nenorėjo sunaikinti Dovidą namų dēlei sandoros, kurią buvo su juo padaręs, ir dėl to kad buvo žadėjęs duoti visuomet žiburį jam ir jo sunums.

⁸ Anno metu pakėlė maištą Edomas, kad nebebutu pavergtas Judui, ir įsistatė sau karalių. ⁹ Joramas draug su savo kunigaikščiais ir visa buvusia su juo raitarija nuėjo ir atsikėlęs nakčia sumušė Edomą, kurs buvo apsupęs jį ir visus jo raitarijos vadus. ¹⁰ Tečiau Edomas kėlė toliaus maištą, kad nebuto Judo valdžioje iki šiai dienai. Tuo metu atsitrunkė ir Lobna, kad nebebutu po jo ranka, nes jis buvo apleidęs Viešpatį, savo tėvų Dievą. ¹¹ Be to, jis padarė taipogi augštų vietų Judo miestuose, ir atvedė Jeruzalės gyventojus į paleistuvystę ir Judą į prasižengimus.

¹² Tuomet buvo jam atneštas nuo Elijo pranašo laiškas, ku-

(5) Joramui... Plg. 4 Kar. 8, 17-19.

(8) Pakėlė maištą... Plg. 4 Kar. 8, 20-22. — (11) Į paleistuvystę: į stabmeldystę ir begėdišką tarnavimą Astar-tei. Plg. Atk. 6, 11.

(12) Nuo Elijo. Spėjama, kad čia

reikia skaityti: nuo Elisiejaus, nes Elijo tuomet jau nebebuvo žmonių tarpe; tečiau pasakojime apie jo atėmimą nuo žemės, nenurodyta aiškiai, kuriais metais tai įvyko; todėl galėjo būti, kad Joramas gavo ištikrųjų Elijo raštą.

scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Josaphat patris tui, et in viis Asa regis Juda, ¹³ sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Judam, et habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab. in super et fratres tuos domum patris tui, meliores te occidisti: ¹⁴ ecce Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo, et filiis, et uxoribus tuis, universaque substantia tua. ¹⁵ Tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

¹⁶ Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philistinorum, et Arabum, qui confines sunt Æthiopicibus. ¹⁷ Et ascenderunt in terram Juda, et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, in super et filios ejus, et uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natus erat.

¹⁸ Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili. ¹⁹ Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: et sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter, et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis, exsequias, sicut fecerat

riame buvo parašyta: Štai, ką sako Viešpats, tavo tėvo Dovid Dievas: Kadangi nevaikščiojai savo tėvo Jozapato keliais ir Judo karaliaus Asos keliais, ¹³ betėjai Izraelio karalių keliu ir atvedei į paleistuvavimą Judą ir Jeruzalės gyventojus, sekdamas Akabo namų paleistuvavimą, be to užmušei geresnius už tave tavo brolius, tavo tėvo namus, ¹⁴ štai, Viešpats užgaus didžia sloga tave draug su tavo tauta, tavo sunumis ir pačiomis ir visu tavo lobiu. ¹⁵ Tu gi sirgsi blogiausia tavo vidurių liga, kolei neišeis pamažu kasdien tavo viduriai.

¹⁶ Taigi, Viešpats sužadino prieš Joramą Pilstymų dvasią ir Arabų, kurie yra Aitiopų kaimynai. ¹⁷ Jie pakilo į Judo žemę ir sunaikino ją, išplėšė visą lobį, koks buvo rastas karaliaus namuose, išsivedė taipogi jo sunus ir pačias; ir neliko jam sunų, o tik Joakazas, kurs buvo visujauniausias.

¹⁸ O be viso to Viešpats užgavo jį neišgydoma pilvo liga. ¹⁹ Einant dienai po dienos ir slenkant laikui, sukako dveji metai, ir ilgos negalės sunaikintas, taip kad net jojo viduriaiėjo iš jo, jis paliovė draug kentėjęs ir gyvenęs. Taip jis mirė pikčiausia liga, o tauta nedarė jo laidotuvėse papročio priimto deginimo, kaip buvo dariusi jo pranokėjams. ²⁰ Jam buvo trys dešimtys dveji metai,

(17) *Jo sunus*. Vz. žem. 22. 1. — *Joakazas*. Toliaus jis vadinasi Okoziju. Ebr. jo vardas: 'Achazijah.

(19) *Nedarė... deginimo*: nedegino

smilkalų. — (20) *Elgėsi netikusiai*. Anot ebr. t.: išėjo (mirė) neapgailėtas, t. y. neivienas jo nesigailėjo. — *Ne karalių kape*. Plg. žem. 24, 25; 26, 23.

majoribus ejus. ²⁰ Trigintaduorum annorum fuit, cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in Civitate David: verumtamen non in sepulcro regum.

kuomet jis pradėjo karaliauti, ir aštuonerius metus karaliavo Jeruzalėje. Jis elgėsi netikusiai, ir palaidota jį Dovid miesto, tačiau ne karalių kape.

6. Okozijo ir Atalijos viešpatavimas.

Caput XXII. ¹ Constituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro eo: omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra: regnavitque Ochozias filius Joram regis Juda. ² Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Jerusalem. et nomen matris ejus Athalia filia Amri. ³ Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut impie ageret. ⁴ Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consilarii post mortem patris sui, in interitum ejus. ⁵ Ambulavitque in consiliis eorum. Et perrexit cum Joram filio Achab rege Israel, in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraveruntque Syri Joram. ⁶ Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel:

22 perskyrimas. ¹ Jeruzalės gyventojai įstatė jo vieton karaliumi jojo jauniausįjį sūnų Okoziją; nes visus vyresniusius, buvusius pirm jo, užmušė Arabų galvažudžiai, kurie buvo įpuolę į stovyklas. Taip ėmė karaliauti Judo karaliaus Joram sunus Okozijas. ² Okozijui buvo keturios dešimtys dveji metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir vienus metus jis karaliavo Jeruzalėje; jo motina buvo Amrio duktė vardu Atalija. ³ Taipogi ir jis ėjo Akabo namų keliais, nes jo motina pakurstė jį elgties bedieviškai. ⁴ Taigi, jis darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, kaip Akabo namai, nes jie tai, mirus jo tėvui, buvo jam patarėjais jojo prapulčiai. ⁵ Jis elgėsi pagal jų patarimus ir išėjo su Izraelio karaliumi Akabo sunumi Joramu karėn prieš Syrijos karalių Hazaėli į Ramot-Galaadą; o Syrijiečiai sužeidė Joramą. ⁶ Jis sugrįžo gydytus Jezrahėlyje, nes buvo gavęs daug

22, 1—23, 21. Joram sunus Okozijas elgiasi bedieviškai ir, Dievui leidžiant, lieka Jėhaus užmuštas Samarijoje, karaliaus gi giminę išžudo Okozijo motina Atalija, atskyrus tik jo sūnų Joasą, kurį išgelbi jo sesuo Josabėtė (22, 1-12). Šešeriems metams praslinkus Josabėtės vyras kunigas Jojada sukelia maištą prieš Ataliją, apskelbia karaliumi Joasą ir at-

naujina sandorą su Viešpačiu (23, 1-21).

(22, 1) *Jeruzalės gyventojai...* Plg. 4 Kar. 8, 24. — *Užmušė Arabų...* Vž. aug. 21, 17. — (2) *Keturios dešimtys dveji.* Aiški perrašinėtojų klaida, nes Okozijo tėvas Joram mirdamas turėjo tik 40 metų (vž. 21, 5. 20). Turi būti: dvidešimt dveji. Vž. 4 Kar. 8, 26. — *Duktė:* anukė. — (5) *Jis elgėsi pagal...* Plg. 4

multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Joram rex Juda, descendit ut inviseret Joram filium Achab in Jezrahel ægro-tantem. ⁷ Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Joram: et cum venisset, et egrederetur cum eo adversum Jehu filium Namsi. quem unxit Dominus ut deleret domum Achab. ⁸ Cum ergo everteret Jehu domum Achab. invenit principes Juda, et filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, et interfecit illos. ⁹ Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad se, occidit, et sepelierunt eum: eo quod esset filius Josaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo.

Nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ. ¹⁰ Siquidem Athalia mater ejus videns quod mortuus esset filius suus, surrexit, et interfecit omnem stirpem regiam domus Joram. ¹¹ Porro Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochoziæ, et furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectorum: Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joiadæ pontificis, soror Ochoziæ, et idcirco Athalia non interfecit eum. ¹² Fuit ergo cum eis in domo Dei

žaidų minėtojoje kovoje. Taigi, Judo karalius Joram sunus Okozijas nukeliavo aplankyti Akabo sunas Joram, sergančio Jezrahelyje ⁷ Nes Dievo valia buvo prieš Okoziją, kad jis ėjo pas Joramą, o atėjęs išėjo draug su juo prieš Namsio sunų Jėhų, kurį buvo Viešpats patepęs, idant sunaikintu Akabo namus. ⁸ Taigi, Jėhus, naikindamas Akabo namus, rado Judo kunigaikščius ir Okozijo brolių sunus, kurie jam tarnavo, ir užmušė juos. ⁹ Jis jieškojo taipogi paties Okozijo, sugavo pasislėpusį Samarijoje, o atvestą pas save užmušė; jie palaidojo jį, nes jis buvo sunus Jozapato, kurs visa savo širdimi jieškojo Viešpaties.

Po to nebebuvo jokios vilties, kad kas iš Okozijo ainijos karaliautu; ¹⁰ nes jo motina Atalija, pamačius, kad jos sunus buvo miręs, pakilo ir užmušė visą karališkąją Joram namų ainiją. ¹¹ Bet karaliaus duktė Josabėtė ėmė Okozijo sunų Joasą ir pavogė jį iš tarpo karaliaus sunų, kuomet jie buvo užmušami, ir paslėpė jį draug su jo aukle patalų kambaryje. Josabėtė gi, kuri paslėpė jį, buvo karaliaus Joram duktė, vyriausiojo kunigo Jojados žmona, o Okozijo sesuo; taip tat Atalija neužmušė jo. ¹² Taigi, Joasas buvo draug su jais paslėptas

Kar. 8, 27-29. — (7) *Nes Dievo valia...* Dievo Apveizdos buvo pramatyti ir leisti tolesni asitikimai. Plg. 4 Kar. 9 ir 10 persk... — (8) *Brolių*: giminaičių. Plg. 4 Kar. 10, 12... — (9) *Pasislėpusį Samarijoje*: į čia jis rasi buvo atbėgęs jau

sužeistas iš Magėdo (plg. 4 Kar. 9, 27); sugautas, liko nugabentas atgal į Magėdą ir be pasigailėjimo užmuštas. -- *Užmušė*. Ebr. t.: pasmerke jį mirtin.

(10) *Nes jo motina Atalija...* Plg. 4 Kar. 11, 1-3. -- (11) *Josabėtė*: Josaba,

absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

Caput XXIII. ¹ Anno autem septimo confortatus Joiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham, et Ismahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, et Maasiam filium Adaiæ, et Elisaphat filium Zechri: et iniit cum eis ædus. ² Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Jerusalem. ³ Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Joiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. ⁴ Iste est ergo sermo quem facietis: ⁵ tertia pars vestrum qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, et Levitarum, et janitorum erit in portis: tertia vero pars ad domum regis: et tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne vero reliquum vulgus sit in atriiis domus Domini. ⁶ Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, et qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt: et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. ⁷ Levitæ autem circumdant regem, habentes singuli arma sua: (et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque cum rege et intrante et egrediente. ⁸ Fecerunt ergo Levitæ, et universus Juda juxta omnia,

Dievo namuose šešerius metus, kolei Atalija karaliavo šalyje.

23. perskyrimas. ¹ Septintais gi metais Jojada išdrisęs pasivadino šimtininkus. butent Jerohamo sunų Azariją, Johanano sunų Ismahėli, taipogi Obėdo sunų Azariją, Adajo sunų Maasiją ir Zechrio sunų Elisafatą ir padarė su jais sandorą. ² Jie, perėję per Judą, surinko iš visų Judo miestų lėvitus ir Izraėlio šeimynų viršininkus, ir tie atvyko į Jeruzalę. ³ Taigi, visa daugybė padarė Viešpaties namuose sandorą su karaliumi, o Jojada jiems tarė: Štai, karaliaus sunus bus karaliumi, kaip Viešpats yra kalbėjęs apie Dovidą sunus. ⁴ Taigi, toksai yra dalykas, kurį jūs padarysite: ⁵ Trečioji jūsų dalis, kunigai, lėvitai ir durininkai, kurie ateina subatos pareigų pildytų, bus vartuose, kita trečioji dalis prie karaliaus namų ir trečioji prie vartų, kurie vadinasi Pamato; visa gi likusioji liaudis tebuna Viešpaties namų šventoriuose. ⁶ Neivienas kitas teneįeina į Viešpaties namus, kaip tik kunigai ir iš lėvitų, kurie pildo tarnystę; tie tiktai teįeina, nes jie pašvęsti, o visa likusioji liaudis tesergi Viešpaties sargybą; ⁷ Lėvitai gi, turėdami kiekvienas savo ginklus, tegul apstoja karalių (o jei kas kitas įeitu į bažnyčią, tebuna užmuštas) ir tebuna su karaliumi, jam įeinant ir išeinant. ⁸ Taigi, lėvitai ir visas Judas padarė visa taip, kaip buvo įsakęs vyriausis ku-

(23, 1) *Septintais gi metais...* Plg. 4 Kar. 11, 4-20, kame tas pats dalykas pasakotas labai panašiai, nors netaip aiš-

kiai pažymėta kunigų ir lėvitų rolė. — (3) *Sandorą su karaliumi.* Jojada parodė susirinkusiems karaliaus sunų, kad

quæ præceperat Joiada p̄ntifex: et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, et egressuri erant: siquidem Joiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. ⁹ Deditque Joiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini. ¹⁰ Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, et templo, per circuitum regis. ¹¹ Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema, et testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem. et constituerunt eum regem: unxit quoque illum Joiada pontifex, et filii ejus: imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

¹² Quod cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. ¹³ Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu, et principes, turmasque circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, et ait: Insidiæ, insidiæ. ¹⁴ Egressus autem Joia-

nigas Jojada, ir kievienas pasiēmė buvusius jo valdžioje vyrus, ir atėjo pagal subatos tvarką draug su tais, kurie buvo pabaigę subatą ir turėjo išeiti; nes vyriausis kunigas Jojada nebuvo leidęs atsitraukti buriams, kurie paprastai vieni kitus pakeisdavo kas savaitę. ⁹ Kunigas Jojada davė taipogi šimtininkams karaliaus Dovidio jietis, didžiuosius ir mažuosius skydus, kuriuos jis buvo pašventęs Viešpaties namuose. ¹⁰ Po to jis sustatė visus žmones, turinčius kalavijus, nuo dešiniojo bažnyčios šono iki kairiajam bažnyčios šonui ties altoriumi ir bažnyčia aplink karalių. ¹¹ Paskui jie išvedė karaliaus sūnų, uždėjo ant jo karališkąjį vainiką ir liudijimą, davė jam į ranką laikyti įstatymą ir įstatė jį karaliumi, o vyriausis kunigas Jojada ir jo sūnys patepė jį, sveikino jį ir sakė: Tegyvuoja karalius!

¹² Išgirdusi tai Atalija, bu tent bėgančiųjų ir šlovinančių karalių balsą, atėjo prie tautos į Viešpaties bažnyčią. ¹³ O pamąčius karalių, stovintį įėjime ant laipsnio, viršininkus ir burius aplink jį, taipogi visą žemės tantą besidžiaugiančią ir trimituojančią trimitais ir žaidžiančią visokiais muzikos prietaisais ir išgirdus šlovinančiųjų šauksmą, perplėšė savo drabužius ir tarė: Sląstai, sląstai! ¹⁴ Vyriausis gi kunigas Jojada, iš-

labiaus juos padrąsintu. — (6) *Tesergi Viešpaties sargybą*. Rasi tikriaus: teuzlaiko Viešpaties įsakymą—neeidami į kunigams paskirtą vietą. — (8) *Buriams, kurie paprastai...* Plg. 1 Kron. 24 ir 25 persk.

(13) *Įėjime ant laipsnio*: prie kunigų šventoriaus, kame paprastai stovėdavo karalius. — *Sląstai, sląstai*. Ebr. t.: maištas, maištas. — (14) *Vyriausis gi...* Ebr. t.: Tuomet kunigas Jojada, išvedė šimtininkus ir kariuomenės vadus ir jiems ta-

da pontifex ad centuriones, et principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini. ¹⁵ Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

¹⁶ Pepigit autem Joiada fœdus inter se, universumque populum, et regem, ut esset populus Domini. ¹⁷ Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam: et altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. ¹⁸ Constituit autem Joiada præpositos in domo Domini, sub manibus sacerdotum, et Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis, juxta dispositionem David. ¹⁹ Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. ²⁰ Assumpsitque centuriones, et fortissimos viros ac principes populi, et omne vulgus terræ, et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portæ superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. ²¹ Lætatusque est omnis populus terræ, et urbs quievit: porro Athalia interfecta est gladio.

ėjęs prie šimtininkų ir kariuomenės viršininkų, jiems tarė: Išveskite ją už bažnyčios sienų, ir tebuna užmušta lauke kalaviju. Kunigas įsakė taipogi, kad ji nebutu užmušta bažnyčioje. ¹⁵ Tuomet jie nutvėrė ją rankomis už sprando, ir kuomet ji buvo įėjusi į karaliaus namų arklių vartus, tenai jie užmušė ją.

¹⁶ Jojada gi padarė sandorą tarp savęs ir visos tautos ir karaliaus, kad jie butu Viešpaties tauta. ¹⁷ Taigi, visa tauta įėjo į Baalo namus ir išgriovė juos ir sulaužė jo altorius bei stabus; užmušė taipogi Baalo kunigą Mataną ties altoriais. ¹⁸ Po to Jojada įstatė Viešpaties namuose viršininkus po valdžia kunigų ir lėvityų, kuriuos Dovidas buvo paskirstęs Viešpaties namuose, kad atnašautu Viešpačiui deginamasias aukas, kaip parašyta Mozės įstatyme, su džiaugsmu ir giesmėmis, pagal Dovidą įsakymą. ¹⁹ Jis pastatė taipogi Viešpaties namų angose durininkus, kad neįeitu į juos suleptas kokiuo nors dalyku. ²⁰ Jis pasiėmė šimtininkus ir drąsiausius vyrus ir tautos viršininkus ir visą žemės tautą ir išvedė karalių iš Viešpaties namų ir įvedė per augštųjų vartų vidurį į karaliaus namus ir pasodino jį ant karališkojo sosto. ²¹ O visa žemės tauta džiaugėsi, ir miestas aprimo; Atalija gi buvo užmušta kalaviju.

rė: Išveskite ją iš eilių, ir kas norėtu ją sekti, tebuna užmuštas kalaviju. — (15) *Jie nutvėrė...* Ebr. t. galima išversti taip: tuomet padarė jai taką.

(18) *Pagal Dovidą įsakymą.* Visi įsakymai apie aukas buvo duoti Dievo per Mozę, bažnytinę gi muziką buvo sutvarkęs Dovidas.

7. Joaso viešpatavimas.

Caput XXIV. ¹ Septem annorum erat Joas cum regnare cœpisset: et quadraginta annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Bersabee. ² Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joiadæ sacerdotis. ³ Accepit autem ei Joiada uxores duas, e quibus genuit filios et filias.

⁴ Post quæ placuit Joas ut instauraret domum Domini. ⁵ Congregavitque Sacerdotes, et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatoque hoc facite: porro Levitæ egere negligentius. ⁶ Vocavitque rex Joiadam principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda et de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est a Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? ⁷ Athalia enim impiissima, et filii ejus destruxerunt domum Dei, et de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim. ⁸ Præcepit ergo rex, et fecerunt arcam: posueruntque eam juxta portam domus Domini forinse-

24. perskyrimas. ¹ Joasui buvo septyneri metai, kuomet jis pradėjo karaliauti, o keturias dešimtis metų jis karaliavo Jeruzalėje; jo motina buvo vardu Sebiją iš Bersabėjos. ² Jis darė kas gera Viešpaties akylaizdoje per visas kunigo Jojados dienas. ³ Jojada gi ėmė jam dvi moteri, iš kurių jam gimė sūnų ir dukterų.

⁴ Po to Joasui patiko atnaujinti Viešpaties namus. ⁵ Taigi, jis surinko kunigus bei lėvitus ir jiems tarė: Eikite į Judo miestus ir surinkite iš viso Izraelio pinigų jūsų Dievo bažnyčiai taisyti kas metai, ir darykite tai skubiai; bet lėvitai elgėsi nerangiai. ⁶ Tuomet karalius pasivadinio viršininką Jojadą ir jam tarė: Kodėl tu nesirupinai priversti lėvitus, kad atneštų iš Judo ir iš Jeruzalės pinigų, kurie Viešpaties tarno Mozės paskirti, kad visa Izraelio daugybė atneštų juos į liudijimo sėtra. ⁷ Nes bedievė Atalija ir jos sūnūs sunaikino Dievo namus ir visu tuo, kas buvo pašvęsta Viešpaties namuose, papuošė Baalų šventyklą. ⁸ Taigi, karaliui įsakius jie padarė skrynją ir padėjo ją prie Viešpaties namų durų lauke. ⁹ Ir buvo apskelbta Jude ir Jeruzalėje, kad kiekvienas atneštų

24, 1-27. Prie gyvos Jojados galvos karalius Joasas elgiasi gerai ir atnaujina bažnyčią (1-14), bet Jojadai mirus, jis ima klausyti kunigaikščių patarimų ir pasiduoda stabmeldystei, nežiūrėdamas pranašų perspėjimų, kurių vieną Jojados sūnų Zakariją liepia užmušti (15-22). Už tatau Dievas nubaudžia tautą nelai-

minga kare prieš Syrijiečius, Joasą gi užmuša jojo pavaldiniai (23-27).

(24. 1) *Joasui buvo...* Plg. 4 Kar. 11, 21-12, 1.

(4) *Po to Joasui...* Plg. 4 Kar. 12, 4-16, kame pasakojama tas pats dalykas; smulkmenose tečiau vienas pasakojimas papildo antrąjį. — (6) *Mozės paskirti...*

cus. ⁹ Et prædicatum est in Iuda et Jerusalem ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto. ¹⁰ Lætatique sunt cuncti principes, et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita ut impleretur. ¹¹ Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, et quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam quæ erat in arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia. ¹² Quam dederunt rex et Joiada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, et artifices operum singulorum ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri et æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur. ¹³ Egeruntque hi qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. ¹⁴ Cumque complerent omnia opera, detulerunt coram rege, et Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, et ad holocausta, phialæ quoque, et cetera vasa aurea et argentea: et offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

Viešpačiui užmokesnį, kurį Dievo tarnas Mozė buvo uždėjęs ant viso Izraelio tyruose. ¹⁰ Tuomet visi kunigaikščiai ir visa tauta džiaugėsi; jie atėjo ir dėjo į Viešpaties skryniją ir metė jon, taip kad ji pasidarė pilna. ¹¹ O kaip tik ateidavo laikas nunešti lėvitų rankomis skryniją pas karalių, (nes jie matė, pinigų esant daug), ateidavo karaliaus raštininkas ir ką paskirdavo vyriausis kunigas, ir jie išpildavo pinigus. buvusius skrynioje, skryniją gi nunešdavo atgal į jos vietą; taip jie darė kas dieną, ir buvo surinkta begal daug pinigų. ¹² Karalius ir Jojada duodavo juos Viešpaties namų darbų vedėjams, o tie samdydavo už juos akmenų skaldytojus ir kiekvieno darbo amatininkus, kad pataisytu Viešpaties namus, taipogi kalvius ir variakalius, kad paremtu, kas buvo pradėję griuti. ¹³ Tie, kurie dirbo, elgėsi rupestingai, ir sienų plyšiai liko užtaisyti jų rankomis; jie sugrąžino Viešpaties namus į pirmąsias stovį ir padarė, kad jie stovėtų tvirtai. ¹⁴ O pabaigę visus darbus, jie atnešė pas karalių ir Joadą likusią pinigų dalį; iš jų padaryta bažnyčios indai tarnystei ir deginamosioms aukoms, taipogi taurės ir kiti auksiniai bei sidabriniai indai. Ir deginamosios aukos buvo atnašaujamos Viešpaties namuose nuolat per visas Joados dienas.

¹⁵ Senuit autem Joiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum. ¹⁶ Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel, et cum domo ejus. ¹⁷ Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda, et adoraverunt regem, qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis. ¹⁸ Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus, et facta est ira contra Judam, et Jerusalem propter hoc peccatum. ¹⁹ Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant. ²⁰ Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum ut derelinqueret vos? ²¹ Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini. ²² Et non est recordatus Joas rex misericordiae, quam fecerat Joiada pater illius secum, sed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur,

¹⁵ Jojada gi ilgai pagyvenęs paseno ir mirė, turėdamas šimtą tris dešimtis metų; ¹⁶ palaidojo jį Dovidu mieste drang su karaliais, nes jis buvo padaręs gera Izraeliui ir jo namams. ¹⁷ Mirus Jojadai, atėjo Judo kunigaikščiai, pagarbino karalių, kurs paviliotas jų nuolankumu, pritarė jų norams. ¹⁸ Ir jie apleido Viešpaties, savo tėvų Dievo, bažnyčią ir tarnavo girioms bei drožtiems paveikslams, ir dėl šitos nuodėmės kilo rustybė prieš Judą ir Jeruzalę. ¹⁹ Jis siuntė jiems pranašų, kad jie sugrižtų prie Viešpaties; bet jie nenorėjo klausyti anų liudijimo. ²⁰ Taigi, Dievo dvasia atėjo ant Jojados sunaus kunigo Zakarijo, ir jis stojosi tautos akyvaizdoje ir jiems tarė: Štai, ką Viešpats Dievas sako: Kodėl jūs peržengiate Viešpaties įsakymą; tai jums nepravėrs; jūs apleidote Viešpatį, kad jis apleistu jus? ²¹ Tie susirinkę prieš jį, užmušė akmenimis, liepiant karaliui, Viešpaties namų prieangyje. ²² Taip karalius Joasas neatsiminė mielaširdystės, kurią ano tėvas Jojada buvo jam padaręs, bet užmušė jojo sunų. Tasai mirdamas tarė: Viešpats tegul mato ir teatkeršija.

(16) *Palaidojo jį Dovidu...* Tai vietinis atsitikimas šv. istorijoje, kad karaliaus šeimos kapuose liko palaidotas žmogus ne karalių giminės. — (17) *Jų norams...* Kokie buvo tie norai, paaiškėja iš tolesnio pasakojimo. Kunigaikščiai meldė karaliaus, kad stabmeldystė nebutu draudžiama. — (18) *Girioms.* Ebr. 'aserim, Astartės paveikslams. — *Kilo rustybė.* Ištikimybė Viešpačiui yra laimės sąlyga. — (19) *Jis siuntė...* Viešpats nesiliovė rūpinęsis nuodėminga tauta. — (20) *Tautos akyvaizdoje.* Ebr. t.

virsūje tautos. Pranašas, matomai, kalbėjo nuo paaugstinimo. — *Tai jums nepravėrs...* Ebr. t.: ir ar jūs nenorite būti laimingi? kadangi jūs apleidote Viešpatį, todėl Viešpats apleido jus. — (21) *Viešpaties namų prieangyje.* Tikriaus: tarp bažnyčios prieangio ir deginamųjų aukų altoriaus. Plg. Mt. 23, 25; Lk. 11, 51. Evangelijoje Zakarijas pavadintas Barakijo sunumi; todėl jis rasi buvo Jojados anukas, arba pats Jojada turėjo dar kitą vardą Barakijas.

ait: Videat Dominus, et requirat.

²³ Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Judam et Jerusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam miserunt regi in Damascum. ²⁴ Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia. ²⁵ Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Joiadæ sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est: sepelieruntque eum in Civitate David, sed non in sepulcris regum. ²⁶ Insidiati vero sunt ei Zabab filius Semmaath Ammanitidis, et Jozabad filius Semarith Moabitidis. ²⁷ Porro filii ejus, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei scripta sunt diligentius in Libro regum: regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

²³ O metams sukakus, pakilo prieš jį Syrijos kariuomenė, atėjo į Judą ir į Jeruzalę ir užmušė visus tautos kunigaikščius ir nusiuntė visą grobį karaliui į Damaską. ²⁴ Ir nors buvo atėjęs labai mažas Syrijiečių skaitliuš, bet Viešpats padavė į jų rankas begalinę daugybę, nes jie buvo apleidę Viešpatį, savo tėvų Dievą; taipogi Joasui jie padarė išniekinantį teismą. ²⁵ O atsitraukdami jie paliko jį didžiuose skausmuose. Tuomet sukilo prieš jį jo tarnai atkeršytų už kunigo Jojados sunaus kraują ir užmušė jį jo patale, ir jis mirė; ir palaidota jį Dovidio mieste, bet ne karalių kapuose. ²⁶ Palykojo gi jo Amanietės Semaašos sunus Zabadas ir Moabitės Semaritos sunus Jozabadas. ²⁷ Apie jo sunus, ir kiek buvo surinkta po juo pinigų, ir apie Dievo namų pataisymą parašyta rupestingiaus Karalių knygoje. Jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Amazijas.

8. Amazijo viešpatavimas.

Caput XXV. ¹ Viginti quinque annorum erat Amasias cum

²⁵. perskyrimas. ¹ Amazijui buvo dvidešimt penkeri metai,

(23) *Visus tautos kunigaikščius.* Ebr. t. dar pridėta: iš tautos. Kovojo žuvo tie, kurie buvo įkalbėję karaliui (17. e.) leisti stabmeldystę. Plg. 4 Kar. 12, 17. — (24) *Nes jie:* žydai. — *Išniekinantį.* To žodžio nėra ebr. t. Padarytasai Joasui teismas buvo gautos kovoje žaizdos. — (25) *Sukilo prieš jį...* Plg.

4 Kar. 12, 19... — *Zabadas.* Kar. kn.: Josacharas. — (27) *Kiek buvo surinkta...* pinigų reikalingų atsipirkti nuo Syrijiečių. Ebr. t. galima išversti kitaip: ir daugybė ištarnių apskelbtų prieš jį. — *Karalių knygoje.* Tikriaus: Karalių knygy aiškinimuose (*midraš*).

regnare cœpisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusaleme, nomen matris ejus Joaden de Jerusalem. ² Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen nou in corde perfecto. ³ Cumque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum, ⁴ sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in Libro legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur.

⁵ Congregavit igitur Amasias Judam, et constituit eos per familias, tribunosque et centuriones in universo Juda, et Benjamin: et recensuit a viginti annis supra, invenitque trecenta millia juvenum, qui egredierentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum: ⁶ mercede quoque conduxit de Israel centum millia robustorum, centum talentis argenti. ⁷ Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel, et cunctis filiis Ephraim: ⁸ quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est et adjuvare, et in fugam convertere. ⁹ Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum

kuomet pradėjo karaliauti, o dvidešimt devynerius metus jis karaliavo Jeruzalėje; jo motina buvo vardu Joadėna iš Jeruzalės. ² Jis darė kas gera Viešpaties akyvaizdoje, tačiau ne tobula širdimi. ³ O pamatęs savo valdžią sustiprėjusią, jis nugalabijo tarnus, kurie užmušė jo tėvą karalių, ⁴ bet jų sunų jis neužmušė, kaip parašyta Mozės įstatymo knygoje, kame Viešpats yra įsakęs ir taręs: Tėvai nebus užmušami už sunus, nei sunų už savo tėvus, bet kiekvienas numirs už savo nuodėmę.

⁵ Taigi, Amazijas surinko Judą ir sutvarkė juos pagal šeimynas, tukstantininkus ir šimtininkus visame Jude ir Benjamine, ir suskaitydino nuo dvidešimties metų ir vyresnius, ir rado tris šimtus tukstančių jaunikaičių, kurie galėjo eiti į kovą ir laikyti jietį bei skydą. ⁶ Be to jis pasisamdė iš Izraelio šimtą tukstančių drąsių vyrų už šimtą talentų sidabro. ⁷ Tuomet atėjo pas jį Dievo vyras ir tarė: O Karaliau, teneišėina su tavim Izraelio kariuomenė, nes Viešpats ne yra su Izraeliu ir su visais Efraimo sunumis. ⁸ O jei manai, kad pasisėkimas kareje remiasi kariuomenės galybe, Dievas padarys, kad tu busi neprietelių apgalėtas; nes Dievas gali ir padėti ir priversti bėgti. ⁹ Tuomet Amazijas tarė Die-

25, 1-28. Amazijas išpradžios elgiasi pagal įstatymą, todėl laimingai kovoja prieš Idumejiečius (1-13); bet paskui, pradėjęs garbinti Edomo dievus, lieka apgalėtas Izraelio karaliaus ir žūna savo pavaldinių užmuštas (14-28).

(25, 1) *Amazijui buvo...* Plg. 4 Kar. 14, 1-20. — (2) *Ne tobula širdimi*: kaip

jo tėvas Joasas, bet ne kaip Dovidas. — (4) *Kaip parašyta...* Vž. 5 Moz. 24, 16.

(5) *Tris šimtus tukstančių...* Palyginant tą skaitlių su Asos (14, 8) ir Jozapato (17, 14...) kariuomenės skaitliumi, Judo karalystė pasirodo žymiai susilpnėjusi. — (7) *Efraimo sunumis*: Izraelitais. — (9) *Kaipgi tat bus...* Tais ne-

talentis, quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo his plura. ¹⁰ Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam. ¹¹ Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia. ¹² Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, et adduxerunt ad præruptum cujusdam petræ, præcipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi crepuerunt. ¹³ At ille exercitus, quem remiserat Amasias ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda a Samaria usque ad Bethoron, et interfectis tribus milibus, diripuit prædam magnam.

¹⁴ Amasias vero post cædem Idumæorum, et allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. ¹⁵ Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua? ¹⁶ Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es?

vo žmogui: Kaip gi tat bus su šimtu talentų, kurinos daviau Izraelio kareiviams? Dievo žmogus jam atsakė: Viešpats turi, iš ko gali tau duoti daug daugiau nei kaip tiek. ¹⁰ Taigi, Amazijas atskyrė kariuomenę, kuri buvo atėjusi pas jį iš Efraimo, kad ji grįžtu į savo vietą; tie gi, smarkiai supykę ant Judo, sugrįžo į savo šalį. ¹¹ Po to Amazijas drąsiai išvedė savo tautą, nuėjo į Druskos slėnį ir sumušė iš Seiro sunų dešimtį tūkstančių. ¹² O kitą dešimtį tūkstančių vyrų Judo suns paėmė nelaisvėn, užvedė ant vienos uolos viršūnės ir nustumė juos nuo augšto žemyn, o jie visi susikulė. ¹³ Bet ta kariuomenė, kurią Amazijas buvo atgal išsiuntęs, kad neeitu draug su juo į kovą, išsisklaistė po Judo miestus nuo Samarijos iki Bėthoronui ir, užmušus tris tūkstančius, prisiplėšė daug grobio.

¹⁴ Amazijas gi, sumušęs Idu mėjiečius ir atsigabenęs Seiro sunų dievus, padarė juos sau dievais, garbino juos ir degino jiems smilkalus. ¹⁵ Todėl Viešpats, užsirustinęs ant Amazijo, siuntė pas jį pranašą, kad jam sakytu: Kodėl garbinai dievus, kurie neišgelbėjo savo tautos iš tavo rankos? ¹⁶ O kuomet tasai kalbėjo taip, jis jam atsakė: Argi tu esi karaliaus patarėjas?

laimingais laikais šimtas talentų sidabro buvo Judo karaliui labai dideli pinigai; bet jis pasiduoda Dievo perspėjimui. -- (10) *Smarkiai supykę...* Plg. žem. 13. e. -- (11) *Druskos slėnį:* į pietus nuo Mirties jūros. -- *Iš Seiro sunų:* iš Idumėjiečių. -- (12) *Ant vienos uolos viršūnės.* Anot ebr. t.: ant Sėlos augštumos. *Sėla.* Ebr. vardas Idumėjos sostinės

Pėtros. Plg. 4 Kar. 14, 7. -- (13) *Išsisklaistė...* Judo karaliui kariaujant Idumėjoje. -- *Nuo Samarijos iki Bėthoronui.* Plg. 3 Kar. 16, 24; Joz. 10. 11.

(14) *Padarė juos sau dievais:* manydamas, kad reikia įgyti jų palankumas, idant galėtu laikyti pavergęs tų dievų tautą. -- (16) *Patarimo:* perspėjimo.

quiesce ne interficiam te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquieviisti consilio meo.

¹⁷ Igitur Amasias rex Juda into pessimo consilio, misit ad Joas filium Joachaz filii Jehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. ¹⁸ At ille remisit nuntios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: et ecce bestiae, quæ erant in silva Libani, transierunt, et conculcaverunt carduum. ¹⁹ Dixisti: percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu, et Juda tecum? ²⁰ Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. ²¹ Ascendit igitur Joas rex Israel, et mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Juda erat in Bethsames Juda: ²² Corruitque Juda coram Israel, et fugit in tabernacula sua. ²³ Porro Amasiam regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas rex Israel in Bethsames, et adduxit in Jerusalem: destruxitque murum ejus a porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. ²⁴ Omne quoque aurum, et argentum, et universa vasa, quæ repererat in domo Dei, et apud Obededom in thesauris etiam

nutilk, kad neužmuščiau tavęs. Atsitraukdamas gi pranašas tarė: Žinau, kad Dievas nutarė užmušti tave, nes padarei tą piktenybę, o viršto nepaklausėi mano patarimo.

¹⁷ Tai gi, Judo karalius Amazijas, padaręs blogiausį sumanymą, siuntė pas Izraelio karalių Jėhaus sunaus Joakazo sunų Joasą ir sakydino: Ateik ir pasimaitykiva. ¹⁸ Bet anas siuntė atgal pasiuntinius, tardamas: Usnis, esanti ant Libano, siuntė pas Libano kėdrą ir sakydino: Duok mano sunui savo dukterį moterystėn; bet štai žvėrys, buvusieji Libano miške, perėjo ir sumindžojo usnį. ¹⁹ Tu tarei: Sumušiau Edomą; ir todėli tavo širdis keliasi puikybėn; sėdėk savo namuose; kam iššauki prieš save nelaimę, kad žutumei tu ir drang su tavim Judas? ²⁰ Bet Amazijas nenorėjo klausyti, nes Viešpaties valia buvo, kad jis butu paduotas į neprietelių rankas dėlei Edomo dievų. ²¹ Tai gi, Izraelio karalius Joasas pakilo, ir juodu sustojo vienas prieš kitą. Judo karalius Amazijas buvo Judo Bėtsame. ²² Judas liko Izraelio sumuštas ir pabėgo į savo šėtras. ²³ Judo gi karalių Joakazo sunaus Joaso sunų Amaziją Izraelio karalius Joasas sugavo Bėtsame ir atvedė į Jeruzalę, ir išgriovė jos murą nuo Efraimo vartų iki kampo vartų per keturis šimtus mastų. ²⁴ Taipogi visą auksą ir sidabrą ir visus indus, kuriuos rado Dievo namuose ir pas Obėdedomą

(17) *Amazijas, padaręs blogiausį sumanymą...* Ebr. t.: Amazijas sumanė ir... Plg. 4 Kar. 14. 8-14. — (24) *Pas Obė-*

dedomą. Jis buvo karaliaus išdininkas — *Laiduotųjų sunus.* Ebr. t.: laiduotojus.

domus regiæ, necnon et filios obsidum reduxit in Samariam.

²⁵ Vixit autem Amasias filius Joas rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz rex Israel, quindecim annis. ²⁶ Reliqua autem sermonum Amasie priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. ²⁷ Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, et interfecerunt eum ibi. ²⁸ Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David.

ir karališkųjų namų išde. dar gi ir laiduotojų sunus jis pasi-
ėmė į Samariją.

²⁵ Mirus Izraelio karaliui Joakazo sunui Joasui, Judo karalius Joaso sunus Amazijas gyveno dar penkioliką metų. ²⁶ Kas gi dar sakytina apie senesniuosius ir paskučiausius Amazijo veikalus, tai parašyta Judo ir Izraelio karalių knygoje. ²⁷ Kuomet jis atstojo nuo Viešpaties, pradėta tykoti jo Jeruzalėje. Jam nubėgus į Lachį, jie siuntė ir tenai jį užmušė. ²⁸ O pargabenę ant arklių palaidojo jį draug su jo tėvais Dovidu mieste.

9. Ozijs ir Joatamo viešpatavimas.

Caput XXVI. ¹ Omnis autem populus Juda filium ejus Oziam annorum sedecim, constituit regem pro Amasia patre suo. ² Ipse ædificavit Ailath, et restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis. ³ Sedecim annorum erat Ozias cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem. ⁴ Fecitque quod erat rectum in oculis Domini juxta omnia, quæ fecerat Amasias pater ejus. ⁵

26. perskyrimas. ¹ Visa gi Judo tauta įstatė jo sunų Oziją šešiolikos metų karaliumi jojo tėvo vieton. ² Tasai pastatė Ailatą ir sugrąžino jį Judo valdžion, po to kaip karalius buvo užmigęs su savo tėvais. ³ Ozijui buvo šešiolika metų, kuomet jis pradėjo karaliauti, ir penkias dešimtis dvejus metus jis karaliavo Jeruzalėje; jo motina buvo vardu Jechelija iš Jeruzalės. ⁴ Jis darė kas tiesa Viešpaties akyse, visai taip kaip buvo daręs jo tėvas Amazijas,

(25) *Mirus Izraelio...* Plg. 4 Kar. 14, 17-20.

26, 1—27, 9. Išrinktas karaliui Ozijas viešpatauja išpradžios dievobaimingai, todėl Dievas padeda jam karėse prieš Filistymus ir kitas tautas; bet įgijęs nemaža garbės, jis pasiduoda puikybės ir išdrįsta pats daryti aukas; už tatau Dievas nubaudžia jį raupsais, ir jis turi atiduoti karališkąją valdžią savo sunui Jo-

tamui (26, 1-23). Joatamas pasilieka ištikimas Dievui ir laimingai kariauja prieš Amonitus (27, 1-9).

(26, 1) *Ozijs*. Jis vadinosi taipogi Azarijas. Plg. 1 Kron. 3, 12. Ozijas rasi buvo ne vyriausis Amazijos sunus. Plg. 4 Kar. 14, 21. 22; 15, 1-7. — (5) *Jieškojo Viešpaties dienose...* savo viešpatavimo pradžioje; paskiaus gi jo pasielgimas nebebuvo taip girtinas. — *Kurs buvo išmintingas...* Anot ebr. t.: kurs turėjo

Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis et videntis Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

⁶ Denique egressus est, et pugnabit contra Philisthiim, et destruxit murum Geth, et murum Jabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, et in Philisthiim. ⁷ Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim, et contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. ⁸ Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ: et divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Ægypti propter crebras victorias. ⁹ Ædificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, et super portam vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. ¹⁰ Exstruxit etiam turres in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora tam in campis, quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit et vinitores in montibus, et in Carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus. ¹¹ Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia sub manu Jehiel scribæ, Maasiæque doctoris, et sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis. ¹² Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum. ¹³ Et sub eis universus exerci-

⁵ ir jieškojo Viešpaties dienose Zakarijo, kurs buvo išmintingas ir regėjo Dievą; o kadangi jis jieškojo Viešpaties, tasai vedė jį visuose dalykuose.

⁶ Galop jis išėjo ir kovojo prieš Pilistymus; išgriovė Getho mūrą, Jabnijos mūrą ir Azoto mūrą, pastatė taipogi miestų Azote ir pas Pilistymus. ⁷ O Dievas padėjo jam prieš Pilistymus ir prieš Arabus, gyvenusius Gurbaalyje, ir prieš Amonitus. ⁸ Amonitai duodavo dovanų Ozijui, ir jo vardas dėlei nuolatinių apgalėjimų pragarsėjo iki įeinant į Aigypą. ⁹ Jeruzalėje Ozijas pastatė bokštų ant kampo vartų ir ant slėnio vartų, kitus gi ant to paties mūro šono ir sustiprino juos. ¹⁰ Pastatė taipogi bokštų tyruose ir iškasė daug šulinių, nes turėjo daug bandų kaip lygumoje taip ir tyrumos platybėje; turėjo taipogi vynuogynų ir jų prižiūrėtojų kalnuose ir Karmėlyje, nes jis buvo žmogus, atsidavęs žemdirbystei. ¹¹ Kariuomenė gi jo kovotojų, kurie eidavo į karę, buvo po valdžia raštininko Jehiėlio, mokytojo Maasijos ir vieno iš karaliaus vadų Hananijo. ¹² O viso skaitliaus viršininkų pagal drąsiųjų vyrų šeimynas buvo du tukstančiai šeši šimtai, ¹³ ir po jais visa kariuomenė iš trijų šimtų

išmanymą Dievo regėjimų.

(6: *Gėto*. Plg. 1 Kron. 18, 1. — (7) *Amonitus*. Ebr. t.: Maonitus. Plg. aug. 20, 1. — (9) *Ant kampo vartų*: šiaurvakariame Jeruzalės šone. — *Slėnio vartų*: pro kuriuos buvo įeinama į Hinomą

slėnį. — (10) *Tyruose*: Judo tyrumoje, kame ganėsi karaliaus banda. — *Lygumoje*: Ebr. *S'felah*: lyguma išilgai Tarpžemės jūros kranto. — *Tyrumos platybėje*: anapus Jordano. — *Karmėlyje*: ne ant Karmėlio kalno, kurs buvo Izraelio

tus trecentorum et septem milium quingentorum: qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant. ¹⁴ Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui, clypeos, et hastas, et galeas, et loricas, arcusque et fundas ad jaciendos lapides. ¹⁵ Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, et in angulis murorum ut mitterent sagittas, et saxa grandia: egressumque est nomen ejus procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum

¹⁶ Sed cum roboratus esset, elevatum, est cor ejus in interitum suum. et neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. ¹⁷ Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, et cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi. ¹⁸ restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii Ozia ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum. hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujusmodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. ¹⁹ Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret in-

septynių tukstančių ir penkių šimtų, kurie tiko į karę ir kovodavo už karalių prieš priešus. ¹⁴ Ozijas padarė jiems, tai yra visai kariuomenei skydų, jiečių, šalmų, šarvų, kilpinių ir vilpstynių akmenims mėtyti. ¹⁵ Jeruzalėje jis padarė visokių kariškų prietaisų, kuriuos pastatė bokštuose ir ant murų kampų, kad šaudytu iš jų vilyčiomis ir dideliais akmenimis; ir jo vardas pragarsėjo toli, nes Viešpats jam padėjo ir buvo sustiprinęs jį.

¹⁶ Bet kuomet jis sustiprėjo, jo širdis ėmė didžiulies jojo prapulčiai, ir jis paniekino Viešpatį, savo Dievą; įėjęs į Viešpaties bažnyčią, jis norėjo deginti smilkalus ant smilkalų altoriaus. ¹⁷ Įėjęs tuojau paskui jį kunigas Azarias ir draug su juo aštuonios dešimtys Viešpaties kunigų, drąsiausių vyrų. ¹⁸ pasipriešino karaliui ir tarė: Ne tavo pareiga, Ozijau, deginti smilkalus Viešpačiui, bet kunigų, tai yra, Aarono sūnų, kurie pašvęsti tai tarnystei; išėik iš šventyklos, neniekink, nes tainebus Viešpaties Dievo paskaityta tavo garbei. ¹⁹ Užsirustinęs Ozijas, laikydamas rankoje smilkytuvą, kad degintu smilkalus, grasė kunigams. Ir tuo-

karalystėje, bet apylinkėje miestelio Karmelio, kurs buvo į pietus nuo Ebrono. — (11) *Buvo po valdžia*.. Anot Ebr. t.: kurie buvo suskaityti Jahiėlio. — (13) *Iš trijų šimtų*... Plg. aug. 25, 5.

(16) *Įėjęs į Viešpaties bažnyčią*... Smilkalų altorius buvo šventojoje bažnyčios dalyje, į kurią valia buvo įeiti tik kunigams, bet ne karaliui. Todėl vienas

karaliaus prasikaltimas buvo įėjimas į pačią bažnyčią; antras gi, tai jo noras deginti savo ranka smilkalus. Plg. Sk. 28, 1-7. — (17) *Drąsiausių vyrų*. Reikale jie būtų prievarta neleidę karaliui daryti smilkymo aukos. — (18) *Bet kunigų*.. Vz. Iš. 30, 7, 27. — (19) *Tuoju atsira-do*... Kaip kitados Aarono seseriai Marijai ir Elisiejaus tarnui Giėziui. Pls. Sk.

censum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis. ²⁰ Cumque respexisset eum Azarias pontifex, et omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus, acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. ²¹ Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham filius ejus rexit domum regis, et judicabat populum terræ.

²² Reliqua autem sermonum Ozias priorum et novissimorum scripsit Isaias filius Amos, propheta. ²³ Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelietur eum in agro regalium sepulcrorum, eo quod esset leprosus: regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

Caput XXVII. ¹ Viginti quinque annorum erat Joatham cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc. ² Fecitque quod rectum erat coram Domino juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini, et adhuc populus delinquebat.

jau atsirado ant jo kaktos raupsai kunigų akyvaizdoje Viešpaties namuose prie smilkalų altoriaus. ²⁰ Pažvelgę į jį vyriausis kunigas Azarijas ir visi kiti kunigai, pamatė ant jo kaktos raupsus ir skubiai išvarė jį. Bet ir jis pats persigandęs pasiskubino išeiti, nes tuojuo buvo pajutęs Viešpaties slogą. ²¹ Taigi, karalius Azarijas buvo raupsuotas iki savo mirties dienai ir gyveno atskiruose namuose pilnas raupsų, dėlei kurių buvo išmestas iš Viešpaties namų. Jo gi sunus Joatamas valdė karaliaus namus ir teisė žemės tautą.

²² Kas gi dar sakyтина apie kitus senesnius ir paskučiausius Ozijo veikalus, tai parašė pranašas Amoso sunus Izaijas. ²³ Ozijas užmigo su savo tėvais ir palaidota jį karališkųjų kapų lauke, nes jis buvo raupsuotas, o jo sunus Joatamas ėmė karaliauti jo vietoje.

27. perskyrimas. ¹ Joatamui buvo dvidešimt penkeri metai, kuomet jis pradėjo karaliauti, o šešioliką metų jis karaliauvo Jeruzalėje. Jo motina buvo Sado duktė vardu Jerusa. ² Jis darė kas gera Viešpaties akyvaizdoje, visai taip pat kaip buvo daręs jo tėvas Ozijas, atskyrus tik tai, kad jis neėjo į Viešpaties bažnyčią; o tauta dar nusidėdavo.

12, 10; 4 Kar. 5, 27. — (20) *Skubiai išvarė...* Gavęs raupsus karalius buvo sužeistas ir pagal įstatymą atskirtinas nuo žmonių draugijos. — (21) *Atskiruose namuose.* Plg. 4 Kar. 15, 5.

(22) *Parašė Izaijas:* ne žinomų pranašysčių knygoje, bet kitame veikale. — (23) *Karališkųjų kapų lauke:* ne tuose

pačiuose kapuose, kuriuose buvo palaidoti jo tėvai.

(27. 1) *Joatamui buvo...* Plg. 4 Kar. 15, 32-35. — (2) *Jis neėjo...*: kad degin-tu smilkalus, kaip norėjo daryti jo tėvas. Vz. aug. 26, 16. — *Tauta dar nusidėdavo:* darydama aukas ant augstų vietų.

³ Ipse ædificavit portam Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. ⁴ Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, et in saltibus castella, et turres. ⁵ Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem milia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo et tertio. ⁶ Corroboratusque est Joatham eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

⁷ Reliqua autem sermonum Joatham, et omnes pugnæ ejus, et opera scripta sunt in Libro regum Israel et Juda. ⁸ Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem. ⁹ Dormivitque Joatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: et regnavit Achaz filius ejus pro eo.

³ Jis pastatė augštuosius Viešpaties namų vartus ir daug statė ant Ofelio sienos. ⁴ Pastatė taipogi miestų Judo kalnuose, o giriose pilių ir bokštų. ⁵ Jis kovojo prieš Amono sūnų karalių ir apgalėjo juos, ir Amono sūnų davė jam anuo metu šimtą talentų sidabro, dešimtį tūkstančių saikų kviečių ir tiek pat saikų miežių; tai davė jam Amono sūnų antrais ir trečiais metais. ⁶ Joatamas sustiprėjo, nes jis ėjo tikru keliu Viešpaties, savo Dievo, akyvaizdoje.

⁷ Kas gi dar sakytina apie Joatamą, ir visos jo kovos ir darbai, tai parašyta Izraelio ir Judo karalių knygoje. ⁸ Jam buvo dvidešimt penkeri metai, kuomet pradėjo karaliauti, ir šešioliką metų jis karaliauvo Jeruzalėje. ⁹ Joatamas užmigo su savo tėvais, ir palaidota jį Dovid miesto, o jo sūnus Akazas ėmė karaliauti jo vietoje.

10. Akazo viešpatavimas.

Caput XXVIII. ¹ Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpisset: et sedecim annis regnavit in Jerusalem: non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater ejus: ² sed ambulavit in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim. ³ Ipse est, qui adolevit incen-

28. perskyrimas. ¹ Akazui buvo dvidešimt metų, kuomet jis pradėjo karaliauti, o šešioliką metų jis karaliauvo Jeruzalėje. Jis nedarė kas gera Viešpaties akyvaizdoje, kaip buvo daręs jo tėvas Dovidas, ² bet vaikščiojo Izraelio karalių keliais; o be to jis nuliedino Baalų sto-

(3) *Augštuosius... vartus*: rasi šiaurinėje šventoriaus sienoje. — *Ofelio*. Taip vadinosi pietinė dalis bažnyčios kauburio, tarp Tyropeono ir Kėdrono slėnių. — (5) *Saikų*. Ebr. kor lygus 338, 8 litrų. (7) *Jė kovos*. Plg. 4 Kar. 15, 37.

28, 1-27. Akazas platina tarp žydų

stabmeldystę, todėl lieka apgalėtas Syrijiečių ir Izraelitų, kurie daugybę Judo gyventojų paima nelaisvėn ir nusiveda į Samariją, bet perspėti pranašo Obėdo sugrąžina juos atgal (1-15); tačiau Akazas nepriėmė apstotos dar labiau rustina Viešpatį, visai uždaro bažnyčių ir pasta-to Judo miestuose statų altorius (26-27).

sum in Vallebenennom, et lustravit filios suos in igne juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. ⁴ Sacrificabat quoque, et thymiana succendebat in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

⁵ Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, et adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. ⁶ Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. ⁷ Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, et Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque secundum a rege. ⁸ Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, et puellarum, et infinitam prædam: pertuleruntque eam in Samariam.

⁹ Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Obed: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret vestra

vylas. ³ Jis tai aukojų smilkalus Benennomio slėnyje ir pašventino savo sunus ugnyje pagal paprotį tautų, kurias Viešpats užmušė, ateinant Izraelio sunums. ⁴ Jis aukojų taipogi ir degino smilkalus ant augštumų, ant kauburių ir po kiekvienu išsišakojusiu medžiu.

⁵ O Viešpats, jo Dievas, padavė jį į ranką Syrijos karaliaus, kurs sumušė jį ir ėmė didelį grobį iš jo karalystės ir nusi-gabeno į Damaską; jis buvo paduotas taipogi į Izraelio karaliaus rankas ir gavo nukentėti didelį smugį. ⁶ Romelijos suns Pakėė užmušė iš Judo viena diena šimtą dvišimt tukstančių, visus vyrus kovotojus, nes jie buvo apleidę Viešpatį, savo tėvų Dievą. ⁷ Tuo pačiu metu Zechris, galingas vyras iš Efraimo, užmušė karaliaus sunų Maasiją ir jo namų vadą Ezriką, taipogi Elkaną, kurs buvo antras po karaliaus. ⁸ Ir Izraelio suns paėmė nelaisvėn iš savo brolių du šimtu tukstančių moteriškių, berniukų ir mergaičių ir begal didelį grobį ir nusigabeno jį į Samariją.

⁹ Tuo metu buvo tenai Viešpaties pranašas vardu Obėdas; jis išėjęs priešais kariuomenei, ateinančiai į Samariją, jiems tarė: Štai, Viešpats, jūsų tėvų Dievas, užsirustinęs ant Judo, padavė juos į jūsų rankas, ir jūs užmušėte juos žiauriai, taip kad jūsų žiaurumas kilsta iki

(28, 1) *Akazui buvo...* Plg. 4 Kar. 16, 1-20. — (3) *Benennomio*: Jeruzalės pietvakariuose. Vž. Joz. 15, 8. — *Užmušė*. Ebr. t.: išvarė.

(5) *Syrijos karaliaus*: Razino. — (6) *Šimtą dvidešimt...* Skaitlinės apskritos.

— (7) *Karaliaus sunų*: tikriausiai kuni-gaikštį iš karaliaus giminės.

(9) *Obėdas*. Ir labai prasikaltusioje Izraelio karalystėje buvo visuomet tikrųjų pranašų, kurie rūpinosi atvesti Izraelitų prie tikrojo Dievo. — *Užmušėte juos*

crudelitas. ¹⁰ Insuper filios Juda, et Jerusalem vultis vobis subijcere in servos et ancillas: quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. ¹¹ Sed audite consilium meum, et reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis. ¹² Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, et Amasa filius Adali, contra eos, qui veniebant de praelio. ¹³ et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel. ¹⁴ Dimiseruntque viri bellatores praedam, et universa quae ceperant coram principibus, et omni multitudine. ¹⁵ Steteruntque viri, quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos, et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam: quicumque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, et adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam.

dangui. ¹⁰ Be to jūs norite Judo ir Jeruzalės vaikus padaryti sau vergais ir vergėmis; bet tai anaip tol nereikia daryti; nes tuo jūs nusidėjote Viešpačiui, jūsų Dievui. ¹¹ Velyk paklausykite mano patarimo ir sugrąžinkite belaisvius, kuriuos atsivedėte iš jūsų brolių tarpo, nes jums grėsia didi Viešpaties rustybė. ¹² Taigi, vyrai iš Efraimo sūnų kunigaikščių Johananos sūnus Azarijas, Mosolamoto sūnus Barakijas, Selumo sūnus Ezekijas ir Adalio sūnus Amasa atsistojo prieš tuos, kurie grįžo iš kovos, ¹³ ir jiems tarė: Neįvesite čia belaisvių, kad nenusidėtumėm Viešpačiui. Kam norite dar pridėti prie mūsų nuodėmių ir padauginti senuosius prasikaltimus? nes tai yra didelė nuodėmė, ir didi Viešpaties rustybė grėsia Izraeliui. ¹⁴ Tuomet vyrai kovotojai paleido belaisvius ir visa, ką buvo paėmę, kunigaikščių ir visos daugybės akyvaizdoje. ¹⁵ O augščiau minėtieji vyrai priėjo ir, ėmę belaisvius, apvilko drabužiais iš išplėšų visus, kurie buvo nuogi; apvilkę gi juos, apavę, atgaivinę, pavalgydinę ir pagirdę, patepę dėlei nuovargio ir aprupinę juos, užsodino ant gyvulių tuos, kurie negalėjo eiti ir buvo silpno kuno, ir nuvedė į Palmių miestą Jeriką prie jų brolių, o patys sugrįžo į Samariją.

žiauriai. Kovoje išžudyta maž ne trečdalis visos kariuomenės. — (10) *Anaip tol nereikia daryti.* Judas buvo, beabiejones, prasikaltęs ir teisingai nubaustas;

bet ir Izraelis turėjo daug savo kaltųjų, todėl ne jo dalykas didinti savo brolių bausmę. — (15) *Ant gyvulių:* asilų. — *Palmių miestą.* Plg. Atk. 34, 3; Teis. 13.

¹⁶ Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium. ¹⁷ Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Juda, et ceperunt prædam magnam. ¹⁸ Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestrës, et ad meridiem Juda: ceperuntque Bethsames, et Aialon, et Gaderoth, Socho quoque, et Thamnan. et Gamzo, cum viculis suis, et habitaverunt in eis. ¹⁹ Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemptui habuisset Dominum. ²⁰ Adduxitque contra eum Telgathphalnasar regem Assyriorum, qui et affixit eum, et nullo resistente vastavit. ²¹ Igitur Achaz spoliata domo Domini, et domo regum, ac principum, dedit regi Assyriorum munera, et tamen nihil ei profuit.

²² Insuper et tempore angustiae suæ auxit contemptum in Dominum, ipse per se rex Achaz, ²³ immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, et dixit: Diî regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt mihi, cum e contrario ipsi fuerint ruinæ ei.

¹⁶ Anuo metu karalius Akazas siuntė pas Asyrijiečių karalių, prašydamas pagalbos. ¹⁷ Ir Idumėjiečiai atėjo, užmušė daug iš Judo ir ėmė didelį grobį. ¹⁸ Taipogi Pilistymai išsisklaistė po lygumos miestus ir Judo pietuose; jie paėmė Bėtsamą, Ajaloną, Gaderotą, Sochą, Tamną ir Gamzą su jų sodžiais ir apsigyveno juose. ¹⁹ Nes Viešpats buvo nužeminęs Judą dėlėi Judo karaliaus Akazo, kadangi taisai buvo atėmęs iš jo pagalbą ir paniekinęs Viešpatį. ²⁰ Ir atvedė prieš jį Asyrijiečių karalių Telgat palnasarą, kurs prispaudė jį ir, niekam nesipriešinant, sunaikino. ²¹ Taigi, Akazas, apiplėšęs Viešpaties namus, taipogi karalių ir kunigaikščių namus, davė Asyrijiečių karaliui dovanų, tečian ir tai nieko jam nepadėjo.

²² Be to ir savo suspaudimo metu jis dar labiau paniekino Viešpatį, nes pats karalius Akazas ²³ darė aukas savo sumušėjams Damasko dievams ir sakė: Syrijos karalių dievai jiems padeda, aš permaldausiu juos aukomis, ir jie bus su manim, tuo tarpu kad, priešingai, jie buvo

(16) *Anuo metu*: prasidėjus karei prieš Syrijos ir Izraelio karalių. Vz. aug. 5. ir 6. eil. — *Pas Asyrijiečių karalių*: Telgat-palnasarą (20. e.). Bethevis karalius užuot kreipties į Viešpatį įieško pagalbos pas pagonių valdovą. — (17) *Idumėjiečiai atėjo...* Plg. 4 Kar. 16, 6... — (18) *Pilistymai*: kuriuos Ozijas tuvo pavergęs. Vz. aug. 26, 6. 7. — (19) *Dėlei Judo karaliaus*. Ebr. t.: Izraelio karalius; tečiau ir ebr. t. taip pavadintas tas pats Akazas. Plg. aug. 21, 2. 4. — *Buvo atėmęs iš jo pagalbą*: buvo atitolinęs Dievo pagalbą nuo savo karalystės, nes platino joje stabmeldystę. Ebr.

t.: nes jis buvo įvedęs pasileidimą į Izraelį ir pasirodė neistikimas Viešpačiui. — (20) *Ir atvedė prieš jį...* Anot ebr. t.: tuomet Asyrijiečių karalius Telgat-Pilnėseris patraukė prieš jį ir prispaudė jį, užuot padėti jam. Plg. 4 Kar. 16, 7. 10; 1 Kron. 5, 6. — (21) *Jam nepadėjo*: nes Akazas tapo Asyrijos karaliaus pavaldiniu.

(22) *Savo suspaudimo...* Plg. 4 Kar. 16, 10-18. — (23) *Savo sumušėjams*. Akazas samprotavo visai taippat kaip pagonis, kurie manė kiekvieną kraštą turint savo atskirą dievą-globėją. Jis spėjo, kad jį buvo apgalėję Syrijiečių dievačiai; to-

et universo Israel. ²⁴ Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit januas templi Dei, et fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem. ²⁵ In omnibus quoque urbibus Juda exstruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.

²⁶ Reliqua autem sermonum ejus, et omnium operum suorum priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. ²⁷ Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepeliebant eum in civitate Jerusalem: neque enim receperunt eum in sepulcra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

jam ir visam Izraėliui prapulti-
mi. ²⁴ Taigi, Akazas ėmęs ir sulaužęs visus Dievo namų rykus, užrakino Dievo namų duris ir pasidarė sau altorių visuose Jeruzalės kampuose. ²⁵ Taipogi visuose Judo miestuose jis pastatė altorių smilkalams deginti ir sužadino Viešpaties, savo tėvų Dievo, rustybę.

²⁶ Kas gi dar sakyтина apie jį ir apie visus jo senesniusius ir paskučiausius darbus, tai parašyta Judo ir Izraėlio karalių knygoje. ²⁷ Akazas užmigo su savo tėvais, ir jie palaidojo jį Jeruzalės mieste, nes jo nepriėmė į Izraėlio karalių kapus. O jo sunus Ezekijas ėmė karaliauti jo vietoje.

11. Ezekijo viešpatavimas.

Caput XXIX. ¹ Igitur Ezechias regnare cœpit, cum viginti quinque esset annorum, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. ² Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.

29. perskyrimas. ¹ Taigi, Ezekijas ėmė karaliauti, turėdamas dvidešimt penkerius metus, ir dvidešimt devynerius metus jis karaliauvo Jeruzalėje. Jo motina buvo Zakarijo duktė vardu Abija. ² Jis darė, kas patiko Viešpaties akyvaizdoje, visai taip pat kaip buvo daręs jo tėvas Dovidas.

dėl jis rupinosi aukomis padaryti juos sau palankesniais. — (24) *Ėmęs ir sulaužęs...* Plg. 4 Kar. 16, 17. — *Užrakino Dievo namus:* todėl nebeleido toliaus garbinti tikrojo Dievo ir tiems, kurie norėjo. Plg. 29, 3-7; 4 Kar. 16, 11... — (25) *Smilkalams deginti.* Ebr. t. dar pridėta: svetimiems dievams.

29, 1—32, 33. Pačioje savo karalavimo pradžioje Ezekijas liepia lėvitams ir kunigams pašventinti suteptą bažnyčią (29, 1-19), daro draug su kunigaikščiais aukas ir ragina taipogi tautą daryti atnašas (29, 20-36). Toliaus Ezekijas, su-

kvietęs tautą į Jeruzalę, švenčia iškilmingai pagal įstatymo reikalavimus Velykų šventės ir prailgina jas dar aštuoniomis dienomis (30, 1-27); išnaikina statbus Jude ir Efraime vėl sutvarko kunigų skyrius ir parupina jiems reikalingą išlaikymą (31, 1-21). Už tą ištikimybę Dievas išgelbi Ezekiją nuo Sennacheribo (32, 1-23), o susirgusiam sugrąžina stebuklu sveikatą, bet Ezekijas, pasikėlęs puikybėn, sukelia Dievo rustybę, kadangi tečian daro atgailą, jo paties nesutinka Dievo bausmė, ir karalius užbaigia savo viešpatavimą laimingai (32, 24-35).

(29, 1) *Ezekijas*.. Plg. 4 Kar. 18. 1...

³ Ipse anno et mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas. ⁴ Adduxitque Sacerdotes atque Levitas, et congregavit eos in plateam orientalem. ⁵ Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, et sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario. ⁶ Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et præbuerunt dorsum. ⁷ Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, et extinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel. ⁸ Concitatus est itaque furor Domini super Judam et Jerusalem, tradiditque eos in commotionem, et in interitum, et in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris. ⁹ En, corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri, et filiæ nostræ, et conjuges captivæ ductæ sunt propter hoc scelus. ¹⁰ Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, et avertet a nobis furorem iræ suæ. ¹¹ Filii mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, et ministretis illi, colatisque eum, et cremetis ei incensum.

³ Jis pirmais savo karaliavimo metais ir pirmame mėnesyje atidarė Viešpaties namų duris ir pataisė jas. ⁴ Jis suvadinė kunigus bei lėvitus, ir surinko juos į saulėtekio gatvę ⁵ ir jiems tarė: Paklauskite manęs, Lėvitali, ir pasišventinkite, iškuopkite Viešpaties, jūsų tėvų Dievo, namus ir atimkite iš šventyklos visus nešvarumus. ⁶ Musų tėvai nusidėjo ir darė kas pikta Viešpaties, musų Dievo, akyvaizdoje, apleisdami jį; jie nukreipė savo veidus nuo Viešpaties šėtros ir atgrįžo nugara. ⁷ Jie užrakino duris prieangyje, ir užgesė žiburius, ir nedegino smilkalų, ir neatnašavo deginamųjų aukų Izraelio Dievui šventykloje. ⁸ Taigi, Viešpaties rustybė liko sužadinta prieš Judą ir Jeruzalę, ir jis padavė juos, kad būtų išsklaistyti ir pražutu ir kad juos švilpte iššvilptu, kaip patį savo akimis matote. ⁹ Štai, musų tėvai krito po kalavijais, musų sūnūs ir musų dukterys ir musų pačios nuvestos nelaisvėn dėl to prasikaltimo. ¹⁰ Taigi, dabar aš noriu, kad padarytumėm sandorą su Viešpačiu, Izraelio Dievu, o jis nukreips nuo musų savo rustybės užsidegimą. ¹¹ Mano vaikai, nepatingėkite; Viešpats išrinko jus, kad stovėtumėte jo akyvaizdoje, tarnautumėte jam, garbintumėte jį ir degintumėte jam smilkalus.

(3) *Pataisė jas...* Plg. 4 Kar. 18, 4. 16. — (4) *Į saulėtekio gatvę* Anot kairiųjų aiškintojų, bažnyčios šventorių; bet tikriaus: ant plečiaus prie saulėtekio vartų. — (5) *Pasišventinkite*: įstatymo įsakymais apsiplovimais. — *Nešvarumus*: labiausiai visa tai, kas turėjo kokią nors sąryšį su stabmeldyste. — (7) *Užrakino*

duris... Vz. aug. 28, 24. — *Neatnašavo deginamųjų...* Aukų nepanaikinta visai, bet jas daryta ant pagoniško altoriaus; toks gi deginimas aukų buvo didis prasiškaltimas prieš Dievą. Plg. 4 Kar. 16, 14... — (9) *Musų tėvai krito...* Plg. aug. 28, 5. 17. 18.

¹² Surrexerunt ergo Levitæ: Mahat filius Amasai, et Joel filius Azariæ de filiis Caath: porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, et Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gersom, Joah filius Zemmas, et Eden filius Joah. ¹³ At vero de filiis Elisaphan, Samri, et Jahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, et Mathanias: ¹⁴ necnon de filiis Heman, Jahiel, et Semei: sed et de filiis Idithun, Semeias, et Oziel. ¹⁵ Congregaveruntque fratres suos, et sanctificati sunt, et ingressi sunt juxta mandatum regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei. ¹⁶ Sacerdotes quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, et asportaverunt ad Torrentem cedron foras. ¹⁷ Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, et in die octavo ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, et in die sextadecima mensis ejusdem, quod cœperant impleverunt. ¹⁸ Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, et dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque ejus, necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis, ¹⁹ cunctamque templi suppellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo,

¹² Tuomet pakilo šitie lėvitai: Amasajo sunus Mahatas ir Azarijo sunus Joėlis iš Kaato sunų; toliaus iš Merario sunų Abdio sunus Kisas ir Jalaleėlio sunus Azarijas; o iš Gersomo sunų Zemmos sunus Joahas ir Joaho sunus Edėnas; ¹³ iš Elisafano sunų Samris ir Jahiėlis; taipogi iš Ąsafo sunų Zakarijas ir Matanijas; ¹⁴ taippat iš Emano sunų Jahiėlis ir Semėjis, o iš Idituno sunų Semėjas ir Oziėlis. ¹⁵ Jie surinko savo brolius, pasišventino ir įėjo pagal karaliaus įsakymą ir Viešpaties paliepimą, kad iškuoptu Dievo namus. ¹⁶ Taipogi kunigai, įję į Viešpaties bažnyčią jos pašventintų, išnešė visus nešvarumus, kokiuos rado viduje Viešpaties namų prieangyje, o lėvitai ėmė juos ir nunešė šalin į Kėdrono upelį. ¹⁷ Jie pradėjo kuopti pirmoje pirmojo mėnesio dienoje, o aštuntoje to paties mėnesio dienoje įėjo į Viešpaties bažnyčios prieangį ir kuopė bažnyčią aštuonias dienas, šešioliktoje gi to paties mėnesio dienoje, ką buvo pradėję, užbaigė. ¹⁸ Tuomet jie įėjo pas karalių Ezeikiją ir jam tarė: Mes pašventinome visus Viešpaties namus, deginamųjų aukų altorių ir jo rykus, taipogi padėtinių duonų stalą su visais jo rykais ¹⁹ ir visus bažnyčios rakandus, kuriuos buvo sutėpęs Akazas savo viešpatavimo metu, po to kaip

(12) *Savo brolius*: kitus lėvitus iš Jeruzalės. — (16) *Kunigai įėjo...* Paprastiems lėvitams buvo uždrausta eiti į bažnyčios vidų; todėl tenai ėjo tik kunigai. — *Kėdrono*: gilus slėnis tarp Aly-

vų kalno ir kauburio, ant kurio stovėjo bažnyčia. — (17) *Jie pradėjo kuopti...* Aštuonias dienas kuopta šventorius ir kitas aštuonias patį bažnyčia. — (19) *Ties Viešpaties altoriumi*. Kalbama apie de-

postquam prævaricatus est: et ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

²⁰ Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, et ascendit in domum Domini: ²¹ obtuleruntque simul tauros septem, et arietes septem, agnos septem, et hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini. ²² Mactaverunt igitur tauros, et susceperunt sanguinem Sacerdotes, et fuderunt illum super altare, mactaverunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem. ²³ Applicuerunt hircos pro peccato coram rege, et universa multitudine, imposueruntque manus suas super eos: ²⁴ et immolaverunt illos Sacerdotes, et asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo universi Israelis: pro omni quippe Israel præceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. ²⁵ Constituit quoque Levitas in domo Domini cum cymbalis, et psalteriis, et citharis secundum dispositionem David regis, et Gad Videntis, et Nathan prophetæ: siquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum ejus. ²⁶ Steteruntque Levitæ tenentes organa David, et Sacerdotes tubas. ²⁷ Et jussit Ezechias ut offerrent ho-

jis apleido Dievą, ir štai visa sudėta ties Viešpaties altoriumi.

²⁰ Tuomet karalius Ezeikijas, atsikėles auštant, surinko visus miesto kunigaikščius ir užėjo į Viešpaties namus; ²¹ jie atnašavo draug septynis jaučius, septynis avinus, septynis avinėlius ir septynis ožius už nuodėmę, už karalystę, už šventyklą ir už Judą, ir jis įsakė Aaron sunums kunigams, kad paaukotų ant Viešpaties altoriaus. ²² Taigi, jie papjovė jaučius, o kunigai susėmė kraują ir išpylė jį ant altoriaus, papjovė taipogi avinus ir jų kraują išpylė ant altoriaus, papjovė avinėlius ir kraują išpylė ant altoriaus. ²³ Po to atvedė ožius už nuodėmę karaliaus ir visos daugybės akyvaizdon, ir jie uždėjo savo rankas ant jų, ²⁴ o kunigai papjovė juos ir jų kraują iššlakstė ties altoriumi, kad permaldautų už visą Izraėlį, nes karalius buvo įsakęs daryti deginamąją auką už visą Izraėlį ir už nuodėmę. ²⁵ Jis pastatė taipogi lėvitus Viešpaties namuose su kymbolais, arpomis ir kanklėmis pagal karaliaus Dovidą ir reginčiojo Gado ir pranašo Natano sutvarkymą, nes taip buvo įsakyta Viešpaties per jojo pranašus. ²⁶ Ir lėvitai sustojo turėdami Dovidą muzikos prietaisus, o kunigai trimitus. ²⁷ Tuomet Ezeikijas liepė atnašauti deginamasias aukas ant altoriaus; o atnašaujant deginama-

ginamųjų aukų altorių, kurį kunigai sugrąžino į jo senąją vietą ir vėl pašventino. Plg. 4 Kar. 16, 14.

(23) *Uždėjo savo rankas...* Rankas uždėdavo taipogi ant deginamųjų aukų (vz.

Kun. 1, 4), bet permaldavimo aukose rankų uždėjimas turėjo ypatingą reikšmę. Plg. Kun. 4, 4. 15. 24. 29. 33. — (24) *Kraują iššlakstė...* Plg. Kun. 4, 30. 34. — (25) *Jis pastatė...* Prie tos pačios pro-

locausta super altare: cumque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, et clangere tubis, atque in diversis organis, quæ David rex Israel præparaverat, concrepare. ²⁸ Omni autem turba adorante, cantores, et ii, qui tenebant tubas, erant in officio suo donec compleretur holocaustum. ²⁹ Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex, et omnes qui erant cum eo, et adoraverunt. ³⁰ Præcepitque Ezechias, et principes Levitis ut laudarent Dominum sermonibus David, et Asaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, et incurvato genu adoraverunt.

³¹ Ezechias autem etiam hæc addidit: implestis manus vestras Domino, accedite, et offerte victimas, et laudes in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, et laudes, et holocausta mente devota. ³² Porro numerus holocaustorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit: tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. ³³ Sanctificaveruntque Domino boves sexcentos, et oves tria millia. ³⁴ Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde et Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur antistites: Levitæ quippe facilius ritu sanctificantur, quam Sacer-

sias aukas, jie ģmē giedoti Viešpaties šlovinimo giesmes, trimtuoti trimitais ir žaisti visokiais muzikos prietaisais, kuriuos Izraēlio karalius Dovidas buvo liepęs padaryti. ²⁸ Visai gi miniai garbinant, giesmininkai ir tie, kurie turėjo trimitus, pildė savo pareigas. kolei nepasi- baigė deginamoji auka. ²⁹ O kuomet atnašavimas buvo pabaigtas, karalius ir visi draug su juo buvusieji nusilenkė ir pagarbino. ³⁰ Paskui Ezechijas ir kunigaikščiai įsakė lėvitams šlovinti Viešpatį Dovidą ir reginčiojo Asaf'o žodžiais, o jie šlovino jį su didžiu džiaugsmu ir atsiklaupę pagarbino.

³¹ Ezechijas gi dar ir tai pridūrė: Jūs pripildėt savo rankas Viešpačiui; prisiartinkite ir atnašaukite auką ir šlovinimą Viešpaties namuose. Taigi, visa daugybė atnašavo kruvinas aukas ir šlovinimus ir deginamasias aukas dievota mintimi. ³² Skaitlius gi deginamųjų aukų, kurias daugybė atnašavo, buvo toks: septynios dešimtys jaučių, šimtas avinų, du simtu avinėlių. ³³ Jie pašventė Viešpačiui šešis šimtus jaučių ir tris tukstančius avių. ³⁴ Kunigų tečiau buvo maža, ir jie negalėjo suskubti nulupti kailį deginamosioms aukoms, todėl ir jų broliai lėvitai padėjo jiems, kolei darbas nebuvo pabaigtas ir kolei kunigai nepasišventino; nes

gos karalius atnaujino šventą muziką, kaip ją buvo sutvarkęs Dovidas. — (30) Dovidą... žodžiais: Dovidą... psalmių žodžiais.

(31) Jūs pripildėte...: likote pašventinti kunigaiais. Plg. Iš. 28, 41. — Dievota mintimi. Ebr. t.: noria širdimi. — (34)

Jie negalėjo suskubti... Atskirų žmonių aukose kailius nulupdavo patys aukotojai (Kun. 1, 6), viešose gi tai darė kunigai, kurie taipogi ir pjaudavo gyvulius. — Nes lėvitai pašventinami... Ebr. t. kito ki mintis: nes lėvitai linko geresne širdimi pasišventinti ne kaip kunigai. —

dotes. ³⁵ Fuerunt ergo holocausta plurima, adipēs pacificorum, et libamina holocaustorum: et completus est cultus domus Domini. ³⁶ Lætatusque est Ezechias, et omnis populus eo quod ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

Caput XXX. ¹ Misit quoque Ezechias ad omnem Israel et Judam: scripsitque epistolas ad Ephraim et Manassen ut venirent ad domum Domini in Jerusalem, et facerent Phase Domino Deo Israel. ² Inito ergo consilio regis et principum, et universi cœtus Jerusalem, decreverunt ut facerent Phase mense secundo. ³ Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem. ⁴ Placuitque sermo regi, et omni multitudini. ⁵ Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum Israel de Bersabee usque Dan ut venirent, et facerent Phase Domino Deo Israel in Jerusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est. ⁶ Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, et principum ejus, in universum Israel et Judam juxta id, quod rex jusserat, prædicantes: Filii

lėvıtai pašventinami lengvesnėmis apeigomis ne kaip kunigai. ³⁵ Taigi, buvo labai daug deginamųjų aukų, dėkojimo aukų taukų ir liejamųjų aukų prie deginamųjų aukų, ir tarnystė Viešpaties namuose buvo pilnai sugrąžinta. ³⁶ Tuomet džiaugėsi Ezekijas ir visa tauta, kad tarnavimas Viešpačiui liko sugrąžintas; nes jie buvo nutarę umai tai padaryti.

30. perskyrimas. ¹ Ezekijas siuntė taipogi pas visą Izraėlį bei Judą ir parašė laiškų į Efraimą ir Manasą, kad ateitu prie Viešpaties namų ir darytu Paschą Viešpačiui, Izraelio Dievui. ² Taigi, pasitarę karalius su kunigaikščiais ir visu Jeruzalės susirinkimu nutarė daryti Paschą antrame mėnesyje; ³ nes jie negalėjo padaryti savų laiku, dėlto kad kunigai, kurių butu galėję užtekti, nebuvo pašventinti, ir tauta dar nebuvo susirinkusi į Jeruzalę. ⁴ Tas nutarimas patiko karaliui ir visai daugybei. ⁵ Jie tat nutarė siųsti pasiuntinius į visą Izraėlį nuo Bersabėjos iki Danui, kad ateitu ir darytu Jeruzalėje Paschą Viešpačiui, Izraelio Dievui, nes daugelis nebuvo darę taip, kaip paliepta įstatyme. ⁶ Tuomet bėgėjai pagal karaliaus ir jo kunigaikščių paliepimą nuvyko su laiškais į visą Izraėlį ir Judą, taip kaip karalius buvo įsakęs, ir skelbė: Izraelio sūnų, sugrįžkite prie Viešpaties,

(35) *Buvo labai daug...* Tai buvo kita svarbi priežastis, kodėl lėvıtai turėjo padėti kunigams. — (36) *Kad tarnavimas...* Ebr. t.: iš to, ką Dievas buvo prirengęs tautai.

(30, 1) *Pas visą Izraėlį...* Ezekijas kviečia švęsti Velykų ne tik savo paval-

dinius, bet taipogi ir atsiskyrusias Izraelio gimines, iš kurių išvardijamos dvi kaipo žymiausios. — *Antrame mėnesyje.* Taip buvo įstatyme leista daryti tiems, kurie savų laiku negalėdavo švęsti Velykų. Vž. Sk. 9, 6-13. — (6) *Prie liekanų, kurios...* Nors Izraelio karalystė dar

Israel revertimini ad Dominum Deum Abraham, et Isaac, et Israel: et revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum. ⁷ Nolite fieri sicut patres vestri, et fratres qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis. ⁸ Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, et venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in æternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris ejus. ⁹ Si enim vos reversi fueritis ad Dominum: fratres vestri, et filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc: pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. ¹⁰ Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram Ephraim, et Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus et subsannantibus eos. ¹¹ Attamen quidam viri ex Aser, et Manasse, et Zabulon acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem. ¹² In Juda vero facta est manus Domini ut daret ei cor unum, ut facerent juxta præceptum regis, et principum verbum Domini.

¹³ Congregatique sunt in Jerusalem populi multi ut facerent solemnitatem azymorum, in mense secundo: ¹⁴ et surgen-

Abraomo, Izaoko ir Izraelio Dievo, ir jis sugrįš prie liekanų, kurios nepakliuvo į Asyrjiečių karaliaus ranką. ⁷ Nėbukite kaip jūsų tėvai ir broliai, atstojusieji nuo Viešpaties, savo tėvų Dievo, kurs padavė juos prapultin, kaip patįs matote. ⁸ Nėkietinkite savo sprandų, kaip darė jūsų tėvai; duokite rankas Viešpačiui ir ateikite prie jo šventyklos, kurią jis pašventino visiems amžiams; tarnaukite Viešpačiui, jūsų tėvų Dievui, ir jo rustybės užsidegimas bus nukreiptas nuo jūsų. ⁹ Nes jei jūs sugrįšite prie Viešpaties, jūsų broliai ir jūsų sūnūs ras mielaširdystės savo ponų akyvaizdoje, kurie nuvedė juos į nelaisvę, ir jie sugrįš į šią žemę; nes Viešpats, jūsų Dievas, malonus ir mielaširdingas ir nenukreips savo veido nuo jūsų, jei sugrįšite prie jo. ¹⁰ Taigi, bėgėjai ėjo greitai iš miesto į miestą per Efraimo ir Manaso žemę iki Zabulonui, aniems išjuokiant juos ir besityčiojant iš jų. ¹¹ Tačiau kaikurie vyrai iš Asero, Manaso ir Zabulono sutiko su jų patarimu ir atėjo į Jeruzalę. ¹² Jude gi Viešpaties ranka apsireiškė tuo, kad davė jiems vienokią širdį pildyti Viešpaties žodį pagal karaliaus ir kunigaikščių įsakymą.

¹³ Ir susirinko Jeruzalėn daug žmonių neraugintų duonų iškilmės darytų antrame mėnesyje. ¹⁴ Jie pakilę išardė altorius, bu-

nebuvo tuomet išgriauta, bet nemaža Izraelitų jau buvo sugauta ir išvesta nelaisvėn. Plg. 1 Kron. 5, 26; 4 Kar/ 15,

19; 17, 3. — (11) *Sutiko su jų patarimu.* Ebr. t. nusižeminimo.

(15) *Pasišventinę galop...* Ebr. t.: jau-

tes destruxerunt altaria quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, projecerunt in Torrentem cedron. ¹⁵ Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque, atque Levitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini: ¹⁶ steteruntque in ordine suo juxta dispositionem, et legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum, ¹⁷ eo quod multa turba sanctificata non esset: et idcirco immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino. ¹⁸ Magna etiam pars populi de Ephraim, et Manasse, et Issachar, et Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non juxta quod scriptum est: et oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur ¹⁹ cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. ²⁰ Quem exaudivit Dominus, et placatus est populo. ²¹ Feceruntque filii Israel, qui inventi sunt in Jerusalem, solennitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Le-

vsius Jeruzalėje, ir sugriovę visus kitus, ant kurių buvo deginami smilkalai, įmetę į Kédrono upelį. ¹⁵ Paschą gi atnašavo keturioliktoje antrojo mėnesio dienoje. Taipogi kunigai ir lėvitai, pasišventinę galop, atnašavo deginamasias aukas Viešpaties namuose. ¹⁶ Jie stovėjo savo eilioje pagal Dievo žmogaus Mozės sutvarkymą ir įstatymą; o kunigai ėmė iš lėvitų rankų išlietąjį kraują, ¹⁷ nes didi minia nebuvo dar pašventinta, ir lėvitai plovė Paschą tiems, kurie nebuvo pasirupinę pasišventinti Viešpačiui. ¹⁸ Taipogi didi tautos dalis iš Efraimo, Manaso, Isakaro ir Zabulono, kuri nebuvo pasišventinusi, valgė Paschą ne taip, kaip parašyta; bet Ezechijas meldėsi už juos ir sakė: Viešpats geras pasigailės ¹⁹ visų, kurie visa širdimi jieško Viešpaties, savo tėvų Dievo, ir nepaskaitys jiems, kad jie negana pasišventino. ²⁰ Viešpats išklausė jį ir atleido tautai. ²¹ Taip Izraelio sunęs, kurie radosi Jeruzalėje, darė su didžia linksmyme neraugintų duonų iškilnę per septynias dienas ir kasdien šlovino Viešpatį, o taipogi lėvitai ir kunigai su muzikos prietaisais, kurie prigu-

tėsi sugėdinti ir pasišventino. — (16) *Kunigai ėmė...* Paprastai paduodavo kraują tie, keno buvo aukos; kadangi tečiau daugelis iš jų buvo susitepę ir neapsikuo- pę taip, kaip reikalavo įstatymas, todėl kraujo padavime juos pavadavo lėvitai; pagal įstatymą suteptiems buvo nevalia dalyvauti Velykų iškilnėse; bet karalius, atsižvelgdamas į aplinkybes ir pasitikė- damas Dievo mielaširdyste, leido jiems

tai daryti. Plg. žem. 35, 6; Ezdr. 6, 20; Sk. 9, 6. — (18) *Taipogi didi...* Anot Ebr. t.: nes susirinkime buvo daugelis, kurie nebuvo pasišventinę, ir todėl lėvi- tai užsiėmė plovimų velykinių avinėlių už tuos, kurie buvo sutepti, kad pašvę- stu juos Viešpačiui. — (21) *Kasdien šlovi- no Viešpatį...* Anot ebr. t.: diena po die- nos kunigai ir lėvitai šlovino Viešpatį galingu stygų žaidimu. — (22) *Kalbėjo į*

vitæ quoque, et Sacerdotes per organa, quæ suo officio congruebant. ²² Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: et comederunt septem diebus solemnitate, immolantes victimas pacificorum, et laudantes Dominum Deum patrum suorum.

²³ Placuitque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod et fecerunt cum ingenti gaudio. ²⁴ Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, et septem millia ovium: principes vero dederant populo tauros mille, et oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo. ²⁵ Et hilaritate perfusa omnis turba Juda tam Sacerdotum et Levitarum, quam universæ frequentia, quæ venerat ex Israel, proselytorum quoque de terra Israel, et habitantium in Juda. ²⁶ Factaque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat. ²⁷ Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: et exaudita est vox eorum: pervenitque oratio in habitaculum sanctum cœli.

Caput XXXI. ¹ Cumque hæc fuissent rite celebrata, egressus

lėjo jų pareigoms. ²² Ezechijas kalbėjo į širdį visų lėvitų, kurie turėjo gerą išmanymą dėl Viešpaties, ir jie valgė per septynias iškilmės dienas, pjaudami dėkojimo aukas ir šlovindami Viešpatį, savo tėvų Dievą.

²³ Visai daugybei patiko švęsti dar kitas septynias dienas; tai jie ir padarė su didžiausiu džiaugsmu. ²⁴ Nes Judo karalius Ezechijas buvo davęs daugybei tukstantų jaučių ir septynis tukstančius avių; o kunigaikščiai buvo davę tautai tukstantų jaučių ir dešimtį tukstančių avių; taigi, pasišventino didi kunigų daugybė. ²⁵ Ir pasidarė pilna linksnumo visa Judo minia, kaip kunigai ir lėvitai, taip ir visa liaudis, kuri buvo atėjusi iš Izraelio, taipogi svetimieji iš Izraelio žemės ir gyvenusieji Jude. ²⁶ Ir įvyko didi iškilmės Jeruzalėje, kokios nebuvo buvę tame mieste nuo Izraelio karaliaus Dovid sunaus Saliamono dienų. ²⁷ Galop pakilo kunigai ir lėvitai ir laimino tautą, ir jų balsas buvo išklausytas, ir malda pasiekė šventąjį dangaus buveinę.

31. perskyrimas. ¹ Kuomet tos iškilmės buvo teisėtai at-

širdį; meiliais žodžiais išreikšdamas dėkingumą ir padrasindamas juos.—*Gera išmanymą dėl Viešpaties.* Šių žodžių prasmė yra toki: kurie gerai žinojo ir suprato savo šventas pareigas, paliečiančias tarnavinį Viešpačiui.

(24) *Pasišventino didi kunigų daugybė.* Plg. aug. 3 ir 15 eil. Nors aukų buvo daug, bet ir pasišventinusių kunigų skaitlius žymiai padidėjo, todėl dabar jų

galėjo užtekti aukojimui daugybės atnašų.—(25) *Svetimieji:* ne Izraelitai.—(26) *Nuo... Saliamono dienų.* Bažnyčios pašventinimas prie Saliamono tęsėsi taip pat 14 dienų; nuo ano gi laiko taip ilgos iškilmės su tokia aukų daugybe ir su skaitlingiausiu minių dalyvavimu nėra buvę. Plg. aug. 7, 1...—(27) *Laimino tautą.* Plg. Kun. 6, 24.

(31, 1) *Kolei visa išnaikino,* t. y. tiek

est omnis Israel, qui inventus fuerat in urbibus Juda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non solum de universo Juda et Benjamin, sed et de Ephraim quoque et Manasse, donec penitus everterent: reversique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas.

² Ezechias autem constituit turmas sacerdotales, et Leviticus per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quam Levitarum ad holocausta, et pacifica ut ministrarent et confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini.

³ Pars autem regis erat, ut de propria ejus substantia offerretur holocaustum, mane semper et vespere. Sabbatis quoque, et Calendis, et solemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi. ⁴ Præcepit etiam populo habitantium Jerusalem ut darent partes Sacerdotibus, et Levitis, ut possent vacare lege Domini. ⁵ Quod cum percubisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, et olei, mellis quoque: et omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt. ⁶ Sed et filii Israel et Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt de-

liktos, visas Izraëlis, kurs rado si Judo miestuose, išėjo, ir jie sulaužė stovyklas, iškirto girias, išgriovė augštas vietas ir išardė altorius ne tik iš viso Judo ir Benjamin, bet taipogi ir iš Efraimo ir Manaso, kolei visai išnaikino; po to Izraëlio sunęs sugrižo į savo tėviškes ir miestus.

² Ezeikijas gi įstatė kunigų ir lėvītų būrius pagal jų skyrius, kiekvieną savo pareigoje, būtent kaip kunigus taip ir lėvītus deginamosioms aukoms ir dėkojimo atnašoms, kad tarnautu. šlovintu ir giedotu Viešpaties stovyklos vartuose.

³ Kaip savo dalį karalius paskyrė, kad iš jo nuosavybės būtų atnašaujama deginamoji auka visuomet rytą ir vakarą, taipogi subatomis, pirmoje mėnesių dienoje ir kitose išskilmėse, taip kaip parašyta Mozės įstatyme. ⁴ Jis taipogi įsakė žmonėms, gyvenantiems Jeruzalėje, duoti dalis kunigams ir lėvītams, kad jie galėtų užsiimti Viešpaties įstatymu. ⁵ Kuomet tai pasiekė daugybės ausis, Izraëlio sunęs davė labai daug pirmuonių javų, vyno, aliejaus, taipogi medaus, ir jie davė dešimtines iš viso, kas auga iš žemės. ⁶ Bet ir Izraëlio bei Judo sunęs, gyvenusieji Judo mie-

kiek jie galėjo padaryti; nes ištikrųjų pasiliko ir toliaus kaikuriuose vietose įvairūs stabmeldystės ženklai. Plg. 4 Kar. 17, 2. 24... — (2) *Būrius pagal jų skyrius*: taip kaip buvo seniaus karaliaus Dovidovo su-tvarkyta. Plg. aug. 8, 14; 1 Kron. 23, 6; 24, 1. — *Viešpaties stovyklos vartuose*: prie bažnyčios. Plg. Sk. 3, 38; 1 Kron. 9, 18.

(3) *Taip kaip parašyta...* Plg. Sk. 28 ir 29 persk. — (4) *Duoti dalis*: pirmuones ir dešimtines. Plg. Iš. 23, 19; Sk. 18, 12-24; Atk. 26 2; Kun. 27, 30... — *Kad jie galėtų užsiimti*: nereikalaudami rūpintis savo išlaikymu. Plg. Num. 13, 10-14; 1 Kron. 9, 4... 2 Teis. 3, 9... — (5) *Izraëlio sunęs*: ypač Jeruzalės gyventojai. — (6) *Dešimtines pašvęstųjų da-*

cimas boum et ovium, decimasque sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos. ⁷ Mense tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, et mense septimo compleverunt eos.

⁸ Cumque ingressi fuissent Ezechias, et principes ejus, viderunt acervos, et benedixerunt Domino ac populo Israel. ⁹ Interrogavitque Ezechias Sacerdotes, et levitas cur ita jacerent acervi: ¹⁰ respondit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis. ¹¹ Præcepit igitur Ezechias ut præparent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, ¹² n-tulerunt tam primitias, quam decimas, et quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, et Semei frater ejus, secundus, ¹³ post quem Jahiel, et Azarias, et Nahath, et Asael, et Jerimoth, Jozabad quoque, et Eliel, et Jesmachias, et Mahath, et Banaias, præpositi sub manibus Choneniæ, et Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiae regis et Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant. ¹⁴ Core vero filius Jemna Levites et janitor orientalis portæ, præpositus erat iis, quæ sponte offe-

stuose, davė dešimtines jaučių ir avių ir dešimtines pašvęstų jų dalykų, kuriuos buvo paskyrę apžadų Viešpačiui, savo Dievui; atgabenę visa, jie padarė labai daug kruvų. ⁷ Jie padarė tų kruvų pradžia trečiame mėnesyje, o septintame mėnesyje pabaigė jas.

⁸ Atėję Ezekijas ir jo kunigaikščiai matė kruvas ir šloviną Viešpatį ir Izraėlio tautą. ⁹ Ezekijas paklausė kunigus ir lėvitus, kam kruvos taip pasilieka. ¹⁰ O pirmasis kunigas Azarijas iš Sadoko ainijos jam atsakė ir tarė: Nuo to meto, kaip pradėta duoti pirmuones Viešpaties namuose, mes valgėme ir esame sotūs, bet pasiliko labai daug, nes Viešpats palaimino savo tautą; ta gi daugybė, kurią matai, tai liekanos. ¹¹ Taigi, Ezekijas liepė prirengti javams sandėlių Viešpaties namuose. Kuomet jie tai padarė, ¹² įnešta ištikimai kaip pirmuones, taip ir dešimtines ir ką tik buvo paskyrę apžadų. Tų gi dalykų viršininkas buvo lėvitas Konenijas ir kaipo antrasis jo brolis Semėjis; ¹³ po jo Jahiėlis, Azarijas, Nabatas, Asaėlis, Jerimotas, Jozabadas, Eliėlis, Jesmachijas, Mahatas ir Bana-jas buvo užveizdai po valdžia Konenijo ir jo brolio Semėjo, paliepus karaliui Ezekijui ir vyriausiam Dievo namų kunigui, kuriuodu rupinosi visais dalykais. ¹⁴ Jemnos gi sunus Korė, lėvitas ir saulėtekio vartų durininkas, buvo užveizdas to, kas buvo liuosa valia atnašaujama

lyku... Plg. Kun. 7, 34; 27, 30; Sk. 18, 8.—(7) Trečiame mėnesyje. Ebr. jis vadinosi sivan; tame mėnesyje baigiama Pa-

lestinoje javų pjūtis.

(9) Kam kruvos taip pasilieka. Ebr. t.: apie kruvas.—(14) Saulėtekio vartų... Plg. 1

rebanur Domino, primitiisque et consecratis in Sancta sanctorum. ¹⁵ Et sub cura ejus Eden, et Benjamin, Jesue et Semeias, Amarias quoque, et Sechenias in civitatibus Sacerdotum ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque majoribus: ¹⁶ exceptis maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, et quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus juxta divisiones suas, ¹⁷ sacerdotibus per familias, et Levitis a vigesimo anno et supra, per ordines et turmas suas, ¹⁸ universæque multitudini tam uxoribus, quam liberis eorum utriusque sexus, fideliter cibi de his, quæ sanctificata fuerant, præbebantur. ¹⁹ Sed et filiorum Aaron per agros, et suburbana urbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de Sacerdotibus, et Levitis.

²⁰ Fecit ergo Ezechias universa quæ diximus in omni Juda: operatusque est bonum et rectum, et verum coram Domino Deo suo ²¹ in universa cultura ministerii domus Domini, juxta legem et ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque et prosperatus est.

Viešpačiui, taipogi pirmuonių ir paaukotų visušvenčiausių dalykų. ¹⁵ O jo priežiuroje buvo Edėnas, Benjaminas, Jesuė, Semejas, Amasijas ir Sechenijas kunigų miestuose, kad ištikimai paskirstytu dalis savo broliams, mažesniesiems ir didesniesiems, ¹⁶ atskyrus vyriškius nuo trejų metų ir vyresnius, visiems, kurie įeidavo į Viešpaties bažnyčią ir pildė visa, kas tik buvo reikalinga kiekvienos dienos tarnystėje ir pareigose pagal jų skyrius; ¹⁷ kunigams pagal šeimynas ir levitams nuo dvidešimtų metų ir vyresniems pagal jų eilias ir būrius, ¹⁸ ir visai daugybei kaip pačioms taip ir jų abiejų lyčių vaikams buvo duodama maisto ištikimai iš to, kas buvo pašvęsta. ¹⁹ Buvo taipogi po kraštą ir po visų miestų priemiesčius paskirta vyrų iš Aaronu sunų, kad paskirstytu dalis visiems vyriškiams iš kunigų ir levitų.

²⁰ Taigi, Ezekijas padarė visa, ką sakėme, visame Jude, ir darė kas gera, teisinga ir tikra Viešpaties, jo Dievo, akyvaizdoje, ²¹ visame Viešpaties namų tarnystės pildyme pagal įstatymą ir apeigas, norėdamas įieškoti savo Dievo visa savo širdimi. Jis tai darė, ir jam pavyko.

Kron. 9, 18. -- *Paaukotų visušvenčiausių...*, t. y. tų eucharistiškųjų aukų dalių, kurios prigulėjo Dievui ir kurias Dievas buvo paskyręs savo kunigams. Mintojo užveizdo dalykas buvo paskirstyti tas aukų dalis tarp kunigų.—(16) *Atskyrus vyriškius...* Ebr. t.: atskyrus vyriškius, kurie buvo įtraukti į giminių sąrašus, nuo trejų metų... Iš čia pasirodo, kad kunigai ir levitai, kurie pildė savo

savaitės pareigas, o taipogi jų vaikai, kurie ateidavo draug į Jeruzalę, nebegaudavo atskiros dalies, nes jie maitinosi per visą savaitę aukų dalimis.—(17) *Kunigams...* Ebr. t. galima išversti taip: Kunigų gi sąrašas (buvo padarytas) pagal jų šeimynas, o levitai, jie buvo dvidešimties metų ir vyresni savo pareigose ir savo skyriuose.

Caput XXXII. ¹ Post quæ et hujusmodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, et ingressus Judam, obsedit civitates munitas, volens eas capere. ² Quod cum vidisset Ezechias, venisse scillicet Sennacherib, et totum belli impetum verti contra Jerusalem, ³ inito cum principibus consilio, virisque fortissimis ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: et hoc omnium decernente sententia, ⁴ congregavit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes, et rivum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, et inveniant aquarum abundantiam. ⁵ Ædificavit quoque, agens industrie, omnem murum, qui fuerat dissipatus, et extruxit turres desuper, et forinsecus alterum murum: instauravitque Mello in Civitate David, et fecit universi generis armaturam et clypeos: ⁶ constituitque principes bellatorum in exercitu: et convocavit universos in platea portæ civitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens: ⁷ Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quæ est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. ⁸ Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujusmodi verbis Ezechie regis Juda.

32. perskyrimas. ¹ Po šitų atsitikimų ir po taip teisingo pasielgimo atėjo Asyrijiečių karalius Senacheribas ir, įėjęs į Judą, apgulė sustiprintus miestus ir norėjo paimti juos. ² Tai pamatęs Ezechijas, butent, kad Senacheribas buvo atėjęs ir kad visas karės smarkumas kryпта prieš Jeruzalę, ³ pasitaręs su kunigaikščiais ir drąsiausiais vyrais, ar nereikėtų užkimšti šaltinių, buvusių už miesto, ir visiems esant tos pačios nuomonės, ⁴ jis surinko didžiausią daugybę, ir jie užkimšo visus šaltinius ir upelį, kurs tekėjo krašto viduriu, sakydami: Kad Asyrijiečių karaliai atėję nerastu vandens apstumo. ⁵ Jis pastatė taipogi su didžiu rupesniu visą sieną, kuri buvo sugriuvusi, ir padarė ant jos bokštų, o aplinkui kitą sieną; atnaujino Mėlą. Dovido mieste ir padirbino visokių ginklų ir skydų; ⁶ po to jis paskyrė kovotojų viršūninkus kariuomenėje, surinko visus ant miesto vartų plečiaus, kalbėjo jiems į širdį ir sakė: ⁷ Elgkitės kaip vyrai ir bukite drąšūs; nesibijokite ir nenusigąskite Asyrijiečių karaliaus ir visos su juo esančios daugybės, nes su mumis yra daug daugiau ne kaip su juo. ⁸ Nes su juo yra kuniškas petys, o su mumis Viešpats, mūsų Dievas, kurs yra mūsų padėjėjas ir kovoja už mus. Ir tauta liko padrąsinta šitokiais Judo karaliaus Ezechijo žodžiais.

(32, 1) *Norėjo paimti juos*: ištikrųjų kaikiuriuos buvo jau paėmęs. Plg. 4 Kar. 18, 13; Iz. 36, 1.—(4) *Upelį*: tikriausiai Gihoną, tekėjusį Hinno mo slėnio

viduriu; jo vandenį rasi įvesta į Jeruzalės miestą.—(5) *Kitą sieną*: tikriausiai aplink žemąjį miestą į šiaurę nuo Siono. Plg. Iz. 22, 9. 10.—*Mėlą*. Vz. 2 Kar. 5,

⁹ Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, et ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens: ¹⁰ Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem? ¹¹ Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? ¹² Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, et altaria, et præcepit Juda et Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum? ¹³ An ignoratis quæ ego fecerim, et patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dii gentium, omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? ¹⁴ Quis est de universis diis gentium, quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu? ¹⁵ Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasionem deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea. ¹⁶ Sed et alia multa locuti sunt servi ejus contra

⁹ Po tą atsitikimų Asyrijiečių karalius Senacheribas siuntė savo tarnus į Jeruzalę (nes pats su visa kariuomene buvo apgulus Lachį) pas Judo karalių Ezekiją ir pas visą tautą, buvusią mieste, ir sakydino: ¹⁰ Štai, ką sako Asyrijiečių karalius Senacheribas: Kuo pasitikėdami jūs sėdite apgulti Jeruzalėje? ¹¹ Argi Ezekijas neapgaudinėja jusų, kad numarintu jus badu ir troškiliu, tvirtindamas, buk Viešpats, jusų Dievas, išliuosuosias jus iš Asyrijiečių karaliaus rankos? ¹² Argi tai ne tas pats Ezekijas išgriovė augštas jo vietas ir altorius ir įsakė Judui ir Jeruzalei, tardamas: Garbinsite ties vienu altoriumi ir ant jo deginsite smilkalus? ¹³ Ar jūs nežinote, ką esu padaręs aš ir mano tėvai visoms žemės tantom? argi tautų ir visų kraštų dievai įstengė išgelbėti savo šalį iš mano rankos? ¹⁴ Kursai yra iš visų dievų tą tautų, kurias sunaikino mano tėvai, kurs įstengė išgelbėti savo tautą iš mano rankos, kad taipogi jusų Dievas galėtų išliuosuoti jus iš tos rankos? ¹⁵ Nesiduokite tat apgauti Ezekijui ir suvedžioti savęs tuščiais ikalbinėjimais, ir netikėkite jam. Nes jei neivienas visų tautų ir karališčių dievas negalėjo išliuosuoti savo tautos iš mano rankos ir iš mano tėvų rankos, tai lygiai ir jusų Dievas negalės išgelbėti jusų iš mano rankos. ¹⁶ Daug dar kitų dalykų jo tarnai kalbėjo prieš Viešpatį

9; 1 Kron. 11, 8. — (8) *Tauta liko padrasinta...* Tečiau truputį vėliaus Ezekijas sutiko užmokėti Senacheribui už atsitraukimą nemažus pinigais.

(9) *Siuntė savo tarnus...* Tas pats dalykas plačiau aprašytas 4 Kar. 18, 17-36. — (13) *Mano tėvai:* Senacheribo pranokėjai ant karališkojo Asyrijos sosto.

Dominum Deum, et contra Ezechiam servum ejus. ¹⁷ Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiae in Dominum Deum Israel, et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechiae eruere non poterit populum suum de manu ista. ¹⁸ Insuper et clamore magno, lingua Judaica contra populum, qui sedebat in muris Jerusalem, personabat, ut terreret eos, et caperet civitatem. ¹⁹ Locutusque est contra Deum Jerusalem, sicut adversus deos populorum terrae, opera manuum hominum.

²⁰ Oraverunt igitur Ezechias rex, et Isaïas filius Amos propheta, adversus hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cælum. ²¹ Et misit Dominus Angelum, qui percussit omnem virum robustum, et bellatorem, et principem exercitus regis Assyriorum: reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii qui egressi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio. ²² Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Jerusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, et de manu omnium, et præstitit eis quietem per circuitum. ²³ Multi etiam deferebant hostias, et sacrificia Domino in Jerusalem, et munera Ezechiae regi Juda: qui exaltatus est post hæc coram cunctis gentibus.

²⁴ In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et

Dievą ir prieš jojo tarną Eze-
kiją. ¹⁷ Jis parašė taipogi laiškų, pilnų piktžodžiavimo prieš Viešpatį, Izraelio Dievą, ir sakė prieš jį: Kaip kitų tautų dievai negalėjo išliuosuoti savo tautos iš mano rankos, taip ir Ezekijo Dievas negalės išgelbėti savo tautos iš šitos rankos. ¹⁸ Be to jis liepė šaukti garsiu balsu žydiškai prieš tautą buvusią ant Jeruzalės sienų, kad nugąsdintu juos ir paimtu miestą. ¹⁹ Jis kalbėjo prieš Jeruzalės Dievą taip pat kaip prieš žemės tautų dievus, kurie yra žmonių rankų darbas.

²⁰ Taigi, karalius Ezekijas ir pranašas Amoso sunus Izaijas meldėsi prieš tą piktžodžiavimą ir šaukte šaukėsi į dangų. ²¹ O Viešpats siuntė Aniolą, kurs užmušė visus stiprius vyrus ir kovotojus ir Asyrijiečių karaliaus kariuomenės viršininką, taip kad jis sugrižo su ja į savo žemę. O kuomet jis įėjo į savo dievo namus, jo sunūs, kurie buvo iš jo gimę, užmušė jį kalaviju. ²² Taip Viešpats išgelbėjo Ezekiją ir Jeruzalės gyventojus iš Asyrijiečių karaliaus rankos ir iš visų rankos ir suteikė jiems ramybę aplinkui. ²³ Daugelis nešė aukų ir atnašų Viešpačiui Jeruzalėje ir dovanų Judo karaliui Ezekijui, kurs po to buvo išaugštintas visų tautų akyvaizdoje.

²⁴ Anuo laiku Ezekijas susirgo mirtinai ir meldėsi Viešpa-

—(17) *Laišku.* Plg. 4 Kar. 18, 14. 28..

(20) *Ezekijas meldėsi...* Plg. 4 Kar.

19, 15-19; Iz. 37, 15-20.

(24) *Išklause ji.* Ebr. t.: kalbėjo jam

oravit Dominum: exaudivitque eum, et dedit ei signum. ²⁵ Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus: et facta est contra eum ira, et contra Judam et Jerusalem. ²⁶ Humiliatusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quam habitatores Jerusalem: et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae.

²⁷ Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti et auri et lapidis pretiosi, aromatum, et armorum universi generis, et vasorum magni pretii. ²⁸ Apothecas quoque frumenti, vini, et olei, et præsepia omnium jumentorum, caulasque pecorum. ²⁹ et urbes ædificavit sibi: habebat quippe greges ovium, et armentorum innumera-biles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis. ³⁰ Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, et avertit eas subter ad occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit prospere quæ voluit. ³¹ Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, et nota fierent omnia, quæ erant in corde ejus.

³² Reliqua autem sermonum Ezechiae, et misericordiarum ejus scripta sunt in visione Isaie fi-

čiui; o tasai išklausė jį ir davė jam ženklą. ²⁵ Bet jis neatsilygino už geradarystes, kurias buvo gavęs, nes jo širdis ėmė didžiuties; todėl kilo rustybė prieš jį ir prieš Judą bei Jeruzalę. ²⁶ Paskui, užtatai, kad jo širdis buvo pasikėlusį puikybėn, nusizemino ir jis pats, ir Jeruzalės gyventojai; todėl Viešpaties rustybė neatėjo ant jų Eze-kijo dienose.

²⁷ Eze-kijas buvo turtingas ir labai šlovingas; jis surinko sau labai daug turtų, sidabro, aukso, brangių akmenų, kvepalų, visokių ginklų ir didžios vertybės rykų. ²⁸ Jis pasidarė taipogi javų, vyno ir aliejaus sandėlius, staldus visokiems galvijams ir gardus gyvuliams; ²⁹ be to pastatė sau miestų; nes jis turėjo nesuskaitomus avių ir galvijų būrius, dėlto kad Vieš-pats buvo jam suteikęs labai daug lobio. ³⁰ Tas pats Eze-kijas užkimšo augštąjį Gihono vandenį šaltinį ir nuvedė juos apačia į vakarus nuo Dovidio miesto; visuose jo darbuose, kurių jis norėjo, jam pavyko laimingai. ³¹ Tačiau pasiuntinystėje Babylonio kunigaikščių, kurie buvo pas jį atsiųsti pasiklaustų apie stebuklą, įvykusį šalyje, Dievas apleido jį, kad butu išmėgintas ir kad išeitu aikštėn visa, kas buvo jo širdyje.

³² Kas gi dar sakyтина apie Eze-kiją ir jo mielaširdystes, tai parašyta pranašo Amoso sunaus

(per pranašą). Vž. 4 Kar. 20, 1... Iz. 38, 1...—(25) *Didžiuties*... Plg. Iz. 38, 15.

(30) *Užkimšo*... užpuolus Asyrjiečiams. — (31) *Apie stebuklą*: paminėta 4 Kar. 20, 9.—*Apleido* jį: leido jam

elgties visai pagal savo užmanymą.

(33) *Viršuje Dovidio*... Karalių kape tikriausiai nebebuvo daugiaus vietos, todėl Eze-kijui padaryta naują kapą, iškalta uoloje augščiau už senąjį.

lii Amos prophetæ, et in Libro regum Juda et Israel. ³³ Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulcra filiorum David: et celebravit ejus exsequias universus Juda, et omnes habitatores Jerusalem: regnavitque Manasses filius ejus pro eo.

Izaijo regėjime ir Judo bei Izraelio karalių knygoje. ³³ Ezechijas užmigo su savo tėvais, ir palaidota jį viršuje Dovidio sunų kapų, o visas Judas ir visi Jeruzalės gyventojai kėlė jo laidotuves; jo gi sunus Manasas ėmė karaliauti jo vietoje.

12. Manaso ir Amono viešpatavimas.

Caput XXXIII. ¹ Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem. ² Fecit autem malum coram Domino juxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel: ³ et conversus instauravit excelsa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus: construxitque aras Baalim, et fecit lucos, et adoravit omnem militiam cœli, et coluit eam. ⁴ Ædificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: In Jerusalem erit nomen meum in æternum. ⁵ Ædificavit autem ea cuncto exercitui cœli in duobus atriis domus Domini. ⁶ Transireque fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, et incantatores: multaque mala operatus est coram Domino ut irritaret eum. ⁷ Sculptile quoque,

33. perskyrimas. ¹ Manasui buvo dvylika metų, kuomet pradėjo karaliauti. o penkias dešimtis penkerius metus jis karaliauvo Jeruzalėje. ² Jis darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, sekdamas nuobodas tautų, kurias Viešpats išnaikino Izraelio sunų akyvaizdoje, ³ ir vėl padarė augštas vietas, kurias jo tėvas Ezechijas buvo nugriovęs, pastatė Baalams altorių, padarė girių, garbino visą dangaus kariuomenę ir tarnavo jai. ⁴ Jis pastatė taipogi altorius Viešpaties namuose, apie kuriuos Viešpats buvo pasakęs: Jeruzalėje bus mano vardas per amžius. ⁵ Pastatė gi juos visai dangaus kariuomenei dviejuose Viešpaties namų prieangiuose. ⁶ Jis pervesdino savo sunus per ugnį Benennomo slėnyje; tikėjo sapnams, žiūrėjo paukščių skridimo, užsiimdavo žiniavimu, turėjo su savim burtininkų ir žavėtojų, ir daug pikta padarė Viešpaties akyvaizdoje, kad jį

33, 1-26. Karalius Manasas platina stabmeldystę (1-10), užtatai lieka paduotas į Asyrijiečių rankas, kurie nuveda jį apkaltą Babylonan; čionai Manasas daro atgailą, atgauna liuosybę ir sugrįžęs išnaikina stabų stovyklas (11-20). Manaso sunus Amonas seka savo klystančio bet

neatgailą darančio tėvo pėdomis ir lieka savo tarnų užmuštas (21-26).

(33, 1) *Manasui buvo..* Plg. 4 Kar. 21, 1.—(2) *Išnaikino.* Ebr. t.: išvarė. — (5) *Visai dangaus kariuomenei.* Ebr. t.: visoms žvaigždėms.—(7) *Yra kalbėjęs.* Vz. 3 Kar. 8, 17.

et conflatile signum posuit in domo Dei, de qua locutus est Deus ad David, et ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac et in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. ⁸ Et moveri non faciam pedem Israel de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem, et ceremonias, atque judicia per manum Moysi. ⁹ Igitur Manasses seduxit Judam, et habitatores Jerusalem ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel.

¹⁰ Locutusque est Dominus ad eum, et ad populum illius, et attendere noluerunt. ¹¹ Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntque Manassen, et victum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem. ¹² Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit pœnitentiam valde coram Deo patrum suorum. ¹³ Deprecatusque est eum, et observavit intente: et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. ¹⁴ Post hæc ædificavit murum extra civitatem David ad occidentem Gihon in convalle, ab introitu

erzintu. ⁷ Jis pastatė taipogi drožtą ir nulietą paveikslą Dievo namuose, apie kuriuos Dievas yra kalbėjęs Dovidui ir jo sunui Saliamonui ir taręs: Šituose namuose ir Jeruzaleje, kurią išsirinkau iš visų Izraelio giminių, aš dėsiu savo vardą per visus amžius; ⁸ ir padarysiu, kad Izraelio koja nebutu daugiaus pajudinta iš žemės, kurią atidaviau jų tėvams, taip tečiau, jei jie stengsis daryti, ką jiems įsakiau per Mozę, visą įstatymą, apeigas ir nutarimus. ⁹ Taigi, Manasas suviliojo Judą ir Jeruzalės gyventojus, kad darytu pikta daugiaus ne kaip visos tautos, kurias Viešpats yra išnaikinęs Izraelio sūnų akyvaizdoje.

¹⁰ O Viešpats kalbėjo jam ir jo tautai, bet jie nenorėjo klausyti. ¹¹ Todėl jis užvedė ant jų Asyrijiečių karaliaus kariuomenės viršininkus, o tie sugavo Manasą ir surištą grandinėmis ir pančiais nuvedė į Babyloną. ¹² Taip suspaustas jis maldavo Viešpatį, savo Dievą, ir labai darė atgailą savo tėvų Dievo akyvaizdoje. ¹³ Jis meldė jį ir maldavo širdingai, o Dievas išklaušė jo maldą, sugražino jį atgal Jeruzalėn į jojo karalystę, ir Manasas pažino, kad tik Viešpats yra Dievas. ¹⁴ Po to jis pastatė sieną už Dovidą miesto, į vakarus nuo Gihono slėnyje, nuo Žuvų vartų angos aplinkui iki Ofeliui ir padarė ją labai augštą; jis paskyrė taipogi ka-

(10) *Viešpats kalbėjo*: per savo pranašus.—(11) *Sugavo Manasą*... Senacharibo anukas, o Asarhaddonų sūnus Asurbanipalas savo raštuose mini tarp mokėsių jam duoklę *Minasi sar Jahudi*

(Judo karalių Manasą); bet apie pačią jo karę prieš Manasą jokių žinių daugiaus nėra.—(12) *Maldavo Viešpatį*. Ebr. t. lier.: glostė Viešpaties veidą.—(14) *Žuvų vartų*. Jie buvo šiaurinių kampe ant an-

portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer: constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis: ¹⁵ et abstulit deos alienos, et simulacrum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, et in Jerusalem, et projecit omnia extra urbem. ¹⁶ Porro instauravit altare Domini, et immolavit super illud victimas, et pacifica, et laudem: præcepitque Judæ ut serviret Domino Deo Israel. ¹⁷ Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

¹⁸ Reliqua autem gestorum Manasse: et obsecratio ejus ad Deum suum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel. ¹⁹ Oratio quoque ejus et exauditio, et cuncta peccata, atque contemptus, loca etiam, in quibus ædificavit excelsa, et fecit lucos, et statuas antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai. ²⁰ Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, et sepeliebant eum in domo sua: regnavitque pro eo filius ejus Amon.

²¹ Vigintiduorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset, et duobus annis regnavit

riuomenės vadus visuose sustiprintuose Judo miestuose. ¹⁵ Jis pašalino svetimus dievus ir stabą iš Viešpaties namų, taipogi altorius, kuriuos buvo padaręs ant Viešpaties namų kalno ir Jeruzalėje, ir visa išmetė už miesto. ¹⁶ Toliaus jis atnaujino Viešpaties altorių ir atnašavo ant jo kruvinų aukų, dėkojimo aukų ir šlovinimą, ir liepė Judui tarnauti Viešpačiui, Izraelio Dievui. ¹⁷ Tauta tečiau dar tebedarė aukas ant augštų vietų Viešpačiui, savo Dievui.

¹⁸ Kiti gi Manaso veikalai ir jo malda į jojo Dievą, taipogi žodžiai Reginčiųjų, kurie yra kalbėję į jį Viešpaties, Izraelio Dievo vardu, randasi Izraelio karaliųistorijoje. ¹⁹ Taipogi jo malda ir kaip jis buvo išklausytas, visos nuodėmės ir paniekinimas, dargi ir vietos, kuriuose jis pastatė augštumų, padarė girių ir stovylų, pirma negu darė atgailą, surašyta Hozajo žodžiuose. ²⁰ Taigi, Manasas užmigo su savo tėvais, ir palaidojo jį jojo namuose, o jo vietoje ėmė karaliauti jo sunus Amonas.

²¹ Amonui buvovdvidešimt dveji metai, kuomet pradėjo karaliauti, o dvejus metus jis kara-

trosios sienos, kuria buvo apvestas žemasis miestas. Plg. Neem. 3, 3.—(16) *Altoriai*: deginamųjų aukų altorių, kurs tikriausiai buvo suteptas. —(17) *Tauta tečiau...* Tautos atsivertimas buvo tik viršūjis; todėl viespataujant Amonui, ji vėl grįžo stabmeldystėn.

(20) *Jojo namuose*: todėl ne karalių kapuose.

(21) *Amonui buvo...* Plg. 4 Kar. 21, 19...

34, 1—35, 27. Jozijas, tapęs karaliumi, kovoja prieš stabmeldystę. Aštuonioliktasis jo viespataavimo metais, atnaujinaut bažnyčią, randama Mozės rasyta įstatymo knyga ir parodoma karaliui (34, 1-18), kurs, perspėtas pranašės Holdos, liepia perskaityti knygą tautai, iškilmingai atnaujina sandorą su Dievu, stengiasi išnaikinti visai stabmeldystę iš Izraelio (34, 19-33) ir švenčia iškilmingai pagal įstatymą Velykas (35, 1-19).

in Jerusalem. ²² Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus: et cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit. ²³ Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater ejus: et multo majora deliquit. ²⁴ Cumque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua. ²⁵ Porro reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit regem Josiam filium ejus pro eo.

liavo Jeruzalėje. ²² Jis darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje, kaip buvo daręs jo tėvas Manasas, aukojo ir tarnavo visiems stabams, kuriuos buvo padaręs Manasas; ²³ bet nesibijojo Viešpaties veido, kaip bijojosi jo tėvas Manasas, ir jis prasikalto daug daugiau. ²⁴ Jo tarnai, padarę prieš jį suokalbi, užmušė jį jojo namuose. ²⁵ Likusi gi tautos daugybė, užmušus tuos, kurie buvo nužudę Amoną, įstatė karaliumi jo vietoje jojo sūnų Joziją.

13. Jozijo viešpatavimas.

Caput XXXIV. ¹ Octo annorum erat Josias cum regnare cœpisset, et triginta et uno anno regnavit in Jerusalem. ² Fecitque quod erat rectum in conspectu Domini, et ambulavit in viis David patris sui: non declinavit neque ad dextram, neque ad sinistram.

³ Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui David: et duodecimo anno postquam regnare cœperat, munda vit Judam et Jerusalem ab excelsis, et lucis, simulacrisque et sculptilibus. ⁴ Destruxeruntque coram eo aras Baalim: et simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, et sculptilia succidit atque com-

34. perskyrimas. ¹ Jozijui buvo aštuoneri metai, kuomet pradėjo karaliauti, o tris dešimtis vienus metus jis karaliavo Jeruzalėje. ² Jis darė kas tiesa Viešpaties akyvaizdoje ir vaikščiojo savo tėvo Dovidio keliais; jis nenukrypo nei dešinėn, nei kairėn.

³ Aštuntais gi savo karaliavimo metais, dar vaikas tebebudamas, jis ėmė jieškoti savo tėvo Dovidio Dievo, o dvyliktais metais, po to kaip buvo pradėjęs karaliauti, apvalė Judą ir Jeruzalę nuo augštų vietų, girių, stabų ir drožtų paveikslų. ⁴ Jie išgriovė jo akyvaizdoje Baalų altorius ir sutrupino stabus, kurie buvo ant jų padėti; jis iškirsdino ir sunaikino tai-

Jozijas žūna nelaimingoje kovoje prieš Aigypso karalių (35, 20-24); jį aprauda pranašas Jeremijas ir visa tauta (35, 25-27).

(34, 1) Jozijui buvo... Apskritai sakant tuos pačius dalykus iš Jozijo isto-

rijos, bet kitoje tvarkoje, vienus ilgiaus, kitus trumpiaus randame papasakotus 4 Kar. 22, 1—23, 30.

(4) Stabus: saulės šulus. Plg. aug. 14, 4. — Išbarstė ant kapų tu... Taip rodydamas paniekinimą ir stabams ir jų-

minuit: et super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit. ⁵ Ossa præterea sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Judam et Jerusalem. ⁶ Sed et in urbibus Manasse, et Ephraim, et Simeon, usque Nephthali cuncta subvertit. ⁷ Cumque altaria dissipasset, et lucos, et sculptilia contrivisset in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de universa terra Israel, reversus est in Jerusalem.

⁸ Igitur anno octavodecimo regni sui, munda jam terra, et templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, et Maasiam principem civitatis, et Joha filium Joachaz a commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui. ⁹ Qui venerunt ad Helciam Sacerdotem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, et quam congregaverant Levitæ, et janitores de Manasse, et Ephraim, et universis reliquiis Israel, ab omni quoque Juda, et Benjamin, et habitatoribus Jerusalem, ¹⁰ tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini ut instaurarent templum, et infirma quæque sarcirent. ¹¹ At illi dederunt eam artificibus, et cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, et ligna ad commissuras ædificii, et ad continuationem domorum, quas destruxerant reges Juda. ¹² Qui

pogi girias ir drožtus paveikslus, o jų trupinius išbarstė ant kapų tų, kurie turėjo paprotį daryti jiems aukas. ⁵ Be to sugedino kunigų kaulus ant statbų altorių ir apkuopė Judą ir Jeruzalę. ⁶ Jis išgriovė visa taipogi Manaso, Efraimo ir Simeono miestuose iki Neftaliniui. ⁷ O išardęs altorius, išnaikinęs girias, sutrupinęs drožtus paveikslus ir išgriovęs visas statbų šventyklas iš visos Izraelio žemės, jis sugrižo Jeruzalėn

⁸ Taigi, aštuonioliktais savo karaliavimo metais, kuomet žemė ir Viešpaties bažnyčia jau buvo apkuopta, jis siuntė Eselio sūnų Safaną, miesto viršininką Maasiją ir metraščių vedėją Joakazo sūnų Johą, kad atnaujintu Viešpaties, savo Dievo, namus. ⁹ Šitie atėjo pas vyriausį kunigą Helkiją ir paimtus iš jo pinigus, kurie buvo įnešti į Viešpaties namus ir kuriuos buvo surinkę lėvitai ir durininkai iš Manaso ir Efraimo ir iš visų likusiųjų Izraelyje, taipogi iš viso Judo ir Benjaminio ir Jeruzalės gyventojų, ¹⁰ atidavė į rankas tų, kurie buvo užveizdai darbininkų Viešpaties namuose, kad jie atnaujintu bažnyčią ir pataisytu visus sugedimus. ¹¹ O jie davė juos amatninkams ir murininkams, kad nupirktu akmenų iš akmenynų ir medžių rumo surišimams ir namų augštams, kuriuos Judo karaliai buvo išardę. ¹²

ų garbintojams. — (5) *Kunigu*: tų, kurie darė aukas stabams. — (6) *Jis išgriovė*. Anot ebr. t.: jų griuvėsiuose aplinkui. Yra tai rasi aluzija į sunaikinimą, koks buvo likęs Izraelio karalystėje po Salmanasaro ir Sargono užpuolimo.

— (7) *Girias*. Ebr. 'ašerim, Astartės simboliai.

(8) *Safaną*. Jis buvo raštininkas. Vž. 4 Kar. 22, 3... — (11) *Kuriuos Judo karaliai*... Kalhama čionai rasi apie butus, kurie buvo pastatyti aplink bažny-

fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Jahath et Abdias de filiis Merari, Zacharias et Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ scientes organis canere. ¹³ Super eos vero, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ, et magistri de Levitis janitores.

¹⁴ Cumque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias Sacerdos Librum legis Domini per manum Moysei. ¹⁵ Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini: et tradidit ei. ¹⁶ At ille intulit volumen ad regem, et nuntiavit ei dicens: Omnia, quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur. ¹⁷ Argentum, quod repertum est in domo Domini, conflaverunt: datumque est præfectis artificum, et diversa opera fabricantium. ¹⁸ Præterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cum rege præsentem recitasset, ¹⁹ audissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua: ²⁰ et præcepit Helciæ, et Ahicam filio Saphan, et Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ, et Asæ servo regis, dicens: ²¹ Ite, et orate Dominum pro me, et pro reliquiis Israel, et Juda, super universis sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierint patres nostri verba Domini ut facerent omnia, quæ scriptasunt in isto volumine.

Jie darė visa ištikimai. Dirbančiųjų gi užveizdai buvo Jahathas ir Abdijas iš Merario sunų, Zakarijas ir Mosolamas iš Kaatho sunų; jie turėjo paskubinti darbą, visi jie buvo lėvitai, mokantįs žaisti muzikos prietaisais. ¹³ Ant jų gi, kurie nešiojo naštas visokiems reikalams, buvo raštininkai ir pristovai ir durininkai iš lėvitų.

¹⁴ Išimant pinigų, įneštuosius į Viešpaties bažnyčią, kunigas Helkijas rado knygą Viešpaties įstatymo, duotojo per Mozę, ¹⁵ ir tarė raštininkui Safanui: Radau Viešpaties namuose įstatymo knygą, ir jam įdavė ją. ¹⁶ O tasai nunešė knygą pas karalių ir jam apskelbė, tardamas: Visa, ką pavedei savo tarnams, štai pildoma. ¹⁷ Sidabrą, kokį atrasta Viešpaties namuose, sutirpino ir atiduota jį užveizdams amatninkų ir dirbančiųjų įvairius darbus. ¹⁸ Be to kunigas Helkijas įdavė man šitą knygą. Kuomet jis perskaitė ją prie karaliaus, ¹⁹ o tasai išgirdo įstatymo žodžius, perplėšė savo drabužius ²⁰ ir davė įsakymą Helkijui, Safano sunui Ahikamui, Michos sunui Abdonui, taipogi raštininkui Safanui ir karaliaus tarnui Asai, ir tarė: ²¹ Eikite ir melskite Viešpatį už mane ir už likusius Izraelyje ir Jude dėlei visų žodžių šitos knygos, kuri atrasta, nes didi Viešpaties rustybė išlieta ant mūsų, dėlto kad mūsų tėvai nesergėjo Viešpaties žodžių, idant darytu visa, kas parašyta šitoje knygoje.

ėcios šventorius. — (13) *Ant jų gi...* Ebr. t. čionai išverstas gana liūosai.

(14) *Išimant pinigų...* Plg. 4 Kar.

22, 8... — (20) *Abdonui.* Kar. kn. jis pavadintas Achoboru. — (21) *Melskite.* Ebr. t.: *teiraukitės.*

²² Abiit ergo Helcias, et hi qui simul a rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filii Thecuath, filii Hassra custodis vestium: quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: et locuti sunt ei verba, quæ supra narravimus. ²³ At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me: ²⁴ Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, et super habitatores ejus, cunctaque maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda. ²⁵ Quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcirco stillabit furor meus super locum istum, et non extinguetur. ²⁶ Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis, ²⁷ atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Jerusalem, revertusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. ²⁸ Jam enim colligam te ad patres tuos, et infereris in sepulcrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, et super habitatores ejus. Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.

²⁹ At ille convocatis universis majoribus natu Juda et Jerusalem, ³⁰ ascendit in domum

²² Taigi. Helkijas ir tie, kurie buvo karaliaus siusti draug, nuėjo pas pranašę Oldą, drabužių sargo Hasros sunaus Tekuato sunaus Selumo žmoną, gyvenusią antrojoje Jeruzalės dalyje, ir kalbėjo jai žodžius, kuriuos augščiau papasakojome. ²³ Ji gi jiems atsakė: Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Sakykite vyrui, kurs siuntė jus pas mane: ²⁴ Viešpats sako taip: Štai aš užvesiu ant šitos vietos ir ant jos gyventojų nelaimės, ir visus prakeikimus, parašytus šitoje knygoje, kuri perskaityta Judo karaliaus akyvaizdoje; ²⁵ nes jie apleido mane ir darė aukas svetimiems dievams, kad atvestu mane į rustybę visais savo rankų darbais; todėl mano rustybė išsilies ant šitos vietos ir neužges. ²⁶ Judo gi karaliui, kurs siuntė jus maldantų Viešpaties, taip kalbėkite: Štai, ką sako Viešpats, Izraelio Dievas: Kadangi tu paklausei knygos žodžių, ²⁷ ir tavo širdis suminkštėjo, ir nusižeminai Dievo akyvaizdoje dėlei to, kas pasakyta prieš šią vietą ir Jeruzalės gyventojus ir gerbdamas mano veidą perplėsei savo drabužius, ir verkei mano akyvaizdoje, todėl aš išklaisiau tave, sako Viešpats. ²⁸ Nes aš jau paimsiu tave prie tavo tėvų, ir tu busi įneštas į savo kapą ramybėje; ir tavo akys nematys visų nelaimių, kurias aš žadu užvesti ant šitos vietos ir ant jos gyventojų. Taigi, jie pranešė karaliui visa, ką ji buvo pasakiusi.

²⁹ Jis gi, suvadinę visus Judo ir Jeruzalės vyresniusius, ³⁰ pakilo į Viešpaties namus, o

Domini, unaque omnes viri Juda et habitatores Jerusalem, Sacerdotes et Levitæ, et cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis: ³¹ et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino ut ambulare post eum, et custodiret præcepta, et testimonia, et justificationes ejus in toto corde suo, et in tota anima sua, faceretque quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat: ³² adjuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Jerusalem, et Benjamin: et fecerunt habitatores Jerusalem juxta pactum Domini Dei patrum suorum. ³³ Abstulit ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel: et fecit omnes, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

Caput XXXV. ¹ Fecit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi: ² et constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatusque est eos ut ministrarent in domo Domini. ³ Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israel, nequaquam enim eam ultra portabitis: nunc

draug su juo visi Judo vyrai ir Jeruzalės gyventojai, kunigai ir lėvitai, ir visa tauta nuo mažiausio iki didžiausiam. Jiems girdint Viešpaties namuose, karalius perskaitė visus knygos žodžius ³¹ ir stovėdamas savo vietoje padarė sandorą Viešpaties akivaizdoje, kad jis vaikščios paskui jį, sergės įsakymus, liudijimus ir jo nutarimus visa savo širdimi ir visa savo dūšia ir darys, kas parašyta toje knygoje, kurią buvo perskaitęs. ³² Jis prisiekdė apie tai taipogi visus, kas tik radosi Jeruzalėje ir Benjamine, o Jeruzalės gyventojai darė pagal Viešpaties, savo tėvų Dievo, sandorą. ³³ Tai gi, Jozijas išnaikino visus bjaurumus iš visų Izraelio sunų kraštų ir padarė, kad visi likusieji Jeruzalėje tarnautu Viešpačiui, savo Dievui; per visas jo dienas jie neatstojo nuo Viešpaties, savo tėvų Dievo.

35. perskyrimas. ¹ Po to Jozijas padarė Jeruzalėje Viešpačiui Paschą, kuri liko paaukota keturioliktoje pirmojo mėnesio dienoje. ² Jis įstatė kunigus į jų pareigas ir ragino juos tarnauti Viešpaties namuose. ³ Taipogi lėvitams, kuriems mokinant visas Izraelis buvo pasišventinęs Viešpačiui, jis kalbėjo: Padėkite skrynias bažnyčios šventykloje, kurią Izraelio karalius Dovidą sunus Saliamonas pastatė, nes daugiaus jos visai

(26) *Maldautu*. Ebr. t.: teirautys.

(33) *Likusieji Izraelyje*: kurie nebuvo išvesti nelaisvėn į Asyriją. — *Neatstojo*... Tečiau jie buvo sugrįžę prie garbinimo Viešpaties ne visa savo širdimi;

todėl ir apskelbtosios nelaimės negalėjo būti prašalintos visai.

(35, 1) *Paschą*. Velykų šventinės Kar. kn. paminėtas labai trumpai. Plg. 4 Kar. 23, 21-23. — *Keturioliktoje*...

autem ministrare Domino Deo vestro, et populo ejus Israel. ⁴ Et præparate vos per domos, et cognationes vestras in divisionibus singulorum, sicut præcepit David rex Israel, et descripsit Salomon filius ejus. ⁵ Et ministrare in sanctuario per familias turmasque Leviticis, ⁶ et sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, ut possint juxta verba, quæ locutus est Dominus in manu Moy-si facere, præparate. ⁷ Dedit præterea Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitatem Phase, agnos et hœdos de gregibus, et reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia: hæc de regis universa substantia. ⁸ Duces quoque ejus, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quam Sacerdotibus et Levitis. Porro Helcias, et Zacharias, et Jahiel principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, et boves trecentos. ⁹ Chonenias autem, et Semeias, etiam Nathanael fratres ejus, necnon Hasabias, et Jehiel, et Jozabad principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, et boves quingentos.

nebenešiosite: dabar gi tarnaukite Viešpačiui, jusų Dievui, ir jo tautai Izraėliui. ⁴ Prisirėngkite pagal savo namus ir gimines, pagal kiekvieno paskyrimą, taip kaip yra įsakęs Izraėlio karalius Dovidas ir surašęs jo sunus Saliamonas, ⁵ ir tarnaukite šventykloje pagal lėvitų šeimynas ir būrius, ⁶ o pasišventinę aukokite Paschą; prirėngkite taipogi savo brolius, kad jie galėtu daryti pagal žodžius, kuriuos Viešpats yra kalbėjęs per Mozę. ⁷ Bė to Jozijas davė visai tautai, kuri radosi tenai Paschos išskilmėje, avinėlių ir ožiukų iš bandos ir kitų gyvulių tris dešimtis tukstančių, taipogi tris tukstančius jaučių; visa tai buvo iš karaliaus lobio. ⁸ Taipogi jo vadai atnašavo, ką buvo liusa valia pasižadėję, kaip tautai taip kunigams ir lėvitams. Toliaus Viešpaties namų kunigaikščiai Helkijas, Zakarijas ir Jahiėlis davė kunigams Paschai padaryti du tukstančių šešis šimtus visokių smulkių gyvulių ir tris šimtus jaučių. ⁹ Konenijas gi ir jo broliu Semėjas ir Natanaėlis, o taipogi lėvitų viršininkai Hasabijas, Jehiėlis ir Jozabadas davė kitiems lėvitams Velykoms švęsti penkis tukstančius smulkių gyvulių ir penkis šimtus jaučių.

t. y. paprastu Velykų laiku. Plg. Iš. 12, 6. — (3) *Kuriems mokinant...* Ebr. t.: Jis kalbėjo lėvitams, kurie mokino visą Izraėlį ir kurie buvo pašvęsti Viešpačiui. — *Padėkite skrynias...* Sandoros skrynias, viešpataujant Akazui, kurs buvo pastatęs bažnyčioje stabus, buvo tikriausiai iš jos išnešta (Jieron.), arba rasi pats Jozijas, taisydamas bažnyčią, buvo liepęs pastatyti laikinai ją kur kitur. — (5) *Tar-*

naukite šventykloje... Ebr. t.: ir pasilikite šventykloje pagal būrius jūsų brolių šeimynų, žmonių iš tautos, butent (kiekvienam iš jų) po vieną skyrių iš lėvitų šeimynos. Ebr. t. mintis yra toki: tarnaukite savo broliams žydams bažnyčios prieangiuose, taip kad kiekvienai šeimynai šiaip jau žydų tarnautu vienas lėvitų skyrius. — (6) *Savo brolius.* Ebr. t.: savo broliams. t. y. lėvitai turi papjauti

¹⁰ Præparatumque est ministerium, et steterunt Sacerdotes in officio suo: Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium. ¹¹ Et immolatum est Phase: asperseruntque Sacerdotes manu sua sanguinem, et Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum: ¹² et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum, et offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de bobus quoque fecerunt similiter. ¹³ Et assaverunt Phase super ignem, juxta quod in lege scriptum est: pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus, et cacabis, et ollis, et festinato distribuerunt universæ plebi: ¹⁴ sibi autem, et Sacerdotibus postea paraverunt: nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem Sacerdotes fuerunt occupati: unde Levitæ sibi, et Sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis. ¹⁵ Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo, juxta præceptum David, et Asaph, et Heman, et Idithun prophetarum regis: janitores vero per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio: quam ob rem et fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos. ¹⁶ Omnis igitur cultura Domini rite completa est in die illa ut facerent Phase, et offerrent holocausta super altare Domini, juxta præceptum regis Josiæ. ¹⁷

¹⁰ Taip tarnystė buvo prirengta, ir kunigai stovėjo prie savo pareigų, taipogi lėvitai savo buiriose pagal karaliaus paliepimą. ¹¹ Po to paaukota Pascha, kunigai iššlakstė savo ranka kraują, o lėvitai nulupo deginamosioms aukoms kailius ¹² ir atskyrė jas, kad duotu pagal kiekvieno namus ir šeimynas ir kad butu atnašauta Viešpačiui, taip kaip parašyta Mozės knygoje; su jaučiais jie padarė tolygiai. ¹³ Jie iškepė Paschą ant ugnies, taip kaip parašyta įstatyme; dėkojimo gi aukas virė skardose, katiluose ir puoduose ir skubiai padalino visai tautai. ¹⁴ Sau gi ir kunigams prirengė paskui, nes kunigai buvo užimti iki nakčiai deginamųjų aukų ir taukų atnašavimu, todėl lėvitai prirengė sau ir Aarono sunums kunigams paskučiausiems. ¹⁵ Toliaus giesmininkai Asafo suns stovėjo savo tvarkoje pagal įsakymą Dovoido ir karaliaus pranašų Asafo, Emano ir Idituno; durininkai gi sergėjo prie kiekvienų vartų, taip kad jie neatsitraukė nuo tarnystės nei valandėlei; todėllei jų broliai lėvitai prirengė jiems valgių. ¹⁶ Taigi, visa Viešpaties tarnystė buvo atlikta tą dieną taisykliškai, kad Pascha butu švenčiama ir deginamosios aukos atnašautos ant Viešpaties altoriaus pagal karaliaus Jozijo įsakymą. ¹⁷ Ir Izraelio suns, kurie tenai rado-

paprastiems Izraelitams velykinį avinėlį. — (7) *Davė visai tautai*: avinėlių ir ožiukų.

(12) *Atskyrė jas...* Ebr. t.: deginamasis aukas, t. y. tas avinėlių ir ožiukų dalis, kurios pagal įstatymą reikėjo sudėginti ant altoriaus. Kiekvienos šeimy-

nos tėvas ėmė iš lėvitų paskirtas tam tikslui savo aukos dalis ir nešė kunigams, kurie dėjo jas ant altoriaus. — (13) *Ant ugnies* Plg. Iš. 12, 8. 9; Atk. 16, 7. — (15) *Savo tvarkoje*: pildydami savo pareigas. — *Pranašų*. Ebr. t.: pranašų; todėl tas aptarimas priguli tikrai Iditu-

Feceruntque filii Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, et solemnitatem azy-morum septem diebus. ¹⁸ Non fuit Phase simile huic in Israel a diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Josias, Sacerdotibus, et Levitis, et omni Judæ, et Israel qui repertus fuerat, et habitantibus in Jerusalem. ¹⁹ Octavodecimo anno regni Josiæ hoc Phase celebratum est.

²⁰ Postquam instauraverat Josias templum, ascendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis juxta Euphraten: et processit in occursum ejus Josias. ²¹ At ille, missis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi et tibi est rex Juda? non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire præcepit: desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. ²² Noluit Josias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei: verum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo. ²³ Ibique vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppido vulneratus sum. ²⁴ Qui transtulerunt eum de curru in alterum

si, darė tuo metu Paschą ir neraugintų duonų iškilmę per septynias dienas. ¹⁸ Nebuvo Jeruzalėje Paschos, panašios į šitą, nuo pranašo Samuėlio dienų; bet ir iš visų Izraėlio karalių nevienas nepadarė Paschos taip kaip Jozijas kunigams, lėvitams, visam Judui ir Izraėliui, kurs ten radosi. ir Jeruzalės gyventojams. ¹⁹ Ta Pascha buvo švęsta aštuonioliktais Jozijo karaliavimo metais.

²⁰ Po to kaip Jozijas buvo atnaujinęs bažnyčią, Aigypso karalius Nechao pakilo kovotų prieš Karkamį prie Euprato; o Jozijas išėjo jam priešais. ²¹ Bet anas, atsiuntęs pas jį pasiuntinių, sakydino: Kas man darbo su tavim. Judo karaliau? ateinu šiandien ne prieš tave, bet kovoju prieš kitus namus, prieš kuriuos Dievas man liepė skubiai eiti; liaukies daryti prieš Dievą, kurs yra su manim, kad neužmuštu tavęs. ²² Jozijas nenorėjo sugrįžti, bet prirengė prieš jį karę ir nepaklausė Nechao žodžių iš Dievo burnos; jis patraukė, kad kovotu Mageddo lauke. ²³ Tenai gi šaulių sužeistas tarė savo tarnams: Išveskite mane iš kovos, nes esu sunkiai sužeistas. ²⁴ Tie perkėlė jį iš vežimo į kitą vežimą,

nui. — (18) *Bet ir iš visų Izraėlio...* Taippat išgirta ir Ezeikijo Pascha (aug. 30, 26); bet tenai turėta mintyje šventės iškilmingumas ir ilgumas, čionai gi dideliausis ištikimumas išpildyme visų įstatymo paskirtų apeigų.

(20) *Nechao pakilo...* Plg. 4 Kar. 23, 29-30. — (21) *Bet kovoju...* Ebr. t.: prieš mano karės namus, t. y. prieš tuos, su kuriais aš ir mano namai nuolat kariaujame. — *Dievas*. Ebr. 'Elohim, Dievas ap-

skritai. Pagonių karaliai turėjo paprotį teiranties savo pranašų apie pradedamas kares ir gautus atsakymus skaitė atėjusiais iš dangaus. — (22) *Iš Dievo burnos*. Nechao manė, kad jo perspėjimas Jozijui buvo paties Dievo žodžiai; bet įkvėptas rašytojas rasi norėjo pasakyti, kad tuose Aigypso karaliaus žodžiuose buvo iš Dievo valios tikra pranašystė ir perspėjimas Jozijui, kurių jis turėjo laikyties. — (24) *Kitą vežimą*: kurs rasi

currum, qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt eum in Jerusalem, mortuosque est, et sepultus in mausoleo patrum suorum: et universus Juda et Jerusalem luxerunt eum.²⁵ Jeremias maxime: cujus omnes cantores atque cantatrices, usque in præsentem diem lamentationes super Josiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.

²⁶ Reliqua autem sermonum Josiæ et misericordiarum ejus: quæ lege præcepta sunt Domini: ²⁷ opera quoque illius prima et novissima, scripta sunt in Libro regum Juda et Israel.

kurs karalių papročiu sekė ji, ir parvežė ji į Jeruzalę, o jis mirė ir liko palaidotas savo tėvų kape; visas gi Judas į Jeruzalę raudėjo jo, ²⁵ labiausiai Jeremijas, kurio raudas apie Joziją visi giesmininkai ir giesmininkės kartoja iki šiai dienai, ir tai virto tarsi įstatu Jeruzalėje. Štai, tai stovi parašyta Randose.

²⁶ Kas gi dar sakyтина apie Joziją ir apie jo mielaširdystes, kurios įsakytos Viešpaties įstatymu, ²⁷ taipogi jo pirmieji ir paskučiausieji darbai, tai parašyta Judo ir Izraelio karalių knygoje.

14. Judo karalystės žuvinimas.

Caput XXXVI. ¹ Tulit ergo populus terræ Joachaz filium Josiæ, et constituit regem pro patre suo in Jerusalem. ² Viginti trium annorum erat Joachaz, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem. ³ Amovit autem eum rex Ægypti cum venisset in Jerusalem, et condemnavit terram centum talentis argenti, et talento auri. ⁴ Constituitque pro eo regem, Eliakim fratrem ejus, super Judam et Jerusalem: et vertit nomen ejus Joakim: ip-

36. perskyrimas. ¹ Taigi, žemės tauta ėmė Jozijo sūnų Joakazą ir įstatė karaliumi Jeruzalėje jo tėvo vieton. ² Joakazui buvo dvidešimt treji metai, kuomet pradėjo karaliauti, o tris mėnesius jis karaliavo Jeruzalėje. ³ Pašalino gi jį Aigypso karalius, atėjęs į Jeruzalę, ir nubaudė žemę šimtu talentų sidabro ir talentu aukso. ⁴ Užnot jo jis įstatė karaliumi ant Judo ir Jeruzalės jo brolių Eliakimą ir permainė jo vardą į Joakimą; o Joakazą paėmė su savim ir

buvo lengvesnis. — (25) *Parašyta Randose.* Jeremijo parašytos raudos apie Joziją neužsiliko iki mūsų dienų.

36, 1-23. Jozijo sūnų Joakazą pašalina Nechao ir išgatena Aigiptan (1-4); Joakimą po vienuolikos metų viešpatavimo apgali ir išveda Babylonan Nabukodonosoras (5-8); tą pat padaro ir su Jo-

kimu (9-10), o jo vieton paskiria Sedekiją, kurs elgiasi nedorai ir neklauso Viešpaties perspėjimų; todėl Dievui leidžiant, Jeruzalė lieka sugriauta, bažnyčia sudeginta, o žydų tauta išvedama Babylonono nelaivėnu, kame ji pasilieka 70 metų (11-21), kolei Kyras nesuteikia jai liuosybės (22, 23).

(36, 1) *Joakazą.* Plg. 4 Kar. 23, 30-35.

sum vero Joachaz tulit secum, et, abduxit in Ægyptum.

⁵ Vigintiquinque annorum erat Joakim cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem: fecitque malum coram Domino Deo suo. ⁶ Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldæorum, et vinctum catenis duxit in Babylonem. ⁷ Ad quam et vasa Domini translulit, et posuit ea in templo suo.

⁸ Reliqua autem verborum Joakim, et abominationum ejus, quas operatus est, et quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Juda et Israel. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo.

⁹ Octo annorum erat Joachin cum regnare cœpisset, et tribus mensibus, ac decem diebus regnavit in Jerusalem, fecitque malum in conspectu Domini. ¹⁰ Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini. Regem vero constituit Sedeciam patrum ejus super Judam et Jerusalem.

¹¹ Viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem: ¹² fecitque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Do-

nusivedė į Aigyp̃tą.

⁵ Joakimui buvo dvidešimt penkeri metai, kuomet pradėjo karaliauti, o vienuoliką metų jis karaliavo Jeruzalėje ir darė kas pikta Viešpaties, jo Dievo, akyvaizdoje. ⁶ Prieš jį pakilo Kaldėjiečių karalius Nabukodonosoras ir surištą grandinėmis nusivedė Babylonan. ⁷ Į ten jis nugabeno taipogi Viešpaties rykus ir padėjo juos savo šventykloje.

⁸ Kas gi dar sakytina apie Joakimą ir jo nuobodas, kurias yra daręs ir kurias atrasta jame, tai randasi Judo ir Izraelio karalių knygoje. Jo gi sunus Joakinas ėmė karaliauti jo vietoje.

⁹ Joakinui buvo aštuoneri metai, kuomet pradėjo karaliauti, o tris mėnesius ir dešimtį dienų jis karaliavo Jeruzalėje ir darė kas pikta Viešpaties akyvaizdoje. ¹⁰ Baigiantis metams, karalius Nabukodonosoras siuntė ir atvedino jį į Babyloną, pargabendamas draug brangiausias Viešpaties namų rykus. Karaliumi gi ant Judo ir Jeruzalės jis įstatė jo dėdę Sedekiją.

¹¹ Sedekijui buvo dvidešimt vieni metai, kuomet pradėjo karaliauti, o vienuoliką metų jis karaliavo Jeruzalėje. ¹² Jis darė kas pikta Viešpaties, savo Dievo, akyse ir nesidrovėjo veido pranašo Jeremijo, kurs kal-

(5) *Joakimui...* Plg... 4 Kar. 23, 36—24, 7. — (7) *Savo šventykloje.* Plg. Dan. 1, 2; Ezdr. 1, 7.

(9) *Joakinui.* Jis vadinosi taipogi Jekoniju. Vž. Jer. 22, 24; plg. 4 Kar. 24, 8-17. — *Aštuoneri.* Turi būti aštuonio-

lika. 4 Kar. 24, 8. — (10) *Baigiantis metams,* t. y. pavasario pradžioje, kuomet rytų karaliai paprastai eidavo į karę.

(11) *Sedekijui buvo...* Plg. 4 Kar. 24, 18-25, 30. — (12) *Nesidrovėjo...* Ebr. t.: nenusizėmino prieš pranašą Jeremiją. Plg.

mini. ¹³ A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adjuverat eum per Deum: et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur ad Dominum Deum Israel. ¹⁴ Sed et universi principes sacerdotum, et populus, prævaticati sunt inique juxta universas abominabiles gentium, et polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Jerusalem. ¹⁵ Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum de nocte consurgens, et quotidie commonens: eo quod parceret populo et habitaculo suo. ¹⁶ At illi subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, et esset nulla curatio. ¹⁷ Adduxit enim super eos regem Chaldæorum, et interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui, non est misertus adolescentis, et virginis, et senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus. ¹⁸ Universaque vasa domus Domini tam majora, quam minora, et thesauros templi, et regis, et principum transtulit in Babylonem. ¹⁹ Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, et quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt. ²⁰ Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi et filiis ejus, donec imperaret rex Persarum, ²¹

bėjo į jį Viešpaties žodžiais. ¹³ Jis atstėjo taipogi nuo karaliaus Nabukodonosoro, kurs buvo prisiekęs jį per Dievą, ir sukietino savo sprandą ir širdį, taip kad jis nebegrižo prie Viešpaties, Izraelio Dievo. ¹⁴ Taippat ir visi kunigų viršininkai ir tauta didžiai prasikalto, darydami visus tautų bjaurumus, ir sutepė Viešpaties namus, kuriuos jis buvo sau pašventęs Jeruzalėje. ¹⁵ Viešpats gi, jų tėvų Dievas, siuntė per savo pasiuntinius perspėjimų ir anksti rytą ir kasdien, nes gailėjosi savo tautos ir savo buveinės. ¹⁶ Bet jie išjuokdavo Dievo pasiuntinius ir niekais vertė jojo žodžius, ir tyčiojosi iš jo pranašų, kolei nesukilo didi Viešpaties rustybė prieš jo tautą ir nebeliko jokio išgydymo. ¹⁷ Nes jis atvedė ant jų Kaldėjiečių karalių ir užmušė jų jaunikačius kalaviju savo šventyklos namuose; nepasigailėjo jaunikačio ir mergaitės, senio ir iškaršusio, bet visus padavė į jo rankas. ¹⁸ Visus Viešpaties namų rykus, kaip didesniuosis taip ir mažesniuosis, taipogi bažnyčios, karaliaus ir kunigaikščių turtus jis pargabeno Babylonan. ¹⁹ Neprieteliai padegė Dievo namus, sugriovė Jeruzalės sieną, sudegino visus bokštus ir sunaikino, kas tik buvo brangu. ²⁰ Jei kas ištruko nuo kalavijo, tas nuvestas Babylonan liko vergu karaliaus ir jo tarnų, kolei nepradėjo viešpatauti Persų karalius ²¹ ir neišsipildė Viešpaties

Jer. 21, 1... 24, 1... ir k. — (13) *buvo prisiekęs jį per Dievą*. Sedekijas buvo prisiekęs per Viešpatį Dievą, kad jis bus ištikimas Babylono karaliui. Plg. Ez.

17, 12... 21, 25. — (17) *Savo šventyklos namuose*: buvo nubasti tenai, kamė jie labiausiai užrustino Dievą. — (20) *Persų karalius*: Kyras, kuriam prigulėjo

et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, et celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum usque dum complerentur septuaginta anni.

²² Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri Persarum: qui jussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens: ²³ Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa: quis ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.

žodžiai, pasakyti per Jeremiją, ir žemė neatšventė savo subatų; nes per visas apleidimo dienas ji darė subatą, kolai nepašibaigė septynios dešimtys metų.

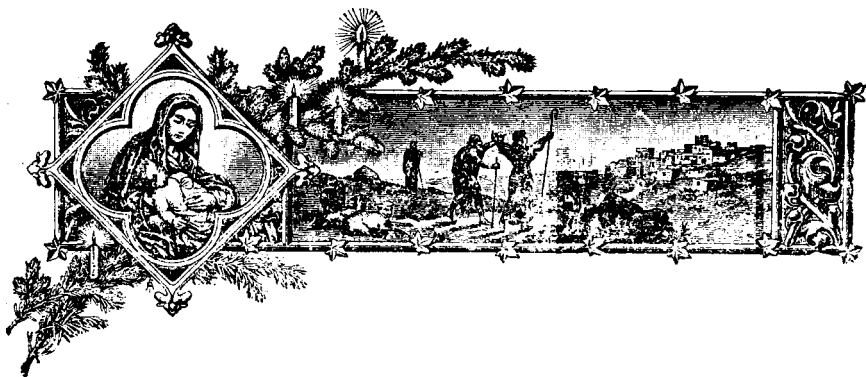
²² Pirmais gi Persų karaliaus Kyro metais, kad išsipildytų Viešpaties žodžiai, kuriuos jis buvo kalbėjęs per Jeremijo burną, Viešpats sužadino Persų karaliaus Kyro dvasią, o tasai liepė apskelbti visoje savo karalystėje taipogi raštu, tardamas: ²³ Štai, ką sako Persų karalius Kyras: Visas žemės karalystes man davė Viešpats, dangaus Dievas, ir jis man įsakė pastatyti jam namus Jeruzalėje, kuri yra Judėjoje; kas tarp jūsų yra iš visos jo tautos? Viešpats, jo Dievas, teisie su tuomi ir tas tepakilsta.

Mėdų ir Persų karalystė (558-529). Plg. Jer. 27, 7. — (21) *Viešpaties žodžiai...* Vž. Jer. 25, 11. 12; 29, 10. — *Savo subatu.* Palestinos žemė ilsėjosi, kolai senieji jos gyventojai buvo nelaisvėje, nes nebuvo, kas ją įgyventu. Plg. Kun. 25,

1-7; 26, 34. 35.

(22) *Pirmais gi...* Pirmi Kyro metais čionai skaitosi ne nuo jo viešpatavimo pradžios apskritai, bet nuo užkariavimo Babilono. Buvo tai 586 m. pirm Kristaus. Plg. 1 Ezdr. 1, 1-3.

EZDRO KNYGA.

I V E D I M A S.

1. Senovės žydų ir pirmųjų Bažnyčios amžių rašytojai skaitė Ezdro ir Neemijo knygas vienu veikalu; ištikrųjų gi yra tai dvi atskiri knygi, nes nors ir yra tarp jų sąryšis ir nemažas turinio panašumas, bet kiekviena turi savo stilių, kurs nurodo, kad jų autorius buvo ne tas pats.

2. Ezdro knygoje pasakojama istorija sugrįžimo ir apsigyvenimo Judėjoje, vadovaujant išpradžios Zorobabėliui, paskui gi Ezdru. dalies žydų, išgabentų kitados Babilono nelaisvėn. Ji prasideda paminėjimu Kyro dekreto, kuriuo 536 m. pirm Kr. buvo leista belaisviams žydams sugrįžti savo tėvynėn ir atstatyti Jeruzalės bažnyčią, ir apima beveik aštuonių dešimtų metų laikotarpį iki septintų karaliaus Artakserkso Longimano metų. Sugrįžimo istorijoje

paduodami tik svarbiausieji atsitikimai ir kuone visi paliečia atstatymą bažnyčios, apgalint įvairias kliutis, ir atnaujinimą religijinio gyvenimo tarp sugrįžusių žydų pagal Mozės įstatymo reikalavimus.

Ezdro knygą galima perskirti į dvi dali. Pirmoji dalis tai sugrįžimas Judėjon, vedant Zorobabėliui, pirmojo žydų burio iš Babilono nelaisvės ir Jeruzalės bažnyčios atstatymas (1, 1—6, 22); antroje dalyje pasakojama apie sugrįžimą antrojo žydų burio iš Babilonijos, vedant Ezdru, ir apie tai, ką tasai tautos vadas yra padaręs, kad sutvarkytu religijinį tautos gyvenimą (7, 1—10, 44).

3. Iš Ezdro knygos turinio pasirodo, kad ji turėjo būti naudinga ypač vėlesnių laikų žydams. Jiems tai primenama, kokiose istoriškose aplinkybėse ir kaip bu-

vo atnaujintas religijinis tautos gyvenimas; jiems rašoma, ką yra padarę išremtieji, kuomet sugrįžo į tėvynę, jiems išskaitomos sugrįžusios šeimynos ir parodoma, kaip Dievas pasiliko ištikimas savo žadėjimams. Babylono nelaisvė buvo teisinga bausmė už Judo nuodėmes, bet ji neužkirto kelio palaiminimams, kuriuos Viešpats suteikdavo savo tautai. Dievas Jeremijo pranašo lupomis buvo apskelbęs, kad ji pasibaigianti, ir tas apskelbimas buvo išsipildęs. Dievas tat neatstumė Izraelio ir neapleido jo amžinai. Jei žydai toliaus pasiliks ištikimi Viešpačiui, jie laimės pažadėjimus, kurie buvo suteikti jų pranokėjams. Atėjus paskirtam laikui, net pagonių karaliai prisidėjo prie Dievo nutarimų išpildymo, o Dievui ištikimi Izraelitai galėjo apveikti visas kliutis ir užbaigti pradėtąjį darbą. Taigi, Dievas ir toliaus laikė savo globoje išrinktąją tautą, kad tik ji iš savo pusės ištikimai pildytu Dievo valią. Todėl Ezdro knygos tikslas buvo padrašinti ir paraginti paskesnes kartas sekti savo pranokėjų pavyzdį ir, ištikimai tarnaujant Dievui, toliaus varyti pradėtąjį darbą.

4. Senovinis žydų ir krikščionių padavimas laiko Ezdro knygos autoriumi patį Ezdrą. Knygos turinys tą nuomonę visai patvirtina. Antroje jos dalyje (7, 27—9, 15) Ezdras atsiliepia apie save pirmoje ypatoje; su tuo gi knygos skyriumi artimiausiai surišta septintojo perskrymo pradžia (7, 1-26), kuri yra tik įžanga į tolesnį pasakojimą; ir nors čionai Ezdras, pasakydamas savo vardą ir kilmę ir perrašydamas Artakserkso dekretą, kuriuo jam buvo leista sutvarkyti žydų gyvenimą Palestinoje,

kalba apie save trečioje ypatoje, bet nėra abejonės, kad tą įžangą yra parašęs pats Ezdras. Artimas yra taipogi sąryšis tarp dviejų paskutinių knygos perskrymų, ir jų negalima savinti dviem atskiriems autoriam vien dėlto, kad paskutiniame perskryme vėl kalbama apie Ezdrą trečioje ypatoje. Ypatų mainymas ir kalbėjimas apie save trečioje ypatoje buvo pas žydus gana paprastas dalykas, kaip pasirodo iš Izaijo, Jeremijo veikalo ir kitų. Reikia sutikti, kad ir knygos pradžia (1, 1—4, 7) parašyta to paties Ezdro, nes tai aiškiai rodo stiliaus panašumas. Kiti gi perskrymai yra tai arba vieši dokumentai arba senesni pasakojimai, kuriuos Ezdras idėjo į savo veikalo. Todėl jis yra daug didesnės knygos dalies autorius, viso gi veikalo redaktorius.

Parašė savo knygą Ezdras tikriausiai neilgai trukus po to, kaip užbaigė maišytų moterysčių klausimą, kuriuo jo knyga baigiasi. Tai yra 459 m. pirm Kristaus, arba bent dar neatvykus į Palestiną Neemijui, nes kitaip Ezdras savo veikale, beabejonės, būtų paminėjęs tokį svarbų atsitikimą.

5. Kad žinios, kurias randame Ezdro knygoje, yra istoriškai tikros, apie tai negali būti jokių pamatuotų abejonių. Didžiausi jos dalis susideda iš viešų dokumentų, iš valdininkų raštų į Persų karalius ir iš tų paskutiniųjų nutarimų, iš genealogijų ir iš viešų sąrašų, galop iš paties Ezdro pasakojimo apie dalykus, kuriuos jis matė savo akimis ir kuriuose pats dalyvavo. Be to Ezdro knygos žinios nieku nesiskiria nuo tų, kurias randame Persų karalių istorijoje, žinomoje iš visai tikrų senovės dokumentų ir rašytojų. O

kadangi pas Ezdrą nėra paminėta jokių stebuklingų atsitikimų, todėl ir racionalistai, apskritai sakant, istorišką jo veikalo vertybę pripažįsta.

Ezdros knyga pripažinta šventojo Rašto dalimi pas žydus ir pas krikščionis be jokių svyravimų, nors bent kiek aiškesnio paminėjimo jos žodžių Senajame arba Naujajame Testamente visai nerandame.

6. Didžioji Ezdros knygos dalis parašyta ebraiškai (1, 1—4, 7; 6, 19-22; 7, 1-11; 7, 27—10, 44). Ebraiška Ezdros kalba toki pat, koki kitų to paties laiko rašytojų; yra joje nemaž aramaizmo, atsiradusių dėl sumaišymo ebraiškos ir

kaldaiškos kalbos. Galop jos dalis parašyta kaldaiškai. Yra tai vieši dokumentai 4, 8-22; 5, 6-17; 6, 6-12; 7, 12-26 ir pasakojimas apie bažnyčios atstatymą 4, 23—6, 18. Vartojimas dviejų kalbų visai suprantamas; kadangi abi kalbi buvo tuomet suprantami žydams, todėl Ezdras galėjo rašyti savo knygą joms abiem; viešus dokumentus jis perrašė taip, kaip jie buvo sudėti, t. y. kaldaiškai; pradėjęs gi rašyti kaldaišką dokumentą, jis vietomis pasakojo ir nuo savęs kaldaiškai.

Dabartinis Ezdros knygos tekstas gana sugadintas, ypač varduose ir skaitlinėse.

I. Sugrįžimas į Judėjon pirmojo ištremtųjų žydų burlo, vedant Zorababėliui, ir bažnyčios pastatymas. I. Pirmas sugrįžimas žydų iš nelaisvės pirmais Kyro metais.

Caput I. ¹ In anno primo Cyri regis Persarum ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: et traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: ² Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæl', et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. ³ Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, et ædificet domum Domini Dei Israel, ipse est Deus qui est in Jerusalem. ⁴ Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco suo argento et auro, et substantia, et pecoribus,

1. perskyrimas. ¹ Pirmaisiais Persų karaliaus Kyro metais, kad išsipildytu Viespaties žodis, ištartas Jeremijo burna, Viespats sužadino Persų karaliaus Kyro dvasią, ir jis paleido garsą po visą savo karalystę, o taipogi apskelbė raštu ir sakydino: ² Štai, ką sako Persų karalius Kyras: Visas žemės karalystes man davė Viespats, dangaus Dievas, ir jis man įsakė, kad pastatyčiau jam namus Jeruzalėje, kuri yra Judėjoje. ³ Kas jūsų tarpe yra iš visos jo tautos? Jo Dievas teesie su juomi. Tepakilsta jis į Jeruzalę, kuri yra Judėjoje, ir testato Viespaties, Izraėlio Dievo, namus; jis Dievas, kurs yra Jeruzalėje. ⁴ Ir visi likusieji vyrai visose vietose, kur tik jie gyvena, tepededa jam iš savo vie-

1, 1-2, 70. Praslinkus 70 pranašo Jeremijo apskelbtų įsanksto nelaisvės metų, Kyras leidžia žydams grįžti tėvynėn ir vėl pasistatyti bažnyčią (1, 1-4); grįžtantiems gi liepia atiduoti kitados Nabukodonosoro paimtus bažnyčios indus (1, 5-11). Pasinaudodami tuo leidimu, grįžta, vedant Zorababėliui ir vyriausiam kunigui Jozuei, daugiau kaip 40,000 Izraėlių, o tarp jų daug kunigų, mažiaus gi lėvųjų ir Nataniečių (2, 1-67), sudeda dovanų bažnyčiai atstatyti ir apsigyvena įvairiose vietose (2, 68-70).

(1, 1) *Pirmaisiais*. Kalbama apie pirmuosius Kyro viespatavimo metus Baby-

lone, kurį jis užkariavo 536 m. pirm Kr. Persų karaliumi jis buvo tapęs žymiai anksčiau (559 m. pirm Kr.). — *Jeremijo*. Vž. Jer. 25, 11. 12; 29, 10; Plg. Dan. 1, 1. — *Kyro*. Ebr. t.: *Kores*; babyl. dokum. Kurraš, Kurrašu, Kuršu. — (2) *Visas žemės...* Kyro nutarimas čionai parašytas beveik tais pačiais žodžiais, ką ir 2 Kron. 36, 22. 23. — *Viespats*: Jahveh. Taip atsiliepdamas Kyras neišsizda savo dievo Ahuramazdo, kurį garbino, bet tik pripažįsta Viešpatį esant labai galingą Dievą. — (4) *Visi likusieji...*: visi Persų karalystės gyventojai, nežinrūt jų religijos.

excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

⁵ Et surrexerunt principes patrum de Juda, et Benjamin, et Sacerdotes, et Levitæ, et omnis, cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem. ⁶ Universique qui erant in circuitu, adjuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et jumentis, in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant.

⁷ Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, et posuerat ea in templo dei sui. ⁸ Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, et annumeravit ea Sassabasar principi Juda. ⁹ Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta, ¹⁰ scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille. ¹¹ Omnia vasa aurea et argentea quinque millia quadringenta: universa tulit Sassabasar cum his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

tos sidabru ir auksu, ir lobiu ir gyvuliais, neskaitant to, ką liusa valia atnašauja Dievo bažnyčiai, kuri yra Jeruzalėje.

⁵ Tuomet šeimynų viršininkai iš Judo ir Benjamin, ir kunigai, ir lėvitai ir visi, kurių Dievas sužadino dvasią, pakilo, kad eitų statytų Viešpaties bažnyčios, kuri buvo Jeruzalėje, ⁶ O visi buvusieji aplinkui sušėpė jų rankas sidabriniais ir auksiniais indais, lobiu ir galvijais ir rakandais, be to, ką davė liusa valia.

⁷ Taipogi karalius Kyras atidavė Viešpaties bažnyčios indus, kuriuos Nabukodonosoras buvo paėmęs iš Jeruzalės ir padėjęs juos savo dievo šventykloje. ⁸ Išdavė gi juos Persų karalius Kyras per Gazabaro sunaus Mithridato rankas ir suskaitė juos Judo kunigaikščiui Sasabasarui. ⁹ Jų gi skaitlius buvo toks: auksinių taurių trys dešimtys, sidabrinų taurių tukstantis, peilių dvidešimt devyni, auksinių puodelių trys dešimtys, ¹⁰ kitokių sidabrinų puodelių keturi šimtai dešimts, kitų indų tukstantis. ¹¹ Visų auksinių ir sidabrinų indų buvo penki tukstantčiai keturi šimtai. Visa pasiėmė Sasabasaras draug su tais, kurie ėjo iš Babylo no nelaisvės Jeruzalėn.

(5) *Ir visi, kurių...* butent, visi kurių. Todėl ne visa tauta, o taipogi nevysi kunigai ir lėvitai. Išukrųjų sutiko grįžti tėvynėn sulginamai nedidelis skaitlius, žymi gi dauguma velijo pasilikti Kaldėjoje, prie kurios jau buvo pripratę (Juoz. Fl. Antiquitates).

(7) *Bažnyčios indus...* Plg. 3 Kron. 36, 7, 18; Dan. 1, 2; 5, 2... — (8) *Gazabaro sunaus*. Ebr. t.: išdininko. — *Sasabasarui*. Ebr. *Šašbacar*. Taip Kaldė-

jiečiai vadino Zorobabėlį. Plg. Dan. 1, 7. Zorobabėlis buvo kilęs iš karališkosios žydų giminės. Plg. 1 Kron. 3, 19; Mt. 1, 12, 13. — (9) *Taurių*. Ebr. ž. *'agart'lim* tikra prasmė nežinoma, o taipogi ir *machalafim*, kurs Vulg. išverstas cultri. — (11) *Visų auksinių*. Sugrąžintų dalykų skaitlinės labai abejotinos. Dabartiniam ebr. tekste vietoje 5400 yra tik 2499.

Caput II. ¹ Hi sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate. quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, et reversi sunt in Jerusalem et Judam, unusquisque in civitatem suam. ² Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraia, Rahelaja, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana.

Numerus virorum populi Israel: ³ Filii Pharos duo millia centum septuagintaduo. ⁴ Filii Sephatia, trecenti septuagintaduo. ⁵ Filii Area, septingenti septuagintaquinque. ⁶ Filii Phahat Moab, filiorum Josue: Joab duo millia octingenti duodecim. ⁷ Filii Elam mille ducenti quinquagintaquatuor. ⁸ Filii Zethua, nongenti quadragintaquinque. ⁹ Filii Zachai, septingenti sexaginta. ¹⁰ Filii Bani, sexcenti quadragintaduo. ¹¹ Filii Bebai, sexcenti vigintitres. ¹² Filii Azgad, mille ducenti viginti duo. ¹³ Filii Adonicam, sexcenti sexagintasex. ¹⁴ Filii Beguai, duo millia quinquagintasex. ¹⁵ Filii Adin, quadringenti quinquagintaquatuor. ¹⁶ Filii Ather, quierant ex Ezechia, nonaginta octo. ¹⁷ Filii Besai, trecenti vigintitres. ¹⁸ Filii Jora, centum duodecim. ¹⁹ Filii Hasum, ducenti viginti-

2. perskylimas. ¹ Šitie gi yra šalies sunys. pakilusieji iš tarpo belaisvių, kurinos Babylo no karalius Nabukodonosoras buvo perkėles į Babyloną, ir kurie sugrižo į Jeruzalę ir į Judą, kiekvienas į savo miestą. ² Jie atvyko su Zorobabėliu, Jozue, Neemiju, Saraja, Rahelaja, Mardochaju, Belsanu, Mesparu, Beguaju, Rehumu, Baana.

Izraelio tautos vyrų skaitlius: ³ Paroso sunų du tukstančiu šimtas septynios dešimtys du. ⁴ Sefatijos sunų trys šimtai septynios dešimtys du. ⁵ Arėos sunų septyni šimtai septynios dešimtys penki. ⁶ Pahat-Moabo sunų iš Jozuės ir Joabo sunų du tukstančiu aštuoni šimtai dvylika. ⁷ Elamo sunų tukstantis du šimtu penkios dešimtys keturi. ⁸ Zetuos sunų devyni šimtai keturios dešimtys penki. ⁹ Zachajo sunų septyni šimtai šešios dešimtys. ¹⁰ Banio sunų šeši šimtai keturios dešimtys du. ¹¹ Bebajo sunų šeši šimtai dvidešimt trys. ¹² Azgado sunų tukstantis du šimtu dvidešimt du. ¹³ Adonikamo sunų šeši šimtai šešios dešimtys šeši. ¹⁴ Beguajo sunų du tukstančiu penkios dešimtys šeši. ¹⁵ Adino sunų keturi šimtai penkios dešimtys šeši. ¹⁶ Adino sunų keturi šimtai penkios dešimtys keturi. ¹⁷ Besajo sunų trys šimtai dvidešimt trys. ¹⁸ Joros sunų šimtas dvylika. ¹⁹ Ha-

(2, 1) Šalies: Judėjos, kuri dabar buvo pavirtusi į vieną iš daugelio Persijos provincijų. -- Savo miestą: kuriame kitados gyveno jo pranokėjai. — (2) Zorobabėliu: jis buvo karaliaus Jekonijo ainis. Fig. 1 Kron. 3, 17. — Jozue: tai buvo

vyriausis kunigas. — Neemiju: ne tuo pačiu, apie kurį kalbama 2 Ezdr. 1, 1.

(3) Paroso sunų: ainių. Tas pats sąrašas yra ir 2 Ezdr. 7, 7-69 su nedideliais skirtumais varduose ir skaitlinėse. — (20-29) Gebaros... Betliejaus... Miestų

tres. ²⁰ Filii Gebbar, nonagintaquinque. ²¹ Filii Bethlehem, centum vigintitres. ²² Viri Netupha, quinquagintasex. ²³ Viri Anathoth, centum vigintiocto. ²⁴ Filii Azmaveth, quadragintaduo. ²⁵ Filii Cariathiarim, Cephira, et Beroth, septingenti quadragintatres. ²⁶ Filii Rama et Gabaa, sexcenti viginti unus. ²⁷ Viri Machmas, centum vigintiduo. ²⁸ Viri Bethel et Hai, ducenti viginti tres. ²⁹ Filii Nebo, quinquagintaduo. ³⁰ Filii Megbis, centum quinquaginta sex. ³¹ Filii Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquatnor. ³² Filii Harim, trecenti viginti. ³³ Filii Lod Hadid, et Ono, septingenti vigintiquinque. ³⁴ Filii Jericho, trecenti quadraginta quinque. ³⁵ Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.

³⁶ Sacerdotes: Filii Jadaia in domo Josue, nongenti septuagintatres. ³⁷ Filii Emmer, mille quinquaginta duo. ³⁸ Filii Peshur, mille ducenti quadragintaseptem. ³⁹ Filii Harim, mille decem et septem.

⁴⁰ Levitæ: Filii Josue et Cedmihel filiorum Odoviz, septuagintaquatnor. ⁴¹ Cantores: Filii Asaph, centum vigintiocto. ⁴² Filii Janitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Acub, filii Hatita, filii Sobai, universi centum trigintanovem.

sumo sunų du šimtu dvidešimt tris. ²⁰ Gėbaro sunų devynios dešimtys penki. ²¹ Betliejaus sunų šimtas dvidešimt tris. ²² Netufos vyrų penkios dešimtys šeši. ²³ Anatoto vyrų šimtas dvidešimt aštuoni. ²⁴ Azmavėto sunų keturios dešimtys du. ²⁵ Kariatjarimo, Kefros ir Beroto sunų septyni šimtai keturios dešimtys tris. ²⁶ Ramos ir Gabaos sunų šeši šimtai dvidešimt vienas. ²⁷ Machmo vyrų šimtas dvidešimt du. ²⁸ Bėtėlio ir Hajo vyrų du šimtu dvidešimt tris. ²⁹ Nėbo sunų penkios dešimtys du. ³⁰ Megbio sunų šimtas penkios dešimtys šeši. ³¹ Kito Elamo sunų tukstantis du šimtu penkios dešimtys keturi. ³² Harimo sunų tris šimtai dvidešimt. ³³ Lodo, Hadido ir Ono sunų septyni šimtai dvidešimt penki. ³⁴ Jėriko sunų tris šimtai keturios dešimtys penki. ³⁵ Senaos sunų tris tukstančiai šeši šimtai tris dešimtys.

³⁶ Kunigai: Jadajos sunų iš Jozuės namų devyni šimtai septynios dešimtys tris. ³⁷ Emerio sunų tukstantis penkios dešimtys du. ³⁸ Peshuro sunų tukstantis du šimtu keturios dešimtys septyni. ³⁹ Harimo sunų tukstantis septyniolika.

⁴⁰ Lėvitai: Jozuės ir Kedmihelio sunų iš Odovijos sunų septynios dešimtys keturi. ⁴¹ Giesmininkai: Asafo sunų šimtas dvidešimt aštuoni. ⁴² Durininkų sunų: Selumo sunų, Aterio sunų, Telmono sunų, Akubo sunų, Hatitos sunų. Sobaio sunų, išviso šimtas tris dešimtys devyni.

⁴³ Nathinæi: filii Siha, filii Hasupha, filii Tabbaoth, ⁴⁴ filii Ceros, filii Sīaa, filii Phadon, ⁴⁵ filii Lebana, filii Hagaba, filii Acub, ⁴⁶ filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan, ⁴⁷ filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia, ⁴⁸ filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam, ⁴⁹ filii Aza, filii Phasea, filii Beseē, ⁵⁰ filii Asena, filii Munim, filii Nephusim, ⁵¹ filii Bacbuc, filii Hapcupha, filii Harhur, ⁵² filii Besluth, filii Mahida, filii Harsa, ⁵³ filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, ⁵⁴ filii Nasia, filii Hatipha, ⁵⁵ filii servorum Salomonis, filii Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda, ⁵⁶ filii Jala, filii Dercon, filii Geddel, ⁵⁷ filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Ami. ⁵⁸ Omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti novagintaduo.

⁵⁹ Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub, et Adon, et Emer: et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum, utrum ex Israel essent. ⁶⁰ Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quinquagintaduo.

⁶¹ Et de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, et vocatus est nomine eorum: ⁶² hi quæsierunt scripturam ge-

⁴³ Natiniečiai: Sihos sunų, Hasufos sunų, Tabaoto sunų, ⁴⁴ Keroso sunų, Sīaos sunų, Padono sunų, ⁴⁵ Lebanos sunų, Hagabos sunų. Akubo sunų, ⁴⁶ Hagabo sunų, Semlajo sunų, Hanano sunų, ⁴⁷ Gadėlio sunų. Gaherio sunų, Raajos sunų, ⁴⁸ Rasino sunų, Nekodos sunų, Gazamo sunų, ⁴⁹ Azos sunų. Pasėos sunų, Besėės sunų, ⁵⁰ Asėnos sunų, Munimo sunų, Nefusimo sunų, ⁵¹ Bakkuko sunų. Hakufos sunų, Harhuro sunų. ⁵² Besluto sunų, Mahidos sunų, Harsos sunų, ⁵³ Berkoso sunų. Sisaros sunų, Tėmos sunų. ⁵⁴ Nasijos sunų, Hatifos sunų. ⁵⁵ Saliamono tarnų sunų: Sotajo sunų, Soferėto sunų, Parudos sunų, ⁵⁶ Jalos sunų, Derkono sunų, Gedėlio sunų. ⁵⁷ Safatijos sunų, Hatilio sunų, Pocherėto sunų, kurie buvo iš Asebaimo. Amio sunų. ⁵⁸ Visų Natiniečių ir Saliamono tarnų sunų tris šimtai devynios dešimtys du.

⁵⁹ Štai tie, kurie atvyko iš Telmalos, Telharsos, Kerubo, Adono ir Emerio ir negalėjo nurodyti savo tėvų ir savo kilmės, ar jie yra iš Izraėlio: ⁶⁰ Dalajos sunų. Tobijos sunų, Nekodos sunų, išviso šeši šimtai penkios dešimtys du.

⁶¹ O iš kunigų sunų: Hobijos sunų, Akoso sunų, sunų Berzelajo, kurs ėmė pačią iš Galaadiečio Berzelajo dukterų ir buvo pramintas jų vardu. ⁶² Šitie jį ieškojo savo giminės sąra-

(43) *Natiniečiai*. Ebr. *n'thinim*, dovanotieji. Tai buvo žemesnieji bažnyčios tarnai (vz. 1 Kron. 9, 2), taip pat kaip ir Saliamono tarnų sunų (žem. 55

eil. ir tol.), kilusieji iš pagonių. Plg. 3 Kar. 9, 21-22.

(59) *Telmalos*... Nežinomų dabar Babilonijos vietų vardai.

nealogiæ suæ, et non invenerunt, et ejecti sunt de sacerdotio. ⁶³ Et dixit Athersatha eis ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus.

⁶⁴ Omnis multitudo quasi unus, quadraginta duo millia trecenti sexaginta: ⁶⁵ exceptis servis eorum, et ancillis, qui erant septem millia trecenti triginta septem: et in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti. ⁶⁶ Equi eorum septingenti triginta sex, muli eorum, ducenti quadraginta quinque, ⁶⁷ cameli eorum, quadringenti triginta quinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti.

⁶⁸ Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo. ⁶⁹ Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos sexaginta millia et mille, argenti mnas quinque millia, et vestes sacerdotales centum.

⁷⁰ Habitaverunt ergo Sacerdotes, et Levitæ, et de populo, et cantores, et janitores, et Nathinæi in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

šo ir nerado, ir liko išmesti iš kunigijos, ⁶³ o Atersata jiems pasakė, kad nevalgytu iš to, kas yra labai šventa, kolei nekils mokyta ir tobulas kunigas.

⁶⁴ Visa daugybė buvo kaip vienas žmogus, susidedanti iš keturių dešimtų dviejų tukstančių trijų šimtų šešių dešimtų, ⁶⁵ be jų tarnų ir tarnaičių, kurių buvo septyni tukstančiai trys šimtai trys dešimtys septyni, o tarp šitų du šimtu giesmininkų ir giesmininkių. ⁶⁶ Jų arklių septyni šimtai trys dešimtys šeši, jų mulų du šimtu keturios dešimtys penki, ⁶⁷ jų kupranugarių keturi šimtai trys dešimtys penki, jų asilų šeši tukstančiai septyni šimtai dvidešimt.

⁶⁸ Kaikurie šeimynų viršinkai, atvykę prie Viešpaties bažnyčios Jeruzalėje, savo valia davė dovanų Viešpaties namams, kad ji būtų pastatyta savo vietoje. ⁶⁹ Jie davė pagal savo galę darbo išlaidoms šešias dešimtis vieną tukstantį auksinių pinigų, penkis tukstančius minų sidabro ir šimtą kunigiškų apdarų.

⁷⁰ Taigi, kunigai, ir lévitai, ir tautos dalis, ir giesmininkai, ir durininkai, ir Natiniečiai apsigyveno savo miestuose, ir visas Izraelis savo miestuose.

(61) *Berzelajo*. Vz. 2 Kar. 17, 27; 19, 31-39. — (63) *Atersata*. Spėjama, kad ebr. teksto ž. *hatthirsata* reiškia bijotinas. Rasi tai buvo vienas iš Zorobabėlio titulų. — *Iš to, kas yra labai...* Pašvestos aukų dalis buvo uždrausta valgyti susitepusiems kunigams. Vz. Kun. 2, 2. 10; 22, 4. 10 ir k. — *Kolei nekils mokyta...* Ebr. t: kolei neat-sistos kunigas su urimu ir tummimu, t. y. kolei vyriausis kunigas galės padaryti galutiną nutarimą per

urimą ir tumimą. Tuo būdu buvo išrišamos abejonės iki Dovo do laikų; ir dabar tikėtasi, kad Dievas sugrąžins vyriausiam kunigui kitados turėtą privilegiją. Plg. Iš. 28. 30; 2 Ezdr. 7. 65.

(64) *Keturių dešimtų...* Sudėjus visas ang. parašytas skaitlinės, pasidaro tik 29818. Iš čia aišku, kad perrašinėjant skaitlinėse padaryta klaidų. — (65) *Tarp šitų...* Tikriaus: virš šitų. Kalbama gi čionai ne apie giesmininkus iš lévītų, bet apie išrinktuosius iš liaudies.

2. Bažnyčios pamatų padėjimas ir darbo sustabdymas.

Caput III. ¹ Jamque venerat mensis septimus, et erant filii Israel in civitatibus suis: congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem. ² Et surrexit Josue filius Josedec, et fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et fratres ejus, et ædificaverunt altare Dei Israel ut offerrent in eo holocaustomata, sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei: ³ collocaverunt autem altare Dei super bases suas deterrentibus eos per circuitum populi terrarum, et obtulerunt super illud holocaustum Domino mane et vespere: ⁴ feceruntque solemnitatem tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem secundum præceptum opus diei in die suo. ⁵ Et post hæc holocaustum jüge, taut in Calendis, quam in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, et in omnibus in quibus ultro offerebatur munus Domino.

3. perskyrimas. ¹ Jau buvo atėjęs septintasis mėnuo, ir Izraelio sūnūs buvo savo miestuose. Taigi, visa tauta susirinko kaip vienas vyras į Jeruzalę. ² O Josedėko sūnus Jozuė ir jo broliai kunigai, Salatiėlio sūnus Zorobabėlis ir jo broliai pakilo ir pastatė Izraelio Dievo altorių, kad atnašautu ant jo deginamasias aukas, kaip parašyta Dievo vyro Mozės įstatyme. ³ Dievo gi altorių patalpino ant jo pamatų, nors jie buvo gąsdinami šalių tautų aplinkui, ir atnašavo ant jo deginamąją auką Viešpačiui rytą ir vakarą. ⁴ Jie šventė Šėtrų iškilmę, kaip parašyta, ir atnašavo deginamąją auką kasdien pagal tvarką, kaip įsakyta daryti kiekvienoje dienoje. ⁵ o po to nuolatinę auką kaip pirmos mėnesio dienos, taip ir visose pašvęstose Viešpaties, iškilmėse, ir visose tose, kuomet savaime atnašaudavo dovaną Viešpačiui.

(68) *Prie Viešpaties bažnyčios:* prie bažnyčios vietos. — (69) *Aukšinių pinigų.* Ebr. *dark'monim*, darikų (vz. 1 Kron. 29, 7). Sidabrinio Persų pinigų, dariku vadinamo, vertybė maž daug 1 rb. 20 k., aukšinių gi apie 16 rbl. — *Minų.* Ebr. *maneh*. Tas pinigas buvo vertas apie 55 rbl. 2 Ezdr. 7, 70... dovantų skaitlius kitoks.

3, 1—4, 24. Atėjęs septintam tų metų, kuriais žydai sugrįžo iš nelaisvės, mėnesiui, jie švenčia Šėtrų šventę ir nuo to laiko pradeda daryti aukas; (3, 1-5) antrame gi sekančiųjų metų mėnesyje, padėdami bažnyčios pamatai, iš ko vieni

džiaugiasi, kiti gi, atsimindami senąją bažnyčią, ludi (3, 6-13). Žydams atstatymus norėjusius prisidėti prie bažnyčios statymo Samaritonai, šitie išgauna iš Persų karaliaus uždraudimą statyti bažnyčią, kurs pasilieka iki karaliaus Darijaus laikų (4, 1-24).

(3, 1) *Septintasis:* mėnuo ti šri, kuriame buvo paskirta įstatyme iškilmingos šventės — (3) *Ant jo pamatų:* ant jo senosios vietos. — *Atnašavo ant jo...*: kad patikrintu sau taip jiems reikalingą Dievo globą. — (4) *Jie šventė...* Plg. Kun. 23, 34... Sk. 29, 12-38. — (5) *Nuolatinę auką:* auką, daromą kas rytą ir kas vakarą. Plg. Iš. 29, 38...

⁶ A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino: porro templum Dei nondum fundatum erat. ⁷ Dederunt autem pecunias latomis et cæmentariis: cibum quoque, et potum, et oleum Sidoniis, Tyriisque ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis. ⁸ Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem mense secundo, cœperunt Zorobabel filius Salathiel, et Josue filius Josedec, et reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, et Levitæ, et omnes qui venerant de captivitate in Jerusalem, et constituerunt Levitas a viginti annis et supra, ut urgerent opus Domini. ⁹ Stetitque Josue et filii ejus, et fratres ejus, Cedmihel, et filii ejus, et filii Juda, quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, et filii eorum, et fratres eorum, Levitæ.

¹⁰ Fundato igitur a cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: et Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israel. ¹¹ Et concinebant in hymnis, et confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in

⁶ Jie pradėjo atnašauti deginamąją auką Viešpačiui pirmą septintojo mėnesio dieną; bet Viešpaties bažnyčios pamatai dar nebuvo padėti. ⁷ Jie davė pinigų akmenkaliams ir murininkams, o Sidoniečiams ir Tyriečiams valgyti ir gerti ir aliejaus, kad gabentų kėdro medžius nuo Libano iki Joppės jurai, kaip jiems buvo įsakęs Persų karalius Kyras. ⁸ Antraisiais gi metais jų atėjimo prie Dievo bažnyčios Jeruzalėje, antrame mėnesyje Salatiėlio sunus Zorobabelis, Josedėko sunus Jozuė ir kiti iš jų brolių kunigai ir lėvitai ir visi, kurie buvo atėję iš nelaisvės Jeruzalėn, pradėjo ir įstatė lėvitus dvidešimties metų ir vyresnius, kad skubintu Viešpaties darbą. ⁹ O Jozuė, jo sunus ir jo broliai, Kedmihėlis, jo sunus ir Judo vyrai kaip vienas vyras stojosi, kad priveizdėtų tuos, kurie dirbo darbą Dievo bažnyčioje; taipogi Henadado sunus, jųjų sunus ir jų broliai lėvitai.

¹⁰ Tai gi, murininkams padėjus bažnyčios pamatus, kunigai savo apdaruose sustojo su trimtais, taipogi Asafo sunus lėvitai su kymbolais, kad šlovinātu Dievą pagal Izraėlio karaliaus Dovidą sutvarkymą. ¹¹ Jie giedodavo Viešpačiui šlovinimo ir dėkojimo giesmes, kad jis geras, kad jo mielaširdystė ant Izraėlio per amžius. Taipogi visa tauta šaukė didžiu šauksmu, šlo-

(7) *Sidoniečiai ir...* Plg. 3 Kar. 5, 6... — *Joppės*. . Tai buvo arčiausias nuo Jeruzalės uostas. — (8) *Antraisiais gi...*, t. y. 535 m. pirm Kr. — (8) *Kedmihėlis*: antras lėvitų šeiminys viršininkas. *Judo*. Rasi: Odovijos. Plg. aug. 2, 40;

Neem. 7, 43.

(10) *Savo apdaruose*. Vz. Iš. 31, 10; 39, 27. — *Kymbolais*. Tai buvo lėvitų muzikos instrumentas. Plg. 1 Kron. 15, 19, 24 ir k. — *Pagal Izraėlio*, Plg. 2 Kron. 6, 31; 16, 4... 25, 1... — (12) *Se-*

laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini. ¹² Plurimi etiam de Sacerdotibus et Levitis, et principes patrum, et seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, et hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: et multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem. ¹³ Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, et vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul.

Caput IV. ¹ Audierunt autem hostes Judæ, et Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israel: ² Et accedentes ad Zorobabel, et ad principes patrum dixerunt eis: *Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quærimus Deum vestrum: ecce nos immolavimus victimas a diebus Asor Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc.* ³ Et dixit eis Zorobabel, et Josue, et reliqui principes patrum Israel: Non est vobis et nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum. ⁴ Factus est igitur ut populus terræ impediret manus populi Judæ, et turbaret

vindama Viešpatį, nes buvo padėti Viešpaties bažnyčios pamatai. ¹² Bet labai daug iš kunigų ir levitų, šeimynų viršininkai ir senesnieji, kurie buvo matę senąją bažnyčią, išvydę šituos bažnyčios pamatus, dedamus jų akyse, verkė labai balsiai. tuotarpu kad daugelis šukandami kėlė balsą iš džiaugsmo. ¹³ Ir neivienas negalėjo atskirti besidžiaugiančiųjų šauksmo nuo raudančios tautos balso, nes tauta šukojo didžiu balsu susimaišius, ir jų balsas girdėjosi toli.

4. perskyrimas. ¹ Bet Judo ir Benjaminio neprieteliai, išgirdę, kad nelaisvės sunys stato bažnyčią Viešpačiui, Izraelio Dievui, ² prisitartinę prie Zorobabelio ir šeimynų viršininkų ir jiems tarė: Statykime draug su jumis, nes mes kaip ir jūs jieškome jūsų Dievo; štai mes darėme aukas nuo laiko Asor-Hadano, kurs mus čionai atgabeno. ³ Tuomet Zorobabelis, Josuė ir kiti Izraelio šeimynų viršininkai jiems tarė: Nepridera jums ir mums draug statyti mūsų Dievui namus, bet mes statysime patįs vieni Viešpačiui, mūsų Dievui, kaip mums yra įsakęs Persų karalius Kyras. ⁴ Taigi, atsitiko, kad žemės tauta kliudė Judo tautai ir trukdė

nają bažnyčią: sudegintą 11. Sedekijo, o 19. Nabukodonosoro metais, pirm 53 m. (588 m. pirm Kr.)— *Verkė:* nes rodėsi, kad naujoji bažnyčia negalėsianti jokiū budu prilygti senajai. Plg. Ag. 2, 3; Zak. 4, 10.

(4, 1) *Neprieteliai:* Samaritonai. Vz. 4 Kar. 17, 24-31. Samaritonai išpradžios turėjo gerą užnamą; tik žydų atstumti jie tapo jų neprieteliais. — *Nelaisvės sunys.* Ebraizmas, užuot: sugrįžusieji iš nelaisvės. — (2) *Jieškome jūsų Dievo.*

Pasakymas nevisai teisingas, nes Samaritonų religija buvo mišinys judaizmo su stabmeldyste Plg. 4 Kar. 17, 23.— *Asor-Hadano.* Vz. 4 Kar. 19, 37. — (3) *Nepridera.* Leidimas Samaritonams dalyvauti bažnyčios statyme turėjo vesti sugrįžusius iš nelaisvės žydus prie politiškos su jais vienybės; žydams gi labai svarbu buvo užlaikyti savystovybę; todėl jų vadai negalėjo duoti Samaritonams kitokio atsakymo. — (4) *Zemės tauta:* Samaritonai, kurių dabar buvo Palestinoje

eos in ædificando. ⁵ Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, et usque ad regnum Darii regis Persarum.

⁶ In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ et Jerusalem. ⁷ Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, et Thabeel, et reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriace, et legebatur sermone Syro.

⁸ Reum Beelteem, et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi: ⁹ Reum Beelteem, et Samsai scriba, et reliqui consiliatores eorum, Dinæi, et Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonii, Susanechæi, Dievi, et Ælamitæ, ¹⁰ et ceteri de gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus: et habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, et in reliquis regionibus trans Flumen in pace: ¹¹ (hoc est exemplar

juos statyme. ⁵ Anie pasisamdė prieš juos patarėjų, kad nieku paverstu jų sumanyką per visas Persų karaliaus Kyro dienas ir iki Persų karaliaus Darijaus viešpatavimui.

⁶ Karaliaujant gi Asverui, jo viešpatavimo pradžioje jie parašė prieš Judą ir Jeruzalės gyventojus skundą. ⁷ Ir Artakserkso laikais rašė Beselamas, Mitridatas, Tabėėlis ir kiti buvusieji jų taryboje Persų karaliui Artakserksui; skundos gi laiškas buvo parašytas syriškai ir buvo skaitomas Syrų kalba.

⁸ Reum-Beėlteemas ir raštininkas Samsajis parašė iš Jeruzalės karaliui Artakserksui vieną tokią laišką: ⁹ Reum-Beėlteemas ir raštininkas Samsajis ir kiti jų patarėjai, Diniečiai, Afarsatachiečiai, Terpaliečiai, Afarsiečiai, Erkujiečiai, Babyloniečiai, Susanechiečiai, Dieviečiai, Elamiečiai ¹⁰ ir kiti iš tautų, kurias didis ir garbingas Asenafaras perkėlė ir apgyvendino į Samarijos miestuose ir kituose kraštuose anapus Upės ramybės, ¹¹ (štai nuorašas laiško,

dauguma. — *Kliudė...* Ebr. t.: padarė tai, kad Judo gyventojai nuleido rankas, ir jie nubaidė juos nuo statymo. — (5) *Patarėjai*: Persų karaliaus valdininkų. — *Per visas Persų...* Bužnyčios statymo darbas pasiliko sustabdytas per paskutinius penkerius Kyro viešpatavimo metus, aštuonerius Kambyzo, Pseudo Smerdžio ir pirmuosius Darijaus, todėl iki 520 m. pirm Kr.

(6) *Asverui*. Ebr. *'Ahašveroš*. Tai buvo tikriausiai antras vardas Kyro sunaus ir įpėdinio Kambyzo. — (7) *Artakserkso*. Ebr. *'Arthachšasta*, pers. *'Arthakhsathra*. Spėjama, kad taip pavadintas čionai Pseudo-Smerdis, kurs, mirus Kambyzui, buvo pasisavinęs sostą, bet po septynių mėnesių buvo priverstas atiduoti jį

Kambyzo sunui Darijui. — *Syriškai*, t. y. buvo parašyta aramaiškomis raidėmis ir kalba, kuri buvo vartojama kaip tarpantinė. — Nuo šitos vietos iki 6, 18 ir Ezdro knyga parašyta aramaiškai.

(8) *Reum-Beėlteemas* Tikriaus anot ebr. t.: Vyriausias teisėjas Reumas, t. y. Persų karaliaus vietininkas, kurs buvo skiriamas padėjėju provincijų vietininkams. — (9) *Dniečiai...* Po valdininkų išskaitomos įvairios tautos, atkeltos Palestinon, iš kurių pasidarė Samaritonų tauta. — *Susanechiečiai*: iš garsaus senobėje miesto Susos, ebr. *Šušān* (plg. Dan. 8, 2). — *Elamiečiai*: gyventojai Elamo į rytus nuo Asyrijos. — (10) *Asenafaras*. Kas jis buvo, tikrai nežinia. Vieni spėja, kad tai antras Ka-

epistolae, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, servi tui, viri qui sunt trans Fluvium, salutem dicunt. ¹² Notum sit regi, quia Judaei, qui ascenderunt a te ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem et pessimam, quam aedificant extruentes muros ejus, et parietes componentes. ¹³ Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa aedificata fuerit, et muri ejus instaurati, tributum, et vectigal, et annuos redditus non dabunt, et usque ad reges hæc noxa perveniet. ¹⁴ Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, et quia læsiones regis videre nefas ducimus, ideo misimus et nuntiavimus regi, ¹⁵ ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, et invenies scriptum in commentariis: et scies quoniam urbs illa, urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem et civitas ipsa destructa est. ¹⁶ Nuntiamus nos regi, quoniam si civitas illa aedificata fuerit, et muri ipsius instaurati, possessionem trans Fluvium non habebis.

¹⁷ Verum misit rex ad Reum Beelteem, et Samsai scribam, et ad reliquos, qui erant in consilio eorum habitatores Sama-

kuri jje jam siuntė) karaliui Artakserksui tavo tarnai, vyrai esantįs anapus Upės, linki sveikatos! ¹² Težino karalius, kad žydai, pakilusieji nuo tavęs pas mus, atvyko į maištingą ir blogiausį Jeruzalės miestą, kurį stato, išvesdami jo murus ir darydami sienas. ¹³ Taigi, dabar težino karalius, jog, jei tas miestas bus pastatytas ir jo murai vėl išvesti, jie nebeduos nei čyžės, nei muito, nei metinių mokesčių ir tas nuostolis palies galop karalių. ¹⁴ Mes gi atsime name druską, kurios valgėme rumuose, ir kadangi mums rodosi neteisinga matyti karaliaus skriaudą, todėl siunčiame ir apskelbiame karaliui, ¹⁵ kad tu pajieškotumei savo tėvų istorijų knygoje, ir tu rasi parašyta metraščiuose ir žinosi, jog tas miestas yra maištingas miestas ir kenksmingas karaliams ir kraštams, ir jame sukeliamos karės nuo senų laikų; todėl tai tas miestas ir liko išgriautas. ¹⁶ Mes apskelbiame karaliui, jog jei tas miestas bus pastatytas ir murai atnaujinti, tu nebeturėsi nūsavybės anapus Upės.

¹⁷ Tuomet karalius siuntė Reum-Beelteemui, raštininkui Samsajui ir likusiems, kurie buvo jų taryboje, Samarijos gy-

raliaus Asurbanipalo (668-626 m.) vardas, kiti gi, kad taip vadinęs Asarhadono valdininkas, kuriam buvo pavesta apgyvendinti Palestinoje augščiaus paminėtuosius gyventojus. — *Upės*: Euprato. Pasakymu „anapus Upės“, buvo nurodoma provincijos į vakarus nuo Euprato. — *Ramybėje*. Chald. *ukh^ceneth*; ir taip. Tai sutrumpinimo formula, reiškianti: ir taip toliaus. — (13) *Nei čyžės, nei muito* Rasi metinių mokesčių, imamų pini-

gais ir dalykais. — *Metinių mokesčių*. Tikriaus anot chald. t.: kelpinigių, kurie buvo mokami už pasinaudojimą vieškeliais. — (14) *Druską*. Taip sakoma rytų kraštuose apie tuos, kurie gauna iš ko nors maistą arba algą (salarium). — (15) *Savo tėvų*: Artakserkso praukėjų. — *Istorijų knygoje*. Rytų kraštuose buvo labai prasiplatinęs paprotys rašyti vaidovų metraščius. — *Sukeliamos karės*. Kald. t.: sukeliami maistai.

riæ. et ceteris trans Fluvium, salutem dicens et pacem. ¹⁸ Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me: ¹⁹ et a me præceptum est: et recensuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones, et prælia concitantur in ea: ²⁰ nam et reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui et dominati sunt omni regioni, quæ trans Fluvium est: tributum quoque et vectigal, et reditus accipiebant. ²¹ Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos ut urbs illa non ædificetur, donec si forte a me iussum fuerit. ²² Videte non negligenter hoc impleatis, et paulatim crescat malum contra reges.

²³ Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, et Samsai scriba, et consiliariis eorum: et abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, et prohibuerunt in brachio et robore. ²⁴ Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

ventojsams, ir kitiems anapus Upės. linkėdamas sveikatos ir ramybės: ¹⁸ Skunda, kurią pas mus siuntėte, buvo aiškiai perskaityta mano akyvaizdoje, ¹⁹ ir mano buvo duota įsakymas; peržiūrėta ir rasta, jog tas mieštas nuo senų dienų keliąs prieš karalius maištą. ir jame sukilstą vaidai ir kovos; ²⁰ nes Jeruzalėje buvę ir stipriausių karalių, kurie viešpatavo ant viso krašto anapus Upės; jie ėmė taipogi čyžę ir muitą ir duoklę. ²¹ Taigi, dabar paklauskite nutarimo: Uždrauskite aniems vyrams statyti tą miestą, iki rasi aš neliepsiu. ²² Veizdėkite, kad tai išpildytumėte neapsileisdami, ir kad nuostolis karaliaus pamažu nepadidėtu.

²³ Taigi. karaliaus Artakserkso ištarmės nuorašas buvo perskaitytas Reum-Beelteemo, raštiniuko Samsajo ir jų patarėjų akyvaizdoje ir jie nuėjo skubiai pas žydus į Jeruzalę ir uždraudė jiems galinga ranka ²⁴ Tuomet Viešpaties namų darbas Jeruzalėje liko sustabdytas ir nebuvo daromas iki antrų Persų karaliaus Darijaus viešpatavimo metų.

3. Tolesnis bažnyčios statymas ir laimingas darbo užbaigimas.

Caput V. ¹ Prophetaverunt autem Aggæus propheta, et Zacharias filius Addo prophetantes ad Judæos qui erant in Ju-

5. perskyrimas. ¹ Bet pranašas Agėjus ir Ado sunus Zacharijas pranašaute pranašavo vardan Izraelio Dievo žydams, bu-

(17) *Ir ramybės.* Kald.: ir taip toliaus. — (19) *Keliąs prieš karalius.* kaip buvo atsitikę Joakimo, Joakino ir Sedėkijo laikais. Plg. 4 Kar. 24, 1. 10. 20. — (20) *Stipriausių karalių:* kaip Do-

vidas, Saliamonas ir kaikurie kiti. — *Duoklę:* kelpinigių.

(24) *Iki antrų...* iki 520 m. pirm. Kr.

dæa et Jerusalem, in nomine Dei Israel. ² Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, et Josue filius Josedec, et cœperunt ædificare templum Dei in Jerusalem et cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

³ In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, et Stharbuzanai, et consiliarii eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc ædificaretis, et muros ejus instauraretis? ⁴ Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius. ⁵ Oculus autem Dei eorum factus est super senes Judæorum, et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

⁶ Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, et Stharbuzanai, et consiliatores ejus Arphasachæi, qui erant trans Flumen, ad Darium regem. ⁷ Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis. ⁸ Notum sit regi, isse nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur la-

vusiems Judėjoje ir Jeruzalėje. ² Tuomet Salatiëlįo sunus Zorobabėlis ir Josedėko sunus Josuė pakilo ir ėmė statyti Dievo bažnyčią Jeruzalėje, o draug su jais buvo Dievo pranašai ir jiems padėjo.

³ Tuo pačiu metu atėjo prie jų Tatanajis, kurs buvo viršininku anapus Upės, ir Starbuzanajis ir jų patarėjai ir taip jiems kalbėjo: Kas jums patarė statyti šituos namus ir išvesti jo murus? ⁴ Į tai mes jiems atsakėme, išvardindami žmones, pradėjusius tą statymą. ⁵ Jų gi Dievo akis budėjo ant žydų senesniųjų, ir anie negalėjo jiems uždrausti. Nutarta gi pranešti apie tą dalyką Darijui ir kad tuomet jie atsakys į tą skundą.

⁶ Nuorašas laiško, kurį viršininkas krašto anapus Upės Tatanajis, ir Starbuzanajis, ir jo patarėjai Arpasachiečiai, buvusieji anapus Upės, siuntė karaliui Darijui. ⁷ Laiškas, kurį jie jam nusiuntė taip buvo parašytas: Karaliui Darijui teesie visa ramybė. ⁸ Težino karalius, kad mes buvome nuėję į Judėjos šalį, prie didžiojo Dievo na-

5, 1—6, 22. Pabrąsinti pranašų žydai vėl pradeda statyti bažnyčią. Patyręs apie tai naujas karaliaus vietininkas klausia Darijų laiškų, ar buvo Kyro leista žydams statyti Viešpaties namus (5, 1—17) ir gauna atsakymą, kuriuo liepiama netrukdyti darbo, bet dar padėti (6, 1—12). Padedant tat karaliaus vietininkui, bažnyčios statymas užbaigiamas, ji pašvenčiama 6. Darijaus metais ir švenčiama iškilmingai Velykos (6, 12—22).

(5, 1) *Agėjus ir Ado sunus Zakarijas*: dešimtas ir vienoliktasis iš tarpo

mažesniųjų pranašų. Zakarijas buvo ištikrųjų ne sunus Ado, bet anukas. Plg. Zak. 1, 1. — (2) *Jiems padėjo*: savo karštais paraginimais, kaip pasirodo iš jūdvių pranašysčių.

(3) *Tatanajis*. Tai buvo Reumo ipėdinis. Jis turėjo taipogi kitą raštininką Starbuzanajį. — *Kas jums patarė*. Kald.: kas jums leido. — (4) *Mes*: Ezdras ir kiti. — (5) *Anie negalėjo jiems uždrausti*. Tatanajis redrišo savo valia sustabdyti pradėto darbo, kolei negaus iš karaliaus atsakymo apie dalyką.

(7) *Taip buvo parašytas*. Tatanajis

pide impolito, et ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, et crescit in manibus eorum. ⁹ Interrogavimus ergo senes illos. et ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc ædificaretis, et muros hos instauraretis? ¹⁰ Sed et nomina eorum quæсивimus ab eis, ut nuntia-remus tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis. ¹¹ Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis. dicentes: Nos sumus servi Dei cæli et terræ, et ædificamus templum. quod erat exstructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificaverat et extruxerat. ¹² Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, et populum ejus transtulit in Babylonem. ¹³ Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur. ¹⁴ Nam et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Jerusalem, et asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, et data sunt Sassabasar vocabulo, quem et principem constituit, ¹⁵ dixitque ei: Hæc vasa tolle, et vade, et pone ea in templo, quod est in Jerusalem, et domus Dei ædificetur in loco suo. ¹⁶ Tunc ita-

mų, kurie statomi iš netašyto akmens ir medžiai dedami ant sienų; tas statymo darbas daromas rupestingai ir tarpsta jų rankuose. ⁹ Taigi, mes klausėme anuos vyresniusius ir taip jiems tarėme: Kas jums leido statyti šituos namus ir atnaujinti šitas sienas? ¹⁰ Pasiklausėme taipogi jų vardų, kad pranešumėm tau, ir surašėme vardus tų vyrų, kurie tarp jų viršininkai. ¹¹ Jie gi mums atsakė tokiais žodžiais ir tarė: Mes esame dangaus ir žemės Dievo tarnai ir statome bažnyčią, kuri buvo jau pastatyta pirm daugelio metų, kurią buvo pastatęs ir padaręs didis Izraelio karalius. ¹² Kuomet gi mūsų tėvai atvedė į rustybę dangaus Dievą, jis padavė juos į Babylono karaliaus Kaldėjiečio Nabukodonosoro rankas, kurs sugriovė šituos namus ir perkėlė jo tautą į Babyloną. ¹³ Bet pirmais Babylono karaliaus Kyro metais, karalius Kyras išleido nutarimą pastatyti šituos Dievo namus. ¹⁴ Nes ir auksinius bei sidabrinus Dievo bažnyčios indus, kuriuos Nabukodonosoras buvo paėmęs iš bažnyčios Jeruzalėje ir atgabenęs juos į Babylono šventyklą, karalius Kyras ėmė iš Babylono šventyklos, ir jie buvo atiduoti Sasabasarui vardu, kurį jis įstatė taipogi viršininku. ¹⁵ Be to jis jam tarė: Imk šituos indus, eik ir padėk juos bažnyčioje, esančioje Jeruzalėje, ir Dievo namai tebuna statomi savo vietoje. ¹⁶ Taigi, tuomet anas Sasabasaras

savo laiške nedaro žydamų jokių prikaišiojimų; jis tik aprašo dalyką, kokį pats rado.—
(14) Sasabasarui: Zorobabėliui. Vz. aug. 1,8.

— Viršininku. kald. *pechah*, vietininkas, bet mažesnis, negu buvo Tatanajis.
— Statoma ir dar nepabaigta.. Tos ap-

que Sassabasar ille venit et posuit fundamenta templi Dei in Jerusalem, et ex eo tempore usque nunc ædificatur, et necdum completum est. ¹⁷ Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam a Cyro rege jussum fuerit ut ædificaretur domus Dei in Jerusalem, et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

Caput VI. ¹ Tunc Darius rex præcepit: et recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone, ² et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia volumem unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:

³ Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ est in Jerusalem, in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, et latitudinem cubitorum sexaginta, ⁴ ordines de lapidibus impolitus tres, et sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur. ⁵ Sed et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Jerusalem, et attulerat ea in Babylonem, reddantur, et re-

atėjo ir padėjo Dievo bažnyčios pamatus Jeruzalėje ir nuo to meto iki dabar ji statoma ir dar nepabaigta. ¹⁷ Dabar tat, jei karaliui tinka, jis tepajieško karaliaus knygyne, esančiame Babylone, ar buvo karaliaus Kyro liepta statyti Dievo namus Jeruzalėje, ir teatsiunčia mums karaliaus valią apie tą dalyką

6. perskyrimas. ¹ Tuomet karalius Darijus davė įsakymą, ir jieškota knygų rinkinyje, kurios buvo sudėtos Babylone; ² ir at-rasta Mėdijos krašto stiprovėje Ekbatanoje, vienas rietimas, kuriame buvo parašyta toks atmintinas dalykas.

³ Pirmais karaliaus Kyro metais, karalius Kyras nutarė, kad butu statomi Dievo namai Jeruzalėje, toje vietoje, kame atnašaujama aukos, ir kad padėtu pamatus, pakeliančius rumą šešiomis dešimtimis mastų augstą ir šešiomis dešimtimis mastų platų, ⁴ tris eilias iš netašytų akmenų ir taippat eilias iš naujų medžių; išlaidos gi turi būti duotos iš karaliaus namų. ⁵ Be to auksiniai ir sidabriniai Dievo bažnyčios indai, kuriuos Nabukodonosoras buvo paėmęs iš Jeruzalės bažnyčios ir atgabe-

linkybės, kad bažnyčios statymo darbas buvo sustabdytas, žydai nemini. (17) *Knygyne.* Kald.: turtų bute.

(6, 1) *Knygų rinkinyje.* Tikriaus raštų bute. Senobinės Ninivos miesto vietoje Kujundžike atkasta eilia karaliaus rumo kambarių, prikrautų plytelių, ant kurių surašyti viešieji dokumentai. Panašioje bibliotekoje jieškota ir Kyraus dekreto apie Jeruzalės bažnyčią. — (2) *Ekbatanoje.* Kald. 'Achm'itha. Persiškai

ta vieta vadinasi Hagmatana. Buvo tai sustiprinta Persų karalių rezidencija vasaros mete.

(3) *Kad butu statomi...* Čionai paduodamas tikriausiai ne ištisas karaliaus nutarimas, bet tik ištraukos iš jo. — *Rumą šešiomis...* Nauja bažnyčia turėjo būti daug didesnė (plg. 3 Kar. 6, 2), bet netaip graži ir turtinga kaip Saliamono. — (4) *Tris eilias...* Neaišku, apie kurią bažnyčios dalį čionai kalbama. --

ferantur in templum in Jerusalem in locum suum, quæ et posita sunt in templo Dei.

⁶ Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen. Stharbazanai, et consiliarii vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis, ⁷ et dimittite fieri templum Dei illud a duce Judæorum, et a senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo. ⁸ Sed et a me præceptum est quid oporteat fieri a presbyteris Judæorum illis ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiose sumptus dentur viris illis ne impediatur opus. ⁹ Quod si necesse fuerit, et vitulos, et agnos, et hœdos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, et oleum, secundum ritum Sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia. ¹⁰ Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, et filiorum eius. ¹¹ A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo, qui hanc mutaverit iussionem, tollatur lignum de domo ipsius, et erigatur, et configatur in eo, domus autem eius publicetur. ¹² Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, et populum qui extenderit manum suam ut repugnet, et dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo.

nesį Babylona, tebuna atiduoti ir nunešti atgal į Jeruzalės bažnyčią savon vieton. Jie ir buvo padėti Dievo bažnyčioje. ⁶ Dabar tat, Tatanajau, viršininke krašto anapus Upės, Starbuzanajau ir jusu patarėjai, Arpasakiečiai, kurie esate anapus Upės, atsitraukkite toli nuo jų ⁷ irleiskite daryti tą Dievo bažnyčią žydų vadui ir jų vyresniesiems, kad jie pastatytų tuos Dievo namus savo vietoje. ⁸ Mano taipogi įsakytą, kas tu žydų vyresniųjų turi būti daroma, idant butu statomi Dievo namai, butent kad iš karaliaus išdo, tai yra, iš mokesčių, kurie imami iš krašto anapus Upės, butu rupestingai duodama aniems vyrams lėšų, idant darbas nebutu sutrukdytas. ⁹ O jei bus reikalas, tebuna jiems duodama kasdien versių, avinėlių ir ožių deginamajai dangaus Dievo aukai, taipogi javų, druskos, vyno ir aliejaus, taip kaip reikalauja esančiųjų Jeruzalėje kunigu apeigos, kad nebutu jokios priežasties dejuoti. ¹⁰ Tegul jie aukoja dangaus Dievui atnašas ir tesimeldžia už karaliaus ir jo sunų gyvybę. ¹¹ Taigi, mano padaryta nutarimas: jei koks nors žmogus permainingu šita nutarimą, tegul ima iš jojo namų rasta, tepastato ir tegul jį ant jo prikala, o jo namai tebuna atimti išdan. ¹² Dievas gi, kurs paskyrė tenai savo vardui buveinę, tesugriauna kiekvieną karalystę ir tautą, kuri ištiestu savo ranką, kad priešintusi ir ardytu tuos Dievo namus Jeruzalėje. Aš, Darijus, padariau tą nutarimą ir noriu, kad jis butu rupestingai išpildytas.

(5) *Jie ir buvo padėti...* Kald. t.: tu padėk juos Dievo namuose. — (6) *Dabar tat...* Čionai prasideda Darijaus įsakymas. — *Atsitraukkite toli nuo jų:* nesikiskite į tą dalyką. — (9) *Ožių.* Tikriaus: avinų. — (10) *Atnašas.* Kald.: meilų kvapą.

Šv. Rastas, t. II

— *Teismeldžia...* Ir žydų pranašai ragindavo juos melsties už savo valdovus pagonis. Vz. Jer. 29, 7; Plg. 1 Mak. 7, 23; 12, 11. — (11) *Prikala...* Prikalimas prie rasto, pirma nukirtus galvą, buvo dažnai vartojama bausmė.

¹³ Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, et Stharbuzanai, et consiliarii eius, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt. ¹⁴ Seniores autem Judæorum ædificabant, et prosperabantur juxta prophetiam Aggæi prophætæ, et Zachariæ filii Addo: et ædificaverunt et construxerunt jubente Deo Israel, et jubente Cyro, et Dario, et Artaxerxe regibus Persarum: ¹⁵ et compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

¹⁶ Fecerunt autem filii Israel Sacerdotes et Levitæ, et reliqui filiorum transmigracionis, dedicationem Domus Dei in gaudio. ¹⁷ Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta numerum tribuum Israel. ¹⁸ Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis, et Levitas in vicibus suis super opera Dei in Jerusalem, sicut scriptum est in libro Moysi.

¹⁹ Fecerunt autem filii Israel transmigracionis, Pascha, quartadecima die mensis primi. ²⁰ Purificati enim fuerant Sacerdotes et Levitæ quasi unus: omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigracionis, et fratribus suis Sacerdotibus, et sibi.

¹³ Taigi, Tatanajis, viršininkas šalies anapus Upės, Starbuzanajis ir jo patarėjai visa rupestingai išpildė, taip kaip karalius Darijus buvo įsakęs. ¹⁴ Žydu gi senesnieji state, ir jiems sekėsi, taip kaip pranašavo pranašas Agiejus ir Ado sunus Zakarijas. Jie darbavosi ir pastatė, liepiant Izraelio Dievui ir įsakant Persų karaliams Kyrui, Darijui ir Artakserksui. ¹⁵ Jie užbaigė tuos Dievo namus iki trečiajai Adaro mėnesio dienai šeštais karaliaus Darijaus viešpatavimo metais.

¹⁶ Tuomet Izraelio sunus, kunigai ir levitai ir kiti perkėlimo sunus darė su džiaugsmu Dievo namų pašventimą. ¹⁷ Dievo namams pašvesti jie atnašavo šimtą veršių, du šimtu avinų, keturis šimtus avinėlių, dvyliką ozių už viso Izraelio nuodėmę, žiurint Izraelio giminių skaitlius. ¹⁸ Taipogi jie pastatė kunigus, žiurdami jų tvarkos, ir levitus jų eilėmis prie visų Dievo darbų Jerusaleje, kaip parašyta Mozės knygoje.

¹⁹ Sugrįžusieji iš nelaisvės Izraelio sunus šventė Velykas keturioliktoje pirmojo mėnesio dienoje, ²⁰ nes kunigai ir levitai buvo apsiavę, kaip vienas žmogus; visi buvo nesutepti, kad aukotu Paschą visiems nelaisvės sunams, ir savo broliams kunigams, ir sau.

(14) *Agiejaus...* Vž. Ag. 1, 1... — *Zakarijo...* Vž. Zak. 1, 1... *Artakserksui:* Longimanui (Ilgarankiui), kurs žymiai vėliaus padėjo žydamssutvarkyti jų religijinį gyvenimą. — (15) *Adaro.* Paskutinis žydu metų mėnuo. — *Šeštais...* 516—515 m. pirm Kristaus.

(18) *Tvarkos:* kurią buvo nustatęs Dovidas. Vž. 1 Kron. 23, 6... 24, 1... — *Darbu:* tarnystės bažnyčioje.

(19) *Izraelio sunus...* Nuo šitos vietos originalinis tekstas vėl ebraiskais. — (20) *Nes kunigai ir...* Toks kaip čionai uolumas nevisuomet buvo kunigų tarpe. Plg. 2 Kron. 29, 34; 30, 3. — *Visiems nelaisvės sunams.* Kitados patįs seimynų viršininkai įjaudavosi velykinius avinėlius (vž. Iš. 12, 6...); levitams gi buvo pavesta ta pareiga rasi nuo Ezekijo laikų. Plg. 2 Kron. 30, 17;

²¹ Et comederunt filii Israel, qui reversi fuerant de transmigratione, et omnes qui se separaverant a coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Israel. ²² Et fecerunt sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, et converterat cor regis Assur ad eos, ut adiuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

²¹ Valgė Pascha Izraelio sunus, sugrįžusieji iš nelaisvės, ir visi, kurie buvo atsiskyrę nuo krašto tautų susitepimo ir prisidėję prie jų, kad jieškotu Viešpaties, Izraelio Dievo. ²² Jie su džiaugsmu darė neraugingų duonų iškilnę per septynias dienas, nes Viešpats buvo padaręs jiems linksmybės ir palenkęs prie jų Asyrijos karaliaus širdį, kad padetu jų rankoms Viešpaties, Izraelio Dievo, darbe.

II. Sugrįžimas Palestinon antrojo žydų burio, vedant Ezdrui, ir tolesnis tautos gyvenimo tvarkymas. 1. Kelionė Ezdro ir antrojo žydų burio iš Babylono Jeruzalėn.

Caput 7. ¹ Post hæc autem verba in regno Artaxerxis regis Persarum, Esdras filius Saraïæ, filii Azariæ, filii Helciæ, ² filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob, ³ filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth, ⁴ filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci, ⁵ filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis ab initio. ⁶ Ipse Esdras ascendit de Babylone, et ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit Israel: et dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius super eum, omnem petitionem eius. ⁷ Et ascenderunt de filiis Israel, et de filiis Sacerdotum, et de filiis Levitarum, et de cantoribus, et de

7. perskyrimas. ¹ Po tų gi atsitikimų, karaliaujant Persų karaliui Artakserksui, atėjo Ezdras, sunus Sarajo, kurs buvo sunus Azarijo, kurs buvo sunus Helkijo, ² kurs buvo sunus Selumo, kurs buvo sunus Sadoko, kurs buvo Achitobo sunus, ³ kurs buvo Amarijo sunus, kurs buvo Azarijo sunus, kurs buvo Marajoto sunus, ⁴ kurs buvo Zarahijo sunus, kurs buvo Ozio sunus, kurs buvo Bokkio sunus, ⁵ kurs buvo Abisues sunus, kurs buvo Pineo sunus, kurs buvo Eleazaro sunus, kurs buvo pirmojo kunigo Aaronos sunus.

⁶ Tasai Ezdras atvyko iš Babylono; jis buvo prityręs žinovas Mozes įstatymo, kurį Viešpats Dievas yra davęs Izraeliui. O kara-

35, 11. 14 — (21) *Kurie buvo atsiskyrę...* Rasi tai buvo taipogi izraelitai, kurie buvo susimaišę su pagonimis, o dabar vėl nuo jų atsiskyrė. — (22) *Asyrijos karaliaus.* Persų karalius Darijus vadinamas čia Asyrijos karaliumi, nes senovinė Asyrija buvo jo valdžioje.

7, 1—8, 36. Leidžiant karaliui Artakserksui, grįžta Palestinon su nauju žydų buriu ir su įvairiomis dovanomis bažnyčiai Rasto žinovas Ezdras (7, 1—28). Išvardijami atvykusieji draug su juo šeiminų virši-

ninkai (8, 1—14) ir aprašoma pati kelionė (8, 15—36).

(7, 1) *Po tų gi atsitikimų...* Nuo šeštų Darijaus metų buvo praslinkę arti 57 m. Artakserksas Ilgarankis buvo sunus Kserkso, o Darijaus anukas. — *Sunus Sarajo*, t. y. Sarajo ainis, nes nuo Sarajo mirties buvo praslinkę 130 m. Plg. 4 Kar. 25, 18. — (5) *Pirmojo kunigo.* Ebr. t.: vyriausiojo kunigo.

(6) *Jis buvo prityręs...* Čionai pirma sykį sutinkame šv. Rastę žinovo vardą. Ezdras draug su kitais mokslin-

janitoribus, et de Nathinæis in Jerusalem anno septimo Artaxerxis regis.

⁸ Et venerunt in Jerusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis. ⁹ Quia in primo die mensis primi cœpit ascendre de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui bonam super se. ¹⁰ Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, et faceret et doceret in Israel præceptum et judicium.

¹¹ Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus et præceptis Domini, et ceremoniis eius in Israel.

¹² Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cœli doctissimo, salutem. ¹³ A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, et de Sacerdotibus eius, et de Levitis ire in Jerusalem, tecum vadat. ¹⁴ A facie enim regis, et septem consiliatorum eius missus es, ut visites Judæam et Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua: ¹⁵ et ut feras argentum et aurum quod rex, et consiliores eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius in Jerusalem tabernaculum est.

¹⁶ Et omne argentum et aurum quodcumque inveneris in universa

lius suteikė jam visa, ko buvo prašęs, nes Viešpaties, jo Dievo, ranka buvo ant jo. ⁷ Taipogi iš Izraelio sunų, ir iš kunigų sunų, ir iš levitų sunų, ir iš giesmininkų, ir iš durininkų, ir iš Natiniečių atvyko kaikurie į Jeruzalę septintais karaliaus Artakserkso metais. ⁸ Jie atėjo į Jeruzalę penktame mėnesyje; tai buvo septinti karaliaus metai. ⁹ Pirmoje pirmojo mėnesio dienoje jis pradėjo eiti iš Babylono ir pirmoje penktojo mėnesio dienoje atėjo į Jeruzalę, esant ant jo gerai Dievo rankai. ¹⁰ Nes Ezdras buvo prirengęs savo širdį tyrinėtų Viešpaties įstatymo, ir pildytų bei mokytų įsakymų ir nutarimų Izraelyje.

¹¹ Štai gi nuorašas laiško su nutarimu, koki karalius Artakserksas davė kunigui Ezdrui, Rašto mokytojui, žinovui Viešpaties žodžių ir įsakymų ir jo apeigų Izraelyje.

¹² Karalių karalius Artakserksas kunigui Ezdrui, mokyčiausiam dangaus Dievo įstatymo žinovui linki sveikatos. ¹³ Mano nutarta, kad kam tik patiks mano karalystėje iš Izraelio tautos, iš jo kunigų ir iš levitų eiti Jeruzalen, teeina draug su tavim. ¹⁴ Nes tu siustas karaliaus ir septynių jo patarėjų aplankytų Judėjos ir Jeruzalės pagal tavo Dievo įstatymą, kurs yra tavo rankoje, ¹⁵ ir nunešti sidabro ir aukso, karaliaus ir jo patarėjų savo valia paaukoto Izraelio Dievui, kurio padangtė yra Jeruzalėje, ¹⁶ Taipogi visą sidabrą ir aukso, koki tik rasi visoje Babylono šalyje ir kuri tauta norės atnašauti,

ciais, anot padavimo, pakeitęs senobines žydų kalbos penikiškas raides keturkampėmis. — Nes Viešpaties ranka... Dievo apveizda laikė jį ypatingoje savo globoje. — (7) Iš Izraelio sunų... Plg. aug. 2, 70. — Septintais... metais: 459 m. pirm Kristaus.

(11) *Laiško su nutarimu.* Artakserkso laiškas perrašytas aramaiška kalba; taip jis buvo tikriausiai sudėtas.

(14) *Kurs yra tavo rankoje:* kuri tu gerai žinai. — (17) *Duoninių aukų...* Vz. Kun. 2, 1. Sk. 15, 1—16.

provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de Sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Jerusalem, ¹⁷ libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem. ¹⁸ Sed et si quid tibi, et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut facias, juxta voluntatem Dei vestri facite. ¹⁹ Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Jerusalem.

²⁰ Sed et cetera, quibus opus fuerit in donum Dei tui, quantumcumque necesse est ut expendas, dabitur de thesauro, et de fisco regis, ²¹ et a me. Ego Artaxerxes rex, statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans Flumen, ut quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque mora detis ²² usque ad argenti talenta centum, et usque ad frumenti coros centum, et usque ad vini batos centum, et usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura. ²³ Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis, et filiorum eius. ²⁴ Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus, et Levitis, et cantoribus, janitoribus, Nathinæis, et ministris domus Dei huius, ut vectigal, et tributum, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos.

ir iš kunigu, ka jie savo valia atnašaus savo Dievo namams, esantiems Jeruzaleje, ¹⁷ imk be kliučiu ir rupeštingai pirkk už tuos pinigų versiu, avinu, avinelių, duoninių aukų ir jų liejamų aukų ir tai atnašauk ant jūsų Dievo bažnyčios altoriaus, kurs yra Jeruzaleje. ¹⁸ Jei tau ir tavo broliams patiks padaryti ką nors su likusiu sidabru ir auksu, darykite kaip jūsų Dievo valia. ¹⁹ Taipogi indus, kurie tau duodami tavo Dievo namų tarnystei, atiduok Dievo akyvaizdoje Jeruzaleje.

²⁰ Bet ir kas dar bus privalu tavo Dievo namams, kiek tik reikės išleisti, bus duota iš išdo ir iš karaliaus pinigyno, ²¹ taipogi ir mano paties. Aš, karalius Artakserksas, nutariu ir įsakau visiems viešojo išdo užveizdams anapus Upės, kad ko tik iš jūsų reikalaus kunigas Ezdras, dangaus Dievo įstatymo žinovas, jus duotumete be gaisčio ²² iki šimtui talentų sidabro, iki šimtui korų javų, iki šimtui batų vyno, iki šimtui batų aliejaus, druskos gi be saiko. ²³ Visa, kas priguli prie dangaus Dievo apeigų, tebuna duodama rupeštingai dangaus Dievo namuose, kad kartais jis neužsirusintu ant karaliaus ir jo sūnų karalystės. ²⁴ Taipogi duodame jums žinią apie visus kunigus, levitus, giesmininkus, durininkus, Natiniečius ir šito Dievo namų tarnus, kad jums nevalia deti ant jų mūito, čyžės ir metinio mokesčio.

(20) *Bus duota iš* .. Kald. t.: galesigauti iš karaliaus turtų namų; o mano, kurs esu karalius Artakserksas, bus išleistas paliepimas visiems išdo užveizdams anapus upės, kad, ko tik. — (22) *Korų*.

Ebr. saikas *kor* lygus 338, 8 litrams (kvortoms); *bath* — dešimta *kor'o* dalis. — (23) *Visa, kas priguli...* Kald. t.: visa, kas dangaus Dievo paliepimu privalu. — (24) *Metinio mokesčio*: kelpinigių. Plg. aug. 4, 13.

²⁵ Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue iudices et præsides ut judicent omni populo, qui est trans Flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed et imperitos docete libere.

²⁶ Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, et legem regis diligenter, iudicium erit de eo sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ eius, vel certe in carcerem.

²⁷ Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum Domini, quæ est in Ierusalem, ²⁸ et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius, et universis principibus regis potentibus: et ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

Caput VIII. ¹ Hi sunt ergo principes familiarum, et genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. ² De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus. ³ De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: et cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. ⁴ De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, et cum eo ducenti viri. ⁵ De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, et cum eo trecenti viri. ⁶ De filiis Adan, Abed filius Jonathan, et cum eo quinquaginta viri. ⁷ De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, et cum eo septuaginta viri. ⁸ De filiis Saphatiæ,

²⁵ Tu gi, Ezdra, pastatyk tavo Dievo duotąją išmintimi, kurį yra tavo rankoje, teisėjus ir viršininkus, kad teistu visą tautą, anapus Upes, butent tuos, kurie žino tavo Dievo įstatymą; mokykite taipogi be kliučių ir nežinančius. ²⁶ O kiekvienas, kurs nepildys rupestingai tavo Dievo įstatymo ir karaliaus įstatymo, bus pasmerkta arba mirti, arba ištremti, arba užmokėti savo lobiu, arba bent į kalėjimą.

²⁷ Palaimintas teesie Viešpats, musų tėvų Dievas, kurs tai davė į karaliaus širdį, kad padidintu garbę Viešpaties namų, esančių Jeruzaleje, ²⁸ ir kurs atkreipė į mane savo gailestingumą karaliaus, jo patarėjų ir visų galingų karaliaus kunigaikščių akyvaizdoje. Taigi aš, sustiprintas Viešpaties, mano Dievo, ranka, kuri buvo ant manęs, surinkau Izraelio viršininkus, kad jie eitu draug su manim.

8. perskyrimas. ¹ Taigi, šitie yra šeimynų viršininkai ir giminių sąrašas tu, kurie pakilo draug su manim iš Babylono, viešpataujant karaliui Artakserksui. ² Iš Pineo sunų: Gersomas; iš Itamaro sunų: Danielis; iš Dovid sunų: Hattus; ³ Sechenijos sunų, Parosos sunų: Zakarijas ir draugų su juosuskaityta šimtas penkios dešimtys vyrų; ⁴ iš Pahat-Moabo sunų: Zarehės sunus Elioenajis ir su juo du šimtu vyrų; ⁵ iš Sechenijo sunų: sunus Ezechielis ir su juo tris šimtai vyrų; ⁶ iš Adano sunų: Jonatano sunus Abedas ir su juo penkios dešimtys vyrų; ⁷ iš Alamo sunų: Atalijo sunus Isaijas ir su juo septynios dešimtys vyrų; ⁸ iš Safatijo sunų:

(25) *Tuos, kurie žino...: Palestinos žydus.*

(8, 3) *Iš Sechenijo sunų. Tie zodziai*

reiktu pridėti prie 2. e. ir skaityti taip: Iš Dovid sunų: Hattus, kurs buvo iš Sechenijo sunų; iš Paroso sunų. — (5) *Ezekielis. Ebr. t. Jachazielis. —*

Zebedia filius Michael, et cum eo octoginta viri. ⁹ De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, et cum eo ducenti decem et octo viri. ¹⁰ De filiis Selomith, filius Josphiæ, et cum eo centum sexaginta viri. ¹¹ De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, et cum eo vigintiocto viri. ¹² De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, et cum eo centum et decem viri. ¹³ De filiis Adoniam, qui erant novissimi: et hæc nomina eorum: Elipheleth, et Jehiel, et Samaia, et cum eis sexaginta viri. ¹⁴ De filiis Begui, Uthai et Zachur, et cum eis septuaginta viri.

¹⁵ Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, et mansimus ibi tribus diebus: quævisque in populo et in sacerdotibus de filiis Levi, et non inveni ibi. ¹⁶ Itaque misi Eliezer, et Ariel, et Semeiam, et Elnathan, et Jarib, et alterum Elnathan, et Nathan, et Zachariam, et Mosollam principes: et Joiarib, et Elnathan sapientes. ¹⁷ Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, et posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, et fratres eius Nathinæos in loco Chasphiæ ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri. ¹⁸ Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi, filii Israel, et Sarabiam et filios eius et fratres eius decem et octo, ¹⁹ et Hasabiam, et cum eo Isaiam de filiis

Mikolo sunus Zebedija ir su juo aštuonios dešimtys vyrų; ⁹ Joabo sunų: Jahielio sunus Obedija ir su juo du šimtu aštuoniolika vyrų; ¹⁰ iš Selomito sunų: Jospio sunus ir su juo šimtas šešios dešimtys vyrų; ¹¹ iš Bebajo sunų: Bebajo sunus Zakarijas ir su juo dvidešimt aštuoni vyrai; ¹² iš Asgado sunų: Eketano sunus Johananas ir su juo šimtas dešimts vyrų; ¹³ iš Adonikamo sunų, kurie buvo paskučiausieji, šitie jų vardai: Elifeletas, Jehielis ir Samajas ir su jais šešios dešimtys vyrų; ¹⁴ iš Begujo sunų: Utajis ir Zachuras ir su jiems septynios dešimtys vyrų.

¹⁵ Aš surinkau juos prie upės, tekančios į Ahava, ir pasilikome tenai tris dienas, o įieškodamas tarp tautos ir tarp kunigų Levio sunų, aš neradau jų tenai. ¹⁶ Taigi, aš siunčiau viršininkus Eliezerį, Arielį, Semeją, Elnataną, Jaribą, kitą Elnataną, Nataną, Zakariją ir Mosolamą ir išminčiudu Jojaribą ir Elnataną; ¹⁷ siunčiau gi juos pas Eddą, kurs yra pirmasis Kaspijos vietoje, ir įdėjau į jų burną žodžius, kuriuos turėję kalbėti Eddui ir jo broliams Natiniečiams Kaspijos vietoje, kad atvestu mums mūsų Dievo namų tarnų. ¹⁸ Ir jie atvedė per gerą ant mūsų buvusią mūsų Dievo ranką mokyčiausį iš sunų Moholio, kurs buvo Izraelio sunaus Levio sunus, ir Sarabiją, ir jo sunus ir jo brolius, iš viso aštuoniolika, ¹⁹ ir Hasabiją, o su juo Isaiją iš Merario sunų, jo brolius ir jo sunus, draug dvidešimt,

(13) *Paskučiausieji*: toje prasmeje, kad kiti iš jų šeimos buvos sugrižę Palestinoje anksčiau draug su Zorobabeliu. Vž. aug. 2, 13.

(15) *Upės, tekančios į Ahavą*. Upelio, tekėjusio į Ahavą, vardas nepasakytas. Ahava vadinosi rasi netik didesnė upė,

bet taipogi ir miestas. — (17) *Pas Eddą*: jis buvo tikriausiai didesnio Natiniečių burio viršininkas (2, 43). — *Kaspijos*. Nežinomos vietos vardas. — (18) *Mokyčiausį*. Jo vardas rasi liko apleistas perrašinėtojų. — *Sunus*: anukas. Plg. Is. 6, 16...

Merari, fratresque eius, et filios eius viginti: ²⁰ et de Nathinæis, quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur.

²¹ Et prædicavi ibi jeiunium juxta fluvium Ahava ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ.

²² Erubui enim petere a rege auxilium et equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: et imperium eius et fortitudo eius, et furor super omnes qui derelinquunt eum. ²³ Jeiunavimus autem, et rogavimus Deum nostrum per hoc: et evenit nobis prospere. ²⁴ Et separavi de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiam, et Hasabiam, et cum eis de fratribus eorum decem. ²⁵ Appendique eis argentum et aurum, et vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex et consiliatores eius, et principes eius, universusque Israel eorum, qui inventi fuerant: ²⁶ et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum talenta: ²⁷ et crateres aureos viginti, qui habebant solidos milenos, et vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurum.

²⁸ Et dixi eis: Vos sancti Domini,

²⁰ ir iš Natiniečių, kuriuos Dovidas ir kunigaikščiai buvo davę tarnauti levitams, du šimtu dvidešimt Natiniečių; visi šitie buvo pažymėti savo vardais.

²¹ Tenai prie Ahavos upės aš apskelbiau pasninką, kad vargintumėm save Viešpaties, mūsų Dievo, akyvaizdoje ir prašytumėm tikro kelio sau, mūsų vaikams ir visam mūsų lobiui. ²² Nes aš gedžiaus prašyti karalių pagalbos ir raitelių, kurie gintu mus kelyje nuo neprietelio, nes mes buvome sakę karaliui: Mūsų Dievo ranka yra ant visų, kurie jieško jo gerume, o jo valdžia ir galybė ir didi rustybė ant visų, kurie apleidžia jį. ²³ Taigi, mes alkinome save ir meldėme mūsų Dievą tuo tikslu, ir atsitiko mums laimingai. ²⁴ Aš atskyriau iš kunigų viršininkų dvyliką, Sarabiją ir Hasabiją ir su jiedviem dešimtį jų brolių ²⁵ ir pasvėriau jiems sidabrą ir auksą ir mūsų Dievo namų pašvestuosius indus, kuriuos buvo davę karalius, ir jo patarėjai, ir jo kunigaikščiai, ir visas Izraelis iš tų, kurie radosi; ²⁶ ir atsėriau jiems į rankas šešis šimtus penkias dešimtis talentų sidabro, šimtą sidabrinių indu, šimtą talentų aukso, ²⁷ dvidešimt auksinių taurių, kurios svėrė po tukstantį auksinių, ir du geriausio blizgančio skaitvario indu, gražiu kaip auksas; ²⁸ ir aš jiems tariau: Jūs pašvesti Viešpačiui ir indai pašvesti, taip pat ir sidabras ir

(21) *Tikro kelio*: laimingo kelio. — *Vaikams*. Ebr. t.: kudiakiams. — (22) *Nuo neprietelio*: nuo plėšiku, kurie galejo užpulti kelyje. — (23) *Ir atsitiko...* Ebr. t.: ir jis davėsi išprašyti. — (24) *Aš atskyriau...* Buvo išrinkta iš viso 12 kunigų ir 12 levitų; Sarabija ir Hasabija buvo ne kunigai, bet levitai (plg. aug. 18 ir 19 eil.). — (25)

Kurie radosi: Babylone ir negrįžo su savo broliais. — (26) *Talentų*. Talentas svėrė 3000 siklių. Sidabrinis siklis vertas arti 3 frankų; auksinis gi apie 43 frankus. — *Šimtą sidabrinių indu*. Ebr. t.: sidabrinis indus šimto talentų. — (27) *Auksinių*. Anot ebr. t.: darikų. — *Gražių*. Ebr. t.: brangių.

et vasa sancta, et argentum et aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum: ²⁹ vigilate et custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, et Levitarum, et ducibus familiarum Israel in Jerusalem, in thesaurum domus Domini. ³⁰ Susceperunt autem Sacerdotes et Levitæ pondus argenti, et auri, et vasorum ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.

³¹ Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus Jerusalem: et manus Dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. ³² Et venimus Jerusalem, et mansimus ibi tribus diebus.

³³ Die autem quarta appensum est argentum, et aurum, et vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Jozabed filius Josue, et Noadai filius Bennoi Levitæ, ³⁴ juxta numerum et pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo.

³⁵ Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocausta Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato, duodecim: omnia in holocaustum Domino. ³⁶ Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis et ducibus trans Flumen, et elevarunt populum et domum Dei.

auksas, kurs liuosa valia atnašautos Viešpačiui, mūsų tėvų Dievui. ²⁹ Bukite budrus ir sergekite, kolei nepasversite akyvaizdoje kunigu ir levitų viršininkų bei Izraelio šeimynų vadų Jeruzaleje į Viešpaties namų išdą. ³⁰ Tuomet kunigai ir levitai paėmė pasvertą sidabrą ir auksą ir indus, kad nuneštų Jeruzalėn į mūsų Dievo namus.

³¹ Pasijudinome tat nuo Ahavos upės dvyliką pirmojo mėnesio dieną, kad trauktumėm į Jeruzalę, ir mūsų Dievo ranka buvo ant mūsų, ir jis išliuosavo mus iš neprietelio ir nuo tykotojo rankos kelyje. ³² Mes atėjome Jeruzalėn ir pasilikome čia tris dienas; ³³ o ketvirtą dieną pasverta sidabras ir indai mūsų Dievo namuose kunigo Urijo sunaus Meremoto ranka; draug su juo buvo Pineo sunus Eleazaras, o su jiedviem levitai Jozues sunus Jozabėdas ir Benojo sunus Noadaja; ³⁴ žiūrėta visų dalykų skaitliaus ir svarumo ir surašyta anuo metu visas pasverimas. ³⁵ Taigi ir atėjusieji iš nelaisvės perkėlimo sunus atnašavo Izraelio Dievui kaippo deginamąją auką dvyliką veršių už visą Izraelio tautą, devynias dešimtis šešis avinus, avinėlių septynias dešimtis septynis, ožių už nuodėmę dvyliką; visa deginamajai Viešpaties aukai. ³⁶ Jie atidavė karaliaus nutarimus vietininkams, kurie buvo iš po karaliaus akių, ir vadams anapus Upės, o tie padėjo tautai ir Dievo namams.

(31) *Dvyliką.* Plg. aug. 7, 9. — (32) *Atėjome Jeruzalėn:* pirmoje penktojo mėnesio dienoje (7, 9). — (33) *Pasverta:* kad patikrinus, jog kelyje niekas nepražuvo. — (36) *Nutarimus:* augščiaus minėtą karaliaus laišką. Vž.

aug. 7, 11–26. — *Vietininkams.* Ebr. 'achaš-darpenim, pers. k š u t r a p a v a n, iš kurio pasidarė žodis s a t r a p a s. Taip rasi vadinta vyriausius kariškus valdininkus; žemesni už juos buvo pachoth, p a š o s.

2. Panaikinimas moterystių su svetimtautėmis.

Caput IX. ¹ Postquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israel, Sacerdotes et Levitæ a populis terrarum, et abominationibus eorum Chananæi videlicet, et Hethæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Ammonitarum, et Moabitarum, et Aegyptiorum, et Amorrhæorum: ² tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum et magistratum fuit in transgressionem hac prima.

³ Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbæ, et sedi mœrens. ⁴ Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressionem eorum, qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum:

⁵ et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica, curvavi genua mea, et expandi manus meas ad Dominum Deum meum, ⁶ et dixi:

Deus meus confundoret erubescere levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque

9. perskyrimas. ¹ Kuomet gi tai buvo pabaigta, prisiartino prie manęs viršininkai ir tarė: Izraelio tauta, kunigai ir levitai neatskirti nuo šalies tautų ir nuo jų bjaurumų, butent nuo Kananiečių, Hetiečių, Pereziečių, Jėbuziečių, Amonitų, Moabitų, Aigyptiečių ir Amorietų, ² nes jie ėmė iš jų dukterų sau ir savo sunums ir sumaišė šventą seklą su šalies tautomis; viršininkai ir valdininkai buvo pirmieji tame peržengime.

³ Išgirdęs šituos žodžius, aš perplėšiau savo apsiaustą ir jupą, pešiau savo galvos ir barzdos plaukus ir sedėjau nuliudes. ⁴ Visi, kurie bijojo Izraelio Dievo žodžio, susirinko prie manęs dėlei peržengimo tu, kurie buvo atėję iš nelaisvės, o aš sedėjau nuliudes iki vakarinei aukai, ⁵ o vakarines aukos metu atsikeliau iš savo suspaudimo ir perplėšęs apsiaustą ir jupą sulenkiau savo kelius ir ištiesiau savo rankas į Viešpatį, mano Dievą, ⁶ ir tariau:

Mano Dieve, aš nedrįstu ir gėdžiuos pakelti savo veidą į tave, nes mūsų neteisybės pasidaugino ant mūsų galvos, ir mūsų prasikaltimai užaugo iki dangui

9, 1—10, 44. Ezdras, patyręs, kad daugelis žydų, paniekindami įstatymą, buvo vedę moteris pagones, aprauda tautos prasikaltimą ir maldauja, kad Dievas jiems dovanotu (9, 1—15). Kadangi Jeruzalės gyventojai pasizada išpildyti visus Ezdro paliepinimus, jis surenka visą tautą Jeruzalėn ir liepia paleisti visas patias svetimtautes (10, 1—17); tą jo paliepinimą išpildo kunigai, levitai ir daugelis iš tautos (10, 18—44).

(9, 1) *Nuo jų bjaurumų*: nuo stab-

meldystės. — *Nuo Kananiečių...* Įstatymo žodžiai draudė Izraelitams moterystės tik su Kananiečiais (Is. 34, 16; Atk 7, 3), bet toks pat pavojus patraukimo į stabmeldystę buvo ir iš susigiminiavimo su kitomis pagoniškoms tautomis, todėl peiktinos nuo senobės išrodė moterystės taipogi ir su Amonitais, Moabitais ir Aigyptiečiais.

(3) *Perplėšiau...* Didžio nuliudimo ženklai. — (4) *Iki vakarinei aukai...* Vz. Is. 29, 39. 41.

ad cælum ⁷ a diebus patrum nostrorum: sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, et reges nostri, et Sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium, et in captivitatem, et in rapinam, et in confusionem vultus, sicut et die hac. ⁸ Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis paxillus in loco sancto eius, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra, ⁹ quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et sublimaret domum Dei nostri, et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem in Juda et Jerusalem. ¹⁰ Et nunc quid dicemus Deus noster post hæc? quia dereliquimus mandata tua, ¹¹ quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est juxta immunditiam populorum, ceterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. ¹² Nunc

⁷ nuo mūsų tėvų dienų; bet ir mes patį sunkiai nusidejome iki šių dienų, ir dėl mūsų neteisybių paduoti esame mes patį, ir mūsų karaliai, ir mūsų kunigai į šalių karalių ranką, kad butumėm užmušami kalaviju, vedaminelais venirplešiami ir kad butu užgedintas mūsų veidas kaip ir šiandien. ⁸ Ir dabar lyg-kad truputį ir valandelei mūsų maldavimas pakilo prie Viešpaties, mūsų Dievo, taip kad mums palikta liekanos ir duota mums baslelis jo šventoje vietoje, ir mūsų Dievas apšvietė mūsų akis ir davė mums truputį gyvenimo mūsų vergijoje; ⁹ nes mes esame vergai ir mūsų vergijoje mūsų Dievas neapleido mūsų, bet palenke ant mūsų gailėstingumą Persų karaliaus akivaizdoje, kad jis duotu mums gyvenimą ir išaugštintu mūsų Dievo namus ir atstatytų juos iš griuvėsių ir duotu mums tvorą Jude ir Jeruzalėje. ¹⁰ Ir ką gi dabar sakysime, mūsų Dieve, po viso to? nes mes apleidome tavo įsakymus, ¹¹ kuriuos esi davęs per tavo tarnus pranašus, tardamas: Žeme į kurią jūs įeitis, kad ją paveldėtumete, sutepta kaip suteptos tautos ir kitos šalys nuobodomis tų, kurie ją pripildė nuo krašto iki kraštui savo subjaurinimo. ¹² Todėl tai neduokite savo dukterų jų sunums ir jų dukterų neimkite savo sunums, ir per amžius neįieškokite jų santaikos ir jų laimes,

(7) *Nuo mūsų tėvų...* Ebr. t. tais žodžiais prasideda naujas sakiny: Nuo mūsų tėvų dienų mes esame didžioje kaltybėje. — (8) *Ir dabar:* kada Kyras leido zydams sugrįžti tėvynen. — *Liekanos:* nedidelis burys sugrįžusiųjų iš Babylono. — *Baslelis.* Metafora: kaip baslelis palaiko pakabintus ant jo dalykus, taip Dievo malonė suteikė zydams bažnyčią, ant kurios tarsi paremta visa jų viltis. — *Apšvietė mūsų akis:* kad vėl butumėm linksni ir laimingi (plg. 1 Kar. 14, 27; Ps., 12, 4).

Bet suteiktas gyvenimas menkas yra, palyginant jį su Izraelio gyvenimo pilnybe praeityje ir pranašų pažadėta ateityje. — (9) *Esame vergai:* nors mums leista sugrįžti tėvynen, bet mūsų valdovais pasilieka pagonis. — *Karaliaus.* Ebr. t.: karalių. — *Kad jis duotu..* Ebr. t.: taip kad mes igijome naują gyvenimo įiegą vėl atstatyti mūsų Dievo bažnyčiai. — *Tvora.* Metafora: tvora arba siena uždengia nuo užpuolimo ir už jos esant lengviaus ginties. — (12) *Neduokite savo dukterų..* Vz. Atk.

ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiat filii vestri, et non queratis pacem eorum, et prosperitatem eorum usque in æternum: ut confortemini, et comedatis quæ bona sunt terræ, et heredes habeatis filios vestros usque in sæculum. ¹³ Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ¹⁴ ut non converteremur, et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? ¹⁵ Domine Deus Israel justus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro, non enim stari potest coram te super hoc.

Caput X. ¹ Sic ergo orante Esdra, et implorante eo, et flente, et jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cætus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus fletu multo. ² Et respondit Sechenias filius Jehiel de filiis Aelam, et dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alie-

kad sustiprētumėte ir valgytumėte. kas gera žemėje ir turėtumėte savo sunus tėvainiais per amžius. ¹³ Ir po viso, kas atėjo ant mūsų dėlei mūsų pikčiausių darbų ir dėlei didžio mūsų prasikaltimo, tu, mūsų Dieve, išliuosavai mus nuo mūsų neteisybės ir davei mums išgelbėjimą, kaip šiandien yra, ¹⁴ kad nebegrižtumėm atgal ir nebeverstumėm nieku tavo paliepiamų ir nebedarytumėm moterų su šitu nuobodu tautomis. Argi rustinsies ant mūsų iki sunaikinimui, kad nebepaliktumei mums liekanų, kurios išsigelbetu? ¹⁵ Viešpatie, Izraelio Dieve, tu teisingas, nes mes palikti, kad butumėm išgelbeti, kaip šiandien. Stai, esame tavo akyvaizdoje su mūsų prasikaltimu, nes taip negalima pasilikti tavo akyvaizdoje.

10. perskyrimas. ¹ Taip tat besimeldžiant Ezdruui ir maldaujant ir verkiant ir gulint ties Dievo bažnyčia, susirinko prie jo iš Izraelio labai didelis burys vyrų, moterų ir vaikų, ir tauta griaudžiai verkė. ² O Jehielio sunus Sechenijas iš Elamo sunų atsiliepie ir tarė Ezdruui: Mes prasikaltome mūsų Dievui ir vedeme svetimtautes moteris iš šalies tautų, o dabar jei

7, 3; Joz 23, 12. — *Nejieskokite jų santikos...* Panašiai atsiliepiama Atk. 7, 1—3; 23, 6. — (13) *Tu, mūsų Dieve, išliuosavai...* Anot ebr. t.: nors tu, o Dieve, nubaudei mus daug mažiaus, negu mūsų prasikaltimas (buvo vertas), ir suteikėi mums taip didį išgelbėjimą, argi mes vel peržengsime tavo įsakymus ir vesime moterysten... — (14) *Argi rustinsies...* Anot ebr. t.: tuomet

tu tikrai rustinsies ant mūsų iki sunaikinimui, kad nebeliktu jokios liekanos ir jokio ištirusiojo. — (15) *Nes mes palikti...* Anot ebr. t.: nes mes pasilikome kaip ištirusieji.

(10, 1) *Besimeldžiant Ezdruui...* Toliaus Ezdras kalba apie save trečioje ypatoje. — (2) *Jei Izraelis gailisi...* Ebr. t.: yra dar vilties Izraeliui dėlei to dalyko. 3. eil. prasideda naujas saki-

nigenas de populis terræ: et nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc, ³ percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, et eos qui de his nati sunt juxta voluntatem Domini, et eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat. ⁴ Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, et fac. ⁵ Surrexit ergo Esdras, et adiuravit principes Sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel ut facerent secundum verbum hoc, et juraverunt.

⁶ Et surrexit Esdras ante Domum Dei, et abiit ad cubiculum Johanan filii Eliasib, et ingressus est illuc, panem non comedit, et aquam non bibit: lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate. ⁷ Et missa est vox in Juda et in Jerusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Jerusalem: ⁸ et omnis qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia eius, et ipse abjicietur de cœtu transmigrationis.

⁹ Convenerunt igitur omnes viri Juda, et Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis: et sedit omnis populus in platea domus Dei, tremantes pro peccato, et pluvius. ¹⁰ Et surrexit Esdras sacerdos, et dixit ad eos: Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas utaderetis super delictum Israel.

¹¹ Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, et

Izraelis gailisi to dalyko, ³ padarykime su Viešpačiu, mūsų Dievu, sandora, kad visas pačias ir iš jų gimusiųs atmesime, kaip yra valia Viešpaties ir tu, kurie bijo Viešpaties, mūsų Dievo, įsakymo; tebuna padaryta, kaip reikalauja įstatymas. ⁴ Kelkies, tavo dalykas nutarti, o mes busime su tavim; buk drąsus ir daryk. ⁵ Taigi, Ezdras atsikėlė ir prisiekė kunigų ir levitų viršininkus ir visą Izraelį, kad jie darys, kaip pasakyta; ir jie prisieikė.

⁶ Tuomet Ezdras atsikėlė iš po Dievo namų ir nuėjo į Eliasibo sunaus Johano butą ir įėjo tenai, nevalgė duonos ir negėrė vandens, nes liudėjo dēlei peržengimo tų, kurie buvo atėję iš nelaisvės. ⁷ Po to apskelbta Jude ir Jeruzaleje visiems perkeltimo sunums, kad susirinktų Jeruzalen, ⁸ ir kad iš kievieno, kurs neateitų per tris dienas pagal viršininkų ir kunigų nutarimą, būtų atimtas visas jo lobis ir jis pats būtų išmestas iš perkeltimo draugijos. ⁹ Taigi, visi Judo ir Benjamin vyrai susirinko per tris dienas į Jeruzalę, tai yra devintame mėnesyje dvidešimtoje mėnesio dienoje; ir visa tauta sėdėjo aikštėje ties Dievo namais, drebedami dēlei nusidėjimo ir lietaus. ¹⁰ Tuomet kunigas Ezdras pakilo ir jiems tarė: Jūs prasiškaltote ir vedete svetimtautes moteris, kad padaugintumėte Izraelio kaltybę.

¹¹ O dabar duokite garbę Viešpačiui, jūsų tėvų Dievui, ir dary-

nys. — (3) *Visas pačias*: svetimtautes. Plg. Atk. 7. 1...

(6) *Eliasibo sunaus..* Eliasibas buvo vyriausis kunigas Neemijo laikais. Plg.

facite placitum eius, et separa-
mini a populis terræ, et ab ux-
oribus alienigenis. ¹² Et respon-
dit universa multitudo, dixitque
voce magna: Juxta vertum tuum
ad nos, sic fiat. ¹³ Verumtamen
quia populus multus est, et tem-
pus pluviae, et non sustinemus
stare foris, et opus non est diei
unius vel duorum (vehementer
quippe peccavimus in sermone
isto) ¹⁴ constituentur principes in
universa multitudine: et omnes
in civitatibus nostris qui duxe-
runt uxores alienigenas (veniant
in temporibus statutis, et cum
his seniores per civitatem et ci-
vitatem, et judices eius donec
avertatur ira Dei nostri a nobis
super peccato hoc. ¹⁵ Igitur Jo-
nathan filius Azahel, et Jaasia
filius Thecue, steterunt super hoc,
et Mesollam et Sebethai Levites
adjuverunt eos: ¹⁶ Feceruntque
sic filii transmigrationis. Et
abierunt Esdras Sacerdos, et viri
principes familiarum in domos
patrum suorum, et omnes per no-
mina sua, et sederunt in die
primo mensis decimi ut quæ-
rerent rem. ¹⁷ Et consummati
sunt omnes viri, qui duxerant
uxores alienigenas, usque ad diem
primam mensis primi.

¹⁸ Et inventi sunt de filiis sa-
cerdotum qui duxerant uxores
alienigenas. De filiis Josue
filii Josedec, et fratres eius,
Maasia, et Eliezer, et Jarib, et
Godolia. ¹⁹ Et dederunt manus
suas ut eicerent uxores suas, et

kite, kas jam tinka; atsiskirkite
nuo šalies tautų ir nuo svetim-
taučių moterų. ¹² Ir visa daugybė
atsake ir tarė didžiu balsu: Kaip
mums pasakei, taip tebuna. ¹³ Ka-
dangi tečiau žmonių labai daug,
metas lietingas, ir mes negalime
stovėti lauke, o darbas ne vienos
ir ne dviejų dienų (nes mes labai
nusidejome šitame dalyke), ¹⁴ todėl
tebuna pastatyti viršininkai visoje
daugybėje, ir visi mūsų miestuose,
kurie yra vedę pačias svetim-
tautes, teateina paskirtu laiku,
o su jais vyresnieji kiekvieno
miesto ir jo teisejai, kolei mūsų
Dievo rustybė nebus nukreipta
nuo mūsų dėlei to nusidejimo.
¹⁵ Taigi, Azahelio sunus Jonatanas
ir Tekuės sunus Jaasija buvo
paskirti tam dalykui, o levitai
Mesolamas ir Sebetajis padėjo jie-
dvien. ¹⁶ Perkėlimo gi sunus taip
padarė. Kunigas Ezdras ir šei-
mynų viršininkai nuėjo į savo tėvų
namus, visi pagal savo vardus,
ir atsisedo pirmoje dešimtojo mė-
nesio dienoje, kad ištirtų dalyką;
¹⁷ ir jie pabaigė tai su visais vyrais,
vedusiais pačias svetimtautes iki
pirmajai pirmojo mėnesio dienai.

¹⁸ Tarp kunigų sunų atrasta
tokių, kurie buvo vedę svetim-
tautes moteris. Iš Josedeko sunaus
Jozuės sunų ir jo brolių: Maasija,
Eliezeris, Jaribas ir Godolija.
¹⁹ Jie davė savo rankas, kad išmes
savo pačias ir už savo prasikaltima

Neem. 3, 2; 12, 23. — (14) *Todėl tebuna įstatyti..* Anot ebr. t.: taigi, mūsų viršininkai tepasilieka už visą daugybę. — (15) *Buvo paskirti.* Ebr. t.: pasipriešino. Iš teksto neaišku, ar išvardintieji priešinosi pačiam nutarimui, ar budui, kaip nutarimas reikėjo išpildyti. — (16) *Perkėlimo sunus:* sugri-

zusieji iš nelaisvės. — *Atsisedo:* padarė pirmąjį posėdį. — (17) *Iki pirmajai..* Todėl sugaišo lygiai tris mėnesius.

(18) *Iš Josedeko sunaus Jozuės..* Josedeko sunus Jozuė buvo vyriausis kunigas, kurs grįžo draug su Zorobabeliu iš nelaisvės. — (19) *Davė savo rankas:* apsiėmė iškilmingai.

pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. ²⁰ Et de filiis Emmer, Hanani, et Zebedia. ²¹ Et de filiis Harim, Maasia, et Elia, et Semeia, et Jehiel, et Ozias. ²² Et de filiis Pheshur, Elioenai, Maasia, Ismael, Natanael, Jozabed, et Elasa.

²³ Et de filiis Levitarum, Jozabed, et Semei, et Celaia, ipse est Calita, Phataia, Juda, et Eliezer. ²⁴ Et de cantoribus, Eliasib. Et de janitoribus, Selum, et Telem, et Uri.

²⁵ Et ex Israel, de filiis Pharos, Remeia, et Jezia, et Melchia, et Miamin, et Eliezer, et Melchia, et Banea. ²⁶ Et de filiis Aelam, Mathania, Zacharias, et Jehiel, et Abdi, et Jerimoth, et Elia. ²⁷ Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliasib, Mathania, et Jerimuth, et Zabad, et Aziza. ²⁸ Et de filiis Bebai, Johanan, Hanania, Zababai, Athalai. ²⁹ Et de filiis Bani, Mosollam, et Melluch, et Adaia, Jasub, et Saal, et Ramoth. ³⁰ Et de filiis Phahath Moab, Edna, et Chalal, Banaias, et Maasias, Mathanias, Beseleel, Bennui, et Manasse. ³¹ Et de filiis Herem, Eliezer, Josue, Melchias, Semeias, Simeon, ³² Benjamin, Maloch, Samarias. ³³ Et de filiis Hasom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei. ³⁴ De filiis Bani, Maaddi, Amram, et Uel, ³⁵ Baneas, et Badaias, Cheliau. ³⁶ Vania, Marimuth, et Eliasib, ³⁷ Mathanias, Mathanai, et Jasi, ³⁸ et Bani, et Bennui, Semei, ³⁹ et Salmias, et Nathan, et Adaias, ⁴⁰ et Mechnedebai, Sisai, Sarai, ⁴¹ Ezrel, et

atnašaus avina iš bandos. ²⁰ Iš Emerio sunų: Hananis ir Zebedija. ²¹ Iš Harimo sunų: Maasija, Elija, Semeja, Jehielis ir Ozijas. ²² Iš Peshuro Sunų: Elioenajis, Maasija, Ismaelis, Natanaelis, Joabėdas ir Elasa.

²³ Iš levitų sunų: Jozabėdas, Semejis, Kelaja, kurs vadinosi taipogi Kalita, Pataja, Juda ir Eliezeris. ²⁴ Iš giesmininkų: Eliasibas. Iš durininkų: Selumas, Telėmas ir Uris.

²⁵ Iš Izraelio, tarp Paroso sunų: Remeja, Jezija, Melkija, Miaminas, Eliezeris, Melkija ir Banea. ²⁶ Iš Elamo sunų: Matanija, Zakarijas, Jehielis, Abdis, Jerimotas ir Elija. ²⁷ Iš Zetuos sunų: Elioenajis, Eliasibas, Matanija, Jerimutas, Zabadas ir Aziza. ²⁸ Iš Bebajo sunų: Johananas, Hananija, Zabajis, Atalajis. ²⁹ Iš Banio sunų: Mosolamas, Meluchas, Adaja, Jasubas, Saalas ir Ramotas. ³⁰ Iš Pahat-Moabo sunų: Edna, Kalalas, Banajas, Maasijas, Matanijas, Beseleelis, Bennujis ir Manasė. ³¹ Iš Heremo sunų: Eliezeris, Jozue, Melkijas, Semejas, Simeonas, ³² Benjaminas, Malochas, Samarijas. ³³ Iš Hasomo sunų: Matanajis, Matata, Zabadas, Elifeletas, Jermajis, Manasė, Semejis. ³⁴ Iš Banio sunų: Maadis, Amramas, Uelis, ³⁵ Baneas, Badajas, Keliavas, ³⁶ Vanija, Marimutas, Eliasibas, ³⁷ Matanijas, Matanajis, Jasis, ³⁸ Banis, Bennujis, Semejis, ³⁹ Salmijas, Natanas, Adajas, ⁴⁰ Mechnedebajis, Sisajis, Sarajis, ⁴¹ Ezrelis, Selemiavas, Seme-rija, ⁴² Selumas, Amarija, Juozapas, ⁴³ Iš Nėbo sunų: Jehielis,

(25) *Iš Izraelio*: iš visu kitų zydu, kurie nebuvo kunigais arba levitais. — (34) *Iš Banio sunų*. Banio sunų jau

buvo minėti aug. 29. e. Rasi cionai vardas parašytas klaidingai; taipogi ir toliaus išskaityti vardai nevisai tikri.

Selemiau, Semeria, ⁴² Sellum, Amaria, Joseph. ⁴³ De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, et Joel, et Banaia.

⁴⁴ Omnes hi acceperant uxores alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

Matatijas, Zabadas, Zabina, Jedus, Joelis ir Banaja.

⁴⁴ Visi šitie buvo vedę pačias svetimtautes, ir tarp tų buvo moterų, kurios buvo pagimdžiusios sunų.

(44) *Tarp tų buvo moterų...* Iš to pasirodo, kaip griežtai buvo padaryta atsiskyrimas nuo moterų svetimtaucių. Tetiau ir taip dar neprasalinta visu

blogumų, nes vos 20—30 metų pralinkus Neemijas buvo priverstas vėl sutvarkyti žydų moterystes.

NEEMIJO KNYGA.

ĮVEDIMAS.

1. Neemijo knygoje, kuria daugelis laiko ne atskiru veikalu, bet tik antra Ezdro knygų dalimi, randame papasakota tolesnius atsitikimus iš istorijos žydų tautos, sugrįžusios iš Babylono nelaisvės. Taigi, joje kalbama apie Neemijo sugrįžimą Jeruzalėn, kad atstatytų išgriautas to miesto sienas, apie jo pastangas užbaigti tą darbą, nežiurint visokių kliūčių, kurias statė Judo neprieteliai, ir apgyvendinti senoje išrinktosios tautos sostinėje kuodaugiausia žydų; toliau kalbama apie Ezdro ir Neemijo padarytą religijinę reformą ir naują sutvarkymą žydų tautos gyvenimo, kaip reikalavo įstatymas, ir galop apie antrąją prašalinimą pradėjusių platinties tarp žydų peiktinų papročių Neemijui vėl sugrįžus iš Babylonijos.

Todel Neemijo knygoje galima pažymėti šiuos tris skyrius: Pirmas Neemijo atvykimas Jeruzalėn ir jos sienų atstatymas (1, 1—7, 3); Ezdro ir Neemijo įvykdyta religijinė ir politikinė reforma tarp žydų (7, 4—12, 42); antra syki

padarytas naujai atsiradusių paklydimų prašalinimas (12, 43 iki 13, 31).

2. Neemijo knyga prasideda antrašu: *Helkijo sunaus Neemijo žodžiai*; joje kelis sykius sutinkama Neemijo atkartotas dievotas atsidukėjimas: *Atsimink mane, mano Dieve*, kuriuo taipogi visa knyga užbaigiama, be to tas pats Neemijas duoda knygoje nemažą žinių apie savo veikimą. Visą gi tai aiškiai parodo, kad knygos autorius buvo ne kas kitas, kaip tik pats Neemijas. Tečiau kaipurie tyrinėtojai, sutikdami, kad Neemijas parašęs septynis pirmuosius perskyrimus ir bent dalį trijų paskutinių, speja, kad 8, 9 ir 10 persk. parašyti jau kito autoriaus. Jie sako, kad minėtoje knygos dalyje apie Neemiją atsiliepiama kaipo apie trečią ypata, jam duodamas tas pats persiškas titulas *athersata*, koki turejo Zorobabelis, žymiausiu veikėju pasirodęs esąs čionai Ezdras ir pats pasakojimo budas, apskritai sakant, turi kito-kia varsa. Bet visus nurodytus

skirtumus galėjo padaryti pats Neemijas. Jis pats galėjo kalbėti apie save pirmoje ir trečioje ypatoje, nes taip darydavo ir kiti ano laiko rašytojai. Pats budamas svietiškis, religijinėje reformoje ir sandoros atnaujinime jis turėjo palikti pirmą vietą Ezdruui, kurs buvo kunigas; todėl apie tą įvykusią tarp žydų reformą, jis turėjo rašyti bent kiek kitaip, negu apie savo paties darbus, lyg-kad užmirsti save ir labiau kelti aikštėn pačius atsitikimus. Galop iš 13 persk., kame Neemijas vėl kalba pirmoje ypatoje, pasirodo, kad religijiniai Jeruzalės susirinkimo nutarimai jam žinomi, ir jis tenai pasakoja tik apie jų pritaikymą. Visa gi tai patvirtina, kad ir 8—10 persk. galėjo būti parašyti paties Neemijo.

Tiesa, kad kaikurie išvardinti 12. persk. kunigai gyveno vėliaus už Neemiją, bet rimčiausieji egzgetai spėja, kad tos eil., kuriose apie juos kalbama, įterptos į teksta vėlesniais laikais.

3. Pripažinus, kad Neemijo knyga parašyta jo paties, nesunku surasti, kokiuo laiku tai padaryta. Parašymo laikas negalėjo būti žymiai vėlesnis už atsitikimus, papasakotus knygos gale ir įvykusius Neemijui atkeliavus antrą sykį Jeruzalen. O kadangi Neemijas antrą sykį atvyko Palestinon Artakserkso I viešpatavimo pabaigoje (461—425), todėl ir jo knyga buvo parašyta apie 425 m. pirm Kr.

4. Neemijo knyga, duodama istoriškų žinių apie tai, kaip toliau tvarkėsi gyvenimas žydų, sugrįžusių iš Babylono nelaisvės, daugeliu dalykų panaši į Ezdro knyga. Pasakojama joje gyvai be pagražinimų apie tai, ką pats autorius buvo padaręs arba ką jis savo akimis matė padaryta. Todėl apie istorišką jo pasakojimo vertybę nekeliamą abejonių.

Seniausias žydų ir krikščionių padavimas laike visuomet Neemijo veiklą, sujungtą su Ezdro knyga, Dievo įkvėptu veikalu ir šventojo Rašto dalimi.

LIBER NEHEMIÆ

NEEMIJO KNYGA

qui et Esdræ secundus dicitur.

kuri vadinasi taipogi antroji Ezdro.

I. Pirmas Neemijo atvykimas Jeruzalėn ir jos sienų atstatymas.

1. Neemijas gauna leidimą atstatyti Jeruzalę.

Caput I. ¹ Verba Nehemiæ filii Helchiæ.

Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, et ego eram in Susis castro. ² Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipse et viri ex Juda: et interrogavi eos de Judæis, qui remanserant, et supererant de captivitate, et Jerusalem. ³ Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, et relictī sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, et in opprobrio: et murus Jerusalem dissipatus est, et portæ eius combustæ sunt igni. ⁴ Cumque audissem verba huiuscemodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis: jejunabam, et orabam ante faciem Dei cæli.

⁵ Et dixi: Quæso Domine Deus cæli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te dili-

1. perskyrimas. ¹ Helkijo sunaus Neemijo žodžiai.

Atsitiko, kad dvidešimtais metais mėnesyje Kasleu aš buvau Susos pilyje. ² Tuomet atėjo vienas iš mano brolių Hananis draug su vyrais iš Judo; aš paklausiau juos apie žydus, kurie buvo likę ir tebebuvo gyvi po sugrįžimo iš nelaisvės, ir apie Jeruzalę. ³ O jie man tarė: Kurie pasilikę ir dar tebėra po nelaisvės tenai šalyje, yra didžiame suspaudime ir paniekinyje, o Jeruzalės sienos išardytos, ir jos vartai sudeginti ugnimi. ⁴ Išgirdęs tokiuos žodžius, aš atsisėdau, verkiau ir liūdėjau daugelį dienų; alkinau save ir meldžiausi dangaus Dievo akyvaizdoje.

⁵ Aš tariau: Maldauju, Viešpatie, dangaus Dieve galingasis, didis ir baisus, kurs laikai sandorą ir gailestingumą tiems, kurie tave

1, 1—2. 10. Karaliaus Artakserkso vynpylis Neemijas, patyręs apie sugrįžusių Jeruzalėn žydų skurdą ir apie sugriautas Jeruzalės sienas, meldžiasi Dievui, kas rastu malonės karaliaus akyvaizdoje (1, 1—11), prašo Artakserksą leidimo atstatyti Jeruzalės sienas ir jį gauna (2, 1—10).

(1, 1) *Helkijo sunaus Neemijo žodžiai.* Tai knygos antrasas; tokių pat antrasų sutinkama taipogi pranašų veikaluose. Neemijas, anot Jieron. ir Euzeb., buvęs iš Judo giminės. Prie karaliaus Artakserkso jis pildė vynpylio pareigas.

Dvidešimtais metais: Persų karaliaus Artakserkso Longimano (465—425 pirm Kr.), maž-daug 13 metų praslinskus po atsitikimų, aprašytų Ezdro knygos gale. — *Kasleu.* Ebr. *kislev*, mūsų gruodžio mėnuo. — *Susos.* Ebr. *Susan*. Susianos krasto sostinė ir žieminė persų karalių rezidencija. — (2) *Hananis.* Jis rasi buvo tikras Neemijo brolis. — (3) *Sienos išardytos.* Ezdras mėgino jas pataisyti, bet Samaritonai buvo sustabdę tą darbą pačioje jo pradžioje.

(5) *Galingasis...* Plg. Atk. 7, 9; Dan. 9, 4. — (6) *Jie tau nusidejo.* Ebr. t.:

gunt, et custodiunt mandata tua: ⁶ fiant aures tuæ auscultantes, et oculi tui aperti ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie nocte et die pro filiis Israel servis tuis: et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: ego, et domus patris mei peccavi-mus, ⁷ vanitate seducti sumus, et non custodivimus mandatum tuum, et ceremonias, et judicia quæ præcepisti Moysi famulo tuo. ⁸ Memento verbi, quod mandasti Moysi servo tuo, dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: ⁹ et si revertamini ad me, et custodiatis præcepta mea, et faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, et reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen meum ibi. ¹⁰ Et ipsi servi tui, et populus tuus: quos redemisti in fortitudine tua magna, et in manu tua valida. ¹¹ Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc, ego enim eram pincerna regis.

Caput II. ¹ Factum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi: et eram quasi languidus ante faciem eius. ² Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo

myli ir sergi tavo paliepinus, ⁶ teišgirsta tavo ausis, ir tavo akis teatsiveria, kad girdėtumei tavo tarno malda, kuria aš meldžiuos tavo akyvaizdoje šiandien naktį ir dieną už tavo tarnus Izraelio sunus ir išpažįstu Izraelio sunų nuodėmes, kuriomis jie tau nusidėjo; aš ir mano tėvo namai nusidėjome, ⁷ davėmes suvedžioti tuštybei ir nesergėjome tavo palie-pimo, apeigū ir nutarimų, kuriuos esi išakęs savo tarnui Mozei. ⁸ Atsimink žodį, kurį sakei savo tarnui Mozei, tardamas: Kuomet busite prasikalte, aš išsklaistysiu jus tarp tautų; ⁹ ir jei sugrįšite prie manęs ir laikysite mano įsakymus ir pildysite juos, nors butumėte nuvesti iki dangaus pakraščiai, aš iš ten surinksiu jus ir atvesiu atgal į vietą, kurią išsirinkau, kad joje gyventu mano vardas. ¹⁰ Jie tavo tarnai ir tavo tauta, kuriuos atpirkai savo didžia galybe ir savo stipria ranka. ¹¹ Maldauju, Viešpatie, teišgirsta tavo ausis tavo tarno malda ir malda tavo tarnu, kurie nori bijoti tavo vardo, vedžiot šiandien tavo tarną ir duok jam rasti gailestingumo pas šita žmogų. Aš gi buvau karaliaus vynpylis.

2. perskyrimas. ¹ Dvidešimtais gi karaliaus Artakserkso metais Nisano mėnesyje atsitiko, kad ties juo buvo vyno, o aš pakelčiau vyną ir daviau karaliui ir buvau konealpstas jo akyvaizdoje. ² Tuomet karalius man tare: Kodėl tavo veidas nuliudęs, nors aš nematau, kad tu sirgtumei? tai ne be priežasties, bet nežinau koks

mes tau nusidėjome. — (7) *Davėmės suvedžioti...* Ebr. t: piktai pasielgėme prieš tave. — (8) *Kurį sakei...* Plg.

Atk. 30, 1... — (11) *Pas šita žmogų:* Artakserksą.

(2, 1) *Nisano:* pirmasis žydų metų

æst. Et timui valde, ac nimis: ³ et dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, et portæ eius combustæ sunt igni? ⁴ Et ait mihi rex: Pro quare postulas? Et oravi Deum cæli, ⁵ et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam ad civitatem sepulchri patris mei, et ædificabo eam. ⁶ Dixitque mihi rex, et regina quæ sedebat juxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum, et quando reverteris? Et placuit ante vultum regis, et misit me: et constitui ei tempus. ⁷ Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me, donec veniam in Judæam: ⁸ et epistolam ad Asaph custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim portas turris domus, et muros civitatis, et domum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.

⁹ Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum, et equites. ¹⁰ Et audierunt Sanaballat Horonites, et Tobias servus

skausmas yra tavo širdyje. Aš labai ir labai nusigandau ³ ir tariau karaliui: O karaliau, kad tu butumei gyvas per amžius; kaipgi nebūs nuliudęs mano veidas, kad mano tėvo kapinių miestas apleistas ir jo vartai sudeginti ugnimi? ⁴ Karalius man tarė: Ko gi tu prašai? O aš pasimeldžiau dangaus Dievui ⁵ ir tariau karaliui: Jei karaliui pasirodytu gera ir jei tavo tarnas įtinka tavo akyvaizdoje, kad siustumei mane Judejon ir į mano tėvo kapo miestą, aš atstatyčiau jį. ⁶ Karalius ir sedėjusi greta jo karalienė man tarė: Kaip ilgai tesis tavo kelionė ir kuomet sugrįši? Taigi, karaliui patiko, ir jis siuntė mane; aš gi nurodžiau jam laiką. ⁷ Aš tariau karaliui: Jei karaliui pasirodytu gera, teduodie man laiškų prie viršininkų krašto anapus Upės, kad leistu man praeiti, kolei neatvyksiu į Judeją, ⁸ ir laiška prie karaliaus miško sargo, kad duotu man medžių, idant galėčiau apdengti namų bokšto vartus ir miesto sienas ir namus, į kuriuos įeisiu. Karalius man suteikė, nes su manim buvo gera Dievo ranka.

⁹ Aš atėjau prie viršininkų krašto anapus Upės ir padaviau jiems karaliaus laiškus. Karalius gi buvo siuntęs su manim karėivių viršininkų ir raitelių. ¹⁰ Tai išgirde Horonietis Sanabalatas ir

mėnuo. — (3) *Kad tu butumei gyvas..* Pagarbos žodžiai. Plg. 3 Kar. 1, 31; Dan. 2, 4; 3,9. — *Mano tėvo.* Ebr. t.: mano tėvų. Persai laikė kapus didžioje pagarbėje: ta aplinkybė išnaudoja Neemijas savo tikslui pasiekti. — (4) *Pasimeldžiau.* Tai buvo trumpa minties malda. — (6) *Nurodžiau jam laiką.* Kaip ilgai Neemijas žadėjo pasilikti Judejoje, čionai nepasakyta; pasilikio gi jis ištikrųjų dvyliką metų. — (8) *Namų bokšto vartus.* Ebr. t.: namų

pilies vartus. Kalbama čionai apie tvirtovę į šiaurvakarius nuo bažnyčios. Veliaus jį vadinosi Antonija. — (9) *Anapus Upės:* į vakarus nuo Euprato. — (10) *Horonietis:* rasi kilęs iš Bět-horono. — *Sanabalatas.* Ebr. *Sanballath.* asyr. *Sinballit.* Jis buvo tikriausiai Samarijos gyventojų viršininkas. — *Tarnas Amonietis Tobijas.* Jis buvo Persų karaliaus tarnas, pildęs rasi raštininko pareigas prie Sanabalato.

Ammanites: et contristati sunt afflictione magna, quod venisset homo, qui quæreretur prosperitatem filiorum Israel.

tarnas Amanietis Tobijas, nuliudo ir labai krintosi, kad buvo atejęs žmogus jieškotų Izraelio sunų laimės.

2. Jeruzalės sienų atstatymas.

¹¹ Et veni Jerusalem, et eram ibi tribus diebus, ¹² et surrexi nocte ego, et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo ut facerem in Jerusalem, et jumentum non erat mecum, nisi animal, cui sedebam. ¹³ Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris, et considerabam murum Jerusalem dissipatum, et portas eius consumptas igni. ¹⁴ Et transivi ad portam fontis, et ad aquæductum regis, et non erat locus jumento, cui sedebam, ut transiret. ¹⁵ Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis, et redii. ¹⁵ Magistratus autem nesciebant quo abissem, aut quid ego facerem: sed et Judæis et sacerdotibus, et optimatibus, et magistratibus, et reliquis qui faciebant opus, usque ad id loci nihil indicaveram.

¹⁷ Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus; quia Jerusalem deserta est, et portæ eius consumptæ sunt igni: venite,

¹¹ Atejęs į Jeruzalę ir išbuves tenai tris dienas, ¹² aš atsikėliau nakčia ir draug su manim daugelis vyrų, ir niekam nepasisakiau, ką Dievas buvo davęs man į širdį daryti Jeruzalėje, ir su manim nebuvo kito gyvulio, kaip tik gyvulys, ant kurio sėdėjau. ¹³ Aš išėjau nakčia pro Slenio vartus ties Slibino šaltiniu ir prie Mėslo vartų ir apžiūrėjau išgriauta Jeruzalės sieną ir jos vartus sunaikintus ugnimi. ¹⁴ Paskui nuvykau prie Šaltinio vartų ir prie Karaliaus vandentraukio, ir nebuvo vietos praeiti gyvuliui, ant kurio sėdėjau. ¹⁵ Ir pakilau nakčia per upelį ir apžiūrėjau murą ir apsigrižęs atėjau prie Slenio vartų ir sugrižau.

¹⁶ Viršininkai gi nežinojo, kur buvau išėjęs arba ką aš dariau; bet taipogi ir žydams, ir kunigams, ir didžiunams, ir viršininkams ir kitiems, kurie dirbo darba, iki tam metui nieko nebuvau sakęs. ¹⁷ Tuomet jiems tariau: Jūs žinote suspaudimą, kuriame esame, nes Jeruzalė apleista, ir jos vartai sunaikinti ugnimi: ateikime ir statykime sienas, kad nebebutumėm

2, 11—3, 31. Atvykęs Jeruzalėn Neemijas apžiūri miestą ir ragina žydus atnaujinti jo sienas (2, 11—20). Prie darbo prisideda Jeruzalės gyventojai ir taiso sienas dalimis (3, 1—31).

(12) *Jeruzalėje*. Ebr. t.: Jeruzalei. — *Nebuvo kito gyvulio*. T. y. visi kiti, buvusieji tuomet su Neemiju, ėjo pesti, kad kuomaziausiai atkreiptu į save dėmes. — (13) *Slenio vartus*: miesto vakaruose, kame dabar Jafos vartai. —

Slibino šaltiniu. To šaltinio kitur nėra paminėta. — *Mėslo vartų*: Siono pietvakariuose. Pro juos buvo išgabunami visokie nešvarumai iš Jeruzalės ir vertiami į Hinomo slėnį. — (14) *Šaltinio vartų*: miesto pietryčiuose. — *Nebuvo vietos...*: nes kelias buvo užverstas griuvėsiais. — (15) *Per upelį*: išilgai Kedrono upelio.

(16) *Kurie dirbo darba*: kurie vėliau statė sienas.

et ædificemus muros Jerusalem, et non simus ultra opprobrium. ¹⁸ Et indicavi eis manum Dei mei, quod esset bona mecum, et verba regis, quæ locutus esset mihi, et aio: Surgamus, et ædificemus. Et confortatæ sunt manus eorum in bono.

¹⁹ Audierunt autem Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites, et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque: Quæ est hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis? ²⁰ Et reddidi eis sermonem, dixique ad eos: Deus cæli ipse nos juvat, et nos servi eius sumus: surgamus et ædificemus: vobis autem non est pars, et justitia, et memoria in Jerusalem.

Caput III. ¹ Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, et fratres eius sacerdotes, et ædificaverunt portam gregis: ipsi sanctificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam, usque ad turrim Hananeel. ² Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho: et juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

³ Portam autem piscium ædificaverunt filii Asnaa: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes. Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus. ⁴ Et juxta eum ædificavit Mosollam filius Barachïæ, filii

toliaus paniekinime. ¹⁸ Aš jiems pasakiau, kaip mano Dievo ranka buvo gera su manim, ir karaliaus žodžius, kuriuos jis man kalbėjo, ir tariau: Kelkimes ir atstatykime. Ir jų rankos sustiprėjo geram.

¹⁹ Bet Horonietis Sanabalatas, tarnas Amanietis Tobijas ir Arabas Gosemas išgirdę tyčiojosi iš mūsų, ir su paniekinimu sake: Koks tai dalykas, kurį darote? ar jūs keliate maištą prieš karalių? ²⁰ Aš atsakiau į tuos žodžius ir jiems tariau: Danguis Dievas pats mums padeda, o mes esame jo tarnai; kelkimes ir statykime; jums gi nėra dalies, nei teisės, nei atsiminimo Jeruzaleje.

3. perskyrimas. ¹ Tuomet pakilo vyriausis kunigas Eliasibas ir jo broliai kunigai ir pastatė Bandos vartus; jie pašventino juos ir įstatė jų duris, ir pašventino juos iki šimto mastų bokštui, iki Hananeelio bokštui. ² Greta jo statė Jeriko vyrai, ir taipogi greta jo statė Amrio sunus Zachuras.

³ Žuvų gi vartus pastatė Asnaos sunus; jie apdengė juos ir įstatė jų duris ir spynas ir užkaiščius. Greta jų statė Akkaus sunaus Urijo sunus Marimutas ⁴ ir greta jo statė Mesezebelio sunaus Barakijo sunus Mosolamas, o greta jų

(19) *Arabos Gosemas.* Dar vienas žydų priešininkas. Jis buvo tikriausiai Arabų giminės viršininkas iš pietinės Palestinos. — (20) *Jums gi nėra dalies...* Plg. Ezdr. 4, 3.

(3, 1) *Eliasibas:* vyriausiojo kunigo Jozuės anukas. Plg. žem. 12, 10; Ezdr. 2, 2; 3, 2. — *Bandos vartus.* Ebr. t.: Avių vartus. Jie buvo visai netoli

bažnyčios jos siaurryčiuose, kame dabar taip vadinami šv. Stepono vartai. — *Įstatė jų duris.* Tai jie padarė bent kiek veliaus. — *Iki šimto mastų bokštui.* Ebr. t.: iki bokštui. *Me'ah.* Tas bokstas kitur nepaminėtas. — *Iki Hananeelio bokštui.* Netoli nuo Avių boksto. Plg. Jer. 31, 38; Zak. 14, 10. — (2) *Ir taipogi greta jo,* t. y. kitame sone.

(3) *Žuvų gi vartus:* siaurinėje sie

Mesezebel: et juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana: ⁵ Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui.

⁶ Et portam veterem ædificaverunt Jojada filius Phasea, et Mossollam filius Besodia: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvaseius, et serras, et vectes: ⁷ Et juxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites, et Jadon Meronathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans Flumen. ⁸ Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: et juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: et dimiserunt Jerusalem usque ad murum plateæ latioris. ⁹ Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Jerusalem. ¹⁰ Et juxta eum ædificavit Jedaia filius Haromaph contra domum suam: et juxta eum ædificavit Hattus filius Haseboniæ. ¹¹ Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, et Hasub filius Phathath Moab, et turrim furnorum. ¹² Et juxta eum ædificavit Selum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jerusalem, ipse et filia eius.

¹³ Et portam vallis ædificavit Hanun, et habitatores

statę Baanos sunus Sadokas. ⁵ Greta jų statę Tekujiečiai; bet jų didžiunai nepalenkę savo sprando, kad dirbtų jų Viespaties darbą.

⁶ O Senuosius vartus pastatę Paseos sunus Jojada ir Besodijos sunus Mosolamas; juodu apdengę juos, įstatę jų duris, spynas ir užkaiščius. ⁷ O greta judvieju statę Gabaonietis Meltijas ir Meronatietis Jadonas, vyrai iš Gabaono ir Maspos, ties viršininku, kurs buvo krašte anapus Upės. ⁸ Greta jo statę auksakalis Arajos sunus Ezielis ir greta jo statę tepalininko sunus Ananijas; jie paliko Jeruzalę iki plačiosios gatvės mui. ⁹ Greta jo statę Huro sunus Rafaja, Jeruzalės dalies viršininkas. ¹⁰ Greta jo statę Haromafos sunus Jedaia ties savo namais, ir greta jo statę Hasebonijo sunus Hattus. ¹¹ Dalies pusę ir Kakalių bokštą pastatę Heremo sunus Melkijas ir Pahat-Moabo sunus Hasubas. ¹² Greta jo statę Jeruzalės miesto dalies pusės viršininkas Aloho sunus Selumas, jis pats ir jo dukteris.

¹³ Slenio vartus pastatę Hanunas ir Zanoės gyventojai; jie pastatę

noje. — (5) *Tekujiečiai*: Tekuos gyventojai. Plg. 2 Kar. 14, 2. — *Jų didžiunai nepalenkę...* Tai buvo vienatinė išimtis.

(6) *O Senuosius vartus*: siaurinėje sienoje, artiaus siaurvakario jos kampe. — (7) *Už viršininką...* Ebr. t.: iki viršininko sostui, t. y. iki vietai, kur apsistodavo Persų karaliaus valdininkas, kuomet jis ateidavo Jeruzalėn teistų. Kiti tetiau egzegetai aiškina šią vietą kitaip; jie mano, kad Gabaono ir Maspos vyrai dirbę paliepti minėtojo valdininko, kurs tuo budu parodęs

savo palankumą žydams. — (8) *Greta jo: greta Meltijo*. — (8) *Paliko Jeruzalę*: netaise toje vietoje miesto sienos. — *Iki plačiosios gatvės mui*. Ebr. t.: iki placiajam mui. — (9) *Jeruzalės dalies*. Jeruzalės miestas su jo apylinkėmis buvo paskirstytas į dalis; viena toki dalis minima cionai, kita 12. e. — (11) *Dalies pusę*. Ebr. t.: kitą pusę. Rasi tie patys darbininkai buvo padarę antrą mui posmą.

(13) *Slenio vartus*. Vž. aug. 2, 13. — *Zanoės*. Zanoė buvo į vakarus nuo

Zanoë: ipsi ædificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. ¹⁴ Et portam sterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab princeps vici Bethacharam: ipse ædificavit eam, et statuit valvas eius, et seras, et vectes.

¹⁵ Et portam fontis ædificavit Sellun filius Cholhoza, princeps pagi Maspha: ipse ædificavit eam, et textit, et statuit valvas eius, et seras, et vectes, et muros piscinæ Siloe in hortum regis, et usque ad gradus, qui descendunt de Civitate David. ¹⁶ Post eum ædificavit Nehemias filius Asboc princeps dimidiæ partis vici Bethsur usque contra sepulchrum David et usque ad piscinam, quæ grandi opere constructa est, et usque ad domum fortium. ¹⁷ Post eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: post eum ædificavit Hasebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico suo. ¹⁸ Post eum ædificaverunt fratres eorum Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ. ¹⁹ Et ædificavit juxta eum Azer filius Josue, princeps Maspha mensuram secundam, contra ascensum firmissimi anguli.

²⁰ Post eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam, ab an-

juos, įdejo jų duris, spynas ir užkaiščius, pastatė taipogi tukstantį mastų sienos iki Mešlyno vartų. ¹⁴ Mešlyno vartus pastatė Rechobo sunus Melkijas, Betacharamo ploto viršininkas; jis pastatė juos, įdejo duris, spynas ir užkaiščius.

¹⁵ Šaltinio vartus pastatė Maspos ploto viršininkas Kolhozos sunus Selunas; jis pastatė juos, apdenge, įdejo jų duris, spynas ir užkaiščius; pastatė taipogi Siloes maudykles sienas prie karaliaus sodno ir iki laiptų, kuriais nusileidžiama iš Dovido miesto. ¹⁶ Po jo state Betsuro ploto pusės viršininkas Azboko sunus Neenijas iki vietaities Dovido kapu ir iki tvenkiniui, kurs pastatytas su didžiu vargu, ir iki karžygių namų. ¹⁷ Po jo state levitai: Benio sunus Rehumas; po šito state Keilos ploto pusės viršininkas Hasebijas savo plote. ¹⁸ Po jo state jų broliai: Enadado sunus Bavajis Keilos pusės viršininkas; ¹⁹ ir greta jo state Jozues sunus Azeris, Maspos kunigaikštis, antrą sienos dalį ties stipriausio kampo šlaitu.

²⁰ Po jo state ant kalno Zachajo sunus Baruchas antrą dalį nuo kampo iki vyriausiojo kunigo

Jeruzalės. — *Tukstantį mastų*: apie 525 metrus. — *Mešlyno vartų*. Aug. 2, 13 jie pavadinti Mešo vartais.

(15) *Šaltinio vartus...* Plg. aug. 2, 14. Nuo Šaltinio vartų prasidėjo siena, apsupanti Jeruzalę iš rytų pusės. — (17) *Levitai...*: levitų būrys, vadovaujant Rehumui. Levitai, taippat ir kunigai, statė sieną arciaus bažny-

cios. — *Keilos*. Plg. Joz. 18, 44; 1 Kar. 23, 1. — *Savo plote*. Ebr. t.: už savo plotą. — (18) *Bavojis*. Tikriaus: Benujis. Vz. 24. e.; plg. 10, 9. — (19) *Ties stipriausio kampo šlaitu*. Ebr. t. galima išversti taip: ties ginklų sandelio slaitu ant kampo.

(20) *Eliasibo namų*. Spėjama, kad tie namai buvę Siono siaurryčiuose. —

gulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. ²¹ Post eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus, mensuram secundam, a porta domus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib. ²² Et post eum ædificaverunt sacerdotes viri de campestribus Jordanis. ²³ Post eum ædificavit Benjamin et Hasub contra domum suam: et post eum ædificavit Azarias filius Maasiæ filii Ananiæ contra domum suam. ²⁴ Post eum ædificavit Bennui filius Henadad mensuram secundam, a domo Azariæ usque ad flexuram, et usque ad angulum. ²⁵ Phalel filius Ozi contra flexuram et turrim, quæ eminet de domo regis excelsa, id est, in atrio carceris: post eum Phadaia filius Pharos. ²⁶ Nathinæi autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad Orientem, et turrim, quæ prominebat.

²⁷ Post eum ædificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione, a turre magna et eminente usque ad murum templi. ²⁸ Sursum autem a porta equorum ædificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. ²⁹ Post eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaia filius Secheniæ, custos portæ Orientalis. ³⁰ Post eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, et Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificavit Mosollam filius Barachia, contra gazophylacium

Eliasibo namų vartu. ²¹ Po jo statė Hakkaus sunaus Urijo sunus Merimutas antrą sienos dalį nuo Eliasibo namų durų per visą Eliasibo namų plotą. ²² O po jo statė kunigai, vyrai iš Jordano lygumos. ²³ Toliaus statė Benjaminas ir Hasubas ties savo namais, o po jų statė Ananijo sunaus Maasijo sunus Azarijas ties savo namais. ²⁴ Po jo statė Henadado sunus Benujis antrą dalį nuo Azarijo namų iki užsisukimui ir iki kampui. ²⁵ Ozio sunus Palelis ties užsisukimu ir bokštu, iškilstančiu augštyr iš karaliaus namų, tai yra, prie Kalėjimo kiemo; po jo Paro sunus Padaja. ²⁶ Natiniečiai gi gyveno Ofelyje iki Vandens vartų į sauletekis ir iki išsikišančiam bokštui.

²⁷ Po jo statė Tekujiečiai antra sienos dalį priešais nuo didžiojo ir išsikišančio bokšto iki bažnyčios sienai. ²⁸ Augštai gi nuo arklių vartų statė kunigai, kiekvienas ties savo namais. ²⁹ Po jų statė Emmerio sunus Sadokas ties savo namais. O po jo statė Sechenijo sunus Semaja, sauletekio vartų sargas. ³⁰ Po jo statė Selemijo sunus Hananija ir šeštasis Selefo sunus Hanunas antrą dalį; po jo statė Barakijo sunus Mosolamas ties savo butu. Po jo statė aukšakalio sunus Melkijas iki Natiniečių ir krautuvininkų namų ties Teismo vartais ir iki Kampo

(21) *Antrą sienos dalį.* Pirmoji Merimuto pastatyta sienos dalis nepaminėta. — (23) *Ties savo namais.* Ebr. t.: greta savo namų. — (24) *Antrą dalį.* Plg. aug. 18. e. — (25) *Prie kalėjimo kiemo.*

Kalėjimo kiemas buvo Siono pilies dalis. — (26) *Ofelyje* Plg. 2 Kron. 27, 3.

(27) *Antrą sienos dalį.* Plg. aug 5. e. — *Iki bažnyčios sienai.* Tikriaus: iki Ofelio sienai. — (30) *Kampo kam-*

suum. Post eum ædificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinæorum, et scruta vendentium contra portam iudicialem, et usque ad cœnaculum anguli. ³¹ Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices et negotiatores.

kambariui. ³¹ O tarp Kampo kambario ir bandos vartų statė auksakaliai ir pirkliai.

3. Neemijo apgaletos kliutys, atstatant Jeruzalę.

Caput IV. ¹ Factum est autem, cum audisset Sanaballat quod ædificaremus murum, iratus est valde: et motus nimis subsannavit Judæos, ² et dixit coram fratribus suis, et frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, et complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt? ³ Sed et Tobias Ammanites proximus eius, ait: Aedificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.

⁴ Audi Deus noster, quia facti sumus despectui: converte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. ⁵ Ne operias iniqui-

4. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad Sanabalatas, išgirdęs, mus statant siena, labai supyko, o didžiai stjudintas tyčiojosi iš žydu ² ir kalbėjo savo brolių ir daugelio Samaritonų akyvaizdoje: Ką daro tie bejiegiai žydai? Nejaugi tautos leis jiems? Ar jie darys aukas ir pabaigs viena diena? Ar jie galės statyti iš akmenų, kuriuos ugnis pavertė dulkių kruvomis? ³ Taipogi ir Amanietis Tobijas, budamas prie jo, tarė: Testato; jei ateis lapė, peršoks per jų akmeninę sieną.

⁴ Klausyk, mūsų Dieve, kaip mes esame niekinami; sugrąžink gėdą ant jų galvos ir padaryk, kad jie būtų niekinami nelaisvės žemėje. ⁵ Neuždengk jų netei-

bariui. Tikriaus: augstajam kampo kambariui. — (31) *Bandos vartų.* Vž. 1. e. Nuo tų vartų buvo pradėtas sienos atstatymo aprašymas. Pirmoji aprašymo pusė gana aiški ir suprantama, bet antroje yra daug dalykų šiandien nežinomų.

4, 1—7, 3. Žydu kaimynai mėgina visais budais sutrukdyti Jeruzalės atnaujinimo darbą, bet Neemijo budrumas apgali piktus jų pasikesinimus (4, 1—14); jo perspėta tauta viena ranka dirba pradėtąjį darbą, o antra laiko kalaviją (4, 15—23). Kita kliutis randasi iš turtuolių pusės, kurie sukelia prieš save beturtius; Neemijas prašalina ją, uždrausdamas imti iš beturtių palukanas ir duodamas tur-

tingiesiems savo pasiėlgimu gailestingumo pavyzdį (5, 1—19). Neprieteliai ima tykoti paties Neemijo; jie randa padėjėjų pačioje Jeruzalėje; neapgali tečiau Neemijo, kurs trumpu laiku užbaigia taisyti Jeruzalės sienas (6, 1—19) ir pastato prie miesto vartų sargus (7, 1—3).

(4, 2) *Ar jie darys aukas:* ar jie rankomis nusipelnys savo Dievo malonumą, kad padėtų jiems stebuklu pastatyti sieną. — *Ar jie galės statyti...* Ebr. t.: ar jie iš griuvėsių kruvų atgaivins akmenis, kurie sudeginti. — (3) *Peršoks.* Ebr. t.: išiverš. Todėl dar mažiau galės toki sieną uždengti Jeruzalės gyventojus nuo kareivių užpuolimo.

(4) *Nelaisvės žemėje:* tame krašte, į kurį jie bus nuvesti kaip belaisviai.

tatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.

⁶ Itaque ædificavimus murum, et conjunximus totum usque ad partem dimidiam: et provocatum est cor populi ad operandum.

⁷ Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Ammanitæ, et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, et quod cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis. ⁸ Et congregati sunt omnes pariter ut venirent, et pugnarent contra Jerusalem, et molirentur insidias. ⁹ Et oravimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. ¹⁰ Dixit autem Judas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare murum. ¹¹ Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, et ignorent donec veniamus in medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. ¹² Factum est autem venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, et dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, ¹³ statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, et lanceis, et arcibus. ¹⁴ Et perspexi atque surrexi: et ad optimates et magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, et filiabus vestris, et uxoribus vestris, et domibus vestris.

sybes, ir jų nuodėmė teneišdilsta tavo akyvaizdoje, nes jie išjuoke statančiuosius.

⁶ Taigi, mes statėme sieną ir išvedėme ją visą iki pusei, ir tautos širdis liko paraginta į darbą.

⁷ Atsitiko gi, kad Sanabalatas, Tobijas, Arabai, Amaniečiai ir Azotiečiai, išgirde, jog Jeruzalės sienos skylės užlopytos ir jog pradėta užtaisinėti plyšius, labai supyko. ⁸ Jie susirinko visi draug, kad ateitu ir kovotu prieš Jeruzalę ir darytu slastų. ⁹ Bet mes meldėmės mūsų Dievui ir statėme prieš juos sargų ant sienos dieną ir naktį. ¹⁰ Judas gi sakė: Nešėju jiegos susilpnėjo, o žemių labai daug, ir mes negalėsime pastatyti sienos. ¹¹ O mūsų neprieteliai kalbėjo: Tenepatemija ir tenezino, kolei neateisime į jų tarpa, neužmušime jų ir nesustabdysime darbo. ¹² Bet atsitiko, kad atejo žydai, kurie gyveno greta jų, ir tai mums sakė po dešimtį sykių, iš visų vietų, iš kurių buvo ateję pas mus. ¹³ Tuomet vietoje už sienos aš pastačiau aplinkui žmonių tvarkoje su jų kalavijais, jietimis ir kilpiniais. ¹⁴ Aš apžiūrėjęs ir atsikeles tariau didžiunams, viršininkams ir likusiai liaudies daliai: Nebijokite jų veido. Atsiminkite didį ir baisų Viešpatį ir kovokite už savo brolius, savo sunus ir savo dukteris, savo pačias ir savo namus.

(6) *Iki pusei*: augstumo.

(8) *Susirinko*. Tikriaus: susitarė. —

(10) *Judas*: visa žydų tauta per savo atstovus. — (12) *Po dešimtį sykių*: nuolat.

¹⁵ Factum est autem, cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum. ¹⁶ Et factum est a die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum, et lanceæ, et scuta, et arcus, et loriceæ, et principes post eos in omni domo Juda ¹⁷ ædificantium in muro, et portantium onera, et imponentium: una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium: ¹⁸ ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, et clangebant buccina juxta me.

¹⁹ Et dixi ad optimates, et ad magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab altero: ²⁰ in loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis. ²¹ Et nosipsi faciamus opus: et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. ²² In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneant in medio Jerusalem, et sint nobis vices per noctem, et diem, ad operandum.

²³ Ego autem et fratres mei, et pueri mei, et custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

¹⁵ Kuomet gi musų neprieteliai išgirdo tai esant mums paskelbta, atsitiko, kad Dievas nieku pavertė jų sumanymą; ir mes visi sugrįžome prie sienų, kiekvienas prie savo darbo. ¹⁶ O nuo tos dienos pusė anų jaunikaičių dirbo darbą ir pusė buvo prisirengusi į kovą, apginkluota jietimis, skydais, kilpiniais ir šarvais, o viršininkai buvo jų užpakalyje visuose Judo namuose. ¹⁷ Ir tie, kurie statė sieną, ir kurie nešiojo, ir kurie krovė naštas, viena ranka dirbo savo darbą, o kita laikė kalaviją; ¹⁸ nes kiekvienas iš statančiųjų buvo apjuosęs strėnas kalaviju. Jie statė ir trimitavo greta manęs trimitu.

¹⁹ Tuomet aš tariau didžiunams, viršininkams ir likusiai liaudies daliai: Darbas didelis ir platus, o mes esame ant sienos atsiskyrę toli vienas nuo kito; ²⁰ taigi, kurioje tik vietoje išgirsite trimito skardą, bėgkite tenai prie mūsų. Musų Dievas kovos už mus. ²¹ Mes patįs darykime savo darbą, o pusė iš mūsų telaiko jietis nuo aušros užtekejimo, kolei pasirodys žvaigždės. ²² Tuo pačiu metu aš dar sakiau: Kiekvienas tepasilieka su savo tarnu viduje Jeruzalės, ir tebuna mums eilia dirbti diena ir naktį.

²³ Aš gi, ir mano broliai, mano tarnai ir sargai, kurie sekė mane, nenusivilkdavome savo drabužių; nenusivilkdavo gi juos kiekvienas, tik kad apsiplautu.

(15) *Mes visi sugrįžome prie sienų:* kurias apleista, belaukiant kovos. — (16) *O viršininkai..* Ebr. t.: viršininkai (buvo) visų Judo namų užpakalyje. — (18) *Trimitavo greta manęs.* Ebr. t.: tas, kurs turėjo trimituoti, (buvo) greta manęs. — (22) *Kiekvienas tepasilieka...* Neemijas neleido darbininkams, gyve-

nusiems ne Jeruzaleje, grįžti kiekvieną vakarą į savo sodžiu, kad, reikalui atsiradus, mieste būtų daugiau žmonių, kurie galėtų ginti jį nuo užpuolimo. — (23) *Nenusivilkdavome: net ir naktį.* — *Nusivilkdavo gi..* Ebr. t. sitoje vietoje labai neaiškus; jo prasmė rasi toki: kiekvienas (turėjo) savo ginklą savo rankoje.

Caput V. ¹ Et factus est clamor populi, et uxorū eius magnus adversus fratres suos Judæos. ² Et erant qui dicerent: Filii nostri, et filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comedamus, et vivamus. ³ Et erant qui dicerent: Agros nostros, et vineas, et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame. ⁴ Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros et vineas: ⁵ et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: et sicut filii eorum, ita et filii nostri, ecce nos subiugamus filios nostros, et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus unde possint redimi, et agros nostros et vineas nostras alii possident.

⁶ Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc: ⁷ cogitavitque cor meum mecum: et increpavi optimates et magistratus, et dixi eis: Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam, ⁸ et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Judæos, qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram: et vos igitur vendetis fratres vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent. ⁹ Dixique ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobetur nobis a gentibus inimicis nostris? ¹⁰ Et

5. perskyrimas.

¹ Tuomet pakilo didelį tautos ir jų moterų šauksmas prieš jų brolius žydus. ² Ir buvo tokių, kurie sakė: Musų sūnų ir musų dukterų labai daug; juos pardavę nusipirkime javų, kad valgytumėm ir liktumėm gyvi. ³ Buvo taipogi tokių, kurie sakė: Užstatykime savo dirvas, vynuogynus ir namus, kad gautumėm už tai javų bado metu. ⁴ Kiti vėl sakė: Pasiskolinkime pinigų karaliaus mokestiams, o atiduokime savo dirvas ir vynuogynus. ⁵ Dabar gi nors musų kunas yra kaip musų brolių kunas, ir musų sūnų yra kaip jų sūnų, štai mes darome vergais savo sūnus ir savo dukteris, o iš musų dukterų yra vergių, mes gi neturime, kuomet išpirkti; musų dirvas ir musų vynuogynus valdo kiti.

⁶ Išgirdęs jų šauksmą, išreikšta tokiomis žodžiais, aš labai supykau ⁷ ir svarsčiau pats savo širdyje, pabariau didžiūnus bei viršininkus ir tariau jiems: Ar jūs visi reikalaujate iš savo brolių palukanų? Aš surinkau prieš juos didį susirinkimą, ⁸ ir tariau jiems: Mes, kaip žinote, išpirkome pagal savo išsigalėjimą musų brolius žydus, kurie buvo parduoti tautoms; ar tat jūs parduosite savo brolius, kad ir juos išpirktumėm? O jie tylėjo ir nerado, ką atsakyti. ⁹ Aš jiems tariau: Ne geras dalykas, kurį darote; kodėl nevaikšciojate musų Dievo baimėje, kad tautos, kurios yra musų neprieteliai, neprikaišiotu mums? ¹⁰ Ir aš, ir mano broliai, ir mano tarnai paskoli-

(5, 2) Juos pardavę... Plg Is 21, 7. —

(4) Pasiskolinkime... Ebr. t.: mes pasiskolinkime... — Karaliaus mokestiams. Plg. Ezdr. 4, 13; Est. 10, 1. — (5) Nors musų kunas...: mes esame lygūs tur-

tuoliams kaip žmonės ir kaip žydai, prigintimi ir išrinkimu. — Mes gi neturime... Ebr. t.: mano ranka ne Dievas, t. y. mes patį savaime negalime išsigelbėti iš to skurdo. — (8) Kad

ego, et fratres mei, et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum: non repetamus in commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis. ¹¹ Reddite eis hodie agros suos, et vineas suas, et oliveta sua, et domos suas: quin potius et centesimam pecuniæ, frumenti, vini et olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. ¹² Et dixerunt: Reddemus, et ab eis nihil quæremus: sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi Sacerdotes, et adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram. ¹³ Insuper excussi sinum meum, et dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis: sic excutiat, et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum.

¹⁴ A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Juda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis per annos duodecim, ego et fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus. ¹⁵ Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane, et vino, et pecunia quotidie sielos quadraginta: sed et ministri eorum de-

nome labai daug pinigų ir javų; visi draug nebereikalaukime jų atgal, dovanokime skolas, kurias jie turi mums išmokėti. ¹¹ Atiduokite jiems šiandien jų vynuogynus, jų alyvų daržus ir jų namus; velyk duokite už juos patįs dar šimtinę dalį pinigų, javų, vyno ir aliejaus, kurios paprastai reikalaujate iš jų. ¹² Tuomet jie tarė: Atiduosime ir nieko nereikalausime iš jų; padarysime taip, kaip kalbi. Tuomet aš pavadinau kunigus ir prisiekdžiau juos, kad darytu taip, kaip aš buvau sakęs. ¹³ Be to aš iškračiau savo antį ir tariau: Taip Dievas teiskrato kiekvieną vyrą, kurs neišpildys šito žodžio, iš jojo namų ir iš jo gerybių; taip tebuna iškratytas ir tepasidaro tuščias. O visa daugybė tarė: Amen. Ir jie garbino Dievą. Taigi, tauta padarė, kaip buvo pasakyta.

¹⁴ Nuo anos gi dienos, kurioje karalius įsakė man buti vadu Judo žemėje, nuo dvidešimtų karaliaus Artakserkso metų iki trisdešimtis metų, per dvyliką metų aš ir mano broliai nevalgeime iš metinio pelno, kurs prigulejo vadams; ¹⁵ pirmieji gi vadai, kurie yra buvę pirm manęs, apsunkino tautą ir ėmė iš jų duoną, vynu ir pinigais kasdien keturias dešimtis siklių; be to ir jų tarnai buvo prislėgę tautą. Aš gi taip nedariau

ir juos išpirktumėm. Ebr. t.: kad jie butu mums parduoti. — (11) *Jų dirvas, jų vynuogynus...*, t. y. visa tai, ką buvo paėmę kaipo užstatą. — *Dar šimtinę dalį...* Be užstatų sugrąžinimo Neemijas reikalauja dar, kad butu sugrąžinta palukanos, rasi vienas nuošintis už mėnesį. — (13) *Taip Dievas teiskrato...* Kas neišpildys savo pasizadejimo, to Dievas nelaikys tarsi savo antyje

draug su ištikimaisiais, ir jis turės nuskursti.

(14) *Nuo dvidešimtų.* Nuo 445 lig 433 m. pirm. Kr. — *Iš metinio pelno.* Rytų kraštuose ypac senobeje valdininkai gaudavo algą ne iš valstybės izdo, bet imdavo ją patįs iš valdomųjų žmonių. — (15) *Pirmieji gi vadai:* kaikurie Zorobabelio įpėdiniai. — *Keturias dešimtis siklių:* apie 115 frankų. —

presserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei: ¹⁶ quin potius in opere muri ædificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. ¹⁷ Judæi quoque et magistratus centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant. ¹⁸ Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, et inter dies decem vina diversa, et alia multa tribuebam: insuper et annonas ducatus mei non quæsivi: valde enim attenuatus erat populus. ¹⁹ Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia, quæ feci populo huic.

Caput VI. ¹ Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Gossem Arabs, et ceteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis) ² miserunt Sanaballat, et Gossem ad me, dicentes: Veni, et percutiamus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. ³ Misi ergo ad eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, et non possum descendere: ne forte negligatur cum venero, et descendero ad vos. ⁴ Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices: et respondi eis juxta sermonem priorem. ⁵ Et misit ad

iš baimės Dievo; ¹⁶ negana to, aš dar pats darbavaus prie sienos statymo, nesipirkau jokios dirvos, ir mano tarnai buvo surinkti prie darbo. ¹⁷ Taipogi žydai ir viršininkai, išviso šimtas penkios dešimtys vyrų, ir kurie ateidavo iš tautų, esančių aplink mus, valgė prie mano stalo. ¹⁸ Buvo gi man prirengiama kasdien vienas jautis, šeši rinktiniai avinai, neskaitant paukščių, o kas dešimtą dieną aš duodavau visokių vynu ir daug kitų dalykų. Virš to aš nereikala-
vau metinio pelno už valdovo pareigas, nes tauta buvo labai nuskurdusi. ¹⁹ Atsimink mane, mano Dieve, mano labui delei viso to, ką aš padariau šitai tautai.

6. perskyrimas. ¹ O kuomet Sanabalatas, Tobijas ir Arabas Gosemas ir kiti mūsų neprieteliai išgirdo, kad aš pastačiau sieną ir kad nebebuvo joje jokio plyšio (iki tam gi laikui dar nebuvo įstatės durų angos), ² Sanabalatas ir Gosemas siuntė pas mane ir sakydino: Ateik ir padarykime draug sandorą sodžiuose, Ono lygumoje. Jie gi manė padaryti man pikta. ³ Taigi, aš siunčiau pas juos pasiuntinius ir sakydinau: Aš dirbu didelį darbą ir negaliu ateiti, kad kartais, man atsitraukiant ir pas jus nueinant, jis nebutu apleistas. ⁴ Siuntė gi jie pas mane to pat dalyko sakytų keturis sykius, o aš atsakiau jiems taip pat kaip pirmą kartą. ⁵ Po to Sanabalatas siuntė pas mane sakytų tą pat

(16) *Nesipirkau jokios dirvos*: nors už paskolintus pinigų buvo galima nusipirkti labai pigiai. — (17) *Valgė prie mano stalo*, t. y. pats Neemijas išlaikydavo juos. — (18) *O kas dešimtą dieną*, t. y. vieną sykį pastatyto vyno užtekdamo dešimčiai dienų. —

(6, 2) *Ono lygumoje*. Ji buvo toli nuo Jeruzalės, arti Liddos. Plg. 1 Kron. 7. 8. — *Padaryti man pikta*: paimdami nelaisvėn arba net užmušdami. — (5) *Laiską*. Ebr. t.: atvirą laiską. Kadan-
gi is atviro laiško visi galėjo žinoti apkaltinimą, todėl Sanabalatas tikėjosi

me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo: ⁶ IN GENTIBUS auditum est, et Gossem dixit, quod tu et Judæi cogitetis rebellare, et propterea ædifices murum, et levare te velis super eos regem: propter quam causam ⁷ et prophetas posueris, qui prædicent de te in Jerusalem, dicentes: Rex in Judæa est. Auditurus est rex verba hæc: idcirco nunc veni, ut ineamus consilium pariter. ⁸ Et misi ad eos, dicens: Non est factum secundum verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc. ⁹ Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostræ ab opere, et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas:

¹⁰ et ingressus sum domum Semaiæ filii Dalaiæ filii Metabeel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas ædis: quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. ¹¹ Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? et quis ut ego ingredietur templum, et vivet? non ingrediar. ¹² Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias, et Sanaballat conduxissent eum, ¹³ acceperat enim pretium, ut territus facerem, et peccarem, et haberent

penktą syki savo tarną, ir jis turejo savo rankoje laišką, parašytą taip: ⁶ Tarp tautų eina gandas ir Gosemas yra sakęs, kad tu ir žydai manote kelti maištą ir todėl statai tu sieną ir nori pakelti save į jų karalius; delei to dalyko ⁷ tu paskyręs ir pranašus, kad jie skelbtu apie tave Jeruzalėje ir sakytu: Jis yra karalius Judėjoje. Karalius turės išgirsti šituos žodžius; todėl ateik dabar, kad pasitartumėm išvieno. ⁸ Aš tečiau siunčiau pas juos ir sakydinau: Neivyko nieko iš to, ką tu sakai; nes tu prasimanai tai iš savo galvos. ⁹ Visi gi šitie bauginio mus, manydami, kad mūsų rankos pames darbą ir kad mes liausimės. To delei aš dar labiau sustiprinau savo rankas.

¹⁰ Po to aš įėjau slapčia į Metabeelio sunaus Dalaijo sunaus Semajo namus. O jis tarė: Ap-svarstykite išvieno Dievo namuose bažnyčios viduje ir užrakin-kime namų duris, nes jie ateis tavęs užmuštų ir nakčia ateis tavęs nužudyti. ¹¹ Aš tariau: Argi kas nors, toksai kaip aš, be-ga? ir kas, toksai kaip aš, galetu įeiti į bažnyčią ir likti gyvas? Aš neįeisiu. ¹² Ir aš supratau, kad Dievas nebuvo jo siuntęs, bet jis kalbėjo į mane apsimesdamas pranašu, ir kad Tobias ir Sanabalatas buvo papirkę jį. ¹³ Nes jis buvo gavęs užmokesnio, kad aš

labiau įbauginsias Neemiją ir priver-sias jį ateiti pas save. — (9) *To delei aš dar labiau...* Ebr. t.: to delei dabar (o Dieve) sustiprink mano rankas.

(10) *Slapčia*. Ebr. t.: kurs buvo užsiraikinęs. Semajas buvo užsiraikinęs, kad tuo budu parodytu svarbumą dalyko, apie kurį jis rengesi

kalbėtis su Neemiju. — (11) *Argi kas nors...* Tautos vadas negali slepties pavojaus metu. — *Galetu įeiti į bažny-čią* .. Įėjimas ne kunigo į bažnyčią butu buvęs įstatymo peržengimas, už kurį buvo paskirta mirties bausmė. — (12) *Apsimesdamas pranašu*: kad pigiaus galetu suklaidinti Neemiją.

malum, quod exprobrarent mihi.
¹⁴ Memento mei Domine pro Tobia et Sanaballat, juxta opera eorum talia: sed et Noadiæ prophetæ, et ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

¹⁵ Completus est autem murus vigesimoquinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus.
¹⁶ Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universæ gentes, quæ erant in circuitu nostro, et corderent intra semetipsos, et scirent quod a Deo factum esset opus hoc.

¹⁷ Sed et in diebus illis multæ optimatum Judæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. ¹⁸ Multi enim erant in Judæa habentes juramentum eius, quia gener erat Secheniæ filii Area, et Johanan filius eius acceperat filiam Mossollam filii Barachia: ¹⁹ sed et laudabant eum coram me, et verba mea nunciabant ei: et Tobias mittebat epistolas ut tereret me.

Caput VII. ¹ Postquam autem ædificatus est murus, et posui valvas, et recensui janitores, et cantores, et Levitas: ² præcepi Hanani fratri meo, et Hananiæ principi domus de Jerusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris videbatur) ³ et dixi eis: Non aperiantur portæ Jerusalem usque ad ca-

elgčiaus nusigandęs ir nusidečiau, o jie turetų kaltybę, kurią galėtų man prikaišioti. ¹⁴ Atsimink mane, Viešpatie, delei tokių Tobijo ir Sanabalato darbų, o taipogi pranašų Noadiją ir kitus pranašus, kurie gąsdino mane.

¹⁵ Tuotarpu siena liko užbaigta dvidešimt penktoje Elulio mėnesio dienoje per penkias dešimtis dvi dieni. ¹⁶ Taigi, kuomet visi mūsų neprieteliai tai išgirdo, atsitiko, kad visos tautos, buvusios aplink mus, ėmė bijoti ir nerimo patis savyje ir pažino, kad tas darbas buvo Dievo padarytas.

¹⁷ Anomis dienomis žydų didžiunų buvo siunčiama daug laiškų pas Tobiją ir ateidavo pas juos nuo Tobijo, ¹⁸ nes daugelis Judėjoje buvo susirišę su juo prisieka, kadangi jis buvo Areos sunaus Sechenijo žentas, o jo sunus Johanas buvo vedęs Barakijo sunaus Mosolamo dukterį; ¹⁹ jie net gyrė jį mano akyvaizdoje ir pasakydavo jam mano žodžius, o Tobijas siuntė laiškų, kad baugintu mane.

7. perskyrimas. ¹ Po to gi kaip buvo pastatyta siena, ir kada aš ištačiau duris ir suskaičiau durininkus, giesmininkus ir levitus, ² daviau savo broliui Hananiui ir namų viršininkui Hananijui paliepimą apie Jeruzalę (nes tasai rodėsi esąs vyras labiaus ištikimas ir Dievo bijas ne kaip kiti) ³ ir jiems tariau: Tenebuna atidaromi

(15) *Elulio mėnesio.* Elulis šeštas bažnytinių žydų metų mėnuo, mūsų rugpjūčio pabaiga ir pradžia rugsėjo. — *Per penkias dešimtis...* Miesto sienos buvo nevisai išgriautos; todėl atstatyti jas galėjo gana greitai; bet čionai rasi kalbama tik apie antrąją sienos pusę, nes pirmoji buvo jau paminėta kaip užbaigta aug. 4, 6.

(17) *Žydų didžiunų...* Iš to pasirodo, kad patioje Jeruzalėje buvo atsiradę Samaritonų salininkų ir todėl priesininkų tikrosios teokratijos reikalų.

(7, 2) *Namų viršininkui:* pilies viršininkui. Plg. aug. 2, 8. — (3) *Ir jiedviem...* Ebr. t. tolesnė įsakymo dalis: ir juodviem čia tebesant teuzdaro duris... tepastato sargų.

lorem solis. Cumque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, et oppilatæ: et posui custodes de habitatoribus Jerusalem, singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam.

Jeruzalės vartai, iki saulės kaitrai. Ir jiemdviem čia tebestovint, vartai liko uždaryti ir užsklensti, o aš pastačiau sargų iš Jeruzalės gyventojų, kiekvieną pagal jo eilį ir kiekvieną ties jojo namais.

II. Ezdro ir Neemijo įvykdyta religijinė ir politinė reforma tarp žydų. 1. Sąrašas Izraelitų, sugrįžusių Jeruzalėn draug su Zorobabeliu.

⁴ Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio eius, et non erant domus ædificatæ. ⁵ Deus autem dedit in corde meo, et congregavi optimates, et magistratus, et vulgus, ut recenserem eos: et inveni librum census eorum, qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo.

⁶ Isti filii provinciae, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, et reversi sunt in Jerusalem, et in Judæam, unusquisque in civitatem suam. ⁷ Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardocheus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana.

Numerus virorum populi Israel: ⁸ Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo: ⁹ Filii Saphatia, trecenti septuaginta duo: ¹⁰ Filii Area, sexcenti quinquaginta duo: ¹¹ Filii Phahathmoab filiorum Josue et Joab, duo millia octingenti decem et octo:

⁴ Miestas buvo labai platus ir didelis, o žmonių jame buvo maža. ⁵ Dievas gi davė man į širdį surinkti didžiūnus, viršininkus ir liaudį, kad suskaityčiau juos, ir aš radau knygą sąrašo tų, kurie buvo atvykę pirmieji, o joje radau parašyta:

⁶ Šitie krašto sunus, atvykusieji iš ištremtųjų nelaisvės, kuriuos buvo perkėles Babylono karalius Nabukodonosoras, ir kurie sugrižo į Jeruzalę ir į Judėją, kiekvienas į savo miestą. ⁷ Atvykusieji su Zorobabeliu: Jozue, Neemijas, Azarijas, Raamijas, Nahamanis, Mardokiejus, Belsamas, Mesparatas, Begoajis, Nahumas, Baana.

Skaitlius vyrų iš Izraelio tautos: ⁸ Paroso sunų du tukstančiu šimtas septynios dešimtys du; ⁹ Safatijos sunų tris šimtai septynios dešimtys du; ¹⁰ Areos sunų šeši šimtai penkios dešimtys du; ¹¹ Pahatmoabo sunų iš Jozuės ir Joabo vaikų du tukstančiu aštuoni šim-

7, 4—73. Kadangi miestas pasirodė turįs per mažą gyventojų, Neemijas nori priimti į jį gyventojų iš kitur; beskaitydamas gi esančius, randa sąrašą tų, kurie pirmieji buvo sugrižę į Jeruzalę su Zorobabeliu.

(4) *Neuvo pastatyta...* t. y. namų skaitlius buvo visai nedidelis. — (5) *Kad suskaityčiau...* Tas suskaitymas aprašytas žem 11. persk. — *Radau*

parašyta... Sąrašas visai tas pats, kaip ir 1 Ezdr. 2, 1... Skirtumai varduose ir skaitlinėse labai maži.

Iki čionai... Šitų žodžių, įstatytų tarp 69. ir 70. e. nebuvo pirmyskčiame tekste; nėra jų taipogi ir kituose vertimuose. Kas jais pasakyta, tai nevisai sutinka su tikru dalykų stoviu, nes ir 70—73 eil. paimtos iš Ezdro sąrašo. Vž. 1 Ezdr. 2, 68.

¹² Filii Aelam, mille ducenti quinquagintaquattuor: ¹³ Filii Zethua, octingenti quadragintaquinque: ¹⁴ Filii Zachai, septingenti sexaginta: ¹⁵ Filii Bannui, sexcenti quadraginta octo: ¹⁶ Filii Bebai, sexcenti vigintiocto: ¹⁷ Filii Azgad, duo millia trecenti vigintiduo: ¹⁸ Filii Adoniam, sexcenti sexagintaseptem: ¹⁹ Filii Beguai, duo millia sexagintaseptem: ²⁰ Filii Adin, sexcenti quinquagintaquinque: ²¹ Filii Ater, filii Hezeciae, nonaginta octo: ²² Filii Hasem, trecenti vigintiocto: ²³ Filii Besai, trecenti vigintiquattuor: ²⁴ Filii Hareph, centum duodecim: ²⁵ Filii Gabao, nonagintaquinque: ²⁶ Filii Bethlehem, et Netupha, centum octoginta octo. ²⁷ Viri Anathoth, centum vigintiocto. ²⁸ Viri Bethazmoth, quadragintaduo. ²⁹ Viri Cariathiarim, Cephira, et Beroth, septingenti quadragintatres. ³⁰ Viri Rama et Geba, sexcenti vigintiunus. ³¹ Viri Machmas, centum vigintiduo. ³² Viri Bethel et Hai, centum vigintitres. ³³ Viri Nebo alterius, quinquagintaduo. ³⁴ Viri Aelam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor. ³⁵ Filii Harem, trecenti viginti. ³⁶ Filii Jericho, trecenti quadragintaquinque. ³⁷ Filii Lod Hadid et Ono, septingenti vigintiunus. ³⁸ Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.

³⁹ Sacerdotes: Filii Idaia in domo Josue, nongenti septuagintatres. ⁴⁰ Filii Emmer, mille quinquagintaduo. ⁴¹ Filii Phas hur, mille ducenti quadraginta

tai aštuoniolika; ¹² Elamo sunų tukstantis du šimtu penkios dešimtys keturi; ¹³ Zetuos sunų aštuoni šimtai keturios dešimtys penki; ¹⁴ Zachajo sunų septyni šimtai šešios dešimtys; ¹⁵ Banujo sunų šėsi šimtai keturios dešimtys aštuoni; ¹⁶ Bebajo sunų šėsi šimtai dvidešimt aštuoni; ¹⁷ Azgado sunų du tukstančiu tris šimtai dvidešimt du; ¹⁸ Adonikamo sunų šėsi šimtai šešios dešimtys septyni; ¹⁹ Begujajo sunų du tukstančiu šešios dešimtys septyni; ²⁰ Adino sunų šėsi šimtai penkios dešimtys penki; ²¹ Hezekijo sunaus Aterio sunų devynios dešimtys aštuoni; ²² Hasemo sunų tris šimtai dvidešimt aštuoni; ²³ Besajo sunų tris šimtai dvidešimt keturi; ²⁴ Harefo sunų šimtas dvylika; ²⁵ Gabao sunų devynios dešimtys penki; ²⁶ Betliejaus ir Netufos sunų šimtas aštuonios dešimtys aštuoni; ²⁷ Anatoto vyrų šimtas dvidešimt aštuoni; ²⁸ Betazmoto vyrų keturios dešimtys du; ²⁹ Kariatjarimo, Kefiros ir Beroto vyrų septyni šimtai keturios dešimtys tris; ³⁰ Ramos ir Gebos vyrų šėsi šimtai dvidešimt vienas; ³¹ Machmo vyrų šimtas dvidešimt du; ³² Betelio ir Hajo vyrų šimtas dvidešimt tris; ³³ antrojo Nebo vyrų penkios dešimtys du; ³⁴ antrojo Elamo vyrų tukstantis du šimtu penkios dešimtys keturi; ³⁵ Haremo sunų tris šimtai dvidešimt; ³⁶ Jeriko sunų tris šimtai keturios dešimtys penki; ³⁷ Lodo, Hadido ir Ono sunų septyni šimtai dvidešimt vienas; ³⁸ Senaos sunų tris tukstančiai devyni šimtai tris dešimtys.

³⁹ Kunigu, Idajo sunų iš Jozuės namų devyni šimtai septynios dešimtys tris; ⁴⁰ Emerio sunų tukstantis penkios dešimtys du; ⁴¹ Phas huro sunų tukstantis du šimtu

septem. ⁴² Filii Arem, mille decem et septem.

Levitæ: ⁴³ Filii Josue et Cedmihel filiorum ⁴⁴ Oduiæ, septuagintaquattuor. Cantores: ⁴⁵ Filii Asaph, centum quadraginta octo. ⁴⁶ Janitores: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: centum triginta octo.

⁴⁷ Nathinæi: filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth, ⁴⁸ filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai, ⁴⁹ filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher, ⁵⁰ filii Raaia, filii Rasin, filii Necoda, ⁵¹ filii Gezem, filii Aza, filii Phasea, ⁵² filii Besai, filii Munim, filii Nephussim, ⁵³ filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur, ⁵⁴ filii Besloth, filii Mahida, filii Harsa, ⁵⁵ filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, ⁵⁶ filii Nasia, filii Hatipha.

⁵⁷ filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida, ⁵⁸ filii Jahala, filii Daron, filii Jeddell, ⁵⁹ filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon. ⁶⁰ Omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonagintadu.

⁶¹ Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon, et Emmer: et non potuerunt indicare domum patrum, suorum, et semen suum, utrum ex Israel essent. ⁶² Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadragintadu.

⁶³ Et de Sacerdotibus, filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: et vocatus est nomine eorum. ⁶⁴ Hi quæsierunt

keturios dešimtįs septyni; ⁴² Arėmo sunų tukstantis septiniolika.

Levitų; ⁴³ Jozuės ir Kėdmihelio sunų iš sunų ⁴⁴ Odujo septynios dešimtįs keturi. Giesmininkų: ⁴⁵ Asafo sunų šimtas keturios dešimtįs aštuoni. ⁴⁶ Durininkų: Selumo sunų, Aterio sunų, Telmono sunų, Akkubo sunų, Hatitos sunų, Sobajo sunų šimtas trys dešimtįs aštuoni.

⁴⁷ Natiniečių: Sohos sunų, Hasufos sunų, Tebaoto sunų, ⁴⁸ Keroso sunų, Siaos sunų, Padono sunų, Lebanos sunų, Hagabos sunų, Selmajo sunų, ⁴⁹ Hanano sunų, Gedelio sunų, Gahero sunų, ⁵⁰ Raajos sunų, Rasino sunų, Nakados sunų, ⁵¹ Gezemo sunų, Azos sunų, Paseos sunų, ⁵² Besajo sunų, Munimō sunų, Nefusimo sunų, ⁵³ Bakkuko sunų, Hakufos sunų, Harhuro sunų, ⁵⁴ Besloto sunų, Mahidos sunų, Harsos sunų, ⁵⁵ Berkoso sunų, Sisaros sunų, Temos sunų, ⁵⁶ Nasijos sunų, Hatifos sunų, ⁵⁷ Saliamono tarnų sunų, Sotajo sunų, Sofereto sunų, Paridos sunų, ⁵⁸ Jahatos sunų, Darkono sunų, Jeddelio sunų, ⁵⁹ Safatijos sunų, Hatilio sunų, Pochereto kilusio iš Amono sunaus Sabaimo, ⁶⁰ visų Natiniečių ir Saliamono tarnų sunų trys šimtai devynios dešimtįs du.

⁶¹ Atvykusieji gi iš Thelmelos, Thelharsos, Kerubo, Abdono ir Emerio, kurie negalėjo nurodyti savo tėvų namų ir savo kilmės, ar jie buvo iš Izraelio, buvo šitie: ⁶² Dalajos sunūs, Tobijos sunūs, Nekados sunūs, iš viso šeši šimtai keturios dešimtįs du.

⁶³ O iš kunigų: Habijos sunūs, Akkoso sunūs ir sunūs Berzelajo, kurs vedė pačią iš Galaadiečio Berzelajo dukterų ir buvo pramin-tas jų vardu. ⁶⁴ Šitie jieškojo

scripturam suam in censu, et non invenerunt: et ejecti sunt de sacerdotio. ⁶⁵ Dixitque Athersatha eis ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret Sacerdos doctus et eruditus.

⁶⁶ Omnis multitudo quasi vir unus quadragintaduo millia trecenti sexaginta, ⁶⁷ absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta-septem, et inter eos cantores, et cantatrices, ducenti quadraginta-quinque. ⁶⁸ Equi eorum, septingenti trigintasex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque: ⁶⁹ cameli eorum, quadringenti trigintaquinque: asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiae historia texitur.

⁷⁰ Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta. ⁷¹ Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia ducentas. ⁷² Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia, et tunicas sacerdotales sexaginta-septem.

⁷³ Habitaverunt autem Sacerdotes, et Levitae, et janitores, et cantores, et reliquum vulgus, et Nathinaei, et omnis Israel in civitatibus suis.

savo vardo saraše ir nerado, ir liko išmesti iš kunigystės. ⁶⁵ O Atersata uždraudė jiems valgyti labai šventų dalyku, kolei nepakils mokyta ir šviesus kunigas.

⁶⁶ Visa daugybė buvo kaip vienas vyras ir susidejo iš keturių dešimtų dviejų tukstančių šešių dešimtų, ⁶⁷ neskaitant jų tarnų ir tarnaičių, kurių buvo septyni tukstančiai tris dešimtys septyni, o tarp tų buvo giesmininkų ir giesmininkių du šimtu keturios dešimtys penki. ⁶⁸ Jų arklių buvo septyni šimtai tris dešimtys šeši, jų mulų du šimtu keturios dešimtys penki, ⁶⁹ jų kupranugarių keturi šimtai tris dešimtys penki, asilų šeši tukstančiai septyni šimtai dvidešimt.

Iki žionai paduodama, kas buvo parašyta sarašo knygoje; toliaus eina Neemijo istorija.

⁷⁰ O kaikurie iš šeimynų viršininkų prisidejo prie darbo. Atersata davė išdui tukstantį drachmų aukso, penkias dešimtis taurių, penkis šimtus tris dešimtis kunigiškų jupų. ⁷¹ O iš šeimynų viršininkų davė darbo išdan dvidešimt tukstančių drachmų aukso ir du tukstančių du šimtu minų sidabro. ⁷² Tai, ką likusioji tauta davė, buvo dvidešimt tukstančių drachmų aukso, du tukstančių minų sidabro ir šešios dešimtys septynios kunigiškos jupos.

⁷³ Kunigai, levitai, durininkai, giesmininkai, likusioji liaudis, Natiniečiai ir visas Izraelis gyveno savo miestuose.

(70) Atersata: Zorobabelis. — (71) Drachmų. Ebr. t.: darikų.

8, 1—10, 39. Ezdras perskaito Šetrų šventėje tautai įstatymą (8, 1—18).

Išgirde ji, visi daro atgailą už nuodėmes ir atnaujiną sandorą su Dievu (9, 1—37), ir patvirtina tai savo parašais (9, 38—10, 39).

2. Iškilmingas teokratinės sandoros atnaujinimas.

Caput VIII. ¹ Et venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam, quæ est ante portam aquarum: et dixerunt Esdræ scribæ ut afferret Librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israeli. ² Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. ³ Et legit in eo aperte in platea quæ erat ante portam aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum et mulierum, et sapientium: et aures omnis populi erant erectæ ad Librum.

⁴ Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: et steterunt juxta eum Mathathias, et Semeia, et Ania, et Uria, et Helcia, et Maasia, ad dexteram eius: et ad sinistram, Phadaia, Misaël, et Melchia, et Hasum, et Hasbadana, Zacharia, et Mosollam. ⁵ Et aperuit Esdras Librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat: et cum aperuisset eum, stetit omnis populus. ⁶ Et benedixit Esdras Domino Deo magno: et respondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus suas, et incurvati sunt, et adoraverunt Deum proni in terram. ⁷ Porro

8. perskryrimas. ¹ Atejo septintasis mėnuo, o visi Izraelio sunūs buvo savo miestuose. Tuomet visa tauta kaip vienas vyras susirinko aikšteje, kuri yra ties Vandenu vartais, ir jie sake Rašto žinovui Ezdrui, kad atneštu knyga Mozes įstatymo, kuri Viešpats buvo davęs Izraeliui. ² Taigi, kunigas Ezdras atnešė įstatymą vyrų ir moterų daugybės akyvaizdon ir visu, kurie galėjo išmanyti, pirmoje septintojo mėnesio dienoje. ³ Jis skaitė iš jos aiškiai aikšteje ties Vandenu vartais nuo ryto iki vidudieniui akyvaizdoje vyrų ir moterų ir išmintingųjų, ir visos tautos ausis buvo atkreiptos į knygą.

⁴ O Rašto žinovas Ezdras atsisetojo ant medinio paaugštinimo, kurį buvo pasidavęs, kad nuo jo kalbetų, ir greta jo jojo dešinėje stovėjo Matatijas, Semeja, Anija, Urija, Helkija ir Maasija, o kairėje Padaja, Misaėlis, Melkija, Hasumas, Hasbadana, Zakarija ir Mosolamas. ⁵ Ezdras atidengė knygą visos tautos akyvaizdoje, nes jis buvo augščiau už visą tautą, o kuomet atidengė ją, visa tauta atsistojo. ⁶ Tuomet Ezdras pagarbino Viešpatį, didį Dievą, ir visa tauta atsakė: Amen, amen, pakėlus savo rankas; ir jie nusilenkė ir pagarbino Dievą parpuldami kniupsti ant žemės. ⁷ Tuotarpu levitai Jozue, Banis, Serebija, Jaminas, Akkubas, Septajis, Odija, Maasija,

(8, 1) Vandenu vartais. Vž. aug. 3, 26; 1 Ezdr. 10, 9. — Ezdrui. Vž. 1 Ezdr. 7, 1. 11. Reikia spėti, kad Ezdras po atsitikimų, aprašytų jojo knygos gale, buvo sugrįžęs į Persiją, Jeruzalėje gi jis atsirado antrą sykį, kuomet Neemijas jau buvo atnaujinęs jos sienas. — (2)

Pirmoje septintojo... Septintasis mėnuo vadinasi *tišri*. Pirmoji jo diena buvo ypač iškilminga, nes tai buvo trimitų šventė. Plg. Kun. 23, 23—25; Sk. 29, 1... — (3) Jis skaitė... Kaip buvo skaitoma, paašikinta plačiau 4—8 eil.

Josue, et Bani, et Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaia, Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat in gradu suo. ⁸ Et legerunt in Libro legis Dei distincte, et aperte ad intelligendum: et intellexerunt cum legeretur.

⁹ Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha) et Esdras sacerdos et scriba, et Levitæ interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis. ¹⁰ Et dixi eis: Ite, comedite pinguia, et bibite mulsum, et mittite partes his, qui non præparaverunt sibi: quia sanctus dies Domini est, et nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. ¹¹ Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Facete, quia dies sanctus est, et nolite dolere. ¹² Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet, et mitteret partes, et faceret lætitiā magnā: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

¹³ Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, Sacerdotes et Levitæ ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba Legis. ¹⁴ Et invenerunt scriptum in Lege præcepisse Dominum in manu Moysi ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die sollempni, mense septimo: ¹⁵ et ut præcident, et

Kelita, Azarijas, Jozabėdas, Hana-nas, Palaja rupinosi palaikyti tylėjimą tarp tautos, kad ji išgirstų įstatymą; tauta gi stovėjo savo vietoje. ⁸ Ir jie skaitė iš Dievo įstatymo knygos aiškiai ir permąytinai, kad suprastu, ir anie suprato, kuomet buvo skaitoma.

⁹ Taigi, Neemijas (kurs buvo Atersata), kunigas ir Rašto žinovas Ezdras ir Levitai, kurie aiškino visai tautai, tarė: Šita diena pašvesta Viešpačiui, mūsų Dievui; neliudėkite ir neverkkite. Nes visa tauta, išgirdus įstatymo žodžius verke. ¹⁰ Ir jis jiems tarė: Eikite, valgykite riebumo ir gerkite saldaus gėralo ir siuskite dali tiems, kurie nėra sau pasigamine, nes šita diena pašvesta Viešpačiui, mūsų Dievui, ir nebukite nuliudę, nes Viešpaties džiaugsmas yra mūsų stiprybė. ¹¹ Levitai gi rupinosi, kad visa tauta tyletu, sakydami: Tylėkite, nes diena šventa, ir neliudėkite. ¹² Taigi, visa tauta nuejo valgytų ir gertų ir siųstų dalių ir didžios linksmybės darytų, nes jie buvo suprātę žodžius, kurių jis juos moke.

¹³ Antrą dieną visos tautos šeimynų viršininkai, kunigai ir levitai susirinko prie Rašto žinovo Ezdro, kad išaiškintų jiems įstatymo žodžius. ¹⁴ Ir jie rado parašyta įstatyme, kad Viešpats buvo įsakęs per Mozę Izraelio sunums gyventi septintame mėnesyje iškilmingoje dienoje padangtėse, ¹⁵ ir apsakoti ir skelbti žinią visuose savo miestuo-

(8) *Aiškiai ir permąytinai...* Ebr. t.: Jie skaitė aiškiai iš Dievo įstatymo knygos ir paduodavo jos prasmę, kad suprastu, kas buvo perskaityta. Taigi, skaitymas buvo sujungtas su paaiskinimu, arba anot kaikurių, įstatymas, parašytas ebraiška kalba, buvęs iš-

vertiamas aramaiskoju, prie kurios žydai buvę pripratę nelaisveje.

(9) *Atersata*. Vž. 1 Ezdr. 2, 63. — *Mūsų Dievui*. Ebr. t.: mūsų Dievui. — (10) *Siuskite dalį*. Plg. Atk. 16, 11. 14; Est. 9, 19. 22.

(14) *Rado parašyta...* Vž. Kun. 23, 31—43; Atk. 16, 13—15. — (15) *Gra-*

divulgent vocem in universis urbibus suis, et in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, et afferte frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos palmarum, et frondes ligni nemorosi ut fiant tabernacula, sicut scriptum est. ¹⁶ Et egressus est populus, et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo, et in atriis suis, et in atriis domus Dei, et in platea portæ aquarum, et in platea portæ Ephraim. ¹⁷ Fecit ergo universa ecclesia eorum, qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant a diebus Josue filii Nun taliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis. ¹⁸ Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, a die primo usque ad diem novissimum, et fecerunt sollemnitatem septem diebus, et in die octavo collectam juxta ritum.

Caput IX. ¹ In die autem vigesimoquarto mensis huius convenerunt filii Israel in jeunio et in saccis, et humus super eos. ² Et separatim est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. ³ Et consurrexerunt ad standum: et legerunt in volumine Legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum.

se ir Jeruzaleje ir sakyti: Išeikite į kalną ir atneškite alyvmedžio šakų ir gražiausio medžio šakų, myrtos šakų, palmių šakų ir labai lapuotų medžių šakų padangtėms padaryti, kaip parašyta. ¹⁶ Tuomet tauta išėjo ir atsinešė. Jie pasidare sau padangčių kiekvienas ant savo namų, ir savo kiemuose, ir Dievo namų prieangiuose, ir Vandenu vartų aikšteje, ir Efraimo vartų aikšteje. ¹⁷ Taigi, visas susirinkimas tų, kurie buvo sugrižę iš nelaisvės, pasidare padangčių ir gyveno padangtėse, nes nuo Nuno sunaus Jozuės dienų Izraelio sunų nebuvo taip dare iki tai dienai. Ir buvo labai didis džiaugsmas. ¹⁸ O jis skaite iš Dievo įstatymo knygos kasdien, nuo pirmosios dienos iki paskutinei dienai, ir jie dare iškilme per septynias dienas, o aštuntoje dienoje sueigą, kaip įsakta.

9. perskyrimas. ¹ Dvidešimt ketvirtoje to mėnesio dienoje Izraelio sunų susirinko pasninkauti apsilvilę maišais ir apsibarstę žemėmis. ² Buvo atskirta Izraelio sunų ainija nuo visų svetimtaučių sunų, ir jie sustojo ir išpažino savo nuodemes ir savo tėvų neteisybes. ³ Atsistoję stati, jie skaite iš Viešpaties, savo Dievo, įstatymo knygos keturis sykius per dieną ir keturis sykius išpažino ir garbino Viešpatį, savo Dievą.

žiausio medžio. Ebr. t.: laukinio alyvmedžio (oleastro). — *Labai lapuotų...* Vz. Kun. 23, 40. — (17) *Nebuvo taip darę...* t. y. nebuvo šventę taip iškilmingai; nes paprastas padangčių šventės šventimas buvo pas žydus ir pirm Babilono nelaisvės, kaip apie tai ne-
syki paminėta sv. Raste. Plg. 3 Kar. 8,

65; 2 Kron. 7, 9: Ezdr. 3, 4. — (18) *Sueigą.* Ebr. 'acereth. Vz. Kun. 23, 36 paaisk.

(9, 3) *Keturis sykius per dieną...* Ebr. t.: ketvirtą dienos dalį, t. y. per tris valandas, nes diena buvo tuomet padalinta pas žydus į keturias dalis, taip pat ir naktis.

⁴ Surrexerunt autem super gradum Levitarum Josue, et Bani, et Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, et Chanani: et clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum. ⁵ Et dixerunt Livitæ Josue, et Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum: et benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione et laude.

⁶ Tu ipse, Domine, solus, tu fecisti cælum, et cælum cælorum, et omnem exercitum eorum: terram, et universa quæ in ea sunt: maria, et omnia quæ in eis sunt: et tu vivificas omnia hæc, et exercitus cæli te adorant. ⁷ Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, et eduxisti eum de igne Chaldæorum, et posuisti nomen eius Abraham. ⁸ Et invenisti cor eius fidele coram te: et percussisti cum eo fœdus ut dares ei Terram Chananæi, Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Gergesæi, ut dares semini eius: et implesti verba tua, quoniam justus es.

⁹ Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Aegypto: clamoremque eorum audisti super Mare rubrum. ¹⁰ Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, et in universis servis eius, et in omni populo terræ illius: cognovisti enim quia superbe egerant contra eos: et fecisti tibi nomen, sicut et in hac die. ¹¹ Et mare divisisti ante eos, et transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem

⁴ Jozue gi, Banis, Kedmihelis, Sabanija, Bonnis, Sarebijas, Banis ir Chananis atsistojo ant levitų paaugštinimo ir šaukėsi didžiu balsu į Viešpatį, savo Dieva. ⁵ O levitai Jozue, Kedmihelis, Bonnis, Hasebnija, Serebija, Odaja, Sebnija, Patahija sakė: Kelkites, garbinkite Viešpatį, savo Dieva, nuo amžių ir per amžius; ir tebuna pagarbintas prakilnus ir garbingas tavo vardas visu garbinimu ir pagyrimu.

⁶ Tu gi, Viešpatie, esi pats vienas; tu padarei dangų, ir dangų dangų, ir visa jų kareivija, žemę ir visa, kas ant jos yra, juras ir visa, kas jose yra, ir tu visam tam duodi gyvybę, o dangaus kareivija garbina tave. ⁷ Tu patsai, Viešpatie Dieve, kurs išrinkai Abromą ir išvedei jį iš Kaldėjiečių ugnies ir davei jam Abraomo vardą. ⁸ Tu radai jo širdį esant ištikima tavo akyvaizdoje ir padarei su juo sandorą, kad jam duosi Kananiečių, Hetiečių, Amorietiečių, Pereziečių, Jebuziečių ir Gergeziečių žemę ir kad duosi ją jo ainijai, ir tu išpildei savo žodžius, nes tu teisus.

⁹ Tu matei mūsų tėvų prispaudimą Aigypte, ir išgirdai jų šauksmą ant Raudonosios jūros, ¹⁰ ir padarei ženklų bei stebuklų prieš Paraoną ir prieš visus jo tarnus ir prieš visą jo žemės tautą, nes žinojai, kad jie pasielgė prieš mus išdidžiai, ir padarei sau vardą kaip ir šiandien. ¹¹ Tu perskyrei jų akyvaizdoje jūrą, ir jie perėjo sausu jūros dugnu; jų gi persekiotojus tu įmetei į gilybę, kaip akmeni

(4) Paaugštinimo. Plg. aug. 8, 2. 4.

(7) Iš Kaldėjiečių ugnies. Ebr. t.: iš Ur-kasdim. Taip vadinosi miestas, ku-

riame gyveno Abraomo tėvas Tarė. Vz. Prad. 11, 28...

eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas. ¹² Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingredebantur. ¹³ Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus es cum eis de cælo, et dedisti eis iudicia recta, et legem veritatis, ceremonias, et præcepta bona: ¹⁴ et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, et mandata, et ceremonias, et legem præcepisti eis in manu Moysi servi tui.

¹⁵ Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis ut ingrederentur et possiderent terram, super quam levasti manum tuam ut traderes eis.

¹⁶ Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas, et non audierunt mandata tua. ¹⁷ Et noluerunt audire, et non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens, et misericors, longanimis, et multæ miserationis non dereliquisti eos, ¹⁸ et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, et dixissent: Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Aegypto: feceruntque blasphemias magnas. ¹⁹ Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna nubis non recessit ab eis per diem ut duceret eos in viam, et columna ignis per noctem ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. ²⁰ Et spiritum tuum bonum

į smarkų vandenį. ¹² Ir debesies šulė tu buvai jų vedejas dieną ir ugnies šulė naktį, kad butu matomas jiems kelias, kuriuo ejo. ¹³ Tu nužengei taipogi ant Sinajaus kalno, ir kalbėjais su jais iš dangaus, ir davei jiems teisingų nutarimų, ir tiesos įstatymą, apeigų ir gerų įsakymų. ¹⁴ Tu apskelbei jiems tavo pašvestąją subatą ir davei jiems per savo tarną Moze pildyti paliepimus, apeigas ir įstatymą.

¹⁵ Tu davei jiems taipogi duonos iš dangaus, kuomet jie badavo, išvedei vandens iš uolos jiems trokštantiesiems, ir sakei jiems, kad įeitu ir paveldetu žemę, ant kurios tu pakėlei savo ranką, idant jiems atiduotumei. ¹⁶ Jie gi ir musų tėvai elgėsi išdidžiai, sukietino savo sprandus ir neklause tavo paliepimų. ¹⁷ Jie nenorėjo klausyti ir neatsiminė tavo stebuklų, kuriuos buvai jiems padaręs. Sukietino savo sprandus ir savo užsispyrime pakėlė galvą, kad grįžtu į savo vergystę. Tu gi, Dieve, gailiaširdis, malonus ir mielaširdingas, ramus ir didžio pasigailėjimo, neapleidai jų, ¹⁸ net ir tuomet kuomet jie pasidare sau nulieta versį ir tarė: Štai, tavo Dievas, kurs išvedė tave iš Aigipto, ir kuomet dare didžių piktžodžiavimų. ¹⁹ Tu gi savo mielaširdystės daugybeje neapleidai jų tyrumoje; debesies šulas neatsitraukė nuo jų per dieną, kad vestu juos keliu, ir ugnies šulas naktį, kad parodytu jiems kelią, kuriuo jie turėjo eiti. ²⁰ Ir davei savo gerą dvasią, kad mokytu juos,

(17) *Pakėlė galvą...* Plg. Sk. 14, 4. —
(18) *Versį...* Plg. Is. 32, 1... — (19) *De-*

besies šulas... Plg. Is. 13, 21; Sk. 14, 14. — (20) *Savo gerą dvasią...* Plg. Sk. 11,

dedisti qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum et aquam dedisti eis in siti. ²¹Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti.

²²Et dedisti eis regna, et populos, et partitus es eis sortes: et possederunt terram Sehon, et terram Og regis Basan. ²³Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, et adduxisti eos ad terram, de qua dixeris patribus eorum ut ingrederentur eos possiderent. ²⁴Et venerunt filii, et possederunt terram, et humiliasti coram eis habitatores terræ Chananæos, et dedisti eos in manu eorum et reges eorum et populos terræ ut facerent eis sicut placebat illis. ²⁵Ceperunt itaque urbes munitas et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab aliis fabricatas, vineas, et oliveta, et ligna pomifera multa: et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.

²⁶Provocaverunt autem te ad iracundiam, et recisserunt a te, et projecerunt legem tuam post terga sua: et prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos ut reverterentur ad te: feceruntque blasphemias grandes. ²⁷Et dedisti eos in manu hostium suorum, et afflixerunteos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, et tu de cælo audisti, et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum. ²⁸Cumque re-

ir neatėmei savo mannos nuo ju burnos, ir davei jiems vandens, kuomet troško. ²¹Keturias dešimtis metų maitinai juos tyrumoje, ir nieko jiems netruko; ju drabužiai nepaseno, ir jų kojos nenu-sitryne.

²²Tu davei jiems karalysčių ir tautų ir paskirstei jiems dalis; jie paveldėjo Sehon žemė, Hesebono karaliaus žemė ir Basano karaliaus Ogo žemė. ²³Tu padauginai jų sunus kaip dangaus žvaigždes ir atvedei juos į žemę, apie kurią buvai sakęs jų tėvams, kad įeitu ir paveldėtu. ²⁴Ir sunūs atėjo ir paveldėjo žemę, ir nužeminai jų akyvaizdoje žemės gyventojus Kananiečius, ir padavei į jų rankas juos, jų karalius ir žemės tautas, kad padarytu su jais, kaip jiems patiko. ²⁵Taigi, jie paėmė sustiprintus miestus ir riebnią žemę, paveldėjo namus, pilnus visokių gėrybių, kitų iškastus šulinius, vynuogynus, alyvmedžių daržus ir daug visokių medžių, valgė, pasisotino ir suriebejo ir per didį tavo gerumą apščiai turejo gėrių.

²⁶Bet jie atvedė tave į rustybę, atstojo nuo tavęs, metė savo užpakalin tavo įstatymą, užmušė tavo pranašus, kurie ragino juos sugrįžti prie tavęs, ir darė didžiū piktžodžiavimų. ²⁷Tuomet tu padavei juos į jų neprietelių rankas, ir tie prispaudė juos. Savo sielvarto laiku jie saukėsi į tave, ir tu išklausei juos iš dangaus ir savo gailestingumo daugybeje davei jiems išgelbėtojų, kad jie išgelbėtų juos iš jų neprietelių rankos. ²⁸O kuomet turėdavo atilsio, jie

17, 25. — (21) *Drabužiai nepaseno...* Plg. Atk. 8, 4; 29, 5.

(27) *Davei jiems išgelbėtojų...* Teiseju laikais. — (29) *Perspėdaviai...* Ebr. t.:

quieviscent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo: et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.

²⁹ Et contestatus es eos ut reverterentur ad Legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt, et non audierunt mandata tua, et in iudiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, et vivet in eis: et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt. ³⁰ Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: et non audierunt, et tradidisti eos in manu populorum terrarum. ³¹ In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, et clemens es tu.

³² Nunc itaque Deus noster magne, fortis, et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges nostros, et principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque in diem hanc. ³³ Et tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. ³⁴ Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua, et testimonia tua quæ testificatus es in eis. ³⁵ Et ipsi in regnis suis, et in bonitate

grįžo darytų pikto tavo akyvaizdoje, ir tu palikai juos jų neprietelių rankoje, ir tie viešpatavo ant jų. Jie atsigrižo ir šaukėsi į tave, tu gi išklausei iš dangaus ir savo gailestingumuose išliuosuodavai juos dažnai ir įvairiais laikais. ²⁹ Tu perspėdavai juos, kad grįžtu prie tavo įstatymo. Bet jie elgėsi išdidžiai, neklausė tavo paliepimų ir nusidėjo prieš tavo nutarimus, kuriuos jie žmogus darys, bus per juos gyvas; jie atgrįžo tau nugara, sukietino savo sprandą ir neklausė. ³⁰ Tu suteikėi jiems daugelį metų ir davei jiems perspėjimų savo dvasioje per savo pranašus, o jie neklausė, ir padavei juos į žemės tautų rankas. ³¹ Tečiau savo mielaširdystės daugybėje tu nedavei sunaikinti jų ir neapleidai jų, nes tu pasigailejimo ir malonumo Dievas.

³² Taigi, mūsų Dieve, didis, galingasis ir baisus, kurs sergi sandorą ir gailestingumą, nenukreipk savo veido nuo viso vargo, kurs sutiko mus, mūsų karalius, mūsų kunigaikščius, mūsų kunigus, mūsų pranašus, mūsų tėvus ir visą tavo tautą nuo Asuro karaliaus dienu iki šitai dienai. ³³ Tu teisingas visame, kas atėjo ant mūsų, nes tu darei teisybę, mes gi elgėmės bedieviškai. ³⁴ Mūsų karaliai, mūsų kunigaikščiai, mūsų kunigai ir mūsų tėvai nepildė tavo įsakymo ir nežiūrėjo tavo paliepimų ir tavo liudijimų, kuriais tu išreiškėi jiems savo valią. ³⁵ Ir nors jie buvo savo karalystėje, turėjo daug tavo gerumo, kurį esi jiems davęs, ir

davei jų akyvaizdoje liudijimą. Plg. 4 Kar. 17, 13... *Kuriuos jei žmogus darys...*

Plg. Kun. 18, 5; Ez. 20, 11. — (31) *Neapleidai jų...* Plg. Iz. 6, 13; Jer. 4, 27; 5, 18 ir k.

tua multa, quam dederas eis, et in terra latissima et pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis.

³⁶ Ecce nosipsi hodie servi sumus: et terra, quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius, et quæ bona sunt eius, et nosipsi servi sumus in ea. ³⁷ Et fruges eius multiplicantur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur, et jumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus.

³⁸ Super omnibus ergo his nosipsi percutimus fœdus, et scribimus, et signant principes nostri, Levitæ nostri, et Sacerdotes nostri.

Caput X. ¹ Signatores autem fuerunt, Nehemias, Athersatha filius Hachelai, et Sedecias, ² Saraias, Azarias, Jeremias, ³ Peshhur, Amarias, Melchias, ⁴ Hattus, Sebenia, Melluch, ⁵ Harem, Merimuth, Obdias, ⁶ Daniel, Genthon, Baruch, ⁷ Mosollam, Abia, Miamin, ⁸ Maazia, Belgai, Semeiā: hi sacerdotes.

⁹ Porro Levitæ, Josue filius Azaniae, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel, ¹⁰ et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan, ¹¹ Micha, Rohob, Hasebia, ¹² Zachur, Serebia, Sabania, ¹³ Odaia, Bani, Baninu.

¹⁴ Capita populi, Pharos, Phathmoab, Aelam, Zethu, Bani, ¹⁵ Bonni, Azgad, Bebai, ¹⁶ Adonia,

plačiausią ir riebią žemę, kuria buvai padavęs jų akyvaizdoje, tečiau netarnavo tau ir nesugrižo nuo savo pikčiausių palinkimų. ³⁶ Štai, šiandien mes patį esame vergai, o taipogi ir žemė, kurią davei mūsų tėvams, kad jie valgytu jos duoną ir esančias joje gerybes; o mes patį esame joje vergai. ³⁷ Jos vaisiai dauginasi karaliams, kuriuos pastatei ant mūsų delei mūsų nuodėmių, ir jie viešpatauja ant mūsų kunų ir ant mūsų gyvulių kaip jų valia, ir mes esame didžiamie sielvarte.

³⁸ Taigi, apie visus šituos dalykus mes patį darome sandorą ir rašome, ir mūsų kunigaikščiai, mūsų levitai ir mūsų kunigai pasirašo.

10. perskyrimas. ¹ Pasirašiusieji gi buvo Hachelajo sunus Neemijas, Atersata, ir Sedekijas, ² Sarajas, Azarijas, Jeremijas, ³ Peshuras, Amarijas, Melkijas, ⁴ Hattus, Sebenija, Melluchas, ⁵ Haremas, Merimutas, Obdijas, ⁶ Danielis, Genthonas, Baruchas, ⁷ Mosolamas, Abija, Miaminas, ⁸ Maazija, Belgajis, Semeja; šitie buvo kunigai.

⁹ Toliaus levitai: Azanijo sunus Jozuė, Bennuis iš Henadado sunų, Kedmihelis, ¹⁰ ir jų broliai: Sebenija, Odaja, Kelita, Palaja, Hananas, ¹¹ Micha, Rohobas, Hasebija, ¹² Zachuras, Serebija, Sabanija, ¹³ Odaja, Banis, Baninus. ¹⁴ Tautos vyresnieji: Parosas, Pahatmoabas, Elamas, Zetus, Banis, ¹⁵ Bonnis, Azgadas, Bebajis, ¹⁶ Adonija, Begoajis,

(36) *Esame vergai*: Persų karaliaus pavaldiniai. — (37) *Viešpatauja ant mūsų kunų*...: indami sau iš žydų tarpo tarnus ir t. t.

(38) *Taigi, apie visus*... Šita eil. ebr. t. yra pradžia 10 persk.

(10, 1) *Atersata*: Neemijo titulas. Dauguma paminėtų čionai kunigų vardų atkartojama žem. 12 persk., kame pasakyta, kad jie sugrižę draug su Zorobabėliu ir Jozue. O kadangi sugrižusieji 536 m. vargiai begalėjo

Begoai, Adin, ¹⁷ Ater, Hezecia, Azur, ¹⁸ Odaia, Hasum, Besai, ¹⁹ Hareph, Anathoth, Nebai, ²⁰ Megphias, Mosollam, Hazir, ²¹ Mesizabel, Sadoc, Jeddua, ²² Pheltia, Hanan, Anaia, ²³ Osee, Hanania, Hasub, ²⁴ Alohes, Phalea, Sobec, ²⁵ Rehum, Hasebna, Maasia, ²⁶ Echaia, Hanan, Anan, ²⁷ Melluch, Haran, Baana:

²⁸ et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, janitores, et cantores, Nathinæi, et omnes qui separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, et filiæ eorum, ²⁹ omnes qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum, et jurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et judicia eius et ceremonias eius, ³⁰ et ut non daremus filias nostras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. ³¹ Populi quoque terræ, qui important venalia, et omnia ad usum, per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, et exactionem universæ manus. ³² Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri, ³³ ad panes pro-

Adinas, ¹⁷ Ateris, Hezekija, Azuras, ¹⁸ Odaia, Hasumas, Besajis, ¹⁹ Harefas, Anatotas, Nebajis, ²⁰ Megpijas, Mosolamas, Haziras, ²¹ Mesizabelis, Sadokas, Jedua, ²² Pel-tija, Hananas, Anaja, ²³ Osee, Hananija, Hasubas, ²⁴ Alohas, Palæa, Sobekas; ²⁵ Rehumas, Hasebna, Maasija, ²⁶ Echaja, Hananas, Ananas, ²⁷ Meluchas, Haranas, Baana; ²⁸ ir kiti iš tautos kunigai, levitai, durininkai, giesmininkai, Natiniečiai ir visi, kurie atsiskyrė nuo žemės tautų, kad sektu Dievo įstatyma, jų pačios, jų sunys ir jų dukteris, ²⁹ visi, kurie galejo išmanyti, pasižadėjo už savo brolius, jų didžiunai ir kas tik atejo, kad pasižadētu ir prisiektu elgties pagal Dievo įstatyma, kurį jis yra davęs per Dievo tarno Mozės ranką, pildyti ir sergeti visus Viešpaties, mūsų Dievo, paliepimus, jo nutarimus ir jo apeigas, ³⁰ taipogi neduoti savo dukterų žemės tautai ir neimti savo sunums jų dukterų. ³¹ Taipogi iš žemės tautų, kurios atgabena prekes ir naudingus gyvenime daiktus, kad parduočiau subatos dienoje, mes pasižadėjome neimti subatoje ir pašvestoje dienoje. Mes paliksime žemę pudymu septintais metais ir nereikalausime jokios skolos. ³² Ir uždėsime ant savęs pareigą duoti trečią siklio dalį per metus mūsų Dievo namų reikalsams, ³³ padėtinėms duonoms, nuolatinei duoninei aukai ir amžinajai

buti gyvi simta metų veliaus, todėl išskaitytieji šitame perskyrime vardai rasi yra ne ypatai vardai, bet giminių, kurios iš anų kilo. Tas pat reikia pasakyti ir apie levitų vardus (9—13 e.). — (29) *Visi, kurie galejo išmanyti*: vaikai, atejusieji į proto metus. — *Pasižadėjo už savo brolius*. Anot. ebr. t.: prisidėjo prie savo brolių, o jų tarpe didžiunų, t. y. prie tų, kurie, budami vyresniaisiais, pasirašė kaip tautos vadai. —

(36) *Neduoti savo dukterų...* Plg. 1 Ezdr. 9, 2. Mozės įstatymo paliepiniai minimi čionai kaip žinomi dalykai, todėl pats įstatymas buvo ne naujas, bet nuo senų laikų priimtas. — (31) *Pašvestoje dienoje*: šventėse, kurios išvardijamos Skaitl. 28 ir 29 persk. — *Mes paliksime...* Plg. Is. 23, 11; Kun. 25, 1—7. — (32) *Trečią siklio dalį*: arti vieno franko. Ir tame dalyke sekta Mozės įstatymas. Plg. Is. 30, 13... — (33) *Pa-*

positionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in sollemnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato: ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri.

³⁴Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter Sacerdotes, et Levitas, et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domus patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum: ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi: ³⁵ et ut afferremus primogenita terræ nostræ, et primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini. ³⁶ et primitiva filiorum nostrorum, et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum, et ovium nostrorum, ut offerrentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri: ³⁷ et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque et olei afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. ³⁸ Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, et Levitæ offerent decimam partem decimæ

deginamajai aukai subatomis, pirmoje mėnesių dienoje, išskilmėse, pašvestiesiems dalykams ir aukai už nuodėmę, kad būtų meldžiamasi už Izraelį, ir visokiam mūsų Dievo namų reikalui.

³⁴ Taigi, mes metėme burtas tarp kunigų ir levitų ir tautos delei atnašavimo malkų, kad būtų įnešama į mūsų Dievo namus pagal mūsų tėvų namus paskirtu laiku per ištisus metus, kad kurentusi ant Viešpaties, mūsų Dievo, altoriaus, kaip parašyta Mozės įstatyme, ³⁵ ir kad mes atnešime kas metai į Viešpaties namus mūsų žemės pirmgimius ir visokias kiekvieno medžio vaisių pirmuones ³⁶ ir pirmgimius mūsų sūnų bei mūsų gyvulių, kaip parašyta įstatyme, ir pirmgimius mūsų galvijų ir mūsų avių, kad būtų atnašaujama mūsų Dievo namuose kunigams, kurie tarnauja mūsų Dievo namuose; ³⁷ atnešime pirmuones mūsų valgių ir mūsų gėrimų, ir vaisius visokių medžių, taipogi vynuogynų ir aliejaus kunigams, į mūsų Dievo sandėlį, ir mūsų žemės dešimtinę levitams. Patį levitai ims dešimtinės mūsų darbų iš visu miestų. ³⁸ Kunigas gi, Aarono suns, bus draug su levitais, kuomet jie gauna dešimtinės, ir levitai atnašaus dešimtą savo dešimtinės dalį mūsų Dievo namams į turtų namų sandėlį. ³⁹ Nes į turtų sandėlį atneš Izraelio suns ir Levio suns javų,

dėtinėms duonomis... Plg. Kun. 24, 6. — *Deginamajai aukai...* Avinėlių rytą ir avinėlių vakarę, o be to minchą (duoninę auką) iš miltų su aliejumi ir liejamąją auką. Plg. Sk. 28, 3—29; Kun. 4, 1—5.

(34) *Metėme burtas...* Įstatyme Kun. 6, 12 buvo įsakyta nuolat kurenti ugnį ant deginamųjų aukų altoriaus; čionai nustatoma, kokioje eilioje atskiros seimynos turi pristatyti reikalingų

malkų. Vėliau buvo įstatyta tam tikra „malkų atnašavimo šventė“. (Jos. Fl. Bell. Jud. II, 17, 6.) — (35) *Pirmgimius...* Plg. Is. 22, 29; 23, 19; Kun. 19, 23; Sk. 18, 15.. ir k.. — (37) *Į mūsų Dievo sandėlį:* kame atnašos buvo paskirstomos tarp kunigų. — (38) *Bus draug su levitais:* kaip užveizdas, kad būtų atskirta iš levitų dešimtinės dešimtinė kunigams.

sua in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri.
³⁹ Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, et filii Levi primitias frumenti, vini, et olei: et ibi erunt vasa sanctificata, et Sacerdotes, et cantores, et janitores, et ministri, et non dimittemus domum Dei nostri.

vyno ir aliejaus pirmuones; tenai taipogi bus pašvestieji rykai ir kunigai, giesmininkai, durininkai ir tarnai, ir mes neapleisime musų Dievo namų.

3. Atnaujinimas politinės tvarkos ir miesto sienų pašventinimas.

Caput XI. ¹ Habitaverunt autem principes populi in Jerusalem: reliqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. ² Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Jerusalem.

³ Hi sunt itaque principes provinciae qui habitaverunt in Jerusalem, et in civitatibus Juda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, Sacerdotes, Levitae, Nathinai, et filii servorum Salomonis.

⁴ Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda, et de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athaias filius Aziam, filii Zachariae, filii Amariae, filii Saphathae, filii Malaleel: de filiis Phares, ⁵ Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Zachariae, filius

11. perskyrimas. ¹ Taigi, tautos kunigaikščiai gyveno Jeruzaleje; likusioji gi liaudis metė burta išrinkti vienai daliai iš dešimties, kad gyventu šventajame mieste Jeruzaleje, devynios gi dalis miestuose. ² O tauta laimino visus vyrus, kurie apsiėmė savaime gyventi Jeruzaleje. ³ Taigi, šitie yra šalies viršininkai, kurie gyveno Jeruzaleje ir Judo miestuose. Kiekvienas gi gyveno savo paveldetoje dalyje ir savo miestuose, Izraelis, kunigai, levitai, Natiniečiai ir Saliamono tarnų sunūs.

⁴ Jeruzaleje gyveno iš Judo sunų ir iš Benjaminio sunų; iš Judo sunų: Malaleelio sunaus Safatijo sunaus Amarijo sunaus Zakarijo sunaus Aziamo sunus Atajas. Iš Pareso sunų: ⁵ Maasija sunus Baruko, sunus Kolhozos, sunus Hazijos, sunus Adajos, sunus Joaribo, sunus Zakarijo, kurs buvo Siloniečio

11, 1–12, 42. Pasirodžius, kad Jeruzalė maža teturi gyventojų, Neemijas įsako gyventi mieste desimtai tautos daliai (11, 1–3). — Toliaus suskaitomi Jeruzalės gyventojai (11, 4–24), o paskui Judo ir Benjaminio miestų (25–36); išskaitomi taipogi sugrįžusieji draug su Zorobabeliu kunigai ir levitai (12, 1–26). Pagaliaus surinkti Jeruzalėn visi levitai apkuopia

tautą ir miesto sieną aukomis ir iškilingai apeidami visą sieną pabaigia jos pašventimą (12, 27–42).

(11, 1) *Likusioji gi liaudis...* t. y. kurie buvo apsigyvenę išpradžios ne Jeruzaleje. Pradedamas čionai pasakojimas grąžina mus prie atsitikimų, pamintėtų aug. 7, 4. 5.

(5) *Siloniečio sunus:* rasi Judo sunaus Sėlos ainiai. Plg. Sk. 26, 20. --

Silonitis: ⁶ omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

⁷ Hi sunt autem filii Benjamin: Sellum filius Mosollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia, ⁸ et post eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto, ⁹ et Joel filius Zechri præpositus eorum, et Judas filius Senua super civitatem secundus.

¹⁰ Et de sacerdotibus, Idaia filius Joarib, Jachin. ¹¹ Saraia filius Helciae, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei, ¹² et fratres eorum facientes opera templi: octingenti viginti duo. Et Adaia filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariae, filius Pheshur, filius Melchia, ¹³ et fratres eius principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer, ¹⁴ et fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, et præpositus eorum Zabdiel filius potentium.

¹⁵ Et de Levitis Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius Boni, ¹⁶ et Sabathai et Jozabed, super omnia opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, a principibus Levitarum. ¹⁷ Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph princeps ad laudandum, et ad confitendum in oratione, et Bebecia secundus de fratribus eius, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun: ¹⁸ omnes

sunus. ⁶ Visų šitų Pareso sunų, kurie gyveno Jeruzaleje, buvo keturi šimtai šešios dešimtys aštuoni drąsus vyrai. ⁷ Šitie gi buvo Benjaminio sunūs: Selumas sunus Mosolamo, sunus Joedo, sunus Padajos, sunus Kolajos, sunus Masijos, sunus Eteelio, sunus Isajos; ⁸ o po jo Gebajis, Selajis, devyni šimtai dvidešimt aštuoni; ⁹ Zechrio sunus Joelis buvo jų viršininkas ir Senuos sunus Judas antrasis ant miesto.

¹⁰ O iš kunigų Joaribo sunus Idaja, Jachinas, ¹¹ Saraja sunus Helkijo sunus Mosolamo sunus Sadoko sunus Merajoto sunus Achitobo, Dievo namų kunigaikštis, ¹² ir jų brolių, dirbusių bažnyčios darbus, aštuoni šimtai dvidešimt du. Taipogi Adaja sunus Jerohamo sunus Pelelijos sunus Amsio sunus Zakarijo sunus Peshuro sunus Melkijo ¹³ ir jų brolių šeimynų viršininkų du šimtai keturios dešimtys du. Be to Amasajis sunus Azreelio sunus Ahazio sunus Mosolamoto sunus Emerio, ¹⁴ ir jų brolių labai galingų šimtas dvidešimt aštuoni ir jų viršininkas galingųjų sunus Zabdielis.

¹⁵ Iš levitų: Semeja sunus Hasubo sunus Azarikamo sunus Hasabijos sunus Bonio, ¹⁶ taipogi Sabatajį ir Jozabedą, levitų viršininkai, kuriems buvo pavesti visi reikalai aplink Dievo namus; ¹⁷ toliau Matanijas sunus Michos sunus Zebediejo sunus Asafo, kurs vadovavo šlovinimo ir dekojimo maldose, ir Bekbekija, kurs buvo antrasis tarp jų brolių, ir Abdas sunus Samuos sunus Galalo sunus Idituno. ¹⁸ Visų levitų šventa-

(8) Po jo: po Selumo. — (13) Ir jų brolių... Plg. 1 Kron. 9, 13. — (14) Galingųjų. Ebr. t. Haggadolimo sunus.

(16) Aplink Dievo namus: pvd., įvairių trobesių prižiūrėjimas, pristatymas dalykų, reikalingų Dievo tarnystei ir t. t.

Levitæ in civitate sancta ducenti octogintaquattuor. ¹⁹ Et janitores, Accub, Telmon, et fratres eorum, qui custodiebant ostia: centum septuaginta duo.

²⁰ Et reliqui ex Israel Sacerdotes et Levitæ in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua. ²¹ Et Nathanaël, qui habitabant in Ophël, et Siaha, et Gaspha de Nathinæis. ²² Et episcopus Levitarum in Jerusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei. ²³ Præceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos, ²⁴ et Phathahia filius Mesezebel, de filiis Zara filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi. ²⁵ et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius: et in Dibon, et in filiabus eius: et in Cabseel, et in viculis eius, ²⁶ et in Jesue, et in Molada, et in Bethphaleth, ²⁷ et in Hasersual, et in Bersabee, et in filiabus eius, ²⁸ et in Siceleg, et in Mochona, et in filiabus eius, ²⁹ et in Remmon, et in Saraa, et in Jerimuth, ³⁰ Zanoa, Odolam, et in villis earum, Lachis et regionibus eius, et Azeca, et filiabus eius. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom. ³¹ Filii autem Benjamin, a Geba, Mechmas, et Hai, et Bethel

jame mieste buvo du šimtu aštuonios dešimtys keturi. ¹⁹ O durininkai: Akubas, Telmonas ir jų broliai, kurie sergejo vartus; išviso šimtas septynios dešimtys du.

²⁰ Likusieji iš Izraelio, kunigai ir levitai buvo visuose Judo miestuose, kiekvienas savo paveldetoje vietoje. ²¹ Natiniečiai gyveno Ofelyje, o Siaha ir Gaspa buvo Natiniečių viršininkai. ²² Levitų viršininkas Jeruzaleje buvo Asis sunus Banio sunus Hasabijo sunus Matanijo sunus Michos. Iš Asafo sunų buvo giesmininkai Dievo namų tarnystėje. ²³ Nes jiems buvo duota karaliaus įsakymas ir nustatyta tvarka tarp levitų kiekvienai dienai. ²⁴ Mesezebelio sunus Patahija iš Judo sunaus Zaros sunų buvo karaliaus paskirtas visiems tautos reikalams ²⁵ ir namams po visus jų plotus. Iš Judo sunų gyveno Karjatarbeje ir jos dukterys, Dibone ir jos dukterys, Kabseelyje ir jo sodžiuose, ²⁶ Jesueje, Moladoje, Betpaletė, ²⁷ Hasersualyje, Bersabejoje ir jos dukterys, ²⁸ Sikelege, Mochonoje ir jos dukterys, ²⁹ Remone, Saraoje, Jerimute, ³⁰ Zanooje, Odolame ir jų plotuose, Lachyje ir jo apylinkėse, Azekoje ir jos dukterys. Jie gyveno nuo Bersabijos iki Ennomo slėniui. ³¹ Benjaminio gi sunus, pradedant nuo Gebos, Mechme, Hajyje, Betelyje ir jo dukterys, ³² Anatote, Nobe, Ananijoje, ³³ Asore Ramoje, Getaimė, ³⁴ Hadide, Seboime ir Nebalate, Lode ³⁵ ir

(21) *Ofelyje*. Plg. aug. 3, 26. — (22) *Iš Asafo sunų*. Plg. 2 Kron. 35, 15. —

(23) *Karaliaus*: Artakserkso. Taip pat 24. e. — (24) *Patahija*. Jis buvo Artakserkso paskirtas valdininkas; bet kokios buvo jo pareigos, aiškiai nepasakyta. — (25) *Ir namams...* Geriausiai anot ebr. t.: ką dėl sodžių ir jų

plotų, tai Judo sunus apsigyveno... — *Iš Judo sunų gyveno...* Žydai iš Judo gimines apsigyveno tame pat plote, ką ir pirm nelaisvės. — (31) *Nuo Gebos*: kuri yra į šiaurę nuo Jeruzalės. Toliau išvardijama senobinio Benjaminio giminės ploto vietos. — (35) *Amatninkų slėnyje*. Plg. 1 Kron. 4, 14.

et filiabus eius: ³² Anathoth, Nob, Anania, ³³ Asor, Rama, Gethaim, ³⁴ Hadid, Seboim, et Neballat, Lod ³⁵ et Ono valle artificum. ³⁶ Et de Levitis portiones Judæ et Benjamin.

Caput XII. ¹ Hi sunt autem Sacerdotes et Levitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, et Josue: Saraia, Jeremias, Esdras, ² Amaria, Meluch, Hattus, ³ Sebenias, Rheum, Merimuth, ⁴ Addo, Genthon, Abia, ⁵ Miamin, Madia, Belga, ⁶ Semeia, et Jojarib, Idaia, Selum, Amoc, Helcias, ⁷ Idaia. Isti principes Sacerdotum, et fratres eorum in diebus Josue.

⁸ Porro Levitæ, Jesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, super hymnos ipsi et fratres eorum: ⁹ et. Becbecia atque Hanni, et fratres eorum unusquisque in officio suo.

¹⁰ Josue autem genuit Joacim, et Joacim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Jojada, ¹¹ et Jojada genuit Jonathan, et Jonathan genuit Jeddoa.

¹² In diebus autem Joacim erant Sacerdotes et principes familiarum: Saraia, Maraia: Jeremia, Hanania: ¹³ Esdra, Mosollam: Amaria, Johanan: ¹⁴ Melicho, Jonathan, Sebenia, Joseph: ¹⁵ Haram, Edna: Maraioth, Helci: ¹⁶ Adaiæ, Zacharia, Genthon, Mosollam: ¹⁷ Abia, Zechri, Miamin et Moadia, Phelti: ¹⁸ Belgæ, Sammua: Semaia, Jonathan, ¹⁹ Jojarib, Mathanai: Jodaia, Azzi: ²⁰ Sellai, Celai: Amoc, Heber: ²¹ Helcia, Hasebia: Idaia, Nathanael.

One, amatninku slényje. ³⁶ O kairie iš levitų turejo buveines Jude ir Benjamine.

12. perskyrimas. ¹ Kunigai gi ir levitai, atvykusieji su Salatielio sunumi Zorobabeliu ir Jozue, buvo šitie: Saraja, Jeremijas, Ezdras, ² Amarija, Meluchas, Hattus, ³ Sebenijas, Reumas, Merimutas, ⁴ Addas, Gentonas, Abija, ⁵ Miaminas, Madija, Belga, ⁶ Semeja, Jojaribas, Idaja, Selumas, Amokas, Helkijas, ⁷ Idaja. Šitie buvo kunigu viršininkai ir jų broliai Jozuės laiku. ⁸ Toliaus levitai: Jesua, Benujis, Kedmihelis, Sarebija, Juda, Matanijas, kurie draug su savo broliais buvo giesmių vedėjais; ⁹ taipogi Bekbekija, Hannis ir jų broliai, kiekvienas savo pareigoje. ¹⁰ Jozuei gi gimė Joakimas, Joakimui gimė Eliasibas, Eliasibui gimė Jojada, ¹¹ Joadai gimė Jonatanas, o Jonatanui gimė Jedoa.

¹² Joakimo gi dienose buvo šitie kunigai ir šeiminų viršininkai: Sarajo Maraja, Jeremijo Hananija, ¹³ Ezdro Mosolamas, Amarijo Johananas, ¹⁴ Melicho Jonatanas, Sebenijo Juozapas, ¹⁵ Haramo Edna, Marajoto Helkis, ¹⁶ Adajo Zakarija, Gentono Mosolamas, ¹⁷ Abijo Zechris, Miamino ir Moadijo Peltis, ¹⁸ Belgos Samua, Semajos Jonatanas, ¹⁹ Jojaribo Matanajis, Joadajo Azzis, ²⁰ Selajo Kelajis, Amoko Eberas, ²¹ Helkijo Hasebija, Idajo Natanaelis.

(12, 1) *Kunigai gi ir..* Plg. 1 Ezdr. 2, 1. 2. — (8) *Levitai: levitų viršininkai.* — (10) *Jozuei gi gimė...* Isskaitomi pirmieji vyriau-

sieji kunigai po sugrįžimo iš nelaisvės.

(12) *Jokakimo: antrojo vyriausiojo kunigo po Jozuės.*

²² Levitæ in diebus Eliasib, et Jojada, et Johanan, et Jeddoa scripti principes familiarum, et Sacerdotes in regno Darii Persæ.

²³ Filii Levi principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, et usque ad dies Jonathan, filii Eliasib. ²⁴ Et principes Levitarum, Hasebia, Serebia, et Josue filius Cedmihel: et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur juxta præceptum David viri Dei, et observarent æque per ordinem. ²⁵ Mathania, et Bebecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub custodes portarum et vestibulorum ante portas.

²⁶ Hi in diebus Joacim filii Josue, filii Josedec, et in diebus Nehemiæ ducis, et Esdræ sacerdotis scribæque.

²⁷ In dedicatione autem muri Jerusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Jerusalem, et facerent dedicationem et lætitiam in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis, et citharis. ²⁸ Congregati sunt autem filii cantorum de castris circa Jerusalem, et de villis Nethuphati, ²⁹ et de domo Galgal, et de regionibus Geba et Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Jerusalem.

³⁰ Et mundati sunt Sacerdotes et Levitæ, et mundaverunt populum, et portas, et murum.

²² Levitai, kurie buvo šeimynų viršininkais Eliasibo, Joados, Johano ir Jedos dienose, ir kunigai buvo surašyti karaliaujant Persui Darijui. ²³ Šeimynų viršininkai Levio sunus liko surašyti metraščių knygoje iki Eliasibo sunaus Jonatano dienų. ²⁴ Levitų viršininkai buvo: Hasebija, Serebija ir Kedmihelio sunus Jozue, ir jų broliai pagal savo eilias, kad šlovintu ir išpažintu pagal Dievo vyro Dovidą įsakymą ir kad sergetu lygiai išeilios. ²⁵ Mathanija, Bekbekija, Obedija, Mosolamas, Telmonas, Akubas buvo vartų sargai ir prieangių prieš vartus.

²⁶ Šitie gyveno Josedeko sunaus Jozues sunaus Joakimo dienose, vado Neemijo, taipogi kunigo ir Rašto žinovo Ezdro dienose.

²⁷ Jeruzalės gi sienų pašventime sujieškojo levitus iš visų jų vietų, kad atvestu juos į Jeruzalę, idant jie švestu linksnia pašventimo šventę su dekojimu, giesmėmis, kymbolais, arpomis ir kanklėmis. ²⁸ Taigi, giesmininkų sunus susirinko iš lygumų aplink Jeruzalę, ir iš Netufatiečių sodžių, ²⁹ ir iš Galgalos namų, ir iš Gebos bei Azmaveto plotų, nes giesmininkai buvo pasistatę sau sodžių aplink Jeruzalę.

³⁰ Kunigai ir levitai apsikuopė patį, ir apkuopė tautą, vartus ir sieną. ³¹ Aš gi užvesdinau Judo

(22) *Levitai...* Spėjama, kad 22. ir 23. eil. ideta tekstan velesniais laikais (taip pat kaip ir aug. 10. ir 11. eil.), nes jose minimi vyriausieji kunigai, kurie gyveno jau po Neemijo. — *Persui Darijui.* Anot vieno išvardintas čionai Darijus Notus, kurs viespatavo nuo 425 m. pirm Kr., anot kitų gi

Darijus Kodomanas, kurs karaliavo nuo 336—331 m. — (23) *Jonatano.* Tikriaus: Johano, kaip 22. eil.

(27) *Sienų pašventime:* kurs įvyko dvylikai metų pralinkus po jų atnaujinimo. — (29) *Iš Galgalos namų:* iš Bet-Galgalos.

(30) *Ant sienos.* Senobės sienos, ku-

³¹ Ascendere autem feci principes Juda super murum, et statui duos magnos choros laudantium. Et jerunt ad dexteram super murum ad portam sterdantium. Et ierunt ad dexteram Osaias, et media pars principum Juda, ³³ et Azarias, Esdras, et Mosollam, Judas, et Benjamin, et Semeia, et Jeremias. ³⁴ Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph, ³⁵ et fratres eius Semeia, et Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, et Judas, et Hanani, in vasis cantici David viri Dei: et Esdras scriba ante eos in porta Fontis. ³⁶ Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David, et usque ad portam Aquarum ad Orientem.

³⁷ Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrim furnorum, et usque ad murum latissimum, ³⁸ et super portam Ephraim, et super portam antiquam, et super portam piscium et turrim Hananeel, et turrim Emath, et usque ad portam gregis: et steterunt in porta custodiæ, ³⁹ steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia pars magistratum mecum. ⁴⁰ Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, ⁴¹ et Maasia, et Semeia, et Eleazar, et Azzi, et Johanan, et

kunigaikščius ant sienos ir pastačiau du dideliu šlovinančiųjų būrių. Ir jie ėjo į dešinę pusę ant sienos prie Mešlyno vartų. ³² O paskui juos ėjo Osajas ir Judo kunigaikščių pusė, ³³ Azarijas, Ezdras, Mosolamas, Judas, Benjaminas, Semeja ir Jeremijas, ³⁴ o iš kunigų sunų su trimitais Zakarijas sunus Jonatano sunus Semejo sunus Matanijo sunus Michajo sunus Zechuro sunus Asafo ³⁵ ir jo broliai Semeja, Azareelis, Malalajis, Galalajis, Maajis, Natanaelis, Judas ir Hananis su Dievo vyro Dovidu muzikos prietaisais, ir Rašto žinovas Ezdras jų priešakyje ant Šaltinio vartų. ³⁶ Jie užėjo prieš kitus Dovid miesto laiptais iki vietai, kame siena augštesnė už Dovid namus, ir iki Vandenių vartų į rytus.

³⁷ O antras dekojančiųjų būrys ėjo iš kito galo, paskui jį aš ir tautos pusė ant sienos, ir ant Kakalių bokšto ir iki plačiausiai sienai, ³⁸ ir ant Efraimo vartų, ir ant Senujų vartų, ir ant Žuvų vartų, ir Hananeelio bokšto, ir Emato bokšto, ir iki Bandos vartų, ir jie sustojo ant Kalejimo vartų. ³⁹ Du šlovinančiųjų būrių sustojo ties Dievo namais, taipogi aš, pusė valdininkų su manim ⁴⁰ ir kunigai: Eliakimas, Maasija, Miaminas, Michea, Elioenajis, Zakarija, Hananija su trimitais, ⁴¹ ir Maasija, Semeja, Eleazaras, Azis, Johanas, Melkija, Elamas, ir Ezeris. Giesmininkai giedojo garsiai, o

riomis apvesdavo miestus, buvo labai placios. Svarbiausi pasventimo apeiga buvo cionai dalyvaujančiųėjimas aplinkui miesto sienomis. Ant sienos užeita vakarų sone ir tai dviem būriais, kuriudvių vienas Ezdro veda-

mas ėjo į vieną pusę, t. y. iš pradžios į pietus, paskui į rytus ir galop į siaurę, o kitas su Neemiju į kitą, kad vėl susitiktų ant sienos, bet jau rytu sone ties bažnyčia. Toėjimo aprašymas tekste nevisai aiškus. Plg. aug. 3, 1—2.

Melchia, et Aelam, et Ezer. Et clare cecinerunt cantores, et Jezraia præpositus: ⁴² et immolaverunt in die illa victimas magnas et lætati sunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est lætitia Jerusalem procul.

jų vyresnysis buvo Jezraja. ⁴² Ir paaukojo tą dieną didžių aukų ir linksminosi, nes Dievas buvo jiems suteikęs didžią linksmybę; taipogi ir jų pačios ir vaikai džiaugėsi, ir Jeruzalės linksmybė girdejosi toli.

III. Antras Neemijo apsilankymas Jeruzaleje ir nauja jo įvykdyta reforma.

⁴³ Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes et Levitas: quia lætificatus est Juda in Sacerdotibus et Levitis astantibus. ⁴⁴ Et custodierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis, et cantores, et janitores juxta præceptum David, et Salomonis filii eius, ⁴⁵ quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium, et confitentium Deo. ⁴⁶ Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, et in diebus Nehemiæ dabant partes cantoribus et janitoribus per dies singulos, et sanctificabant Levitas, et Levitæ sanctificabant filios Aaron.

⁴³ Aną dieną paskyrė taipogi kunigus ir levitus užvaizdais turto sandelių liejamoms aukoms, pirmuonėms ir dešimtinėms, kad miesto viršininkai įneštu tai per juos su tinkamu dekojimu; nes Judas džiaugėsi kunigais ir levitais, kurie pildė savo pareigas. ⁴⁴ Nes jie pildė savo Dievo tarnystę ir permaldavimo apeigas, taipogi ir giesmininkai ir durininkai pagal Dovidą ir jo sunaus Saliamono įsakymą, ⁴⁵ nes Dovidą ir Asafą dienose nuo pradžios buvo paskirti viršininkai giesmininkų, kurie giesmėmis šloino ir garbino Dievą. ⁴⁶ Ir visas Izraelis Zorobabelio dienose ir Neemijo dienose duodavo dalis giesmininkams ir durininkams kasdien, ir jie duodavo šventas dovanas levitams, levitai gi duodavo taippat Aaroną sunams.

12, 43—13, 31. Antrą sykį atvykus Neemijui į Jeruzalę, paskiriami vyrai, kurie turi sergeti ir padalinti pirmuones, desimtines ir kitas atnašas (12, 43—46); atskiriami taipogi nuo Izraelitų svetimtaučiai; toliaus Neemijas sugrąžina levitams ir kitiems bažnyčios tarnams jų dalis (13, 1—14), uždraudžia pirkimą ir pardavimą subatomis ir nubaudžia tuos, kurie buvo vedę svetimtautes moteris (13, 15—31).

(43) *Aną dieną*: ne miesto sienų pašventimo metu, bet žymiai vėliaus,

kuomet Neemijas atvyko antrą sykį į Jeruzalę. Plg. žem. 13, 6. — *Turto sandelių*. Taip pavadinti kambariai prie bažnyčios, į kuriuos sudėdavo visokias atnašas ir dovanas, paskirtas kunigams ir levitams išlaikyti. — *Kad miesto...* Ebr. t.: kad į juos būtų sušamos įstatymo paskirtos dovanos kunigams ir levitams iš miestų apylinkių. — (44) *Permaldavimo*. Ebr. *taharah*, apkuopimas. — (46) *Duodavo šventas dovanas*: desimtines. — *Duodavo taippat*: paskirtą gautųjų desimtinių dalį.

Caput XIII. ¹ In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo: et inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei usque in æternum: ² eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua: et conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis: et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem. ³ Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.

⁴ Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, et proximus Tobia. ⁵ Fecit ergo sibi gazophylacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera, et thus, et vasa, et decimam frumenti, vini, et olei, partes Levitarum, et cantorum, et janitorum, et primitias sacerdotales. ⁶ In omnibus autem his non fui in Jerusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem. ⁷ Et veni in Jerusalem, et intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobia ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. ⁸ Et malum mihi visum est valde. Et projecit vasa domus Tobia foras de gazophylacio: ⁹ præcepique et emundaverunt gazophylacia: et

13. perskyrimas. ¹ Aną dieną buvo skaityta iš Mozes knygos, girdint tautai, ir rasta joje parašyta, kad Amonitas ir Moabitas niekuomet per amžius neturi įeiti į Dievo bažnyčia, ² nes jie nepasitiko Izraelio sunų su duona ir vandenimi, ir pasisamde prieš juos Balaama, kad prakeiktu juos, bet mūsų Dievas pavertė prakeikimą į palaiminimą. ³ Atsitiko gi, kad jie, išgirdę įstatymą, atskyrė nuo Izraelio visus svetimtaučius.

⁴ Pirm to yra buvęs kunigas Eliasibas, kurs buvo mūsų Dievo namų sandelio viršininkas ir Tobijo giminaitis. ⁵ Taigi, jis pasidarė sau didelį sandelį, į kurį pirm jo sudėdavo dovanas, smilkalus, rykus, javų, vyno ir aliejaus dešimtį, levitų, giesmininkų ir durininkų dalis ir kunigų pirmuones. ⁶ Kuomet tai buvo daroma, aš nebuvau Jeruzaleje, nes tris dešimtis antrais Babyloono karaliaus Artakserkso metais aš buvau sugrįžęs pas karalių; o po kokio laiko aš pasiprašiau karaliaus ⁷ ir atėjau į Jeruzalę, ir patėmijau piktenybę, kurią Eliasibas buvo padaręs dėl Tobijo, padarydamas jam sandelį Dievo namų prieangiuose. ⁸ Ta piktenybė pasirodė esanti labai didele, ir aš išmečiau Tobijo namų rakandus iš sandelio ⁹ ir liečiau iškuopti sandelius ir

(13, 1) *Buvo skaityta:* rasi Šetru šventėje. Plg. 8, 1... — *Parašyta.* Vz. Atk. 23, 4—6. — (2) *Balaama.* Vz. Sk. 22 persk. ir tol.

(4) *Pirm to:* kuomet Neemijo nebuvau Jeruzaleje. — *Tobijo giminaitis.* Vz. aug. 6, 18. Plg. aug. 2, 10; 3, 35 ir k. — (5) *Pasidarė sau.* Ebr. t.: padarė jam didelį kambarį. Tas kambaris rasi buvo paskirtas To-

bijui gyventi, kuomet jis atvykdavo į Jeruzalę. — *Dovanos:* duonines atnašas. — (6) *Tris dešimtis antrais...* 443 m. pirm Kr. — *Babyloono.* Artakserksas buvo Persų karalius, bet jis buvo draug ir Babyloono karalių įpėdinis. — *Po kokio laiko.* Kaip ilgai Neemijas buvo antrą sykį pas karalių, visai nežinia.

retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus.

¹⁰ Et cognovi quod partes Levitarum non fuissent datæ: et fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, et cantoribus, et de his, qui ministrabant: ¹¹ et egi causam adversus magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, et feci stare in stationibus suis. ¹² Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, et olei in horrea. ¹³ Et constituimus super horrea Selemiam Sacerdotem, et Sadoc scribam, et Phadaïam de Levitis, et juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum. ¹⁴ Memento mei Deus meus pro hoc, et ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, et in ceremoniis eius.

¹⁵ In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, et onerantes super asinos vinum, et uvas, et ficus, et omne onus, et inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum ut in die qua vendere liceret, venderent. ¹⁶ Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces, et omnia venalia: et vendebant in sabbatis filiis Judæ in Jerusalem: ¹⁷ et objurgavi optimates Judæ, et dixi eis: Quæ est hæc res mala, quam vos facitis et profanatis diem Sabbati? ¹⁸ Numquid non hæc fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam

atgal inėšdinau tenai Dievo namu rykus, aukas ir smilkalus.

¹⁰ Aš patyriau, kad levitų dalis nebuvo atiduotos, ir kad levitai, giesmininkai ir tie, kurie tarnaudavo, buvo pabėgę kiekvienas į savo šalį. ¹¹ Tuomet aš pareikalavau pasiteisinimo iš viršininkų ir tariau: Kodėl mes apleidžiame Dievo namus? Aš surinkau juos ir pastačiau juos jų vietose; ¹² o visas Judas nešė į sandelius javų, vyno ir aliejaus dešimtinę. ¹³ Sandelių užveizdais mes paskyrėme kunigą Selemiją, raštininką Sadoką ir Padają iš levitų, o draug su jais Matanijo sunaus Zachuro sūnų Hananą, nes jie pasirodė esą ištikimi, ir jų globai pavesta jų brolių dalis. ¹⁴ Atsimink mane, mano Dieve, delei to dalyko ir neišdildyk mano mielaširdysčių, kurias padariau mano Dievo namams ir delei jo apeigų.

¹⁵ Anuo metu mačiau Jude tokių, kurie subatoje mynė spaustuva, nešiojo pėdus, krovė ant asilų vyną, vynuoges, čiułpsnes ir visokią naštą ir atgabendavo subatos dieną į Jeruzalę. Tuomet aš perspėjau, kad pardavinetu tą dieną, kurioje valia pardavinėti. ¹⁶ Gyveno joje taipogi Tyriečių, kurie atgabendavo žuvų ir visokių prekių ir pardavinedavo subatomis Judo sunums Jeruzalėje. ¹⁷ Todel aš bariau Judo didžiūnus ir jiems tariau: Koks gi tai piktas dalykas, kurį jūs darote ir sutepate subatos dieną? ¹⁸ Argi ne taip darė mūsų tėvai, o mūsų Dievas užvedė ant mūsų ir ant šito miesto visą tą nelaimę? O jūs didinate rustybę prieš Izraelį, nešvesdami

(13) *Mes paskyrėme.* Ebr. t.; aš patyriau.

(15) *Tuomet aš perspėjau..* Ebr. t.: Aš perspėjau tą dieną, kada jie par-

super Israel violando Sabbatum. ¹⁹ Factum est autem, cum quievisset portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: et clausurunt januas, et præcepi ut non aperirent eas usque post Sabbatum: et de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die Sabbati. ²⁰ Et manserunt negotiatores, et vendentes universa venalia foris Jerusalem semel et bis. ²¹ Et contestatus sum eos, et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato. ²² Dixi quoque Levitis ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandam diem Sabbati: et pro hoc ergo memento mei Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

²³ Sed et in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas. ²⁴ Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotice, et nesciebant loqui Judaice, et loquebantur juxta linguam populi, et populi. ²⁵ Et objurgavi eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros, et decalvavi eos; et adjuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filios suos, et sibimetipsi, dicens: ²⁶ Numquid non in hujusmodi re peccavit Salomon rex Israel? et certe in gentibus multis non erat rex si-

subatos! ¹⁹ Atsitiko gi, kad, apri-mus prie Jeruzalės vartų subatoje, aš liepiau užrakinti duris ir įsakiau neatidaryti jų iki po subatos, o iš savo tarnų pastačiau ant vartų, kad nevienas neįneštų naštos subatos dienoje. ²⁰ Taigi, pirkliai ir visokių prekių pardavėjai pasiliko už Jeruzalės vieną ir antrą sykį. ²¹ Aš perspėjau juos ir jiems tariau: Kam pasiliekate prie sienos? jei padarysite tai dar karta, aš padarysiu jums prievartą. Taigi, nuo to meto jie nebeateidavo subatoje. ²² Įsakiau taipogi levitams apsikuopti ir ateiti vartų sergetų ir subatos švestų. Ir dėl to dalyko atsimink mane, mano Dieve, ir pasigailek manęs pagal tavo mielaširdystės daugybę.

²³ Anose dienose aš mačiau taipogi žydus, vedančius pačias Azotietes, Amonites ir Moabites. ²⁴ O jų vaikai kalbėjosi pusiau azotiškai ir nemokejo kalbėti žydiškai, kalbėjosi gi vienos ar kitos tautos kalba. ²⁵ Aš subariau juos, mečiau praeikimą, užgavau kaikuriuos iš jų, apipešiau juos ir prisiekdinau per Dievą, kad neduotu savo dukterų jų sunums ir neimtu savo sunums ir sau patiems iš jų dukterų, ir tariau: ²⁶ Argi ne tokiuo dalyku nusidejo Izraelio karalius Salomonas? O juk tarp daugelio tautų nebuvo jam lygaus karaliaus; jis buvo savo Dievo mylimas, ir

davinejo maistą. — (19) *Aprimus...* pradedant temti pėtnycios vakare, kurs skaitėsi subatos pradžia. — (21) *Kam pasiliekate:* per naktį. — (24) *Vienos ar kitos tautos kalba.* Amonitų, ir Moabitų kalba buvo sėmitų kalbos

tarmė, kuri tečiau skyresi nuo ebrajų tarmės. — (25) *Mečiau praeikimą:* kurį jie buvo užsipelnę, nesilaikydami neseniai padarytų pasizadėjimų. Plg. aug. 10, 29. 30. — (26) *Argi ne tokiuo...* Plg. 3 Kar. 3, 1; 11, 1. 4. —

milis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel: et ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. ²⁷ Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc ut prævaricemur in Deo nostro, et ducamus uxores peregrinas? ²⁸ De filiis autem Jojada filii Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi a me. ²⁹ Recordare Domine Deus adversum eos, qui polluunt sacerdotium, jusque Sacerdotale et Leviticum.

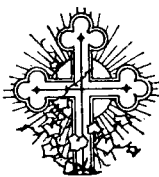
³⁰ Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines Sacerdotum et Levitarum, unumquemque in ministerio suo: ³¹ et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

Dievas buvo jį įstatęs karaliumi ant viso Izraelio; tečiau ir jį atvedė į nuodėmę moteris svetimtautes. ²⁷ Argi ir mes busime nepaklusnūs ir darysime visą tą didžią piktybę, kad prasikalstume mūsų Dievui, vesdami moteris svetimtautes? ²⁸ Vienas iš vyriausiojo kunigo Eliasibo sunaus Jojados sunų buvo Horoniečio Sanabalato žentas: tą aš pavariau šalin nuo savęs. ²⁹ Atsimink tai Viešpatie, mano Dieve, prieš tuos, kurie sutepa kunigystę ir kunigų bei levitų teises.

³⁰ Taigi, aš apkuopiau juos, nuo visų svetimtaucių, ir paskyriau kunigų bei levitų eilias, kiekvieną jojo tarnystei, ³¹ ir kad atneštu malkų paskirtais laikais ir pirmuones. Atsimink mane, mano Dieve, mano labui. Amen.

(28) *Sanabalato žentas.* Jojados sunus buvo jojo paties tautos neprietelio žentas ir nesutiko persiskirti su savo pačia svetimtaute. Tai buvo aiškiai priešinga kunigystės šventumui (Kun. 21, 7. 14); todėl Neemijas buvo priverstas ištremti prasikaltėlių. — (29) *Teises*, t. y. pasižadėjimą gyventi šventai. Plg. Mal. 2, 8.

(13) *Atsimink...* Visoje knygoje Neemijas pasirodo karštai trokštas Dievo garbės ir savo tautos labo. Tai garbei padauginti ir tam labai padidinti jis nesibijo kovoti su visokiomis kliutimis. Todėl Neemijas ne veltui skaitomas tarp žymiausių žydijos vyrų.

TOBIJO KNYGA.

ĮVEDIMAS.

1. Tobijo knyga gavo savo vardą nuo dviejų svarbiausių minimų joje asmenų, senojo ir jaunojo Tobijo. Kokia kalba ji buvo parašyta išpradžios, dabar tikrų žinių nebėra. Vulgatos tekstas išverstas šv. Jieronymo iš kaldaiškos kalbos; bet jis gana žymiai skiriasi nuo trijų svarbiausių graikiškų tekstų, užsilikusių iki mūsų dienoms, kurie galejo atsirasti iš seniai jau pražuvusio ebraiško teksto. Spėjama, kad šv. Jieronymas, kurs vertė Tobijo knyga labai skubiai, žymiai sutrumpino ją, ir todėl jo padarytasis tekstas, nors dogmos žvilgsniu perviršija visus kitus, nėra tečiau taip ištikimas kaip Sinaiškio kodekso ir senosios Italės vertimas, o dailumu turi užleisti pirmąją vietą graikiškam Vatikano kodekso tekstui.

2. Tobijo knygoje pasakojama istorija dviejų Tobijų, tėvo ir sunaus, gyvenusių Asyrijos nelaisvėje, ir nurodoma daugybė geradarysčių, kurių tuodu dievo-baimingu vyru, o taipogi išteke-

jusi už jaunojo Tobijo Sara susilaukė iš Dievo už tatau, kad visuo-met juomi pasitikejo.

Visą knygą galima padalinti į dvi nelygi pusi, kuriųdviejų pirmoje trumpesnėje aprašyta, kaip skaudžiai buvo ištirtas senesniojo Tobijo ir Saros pasitikejimas Dievu (1, 1—3, 25); antroje gi pasakojama, kaip Dievo Apveizda, tarpininkaujant jaunajam Tobijui, padarė galą visiems išmėginimams ir atsilygino už ištikimybę (4, 1 iki 12, 22). Knygos užbaiga susideda iš vyresniojo Tobijo giesmės, kurioje jis dekoja Dievui už gautasias geradarystes, ir iš trumpo pasakojimo apie abiejų Tobijų mirtį (13, 1—14, 17).

3. Vyriausis Tobijo knygos tikslas buvo, be abejones, parodyti, kad nors Dievas mėgina laikada savo tarnus vargais, bet niekuomet neapleidžia jų visai, o ne syki net ir šiame gyvenime gausiai atsilygina už dorybių pildymą.

Be to vyriausiojo tikslo knygos autorius rasi dar norėję duoti savo

skaitytojams pavyzdį tobulo šeimininko gyvenimo ir paraginti juos laikyti visame ištikimais Dievo ištatyma.

4. Senobiniuose graikiškuose vertimuose vyresnysis Tobijas kalba knygos pradžioje (1, 1—3, 7) pats savo vardu ir vartoja pirmąją ypatą; be to 12, 20 pasakyta, kad angelas Rapolas liepęs Tobijui parašyti savo istoriją, ir nėra jokios priežasties abejoti, kad tas paliepimas buvo ištikimais išpildytas, kaip nurodo 13, 1 graikiškuose tekstuose. Tomis aplinkybėmis remdamos senobinis padavimas, ir daugelis vėlesniųjų egzegetų katalikų teisingai sako, kad Tobijo knyga parašiusiu abudu Tobiju, atskyrus tik vėlesniais laikais pridėti paskutini dvi eilutės, kame kalbama apie jaunesniojo Tobijo mirtį. O kadangi abudu Tobiju gyveno, neilgai trukus po Izraelitų nuvedimo Asyrijos nelaisvės ir tai tikriausiai viešpataujant karaliui Salmanasarui, todėl Tobijo knyga galejo būti parašyta pabaigoje 8. šimtmečio pirm Kristaus.

5. Daugelis protestantų ir racionalistai Tobijo knygos atsiradimo ieško žymiai vėlesniais laikais ir nepripažindami jai jokios istoriškos vertybės laiko ją prasimanytų dalykų pasakojimu, dievobaiminga apysaka. Bet randama joje žymiausių veikiančiųjų asmenų genealogija, tikros žinios paliečiančios geografią, istoriją, kronologiją, už-

tektinai liudija, kad Tobijo knygos autorius norėjo rašyti ištikrųjų kaip istorikas. Priežastis gi, dėl kurių keliamos abejones, apie istorišką knygos vertybę, visai nesvarbios; nes visų pirma pasakoti joje stebuklai nekiek tos vertybės nesumažina; jie tik parodo, kad Dievas gali ir teikiasi, kada jam tinka, tvarkyti stebuklingai šio pasaulio dalykus. Nesumažina istoriškos vertybės ir kaikurie abejotini vietų ir karalių vardai, nes mažiau žinomus vardus senobiniai perrašinėtojai vienur-kitur rasi pakeitę labiau jiems žinomais; susekti gi, kame taip pasielgta, tuo labiau sunku, kad šiandien nebera pirmojo knygos teksto.

6. Tridento ir Vatikano susirinkimuose nutarta, kad Tobijo knyga yra šventojo Rašto dalis, ir tas nutarimas remiasi seniausiu Bažnyčios padavimu. Nėra jos, tiesa, dabartinėje ebraiškoje biblijoje ir todėl ji dedama tarp deuterekanonikųjų knygų, bet kitados ir patis žydai ją vartodavo, nes ji yra Aleksandrijiečių vertime ir gana dažnai minima senobės rabinų raštuose. Iš žydu ją gavo krikščionių Bažnyčia; Dievo įkvėptu veikalu ją laikė jos seniausieji tėvai, o kokioje pagarboje ji buvo pas pirmuosius krikščionis, aiškiausiai parodo katalombų sienos, ant kurių įvaizdinti visi žymesnieji atsitikimai iš abiejų Tobijų gyvenimo.

LIBER TOBIÆ.

TOBIJO KNYGA.

I. Vyresniojo Tobijo ir Saros dievotumas ir nelaimės. 1. Dievobaimingas vyresniojo Tobijo gyvenimas.

Caput I. ¹ Tobias ex tribu, et civitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam, quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet) ² cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, ³ ita ut omnia, quæ habere poterat quotidie conceptivis fra-

1. perskyrimas. ¹ Tobijas iš Neftalio giminės ir miesto (esančio augštesniojoje Galilėjoje viršuje Naasono, už kelio, kuriuo einama į vakarus, ir turinčio po kairei Sefeto miesta), ² buvo paimtas nelaisvėn Asyrijiečių karaliaus Salmanasaro laikais; tačiau budamas nelaisvėje, jis nepametė tiesos kelio, ³ taip kad visa, ką tik galejo tureti, jis dalindavo kasdien buvusiems

1, 1–3, 6. Vienas dievobaimingas Izraelitas iš Neftalio giminės, nugabentas draug su savo patia Ona ir sunumi Tobiju į Ninivą, pildo gailėstingumo darbus savo broliams ir laidoja jų numirelius. Tuo budu jis užtraukia ant savęs Asyrijos karaliaus persekiojimą ir priverstas yra slepties nuo jo rustybės; bet žuvus tam karaliui po neilgo laiko, Tobijas vėl grįžta prie savo gerų darbų (1, 1–2, 9). Tuotarpu ateina ant jo nelaimė: nuo paukščių mėšlo, nukritusio miegančiam Tobijui ant akių, jis apanka ir turi iskentėti daug vargų, kurių prislėgtas jis meldžia, kad Dievas atimtu iš jo gyvybę (2, 10–3, 6).

(1, 1) *Tobijas*. Gr. t. vyresnysis Tobijas vadinasi *Τωβιτ* arba *Τωβειτ* o jo sunus *Τωβιας*; Italeje ir pas senesniusius sv. tėvus pirmasis vadinamas Tobis, o antrasis Tobias. Abiejų pavadinimų pagrindų yra ebr. vardas *Tobi* sutrumpintas iš *Tobijahu*. Viešpaties gerumas. — *Iš Neftalio giminės*. Gr. t. Tobijo kilmė aprašyta plačiau, nes ten skaitome, kad Tobijas buvęs sunus Ananielio, kurs

buvo Aduelio sunus, kurs buvo Gabaelio sunus, kurs buvo Raguelio sunaus Rapolo sunus iš Asielio ainijos, iš Neftalio giminės. — *Miesto*. LXX vertime nurodomas miesto vardas Tesbe, kame buvo pranašo Elijo tėviskė. Plg. 3 Kar. 17, 1. — *Augštesniojoje*: kalnuotoje. — *Naasono... Sefelo*. Tuodu vardu kitur sv. Raste nesutinkamu. — *Po kairei*: taigi, į siaurę. — (2) *Salmanasaro*. 4 Kar. 15, 29 pasakyta, kad visą Neftalio giminę išvedęs nelaisvėn Teglai-Palasaras, bet is to pasakymo dar negalima išvesti, buk tuomet visi Neftalitai iki vienam buvę sugauti. Taigi, ir tarp Salmanasaro arba Sargono išvestųjų nelaisvėn Izraelitų jau po Samarijos sugriovimo galejo rastes kaikurie Neftalitai, o jų skaitliuje ir Tobijas. Kadangi jis tuo metu buvo mažas vaikas, todėl jis galejo susilaukti žiloje savo senatvėje Ninivos isgriovimo, įvykusio 606 m. pirm Kr., kaip aiškiai pasakyta gr. tekste 14, 15. Plg. 4 Kar. 15, 29; 17, 3... — *Tiesos kelio*: tikrojo Dievo garbinimo ir jojo įstatymo pildymo. — (3) *Taip kad visa...* Gr. t.:

tribus, qui erant ex eius genere, impertiret.

⁴ Cumque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere. ⁵ Denique cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, ⁶ sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua, et decimas suas fideliter offerens, ⁷ ita ut in tertio anno proselytis et advenis ministraret omnem decimationem. ⁸ Hæc et his similia secundum legem Dei puerulus observabat.

⁹ Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, ¹⁰ quem ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato.

¹¹ Igitur, cum per captivitatem devenisset cum uxore sua, et filio in civitatem Niniven cum omni tribu sua. (¹²cum omnes ederent

draug su juo nelaisveje broliams iš jojo gimines. ⁴ Ir nors buvo visujauniausis Neftalio giminėje, nedare tečiau nieko vaikiško savo pasielgime. ⁵ Nes visiems einant prie auksinių versių, kuriuos buvo padaręs Izraelio karalius Jeroboamas, jis vienas šalindavosi draugystės visu, ⁶ eidavo į Jeruzalę prie Viešpaties bažnyčios ir garbino tenai Viešpatį, Izraelio Dievą, atnašaudamas ištikimai visas savo pirmuones ir savo dešimtines, ⁷ taip kad trečiais metais jis atiduodavo svetimtaučiams ir ateiviams visas dešimtines. ⁸ Tuos ir panašius dalykus jis užlaikydavo pagal Dievo įstatymą dar vaikas tebebudamas.

⁹ Tapęs gi vyru, jis emė iš savo giminės moterį Oną ir turėjo iš jos sūnų, kuriam davė savo vardą. ¹⁰ Nuo kudukystės jis išmoke jį bijoties Viešpaties ir sergeties visokios nuodėmės.

¹¹ Taigi, kuomet paimtas nelaisven jis su savo žmona ir sūnumi atvyko Ninivos miestan draug su visa savo gimine, ¹² (visiems val-

as duodavau daug išmaldų savo broliams... — (4) *Ir nors buvo...* Gr. t.: kuomet aš buvau jaunas. — *Vaikiškai*: neseke netobulybių, kurias galejo dažnai matyti. — (5) *Visiems einant*, t. y. labai daugeliui iš Izraelitų tarpo. — *Prie auksinių versių*. Plg. 3 Kar. 12, 26—33. — (6) *Eidavo į Jeruzalę*: iškilmingose šventėse. Plg. Atk. 16, 16. *Savo pirmuones ir...* Plg. Is. 23, 19; Sk. 18, 15; Kun. 27, 30.. — (7) *Trečiais metais...* Plg. Atk. 14, 18..

(9) *Iš savo giminės*. Įstatymas nereikalavo griežtai, kad moterystės būtų daromos tikrai tarp vienos ir tos pačios giminės šanarių, bet vesti moterį iš savo giminės skaitėsi tobulesnis dalykas.

(11) *Su saviimi*. Anot Sinaiškio kodekso teksto jaunas Tobijas gimęs nelaisvėje. — *Ninivos miestan*. Taigi, nevisi Izraelitai liko nugabenti į vietą, išvardintą 4 Kar. 17, 6, bet kai-

kurie iš jų buvo atsiųsti pačion Asirijos sostinėn. Izraelitų daugumai ištremimas buvo teisinga Dievo hausmė (4 Kar. 17, 7...), Tobijui gi buvo tai ištylimas, kuriame jo dorybės turėjo padidėti, pasirodyti aiškiau ir gauti teisingą atlyginimą (plg. zem. 12, 13). Tečiau pagal Dievo Apveizdos sutvarkymą Tobijo kentėjimai turėjo būti išganingi ne jam vienam, bet ir daugeliui kitų, kuriems jo kantrybė ir užmokesnis už ją buvo gražus pamokinas pavyzdys (2, 12), taipogi ir pagonims, tarp kurių tuo būdu platinosi tikrojo Dievo pažintis. — *Su visa savo gimine*: su tais, kurie buvo išvesti nelaisvėn seniaus Teglata-Palasarų laikais, arba tikriaus, su tomis Neftalitų liekanomis, kurias Salmanasaras atgabeno į Ninivą. Plg. aug. 2. e. — (12) *Viesiems valgant..* Kiti Izraelitai ir savo tėvynėje budami ne labai laikėsi įstatymo apeigų, pakliu-

ex cibis Gentilium) iste custodivit animam suam, et numquam contaminatus est in escis eorum. ¹³ Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, ¹⁴ et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quaecumque facere voluisset.

¹⁵ Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. ¹⁶ Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his, quibus honoratus fuerat a rege, habuisset decem talenta argenti: ¹⁷ et cum in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

¹⁸ Post multum vero temporis, mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo: ¹⁹ Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, et consola-

gant pagonių valgius), jis sergėjo savo sielą ir niekuomet nesusitepė jų valgiais. ¹³ O kadangi jis atsimindavo Viešpatį visa savo širdimi, Dievas jam davė rasti malonę karaliaus Salmanasaro akyvaizdoje, ¹⁴ ir tasai davė jam valią eiti, kur tik norėjo, ir laisvę daryti, kas tik jam tiko. ¹⁵ Taigi, jis eidavo pas visus, buvusius nelaisvėje, ir duodavo jiems išganingų perspėjimų. ¹⁶ O atejęs į Medų miestą Ragę ir turėdamas dešimtį talentų sidabro iš to, kuo buvo karaliaus apdovanotas, ¹⁷ jis pamatė didžioje savo tautos minioje stokojantį Gabelį, kurs buvo iš jojo giminės, ir davė jam po parašų minėtąjį sidabrą.

¹⁸ Po daugelio gi laiko, mirus karaliui Salmanasarui, karaliaujant jo vietoje jojo sunui Sennacheribui ir labai nekenčiant Izraelio sunų, ¹⁹ Tobijas eidavo kasdien pas visus savo gentis, guosdavo juos ir dalindavo vi-

vę gi į nelaisvę skaitė save visai liuosais nuo jų: Tobijo istikimybė tose sunkiose aplinkybėse turėjo juo didesnę vertybę. — (13) *Atsimindavo Viešpatį*: pildė tobulai jo įstatymą. — (14) *Valią eiti, kur...* Kiti Izraelitai buvo padaryti vergais, todėl negalėjo atsitraukti savo valia iš vienos paskirtos jiems vietos. — *Laisvę daryti, kas...* Italėje pasakyta: ir pirkdavau jam, ko tik jis norėjo savo reikalams; o anot gr. t. Tobijas tapęs karaliaus dyogaarųs pristatytąs. — (16) *I Medų miestą Ragę*. Rages miestas buvo labai toli nuo Ninivos ir ne arti nuo Ekbatanos, Medų krašto rytuose, bent kiek į pietus nuo darbartinio Teherano. Seleukas Nikatoris (312—280 pirm Kr.) anot Strabono, padidinęs jį ir praminęs vardu Europus; bet ne jis įsteigė jį, kaip kažkurie tvirtina, kad pigiaus galėtų užgincyti

Tobijo knygos autentiškumą. — *Dešimtį talentų*. Talentas sidabro buvo vertas daugiau kaip 3000 rb. — *Kuo buvo karaliaus apdovanotas*: Tikriaus: kuo karalius buvo jam atsilyginęs. — (17) *Davė jam...* Anot gr. t.: paguldė pas jį.

(18) *Mirus karaliui...* Tobijas buvo išvestas nelaisvėn 722 m., Sennacheribas gi tapo karaliumi 711 m. Jis buvo ne Salmanasaro sunus, bet Sargono, kurs atėmė sostą iš Salmanasaro; todėl Sennacheribas galėjo vadintis Salmanasaro sunumi plačioje to žodžio prasmėje, kaip vienas iš jo įpėdinių; galop gr. t. dažnai vietoje Salmanasaro rašoma vardas Enemasar (didis yra karalius), kurs lygus vardui Sargon (Sarruginum); todėl rasi ir čia (o taipogi aug. 1, 2) vietoje Salmanasaro buvo kitados parašytas Sargono vardas. — *Labai nekenčiant...*

batur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis: ²⁰ esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat.

²¹ Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.

²² At ubi nunciatum est regi, jussit eum occidi, et tulit omnem substantiam eius. ²³ Tobias vero cum filio suo, et cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

²⁴ Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius, ²⁵ et reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei.

Caput II. ¹ Posthæc vero, cum esset dies festus Domini, et factum esset prandium bonum in domo Tobia, ² dixit filio suo: Vade, et adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur nobiscum. ³ Cumque abiisset, reversus nunciavit ei, unum ex filiis Israel jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de acubitu suo, relinquens prandium,

siems iš savo lobio, kiek galejo; ²⁰ alkstančius jis maitino, nuogiems suteikdavo drabužių ir rupestingai laidodavo mirusius ir užmuštuosius. ²¹ Galop, kuomet karalius Senacheribas sugrįžo pabėgęs iš Judejos nuo smugio, kurį Dievas buvo jam padaręs delei jo piktžodžiavimo, ir kuomet supykęs užmušinėjo daugelį iš Izraelio sunų, Tobijas laidėjo jų lavonus. ²² Kuomet gi tai buvo pasakyta karaliui, jis liepė užmušti jį ir atėmė visą jo lobį. ²³ Tobijas pabėgęs su savo sunumi ir pačia, slapstėsi plikas, nes daugelis mylėjo jį. ²⁴ Bet po keturių dešimtų penkių dienų karalių užmušė jo paties sunus, ²⁵ o Tobijas sugrįžo į savo namus, ir visas jo lobis liko jam sugrąžintas.

2. perskyrimas. ¹ Paskui gi, kada buvo Viešpaties šventadienis, ir buvo padaryta geras pokilis Tobijo namuose, ² jis tarė savo sunui: Eik ir atvesk keletą iš mūsų gimines, kurie bijosi Viešpaties, kad valgytu su mumis. ³ Tasai išėjo, o sugrįžęs pasakė jam, kad vienas iš Izraelio sunų nužudytas gulįs gatveje. Jis gi pakilęs tuojau iš savo vietos, palikdamas puotą

Tikras Izraelitų persekiojimas prasidėjo tik po paminėto žem. 21. e. smugio. — (20) *Laidodavo mirusius..* Žydai ir apskritai rytų tautos labai brangino palaidojimą mirusiojo; palikti gi ką nors nepalaidotą buvo pas juos didžiausi bausmė ir išniekinimas. — (21) *Galop: nes.* — *Pabėgęs iš Judejos..* Plg. 4 Kar. 19, 10—35; 2 Kron. 32, 1... Iz. 36 ir 37 persk. — (23) *Plikas: nebeturėdamas jokio lobio.* — (24) *Po keturių dešimtų penkių dienų:* skaitant ne nuo sugrįžimo iš Judejos į Ninią, nes Senacheribas viešpatavo čia dar

apie dvidešimt metų, bet nuo tos dienos, kurioje Tobijas buvo priverstas bėgti nuo persekiojimo. — *Užmušė..* Plg. 4 Kar. 19, 37; 2 Kron. 32, 21; Iz. 37, 38. — (25) *Liko jam sugrąžintas.* Anot gr. t. tai buvę padaryta, užtarus Tobiją jo pusbroliui Achiacharui pas naują karalių. Plg. žem. 11, 20.

(2, 1) *Viešpaties šventadienis.* Kituose tekstuose pasakyta, kad tai buvusios Sekminės. Sekminėse buvo paprastai daromi pokiliai, į kuriuos kviesdavo taipogi beturčius. Plg. Atk. 16, 9... —

jėjūnus pervenit ad corpus: ⁴ tol-
lensque illud portavit ad domum
suam occulte, ut dum sol occu-
buisset, caute sepeliret eum.
⁵ Cumque occultasset corpus,
manducavit panem cum luctu et
tremore, ⁶ memorans illum ser-
monem, quem dixit Dominus per
Amos prophetam: Dies festi
vestri convertentur in lamentatio-
nem et luctum. ⁷ Cum vero sol
occubuisset, abiit, et sepelivit
eum. ⁸ Arguebant autem eum
omnes proximi eius, dicentes:
Iam hujus rei causa interfici jus-
sus es, et vix effugisti mortis
imperium, et iterum sepelis mor-
tuos? ⁹ Sed Tobias plus timens
Deum, quam regem, rapiebat cor-
pora occisorum, et occultabat in
domo sua, et mediis noctibus se-
peliebat ea.

¹⁰ Contigit autem ut quadam
die fatigatus a sepultura, veniens
in domum suam, jactasset se juxta
parietem, et obdormisset, ¹¹ et ex
nido hirundinum dormienti illi
calida stercora inciderent super
oculos eius, fieretque cæcus.
¹² Hanc autem tentationem ideo
permisit Dominus evenire illi, ut

nevalgęs atėjo prie lavono, ⁴ ir
ėmęs jį atnešė slapčia į savo
namus, kad, saulei nusileidus,
palaidotu jį nežymiai. ⁵ O pasle-
pęs lavoną, valgė duonos su nuliū-
dimu ir drebejimu, ⁶ atsimindamas
anuos žodžius, kuriuos Viešpats yra
pasakęs per pranašą Amosą: Jūsų
šventadieniai pavirs į dejavinimą
ir gedulį. ⁷ Saulei gi nusileidus,
jis išėjo ir palaidojo jį. ⁸ Tuomet
visi jo kaimynai barė jį, sakydami:
Jau dėlei to dalyko liepta tave
užmušti, ir vos išstrukai iš mirties
valdžios, o tu vėl laidoji mirusius!
⁹ Bet Tobijas labiaus bijodamas
Dievo negu karaliaus, imdavo už-
muštųjų lavonus ir slėpdavo savo
namuose, o vidurnaktį laidodavo
juos.

¹⁰ Atsitiko gi, kad vieną dieną,
nuvargintas laidotuvėmis, atėjęs į
savo namus, atsigulė prie sienos
ir užmigo, ¹¹ o iš blezdingų lizdo
nukrito jam miegančiam ant akių
šilto mėšlo, ir jis apako. ¹² Vieš-
pats gi leido ateiti ant jo tam
ištirimui todėl, kad ainiams būtų
duota jo kantrybės pavyzdys, kaip

(4) *Į savo namus.* Gr. t.: į koki ten
butą. Jei Tobijas būtų atnešęs lavoną
į savo namus, jie būtų buvę sutepti
per septynias dienas. Plg. Sk. 19, 14. —
(5) *Paslepęs lavoną.* Gr. t. po šių žo-
džių pasakyta, kad Tobijas apsiplovęs,
t. y. padaręs tai, ko reikalavo pana-
šiam atsitikime įstatymas. Plg. Sk. 19,
12.. — *Su nuliudimu.* Linksma-
pokilis pasidare Tobijui nuliudimo
laiku. Jis turėjo valgyti pats vienas,
nes prisiliesdamas lavono buvo susi-
tepęs ir todėl jam reikėjo per septynias
dienes salinties žmonių. Kadangi
numirėlius laidoti Tobijui tekdavo gana
daznai, todėl jis ėmė ant savęs labai
didelį vargą, už kurį didesnis buvo
tik pavojus jo paties gyvybei. — (6)
Jūsų šventadieniai... Pranašo žodžiai
pasakyti apie visos tautos nelaimę;

Tobijas pritaiko juos prie savęs. Vz.
Am. 8, 10; 1 Mak. 1, 41. — (9) *Bet
Tobijas..* šitos eil. ir pirmųjų 10. e.
žodžių kituose tekstuose nėra.

(10) *Vieną dieną...* Anot kitų tekstų
tai atsitikę tose pačiose Sekminėse. —
Atėjęs į savo namus... Gr. t. pasakyta
aiškiau: „aš atėjau į savo kiemą, ir
miegojau prie kiemo sienos, ir mano
veidas nebuvo uždengtas“. Tobijas
susitepęs lavonu, sugrįžęs iš laidotu-
vių neėjo į vidų, bet pasiliko savo
kieme. — (11) *Blezdingų.* Gr. ž. *σποφθία*
reiškia tą patį ką ir mažas paukštis
apskritai arba žvirblis. — *Jam mie-
gančiam.* Viename iš gr. t. pasakyta,
kad Tobijas apakęs ne susykio, bet
pamazų po gana ilgo gydymosi. — (12)
Viespats gi leido. Šių gražių patė-
mijimų apie Tobijo kantrybę nėra gr.

posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut et sancti Job. ¹³ Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga cæcitatibus evenerit ei, ¹⁴ sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. ¹⁵ Nam sicut beato Job insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius, dicentes: ¹⁶ Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas, et sepulturas faciebas? ¹⁷ Tobias vero increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui: ¹⁸ quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo.

¹⁹ Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. ²⁰ Unde factum est, ut hædum caprarum accipiens detulisset domi: ²¹ Cujus cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte, ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. ²² Ad hæc uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynæ

ir šventojo Jobo. ¹³ Nes kaip visuomet nuo savo kudikystės jis bijojosi Dievo ir užlaikė jo įsakymus, taip jis nedejavo prieš Dievą, kad jam atsitiko aklumo nelaimė, ¹⁴ bet pasiliko nepajudintas Dievo baimėje, dekodamas Dievui per visas savo gyvenimo dienas. ¹⁵ Nes kaip palaimintąjį Jobą niekino karaliai, taip ir šito gimines ir pažįstami juokėsi iš jo gyvenimo, sakydami: ¹⁶ Kame tavo viltis, kurios dėlei duodavai išmaldas ir darei laidotuves? ¹⁷ Tobijas draudė juos ir sake: Nekalbėkite taip, ¹⁸ nes esame šventųjų vaikai ir laukiame to gyvenimo, kurį Dievas duos tiems, kurie savo ištikimybės jam niekuomet nemaino.

¹⁹ Jo gi pati Ona eidavo kasdien į audimo darbą ir už savo rankų darbą atnešdavo maisto, kokį galėdavo gauti. ²⁰ Taip atsitiko, kad gavus ožiuką parsinešė namon. ²¹ Jos vyras, išgirdęs bliujančio balsa, tarė: Veizdekite, kad kartais nebutu vogtas; atiduokite jį jo savininkams, nes mums nevalia nei valgyti ką nors iš vogto, nei prisiliesti. ²² Užpykus dėlei to jo pati, atsake: Aišku, kad tavo viltis pasidare tuščia, ir dabar pasirodė, ką padeda tavo išmal-

t. ir Italeje. — *Kaip ir šventojo Jobo.* Plg. Job. 1 ir 2 persk. — **(13) Aklumo nelaimė:** kuri buvo Tobijui ne bausmė, bet tik istyrimas. — **(15) Karaliai:** Jobo prieteliai. — **(16) Kame tavo viltis:** viltis, kad busi Dievo palaimintas už visus gerus savo darbus. — **(18) Esame šventųjų vaikai:** šventų senobės patriarkų ainiai. — *Laukiame to gyvenimo...* Gražus apsireiškimas Tobijo tikejimo į sielos nemarumą ir amžinąjį užmokėsimą dangaus karalystėje. Plg. Ebr. 11, 13... — *Istikimybės... nemaino:* pasi-

lieka ištikimi net ir didžiausiose ir regisi neužpelnytose nelaimėse.

(20) Gavus ožiuką: kaip užmokėsimą, arba tikriaus kaip priedą prie užmokėsimio. — **(21) Veizdekite, kad...** Tobijo sąžinė buvo taip jautri, kad jis bijosi ir šešėlio vagystės; jo gi pati rasi nebuvo pasižymėjusi lygiu sąžiningumu. — **(22) Pasirodė, ką padeda tavo išmal-** dos. Tobijo pati, lygiai kaip kiti, mano, kad mielaširdystės darbai neatnešė Tobijui jokios naudos. Anot gr. t. ji dar prikiša savo vyrui veidmainystę.

tuæ modo apparuerent. ²³ Atque his, et aliis hujuscemodi verbis exprobrabat ei.

Caput III. ¹ Tunc Tobias ingemit, et cœpit orare cum lacrymis, ² dicens: Justus es Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viæ tuæ, misericordia, et veritas, et iudicium. ³ Et nunc Domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum. ⁴ Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, et captivitatem, et mortem, et in fabulam, et in improprium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. ⁵ Et nunc Domine magna judicia tua, quia non egimus secundum præcepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te. ⁶ Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori magis quam vivere.

dos. ²³ Tokiais ir panašiais žodžiais ji jam prikašiojo.

3. perskyrimas. ¹ Tuomet Tobijas atsiduso ir ėmė melsties su ašaromis, ² sakydamas: Teisus esi, Viešpatie, ir visi tavo nutarimai teisingi, ir visi tavo keliai mielaširdystė, tiesa ir teisybė. ³ O dabar, Viešpatie, atsimink mane ir nedaryk keršto už mano nuodėmes, ir neatsimink mano arba mano gimdytojų prasikaltimų. ⁴ Nes mes neklausėme tavo įsakymų, todėl paduoti esame apipėšti, ir į nelaisvę, ir į mirtį, ir į apjuoką, ir į pasityčiojimą visoms tautoms, tarp kurių mus išsklaistei. ⁵ Ir dabar, Viešpatie, tavo teismai dideli, nes mes nedarėme pagal tavo įsakymus ir nevaikščiojome ištikimai tavo akyvaizdoje. ⁶ Taigi, dabar, Viešpatie, padaryk su manim pagal savo valią ir įsakyk, kad mano dvasia būtų priimta ramybėje, nes man geriausia mirti nei kaip gyvam būti.

2. Saros vargai ir malda.

⁷ Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, et ipsa audiret improprium ab una ex ancillis

⁷ Taigi, tą pačią dieną atsitiko, kad Medų mieste Rageje Raguelio dukte Sara išgirdo nuo vienos iš savo tėvo tarnaičių paniekinimą,

— (23) *Tokiais ir...* Tų žodžių nėra kituose tekstuose

(3, 1) *Tobijas atsiduso...* Žmonių apileistas Tobijas įjesko paguodos pas Dievą. — (2) *Mielaširdystė...* Dievo pasielgime mielaširdystė visuomet sujungta su teisybe ir tiesa (Tom). — (4) *Apipėšti...* Išskaitomos bausmės, kurios sutiko Izraelio tautą už jos prasikaltimus. — (5) *Tavo teismai:* nutarimai ir paskirtosios bausmės. — (6) *Kad mano dvasia būtų priimta ramybėje.* Gr. t. aiskiausias: kad mano siela būtų paimta į amžinąją vietą. Tais žodžiais Tobijas dar nesako, kad jis tikisi busias paimtas staciai į dan-

gu. — *Man geriausia mirti...* Teisingam žmogui neuždrausta linkėti saumirties, pasiduodant Dievo valiai, jei gyvenimas yra labai kartus (Aug.).

7—25. Panašiu būdu kaip Tobijas išniekinama savo tarnaitės Rages mieste Sara, dėlto kad septyni vyrai, už kurių ji buvo ištekejusi, zuvo vestuvių naktį (7—10). Sara karštai maldauja Dievą, kad velyk atimtu ją nuo žemės, negu leistu kentėti jau toliaus tokį paniekinimą (11—23). Dievas išklauso Tobijo ir Saros maldą ir siunčia jiedviem padėtą angelą Rapolą (24, 25).

(7) *Tą pačią dieną:* kurioje Tobijui

patris sui, ⁸ quoniam tradita fuerat septem viris, et dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam.

⁹ Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfectorix virorum tuorum.

¹⁰ Numquid et occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros?

Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: et tribus diebus, et tribus noctibus non manducavit, neque bibit:

¹¹ sed in oratione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improprio liberaret eam.

¹² Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, ¹³ dixit: Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui cum iratus fueris, misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te. ¹⁴ Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. ¹⁵ Peto Domine ut de vinculo improprietatis hujus absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. ¹⁶ Tu scis Domine, quia numquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia.

¹⁷ Numquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me

⁸ nes ji buvo išleista už septynių vyrų, o pikta dvasia, vardu Asmodiejus, užmušė juos tuojau, kaip tik buvo pas ją įėję. ⁹ Taigi, kuomet ji barė tarnaitę už jos kaltybę, ta atsakė jai ir tarė: Kadgi mes nematytumėm daugiaus iš tavęs sunaus arba dukters ant žemės, tu užmušėja savo vyrų! ¹⁰ Argi ir mane nori užmušti, kaip jau užmušėi septynis vyrus? Nuo tų žodžių ji užėjo į augštąjį savo namų kambarį ir tris dienas bei tris naktis nevalgė ir negėrė, ¹¹ bet meldamasi ištvermingai su ašaromis prašė Dieva, kad išliuosuotų ją iš to apgedinimo.

¹² Atsitiko gi, kad trečią dieną, baigdama malda ir šlovindama Viešpatį, ¹³ ji tarė: Pašlovintas tavo vardas, mūsų tėvų Dieve, kurs užsirutini, o paskui darai mielaširdystę ir sielvarto metu atleidi nuodėmes tiems, kurie šaukiasi į tavę. ¹⁴ Prie tavęs, Viešpatie, kreipiu savo veidą, prie tavęs keliu savo akis. ¹⁵ Meldžiu, Viešpatie, kad paliausotumėi mane nuo šito apgedinimo raiščio, arba bent atimtumėi mane nuo žemės paviršio. ¹⁶ Tu žinai, Viešpatie, jog niekuomet negeidžiau vyro ir užlaikiau savo sielą nesutepta jokių pageidimų. ¹⁷ Niekuomet aš nesimaišiau tarp žaidžiančiųjų ir nesusidejau su tais, kurie elgiasi išdykusiai. ¹⁸ Priimti gi vyrai suti-

buvo daromi skaudžiausi išniekinimai. Plg. aug. 2, 22. 23. — *Rageje*. Anot. 1, 16 ir k. Rageje gyvenęs Gabelis, o nuo Saros tėvo Raguelio iki Gabeliui buvęs gana tolimas kelias (vz. žem. 9, 3 ir k.); todėl Ragės vardas atsiradęs tikriausiai per paklydimą ir užuot jo rasi turetu būti Ekbatana, kaip randama gr. t. — (8) *Asmodiejus*. Vardas padarytas tikriausiai iš ebr. *z. samad*, naikinti; todėl Asmodiejus

reiškia tą pat, ką ir naikintojas. Apie tą piktąją dvasią daug pasakų prirašyta talmudiškose knygosė. — *Kaip tik buvo...* Plg. žem. 6, 22. — (10) *I augštąjį...*: ant plokščio namų stogo. — *Nevalgė ir negėrė*. Anot kitų tekstų Sara turėjusi net pagunda nusižudyti.

(13) *Kurs užsirutini*.. Plg. Hab. 3, 2. — (16) *Negeidžiau vyro*, t. y. Sara niekuomet nepasidavė kuniskiems geiduliams; istekėdama gi klausė savo gim-

præbui. ¹⁸ Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. ¹⁹ Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro alii conservasti me. ²⁰ Non est enim in hominis potestate consilium tuum. ²¹ Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. ²² Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: et post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. ²³ Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in sæcula.

²⁴ In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei: ²⁵ et missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

kau su baine, taveš, o ne su savo geiduliū, ¹⁹ ir arba aš buvau jų neverta, arba rasi jie nebuvo manęs verti, nes tu rasi užlaikėi mane kitam vyrui. ²⁰ Nes tavo užmanyimas ne žmogaus valdžioje. ²¹ Tai gi tikras yra dalykas kiekvienam, kurs tau tarnauja, jog jo gyvenimas, jei bus su ištyrimu, bus apvainikuotas, o jei bus su sielvartu, bus išliuosuotas, ir jei bus su bausme, jam bus valia ateiti prie tavo mielaširdystės. ²² Nes tu nesigereji mūsų prapultini, nes po audros darai tylą, ir po apsiašarojimo ir raudojimo, įpili džiaugsmo. ²³ Teesie tavo vardas, Izraelio Dieve, pašlovintas per amžius.

²⁴ Anuo metu abiejų maldos liko išklaustytos Augščiausiojo Dievo garbės akyvaizdoje, ²⁵ ir buvo siustas Viešpaties Angelas šventas Rapolas, kad išgydytu abudu, kurių dviejų maldos buvo vienu metu statytos Viešpaties akyvaizdoje.

II. Dievo pagalba, suteikta Tobijui ir Sarai per angelą Rapolą.

1. Jaunesniojo Tobijo kelionė į Mediją.

Caput IV. ¹ Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se

dytojų patarimo. — (19) *Arba aš buvau..* Šitų žodžių iki 23. e. galui nėra gr. t. Nors Sara nesijautė esanti kalta, bet ji nuolankiai sutinka, kad ir ji pati galėjo būti neverta moterystės.

(24) *Abiejų*: Tobijo ir Saros. — (25) *Rapolas*. Ebr. *Rēfā'el*, Dievas gydo. Plg. 1 Kron. 26, 7. Remdamos situo pasakojimu krikščionių padavimas skaito Rapolą globejų ligonių ir keleivių ir gerbia jį kaipo Arkangelą, nors sv. Rastė jis vadinasi visur angelu. Pats save jie vadina vienu iš septynių, kurie stovi ties Dievu (12, 15), todėl pasirodo esąs viena iš vyriausiųjų dangaus dvasių.

4. perskyrimas. ¹ Taigi, Tobijas, manydamas, jo malda, kad galetu numirti, busiant išklaudyta, pasi-

4, 1—5, 28. Vyresnysis Tobijas, laukdamas mirties, perspėja savo sūnų, kad myletu motiną, užlaikytu įstatymą ir duotu išmaldų (4, 1—20). Jis paveda jam atsiimti paskolintus pinigų iš Gabelio ir pamoko, kaip jis turi tai padaryti (4, 21—5, 4). Jaunesnysis Tobijas randa kelionės draugą Arkangelą Rapolą, su kuriuo, pritariant tėvui, išeina į Ragę, palikdamas gimdytojus labai nuliudusius (5, 5—28).

(4, 1) *Kad galėtu numirti*. Plg. aug. 3, 6. — *Busiant išklaudyta*. Tobijas manė, kad Dievas, išklaudydamas jo malda atims jį iš sito pasaulio. Bet Dievas suteikia arba tai, ko mes ji

Tobiam filium suum, ² dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde tuo, quasi fundamentum construe.

³ Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: ⁴ memor enim esse debes, quæ et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. ⁵ Cum autem et ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me.

⁶ Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: et cave ne aliquando peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri. ⁷ Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. ⁸ Quo modo potueris, ita esto misericors. ⁹ Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. ¹⁰ Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. ¹¹ quoniam eleemosyna ab omni peccato, et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. ¹² Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus

vadino prie savęs savo sunų Tobiją ² ir jam tare: Pasiklausyk, mano sunau, mano burnos žodžių ir dek juos į savo širdį kaip pamata.

³ Kuomet Dievas paims mano sielą, tu palaidok mano kūną ir laikyk pagarboje savo motiną per visas jos gyvenimo dienas, ⁴ nes turi atsiminti, kokiuos ir kiek pavojų ji kentėjo dėlei tavęs savo iščioje. ⁵ O kuomet ir ji bus užbaigus savo gyvenimo laiką, palaidok ją greta manęs.

⁶ Per visas gi savo gyvenimo dienas turek mintyje Dievą ir sergėkies, kad niekuomet nesutiktumei nusidėti ir kad neapleistumei Viešpaties mūsų Dievo įsakymų. ⁷ Iš savo lobio duok išmaldas ir nenukreipk savo veido nei nuo vieno beturčio; nes taip atsitiks, kad ir nuo tavęs nebus nukreiptas Viešpaties veidas. ⁸ Kaip galėsi, taip buk gailestingas. ⁹ Jei turėsi daug, duok apščiai; jei turėsi mažą, noriai rupinkies suteikti mažą. ¹⁰ Nes tu krauni sau gerą užmokesnį reikalo dienai. ¹¹ Nes išmalda išliuosuoja nuo visokios nuodėmės ir nuo mirties, ir neleis sielai eiti į tamsybes. ¹² Išmalda bus visiems ją duodantiems didis pasitikejimas augščiausiojo Dievo

prašome arba geresnį dalyką; taip buvo išklaustas ir Tobijo prašymas. — (2) *Paklausyk, mano sunau...* Kituose tekstuose šituos žodžius randame po 20. e. — *Kaip pamatą*: ant kurio turi būti paremtas visas tavo pasielgimas.

(3) *Dievas paims mano sielą...* Naujas apsišaukimas gyvo Tobijo tikėjimo į sielos nemarumą. — *Palaidok...* Plg. Is. 20, 12; Ekli. 7, 29; 2 Mak. 7, 27; Prad. 49, 29...

(6) *Dievo įsakymų*. Po šitų žodžių gr. t. dar pridurta: Pildyk teisybę per visas savo gyvenimo dienas ir nevaikščiok bedievyستės keliais; nes jei elgsies tobulai, turėsi laimės savo dar-

buose ir pildysi visą teisybę. — (7-8) *Iš savo lobio...* Plg. Pat. 3, 9; Ekli. 4, 1, 35, 11; 14, 13; Lk. 14, 13. — (10) *Reikalo dienai*: šio gyvenimo varguose, bet ypač baisyje teismo dienoje. — (11) *Visokios*. To žodžio nėra kituose tekstuose. Išmalda gali išliuosuoti tik nuo kasdieninių nuodėmių, nuo mirtinųjų gi tik tiek, kiek prirengia prie atleidimo jų, o po atleidimo prisideda prie ganadarymo už laikines bausmes ir sustvirtinimo pašventiančioje malonėje. Nors tą patį galima pasakyti apie kiekvieną gerą darbą, tačiau pasigailėjimas artimo turi ypatingą sąryšį su Dievo mielasirdyste. Plg. Lk. 11, 4. —

eam. ¹³ Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, et præter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. ¹⁴ Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. ¹⁵ Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. ¹⁶ Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. ¹⁷ Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. ¹⁸ Panem tuum, et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare, et bibere cum peccatoribus. ¹⁹ consilium semper a sapiente perquire. ²⁰ Omni tempore benedic Deum: et pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant.

²¹ Indico etiam tibi fili mi de disse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo in Rages civitate Medorum, et chirographum eius apud me habeo: ²² et ideo perquire quo modo ad eum pervenias, et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum.

²³ Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed

akyvaizdoje. ¹³ Saugok save, mano sunau, nuo visokios paleistuvystes, tebuna tau gana tavo pačios ir neleisk sau pažinti prasikaltimo. ¹⁴ Niekuomet neleisk viešpatauti savo mintyse arba savo žodžiuose puikybei, nes iš jos ėmė pradžia visoki prapultis. ¹⁵ Kas tik bus tau ši-tą padaręs, tuojau atiduok jam užmokesnį, ir tavo samdininko alga tenepasilieka pas tave. ¹⁶ Veizdėk, kad tu niekuomet nedarytumei kitam tai, ko tu neketi, kad kitas tau darytu. ¹⁷ Savo duoną valgyk su alkstančiais ir stokojančiais, ir savo apdaraais pridengk nuoguosius. ¹⁸ Savo duoną ir savo vyną paskirk teisiojo laidotuviams ir nevalgyk nei gerk jų su nusidėjėliais. ¹⁹ Jieškok visuomet patarties pas išmintingąjį. ²⁰ Visą laiką šlovink Dievą ir prašyk jį, kad vestu tavo kelius, ir visi tavo sumanymai tepasilieka jame.

²¹ Taipogi pasakau tau, mano sunau, jog, tau dar tebesant kūdikiu aš daviau dešimtį talentų sidabro Gabeliui Medų mieste Rageje ir turiu pas save jo raštą. ²² Todėl, pajieškok, kaip galėtumei pas jį nueiti ir atsiimti iš jo minėtuosius pinigų ir sugrąžinti jam jo parašą.

²³ Nesibijok, mano sunau; tiesa, mes gyvename neturtingai, bet

Nuo mirties: amžinosios. — *I tamsybes:* į amžiną pasmerkimą. — (13) *Pažinti prasikaltimo.* Gr. t. cionai pridėtas ilgesnis pamokymas apie reikalingumą vesti patią iš savo giminės tarpo. — (14) *Is jos ėmė pradžia...* Plg. Prad. 3. 5. — (15) *Kas tik bus...* Plg. Kun. 19, 13; Atk. 24, 14. — (16) *Veizdėk...* Plg. Mt. 7, 12; Lk. 6, 31. — (17) *Savo duoną...* Plg. Lk. 14, 13. — (18) *Teisiojo laidotuviams.* Mintis rasi toki: Laidok numirusius ir daryk pa-

silikusiems paprastą pakasynų pokilį. Tuo budu buvo suselpiami mirusiojo giminės ir suteikiama jiems paguoda. — (19, 20) *Jieškok...* Reikia jieskoti išmintingų žmonių patarimo; kadangi tečiau visų žmonių išmanymas apribotas, todėl reikia melsties dažnai ir šlovinti Dievą, kad jis išklaustyto meldimus — (20) *Tepasilieka jame.* Pras-mė: tebuna tvirti per jį. — (23) *Turėtime daug gėrybių:* nežiu-rint dabartinio neturto, jei bijosimės

multa bona habebimus si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene.

Caput V. ¹ Tunc respondit Tobias patri suo, et dixit: Omnia quaecumque praecepisti mihi faciam pater. ² Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro, ille me nescit, et ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi. ³ Tunc pater suus respondit illi, et dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet. ⁴ Sed perge nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

⁵ Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem praecinctum, et quasi paratum ad ambulandum. ⁶ Et ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit eum, et dixit: Unde te habemus bone juvenis? ⁷ At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quae ducit in regionem Medorum? ⁸ Cui respondit: Novi: et omnia itinera

turėsime daug gerybių, jei bijosimės Dievo ir atsitrauksime nuo kiekvienos nuodėmės ir gera darysime.

5. perskyrimas. ¹ Tuomet Tobijas atsakė savo tėvui ir tarė: Tėve, visa, ką man įsakei, padarysiu; ² bet kaip atsiimti tuos pinigų, aš nežinau. Jis manęs nepažįsta ir aš jo nepažįstu; koki aš jam duosiu ženklą? Bet ir kelio, kuriuo ten einama, aš visai nežinau. ³ Tuomet jo tėvas jam atsakė ir tarė: Juk aš turiu pas save jo parašą; kaip tik tu jam parodysi jį, jis tuojuo sugrąžins. ⁴ Bet dabar eik ir pasijieškok sau kokio ištikimo vyro, kurs eitu draug su tavim už savo užmokesnį, idant atsiimtumei juos dar prie mano gyvos galvos.

⁵ Tuomet Tobijas išėjo, rado skaistų jaunikaitį, stovintį susijuosusį ir tarsi prisirengusį keliauti. ⁶ Nežinodamas, kad tai buvo Dievo Angelas, jis pasveikino jį ir tarė: Iš kur tu, geras jaunikaiti? ⁷ O anas atsakė: Iš Izraelio sunų. Tobijas jam tarė: Ar žinai kelia, kuriuo einama į Medų kraštą? ⁸ Tasai jam atsakė: Žinau ir dažnai vaikščiojau

Dievo, nieko nestigs mums siame gyvenime, bet ypat gausų atsilyginimą gausime danguje.

(5, 2) *Kokį aš jam duosiu ženklą:* kad Gabėlis itikėtų, jog pinigai reikia atiduoti nežinamam jaunikačiui, atnesusiam pirm dvidešimties metų iteiktą Tobijui parašą. — (7) *Iš Izraelio sunų...* Kaip Viešpaties Angelas sako apie save tai, kas tikrai Dievui pritinka, taippat ir Rapolas savinasi, kas priderėjo Azarijo ypatai. Pats Isganytojas pasirodė mokytiniamdviem iš Emauso taipogi kaip svetimtautis ir elgėsi kaip toksai, o Marijai Magdalenai pasirodė kaip sodininkas. Tiesa, tikra Isganytojo ypata išėjo aikšten,

ir suklydimas neilgai tęsėsi; bet ir cionai angelo pasielgimas buvo toks, kad aiškiai rodė jį esant daugiaus negu paprastą žmogų, ir Tobijo paklydimas negalėjo ilgai pasilikti. Angelas pasirodo labai skaistaus veido (5. e.), netikėtai greitai atrandamas (10. e.), apskelbia išanksto Tobijo išgijimą (13. e.), išgelbi jaunąjį Tobiją prie Tigrio, išvaro piktają dvasią ir galop išgydo vyresnįjį Tobiją. Taip jo galutino apsiereiskimo galėjo būti tik tas tikslas, kad butu apreikšta jo ypata, o ne vien jo esybė, kuri jau anksčiau buvo nujauciama. Ir ištikrujų Tobijas 12, 1 vadina jį šventu žmogumi. — (8) *Dažnai vaikščiojau...* Tas pasakymas lygiai tiko angelui

eius frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis. ⁹ Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nunciem patri meo.

¹⁰ Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum.

¹¹ Ingressus itaque salutavit eum, et dixit: Gaudium tibi sit semper. ¹² Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cæli non video? ¹³ Cui ait juvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a Deo cureris. ¹⁴ Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? et cum redieris, restituam tibi mercedem tuam. ¹⁵ Et dixit ei Angelus: Ego ducam, et reducam eum ad te. ¹⁶ Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu? ¹⁷ Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat? ¹⁸ Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius. ¹⁹ Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. ²⁰ Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, et

visais jo keliais ir esu buvęs pas mūsų brolių Gabelį, kurs gyvena Medų mieste Rageje, esančiame ant Ekbatanos kalnų. ⁹ Tuomet Tobijas jam tarė: Palaukk manes, meldžiamasis, kolei aš tai apskelbsiu savo tėvui.

¹⁰ Tuomet Tobijas iejes pasake visa tai savo tėvui. Nustebęs dėl tų dalykų tėvas prašė, kad anas ieitu pas jį. ¹¹ Taigi, jis iejo, pasveikino jį ir tarė: Teesie tau visuomet džiaugsmas. ¹² O Tobijas tarė: Koks bus džiaugsmas man, kurs sėdžiu tamsybeje ir nematau dangaus šviesos? ¹³ Jaunikaitis jam atsakė: Buk drąsus, nes neilgai trukus busi Dievo išgydytas. ¹⁴ Tuomet Tobijas jam tarė: Ar galėsi nuvesti mano sunų pas Gabelį i Medų miestą Rage? o kuomet sugrįši, aš tau atiduosiu tavo užmokesnį. ¹⁵ Angelas jam tarė: Aš nuvesiu ir atvesiu jį atgal pas tave. ¹⁶ Tobijas jam atsakė: Meldžiamasis, pasakyk man, iš kokios tu šeimos arba iš kurios gimines? ¹⁷ Angelas Rapolas jam tarė: Ar tu jieškai samdininko gimines, ar paties samdininko, kurs turi eiti su tavo sunumi? ¹⁸ Bet kad kartais nepadaryčiau tau susirupinimo, aš esu didžiojo Ananijo sunus Azarijas. ¹⁹ O Tobijas atsakė: Tu iš didžios gimines. Bet meldžiu, nepykk, kad norėjau žinoti tavo gimine. ²⁰ Angelas gi jam tarė: Aš nuvesiu sveiką ir atvesiu tau atgal sveiką tavo sunu.

kaip ir Azarijui. — *Ekbatanos kalnų*. Tie kalnai buvo gavę savo vardą nuo Ekbatanos miesto. — (9) *Palaukk manes...* Gr. t. tas pats dalykas papasakotas bent kiek plačiau.

(17) *Ar tu jieškai...* Paprastiausiai pas rytietius buvo dalykas pasiklausti apie gimine, iš kurios kas nors buvo kilęs. Juo svarbesnis buvo Tobijo

klausimas, nes jis turėjo siųsti atvestąjį jaunikaitį draug su savo sunumi i tolimą kelionę. Tokiose aplinkybėse nevisai aiškus atsakymas galėjo gerai nurodyti Tobijui tikrąją angelo esybę. — *Ananijo*. Ebr. z. *Chananiyah* reiškia tą pat, ką ir *Viespataspadarė malone*. — *Azarijas*. Ebr. *Azarijah*. *Viespats pa-*

sanum tibi reducam filium tuum.
²¹ Respondens autem Tobias, ait: Rene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et Angelus eius comitetur vobiscum.

²² Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo et matri suæ, et ambulaverunt ambo simul.

²³ Cumque profecti essent, cœpit mater eius flere, et dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, et transmisisti a nobis.

²⁴ Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum.

²⁵ Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum. ²⁶ Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt illum.

²⁷ Credo enim quod Angelus Dei bonus comitetur ei, et bene disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos. ²⁸ Ad hanc vocem cessavit mater eius flere, et tacuit.

²¹ Atsakydamas gi Tobijas tarė: Keliaukite laimingai, ir Dievas teesie jūsų kelyje, o jo Angelas telydi judu.

²² Tuomet prirengus visa, kas reikėjo pasiimti kelyje, Tobijas atsisveikino su savo tėvu ir savo motina, ir juodu iškeliavo draug.

²³ O kuomet juodo išėjo, jo motina ėmė verkti ir sakyti: Ėmei mudviejų senatvės lazda ir išsiuntei nuo mudviejų.

²⁴ Kadgi niekuomet nebutu buvę tų pinigų, delei kurių ji išsiuntei.

²⁵ Nes gana mums buvo mūsų neturto, kad turtais skaitytumėva tai, jog matėva savo sunų.

²⁶ O Tobijas jai tarė: Neverkk, mūsų sunus nueis sveikas ir sveikas sugriš pas mudu, ir tavo akys matys jį.

²⁷ Nes aš tikiu, jog geras Dievo Angelas lydi jį ir gerai tvarko visa, kas su juo darosi, taip kad jis su džiaugsmu sugriš pas mudu.

²⁸ Ant tų žodžių motina liovėsi verkus ir nutilo.

2. Tobijo vestuvės su Sara.

Caput VI. ¹ Profectus est autem Tobias, et canis sequutus est eum, et mansit prima mansione juxta fluvium Tigris. ² Et exivit ut

d e d a. — (21) *Angelas telydi..* Tobijas, pats to nežinodamas, nurodo tikrąją savo sunaus palydovo prigimtį. Vž. zem 28. e. Plg. Ps. 90, 11. 12.

(25) *Nes gana mums buvo..* Nedaugelio, ką turėjome savo neturte, gana mums buvo, o ta aplinkybė, kad su mumis buvo mūsų sunus, galejo skaityties dideliu turtu, palyginant jį su dabartiniu nuostoliu.

6, 1—9, 12. Kelionėje, Tobijas, zuvies užpultas, patariant angelui, pagauna jį ir pasilaiko jos širdį, tulžį ir kepenas (6, 1—9). Toliaus angelas pataria Tobijui apsivesti su Sara ir pamoko, kaip jis turi apsiginti nuo piktosios dvasios (6, 10—22). Meiliai

6. perskyrimas. ¹ Tobijas gi iškeliavo, ir šuo sekė jį. Pirma naktį jis apsistojo prie Tigrio upės. ² Jis išėjo nusiplauti savo kojų, o štai

priimtas Raguelio Tobijas praso jį, kad išleistu už jo savo dukterį, ką anas angelo perspėtas sutinka padaryti (7, 1—20). Tobijas, laikydamas angelo duotų pamokymų išvaro piktąją dvasią ir maldaprisirengia prie moterystės (8, 1—10); mergaitės tėvų baime apie jaunikio likimą pasirodo tuscia, ir jie kelia su džiaugsmu vestuves (8, 11—24). Tobijo įprašytas angelas nukeliauja į Ragę, atsiima pinigas, paskolintus Gabeliui, ir atveda jį patį į vestuves (9, 1—12.)

(6, 1) *Prie Tigrio...* Ninivos miestas, kame gyveno Tobijas, buvo prie Tigrio upės; todėl čionai tuo patiu vardu rasi pavadinta vienas upelių, tekančių į Tigrį (Zabas). — (2) *Savo kojų.* Anot

lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. ³ Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me. ⁴ Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam eius, et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, et palpitare cepit ante pedes eius. ⁵ Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, et cor eius, et fel, et jecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter. ⁶ Quod cum fecisset, assavit carnes eius, et secum tulerunt in via: cetera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

⁷ Tunc interrogavit Tobias Angelum, et dixit ei: Obsecro te Azaria frater, ut dicas mihi quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti? ⁸ Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum sive a viro, sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos. ⁹ Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabuntur.

¹⁰ Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut maneamus? ¹¹ Respondensque Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, ne-

dideliausi žuvis prisiartino jo prarytu. ³ Nusigandęs jos Tobijas šaukė didžiū balsu ir tarė: Viešpatie, ji užpuola mane. ⁴ Angelas jam tarė: Nutverkk ją už pažandęs ir trauk ją prie savęs. Jis tai padarė ir ištraukė ją ant sausumos, ir ji pradėjo plastėti prie jo kojų. ⁵ Tuomet Angelas jam tarė: Išskrosk šitą žuvį, o atidek sau jos širdį, tulžį ir kepenas, nes tai reikalingi dalykai naudingiems vaisiams. ⁶ Tai padaręs, jis iškepė jos mėsą, ir juodu pasiėmė su savimi į kelia; kas buvo likę, pasudė, kad užtektu jiems dviem, kolei ateis į Medų miestą Ragę. ⁷ Tuomet Tobijas pasiklausė Angelą ir jam tarė: Meldžiu tave, broli Azarijau, pasakyti man, kokią galima turėti vaistą iš to, ką liepei užlaikyti iš žuvies. ⁸ O Angelas atsakydamas jam tarė: Jei padėsi jos širdies dalelę ant anglių, jos dumai nuvaro visokią pikto dvasių rūšį ar tai nuo vyro, ar nuo moteriškes, taip kad daugiau prie jų nebeprisiartina. ⁹ O tulžis tinka akims patepti, kuriose būtų pabalimas, ir išgys.

¹⁰ Tobijas jam tarė: Kame nori, kad sustotumėva? ¹¹ Atsakydamas Angelas tarė: Yra čionai vyras vardu Raguelis, giminaitis iš tavo giminės, jis turi dukterį vardu Sara; o be jos neturi nei sunaus,

gr. ir Syr. teksto Tobijas maudėsi. — *Dideliausi žuvis.* Kaikurie spėja, kad tai buvusi labai didelė lydeka, kuri norėjusi apžioti Tobijo koją. — (5) *Atidek sau...* Iš atsitikimo su žuvimi Tobijas galejo vėl numanyti, kad jo palydovas ne paprastas žmogus; bet angelas, norėdamas pasilikti nepažintą iki galui, nurodo Tobijui vaistą, kuriuo liaudies isitikrinimu galesias įvykti jo pažadėtas išgydymas. — (6) *Į kelia.* Italeje: in victu, pavirziui. —

(8) *Jeipadėsi...* Liaudis paminėtas žuvies dalis skaitė tikrais vaistais. Angelas prisitaiko prie tos nuomonės, bet kalba apie tokį išgydymą, kurs galės įvykti, Dievui padarius stebuklą ir pasinaudojus jau iš vartintomis žuvies dalimis.

(10) *Tobijas jam tarė:* Kuomet juodu prisiartino prie Ekbatanos (apie 700 kilom. nuo Ninivos), — (11) *Nei sunaus, nei kitos...* Angelo žodžių prasme yra ta, kad Raguelis neturi visai kitų artimesnių giminačių.

que feminam ullam habet aliam præter eam. ¹² Tibi debetur omnis substantia eius, et oportet eam te accipere conjugem. ¹³ Pete ergo eam a patre eius, et dabit tibi eam in uxorem.

¹⁴ Tunc respondit Tobias, et dixit: Audio quia tradita est septem viris, et mortui sunt: sed et hoc audio, quia dæmonium occidit illos.

¹⁵ Timeo ergo, ne forte et mihi hæc eveniant: et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. ¹⁶ Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium. ¹⁷ Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se, et a sua mente excludant, et suæ libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.

¹⁸ Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, et nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. ¹⁹ Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium. ²⁰ Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. ²¹ Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. ²² Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

(15) *Nuvesčiau jų senatvę...* Plg. Prad. 42, 38. — (17) *Kaip arklys ir...* Plg. Ps. 31, 9; Jer. 5, 8; Ez. 23, 20. — *Turi valdžią:* tiek valdžios, kiek Dievas duoda piktajai dvasiai. Ta valdžia baigiasi pagundomis ir kuniskais įžeidimais. — Kas pasakytą Vulgatoje 16. ir 17. e. apie priežastis,

nei kitos dukters. ¹² Tau priguli visas jos lobis ir reikia, kad tu intumei ją moterimi. ¹³ Taigi, prašyk jos iš josios tėvo, o jis duos tau ją moterysten.

¹⁴ Tuomet Tobijas atsakė ir tarė: Teko girdėti, kad ji buvusi duota septyniems vyrams, ir jie mirė; bet ir tai girdejau, kad juos užmušusi piktoji dvasia. ¹⁵ Bijau tat, kad kartais ir su manim taip neatsitiktų; o kadangi esu mano gimdytojų vienatinis, aš nuvesčiau ją senatvę su nuliudimu į mirusiųjų buveinę. ¹⁶ Tuomet Angelas Raphaelas jam tarė: Paklausyk manęs; o aš tau parodysiu, kokie yra tie, kuriuos piktoji dvasia gali apveikti. ¹⁷ Yra tai tie, kurie eina moterysten taip, kad atstumia nuo savęs ir nuo savo minčių Dievą, ir pasiduoda savo geiduliui, taip kaip arklys ir mulas, neturintys proto; ant tu piktoji dvasia turi valdžią. ¹⁸ Tu gi, kuomet, vedęs ją, įeisi į kambarį, nesiartink prie jos per tris dienas ir nieku kitu neužišink su ja kaip tik malda. ¹⁹ O tą pačią naktį, uždegus žuvies kepenas, piktoji dvasia bus išvaryta. ²⁰ Antrą naktį busi įleistas į šventųjų patriarchų draugystę. ²¹ O trečią naktį gausi palaiminimą, kad iš jūsų gimtu visai sveiki vaikai. ²² Praėjus trečiajai nakčiai, imsi mergaitę su Viešpaties baime, vedamas labiausiai noro turėti vaikų kaip geidulio, idant gautumei palaiminimą vaikuose iš Abraomo ainijos.

to nėra kituose tekstuose; nėra taipogi pasakojimo apie Tobijo prisitūrėjimą (18, 19 ir 20. e.). — (20) *Busi įleistas...* tavo moterystė bus palaiminta kaip patriarchų moterystė. — (22) *Gautumei palaiminimą...* Aliuzija į Viešpaties pažadėjimą suteikti Abraomui skaitlingą ainiją. Plg. Prad. 22, 17. 18.

Caput VII. ¹ Ingressi sunt autem ad Raguel, et suscepit eos Raguel cum gaudio. ² Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est juvenis iste consobrinus meus! ³ Et cum hæc dixisset, ait: Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive. ⁴ Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. ⁵ Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguel: Tobias, de quo interrogas, pater istius est. ⁶ Et misit se Raguel, et cum lacrymis osculatus est eum, et plorans supra collum eius, ⁷ dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni et optimi viri filius es. ⁸ Et Anna uxor eius, et Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt.

⁹ Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, et parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, ¹⁰ Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, et promittas mihi dare Saram filiam tuam. ¹¹ Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid eveniret illis septem viris, qui ingressi sunt

7. perskyrimas. ¹ Taigi, juodu įėjo pas Raguelį, o Raguelis priėmė juodu su džiaugsmu. ² Raguelis pažvelgęs į Tobiją, tarė savo pačiai Onai: Kaip panašus šitas jaunikaitis į mano seserėną! ³ Ir tai pasakęs jis tarė: Iš kur judu esata; jaunikaiciai mūsų broliai? Juodu gi atsakė: Esava iš Neftalio giminės, iš Ninivos belaisvių tarpo. ⁴ Raguelis jiems abiem tarė: Ar pažįstata mano brolių Tobiją? Juodu atsakė: Pažįstava. ⁵ O kuomet jis kalbėjo apie aną daug gera, Angelas tarė Rageliui: Tobijas, apie kurį klausiesi, yra šitojo tėvas. ⁶ Tuomet Ragelis tuojau prisiraitino ir su ašaromis pabučiavo jį ir verkdamas ant jo kaklo, ⁷ tarė: Teateina ant tavęs, mano sunau, palaiminimas, nes esi gero ir geriausiojo vyro sunus. ⁸ Taipogi jo pati Ona ir judvieju dukte Sara apsiverkė.

⁹ Po to gi pašnekesio Ragelis liepė papjauti aviną ir prirengti puotą. O kuomet ragino juodu sėsties prie valgio, ¹⁰ Tobijas tarė: Aš čionai šiandien nevalgysiu ir negersiu, jei pirma neišklausysiu mano prašymo ir nepažadėsi duoti man savo dukterį Sarą. ¹¹ Tai išgirdęs Raguelis nusigando, nes žinojo, kas atsitiko aniems septyniems vyrams, kurie buvo įėję pas ją, ir ėmė bijoties, kad kartais

(7. 1) Juodu įėjo... Anot gr. t.: juodu rado jį sėdintį kieme prie savo namų durų ir pasveikino jį pirmi. O Raguelis tarė: Ramybė teesie su judviem, broliai! Įeikite sveiki ir gyvi. Ir jis išvedė juodu į savo namus. — (2) Onai. Gr. t. jį vadinasi "Edvā; Ebr. z. "Ednah" reiškia didžią linksmybę. — "Seserėnā". Tas žodis pas žydus reiškė ne tik tikrosios sesers sunų, bet taipogi apskritai giminaitės sunų. — (5) O kuomet jis kalbėjo... Is kitų tekstų pasirodo, kad keleiviudu papasako-

jusiu Rageliui taipogi apie vyresniojo Tobijo apakimą.

(9) Po to gi pašnekesio. Tikriaus anot gr. t. ir Italės: po to gi kaip buvo apiplauti. t. y. kuomet nuplauta keleiviams abiem kojas. Tikriausiai ir Vulgatoje buvo iš pradžios loti užuot dabartinio locuti. — (10) Aš čionai nevalgysiu... Anot gr. t. Tobijas pirma kreipėsis į Angelą, kad padėtų prašyti jam Raguelį Saros. — (11) Kuomet jis svyravo... Anot kitų tekstų Raguelis papasakojęs čionai apie

ad eam: et timere cœpit ne forte et huic similiter contingeret: et cum nutaret, et non daret petenti ullum responsum, ¹² dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua: propterea alius non potuit habere illam. ¹³ Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces et lacrymas meas in conspectu suo admiserit. ¹⁴ Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut ista coniungeretur cognationi suæ asecundum legem Moysi: et nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam.

¹⁵ Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobię tradidit, dicens: Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob vobiscum sit, et ipse coniungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. ¹⁶ Et accepta charta, fecerunt conscriptionem coniugii. ¹⁷ Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum. ¹⁸ Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, et præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum. ¹⁹ Et introduxit illuc Saram filiam suam, et lacrymata est. ²⁰ Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cœli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

Caput VIII. ¹ Postquam vero cœnaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam. ² Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos. ³ Tunc Raphael Angelus appre-

ir šitam neatsitiktu panašiai; bet kuomet jis svyravo ir nedavė prašančiam jokio atsakymo, ¹² Angelas jam tarė: Nebijok duoti jos šitam, nes jam Dievo bijančiam priguli tavo dukte kaipu žmona; todėl kas kitas negalėjo jos gauti. ¹³ Tuomet Raguelis tarė: Neabejoju, kad Viešpats leido ateiti į savo akyvaizdą mano maldoms ir ašaroms, ¹⁴ ir tikiu, kad jis to dėl atvesdino juodu pas mane, idant šita susivienytu su savo gimine pagal Mozės įstatymą; taigi dabar neturėk jokios abejones, kad tau ją atiduosiu.

¹⁵ Ir ėmęs savo dukters dešinę padavė į Tobijo dešinę, sakydamas: Abraomo Dievas, ir Izaoko Dievas, ir Jokubo Dievas teesie su judviem, ir tesuvienija judu ir teis-pildo savo palaiminimą ant judvieju. ¹⁶ Po to ėmę poperiaus, jie padarė moterystes sutartį. ¹⁷ O paskui puotavo, šlovindami Viešpatį. ¹⁸ Raguelis pasivadino prie savęs savo žmoną Oną ir liepė jai prirengti kitą kambarį. ¹⁹ Ir ji įvedė ten savo dukterį Sarą kuri, apsiašarojo. ²⁰ O ji jai tarė: Buk drąsi, mano dukte! dangaus Viešpats teduodie tau džiaugsmą už nuobodį, kurį iškentėjai.

8. perskyrimas. ¹ Kuomet gi jie pavalgė, jie įvedė prie jos jaunikaity. ² Tobijas gi, atsimindamas Angelo žodžius, išsiėmė iš savo delmono kepenų dalį ir padėjo ją ant žarijų. ³ Tuomet Angelas Rapolas nutverė piktąją dvasią

septynis vyrus, mėginusius vesti anksčiau jo dukterį. — (14) *Pagal Mozės įstatymą...* Plg. Sk. 36, 6.

(15) *Abraomo Dievas...* Plg. Prad. 24, 60; Rut. 4. 11. — (19) *Įvedė ten...* Pagal žydų paprotį ispradžios įveda-

ma į miegomąjį kambarį jaunoji, o jau paskui jaunikis. Plg. Prad. 29, 23.

(8, 2), *Kepenų dalį...* Anot kitų tekstų taipogi ir žuvies sirdį. — (3) *Rapolas nutverė...* Anot gr. t. degančios žuvies kvapas išvijęs piktąją dvasią,

hendit dæmonium, et religavit illud in deserto superioris Ægypti.

⁴ Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, et deprecemur Deum hodie, et cras, et secundum cras: quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro erimus coniugio. ⁵ filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita conjungi sicut gentes, quæ ignorant Deum. ⁶ Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis. ⁷ Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli et terræ, mareque et fontes, et flumina et omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt. ⁸ Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistique ei adiutorium Hevam. ⁹ Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum. ¹⁰ Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, et consenescamus ambo pariter sani.

¹¹ Et factum est circa pullorum cantum, accersiri jussit Raguel servos suos, et abierunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum. ¹² Dicebat enim: Ne forte simili modo evenerit ei, quo et ceteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam. ¹³ Cumque parasent fossam, reversus Raguel ad

ir pririšo ją augštojo Aigypso tyrumoje.

⁴ Po to Tobijas perspejo mergaitę ir jai tarę: Sara, kelkies ir maldaukiva šiandien Dievą, o taipogi rytoj ir poryt, nes per šitas tris naktis mudu susivienijava su Dievu, praėjus gi trečiajai nakčiai gyvensiva mudviejų moterysteje. ⁵ Nes mudu esava šventųjų vaikai ir negaliva susivienyti taip kaip pagonis, kurie nežino Dievo. ⁶ Atsikelusiu gi abudu draug karštai meldesi, kad jiedviem butu duota sveikata. ⁷ Ir Tobijas sake: Viešpatie, mūsų tėvų Dieve, tešlovina tavo dangus ir žemę, jura ir šaltiniai, upes ir visi tavo sutvėrimai, kurie juose yra. ⁸ Tu padarei Adomą iš žemės molio ir davei jam padejęją Jieva. ⁹ O dabar, Viešpatie, tu žinai, jog ne dėlei paleistuvavimo imu savo seserį moterysten, bet vien dėlei meilės ainijos, per kurią tebuna pašlovintas tavo vardas per amžių amžius. ¹⁰ Taipogi Sara sake: Susimilk ant mūsų, Viešpatie, susimilk ant mūsų ir duok mudviem draug pasenti sveikiems.

¹¹ Ir atsitiko, kad apie gaidžiagistį Raguelis liepė pašaukti savo tarnus, ir jie nuejo draug su juo kapo iškastų. ¹² Nes jis sake: Kad kartais neatsitiktų ir jam panašiai kaip aniems kitiems septyniems vyrams, kurie buvo iėję pas ją. ¹³ O kuomet jie iškasė duobę, Raguelis, sugrįžęs prie savo

ir ji nubėgusi į augstąjį Aigypsą (Teбайдą). Kvapas galejo išvyti piktąją dvasią ne savaimę; jis buvo tik irankis, kuriuo Dievas norėjo stebuklingai pasinaudoti. — *Pririšo..* Ne medeginiais raiščiais, bet visagalineiojo Dievo paliepimu, kad ji iš tos vietos negalėtų atsitraukti. Kaip ilgai piktąji dvasia pasiliko pririšta, apie tai

nieko nesakoma. — *Tyrumoje.* Tai tinkamiausi vieta piktajai dvasiai. Plg. Iz. 13, 21; 34, 14; Mt. 12, 43. — (4) *Kaip pagonis..*, Plg. 1 Tes. 4, 4. 5. — (9) *Savo seserį*: giminaitę.

(12) *Kad kartais neatsitiktų..* Raguelis turėjo viltį, kad Tobijas nebus; bet prityrimas su septynias jo dukters jaunikiais taip buvo įgas-

uxorem suam, dixit ei: ¹⁴ Mitte unam ex ancillis tuis, et videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat dies. ¹⁵ At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos et incolumes, secum pariter dormientes.

¹⁶ Et reversa, nunciavit bonum nuncium: et benedixerunt Dominum, Raguel videlicet et Anna uxor eius, ¹⁷ et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israel, quia non contigit quemadmodum putabamus. ¹⁸ Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. ¹⁹ Misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: et sacrificium tibi laudis tuæ et suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra. ²⁰ Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant priusquam elucesceret.

²¹ Uxori autem suæ dixit ut instrueret convivium, et præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria. ²² Duas quoque pingues vaccas, et quatuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis. ²³ Et adiuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se. ²⁴ De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiae, et fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat post obitum eorum, Tobiae dominio deveniret.

pačios, jai tare: ¹⁴ Siusk vieną iš savo tarnaičių ir tepažiuri, ar jis miręs, kad jį palaidočiau, kolei neišauš diena. ¹⁵ Taigi, ji siuntė vieną iš savo tarnaičių, kuri įėjus į kambarį rado juodu sveiku ir gyvu draug bemiegančių. ¹⁶ Sugrįžus ji pasakė gerą žinią. Ir juodu šlovino Viešpatį, tai yra Raguelis ir jo pati Ona, ¹⁷ ir tare: Šloviname tave, Viešpatie, Izraelio Dieve, kad neatsitiko taip, kaip manėme. ¹⁸ Nes tu padarei su mumis savo mielaširdystę ir atitolinai nuo mūsų neprieteli, kurs mus persekioja, ¹⁹ pasigailejai gi dviejų vienturčių. Padaryk, Viešpatie, kad juodu pilniaus tave šlovintu ir atnašautu tau tavo šlovės auką už savo sveikata, idant visos tautos pažintu, jog tu vienas esi Dievas visoje žemėje. ²⁰ Ir tuojau Raguelis liepė savo tarnams užpilti duobę, kurią buvo padarę, kolei neišauš.

²¹ Savo gi pačiai jis liepė prirengti pokilį ir padaryti visa, kas buvo reikalinga valgyti keliaujantiems. ²² Jis liepė taipogi papjauti dvi riebi karvi ir keturis avinus ir pataisyti puotą visiems savo kaimynams ir visiems prieteliams. ²³ Po to Raguelis prisiekė Tobijai, kad pasiliktu pas jį dvi savaiti. ²⁴ Iš viso gi, ką Raguelis turejo, jis davė pusę Tobijui ir padarė rašta, kad kita pusė, kuri bus likus po judvieju mirties, tektu nuosavyben Tobijui.

dinės jį, kad, kolei pavojus nebuvo dar visai prašalintas, velijo pasielgti taip kad, nelaimėi atsitikus, neduotu progos naujiems

Šv. Rastas, t. II

kaimynų pasityčiojimams. — (18) *Neprietelį*: piktąją dvasią.

(21) *Pokilį*. Gr. t.: daug duonos kepalų.

Caput IX. ¹ Tunc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea: ² Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ. ³ Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddasque ei chirographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias meas. ⁴ Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies: et si tardavero una die plus, contristatur anima eius. ⁵ Et certe vides quo modo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum spernere non possum.

⁶ Tunc Raphael assumens quatuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: et inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, et recepit ab eo omnem pecuniam.

⁷ Indicavitque ei de Tobia filio Tobiae, omnia quæ gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias.

⁸ Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: et exiliens, osculati sunt se invicem: et flevit Gabelus, benedixitque Deum, ⁹ et dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, et justus, et timentis Deum, et elemosynas facientis: ¹⁰ et dicatur benedictio super uxorem tuam, et

9. perskyrimas. ¹ Tuomet Tobiasas pasivadino prie savęs Angela, kurį jis laikė žmogumi, ir jam tarė: Azarijau, broli, meldžiu paklausyti mano žodžių: ² Jei aš atiduočiau tau save į vergus, dar neatsilyginčiau vertai už tavo rūpestį. ³ Tečiau maldauju tave, kad pasiimtumei su savim gyvulių ar vergų ir eitumei pas Gabelį į Medų miestą Rage, atiduotumei jam jo parašą, imtumei atgal iš jo pinigų ir paprašytumei jį ateiti į mano vestuves. ⁴ Nes tu pats žinai, jog mano tėvas skaito dienas, o jei aš pasivelinsiu viena diena daugiau, lius jo siela. ⁵ Tu juk matai, kaip Raguelis prisiekdė mane, kurio prisiekos negaliu paniekinti. ⁶ Tuomet Rapolas pasiėmęs keturis iš Raguelio tarnų ir du kupranugariu, iškeiliavo į Medų miestą Rage; radęs gi Gabelį, atidavė jam jo parašą ir ėmė atgal visus pinigus.

⁷ Taipogi papasakojo jam apie Tobijo sūnų Tobiją visa, kas buvo atsitikę ir prikalbėjo jį, kad ateitu draug su juo į vestuves. ⁸ Kuomet jis įėjo į Raguelio namus, rado Tobiją sėdintį prie stalo. Tasai pašoko, ir juodu pasibučiavo, o Gabelis apsiašarojo, šlovino Viešpatį ⁹ ir tarė: Tepalaimina tave Izraelio Dievas, nes esi sunus geriausiojo vyro, ir teisingas, ir bijančio Dievo, ir duodancio išmaldas; ¹⁰ ir tebuna sakomas palaiminimas ant tavo pačios ir ant

(9, 1) *Tuomet*: vestuvių pradžioje. Nuo Ekbatanos iki Ragei buvo arti 300 kilom.; gerais kupranugariais galima buvo nuvykti į ją ir sugrįžti per kokias penkias dienas; todėl kviečiamas į vestuves Gabelis galėjo atvykti, dar joms nepasibaigus. — *Mel-*

džiū tave... Šitų žodžių iki 2. eil. galui nėra kituose tekstuose. — (6) *Pasiėmęs keturis...* Paimtieji tarnai turėjo būti sargyba kelionėje. Angelas sutiko juos pasiimti, kad ir toliaus pasiilktu dar nepažintas. Anksčiau jis pasisakė pažįstas Gabelį (5, 8).

super parentes vestros: ¹¹ et videatis filios vestros, et filios filiorum vestrorum, usque in tertiam et quartam generationem: et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum. ¹² Cumque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

judvieju gimdytoju, ¹¹ kad juodu matytumėta savo sunus ir savo sunų sunus iki trečiajai ir ketvirtajai kartai, ir jūsų ainija teesie palaininta Izraelio Dievo, kurs karaliauja per amžių amžius. ¹² Ir visi, pasakę: Amen,ėjo valgytų. Bet ir vestuvių pokilį jie darė su Dievo baine.

3. Sugrįžimas jaunesniojo Tobijo į Ninivą.

Caput X. ¹ Cum vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, sollicitus erat pater eius Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? ² Putasne Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam? ³ Cœpit autem contristari nimis ipse et Anna uxor eius cum eo: et cœperunt ambo simul flere: eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. ⁴ Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? ⁵ Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis. ⁶ Cui dicebat

10. Perskyrimas. ¹ Tobijui užtrukstant dēlei vestuvių, jo tėvas Tobijas buvo susirupinęs ir sakė: Kodėl tai mano sunus užtrunka arba kodėl jis ten sulaikytas? ² Rasi Gabelis mirė, ir niekas nebeatiduoda jam pinigų? ³ Ir emė labai liudeti jis ir draug su juo jo pati Ona, ir abudu pradėjo draug verkti, nes paskirtą dieną judvieju sunus visai nesugrįžo pas juodu. ⁴ Taigi, jo motina verkė nesustabdomomis ašaromis ir sakė: Deja, deja man, mano sunau! kam išsiuntėva į kelionę tave, mūsų akių šviesa, mūsų senatvės lazda, mūsų gyvenimo paguoda, viltį mūsų ainijos? ⁵ Visa turėdami viename tavyje, neprivalėme paleisti tavęs nuo savės. ⁶ Tobijas jai kalbėjo: Tylek ir nusiramink, mūsų sunus sveikas; gana ištikimas anas vyras,

10, 1—12, 22. Ilgai užtrunkancio Tobijo nekantriai laukia jo gimdytojai (10, 1—7). Tai zinodamas jis nesutinka pasilikti ilgiaus pas Raguėlį ir grįžta draug su Sara pas savo tėvus (10, 8—13). Nuo pusiaukelio jis dar labiau skubinasi, palikdamas kelyje pacią su visu lobiu (11, 1—4); sutiktas savo gimdytojų su didžiausiu džiaugsmu, jis išliuosuoja tėvą nuo akulūno, patepdamas jo akis atnešta tulžimi (11, 5—17). Saros atvykimas dar labiau padidina visų džiaugsmą (11, 18—21). Tėvui ir sunui pasitarus apie

atsilyginimą kelionės draugui ir sutikus duoti jam pusę atneštojo lobio, jis apsireiskia esąs Dievo siųstas Angelas (12, 1—15) ir perspėja, kad jie dėkodu Dievui už suteiktą geradarystę, prazuna (12, 16—22).

(10, 2) *Rasi Gabelis mirė.* Gabeliui pinigai buvo duoti seniai, pirm 20 metų; per tą laiką jis galėjo numirti. — (3) *Paskirtą dieną;* paskirtu laiku, kokio galėjo užtekti tai ilgai kelionei. — (4) *Viltį mūsų ainijos;* nes Tobijas vienatinis judvieju sunus.

Tobias: Tace, et noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. ⁷ Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, et circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

⁸ At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuncium salutis de te ad Tobiam patrem tuum. ⁹ Cui Tobias ait: Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. ¹⁰ Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, et dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, et in vaccis, et in pecunia multa: et salvum atque gaudentem dimisit eum a se, ¹¹ dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar. ¹² Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire: ¹³ monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et seipsam irreprehensibilem exhibere.

Caput XI. ¹ Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die. ² Dixit-

su kurio jį išsiuntė. ⁷ Tečiau jį nesidavę nuraminti jokiū būdu, bet kasdien skubinosi pasižvalgytu aplinkui, apeidavo visus kelius, kuriais buvo galima laukti grįžtančio, kad kiek galima iš tolo pamatytu jį ateinantį.

⁸ Raguelis gi kalbėjo savo žentui: Pasilikk čionai, o aš siųsiu žinią apie tavo sveikatą pas tavo tėvą Tobiją. ⁹ Bet Tobijas jam atsakė: Aš žinau, jog mano tėvas ir mano motina jau skaito dienas, ir jų dvasia kankinasi juose. ¹⁰ O kadangi Raguelis buvo prašęs Tobiją daugeliu žodžių, tasai gi nenorejo jokiū būdu klausyti, anas atidavė jam Sarą ir pusę viso savo lobio, susidedančią iš tarnų, tarnaičių, gyvulių, kupranugarių, karvių ir daug pinigų ir išleido jį nuo savęs sveiką ir linksmą, ¹¹ sakydamas: Šventas Viešpaties Angelas teesie su jumis kelioneje ir teparvedie jus sveikus, kad rastumėte visa gerai pas savo gimdytojus, ir kad mano akis matytų jūsų vaikus, pirma negu numirsiu. ¹² Po to gimdytojai ėmė savo dukterį, pabučiavo ją ir išleido eiti, ¹³ perspėdami ją, kad gerbtu uošvius, myletu vyrą, žiuretu savo šeimos, valdytu namus ir pati užsilaikytu nepeiktinai.

11. perskyrimas. ¹ Grįždami įe atvyko vienuoliktoje dienoje į Charaną, esantį pusiaukelyje lig Nini-vai. ² O Angelas tarė: Broli,

(8) *Pasilikk čionai*: dar keletą dienų. — (10) *Karvių*. Rasi perrasiņėtoju klaida užuot vasis, rykų, kaip yra Italeje.

(1, 1) *Charanq*. To miesto vardas rašomas įvairiuose tekstuose labai nevienodai; todėl visai negalima atspėti, apie kokią vietą kalbama čionai

que Angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. ³ Si placet itaque tibi, præcedamus, et lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum conjuge tua, et cum animalibus. ⁴ Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, et abierunt.

⁵ Anna autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo. ⁶ Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius, vidit a longe, et illico agnovit venientem filium suum: currensque nunciavit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus. ⁷ Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: et gratias agens ei, accede ad patrem tuum, et osculare eum. ⁸ Statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod portas tecum, scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, et videbit pater tuus lumen cæli, et in aspectu tuo gaudebit.

⁹ Tunc præcurrit canis, qui simul fuerat in via: et quasi nuncius adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat. ¹⁰ Et consurgens cæcus pater eius, cœpit offendens pedibus currere: et data manu puero, occurrit obviam filio suo. ¹¹ Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, et cœperunt ambo flere præ gaudio. ¹² Cumque adorassent Deum, et gratias egissent, consederunt.

¹³ Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.

¹⁴ Et sustinuit quasi dimidiam

Tobijau! tu žinai, kaip palikai savo tėvą. ³ Taigi, jei tau tinka, eikiva priešakyje, o šeimos draug su tavo žmona ir su gyvuliais teseka pamažu mūsų keliu. ⁴ Kadangi jam patiko, kad juodu eitu, Rapolas tarė Tobijui: Imk draug su savim žuvies tulžies, nes ji bus reikalinga. Taigi, Tobijas emė iš anos tulžies ir juodu nuejo.

⁵ Tuotarpu Ona sėdėdavo kasdien prie kelio ant kalno viršūnės, iš kur galejo toli matyti. ⁶ Ir kuomet ji žiurejo iš tos pačios vietos, ar jis ateina, pamatė ištolo ir tuojau pažino ateinantį savo sūnų, o atbėgus pasakė savo vyrui, tardama: Štai, tavo sunus ateina. ⁷ Rapolas gi tarė Tobijui: Kaip tik įeisi į savo namus, tuojau pagarbink Viešpatį, tavo Dievą, ir jam dekodamas prisiartink prie savo tėvo, pabučiuok jį ⁸ ir tuojau patepk jam akis ta žuvies tulžiniu, kurią neši su savim, nes žinok, kad tuojau atsivers jo akis, ir tavo tėvas išvys dangaus šviesą ir matydamas tavę džiaugsis. ⁹ Tuomet nubėgo pirmas šuo, kurs buvo draug kelyje, ir lyg-kad atėjęs pasiuntinys rodė džiaugsimą savo uodegos viksnėjimu. ¹⁰ Atsikeles jo aklas tėvas emė begti suklupdamas ir padavęs ranką tarnui pasitiko savo sūnų, ¹¹ apkabines pabučiavo jį draug su savo pačia ir abudu emė verkti iš džiaugsmo. ¹² Pagarbinę gi Dievą ir padekoję, jie susedo.

¹³ Tuomet Tobijas, emęs žuvies tulžies, patepė savo tėvo akis,

¹⁴ ir palaukė apie pusę valandos;

fere horam: et cœpit albugo ex oculis eius, quasi membrana ovi, egredi. ¹⁵ Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit. ¹⁶ Et glorificabant Deum, ipse videlicet, et uxor eius, et omnes qui sciebant eum. ¹⁷ Dicebatque Tobias: Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, et tu salvasti me: et ecce ego video Tobiam filium meum.

¹⁸ Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii eius, et omnis familia sana, et pecora, et cameli, et pecunia multa uxoris: sed et illa pecunia, quam receperat a Gabelo: ¹⁹ et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem, qui eum duxerat. ²⁰ Veneruntque Achior et Nabath consobrini Tobiae, gaudentes ad Tobiam, et congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus. ²¹ Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

Caput XII. ¹ Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quod possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? ² Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? ³ Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, et dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, meipsum a devo-

tuomet baltumas emė lupties nuo jo akių kaip kiaušinio plevė. ¹⁵ Emes ja Tobijas nutraukė nuo jo akių, ir tuojuo jis atgavo regėjimą. ¹⁶ Tuomet šlovino Dievą jis pats, jo žmona ir visi, kurie pažino jį. ¹⁷ Tobijas kalbėjo: Šlovinu tave, Viešpatie, Izraelio Dieve, nes tu nuplakei mane ir tu išgelbejai mane, ir štai aš matau savo sunų Tobiją.

¹⁸ Po septynių dienų atvyko taipogi jo sunaus pati Sara ir visa šeimyna sveika, ir galvijai, ir kupranugariai, ir daug pačios pinigų, be to, ir tie pinigai, kuriuos buvo atsiėmęs iš Gabelio. ¹⁹ Jis papasakojo savo gimdytojams visas Dievo geradarystes, kurias jam buvo padares per vedusį jį žmogų. ²⁰ Atejo taipogi Tobijo brolėnudu Achioras ir Nabatas su džiaugsmu pas Tobiją ir sveikino jį dėl visų gerumų, kuriuos Dievas jam suteikė. ²¹ Pokiliaudami per septynias dienas, visi linksminosi su didžiu džiaugsmu.

12. perskyrimas. ¹ Po to Tobijas pasivadino prie savęs savo sunų ir jam tarė: Ką galime duoti šitam šventam vyrui, kursatejo su tavim? ² Tobijas atsakydamas savo tėvui tarė: Teve, koki dūsime jam užmokesnį? arba kas gali buti verta jo geradarysčių? ³ Jis nuvedė ir atgal atvedė mane sveiką, jis atėmė pinigų iš Gabelio, jis padarė, kad aš turiu pačia, jis atitolino nuo jos piktąją dvasią, jis padarė džiaugsmą jos gimdyto-

(13) *Patepė savo tėvo akis.* Nors žmonės skaitė tulžį tikru gydyklu, bet Tobijas, patepdamas ja savo tėvo akis, laukia išgydymo visupirma nuo Dievo (12. e.)

(19) *Jis papasakojo...* Beabejonės dar pirm Saros atvykimo. — (20)

Achioras. Gr. t.: Achiacharas. Plg. aug. 1, 25 paaisk.

(12, 1) *Šitam šventam vyrui.* Po visų atsitikimų Tobijas numano, kad jo sunaus kelionės draugas turi buti Dievo žmogus, stebukladaris.

ratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? ⁴ Sed peto te pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

⁵ Et vocantes eum, pater scilicet, et filius, tulerunt eum in partem: et rogare cœperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

⁶ Tunc dixit eis occulte: Benedicite, Deum cæli, et coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum miseri cordiam suam.

⁷ Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est.

⁸ Bona est oratio cum jejuniis, et eleemosyna magis quam thesauros auri recondere: ⁹ quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est, quæ purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam æternam. ¹⁰ Qui autem faciunt peccatum, et iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. ¹¹ Manifesto ergo vobis veritatem, et non abscondam a vobis occultum sermonem. ¹² Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. ¹³ Et quia acceptus eras

jams, jis išgelbėjo mane pati, kad neprarytu žuvis, padarė taipogi, kad tu matai dangaus šviesa, ir pasidareme per jį pilni visokių gėrybių. Ką lygaus galėsime duoti jam už tatau? ⁴ Bet meldžiu, mano tėve, kad prašytumei jį, rasi jis teiksisi pasiimti sau pusę viso to, kas atgabenta. ⁵ Ir juodu, tai yra tėvas ir sunus, pasivadinę jį, ėmė šalin ir pradėjo prašyti, kad teiktusi priimti pusę visų dalykų, kuriuos buvo atnešę.

⁶ Tuomet jis tarė jiems dviejų slapčia: Šlovinkite dangaus Dievą ir visų gyvųjų akyvaizdoje išpažinkite jam, jog jis padarė jums mielaširdystę. ⁷ Nes geras yra dalykas slepti karaliaus paslaptį, apreikšti gi Dievo darbus ir išpažinti yra šlovinga. ⁸ Malda su pasninku ir išmalda geresnis dalykas negu krauti aukso turtus; ⁹ nes išmalda išliuosuoja nuo mirties, ir jį tai apkuopia nuo nuodėmių ir duoda rasti mielaširdystę ir amžinąjį gyvenimą.

¹⁰ Kas gi daro nuodėmę ir neteisybę, tie yra savo sielos neprieteliai. ¹¹ Apreiškiu tat judviejų tiesą ir nepaslepiau nuo judviejų slaptų dalykų. ¹² Kuomet maldėsi su ašaromis ir laidojai numirėlius, ir palikdavai savo pietus, ir slepdavai numirusius per diena savo namuose ir laidojai nakčiai, aš nunešiau tavo maldą Viešpačiui. ¹³ O kadangi patikai Die-

(7) *Nes geras.* Angelas paaikšina, kodėl jis apreiskia slaptus Dievo nutarimus, o draug ragina pažinti Dievo geradarystes, kad jos buvo jam suteiktos per angelą, kad jos buvo jo kentėjimų pasekmė, kurie ne tik nebuvo Dievo užsirusinimo ženklas, bet priešingai, skelbė didžią Dievo mielaširdystę. — *Slepti karaliaus paslaptį.* Svarbus yra dalykas, kad žmonių valdovų paslaptis šventai užlaikytu juų patarėjai, nes paskelbus jas per daug

anksti, svarbūs sumanymai gali būti sutrukdyti ir nueiti niekais; Dievo gi valiai niekas negali pasipriešinti; todėl jos apreiskimas negali jam pakenkti; priešingai, gali būti geras, nes Dievo keliai yra mielaširdystė ir teisybė, galybė ir meilė. — (11) *Slaptų dalykų.* Italėje: ullum sermonem, jokių dalykų. Taip pat ir gr. t.: aš nepaslepiau nuo jūsų nieko. — (13) *Reikėjo, kad.* Ko neaplanke jokie kentėjimai ir išmėginimai, to šventumas

Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. ¹⁴ Et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a dæmonio liberarem. ¹⁵ Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

¹⁶ Cumque hæc audissent, turbati sunt, et tremantes ceciderunt super terram in faciem suam. ¹⁷ Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere. ¹⁸ Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, et cantate illi. ¹⁹ Videbar quidem vobiscum manducare, et bibere: sed ego cibo invisibili, et potu, qui ab hominibus videri non potest, utor. ²⁰ Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, et narrate omnia mirabilia eius.

²¹ Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, et ultra eum videre non potuerunt. ²² Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: et exurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

vui, reikėjo, kad gundymas ištirtu tave. ¹⁴ Dabar gi Viešpats siuntė mane, kad išgydyčiau tave ir išliuosuočiau tavo sunaus pačią Sarą nuo piktos dvasios. ¹⁵ Nes aš esu Angelas Rapolas, vienas iš septynių, kurie stovime Viešpaties akyvaizdoje.

¹⁶ Tai išgirde, juodu nusigando ir drebedami parpuolė kniupsti ant žemės. ¹⁷ Bet Angelas jiedviem tarė: Teesie judum ramybė; nesibijokita. ¹⁸ Nes kuomet buvau su jumis, buvau per Dievo valią; jį šlovinkite ir jam giedokite. ¹⁹ Rodžiaus, tiesa, draug su jumis valgas ir gerias, bet aš naudojuos nematomu valgiu ir gerimu, kurio žmonės negali matyti. ²⁰ Metas tat man grįžti pas tą, kurs siuntė mane; jus gi šlovinkite Dievą ir pasakokite visus jo stebėtinus dalykus.

²¹ Kuomet tai pasakė, jis buvo atimtas iš po jų akių, ir juodu nebegalėjo daugiaus jo matyti. ²² Tuomet juodu gulėdamu kniupščiu per tris valandas ant savo veido šlovino Dievą ir atsikėlę pasakojo visus jo stebėtinus dalykus.

Užbaiga. 1. Tobijo giesmė.

Caput XIII. ¹ Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, et dixit:

Magnus es Domine in æternum, et in omnia sæcula regnum tuum:

13. perskyrimas. ¹ Atvėręs gi savo burną vyresnysis Tobijas šlovino Viešpatį ir tarė:

Didis esi, Viešpatie, per amžius, ir tavo karalystė visiems amžiams.

neišrodo pilnas. — (15) *Vienas iš septynių...*, t. y. vienas iš vyriausiųjų dangaus dvasių. Plg. Apr. 1, 4; 5, 6; 8, 2.

(16) *Nusigando...* Kaip paprastai atsitinka, susidurus su viršprigimtiniu prajovu. — (19) *Rodžiaus...* Valgyti ir gerti nėra angelo gyvenimo privatumai, nes angelas neturi kuno. Kitaip buvo su Kristumi, kurio kunas

buvo tikrai gyvas kunas, kurio šanariai buvo sielos įrankiai. — *Nematomu valgiu.* Matyti Dievą veidu į veidą (beatifica visio) yra tarsi maistas dangiskosioms dvasioms. — (20) *Pasakokite...* Gr. t. ir Ital.: Parasykite knygoje visa, kas jums atsitiko.

13, 1—23. Tobijas savo giesmėje visupirma pažymi, kad Dievas plaka,

- ² quoniam tu flagellas, et salvas:
deducis ad inferos, et reducis:
et non est qui effugiat manum tuam.
- ³ Confitemini Domino filii Israel,
et in conspectu gentium laudate eum:
- ⁴ quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum,
ut vos enarretis mirabilia eius,
et faciatis scire eos,
quia non est alius Deus omnipotens præter eum.
- ⁵ Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras:
et ipse salvabit nos propter misericordiam suam.
- ⁶ Aspicite ergo quæ fecit nobiscum,
et cum timore et tremore confitemini illi:
regemque sæculorum exaltate in operibus vestris.
- ⁷ Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi:
quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

- ² Nes tu plaki ir išgelbi,
nuvedi į pažemes ir atgal atvedi,
ir nėra, kas ištruktų iš tavo rankos.
- ³ Dekokite Viešpačiui, Izraelio sunus!
ir šlovinkite jį tautų akyvaizdoje;
- ⁴ nes todėl jis išsklaistė jus tarp tautų, kurios jo nežino,
kad jus pasakotumėte jo stebėtinus dalykus,
ir pamokintumėte jas,
jog nėra kito visagalinio Dievo, kaip tik jis.
- ⁵ Jis nuplakė mus už musu neteisybes,
ir jis išgelbes mus delei savo mielaširdystės.
- ⁶ Pažvelgkite tat, ką jis yra padaręs su mumis,
ir su baime ir drebejimu šlovinkite jį
ir amžių karalių augštinkite savo darbais.
- ⁷ Aš gi šlovinsiu jį savo nelaisvės žemėje,
nes jis parodė savo didenybę ant nusidejeles tautos.

bet taipogi gelbi (1, 2); toliaus išreiskia linkeįmą, kad išsklaistyti tarp pagonių Izraelitai, pasakodami nusi-dejeliams savo stebėtiną likimą, pamokintu juos esant tik vieną tikrąjį Dievą, idant jie, matydami jo darbus, šlovintu jį draug su Izraelitais (3—10). Atkreipdamas savo akis į Jeruzalę, kurią Dievas nuplakė už jos darbus, Tobijas pranašauja apie busiantią jos slovę (11—23).

(13,1) *Atverės gi...* Gr. t.: Tobijas parasė džiaugsmo maldą ir tarė... Kaip paties Tobijo kentėjimai priminė jo tautos kentėjimus ir nuodėmes (3,3), taip dabar savo džiaugsmingo išgelbėjimo valandoje jo mintis krypsta prie jojo tautos išgelbėjimo. Ir istikrųjų Dievas buvo padaręs taip didžių stebuklų ne vien dviejų žmonių naudai, bet dar labiau kad paguostu išvestą į nelaisvę Izraelio tautą ir kad per-

spētu tas tautas, tarp kurių Izraelitai buvo išsklaistyti. Vienas iš Dievo tikslų, kuriuo žydų tauta liko perkelta į pagonių šalis, buvo juk prašalinimas žydiskojo partikulerizmo ir prirėngimas visotinosios Bažnyčios. Tas pakelimas pranašinio žvilgesio nuo atskirų vietinių santikių į geresnę ateitį randasi visose S. I. pranašystėse. Kaip anuose, taip ir čionai ypatingi dalykai ir bendrieji, dabartis ir ateitis susilieja vienon vieton. Daug sakinių sitoje Tobijo giesnėje paimta iš psalmių.

Didis esi... Pagyrimas Viešpaties didenybės ir visagalybės. — (2) *Nes tu plaki...* Plg. Atk. 32, 39; 1 Kar. 2, 6; Ism. 16, 13.

(3, 4) *Dekokite...* Belaisviai Izraelitai kviečiami šlovintų Viešpaties, kurs juos išsklaistė tarp pagonių, idant visur būtų žinomas jo vardas. — (5—7) *Jis nuplakė...* Pažadėjimas išgelbėjimo. —

- ⁸ Convertimini itaque peccatores, et facite justitiam coram Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam.
- ⁹ Ego autem, et anima mea in eo lætabimur.
- ¹⁰ Benedicite Dominum omnes electi eius:
agite dies lætitiæ, et confitemini illi.
- ¹¹ Jerusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.
- ¹² Confitere Domino in bonis tuis, et benedic Deum sæculorum ut reedificet in te tabernaculum suum, et revocet ad te omnes captivos, et gaudeas in omnia sæcula sæculorum.
- ¹³ Luce splendida fulgebis:
et omnes fines terræ adorabunt te.
- ¹⁴ Nationes ex longinquo ad te venient:
et munera deferentes, adorabunt in te Dominum, et terram tuam in sanctificationem habebunt.
- ¹⁵ Nomen enim magnum invocabunt in te.
- ¹⁶ Maledicti erunt qui contempserint te:
- ⁸ Pasitaisykite tat, nusidejeliai, ir darykite teisybę Dievo akyvaizdoje,
tikedami, kad jis padarys jums savo mielaširdystę.
- ⁹ Aš gi ir mano siela jame linksminsimės.
- ¹⁰ Šlovinkite Viešpatį, visi jo išrinktieji,
šveskite linksmybės dienas ir dėkokite jam.
- ¹¹ Jeruzale, Dievo mieste,
Viešpats nuplakė tave už tavo rankų darbus.
- ¹² Dėkok Viešpačiui dėlei savo gėrybių,
ir šlovink amžių Dievą,
kad vėl pastatytu tavyje savo padangtę,
ir sugrąžintu tau visus belaisvius,
ir kad tu džiaugtumeis per visus amžių amžius.
- ¹³ Tu blizgėsi žibančia šviesa,
ir visos žemės ribos garbins tave.
- ¹⁴ Tautos ateis prie tavęs ištolo ir atnešdamos dovanų garbins tavyje Viešpatį
ir tavo žemę laikys šventa.
- ¹⁵ Nes jos šauksis tavyje į didį vardą.
- ¹⁶ Bus prakeikti, kurie paniekins tave,

Išgelbės mus... Kituose tekstuose tas pats dalykas išreikštas plačiau. — *Savo darbais.* Gr. t.: visa savo burna. — *Ant nusidejėles tautos.* Anot Vulgatos: ant Izraelio; anot kitų tekstų: kaltosios tautos akyvaizdoje, rasi pagonių. — (8—10) *Pasitaisykite...* Paraginimas pasitaisyti, nes tai atneš išganymą ir laimę. — *Aš gi ir mano siela...* Gr. t.: aš šlovinsiu mano Dievą, ir mano siela šauks džiaugsmingai į dangaus karalių. — *Visi jo išrinktieji:* visa Izraelio tauta.

(11—12) *Jeruzale...* Jeruzalė, kuri cionai atstovauja visą tautą, nuplakta už savo nuodėmes; ji temaldauja Viešpatį, kad jai dovanotu ir kad sugrąžintu jai dar didesnę slovę. — *Savo sėtra:* bažnyčia. — (13—15) *Tu blizgėsi...* Busianti Jeruzalės didenybė ir slovė. — *Tautos ateis...* Plg. Iz. 49; 18; 60, 1.. Skelbiamas pagonių atsisigrizimas prie tikrojo Dievo ir Kristaus Bažnyčioskatalikiskumas. — *Ididį vardą.* Visų vardų vardas yra Viešpaties vardas ir Jėzaus vardas. — (16—18) *Bus pra-*

- et condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te:
benedictique erunt qui ædificaverint te.
- 17 Tu autem lætaberis in filiis tuis,
quoniam omnes benedicentur,
et congregabuntur ad Dominum.
- 18 Beati omnes qui diligunt te,
et qui gaudent super pace tua.
- 19 Anima mea benedic Dominum,
quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam
a cunctis tribulationibus eius,
Dominus Deus noster.
- 20 Beatus ero si fuerint reliquiæ seminis mei
ad videndam claritatem Jerusalem.
- 21 Portæ Jerusalem ex sapphiro et smaragdo ædificabuntur:
et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius.
- 22 Ex lapide candido et mundo omnes plateæ eius sternentur:
et per vicos eius alleluja cantabitur.
- 23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam,
et sit regnum eius in sæcula sæculorum super eam.
Amen.
- ir pasmerkti visi, kurie tau piktžodžiuos,
o palaiminti bus, kurie statys tave.
- 17 Tu džiaugiesi savo sunumis,
nes visi bus šlovinami
ir bus surinkti pas Viešpatį.
- 18 Palaiminti visi, kurie myli tave
ir kurie džiaugiasi tavo ramybe.
- 19 Mano siela, šlovink Viešpatį,
nes išliuosavo miestą Jeruzalę
nuo visu jos vargų Viešpats,
musų Dievas.
- 20 Palaimintas busiu, jei liks mano ainijos liekanos,
kad matytų Jeruzalės škaistybę.
- 21 Jeruzalės vartai bus pastatyti iš sapyro ir smaragdo,
ir iš brangaus akmens visos jos sienos aplinkui.
- 22 Blizgančiais ir nesuteptais akmenimis bus išklotos visos jos gatvės.
ir jos gatvėse bus giedoma aleliuja.
- 23 Pašlovintas teesie Viešpats, kurs išaugštino ją,
ir jo karaliavimas ant jos teesie per amžių amžius. Amen.

2. Abiejų Tobijų gyvenimo galas.

Caput XIV. ¹ Et consummati sunt sermones Tobiae.

14. perskyrimas. ¹ Taip pasibaigė Tobijo žodžiai. O atgavęs

keikti... Prakeikimas Jeruzalės neprieteliams ir palaiminimas jos prieteliams. — (19—20) *Mano siela...* Tobijas šlovina Dievą už busiantį Jeruzalės atnaujinimą ir linki, kad nors kaip kurie iš jo ainių matytų anas laimingas dienas. — *Išliuosavo:* išliuosuos (perfectum propheticum). — (21—23) *Jeruzalės vartai...* Aprašymas šventojo miesto naujos Jeruzalės ir pašlovinimas Dievo. Plg. Iz. 54, 11... Apr. 21, 18...

14, 1—17, Laiminga gyvenymo užbaiga vyresniojo Tobijo ir jo mirtis (1—4). Prieš mirsiant jis apskelbia busiantį Ninivos prazuvimą ir Izraelio krašto slove, todėl ragina savo sunų ir anukus išsikelti iš Ninivos (5—13). Jaunesnysis Tobijas, mirus motinai, persikelia į Ekbataną ir gyvena čionai laimingai ir Dievo baimėje iki savo mirties (14—17).

(14, 1) *Taip pasibaigė...* Tie žodžiai

Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadragintaduobus, et vidit filios nepotum suorum. ² Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive. ³ Quinquaginta namque et sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. ⁴ Reliquum vero vitæ suæ in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris Dei perrexerit in pace.

⁵ In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, et septem juvenes filios eius nepotes suos, dixitque eis: ⁶ Prope erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: et fratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam. ⁷ Omnis autem deserta terra eius replebitur, et domus Dei, quæ in ea incensa est, iterum reedificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum, ⁸ et relinquent gentes idola sua, et venient in Jerusalem, et inhabitabunt in ea, ⁹ et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel. ¹⁰ Audite ergo filii mei patrem vestrum: Servite Domino in veritate, et inquirete ut faciatis quæ placita sunt illi: ¹¹ et filiis vestris mandate ut faciant justitias et eleemosynas, ut sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate,

regejima Tobijas gyveno keturias dešimtis dvejus metus ir matė savo anukų sunus. ² Taigi, užbaigęs šimta dvejus metus, jis liko palaidotas garbingai Ninivoje. ³ Nes penkių dešimtų šešerių metų jis buvo nustojęs akių šviesos, o turedamas šešiasdešimtis atgavo. ⁴ Likusis jo gyvenimas praejo džiaugsme, ir su gera pažanga Dievo baime jis pasimirė ramybėje.

⁵ Savo gi mirties valandoje jis pasivadino prie savęs savo sunu Tobiją ir septynis jo jaunos sunus. savo anukus, ir jiems tarė: ⁶ Ninivos prapultis arti, nes Viešpaties žodis nepasilieka neišpildytas, ir mūsų broliai, kurie išsklaistyti iš Izraelio žemės, sugrįš į ją. ⁷ Visas gi apleistas jo kraštas bus pripildytas, ir Dievo namai, kurie jame sudeginti, bus vėl atstatyti, ir ten sugrįš visi, kurie bijosi Dievo, ⁸ ir pagonis apleis savo stabus ir ateis į Jeruzalę ir gyvens joje, ⁹ ir džiaugsis ja visi žemės karaliai, garbindami Izraelio karaliu. ¹⁰ Taigi, mano sunus, paklauskite savo tėvo: Tarnaukite Viešpačiui tiesoje ir stengkitės daryti, kas jam patinka, ¹¹ ir savo sunams įsakykite, kad darytu teisybės darbus ir duotu išmaldas, kad atsimintu Dievą ir šlovintu jį visa laiką tiesoje ir visomis savo jėgomis. ¹² Dabar tat, mano sunus,

pasakyti apie Tobijo giesmę. — *Keturias dešimtis dvejus...* Tobijo gyvenimo metai nurodomi labai nevienodai įvairiose tekstuose. Vulgatoje skaitlinės maziausias; kitur pasakyta, kad Tobijas gyvenęs iš viso 112 metų (Ital.), 150 m. (Armen.), ir 154 m. (gr. t.)

(6) *Ninivos prapultis arti.* Tobijas skelbia Ninivos išgriovimą, pasiremdamas Jonas pranašyste (3, 4...), kurios išsipildymas buvo del Niniviečių atgailos tik atidėtas, o ne visai panaikin-

tas, arba rasi tikriaus pranašo Naumo žodžiais (3, 1...) Niniva liko išgriauta 606 m. pirm Kr. Nabopolasaras, kurs valdė Babyloną Asyrijos karaliaus vardu, noredamas pasiliuosuoti nuo tos prigulmybės, susitarė su Mėdais ir Skytais, apgulė Ninivą ir paėmęs visai sunaikino ją, taip kad trumpu laiku net jos vieta liko užmiršta. — (8) *Ateis į Jeruzalę..* Jeruzalė čionai yra Kristaus Bažnyčios figura. Plg. aug. 13, 13...

et in tota virtute sua. ¹² Nunc ergo filii audite me, et nolite manere hic: sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc: ¹³ video enim quia iniquitas eius finem dabit ei.

¹⁴ Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos. ¹⁵ invenitque eos incolumes in senectute bona: et curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum: et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum. ¹⁶ Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.

¹⁷ Omnis autem cognatio eius, et omnis generatio eius in bona vita, et in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, et cunctis habitantibus in terra.

paklausykite manes ir nepasilikite čionai, bet kaip tik palaidosite jūsų motiną greta manes viename kape, tuojau rengkitės į kelia, kad išeitumėte iš čia, ¹³ nes matau, kad jos piktumas padarys jai galą.

¹⁴ Atsitiko gi, kad, Tobijas, mirus savo motinai, pasitraukė iš Ninivos draug su savo pačia, su vaikais ir vaikų vaikas ir sugrižo pas savo uošvius, ¹⁵ rado juos sveikus geroje senatvėje, rupinosi jais ir pats užmerke jų akis, o visą Raguelio namų tėvynystę pasiėmė sau; ir jis matė savo vaikų vaikus iki penktajai kartai. ¹⁶ Ir kuomet jis pabaigė devynias dešimtis devynerius metus su džiaugsmu, jie jį palaidojo. ¹⁷ Visa gi jo giminė ir visa ainija ištverė gerai gyvendami ir šventai elgdamiesi, taip kad buvo meilus ir Dievui ir žmonėms ir visiems krašto gyventojams.

(15) *Rado juos sveikus...* Šių žodžių nėra gr. t., bet užuot jų paminėtas plačiaus nevisai suprantamas atsitikimas. — (16) *Devynias dešimtis...* Ki-

tuose tekstuose didesnės skaitlinės: 117 m., 107 m. ir 127 m. — (17) *Visa gi jo giminė...* Tobijo ainijos pagyrimas Vulgatos nuosavybė.

JUDITOS KNYGA.

I V E D I M A S.

1. Juditos knygoje randame žinių, kaip viena Izraelitė našlė, Asyrijiečiams užpuolus Palestina, įėjo į priešų stovyklą, nužudė klastingai Asyrijiečių vadą ir išliuosavo savo tautą nuo didžiausio pavojaus.

Ziurint turinio Juditos knyga susideda iš dviejų dalių. Pirmoje (1, 1—7, 25) pasakojama apie tai, kaip Nabukodonosorui apgalejęs Medų karalių, pasiustas jo vadas Olofernas paverge Mažosios Azijos dalį, Mezopotamiją ir Syriją, pas-kui gi, nežiurėdamas jokių per-spėjimų, nutarė butinai užkariauti taipogi Izraelitų šalį, kurie vy-riausiojo kunigo Eliakimo para-ginti buvo pasiryžę jam pasiprie-šinti, ir apgulė Izraelitų miestą Betuliją. Iš antros knygos dalies (8, 1—16, 31) sužinome, kaip Ju-dita pasisiūle Betulijos vyriausybei gelbėti miestą, maldomis prisirengę prie savo žygio, išėjo iš Betulijos, Asyrijiečių suimta buvo nuvesta pas Oloferną, įgijo jo pasitikėjimą, po pokilio nukirto jam galvą ir sugrįžo su ja į Betuliją, kurios gyventojai užpuolė išgąsdintus vado žuvimu priešus ir juos su-mušė; užbaigiama ta antroji dalis

pasakojimu apie tai, kaip visa tauta išreiškė savo dėkingumą Juditai.

2. Vyriausis Juditos knygos autoriaus tikslas buvo išrodyti žydams, kad jiems nėra ko bijoties, kolei jų tauta pasilieka ištikima Dievui, ir todėl paraginti pasilikti visuomet ištikimais. Tas tikslas gerai išreikštas vienos iš minimų knygoje ypatų Achioro žodžiais: „Dabar tat, mano valdove, pasi-teirauk; jei yra juose koki neteisybe jų Dievo akyvaizdoje, tai pakil-kime prieš juos, nes jų Dievas duote paduos juos tau, ir jie bus pavergti po tavo galybes jungu. Jeigu gi šita tauta nėra prasikaltusi savo Dievo akyvaizdoje, mes nega-lesime jiems priešinties, nes jų Dievas apgins juos, ir mes busime paniekinimu visai žemei“ (5, 24. 25). Bet be to vyriausiojo tikslo auto-rius, statydamas prieš akis di-džiausio drasumo pavyzdį, regimai norėjo pagirti moteriškes dorybes, jos tikėjimą, drova, maldingumą ir drąsą.

3. Pirmasis Juditos knygos tekstas, kurs buvo ebraiškas arba kaldaiškas, neužsiliko iki musų

dienoms; jo vieta užėmė du vertimu, graikiškas, iš kurio kilo Italės tekstas ir syriškas vertimas, ir Vulgatos, kuri šv. Jieronymas padarė, laikydamos kaldaiško egzemplioriaus. Ir graikiškame tekste ir Vulgatoje randame papasakotus tuos pačius dalykus ir toje pačioje eilioje; todėl juodu abudu teisingai skaitosi autentiškais; bet smulkmenose vienas nuo kito labai skiriasi. Tie gi skirtumai paliečia Ekbatanos pastatymo ir maišto prieš Asyriją aplinkybes, Oloferno kares, Juditos maldų ilgumą, gana dažnai skaitlines, o dar dažniaus vardus. Katras iš dviejų tekstų artesnis žuvusiam originalui, nepigu sužinoti. Daugelis spėja, kad graikiškas; jie remiasi ta aplinkybe, kad pats šv. Jieronymas prisipažįsta, jog jis versdamas Juditos knygą iš kaldaiškos kalbos nesilaikęs griežtai žodžių, bet tik sakinių prasmės ir išreiškęs lotyniškai tik tai, kas kaldaiškame tekste buvo pilnai suprantama; todėl tai jo vertimas yra žymiai trumpesnis už graikiškąjį.

4. Iki protestantizmo atsiradimui, nebuvo jokių abejonių, kad Juditos knygoje papasakota tikrų atsitikimų; nuo ano gi laiko žymi protestantų dauguma ir visi racionalistai neranda joje nieko daugiau kaip tik apysaką prasimanytų dalykų arba alegoriją, kurioje įvaizdinama žydams suteiktas apgalejimas visų jų neprietelių. Tačiau toki jų pažiūra neturi tvirto pagrindo; tuotarpu kad katalikų egzegetai, kurie skaito Juditos knygą tikrų istorijos veikalų, gali patvirtinti savo nuomone išktrinanciais išrodymais. Visu pirma jie remiasi ta aplinkybe, kad senobeje šv. tėvai nesigalėjo

pagyrimu Juditai; todėl jie buvo isitikrinę, kad Judita ne pramanyta, bet tikrai iš istorijos paimta ypata. Tame dalyke šv. tėvai sekė padavimą žydų, kurie kad ir neturejo Juditos knygos savo ebraiškoje biblijoje, bet žinojo ją ir laikė pagarboje. Pačioje Juditos knygoje yra nemaža nurodymų, kad tai istoriškas veikalas. Joje duodama ypatų genealogijos, nurodoma geografiškos vietos, išskaičioma Oloferno užkariauti ir žydų sustiprinti miestai, pasakyta, kad apgalejimui paminėti buvusi paskirta metinė šventė. Visa gi tai liudija, kad knygoje pasakojami dalykai tikri.

5. Apie Juditos knygos autorių ir jos parašymo laiką neturime jokių tikrų žinių. Spėjama, kad knygą parašiusi arba pati Judita, arba vyriausis kunigas Eliakimas, arba Amonitas Achioras; bet tiems spėjimams nėra jokių patvirtinimų. Tiek tik galima pasakyti apie knygos autorių, kad jis buvo žydas palestinietis, nes jam gerai žinoma Palestina ir įvairios jos vietos.

Nežinia taipogi ir kuomet Juditos knygą liko parašyta, Vulgatos tekste (16, 31) pasakyta, kad žydai paskyrę metinę šventę Betulijos išliuosavimui paminėti. Bet tos šventės nebebuvo po Babylono nelaisvės; todėl Juditos knygoje pasakojami atsitikimai turėjo įvykti pirm Jeruzalės išgriovimo. Toliaus Juditos knygoje nėra paminėta jokio žydų karaliaus, pavojaus gi metu šalies apgynimu rūpinasi vyriausis kunigas. Iš to reikia išvesti, kad Izraelio karalystės tuomet visai nebebuvo ir kad taipogi Judo karalystė neturėjo savo tikrojo valdovo; taip gi buvo atsitikę, kada žydų karalius Manasas liko nugabentas ilges-

niam laikui i BABYLONO nelaisvę ir dar nebuvo iš jos sugrįžęs. Tuo tai metu regimai ir įvyko Juditos knygoje pasakojami atsitikimai. O kadangi iš rašymo budo pasirodo, kad knygos autoriui buvo labai gerai žinomos visos tų atsitikimų aplinkybės su visomis smulkmenomis, todėl reikia manyti, kad jis rasi pats savo akimis yra juos matęs ir neilgai laukdamas juos aprašęs.

6. Juditos knyga viena iš septynių deuterokanoniškų Sen. Testamento knygų. Nėra jokių nurodymų, kad ji būtų kada nors buvusi žydų palestiniečių kanone. Bet ta knyga turėjo būti Aleksandrijiečių kanone, ir Bažnyčia priimdama tą kanoną priėmė Juditos knygą kaip iškveptą ir tikrą šv.

Rasto dalį. Jau šv. Klemensas Rymietis mini ją tarp iškveptų veikalų, ir visi senobės šv. tėvai daro tą pat. Šv. Jieronymas aiškiai liudija, kad pirmasis Nikejos susirinkimas laike ją šventų knygų skaitliuje. Šv. Augustinas deda Juditą iškveptų knygų sąrašui. Tas sąrašas, priimtas Kartaginos susirinkimo (397 m.), patvirtintas Florencijos ir Tridento susirinkimu, pasidarė katalikų Bažnyčios kanonu. — Žydai talmudistai, nors nepriima Juditos knygos i savo kanoną, bet sutinka, kad ji, sudėta po paskutiniųjų pranašų, tai yra kuomet šv. Dvasia apleidusi Izraelį, buvo tečiau parašyta kaip Tobijo knyga ir kiti veikalai su pagalba Bath qol, „balso dukters“, tai yra mažesnio iškvepimo.

I. Nabukodonosoro karės prieš vakarų Aziją ir apgulimas Betulijos.

1. Priežastys, paraginūsios Nabukodonosorą kariauti prieš vakarų Aziją.

Caput I. ¹ Arphaxad itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, et ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis, ² ex lapidibus quadratis et sectis: fecit muros eius in altitudinem cubitorum septuaginta, et in latitudinem cubitorum triginta, turres vero eius posuit in altitudinem cubitorum centum. ³ Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatium tendebatur, posuitque portas eius in altitudinem turrium: ⁴ et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, et in gloria quadrigarum suarum.

1. perskyrimas. ¹ Taigi, Medų karalius Arpaksadas buvo paveręs savo valdžion daugelį tautų ir pasistatė galingiausią miestą, kuri praminė Ekbatana, ² iš ketvirtuotų ir tašytų akmenų; jo sienas jis padarė septyniomis dešimtimis mastų plėčias ir trimis dešimtimis mastų aukštas, o jo bokštus išvedė aukštyne iki šimtui mastų. ³ Bokštai buvo keturkampiai; kiekvienas jų šonas buvo dvidešimčia pedų platus; jo duris jis padarė tokio pat aukštumo kaip bokštai; ⁴ ir jis gyvėsi kaip galiūnas savo kariuomenės galybe ir savo kariškių vežimų garbe.

Pirmoje Juditos knygos dalyje (1, 1—7, 25) pasakojama atsitikimai įvykusieji pirm Asyrijos karaliaus karės prieš žydus ir užsibaigusieji apgulumu Betulijos.

1, 1—2, 6. Besididžiuojanti savo galybe Medų karalių visai apgali Asyrijos karalius, kurs reikalauja, kad jam pasiduotų taipogi visa vakarų Azija; nesutikusių gi tai padaryti Asyrijos karalius nutaria nubausti ir paveda savo vadui Olofernui pradėti prieš juos karę.

(1) *Taigi.* Tai jungė nurodo, kad Juditos knyga senobėje rasi buvo paimta iš platesnių metraščių. Graik. tekste ji prasideda 5. eil. žodžiais. —

Arpaksadas. Medų karalių sąrašė tokio vardo nėra. Spėjama, kad čionai taip pavadintas karalius Dejokas (708 iki 655 m. pirm Kr.), kurs yra pastatęs Ekbataną, arba jo sunus ir įpėdinis

Praortas, kurs tą miestą žymiai padidino ir sustiprino. — *Buvo paveręs..* Herodotas rašo, kad karalius Praortas paveręs Persus, o paskui su Medais ir Persais apgalėjęs kitas Azijos tautas. — *Ekbatana:* arti dabartinio miesto Hamadano. Plg. 1 Ezdr. 6, 2; Tob. 3, 7. — (2) *Iš... akmenų.* Gr. t. pasakyta, kad tie akmenys buvę trimis mastais platus ir šešiais ilgi. Mastas lygus maždaug pusei metro. — *Septyniomis dešimtimis...* Gr. t. sienos aukštumas nurodyta 70 mastų, o platumas 50. — (3) *Dvidešimčia pedų platus.* Gr. t. pasakyta, kad bokštai prie pamatų buvę 60 mastų platus. — *Duris jis padarė...* Anot gr. t. duris buvusios 70 mastų aukštos ir 40 mastų plėčios. Tai buvę padaryta, kad kariuomenė galėtų lengviau išeiti pro taip plėčias duris.

⁵ Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, et obtinuit eum ⁶ in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, et Tigrin, et Jadason in campo Erioch regis Elicorum.

⁷ Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, et cor eius elevatum est: et misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, et Damasco, et Libano, ⁸ et ad gentes quæ sunt in Carmelo, et Cedar, et inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon, ⁹ et ad omnes qui erant in Samaria, et trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, et omnem terram Jesse quousque perveniatur ad terminos Æthiopæ.

¹⁰ Ad hos omnes misit nuncios Nabuchodonosor rex Assyriorum: ¹¹ qui omnes uno

⁵ Taigi, dvyliktais savo karaliavimo metais Asyrijiečių karalius Nabukodonosoras, kurs karaliavo didžiamė Ninivos mieste, kovojo prieš Arpaksada ir apgalėjo jį ⁶ ant didžio lauko, kurs vadinasi Ragavu, prie Euprato, Tigrio ir Jadasono Elikiečių karaliaus Erioch lygumoje.

⁷ Tuomet Nabukodonosoro karalyste iškilo augštyti, ir jo širdis emė didžiuties; jis siuntė pas visus, gyvenusius Kilikijoje, Damaske ir ant Libano, ⁸ pas tautas esančias ant Karmelio ir Kedare, pas Galiliejės gyventojus didžioje Ezdrelono lygumoje ⁹ ir pas visus buvusius Samarijoje ir anapus Jordano upės iki Jeruzalei ir į visa Jėses žemė, kolei ateinama iki Aitiopijos ribų.

¹⁰ Pas visus šituos Asyrijos karalius Nabukodonosoras siuntė pasiuntinius; ¹¹ bet jie visi pasiprie-

(5) *Nabukodonosoras*. Asyrijoje nėra buvę karaliaus vardu Nabukodonosoro. Išvardintas gi čionai karalius buvo tikriausiai Asurbanipalas (667—628 m. pirm Kr.). Kadangi jo valdžioje buvo taipogi Babylonija, todėl kaipo Babylonijos karalius jis rasi buvo pasisavinęs Nabukodonosoro vardą. Asurbanipalas savo dokumentuose pasakoja, kad jis apgalėjęs Mėdus, paskui gi norėjęs išplėsti savo valdžią antsiukilusios prieš jį vakarų Azijos, pradedant nuo Lydijos iki Memfiui Aigypte. — *Ir apgalėjo jį*... Gr. t. pasakyta aiškiau: kariavo prieš karalių Arpaksadą didžioje lygumoje, kuri yra Ragavos apylinkėje; ir susivienijo su juo visi gyvenusieji kalnuotame plote ir visi, kurie buvo prie Euprato, prie Tigrio ir prie Hydaspo ir Elymiečių karaliaus Erioch lygumoje, ir labai skaitlingos Cheleulio sunų tautos susirinko į kovą.

— (6) *Ant didžio lauko*... Taip rasi pavadinta senobinės Ragianos plotas, kuriame buvo Rages miestas (plg. Tob. 1, 16), į pietus nuo Pasijos jūros. — *Jadasono*. Gr. t.: Hydaspo. Toki upė

yra tolumoje Indijoje. Bet rasi tikresnis upės vardas užsiliko Syr. t., kame ji pavadinta 'Ulai (plg. Dan. 8, 2), dabar Kerkān. — *Elikiečių*. Tikriaus anot gr. t.: Elymiečių, t. y. Elymaidos gyventojų. Cheleulio sunumis gr. t. rasi pavadinti Kaldejiečiai arba Baby-lonietiai.

(7) *Tuomet... didžiuties*. Šitų žodžių nėra gr. t. — *Ir ant Libano*. Gr. t.: ant Libano ir ant Antilibano ir pas vyrus gyvenusius pajūryje. — (8) *Ant Karmelio*: Palestinoje. — *Kedare*. Gr. t.: Galaade, t. y. anapus Jordano. — *Ezdrelono lygumoje*. Ji vadinasi taipogi Jezraelio lyguma. — (9) *Iki Jeruzalei*... Gr. t. paminėta daugiau vietų: ir Betanėje (Joz. 15, 59), ir Kadese (Joz. 15, 23), ir prie Aigypto upės (Rinokoluros arba Uadi el Aris), ir Tafneje, ir Ramasėje (Is. 1, 12; 12, 37), ir visoje Gesemo šalyje (Sk. 13, 23; Oz. 9, 6), iki anapus Tanio ir Memfio, ir pas visus Aigypto gyventojus iki Aitiopijos riboms.

(11) *Pasipriešino vienminčiai*. Gr. t.: paniekino Asyrijos karaliaus Nabuko-

animo contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, et sine honore abjecerunt. ¹² Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum et regnum suum quod defenderet se de omnibus regionibus his.

Caput II. ¹ Anno tertidecimo Nabuchodonosor regis, vigesima et secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum ut defenderet se. ² Vocavitque omnes majores natu, omnesque duces, et bellatores suos, et habuit cum eis mysterium consilii sui: ³ dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.

⁴ Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, ⁵ et dixit ei: Egredere adversus omne regnum Occidentis, et contra eos præcipue, qui contempserunt imperium meum. ⁶ Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subjugabis mihi.

šino vienminčiai, siunte juos atgal tuščiomis rankomis ir atstume be pagarbos. ¹² Tuomet karalius Nabukodonosoras, labai įpykęs ant visos anos žemės, prisiekė per savo sostą ir karalystę, kad atkeršysias už save visiems tiems kraštams.

2. perskyrimas. ¹ Tryliktais karaliaus Nabukodonosoro metais dvidešimt antroje pirmojo mėnesio dienoje buvo ištartas žodis Asyrijos karaliaus Nabukodonosoro namuose, kad jis keršys už save. ² Ir jis sušaukė visus vyresniusius, visus vadus ir savo kovotojus, apskelbė jiems savo slaptą užmanymą ³ ir pasakė, kad jo mintis esanti pavergti savo valdžion visą žemę. ⁴ Kadangi tas pasakymas patiko visiems, karalius Nabukodonosoras pasivadino savo kariuomenės vadą Oloferną ⁵ ir jam tarė: Išeik prieš visas vakarų karalystes, o ypač prieš tuos, kurie paniekino mano valdžią. ⁶ Tavo akis tenepasigaili neivienos karalystės ir paverk man kiekvieną sustiprintą miestą.

donosoro paliepimą ir neėjo draug su juo į karę, nes jie nesibijojo jo, bet jis buvo jiems lyg kad paprastas žmogus, ir jie siuntė atgal jo pasiuntinius tuščiomis rankomis (t. y. be laukiamų dovanų) ir su paniekinimu. — (12) *Atkeršysias už save...* Gr. t. cionai tekstas daug ilgesnis: kad jis keršysias visam Kilikijos plotui, Damasko ir Syrijos krastui, užmusias taipogi savo kalavijų visus Moabos šalies gyventojus ir Amono vaikus, ir visą žydų šalį, ir visus Aigypiečių iki dviejų jūrų riboms. Ir jis patraukė su savo kariška galybe prieš karalių Arpaksadą septynioliktais metais, ir jis apgalėjo ir privertė bėgti visą Arpaksado galybę ir visus jo raitelius ir kariškuosius vezimus. Ir jis atėjo iki Ekbatanai, ir paėmė jos bokstus ir sunaikino jos gatves, ir pavertė jos

grazumą paniekinimu. Ir Arpaksada jis sugavo Ragavos kalnuose ir pervėrė jį savo jietimis ir nuzudė jį tą patią dieną. Ir jis sugrįžo su jais atgal į Ninivą, su visais savaisiais, su labai didele kovotojų daugybe, ir tenai jis ilsejosi ir kelė pokilius apie dvidešimt dienų draug su savo kariuomene.

(2. 1) *Tryliktais.* Gr. t.: astuonio-liktais. — *Pirmojo mėnesio:* Nisano, kurs tęsėsi nuo pusės kovo iki pusei balandžio. — *Už save.* Gr. t. pridėta: visai žemei. — (4) *Kariuomenės vadą.* Gr. t. pridėta: ir antrąjį po karaliaus. — *Oloferną.* Taip vadinosi keletas Kapadokijos valdovų; rasi ir tas Asyrijos karaliaus vadas nebuvo tikras Asyrijietis. — (5) *Išeik...* Karaliaus atsiliepinimas į vadą daug ilgesnis LXX vertime: Štai ką sake didis karalius, visos žemės valdovas: Štai tu iseisi

2. Kariški Oloferno žygiai.

⁷ Tunc Holofernes vocavit duces, et magistratus virtutis Assyriorum: et dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia pedum pugnatorum, et equitum sagittariorum duodecim millia. ⁸ Omnemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus. ⁹ Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. ¹⁰ Aurum vero, et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. ¹¹ Et profectus est ipse, et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.

¹² Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos

⁷ Tuomet Olofernas sušauke Asyrijiečių kariuomenės vadus ir viršininkus ir išrinko vyrus į karę, taip kaip karalius buvo jam įsakęs, šimtą dvidešimt tukstančių pėsčių kovotojų ir dvyliką tukstančių raitų kilpininkų. ⁸ Visos savo kariuomenės priešakyje jis liepė išeiti nesuskaitomai daugybei kupranugarių su tais dalykais, kurių turėjo pilnai užtekti kariuomenei, taipogi jaučių bandoms ir buriams avių, kurioms nebuvo skaitliaus. ⁹ Jis liepė prirengti ant viso savo kelio javų iš visos Syrijos. ¹⁰ Aukso gi ir sidabro jis pasiėmė labai daug iš karaliaus namų. ¹¹ Taip iškeliavo jis su visa kariuomene, su kariškais vežimais, raiteliais ir kilpininkais, kurie apdengė žemės pavirši lyg-kad skeriai.

¹² Perejęs per Asyrijos ribas, jis atėjo prie didžiųjų Angės kalnų

is po mano akių ir pasiimsi su savim žmonių, pilnai pasitikinčių savo jėgomis, 120 000 kavotojų ir daugybę arklių ir 12 000 raitelių, ir tu eisi prieš visą vakarų šalį, nes jie nepaklausė mano burnos žodžio, ir tu jiems apskelbsi, kad prirengtu žemei ir vandeni, nes aš eisiu prieš juos savo rustybeje, ir aš apdengsiu visos žemės pavirši savo kariuomenės kojomis ir aš paliksiu jai plėsti juos; ir jų mirusiųjų bus pilni jų slėniai ir upeliai, ir upė bus pilna jų lavonų, taip kad ji patvins. Ir aš vesių jų belaisvius iki visos žemės pakraščiai. Taigi, tu eik ir užimk man išanksto visas jų ribas, ir jie pasiduos tau, ir tu užlaikysi juos man iki jų bašmės dienai. Tavo akis nepasigailės nepaklusniųjų; tu juos paduosi mirčiai ir plėsimui visur, kurs tik tu eisi. Nes, kaip aš gyvas ir kaip mano viespatystė galinga, aš tariau ir aš išpildysiu tai savo ranka. O tu nerperžengk neivieno iš tavo valdovo paliepiu, bet išpildyk juos rupestingai, kaip aš tau pavedžiau, ir nesivėlyk jų išpildyti.

2, 7—3, 15. Olofernas išeina su didžiausia kariuomene, išpradžios pavergia Mazosios Azijos dalį (2, 7—13), toliaus apgali Mėzopotamiją (14. e); po to paima šalis šalis Euprato, pradedant nuo Kilikijos, ir sunaikina jas, visa pripildydamas išgastio (15—18). Baimės apimtos kaimynystės tautos siunčia pas Oloferną pasiuntinius, bet neisgelbi savo žemės nuo sunaikinimo (3, 1—13). Olofernas visus apgalėdamas pereina per visą žemę šiaups Euprato ir sustoja ant Palestinos ribų (14. 15. e.)

(8) *Kupranugarių...* Gr. t. pasakyta, kad nastoms nešti buvę paskirta kupranugarių, asilų ir mulų. — (9) *Jis liepė...* Gr. t.: ir apskiai maisto kiekvienam žmogui. — (11) *Kurie apdengė...* Gr. t. pasakyta plačiau: ir buvo didelė maišyta daugybė, panaši į skerius, kuri ėjo draug su jais, panaši taipogi į juros smiltis. Nes jų buvo taip daug, kad nebuvo galima jų suskaityti.

(12) *Perejęs per Asyrijos...* Gr. LXX tekste: Ir jie išėjo iš Ninivos ir po trijų kelionės dienų atvyko į Baiktilaitą, o išeję iš Baiktilaitos sustojo prie

montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castris eorum, et obtinuit omnem munitionem. ¹³ Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis, et filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum terræ Cellon.

¹⁴ Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam: et fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare:

¹⁵ et occupavit terminos eius, a Cilicia usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum. ¹⁶ Abduxitque omnes filios Madian, et prædavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. ¹⁷ Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores, et vineas fecit incidi: ¹⁸ et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

Caput III. ¹ Tunc miserunt legatos suos universarum urbium, ac provinciarum reges ac prin-

kairiame Kilikijos šone, paėmė visas jų pilies ir apgalėjo visas tvirtoves. ¹³ Įsiveržė taipogi į garsiausį Meloties miestą, apiplėšė visus Tarsio sunus ir Ismaelio sunus, buvusius ties tyruma ir į pietus nuo Kelono žemės.

¹⁴ Paskui jis perejo per Eupratą, atvyko į Mezopotamiją ir išgriovė visus augštus miestus, kurie tenai buvo, nuo Mambres upelio iki ateinant prie jūros.

¹⁵ Jis užėmė jos plotus nuo Kilikijos iki Japeto ribų, kurios yra pietuose. ¹⁶ Jis išsivedė visus Madiano sunus ir išplėšė visą jų lobį, o visus, kurie jam priešinosi, jus užmušė kalavijo ašmenimis. ¹⁷ Po to jis nusileido į Damasko laukus pjuties metu ir nudegino visus javus, o visus medžius ir vynuogynus iškirsino. ¹⁸ Ir baimė jojo apnyko visus žemės gyventojus.

3. perskyrimas. ¹ Tuomet karaliai ir kunigaikščiai visų miestų ir šalių, butent Syrijos-Mezopota-

kalno kairiame Kilikijos šone. — *Anges kalny.* Tai augščiausi kalnai Kapadokijoje. — *Kairiame... šone:* į siaurycius. — (¹³) *Įsiveržė taipogi...* Gr. t.: jis sunaikino Pūdą ir Ludą ir apiplėšė visus Rasio sunus ir Izmaelio sunus į pietus nuo Kelietų krasto. — *Meloties:* rasi Mytilėnos. — *Tūs tyruma:* į rytus nuo didžios Syrijos tyrumos.

(¹⁴) *Perejo per Eupratą.* Olofernas sugrįžo atgal, nes Asurbanipalo brolis ir Babylonijos vietininkas Samugas buvo sukeleš cionai maistą prieš karalių. — *Mambres:* rasi Chaboro arba Kaburo upelio. — *Prie jūros:* prie Persiskosios įlankos.

(¹⁵) *Užėmė jos plotus.* Vulgatoje regimai kalbama apie Mezopotamijos plotus. Gr. gi tekste apie Kilikiją: ir jis užėmė Kilikijos plotą ir užmušė visus tuos, kurie jam priešinosi. —

Ikį Japeto ribų Spejama, kad Japeto (Safeto?) žemė buvusi Uolingojoje Arabijoje. — (¹⁶) *Išplėšė visą jų lobį.* Gr. t.: sudegino jų sėtas ir išplėšė avių tvartus. — (¹⁷) *Pjuties metu:* birželio mėnesyje. — *Visus javus.* Gr. t. dar pridėta: ir sunaikino jų galvijų ir smulkių gyvulių bandas, ir apiplėšė jų miestus, ir sunaikino visai jų plotą, o visus jų jaunus žmones nužudė kalavijo ašmenimis. — *Visus medžius... iškirsino.* Tų žodžių nėra gr. t. — (¹⁸) *Visus žemės gyventojus.* Gr. t.: visus Pajures gyventojus, Sidono ir Tyro, Suros ir Okinos gyventojus ir visus Jemniano gyventojus. Ir gyvenusieji Asdode ir Askalone labai bijojo jojo.

(^{3, 1}) *Syrijos-Mezopotamijos:* 'Aram naharaim'. Plg. Prad. 24, 10 ir k. — *Syrijos-Sobalio:* 'Aram Coba, Cobos Syrija. — *Lybijos:* Rasi Lydijos arba

cipes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, et Syriæ Sobal, et Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: ² Desinat indignatio tua circa nos: Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur. ³ Omnīs civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, et colles, et campi, et armenta boum, gregesque ovium, et caprarum, equorumque et camelorum, et universæ facultates nostræ, atque familiæ in conspectu tuo sunt: ⁴ sint omnia nostra sub lege tua. ⁵ Nos, et filii nostri, servi tui sumus. ⁶ Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro, sicut placuerit tibi.

⁷ Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem terram. ⁸ De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, et electos ad bellum. ⁹ Tantisque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes, et honorati simul cum populis exirent obviam venienti, ¹⁰ excipientes eum cum coronis, et lampadibus, ducentes choros in tympanis, et tibis. ¹¹ Nec ista tamen facientes, ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt: ¹² nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit. ¹³ Præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos

mijos, Syrijos-Sobalio, Lybijos ir Kilikijos siunte savo pasiuntinius, kurie, ateję pas Oloferną, sake: ² Tepaliauja tavo įpykimas ant mūsų; nes bus geriau, kad mes liksime gyvi ir tarnausime didžiam karaliui Nabukodonosorui, nekaip kad numirsime ir su savo prapultimi kentėsime dar mūsų vergystės blogumus. ³ Visi mūsų miestai, visa nuosavybė, visi kalnai ir kauburiai, ir jaučių bandos, ir buriai avių ir ožkų, arklių ir kupranugarių, ir visos mūsų gerybės ir šeimynos yra tavo akyvaizdoje; ⁴ visa, kas mūsų, tebuna po tavo įstatymu. ⁵ Mes ir mūsų vaikai esame tavo vergai. ⁶ Ateik pas mus kaipo taikus valdovas ir naudokies mūsų tarnystę, kaip tau patiks.

⁷ Tuomet jis nusileido nuo kalnų su raiteliais didžiai galingas ir paėmė visus miestus ir visus žemės gyventojus. ⁸ Iš visų gi miestų jis pasiėmė sau padėjėjais drąsius ir rinktinius vyrus į karę. ⁹ Taip didelė baimė apėmė anas šalis, kad visų miestų gyventojai, kunigaikščiai ir šlovingieji draug su liaudimi ejo pasitiktų ateinančio, ¹⁰ priėmė jį su vainikais ir žibintuvais, darė šokius su bubiniais ir vamzdžiais. ¹¹ Tačiau ir tai darydami negalejo apmašinti jo širdies žiaurumo, ¹² nes ir jų miestus jis išgriovė ir iškirsdino jų girias; ¹³ nes karalius Nabukodonosoras buvo jam įsakęs išnaikinti visus žemės dievus, kad jį vieną vadintu dievu tos tautos, kurias Oloferno

Lykijos M. Azijoje. — (2) *Nes bus geriau...* Gr. t.: stai mes didžio karaliaus Nabukodonosoro tarnai, sukniubę ties tavimi; pasiėlgk su mumis, kaip tau tinka.

(7) *Su raiteliais.* Gr. t. to žodžio nera. — (12) *Jų girias.* Rasi šventas girias, arba medinius Astartės paveikslus. Plg. Teis. 2, 13; 1 Kar. 7, 3. —

terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subjugari. ¹⁴ Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa, ¹⁵ accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

galybė įstengs pavergti. ¹⁴ Perejęs gi per Syrijos-Sobalį, per visą Apameją ir visą Mezopotamiją, jis atėjo pas Idumėjiečius į Gabaos žemę, ¹⁵ paėmė jų miestus ir pasilikio tenai tris dešimtis dienų, o per tas dienas liepė susirinkti visai savo kariuomenės galybei.

3. Žydų prisirengimas ginties.

Caput IV. ¹ Tunc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in Terra Juda, timuerunt valde a facie eius. ² Tremor, et horror invasit sensus eorum ue hoc faceret Jerusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. ³ Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, et præoccupaverunt omnes vertices montium: ⁴ et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ. ⁵ Sacerdos

4. perskyrimas. ¹ Išgirdę apie tai Izraelio sunus, kurie gyveno Judo žemėje, labai jo bijojo. ² Išgastis ir pasibaisėjimas apėmė jų širdis, kad jis nepadarytu tą patį Jeruzalei ir Viešpaties bažnyčiai, ką buvo padaręs kitiems miestams ir jų bažnyčioms. ³ Jie siuntė į visą Samariją aplinkui iki Jerikui ir išanksto užėmė visas kalnu viršunes, ⁴ apvedė sienomis savo miestelius ir surinko javų, taip rengdamies į kovą. ⁵ Taipogi kunigas Eliakimas parašė visiems,

(14) *Apameją.* Miesto ir Syrijos dalies vardas. — *Atėjo pas Idumėjiečius...* Gr. t.: atėjo ties Ezdrelonu, arti Dotaimo, kurs yra ties didele Judo lyguma ir sostojo tarp Gaibos ir Skytopolies (Betsamo. Joz. 17, 11; Teis. 1, 27). Taigi, čionai minima siaurinės Palestinos vietos siapus Jordano.

4, 1—6, 21. Neprietelių prisiartinimu išgąsdinti Izraelio sunus skubiai sustiprina savo miestus, uždaro kelius, einančius per kalnus į Jeruzalę, ir rengiasi į karę maldomis ir pasninkais (4, 1—16). Patyręs apie žydų pasipriešinimą Olofernas pradeda teirauties apie juos, o Amonitų vadas Achioras papasakoja jam apie ypatingą Dievo globą, kurioje laikomi žydai, ir pataria nepradėti prieš juos kovos, jei jie nėra prasikaltę Dievui (5, 1—25). Olofernas labai supyksta ir liepia atiduoti Achiorą žydams, kad jis pra-

žutu draug su jais (5, 26—6, 9). Patekęs į Betuliją, Achioras papasakoja apie savo atsitikimą ir randa pas visus gyventojus meilų priėmimą (5, 10—21).

(4, 2) *Jųjų bažnyčioms.* Gr. t. toliaus eina šie žodžiai: nes jie dar neseniai buvo sugrižę iš nelaisvės ir neseniai buvo surinkta visa Judėjos tauta ir buvo pašventinti iš sutepimo indai, altorius ir bažnyčia. Nelaisvė, apie kurią čionai kalbama, buvo dalinė. Į ją buvo paimta dalis žydų draug su jų karaliumi Manasu. Tuomet tai ir anksčiau, Manasui pasidavus stabmeldystei, buvo sutepta bažnyčia, altorius ir šventi indai. — (3) *Iki Jerikui.* Gr. t. paminėta daugiaus vietų: ir į Koną, ir į Bethoroną, ir į Belmeną, ir į Jėriką, ir į Chobą, ir į Esorą, ir į Salemo slėnį. — (4) *Javų.* Gr. t. dar pasakyta, kad pjutis ant jų laukų buvusi ką tik pabaigta. — (5) *Kunigas:* vyriausis kunigas. — *Ezdre-*

etiam Eliachim scripsit ad universos, qui erant contra Esdreton, quæ est contra faciem campi magni juxta Dothain, et universos, per quos viæ transitus esse poterat, ⁶ ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes, ⁷ Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

⁸ Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum. ⁹ Et induerunt se Sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio: ¹⁰ et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter ne darentur in prædam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem, et fierent opprobrium Gentibus.

¹¹ Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circumivit omnem Israel, allocutusque est eos, ¹² dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, et orationibus in conspectu Domini. ¹³ Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, et in potentia sua, et in exercitu suo, et in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit: ¹⁴ sic

gyvenusiems Ezdrelono šone, kurs yra ties didžia lyguma arti Dotaino, ir visiems, per kuriuos buvo galima prieiga, ⁶ kad užimtu siaurumas kalnuose, per kurias buvo galima eiti į Jeruzalę, ir saugotu tenai siaurus kelius, kuriais buvo galima praeiti tarp kalnų. ⁷ Izraelio sunus padarė taip, kaip jiems buvo sakes Viešpaties kunigas Eliakimas.

⁸ Ir visa tauta, vyrai ir jų moteris šaukėsi į Viešpatį su didžiu uolumu ir žemino savo sielas pasninkais ir maldomis. ⁹ Taipogi kunigai apsilvilkė ašutinėmis, ir kudikius jie paguldė kniupsčius ties Viešpaties bažnyčia, ir apdengė ašutine Viešpaties altorių ¹⁰ Jie šaukėsi į Viešpatį, Izraelio Dieva, visi išvieno, kad jų vaikai nebutu atiduoti kaip grobis, o jų pačių nebutu atiduota pasidalinti, jų miestų sunaikinti ir jų šventyklos sutepti, ir kad jie netaptų išniekinimu pagonims.

¹¹ Tuomet vyriausis Viešpaties kunigas Eliakimas apejo visą Izraelį, kalbėjo jiems ¹² ir tarė: Žinokite, kad Viešpats išklaussys jūsų maldas, jei likte pasiliksime meldamies ir pasninkodami Viešpaties akyvaizdoje. ¹³ Atsiminkite Viešpaties tarną Mozę, kurs Amaleka, pasitikinti savo jėgomis, savo galybe, savo kariuomene, savo skydais, savo kariškais vežimais ir savo raiteliais, apgalėjo ne geležimi kovodamas, bet meldamos šventomis maldomis. ¹⁴ Taip bus visiems Izraelio neprieteliams.

lono šone: į rytus nuo Ezdrelono. Gr. t.: gyventojams Betulijos ir Betomestaimo, kurs yra ties Ezdrelonu. — (6) *Siaurus kelius...* Gr. ir. Syr. t.: nes tarpukalais buvo siauras, vos dviem žmonėm.

(9) *Ašutinėmis*. Ašutinė gedulio ir atgailos ženklas.

(11) *Tuomet..* 11—14. eil. skaitomos tiksliai Vulgatoje. — (13) *Možę, kurs Amaleka...* Vž. Iš. 17, 9—13. —

erunt universi hostes Israel: si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis. ¹⁵ Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini, ¹⁶ ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. ¹⁷ Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

Caput V. ¹ Nunciatumque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quod filii Israel præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent, ² et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, ³ et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, et quales, et quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum: ⁴ et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, et non exierunt obviam nobis ut susciperent nos cum pace?

⁵ Tunc Achior dux omnium filicrum Ammon respondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. ⁶ Populus iste ex progenie Chaldæorum est. ⁷ Hic primum in Mesopotamia

jei jus pasiliksite tame darbe, kuri pradėjote. ¹⁵ Taigi, po to paraginimo jie pasiliko Viešpaties akyvaizdoje, maldaudami Viešpatį; ¹⁶ taip kad net ir tie, kurie aukodavo Viešpačiui deginamasias aukas, darė Viešpačiui atnašas apsilvilkę ašutinėmis, ir pelenai buvo ant jų galvų, ¹⁷ Ir visi maldavo Dievą visa savo širdimi, kad aplankytų savo tautą Izraelį.

5. perskyrimas. ¹ Ir buvo apskelbta Asyrijiečių kariuomenės vadui Olofernui, kad Izraelio sunęs rengiasi pasipriešinti ir kad uždarę kelius per kalnus. ² Tuomet jis iš didžio pykčio užsidegė begaliniu įtužimu, sušaukė visus Moabo kunigaikščius ir Amono vadus ³ ir jiems tarė: Pasakykite man, kas yra šita tauta, kuri laiko apgulus kalnus, arba kokie, kaip stiprus jų miestai ir kiek jų, taipogi koki jų galybė, arba koks jų skaitlius, arba kas yra jų kariuomenės vadas? ⁴ ir kodėl šitie paniekino mus labiausiai už visus gyvenančius rytuose ir neišejo pasitiktų musu, kad primintu mus su ramybe?

⁵ Tuomet visų Amono sunų vadas Achioras atsakė ir tarė: Jei teiksies paklausti, mano valdove, aš pasakysiu tavo akyvaizdoje tiesą apie šią tautą, kuri gyvena kalnuose, ir melagingas žodis neišeis iš mano burnos. ⁶ Šita tauta iš Kaldejiečių giminės. ⁷ Išpradžios ji gyveno Mėzopotamijoje, nes

(16) *Ant jų galvų.* Anot gr. t.: ant jų kunigiškų nuometų.

(5, 1) *Uždarę kelius per kalnus.* Gr. t. pridėta: ir sustiprinę visas augstų kalnų viršunes ir pastatę slastų lygumose. — (2) *Moabo... ir Amono...* Moabitai ir Amonitai buvo artimi žydu kaimynai, todėl galėjo duoti apie juos

daugiau žinių. — (4) *Rytuose.* Tikriaus anot gr. ir syr. t.: vakaruose.

(5) *Achioras.* Tas vardas ebr. reiškia: šviesos brolis. — *Melagingas žodis neišeis...* Nors Achioras pasakos netikėtinus ir nemalonius Asyrijiečiams dalykus. — (6) *Iš Kaldejiečių.* Abromas buvo gimęs Ure Kaldejoje. Plg. Prad. 11, 28; 12, 6. — (7) *Mėzopotamija.*

habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in Terra Chaldæorum. ⁸ Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, ⁹ unum Deum cæli coluerunt, qui et præcepit eis ut exirent inde, et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, descenderunt in Ægyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus.

¹⁰ Cumque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto et latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit totam Terram Ægypti plagis variis. ¹¹ Cumque eiecissent eos Ægyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere, et ad suum servitium revocare, ¹² fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. ¹³ In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nunciaret. ¹⁴ Egressi vero mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. ¹⁵ Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad biben-

tie nenorejo tarnauti dievams savo tevų, kurie buvo Kaldejiečių žemėje. ⁸ Taigi, apleidę savo tevų apeigas, kuriomis buvo garbinama daug dievų, ⁹ jie garbino vieną dangaus Dievą, kurs ir įsakė jiems išeiti iš ten ir gyventi Charane. Atejus gi ant visos žemės badui, jie nuvyko į Aigypą ir tenai per keturis šimtus metų taip pasidaugino, kad jų kariuomenės nebuvo galima suskaityti.

¹⁰ Kadangi Aigypso karalius prispaudė juos ir privertė juos atlikti baudžiavą jo miestų statyme iš molio ir plytų, jie šaukėsi į savo Viešpatį, ir jis užgavo visą Aigypso žemę visokiomis slogomis. ¹¹ Kuomet gi Aigyptiečiai išvarė juos nuo savęs, ir sloga buvo atstojusi nuo jų, o jie norėjo vėl sugauti juos ir sugrąžinti į savo vergystę, ¹² šitiems bėgant, dangaus Dievas atidare jūrą, taip kad vanduo sukietėjo iš vienos ir kitos pusės kaip muros, o jie perėjo eidami jūros dugnu sausomis kojomis. ¹³ Besivydama gi juos toje vietoje nesuskaitoma Aigyptiečių kariuomenė taip buvo apdenyta vandenimi, kad neliko net neivieno, kurs butu galėjęs papasakoti tą atsitikimą ainiams. ¹⁴ Išėję gi iš Raudonosios jūros, jie užėmė Sinajaus kalno tyrumą, kurioje žmogus negalėjo niekuomet gyventi ir nerado atilsio žmogaus sunus. ¹⁵ Tenai kartus šaltiniai pasidare

mijoje: Charane. Vz. Prad. 11, 31... — (8) Apleidę... Gr. t.: jie buvo išvaryti iš po dievų akių, atbėgo į Mezopotamiją ir pasiliko tenai daug dienų. Ir jų Dievas liepė jiems eiti toliaus iš tos pasilikimo vietos ir keliauti į Kanaano žemę. — (9) Charane. Gr. t.: Kanaano žemėje. — Nuvyko į Aigypą...

Plg. Prad. 42, 2; 46, 6; Is. 12, 40; 1, 7.

(10) *Karalius prispaudė...* Plg. su Išejimo knyga. — (11—13) *O jie norėjo vėl... ainiams.* Vietoje šitų žodžių gr. t. trumpai pasakyta, kad Dievas išdiovino žydams Raudonąją jūrą. — (14) *Kurioje žmogus...* Viso straipsnio,

dum, et per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt.

¹⁶ Ubi cumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, et vicit. ¹⁷ Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. ¹⁸ Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, et in gladium, et in opprobrium. ¹⁹ Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi.

²⁰ Denique Chananeum regem, et Jebusæum, et Pherezæum, et Hethæum, et Hevæum, et Amorrhæum, et omnes potentes in Hesebon prostraverunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt: ²¹ et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. ²² Nam et ante hos annos cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. ²³ Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum.

²⁴ Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum:

jiems saldus gerti, ir per keturias dešimtis metų jie gaudavo maisto iš dangaus. ¹⁶ Kur tik jie įėjo be kilpinio ir vilyčios, be skydo ir kalavijo, jų Dievas kovojo už juos ir apgalejo. ¹⁷ Ir nebuvo, kas būtų galėjęs pasityčioti iš šitos tautos, kaip tik tuomet, kada ji atsitraukdavo nuo Viešpaties, savo Dievo, garbinimo. ¹⁸ O kiek tik sykių be to savo Dievo jie garbino dar kita, jie buvo paduoti apiplėšimui, kalavijui ir į išniekinimą. ¹⁹ Ir kiek sykių jie gailejosi atsitraukę nuo savo Dievo tarnystės, dangaus Dievas duodavo jiems gales pasipriešinti.

²⁰ Galop jie sumušė Kananiečių, Jebuziečių, Pereziečių, Eviečių ir Amorietiečių karalius ir visus Hesebono galimus, o jų žemes ir miestus patis paveldėjo. ²¹ Ir kolei jie nenusidejo savo Dievo akyvaizdoje, su jais buvo laimė, nes jų Dievas nekenčia neteisybės. ²² Nes ir pirmą paskutinių metų, kuomet jie buvo atsitraukę nuo kelio, kurį Dievas yra jiems davęs, kad juo vaikščiotu, liko daugelio tautų sunaikinti kovose, ir daugybė jų liko nuvesti kaipo belaisviai į nesavo žemę. ²³ Neseniai gi sugrižę prie Viešpaties, savo Dievo, liko surinkti iš išsklaidymo, kurs buvo atskyres juos vienus nuo kitų, pakilo į visas šitas kalnuotas vietas ir vėl valdo Jeruzalę, kame yra jų šventykla.

²⁴ Dabar tat, mano valdove, pasiteirauk; jei yra juose koki neteisybė juų Dievo akyvaizdoje,

pradedant nuo šitų žodžių iki 19. eil. galui, nėra gr. t.

(20) *Sumušė Kananiečius...* Gr. t. užkariautos tautos išskaitomos kitokioje eilijoje ir paminėta Jordano per-

ėjimas. — (22) *Liko nuvesti...* draug su karaliumi Manasu. — (23) *Kalnuotas vietas.* Gr. t. paaiskinta: kurios buvo neapgyventos.

ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subjugati erunt sub iugo potentiæ tuæ. ²⁵ Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: et erimus in opprobrium universæ terræ.

²⁶ Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: ²⁷ Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, et exercitibus eius, homines inermes, et sine virtute, et sine peritia artis pugnæ? ²⁸ Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur: ²⁹ ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, et præter ipsum alius non est.

Caput VI. ¹ Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior: ² Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: ³ cum percusserimus eos omnes, sicut ho-

tai pakilkime prieš juos, nes ju Dievas duote paduos juos tau, ir jie bus pavergti po tavo galybės jungu. ²⁵ Jeigu gi šita tauta nėra prasikaltusi savo Dievo akyvaizdoje, mes negalesime jiems priešintis, nes ju Dievas apgins juos, ir mes busime paniekinimu visai žemei.

²⁶ Atsitiko gi, kad, Achiorui pa-
baigus kalbėti visus šituos žodžius, visi Oloferno didžiunai supyko ir manė užmusti jį, sakydami vienas kitam: ²⁷ Kas yra tasai, kurs sako, kad Izraelio sunus gali pasipriešinti karaliui Nabukodonosorui ir jojo kariuomenei, jie, žmonės be ginklų, ir be drasumo, ir be mokejimo kovoti? ²⁸ Taigi, kad Achioras pažintu, jog klaidina mus, eikime į kalnus, ir kuomet bus paimti ju galiunai, tuomet ir jis bus perdurtas kalaviju draug su jais, ²⁹ idant kiekviena tauta žinotu, jog Nabukodonosoras yra žemės dievas ir be jo nėra kito.

6. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad, jiems paliovus kalbėti, Olofernas smarkiai užsidedė ir tarė Achiorui: ² Kadangi tu mums pranašavai ir sakei, buk Izraelio tauta busianti apginta savo Dievo, todėl, kad parodyčiau tau, jog nėra kito dievo kaip tik Nabukodonosoras, ³ kuomet užmušime juos

(26) *Didžiunai.* Anot gr. t.: taipogi Pajurės ir Moabo gyventojai. — (27. 28) *Taigi...* Šitų dviejų eil. nėra gr. t.

(6, 2) *Kadangi...* Oloferno atsiliėpimas gr. t. platesnis ir kitaip išreiktas. Jo pradžia (Syr. t.): Ir kas tu... ir visi Moabo sunūs ir Amonitai samdininkai? Toliaus gi (gr. t.): Nes jie neišlaikys mūsų arklių stiprybės; mes juos sumindžiosime jų kojomis, ir jų kalnai bus prigrirdyti jų kraujo, ir jų laukai bus pilni jų numirelių, ir jų

kojos padas nesilaikys tvirtai prieš mus (t. y. jie bėgs nuo mūsų), ir jie prazus tikrai. Taip yra pasakęs visos žemės valdovas Nabukodonosoras; nes jis pasakė, ir jo burnos žodžiai neiseina veltui. O tu, Achiorai, Amono samdininke, kurs istarei šituos žodžius savo neteisybės dienoje, tu nebeatysi daugiaus mano veido, pradedant nuo šios dienos, kolei aš neatkėrsysiu šitai tautai, išėjusiai iš Aigypto. Mano tarnai nuves tave į kalnuotąjį plotą ir paliks tave viename iš augstumos miestų, ir tu neprazusi, kolei tu nebusi

minem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet: ⁴ et probatis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: tuncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra, donec extermineris cum illis. ⁵ Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, et pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea hæc putas impleri non posse. ⁶ Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas.

⁷ Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, et perducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. ⁸ Et accipientes eum servi Holofernus, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. ⁹ Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum.

¹⁰ Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem solventes duxerunt

visus kaip vieną žmogų, tuomet ir tu pats busi draug su jais nužudytas Asyrijiečių kalaviju, ir visas Izraelis žute pražus draug su tavim, ⁴ ir tu patirsi, kad Nabukodonosoras yra visos žemės viešpats; tuomet mano kariuomenės kalavijas pereis per tavo šonus, ir perdurtas tu krisi tarp Izraelio sužeistųjų ir nebealsuosi daugiaus, bet busi išnaikintas draug su jais. ⁵ Jeigu gi tu manai tavo pranašystę esant tikra, teneidumba tavo veidas, ir išblyškimas, kurs pasirodė ant tavo veido, teatstoja nuo tavęs, jei manai mano žodžius negalesiant išsipildyti. ⁶ Kadgi žinotumei, jog draug su jais tai iškentesi, štai, nuo šios valandos busi suvienytas su jūjų tauta, kad, jiems gavus užpelnytą mano kalavijo bausmės, tu draug butumei paduotas pagiežai.

⁷ Tuomet Olofernas liepė savo tarnams nutverti Achiorą, nuvesti jį į Betuliją ir atiduoti jį į Izraelio sunų rankas. ⁸ Taigi, Oloferno tarnai, paėmę jį, nukeliavo per lygumą; bet kuomet jie prisiartinio prie kalnų, prieš juos išėjo vilpstyninkai. ⁹ Jie gi, pasisukę nuo kalno šono, pririšo Achiorą rankomis ir kojomis prie medžio ir taip paliko jį surišta virvėmis, o patis sugrįžo pas savo valdovą.

¹⁰ Po to Izraelio sunūs, nusileidę iš Betulijos, atėjo prie jo atrišę nusivedė jį į Betuliją, ir

sunaikintas draug su jais. — (5) *Ir išblyškimas...* Šitų žodžių iki 6. eil. galui nėra gr. t.

(7) *Betulija*. Betulijos vieta nurodyta gana aiškiai, ji buvusi Dotaino apylinkėse prie kelio, kuriuo einama iš Ezdrelono slenio į patią Žadėtosios

žemės sirdį. Todėl spėjama, kad ji buvusi ten, kame dabar yra nemažas sodzius *Sanur*; bet regisi tikresnė nuomonė tu, kurie sakosi radę senobinės Betulijos liekanas į siaurę nuo Dotaino ant kalnelio *Seik-sibel*.

ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuantes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent.

¹¹ In diebus illis erant illis principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, et Charmi, qui et Gothoniël. ¹² In medio itaque seniorum, et in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: et qualiter populus Holofernus voluisset propter hoc verbum interficere eum, ¹³ et quemadmodum ipse Holofernes iratus jusserit eum Israelitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus cæli defensor eorum est.

¹⁴ Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, ¹⁵ dicentes: Domine Deus cæli et terræ, intueri superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: et præsumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias. ¹⁶ Finito itaque fletu, et per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, ¹⁷ dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. ¹⁸ Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc

pastatę jį viduryje žmonių, teiravosi, koki buvo priežastis, kad Asyrjiečiai paliko jį surišta. ¹¹ Anuo metu buvo tenai kuni-gaikščiai Michos sunus Ozijas iš Simeono gimines ir Charmis, kurs vadinosi taipogi Gotonieliu. ¹² Taigi, vyresniųjų tarpe ir visų akyvaizdoje Achioras pasakė, ką jis buvo kalbėjęs paklaustas Oloferno, ir kaip Oloferno žmonės norėjo užmušti jį dėl to dalyko, ¹³ ir kaip pats Olofernas supykęs liepė iš tos priežasties paduoti jį Izraelitams, kad, apgalejęs Izraelio sunus, lieptu tuomet ir patį Achiorą nužudyti visokiais kankinimais už tatau, kad buvo pasakęs: Dangaus Dievas yra jų apgynėjas.

¹⁴ Achiorui visa tai išdėsčius, visa tauta parpuolė ant veido, garbino Viešpatį ir draug dejuodami ir raudodami siuntė visi išvieno savo maldas Viešpačiui ¹⁵ ir sake: Viešpatie, dangaus ir žemės Dieve, paveizdek į ju puikybę, ir pažvelgk į mūsų nušizėminimą, ir pasižiūrėk į tavo šventųjų veidą, ir parodyk, jog neapleidi pasitikinčių tavimi ir nužemini pasitikinčius savimi ir besididžiuojančius savo galybe. ¹⁶ Taigi, po to raudojimo ir po tautos maldos per visa diena, jie paguodė Achiorą, ¹⁷ sakydami: Musų tėvų Dievas, kurio galybė tu skelbi, jis pats duos tau tą permainingą, kad vėlyk tu matytumei jų pražuvimą. ¹⁸ Kuomet gi Viešpats, mūsų Dievas, duos savo tarnams tą išliuosaviną, teesie Die-

(11) *Ir Charmis...* Gr. ir Syr. t. isvardintas dar trečias: Chabris. Vž. zem. 8,2. — (13) *Kad apgalejęs...* apgynėjas. Kituose tekstuose šitų žodžių nėra.

(15) *Tavo šventųjų.* Geriausias tau pasvestųjų, t. y. zydu. — (16–20) *Taigi, po to...* Gr. t. 16–20 eil. nėra.

libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum. ¹⁹ Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cenam magnam. ²⁰ Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt. ²¹ Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium a Deo Israel.

vas ir su tavim musu tarpe, kad tu, kaip tau patiks, taip gyventumei su visais tavaisiais draug su mumis. ¹⁹ Tuomet Ozijas, pabaigęs tarybą, priėmė jį į savo namus ir iškele jam didelį pokilį. ²⁰ Jis pakvietė visus vyresniusius, ir jie, pasibaigus pasninkui, draug pasistiprino. ²¹ Paskui gi buvo sušaukta visa tauta, ir jie meldėsi susirinkimo vietoje per visą naktį, prašydami Izraelio Dievą pagalbos.

4. Apgulimas Betulijos.

Caput VII. ¹ Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. ² Erant autem pedites beliatorum centum viginti millia, et equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universæ juventutis. ³ Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon. ⁴ Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super

7. perskyrimas. ¹ Kitą dieną Olofernas liepė savo kariuomenei eiti prieš Betuliją. ² Buvo gi kovotojų pestininkų šimtas dvidešimt tukstančių ir raitelių dvidešimt du tukstančių, neskaitant anų prirengtų vyrų, kurie iš visos jaunuomenės tarpo buvo patekę nelaisvėn ir buvo išvesti iš šalių ir miestų. ³ Visi prisirengę draug į kovą prieš Izraelio sunus ir atėjo kalno šlaitu iki viršūnei, kuri yra ties Dotainu, pradedant nuo vietos vadinamos Belma iki Chelmonui, esančiam ties Ezdrelonu. ⁴ Izraelio gi sunus, pamatę jų daugybę, parpuolė kniupsti ant žemės, barstė pelenus sau ant galvų ir meldėsi visi išvieno, kad Izraelio Dievas parodytu savo mielašir-

7, 1–25. Pildydamas savo nutarimą Olofernas apgula Betuliją (1–5), perkerta vandentraukį ir liepia sergeti visus saltinius aplinkui miestą (6–10), taip kad istroskę miesto gyventojai nori jau pasiduoti Olofernui (11–21), bet miesto viršininkas Ozijas įkalba jiems palaukti dar penkias dienas (22–25).

(7, 1) *Eiti prieš Betuliją.* Gr. t.: kelties iš stovyklos, eiti prieš Betuliją, užimti kalnuotosios šalies tarpu-

kalnes ir pradėti kovą prieš Izraelio sunus. — (2) *Šimtas...* Gr. t.: 170 000 pestininkų ir 12 000 raitelių. Plg. aug. 2, 5. Oloferno kariuomenė buvo dabar didesnė nekaip karės pradžioje, nes jis ją didino žmonėmis iš parvengtų šalių. — (4) *Izraelio gi sunus...* Gr. t.: jie buvo labai nusiminę ir sakė vienas kitam: dabar tie žmonės nu-laižys visos žemės pavirši, ir nei augsti kalnai, nei slėniai, nei kaurburiai negalės pakelti jų nastos. —

capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. ⁵ Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, et erant custodientes ea tota die et nocte.

⁶ Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quod fons, qui influebat, aquæductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret: et incidi præcepit aquæductum illorum. ⁷ Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum. ⁸ Sed filii Ammon, et Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in præcipitio constituti. ⁹ Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficiet eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse. ¹⁰ Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, et coram satellitibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

¹¹ Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta.

dystę savo tautai. ⁵ O pasiėmę savo kariškus ginklus, jie užėmę vietas, kuriomis eina takai į augštą tarpukalnę, ir sergėjo jas visa dieną ir naktį.

⁶ Olofernas, eidamas aplinkui, rado, kad šaltinis, kuris buvo įvestas į vidų, duodavo jiems vandens iš vietos, buvusios pietuose už miesto sienos, ir liepė perkirsti tą vandentraukį. ⁷ Tečiau netoli sienų buvo šaltiniai, iš kurių matydavo juos pasisemiant vandens vagčia greičiau atsigaivinti nekaip atsigerti. ⁸ Bet Amono ir Moabo sunų prisiartinio prie Oloferno ir sakė: Izraelio sunų nepasitiki jietimi ir vilyčia, bet gina juos kalnai, ir status jų kauburiai yra jų stiprybė. ⁹ Taigi, kad galėtumei apveikti juos be susirėmimo kovoje, pastatyk sargų prie šaltinių, kad jie nebesisemtų iš jų vandens, ir tu užmuši juos be kalavijo, arba bent pavargę atiduos tau savo miestą, kurs pastatytas ant kalnų išrodo jiems neapgalimas. ¹⁰ Tie žodžiai patiko Olofernui ir jo palydovams; taigi, jis pastatė aplinkui po šimtą žmonių prie kiekvieno šaltinio.

¹¹ Kadangi tas sergėjimas tęsėsi per dvidešimt dienų, visi šuliniai

(5) *Užėmę vietas...* Gr. t.: ir sukūrę ugnis ant savo bokštų, jie išėjo ir būdę visą naktį.

(7) *Tečiau netoli...* Gr. t.: nėra šitos eil. — (8) *Amono ir...* Gr. t.: Ezavo sunų vyresnieji, ir visi Moabo tautos viršininkai, ir Pajurės vadai. — (9) *Prie šaltinių.* Gr. t.: kalbamaa apie vieną šaltinį ir eil. gale pridėta: mes gi su savo žmonėmis useisime ant artimų augstumų, kad sergėtumėm juos ir neleistumėm neivienam iš jų

išeiti iš miesto. Jie sudžius iš bado, jie patis, jų moteris ir jų vaikai, ir pirma negu ateis ant jų kalavijas, jie prazus ant savo miesto gatvių.

(11) *Kadangi tas...* Gr. t.: Tuomet Amonitų burys ėmė artinties ir draug su jais 5000 Asyrijiečių ir jie sustojo slėnyje ir užėmė Izraelio sunų vandenį ir šaltinius. Tuomet Ezavo sunų ir Amono sunų praeję sustojo kalnuotoje salyje ties Dotainu, o kaikiuriuos iš savo žmonių jie išsiuntė į

defecerunt cisternæ, et collectiones aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

¹² Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, juvenes, et parvuli, omnes simul una voce ¹³ dixerunt: Judicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. ¹⁴ Et ideo non est qui adjuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, et perditione magna. ¹⁵ Et nunc congregate universos, qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. ¹⁶ Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quam moriamur, et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras, et infantes nostros mori ante oculos nostros. ¹⁷ Contestamur hodie cælum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis.

¹⁸ Et cum hæc dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ec-

ir vandens rinkiniai išseko pas visus Betulijos gyventojus, taip kad viduje miesto nebebuvo ir vienai dienai ko atsigerti, nes vanduo buvo duodamas gyventojams kasdien pagal saiką. ¹² Tuomet, susirinkę pas Oziją visi vyrai ir moteris, jaunikaičiai ir kudikiai, visi draug vienu balsu ¹³ tarė: Dievas tegul daro teismą tarp mūsų ir tavęs, nes atvedei ant mūsų nelaimę, nenoredamas kalbėtis taikiai su Asyrijiečiais, ir to dėlei Dievas pardavė mus į jų rankas. ¹⁴ Ir todėl nėra, kas padėtų, kada mes alpstame jų akyvaizdoje iš troškulio ir žūname suvargę. ¹⁵ O dabar surinkkite visus esančius mieste, kad mes visi pasiduotumėm savaime Oloferno žmonėms. ¹⁶ Nes geriausias, kad kaip belaisviai šlovinsime Viešpatį ir liksime gyvi, nekaip kad numirtumėm ir butumėm paniekinimu visiems žmonėms, jei mes matysime savo pačias ir savo vaikus mirštant mūsų akyse. ¹⁷ Šaukiame šiandien į liudytojus dangų ir žemę ir mūsų tėvų Dievą, kurs keršija mums pagal mūsų nuodėmes, kad jau atiduotumėte miestą į Oloferno kariuomenės rankas ir kad po kalavijo ašmenimis butu trumpas mūsų galas, kurs darosi perdaug ilgas troškulio karštyje.

¹⁸ Jiems tai pasakius, pakilo susirinkime didis visų verksmas ir deja-

pietus ir į rytus ties Ekrebėliu, kurs yra arti Chusio ant Machmuro upelio; likusioji gi Asyrijiečių kariuomenė sustojo slėnyje ir apdengė visą šalį. Tuomet Izraelio suns saukėsi į Viešpatį, savo Dievą, nes jų drąsa ėjo silpnyn, nes visi jų neprieteliai buvo juos apsupe, ir nebuvo galima istrukti iš jų tarpo. — *Dvidesimt dienų.* Gr. t.: 34 dienas. Vulgatoje paskaityta 20 dienų rasi nuo to laiko, kada ne-

prieteliai užėmė saltinius, gr. gi tekste nuo apgulimo pradžios. — *Nes vanduo...* Gr. t.: dar pridėta: jų mazi vaikai, jų moteris ir jų jaunikaičiai mirdavo iš troškulio ir krito ant gatvių ir vartų angose, ir jie buvo be jėgų.

(18–23) *Jiems tai...* Gr. t. nėra sitose eil. parašytos žydų maldos. — (23) *Viešpaties pasigailejimo:* turedami vilties, kad jis duos lietaus. Gr. t. dar

lesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes: ¹⁹ Peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus. ²⁰ Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo, qui ignorat te, ²¹ ut non dicant inter Gentes: Ubi est Deus eorum?

²² Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent, ²³ exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: Aequo animo estote fratres, et hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam. ²⁴ Forsitan enim indignationem suam abscindet, et dabit gloriam nomini suo. ²⁵ Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

vimas, ir jie šaukėsi į Dievą vienu balsu per daugelį valandų ir sakė: ¹⁹ Nusidėjome draug su mūsų tėvais, elgėmės neteisingai, darėme neteisybę. ²⁰ Tu, kadangi esi maloningas, pasigailek mūsų, arba pats atkeršyk savo plakimu už mūsų neteisybes, bet neatiduok išpažįstančiųjų tavo tautai, kuri nežino tavęs, ²¹ kad nebūtų sakoma tarp pagonių: Kame yra jų Dievas?

²² Ir kuomet nuvarginti šitais šauksmais ir pailsę nuo tų raudojimų, jie nutilo, ²³ atsikėlė apsiplieskę ašaromis Ozijas ir tarė: Nusiraminkite, broliai, ir per šitas penkias dienas palaukkime iš Viešpaties pasigailejimo, ²⁴ nes rasi jis sustabdys savo užsirustinimą ir prirengs savo vardui šlovę. ²⁵ O jei, praslinkus penkioms dienoms, neateis pagalba, mes išpildysime tuos žodžius, kuriuos jus kalbejote.

II. Judita išliuosuoja Betuliją ir visą Palestiną nuo Asyrijietių.

1. Juditos sumanymas išliuosuoti Betuliją ir prisirengimas prie to žygio.

Caput VIII. ¹ Et factum est, cum audisset hæc verba Judith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joseph, filii Ozia, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob,

8. perskyrimas. ¹ Atsitiko, kad šituos žodžius išgirdo našlė Judita, kuri buvo duktė Merario, sunaus Idokso sunaus Juozapo sunaus Ozijo sunaus Elajo sunaus Jamnono sunaus Gedeono sunaus Rafaimo

pasakyta: ir jis issiuntė kiekvieną į jo vietą, o jie ėjo į augstumas ir į miesto bokstus, ir jis nusiuntė moteris ir vaikus į jų namus, ir miestas buvo didžiame suspaudime.

8, 1–9, 19. Dievobaiminga našlė Judita, pakvietus pas save miesto vyresniusius (8, 1–8), peikia juos, kam jie paskyrė Dievo pasigailejimui ribas ir nurodydama senelių pavyzdžius ragina juos būti kantrius (8, 9–27), o vyresniųjų pagirta gauna leidimą išeiti iš miesto, bet nepasako aiškiaus to

isėjimo tikslo (8, 28–34). Paskui ji karštai maldauja Dievą, kad jis pasielgtų su Asyrijietiais taip, kaip kitados yra pasielgęs su Aigyptiečiais ir kad, atvesdamas ant jų pražuvimą per vieną moteriškę, pasirodytu esąs vienas tikras visų tautų Dievas (9, 1–19).

(8, 1) *Judita*. Ebr. tas žodis reiškia: žydė. Tokiuo pat vardu vadinosi viena iš Ezavo patių. Prad. 26, 34. — *Rubeno*. Tikriaus Izraelio arba Jokubo (syr. t.). Betulija rasi buvo Simeono ainių apgyventa ir ginama, nes Judita, jos vyras Manasas (gr. t.) ir Ozijas

filiū Melchīa, filiū Enan, filiū Nathaniae, filiū Salathiel, filiū Simeon, filiū Ruben: ² et vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceae: ³ instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit æstus super caput eius, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. ⁴ Erat autem Judith relicta eius vidua jam annis tribus, et mensibus sex. ⁵ Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, ⁶ et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, et neomenias, et festa domus Israel. ⁷ Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum, et gregibus ovium plenas. ⁸ Et erat hæc in omnibus famosissima quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

⁹ Hæc itaque cum audisset quoniam Ozias promississet quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri, et Charmi. ¹⁰ Et venerunt ad illam, et dixit illis:

Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? ¹¹ Et qui estis vos,

sunaus Achitobe sunaus Melkijo sunaus Enano sunaus Natanijo sunaus Salatielio sunaus Simeono sunaus Rubeno. ² Jos vyras buvo Manasas; jis buvo miręs miežių pjuties metu; ³ nes kuomet jis prižiūrėjo pėdų rišėjus lauke, kaitra įkaitino jam galvą, ir jis mirė savo mieste Betulijoje, kame ir liko palaidotas draug su savo tėvais. ⁴ Judita gi buvo likusi po jo našlė jau nuo trejų metų ir šešių mėnesių. ⁵ Ant savo namų augšto ji buvo pasidariusi sau atskirą kambarį, kuriame pasilikdavo užsidarius su savo tarnaitėmis; ⁶ nešiodama ant savo strėnų ašutinę, ji pasninkojo per visas savo gyvenimo dienas, išskyrus subatas, pirmą kiekvieno mėnesio dieną ir Izraelio namų šventes. ⁷ Ji buvo labai dailios išvaizdos, o jos vyras buvo jai palikęs didžius turtus, skaitlingą šeimyną ir tėviškę pilną galvijų bandų ir avių. ⁸ Pas visus ji turėjo geriausią vardą, nes labai bijojo Viešpaties, ir nebuvo, kas būtų pasakęs apie ją pikta žodį.

⁹ Taigi, šita, išgirdus, kad Ozijas buvo pažadėjęs, praslinkus penkioms dienoms, atiduoti miestą, siuntė pas vyresnius Chabrį ir Charmį. ¹⁰ Jie atėjo pas ją, ir ji jiems tarė:

Kas tai yra, kad Ozijas sutiko atiduoti miestą Asyrijiečiams, jei per penkias dienas neateis jums pagalba? ¹¹ Ir kas jūs esate, kad gundote Viešpatį? ¹² Nėra tai

buvo iš Simeono giminės. — (3) *Kaitra įkaitino.* Plg. 4 Kar. 4, 18... — *Palaidotas.* Gr. t.: ant lauko tarp Dotaino ir Belamono (Belmos. Vz. aug. 4, 4). — (4) *Ir šešių.* Gr. t.: ir keturių. — (5) *Namų augšto.* Plg. 2 Kar. 18, 23; 4 Kar. 4, 10 ir k. — (6) *Išskyrus subatas...* Anot gr. t. buvo išskirtos ir

visų šventų dienų vigilijos. — (8) *Pas visus ji turėjo...* Sv. tėvai matė Juditoje dėlei jos dievobaimingumo ir nekaltybės figurą švent. Panos.

(9) *Pas vyresnius Chabrį...* Gr. t.: pas vyresnius Oziją, Chabrį ir...

(11) *Kad gundote Viešpatį:* lyg-kad po penkių dienų Dievas nebeįgalėtų

qui tentatis Dominum? ¹² Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, et furorem accendat. ¹³ Posuistis vos tempus miserationis Domini, et in arbitrium vestrum, diem constituistis ei. ¹⁴ Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrymis postulemus: ¹⁵ non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. ¹⁶ Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato, servientes illi, ¹⁷ dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur: ¹⁸ quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, et adoraverunt deos alienos, ¹⁹ pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum. ²⁰ Expectemus humiles consolationem eius, et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes Gentes, quæcumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster.

šneka, kuri iššaukia pasigailejimą, bet greičiau kuri sukelia rastybę ir uždega didį pyktį. ¹³ Jūs paskyrėte laiką Viešpaties mielaširdystei ir kaip jums patiko nustatėte jai dieną. ¹⁴ Bet kadangi Viešpats kantrus, todėl tai darykime atgaila ir liedami ašaras maldaukime jo dovanojimo. ¹⁵ Nes Dievas graso netaip kaip žmogus ir užsideda rastybe ne kaip žmogaus sunus. ¹⁶ Todėl nužeminkime jo akyse savo sielas ir, tarnaudami jam nužeminta dvasia, ¹⁷ sakykime su ašaromis Viešpačiui, kad jis padarytu su mumis savo mielaširdystę taip kaip jo valia, idant, kaip mūsų širdis pabugo dėlai ju puikybes, taip taipogi mes galėtumėm girties mūsų nuolankumui; ¹⁸ nes mes nesekėme nuodėmių mūsų tėvų, kurie apleido savo Dievą ir garbino svetimus dievus, ¹⁹ o už tą prasikaltimą buvo paduoti savo neprieteliams žudyti kalaviju, apiplešti ir išniekinti; mes gi nežinome kito Dievo be jojo. ²⁰ Laukime nuolankiai iš jojo paguodos, o Viešpats, mūsų Dievas, atkeršys už mūsų kraują dėl mūsų neprietelių prispaudimų, ir nužemins visas tautas, ir padarys, kad jos bus be šlovės.

daugiau padėti. Visas Juditos atsiliepimas į vyresniusius gerokai skiriasi gr. t. nuo Vulgatos. Gr. t. toliaus skaitome: ir pastatėte save Dievo vieton tarp žmonių vaikų? Taip jūs dabar mėginate visagalintį Viešpatį, o tečiau nieko nesužinosite per amžius. Juk jūs neįstirate žmogaus širdies gilybės ir neapimate jo mintių ir jausmų. Kaip jūs norite iširti Dievą, kurs visa tai yra sutvėręs, pažinti jo užmanymus ir suprasti jį mintis?

Niekuomet, jūs broliai, nerustinkite Viešpaties, mūsų Dievo, nes jei jis nenori padėti mums per penkias dienas, tai jis turi gales apginti mus toje dienoje, kurioje panorės, arba taipogi sunaikinti mus mūsų neprietelių akyse. Jūs gi nesistengkite išgauti per prievartą Viešpaties, mūsų Dievo, nutarimą; nes Dievas neleidžia savęs gaudinti kaip žmogus ir jis nesvyruoja kaip žmogaus sunus savo užmanymuose ir t. t.

²¹ Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri ut probarentur, si vere colerent Deum suum. ²² Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. ²³ Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. ²⁴ Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt, ²⁵ exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. ²⁶ Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, quæ patimur, ²⁷ sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus.

²⁸ Et dixerunt illi Ozias, et presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. ²⁹ Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et timens Deum. ³⁰ Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis: ³¹ ita quod

²¹ O dabar, broliai, kadangi jūs esate vyresnieji Dievo tautoje ir nuo jūsų priguli jų gyvybė, padrasinkite savo žodžiais jų širdis, kad atsimintu, jog mūsų tėvai buvo gundyti, idant butu ištirti, ar jie ištikrų garbina savo Dievą. ²² Jie turi atsiminti, kaip buvo gundytas mūsų tėvas Abraomas, o ištirtas daugeliu sielvartų pasidare Dievo prietelis. ²³ Taip pat ir Izaokas, ir Jokubas, ir Mozė, ir visi, kurie patiko Dievui, pereinę per daugelį sielvartų ir pasiliko ištikimi. ²⁴ Tie gi, kurie nepriėmė gundymų su Viešpaties baime ir parodė savo nekantrumą ir savo murmėjimą su prikaišiojimais prieš Viešpatį, ²⁵ liko naikintojo sunaikinti ir pražuvo nuo žalčių. ²⁶ Taigi, ir mes nekerštaukime užtatai, ką kenčiame, ²⁷ bet apsvarstydami, kad ir šitie kentejimai mažesni už mūsų nuodėmes, tikėkime, kad Viešpaties rykštes, kuriomis esame plakomi kaip vergai, siųstos mums pataisyti, o ne pražudyti.

²⁸ Tuomet Ozijas ir vyresnieji jai tarė: Visa, ką kalbėjai, tiesa, ir nėra nieko peiktino tuvo žodžiuose. ²⁹ Taigi, dabar melskies už mus, nes esi šventa ir Dievo bijanti moteriške. ³⁰ O Judita jiems tarė: Kaip jūs pripažįstate iš Dievo esant, ką galejau kalbėti, ³¹ taip ištirkite, ar iš Dievo yra,

(21) *Jų gyvybė.* Gr. t. toliaus: ir užlaikymas šventų dalykų, bažnyčios ir altoriaus. — (22) *Abraomas...* Vz. Prad. 16, 1; 22, 1... — (23) *Izaokas...* Vz. Prad. 25, 21; 26, 1... 28, 7... ir k. — *Ir visi...* Plg. Ekkli. 2, 1; Jok. 1, 2... — (24) *Kurie nepriėmė...* Vz. Sk. 11, 1; 14, 12; 20, 4—6; plg. 1 Kor. 10, 10.

(28) *Nėra nieko peiktino...* Vyresnieji, sutikdami su Judita, anot gr. t. pa-

aaiškinę, kad tauta privertusi juos prisiekti, jog po penkių dienų atiduos miestą, ir jie turi tą prisieką ispildyti. — (29) *Diero bijanti.* Vietoje sitų žodžių gr. t. pasakyta: ir Viespats atsiųs mums lietaus, kad mūsų suliniai butu pilni ir mes nebetroksime. — (31) *Taip ištirkite...* Vyresnieji išmėgins Juditos sumanyimą, padėdami jai įvykdyti; jei jis ne-

facere disposui, probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat Deus consilium meum. ³² Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea: et orate, ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. ³³ Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. ³⁴ Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et reverterentes abierunt.

Caput IX. ¹ Quibus abscedentibus, Judith ingressa est oratorium suum: et induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: et prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens:

² Domine Deus pateris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem: ³ et dedisti mulieres illorum in prædam, et filias illorum in captivitatem: et omnem prædam in visionem servis tuis, qui zela-

ka nutariau daryti, ir melskites, kad Dievas sutvirtintu mano sumanyma. ³² Jūs atsisistokite šią naktį prie vartų, kad aš galečiau išeiti su savo tarnaitė, ir melskites, kad, kaip sakėte, per penkias dienas Viešpats pažvelgtų į savo tautą Izraelį. ³³ Bet aš nenoriu, kad jūs tyrinėtumėte mano veikimą ir, kolei aš neapskelbsiu jums, tenebuna nieko kito daroma, kaip tik malda už mane į Viešpatį, mūsų Dievą. ³⁴ O Judo kunigaikštis Ozijas jai tarė: Eik ramybėje, ir Viešpats teesie su tavim, kad butu atkeršyta mūsų neprieteliams. Ir apsigrižę jie išėjo.

9. perskyrimas. ¹ Jiems išėjus, Judita įėjo į savo maldos vietą, o apsilikęs ašutine ji pabarstė pelenų sau ant galvos ir parpuolęs kniupsčia prieš Viešpatį šaukėsi į Viešpatį ir tarė:

² Viešpatie, mano tėvo Simeono Dieve! kurs davei jam kalaviją apsiginti nuo svetimtaučiu, padariusių savo gašlume prievartą mergaitei ir apnuoginusių ją jos apgėdinimui, ³ ir kurs davei ju moteris, kad butu grobis, ir ju dukteris į nelaisvę ir davei visą grobį pasidalinti tavo tarnams, kurie buvo užsidedę uolumu delei

pasiseks, bus ženklas, kad jis eina ne nuo Dievo. Gr. t. trumpai pasakyta: Paklauskite manęs, o aš padarysiu dalyką, kurs eis iš kartos į kartą pas mano tautos sunus. — *Jūs atsisistokite...* Paties miesto vyresnieji turi išleisti Juditą iš miesto. — *Ir melskites...* Gr. t. nėra pasakyta, kad Judita butu tris sykius prašiusi vyresniuosius melsties už ją (plg. 30. ir 33. eil.). Vietoje gi šitų žodžių tenai pasakyta: o šitose dienose, po kurių jūs žadėjote atiduoti miestą, Viešpats aplankys Izraelį per mano ranką.

(9, 1) *Apsilvikus ašutine.* Anot gr. t., atidengus ašutine, kuria buvo apsilvikusi. — *Šaukėsi į Viešpatį.* Gr. t.

dar pasakyta, kad Judita meldesi apie tą laiką, kuomet tą dieną buvo atnasaujami smilkalai Jeruzalėje Viešpaties namuose.

(2) *Davei jam kalaviją apsiginti...* Aiski aliuzija į baisų kerštą Jokubosunų Simeono ir Levio Sikemo karaliui ir jo tautai už Dinos išniekinimą. Jokubas tuojau smarkiai papeikė dviejų savo sūnų pasiūlymą ir mirdamas pavadino juodu „kariaujančiais neteisybės įrankiais“ (Prad. 49, 5—7). Judita negiria to pasiūlymo paties savyje ir netyrinėja jo dorinės vertės; ji tik prašo Dievą, kad jai suteiktu tokia pat drąsa, kokią tuomet parodė Simeonas. — (3) *Tavo tarnams:* Sime-

verunt zelum tuum: subveni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ. ⁴ Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti: et hoc factum est quod ipse voluisti. ⁵ Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, et tua judicia in tua providentia posuisti.

⁶ Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, et in equitatu suo, et in multitudine bel-latorum. ⁷ Sed aspexisti super castra eorum, et tenebræ fatiga-verunt eos. ⁸ Tenuit pedes eorum abyssus, et aquæ operuerunt eos. ⁹ Sic fiant et isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur, ¹⁰ et nes-ciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Do-minus nomen est tibi. ¹¹ Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et de-jicere gladio suo cornu altaris tui. ¹² Fac Domine, ut gladio proprio eius superbia amputetur: ¹³ capia-tur laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis charitatis meæ. ¹⁴ Da mihi in

tavęs; padėk, meldžiu tave, Vieš-patie, mano Dieve, man našlei. ⁴ Nes tu padarei, kas yra atsitikę anksčiau, ir nutarei, kas paskui įvyko, ir pasidarė tai, ko tu norėjai. ⁵ Nes visi tavo keliai priręngti ir tu patvirtinai savo nutarimus pagal savo Apveizda.

⁶ Pažvelgk dabar į Asyrijiečių stovyklas, kaip teikeis matyti Aigyptiečių stovyklas tuomet, kada jie bėgo apsiginklavę paskui tavo tarnus, pasitikėdami kariškais veži-mais, savo raitarija ir kovotojų daugybe. ⁷ Bet tu pažvelgei į jų stovyklas, ir tamsybės atėmė iš jų jėgas. ⁸ Gelmė sulaukė jų kojas, ir vanduo apdengė juos. ⁹ Taip teatsitinka ir šitiems, kurie pasitiki savo daugybe, ir giriasi savo kariškais vežimais, savo jie-timis, skydais, vilyčiomis ir dur-tuvais, ¹⁰ ir nežino, kad tu musų Dievas, kursai sunaikini kares nuo pradžios, ir kad tavo vardas Vieš-pats. ¹¹ Pakelk savo ranką kaip nuo pradžios ir savo galybe sutru-pink jų galybę; tavo rūstybė tenumeta galybė tu, kurie žada sau subjaurinti tavo šventyklą ir sutepti tavo vardo šetrą ir numušti savo kalavijų tavo altoriaus ragą. ¹² Padaryk, Viešpatie, kad jo pui-kybė butu numušta jo paties kala-vijų; ¹³ tebuna jis sugautas savo akių slastais, kuomet atkreips jas į mane, ir užgaul jį mano lupų meilumu. ¹⁴ Duok mano sie ai

onui ir Leviui. — (4) *Kas yra atsitikę anksčiau*: visus senesniusius stebu-klingus atsitikimus. — (5) *Nes visi tavo...* Tu kaipo teisis ir visa matantis teisėjas visais laikais budriai sergėjai Izraelio likimą.

(6) *Pažvelgk...* Plg. Is. 14, 9. Gr. t. nera to, kas pasakyta 6—8 eil. — (11) *Tavo altoriaus ragą*: todėl sutepti al-torių, kurio ragai ant keturių kampų skaitėsi švenčiausi altoriaus dalis.

— (13) *Mano lupų meilumu*. Gr. t.: mano lupų pyliumi. Iš Juditos žodžių aišku, kad ji pramato, jog savo pasi-elgimu ji sukels Oloferne nesvarų gas-lumą, jog jos žodžiuose bus nemaža vyliaus ir jog tuo keliu ji eis prie savo tikslo. Taigi, ar galima toks pasielgimas sutaisyti su doros dės-niais? Visupirma reikia pažymėti, kad knygos autorius giria kaizygiška Juditos drąsą ir, nežiurint budo, kaip

animo constantiam, ut contemnam illum: et virtutem, ut evertam illum. ¹⁵ Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminæ dejecerit eum. ¹⁶ Non enim in multitudinem est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio.

¹⁷ Deus cælorum, creator aquarum, et Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, et de tua misericordia præsumentem. ¹⁸ Memento Domine testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in

ištvermės, kad paniekinčiau ji, ir stiprybės, kad pražudyčiau ji. ¹⁵ Nes tai bus paminklas tavo vardui, kuomet moteriškes ranka nugriaus ji. ¹⁶ Nes tavo galybė, Viešpatie, remiasi ne daugybe, ir tavo valia ne arklių stiprumu, ir puikieji nepatiko tau nuo pradžios, bet tau visuomet patiko nuolankiųjų ir žemųjų malda.

¹⁷ Dangaus Dieve, Sutvertojai vandens ir visų tvarinių Viešpatie, išklausyk mane besimeldžiančia vargšę ir pasitikinčią tavo mielaširdyste. ¹⁸ Atsimink, Viešpatie, savo sandorą, duok žodžių į mano burną ir sustiprink mano širdyje sumanymą, kad tavo namai pasi-

ji suklaidino Oloferną, tiesiog sako: Ir Viespats suteikė jai skaistumo, nes visą tą papuošimą ji emė ne geidulio sužadinta, bet dorybės (Vz. zem. 10, 4; plg. 13, 23–25; 15, 10, 11; 16, 26). Sv. tėvai taipogi giria Juditą. Jos geras tikejimas buvo tobulas, ir ji savo sumanymą išpažino atvirai prieš Dievą. Beabejo, ji statė savo dorybę į didelį pavojų, kurio paprastose aplinkybėse būtų turėjusi būtinais vengti; bet čia aplinkybės buvo nepaprastos; kaip ji pati sakosi, jai reikėjo užlaikyti daugelio žydų slovę, gelbėti tėvynę, apsaugoti Viespaties bažnyčia ir altorius; be to ji jautėsi esanti gana stipri prieš pikta ir tvirtai rėmėsi ant Dievo (14. e.). Nuzudymas Oloferno reikia svarstyti, žiurint anų laikų desnių; gi yra visai tikras dalykas, kad visos tautos senobėje manė, jog valia užmusti neprietelis, vistiek kokia gudyrybe bus pasinaudota tam tikslui pasiekti. Reikia dar patėmyti, kad Juditos žodžiai, kuriais ji suklaidino Oloferną, taip parinkti, jog juos dvejai galima suprasti, jog juose yra ir tiesa; todėl jie nėra griežtas melas. Bet jei matyti juose ir tikrą melą, tai senobės tautos ir melą laikė tarp kariskų gudyrybių; ir jei Olofernas nebutu leidęs savo geiduliams apakinti savęs, jis beabejo nebutu pilnai itikejęs moteriškes žodžiams. Ką dėl

sukėlimo Oloferne piktų geidulių, tai kaip moralistai, kalbėdami apie prisiđėjimą prie pikto, sako: aliud est inducere, aliud praeberere occasionem (plg. sv. Tom. 2, 2, qu. 78 a. 4); Judita nenorėjo daugiaus nieko, kaip tik savo tautos neprietelio zuvimo; Oloferno nuodėmė nebuvo ir jos nuodėmė, nes jos gražumas nebuvo kaltėybė. Galop sv. Tomas šiaip atsiliepia apie Juditos pasielgimą: sv. Rastė kaikurios ypotos giriamos ne už tobulas dorybes, bet už linkimą prie dorybės, užtat kad jose rasdavosi šioks toks girtinas jausmas, nors jojo sužadintos jos ir imdavo daryti peiktinus dalykus; ir tuo budu giriama Judita, ne kad melavo Olofernui, bet dėlėi noro išgelbėti savo tautą, dėl kurio tai išgelbėjimo ji statė save į pavojus (Summa theol. 2, 2, qu. 110 a. 3 ad 3). — (15) *Nes tai bus...* Plg. Teis. 4, 21; 5, 26. — (16) *Nes tavo galybė...* Plg. 2 Kron. 14, 11; Ps. 146, 10, 11.

(17) *Dangaus Dieve...* Gr. t.: Taip, taip, o mano tėvo Dieve, Izraelio tėvainystės Dieve, Valdove dangaus ir žemės ir tt. — (18) *Atsimink...* Gr. t.: ir padaryk, kad mano sneka ir mano vylius būtų žaizda ir sloga tiems, kurie rengiasi daryti ziaurių dalykų prieš tavo sandorą, prieš tavo šventus namus, prieš Siono kauburį ir prieš

sanctificatione tua permaneat:
¹⁹ et omnes Gentes agnoscant quia
 tu es Deus, et non est alius
 præter te.

liktu tau pašvesti, ¹⁹ ir kad visos
 tautos pažintu, jog tu esi Dievas,
 ir jog be tavęs nėra kito.

2. Judita užmuša Oloferną Asyrijiečių stovykloje.

Caput X. ¹ Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad Dominum. ² Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, et exiit se vestimentis viduitatis suæ, ³ et lavit corpus suum, et unxit se myro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis jucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, et lilia, et inares, et annulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. ⁴ Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat: et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

10. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad ji, paliovus šaukties į Viešpatį, atsikėlė iš vietos, kurioje gulėjo kniupsčia Viešpaties akivaizdoje. ² Paskui ji pasišaukė savo tarnaitę ir, nusileidus į savo namus, nuėmė nuo savęs ašutinę, nusivilko savo našlystės drabužius, ³ apiplovė savo kūną, patepė save geriausią inyrą, susišukavo savo galvos plaukus, užsidėjo sau ant galvos nuometą, apsilvilko savo linksmumo drabužiais, apsiavė savo kojas kurpėmis, pasiėmė apyrankius, lelijas, auskarus ir žiedus ir pasipuošė visais savo papuošalais. ⁴ Ir Viešpats suteikė jai skaistumo, nes visą tą pasipuošimą ji ėmė ne geidulio sužadinta, bet dorybės, ir todėl Viešpats padaugino joje tą gražumą taip, kad ji pasirodė visu akims nesulyginamai gražti.

tavo sunų tėvainystę. — (19) *Kad visos tautos...* Tai vyriausis Juditos tikslas.

10, 1—13, 31. Gražiai pasipuošus ir pasiėmus įstatymo neuždrausto maisto Judita išeina naktia iš Betulijos (10, 1—10); ją tuojau sugauna Asyrijiečiai ir nuveda pas Oloferną (10, 11—20); jo klausinėjama ji sakosi atėjusi apskelbtų jam Izraelitų apgalėjimo, nes jie užrustinę savo nuodėmėmis Dievą, ji pasilikianti pas Oloferną, kad išanksto nurodytu jam apgalėjimo diena, kaip tik ji bus jai Dievo apreikšta (11, 1—17); apsidžiaugęs Olofernas žada pripažinti Juditos Dievą tikru, jei jos žodžiai išsipildys (11, 18—21); jis paskiria

Juditai sėtra ir leidžia išeiti naktia Dievo garbintų, ką Judita daro per tris naktis (12, 1—9); ketvirtoje dienoje Olofernas kelia savo tarnams pokilį, į kurį pakviesta Judita valgo tikėtai savo valgius (12, 10—20); pasilikusi viena su apsigėrusiu Olofernu jo sėtroje, nukerta jam galvą ir duoda ją nešti savo tarnaitėi (13, 1—10); abidvi išeina iš Asyrijiečių stovyklos, sugrįžta į Betuliją, parodo Oloferno galvą ir sukelia visuose Žyduose didžiausį džiaugsmą (13, 11—31).

(10, 2) *Nusileidus...* iš buto, kurį buvo sau pasidarius ant augšto (8, 5) — (3) *Linksmumo drabužiais*: išėiginiais rubais. — *Lelijas*: papuošalus, turėjusius lelijų išvaizdą. — (4) *Ir Viešpats...* Gr. t. išsireikšta kitaip ir kalbama.

⁵ Imposuit itaque abraë suæ ascoperam vini, et vas olei, et polentam, et palathas, et panes, et caseum, et profecta est.

⁶ Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam et presbyteros civitatis. ⁷ Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. ⁸ Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Jerusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et iustorum. ⁹ Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat. ¹⁰ Judith vero orans Dominum, transivit per portas ipsa et abra eius.

¹¹ Factum est autem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quo vadis? ¹² Quæ respondit: Filia sum Hebræorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in depredationem, pro eo quod contemnentes vos, noluerunt ultro tradere seipsos ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. ¹³ Hac de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernisi, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu eius. ¹⁴ Et cum audissent viri illi verba eius, considerabant

⁵ Taigi, ji uždejo ant savo tarnaitės šikšninį ryką su vynu, inda aliejaus, keptu grūdų, džovintu čiułpsnių, duonos, surio ir išėjo.

⁶ Atejęsi prie miesto vartų jiedvi rado laukiantį Oziją ir miesto vyresniusius. ⁷ Tie, pamatę ją, stebėties stebėjos jos gražumu. ⁸ Tačiau nieko nesiklausdami jos, jie leido praeiti ir tarė: Musų tevų Dievas teduodie tau malones, ir savo galybe tesustiprinie kiekviena tavo širdies užmanymą, kad Jeruzalė girtusi tavimi, ir tavo vardas teesie šventųjų ir teisiųjų skaitliuje. ⁹ O tie, kurie tenai buvo, tarė visi vienu balsu: Teįvyksta, teįvyksta! ¹⁰ Judita gi, melddamasi Viešpačiui, išėjo pro vartus draug su savo tarnaitė.

¹¹ Kuomet ji, auštant, leidosi žemyn nuo kalno, atsitiko, kad ją sutiko Asyrjiečių žvalgai ir sulaikė, sakydami: Iškur ateini? ir kur eini? ¹² Ji atsakė: Esu Ebrajų dukte; todėli aš pabegau nuo juų, nes pažinau, jog jie bus paduoti jums plėšti, už tatai kad paniekinami jus nenorėjo pasiduoti patįs savaimė, idant rastu jųs akyvaizdoje pasigailejimo. ¹³ Todėlei aš maniau sau viena ir tariau: Eisiu pas kunigaikštį Oloferną pasakytu jam jų paslapčių ir jam parodytu, kaip prieidamas jis galėtu apveikti juos, taip kad iš jo kariuomenės nekristu neivienas vyras. ¹⁴ Anie vyrai, išgirde jos žodžius, žiūrėjo į jos veidą, ir didis nustebimas buvo jų akyse, nes jie labai stebėjosi jos gražumu.

aškliai tik apie pasipuokusius Juditos gražumą. — (5) *Uždejo ant savo...* Judita pasiima su savim žydų įstatymo neuždrausto maisto, kad nereiktu susitepti Asyrjiečių valgiais.

(8) *Nieko nesiklausdami.* Gr. t. nera sitų žodžių. — (10) *Melddamasi Viešpačiui.* Nėra gr. t. — *Išėjo...* Gr. t. tas išėjimas aprašytas plačiau.

(11) *Auštant.* Nėra gr. t. — (16) *Jie*

faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. ¹⁵ Et dixerunt ad eam: Conseruasti animam tuam eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. ¹⁶ Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annunciantes eam.

¹⁷ Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes. ¹⁸ Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus? ¹⁹ Videns itaque Judith Holofernem sedentem in conopæo, quod erat ex purpura, et auro, et smaragdo, et lapidibus pretiosis intextum: ²⁰ et cum in faciem eius intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, iubente domino suo.

Caput XI. ¹ Tunc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, et noli pavere in corde tuo: quoniam ego numquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor

¹⁵ Ir jie jai tarė: Išgelbėjai savo gyvybę, nutarus ateiti pas musų valdovą. ¹⁶ Ir tai žinok, jog kuomet stosies jo akyvaizdon, jis pasiels su tavim gerai, ir busi labai miela jo širdžiai. Poto jie nuvedė ją prie Oloferno padangtės ir pasakė jam apie ją.

¹⁷ Kuomet ji įėjo į jo akyvaizdą, Olofernas liko tuojuo savo akių sugautas. ¹⁸ Jo gi palydovai jam tarė: Kas paniekins Ebrajų tautą, kurie turi tokių gražių moterų, kad dėlei jų mums verta kovoti prieš juos? ¹⁹ Taigi, Judita, pamačius Oloferną, sėdintį po uždanga, padaryta iš purpuros ir aukso su įmegžtais smaragdais ir brangiais akmenimis, ²⁰ ir pažvelgus į jo veidą, nusilenkė prieš jį ir parpuolė kniupsčia ant žemės. Tečiau Oloferno tarnai, paliepus savo valdovui, pakele ją.

11. perskyrimas. ¹ Tuomet Olofernas jai tarė: Buk rami ir neturėk baimės savo širdyje, nes aš niekuomet nedariau skriaudos žmogui, kurs norėjo tarnauti karaliui

nuvedė... Gr. t.: jie atskyrė simtą žmonių, kad eitu draug su ja ir su jos tarnaitė, ir atvedė ją prie Oloferno sėtos. Tuomet susirinko žmonių iš visos stovyklos, nes žinia apie jos ateitimą buvo pasklydusi po visas sėtras, ir apstojo ją, tuotarpu kad ji stovėjo prie Oloferno sėtos, kolei jos neįvedė pas jį.

(17) *Olofernas liko...* Gr. t. situ žodžių nėra. — (18) *Kad dėlei jų...* Gr. t.: Butu negerai, kad iš jų (žydų) pasiliktu nors vienas vyras, nes jei juos palikti, jie galėtų apgauti visą žemę

(supr.: savo moterų gražumu). Anot gr. t. tik po situ žodžių įvesta Juditą į Oloferno sėtą. — (19) *Sėdintį...* Gr. t.: sėdintį ant savo patalo po uždanga. Graži iš plonos, skystos medegos padaryta uždanga ant guolio gynė nuo musių ir kitų panašių vabzdžių. — (20) *Ir pažvelgus...* Gr. t.: Jie atvedė ją prie jo; jis gi išėjo į sėtos prieangį, o prieš jį nešė auksinių liampų.

(11, 1) *Nedariau skriaudos...* Paskymas nesutinkąs sutiesia. Plg. aug. 3, 9...

regi. ² Populus autem tuus, si non contempsisset me, non levasset lanceam meam super eum. ³ Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut venires ad nos?

⁴ Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. ⁵ Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, et vivit virtus eius, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestia agri obtemperant illi. ⁶ Nunciatur enim animi tui industria universis gentibus, et indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

⁷ Nec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei jussus evenire. ⁸ Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis. ⁹ Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. ¹⁰ Insuper etiam fames invasit eos, et ab ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. ¹¹ Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, et bibant sanguinem eorum: ¹² et sancta Domini Dei sui quæ præcepit Deus non contingit, in frumento,

Nabukodonosorui. ² Jei tavo tauta nebutu paniekinusi manes, aş nebučiau pakeles savo jieties prieš ją. ³ Dabar gi pasakyk man, kodėl atitraukei nuo jų ir kodėl tau patiko ateiti pas mus?

⁴ Judita jam tarė: Priimk tavo tarnaitės žodžius, nes jei laikysies tavo tarnaitės žodžių, Viešpats pabaigs daryti su tavim tą dalyką. ⁵ Nes kaip gyvas žemės karalius Nabukodonosoras ir kaip gyva jo galybė, kuri yra tavyje nubausti visoms klystančioms sieloms, taip netik žmonės tarnauja jam per tave, bet ir lauko žvėris jam paklusnųs. ⁶ Nes žinia apie tavo dvasios sumaningumą pasiekė visas tautas, ir visam pasauliui žinoma, kad tu vienas geras ir galingas visoje jo karalystėje, ir tavo paliepinai giriami visose šalyse.

⁷ Ir tai ne paslaptis, ką yra kalbėjęs Achioras, ir ne nežinoma, ką liepė su juo padaryti. ⁸ Nes tai tikra tiesa, kad mūsų Dievas taip buvo užrustintas nusidėjimais, jog liepė apskelbti per savo pranašus tautai, kad jis atiduosias ją dėl josios nuodėmių. ⁹ O kadangi Izraelio sunus žino, jog jie užrustino savo Dievą, todėl baimė tavęs atėjo ant jų. ¹⁰ Be to ant jų atėjo ir badas, o delei vandens stokos jie skaitomijau tarp mirusiųjų. ¹¹ Jie jau nutarė užmušti savo gyvulius, kad gertų jų kraują. ¹² Jie net mano suvartoti Viešpaties, savo Dievo, šventenybes, susidedančias iš javų,

(5) *Nes kaip gyvas...* Savo žodžiuose Judita taikosi prie Asyrijiečių papročių (plg. Prad. 42, 15) ir nesigaili pagyrimų Nabukodonosorui ir jo vadui. — *Klystančioms*. Nera gr. t. — (6) *Paliepiniai*. Gr. t.: kariski veikalai.

(7) *Ką yra kalbėjęs...* Vž. aug. 5,5 iki 6, 5. Judita patvirtina Achioro

žodžius, kad žydai neapgalmi, kolei jie neapleidžia Dievo; bet ji pasako toliaus, kad jie pasiryžę peržengti Dievo valią, ir todėl jų praužimas bus tuomet tikras. — (11) *Kad gertų kraują*. Įstatymas draudė tai daryti. Vž. Kun. 17, 10... 1 Kar. 14, 31... — (12) *Javų, vyno...* Buvo tai pirmuonės

vino, et oleo, hæc cogitaverunt impendere, et volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur. ¹³ Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, et misit me Dominus hæc ipsa nunciare tibi. ¹⁴ Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: et exiet ancilla tua, et orabo Deum, ¹⁵ et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, et veniens nunciabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, et habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te: ¹⁶ quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. ¹⁷ Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nunciare tibi.

¹⁸ Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, et coram pueris eius, et mirabantur sapientiam eius, et dicebant alter ad alterum: ¹⁹ Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, et in sensu verborum. ²⁰ Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris: ²¹ et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus, et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

vyno ir aliejaus, kurių Dievas isakė neprisileisti, ir nori suvalgyti tai, ko nei rankomis neturetu paliesti; kadangi tat jie tai daro, tikras yra dalykas, jog jie bus atiduoti į prapultį. ¹³ Aš, tavo tarnaitė, tai sužinojus, pabėgau nuo jų, ir Viešpats siuntė mane tau tą dalyką apskelbtų. ¹⁴ Nes aš, tavo tarnaitė, garbinu Dievą taipogi dabar pas tave, ir tavo tarnaitė išeis ir melsis Dievui, ¹⁵ o jis pasakys man, kuomet atsilygins jiems už jų nuodėmę, ir atėjus aš apskelbsiu tau. Tuomet aš vesiu tave viduriu Jeruzalės, ir tu turėsi visą Izraelio tautą kaip avis, kurioms nėra piemens, ir neivienas šuo nesulos prieš tave; ¹⁶ nes taip man pasakyta per Dievo Apveizdą. ¹⁷ Ir kadangi Dievas užsirustino ant jų, todėl aš esu siusta tau tai apskelbti.

¹⁸ Taigi, visi šitie žodžiai patiko Olofernui ir jo tarnams; jie stebėjosi jos išmintimi ir sake vienas kitam: ¹⁹ Nėra moteriškes ant žemės jai lygios išvaizda, gražumu ir žodžių išmintingumu. ²⁰ Olofernas gi jai tarė: Gerai padarė Dievas, kurs siuntė tave pirm tautos, kad tu paduotumei ją į mūsų rankas. ²¹ Ir kadangi tavo pažadėjimas geras, jei tavo Dievas man tai padarys, jis bus taipogi mano Dievas, ir tu busi didi Nabukodonosoro namuose, ir tavo vardas bus minimas visoje žemėje.

ir desimtinės. Plg. Kun. 22, 1... 1 Kar. 21, 4... Gr. t. dar pasakyta, kad Betulijos žydai „siuntė į Jeruzalę, nes kurie tenai yra, elgėsi taippat, idant gautu iš vyresniųjų leidimą Betulijos gyventojams; ir kaip tik jie ji gaus ir pasinaudos juo, tą patią dieną jie bus tau paduoti savo prapulčiai“. — (14) Išeis: už stovyklos ribų. Taip Judita

rupinasi turėti liuosybę išeiti iš Asyrijiečių tarpo, kada tik jai tai bus reikalinga. — (15) Tuomet: kada Betulija bus paimta. — Kaip avis... Patarles. Plg. 3 Kar. 22, 17; Is. 11, 7; Joz. 10, 21.

(20) Kad tu paduotumei... Gr. t.: idant paduotu į mūsų rankas jiegas prazuvi-mui tu, kurie paniekino mano valdovą.

Caput XII. ¹ Tunc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius, et jussit illic manere eam, et constituit quid daretur illi de convivio suo. ² Cui respondit Judith, et dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. ³ Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? ⁴ Et dixit Judith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi eius in tabernaculum, quod præceperat. ⁵ Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem, et deprecandi Dominum. ⁶ Et præcepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi, exiret et introiret ad adorandum Deum suum, per triduum: ⁷ et exhibet noctibus in vallem Bethulæ, et baptizabat se in fonte aquæ. ⁸ Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. ⁹ Et introiens, munda manebat in tabernaculo usque dum acciperet escam suam in vespere.

¹⁰ Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, et dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, et suade Hebræam illam ut sponte consentiat habi-

12. perskyrimas. ¹ Tuomet jis liepė jai įeiti, kame buvo sudėti jo turtai, ir liepė pasilikti jai tenai; paskyrė taipogi, kas turėjo buti jai duodama nuo jo stalo. ² Tečiau Judita jam atsakė ir tarė: Dabar aš negalesiu valgyti to, ką liepei man duoti, kad neateitu ant manęs užsirustinimas; valgysiu gi iš to, ką sau atsinešiau. ³ Olofernas jai tarė: O jei tau pritruks to, ką su savim atsinešei, ką tuomet darysime su tavim? ⁴ Judita atsakė: Kaip tavo siela gyva, mano valdove, taip tavo tarnaitė nesuvalgys visa tai, kolei Dievas padarys per mano ranką tai, ką aš sumaniau. Tuomet jo tarnai įvedė ją į šėtrą, į kurią buvo liepęs. ⁵ Eidama tenai ji paprašė, kad jai butu leista išeiti nakčia ir prieš išauštant pasimelstu ir šauktus į Viešpatį. ⁶ O jis įsakė savo kambario tarnams, kad, kaip jai patinka, ji išeitu ir įeitu per tris dienas savo Dievo garbintų. ⁷ Taip ji išeidavo naktimis į Betulijos slenį ir apsiplaudavo šaltinio vandenyje. ⁸ Eidama gi augštyt meldavosi Viešpačiui, Izraelio Dievui, kad vestu jos kelią prie išluosavimo savo tautos; ⁹ o sugrįžus pasilikdavo nesutepta šėtroje, kolei vakare imdavo savo valgi.

¹⁰ Ir atsitiko, kad ketvirtoje dienoje Olofernas padarė savo tarnams puotą ir tarė savo kambario tarnui Vagavui: Eik ir įkalbėk tai žydei, kad savaime sutiktu gyventi

(12, 1) *Turtai*. Gr. t.: sidabriniai rykai. — (2) *Ką liepei man duoti*: pagonių valgių. — (4) *Nesuvalgys... kolei*... Judita tikejosi veikiai galesianti įvykdyti savo užmanymą; Olofernas gi suprato jos žodžius kitaip. — (5) *Išeiti nakčia ir...* Taip Judita prirengia sau

isbėgimą iš Asyrijiečių stovyklos. — (7) *Apsiplaudavo*... Tokie apsiplovimai buvo daromi ne tik pas žydus, bet ir pas pagonių tautas. — (9) *Kolei vakare*... Taigi per visą dieną Judita pasninkojo.

(10) *Vagavui*. Gr. Bagoas. Taip va-

tare mecum. ¹¹ Foedum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum agendo ut immunis ab eo transeat.

¹² Tuuc introivit Vagao ad Judith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem eius, ut manducet cum eo, et bibat vinum in jucunditate.

¹³ Cui Judith respondit: Quæ ego sum, ut contradicam domino meo?

¹⁴ Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ. ¹⁵ Et surrexit, et ornavit se vestimento suo, et ingressa stetit ante faciem eius.

¹⁶ Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius. ¹⁷ Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, et accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.

¹⁸ Et dixit Judith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis. ¹⁹ Et accepit, et manducavit, et bibit coram ipso ea, quæ paraverat illi ancilla eius. ²⁰ Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

Caput XIII. ¹ Ut autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitium sua, et conclusit Vagao ostia cubiculi, et abiit, ² erant autem omnes fatigati a

su manim; ¹¹ nes pas Asyrijiečius tai gėda, jei moteriške tyčiojasi iš vyro, taip elgdamasi, kad ji eina šalin nuo jo nepaliesta.

¹² Tuomet Vagavas įėjo pas Juditą ir tarė: Tenesidrovi gera mergaitė įeiti pas mano poną, kad butu pagerbta jo akyvaizdoje, valgytu draug su juo ir gertu vyno su džiaugsmu. ¹³ Judita jam atsakė: Kas aš esu, kad priestaraučiau mano valdovui?

¹⁴ Aš padarysiu visa, kas bus jo akyse gera ir geriausia. O kas tik jam patiks, tai bus man geriausia per visas mano gyvenimo dienas. ¹⁵ Ji atsikėlė, pasipuošė savo drabužiais ir įėjus stoji jo akyvaizdoje. ¹⁶ Oloferno gi širdis smarkiai plakėsi, nes jis buvo užsidegęs pageidimu josios.

¹⁷ Ir Olofernas jai tarė: Gerk dabar ir sėskies prie stalo su džiaugsmu, nes radai malonės mano akyvaizdoje. ¹⁸ Judita tarė: Gersiu, valdove, nes iš visų mano gyvenimo dienų labiausiai šiandien mano siela liko išaugštinta. ¹⁹ Ir ji emė, valge ir gerė jo akyvaizdoje tai, ką jos tarnaitė buvo jai priirėngusi.

²⁰ Olofernas pasidarė linksmas delei jos ir gerė labai daug vyno, kiek niekuomet nebuvo geręs savo gyvenime.

13 perskyrimas. ¹ Kuomet gi jau buvo vėlu, jo tarnai pasiskubino į savo butus, o Vagavas uždarė miegamojo kambario duris ir išėjo; ² visi gi buvo pavargę nuo

dinosi senobėje tikriausiai visi kambarių tarnai (romytiniai).

(13) *Kas aš esu...* Pakvietimas į pokilį galejo suteikti Juditai geriausia progą mėginti įvykdyti savo sumanymą; todėl ji skubinasi juo pasinaudoti. — (14) *Tai bus man geriausia...* Rytiečių mandagumo žodžiai. — (18)

Nes iš visų... Judita turi mintyje savo užmanymo pasisėkimą ir išanksto džiaugiasi juo. Kitaip supranta jos žodžius Olofernas.

(13, 1) *Uždarė kambario duris.* Gr. t. pridėta: „iš oro puses“. Bet Juditos tarnaitė buvo pasilikusi prieangyje; ji galejo atidaryti duris. Anot gr. t. Ju-

vino: ³ eratque Judith sola in cubiculo. ⁴ Porro Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus. ⁵ Dixitque Judith puellæ suæ ut staret foris ante cubiculum, et observaret. ⁶ Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, et labiorum motu in silentio, ⁷ dicens: Confirma me Domine Deus Israel, et respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam erigas: et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. ⁸ Et cum hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, et pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exolvit. ⁹ Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis eius, et ait: Confirma me Domine Deus in hac hora, ¹⁰ et percussit bis in cervicem eius, et abscidit caput eius, et abstulit conopæum eius a columnis, et evolvit corpus eius truncum.

¹¹ Et post pusillum exivit, et tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, et jussit ut mitteret illud in peram suam. ¹² Et exierunt duæ, secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem, et transierunt castra, et gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis. ¹³ Et dixit Judith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel.

¹⁴ Et factum est, cum audissent viri vocem eius, voca-

vyno, ³ ir Judita buvo viena kambaryje. ⁴ Olofernas gulėjo tuotarpui patalė, užmigęs iš per daug didžio girtumo. ⁵ Judita buvo įsakiusi savo tarnaitėi stovėti lauke prie kambario ir sergeti. ⁶ Dabar Judita atsistojo ties patalų, meldamasi su ašaromis ir tylomis krutindama lupas, ⁷ ir tarė: Sustiprink mane, Viešpatie, Izraelio Dieve, ir pažvelgk šią valandą į mano rankų darbus, idant, kaip esi žadėjęs, pakeltumei savo miestą Jeruzalę, ir kad išpildyčiau tai, ką pasitikėdama tavimi maniau galėsiant įvykti. ⁸ Tai pasakius, ji prisitariu prie šulo, buvusio prie jo lovos galo, ir atrišo jo kalaviją, kurs kabėjo ant jo pririštas. ⁹ Ištraukus jį iš makšties, ji nusitvėrė už jo galvos plaukų ir tarė: Sustiprink mane šią valandą, Viešpatie Dieve. ¹⁰ Po to ji kirto du sykiu į jo sprandą ir nukirto jam galvą, nuėmė nuo šulų jo uždangą ir nurito žemėn jo lavoną.

¹¹ Po valandėlės ji išėjo, padavė Oloferno galvą savo tarnaitėi ir liepė įsidėti ją į savo maišą. ¹² O po to jiedvi išėjo pagal savo paprotį tarsi melstusi, perėjo per stovyklą ir apsukdami slenį atėjo prie miesto vartų. ¹³ Tenai Judita tarė ištolo sienos sargams: Atidarykite vartus, nes Dievas, kurs parodė savo galybę Izraelyje, yra su mumis.

¹⁴ Ir atsitiko, kad vyrai, išgirde jos balsą, pavadino miesto vyres-

dita buvo pasakiusi Vagavui, kad ir tą naktį ji eisianti melstus; todėl jos išėjime iš Oloferno sėtros nebuvo nieko įtartino. — (6) *Tylomis krutindama...* Plg. 1 Kar. 1, 13. — (7) *Kaip esi žadėjęs...* Plg. 3 Kar. 9, 3; 4 Kar. 19, 34. — (9) *Už jo galvos plaukų:* kad tikriaus pataikytu kirsti. — (10) *Nuėmė*

nuo šulų...: tarp kurių uždanga buvo ištiesta ir prie kurių ji buvo prisegta. Uždanga, kuri buvo brangi, Judita pasiėmė su savim kaip apgalėjimo ženklą.

(11) *Į savo maišą:* kuriame Judita buvo atsinešusi maisto.

(14) *Miesto vyresniusius:* paskuriuos

verunt presbyteros civitatis. ¹⁵ Et concurrerunt ad eam omnes, a minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam iam non esse venturam. ¹⁶ Et accendentes luminaria congyrauerunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, ¹⁷ dixit Judith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se: ¹⁸ et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. ¹⁹ Et proferens de pera caput Holofernus, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernus principis militiæ Assyriorum, et ecce conopæum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum femina percussit illum Dominus Deus noster. ²⁰ Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus eius et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem, et non permisit me Dominus ancillam suam cōquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. ²¹ Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius.

²² Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. ²³ Porro Ozias princeps po-

nuosius. ¹⁵ Tuomet subėgo prie jos visi nuo mažiausio iki didžiausiam, nes tikejosi jį jau nebesugrįšiant, ¹⁶ ir užsidegę žiburių visi apstojo jį, jį gi, užėjus į augštesnę vietą, liepė nutilti. O visiems nutilus, ¹⁷ Judita tarė: Šlovinkite Viešpatį, mūsų Dievą, kurs neapleido pasitikinčių juos ¹⁸ ir per mane, savo tarnaitę, padarė savo mielaširdystę, kurią yra žadėjęs Izraelio namams, ir užmušė šią naktį mano ranka savo tautos neprietelį. ¹⁹ Po to išėmus iš maišo Oloferno galvą, parodė jiems ir tarė: Štai Asyrijiečių kariuomenės vado Oloferno galva, ir štai jo uždanga, po kuria jis gulėjo savo girtybėje, kuomet Viešpats, mūsų Dievas, ištiko jį moteriškes ranka. ²⁰ Kaip pats Viešpats yra gyvas, taip jo Angelas sergėjo mane ir iš čia išeinančią, ir tenai pasiliekančią, ir išten čia sugrįžtančią, ir Viešpats neleido, kad aš, jo tarnaitė, bučiau sutepta; bet jis sugražino jums mane be susitepimo nuodėmės, besidžiaugiančią, kad jis apgalėjo, kad aš ištrūkau ir kad jus išliuosuoti. ²¹ Šlovinkite jį visi, nes jis geras, nes jo mielaširdystė amžina.

²² Tuomet visi, pagarbinę Viešpatį, jai tarė: Viešpats palaimino tave savo galybe, nes per tave nieku pavertė mūsų neprietelius. ²³ Izraelio gi tautos kunigaikštis

buvo miesto vartų raktai. — (20) *Jo Angelas...* Angelo nera paminėta gr. t. Apskritai sakant, Vulgatoje šioje vietoje randame truputį daugiau smulkmenų. — (21) *Nes jis geras...* Plg. Ps. 105, 1; 106, 1.

(23) *Esi Viešpaties... palaiminti.* Plg. Teis. 5, 24. Tuos žodžius Bažnyčia sako apie švent. Mariją Paną, kuri viena verta tokio pagyrimo visoje jo pilnybėje.

puli Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia a Domino Deo excelso prae omnibus mulieribus super terram. ²⁴ Benedictus Dominus, qui creavit caelum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum: ²⁵ quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in aeternum, pro quibus non pepercisti animae tuae propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinam ante conspectum Dei nostri. ²⁶ Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

²⁷ Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Judith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod ulescatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea. ²⁸ Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiae suae Deum Israel contempsit, et tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari praecipiam latera tua. ²⁹ Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatum prae pavore, cecidit in faciem suam super terram, et aestuavit anima eius.

³⁰ Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes eius, et adoravit eam, et dixit: ³¹ Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quae audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

Ozijas jai tarė: Tu, dukte, esi Viešpaties, augščiausiojo Dievo, palaiminta labiausiai ne kaip visos moteris ant žemės. ²⁴ Pašlovintas teesie Viešpats, kurs sutvėrė dangų ir žemę, kurs vedė tave nukirstu galvos mūsų neprietelių vadui, ²⁵ nes šiandien jis padarė tavo vardą taip didį, kad žmonės, atsimindami per amžius Viešpaties galybę, niekuomet nesiliaus tave gyre, nes už juos tu nepasigailejai savo gyvybės, kuomet matei savo giminės suspaudimą ir sielvartą, bet prašalinai prapultį mūsų Dievo akyvaizdoje. ²⁶ O visa tauta tarė: Tei-vyksta, tei-vyksta.

²⁷ Paskui atėjo pašauktas Achioras, o Judita jam tarė: Izraelio Dievas, apie kurį tu liudijai, kad jis keršija už save savo neprietelius, jis nukirsdino šią naktį mano ranka visų netikinčiųjų galva. ²⁸ Ir kad įsitikruntumei, jog taip yra, štai galva Oloferno, kurs savo puikybės išdykime paniekino Izraelio Dievą ir gąsdino tave pražuvimu, sakydamas: Kuomet bus paimta nelaisvėn Izraelio tauta, aš liepsiu perdurti kalaviju tavo šonus. ²⁹ Achioras gi, pamatęs Oloferno galva, buvo apimtas didžiausios baimės, parkrito kniupsčias ant žemės ir apalpo. ³⁰ Paskui gi atsipeikėjęs ir atsigavęs, jis parpuolė prie jos kojų, išreiškė jai pagarbą ir tarė: ³¹ Tu esi savo Dievo pašlovinta visose Jokubo šėtrose, nes kiekvienoje tautoje, kurį išgirs tavo vardą, Izraelio Dievas bus šlovinamas dėl tave.

(27) *Paskui atėjo...* Gr. t. atsitikimas su Achioru paminėtas žemiaus po 14, 5, apleidžiant keletą žodžių. — *Netikinčiųjų*: pagonių, kurie netikėjo, kad

Viespats gali išgelbėti savo tauta. — (31) *Visose Jokubo šėtrose*: tarp visu moterų, esančių Izraelitų gyvenamose vietose.

3. Izraelitai sumuša Asyrijiečius.

Caput XIV. ¹ Dixit autem Judith ad omnem populum: Audite me fratres, suspendite caput hoc super muros nostros: ² Et erit, cum exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, et exite cum impetu, non ut descendatis deorsum sed quasi impetum facientes. ³ Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam. ⁴ Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernus, et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor. ⁵ Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

⁶ Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et appositus est ad populum Israel, et omnis successio generis eius usque in hodiernum diem.

⁷ Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernus, accepitque unusquisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu.

⁸ Quod videntes exploratores, ad

14. perskyrimas. ¹ Tuomet Judita tarė visai tautai: Paklausykite manes, broliai, pakabinkite šita galvą ant mūsų sienų; ² o saulei užtekęs, kiekvienas tepasiima savo ginklus, ir išeikite umai, ne kad nusileistumėte žemyn, bet lyg-kad norėdami užpulti juos. ³ Tuomet žvalgai turės bėgti pas savo vyriausį vadą jo pažadintu į kovą. ⁴ O kuomet jų vadai atbėgs į Oloferno šėtrą ir ras jį be galvos gulintį savo kraujuje, juos apims baimė. ⁵ Patemių gi, kad jie bėga, eikite paskui juos be baimės, nes Viešpats sutrins juos po jūsų kojomis.

⁶ Tuomet Achioras, matydamas galybę, kurią parodė Izraelio Dievas, pametęs stabmeldystės apeigas, įtikėjo į Dievą, apipjaustydamas savo kūną, ir liko priimtas į Izraelio tautą, taip pat ir visa jo giminės ainija iki šiaidienai.

⁷ Tuojau gi, kaip tik išaušo, jie pakabino ant sienos Oloferno galvą, kiekvienas vyras pasiėmė savo ginklus ir jie išėjo su didžiu triukšmu ir šukojimu. ⁸ Tai pamatę žvalgai nubėgo prie Oloferno šėtos.

14, 1—15, 8. Patariant Juditai, Izraelitai pakabina Oloferno galvą ant miesto sienos ir išeina iš miesto lyg-kad norėdami užpulti Asyrijiečius. Tai pamatę Asyrijiečių žvalgai skubinasi pasakyti Olofernui, bet sužinoję, kad moteriškė užmususi jų vyriausį vadą, visi labai išsigąsta (14, 1—18), pradeda bėgti be atodairos, o žydai vejasi juos ir paima apstiausį grobį (15, 1—8).

(14,1) *Pakabinkite...* Kitados Dovidas privertė bėgti Filistimus, parodęs jiems užmušto Goljato galvą (1 Kar. 17, 51), o paskui Judas Makabiejus pakabino Nikanoro galvą ant Siono

sienos (2 Mak. 15, 35). — (2) *Užpulti juos...* Tame atsitikime reikėjo laukti, kad Asyrijiečiai, spėdami, jog visi žydai rengiasi užpulti juos, pasiskubins pasakyti apie tai savo vadui ir mėgins pažadinti jį. Judita laukia gerų pasekmių iš išgąstio, kurį sukels žinia apie Oloferno mirtį.

(6) *Liko priimtas...* Įstatyme buvo uždrausta priimti Amonitus ir žydų tautą (Atk. 23,3), bet su Achioru padaryta išimtis dėl jo žymaus palankumo žydų tautai.

(7) *Išėjo su didžiu...* Gr. t.: išėjo būriais tarpukalnėse. — (8) *Nubėgo prie...* Gr. t.: Asuro vaikai, pamatę

tabernaculum Holofernis cucurrerunt. ⁹ Porro hi, qui in tabernaculo erant, venientes, et ante ingressum cubicul perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arce moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes evigilaret. ¹⁰ Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire. ¹¹ Sed cum venissent eius duces ac tribuni, et universi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis: ¹² Intrate, et exitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad praelium.

¹³ Tunc ingressus Vagao cubiculum eius, stetit ante cortinam, et plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Judith dormire. ¹⁴ Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium caperet, accessit proxmans ad cortinam, et elevans eam, vidensque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum iacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, et scidit vestimenta sua. ¹⁵ Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, et exiit foras ad populum, ¹⁶ et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor: ecce enim Holofernes jacet in terra, et caput eius non est in illo. ¹⁷ Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, et

⁹ O tie, kurie buvo šetroje, ateję tyčia darė neramumą, kad Olofernas pabustu iš miego ne žadinančiųjų prikeltas, bet dėlėi triukšmo.

¹⁰ Nes nevienas nedrįso atidaryti Asyrjiečių galiuno kambarį, pabėdęs arba įeidamas. ¹¹ Bet kuomet atejo jo vadai, tukstantininkai ir visi Asyrjiečių karaliaus kariuomenės viršininkai, jie tarė kambario tarnams: ¹² Įeikite ir pažadinkite jį, nes išėjusios iš savo urvu pelės drįsta šaukti mus į kovą.

¹³ Tuomet Vagavas, įėjęs į jo kambarį, atsistojo prie užkabos ir suplojo savo rankomis, nes spejo, kad jis miegąs su Judita. ¹⁴ Bet negirdėdamas savo ausimis jokio gulinčiojo judėjimo, priejo artyn prie užkabos, pakele ją, o pamatęs Oloferno lavoną be galvos, gulinti ant žemės ir mirkstantį savo kraujuje, sušuko didžiu balsu su verksmu ir perplėšė savo drabužius.

¹⁵ Įėjęs gi į Juditos šetrą, nerado jos ir išsoko laukan prie tautos, ¹⁶ ir tarė: Viena žydų moteriške padarė sumišimą karaliaus Nabukodonosoro namuose, nes štai Olofernas guli ant žemės, o jo galvos nėra ant jojo. ¹⁷ Tai išgirde Asyrjiečių galybės kunigaikščiai, visi perplėšė savo drabužius; nepakenčiama baimė ir drebejimas apnyko juos, ir jų dvasioje pasidarė labai didis sumišimas. ¹⁸ Ir pakilo

juos ateinant, siuntė pas savo vadus, o tie nuėjo pas savo viršininkus, savo tukstantininkus ir savo kunigaikščius, ir tie atėjo pas Oloferną. — (9. 10) O tie, kurie... Gr. t. nėra situ

dviejų eil. — (12) *Pelės*. Taip su paniekinimu vadinami Betulijos žydai.

(13) *Prie užkabos*: Kuria buvo atidalintas miegamasis kambaris nuolikusios šėtros.

intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt animi eorum valde. ¹⁸ Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

Caput XV. ¹ Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt, ² ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum et semitas collium. ³ Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, et ululantes post ipsos. ⁴ Et quoniam Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent.

⁵ Misit itaque Ozias nuncios per omnes civitates et regiones Israel. ⁶ Omnis itaque regio, omnisque urbs electam juventutem armatam misit post eos, et persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum. ⁷ Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, et onustati sunt valde. ⁸ Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ

nesulyginamas šauksmas jų stovykloje.

15. perskyrimas. ¹ Kuomet visa kariuomenė išgirdo, kad Olofernui nukirsta galvą, jie nustojo proto ir išmanymo ir vien drebėjimo ir baimės vedami, jie jieškojo išsigelbėjimo begine; ² taip kad neivienas nesikalbėjo su savo artimu, bet nuleidę galvas, palikę visa, skubinosi ištrukti nuo Ebrajų, apie kuriuos girdejo, kad eina ant jų apsiginklave, ir bėgo laukų keliais ir kauburių takais. ³ Taigi, Izraelio sunus, pamatę bėgančius, vijosi juos. Jie nusileido žemyn, trimituodami trimitais ir šaukdami paskui juos. ⁴ O kadangi Asyrjiečiai bėgo galvatrukčiais ne buriais, o Izraelio sunus vijosi juos vienu buriu, jie užmušinėjo visus, kuriuos tik galejo pasiekti.

⁵ Ozijas siuntė taipogi pasiuntinių į visus Izraelio miestus ir kraštus. ⁶ O visa šalis ir kiekvienas miestas siuntė paskui juos apginkluotą rinktinę jaunuomenę ir vijosi juos su kalavijo ašmenimis, kolei neatvyko į savo ploto pakraščius. ⁷ Kiti gi, kurie buvę likę Betulijoje, įėjo į Asyrjiečių stovyklą, pasiėmė grobį, kurį buvo palikę Asyrjiečiai ir labai apsikrovė. ⁸ Tie gi, kurie sugrįžo į Betuliją pergalėtojais, atsigabeno su savim visa, kas anų buvo, taip kad nebuvo skaitliaus gyvuliams, gal-

(15,1) *Jieskojo išsigelbėjimo begime.* Sumišimas delei netikėto Oloferno zuvimo buvo beabejo didelis, bet jis vienas vargiai butu privertęs Asyrjiečius taip bėgti, jei pats Dievas nebuto atėmęs iš jų drąsos ir jiegu, taippat kaip buvo kitados padaręs su Syrais. Plg. 4 Kar. 7, 6; 2 Kron. 13, 15; 14,

12. Vulgata, aprašydama Asyrjiečių bėgimą, duoda daugiau smulkmenų nekaip gr. t.

(5) *Į visus Izraelio miestus...* Gr. t. kaikurie iš tų miestų ir kraštų išvardinti: Betomaitemas, Choba, Bebajis, Chola, Galilieja, Galaadas. Plg. aug. 4, 4. 6.

erant illorum attulerunt secum, ita it non esset numerus in pecoribus, et jumentis, et universis mobilibus eorum, ut a minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

vijams ir visiems jų kilnojamiems daiktams, ir visi nuo mažiausio iki didžiausiam pasidare turtingi iš anų grobio.

4. Žydų džiaugsmas ir dėkingumas už laimėtą apgalėjimą.

⁹ Joacimi autem summus pontifex de Jerusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis ut videret Judith. ¹⁰ Quæ cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri. ¹¹ quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum, alterum nescieris: ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum. ¹² Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

¹³ Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel. ¹⁴ Porro autem universa, quæ Holofernes peculiariter fuisse probata sunt, dererunt Judith in auro, et argento, et vestibus, et gemmis, et omni suppellectili, et tradita sunt omnia illi a populo. ¹⁵ Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, et virginibus, et juvenibus, in organis, et citharis.

⁹ Vyriausis gi kunigas Joakimas atėjo su visais savo vyresniaisiais iš Jeruzalės į Betuliją Juditos pamatyti. ¹⁰ Kuomet ji išėjo prie jo, visi palaimino ją vienu balsu ir tare: Tu Jeruzalės garbė, tu Izraelio linksmybė, tu mūsų tautos šlovė, ¹¹ nes pasielgei kaip vyras, ir tavo širdis buvo stipri, nes mylėjai skaistybę ir po savo vyro nežinojai kito; todėl tai Viešpaties ranka sustiprino tave ir todėl tu busi pašlovinta per amžius. ¹² O visa tauta tarė: Tebuna, tebuna.

¹³ Asyrijiečių gi grobis vos per tris dešimtis dienų liko Izraelio tautos surinktas. ¹⁴ Visa, kas pasirodė esanti Oloferno nuosavybė, jie atidavė Juditai, butent auksa, sidabra, drabužius, brangius akmenis ir visus rakandus; visa buvo jai tautos atiduota. ¹⁵ Ir visa tauta džiaugėsi su moteriškėmis, mergaitėmis, jaunikaičiais, žaisdami muzikos prietaisais ir kanklėmis.

15, 9—16, 31. Vyriausis kunigas draug su vyresniaisiais, atėję iš Jeruzalės, laimina Juditą, o Betulijos gyventojai atiduoda jai paimtą Asyrijiečių stovykloje Oloferno nuosavybę (15,9—15). Judita dėkoja Dievui už suteiktą apgalėjimą giesmės žodžiais (16,1—21). Galop visa tauta ateina į Jeruzalę, kad tenai padėkoti Dievui, ir per tris mėnesius švenčia apgalėjimo šventę draug su Judita, kuri paskui ilgaigyvena didžiai visų gerbiama, ir mirus lieka apraudota; apga-

lėjimui gi paminėti paskiriama metinė šventė (16, 22—31).

(9) *Joakimas*. Tas pats vardas, ką ir Eliakimas. Plg. aug. 4, 11. — (10) *Tu Jeruzalės garbė...* Bažnyčia situos žodžius sako apie švent. Paną. — (11) *Nes mylėjai skaistybę...* Gr. t. situ žodžių čia nėra; jie rasi atkelti į čia iš 16, 26.

(14) *Oloferno nuosavybė...* Gr. t. paminėta Oloferno sėtra. — (15) *Su moteriškėmis...* Moteris ir mergaitės paprastai dalyvaudavo pas žydus ap-

Caput XVI.

- ¹ Tunc cantavit canticum hoc
Domino Judith, dicens:
- ² Incipite Domino in tympanis,
cantate Domino in cymbalis,
modulamini illi psalmum novum,
exaltate, et invoke nomen eius.
- ³ Dominus conterens bella,
Dominus nomen est illi.
- ⁴ Qui posuit castra sua in medio
populi sui,
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.
- ⁵ Venit Assur ex montibus ab
ab Aquilone
in multitudine fortitudinis suæ:
cuius multitudo obturavit torrentes,
et equi eorum cooperuerunt valles.
- ⁶ Dixit se incensurum fines meos,
et juvenes meos occisurum gladio,
infantes meos dare in prædam,
et virgines in captivitatem.
- ⁷ Dominus autem omnipotens nocuit eum,
et tradidit eum in manus feminæ, et confodit eum.
- ⁸ Non enim cecidit potens eorum
a juvenibus,
nec filii Titan percusserunt eum,

16. perskyrimas. ¹ Tuomet Judita giedojo Viešpačiui šita giesmė ir tarė:

- ² Pradėkite giedoti Viešpačiui su bubiniais,
giedokite Viešpačiui su kymbolais,
giedokite jam naują giesmę, augštinkite ir šaukkitės į jo vardą.
- ³ Viešpats sunaikina kares;
jo vardas yra Viešpats.
- ⁴ Jis padarė savo stovyklą savo tautos tarpe,
kad išgelbetu mus iš visų mūsų neprietelių rankos.
- ⁵ Atejo Asuras iš kalnų nuo šiaurės
su savo kariuomenės galybe;
jo daugybė užtvėnkė upelius,
o jų arkliai apdengė slėnius.
- ⁶ Jis sake nudeginsias mano plotus,
užmušias mano jaunikačius kalaviju,
iš mano kudikių pasidarysias grobį
ir imsias mergaites nelaisvėn.
- ⁷ Visagalis gi Viešpats užkenkė jam
ir padavė jį į moteriškes rankas,
kurį parvėrė jį.
- ⁸ Nes jų galiunas krito ne nuo jaunikačių,
ir ne Titano sunų užgavo jį,

galėjimo isikilmėse. Plg. Teis. 11, 34; 1 Kar. 18, 6.

(16, 1) *Giesmė.* Juditos giesmė viena iš gražiausių žydų poezijoje. Visas jos turinys paimtas iš aplinkybių, kuriose liko apgaleti Asyrijiečiai. Dalykas išreikštas trumpai, gyvai ir labai dailiai. Giesmė prasideda pakvietimu tautos šlovinti draug su Judita Dievą (2—4); po jo eina aprašymas Asyrijiečių už-

puolimo ant žydų tautos (5, 6); toliaus kalbama apie Juditos žygį (7—11), Asyrijiečių bėgimą ir žuvimą (12—14) ir vėl šlovinama Dievas (15—19), giesmė užbaigiama apskelbimu, kad visi Dievo tautos neprieteliai pražus (20, 21).

(5) *Arkliai...* Plg. aug. 2, 11; 4 Kar. 19, 24. — (7) *Užkenkė jam..* Gr. t.: sunaikino juos moteriškes ranka. — (8) *Titano sunų.* Titano sunumis čia rasi

neq exelsi gigantes opposuesunt
se illi,
sed Judith filia Merari in
specie faciei suæ dissolvit
eum.

⁹ Exiit enim se vestimento
viduitatis,
et induit se vestimento lætitiæ
in exultatione filiorum Israel.

¹⁰ Unxit faciem suam unguento,
et colligavit cincinnos suos
mitra,
accepit stolam novam ad deci-
piendum illum.

¹¹ Sandalia eius rapuerunt oculos
eius,
pulchritudo eius captivam fecit
animam eius,
amputavit pugione cervicem
eius.

¹² Horruerunt Persæ constantiam
eius,
et Medi audaciam eius.

¹³ Tunc ululaverunt castra As-
syriorum,
quando apparuerunt humiles
mei, arescentes in siti.

¹⁴ Filii puellarum compunxerunt
eos,
et sicut pueros fugientes occi-
derunt eos:
perierunt in prælio a facie Do-
mini Dei mei.

¹⁵ Hymnum cantemus Domino,
hymnum novum cantemus Deo
nostro.

¹⁶ Adonai Domine magnus es tu,
et præclarus in virtute tua,
et quem superare nemo potest.

¹⁷ Tibi serviat omnis creatura
tua:
quia dixisti, et facta sunt:

nei augšti milžinai nesustojo
prieš jį,
bet Merario duktė Judita
sunaikino jį savo veido dailumu.

⁹ Nes ji nusivilko našlystės apdara
ir apsivilko linksmybės drabužiu
Izraelio sunų džiaugsmui.

¹⁰ Ji patepė savo veidą tepalu,
surišo savo garbanas nuometu,
ėmė naują drabužį jam apgauti.

¹¹ Jos korpės pagavo jojo akis,
jos gražumas ėmė nelaisvėn jo
sielą,
o ji kalaviju perkirto jam
sprandą.

¹² Persai labai išsigando jos ištver-
mės
ir Medai jos drąsos.

¹³ Tuomet Asyrijiečių stovykla
ėmė šaukti,
kada pasirodė mano nužemin-
tieji, sudžiuavę iš troškulio.

¹⁴ Jaunų moterų sunus perdurė
juos
ir užmušė juos kaip begančius
vaikus;
jie pražuvo kovoje Viešpaties,
mano Dievo, akyvaizdoje.

¹⁵ Giedokime Viešpačiui giesmę;
naują giesmę giedokime musų
Dievui.

¹⁶ Adonai, Viešpatie, tu didis
ir garbingas savo galybeje,
ir neivienas negali apveikti
taves.

¹⁷ Tau tarnauja visi tavo su-
tverimai,
nes tu tarei, ir įvyko,

pavadinti žydų *gibborim*, karzygiai, taippat kaip toliaus milžiniais žydų *refa'im*. Plg. 2 Kar. 21, 16, 18. — (11) *O ji kalaviju...* Ir kalavijas perėjo per

jo kaklą. — (12) *Persai... Medai*. Jie skaitėsi drąsiausiais, bet ir nuozmiausiais kareiviais. — (16) *Adonai*. Vienas iš Dievo vardų; jo reikšmė

misisti spiritum tuum, et cre-
ata sunt,
et non est qui resistat voci tuæ.

¹⁸ Montes a fundamentis move-
buntur cum aquis:
petræ, sicut cera, liquescent
ante faciem tuam.

¹⁹ Qui autem timent te, magni
erunt apud te per omnia.

²⁰ Væ genti insurgenti super ge-
nus meum:

Dominus enim omnipotens vin-
dicabit in eis,
in die iudicii visitabit illos.

²¹ Dabit enim ignem, et vermes
in carnes eorum,
ut urantur, et sentiant usque
in sempiternum.

²² Et factum est post hæc, om-
nis populus post victoriam venit
in Jerusalem adorare Dominum.
et mox ut purificati sunt, ob-
tulerunt omnes holocausta, et
vota, et repromissiones suas.

²³ Porro Judith universa vasa
bellica Holofernis, quæ dedit illi
populus, et conopœum, quod ipsa
sustulerat de cubili ipsius, ob-
tulit in anathema oblivionis.
²⁴ Erat autem populus jucundus
secundum faciem sanctorum, et
per tres menses gaudium huius
victoriæ celebratum est cum
Judith.

²⁵ Post dies autem illos unus-
quisque rediit in domum suam,
et Judith magna facta est in
Bethulia, et præclarior erat uni-
versæ terræ Israel. ²⁶Erat
etiam virtuti castitas adjuncta,

siuntei savo dvasià, ir liko su-
tverta,
ir nėra, kas pasipriešintu tavo
balsui.

¹⁸ Kalnai pasijudins iš pamatų su
vandenimis;
uolos sutirps kaip vaškas prieš
tavo veidą;

¹⁹ kurie gi tavęs bijo,
bus pas tave dideli visame.

²⁰ Deja tautai, pakilstančiai prieš
mano giminę;
nes Visagalis Viešpats atkeršys
jiems;
teisimo dienoje aplankys juos.

²¹ Nes duos ugnies ir kirminų į ju-
kunas,
kad jie degtu ir jaustu tai per
amžius.

²² O paskui atsitiko, kad po
apgalejimo visa tauta atvyko į
Jeruzalę pagarbinti Viešpaties; ir
tuojau kaip tik apsisvalė, visi atna-
šavo deginamųjų aukų ir ką jie
buvo apsiėmę ir pažadėję aukoti.

²³ Judita gi visus kariškus Oloferno
rykus, kuriuos jai buvo davusi
tauta, ir uždanga, kurią pati buvo
paėmusi iš jo miegomojo kambario,
atnašavo kaip užmiršimo dovana.

²⁴ Tauta buvo linksma šventosios
vietos akyvaizdoje, ir džiaugsmas
šituo apgalejimu buvo švestas
draug su Judita per tris mėnesius.

²⁵ Po tų gi dienų kiekvienas su-
grįžo į savo namus, ir Judita
pasidare didi Betulijoje ir šlovin-
giausi visoje Izraelio žemėje. ²⁶ Bu-
vo gi su draša sujungta skaistybė,
taip kad ji nepažinojo vyro per

mano Viešpats. — (17) *Tu tarsi...*
Plg. Prad. 1, 3... — (18) *Kalnai...* Plg.
Ps. 96, 5. — (21) *Per amžius...* Todel
yra pragaras su negestancia ugnimi,
kancia, kurioje kirminas nemirsta
(Jieron., Auksab., Aug.).

(22) *Apsivalė*. Jie buvo susitepe

prisilietimu prie lavonų. Plg. Sk. 31,
19... — (23) *Kaip užmiršimo do-
vaną*. Rasi: kaip Dievui paskirtą
dovana, kad Juditos žygis nebuto
užmirštas.

(25) *Ir Judita*. Gr. t. toliaus skaitome:
sugrįžo į Betuliją ir pasiliko prie savo

ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir eius.

²⁷ Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria. ²⁸ Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, et dimisit abram suam liberam, et defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. ²⁹ Luxitque illam omnis populus diebus septem.

³⁰ In omni autem spatio vitæ eius non fuit qui perturbaret Israel, et post mortem eius annis multis. ³¹ Dies autem victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, et colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

visas savo gyvenimo dienas nuo to meto, kaip mirė jos vyras Manasas. ²⁷ Šventadienias gi ji pasirodydavo su didžia iškilme. ²⁸ Ji pasiliko savo vyro namuose šimtą penkerius metus, paleido savo tarnaitę laisva, mirė ir liko palaidota draug su savo vyru Betulijoje, ²⁹ o visa tauta raudėjo jos septynias dienas.

³⁰ Per visą gi jos gyvenimo laiką nebuvo, kas vargintu Izraelį, ir per daugelį metų, jai mirus. ³¹ Iškilminga gi šito apgalėjimo diena buvo Ebrajų priimta i šventadienių škaitlių ir žydų švenčiama nuo ano laiko iki šiai dienai.

nuosavybės. — (27) *Šventadieniais gi...* Gr. t.: ir jos garbė ėjo didyn. — (29) *Septynias dienas.* Po šitų žodžių gr. t. pasakyta, kad Judita prieš mirsiant padalinusi visą savo lobį tarp artimesniųjų savo vyro ir tarp savųjų giminių.

(31) *Ir žydų švenčiama...* Spėjama, kad Juditos apgalėjimo šventė buvusi švesta 25 d. mėnesio *Kaslev* (gruodyje). Po Babylonio nelaisvės, kuomet žydų valdovais buvo Persai, ji nebuvo švenčiama. Tos šventės paskyrimas minimas tikslai Vulgatos tekste.

ESTEROS KNYGA.

IVEDIMAS.

1. Esteros knygoje pasakojama apie išgelbėjimą žydu tautos iš didžiausio pavojaus, kuriame ji buvo atsiradus Persų karaliaus Kserkso laikais. Išgelbetojais buvo karaliene Estera ir jos giminaitis Mardokajis. Tasai buvo užtraukęs ant savęs vyriausio karaliaus tarno Amano neapykantą. Amanas, norėdamas atkeršyti Mardokajui, išgavo nuo karaliaus nutarimą, kad visi žydai Persų valstybėje butu viena diena užmušti. Bet per Esteros užtarimą tas nutarimas liko neišpildytas, visi gi žydu neprieteliai, pradedant nuo paties Amano ir jo šeimynos, buvo nužudyti, Mardokajis tapo pirmuoju karaliaus tarnu, o žydu išsigelbėjimui paminėti liko paskirta Pūrimo švente.

Esteros knygos autoriaus tikslas buvo parodyti tą ypatingą Dievo Apveizdą, kuri visuomet sergėjo išrinktąją tautą, ir pamokyti, kad Dievas niekuomet neapleidžia savo tautos, nors ji atsirastu didžiausiose pavojuose, jei tik ji šaukiasi prie jojo ir rupinasi ištikimais užlaidyti jo įstatymą.

2. Kas buvo Esteros knygos autorius, visai tikrų žinių nėra. Bet daugelis mano, kad ją yra parašęs Mardokajis, atskyrus tik labai nedidelę jos dalelę (9, 22 iki 10, 1), kuri rasi buvo prideta Ezdro laikais. Kad Mardokajis ištikruju yra rašęs apie atsikimus, minimus Esteros knygoje, tai pasakyta pačioje knygoje (9, 20). Ta pasakymą galima suprasti apie kokią nors kitą Mardokajo parašytą veiklą, bet galima matyti jame ir patvirtinimą, kad pačia Esteros knyga yra sudejęs Mardokajis. Kadangi knygos autorius mini tokiuos dokumentus, kuriuos jis galejo rasti tikrai senobines Persijos archyvuose, todėl reikia manyti, kad jis rašė savo veiklą pačioje Persijos sostinėje Susoje. Paminėjimas daugelio smulkmenu, paliečiančių Esteros knygoje aprašomus atsitikimus, paties aprašymo gyvumas liudija, kad autorius turėjo gyventi atsikimų laikais, matyti savo akimis aprašomus dalykus ir stovėti arti juo. Ebraiška Esteros knygos kalba, neliuosa nuo priimtu į ją persišką

žodžiu, panaši į Ezdro kn. ir Kronikų kalba, irgi patvirtina, kad tas veikalas turejo atsirasti, kuomet žydai buvo po Persų valdžia ir itekme.

3. Esteros knygos tekstas dabar dvejetainis: trumpesnis ebraiškas arba protokanoniškoji knygos dalis tebera žydų kanone; ilgesnį gi graikišką su deuterokanoniškomis dalimis randame LXX vertime. Vulgatoje turime visų pirma šv. Jeronymo išverstą ebraišką Esteros tekstą (1, 1—10, 3), o po jo to paties šv. Jeronymo išverstas deuterokanoniškas dalis iš LXX vertimo (10, 4—16, 24). Nors šv. Jeronimas tas deuterokan. dalis sutraukė į vieną vietą, bet kadangi pats jas rado išdestytas pagal turinį graikiškame Aleksandrijiečių tekste, todėl jis draug pažymėjo, į kurią teksto vietą tos dalis reikia įstatyti. Žiurint tat turinio ir tų šv. Jeronymo nurodymų Esteros knygos tekstas reiktu skaityti šioje eilijoje: Knygos įžanga su Mardokajo sapnu apie pavoju žydams (11, 2 iki 12, 6). Pirmoji knygos dalis, kurioje kalbama apie tai, kaip kilo didžiausis pavojus žydų tautai Persijoje (1, 1—3, 15; 13, 1—7). Antroji knygos dalis apie tai, kaip tarpininkaujant Esterai ir Mardokajui žydai išsigelbėjo nuo pavojaus ir atkeršijo savo neprietelams (4, 1—14; 15, 1—3; 4, 15 iki 17; 13, 8—14, 19; 5, 1—14; 15, 4—19; 6, 1—9, 15; 16, 1—24; 9, 16—10, 3). Knygos užbaiga (10, 4—11, 1).

4. Esteros knygą visuomet laike ir telaiiko tikru istorijos veikalu žydai ir dauguma krikščionių. Racionalistai gi mato joje papasakotus arba visai pramanytus dalykus arba tiktai išdalies tikrus,

nes apščiai perpintus pasakomis. Kad Esteros knyga yra istorijos veikalas, pasirodo visų pirma iš budo, kaip ji parašyta. Joje randame papasakotus atsitikimus gyvai ir be pagražinimų, dažnai su smulkiomis aplinkybėmis, parašytus dokumentus, paimtus iš Medų ir Persų metraščių, nurodyta atsitikimų laikas ir ypatų vardai. Seniaus abejota, kokiam Persų karaliui viešpataujant, Estera išliuosavo žydus nuo žuvinio, bet dabar tikrai žinoma, kad išvardintas knygoje karalius Asveras yra Persų Kserksas, nes žydų teksto vardas Achašveroš yra tik kitoks ištarimas Persiškojo Chšay-arša, Asvero budas gana plačiai aprašytas Esteros knygoje, yra tai Kserkso budas, koks jis žinomas iš senobės istorikų, ypač Herodoto aprašymo, taipogi ir duodamos Esteros knygoje kronologijos žinios pilnai sutinka su Kserkso laikais. Bet visų geriausiai liudija apie Esteros knygos istoriškumą, žydų šventė Purim, paskirta paminėti žydų išsigelbėjimui nuo aprašyto knygoje pavojaus, nes ta šventė žydų tebešvenčiama ir šiandien, minima gi prie progos kaip „Mardokajo diena“ jau 2. šimtmeityje pirm Kr. (2 Mak. 15, 37).

5. Visa Esteros knyga yra nuo pat katalikų Bažnyčios pradžios jos šv. Knygų kanono dalis. Dievo įkvėptu veikalu skaite ją šv. tėvai, pradedant nuo šv. Klemenso Rym., ne tik tose dalyse, kurios tebera žydų kanone, bet lygiai ir deuterokanoniškose jos dalyse, nes jie lygiai vartoja vienas ir kitas kaip šv. Rasto žodžius. Bažnyčia tat kaip ištikimas pilno apreiškimo sargas užlaikė ją visa kaip Dievo įkvėpta.

Deuterokanoniškos Esteros knygos dalis buvo kitados ir ebr. tekste. Tebėra ir dabar keletas senobinių žydų komentorių (midrašim), kuriuose tos dalis randamos draug su kitomis; yra jos kaldaiškoje parafrazyje; senobiniams žydų rašytojams jos buvo žinomos (Jos. Fl. Ant. XI, 6), ir Aleksandrijiečių teksto vertėjai turėjo jas paimti iš ebr. teksto. Be tų dalių Esteros knyga pasilieka nepilna, apkarpyta, o vietomis net nesuprantama. Seniai jau pastebėta, kad protokanoniškoje jos dalyje nei vieno sykio nepaminėta Dievo vardo, nenurodyta, kad žydai išrinktoji šventa Dievo tauta, tuotarpu kad tu dalykų pilna deuterokanoniškose dalyse. Jos tat suteikia knygai reikalingą pilnumą ir duoda jai tą religijinę žymę, kurios laukiama iš kanoniškos knygos. Todėl jos

turėjo būti parašytos to paties autoriaus draug su kitomis knygos dalimis; bet, anot kaikurių spėjimo, Esteros knyga buvusi trumpu laiku po parašymo išversta Persų kalbon ir sujungta su kitais Persų metraščiais; todėl joje apleista, kas nesutiko su Persų religija, ir tas taip sutrumpintas tekstas prasiplatines; anot kitų gi nuomones žydai sutrumpinę Esteros knygą tuomet, kada Purimo šventė nustojo savo religijinių žymių ir virtusi pasilinksminimo diena; taigi, kad skaitant synagogoje knygą ir draug laiminant Mardokąjį, o keikiant Amaną, nebutu paniekintas Dievo vardas, žydų vyriausybė išleidusi iš Esteros knygos visas vietas, kuriose buvo paminėtas Dievo vardas, visas religijines dalis ir apskritai visa, kas išrodė per daug ilga, o buvo mažiau reikalinga.

LIBER ESTHER.

ESTEROS KNYGA.

I. Atsiradimas pavojaus žydų tautai Persijoje. 1. Išrinkimas Esteros į karalienes.

Caput I. ¹ In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Æthiopiā super centum viginti septem provincias: ² quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni eius exordium fuit. ³ Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus, et pueris suis, fortissimis Persarum, et Medorum inclitis, et præfectis provinciarum coram se, ⁴ ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiae suæ, multo tempore, centum videlicet et

1. perskyrimas. ¹Asvero dienoše, kurs karaliavo nuo Indijos iki Aitiopijai ant šimto dvidešimt septynių žemių, ²kuomet jis atsisėdo ant savo karalystės sosto, jo karalystės sostinė buvo Susos miestas. ³Taigi, trečiais savo viešpatavimo metais jis iškele visiems savo kunigaikščiams ir tarnams, drąsiausiems iš Persų ir žymiausiems tarp Medų ir žemių viršininkams savo akyvaizdoje didį pokilį, ⁴kurs tęsesi ilgą laiką, butent šimta aštuonias dešimtis dienų, kad parodytu savo karalystės garbės tur-

1, 1—2, 23. Trečiais savo viešpatavimo metais Asveras iskelia pokilį savo karalystės didžiunams, o paskui puotą Susos gyventojams (1, 1—8); paskutinėje jos dienoje jis liepia pasirodyti viesai karalienei Vastei; kadangi ji nesutinka ateiti, patariant išminciams, lieka visai atstumta nuo karaliaus ir isleidžiama paliepimas, kad visos moteris klausytų savo vyrų (1, 9—22). Po to iš visų karalystės mergaičių tarpo isrenkama Mardokajo brolio dukte Estera, kurią karalius septintais savo viešpatavimo metais padaro karaliene (2, 1—18). Mardokajis, pasilikdamas arti karaliaus rumų, sužino apie suokalbį prieš karalių ir pasirupina, kad Estera pasakytų apie tą suokalbį karaliui (2, 19—23).

(1, 1) *Asvero*. Ebr. *Achasveros*. Yra tai iskreiptas istarimas vardo Kserksas, persiškai Chšay-arsa. Kserksas viešpatavo nuo 486 lig 464 m. pirm Kr. — *Nuo Indijos*. Taip nurodoma valstybės riba rytuose. — *Iki Aitiopijai*. Riba pietvakariuose. — *Ant šimto...*

Tai buvo geografinis ir etnografinis valstybės padalinimas. Sujungiant po keletą iš jų į kruvą buvo daromi didesni administratyvūs plotai, sa-
trapijos, pavedamos karaliaus skiriamiesiems valdovams. — (2) *Atsisėdo*. Persų karaliai poprastai įvaizdinami sėdintys soste, net ir kelionėse ir karėse. Herodotas rašo (7, 102), kad Kserksas dalyvavęs Termopylų kovoje taipogi sėdėdamas soste. — *Susos miestas*. Anot ebr. t. Susano piliis. Susoje buvo žieminiai Persų karalių rumai. Plg. Neem. 1, 1. — (3) *Trečiais savo...* Herodotas taipogi mini, kad kaip tik tuo pačiu laiku Kserksas buvo susaukęs į Susą savo salių viršininkus, kad pasitartu su jais apie karę, kurią rengėsi pradėti prieš Graikus. Su tomis tai tarybomis buvo sujungtas pokilis. — *Persų...* Medų. Tiedvi tauti buvo tuomet sujungti į vieną. — (4) *Butent šimtą...* Karalystės salių viršininkai regimai buvo kvietiami ne visi draug, bet vieni po kitų. — *Kad parodytu...* Ebr. t.: ir jis rodė... — *Ir girios*. To žodžio

octoginta diebus. ⁵ Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susan, a maximo usque ad minimum: et iussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. ⁶ Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carbasini achyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, et columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei, super pavementum smaragdino et pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat. ⁷ Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, et præcipuum ponebatur. ⁸ Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis ut sumeret unusquisque quod vellet.

⁹ Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat. ¹⁰ Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, et post nimiam potationem incaluisse mero, præ-

tus ir savo galybės diduma bei šlove. ⁵ Baigiantis gi pokilio die-noms, jis sukviėtė visą tautą, kuri radosi Susoje, nuo didžiausio iki mažiausiam ir liepė padaryti puotą per septynias dienas priangyje sodno ir girios, kuri buvo užveista su karališku rupestingumu ir karalių ranka. ⁶ Iš visų pusių kabejo šviesios, žalios ir tamsiai mėlynos varšos uždangos, palai-komos baltomis drobinėmis ir purpurinėmis juostelėmis, įvertomis į dramblio kaulo žiedus ir pririštomis prie marmorinių šulų. Buvo taipogi išdestyta auksinių ir sidabrinių guolių ant žaliu kaip smaragd-
as ir baltu marmoru išklotos aslos, kurią puošė stebėtinai įvairūs vaizdai. ⁷ Pakviestieji gi gėrė iš auksinių taurių, o valgiai buvo įnešami vis kituose ir kituose induose. Taipogi vyno buvo apšči-čiai, kaip pritiko karaliaus duos-numui, ir jis buvo statomas geriausiai. ⁸ Nebuvo, kas verstu gerti nenorinčius, bet taip kaip karalius, paskirdamas prie kiekvieno stalo po vieną iš savo kuni-gaikščių, buvo įsakęs, kiekvienas turėjo imti, ko jis norėjo.

⁹ Taipogi karalienė Vastė kėlė pokilį moterims rumuose, kame paprastai pasilikdavo karalius As-veras. ¹⁰ Taigi, septintoje dienoje, kuomet karalius pasidare links-mesnis ir iš perdaug didžio gerimo

nėra ebr. t. — (6) *Šviesios, žalios...* Ebr. t. kalbama apie baltus ir raudonai-mėlynus audeklus. Balta ir mėlyna buvo Persų karalių varšos. — *Guolių*. Senobeje valgydavo ne sėdėdami prie stalo, bet pusiau atsigulė. — *Ant žalios kaip...* Ebr. t. galima išversti taip: ant akmeninės aslos iš alebastro, balto marmoro, perlinio akmens ir taškuoto marmoro. Taigi, tai buvo mozaikos asla, kurią labai mėgdavo rytų tautos. — (7) *Valgiai*. Ebr. t. to žodžio nėra; todėl tenai

kalbama apskritai apie didį indų įvairumą. — *Geriausiai*. Ebr. t.: Karališkas. — (8) *Nebuvo, kas verstu...* Todėl kituose atsitikimuose verste versdavo gerti ir nenorinčius.

(9) *Karalienė Vastė*. Pers. rasi: *Vahista*, geriausioji. Pas Persus viena iš daugelio karaliaus patių buvo jo paskiriama karalienė. Anot Herodoto (7, 39) Kserkso karalienė pirm kares prieš Graikus buvusi Amestris; bet rasi po jos ta garbė buvo tekusi trumpam laikui Vastei. — *Pokilį mote-*

cepit Maumam, et Bazatha, et Harbona, et Bagatha et Abgatha, et Zethar, et Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu eius ministrabant, ¹¹ ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, ut ostenderet cunctis populis et principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde. ¹² Quæ renuit, et ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit.

Unde iratus rex, et nimio furore succensus, ¹³ interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac jura maiorum: (¹⁴ erant autem primi et proximi, Charsena, et Sethar, et Admatha, et Tharsis, et Mares, et Marsana, et Mamuchan, septem duces Persarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere soliti erant) ¹⁵ cui sententiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisset. ¹⁶ Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solum regem læsit regina Vasthi, sed et omnes populos, et principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. ¹⁷ Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnunt viros suos, et dicant: Rex Assue-

ikaito nuo vyno, jis isake septyniems kamarponiams, Maumamui, Bazatai, Harbonai, Bagatai, Abgatai, Zetarui ir Karkui, kurie tarnaudavo jo akyvaizdoje, ¹¹ atvesti pas karalių karalienę Vastę, uždejus jai ant galvos karališkąjį vainiką, kad parodytu visiems žmonėms ir kunigaikščiams jos gražumą, nes ji buvo labai graži. ¹² Bet ji atsisakė ir nenorėjo ateiti pagal karaliaus paliepimą, kuri jis buvo jai nusiuntes per kamarponius.

Todel karalius, supykęs ir užsidegęs labai didžiu narsu, ¹³ paklausė išminčius, kurie karalių papročių visuomet prie jo buvo, o jis visa darydavo jų patarimu, nes jie žinojo įstatus ir pranokėjų teises, ¹⁴ (pirmieji gi ir artimiausieji buvo Karsėna, Setaras, Admatha, Tarsis, Maras, Marsana ir Mamuchanas, septyni Persų ir Medų vadai, kurie matydavo karaliaus veidą ir paprastai sėdavo pirmieji po jo), ¹⁵ koki ištarme paskirta karalienei Vastei, kuri nenorėjo išpildyti karaliaus Asvero paliepimo, jai apskelbto per kamarponius. ¹⁶ Mamuchanas atsisakė, girdint karaliui ir kunigaikščiams: Karalienė Vastė ižeidė ne tiktai karalių, bet ir visas tautas ir kunigaikščius, esančius visose karaliaus Asvero žemėse. ¹⁷ Nes karalienės pasielgimas pasidarys žinomas visoms moterims, kurios ims niekinti savo

rima. Viesuose pokiliuose moteris paprastai budavo ne draug su vyrais, bet darydavo sau puotas atskirai. — (11) *Vainiką*: augstą nuometą. — (12) *Atsisakė*... Plutarchas ir Herodotas pasakoja, kad tikrosios Persų karalių žmonos dalyvaudavusios vyrų pokiliuose; bet kuomet svečiai pradėdavo ikausti, joms liepdavo išeiti. Kserksas daro priešingai. Karalienė gi Vastė nenorėjo pažeminti savęs, pasirody-

dama be gaubtės girtų žmonių draugijoje.

(13) *Išminčius*... Ebr. t.: ismintcius, kurie buvo laikų zinovai. Plg. Dan. 2, 27; 5, 15. — (14) *Septyni Persų ir Medų*... Plg. Ezdr. 7, 14. — *Kurie matydavo*...: kuriems visuomet buvo valia ateiti pas karalių. Jiems buvo pavesta žymiausios vietos karalystės valdyme. — (16) *Ižeidė ne tik*... Vastė buvo ižeidusi karalių savo nepaklusnumu,

rus jussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. ¹⁸ Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis justa est indignatio. ¹⁹ Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur juxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat. ²⁰ Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cunctæ uxores tam maiorum, quam minorum deferant maritis suis honorem.

²¹ Placuit consilium eius regi, et principibus: fecitque rex juxta consilium Mamuchan, ²² et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac majores in domibus suis: et hoc per cunctos populos divulgari.

Caput II. ¹ His ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, et quæ fecisset, vel quæ passa

vyrus ir sakys: Karalius Asveras liepė karalienei Vastei ateiti pas save, o ji nenorejo. ¹⁸ Ir tuo pavyzdžiu visos Persų ir Medų kunigaikščių pačios nieku vers vyrų paliepimus; todėl karaliaus rustybė teisinga. ¹⁹ Jei tau tinka, teisėina nuo tavęs paliepimas, ir tebuna parašyta pagal Persų ir Medų įstatymą, kuriū nevalia peržengti, kad Vastė niekuomet daugiaus nebeįeis pas karalių, bet kad jos karališką garbę gaus kita už ją geresnė. ²⁰ Ir tai tebuna apgarsinta visoje tavo žemių viešpatystėje (kuri yra plačiausi), kad visos pačios kaip didžiunu, taip ir mažesniųjų atiduotu pagarba savo vyrams.

²¹ Jo patartis patiko karaliui ir kunigaikščiams; ir karalius padarė taip, kaip Mamuchanas buvo pataręs; ²² jis siuntė į visas savo karalystės žemes laišku visokiomis kalbomis ir raštu, taip kaip kiekviena tauta galėjo suprasti ir skaityti, kad vyrai būtų viršininkais ir vyresniais savo namuose ir kad tai būtų apskelbta tarp visu tautu.

2. perskyrimas. ¹ Po šitų atsitikimų, kuomet karaliaus Asvero užsidegimas buvo ataušęs, jis atsiminė Vastę ir ką ji buvo padariusi

visai gi tautai nusidėjo, duodama blogą pavyzdį. — (18) *Ir tuo pavyzdžiu...* Ebr. t.: ir dar šiandien Persų ir Medų kunigaikštienės, kurios girdejo apie karalienės pasielgimą, pasakos visiems karaliaus kunigaikščiams, ir rasis gana paniekinimo ir pykčio. — (19) *Kurio nevalia peržengti.* Persų karalių įstatai skaitėsi neatmainomais, net ir pačiam karaliui, bet gyvenime rasdavosi būdų aplenkti juos. Plg. žem. 8, 8; Dan. 6, 8.

(22) *Jis siuntė... laišku...* Laiškai buvo parašyti visų tautų kalbomis. Persija pirmoji iš senobės valstybių yra sutvarkiusi krasos dalykus (yz. Herod.

3, 12 ir k.). — *Ir kad tai būtų apskelbta...* Ebr. t.: ir kalbėtu savo tautos kalba. Rasi turėta mintyje tas moterystės, kuriose vyras buvo vienos tautos, o pati kitos. Taigi, buvo isakyta, kad namuose viešpatautu vyro kalba, o ne pačios. Bet tekstas šioje vietoje neisrodo visai tikras.

(2, 1) *Po šitų atsitikimų:* po gana ilgo laiko. — *Jis atsiminė...* Tie žodžiai lyg-kad nurodo, jog Asveras gailejosi savo pasielgimo su Vaste ir rasi norėjo ją sugrąžinti; todėl karaliaus patarėjai, bijodami vel išaugstintos Vastės keršto, skubinosi pakisti Asverui naują sumanyimą.

esset: ² dixeruntque pueri regis, ac ministri eius: Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ, ³ et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines: et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus et custos mulierum regiarum: et accipiant mundum muliebrem, et cetera ad usus necessaria. ⁴ Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: et ita, ut suggesserant, jussit fieri.

⁵ Erat vir Judæus in Susan civitate, vocabulo Mardocheus filius Jair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini, ⁶ qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis translulerat, ⁷ qui fuit nutritius filiæ fratris sui Edissæ quæ altero nomine vocabatur Esther: et utrumque parentem amiserat: pulchra nimis, et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre, Mardocheus sibi eam adoptavit in filiam.

⁸ Cumque percrebuisset regis imperium, et juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, et Egeo traderentur Eunuchis; Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum. ⁹ Quæ placuit ei, et invenit

ir kaip su ja pasielgta. ² Tuomet karaliaus tarnai ir valdininkai tarė: Reikia pajieskoti karaliui jaunu ir dailių mergaičių ³ ir siusti žmonių, kurie teatranda visose žemėse gražiausias mergaites, teatveda jas į Susos miestą ir teatiduoda jas į moterų namus po priežiūra kamarponio Egejo, kurs yra karališkuju moteriškių viršininkas ir sargas; tenai teduodie joms moterišku papuošalų ir kitų joms reikalingų dalykų. ⁴ O kuri labiaus už visas patiks karaliaus akims. ta tebunie karalienės Vastės vietoje. Tie žodžiai patiko karaliui, ir jis liepė padaryti, kaip anie buvo patarė.

⁵ Susos mieste buvo vienas žydas vardu Mardokajis, sunus Jairo sunaus Semejo sunaus Kiso iš Jeminio gimines, ⁶ kurs buvo atkeltas iš Jeruzales tuo laiku, kuomet Babylono karalius Nabukodonosoras yra perkeles Judo karalių Jekoniją. ⁷ Buvo gi jis auklėtojas savo brolio dukters Edisos, kuri vadinosi kitu vardu Estera ir buvo nustojusį abiejų gimdytojų. Ji buvo labai graži ir dailios išvaizdos. Mirus jos tėvui ir motinai, Mardokajis buvo padaręs ją savo idukra.

⁸ Kuomet karaliaus paliepinas buvo apskelbtas ir pagaljo išakyma buvo atvedama į Susą daug gražių mergaičių ir atiduodama kamarponiui Egejui, tarp kitų mergaičių buvo jam atiduota taipogi Estera, kad butu laikoma moterų tarpe. ⁹ Ji patiko jam ir rado malonės jo

(5) *Mardokajis*. Ebr. *Mordekhai*. — *Jeminio*: Benjamino. — (6) *Kurs*: tikriausiai Kisas. — *Jekonija*, arba Joakina. Plg. 4 Kar. 24, 6... — (7) *Savo brolio*. Ebr. t. pasakyta, kad Estera buvusi jo tėvo brolio, todėl Mardokajo dėdės dukte. — *Edisos*. Ebr. *Hadassah*,

myrta. — *Estera*. Pers. *Stara*, žvaigždė.

(9) *Taigi, jis išakė...* Ebr. t.: todėl jis pasiskubino prirengti ją, suteikti jai paskirtą dalį ir duoti septynias jai prigulincias tarnaites iš karaliaus rumų, ir perkelė ją ir jos tarnaites į

gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunuchō, ut acceleraret mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam, quam pedissequas eius ornaret atque excoleret. ¹⁰ Quæ noluit indicare ei populum et patriam suam: Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret: ¹¹ qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther, et scire volens quid ei accideret.

¹² Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimis vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. ¹³ Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens, accipiebant: et ut eis placuerat, compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. ¹⁴ Et quæ intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas ædes deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire jussisset ex nomine.

¹⁵ Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochæi, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ

akyvaizdoje. Taigi, jis ėsakė vienam kambario tarnui prirengti greičiaus jos papuošalus, duoti jai jos dalį ir septynias dailiausias mergaites iš karaliaus namų, ir kaip ją taip jos palydoves papuošti ir viskuo aprūpinti. ¹⁰ Ji tuotarpu nenorėjo pasakyti jam savo tautos ir tėvynės, nes Mardokajis buvo jai ėsakęs tylėti visai apie tą dalyką. ¹¹ Jis vaikščiojo kasdien ties priėngiu namų, kuriuose buvo laikomos išrinktosios mergaitės, rūpinamos Esteros sveikata ir norėdamas žinoti, kas su ja atsitiks.

¹² Kolei gi atėjo metas, kad paėbaigus visa, kas paliečia moterų pasipuošimą, kiekviena mergaitė iš eilios ėitu pas karalių, praslinko dvylika mėnesių, nes per šešis mėnesius jos buvo tepamos myros aliejumi ir ker kitus šešis vartojo visokių tepalus ir kvėpalus. ¹³ Eidamos pas karalių jos gaudavo, ko tik reikalavo pasipuošimui ir pasipuošusios, kaip joms tiko, ėjo iš moterų buto į karaliaus kambarį. ¹⁴ Kuri gi ėeidavo vakare, ėeidavo rytmetį ir iš ten buvo nuvedama į kitą rūmą, buvusį po priežiūra kamaronio Susagazio, kurs buvo karaliaus gulovių užveizdas; ir tą nebegalejo daugiau eiti pas karalių, jei bent tuomet kada karalius norėdavo ir liepdavo įvardžiai jai ateiti.

¹⁵ Praslinkus gi kokiam laikui, atėjo diena, kurioje turėjo iš eilios ėiti pas karalių Mardokajo brolio Abihailio dukte Estera, kuria jis buvo pada-

geriausius moterų buto kambarius. — (10) *Nenorėjo pasakyti...*: kad ji žydė. — *Mardokajis buvo jai ėsakęs...*: nes jis norėjo savo ėdukros ėsaugstinimo, kad galėtu juo pasinaudoti, reikalui atsi-

radus, savo tautai ginti. — (11) *Jis vaikščiojo...*: Anot žydų padavimo Mardokajis turėjęs tarnystę prie karaliaus rumų.

(15) *Ji nereikalavo...*: budama kukli

non quæsit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. ¹⁶ Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius. ¹⁷ Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. ¹⁸ Et iussit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, et servis suis pro coniunctione, et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem.

¹⁹ Cumque secundo quærerentur virgines et congregarentur, Mardochæus manebat ad ianuam regis: ²⁰ necdum prodiderat Esther patriam, et populum suum, juxta mandatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat. ²¹ Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan, et Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine præsidebant: volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. ²² Quod Mardochæum non latuit, statimque nunciavit reginæ Esther: et illa regi

res savo idukra. Ji nereikalavo sau papuošali, bet ką mergaičių sargas kamarponis Egėjis norėjo, tai davė jai pasipuošti. Nes ji buvo labai grakšti ir savo netikėtinu gražumu rodesi daili ir meili visu akims. ¹⁶ Taigi, Estera buvo nuvesta į karaliaus Asvero kambarį dešimtam mėnesyje, kurs vadinasi Tebetas. septintais jo karaliavimo metais. ¹⁷ Karalius pamylėjo ją labiau už visas moteriškes; ji rado daugiau už visas moteriškes malones ir melaširdystes jo akyvaizdoje, ir jis uždėjo jai ant galvos karališką vainiką ir padarė ją karaliene Vastės vietoje. ¹⁸ Jis liepė iškelti labai puikų pokilį visiems savo kunigaikščiams ir tarnams delei susivienijimo su Estera ir jos vestuvių. Su teike taipogi atilsio visoms žemėms ir davė dovanų, kaip pritiko kunigaikščio duosnumui.

¹⁹ O kuomet antrą sykį jieškojo mergaičių ir jas rinko, Mardokajis tebebuvo prie karaliaus durų. ²⁰ Estera gi pagal jojo paliepimą dar nebuvo pasisakius savo tėvynės ir tautos; nes ką tik jis išakydavo, to Estera laikėsi ir taip visą darą, kaip buvo papratusi tuo metu, kada jis auklėjo ją mažą. ²¹ Taigi, tuo metu, kada Mardokajis buvo prie karaliaus vartų, du karaliaus kamarponiu Bagatanas ir Taras, kuriuodu buvo durininkais ir prižiūrėdavo pirmąjį rumų slenkstį, supyko, norėjo sukilti prieš karalių ir užmušti jį. ²² Mardokajis patyrė apie tai ir tuojau pasakė karalienei Esterai, o ji karaliui vardu Mardokajo, kurs buvo davęs jai

ir visai pasitikėdama Egejo palankumu. — (16) *Septintais jo...* Buvo praslinkę ketveri metai nuo Vastės atstumimo iki Esteros išrinkimui. Tame laike Asveras buvo užimtas prisirengimu prie karės prieš Graikus ir patia kare. — (18) *Atilsio*: paliuo-

suodamas nuo baudžios arba sumazindamas mokestius.

(19) *Antrą sykį jieškojo...*: taippat kaip aprašyta augščiau eil. 3... — (21) *Bagatanas*. Rasi tas pats, ką ir paminėtasis aug. 1, 10. — *Pirmąjį rumų slenkstį*. Todėl be jų leidimo niekas

ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat. ²³ Quæsitum est, et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

žinią apie tą dalyką. ²³ Buvo padaryta tardymas ir susekta, ir juodu pakarta ant kartuvių. Tas atsitikimas liepta įrašyti į istoriją ir įtraukta į metraščius karaliaus akyvaizdoje.

2. Išleidimas karaliaus nutarimo išduoti visus žydus Persijoje.

Caput III. ¹ Post hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium eius super omnes principes, quos habebat. ² Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sic enim præceperat eis imperator, solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum. ³ Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter ceteros non observas mandatum regis? ⁴ Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nunciaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Judæum. ⁵ Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardochæus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde, ⁶ et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis

3. perskryimas. ¹ Po to karalius Asveras išaugštino Adamaties sunų Amaną, kurs buvo iš Agago ainijos, ir pastatė jo krase augščiaus už visų kunigaikščių, kuriuos turejo. ² O visi karaliaus tarnai, kurie budavo rumų angose, priklaupdavo ir nusilenkdavo Amanui, nes taip buvo jiems įsakęs valdovas; vienas Mardokajis nepriklaupdavo ir jam nenusilenkdavo. ³ Karaliaus tarnai, kurie buvo užveizdais rumų durų, jam sakė: Kodėl tu nepildai karaliaus paliepimo taip kaip kiti? ⁴ Kadangi jie buvo tai pasakę daug kartų, o jis nenorejo klausyti, jie apskelbė Amanui, norėdami žinoti, ar anas laikysis savo nutarimo, nes jis buvo pasisakęs esąs žydas. ⁵ Tai išgirdęs Amanas ir pats prityręs, kad Mardokajis ištikrųjų nepriklaupia prieš jį ir jam nenusilenkia, labai supyko; ⁶ bet jis manė visai neverta esant pakelti ranką prieš vieną Mardokajį; nes buvo girdėjęs, kad jis esąs iš žydu gimines,

negalėjo iėiti į karaliaus rumus. — (23) *Pakarta ant kartuvių.* Ebr. t.: pakabinta ant medžio. — *Į metraščius.* Herodotas dažnai mini tuos Persų karalių metraščius (7, 109 ir k.).

3, 1—15; 13, 1—7. Karaliaus išaugštintam Amanui visi atiduoda didžiausią pagarbą, išskyrus vieną Mardokajį. Patyręs apie tai Amanas ir labai įpykęs nutaria prazudyti visus žydus Persijoje (3, 1—6). Būta jis išrenka dieną tam išzdymui, gauna iš karaliaus leidimą išnaikinti žydus (3, 7—11), ir karaliaus vardu parašytas

nutarimas lieka išsiustas į visas karalystes žemes (3, 12—15; 13, 1—7).

(3, 1) *Iš Agago.* Senobės Amalekitų valdovo Agago salis buvo tapusi Medijos dalimi; todėl Amanas rasi buvo kilęs iš Amalekitų karaliaus ainijos (Sk. 24, 7; 1. Kar. 15, 8). — (2) *Mardokajis nepriklaupdavo...* Pagarbos atidavimas valdovams, parpuolant prieš juos ant žemės, buvo žinomas ir Izraelitams (2 Kar. 14, 4; 18, 28; 3 Kar. 1, 16). Bet Persijoje karaliai laikė save dievais ir reikalavo sau dieviškos pagarbos; tokios pagarbos dalininkais jie darė ir savo kunigaikščius;

Judææ, magisque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

⁷ Mense primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Judæorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar. ⁸ Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et ceremoniis, insuper et regis scita contemnens. Et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. ⁹ Si tibi placet, decerne, ut pereat, et decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ. ¹⁰ Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Judæorum, ¹¹ dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit, de populo age quod tibi placet.

¹² Vocatique sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima

ir velijo pražudyti visa žydu tautą Asvero karalysteje.

⁷ Pirmame mėnesyje, (kurs vadinasi Nisanas) dvilyktais Asvero karaliavimo metais buvo įmesta į taure Amano akyvaizdoje burta, kuri ebraiškai vadinasi Pur, apie tai, kuria dieną ir kuriame mėnesyje turėtų būti išžudyta žydu giminė, ir išėjo dvilyktasis mėnuo, kurs vadinasi Adaras. ⁸ Tuomet Amanas tarė karaliui Asverui: Viosose tavo karalystės žemėse yra išsisklaidę ir pati savyje pasidalijusi tauta, kuri turi naujus istatus ir apeigas, o be to niekina karaliaus įsakymus. O tu žinai labai gerai, jog tavo karalystei nepravartu, kad per pataikavimą ji labiau išdyktu. ⁹ Jei tau tinka, nutark, kad ji pražutu, o aš atsversiu tavo išdo užveizdams dešimtį tukstančių talentų. ¹⁰ Taigi, karalius ėmė nuo savo rankos žiedą, kuriuo naudodavosi, davė jį žydu neprieteliui Adamaties sunui Amanui iš Agago ainijos ¹¹ ir jam tarė: Sidabras, kurį žadi, tebuna tau; su tauta daryk, kaip tau tinka.

¹² Tuomet pirmame mėnesyje Nisane tryliktoje to mėnesio dienoje

todėl Mardokajis, atsisakydamas priklaupti ir parpulti prieš Amaną, norėjo parodyti, kad jis nelaiko jo dievaikiu.

(7) *Pirmame mėnesyje...* Nisanas (balandis) buvo pirmas religijinių žydu metų mėnuo. — *Dvilyktais...* 473 m. pirm. Kr. — *Ebraiškai vadinasi Pur.* Tiesa sakant, žodis *pur* ne ebraiškas, bet persiškas (*por*) ir reiškia dalį arba pilnybę. Paprotys rinkti burtą patogia dieną kokiam nors sumanymui įvykdyti, buvo labai išvyravęs Persijoje (Herodotas, Ksenofontas). — *Dvilyktasis mėnuo...* Burta nurodė kaip patogiausią laiką išžudyti žydus paskutini metų mėnesį. Jis turėjo pasirodyti Amanui jau tuo nepatogus, kad jo reikėjo laukti ilgai; žydai gi galėjo tuotarpu įsiskoti sau

budo išsigelbėti nuo pavojaus. — (8) *Išsisklaidę...* Zorobabeliui ir Ezdrui pavyko tik mažą žydu dalį sugrąžinti į tėvynę; kiti buvo pasilikę platioje Persų valstybėje išsisklaistę. — *Naujus istatus.* Ebr. t.: kitokius nekaip visos tautos. — *Niekina...* Plg. Ezdr. 4, 13—16. — *Kad per pataikavimą...* Ebr. t.: karaliui nenaudinga palikti juos ramybeje. — (9) *Dešimtį tukstančių talentų:* sidabro; apie 35 milijonus rbl. Tiek daug pinigų Amanas tikėjosi gauti už atimtą iš žydu lobį. — (11) *Su tauta daryk...* Tokiu atsitikimu, kad žymi karalystės gyventojų dalis buvo atiduodama išnaikinti, Persų valstybėje yra buvę ne vienas. Taip išžudyta Skytus (Herod. 1, 106).

(12) *Vietininkams:* satrapams. — *Tėisėjams.* Ebr. *pachot*, pašoms. —

die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, et audire pro varietate linguarum ex nomine regis Assueri: et litteræ signatæ ipsius annulo, ¹³ missæ sunt per cursores regis ad universas provincias ut occiderent atque delerent omnes Judæos, a puero usque ad senem, parvulos, et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. ¹⁴ Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provincie scirent, et pararent se ad prædictam diem. ¹⁵ Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

pašaukta karaliaus rastininkus ir parašyta karaliaus Asvero vardu, kaip buvo liepęs Amanas, visiems karaliaus vietininkams, žemių ir visokių tautų teisėjams, taip kaip kiekviena tauta galėjo skaityti ir suprasti pagal kalbų įvairumą, ir laiškai paženklinti jojo žiedu ¹³ buvo išsiųsti per karaliaus bėgejus į visas žemes, kad viena diena, tai yra tryliktoje dienoje dvyliktojo mėnesio, kurs vadinasi Adaras, užmuštu ir išnaikintu visus žydus nuo vaiko iki seniui, kudikius ir moteris, ir išplėstu jų gerybes. ¹⁴ Toks tai buvo laiškų turinys, kad visos žemės žinotu ir prisirengtu prie paskirtos dienos. ¹⁵ Bėgejai, kurie buvo siųsti, skubinosi išpildyti karaliaus paliepimą. Tuojuo pakabinta nutarimas Susoje, karaliui ir Amanui esant pokilyje, o visiems žydams, buvusiems mieste, ver-
kiant.

II. Žydų išsigelbėjimas nuo pavojaus, tarpininkaujant Esterai ir Mardokajui.

1. Esteros apsiėmimas užtarti žydus pas karalių.

Caput IV. ¹ Quæ cum audisset Mardochæus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, ² et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat

4. perskyrimas. ¹ Tai išgirdęs Mardokajis perplėšė savo drabužius, apsvilkė maišu, pabarstė sau ant galvos pelenu ir šaukė didžiū balsu ant gatvės miesto viduryje, parodydamas savo sielos apkartimą, ² ir taip dejuodamas atėjo iki rumų durų; nes apsvilkusiam maišu ne-

(13) *Išplėstu jų gerybes*: kurių didžiausi dalis turėjo tekti Amanui. — (14) *Toks tai buvo laiškų turinys*. Laiško nuorasa duodamas žem. 13, 1—7.

4, 1—14: 15, 1—3; 4, 15—17; 13, 8—14, 19. Karaliaus nutarimas išgąsdina Mardokajį ir visą žydų tautą (4, 1—3). To nutarimo nuorąšą Mardokajis nusiunčia Esterai ir reikalauja, kad ji užtartų savo tautą pas karalių. Ji išpradžios bijo eiti pas karalių nesaukta, bet Mardokajo spiriama (4,

4—15; 15, 1—3) galop sutinka, tik reikalauja, kad pirma žydai pasimelstų už ją per tris dienas (4, 15—17). Mardauja taipogi Dievą pasigailejimo Mardokajis ir Estera (13, 8—14, 19).

(4, 1) *Perplėšė...* Drabužių perplėsimas ir kiti gedulio ženklai buvo vartojami ne tik žydų, bet ir Persijoje. — *Ant gatvės...* Gedulio išreikšimas viesai taipogi visu rytu tautų paprotys. — (2) *Apsvilkusiam maišu...* Svetimas skausmas galėjo būti karaliui nemalo-

licitum indutum sacco aulam regis intrare. ³ In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, ieiunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis prostrato utentibus.

⁴ Ingressæ autem sunt puellæ Esther et eunuchi, nunciaveruntque ei. Quod audiens consternata est: et vestem misit, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit. ⁵ Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, et disceret ab eo cur hoc faceret. ⁶ Egressusque Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii: ⁷ qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quo modo Aman promississet, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum. ⁸ exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, et moneret eam, ut intraret ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo. ⁹ Regressus Athach, nunciavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat. ¹⁰ Quæ respondit ei, et iussit ut diceret Mardochæo: ¹¹ Omnes servi regis, et cunctæ, quæ sub ditione eius sunt, norunt provinciæ, quod sive vir, sive mulier non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo cle-

valia buvo įeiti į karaliaus rūmą. ³ Taipogi visose žemėse, miestuose ir vietose, kurias pasiekė žiaurus karaliaus nutarimas, buvo pas žydus begal didis verksmas, pasninkas, dejavimas ir raudojimas, ir daugelis naudojosi maišu ir peleinais užuot patalo.

⁴ Tuomet Esteros mergaitės ir kamarponiai įėjo ir davė jai žinią. Ji tai išgirdus labai nusigando ir išsiuntė apdarą, kad nuėmę maišą apvilktų jį; bet jis nenorėjo priimti. ⁵ Taigi, jį, pasivadinus kamarponi Atacha, kurį karalius buvo jai davęs kaip tarną, liepė jam eiti pas Mardokajį ir patirti iš jo, kodėl jis taip daras. ⁶ Išėjęs Atachas priejo prie Mardokajo, stovejusio ant miesto gatvės ties rumo durimis, ⁷ o tasai pasakė jam visa, kas buvo atsitikę, kaip Amanas buvo pažadėjęs įnešti į karaliaus išda sidabro už žydų išžudymą; ⁸ davė jam taipogi kabejusio Susoje nutarimo nuorašą, kad parodytu karalienei ir perspėtų ją, jog ji turi įeiti pas karalių ir maldauti jį už savo tautą. ⁹ Sugrižęs Atachas apskelbė Esterai visa, ką Mardokajis buvo pasakęs. ¹⁰ Ji atsakė jam ir liepė pasakyti Mardokajui: ¹¹ Visi karaliaus tarnai ir visos jo valdžioje esančios žemės žino, kad kiekvienas, kurs nešauktas įeitu į viduje esantį karaliaus kiemą, ar jis vyras, ar moteriškė, esti užmušamas tuojau be jokio gaisčio, jei nebent karalius ištiestu prie jo auksinę lazda kaipo malonės ženklą ir taip jis galėtų išlikti gyvas. Tai kaip aš

nus. — (3) *Naudojosi maišu...* Plg. Iz 58, 5.

(4) *Davė jai žinią.* Todėl Esteros tarnaitės turėjo žinoti apie jos giminybę su Mardokaju. — *Apvilktu jį:* kad Mardokajis galėtų įeiti į karaliaus rūmų kiemą. — (11) *Kurs nešauktas...* Herodotas mini taipogi šitą Persų ka-

ralių įstatą (3, 84, 118). Estera nedrįso prašyti leidimo ateiti pas karalių, nors tai buvo galima, nes jau per 30 dienų nebuvo saukta pas jį, todėl galėjo dabar laukti nepalankaus atsakymo: o jei būtų buvusi ir prileista, tai valanda jos prašymui galėjo pasirodyti visai nepatogi; be to jai gerai buvo

mentia, atque ita possit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum?

¹² Quod cum audisset Mardochæus, ¹³ rursum mandavit Esther, dicens: Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis: ¹⁴ si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judæi: et tu, et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

¹⁵ Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit: ¹⁶ Vade et congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, et orate pro me. Non comedatis, et non bibatis tribus diebus, et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. ¹⁷ Ivit itaque Mardochæus, et fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

galesių įeiti pas karalių, kad jau per tris dešimtis dienų nebuvau šaukta pas jį. ¹² Tai išgirdęs Mardokajis ¹³ vel siunte pas Esterą ir sakė: Nemanyk, kad tu viena iš visų žydų išgelbesi savo gyvybę, nes esi karaliaus namuose; ¹⁴ nes jei dabar tylėsi, žydai bus išgelbėti kitu budu, o tu ir tavo tevo namai pražusite. Ir kas žino, ar ne tam tu pasiekei karališką garbę, kad butumei prirengta tokiam laikui?

¹⁵ Estera vel liepė pasakyti Mardokajui šiuos žodžius: ¹⁶ Eik ir surinkk visus žydus, kuriuos rasi Susoje, ir melskites už mane. Nevalgykite ir negerkite per tris dienas ir per tris naktis; ir aš su savo tarnaitėmis taip pat pasninkosiu, o tuomet, nežiurėdama įstato, įeisiu pas karalių nešaukta ir atiduosiu save į mirtį ir į pavojų. ¹⁷ Taigi, Mardokajis ėjo ir padarė visa, ką Estera buvo jam įsakiusi.

2. Esteros atėjimas pas karalių ir pakvietimas jojo į pokilį.

Caput V. ¹ Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiae, quod erat interius, contra

5. perskyrimas. ¹ Trečioje gi dienoje Estera apsivilko karališkais drabužiais ir atsistojo vidujiniame karaliaus namų prieangyje ties ka-

zinomas nepostovus Asvero budas. — (12) *Nemanyk, kad tu...* Estera, nors karalienė, neišgelbės tylėjimu savo gyvybės; be to ji gali susilaukti ir Dievo bausmės (14. e.). — (14) *Bus išgelbėti...* Dievas buvo žadėjęs sergeti nuo pražuvimo žydų tautą, kolei ji jam ištikima.

(16) *Melskitės už mane.* Ebr. t.: pasninkokite. — (17) *Mardokajis ėjo ir padarė...* Paties Mardokajo ir Esteros malda aprašyta žem. 13, 8—14, 19.

15, 4—19; 5, 1—14. Trečioje pasninko dienoje Estera eina nesaukta

pas karalių, išpradžios labai nusigąsta jo, bet paskui padrasinta kviečia karalių, ateiti pas save į pokilį draug su Amanu (15, 4—19; 5, 1—4). Pirmam pokiliui pasibaigus, ji kviečia juodu į antrą (5, 5—8). Amano džiaugsmą iš sutikusios ji pagarbos sudrumstia pamatymas Mardokajo, kuriam jis inirtes liepia padaryti kartuves (5, 9—14).

(5,1) *Trečioje gi dienoje...* Platesnis aprašymas Esteros įėjimo pas karalių duodamas žem. 15, 4—19. — *Ties namų anga.* Sostas buvo pastatytas ties durimis, taip kad karalius nuo jo galėjo

basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. ² Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu: Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ eius. ³ Dixitque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. ⁴ At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium, quod paravi. ⁵ Statimque Rex, Vocate, inquit, cito Aman ut Esther obediat voluntati.

Venerunt itaque rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat. ⁶ Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. ⁷ Cui respondit Esther: Petitio mea, et preces sunt istæ: ⁸ Si inveni in conspectu regis gratiam, et si regi placet ut det mihi quod postulo, et meam impleat petitionem: veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem meam.

⁹ Egressus est itaque illo die Aman lætus et alacer. Cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, et non solum

raliaus kambariu. Jis gi sedėjo savo soste susirinkimų kambaryje ties namų anga. ² Kuomet jis pamatė stovinčią karalienę Esterą, ji patiko jo akims, ir jis ištiesė jos linkon auksinę lazda, kuria laikė rankoje. O ji prisiartinus pabučiavo jo lazdos galą. ³ Tuomet karalius jai tarė: Ko nori, karaliene Esterą? Ko tu prašai? nors prašytumei ir pusės karalystės, bus tau duota. ⁴ Ji gi atsakė: Jei karaliui patinka, maldauju ateiti šiandien pas mane draug su Amanu į pokilį, kurį esu prirengusi. ⁵ O karalius tuojuo tarė: Pašaukkite greitai Amaną, kad išpildytų Esteros valią.

Taigi, karalius ir Amanas atėjo į pokilį, kurį karaliene buvo įdviem prirengusi. ⁶ Karalius, išgėręs apščiai vyno, jai tarė: Ko nori, kad butu tau duota? ir kokio dalyko prašai? nors prašytumei ir pusės mano karalystės, gausi. ⁷ Esterą jam atsakė: Mano prašymas ir noras toks: ⁸ Jei radau karaliaus akyvaizdoje malonės ir karaliui patinka duoti man, ko geidžiu, ir išpildyti mano meldimą, teateina karalius ir Amanas į pokilį, kurį įdviem esu prirengusi, o rytoj pasakysiu karaliui savo norą.

⁹ Taigi, tą dieną Amanas išėjo linksmas ir smagus. O pamatęs Mardokąjį, sėdintį ties rumų durimis ir netik neatsikėlusį prieš jį,

matyti visus įeinančius, o durims esant neuždarytoms, taipogi buvusius prieangyje. — (2) *Ji patiko jo akims*.. Zem. 15, 10 pasakyta, kad Asveras išpradžios užsidedęs rustybe ir tuo labai išgąsdinęs Esterą, bet tuojuo atsileidęs ir pasiėgęs su ja labai maloniai. — *Pabučiavo*. Ebr. t.: prisilietė. — (3) *Nors prašytumei*... Iš to, kad Esterą atėjo pas karalių nešaukta, jis

darė išvedimą, kad jos prašymas turi būti didelis. — (4) *Su Amanu*. Esterą nori apskusti Amaną jo akyse ir gauti iš karaliaus pasmerkimą taip, kad Amanui nebeliktų progos, atgauti kokiuo nors būdu karaliaus malonę. — (8) *Teatvina karalius*... Esterą nori, kad karaliaus palankumas dar labiau sustiprėtų ir kad jos laimėjimas būtų nekiek neabejotinas.

non assurexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde: ¹⁰ et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam: ¹¹ et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. ¹² Et post hæc ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. ¹³ Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum: Judæum sedentem ante fores regias. ¹⁴ Responderuntque ei Zares uxor eius, et ceteri amici: Jube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur super eam Mardochæus, et sic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei consilium, et jussit excelsam parari crucem.

bet ir nepasijudinusì iš savo sėdėjimo vietos, labai užsidedę pykčiu, ¹⁰ tečiau paslėpę rustybę; o sugrižęs į savo namus, pasivadino pas save savo prietelius ir savo pačia Zarę, ¹¹ kalbejo jiems apie savo turtų daugybę, apie sunų būrį ir kaip didžiai garbingai karalius yra jį išaugstines ant visų savo kunigaikščių ir tarnų; ¹² o po to tarė: Taipogi karalienė Estera nepakvieta nevieno kito į pokilį draug su karaliumi kaip tik mane; pas ją aš pietausiu taipogi rytoj. ¹³ Ir nors aš visa tai turiu, tečiau tariuos nieko neturįs, kolei matysiu žyda Mardokajį, sėdintį ties karaliaus durimis. ¹⁴ Tuomet jo pati Zarė ir kiti prieteliai jam atsakė: Liepk prirengti augštą stiebą, turintį penkias dešimtis mastų augštumo ir pasakyk rytoj rytą karaliui, kad ant jo butu pakabintas Mardokajis, ir taip eisi draug su karaliumi linksmas į pokilį. Patarimas jam patiko, ir jis liepė prirengti augštą stiebą.

3. Nužeminimas Amano ir jo žuvinimas.

Caput VI. ¹ Noctem illam duxit rex insomnem, iussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Quæ cum illo præ-

6. perskyrimas. ¹ Karalius praleido tą naktį be miego ir liepė atnešti sau praeitų laikų istorijas ir metraščius. Juos prie jo beska-

(11) *Sunų būrį*: desimtį. Turėti daug sunų skaitėsi ypatinga Dievo malonė. — (14) *Penkias dešimtis mastų*: dyliką sieksnių. — *Pasakyk rytoj ryčią...* Asveras buvo leidęs nužudyti visą tautą, todėl nesunku bus gauti iš jo mirties nutarimas vienam paprastam žydui. — *Prirengti augštą stiebą*. Kartuvių augštumas turi padidinti mirties neslovę.

6, 1—8, 2. Karalius, netikėtai sužinojęs, kad Mardokajui, išgelbėjusiam

jo gyvybę, nebuvo duota jokio užmokesnio, liepia Amanui, atėjusiam prašytų pasmerkimo Mardokajo, suteikti jam karališką pagarbą (6, 1—11). Susikrimtęs Amanas išgirsta iš saviškių perspėjimą, apie galintį su tikti jį nelaimę (6, 12—14), o atėjęs pas karalienę į pokilį ir čia jos apskustas, kad noris prazudyti ją ir jos tautą, paliepus karaliui, lieka pakartas ant Mardokajui prirengtų kartuvių (7, 1—10), Mardokajis gi paskiriamas karalienės namų užveizdu (8, 1, 2).

sente legerentur, ² ventum est ad illum locum ubi scriptum erat quo modo nunciasset Mardochæus insidias Bagathan, et Thares eunuchorum, regem Assuerum jugulare cupientium. ³ Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmii Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit. ⁴ Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiæ intraverat, ut suggereret regi, et juberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum. ⁵ Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur.

⁶ Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare, ⁷ respondit: Homo, quem rex honorare cupit, ⁸ debet indui vestibus regiis, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum, ⁹ et primus de regiis principibus, ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare. ¹⁰ Dixitque ei rex: Festina, et sumpta stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo, qui sedet ante fores pala-

tant, ² ateita iki tai vietai, kame buvo parašyta, kaip Mardokajis buvo apskelbęs tykojimą kamarponių Bagatano ir Taro, norejusių nužudyti karalių Asvera. ³ Išgirdęs tai karalius tarė: Kokią pagarbą ir užmokesnį gavo už tą ištikimumą Mardokajis? Jo tarnai ir valdininkai jam atsakė: Jis visai negavo jokio užmokesnio. ⁴ Karalius tuojau tarė: Kas yra prieangyje? Amanas gi tuotarpu buvo įėjęs į vidujinį karaliaus namu prieangį įkalbėtų karaliui, kad jis lieptu pakarti Mardokajį ant kartuvių, kurios buvo jam prirengtos. ⁵ Tarnai atsakė: Amanas stovi prieangyje. Karalius tarė: Teįeina.

⁶ Kuomet jis įėjo, karalius jam tarė: Kas turi būti padaryta su žmogumi, kurį karalius nori pagerbti? Amanas gi, pamastęs savo širdyje ir spėdamas, kad karalius nori pagerbti ne ką kitą, o tik jį. ⁷ atsakė: Žmogus, kurį karalius geidžia pagerbti, ⁸ turi būti apvilktas karališkais rubais, pasodintas ant arklio, ant kurio jodinėja karalius, ir turi gauti karališkąjį vainiką ant savo galvos, ⁹ o pirmasis iš karaliaus kunigaikščių ir galiunu telaiko jo arklių ir eidamas miesto gatve tešaukia ir tesako: Taip bus pagerbtas, ką karalius nori pagerbti. ¹⁰ Tuomet karalius jam tarė: Skubinkies, o paėmęs apdarą ir arklį, padaryk, kaip esi kalbėjęs, žydui Mardokajui, kurs sėdi ties

(6, 2) Kame buvo parašyta... Vž. aug. 2, 21—23. — (4) Kas yra prieangyje... Regimai buvo jau atėjęs rytas; o nuo pat ryto valdininkai ateidavo ir laukdavo atsikeliantio karaliaus.

(6) Ne ką kitą nori pagerbti... Tariamą paskutinių dienų pasisėkimai buvo visai apsukę galvą Amanui. Be savęs jis nematė nieko kito verto karaliaus

pagarbos. — (8) Ant arklio. Plg. Prad. 41; 43; 3 Kar. 1, 33. 34. — Karališkąjį vainiką. Anot ebr. t. tam tikru vainiku turejo būti papuošta arklio galva. — (10) Žydui Mardokajui... Kokios tautos buvo Mardokajis, karalius rado parašyta metraščiuose; kitus dalykus jam pasakė jo tarnai.

tii. Cave ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas. ¹¹Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, et impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare.

¹² Reversusque est Mardochæus ad ianuam palatii: et Aman festinavit ire in domum suam, lugens et operto capite: ¹³ narravitque Zares uxori suæ, et amicis omnia quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor eius: Si de semine Judæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. ¹⁴ Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

Caput VII. ¹ Intravit itaque rex et Aman, ut biberent cum regina. ² Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incahuerat: Quæ est petitio tua Esther ut detur tibi? et quid vis fieri? etiam si dimidium partem regni mei petieris, impetrabis. ³ Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. ⁴ Traditi enim sumus ego et populus meus, ut conteramur, jugulemur, et pereamus. Atque utinam in servos et famulas ven-

rum vartais. Žiurek, kad nieko iš to, ką esi pasakęs, neapleistumei. ¹¹ Taigi, Amanas emė apdarą ir arkli,ėjo priešakyje Mardokajo apvilktu ant miesto gatvės ir pasodinto ant arklio ir šauke: Tokios pagarbos vertas, ką karalius nori pagerbti.

¹² Mardokajis sugrižo prie rumu duru, o Amanas pasiskubino pareiti į savo namus, liudėdamas ir apsigaubęs galva; ¹³ jis papasakojo savo pačiai Zarei ir prieteliams visa, kas jam buvo atsitike. Išminčiai, kuriuos jis turėjo taryboje, ir jo pati jam atsakė: Jei Mardokajis, prieš kurį pradėjai kristi, yra iš žydų giminės, tu negalesi jam pasipriešinti, bet visai krisi jojo akyvaizdoje. ¹⁴ Jiems dar tebekalbant, atėjo karaliaus kamarponiai ir privertė jį eiti greitai į pokilį, kurį karalienė buvo priėngusi.

7. perskyrimas. ¹ Taigi, karalius ir Amanas įėjo, kad gertu draug su karaliene. ² O karalius, įkaitęs nuovyno, tarė jai taipogi antrą dieną: Ko tu prašai, Estera, kad butu tau duota? ir ko nori, kad butu padaryta? nors ir puses mano karalystės prašytumei, gausi. ³ Ji jam atsakė: Jei radau malonės tavo akyse, o karaliau, ir jei tau patinka, dovanok man mano gyvybę, kuriuos prašau, ir mano tautą, kurią užtariu. ⁴ Nes aš ir mano tauta esami atiduoti, kad butumėm sumindyti, nugalyti ir pražutume. Kad gi butumėm parduoti į vergus ir į verges, nelaimė butu pa-

(12) *Apsigaubęs galva*: nes didesnis pažeminimas negalėjo jo sutikti. — (13) *Jis papasakojo*. Plg. aug. 5, 11. — *Iš žydų giminės*. Žydų tauta, kurią Amanas buvo nutaręs išžudyti, turėjo laikyti jį didžiausiu savo neprieteliu;

dar gi labiausiai Mardokajis. Juodu negalėjo pasilikti draug arti karaliaus. Netikėtas Mardokajo pagerbimas aiškiai lemė Amanui prapulti.

(7, 4) *Esame atiduoti*. Ebr. t. parduoti. Plg. aug. 3, 9.

deremur: esset tolerabile malum, et gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cuius crudelitas redundat in regem. ⁵ Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste, et cuius potentia, ut hæc audeat facere? ⁶ Dixitque Esther: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens, illico obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non sustinens.

⁷ Rex autem iratus surrexit, et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit enim a rege sibi paratum malum. ⁸ Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther, et ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsentem, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. ⁹ Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum, in eo. ¹⁰ Suspensus est itaque Aman, in patibulo quod paraverat Mardochæo: et regis ira quievit.

Caput VIII. ¹ Die illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarii Judæorum, et

kenčiama, ir aş tylečiau vaitodama; dabar gi mes turime neprieteli, kurio nuozmumas atsiliepia ir ant karaliaus. ⁵ Karalius Asveras atsakė ir tare: Kas jis yra ir kokios jis galybės, kad drįsta tai daryti? ⁶ Estera tare: Tasai priešas ir pikčiausis mūsų nepietelis yra Amanas. Šis tai išgirdęs tuojau pastyro iš išgąščio ir nebeįstengė pakęsti karaliaus ir karalienės pažvelgimo.

⁷ Užsirustinęs gi karalius atsikėlė ir iš pokilio vietos įėjo į sodną užsodintą medžiais. Atsikėlė taipogi Amanas, kad melstu karaliene Esterą užlaikyti ji gyvą, nes suprato, kad karalius nutarė prauždyti ji. ⁸ Tasai, sugrįžęs iš užsodinto medžiais sodno ir įėjęs į pokilio vietą, rado Amaną sukniubusį ant guolio, ant kurio buvo Estera, ir tare: Jis nori ir karalienę subjaurinti, prie manęs, mano namuose. Ką tik buvo išėjęs iš karaliaus burnos žodis, kaip tuojau uždengta ano veida. ⁹ Vienas gi iš kamarponių, buvusių karaliaus tarnystėje, Harbona, tare: Štai, Amano namuose stovi penkiomis dešimtimis mastų augštas medis, kurį jis buvo prirengęs Mardokajui, kalbėjusiam už karalių. Tuomet karalius jam tare: Pakarkite jį ant jojo. ¹⁰ Taigi, Amanas liko pakartas ant kartuvių, kurios buvo prirengtos Mardokajui, ir karaliaus rustybe atsileido.

8. perskyrimas. ¹ Tą dieną karalius Asveras atidavė karalienei Esterai žydų priešininko Amano

(8) *Rado Amaną sukniubusį...* Rasi Amanas, maldaudamas pasigailėjimo, norėjo apkabinti karalienei kojas. Bet labai įpykęs karalius įieško priekabių, kad tas, kurį jis jau pasmerkę, rodytusi dar labiau kaltas. — *Uždengta ano veida...* Tai buvo mirties bausmės išpildymo pradžia. Amanas buvo nebe-

vertas matyti karaliaus veidą ir dienos sviesą. — (9) *Harbona...* Plg. aug. 1, 10. Krintancio galiuno nelaimė duoda progos ieseiti aikšten, kaip daug jis turi priešu. — *Kalbėjusiam už karalių:* davusiam žinią apie rengiamą maistą prieš Asvera. Vr. 2, 22.

(8, 1) *Amano namus:* visą Amano

Mardochæus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther quod esset patruus suus. ² Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi jusserat, et tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

namus, ir Mardokajis įėjo į karaliaus akyvaizdą; nes Estera jam prisipažino, kad tai jos dėdė. ² Karalius ėmė žiedą, kurį buvo liepęs atimti iš Amano, ir padavė Mardokajui. Estera gi paskyrė Mardokajį savo namų užvarždu.

4. Pakeitimas išleistojo prieš žydus nutarimo kitu jiems palankiu.

³ Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque et locuta ad eum oravit ut malitiam Aman Agagitæ, et machinationes eius pessimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri. ⁴ At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens stetit ante eum, ⁵ et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman litteræ, insidiatoris et hostis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur. ⁶ Quo modo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? ⁷ Responditque rex Assuerus Esther reginæ, et Mardochæo Judæo: Domum Aman concessi Esther, et ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judæos. ⁸ Scribite ergo Judæis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat,

³ Tuo nesiganedindama ji puole karaliui po kojų ir maldavo jį su ašaromis, kad lieptu panaikinti Agagiečio Amano piktenybę ir blogiausius jo sumanymus, kuriuos jis buvo sugalvojęs prieš žydus. ⁴ O jis ištiesė pagal paprotį savo ranka auksinę karališkąją lazda, kuria buvo duodamas malonės ženklas; ji gi atsikėlus atsistojo ties juo ⁵ ir tarė: Jei karaliui patinka, jai radau malonės jo akyvaizdoje ir jei mano prašymas neišrodo jami priešingas, maldauju, kad naujais laiškais būtų atšaukta senesnieji žydų tykotojo ir neprietelio Amano raštai, kuriais jis yra išakęs išžudyti juos visose karaliaus žemėse. ⁶ Nes kaip gi aš galesiu pakęsti išžudymą ir mirtį mano tautos? ⁷ Tuomet karalius Asveras atsakė karalienei Esterai ir žydai Mardokajui: Aš dovanojau Esterai Amano namus ir jį patį liepiau pakabinti ant kryžiaus, nes jis drįsta pakelti ranką prieš žydus. ⁸ Parašykite tat, kaip jums patinka, žydams karaliaus vardu ir paženklinkite laiškus mano žiedu. Nes buvo

lobi. — (2) *Karalius ėmė žiedą...* paskyrė Mardokajį į Amano vietą. — *Savo namų*: kurie buvo atimti iš Amano.

8, 3—13; 16, 1—24; 8, 14—17. Esterai paprašius panaikinti Amano raštą prieš žydus, karalius sutinka apskelbti kitą, kuriuo žydams buvo leista atkėrsyti jų neprieteliams ir išplėsti jų lobi (8, 3—13; 16, 1—24). Tas naujas

karaliaus isakymas sukelia didį džiaugsmą tarp visų žydų (8, 14—17).

(8, 4) *Jis ištiesė...* Rasi Estera buvo atėjusi antrą sykį pas karalių nešaukta. — (7) *Aš dovanojau...* Karalius priimena ženklus savo palankumo Esterai ir žydams, bet stačiai atsaukti išleistojo nutarimo jis pats negali; todėl leidžia Esterai ir Mardokajui kitu būdu už-

ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, et illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.

⁹ Accitisque scribes et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Siban) vigesima et tertia die illius scriptæ sunt epistolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, et ad principes, procuratoresque et iudices, qui centum vigintiseptem provinciis ab India usque ad Æthiopiam præsidebant: provinciæ atque provinciæ, populo et populo juxta linguas et litteras suas, et Judæis, prout legere poterant, et audire. ¹⁰ Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, et missæ per veredarios: qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nunciis prævenirent. ¹¹ Quibus imperavit rex, ut convenirent Judæos per singulas civitates, et in unum præciperent congregari ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis et universis domibus, interficerent atque deleverent, et spolia eorum diriperent. ¹² Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi Adar. ¹³ Summaque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subiacebant imperio, notum fieret, paratos esse Judæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. ¹⁴ Egressique sunt veredarii celeres nuncia perferentes, et edictum regis pendit in Susan.

toks paprotys, kad niekas nedrįso priešintis laiškam, kurie buvo siunčiami karaliaus vardu ir buvo pažymėti jo žiedu.

⁹ Pasivadinus karaliaus raštininkus (buvo gi laikas trečiojo mėnesio, kurs vadinasi Sibanas) dvidešimt trečioje to mėnesio dienoje, kaip Mardokajis norejo, parašyta laiškų žydams, kunigaikščiams, valdovams ir teisėjams, kurie buvo pastatyti ant šimto dvidešimt septynių žemių nuo Indijos iki Aitopijai, kiekvienai žemei ir kiekvienai tautai jų kalbomis ir raštais, taipogi žydams, taip kaip jie galėjo skaityti ir suprasti. ¹⁰ Tie gi laiškai, kurie buvo siunčiami karaliaus vardu, liko paženklinti jo žiedu ir išsiusti per bėgėjus, kurie bėgdami per visas žemes turėjo naujomis žiniomis užkirsti kelią seniesiems laiškam. ¹¹ Karalius įsake jiems susitikti su žydais kiekviena mieste ir įsakyti jiems, kad susirinktu vienon vieton savo gyvybės gintu, visu savo neprieteliu su jų pačiomis, vaikais ir visais namais užmuštu ir išnaikintu ir jų grobio išplėštu. ¹² Visose žemėse buvo paskirta viena keršto diena, tai yra tryliktoji dvylikto mėnesio Adaro diena. ¹³ Rašto gi turinys buvo tas, kad visose žemėse ir visoms tautoms, kurios buvo po karaliaus Asvero valdžia, pasidarytu žinoma, jog žydai prisirengę atkeršyti savo neprieteliams. ¹⁴ Greiti bėgėjai išėjo nešdami žinia, ir karaliaus nutarimas buvo pakabintas Susoje.

kirsti kelią Amano sugalvotam nutarimui.

(9) *Sibanas*. Arba: Sivanas (birželis). — (11) *Kat surinktu...* Todėl, karaliui pritariant, žydai galės ginties, jei kas

drįstu užpulti juos vardan pirmojo įsakymo, ir net keršyti savo priešams. — (12) *Vi na keršto diena*: ta pati, kurią Amanas buvo paskyręs žydams išžudyti. — (13) *Rašto gi turinys...*

¹⁵ Mardochæus autem de palatio, et de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aeriis, coronam auream portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque lætata est. ¹⁶ Judæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium. ¹⁷ Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis jussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, et festus dies: in tantum ut plures alterius gentis et sectæ eorum religioni et ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaserat.

¹⁵ Mardokajis gi išejo iš rumų ir iš po karaliaus akių puikiai pasipuošęs karališkais drabužiais, tai yra tamsiai-mėlynais ir šviesiais su auksiniu vainiku ant galvos ir apsivilkęs šilkiniais ir purpuriniais apsiaustu. O visas miestas džiaugėsi ir linksminosi. ¹⁶ Žydams gi rodėsi tekanti nauja šviesa, džiaugsmas, šlovė ir linksmybė. ¹⁷ Visose tautose, miestuose ir žemėse, kur tik karaliaus paliepimai atėjo, buvo stebėtinios linksmybės, puotų, pokilių ir švenčių, taip kad net daugelis iš kitų tautų ir tikejimų priėmė jų tikejimą ir apeigas. Nes visus buvo apėmusi didi baimė žydu vardo.

5. Visų žydų neprietelių žuvinimas ir paskyrimas Purimo šventės.

Caput IX. ¹ Igitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Judæi superiores esse ceperunt, et se de adversariis vindicare. ² Congregatique sunt per singulas civitates, oppida, et loca ut extenderent manum contra inimicos, et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes

9. perskyrimas. ¹ Taigi, tryliktoje dienoje dvylikto mėnesio, kurs, kaip jau sakėme, vadinasi Adaras, kuomet buvo rengiamasi užmušti žydus, ir jų neprieteliai troško kraujo, atsitiko priešingai, nes žydai gavo viršų ir pradėjo keršyti priešininkams. ² Jie susirinko visuose miestuose, miesteliuose ir vietose rankos pakeltų prieš savo neprietelius ir persekiotojus. Nei vienas nedrįso priešintis, nes baimė jų didumo buvo apėmusi visas

To nutarimo ištisas nuorašas padėtas zem. 16, 1—24.

(15) *Puikiai pasipuošęs...*: pirmojo karaliaus kunigaikščio apdaruose. — *Tamsiai-mėlynais...* Plg. aug. 1, 6... — *Šilkiniais*. Ebr. t.: plonos drobės. — *Visas miestas džiaugėsi*: nes buvo pašalinta sumisimo priežastis. — (17) *Visose tautose*. Ebr. t.: pas visus žydus. — *Priėmė jų tikejimą...* Ebr. t.: virto žydais. Nevienas tai darė tik iš baimės, bet kiti iš ištikrinimo, nes matė aiškiai apsireikšusią Dievo ranką žydų gelbėjime.

Šv. Rastas, t. II

9, 1—10, 3. Paskirtoje dienoje žydai užpuola Susoje ir visoje Persijoje savo priešus ir užmuša juos (9, 1—10). Be to Estera gauna iš karaliaus leidimą užmušinėti žydų neprietelius Susoje dar ir kitą dieną, o taipogi pakarti Amano sunus (9, 11—15). Po to žydai pasiskiria apgalėjimui paminėti metinę Purimo šventę (9, 16—19), o Mardokajis apskelbia ją laišku visai tautai (9, 20—32). Jis Asvero išaugstintas ir toliaus rūpinasi savo vientautiais (10, 1—3).

(9, 1) *Jų neprieteliai troško kraujo*. Antrasis karaliaus nutarimas nebuvo

populos magnitudinis eorum formido penetrarat. ³ Nam et provinciarum iudices, et duces, et procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi: ⁴ quem principem esse palatii, et plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis eius crescebat, et per cunctorum ora volitabat. ⁵ Itaque percusserunt Judæi inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere: ⁶ in tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Judæorum: quorum ista sunt nomina: ⁷ Pharsandatha, et Delphon, et Esphatha, ⁸ et Phoratha, et Adalia, et Aridatha, ⁹ et Phermesta et Arisai, et Aridai, et Jezatha. ¹⁰ Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

¹¹ Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est. ¹² Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfecerunt Judæi quingentos viros, et alios decem filios Aman: quantum putas eos exercere cædem in universis provinciis? Quid ultra postulas; et quid vis ut fieri jubeam? ¹³ Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Judæis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis sus-

tautas. ³ Nes ir žemių teisejai, valdovai ir visi didžiunai, kurie buvo viršininkais kiekvienos vietos ir darbo, palaikė žydus, bijodami Mardokajo, ⁴ kurį žinojo esant rumu kunigaikštį ir labai daug galingą; taipogi jo vardo garsas ėjo kasdien didyn ir buvo visų burnoje. ⁵ Taigi, žydai padarė savo neprieteliams didį smugį ir užmušė juos, atsilygindami jiems tuo, ką jie buvo prisirengę daryti žydams; ⁶ taip kad net Susoje jie užmušė penkis šimtus žmonių, be dešimties Agagiečio Amano sunų, kurių šitie buvo vardai: ⁷ Parsandata, Delponas, Espata, ⁸ Porata, Adalija, Aridata, ⁹ Permesta, Arisajis ir Jezata. ¹⁰ Tuos užmušę, jie nenorėjo prisiliesti prie jų grobio ir gėrybių.

¹¹ Skaityliu užmuštųjų Susoje liko tuoju apskelbtas karaliui, ¹² kurs tarė karalienei: Susos mieste žydai užmušė penkis šimtus žmonių, o be to dešimtį Amano sunų; kokias gi, kaip manai, žu dynes jie daro visose žemėse? Ko dar reikalauji ir ko nori, kad liepiačiau padaryti? ¹³ Ji jam atsakė: Jei karaliui patinka, tebuna leista žydams, kad, kaip jie padarė šiandien Susoje, taippat ir rytoj padarytu ir kad dešimts Amano sunų butu pakarta ant kartuvių.

sulaikęs neapykantas: atsirado nemazai tokių, kurie norėjo pasinaudoti pirmuoju Amano apskelbtu įsakymu. — *Gavo viršų*: nes patis buvo gerai prisirengę, bet dar daugiau jiems padėjo valdžios atstovai, kurie turėjo būti jų pusėje. — (10) *Nenorėjo prisiliesti...* Žydai norėjo parodyti, kad jie kaujasi

su savo priešais ne dėl turtų, bet kad apgintų savo gyvybę ir savo lobį.

(12) *Ko dar reikalauji...* Karalius nesiliauja buvęs palankus Esterai. — (13) *Taip ir rytoj padaryta...* Rasi karalienė buvo gavusi žinią, kad Susoje pirmą dieną žydų priešai buvo žuvę nevisi ir kad jie rengėsi užpulti žydus

pendantur. ¹⁴ Præcepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. ¹⁵ Congregatis Judæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substantia est.

¹⁶ Sed et per omnes provincias, quæ ditioni regis subiacebant, pro animabus suis steterunt Judæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum ut septuagintaquinque millia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quidquam contingeret. ¹⁷ Dies autem tertiusdecimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, et quartadecima die cædere desierunt. Quem constituerunt esse sollemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviis. ¹⁸ At hi, qui in urbe Susan cædem exercuerant, tertidecimo et quartodecimo die eiusdem mensis in cæde versati sunt: quinto decimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt sollemnem epularum atque lætitiæ. ¹⁹ Hi vero Judæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum.

²⁰ Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc, et litteris compre-

¹⁴ O karalius tuoju isakė, kad butu taip padaryta. Tuoju pakabintą nutarimas Susoje, ir dešimts Amano sunų liko pakarta. ¹⁵ Susirinkus žydams keturioliktoje Adaro mėnesio dienoje, buvo užmušta Susoje tris šimtai žmonių, tačiau ir tų lobis nebuvo jų išplėštas.

¹⁶ Taipogi ir visose žemėse, kurios buvo karaliaus valdžioje, žydai stoji už savo gyvybę ir užmušė savo neprietelius ir persekiotojus. taip kad užmuštųjų skaitlius siekė septynias dešimtis penkis tukstančius, ir nevienas nepalietė nieko iš anų lobių. ¹⁷ Tryliktoji Adaro mėnesio diena buvo pirmoji užmušimo pas visus, o keturioliktoje dienoje jie liovėsi užmušinėje. Iš jos jie pasidarė iškilmės diena, kad paskui tuo pačiu laiku užsiimtu puotomis, džiaugsmu ir pokiliais. ¹⁸ Tie gi, kurie darė žudynes Susos mieste, užmušinėjo tryliktoje ir keturioliktoje to paties mėnesio dienoje: penkioliktoje dienoje jie liovėsi žudę; ir todėl tą dieną paskyrė pokilių ir linksmybės iškilmę. ¹⁹ Tie gi žydai, kurie gyveno neapmurytuose miestuose ir sodžiuose, paskyrė keturiolikta Adaro mėnesio dieną pokiliams ir džiaugsmui, taip kad linksminasi joje ir siuntiėja vieni kitiems puotų ir valgių dalis.

²⁰ Taigi, Mardokajis parašė visa tai ir išreiškęs raštu nusiuntė žy-

paskui. — Kad dešimts Amano sunų: tie, kurie buvo vakarykščiai užmušti. Pakabininimas jų lavonų ant stiebų turėjo labiausiai nugąsdinti dar likusius priešius.

(16) *Septynias dešimtis...* LXX tik 15 000.

(20) *Parašė visa tai...* Iš šitų žodžių daroma išvada, jog Esteros knygos autorius buvęs Mardokajis; bet jie greičiaus nurodo, jog autorius visos knygos buvo kas kitas; tiktai jis turėjo matyti Mardokajo rašytus laiškus.

hensa misit ad Judæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positus, quam procul, ²¹ ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sollemni celebrarent honore: ²² quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt, essentque dies isti epularum atque lætitiæ, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. ²³ Susceperuntque Judæi in sollemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cøperant, et quæ Mardochæus litteris faciendâ mandaverat. ²⁴ Aman enim, filius Amadathi stirpis Agag, hostis et adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque dederet: et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. ²⁵ Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus eius, litteris regis irriti fierent: et malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci, ²⁶ atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium: eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri hujus volumine continentur: ²⁷ quæque sustinuerunt, et quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Judæi super se et semen suum, et super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollemnitate transigere: quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi jugiter

dams, gyvenusiems visose karaliaus žemėse, kaip arti esanciose, taip ir toli, ²¹ kad priimtu keturiolikta ir penkiolikta Adaro mėnesio dieną kaip šventę ir, metams sukakus, visuomet švestu su iškilminga pagarba, ²² nes tose dienose žydai keršijo savo neprieteliams, ir dejavimas bei nuliudimas pavirto linksmybų ir džiaugsmu, ir kad jiedvi butu pokiliu ir linksmybės dienos, ir kad siustu vieni kitiems valgių dalis ir duotų dovanų beturčiams. ²³ Žydai padarė sau iškilmingą apeigą iš viso to, ką tuo metu buvo pradėję daryti ir ką Mardokajis buvo liepęs daryti laišku. ²⁴ Nes Adamaties sunus Amanas iš Agago giminės, žydu neprietelis ir priešininkas, buvo sumanęs prieš juos pikta, kad juos užmuštu ir išnaikintu ir metę pur, kas mūsų kalboje reiškia burta. ²⁵ Bet po to Estera įėjo pas karalių ir maldavo, kad jo sumanytas butu panaikintas karaliaus laiškais ir kad nelaimė, kurią jis buvo sugalvojęs prieš žydus, sugrįžtu ant jojo galvos. Galop ir ji ir jo sunus jie pakabino ant kryžiaus, ²⁶ ir nuo ano meto tos dienos liko pramintos Purim, tai yra Burtų dienos, nes pur, tai yra burta, buvo įmesta į taure. Visa, kas įvyko, randasi laiškuose, tai yra šitoje knygoje. ²⁷ Atmini-mui to, ką iškentejo ir kas paskui liko permaininga, žydai uždėjo ant savęs, ant savo ainijos ir ant visu, kurie norejo susivienyti su jų religija, pareiga, kad nevienam nebus valia praleisti kas metai paskirtu laiku be iškilmės šiedvi dieni, apie kurias liudija raštas. ²⁸ Tos tai yra dienos, kurių niekuomet neiš-naikins joks užmiršimas ir per visas kartas švės visos visame pasaulyje žemės; ir nėra neivieno

succedentibus. ²⁸ Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio: et per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciae celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est sortium, non observentur a Judæis, et ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

²⁹ Scripseruntque Esther regina filia Abihail, et Mardocheus Judæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista sollemnis sanciretur in posterum. ³⁰ Et miserunt ad omnes Judæos, qui in centum viginti septem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, ³¹ observantes Dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardocheus et Esther, et illi observanda susceperunt a se, et a semine suo jejunia, et clamores, et Sortium dies, ³² et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

Caput X. ¹ Rex vero Assuerus omnem terram, et cunctas maris insulas fecit tributarias: ² cujus fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum: ³ et quomodo Mardocheus Judaici generis secundus a rege Assuero fuerit: et magnus apud Judæos et acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, et loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

miesto, kuriame Purimo, tai yra Burtų dienos nebutu užlaikomos žydų ir jų ainijos, kuri turi priedermę užlaikyti tas apeigas.

²⁹ Abihailio dukte karalienė Estera ir žydas Mardokajis parašė taipogi kitą laišką, kad ta iškilminga diena pasiliktu paskirta su visu uolumu tolesniems laikams; ³⁰ ir juodu siuntė visiems žydams, kurie gyveno šimtas dvidešimt septyniose karaliaus Asvero žemėse, kad būtų ramūs ir priimtu tiesa, ³¹ užlaikydami Burtų dienas ir švestu jas savo laiku su džiaugsmu, kaip buvo paskyrę Mardokajis ir Estera; o jie apsiėmė, kad ir jie patis ir jų ainija užlaikys pasninkus, ir šauksmus, ir Burtų dienas, ³² ir visa, kas randasi istorijoje šitos knygos, kuri vadinasi Esteros.

10. perskyrimas. ¹ Karalius

Asveras buvo privertęs visą žemę ir visas jūros salas mokėti sau duoklę. ² Jo galybė ir valdžia ir augštas garbes laipsnis, kurį jis buvo suteikęs Mardokajui, aprašyta Medų ir Persų knygoje, ³ o taipogi kaip Mardokajis iš žydų tautos buvo antras po karaliaus Asvero, didis pas žydus ir meilus savo brolių liaudžiai, nes jieškojo kas gera savo tautai ir kalbejo tai, kas pravertė jojo gimines ramybei.

(31) *Pasninkus ir šauksmus*: paminti pasninkui Juditos Susoje, o taipogi dejuojancio Mardokajo šauksmui. —

(32) *Ir visa, kas randasi...* Ebr. t.: ir tai buvo parašyta knygoje (rasi Persų metraščiuose. Vž. aug. 10, 2).

(10, 1) *Visas jūros salas*: rasi salis prie jūros. Iš salų po karės su Graikais beveik nieko nebuvo likę Persų valdžioje. Ta karė buvo ištūstinusi karaliaus izdą; todėl rupintasi jis vėl papildyti.—(3) *Jojo giminių ramybei*. Tais zodžias baigiasi dabartinis ebr. tekstas.

Mardokajo sapno išsipildymas.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua et litteris continentur: et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotavimus.

⁴ Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt ista. ⁵ Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. ⁶ Parvus fons, qui crevit in fluvium, et in lucem, solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. ⁷ Duo autem dracones: ego sum, et Amanas. ⁸ Gentes, quæ convenerant: hi sunt, qui conati sunt delere nomen Judæorum. ⁹ Gens autem mea: Israel est, quæ clamavit ad Dominum, et salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter Gentes: ¹⁰ et duas sortes esse præcepit, unam Populi Dei, et alteram cunctarum Gentium. ¹¹ Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus: ¹² et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. ¹³ Et observabuntur

Kas yra ebraiskame tekste, išverčiau visai ištikimai. Kas gi toliaus eina, radau parašyta visų vartojamame leidinyje graikų kalba ir raidėmis. Tuotarpu knygos gale buvo šis perskyrimas, prieš kurį savo papročiu padėjau tam tikrą ženklelį, tai yra įrašmelį.

⁴ O Mardokajis tarė: Tai Dievo padaryta. ⁵ Aš atsimenu sapną, kurį sapnavau; jis ta-pat reiškė: ir nieko iš to neliko neišsipildę. ⁶ Mažas šaltinis, iš kurio užaugo upė ir kurs pavirto šviesa ir saule, ir patvino vandens daugybe, yra tai Estera, kurią karalius vedė ir norėjo, kad ji būtų karalienė. ⁷ Du gi slibinu, tai aš ir Amanas. ⁸ Susirinkusios tautos yra tie, kurie mėgino išnaikinti žydų vardą. ⁹ Mano gi tauta yra Izraelis, kurs šaukėsi į Viešpatį, o Viešpats išgelbėjo savo tautą ir išliuosavomus nuo visų nelaimių ir padarė didžių ženklų ir stebuklų tarp tautų; ¹⁰ ir įsakė, kad būtų du likimu: vienas Dievo tautos, o kitas visų tautų. ¹¹ Abudu likimu atėjo į Viešpaties akylaizda nuo ano jau laiko paskirtoje visoms tautoms dienoje, ¹² o Viešpats atsiminė savo tautą ir pasigailejo savo tėvainystės. ¹³ Ir tos dienos bus užlaikytos Adaro mėnesyje, keturioliktoje ir penkioliktoje to mėnesio dienoje su visu uolumu ir džiaugsmu surinktos į vieną būrį.

10, 4—11. 1. Esteros knyga užbaigiama Mardokajo patėmijimais, kaip jis suprato seniaus sapnuotą sapną, kurs pasirodė buvusi pranašystė apie aprašytus Esteros knygoje atsitikimus.

Kas yra ebraiskame... Čionai ir sesiose vietose žemiaus dedama kritiski sv. Hieronimo patėmijimai apie deuterokanoniskias Esteros knygos dalis.

Apie tą deuterokan. dalių autentiškumą vz. įvedimą 781 pusl.

(4) *Atsimenu sapną.* Vz. zem. 11, 2—12. — (10) *Kad būtų du likimu...* Aliuzija į tai, kaip Amanas norėjo išburti, kurioje dienoje reikia išžudyti žydai. Vz. aug. 3, 7; 9, 24. — (11) *Paski toje dienoje.* Gr. t.: teismo dienoje. — (12) *Pasigailejo.* Gr. t.: padarė teisma.

dies isti in mense Adar quarta-decima, et quintadecima die eiusdem mensis, cum omni studio, et gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

Caput XI. ¹ Anno quarto regnantibus Ptolemæo, et Cleopatra, attulerunt Dosithæus, qui se Sacerdotem, et Levitici generis ferebat, et Ptolemæus filius eius hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Jerusalem.

tautos per visas paskesnes Izraelio tautos kartas.

11. perskyrimas. ¹ Ketvirtais metais, karaliaujant Ptolemajui ir Kleopatrai, Dositiejus, kurs sakėsi esąs kunigas iš Levio giminės, ir jo sunus Ptolemajis atnešė šita Purimo laišką, kuri, jis sakė, vertęs Ptolemajo sunus Lysimachas Jeruzalėje.

Mardokajo sapnas ir pasakymas karaliui apie suokalbį prieš jį.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

² Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin: ³ homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, et inter primos aulæ regiæ. ⁴ Erat autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Jerusalem cum Ieconia rege Juda: ⁵ et hoc eius

Taipogi šita pradžia buvo visu vartojamame leidinyje; bet jos nėra nei ebraišrame tekste, nei pas kuri nors iš vertėjų.

² Antrais metais, karaliaujant Artakserksui Didžiajam, pirmoje Nisano mėnesio dienoje, Kiso sunaus Semejo sunaus Jairo sunus Mardokajis iš Benjamino giminės sapnavo sapna. ³ Jis buvo žydas, gyvenęs Susos mieste, galingas žmogus ir vienas iš pirmųjų karaliaus rumuose. ⁴ Buvo gi jis iš to skaitliaus belaisvių, kuriuos Babylono karalius Nabukodonosoras yra perkeleš iš Jeruzalės draug su Judo

(11, 1) *Karaliaujant Ptolemajui.* Spėjama, kad tai buvęs Ptolemajis Filometoris (181—145 m. pirm. Kr.), kurs buvo gana palankus žydams. — *Atnešė šilą Purimo laišką:* visą Esteros knygą, kurioje buvo ne tik proto-kanoniskos dalis, bet ir deuterokanoniskos. Šitas visas patėmijimas apie Esteros knygos atnesimą (11, 1) parašytas ne knygos autoriaus, bet Aleksandrijos žydų, kurie keletu žodžių norėjo paminėti apie gautą iš Jeruzalės dovaną.

11, 2—12, 6. Mardokajo sapnas apie Esteros knygoje papasakotus atsitikimus (11, 2—12) yra visos knygos įžanga.

Su ja sujungtas pasakojimas apie tai, kaip Mardokajis sužinojo apie suokalbį prieš karalių ir davė jam apie tai žinią (12, 1—6). Tuo pasakojimu papildomos žinios 2, 21—23.

Taipogi šito... Antras sv. Jieronimo patėmijimas.

(2) *Antrais metais...* Todėl penkeriais metais anksčiau už Esteros ištekimą už Asvero. — *Artakserksui:* Kserksui. Vienne iš gr. rankraščių: Asverui. — (3) *Galingas žmogus...* Čionai rasi išanksto pasakyta, kuo Mardokajis buvo tik veliaus, žuvus Amanui. (4) *Iš to skaitliaus belaisvių.* Ne pats Mardokajis buvo atvestas į nelaisvę,

somnium fuit: Apparuerunt voces, et tumultus, et tonitrua, et terræmotus, et conturbatio super terram: ⁶ et ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium. ⁷ Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem iustorum. ⁸ Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiae, et ingens formido super terram. ⁹ Conturbataque est gens iustorum timen- tium mala sua, et præparata ad mortem. ¹⁰ Clamaveruntque ad Deum: et illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. ¹¹ Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclytos.

¹² Quod cum vidisset Mardo- chæus, et surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: et fixum habebat in animo, scire cupiens quid significaret somnium.

Caput XII. ¹ Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha et Thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. ² Cum- que intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius per- vidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxerxem manus mit- tere, et nunciavit super eo regi. ³ Qui de utroque, habita quæ- stione, confessos iussit duci ad mortem. ⁴ Rex autem quod gestum erat, scripsit in commen- tariis: sed et Mardocheus rei memoriam litteris tradidit. ⁵ Præ-

karaliui Jekoniju. ⁵ Jo gi sap- nas buvo toks: Pasigirdo balsu, tranksmo, o griausmo, žemės drebėjimo ir suniškimo ant žemės, ⁶ ir štai buvo du didžiu slibinu, pasiryžusių kauties vienas su kitu. ⁷ Jiedviem šaukiant, sujudo visos tautos, kad kovotu prieš teisiųjų tautą. ⁸ Buvo tai diena tamsybės ir pavojaus, sielvarto ir suspau- dimo, ir pasidarė didžiausis išgastis ant žemės. ⁹ Nusigando tauta teisiųjų, kurie bijojo savo nelai- miu, ir rengėsi mirti. ¹⁰ Jie šaukėsi į Dievą, o jiems šukaujant, iš mažo šaltinio užaugo didžiausi upė ir patvino apščiausiu vande- nimi. ¹¹ Užtekejo šviesa ir saulė, o nužemintieji liko išaugštinti ir prarijo prakilnuosius.

¹² Pamatęs tai Mardokajis ir atsikėlęs iš patalo, manė, ką Dievas nori padaryti, ir įsidedo sau į širdį, noredamas žinoti, ką reiškia sapnas.

12. perskyrimas. ¹ Tuo gi laiku jis buvo karaliaus rumuose draug su karaliaus kamarponiais Bagata ir Tara, kuriuodu buvo rumu durininkai. ² O supratęs jų mintis ir uoliaus išsižiūrėjęs į jų sumany- mus, patyrė, kad jie nori pakelti ranką prieš karalių Artakserksą, ir pasakė apie tai karaliui. ³ Tasai padaręs tardymą apie abudu, prisi- pažinusius liepė vesti nužudyti. ⁴ Karalius įrašydino į metraščius, kas buvo atsitikę; taipogi ir Mardo- kajis aprašė atminčiai tą dalyką. ⁵ Karalius įsakė jam pasilikti rumu

bet jo seneliai. — (10) *Iš mažo šalti- nio...*: iš niekam nežinomos Edisos pasidarė įtekminga Persų karaliaus žmona.

(12) *Ką reiškia sapnas*. Sapnas buvo labai nepaprastas. Mardokajis manė, kad tai Dievo duodamas perspėjimas;

bet ką jis reiškė, tuotarpu nebuvo galima suprasti.

(12, 1) *Tuo gi laiku...* Keleriems metams praslinkus po sapno, kuomet Estera buvo jau karalienė. — (2) *Pasakė*: tarpininkaujant Esterai. — (5) *Dovanų*. Tos dovanos buvo matomai visai men-

cepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. ⁶ Aman vero filius Amadathi bugæus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardocheo, et populo eius pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucusque præmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine.

Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

kieme ir davė jam už apskelbimą dovanų. ⁶ O Adamaties sunus Amanas Bugietis buvo garbingiausias karaliaus akyvaizdoje ir norėjo pakenkti Mardokajui ir jojo tautai dėl dviejų užmuštųjų karaliaus kamarponių.

Iki čionai įžanga.

Kas toliaus eina, buvo toje vietoje, kame knygoje parašyta;

Ir jie išplėšė jų gerybes arba lobį.

Tai radome tik visų vartojamame leidinyje.

Asvero nutarimas išvadyti žydus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit,

Caput XIII. ¹ Rex maximus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam centum vigintisep-tem provinciarum principibus, et ducibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem. ² Cum plurimis gentibus imperarem, et universum orbem meæ ditioni subjugassem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subjectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. ³ Quærente autem me a consiliariis meis quomodo posset hoc impleri, unus qui sapientia et fide ceteros præcellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, ⁴ indicavit mihi in toto

Laiško gi nuorašas buvo toks:

13. perskyrimas. ¹ Artakserksas Didysai, karalius nuo Indijos iki Aitiopijai, siunčia pasveikinimą šimto dvidešimt septynių žemių kunigaikščiams ir vadams, kurie yra po jo valdžia. ² Viešpataudamas ant daugelio tautų ir paveręs savo valdžion visą pasaulį, aš anaipol nenorėjau piktai naudoties galybės didumu, o tik malonumu ir romumu valdyti pavaldinius, kad jie tyliai praleisdami savo gyvenimą be jokios baimės naudotusi pageidaujama visiems žmonėms ramybe. ³ Pasiklausus gi man mano patarėjus, kaip butu galima tai išpildyti, vienas, perviršįjas kitus išmintimi ir ištikimumu ir pokačiaus antrasis, vardu Amanas, ⁴ nurodė man esant išsi-

kos, nes jų nepamirėta metrasčiuose. Plg. aug. 6, 3. — (6) *Bugietis*. Rasi iškreiptas žodis vietoje: Agagietis. Kitame rankraštyje: Makedonietis. — *Dėl dviejų...* Jie regimai buvo artimi prieteliai Amano, kuriam suokalbįs prieš karalių nebuvo visai svetimas dalykas. Plg. žem. 16, 12.

Iki čionai... Trečias šv. Jieronymo patemijimas

Ir jie išplėšė... Vž. aug. 3, 13.

13,1—7. Čionai dedama istisas nuorašas Asvero laiško, išleisto patariant Amanui prieš žydus, kuriuomi leidžiama jie išvadyti. To laiško turinys randasi aug. 3, 13. 14.

(13, 2) *Visą pasaulį*. Paprastas senosios valdovų pasigyrimas. — (3) *Mano patarėjus*: Vž. aug. 1, 14. — (4) *Tautą*. Karaliaus nutarime tauta net neišvardijama. — *Naujus istatus*: istatus paliečiančius žydų religija. — *Niekinanti*

orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, et contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Regum iussa contemneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. ⁵ Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, ⁶ iussimus ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Adar anni præsentis: ⁷ ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbarant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur.

Pergensque Mardochæus, fecit benia, quæ ei mandaverat Esther,

Nec tamen habentur in Hebraico et apud nullum penitus feruntur interpretum.

sklaisčiusią visame pasaulyje tautą, kuri turinti sau naujus įstatus ir, darydama prieš visu tautų paprotį, niekinanti karalių paliepinus ir savo skirtumu ardanti visu tautų sutartį. ⁵ Tai patyrė ir matydami, kad viena tauta kelia maištą prieš visą žmonių giminę, laikosi netikusių įstatų, priešinasi mūsų paliepinams ir griaua inums pavergtųjų žemių ramybę ir santaiką, ⁶ mes liepėme, idant visi, kuriuos Amanas, paskirtas visu žemių viršininku, antrasis po karaliaus ir mūsų gerbiamas kaip tėvas, nurodys, betu jų neprietelių išnaukinti draug su pačiomis ir vaikais, ir kad neivienas nepasigailetu jų keturioliktoje dienoje dvylikto šiu metų mėnesio Adaro; ⁷ kad nelemtieji žmonės, nužengdami viena diena į mirusiųjų buveinę, sugrąžintu mūsų karalystei ramybę, kuria suardė.

Iki čionai laiško nuorašas.

Kas toliaus eina, radau parašytą po tos vietos, kame skaitoma:

Išėjęs Mardokajis, padarė visa, ką Estera buvo jam įsakiusi.

Bet to nėra ebraiškame tekste ir nerandama nei pas vieną iš vertėjų.

Mardokajo ir Esteros malda.

⁸ Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium

⁸ Mardokajis gi meldėsi Viešpačiui, atsimindamas visus jo dar-

karaliaus paliepinus. Čia remtasi ta aplinkybe, kad Mardokajis nesutiko atiduoti Amanui paskirtos pagarbos. Vz. aug. 3, 2; zem. 13, 12... — (6) *Kaip tėvas.* Plg. 2 Kron. 2, 13; 4, 16. — *Keturioliktoje dienoje.* Rasi tą dieną turėjo būti užbaigtas žydų išžudymas: bet galėjo būti, kad perrasinėtojas paklydęs padėjo 14 dieną vietoje tryliktos. Vz. aug. 3, 12; 9, 1, 17; 6, 20.

Iki čionai... Ketvirtas šv. Jieronymo patėmijimas.

Išėjęs Mardokajis. Vz. aug. 4, 17, 13, 8—14, 19. Mardokajis savo maldoje šlovina Dievo visagalybę, pasako, kodėl jis nenorėjo priklausyti prieš Amaną (13, 8—14) ir prašo, kad Dievas apgintu savo tautą (13, 15—18). Estera meldžiasi labai nuolankiai, išpažįsta, kad žydų išvedimas į nelaisvę buvo

operum eius, ⁹ et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. ¹⁰ Tu fecisti cælum et terram, et quidquid cæli ambitu continetur. ¹¹ Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ. ¹² Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia et contumelia, et aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum, ¹³ (Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem), ¹⁴ sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem, excepto Deo meo. ¹⁵ Et nunc Domine rex Deus Abraham miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et hereditatem tuam delere. ¹⁶ Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto. ¹⁷ Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, et ne claudas ora te canentium. ¹⁸ Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

Caput XIV. ¹ Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminabat. ² Cumque deposuisset vestes

bus, ⁹ ir tare: Viešpatie, Viešpatie, Visagalis karaliau, nes visa pasi lieka tavo valdžioje ir nėra, kas galėtų pasipriešinti tavo valiai, jei tu nutarei išgelbėti Izraelį. ¹⁰ Tu padarei dangų ir žemę ir visa, kas yra dangaus plote. ¹¹ Tu esi visu Viešpats, ir nėra, kas priešintusi tavo didenybei. ¹² Tu visa žinai ir žinai, kad ne iš puikybės ir ne dėl pasityčiojimo ir ne iš kokio nors garbės troškimo padariau taip, kad negarbinau pui kiausio Amano, ¹³ (nes Izraeliui išgelbėti bučiau noriai pasiryžęs bučiuoti net jo kojų pėdsakas), ¹⁴ bet aš bijojau perkelti mano Dievo garbę ant žmogaus, ir garbinti ką nors kita, be mano Dievo. ¹⁵ O dabar, Viešpatie, Karaliau, Abraomo Dieve, pasigailėk savo tautos, nes mūsų neprieteliai nori pražudyti mus ir išnaikinti tavo tėvainystę. ¹⁶ Nepaniekink savo dalies, kurią atpirkai sau iš Aigyp to. ¹⁷ Išklausyk mano maldavimą ir buk malonus savo daliai ir liktienai ir paversk mūsų liudėsį į džiaugsmą, kad likę gyvi šlovintumėm tavo vardą, Viešpatie; ir neužciaupk burnos tų, kurie tave šlovina. ¹⁸ Taipogi visas Izraelis tokia pat mintimi ir malda šaukėsi į Viešpatį, nes jų lauke tikra mirtis.

14. perskyrimas. ¹ Taipogi karalienė Estera šaukėsi į Viešpatį, bijodama grumojančio pavojaus. ² Ji, nusivilkus karališkuosius dra-

uzpelnytas, bet draug maldauja, kad Dievas apsaugotų juos nuo didesnės nelaimės (14, 1—10) ir padėtų jai karaliaus akyvaizdoje, nes ji neperžengusi savo valia Dievo įstatymo (14, 11—18).

(9) *Nėra, kas galėtų pasipriešinti.* Dievo visagalybė gali niekais paversti visus Asvero ir Amano nutarimus. — (12) *Negarbinau:* priklaupdamas ir

parpuldamas ant žemės. — (13) *Bučiuoti net jo kojų pėdsakas.* Didžio Mardokajo nuolankumo ženklas. — (17) *Išklausyk...* Iš sitos eilutės padaryta Bažnyčios malda mišiose sėdoje po antros gavėnios nedėlios.

(14, 1) *Bijodama grumojančio...* Gr. t.: atsiradus mirties kovoje. — (2) *Apvalkalus, tinkančius...* asutinę. — *Rovė sau plaukus...* Didžiausio skausmo

regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis, cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit jejuniis: omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit.

³ Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, et cujus præter te nullus est auxiliator alius. ⁴ Periculum meum in manibus meis est. ⁵ Audivi a patre meo quod tu Domine tulisses Israel de cunctis Gentibus, et patres nostros ex omnibus retro majoribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistisque eis sicut locutus es. ⁶ Peccavimus in conspectu tuo, et ideo tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: ⁷ coluimus enim deos eorum. Justus es Domine: ⁸ et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentie deputantes. ⁹ volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi et altaris tui, ¹⁰ ut aperiant ora Gentium, et laudent idolorum fortitudinem, et prædicent carnalem regem in sempiternum.

¹¹ Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad rui-

bužius, emė apvalkalus tinkančius raudojimams ir geduliui, o užuot visokių tepalų pabarstė sau ant galvos pelenų ir dulkių, žemino savo kuną alkinimais, o visose vietose, kuriose pirma buvo pratusi linksminties,rovė sau plaukus.

³ Ir maldavo Viešpatį, Izraelio Dievą, sakydama: mano Viešpatie, kursai vienas esi mūsų karalius, padėk man apleistajai ir kuriai be tavęs nėra kito padėjėjo. ⁴ Mano pavojus yra mano rankose. ⁵ Aš girdejau nuo savo tėvo, kad tu, Viešpatie, išrinkai Izraelį iš visų tautų ir mūsų tėvus iš visų jų senesnių pranokėję, idant turei tumei amžina tėvainystė, ir padarei jiems, kaip esi kalbėjęs. ⁶ Mes nusidėjome tavo akyvaizdoje, ir todėl tu padavei mus į mūsų neprietelių rankas, ⁷ nes mes garbinome jų dievus. Te esi teisingas, Viešpatie! ⁸ Bet dabar jiems negana, kad spaudžia mus kiekiausia vergyste; pasavindami stabų galybei savo rankų stiprumą, ⁹ jie nori atmainyti tavo pažadėjimus, išdildyti tavo tėvainystę, užčiaupti burnas šlovinančiųjų tave ir panaikinti tavo bažnyčios ir altoriaus garbę, ¹⁰ kad atvertu pagonių burnas, ir šlovintu stabų stiprybę, ir skelbtu per amžius kuniškąjį karalių.

¹¹ Neatiduok, Viešpatie, savo karališkos lazdos tiems, kurie yra niekai, kad nesijuoktu, mums

ir sielvarto ženklas. Plg. Ezdr. 9, 2; Job. 1, 20.

(4) Yra mano rankose: labai arti manęs. Plg. 1 Kar. 28, 21 ir k. — (7) Nes mes garbinome... Plg. Atk. 28, 1, 15; 30, 17. — (8) Pasavindami stabų... Gr. t.: jie padėjo savo rankas ant savo stabų rankų, t. y. padarė su jais tikrą sandorą, paduodami savo rankas stambams, taippat kaip žmonės patvirtina

savo sutartis, paduodami vieni kitiems ranką. — (9) Nori atmainyti...: padaryti taip, kad Dievo pažadėjimai žydu tautai neissipildytu. — (10) Kuniškąjį karalių: Persų karalių, kurs budamas žmogus miršta.

(11) Karališkos lazdos: skėptro, kurs yra karališkos valdžios ženklas. — Kurie yra niekai: netikri pagonių dievai. — Kurs pradėjo siausti...: Amanas.

nam nostram: sed converte consilium eorum super eos, et eum, qui in nos cœpit sævire, disperse. ¹² Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, et da mihi fiduciam Domine rex deorum, et universæ potestatis: ¹³ tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat, et ceteri, qui ei consentiunt. ¹⁴ Nos autem libera manu tua, et adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, ¹⁵ et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum, et omnis alienigenæ. ¹⁶ Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, et detester illud, quasi pannum menstruatae, et non portem in diebus silentii mei, ¹⁷ et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum: ¹⁸ et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. ¹⁹ Deus for-

žunant, bet atkreipk jų sumanyma prieš juos ir sunaikink tą, kurs pradėjo siausti prieš mus. ¹² Atsimink, Viešpatie, ir parodyk mums save mūsų sielvarto metu, ir duok mums pasitikejimo, Viešpatie, dievų ir visokios galybės karaliau! ¹³ Įdėk man į burną dailių žodžių liuto akyvaizdoje ir pripildyk jo širdį neapykanta mūsų neprietelio, kad ir jis pražutu ir kiti, kurie jam pritaria. ¹⁴ Mus gi išgelbėk savo ranka ir padėk man, neturinčiai jokios kitos pagalbos, kaip tik tave, Viešpatie, kurs žinai visus dalykus ¹⁵ ir žinai, kad aš neapkenčiu neteisųjų garbės ir bjauriuos neapipjaustyųjų ir kiekvieno svetimtaučio guolio. ¹⁶ Tu žinai mano reikalą, kad aš bjauriuos mano puikybės ir garbės ženkle, esančio aut mano galvos mano pasirodymo dienomis ir bodžiuos jo kaip nešvarių krauju sutepto skarmalo ir nenešioju mano tylėjimo dienomis, ¹⁷ ir kad nevalgiau prie Amano stalo, ir man nepatiko karaliaus pokilis ir negeriau liejamųjų aukų vyno, ¹⁸ ir niekuomet nesilinksmino tavo tarnaitė nuo to laiko, kaip esu perkelta čionai, iki šiaidienai, kaip tiktai tavimi, Viešpatie, Abraomo Dieve. ¹⁹ Dieve galingsnis už

— (13) *Liuto*: karaliaus Asvero. Liutu gana dažnai vadinama sv. Rastė ypats galingos ir baisios. — (15) *Kad neapkenčiu...* Estera verta, kad Dievas išklaustyto jos malda, nes ji pasiliko jam ištikima ir ji vieną mylėjo visa širdimi, nežiuriut nepatogių gyvenimo aplinkybių, kuriose buvo atsiradusi. Į tas aplinkybes ji pateko ne savo valia, bet išdalies priversta, o išdalies klausydama savo globėjo patarties. — (16) *Garbės ženkle*: karališkojo vainiko, kurs reikėjo nešioti, kuomet Estera turėdavo pasirodyti viesai kaipo karalienė. — (17) *Liejamųjų aukų...* vyno, kurs buvo aukojamas

stabams, arba bent kurio dalis buvo jiems išliejama. — (18) *Tiktai tavimi, Viešpatie...* Pasaulyje yra, sako sv. Augustinas, žmonių dvejos rūšies; vieni mano apie dangų, o kiti apie žemę. Vienų širdis guli pakasta po žemiskais dalykais, kitų širdis suvienyta su dangiais; vieni pasitiki žemiskomis gėrybėmis ir apgaulingais pasaulio turtais, kiti kreipia visus savo troškimus prie dangiskųjų gėrybių, pažadėtų jiems Dievo, kurs negali suklaidinti. Estera buvo pagarboje ir džiaugmuose, bet ji niekino visa, o jos linksmybė buvo Dievuje ir dieviskųjų dalykų apmastyje.

tis super omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo.

visus, išklausk balsą tu, kurie neturi jokios kitos vilties, ir išgelbėk mus iš neteisiųjų rankos, ir išliuosuok mane nuo mano baimės.

Atejimas nešauktos Esteros pas karalių.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

Caput XV. ¹ Et mandavit ei (haud dubium quin esset Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, et rogaret pro populo suo et pro patria sua. ² Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem: ³ et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte.

Necnon et ista quæ subdita sunt.

⁴ Die autem tertio deposuit vestimenta, ornatus sui, et circumdata est gloria sua. ⁵ Cumque regio fulgeret habitu, et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, ⁶ et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens: ⁷ altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. ⁸ Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, et gratis ac nitentibus oculis

15. perskryimas.

Taipogi štai ką radome prideta visų vartojamame leidinyje.

¹ Ir išakė jai (beabejo, buvo tai Mardokajis) eiti pas karalių ir prašyti už savo tautą ir už savo tėvynę. ² Atsimink (tarė) savo žemybės dienas, kaip buvai penėta mano ranka, nes Amanas, antrasis po karaliaus, kalbėjo prieš mus, kad mus pražudytu; ³ taipogi tu šaukies į Viešpatį ir kalbėk karaliui už mus, ir išliuosuok mus nuo mirties.

Taipogi ir tai, kas toliaus eina.

⁴ Trečioje gi dienoje ji nusivilko savo gedulio drabužius ir apsisauntė savo šlove. ⁵ O žibedama karališkuose rubuose ir pasimeldus visų vedėjui ir gelbėtojui Dievui, pasiėmė dvi tarnaiti, ⁶ ir lyg-kad nebegalėdama dėlei lepumo ir perdidžio opumo pati panešti savo kuno, ant vienos ji buvo pasiremusi, ⁷ antra gi tarnaitė sekė valdovę, palaikydama nusileidžiančius ant žemės apdarus. ⁸ Jos veidas buvo pateptas rožės varsa, akis meilios ir blizgančios; bet taip ji slėpė nuliudusią ir di-

15, 1—10. Eštera Mardokajo perspėta, kad ji turi eiti pas karalių prašyti žydų išgelbėjimo (1—3), apsilvilkus karališkais drabužiais, ateina nešaukta pas Asverą, bet pamatius jo rustų veidą labai išsigąsta (4—10). Tetiau Asveras umai nusiramina ir priima karalienę labai maloniai (11—19).

(15, 1) *Ir išakė jai...* 1—3 eil. pilniaus išreiškiama tai, kas pasakyta aug.

4, 13. 14. — *Už savo tėvynę:* Palestiną, kurioje kitados gyveno Esteros pranešėjai. — (2) *Savo žemybės dienas:* kuomet Eštera nebuvo dar karalienė, kuomet ji kaipo naslaite gyveno Mardokajo namuose.

(4) *Trečioje gi dienoje...* 4—19 eil. platiaus aprašyta tai, kas aug. 5, 1. 2. tik paminėta. — (6) *Ir lyg-kad nebegalėdama...* Taip matomai darydavo

tristem celabat animum, et nino timore contractum. ⁹ Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibibus regiis, auroque fulgens, et pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. ¹⁰ Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, et in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput.

¹¹ Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis, suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: ¹² Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere. ¹³ Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. ¹⁴ Accede igitur, et tange sceptrum. ¹⁵ Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum eius, et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris? ¹⁶ Quæ respondit: Vidi te domine quasi Angelum Dei, et conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. ¹⁷ Valde enim mirabilis es domine, et facies tua plena est gratiarum. ¹⁸ Cumque loqueretur, rursus corruit, et pene exanimata est. ¹⁹ Rex autem turbabatur, et omnes ministri eius consolabantur eam.

džiausios baimės suspausta siela. ⁹ Taigi, išėjęs pro visas iš eilios duris, ji atsistojo prieš karalių, kame jis sėdėjo savo karalystės soste, apsivilkęs karališkais drabužiais ir žibas nuo aukso ir brangių akmenų, ir buvo baisus pasižiūrėti. ¹⁰ Jam pakelus veidą ir degančiomis akimis parodžius savo krutinės narsą, karalienė suknubo, jos veido varsa pasidare išblyškusi, ir ji nuleido pailsusią galvą ant tarnaitės.

¹¹ Bet Dievas permainė karaliaus širdį, ir ji pasidare romi; jis skubiai ir su baimė pašoko nuo savo sosto ir palaikydamas ją savo rankomis, kolei ji neatsigavo, meliai kalbejo tokiuos žodžius: ¹² Kas tai yra, Estera? Aš tavo brolis: nebijok; ¹³ nemirsi, nes tas įstatas išleistas ne tau, bet visiems kitiems. ¹⁴ Taigi, prisiartink ir prisiliesk karališkosios lazdos. ¹⁵ O kadangi ji tylėjo, jis ėmė auksinę lazda, padėjo jai ant kaklo, pabučiavo ją ir tarė: Kodėl man nekalbi? ¹⁶ Ji atsakė: Mačiau tavę, valdove, kaip Dievo angelą, ir mano širdis pabugo, apimta baimės tavo garbės. ¹⁷ Nes tu labai stebėtinąs, valdove, ir tavo veidas pilnas malonės. ¹⁸ Bekalbedama ji vėl suknubo ir beveik apalpo. ¹⁹ Karalius gimusigando, ir visi jo tarnai ramino ją.

visos išlepusios didžiųjų moteris. Estera prie to papročio taikosi. — (9) *buvo baisus pasižiūrėti...* Senybės paveikslai, ant kurių galima matyti įvairdintus Persų karalius, patvirtina, kad karalius pasirodavo pilnas nepaprastos didenybės. Didį išpudį daręs savo išvairda ypat Kserksas (Herod. 7, 187). — (10) *Savo krutinės narsą.* Atejimas nesauktos Esteros be gauto leidimo

karaliui pasirodė esąs jo didenybės paniekinimas.

(11) *Dievas permainė...* Umai įvykusios atmainos karaliaus upe, todėl ir tolesnio jo palankumo Esterai ir žydams pirmoji ir vyriausioji priežastis buvo Dievas. — (12) *Aš tavo brolis...* Brolis skaitosi prigimtas seserų globejas. Plg. Prad. 33, 10: 1 Kar. 29, 9; 2 Kar. 14, 17, 20.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit: quod et ipsum in Hebræico volumine non habetur.

Caput XVI. ¹ Rex magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam centum vigintiseptem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit.

² Multi bonitate principum et honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: ³ et non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. ⁴ Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, et humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. ⁵ Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, ⁶ dum aures principum simplices, et ex sua natura alios æstimantes, calida fraude decipiunt. ⁷ Quæ res et ex veteribus probatur historiis, et ex his, quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorundam sug-

16. perskryimas.

Nuorašas karaliaus Artakserkso laiško, kurį jis siuntė dėl žydų visoms savo karalystės žemioms. Jo taipogi nėra ebruiškame tekste.

¹ Artakserksas Didysai, karalius nuo Indijos iki Aitopijai, siunčia pasveikinimą šimto dvidešimt septynių žemių valdovams ir kunigaikščiams, kurie klauso musu paliepimų.

² Daugelis, keldamies į puikybę, piktai pasinaudojo kunigaikščių gerumu ir pagarba, kuri buvo jiems suteikta, ³ ir ne tiktai stengiasi slėgti karalių pavaldinius, bet nepakeldami sau suteiktos garbės, rengia slastus tiems, kurie yra ja dave. ⁴ Negana jiems, kad nedekoja už geradarystės ir patis savyje laužo žmoniškumo teises, bet jie tariasi gali išvengti visa matančiojo Dievo ištarmės. ⁵ Jie priejo prie tokios beprotystės, kad tuos, kurie pildo rupestingai sau pavestas pareigas ir visa taip daro, kad verti visų pagyrimo, mėgina pražudyti melo žabangais, ⁶ klaidindami gudriais melavimais pikta nelaukiančias ausis kunigaikščių, kurie vertina kitus pagal savo prigimtį. ⁷ Ta dalyką patvirtina senesnės istorijos ir tai, kas darosi kasdien, kaip karalių pastangos gadinamos melagingomis laikuriu

16, 1—24. Antruojų karaliaus Asvero nutarimu pasmerkiama Amano pasielgimas, panaikinama pirmasis nutarimas, apskelbtas prieš žydus, leidžiama jiems atkirsti savo priešams ir liepiama visiems Persijos gyventojams švęsti žydų išgelbėjimo dieną. To nutarimo turinys paminėtas aug. 8, 12. 13.

Nuorašas karaliaus... Septintas sv. Jieronymo patėmijimas.

(16, 2) *Daugelis...* Gromatos pradžioje pateisinama karalius dėl išleidimo pirmojo nutarimo; čionai jau daroma aliužija į Amano pasiel-

gimą, bet išvardijamas jis tiktai zem. 12. e. — *Kunigaikščių.* Gr. t.: geradarių. — (4) *Laužo žmoniškumo teises:* savo nedėkingumu; dėkingumo gireikalauja pati žmogaus prigimtis. Senobės Persai buvo labai žymūs tuo, kad dėkingumą už geradarybę laikė savo šventiausia pareiga ir begal b aurėjosi nedėkingumo; ypač daug gražių pavyzdžių tam dalykui patvirtinti galima rasti jų karalių istorijoje. — *Dievo ištarmė* teisybė Dievo, kurs mato visus dalykus ir bjaurisi pikto. — (7) *Istorijos:* metrasčiai.

gestionibus regum studia depraventur. ⁸ Unde providendum est paci omnium provinciarum. ⁹ Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas, ferre sententiam.

¹⁰ Et ut manifestius quod dicimus, intelligatis, Aman filius Amadathi, et animo et gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, et pietatem nostram suar crudelitate commaculans, peregrinus a nobis suspectus est: ¹¹ et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus: ¹² qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur et spiritu. ¹³ Nam Mardocheum, cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri Esther cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem: ¹⁴ hoc cogitans ut illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas. ¹⁵ Nos autem a pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed e contrario justis utentes legibus, ¹⁶ et filios altissimi et maximi, semperque viventis Dei, cujus beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur. ¹⁷ Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas.

žiniomis. ⁸ Todel reikia rupinties visų šalių ramybe. ⁹ Ir jei mes duodame nevienokių įsakymų, jūs neprivalote manyti, kad tai eina iš mūsų širdies nepastovumo, nes mes darome nutarimą, žiūredami, koks laikas ir kokie jo reikalai, ko reikalauja valstijos nauda.

¹⁰ O kada iškliaus suprastumete, ką sakome; mūsų buvo priimtassvetimtautis Adamaties sunus Amanas, Makedonietis jausmais ir gimine, svetimas Persų kraujui, kurs savo nuožmumu sutepė mūsų gerumą; ¹¹ prityręs ant savęs taip daug žmoniškumo, kad buvo vadinamas mūsų tėvu ir buvo visų garbinamas kaipo antrasis po karaliaus, ¹² jis emė taip kelties ir pusties, kad stengesi atimti iš mūsų karalystę ir gyvybę. ¹³ Nes kaikuriomis naujomis ir negirdetomis klastomis mėgino pražudyti Mardokajį, kurio ištikimumu ir geradarystėmis esame gyvi, ir mūsų karalystės dalininke Esterą, draug su visa ju tauta, ¹⁴ turedamas mintyje, kad po jų užmušimo, kuomet busime apleisti, jis galės tykoti mūsų ir padaryti, kad Persų karalystę tektu Makedoniečiams. ¹⁵ Mes gi visai neradome, kad žydai pikčiausiojo iš žmonių paskirti išžudyti, turetų kokią nors kaltybę, bet priešingai, jie turi sau teisingus įstatus ¹⁶ ir yra sunus augščiausiojo ir didžiausiojo visuomet gyvojo Dievo, kurio malone karalystė liko atiduota ir mūsų tėvams ir mums, ir iki šiandien ji sergima. ¹⁷ Todel žinokite anuos laiškus, kuriuos jis

(10) *Makedonietis*... Rasi taip pavadinta Amanas kaipo klastingas svetimtautis apskritai, alba klaidingai išreikšta graikų kalba tikroji Amano kilmė, Agagietis. Plg. aug. 3, 1. — (14) *Tektu Makedoniečiams*: svetimtaučiams, arba Graikams, kurie neseniai buvo sumušę

Persus. — (16) *Kurio malone karalystė*... Estera ir Mardokajis buvo supazindinę Asverą su savo ūkėjimu ir suteikę jam žinių apie tikrąjį Dievą. Plg. Iz. 45, 1; Ezdr. 1, 1. — (17) *Esant panakintus*. Gr. t. pasakyta netaip griežtai: todėl jūs padarysite gerai nepildydami

¹⁸ Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est, Susan, et ipse qui machinatus est, et omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddentē ei quod meruit.

¹⁹ Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis. ²⁰ Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertio decima die mensis duodecimi, qui vocatur Adar, ²¹ hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris et luctus, eis vertit in gaudium. ²² Unde et vos inter ceteros festos dies, hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni lætitia, ut et in posterum cognoscatur, ²³ omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. ²⁴ Omnis autem provincia et civitas, quæ noluerit sollemnitatis hujus esse particeps, gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis inviasit in sempiternum, pro exemplo contemptus, et inobedientiæ.

yra musų vardu išsiuntes, esant panaikintus. ¹⁸ Už tą gi kaltbę ir jis pats, kurs klasingai elgesi, ir visa jo gimine kaba ant kartuvių ties šito miesto, tai yra Susos. vartais, ne mums, bet Dievui atiduodant jam, ka yra užsipelnęs.

¹⁹ Šitas gi nutarimas, kurį dabar siunčiame, tebuna apskelbtas visuose miestuose, kad butu valia žydams gyventi savo ištatais. ²⁰ Jūs turite padėti jiems, kad tuos, kurie rengesi juos žudyti, jie galetu užmušti tryliktoje dienoje dvyliktojo mėnesio, kurs vadinasi Adaras; ²¹ nes Visagalis Dievas pavertė jiems tą nuliudimo ir gedulio dieną į džiaugsmą. ²² Todel ir jūs tarp kitų švenčių turekite taipogi šitą dieną ir šveskite ja su visa linksmybe, kad ir paskui butu žinoma, ²³ jog visi, kurie klauso ištikimai Persų, gauna už ištikimybę vertą užmokesnį; kas gi tyko jų karalystės, pražuna už kaltbę. ²⁴ Kiekvienas gi kraštas ir miestas, kurs nenorės dalyvauti šitoje iškilmėje, tepražuna nuo ugnies ir kalavijo ir taip tebuna išnaikintas, kad per jį nebutu kelio ne tik žmonėms, bet ir žvėrimis per amžius, kad butu pavyzdys paniekinimo ir nepaklusnumo.

laiškų, kurie jums Amano išsiųsti. — (18) *Visa jo giminė*: tie, kurie buvo įtarti, kad dalyvavo piktuose Amano sumanymuose; bet ne jo sūnūs, kurie prazuvo tik draug su kitais žydų prietaisais. Vz. aug. 9, 13. — (22) *Todel ir jūs...* Kitiems Persijos gyventojams, ne zy-

dams, ta šventė bus atminimas, kad jų karalius Asveras liko išgelbėtas per Mardokajį nuo Amano tykojimų. — (24) *Bet ir žvėrimis*: taip išreiškiama visiškas sunaikinimas. Plg. Jer. 9, 10; 12, 4; Ez. 14, 13 ir k.

JOBO KNYGA.

ĮV E D I M A S.

Apie religijinę žydų poeziją.

1. Jobo knyga yra pirmoji iš tu septynių šv. Rašto knygų, kurios ir savo turiniu ir išviršine forma žymiai skiriasi nuo visų kitų. Del savo turinio, kurs daugiausiai susideda iš skelbiamos žmonėms Dievo išminties ir pamokymų, ko reikia laikyties gyvenime ir kaip rasti išganymo kelias, tos septynios knygos vadinasi išminties, dorinėmis, mokslinėmis knygomis (libri sapientiales, morales, doctrinales); del savo gi išviršinės išvaizdos jos gauna poetiškų veikalų varda.

2. Imant žodį poezija plačioje prasmeje, visas šv. Raštas reiktu pavadinti vienu didžiausiu poetiškų veikalų; nes gražių poezijos žiedų galima rasti kiekviename jo puslapyje. Ant kiekvieno žingsnio, net istoriškose knygose, o dar labiaus pranašų raštuose, žaveja skaitytoją prozos skreiste apvilkti ilgesni ir trumpesni straipsniai, kurie ar tai išreikštų jausmų galingumu ir prakilnumu, ar tai savo nepaprastais, puikiais vaizdais iškyla į augštas poezijos sritis.

Bet ir siaurai suprantant poeziją, daugelyje Biblijos vietų galima rasti imaišytų į prozą poetiškų straipsnelių, giesmių ir pranašysčių, kuriose visos poezijos taisyklės griežtai užlaikytos. Tečiau žiurint išviršinės išvaizdos ištisų knygų, poetiškų veikalų vardas teisingai savinamas tik tai Jobo, Psalmių, Patarlių knygoms, Giesmių giesmei, Pamokslininko, Išminties ir Ekleziastiko knygoms.

3. Žydų tautos gyvenime, kaip pasirodo iš šv. Rašto, poezija turėjo labai žymia sau paskirta vieta. Giesmės žodžiais dekojo Dievui už suteiktą sau sunų Samuelio motina Ona (1 Kar. 2, 1...). Jaunikačiai ir mergaitės dainuodavo šokiuose (Raud. 5, 14...). Vestuvėse mėgdavo duoti vieni kitiems atspėti poetiškai sudetas mįslės (Teis. 14, 12...). Keršto jausmus išreiškia eilėmis seniausias tarp poetų Lamėkas (Prad. 4, 23...). Giedodavo žydai, išsikasę sau naują šulinį (Sk. 21, 18). Apgaletoją, grįžtantį iš karės, sutikdavo moterų ir mergaičių būriai su gies-

mėmis ir šokiais (Prad. 15, 20; Teis. 11, 34... 1 Kar. 18, 6...)). Nestigo ypač muzikos ir giesmių pokiliuose (Am. 6, 4; Iz. 5, 12; Job. 21, 12; Išm. 2, 8...; Pam. 11, 9...)). Net paleistuvę moteriškę išjuokdavo dainos žodžiais (Iz. 23, 16...)). Mirusio atmintį pagerbdavo raudomis (2 Kar. 1, 19... 2 Kron. 35, 25). Karaliai savo rumuose turėdavo giesmininkų ir giesmininkų būrius (2 Kar. 19, 35; Pam. 2, 8).

4. Bet visudaugiausia vietos rasdavo sau poezija religijiniame žydu gyvenime, ir kiek jos liko iki mūsų dienoms, ji beveik visa yra religijinė. Šv. Rašto poezija tai šventos giesmės didesniame ar mažesniame laipsnyje. Ne istoriškai atsitikimai, ne karžygių darbai, ne istabus gamtos reginiai yra patį per save pagimdę tas giesmes, bet religijiniai išpuodžiai. Labai dažnai, ypač psalmėse, pats jų turinys religijinis. Jose giriamą Dievą ypatybės, jo visagalybė, malonumas, jo Apveizdos veikimas pasaulyje ir labiausiai išrinktojoje tautoje, jomis išreiškiama religijiniai jausmai sielos, kuri garbina Dievą, stebisi, meldžiasi, dekoja. Kitos giesmės, kurių turinys pasaulinis, darosi religijinės delto, kad autorius į rašomąjį dalyką žiūri religijos žvilgsniu. Kalbedamas apie pasaulio sutvėrimo stebuklus, apie nepaprastus gamtos prajovus, ar apie kokiuos kitus svarbius atsitikimus, jis kuolabiausia kelia aikštėn garbę Dievo, kurs visa tai yra padaręs.

5. Šv. Rašte veltui kas nors įieškotu visų pasaulinės poezijos rūšių; nėra jame nei epopėjos, nei tikros dramos. Užtatai daug jame pamokslinės arba didaktiškos poezijos. Ja parašytos ištisos Patarlių, Pamokslininko, Išminties, Eklezias-

tiko knygos ir dideliausi Jobo knygos dalis. Bet ypatinga biblijinės poezijos žymė tai jos lyrizmas, išreiškimas autoriaus jausmų, kurie tečiau dažnai esti bendri daugeliui kitų žmonių. Ta žymė galima rasti daugumoje Biblijos giesmių, bet visadažniausiai lyriškose Psalmyno giesmėse. O jausmai išreikšti psalmėse taip visuotiniai, kad visa žmonija lygiai gerai gali jomis išreikšti savo maldas.

6. Nėra tikros poezijos be ritmo; bet ritmas gali turėti nevienokia išvaizda; jis darosi, taip parenkant ir sustatant sakinio žodžius, kad ilgi ir trumpi skiemenys arba turintys priegaidas ir jų neturintys eina tam tikroje eilijoje vieni po kitų. Taigi, šiandien tyrinetojai, apskritai sakant, visi sutinka, kad tokio ritmo, tik dar paįvairinto buvimu žydu kalboje labai trumpu skiemenu, žydu poezijai nestigo. Bet visudidžiausi jos ypatybė ritmo žvilgsniu tai taip vadinamas sanarių paralelizmas (parallelismus membrorum). Ji geriausiai užsilaike iki mūsų dienoms ir pačiame originaliniame tekste ir jo vertimuose.

Tas sanarių paralelizmas atsiranda, išreiškiant mintį ne vienu, bet dviem, trimis arba ir keturiais bemažko visai lygiais sakiniais, papildančiais vienas kitą ir susidedančiais iš tokių pat dalių, kurių žodžiais pilniaus išreiškiama ta pati ideja. Pvd. eilutėse (Prad. 4, 23):

Ada ir Sela, klausykites mano balso;

Lameko moteris, temykites mano žodžius

yra dažniausiai sutinkamas žydu poezijoje dviejų sanarių paralelizmas; juo išreiškta viena mintis dviem lygiais sakiniais, tik antruoju iš jų paaiškinama pirmasis,

nes kas pirmame sakinyje pavadinta „Ada ir Sela“, tai antrame sakinyje vadinama „Lamėko moterimis“, žodis „tėmykites“ išreiškia tą pačią mintį kaip ir „klausykites“, taip pat žodžiais „mano žodžius“ paaiškinama pirmojo sakinio išsireiškimas „mano balso“.

Vengdami vienodumo, monotonijos žydu poetai įvairindavo savo paralelizmus; iš to gi radosi sinonimų, antitezių ir sintezių paralelizmas. Sinonimų paralelizmu, kurio pavyzdys duotas augščiau, taip išreiškiamą du arba tris sykius viena mintis tą patį arba be mažko tą patį reiškiančiais žodžiais, taip kad antras paralelizmo sanarys pilnai arba nors dalimi atsakys pirmajam. Kaip pavyzdį trijų sanarių paralelizmo galime imti šitas eilutes (Ps. 7, 6):

Tepersekioja neprietelis mano
sielą ir tesugauna,
tesumindo mano gyvybę ant
žemės
ir mano garbę tepaverčia dul-
kėmis.

Antitezių paralelizme keliamą labiaus aiškėn tiesa, pasakyta pirmame jo sanaryje kontrastu, koks yra tarp tos tiesos ir priešingo jai desnio, išreiškiamo antrame sanaryje. Antitezių paralelizmai labai tinka aiškinti doros isakymams; todėl jų daugiausia randama pamokslinėse knygose, ypač Patarlėse; pvd. (Patarl. 10, 27):

Baimė Viešpaties prailgina
dienas,

o bedievių metai sutrumpinti.

Sintezių paralelizme mintis, išreikšta viename sanaryje, tęsiama, papildoma, patvirtinama, paaiškinama įvairiu būdu kitame arba kituose; čia sanariai panašūs vienas į kitą tik ilgumu ir sastatos išvaizda. Pvd. Ps. 3, 5. 6:

Aš šaukiaus savo balsu į Viešpatį,

o jis išklausė mane nuo savo šventojo kalno.

Aš užmigau ir buvau kietai imigęs;

ir vel atsikėliau, nes Viešpats palaikė mane.

Kad rastusi dar daugiau įvairumo paralelizmuose, žydu poetai vartoja dažniausiai ne vieną kuria nors jų rūšį, bet rupinasi jungti vieną su kita, pvd. sinonimų paralelizmus su antitezių arba su sintezių paralelizmais, susidedanti iš dviejų sanarių su sudėtu iš trijų, apleidžia pigiai atspėjama subjektą arba veiksmą žodį, įveda klausimus, palieka sakinius ne visai užbaigtus ir tt.

Kiekvienas atskirai paimtas paralelizmas jau padaro trumputę strofą, bet žydu giesmese dažniausiai sujungiamą keletas paralelizmų į vieną ilgesnę strofą. Kur ji baigdavosi, kada nurodo įterpta eilutė, nesirišanti su paralelizmais; kaikuriuose alfabėtinėse giesmėse, kuriose keletas eilučių prasideda ta pačia iš eilios einančia žydu alfabėto raide, atskiros strofos prasideda atskiromis raidėmis, kitur ebraišrame tekste randame strofos gale žodį *selah*, bet visadažniausiai pati prasmė parodo, kame baigiasi viena strofa ir prasideda kita.

Taigi, paralelizmas yra tikrai esybė žydu poezijos žyme, ir tose poetiškosiose šv. Rašto vietose, kur jo dabartiniame tekste nebėra, dažniausiai betyrinėjant galima susiekti, kad jis žuvo, nes senobiniai perrašinėtojai iškreipė šiek tiek patį tekstą.

Apie Jobo knygą. 1. Pirmoji tarp poetišku S. Testamento knygų gavo savo vardą nuo žymiausio joje veikiančio asmens. Jobas,

dievobaimingas ir turtingas Huso krašto gyventojas, pilnas žemiškų gėrių, netikėtai susilaukia baisiausių nelaimių, kokios tik gali sutikti žmogų ant žemės, Dievui tai leidžiant, kad ji ištirtu. Nustojęs savo gerybių, vaikų, sunkiausios ligos suspaustas ir visų apleistas jis kenčia tas nelaimes su didžia kantrybe. Jo paguostų ateina trys prieteliai. Iš pradžių jie tyli, bet paskui, Jobui pradėjus dejuoti dėl savo kentėjimų didumo, kilsta ginčas apie tų nelaimių priežastis. Tris prieteliai stengiasi vienas po kito išrodyti, kad visos žemiškos nelaimės yra bausmė už buvusias kaltybes ir ragina Jobą daryti atgailą. Jobas priešingai tvirtina, kad jis savo pasielgimu neužsipelnęs tokių bausmių, kad jo kančios per daug didelės ir priverčia prietelius nutilti. Tuomet isikiša į ginčą ketvirtas iki tam laikui tylėjęs prietelis Eljus. Jis nepaliuosuoja Jobo nuo visų kaltybių, bet aiškina, kad Dievas yra ir tuomet teisus, kuomet jis baudžia žmones, nors jie nesijaučia esą didžiai prasikalte, nes Dievas siunčias nelaimių taipogi, kad pasidarytu didesnė pažanga dorybėse. Eljui tebekalbant, atsiliepia Viešpats ir užbaigia ginčą, peikdamas tris Jobo prietelius, iškeldamas aikštėn savo visagalybę ir neištiriamas savo išminties paslaptis. Jobas nuolankiai gailisi savo neatsargumo atsiliėpimuose apie Dievo pasielgimą su juomi, gauna sau ir prieteliams kalčios atleidimą, o Dievas vėl jam suteikia gerybių daugiaus ne kaip pirma turėjo.

Turinio žvilgsniu Jobo knyga galima šiaip paskirstyti:

Ižanga apie Jobo laimingumą ir nelaimes (1, 1—2, 13). Pirmoji dalis: Jobo dialogai su

trimis prieteliais (3, 1—31, 40). Antroji dalis: Eljaus žodžiai (32, 1—37, 34). Trečioji dalis: Dievo žodžiai (38, 1—42, 6). Užbaiga apie trijų prietelių papėkimą ir naują Jobo laimę (42, 7—16).

2. Vyriausioji ideja Jobo knygoje labai svarbi. Tai didis ir skaudus klausimas, kurs dažnai vargina net krikščionies širdį: kodėl žmonių giminė sutinka taip daug kentėjimų ir ypač, kodėl turi kentėti teisūs. Tas klausimas labai gyvai svarstomas knygoje delei aplankusių Joba nelaimių. Tris Jobo prieteliai mato Dievuje tik kieta teisėją, kurs teisybės tvarkai palaikyti duoda čia ant žemės piktiesiems kas pikta ir geresiems kas gera; jiems kentėjimas yra visuomet ir vien nuodėmės pasekmė. Eljus išpažįsta, kad Dievas yra ir maloningas Tėvas, kurs noredamas tikriaus atitraukti vaiką nuo piktėnybės, laikada smarkiai baudžia ir už mažesnius prasikaltimus. Knygos ižanga ir užbaiga parodo, kad dievotas Jobas buvo sunkiai prislėgtas, leidžiant Dievui, kad butu ištirtas jo dorumas ir kad jis liktu dar šventesnis. Kadangi tat visokių esti kentėjimo priežasčių, todėl jau Eljus draudžia teisti Dievo apveizdą, Dievas gi savo paklausimais apie matomus, bet žmonėms nesuprantamus dalykus dar aiškiaus parodo, jog žmogui nevalia per daug drasiai teisti neregimus Apveizdos kelius. Todėl knygos autoriaus tikslas buvo perspėti, kad žmogus per daug žingeidžiai tyrinėdamas Dievo Apveizdos nustatytą tvarką nesisavintu sau teisės daryti ištarme apie priežastis, dėl kurių kas nors kenčia nelaime arba džiaugiasi laime.

Be to vyriausio dogmatinio Jobo knygos autoriaus tikslo žymus kitas, dorinis. Parodant didžią Jobo kantrybę matomai norėta duoti drasos pavyzdį visiems, kuriuos aplanko kentėjimai. Apie tai aiškiai kalba šv. Jokubas Ap.: „Kaipo paveizda skaudžios mirties, vargo ir kantrumo imkite, broliai, pranašus, kurie kalbejo vardan Viešpaties. Štai, mes vadiname palaimintais tuos, kurie iškentėjo. Jūs girdejęte apie Jobo kentėjimą ir matėte Viešpaties galą, nes Viešpats yra mielaširdingas ir pasigailintis (Jok. 5, 10. 11).

3. Apie tai, kuomet buvo parašyta Jobo knyga, išreiškiama daug labai nevienokių nuomonių. Vieni jos atsiradimo įieško labai senais, net Mozės laikais, kiti gi sako, ji atsiradusi ne anksčiaus antrojo šimtmečio pirm Kr. Nėra jokių nurodymų, kurie leistu nors su šiokiuo tokiuo tikrumu spėti, kaip vadinosi jos autorius. Minčių ir išsireiškimų, panašių į sutinkamus Jobo knygoje, galima rasti Psalmėse, pas Izaiją, Jeremiją, Baruką, Patarlėse ir kitose knygose. Bet dažniausiai jų autoriai galėjo būti vienas nuo kito visai neprigulmingi. Daugiausia bendrų išsireiškimų yra Jobo knygoje ir Jeremijo pranašystėje ir jei jų autoriai yra vienas nuo kito ši-ta pasiskolinės, tai be svyravimo reikia pripažinti, kad yra tai padaręs Jeremijas, nes Jobo knygos autorius išreiškia tas pačias mintis su didesniu įsitikinimu, originališkumu, rodosi esant labiau savistovis. Tai galėjo būti juo labiau, kad Jeremijas yra nemaža pasisavinęs ir iš kitų senesnių už jį rašytojų.

Išsiūrejęs į visa Jobo knygos sąstatos dailumą, į jos poezijos prakilnumą, negalima nesutikti,

kad toks veikalas galėjo būti parašytas, kuomet žydų poezija buvo pasiekusi augščiausį savo žydėjimo laipsnį, auksinėje jų rašliavos epochoje, todėl ne anksčiaus Saliamono ir ne vėliaus karaliaus Ezeikio laiku. Dauguma gi tyrinėtojų mano, kad Jobo knyga buvusi parašyta to laikotarpio pradžioje, kad jos autorius gyvenęs Saliamono laikais.

4. Jobo knyga yra vientisas veikalas, parašytas prisilaikant tam tikro plano; visos jo dalys yra dailiai pritaikintos prie to plano ir tobulai tarp savęs rišasi; jei kurios nors iš jų nebūtų, veikalas nustotų savo pilnybės. Tačiau kaip kurie kritikai spėja, kad Jobo knyga buvusi parašyta ne vieno žmogaus, kad pradžioje buvusi daug mažesnė ir kad vėlesnieji autoriai ją padidinę savo priedais. Tokiais priedais jie laiko visų pirma knygos išangą (1. ir 2. persk.) ir užbaigą (42, 7—17). Bet be išangos knyga būtų ne tik nepilna, dargi tiesiog nesuprantama; nežinotumėm nei Jobo dejavimo priežasčių, nei ko buvo atėję pas jį prieteliai, nei kodėl iškilo tarp jų ginčas; trumpai sakant nebūtų žinoma tai, kas butinai reikia žinoti, norint sekti ilgus dialogus ir jais interesuoties. Knygos užbaiga duoda skaitytojui laukiamą patiškinimą, kuo galų gale pasi- baigė Dievo leistas teisiojo Jobo ištyrimas. — Vėlesnio laiko priedu kaip kurie laiko Jobo žodžius 27, 11—28, 28, nes juose randamos mintis esančios priešingos augščiaus išreikštai Jobo nuomonei apie Dievo teisybę. Tas priekaištas paremtas klaidingu teksto aiškinimu; teisingai suprantant tekstą, jokio priešingumo tarp vienu ir kitų Jobo žodžių nesimato. Be

rimtu išrodymu kaikurie norėtu su-trumpinti Dievo atsiliepimą, išmesdami 40, 15—41, 26. Tame straipsnyje yra ne tuščias praplatinimas to, kas augščiau pasakyta, bet nurodymas antros priežasties, kodėl žmogui nevalia teisti Dievo Apveizdos kelių; ta gi priežastis — žmogaus silpnumas — lygiai svarbi kaip ir pirmoji — jojo nežinojimas. — Visusmarkiausiai ginčijamasi delei Eljaus šnekų (31—37 persk.); dauguma kritikų racionalistų ir protestantų laiko jas nereikalingu priedu. Bet gerai išsiūrejus į Eljaus atsiliepimą, reikia pripažinti, kad jis labai gerai rišasi su kitomis Jobo knygos dalimis. Eljus pataiso trijų pirmųjų Jobo prietelių klaidą, nes paaiškina, kad kentėjimai gali būti ne vien bausmė už padarytasias kaltybes, bet taipogi vaistas, kuriuo žmogus auklėjamas dorybėse. Nieko neatsako jam Jobas, nepeikia jo žodžių ir Dievas, nes Eljus kalba apie tikrą kentėjimų priežastį, kuri nežinoma Jobo prieteliams. Eljaus atsiliepimo neužvaduoja Dievo žodžiai, nes Dievas nepasako tikros kentėjimų priežasties, tiktai moko priimti juos su pasidavimu, nors ir nebūtu žmogui žinoma kentėjimų priežastis, nes ta priežastis turi būti. Skirtumą Eljaus styliuje, nors jis ištikruju netaip jau didelis kaip kaikiuriems rodo, pigu suprasti. Autorius, kurs rupestingai parinko išsireiškimus tinkamus kiekvieno knygoje atsiliepiancio asmens amžiui, kilmei, budui, įvesdamas smarkų jaunikaity Eljū, tikriausiai tyčiomis pasavino jam ilgesnius, bent kiek supainiotus protavimus ir daugiau pasitikijimo savim žodžiuose.

5. Jobo knyga buvo visuomet kaip pas žydus taip pas krikščionis šv. Knygų kanone. Visi šv. tėvai

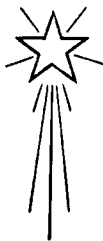
laikė Jobą ne pramanytu, bet iš istorijos paimtu asmenimi. Ta jų nuomonė remiasi paties šv. Rašto liudijimu, nes jau pranašas Ezekielis (Ez. 14, 14. 20) stato Jobą greta neabejotinai istoriškų asmenų Noės ir Daniėlio, taippat ir apaštalas Jokubas, kuomet kalba apie jo kantrumą (Jok. 5, 11). Žydų ir krikščionių padavimas neturėjo didesniu abejonių apie pasakojamų Jobo knygoje dalykų istorišką tikrumą. Knygos pradžioje pasakyta, kad Jobas gyvenęs Huso krašte, todėl jis buvo ne žydas. Jo ilgas amžis, jo religija, tyras monoteizmas, ta aplinkybė, kad jis pildė savo šeimoje kunigo pareigas, taip kaip tai darydavo senovės patriarkai ir kiti minimi knygoje labai senobiniai papročiai, stoka aliuzijų į Mozes įstatymą, gana aiškiai nurodo, kad Jobas gyveno seniausiais rasi patriarkų laikais; kadangi tečiau du jo prieteliu buvo Abraomo ir Ezavo ainiai, todėl ir Jobas gyveno vėliau už tuodu patriarku.

Nors Jobo knygoje kalbama apie istoriškų atsitikimus, aišku tečiau, kad Jobas ir jo prieteliai nesikalbėjo tarp savęs apie kentėjimų priežastis eilemis, ir jų pašnekesiuose negalėjo būti tos gražios tvarkos ir to stebetino saryšio, koks yra visame veikale. Todėl beveik visi katalikų aiškintojai mano, kad Jobas ir jo prieteliai pasakė savo pašnekesiuose tik pamatines knygoje randamas nuomones; jų gi išreiškimo budas, tvarka, visa išviršinė forma teisingai savinama ikvėptam knygos autoriui. Šv. Tomas Akv. mano, kad Dievo apsisireiškimas buvęs tik vidujinis, patvirtintas išviršiniaiais ženklais. Šetono atsiradimas Dievo taryboje yra be abejonės tik poetiškas išreiškimas tos tiesos, kad piktoji dvasia

pavydi žmogui dorybių, bet negali jam kenkti be Dievo leidimo. Skaitlinės, kuriomis aprašomi Jobo turtai, regimai duodamos apskritos. Nelaimės viena po kitos krintančios ant Jobo ir tik vienas išlikęs gyvas pasiuntinys jas paskelbias Jobui taipogi rasi tik paetiškas aprašymas bent kiek kitaip įvykusių tų pačių dalykų. Griežtai atskirti visur Jobo knygoje, kas yra vien autoriaus nuosavybė daugelyje vietų tiesiog negalimas dalykas.

Kadangi knygoje Jobo ir jo priešių išreiškiama ir ginama nevienokios viena kitai priešingos nuomonės, todėl aišku, kad ne visur tų nuomonių vienoda vertybė,

nors visa knyga ikvepta. Dieviška svarbą beabejo turi tai, ką pats ikveptas autorius sako apie Jobą knygos įžangoje ir užbaigoje ir kaip kalba Dievas. Kadangi autorius, regisi, išreiškia savo mintis per Eljų, su kuriuo Jobas nesiginčija, kurio ir Dievas nepeikia, todėl ir Eljaus žodžiai turi didesnę svarbą, nekaip kitų kalbančių asmenų. Ap-skritai sakant tuose pašnekesiuose tik tai turi Dieviško žodžio svarbą, kas visų vienodai išreiškiama, kas nepeikiama nei Dievo vardu nei paties autoriaus, nes tik tai galima laikyti šv. Dvasios pamokymu. Smulkmenose tečiau ir čia pasilieka nemaža abejonių.

I ŽANGA.

Tikroji Jobo nelaimių priežastis.

Caput I. ¹ Vir erat in Terra Hus, nomine Job, et erat vir ille simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo: ² Natique sunt ei septem filii, et tres filiae. ³ Et fuit possessio eius septem millia ovium, et tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, et quingentæ asinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orien-

1. perskyrimas. ¹ Huso žemėje buvo vienas žmogus, vardu Jobas; tas žmogus buvo be vyliaus, tikras, bijojo Dievo ir šalinosi nuo pikto. ² Jam buvo gimę septyni sunys ir trys dukteris. ³ Jo lobis susidejo iš septynių tukstančių avių, trijų tukstančių kupranugarių, taipogi penkių šimtų jungų jaučių, penkių šimtų asilių, o be to jis turėjo labai daug šeimynos. Jis buvo

1, 1—2. 13. Knygos įžangoje pasakoma tikra Jobo nelaimių priežastis. Čia visų pirma aprašoma dievobaimingumas turtingo ir laimingo Jobo, kurį pats Dievas giria savo angelų ir šetono akyvaizdoje. Šetonas tvirtina, kad Jobo dievobaimingumas tai tik jo laimės pasekmė ir gauna iš Dievo leidimą ištirti Jobo dorybę atėmimu visų jo turtų (1, 1—12). Tačiau Jobas, nustojęs savo vaikų ir viso savo lobių, neapleidžia Dievo (1, 13—22). Tuomet šetonas vėl gauna leidimą toliau mėginti ir siunčia ant jo baisiausią ligą. Bet ir didžiausi skausmai ir pačios pasityčiojimai nepadarė, kad Jobas užrustintų Dievą (2, 1—10). Tris Jobo prieštaliai Elifazas, Baldadas ir Sofaras ateina jo paguostų nelaimėje ir sujundinti baisių kentėjimų reginio išpradžios sėdi prie Jobo tyledami per septynias dienas (2, 11—13).

(1, 1) *Huso žemėje.* Tas kraštas buvo tikriausiai į rytus nuo Jordano, vakariniame Haurane. Senobinis padavimas, kurį patvirtina sutinkamos pačioje knygoje žinios, sako, kad Jobas gyvenęs į pietvakarius nuo Damasko, dabartinėje Nukros apskrityje, netoli nuo Nauos miesto. Plg. Jer. 25, 20; Raud. 4, 21. —

Jobas. Ebr. *Iijob*. Tikra to vardo reikšmė nežinoma. Taip pat vadinosi vienas iš Isakaro ainių (Prad. 46, 13); panašiai gi vienas Idumėjos karalius (Prad. 36, 33). — *Be vyliaus.* Ebr. *tham*, be ydos, tobulas. — *Tikras:* kurs eina neišskrypdamas doros keliu. — *Bijojo Dievo.* Dievo baimė buvo Jobo dorybių šaltinis. Dievo baimės pasekmė buvo ta, kad Jobas šalinosi nuo pikto. — (2) *Septyni sunys...* Delei dievobaimingumo Jobas buvo palaimintas ir žemiškuose dalykuose, tarp kurių skaitlinga ainija kaip užmokesnis už dorybę statoma pirmon vieton (plg. Kun. 26, 9; Atk. 28, 4, 11; Ps. 111, 2; 127, 3; Ekkli. 44, 11). Sunys buvo didesnė malonė nekaip dukteris. — (3) *Jo lobis.* Ebr. t.: jo smulkių gyvulių buvo...; todėl minima visų pirma avys ir ožkos. Prie pirmojo palaiminimo buvo pridėtas ir kitas, žemiškas lobis, kurs anais laikais susidedavo visų pirma iš naminių gyvulių. — *Daug šeimynos.* Turint gyvulių daugybę, reikėjo turėti nemažą ir tarnų. — *Labai žymus.* LXX: augštos kilmės. Ebr. t. reikia suprasti apie Jobo reikšmę, kuri buvo jo didžiųjų turtų pasekmė. — *Rytiečių.* Rytiečiais vadinasi šv. Rašte Arabai, gyvenusieji

tales. ⁴ Et ibant filii eius, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et intuentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. ⁵ Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job, et sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei, et benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus.

⁶ Quadam autem die cum venissent filii Dei ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan. ⁷ Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui res-

labai žymus žmogus tarp visų Rytiečių. ⁴ Jo sunūs eidavo vieni pas kitus ir keldavo pokilius, kiekvienas savo dienoje. Jie siųsdavo ir pasikviesdavo tris savo seseris valgytų ir gertų draug su jais. ⁵ Kuomet gi pokilio dienų eilia apeidavo aplinkui, Jobas siųsdavo pas juos ir pašventindavo juos, o atsikeles auštant atnašaudavo už kiekvieną deginamųjų aukų. Nes jis sakė: Kad kartais mano sunūs nebutu nusideję ir užrustinę Dievo savo širdyse. Taip darė Jobas visuomet.

⁶ Viena dieną, atėjus Dievo sunums pasirodytų Viešpaties akyvaizdoje, atsirado jų tarpe ir šėtonas. ⁷ Viešpats jam tarė: Iškur ateini? Jis atsakė ir tarė: Apejau

tarp Euprato ir Palestinos; todėl ir Jobas buvo Arabas. — (4) *Kiekvienas savo dienoje*: sau paskirtoje savaitės dienoje; todėl pokiliavimas buvo nuolatinis. Kiekvienas Jobo sunus, matomai, gyveno atskiruose namuose, bet sutartis tarp jų visų buvo didžiausi. — *Tris savo seseris*. Jos gyveno pas savo motiną. — (5) *Dienų eilia apeidavo aplinkui*: aštuntos dienos rytą. — *Siųsdavo pas juos*. Religijines apeigos buvo atliekamos tėvo namuose. — *Pašventindavo*: apilpovimais ir kitais papročio priimtais būdais, o taipogi aukomis. — *Auštant*. Ankstyva valanda liudijo apie Jobo uolumą. — *Atnašaudavo*. Patriarkų laikais kiekvienas šeimos tėvas buvo draug ir kunigas. Deginamoji auka buvo tuomet vienatinis atnašavimo būdas. — *Nes jis sakė*. Nors Jobo vaikų susirinkimai, kuriuose jis pats nedalyvaudavo, buvo visai padorus, bet jautri šv. Jobo sąžinė bijojo, kad kartais ir juose nebutu kokio nors Dievo užrustinimo. — *Užrustinę*. Vulgatoje yra eufemizmas „laiminę“ užuot „keikę“. Bet žodis „laiminti“ kadaise reiškia tą patį, ką ir atsisveikinti, nes žmonės atsisveikindavo linkėdami vienas kitam laimės. Todėl ir čia rasi norėta pasakyti, kad kartais Jobo vaikai nebutu atsisveikinę su Dievu savo širdyse, t. y. užmiršę Dievo, kas pėkilių linksmybėse dažnai įvyksta. Tokiame širdies prasikaltime Jobas

matė užrustinimą Dievo ir rupinosi permaldauti jį. — *Visuomet*: kas savaitę.

(6) *Vieną dieną*. Danguje nėra keitimosi dienos ir nakties. Todėl tas pasakymas paimtas iš žemės santikių. Ir visas tas pasakojimas apie tarybą pas Dievą yra symbolinis; juo parodoma, kad Dievas rupinasi žmonėmis (Tom.). — *Dievo sunums*. Dievo sunumis čia pavadinti gerieji angelai. Iš pasakojimo reikia suprasti, kad čia turima mintyje angelai sargai, kurie gauna įsakymus nuo Dievo ir jam duoda atskaitą iš sau pavestų pareigų pildymo. Kai kada Dievo sunumis vadinami tėsišieji žmonės. — *Šėtonas*. Ebr. kalboje tas žodis reiškia priešininką. Vardas čia gerai išreiškia užsiėmimą. Ir šėtonas nuo pirmųjų gimdytojų nupuolimo dalyvauja žmonių ir atskirų žmonių istorijoje, tiek kiek Dievas tai jam leidžia (Jo. 12, 31; 1. Petr. 5, 18). Kadangi ir šėtono veikimas turi praversti geriesiems žmonėms, todėl ir jis, nors prieš savo valią, tarnauja kaipo Dievo nutarimų vykdytojas. Šėtonas pasirodo Dievo akyvaizdoje, tiek kiek Dievas jį mato (Grig.) ir delto, kad tose vietose, kuriose apsirėškia Dievo viešpatavimas ir ypač gerų angelų, jis, pavydedamas žmogui dorybės, laukia, kad jam būtų leista gundyti. — (7) *Iškur ateini?* Dievas visa žino be teiravimosi. Klausimu gi nurodoma Dievo galybė, neleidžianti šėtonui veikti, ko

pondens, ait: Circuivi terram, et perambulavi eam. ⁸ Dixitque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, et rectus ac timens Deum, et recedens a malo? ⁹ Cui respondens Satan, ait: Numquid Job frustra timet Deum? ¹⁰ nonne tu vallasti eum, ac domum eius, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixisti, et possessio eius crevit in terra? ¹¹ Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta quæ possidet nisi in faciem benedixerit tibi. ¹² Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, universa quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Satan a facie Domini.

¹³ Cum autem quadam die filii et filiae eius comederent et bi-

žemę aplinkui ir išvaikščiojau ją. ⁸ O Viešpats jam tarė: Argi nepatėmijai mano tarno Jobo, kad nėra jam lygaus ant žemės; jis žmogus be vyliaus, tikras, bijo Dievo ir šalinasi nuo pikto? ⁹ Šėtonas atė sakę jam ir tarė: Argi Jobas veltui bijo Dievo? ¹⁰ argi tu neapsupėi iš visų pusių jojo, jo namų ir viso jo lobio? argi nepalaiminai jo rankų darbų, ar jo lobbis nepasidaugino ant žemės? ¹¹ Bet ištiesk truputį savo ranką, ir paliesk visa, ką jis turi, ir matysi, ar jis nekeiks tavęs į akis? ¹² Taigi, Viešpats tarė šėtonui: Štai, visa, ką jis turi, yra tavo rankoje; tik prieš jį nekelk savo rankos. Tuomet šėtonas išėjo iš po Viešpaties akių.

¹³ Viena dieną, kuomet Jobo sunus ir dukteris valgę ir gerę vyno

jis pats nori (Aug.). ir priverčianti jį jausti, kad Dievas visa mato (Tom.); rasi taipogi pažymimą, kad Dievas šėtono darbus, apie kuriuos klausia, lyg-kad jų nežinotų, tuo pačiu pasmerkia. — *Apejau žemę...* Plg. 1. Petr. 5, 18; Ef. 6, 12. Minėdamas žemės lankymą šėtonas saviņasi valdžią ir viešpatavimą ant žemės. — (8) *Argi nepatėmijai...* Ebr. t.: ar nepadėjai savo širdies ant mano..., t. y. ar tēmijai ir ištyrei atidžiai. Klausimo prasme čionai toki: tu juk patėmijai Jobą ir pavydi jam dorybių. — *Jis žmogus...* Dievas giria Jobą tais pačiais žodžiais, kuriais jis buvo augščiau autoriaus pagirtas. Tikra dorybė yra meilūs reginys pasauliui ir angelams, ir pats Dievas parodo, kaip didi teisingo žmogaus vertybė. — (9) *Argi Jobas...* Savo atsakymu šėtonas stengiasi sumažinti Jobo dievotumo vertybę. Anot jo, ji remiantisi tiktai baime, o ir bijo Jobas tik dėlto kad tai jam esą labai naudinga. Taip šėtonas, neradamas žmoguje nieko pikto, stengiasi sumažinti tai, kas jame gera ir primeta žmogaus širdžiai nedorą intenciją (Gri-galius). — (10) *Argi tu neapsupėi...* Tuo

paminėjimu Dievo suteiktų Jobui geradarysčių šėtonas įžeidžia patį Dievą, lyg-kad sakydamas, kad Dievo tarnai tai tik samdinkinai. — (11) *Truputį.* To ž. nėra ebr. t. — *Paliesk:* atimk. Tose aplinkybėse ir sąlygose, kokiose yra Jobas, jis, anot šėtono, net negalįs parodyti tikros dorybės; ko gi verta esanti jo tariama dorybė, galįs parodyti tik ištyrimas. — *Nekeiks.* Ebr. t. ir Vulgatoje yra eufemizmas: nelaimins. Plg. aug. 5. eil. — (12) *Yra tavo rankoje...* Pasakoma tikroji Jobo kentėjimų priežastis. Dievas leidžia ištirti jo dorybę. Dievas duoda šėtonui paskirtose ribose pilną laisvę, kad jis paskui negaletu sakyti, jog ištyrimas buvo per daug lengvas. Ištyrimas įvyks laipsniais, todėl išpradžios Jobas turi nustoti tik savo lobio (Grig.). Be Dievo leidimo šėtonas negali kenkti; Dievo gi užmanymas yra tas, kad šėtonas būtų apgaletas; darysis taip, kaip jis trokšta, bet ne jo valia įvyks, tik jis pats bus pasmerktas.

(13) *Vieną dieną...* Jobo ištyrimas prasideda. Nelaimės krinta ant jo viena po kitos. Nėra paminėta, kad tų nelaimių kaltininkas šėtonas, bet tai supran-

berent vinum in domo fratris sui primogeniti, ¹⁴ nuncius venit ad Job, qui diceret: Boyes arabant, et asinæ pascebantur juxta eos, ¹⁵ et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, et pueros perasserunt gladio, et evasi ego solus ut nunciarem tibi.

¹⁶ Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, et dixit: Ignis Dei cecidit e cælo, et tactas oves puerosque consumpsit, et effugi ego solus ut nunciarem tibi.

¹⁷ Sed et illo adhuc loquente, venit alius, et dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt eos, neonon et pueros percusserunt gladio, et ego fugi solus ut nunciarem tibi.

¹⁸ Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit, et dixit: Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, ¹⁹ repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit quattuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos et mortui sunt, et effugi ego solus ut nunciarem tibi.

savo pirmgimio brolio namuose, ¹⁴ atejo pas Jobą pasiuntinys ir jam sakė: Jaučiai arė, o asilės ganėsi greta jų; ¹⁵ bet užpuolė Sabiečiai, visa atėmė ir tarnus užmušė kalaviju; išstrukau gi aš vienas, kad tau apskelbčiau.

¹⁶ Dar šitam tebekalbant, atejo kitas ir tarė: Dievo ugnis krito iš dangaus ir, ištikus avis ir tarnus, sudegino; išbėgau gi aš vienas, kad tau apskelbčiau.

¹⁷ Bet ir šitam tebekalbant, atejo kitas ir tarė: Kaldejiečiai padarė tris būrius, užpuolė kupranugarius ir atėmė juos, taipogi ir tarnus užmušė kalaviju, aš gi vienas pabėgau, kad tau apskelbčiau.

¹⁸ Dar tas tebekalbejo, o štai įėjo kitas ir tarė: Tavo sunams ir dukterims valgant ir geriant vyno savo pirmgimio brolio namuose, ¹⁹ umai pakilo smarkus vėjas nuo tyrų pusės ir pajudino keturis kampus namų, kurie griudami prislegė tavo vaikus, ir jie mirė; išbėgau aš vienas, kad tau apskelbčiau.

tama iš augščiaus papasakotų dalykų. Atsitikimai taip sutvarkyti, kad jie užklumpa Jobą umai, visai netikėtai ir vienas už kitą jam skaudesnis, todėl pagunda nustoti kantrybės didžiausi. — *Savo pirmgimio...* Pokilių eilė ką tik buvo prasidėjusi. Tos pačios dienos rytą Jobas buvo padaręs permaldavimo aukas. Jis galėjo tą dieną labiau pasitikėti Dievo malonumu ir mažiaus laukti pavojaus nekaip kitose dienose. Jo susirinkę kruvon vaikai jautėsi visai laimingi. Tuotarpu tą tai dieną ateina žinių apie nelaimės ir tai taip, kad dar nepabaigta sakyti apie pirmą, o jau reikia klausyti kitos. — **(15) Užpuolė Sabiečiai:** iš pietų pusės. Sabiečiai rasi Jektano ainiai. Vž. Prad. 10, 28; 1. Kron. 1, 22. — *Tarnus užmušė.*

Nelaimė juo didesnė, kad žuvo ir tarnai, kurie matomai gynė savo valdovo lobį.

(16) Dievo ugnis: trenkiantis vienas po kito žaibai. Žmonių skriaudžiamas paprastai šaukiasi į Dievą; bet čionai žmonėms esant pirmos ir trečios Jobo nelaimės priežastimi, trečią ir ketvirtą skriaudą pasirodo darą dangaus galybės.

(17) Kaldejiečiai: iš šiaurės ir iš rytų pusės. Jie užpuola trimis būriais, kad labiau išgąsdintu ir kad niekas negalėtų nuo jų ištrukti.

(19) Smarkus vėjas: viesulas, didžiausi audra, kurioje taipogi žuvo Jobo avys. — *Nuo tyrų pusės:* iš rytų. Ebr. t.: iš anapus tyrų. — *Jie mirė.* Skaudžiausi nelaimė, vaikų žuvimas apskelbiama paskutinėje vietoje, kad Jobo kentėjimas būtų juo didesnis.

²⁰ Tunc surrexit Job, et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram, adoravit, ²¹ et dixit:

Nudus egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illuc:

Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

²² In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

Caput II. ¹ Factum est autem cum quadam die venissent filii Dei, et starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos, et staret in conspectu eius, ² ut diceret Dominus ad Satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, et perambulavi eam. ³ Et dixit Dominus ad Satan: Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis

²⁰ Tuomet Jobas atsikele, perplešė savo drabužius, nuskuto sau galva, sukniubęs ant žemės pagarbino ²¹ ir tarė:

Plikas išėjau iš savo motinos iščios ir plikas sugrįšiu tenai; Viešpats davė, Viešpats atėmė; kaip Viešpačiui patiko, taip pasidarė; tebuna palaimintas Viešpaties vardas.

²² Visame tame Jobas nenusidėjo savo lupomis ir nekalbėjo nieko paika prieš Dievą.

2. perskyrimas. ¹ Atsitiko gi, kad, vieną dieną Dievo sunums atėjus ir stovint Viešpaties akylaizdoje, atėjus taipogi ju tarpe šetonui ir stovint jojo akylaizdoje, ² Viešpats tarė šetonui; Iškur ateini? Jis atsakė ir tarė: Apėjau žemę aplinkui ir išvaikščiojau ją. ³ O Viešpats tarė šetonui: Argi nepatėmijai mano tarno Jobo, kad nėra jam lygaus ant žemės; jis žmogus

(20) *Jobas atsikėlė...* Nebutu dorybės, jei kas pasiliktu nejantrus nelaimėje (Grig.). Jobas duodo suprasti aiškiai savo nuliudimo didumą. Didžiai sujungtas jis atsikelia, perplėšia savo platų apsiaustą, (plg. 2 Kar, 1, 11). nusiskuta savo galvos plaukus; taigi, elgiasi kaip kiekvienas Rytietis didžiame gedule. Bet ir tokiam nuliudime jis garbina Dievo valios galę; savo tikėjimu ir pasidavimu jis yra paveikslas Išganytojo Getsemano darže (Grig.). — (21) *Plikas išėjau...* Jobas pasiduoda likimui dėl dviejų priežasčių: Ko jis nustojo buvo ne užpelnęta pasiliekanči nuosavybė, bet dovanai suteikta neapribotam laikui paskola; kas atsitiko, tai Dievo padaryta, tai jo valia. — *Tenai*: į žemės iščią; nes žemė yra lyg koki visiems bendra motinos iščia, priimanči kiekvieną žmogų, kurs nebeturi jau jokios žemiškos nuosavybės (plg. Ps. 138, 15). — *Kaip Viešpačiui patiko, taip pasidarė*. Tų žodžių nėra ebr. t. — *Tebuna palaimintas...* Nors Jobas išpažįsta, kad Dievas visa iš jo atėmė, tačiau jis giria jį ir dėkoja, taip tinkamai nubaudamas šetoną. — (22) *Visame tame*: visame,

kas buvo įvykę. — *Nekalbėjo nieko paika...* Ebr. t.: nieko netinkamo nepasavino Dievui. O šetonas taip labai tikejosi; kad prie pirmo ištyrino Jobas ims tuojuo piktžodžiui Dievui (11. eil)!

(2, 1) *Atsitiko gi...* Pliktoji dvasia mėgins užpulti antrą sykį, bet dabar dar smarkiausias ne kaip pirma. Po pirmųjų Jobo nelaimių buvo praėję tiek laiko, kad jo kantrumas galėjo būti laikomas ištirtas. Buvo jau pasirodę, kad Jobas nėra prisirišęs prie žemiškų gerybių. Jo nesutepta meilė Dievo buvo aiški, reikėjo dar išmėginti jo prisirišimas prie sveikatos ir gyvenimo (Tom.) Antras dangiškas susirinkimas aprašomas tais pačiais žodžiais kaip ir pirmas. —

(3) *Nekaltumą*. Ebr. t.: tobulumą. — *Prispausčiau bereikalo*. Dievas buvo nuo amžių nutaręs siųsti ant Jobo nelaimių, kad parodytu jo dorybę, o piktosios dvasios žodžiai buvo tik lyg-kad praga tam nutarimui įvykdyti. Ne Dievas bereikalo leido skausmus ant Jobo ir ne Jobas kentėjo bereikalo, be priežasties, bet bereikalo kaltino Jobą šetonas, nes jo užmanymas neįvyko. Tačiau pliktoji dvasia vėl įtaria: Jobas pilnas savy-

in terra, vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. ⁴ Cui respondens Satan, ait: Pellem pro pelle, et cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua: ⁵ alioquin mitte manum tuam, et tange os eius et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. ⁶ Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.

⁷ Egressus igitur Satan a facie Domini, percussit Job ulcere pessimo, a planta pedis usque ad verticem eius: ⁸ qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio.

⁹ Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplici-

be vyliaus, tikras, bijo Dievo, šalinasi nuo pikto ir dar tebesaugo savo nekaltuma? Tu gi sujudinai mane prieš jį, kad prispausčiau jį be reikalo. ⁴ Atsakydamas šetonas jam tarė: Odą už odą, ir visa, ką žmogus turi, jis duos už savo gyvybę; ⁵ bet ištiesk savo ranką ir paliesk jo kaulą ir kūną ir tuomet matysi, kad jis keiks tave į akis. ⁶ Taigi, Viešpats tarė šetonui: Štai, jis tavo rankoje, tačiau palik jį gyvybę.

⁷ Tuomet šetonas, išėjęs iš po Viešpaties akių, ištiko Jobą pikčiausia votimi nuo kojos pado iki jo viršugalviui. ⁸ Jisai, sėdėdamas ant mėšlyno, šuke grande pulius.

⁹ Tuomet jo pati jam tarė: Dar tu pasilieki savo neišmanyme?

meilės; jis, ir be lobia likęs, veidmainiauja, kad tik jam nereikėtų dar daugiau nustoti. — (4) *Odą už odą...* Tos patarlės prasmė nevisai aiški. Tikriausiai noretą čia pasakyti, kad žmogus yra pasiryžęs atiduoti vieną kuno sąnari, kad išgelbėtų kitą, sakysim ranką už akį; taip ir Jobas atidavęs turtus ir vaikus, kad apsaugotų brangesnį dalyką, sveikatą ir gyvybę. — (5) *Tuomet matysi...* Šetonas tikisi, kad Jobas, kuomet nebijos visubrangiausių jam dalykų atėmimo, nes bus jų jau nustojęs, tikrai paniekinsias Dievą. — (6) *Jis tavo rankoje.* Dievas leidžia šetonui mėginti dar sykį Jobą jo nurodytuju būdu, tik liepia palikti jį gyvą.

(7) *Pikčiausia votimi.* Kokia liga Jobas buvo apkrėstas, čia aiškiai nepasakyta, bet iš tolesnių apie ją žinių, reikia spėti, kad tai buvo baisiausi raupsų rūšis, taip vadinama elefantiazis (lepra nodosa). Vž. raupsų aprašymą Kun. 13, 1... ir paaiškinimą. Ir ištikrųjų ant viso Jobo kuno buvo atsiradę vočių, iš kurių ritosi kirminai (7, 5); oda buvo supliūskusi ir karšta, juoda ir suaižėjusi, kolei ji nesupuvo (7, 5; 16, 8; 19, 20; 30, 15, 30); kiti sąnariai sutinę, kiti pamažu atkritę (16, 17; 19, 20; 16, 8, 14; 30, 27); kvapas dvokė (19, 17),

sunku buvo atsikvėpti (7, 15); kankino jį baisūs sapnai (7, 14); jautė vidurių skausmus (16, 14; 30, 27), karstį (30, 30); balsas buvo užkimes (13, 24); veidas buvo taip persimainęs, kad Jobo nebuvę galima pažinti (2, 12). Prie tų kuno skausmų buvo prisidėję vidurinė baimė, nusiminimas ir smarkus troškimas numirti (7, 15; 6, 9). Taip gi apsirėškia elefantiazies liga. — (8) *Ant mėšlyno.* Ebr. t.: pelenuose. Rytų kraštuose daugelyje vietų mėšlas suverčiamas į kruvą už sodžiaus, tenai jis sudžiusta ir sudeginamas. Taip pasidaro per ilgesni laiką net didelės augštos pelenų kruvos. Jose randa sau prieglaudą sergantįs raupsais, nes jiems nevalia pasilikti sveikų žmonių draugijoje; tenai jie prašo išmaldo iš praeinančių pro šalį. Taigi, ir Jobas turejo persikelti į toki mėšlyną arba pelenus. — *Šuke grande pulius.* Raupsų ligoje jaučiama didis kuno niežėjimas. Pirštams sutinus, Jobas priverstas kasyties šuke.

(9) *Jo pati.* Anot žydų abejotino tikrumo padavimo tai buvusi patriarko Jokubo dukte Dina. Kadangi šetonas matė, kad Jobas, nustojęs paskutines savo gerybes, sveikatos, pasidarė juo turtingesnis savo širdyje, jis jieško padėjėjos Jievoje, nes žino, kad su ja

tata tua? benedic Deo et morere.
¹⁰ Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es, si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Job labiis suis.

¹¹ Igitur audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, et consolarentur. ¹² Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes plo-raverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in cælum. ¹³ Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

Keikk Dievą ir mirk. ¹⁰ Jis jai tare: Kalbėjai kaip viena iš paikų moteriškių; jei priėmėme iš Dievo rankos, kas gera, kodėl nepriimtu-mėm, kas bloga? Visame tame Jobas nesusidėjo savo lupomis.

¹¹ Taigi, tris Jobo prieteliai Eli-fazas Temanietis, Baldadas Suhie-tis ir Sofaras Naamatietis, išgirdę apie visą nelaimę, kuri buvo jam atsitikusi, atėjo kiekvienas iš savo vietos; nes jie buvo susitarę ateiti draug jo aplankyti ir paguosti. ¹² Pakelę ištolo savo akis, jie ne-pažino jojo, sušukę verkė ir per-plėšę savo drabužius bėrė ant savo galvos į dangų dulkes. ¹³ Jie sėdėjo su juo ant žemės septynias dienas ir septynias naktis, ir neivienas nekalbėjo jam nei žodžio, nes matė jo skausmą esant smarku.

jam pavyko atvesti į nuodėmę Adomą (Grig.). Taigi, per Jobo pačią, kuri yra jam artimiausi ypata, setonas mėgina jį gundyti (Tom.). — *Neišmanyme*. Ebr. t.: tobulume. — *Keikk...* Jobo pati ragina jį nugiežti prieš mirsiant savo apmaudą ir atkeršyti nors keiksmu Dievui, kurs nesaugojo jo nuo nelaimių. — (10) *Paikų*. Ebr. t. *nabal* dažnai reiškia dorinę nuodėmės beprotystę. — *Jei priėmėm...* Jobas tiki, kad tas visas nelaimės leido ant jo Dievas; bet draug išpažįsta, kad Dievas turi lygią teisę kaip duoti žmogui gėrybių, taip ir siusti ant jo kentejimų; todėl ar šiekiai ar to-kią Dievo valiai jis nuolankiai pasiduoda.

(11) *Elifazas Temanietis*. Elifazas buvo iš Temano. todėl iš Idumėjos (plg. Prad. 36, 11. 15). Temaniečiai kaip ir kiti Arabai buvo garsūs savo išmintimi ir patarlimis (plg. 3 Kar. 5, 11; Jer. 49, 7; Abd. 9; Bar. 3, 22. 23). Elifazu vadinosi taipogi vienas iš Ezavo sūnų (Prad. 36, 4. 10. 12). *Baldadas* buvo iš Suhos. Prad. 25, 2 minima Sue Abraomo sūnus iš Keturos; jo ainija gyvenusi Rytų šalyje (Prad. 25, 6), todėl trap Idumėjos

ir Euprato. *Sofaras* buvo iš Naamato. Joz. 15, 21. 41 minima vieta vardu *Na'amah* Judo giminėje; bet ar iš čia buvo Sofaras, nežinia. — *Išgirdę...* Jobo prieteliai gyveno gana toli vienas nuo kito. Kolei jie išgirdo apie Jobo ligą ir susitarę eiti draug jo lankyti, nuo Jobo ligos pradžios buvo praslinkę jau gana daug laiko, bent keli mėnesiai (vz. žem. 7, 3). — (12) *Ištolo*. Kadangi Jobas sirgo raupsais ir kaip raupsuotas turėjo pasilikti už miesto (kaip aiškiai sakę LXX tekstas), prieteliai galėjo pamatyti jį ištolo, bet išpradžios ne-pažino, nes liga buvo labai sudarkiusi jo veidą. Pažinę gi, jie išviršiniaus ženklais apreiškė didžiausį savo nuliudimą. — (13) *Septynias dienas...*: tiek kiek pa-prastai raudodavo numirėlio. Baisaus reginio sujudinti ir lyg-kad nerasdami tinkamų žodžių savo užuojautai iš-reikšti, sėdi tris prieteliai prie Jobo septynias dienas ir tyli. Bet Jobui tai buvo naujas ištyrimas, nes iš prietelių pasielgimo jis dar aiškiaus turėjo su-prasti, kaip liudnas jo stovis.

I. Jobo ir trijų jo prietelių ginčas apie kentėjimų priežastis.

1. Pirmoji dialogų eilė.

a) Jobo žodžiai, sukeliantis ginčą.

Caput III.

¹ Post hæc aperuit Job os suum,
et maledixit dei suo,

² et locutus est.

³ Pereat dies in qua natus sum,
et nox in qua dictum est:
Conceptus est homo.

⁴ Dies ille vertatur in tenebras,
non requirat eum Deus de-
super,
et non illustretur lumine.

3. perskyrimas.

¹ Po to Jobas atvėrė savo burną
ir keikė savo dieną,

² ir kalbėjo:

³ Tėpražuna diena, kurioje gi-
miau,

ir naktis, kurioje buvo pasaky-
ta: Pradėta žmogus.

⁴ Tėpavirstata diena tamsybėmis,
tenesiklausia apie ją Dievas iš
augštybių,
ir tenebuna ji apšviesta šviesos.

Pirmoji Jobo knygos dalis (3, 1—31, 40) susideda iš Jobo ir jo prietelių dialogų apie kentėjimų priežastis. Iš jų pasirodo, kad kas visas šio gyvenimo nelaimes, taipogi tas, kurios sutinka teisnuosius, laiko Dievo bausmėmis ir kaltybės sunkumą matuoja nelaimės didumu, tas klysta.

3, 1—26. Ginčams progą duoda Jobo atsiliepiamas, kuriame jis dėl savo nelaimės didumo keikia savo gimimo dieną (1—10), linki sau mirties, kuri sulygina ir paliuosuoja nuo vargų visus žmones, teisiuosius ir neteisiuosius, beturčius ir turtinguosius (11—19), ir dejuodamas klausia, kam gi Dievas sutvėręs žmogų, kurs turi taip daug kentėti, kad net trokšta mirties (20—26).

(3,1) *Po to: po septynių tylėjimo dienų.* — *Atvėrė savo burną.* Iškilmingas išsireikšimas, užuot: pradėjo kalbėti. — *Savo dieną:* savo gimimo dieną ir jos metines sukaktuves. Jis linki sau, kad niekuomet nebutu gimęs. Jobo šauksmai liudija apie jo skaudžios kančios didumą, kuri paprastai apsireiškia ir malšinama dejavimais. — (2) *Ir kalbėjo.* Ebr. t.: ir atsakė. Taigi, Jobo žodžiuose galima matyti atsakymą ir dar neišreikštas mintis jo prietelių, kurie kaip tik pamatė jį nelaimingą, tuojau tikėjo jį esant kalta.

(3) *Tėpražuna:* Kad jos niekuomet nebutu buvę, kad nebučiau visai gimęs. Jobas išspradžios keikia savo gimimo dieną ir naktį draug, paskui jį kiekvieną atskirai, eil. 4. 5 ir 6—10. Bet ar galima su tais Jobo linkejimais sutai- kinti išsireikšimai apie jo pasidavimą

Dievo valiai, kurie kaip kokie šviesus spinduliai žiba tą kentėjimų naktį, ir Jobo kantrumo pagyrimas (2, 12; Jok. 5, 11)? Kentėtojo dejavimai be savo ypatingos reikšmės turi draug tikslą duoti lygiai pamokinančių kaip ir sujudinčių liudijimų apie dar neatpirtos žmonijos stovį ir kovas (Ambr. Bėda ir k.). Dar neturėdama Kristaus malonės, jo kentėjimų pavyzdžio ir to sakramentinio su juimi susivienijimo, per kurį atpirtiesiems ir mirimas įgauna šviesos žymę, žmonių prigimtis buvo pirm atpirkimo pavergtai visai skausmo sunkybei, nieku neapmąsintoms nuodėmės ir mėsos ant sutverimų praeikimo pasekmėms (Rym. 8, 2—20). Geriausiai ir dievočiausiai tikėjo vien į neapribotą, nors ir tikrai pažadėtą paguodą (plg. žem. 19, 24), ir tai jiems buvo ramstis kentėjimo kelyje. Tik krikščionystės malonių pilnybė apšvietė gyvenimo tamsybę ir suteikė stiprybės apgalėti pasaulį ir jo liudnumą (Jo. 16, 33). — *Naktis, kurioje...* Ebr. t. aiškesnė personifikacija: naktis, kuri pasakė... — (4) *Tėpavirsta...* Ebr. t.: kad ta diena būtų tamsybė, t. y. kad nebutu išejusi iš nakties tamsybės, bet pasilikusi tenai palaidota ir paslepta. 4. ir 5. eil. išreikšta įvairiais budais viena ir ta pati mintis. Šviesa daro skirtumą tarp dienos ir nakties; Jobas, norėdamas, kad jo gimimo diena būtų panaikinta, linki, kad jai truktų tos šviesos. — *Tenesiklausia...* t. y. tegul Sutvėrtojas visai ją nesirupina ir palieka ją niekais. — *Tenebuna ji...* Ebr. t.: tenežiba ant jos skaistumas. Šviesos skaistumas

- 5 Obscurent eum tenebræ, et umbra mortis, occupet eum caligo, et involvatur amaritudine.
- 6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus:
- 7 Sit nox illa solitaria, nec laude digna:
- 8 Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan:
- 9 Obtenebrentur stellæ caligine eius: expectet lucem et pon videat, nec ortum surgentis auroræ:
- 10 Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
- 11 Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii?
- 5 Teaptemdo ja tamsybė ir mirties šešelis, teapstoja ja tamsus debesis, ir tebuna ji apsupta kartumo.
- 6 Ta naktį tenutveria tamsus viesulas, tenebuna ji paskaityta tarp metų dienu ir tenejeina i mėnesių skaitlių.
- 7 Tebuna ta naktis apleista ir neverta pagyrimo
- 8 Tekeikia ja tie, kurie keikia diena, kurie pasiryžę pažadinti Leviatana.
- 9 Teaptemsta žvaigždės nuo jos tamsumo; telaukia ji šviesos ir tenemato jos, nei auštančios aušros brėškimo;
- 10 Nes ji neuždare angos iščios, kuri nešiojo mane, ir neatemė nelaimių iš-po mano akių.
- 11 Kodėl nemiriau iščioje? išėjęs iš iščios neprაžuvau tuojau?

atsirado, liepiant Dievui (Prad. 1, 3); nuolat gi grįždamas jis yra lyg-kad symbolis Dievo, serginčio ir valdančio pasaulį; todėl jei šviesa nežibės, nebūs dienos. — (5) *Teaptemdo...* Ebr. t.: tepasisavina ją giminystės teisėmis. Ta taip nelaiminga ir liudna diena turi tarsi giminystės sąryšį su tamsybe; todėl tegul ją atsiima tamsybe kaip savo nuosavybę. — *Mirties šešelis*: tirščiausi tamsybe, koki esti kape ir pažemių karalystėje. — *Teapstoja...*, kad ta diena pasidarytu visai tamsi. — *Apsupta kartumo*. Ebr. t.: teisgasdina ją dienos aptemimai. Kartumas arba aptemimai rasi reiškia tirščiausius debesis, audras, viesulus, t. y. visa tai, kas daro žmogui dieną karčią. — (6) *Ta naktį...* Toliaus išėilios keikiama naktis. — *Tenutveria*: teatsiima ir tesunaikina. — *Tarp metų dienu*. Rasi linkima, kad ta naktis neturėtų metinių sukaktuvių. Toliaus minimi mėnesiai, nes Rytuose mėnesiai buvo skaitomi žiurint mėnulio atmainų; be to mėnulis yra nakties

žiburys. — (7) *Apleista*, t. y. tenebuna joje jokios iškilmes, jokios linksmono priežasties. Ebr. t. žodis *galmud* gali reikšti bergždžią, nevaisingą; todėl: tegul niekuomet niekas negauna joje gyvybės. — (8) *Tie, kurie keikia dieną*. Kalbama apie burtininkus ir žavėtojus (plg. 4 Moz. 22, 6), kurie liaudies įsitikinimu gali padaryti kaikurias dienas nelaimingomis, o net užžavėti ne tik žalčius, bet ir krokodilą (vz. žem. 40, 20). — (9) *Teaptemsta žvaigždės...* Ebr. t.: teaptemsta jos tamsumo žvaigždės, t. y. žvaigždės, kurios šviečia jos tamsumoje. — *Nei auštančios...* Ebr. t.: ir tenesidžiaugia aušros vokais. Uždengta tais vokais akis yra saulė. Taigi, linkima, kad ta naktis neturėtų jokios šviesos ir jokio po savęs rytojaus. — (10) *Nes ji neuždare...* Pasakoma pra-keikimo priežastis. Naktis kaltinama, kad Jobas kenčia, nes ji leido jam užgimti.

(11) *Kodėl nemiriau...* Jei jau reikėjo gauti gyvybę, tai Jobas linki sau, kad

- ¹² Quare exceptus genibus?
cur lactatus uberibus?
- ¹³ Nunc enim dormiens silerem,
et somno meo requiescerem:
- ¹⁴ Cum regibus et consulibus
terræ,
qui ædificant sibi solitudines:
- ¹⁵ Aut cum principibus, qui possi-
dent aurum,
et replent domos suas argento:
- ¹⁶ Aut sicut abortivum abscondi-
tum non subsisterem,
vel qui concepti non viderunt
lucem.
- ¹⁷ Ibi impii cessaverunt a tu-
multu,
et ibi requieverunt fessi robore.
- ¹⁸ Et quondam vineti pariter sine
molestia,
non audierunt vocem exactoris.
- ¹⁹ Parvus et magnus ibi sunt,
et servus liber a domino suo.

- ¹² Kam paimtas ant kelių?
kam žindytas krutimis?
- ¹³ Nes dabar tylėčiau užmigęs
ir ilsečiaus savo miego.
- ¹⁴ Draug su žemės karaliais ir
patarėjais,
kurie stato sau tyrumas,
arba su kunigaikščiais, kurie turi
aukso
ir pripildo savo namus sidabro;
- ¹⁶ arba manęs visai nebutu čia
kaip paslepto nelaiku gimusio
kudikio,
arba kaip tu, kurie kad ir buvo
pradėti, bet nematė šviesos.
- ¹⁷ Tenai bedieviai liaujasi siaute,
ir tenai ilsisi nustojusieji stip-
rybės.
- ¹⁸ Ir kurie buvo kitados surišti,
yra draug be įkyrėjimo;
jie nebegirdi pristovo balso.
- ¹⁹ Tenai yra mažas ir didelis,
ir vergas yra liuosas nuo savo
valdovo.

ji butu buvusi kuoveikiausiai iš jo atimta, ir išskaito keturis kudikio gyvenimo laikotarpius, pirmą, kuomet pradėtas dar tebebuvo motinos iščioje, antrą, kuomet ką-tik buvo gimęs, (12) trečią, kuomet tėvas paėmė jį priimā sykį ant savo kelių, taip rytiečių papročiu pripažindamas jį savo vaiku, ir ketvirtą dar vėliaus, kuomet jis pradėjo gauti peno iš motinos kručių. — (13) *Nes dabar tylėčiau...* Ebr. t.: nes tuomet gulėčiau ir ilsečiaus, miegočiau ir turėčiau atilsio. Skausmo sulaužytas Jobas su pasimėgimu aprašinėja atilsį, kurį duotu mirtis. Kapo gi ramybė jis giria tik kaip žemiškos kelionės galą (plg. Ps. 119, 5) be atsižvelgimo į sielos stovį po mirties (plg. Prad. 37, 35) taippat kaip ir kiti žmonės, suvargę ir pailšę, paprastai atsiliepia su pageidavimu apie kapo ramybę, apie ilgą nuvargusių sąnarių atilsį, nors gerai žino ir tiki, kad rasi ir jų užuot saldaus miego kape laukia skastyklos kančios. (14) *Patarėjais.* Ebr. t.: žemės patarėjais, t. y. didžiūnais. — *Stato sau tyrumas.* Kas čionai pavadinta ebr. ž. *charaboth*, nevisai aišku. Vieni mano,

kad mauzoliejai arba net didžios piramidės; kiti, kad taip vadinama puikūs didžiųjų rūnai, kurie tečiau, neilgai trukus, pavirs griuvėsiais; anot kitų gi kad tą vardą čia gauna atstatomi savo garbei padauginti sugriauti ir dėl karės ar gaisro apleisti miestai. — (15) *Pripildo savo namus...*: kolei gyvi buvo, turėjo daugybę visokių turtų, mirę gi pasidarė lygus niekoneturejusiems. Anot kitų aiškintojų, čia daroma aliuizija į senobės galiųjų paprotį laidotis draug su savo turtais. Taigi, Jobas, nors nepasiims kaip anie su savim į kapą aukso ir sidabro, tečiau ilsisis ramiai. — (16) *Kaip paslepto...* slapčia, su paniki-nimu užkasto... Umu kontrastu parodoma, kaip labai sulygina visus mirtis. — *Kurie kad ir buvo pradėti...* Ebr. t.: kaip kudikiai, kurie nematė šviesos. — (17) *Tenai*: mirusiųjų buveinėje. — *Bedieviai*: prispaudėjai, kurie vargino kitus. — *Nustojusieji stiprybės*: tie, kurie buvo prispausti. Mirtis sulygina visus. — (18) *Kitados surišti*: belaisviai, kurie turėdavo dirbti sunkius bandžiavos darbus, prižiurint juos tam tikriems pristovams (plg. Iš. 3, 7).

- ²⁰ Quare misero data est lux, et vita his, qui in amaritudine animæ sunt?
- ²¹ qui expectant mortem, et non venit, quasi effodientes thesaurum:
- ²² Gaudentque vehementer cum invenerint sepulchrum.
- ²³ Viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris?
- ²⁴ Antequam comedam suspiro: et tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus:
- ²⁵ Quia timor, quem timebam, evenit mihi: et quod verebar accidit.
- ²⁶ Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? et venit super me indignatio.
- ²⁰ Kodėl nelaimingam duota šviesa, ir gyvybė tiems, kurių siela pilna kartumo?
- ²¹ kurie laukia mirties, lyg-kad kastu sau turta, o ji neateina,
- ²² kurie džiaugiasi smarkiai, radę sau kapą?
- ²³ — vyrui, kurio kelias pasleptas, ir kurį Dievas apsupė tamsybėmis?
- ²⁴ Pirma negu valgau, atsidustu, ir mano vaitojimas kaip pavinstas vanduo.
- ²⁵ Nes atėjo ant manęs baisenybė, kurios bijojau, ir atsitiko, ko išgastavau.
- ²⁶ Argi aš neslėpiau? argi netylėjau? argi nebuvaу ramus? tačiau atėjo ant manęs rustybės užsidegimas.

b) *Pirmas Elifazo atsiliepimas.*

Caput IV.

¹ Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

4. perskyrimas.

¹ Atsakydamas Elifazas Themanietis tarė:

(20) *Kodėl nelaimingam...* Toliaus Jobas dejuoja, kam žmogus ir tuomet pasilieka gyvas, kada jam reikia daug kentėti. — *Duota.* Ebr. t.: jis (t. y. Dievas) davė. — (21) *Kurie laukia...* Ebr. t.: kurie laukia mirties, o ji neateina, ir labiau ją (arba: kapą) sau kasa negu turtus, t. y. su didesniu uolumu norėtu išsikasti sau mirties kapą, negu paslėptą žemėje turta. — (23) *Vyrui...* To sakinio pradžia 20. eil.: kodėl duota šviesa ir gyvybė vyrui... Minimui čia vyrų yra pats Jobas. — *Kurio kelias paslėptas:* kurs nežino, kodėl jo gyvenime taip daug nelaimių, ir kaip butu galima nuo jų pasiliuosuoti. — *Kurį Dievas...* Ebr. t.: ir Dievas aptvėrė jį; todėl tai jis negali išbėgti nuo savo nelaimių. — (24) *Pirma negu valgau...* t. y. kiek sykiu valgau, aš turiu visuomet dusauti. Ebr. t. gali dar reikšti: mano dusavimas yra mano kasdieninė duona. — *Mano vaitojimas:* smarkų šauksmą dėl skaudžios kančios. — (25) *Nes atėjo ant manęs...* Ir šitas Jobo pa-

sakymas reikia suprasti ne apie jo praeitą gyvenimą, tarsi jis butu jau tuomet nujautęs atėjusią dabar ant jo nelaimę, bet apie dabartį, tuo labiau kad raupsų ligoje ištikrųjų žmogų nuolat kankina baimė; todėl eil. mintis toki: kaip tik aš pradedu bijoti kokio skausmo, jis tuojau ateina ant manęs, ir mano liga kankina mane be paliaubos. — (26) *Argi aš neslėpiau...* Vulg. prasmė rasi toki: argi aš neslėpiau savo skausmo, argi nebuvaу ramus ir kantrus? Ebr. t. nėra klausimo; jis reiktų išversti: nebuvo (arba: nėra) man taikos, ramybės ir atilsio, ir nerimastis gula ant manęs, t. y. be jokio atilsio ir pertrukio kankina mane nuolat ligos smarkumas.

4, 1—5, 27. Pirmoje dialogų eilioje (4, 1—14, 22) tris prieteliai stengiasi parodyti, kad vienatinė Jobo nelaimių priežastis tai jo nuodėmės, ir žada jam, jei jis darys atgailą, seniaus buvusios laimės sugrįžimą. Jobas, atsakydamas kiekvienam iš jų, nesutinka su jų nuomone. Pirmas atsiliepia į Jobo

- 2 Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies, sed conceptum sermonem tenere quis poterit?
- 3 Ecce docuisti multos, et manus lassas roborasti:
- 4 Vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua trementia confortasti:
- 5 Nunc autem venit super te plaga, et defecisti: tetigit te, et conturbatus es.
- 6 Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio virorum tuarum?
- 7 Recordare obsecro te, quis unquam innocens perii? aut quando innocens perii?
- 8 Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos,

- 2 Jei pradėsime tau kalbeti, rasi bus tau įkyru, bet pradėta šneką kas gali sulaikyti?
- 3 Štai, tu esi mokinęs daugelį ir sustiprinęs pailsusias rankas;
- 4 tavo kalbos stiprino svyruojančius, ir tu tvirtinai drebančius kelius.
- 5 Dabar gi atejo ant tavęs sloga, ir tu nustojai drąsos; ji palietė tave, ir nusigandai.
- 6 Kame tavo baime, tavo stiprybė, tavo kantrybė ir tavo kelių tobulumas?
- 7 Atsimink, meldžiamasai, kas nekaltas yra kuomet nors prazuves? arba kuomet liko sunaikinti teisieji?
- 8 O priešingai, mačiau, kad kurie davo neteisrybę, sėja skausmus ir pjauna juos,

dejavimus Elifazas. Pamirėjęs Jobo pasielgimą, kaip jis kitados yra raminęs nuliudusius, o dabar pats nustojo drąsos, Elifazas sako, kad niekuomet nežūna nekaltieji, o tik bedieviai (4, 1—11), ir stengiasi patvirtinti savo žodžius gautu apreiškimu, kurs jį pamokinęs, jog neivienas žmogus nėra teisus Dievo akyvaizdoje (4, 12—21); toliaus Elifazas perspėja, kad neišmincingas, kurs neįieško prieglaudos pas Dievą, turi pražūti (5, 1—7), ragina Jobą kreipties nuolankiai ir su pasitikejimu prie Dievo, kurs yra nelaimingųjų globėjas (5, 8—16), ir žada, kad, jei Jobas tai padarys, jis vėl gausias apščiai visokių gėrybių (5, 17—27).

(4, 1) *Elifazas*. Jis matomai buvo žymiausias ir vyriausias trijų prietelių tarpe. Elifazas kalba sulyginamai ramiai ir savina sau rimtumą pranašo, gavusio pamokymų iš dangaus; jis moko ir perspėja mandagiai, bet paguodos jo žodžiuose Jobui nėra. Pirmas Elifazo atsiliepimas gražiausias visoje knygoje. — (2) *Jei pradėsime...* Jau pirmieji Elifazo žodžiai, kad ir

gana mandagus, smeigia naują peilį Jobui į širdį; jis turi būti išanksto pasiryžęs klausyties nemalonių dalykų. — *Bet pradėta šneką...* Jobo dejavimai rodosi Elifazui tokie, kad, juos išgirdus, negalima tylėti. — (3, 4) *Tu esi mokinęs...* Gražus pagyrimas seniaus buvusio Jobo pasielgimo; bet Elifazas juo naudojasi, kad prikištu Jobui dabartinį jo silpnumą (plg. žem. 29, 15. 16. 25; 31, 16—21, 29—32; 2. Kar. 4, 1; Iz. 13, 7; 35, 3, 4 ir k.). — (6) *Kame tavo baimė...* Šitais žodžiais Elifazas tiesiog įitaria Jobą, buk jo dievobaimingumas nebuvęs tikras, nes ištyrimo valandoje, nelaimeje Jobas pasirodęs nebeituris seniaus buvusių dorybių. Ebr. t. rasi reiktu išversti taip: argi ne tavo dievobaimingume buvo tavo paspartis? ir ar tavo kelių nekaltumas nebuvo tavo pasitikejimas? — (7) *Atsimink...* Elifazas, išreikšdamas, kaip jam rodėsi, visai neabejotina dėsni, jog Dievas čia ant žemės nepalieka nei vieno teisingojo be savo pagalbos, tarsi sako Jobui: Jei tu būtumei nekaltas, tau nereiktu kentėti; o jei kenti, tai tu kaltas, nes tik kaltieji kenčia. — (8) *O priešingai...*

- ⁹ Flante Deo perisse,
et spiritu iræ eius esse con-
sumptos:
- ¹⁰ Rugitus leonis, et vox læonæ,
et dentes catulorum leonum
contriti sunt.
- ¹¹ Tigris periit, eo quod non
haberet prædam,
et catuli leonis dissipati sunt.
- ¹² Porro ad me dictum est ver-
bum absconditum,
et quasi furtive suscepit auris
mea venas susurri eius.
- ¹³ In horrore visionis nocturna,
quando solet sopor occupare
homines,
- ¹⁴ Pavor tenuit me, et tremor,
et omnia ossa mea perterrita
sunt:
- ¹⁵ Et cum spiritus me præsentē
transiret,
inhorrerunt pili carnis meæ.
- ¹⁶ Stetit quidam, cuius non ag-
noscebam vultum,
imago coram oculis meis, et
vocem quasi auræ lenis au-
divi.

- ⁹ tie, Dievui paputus, pražuvo
ir liko jo rustybės dvelkimo su-
naikinti.
- ¹⁰ Liuto kriokimas, ir liutienės
balsas,
ir jauniklių liutu dantis liko-
sutrūpinti.
- ¹¹ Pražuvo tigras, nes neturejo
grobio,
ir liuto janikliai liko išsklai-
styti.
- ¹² Man pasakyta paslėptas žodis,
ir mano ausis lyg-kad slapčia
išgirdo jo šnibždejimo turinį.
- ¹³ Naktinio regejimo baisume,
kuomet paprastai įmygis suima
žmones,
- ¹⁴ apėmė mane išgastis ir drebe-
jimas,
ir per visus mano kaulus perejo-
šiurpulis,
- ¹⁵ ir praeinant čiapat pro mane
dvasiai,
pasišiaušė mano kuno plaukai.
- ¹⁶ Atsistojo kažinkas, kurio veido-
aš nepažinau,
paveikslas prieš mano akis.
Ir aš girdejau tarsį tylaus ve-
jelio balsa:

Elifazas žinąs iš prityrimo, kad žūna tiktai nusidėjėliai. Ebr. t.: kiek aš ma-čiau, kurie aria neteisybę ir sėja vargus, tie ir pjauna juos. Arti neteisybę yra tai sugalvoti, nutarti savo širdyje daryti neteisybę, seti gi tai įvykdyti ja, o pjaunti tai susilaukti bausmės. Koki ta bausmė, pasakoma toliaus: (9) *Tie, Dievui paputus...* Dievo rustybė, kaip koks smarkus deginantis vėjas, umai sunaikina kaltininką. Ebr. t. 9. eil. prasideda naujas nesurištas sakinyš. — (10) *Liuto kriokimas...* Kitu palyginimu aprašoma Dievo galybė ir bedievio likimas: jis žūna umai draug su savaisiais, taip kaip sunaikinama liuto šeimyna. Tuo palyginimu, mato-mai, daroma aliuizija į Jobo ir jo vaikų likimą. — (11) *Tigras*, Ebr. t.: liutas.

(12) *Man pasakyta...* Gražus apra-

šymas naktinio regejimo. Elifazas išspradžios sakosi, kad pamokymas jam buvęs duotas nežinia kokiū slaptingu būdu. — *Jo šnibždejimo turinį*. Elifazas girdejo žodžius, bet jie buvo pasakyti taip tyliai, kad jo ausis pasiekė tik šnibždejimas. — (13) *Naktinio regejimo baisume*. Ebr. t.: minčių sukuryje iš naktinių regejimų, t. y. kuomet, žmogui sapnuojaut, kilsta tikras minčių sukurs. — *Kuomet paprastai...* Regejimas įvyko naktį. — (14) *Išgastis ir...* Baimė ir drebejimas yra ženklai viršprigimtinio apreiškimo (plg. Prad. 15, 12; 28, 12; Sk. 12, 6; Iz. 6, 5; Ez. 2, 1; Dan. 7, 15 ir k.). — (15) *Dvasiai*: rasi tik sujudintam keno norsėjimu orui. — (16) *Paveikslas*: neaiškus, tamsus šešėlis, kurio nebuvo galima pažinti, kas jis esąs. Aprašytas regejimas matomai buvo Dievo suteiktas; bet Elifazas daro iš jo klaidingus

¹⁷ Numquid homo, Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir?

¹⁸ Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem:

¹⁹ Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tineas?

²⁰ De mane usque ad vesperam succidentur: et quia nullus intelligit, in æternum peribunt.

²¹ Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, et non in sapientia.

Caput V.

¹ Voca ergo, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere.

¹⁷ Argi žmogus palygintas su Dievu pasirodys teisus, arba ar bus vyras tyresnis už savo Sutvertoja?

¹⁸ Štai, tie, kurie tarnauja, nėra pastovūs, ir savo angeluose jis rado pik-tumo.

¹⁹ Kaip gi labiausiai tie, kurie gyvena moliniuose namuose, kurie turi pagrindą iš žemės, bus sunaikinti tarsi kandžių.

²⁰ Nuo ryto iki vakarui jie bus išskirti, o kadangi nevienas neišmano, jie prazūs amžinai.

²¹ Kurie gi iš jų bus like, bus atimti; jie mirs, tačiau ne išmintyje.

5. perskyrimas.

¹ Šaukk tat, jei yra, kas tau atsakytu, ir kreipkies į ką nors iš šventųjų.

išvadás. — (17) *Argi žmogus...* Apreiškimo turinys. Ebr. t. galima išversti taip: Argi žmogus yra teisus Dievo aktyvaizdoje, arba ar vyras yra nesuteptas savo Sutvertojo aktyvaizdoje? Taigi, sakinio prasmė toki: Dievo aktyvaizdoje nėra neivienio visai teisus ir tyro; todėl Dievas kiekvienam, net ir nekalčiausiam, randa daug ką pa-peikti ir už ką bausti. — (18) *Kurie jam tarnauja...* Ebr. t.: jis nepasitiki savo tarnais, t. y. jų pastovumu tame, kas gera. Kalbama apie angelus, kuomet dar tebejo laikas, skirtas jų šventumui iširti; tas laikas pasibaigė piktyjų angelų nupuolimui; gerieji gi pasidarė pastovūs šventume. 18. eil. žodžiais, regisi, baigiasi duotas Elifazui apreiškimas; toliaus rasi jau jis pats daro savo išvadás iš gauto apreiškimo ir perpiina juos aliuizijomis į Jobo likimą. — (19) *Kaip gi labiausiai...* Jei dangaus dvasios galėjo nusidėti ir susilaukti bausmės, juo labiausiai žmogus, kurs yra menkesnis už angelus žemės sutvėrimas. — *Moliniuose namuose:* iš žemės padarytame kune. Aliuzija į Prad. 2, 7; 3, 19. — *Kurie turi pagrindą...* Ebr. t.: kurių pamatai dulkėse. — *Bus*

sunaikinti... Palyginimas sutrumpintas užuot: bus sunaikinti, taip kaip apdaras suėdamas kandžių. Tais žodžiais daroma aliuizija į Jobo ligą, kuri griaužė ir naikino jo kuną. — (20) *Nuo ryto iki...* Nusidėjėliai greitai ir netikėtai, lygkad iškertami medžiai, žūna. Nauja aliuizija į Jobo nelaimę. — *Kadangi nevienas...* Tikriaus: ir niekam netėmijant (iš tarpo tų, kurie dar tebėra laimingi), jie žūna amžinai, t. y. baigiasi jų gyvenimas ant žemės. — (21) *Kurie gi iš jų...* Vulgatos prasmė: Bedieviai bus tikrai atimti. Jei jie išvengia vienos nelaimės, tai ras prapultį kitoje. Ebr. t. prasmę galima išreikšti taip: Argi nesutraukta juose jų (šėtros) virvelė? Kaip šėtros virvė laiko šėtra, taip siela laiko ištiestą kuno šėtra; atėmus arba sutraukius virvę, šėtra išira; taippat darosi su kunu, kuomet mirtis atima iš jo sielą (plg. Ekl. 12, 16). Nei svetima, nei jų pačių nelaimė neatveda jų į susipratimą; jie miršta be baimės Viešpaties, kuri yra išminties pradžia (Ekl. 1, 16).

(5, 1) *Šaukk tat..* Elifazas, matydamas, kad Jobas nesiskubina atsakyti į jo žodžius ir sakyties esąs kaltas,

- ² Vere stultum interficit iracundia,
et parvulum occidit invidia.
³ Ego vidi stultum firma radice,
et maledixi pulchritudini eius statim.
⁴ Longe fient filii eius a salute,
et conterentur in porta, et non erit qui eruat.
⁵ Cuius messem famelicus comedet,
et ipsum rapiet armatus,
et bibent sitiennes divitias eius.
⁶ Nihil in terra sine causa fit,
et de humo non oritur dolor.
⁷ Homo nascitur ad laborem,
et avis ad volatum.
⁸ Quam ob rem ego deprecabor Dominum,
et ad Deum ponam eloquium meum:

- ² Ištikrųjų, rustybe užmuša paika,
ir pavydas nužudo mažutėlį.
³ Aš mačiau paiką tvirtai išisaknijusį
ir tuojau keikiau jo gražumą.
⁴ Jo sunus liko toli nuo išgelbėjimo
ir buvo sumindžioti vartuose,
ir nebuvo kas gelbėtų.
⁵ Jo pjūtį edė alkanas,
ir jį patį nutvėrė ginkluotas,
o ištroškę gerė jo turtus.
⁶ Nieko nesidaro ant žemės be priežasties,
ir iš žemės neiškilsta skausmas.
⁷ Žmogus gimsta vargti,
o paukštis skrajoti.
⁸ Todelei aš melsčiaus Viešpatį
ir su savo žodžiais kreipčiaus į Dievą,

ragina jį ironiškai vel pradėti dejuoti ir tuojau priduria, kad jis neras vienok sau padėjėjo. — *Ir kreipkies...* Ebr. t.: į kurį iš šventųjų (angela) tu kreipsies? — (2) *Ištikrųjų, rustybe užmuša...* Ebr. t.: nes, žiūrėk, paikąjį prazūda nekantrumas, neišmanelį užmuša jo smarkumas. Paikumas čionai suprantama dorinis, taigi nuodėmė; rustybė yra nekantrumas, kurį parodo nusidėjėlis, susilaukęs Dievo bausmės. — (3) *Aš mačiau...* Savo pasakymą Elifazas patvirtina pavyzdžiu. Jis matęs toki murmantį prieš Dievą beprotį vis besididinančioje laimėje; tačiau jis umai žuves, ir Elifazas pažinęs Dievo praeikimą, siūstą ant ano bedievio (plg. Ps. 36, 35-36). — *Isisaknijusi...* Stipriai išisaknijęs medis yra didelės, ilgai pasiliekančios laimės vaizdas. — *Gražumą.* Ebr. t.: buveinę. — (4) *Jo sunus...* Dievo praeikimas palietė visas kaltininko gerybes, jo vaikus ir lobį. — *Vartuose.* Vartuose, kame rytiečių papročiu buvo daromi teismai (plg. žem. 29, 7; 31, 21; Prad. 34, 20 ir k.), buvo išrodyta jų kaltybė, ir jie liko pasmerkti. — (5) *Jo pjūtį...* Bedievio lobis liko išplėštas. — *Ir jį patį...* Ebr. t.: ir jis

jį paėmė net iš erškečių, t. y. erškečių tvora neapsaugojo pjuties nuo išplėšimo. — (6) *Nieko nesidaro...* Ebr. t.: nes neeina iš dulkių vargas, ir iš žemės neželia kentejimas; todėl visa turi priežastį pačiame žmoguje, jo nuodėmėje, taigi ir Jobo kentejimai. — (7) *O paukštis...* Ebr. t.: kaip liepsnos sunus (kibirkštis) augštai skristi. Kaip liepsnos kibirkštis kilsta augštyne, taip žmogus savo nuodėminga prigimtimi linksta žemyn, į nuodėmes; todėl su jo prigimtimi sujungta vargas. O kadangi toki žmogaus prigimties silpnybė, todėl nusidėjėliui reikia tikėties atleidimo iš paties prigimties Sutvėrtojo, kad tik žmogus artintusi prie jo su nuolankiu maldavimu.

(8) *Todėl aš melsčiaus...* Jei toki nelaimė būtų atsitikusi man, aš nedėjčiau veltui, bet melsčiaus Dievą dovanoti kaltybę. Ebr. t.: aš gi kreipčiaus į Viešpatį ir pavesčiau savo reikalą Dievui. Šita atsiliėpimo dalis daug malonesnė ir teisingesnė, bet ir čia Elifazas neišsizada savo nuomonės, kad Jobas esąs kaltas. Norėdamas sužadinti Jobe daugiau pasitikėjimo Dievu, jis išspradžios labai gražiai aprašo Diev

- ⁹ Qui facit magna et inscrutabilia
et mirabilia absque numero:
¹⁰ Qui dat pluviam super faciem terræ,
et irrigat aquis universa:
¹¹ Qui ponit humiles in sublime,
et mœrentes erigit sospitate:
¹² Qui dissipat cogitationes malignorum,
ne possint implere manus eorum
quod cœperant:
¹³ Qui apprehendit sapientes in astutia eorum,
et consilium pravorum dissipat:
¹⁴ Per diem incurrent tenebras,
et quasi in nocte sic palpabunt in meridie.
¹⁵ Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum,
et de manu violenti pauperem.
¹⁶ Et erit egeno spes,
iniquitas autem contrahet os suum.
¹⁷ Beatus homo qui corripitur a Deo:
increpationem ergo Domini ne reprobes:
¹⁸ Quia ipse vulnerat, et medetur:
percutit, et manus eius sanabunt.

- ⁹ kurs daro didžių ir neištiriamu dalyku,
ir stebuklų bė skaitliaus,
¹⁰ kurs duoda lietaus ant žemės paviršio
ir visa aplaisto vandenimi,
¹¹ kurs išaugština nuolankiuosius,
o liudinčius pakelia sveikatą,
¹² kurs išsklaisto piktuju mintis,
kad jų rankos negaletu įvykdyti, ką buvo pradėjusios,
¹³ kurs sugauna išmintinguosius jų klatoje
ir niekais paverčia nedorų su-
manyma.
¹⁴ Dieną jie pakliuna į tamsybę
ir vidudienį jie taip grabineja
kaip naktį.
¹⁵ Bet jis išgelbės varguolį nuo
jų burnos kalavijo
ir beturtį iš smarkiojo rankos.
¹⁶ Bus vilties varguoliui,
o neteisybė užčiaups savo burną.
¹⁷ Palaimintas žmogus, kurį Dievas baudžia!
Viešpaties tat sudraudimo neatmesk.
¹⁸ Nes jis sužeidžia, jis ir vaistų duoda
jis užgauna, ir jo rankos pagydo.

galybę ir gerumą. — (9) *Kurs daro...* Dievo veikalai dideli, todėl jis pats begalo galingas; bet tas galingasai Dievas yra draug ir geras ir rupinasi mūsų gerove: (10) *Kurs duoda lietaus...* Rytuose lietus yra labai žymus Dievo mielaširdystės simbolis. — *Visa.* Ebr. t.: dirvas. — (11) *Liudinčius.* Ebr. t., liter.: pajuodijusius. Juodumas yra didžios nelaimės vaizdas, taip kaip šviesa laimės. — (12) *Kurs išsklaisto...* Piktiesiems Dievas yra bausis. Jis visų pirma niekais paverčia jų sumanymus. *Kad jų rankos...* Ebr. t.: ir jų rankos nepadarys nieko pastovaus. — (13) *Kurs sugauna...* Ebr. t.: ir bukliųjų sumanymas parvirsta, t. y. niekais nueina (vz. 1 Kor. 3, 19). — (14) *Dieną jie pakliuna...* Aprasoma nusidėjėlių apakimas. Iš kiekvienos dienos valandos jiems darosi

tamsybė, ir šviesus vidudienis, kuomet pigu butu pamatyti tiesa, jų apakimui nubauti jiems darosi kaip naktis. — (15) *Nuo jų burnos kalavijo...* Ebr. t.: nuo kalavijo iš jų burnos, t. y. kurs lyg-kad išeina iš bedievių burnos; tie bedieviai naudoja siežuvius kaip kalavijus, kad grasimais ir apkalbėjimais žudytu nekaltą (plg. Ps. 56, 5; 63, 4; Jer. 9, 8). — (16) *Neteisybė užčiaups...* Neteisusis, pamatęs, kad jo pikti sumanymai neįvyksta, bus priverstas su didžia gėda tylėti. (17) *Palaimintas...* Elifazas savo pamokymus pritaiko prie Jobo, žada jam, jei jis sugrįš prie Dievo, visokių gerybių gausybę, o visų pirma skelbia palaimintą esant tą žmogų, kurs kantriai priima Dievo bausmę, nes ištyrimas ir bausmė išveda jį iš nuodėmės stovio. — (18) *Nes jis sužeidžia...* Dievas

- 19 In sex tribulationibus liberabit te,
et in septima non tanget te malum.
- 20 In fame eruet te de morte,
et in bello de manu gladii.
- 21 A flagello linguæ absconderis,
et non timebis calamitatem cum venerit.
- 22 In vastitate, et fame ridebis,
et bestias terræ non formidabis.
- 23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum,
et bestiae terræ pacificæ erunt tibi.
- 24 Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum,
et visitans speciem tuam, non peccabis.
- 25 Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum,
et progenies tua quasi herba terræ.
- 26 Ingredieris in abundantia sepulchrum,
sicut infertur acervus tritici in tempore suo.
- 27 Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est:
quod auditum, mente pertracta.
- 19 Šešiuose suspaudimuose jis išliuosuos tave,
o septintame nepalies tavęs nelaimė.
- 20 Bado metu jis išgelbes tave nuo mirties
ir kareje iš kalavijo kirčio.
- 21 Busi pasleptas nuo liežuvio rykštes
ir nebijosi nelaimės, kuomet ji ateis.
- 22 Sunaikinimo ir bado metu juoksis
ir žemės žvėrių nebijosi.
- 23 Bet tu busi sandoroje su šaliu akmenimis,
ir žemės žvėris bus tau taikios.
- 24 Tu patirsi, kad tavo šetra turi ramybes,
ir žiuredamas į savo pasiturėjimą nenusidėsi.
- 25 Patirsi taipogi, kad tavo ainija bus skaitlinga
ir tavo vaikų vaikai kaip žemės žolė.
- 26 Tu įeisi apstybeje į kapą
taip kaip kviečių pedai įnešanui savo laiku.
- 27 Štai, tai yra taip, kaip ištyrėme; ka girdėjai, mintimi apsvarstyk.

netik baudžia, bet taipogi tinkamu laiku, kuomet bausmė jau pasiekė savo tikslą, padaro jai galą. Ji negali pasiekti to tikslo, jei ji paniekinama, ir tame atvejuje ji turi testies. — (19) *Šešiuose suspaudimuose...* Patarlių budu sakoma, kad kiek tik sykių užeis nelaimės, vienos po kitų, pasitikintis Dievu bus nuo jų visų išgelbėtas. — (20) *Bado metu...* Toliaus išvardijama keletas didžių nelaimių, dažniaus aplankančių žmones. — (21) *Liežuvio rykštes.* Liežuvis palginamas su rykšte, kuri savo kirčiais, apkalbėjimu ir šlovės plėšimu, užmuša gerą žmogaus vardą (plg. Ps. 56, 5; 63, 4; Jer. 9, 7; Ekli. 28, 21; 51, 3). — *Nelaimės.* Patėmytinas ebr. t. gražus žaidimas panašiais žodžiais: *sot*, rykštė ir *sod*, sunaikini-

mas, nelaimė. — (22) *Sunaikinimo...* Ne tik busi apsaugotas nuo nelaimės, bet dar busi be baimės ir pilnas džiaugsmo. — (23) *Bet tu busi...* Net ir tai, kas kitiems kenkia, kaip akmeningos ir todėl nederlingos vietos, bus lyg-kad padarę su tavimi sandorą (plg. Oz. 2, 18; Iz. 5, 2). — (24) *Kad tavo šetra...* Ebr. t.: kad tavo buveinė yra ramybė (t. y. tavo buveinėje viešpataus ramybė ir laimė) ir kuomet žiūrėsi į savo buveinę, tenai nieko netruks. — (25) *Kad tavo ainija...* Skaitlinga ainija buvo žadėta S. Testamente kaipo vienas iš ypatingų Dievo palaiminimų. — (26) *Įeisi apstybeje:* apščiai metu išgyvenęs, žiloje senatveje. Plg. Iz. 38, 10; Ps. 54, 24; Prad. 25, 8. — (27) *Tai yra...* Ebr. t.: „štai mes tai ištyrėme; taip yra;

c) *Pirmas Jobo atsakymas Elifazui.*

Caput VI.

- ¹ Respondens autem Job, dixit:
- ² Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: et calamitas, quam patior, in statera.
- ³ Quasi arena maris hæc gravior appareret: unde et verba mea dolore sunt plena:
- ⁴ Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio eibit spiritum meum, et terrores Domini militat contra me.
- ⁵ Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? aut mugiet bos cum ante præsepe plenum steterit?

6. perskyrimas.

- ¹ Atsakydamas Jobas tarė:
- ² Kadgi butu pasverta mano nuodėmės, kuriomis užsipelniau rustybė, ir nelaimė, kuria kenčiu, ant svarstykliu.
- ³ Šita pasirodytu sunkesne kaip jūros smiltis; todėl ir mano žodžiai pilni skausmo;
- ⁴ nes manyje ismeigta Viešpaties vilyčios; jų skaudumas iščiulpia mano dvasią, ir Viešpaties baisenybės kovoja prieš mane.
- ⁵ Argi šaukia laukinis asilas, turėdamas žoles? arba ar baubia jautis, stove-damas prie pilno prakarto?

klausyk ir žinok sau.“ Elifazas užbaigia savo šneką perspėjimu, kad pasakytieji dalykai gerai apsvarstyti; todėl Jobas turis jais pasinaudoti savo pasitaismui.

6, 1—7, 21. Jobas atsako į Elifazo žodžius nestačiai, lyg-kad pateisindamas savo dejavimus ir peikdamas savo prietelius, nes jie nesuteikia jam paguodos. Jis visupirma sako, kad jo nelaimė didesnė už jojo nuodėmės ir aiškina savo dejavimus kentėjimų smarkumu (6, 1—10), toliaus prikiša savo prieteliams mielaširdystės stoką (6, 11—20) ir skundžiasi, kad jie užuot paguosti tik vargina jį tuščiais kaltinimais (6, 21—30), vėl grįžta prie išrodymo, kaip didi jo nelaimė (7, 1—10) ir užbaigia savo atsakymą naujais dejavimais, kuriuose lyg-kad visai nustojęs vilties, jis klausia Dievą, kodėl taip skaudžiai su juo pasielgta ir kodėl Dievas neatleidžia jam prasikaltimo, jei jisai yra (7, 11—21).

(6, 1 *Atsakydamas Jobas...* Atsi-meniant tai, kad Jobas kentėjo didžiausius skausmus ir koks kietas buvo Elifazo atsiliepimas į jo dejavimus, šitas Jobo atsakymas Elifazui išrodo labai ramus.

— (2) *Kadgi butu pasverta...* Ebr. t.: „o kadgi mano nekantrumas butu pasvertas ir kad taip pat pasvertu iš kitos

pusės mano nelaimė“. Prasme vieno ir kito teksto ta pati: Jobas linki, kad iš vienos pusės butu pasverta jo dejavimai, o iš kitos jo skausmai; tuomet aiškiai pasirodytu, kad kančios daug didesnės nekaip dejavimas. Žodžiai: *kuriomis užsipelniau rustybė*, Vulgatos priedas. — (3) *Šita pasirodytu...* Ebr. t.: nurodoma priežastis, kodėl Jobas nori, kad butu pasverta jo dejavimas ir jo nelaimė: nes tai (kas dabar mane spaudžia) sunkesnis dalykas nekaip jūros smiltis, kurios yra neišseikėjamos ir begal sunkios (plg. Pat. 27, 3). Tai taipogi nurodo, kokiomis taisyklėmis autorius norejo, kad butu teisiami Jobo žodžiai: jų negalima imti per daug griežtai, nes žmogus didžiū skausmų suimtas nebesusivaldo žodžiuose. — *Pilni skausmo.* Ebr. t. rasi: bodųs. — (4) *Vilyčios:* Visagalio leistos nelaimės, skausmai. Palyginimas paimtas iš medžioklės, kurioje mirtį nešančios vilyčios ismeigiama į laukinių žvėrių šonus. — *Jų skaudumas...* Skausmai atima iš Jobo visas jo jėgas. Ebr. t. galima išversti bent kiek kitaip: jų nuodus čiulpia mano dvasia. Tai butu aliuzija į paprotį šaudyti užnuodytomis vilyčiomis, kad kiekvienas jų ismeigimas galėtų padaryti mirtį. — (5) *Argi šaukia...* Kaip asilas ir jautis nebaubia

- ⁶ Aut poterit comedi insulsum,
quod non est sale conditum?
aut potest aliquis gustare,
quod gustatum affert mor-
tem?
- ⁷ Quæ prius nolebat tangere
anima mea,
nunc præ angustia, cibi mei
sunt.
- ⁸ Quis det ut veniat petitio mea:
et quod expecto, tribuat mihi
Deus?
- ⁹ Et qui cœpit, ipse me conte-
rat:
solvat manum suam, et succidat
me?
- ¹⁰ Et hæc mihi sit consolatio
ut affligens me dolore, non par-
cat,
nec contradicam sermonibus
Sancti.
- ¹¹ Quæ est enim fortitudo mea
ut sustineam?
aut quis finis meus, ut pa-
tienter agam?
- ¹² Nec fortitudo lapidum forti-
tudo mea,
nec caro mea ænea est.
- ⁶ Arba ar galima valgyti ne-
skanus dalykas, kurs nepasu-
dytas druska?
arba ar gali kas ragauti tai,
kas paragauta atneša mirtį?
- ⁷ Ko pirma mano siela nenorėjo
prisiliesti,
tai dabar delei suspaudimo yra
mano maistas.
- ⁸ Kas duos, kad mano prašymas
butu priimtas,
ir kad Dievas man suteiktų,
ko laukiu;
- ⁹ kad, kursai pradejo, pats su-
trintu mane,
paleistu savo ranką ir iškirstu
mane?
- ¹⁰ Ir ta man tebunie paguoda,
kad jo kankinamas skausmu
be pasigailejimo,
aš tečiau neprieštaraučiau
Šventojo žodžiams.
- ¹¹ Nes koki yra mano stiprybė,
kad iškęščiau?
arba koks mano galas, kad
elgčiaus kantriai?
- ¹² Juk ne akmenų stiprybė yra
mano stiprybė,
ir mano kunas ne skaistvarinis.

berekalo, bet tik tuomet kada jiems truksta pašaro, taip ir aš nebučiau taip labai nuliudęs, jei mano vargas nebutu taip didelis. — (6) *Arba ar galima...* Jobas palygina savo skausmą su maistu. Gomurys patėmyja, jei truksta nors trupučio druskos, o aš turečiau nejausti taip skaudžių skausmų? Jei kas turėtų valgyti užnuodyto valgio, jis gintusi nuo jo, kiek galėdamas; kaip daug daugiau teisės turiu aš, kurs esu penimas kančiomis kaip kokiuo dvokiančių maistu! — *Ar gali kas ragauti...* Ebr. t.: ar yra skanumo trynio glėmėse? — (7) *Ko pirma mano siela...* t. y. votis ir dvokimas pasidarė tarsi kasdieninė jo duona. — *Tai dabar..* Ebr. t.: tai yra tarsi mano duonos dvokimai. — (8) *Kas duos...* Jobas vėl linki sau mirties. Plg. aug. 3, 18, 21. — (9) *Kad kursai pradejo...* kadgi baisi liga, pradėjusi naikinti kuną, kuogreičiausiai

pasibaigtu mirtimi. Ebr. t.: kadgi jis panoretų ir sulaužytu mane. — *Iškirstu mane:* kad parkirstu mano dienų siulą. — (10) *Ta man tebunie paguoda* (ebr. t.: džiaugsmas).. Jobas linki sau mirties, kad kančių naštos prislėgtas neižeistu žodžiais Dievo; mirtyje gi tai bus jam paguoda ir džiaugsmas, kad, nors jis didžiai kenčia ir Dievas jo nesigali, tečiau jis nekalba pikta apie Dievą.

(11) *Nes koki mano...* Pats vienas, be pagalbos, Jobas negali pakelti tokios nelaimių daugybės. Jo jiegos juk ne begalines, kad jis turėtų tiek daug kentėti ir nedejuoti. — *Koks mano galas...* Viltis, kad skausmai greitai pasibaigs, padidina kantrumą. Nematydamas gi jokio galo savo skausmams, kaip gi Jobas galetu būti kantrus. — (12) *Juk ne akmenų...* Ebr. t. sakinyš

- ¹³ Ecce, non est auxilium mihi
in me,
et necessarii quoque mei reces-
serunt a me.
- ¹⁴ Qui tollit ab amico suo miseri-
cordiam,
timorem Domini derelinquit.
- ¹⁵ Fratres mei præterierunt me,
sicut torrens
qui raptim transit in convallibus,
- ¹⁶ Qui timent pruinam,
irruet super eos nix.
- ¹⁷ Tempore, quo fuerint dissipati,
peribunt:
et ut incaluerit, solventur de
loco suo.
- ¹⁸ Involutæ sunt semitæ gressu-
um eorum:
ambulabunt in vacuum, et peri-
bunt.
- ¹⁹ Considerate semitas Thema,
itinera Saba, et expectate
paulisper.
- ²⁰ Confusi sunt, quia speravi:
venerunt quoque usque ad me,
et pudore cooperti sunt.

- ¹³ Štai, nėra man pagalbos sa-
vyje,
taipogi ir mano prieteliai atsi-
trauke nuo manęs.
- ¹⁴ Kas atima nuo savo prietelio
mielaširdystę,
tas apleidžia baimę Viešpaties.
- ¹⁵ Mano broliai praėjo pro mane
kaip upelis,
kurs srauniai teka slėniuose.
- ¹⁶ Jie baidosi šerkšnos,
o ant jų kris sniegas.
- ¹⁷ Kuomet jie toliaus plėsis, jie
išdžiūs,
o kuomet pasidarys karšta, jie
išnyks iš savo vietos.
- ¹⁸ Jų bėgio takai susipainioję;
jie nuteka į tuštumą ir pra-
žūna.
- ¹⁹ Pasižiurekite į Temos takus,
į Sabos keliones ir palaukkite
truputi.
- ²⁰ Jie liko sugedinti, nes aš ture-
jau vilties;
jie atejo taipogi iki manęs, ir
jiems pasidarė gėda.

turi klausimo išvaizdą. — (13) *Nėra man pagalbos...* Ebr. t.: argi aš ne be pagalbos, ir ar visa paspirtis neatimta iš manęs? — (14) *Kas atima...* Artimiausieji Jobo prieteliai užvylė jį. O kas yra kietas savo prieteliui, kas neužjaučia jo skausmų, tas pats pasirodo nebeturįs baimės Viešpaties; nes kas myli Dievą, tas myli ir artimą. Ebr. t. rasi truputį kitoki mintis: Prislegtam (turi būti parodytas) iš jo prietelio pusės meilingumas, nes jis apleis baimę Viešpaties, t. y. kitaip gali nusiminti; arba: nors jis apleistu baimę Viešpaties, t. y. nors jis ištikrųjų būtų kaltas. — (15) *Mano broliai.* Tuo vardu vadina Jobas prietelius, kad labiausiai paaiškėtų, kaip labai peiktina juose meilės stoka. — *Praėjo pro mane:* nesuteikdami paguodos, nesirupindami manimi. Ebr. t.: apvylė mane. — *Kaip upelis, kurs...* Ebr. t.: kaip (išdžiustas) upelis, kaip nutekančių upelių lovis. Palyginimas daroma su tokiais upeliais, kurie ne iš nuolatinio šaltinio teka, bet pasidaro

iš lietaus ir tirpstančio sniego vandens. Varsarą jie išdžiusta ir visai žūna; todėl jie vadinami apgaulingais. Plg. Iz. 58, 11. Tas pats palyginimas tęsiasi ir toliau: (16) *Jie baidosi...* Ebr. t.: jie tamsūs nuo ledo, juose slepiasi sniegas, t. y. jie drumžlini nuo sutirpusio ledo, į juos krinta sniegas, arba subėga tirpstančio sniego vanduo. Taip pat galima suprasti ir Vulgatos t.: *jie (upeliai) baidosi* (rodosi baidūs, tamsūs nuo) šerkšnos... Bet daugelis aiškintojų mato Vulgatos žodžiuose patarę, kurioje sakoma, jog kas bijo mažų nelaimių, tą sutiks didesnės. — (17) *Kuomet jie...* Ebr. t.: „tuo laiku, kad juos paliečia kaitra, jie išsenka, ir išnyksta iš savo vietos, kuomet pasidaro šilta.“ Vasarą tokių upelių lovis visai sausas. — (18) *Jų bėgio takai...* Tie upeliai, tekėdami kauburių šlaitais į žemės vietą arba į gilius klonius, vingiuojasi, pasiekę gi tyrumą žūna jos smiltyse. — (19-20) *Pasižiurekite...* Ebr. t.: „ten pa-

- 21 Nunc venistis:
et modo videntes plagam meam
timetis.
- 22 Numquid dixi: Afferte mihi,
et de substantia vestra do-
nate mihi?
- 23 Vel, Liberate me de manu
hostis,
et de manu robustorum eruite
me?
- 24 Docete me, et ego tacebo:
et siquid forte ignoravi, instru-
ite me.
- 25 Quare detraxistis sermonibus
veritatis,
cum e vobis nullus sit qui pos-
sit arguere me?
- 26 Ad increpandum tantum elo-
quia concinnatis,
et in ventum verba profertis.
- 27 Super pupillum irruitis,
et subvertere nitimini amicum
vestrum.
- 28 Verumtamen quod cœpistis ex-
plete:
præbete aurem, et videte an
mentiar.
- 21 Dabar jūs atėjote
ir tuojau matydami mano sloga
baidotės.
- 22 Argi aš sakiau: Atneškite man
ir padovanokite man iš savo
lobio?
- 23 arba: Išliuosuokite mane iš
neprietelio rankos
ir išgelbėkite mane iš galingųjų
rankos?
- 24 Mokykite mane, o aš tylėsiu;
ir jei kartais ko nežinojau,
išmokykite mane.
- 25 Kam ižeidžiate tiesos žodžius,
tuotarpu kad nėra neivieno iš
jūsų, kurs galėtų kaltinti
mane?
- 26 Jūs prasimanote žodžius tiktai
barti
ir ištariate žodžius į veją.
- 27 Jūs užpuolate našlaitį
ir stengiatės išgriauti jūsų
prietelį.
- 28 Tečiau, ką pradėjote, pabaig-
kite;
duokite ausį ir matykite, ar aš
meluoju.

zvelge Tėmos (vz. aug. 2, 11) keleivių būriai, keliaujančiųjų į Sabą (vz. aug. 1, 15) karavanos pasitikejo jais; tečiau jų pasitikėjimas liko užvilts, jie nuėjo tenai ir gavo parausti iš gedos“. Keleiviai žiūrį išto su viltimi į upelį; bet kuomet prieina prie jo lovio, juos apima apmaudas, nes jų laukimas pasirodo užvilts, jie neranda vandens. Vulgatos tekste pats skaitytojas gyvai kviečiamas atkreipti akis į anuos kelius. Ką jis pamatys? Apviltus ir pilnus apmaudo keleivius, nes jie vylessi rasią vandens. Vulg. 20. eil. jau stačiai kalbama apie Jobo prietelius, ebr. gi tekste atsiliepiamas į prietelius prasi-deda tik 21. eil.

(21) *Dabar jūs atėjote.* Ebr. t.: nes dabar jūs man niekai, t. y. tiek pat suteikėte kiek augščiaus minėtieji upeliai keleiviams. — *Baidotės:* bjauritės mano ligos ir nusigrijiate nuo manęs. — (22-23) *Argi aš sakiau...* Jobas nereika-lavo iki tam laikui iš savo prietelių jokių geradarysčių, todėl juo labiau

jie peiktini, kad ir dabar nesuteikė jam nors mažos paguodos. — (24) *Mokykite...* nemanykite, kad aš nenorėčiau priimti gero pamokymo; parodykite man klaidą arba prasikaltimą pasi-elgime, o aš pasitaisyčiau; bet tokio ap-kaltinimo, kokį daro Elifazas, aš nepri-imu. — (25) *Kam ižeidžiate...* Neivienas iš trijų prietelių negali išrodyti Jobo kalty-bių, todėl jie nusideda tiesai, sakydami, kad tik nusidėjėliai kenčia. — (26) *Jūs prasimanote...* Ebr. t. galima išversti kitaip: „ar jūs manote peikti tuščius žodžius (kokiuos ištaria dejuojantis) ir į veją ištartus pusiau nusiminusio žmogaus žodžius“. Tai butu paties Jobo papeikimas savo žodžiams, iš-tartiemis įsikarščiaivmo valandoje ir todėl neturintiems svarbos. — (27) *Užpuolate našlaitį...* Jobas palygina save su nieko nebeturinčiu našlaičiu, kurį galėtų užpulti tik žmogus be širdies. — *Jūs stengiatės...* Anot ebr. t.: jūs kasate duobę prieteliui. — (28—30) *Tečiau ką pradėjote...* Papeikęs prietelių smar-

²⁹ Respondete obsecro absque contentione:
et loquentes id quod justum est, judicate.

³⁰ Et non invenietis in lingua mea iniquitatem,
nec in faucibus meis stultitia personabit.

Caput VII.

¹ Militia est vita hominis super terram:
et sicut dies mercenarii, dies eius.

² Sicut servus desiderat umbram,
et sicut mercenarius praestolatur finem operis sui:

³ Sic et ego habui menses vacuos,
et noctes laboriosas enumeravi mihi.

⁴ Si dormiero, dicam: Quando consurgam?
et rursum expectabo vesperam,
et replebor doloribus usque ad tenebras.

⁵ Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris,
cutis mea aruit, et contracta est.

²⁹ Atsakykite, meldžiamieji, be barnių
ir kalbedami nutarkite, kas teisu:

³⁰ ir nerasite neteisybės ant mano liežuvio,
ir neskambės mano burnoje paikumas.

7. perskyrimas.

¹ Žmogaus gyvenimas ant žemės yra kareiviavimas,
ir jo dienos kaip samdininko dienos.

² Kaip vergas išsilygsta pavėsio ir kaip samdininkas laukia savo darbo galo,

³ taip ir aš turėjau tuščių mėnesių ir skaičiau sau vargingas naktis.

⁴ Jei užningu, aš sakau: Kuomet atsikelsiu?
ir vėl laikiu vakaro ir esu pilnas skausmų iki suotemai.

⁵ Mano kunas apsivelka puvesiais
ir dulkiu purvais, mano oda išdžiusta ir susitraukia.

kuną, Jobas meldžia juos apsvarstyti dalyką ramiai ir teisingai. Ebr. t. mintį galima išreikšti taip: o dabar vėl pažvelkite į mane; jums į veidą aš tikrai nemeluosiu; apsigrįžkite, tenesidaro neteisybė; dar mano teisybė tebera. Argi yra neteisybė ant mano liežuvio ir argi mano gomurys neatskiria, kas pagėdę?

(7, 1) *Žmogaus...* Jobas išreiškia savo nuomonę apie savo stovį. Ebr. t.: „argi ne kareiviavimas skirta žmogui ant žemės?“ Kareiviavimas nurodo sunkų vargą, sujungtą su pavojais, budėjimais ir kovomis. — *Samdininko dienos*: tai laikas, skirtas darbui ir paklusnumui, kurių galo ir užmokesnio žmonės trokšta. Žmogaus gyvenimas palyginama su kareiviavimu, nes žmogus, norėdamas pasiekti gyvenimo tikslą, turi apgaleti kliūtis, ir su samdininko dienomis, nes turi atlikti darbus, naudingus

tikslui pasiekti. Abudu palyginimų primena Dievo apveizdos vadovavimą, nes ir kareiviai pildo savo pareigas, turėdami ant savęs vadą, ir samdininkai laukia užmokesnio iš darbo davėjo (Tom.). — *Savo darbo galo*. Ebr. t.: savo užmokesnio. Taip pat ir dar labiau jaučia Jobas dienos sunkumą, nes kenčia jau seniai ir neturi atilsio nei naktį. —

(3) *Tuščių mėnesių*. Ebr. t.: tuštybės mėnesių, t. y. apgaulingų mėnesių, kurie neatnešė pageidaujamo polengvinimo. Iščia paaiškėja, kad Jobo liga tęsėsi jau keletą mėnesių. — *Ir skaičiau...* Ebr. t.: ir man skirta vargo naktis. — (4) *Užningu*. Ebr. t.: gulu. — *Ir vėl laikiu...* Ebr. t.: „ilga darosi naktis, ir aš esu sotus vartymosi iki dienai brekštant.“ Sergantiems elefantiazis liga naktis esti be miego ir labai vargingos, ir todėl ligonis laukia, beneatnės rytas šiek tiek palengvinimo. — (5) *Puvesiais...* Ebr. t.:

- ⁶ Dies mei velocius transierunt
quam a texente tela succidi-
tur,
et non revertetur oculus meus
spe.
- ⁷ Memento quia ventus est vita
mea,
et non reveretur oculus meus
ut videat bona.
- ⁸ Nec aspiciet me visus hominis:
oculi tui in me, et non sub-
sistam.
- ⁹ Sicut consumitur nubes, et per-
transit:
sic qui descenderit ad inferos,
non ascendet.
- ¹⁰ Nec revertetur ultra in domum
suam,
neque cognoscet eum amplius
locus eius.
- ¹¹ Quapropter et ego non parcam
ori meo,
loquar in tribulatione spiritus
mei:
confabulabor cum amaritudine
animæ meæ.
- ¹² Numquid mare ego sum, aut
cetus,
quia circumdedisti me carcere?
- ⁶ Mano dienos praejo greičiaus,
negu audejas nupjauna
audekla,
ir liko sunaikintos be jokios
vilties.
- ⁷ Atsimink, kad mano gyvenimas
yra kvapas,
ir mano akis neberegės gėrybių.
- ⁸ Nebematys manęs žmogaus akis;
tu pažvelgi į mane, o manęs
jau nebera.
- ⁹ Kaip debesis nyksta ir praeina,
taip nebepakilsta augštyr, kas
nusileidžia į mirusių buveinę;
- ¹⁰ ir nebegrįžta daugiau į savo
namus,
ir jo vieta nebepažįsta daugiau
jojo.
- ¹¹ Todelei ir aš neginsiu savo
burnai,
kalbėsiu savo dvasios sielvarte,
dejuosiu savo sielos apkaritime.
- ¹² Argi aš esu jura arba bangžuvis,
kad tu uždarei mane kalejime?

kirminais. Jų atsiranda raupsuotojo votyse. — *Ir dulkių purvais.* Ebr. t.: dulkių pluta, t. y. džiustančiais šašais. — *Susitraukia.* Ebr. t.: pasileidžia, t. y. vėl pradeda tekėti iš šašų puliai. — (6) *Mano dienos...* Praeties metai praslinko greitai, ateitis gi nežada jokios paguodos; todėl Jobas nelaukia tos laimės, apie kurią kalbėjo jam Elifazas. Ebr. t.: „mano dienos praejo greičiaus kaip audejo šaudyklė“, kuri labai greitai lenda tarp gijų iš vieno audeklo šono į kitą. — (7) *Atsimink....* Jobas maldauja Viešpatį palengvinimo prieš mirtį delei savo gyvenimo trumpumo. — *Kvapas.* Greitai ir neatnaujinomai praeina mano gyvenimas; jis duodamas tik vieną sykį, ir sugrįžimas iš mirties stovio nebegalimas į žemę, kame Dievas apsireiškia ir suteikia savo malonę. — (8) *Nebematys...* Tuojau atims mane mirtis iš po žmonių akių. Neužilgo tavo akis veltui jieskos manęs, nes manęs nebebus

daugiau gyvųjų tarpe, ir tu nebegalėsi daryti man čia gera, jei tai nepadarysi tuojau. — (10) *Nebegrįžta...* Namai yra tai dabartinio gyvenimo stovis. Vieta, kur jis prima gyveno, nebepažintu jo, jei jis į ją sugrįžtu. Jobo žodžiuose yra draug ir dejavimas ir malda (plg. 1 Kar. 2, 6): dejavimas delei gyvenimo ant žemės trumpumo, prašymas, kad tas gyvenimas nebutu taip kartus. Jobas čionai nepaliečia žmogaus likimo po mirties ir neužginčija žmogaus atsikėlimo iš numirusių. Tais dalykais jis toje valandoje neužsiima.

(11) *Todelei ir aš...* Kadangi Jobas nesitiki susilaukti pamažinimo savo kentėjimų, todėl jis jieskos palengvinimo besiveržiančiuose iš jo širdies dejavimuose; bet jis dejuos sielvarte ir sielos apkaritime; todėl tolesnių Jobo žodžių negalima teisti griežtai; čia reikia pritaikyti jo paties augšč. duotoji taisyklė (vz. aug. 6, 26). — (12) *Kad tu*

- ¹³ Si dixero: Consolabitur me lectulus meus,
et relevabor loquens mecum in strato meo:
- ¹⁴ Terrebis me per somnia,
et per visiones horrore concuties.
- ¹⁵ Quam ob rem elegit suspendium anima mea,
et mortem ossa mea.
- ¹⁶ Desperavi, nequaquam ultra jam vivam:
parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
- ¹⁷ Quid est homo, quia magnificas eum?
aut quid apponis erga eum cor tuum?
- ¹⁸ Visitas eum diluculo,
et subito probas illum:
- ¹⁹ Usquequo non parcis mihi,
nec dimittis me ut glutiam salivam meam?
- ²⁰ Peccavi, quid faciam tibi o custos hominum?
quare posuisti me contrarium tibi,
et factus sum mihimetipsi gravis?

- ¹³ Jei aš sakau: Paguos mane mano patalas
ir pasidarys man lengviaus, besikalbant su savim savo guolyje,
- ¹⁴ tu gsdini mane sapnais ir baugini regejimais.
- ¹⁵ Todelei mano siela velyja buti pasmaugta
ir mano kaulai mirti.
- ¹⁶ Nustojau vilties; tegul jau nebebunu daugiaus gyvas.
Pasigailek manęs, nes mano dienos niekai.
- ¹⁷ Kas yra žmogus, kad jį šlovini? arba kam lenki prie jo savo širdį?
- ¹⁸ Lankai jį auštant,
ir umai bandai jį.
- ¹⁹ Ikikolei nepasigailesi manęs ir neleisi man ramiai nuryti mano seilę?
- ²⁰ Nusidejau; ką tau darysiu, o žmonių sarge?
kam padarei iš manęs sau priešininka,
ir pasidariau pats sau našta?

uzdarei... Ebr. t.: kad tu pastatei prieš mane sargybą. Jobas ne be ironijos klausia: ar aš tau rodžiaus tarp žmonių taip laukinis ir taip kenksmingas, kad reikėjo mane šito suvargusio kuno kalėjime kietai suvaržyti ir kankinti tokia skausmų daugybe. Plg. Prad. 1, 9; Ps. 103, 7; Job. 38, 11; Pat. 8, 29; Jer. 5, 22. — (13, 14) *Paguos mane...* Net ir miege, kuomet aš tikiuos trupučio atilsio, tu persekioji mane sapnais ir baisiais reginiais. Sloginantį sapnai paprastas elefantiazies apsireiškimas. — (15) *Todelei mano...* Ebr. t.: ir mano siela nori velyk nutroškimo, labiausiai mirties, negu mano kaulų, t. y. aš velyju mirti nutroškintas mano ligos, negu pasilikti gyvas su tais mano išdžiuvusiais kaulais. Elefantiazies ligoje žmogui dažnai taip sunku alsuoti, kad, rodosi, jis visai užtrošk; be to ligonis taip labai sublogsta ir išdžiusta, kad pasilieka vien punanti oda ir kaulai. — (16) *Nustojau vilties.* Ebr. t.: aš bodžiuos. — *Tegul*

jau...: aš nebenoriu, kad toks nelaimingas gyvenimas tęstusi ilgiaus (ebr. t.: amžinai). — *Pasigailek manęs...* Ebr. t.: palikk mane, nes mano dienos kvapas, t. y. atitraukk nuo manęs savo baudžiančią ranką, nes greitai slenka mano dienos. — (17) *Kas yra žmogus...* Kam taip labai vertini nelaimingąjį, taip kad net statai jį sau tarsi priešu ir taip uoliai jį temyji? Šitie žodžiai primena Ps. 8, 5; bet čionai Dievas temyja žmogų, leisdamas ant jo kentėjimus, tenai gi suteikdamas jam gėrybių. — *Lenki... širdį:* rupestingai temyji. — (18) *Auštant.* Ebr. t.: kiekvieną rytą. — *Umai:* kiekvieną valandėlę. — (19) *Ikikolei...* Ebr. t.: ikikolei nenugrįši nuo manęs savo akių. — *Ir neleisi man...*: ir nesuteiksi man nors tiek laiko, kiek reikia seilei nuryti. Nuryti seilę yra išsireiškimas, vartojamas patarlėse trumpiausiam laikui pažymėti. — (20) *Nusidejau...*: jei aš ir nusidejau, tai ką galiu tau padaryti, ką aš tuo kenkiu tau,

²¹ Cur non tollis peccatum meum,
et quare non aufers iniquitatem
meam?
ecce, nunc in pulvere dormiam:
et si mane me quæsieris, non
subsistam.

²¹ Kodėl neatimi mano nuodėmės
ir kodėl neišnaikini mano ne-
teisybės?
Štai, dabar aš miegosiu dulkėse,
ir įeityta manęs įieskosi, nebėbus
manęs.

d) *Pirmas Baldado atsiliepimas.*

Caput VIII.

¹ Respondens autem Baldad Su-
hites, dixit:

² Usquequo loqueris talia,
et spiritus multiplex sermones
oris tui?

³ Numquid Deus supplantat judi-
cium?
aut Omnipotens subvertit quod
justum est?

⁴ Etiam si filii tui peccaverunt
ei,
et dimisit eos in manu ini-
quitatis suæ:

8. perskyrimas.

¹ Atsiliepdamas Baldadas Suhie-
tis tarė:

² Ikikolei tu kalbesi tokiuos daly-
kus,
ir tavo burnos žodžiai bus smar-
kus vėjas?

³ Argi Dievas pamina teisną?
arba ar Visagalis išgriauna, kas
teisu?

⁴ Nors tavo suns jam nusidejo,
ir jis atidavė juos jų neteisybės
valdžion,

žmonių sarge, kurs taip budriai temyji
ir tyrinėji žmogų. — *Priesininką*.
Ebr. t.: tikslą, į kurį saudai savo
rustybės vilyčiomis (plg. aug. 6, 4). —
(21) *Kodėl neatimi...*: jei aš nusidėjau,
kodėl neatleidi man mano nuodėmės?
Jei tai nepadarysi dabar, tai trumpu
laiku bus pervela, taigi, suteikl man
tuojau truputį atilsio. — Jobo žodžiuose
peiktina rodosi du dalyku: visupirma
tai, kad jis sako, jog Dievas atidžiai
žiūris į žmogų, idant nubaustu jį
smarkiai, kaip tik pamato jį klystantį,
ir antra, kad jis butinai nori matyti
Dievo apreikštą paskutinę priežastį,
kodėl tasai duoda jam kentėti. Bet
draug reikia atsiminti, kad Jobą į tai
atvedė neišmintingas ir nemeilus jo
prietelių pasielgimas.

8, 1—22. Baldadas smarkiai užsi-
puola ant Jobo, buk jis savo žodžiais
prikišęs Dievui neteisingą pasielgimą, ir
sako, kad, nors jo suns teisingai
pražuvę už prasikaltimus, Dievas tetiau
neatmesias nuolankių Jobo maldų (1-7);
toliaus Baldadas stengiasi patvirtinti
savo nuomonę senesniųjų išminčių liudi-
jimu apie nepastovumą bedievių laimės

(8—19) ir žada Jobui laimingą likimą,
jei jis pasinaudos perspėjimu (20—22).

(8, 1) *Baldados*. Antras Jobo prie-
telis taip pat kaip ir Elifazas yra tos
nuomonės, kad vienatinė žmogaus ken-
tėjimų priežastis tai jo nuodėmės, už
kurias Dievas baudžia, ir užstoja Dievo
teisybę, kuri jam rodosi Jobo žodžiais
įžeista. Jobas meldė svarstyti dalyką
ramiai, bet Baldadas to nežiuri ir
pradeda savo atsiliepimą net be to
mandagumo, kurio pavyzdį davė Eli-
fazas. Baldado šneka smarki ir su
pagražinimais. Jo išreikštos mintys tei-
singos savyje, bet per daug apibendrin-
tos; pritaikintos prie Jobo jos netei-
singos. — (2) *Smarkus vėjas*, t. y.
panašus į smarkų vėją, todėl pilni
piktumo, bet draug tušti, nes neteisingi.
— (3) *Argi Dievas pamina...* Baldadas
yra padaręs iš Jobo žodžių (vz. aug.
7, 12, 17, 20, 21) klaidingą išvadą, buk
jis išmetinėjęs Dievui neteisingą pasiel-
gimą; todėl Baldadas nori būti Dievo
teisybės apgynėju. — (4) *Nors tavo su-
nys...* Baldadas sako, kad Dievas
buvo visupirma teisingas, nubaudamas
Jobo sunus, nes jie buvo užsipelnę
bausmę savo neteisybe, kuri turėjo

- ³ Tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum,
et Omnipotentem fueris deprecatus:
- ⁶ Si mundus et rectus incesseris,
statim evigilabit ad te,
et pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ:
- ⁷ In tantum, ut si priora tua fuerint parva,
et novissima tua multiplicentur nimis.
- ⁸ Interroga enim generationem pristinam,
et diligenter investiga patrum memoriam:
- ⁹ (Hesterni quippe sumus, et ignoramus
quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram.)
- ¹⁰ Et ipsi docebunt te: loquentur tibi,
et de corde suo proferent eloquia.
- ¹¹ Numquid virere potest scirpus absque humore?
aut crescere carectum sine aqua?

- ⁵ tečiau jei tu anksti rytą pasiskubinsi prie Dievo
ir maldausi Visagali,
- ⁶ jei vaikščiosi nesuteptas ir teišsus,
jis tuojau budės ant tavęs
ir suteiks tavo teisybės butui ramybę,
- ⁷ taip kad jei ko pirma turejai maža,
tai paskui tau be galo pasidaukins.
- ⁸ Tik paklausk buvusią kartą
ir patyrinėk rupestingai tevų atminimą,
- ⁹ (mes juk esame vakarykščiai ir nežinome,
nes mūsų dienos ant žemės yra kaip šešelis),
- ¹⁰ o jie pamokys tave, kalbės tau
ir iš savo širdies ims pamokymus.
- ¹¹ Argi gali meldas žaliuoti be drėgmės?
arba želti saidžiai be vandens?

baigties jų prazuvinu. Čia Baldadas, regisi, išreiškia kitokią nuomonę, negu Elifazas, kurs rasi manė, kad Jobo sunus žuvę už tėvo kaltias (plg. aug. 4, 10. 11; 5, 4). — (5) *Tečiau...* Kadangi tu pasileiki gyvas, tai tau atviras kelias į išsigelbėjimą. — *Anksti rytą...*: greitai, su visu uolumu, visa širdimi sugrįši prie Dievo. — *Maldausi*. Kaip pirmą žingsnį sugrįžimo prie Dievo Baldadas nurodo maldą. — (6) *Jei vaikščiosi...* Sugrįžimas prie Dievo turi apsireikšti gyvenime. Anot Baldado nuomonės Dievo teisumas toks, kad dorybę tuojau ir visuomet seka užmokesnis, o prasi-kaltimą bausmė. — *Tuoju*. Ebr. t.: tikrai. — *Tavo teisybės butui*: tam butui, kuriame bus gyvenama šventai, bus sugrąžinta ramybė, seniaus buvusioji laimė. Iš šitų žodžių pasirodo, kad Baldados mano, jog Jobo namai iki tam laikui buvę ne dievotumo, bet prasi-kaltimų vieta. — (7) *Taip kad...* Seniaus

buvusieji tavo lobis ir laimė pasirodys maži, palyginant juos su tuo, ką gausi.

(8) *Tik paklausk...* Kaip Elifazas patvirtino savo pamokymą regėjimu, taip Baldadas paremia savąjį vienodu pranokejų ir išminčių liudijimu, t. y. senobės tradicija. 8—10 eil. išrodama to žinių šaltinio svarba. Jei tu nenori tikėti mums, tikek bent jiems. Juo arčiaus žmonių giminės pradžios gyveno pranokejai, juo išmintingesniais jie laikomi. — *Ir patyrinėk...* Ebr. t.: „ir kreipk savo širdį į jų (buvusios kartos) tėvų tyrinėjimą“. Tie senieji žmonės rupestingai tyrinėjo ir rado tikriausią išmintį. — (9) *Mes juk esame...* Senelių žinojimas buvo didesnis ir tikresnis, nes jie gyveno ilgai; dabartinės gi kartos gyvena trumpai; jų gyvenimas prabėga kaip šešelis. — (10) *O jie pamokys...* Ebr. t.: argi jie nepamokys tavęs... — (11. 12) *Argi gali meldas...* Ką pritaikantino prie Jobo likimo yra ištyrę

- ¹² Cum adhuc sit in flore, nec
carpatur manu,
ante omnes herbas arescit:
¹³ Sic viæ omnium, qui oblivis-
cuntur Deum,
et spes hypocritæ peribit:
¹⁴ Non ei placebit vecordia sua,
et sicut tela aranearum fidu-
cia eius.
¹⁵ Innitetur super domum suam,
et non stabit:
fulciet eam, et non consurget:
¹⁶ Humectus videtur antequam
veniat Sol,
et in ortu suo germen eius egre-
diatur.
¹⁷ Super acervum petrarum radi-
ces eius densabuntur,
et inter lapides commorabitur.
¹⁸ Si absorbuert eum de loco suo,
negabit eum, et dicet: Non
novi te.
¹⁹ Hæc est enim lætitia viæ eius,
ut rursum de terra alii ger-
minentur.
²⁰ Deus non proiciet simplicem,
nec porriget manum malignis:

- ¹² Dar tebežydedami ir nenuskintę
ranka
jie sudžiusta pirm visu žolių.
¹³ Tokie keliai visu, kurie už-
miršta Dieva,
ir veidmainio viltis pražuna.
¹⁴ Nebepatinka jam pačiam jo
kvailumas,
ir jo pasitikejimas kaip vora-
tinklis.
¹⁵ Jis remiasi ant savo namų, bet
jie neišlaiko;
jis paremia juos, o jie nenori
stovėti stačiai.
¹⁶ Rodosi sultingas pirma negu
ateina saulė;
o kaip tik ji užteka, jo šakos iš-
siplečia.
¹⁷ Jo šaknys pasidaro tankios tarp
uolų kruvos,
ir pasilieka jis tarp akmenų.
¹⁸ Jei išrauna jį iš jojo vietos,
ji užsigina jo ir sako: Nepa-
žistu tavęs.
¹⁹ Nes ta yra jo kelio linksmybė,
kad vėl želia iš žemės kiti.
²⁰ Dievas neatmes neklatingojo
ir neišties rankos piktiesiems.

ir pasakę anie senobės išminčiai, tai išreiškia tolesniais vaizdais ir tai tokiais žodžiais, kurie buvo žinomi kaip paduotas anų išminčių mokslas. Kaip balose ir vandenyje augančių žolių tarpimas priklauso nuo drėgmės, taip žmonių laimė nuo baimės Dievo. Kaip tos žolės savaime žūna sausoje žemėje, neikeno nenaikinamos, taip Dievo apleistą žmogus. Nuodėmė užmušanusi dejelį. — (13) *Tokie keliai*: toks likimas, galas. — *Veidmainio*. Baldadas rasi daro šituo žodžiu aliuziją į Jobo aukas, kurias jis laiko veidmainingomis. — (14) *Nebepatinka...*: jis gailisi, bet per daug vėlai, savo kvailumo, kurs atvedė jį į nuodėmę, ir iš prityrimo pamato, kaip niekinga buvo jo viltis. — *Kaip voratinklis*. Ebr. t.: kaip voro namai. — (15) *Jie neišlaiko*: nes kokiągi atspirtį gali duoti voratinklis? — (16) *Rodosi...* Vėl palyginama bedievis su žolynu,

kurs išpradžios greitai ir gražiai auga, bet paskui visai pražuna, nes neturi užtektinai reikalingos šaknims žemės. — *O kaip tik ji užteka*. Tikriaus anot ebr. t.: sodne. — (17) *Jo šaknys...* Nors jo atžalos pradeda želti plačiai, bet uolin- goje vietoje negali įleisti giliaus šaknų, todėl jis neturi tvirtumo ir pastovumo. — (18) *Jei išrauna...* Jei ukininkas išrauna tokį žolyną, arba jei Dievas atima bedievi iš jojo vietos, toje vietoje nelieka nei pedsakos atimtojo, taip kad ta vieta visai užmiršta apie jį. — (19) *Jo kelio linksmybė*. Bedievio kelio galas pavadinta čionai ironiškai link- smybe. Bedievis išraunama kaip nevai- singas medis, o jo vietą užima ir jo gerybėmis naudojasi kiti.

(20) *Dievas neatmes...* Baldadas grįžta prie savo pirmojo tvirtinimo ir pritaiko išminčių žodžius prie Jobo. Kaip neapleidžia Dievas nekaltojo ir

²¹ Donec impleatur risu os tuum,
et labia tua jubilo.
²² Qui oderunt te, induentur confusione:
et tabernaculum impiorum non
subsistet.

²¹ kolei tavo burna nebus pilna
juoko
ir tavo lupos džiaugsmo.
²² Kurie neapkenčia tavęs, bus
apvilkti gėda,
ir bedievių šėtra neišliks.

a) *Pirmas Jobo atsakymas Baldadui.*

Caput IX.

¹ Et respondens Job, ait:
² Vere scio quod ita sit,
et quod non justificetur homo
compositus Deo.
³ Si voluerit contendere cum eo,
non poterit ei respondere unum
pro mille.
⁴ Sapiens corde est, et fortis robore:
quis restitit ei, et pacem habuit?

9. perskyrimas.

¹ Jobas atsakydamas tarė:
² Žinau tikrai, kad taip yra,
ir kad žmogus, palygintas su
Dievu, nebus teisus.
³ Jei norėtu bylinėtis su juo
negalėtu jam atsakyti i viena
iš tukstančio.
⁴ Jis išmintingas širdimi ir galin-
gas jėgomis;
kas jam priešinosi ir turėjo
ramybės?

neskiria jam likimo panašaus i Jobo, t aippat jis neištiesia savo rankos bedievių gintų; todėl juos sutinka nelaimė ir prapultis kaipo bausmė už nuodėmes, tuotarpu kad dievobaimingieji pasilieka liuosi nuo nelaimių. Todėl jei Jobas vėl bus dievobaimingas, Dievas duos jam kuo džiaugties. — (21) *Pilna juoko...* Jobo džiaugsmas bus didelis ir pilnas. — (22) *Kurie neapkenčia...* Jobo neprieteliai, nusidėjėliai, kuomet jis pats vėl bus vienybėje su Dievu. — Iš visos Baldado šnekos pasirodo, kad jis laiko Jobą teisingai Dievo nubaustu nusidėjėliu, kurio vaikus jau pasiekė pilna bausmė už jų bedievybę. Anksčiau buvusioji Jobo laimė tai tik neilgam laikui patenkanti bedievių laimė, kuri baigiasi skaudžiais smugiais. Kad Jobas dar tebekenčia skausmus, Baldadui tai aiškus ženklas, jog Jobas dar tebeprasilekia atkakliai savo nuodėmėse.

9. 1—10, 22. Atsakydamas Baldadui Jobas sakosi gerai žinąs, kad žmogus nėra teisus Dievo akyvaizdoje (9, 1—12) ir kad jis nenorįs bylinėtis su galingu ir teisingu Dievu, bet jis nesutinkąs su tai nuomone, buk tiktai bedievius ir tai visuomet aplankančios nelaimės (9, 13—24); jis prisipažįsta neesą teisus tei-

singojo Dievo akyvaizdoje, nors žmonių teisme jis tikrai galėtu gintis (9, 25—35). Todėl jis klausia Dievą, kodėl tasai siuntes ant jo taip sunkių ištyrimų (10, 1—7), stengiasi sužadinti jo mielaširdystę ir maldauja nuolankiai, kad nors prieš mirtį sumažintu jo kentėjimus (10, 8—22).

(9, 1) *Jobas atsakydamas...* Jobas skaudžiai Baldado žodžiais ižeistas atsako karštai, savo snekoje nesilaiko griežtai vienos minties ir nesikreipia stačiai i prietelius, bet tarsi pats su savimi kalbasi. — (2) *Kad taip yra:* kaip sakė Elifazas 4, 17 ir Baldadas 8, 3. — *Kad žmogus...* Ebr. t.: ir kaip gi mirtingas žmogus, palygintas su Dievu, butu teisus? Išreikšta čia mintis panaši i Ps. 142, 2; plg. aug. 4, 17. Žmogus gali turėti tikrą, bet neliuosą nuo kasdieninių nuodėmių teisumą. — (3) *Jei norėtu...* Kas palygintas su kitu yra teisus, tas gali liuosai bylinėtis su juo. nes iš vieno ir kito žodžių išeis aikšten teisumas ir tiesa (Tom.); bet kuomet Dievas prikiš tukstantį paklydimų. žmogus negalės išsiteisinti nei iš vieno. — (4) *Jis išmintingas...* Išmintingas širdimi yra tas, kurs laikosis vyriausios dievotumo taisyklės (Iz. 1, 2). Tas išsireiškimas, pasakytas apie Dievą,

- ⁵ Qui transtulit montes, et nescierunt
hi quos subvertit in furore suo,
⁶ Qui commovet terram de loco suo,
et columnæ eius concutiuntur.
⁷ Qui præcipit Soli, et non oritur:
et stellas claudit quasi sub signaculo:
⁸ Qui extendit cælos solus,
et graditur super fluctus maris.
⁹ Qui facit Arcturum, et Orionam,
et Hyadas, et interiora auri.
¹⁰ Qui facit magna, et incomprehensibilia,
et mirabilia, quorum non est numerus.
¹¹ Si venerit ad me, non videbo eum:
si abierit, non intelligam.
¹² Si repente interroget, quis respondet ei?
vel quis dicere potest: Cur ita facis?
- ⁵ Jis perkelia kalnus,
ir tie, kuriuos jis išgriauna savonarse, tai nepatemyja.
⁶ Jis pajudina žemę iš jos vietos,
ir jos šulai sudreba.
⁷ Jis įsako saulei, ir ji neužteka,
ir uždaro žvaigždes tarsi po antspaudu.
⁸ Jis vienas ištiesia dangų
ir vaikščioja ant jūros bangu.
⁹ Jis daro Grįžalo ratus, Dalgius
ir Sieta ir pietų žvaigždynus.
¹⁰ Jis daro didžių, ir nesuprantamų,
ir stebėtinų dalykų be skaitliaus.
¹¹ Jei jis ateina prie manęs, aš nematau jojo;
jei nueina, nepatemyju.
¹² Jei jis umai paklaustu, kas jam atsakys?
arba kas gali sakyti: Kodėl taip darai?

pažymi ne tik jo didžiausią išmintį, bet taipogi ir jo šventumą. Jis yra vyriausioji tiesa ir didžiausioji gerybė, ir visa jis matuoja tuo mastu. Dievas, budamas begalinis gerumas, mato draug žmonių netobulumus ir bodisi jų. O kadangi jis yra taipogi galingiausias, tai kas gi galėtų jam priešintis pasekmingai? — (5) *Jis perkelia kalnus...* Iš Jobo aprašymo Dievo galybės, turi visai paaiškėti, kaip labai jam svetima stoka baimės Dievo. Dievo galybė visų pirma pasirodo iš tvirčiausių pasaulyje dalykų: Dievas išgriauna kalnus su tokiuo greitumu, kad jie nesuskumba net patemyti, kaip lieka iškelti iš savo vietos (žemės drebejimais). — (6) *Jos šulai...* Žemę įvaizdinama kaip koks dideliausias kamuolis, paremtas ant tvirčiausių šulų. Plg. Ps. 103, 5. — (7) *Jis įsako saulei...* Dievas parodo savo galybę taipogi danguje. Jobas čia daro aliuziją į saulės užtemimus ir į tirštus debesis, kurie uždegina saulę ir žvaigždes. — (8) *Jis vienas...* Nes jis yra Sutvertojas. Plg. Iz. 40, 22; 44, 24;

Ps. 103, 2. — *Ant jūros bangų.* Ebr. t.: ant jūros augštumų. — (9) *Jis daro...* Jobas mini žymiausias žvaigždes, kurias kiekvienas visų pirma patemyja. — *Pietų žvaigždynus:* pietinę dangaus dalį su jos žvaigždėmis. — (10) *Jis daro didžių...* Dievo galybės aprašymą Jobas užbaigia bendru sakinium, atkartodamas tai, ką yra anksčiau pasakęs Elifazas, kad visiems pasirodytu, jog jis nemažiau už kitus šlovina Dievą. Tai liudija tuo labiau apie Jobo dievotumą, juo didesnis jo kentėjimas (Auk.). Jei visi tie dalykai, matomi akimis, taip dideli ir neištiriami, kaipgi daug labiau tai, kas nematoma? — (11) *Jei jis ateina...* Aprašęs Dievo galybę, Jobas daro išvedimus. Palygintas su Dievu jis pasirodo nieko nežinas ir per daug silpnas jojo akyvaizdoje. — (12) *Jei jis umai...* jei Dievas nori mus teisti, kas galėtų jam prieštarauti? — *Kas gali sakyti...* Ebr. t.: Štai, jis nutvers, ir kas jam užgins, t. y. jei jis nori bausti, sunaikinti, kas galėtų pasipriešinti jo valiai?

- ¹³ Deus, cuius iræ nemo resistere potest,
et sub quo curvantur qui portant orbem.
- ¹⁴ Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei,
et loquar verbis meis cum eo?
- ¹⁵ Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo,
sed meum iudicem deprecabor.
- ¹⁶ Et cum invocantem exaudierit me,
non credo quod audierit vocem meam.
- ¹⁷ In turbine enim conteret me,
et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa.
- ¹⁸ Non concedit requiescere spiritum meum,
et implet me amaritudinibus.
- ¹⁹ Si fortitudo quæritur, robustissimus est:
si æquitas iudicii, nemo audet pro me testimonium dicere.
- ²⁰ Si justificare me voluero, os meum condemnabit me:
si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.

- ¹³ Jis Dievas, kurio rustybei niekas negali priešinties,
ir po juo susilenkia tie, kurie neša pasaulį.
- ¹⁴ Kas gi tat esu aš, kad jam atsa-
kyčiau
ir kalbėčiau su juo savo žodžiais?
- ¹⁵ Nors aš ir turėčiau kiek teisumo, aš neatsakysiu,
bet maldausiu mano teiseją.
- ¹⁶ Tečiau ir kuomet jis išklaudytu mane besišaukiantį,
aš netikiu, kad jis klauso mano balso.
- ¹⁷ Nes jis sutrina mane viesule ir padaugina mano žaizdas net ir be priežasties;
- ¹⁸ jis neleidžia man atsikvėpti ir sotina mane kartumais.
- ¹⁹ Jei įieškoma stiprumo, jis stipriausis;
jei teismo teisumo, niekas nedrįsta liudyti už mane.
- ²⁰ Jei norėčiau teisinti save, mano burna pasmerks mane;
jei rodyčiau save esant nekaltą, jis išrodys mane esant, neteisu.

(13) *Jis Dievas..* Stipriausi sutvėrimai negalėjo priešintis Viespačiui; dar mažiaus galėtu padaryti Jobas. — *Kurie neša pasaulį.* Kas čia turėta mintyje, neaišku. Spejama, kad gerieji angelai, arba piktosios dvasios, arba karaliai, arba žymūs karžygiai. Ebr. t.: puikybės palaikytojai, t. y. žmonės puikus, kurie nori priešintis Dievui. — (14) *Kas gi tat...* Anot ebr. t.: kaip gi daug mažiaus aš galėčiau bylinėtis su juo ir mokečiau rasti prieš jį tinkamų žodžių. Taigi, Jobas tarsi sako: Niekuomet nekilo manyje mintis ginčytis su Dievu, kaip jus manote, nors aš ir esu įsitikinęs apie savo nekaltumą. — (15) *Nors aš...* Net ir visai teisingu būdamas Jobas, pasijutęs vyriausiojo Teisėjo akvvaizdoje, nieko kito nenorėtu daryti, kaip tik pulti jam po kojų ir melsti sau jo mielaširdystės. — (16) *Tečiau ir kuomet...* Anot ebr. t.:

nors ir šaukčiau (į teismą) ir jis klausytų manęs, tai aš netikečiau, kad jis temyja mano žodžius. — Aš to neesu vertas ir Dievo budas elgties su žmonėmis priguli ne nuo mūsų proto, bet nuo Dievo nutarimo. — (17) *Nes jis sutrina...* Priežastis, kodėl Jobas mano, jog Dievas elgtis su žmonėmis neištiriamu ir nesuprantamu būdu, yra dabartinis Jobo kentėjimas. Dievas apsupo jį skausmais ir krauna žaizdą ant žaizdos, perviršindamas paprastą savo teisybės sąskaitą. — *Be priežasties:* be aiškios, žmogui matomos priežasties. — (19) *Jei įieškoma...* Ebr. t. pasakyta gyviaus: jei aš šaukčiaus į galybę (Dievas atsakytų): štai, aš; jei į teisybę (jis tartų): kas mano šaukia? — (20) *Mano burna...* Jei mano nekaltumas bus tyrinėjamas Dievo teisybės sąku, aš pats turėsiu pripažinti save kaltu, ir juo daugiau aš norėčiau tame ginčė ginti savo teisumą,

- ²¹ Etiam si simplex fuero,
hoc ipsum ignorabit anima mea,
et tædebit me vitæ meâ.
- ²² Unum est quod locutus sum,
et innocentem et impium ipse
consumit.
- ²³ Si flagellat, occidat semel,
et non de pœnis innocentum
rideat.
- ²⁴ Terra data est in manus impii,
vultum iudicium eius operit.
quod si non ille est, quis ergo
est?
- ²⁵ Dies mei velociore fuerunt cur-
sore:
fugerunt, et non viderunt bo-
num.
- ²⁶ Pertransierunt quasi naves po-
ma portantes,
sicut aquila volans ad escam.
- ²¹ Jei ir bučiau be klastos, net
ir tai nežinos mano siela,
ir mano gyvenimas bus man
nubodės.
- ²² Vienas yra dalykas, kurį sakau:
jis sunaikina ir nekaltą ir be-
dievį.
- ²³ Jei jis plaka, teuzmuša vienu
sykiu
ir tenesijuokia iš nekaltųjų
kančių.
- ²⁴ Žemė duota į bedievio rankas;
jis uždengia jos teisėjų veida.
O jei ne jis tai yra, tai kas?
- ²⁵ Mano dienos buvo greitesnės
už bėgeją;
jos nubėgo ir nematė gerumo.
- ²⁶ Praėjo kaip laivai vežantys
obuolius,
kaip arelis, kurs skrenda prie
maisto.

juo daugiau jis ras nuodėmių, kurių
aš esu kaltas, nors aš pats jų nepatė-
myju arba jas užmiršau. — (21) *Ir
mano gyvenimas...* Ebr. t.: aš nepa-
žinčiau savęs, t. y. Dievas parodytu
tiek mano klaidų, kad aš pats savęs
nebepažinčiau ir bodečiaus savo praei-
tojo gyvenimo. — (22) *Vienas yra
dalykas...* Taipogi ir ant to, apie kurį
jo sąžinė gerai liudija ir kurs pagal
paprastą pasaulio teisną laikomas
teisingu, Dievas gali siųsti kentėjimų.
Todel Jobo kentėjimas yra, tiesa,
bausmė, bet ne už sunkius prasikalti-
mus, kaip sako jo prieteliai; nėra tai
taipogi Dievo padaryta neteisybė; Die-
vas gali, jei nori, siųsti kentėjimų
taipogi ant teisingojo. Bet kamgi Jobas
turi taip daug kentėti, tuotarpu kad
bedieviai dažnai naudojasi laime? Taip
Jobas atstumia iš vienos pusės prietelių
kaltinimus, bet iš antros jis sukelia
sau naujų pagundų ir kentėjimų. —
(23) *Jei jis plaka...* Savo išreikštą
nuomonę Jobas patvirtina pavyzdžiais
iš gyvenimo. Ebr. t.: jei rykštė (sloga)
užmuša umai, jis juokiasi iš nekaltųjų
kentėjimo, t. y. staigiai užėjus kokiai

viešai nelaimei, kaip maras, karė,
Dievas nepaliuosuoja nuo jos nekaltųjų,
nesumažina jų vargų, rodosi besijuokias
iš jų kentėjimų, nes neišklauso jų
maldavimų. Vulgatos tekste išreikšta
linkejimas, kad Dievas greičiaus už-
baigtų pageidaujama mirtimi nekaltųjų
vargus, nepaniekintu jų dejavimų. —
(24) *Žemė duota...* Ne tik teisingieji
gauna kentėti, bet taipogi bedieviai
esti išauštinami. — *Jis uždengia...*
Dievas leidžia klysti, apakti teisėjams,
taip kad jie nenori matyti tiesos ir
laikyties teisybės.

(25) *Mano dienos...* Nuo apskrito
dalykų svarstymo Jobas grįžta prie
savo likimo ir aprašinėja savo kentėjimų
didumą. Jo gyvenimas praėjo labai
greitai, neatnešė pageidaujamų gėrybių,
o dabar jį vargina nesiliaujantis skaus-
mai. Buvusioji Jobo gyvenime laimė
laikoma niekais, nes ji jau beveik išdilo
iš atminties. — *Buvo greitesnės...* Gyve-
nimas palyginama su tuo, kas yra grei-
čiausia ant žemės, ant jūros ir ore. —
(26) *Laivai vežantys...* greitai laivai,
kuriais vežama vaisius parduoti. Anot
kitų: laivai iš papyraus. Mintis ta

27 Cum dixero: Nequaquam ita loquar:
commuto faciem meam, et dolore torqueor.

28 Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.

29 Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi?

30 Si lotus fuero quasi aquis nivis,
et fulserint velut mundissimæ manus meæ:

31 Tamen sordibus intinges me, et abominabuntur me vestimenta mea.

32 Neque enim viro qui similis mei est, respondebo:
nec qui mecum in iudicio ex æquo possit audiri.

33 Non est qui utrumque valeat arguere,
et ponere manum suam in ambobus.

27 Jei sakyčiau: Daugiau taip nebekalbėsiu,
aš, tiesa, permainyčiau savo veidą ir tečiau bučiau skausmo kankinamas.

28 Aš bijojau visų savo darbų, žinodamas, kad nepasigailėsi prasikaltelio.

29 Jeigu ir taip esu bedievis, kam veltui vargau?

30 Jei apsimazgočiau tarsi sniego vandenimi,
ir mano rankos žibetu nuo tyrumo,

31 tu tečiau įmerkiumei mane į purvus,
ir mano drabužiai bjaurėtusi manęs.

32 Nes aš atsakočiau ne vyrui, kurs panašus į mane
ir ne tokiam, kurs galėtų būti lygiai išklaustas draug su manim teisme.

33 Nėra, kas įstengtų sudrausti abudu
ir padėti savo ranką ant vieno ir kito.

pati. — (27. 28) *Jei sakyčiau...* Vulgatos mintis: kaip tik aš nutariu nebedejuoti taip labai ir parodyti ant savo veido linksmumą. tuomet dar labiau esu varginamas skausmo. Aš bijojau nelaimių, kurias kenčiu, kad jos nepasididintų ir nepasidaugintų, nes aš žinau, kad neesu nekaltas tavo akyvaizdoje, bet kad tu kietai baudi ir už mažiausius prasikaltinus (plg. aug. 2. 3 eil.). Anot ebr. t.: Jei aš sakau: užmiršiu savo dejavimą, pamesiu savo (liudną) išvaizdą ir rodysiuos linksmas, tai aš drebu prieš visus mano skausmus; aš žinau, kad tu nelaikysi manęs nesuteptu. — (29) *Jeigu ir taip esu...* Jobą kankina ta aplinkybė, kad Dievas siuntė ant jo bausmių, kurios padarė iš jo bedievį jo prietelių akyse, ir kad Dievas nežiuri jo nekaltumo, bet laikydamas savo šventumo masto mato jame nusidėjėlį; todėl jis šaukia: Aš turėčiau būti kaltas! tai kamgi aš vargčiau veltui (išrodinėdamas savo nekaltumą, arba sulaikydamas

savo dejavimus; anot Vulgatos: tai ką man padėjo mano buvusieji geri darbai!). — (30) *Jei apsimazgočiau...* Nurodoma priežastis, kodėl Jobas nenori varginti savęs veltui: jis vistiek niekuomet nebus tobulai nesuteptas Dievo akyvaizdoje. — *Sniego vandenimi.* Buvo manoma, kad tokiuo vandenimi galima geriausiai nusimazgoti. — *Ir mano rankos...* Ebr. t.: nors nubaltinčiau savo rankas su muilu (šarmu). — (31) *Įmerkiumei mane...* parodytumei, kad esu suteptas purvais, t. y. pilnas netobulumų, prasikaltimų, taip kad net drabužiai jų bodesis. — (32) *Nes aš atsakočiau...* Jei Dievas būtų lygus Jobui, jis mokėtų gintis teisme; bet dabar Dievas yra per daug didis. Jis yra teisėjas draug ir kaltintojas; tarp judviejų nėra tarpininkaujancio teisėjo, kuriam abudu turėtų pasiduoti ir kurio nutarimą juodu turėtų priimti. — (33) *Nėra kas...* Ebr. t.: nėra tarpininko tarp mudviejų, kurs galėtų padėti savo ranką ant vieno ir kito. —

³⁴ Auferat a me virgam suam,
et pavor eius non me terreat.

³⁵ Loquar, et non timebo eum:
neque enim possum metuens re-
spondere.

Caput X.

¹ Tædet animam meam vitæ meæ,
dimittam adversum me eloqui-
um meum,
loquar in amaritudine animæ
meæ.

² Dicam Deo: Noli me conden-
nare:
indica mihi cur me ita iudices.

³ Numquid bonum tibi videtur,
si calumniaris me,
et opprimas me opus manuum
tuarum,
et consilium impiorum adiuves?

⁴ Numquid oculi carnei tibi sunt:
aut sicut videt homo, et tu
videbis?

⁵ Numquid sicut dies hominis
dies tui,
et anni tui sicut humana sunt
tempora,

³⁴ Teatima jis nuo manęs savo
rykšte,
ir jo baisumas tenegasdima
manęs;

³⁵ tuomet aš kalbėsiu ir nebijosiu
jojo,
nes bijodamas aš negaliu atsa-
koti.

10. perskyrimas.

¹ Mano sielai nusibodo mano
gyvenimas;
leisiu sau šnekėti prieš save,
kalbėsiu savo sielos apkartime.

² Sakysiu Dievui: Nepasmerk
manęs;
duok man žinoti, kodėl taip su
manim elgies.

³ Argi tau rodosi gera, jei kankini
mane
ir prispaudi mane, savo rankų
darba,
ir padedi bedievių sumanymui?

⁴ Argi tavo akis kuniškos,
arba kaip žmogus mato ir tu
taip matai?

⁵ Argi tavo dienos kaip žmogaus
dienos
ir tavo metai kaip žmonių laikai,

(34. 35) *Teatima jis...* Jobas yra pasi-
ryžęs išrodinėti savo nekaltumą ir
Dievui, bet Dievas turėtų pirma paliuo-
suoti jį nuo kentėjimų, kuriais dabar
vargina, ir prašalinti savo baįsą di-
denybę, nes savo sąžinėje jis nejaučia
kaltybių, dėl kurių turėtų jo bijoti.

(10.1) *Mano sielai...* Jobas ką tik
sakėsi negalįs bylinėtis su Dievu, kolei
tebėra prisilegtas kentėjimų, ir štai
jis vėl pradeda tą bylą. Tai taip vadi-
nama „skausmo psichologija“. Žmogus
skausmo varginamas greitai pasi-
duoda visokiems jausmams. — *Leisiu
sau...* Ebr. t.: leisiu liuosai plaukti
mano dejavimui. Tas Jobo dejavimas
bus sujungtas su malda. — (2) *Nepa-
smerk manęs...*: neskelbk mane esant
kalta, palikdamas ant manęs kentėji-
mus; aš jų neužsipelniau, ir tu, Dieve,

jei siųstumei juos tik pagal nuopelnus,
turėtumei paliuosuoti mane nuo jų. —
Duok man žinoti... Jobas stengiasi su-
žinoti, kodėl Dievas elgiasi su juo nepa-
prastu budu, siųsdamas ant jo didžiau-
sius kentėjimus, kurių neužsipelnė;
bet jis draug atmeta visas priežastis,
kurios gali atvesti žemės teisėjus į
neteisybę. — (3) *Argi tau rodosi...* Tu
negali, mano Sutvertojau, džiaugties
mano suspaudimu ir mano skausmu
arba daryti man pikta iš neapykantos,
tuotarpu kad piktieji yra laimingi per
tavo pagalbą. Jei bausmės linksminu
tave, tu jas siųstumei ant šitų. — (4) *Argi
tavo akis...* Žmonių akis mato tik vir-
šutinius dalykus ir suklaidinamos neti-
krų nuomonių. — (5—7) *Argi tavo
dienos...* Dievo buvimas nėra taip
trumpas kaip žmonių, todėl jam nėra
reikalo skubinties jį šokoti kaltininkų,

- ⁶ Ut quæras iniquitatem meam,
et peccatum meum scrutaberis?
⁷ Et scias quia nihil impium fe-
cerim,
cum sit nemo qui de manu tua
possit eruere.
- ⁸ Manus tuæ fecerunt me, et
plasmaverunt me totum in
circuitu:
et sic repente præcipitas me?
- ⁹ Memento quæso quod sicut lu-
tum feceris me,
et in pulverem reduces me.
- ¹⁰ Nonne sicut lac mulstisti me,
et sicut caseum me coagulasti?
- ¹¹ Pelle et carnibus vestisti me:
ossibus et nervis compegisti
me:
- ¹² Vitam et misericordiam tri-
buisti mihi,
et visitatio tua custodivit spiri-
tum meum.
- ¹³ Licet hæc celes in corde tuo,
tamen scio quia universorum
memineris.
- ¹⁴ Si peccavi, et ad horam peper-
cisti mihi:
cur ab iniquitate mea mundum
me esse non pateris?

- ⁶ kad jieškai mano neteisybės
ir tyrinėji mano nuodėmę?
- ⁷ nors žinai, kad nepadariau nieko
bedieviško,
tuotarpu kad nėra neivieno,
kurs galetu atimti iš tavo
rankos?
- ⁸ Tavo rankos padarė mane
ir sutvėrė mane visa aplinkui,
ir tu taip umai gramsdini mane?
- ⁹ Atsimink, meldžiu, jog su-
tvarkei mane kaip molį
ir vėl paversi mane dulkėmis.
- ¹⁰ Argi ne kaip pieną milžai mane
ir ne kaipo surį surauginai
mane?
- ¹¹ Apvilka mane oda ir kunu,
kaulais ir gyslomis sunėrei
mane;
- ¹² suteikė man gyvybę, ir mie-
laširdystę,
ir tavo apsilankymas sergėjo
mano dvasia.
- ¹³ Nors tai sleptumei savo šir-
dyje,
tečiau žinau, kad visa atsimeni.
- ¹⁴ Jei nusidėjau ir valandai pasi-
gaileėjai manęs,
kodel neleidi man apsivalyti nuo
mano neteisybės?

kad kuogreičiausiai juos nabaustu; be to jam nereikia bijoti, kad jie neištruktų iš jo rankos. — (8) *Tavo rankos...* Dabartinis Dievo pasielgimas su Jobu nesutinka su meilingu rupeštingumu, kurį jis parodė kaip jo gyvenimo Sutvėrtojas ir užlaikytojas. Plg. Iz. 63, 7; Ps. 138, 13—16. — *Visą aplinkui*: visus sąnarius, vieną po kito. — *Sutvarkei mane...* Visi žmonės liko sutverti paties Dievo Adome. — (10) *Argi ne kaip...* Palyginimais išreiškiamas, kad ir motinos iščioje kudikis yra tikrai Dievo tvarinys. — (12) *Tavo apsilankymas*. Ebr. t.: tavo budrumas, todėl Dievo apveizda. — (13) *Nors tu sleptumei...* Ebr. t.: ir tokių dalykų tu slepi savo širdyje; aš turiu patirti, kad tai (kas toliau sakoma iki 17. eil.) buvo tavo nutarta. Vulgatoje išreikšta kitoki mintis: nors

rodėsi, kad tu atimi nuo manęs savo buvusį malonumą, tečiau aš žinau, kad tu geras ir kad neužmiršti savo sutvėrimų. — (14—17) *Jei nusidėjau...* Ebr. t.: jei aš nusidėjau (iš silpnumo ar paklydimo), tu to man neužmiršti ir nepaliuosuji manęs nuo mano neteisybės. Jei aš elgčiaus bedieviškai, juo labiau deju man. Ir jei aš bučiau nekaltas, tečiau nedrįščiau pakelti savo galvos, sotus gėdos ir jausdamas savo kentėjimą. O jei mano galva pakiltų, tu vytumei mane kaip liutas ir vėl parodytumei save stebėtiną ant manęs (mane kankindamas) ir statytumei prieš mane vis naujų liudytojų (slogų) ir daugintumei savo rustybę prieš mane, siųstumei prieš mane nuolat naujus burius. — Kas nuosava žmogaus silpnumui, nuo to ir Jobas nesisako esąs

- 15 Et si impius fuero, vae mihi est:
et si justus, non levabo caput,
saturatus afflictione et miseria.
- 16 Et propter superbiam quasi leonem capies me,
reversusque mirabiliter me crucias.
- 17 Instauras testes tuos contra me,
et multiplicas iram tuam adversum me,
et pœnæ militant in me.
- 18 Quare de vulva eduxisti me?
qui utinam consumptus essem
ne oculus me videret.
- 19 Fuissem quasi non essem,
de utero translatus ad tumulum.
- 20 Numquid non paucitas dierum
meorum finietur brevi?
dimitte ergo me, ut plangam
paululum dolorem meum:
- 21 Antequam vadam et non revertar,
ad terram tenebrosam, et operam
mortis caligine:
- 15 Jei aš bedievis, deja man;
ir jei teisus, nedrįstu pakelti galvos,
pasotintas prispaudimu ir nelaimė;
- 16 ir delei puikybės sugausi mane kaip liutienę
ir vel kankinsi mane stebėtinomis kančiomis.
- 17 Tu statai naujus savo liudytojus prieš mane
ir daugini savo rustybę prieš mane,
ir slogos kovoja prieš mane.
- 18 Kam davei man išeiti iš motinos iščios?
velyk bučiau buvęs sunaikintas,
kad akis nematytu manęs!
- 19 Bučiau buvęs kaip nebuves,
iš iščios perkeltas į kapą
- 20 Argi mažas mano dienų skaitlius nepasibaigs veikiai?
Paleisk tat mane apraudoti truputį savo skausmo,
- 21 pirma negu eisiu ir nebegrįšiu,
į tamsią ir mirties ruku apdengtą žemę,

liuosas, jis tik užginčija, buk jo širdyje radusi sau vietos bedievystė. Bet ir tame atvejyje žmogaus išteisinimas remiasi ne tiek jo paties dorybe, kiek Dievo mielaširdystė. — Vulgatos mintis: Nors tu anas man suteiktas geradarystės lyg-kad slėptumei po kančiomis ir rodytumeis man rustus, tačiau aš pasitikiu tavo meile visų. (14) Jei aš nusidėjau praeitame gyvenime ir tuatidejai bausmę iki šiai valandai, tai išliuosuok mane dabar, nes aš tave to maldauju; arba: kodėl tu neberodai man tokio kantrumo ir malonės, prašalindamas visai mano neteisybę? (15) Ar aš busiu bedievis ar dievobaimingas, aš neišvengsiu tavo rustybės; man nevalia daugiaus linksmai pakelti galvą, nes tau patiko pasotinti mane suspaudimu ir nelaime. (16) Tau patinka persekioti mane kaip laukinį žvėrį ir varginti kaip puikų, žiaurų ir plėšiką žmogų, vis išnaudoj kankinti mane. (17) Taip tu

siunti be paliaubos savo liudytojus, liudytojus tavo rustybės ir tavo keršto prieš mane, kasdien naujas slogas. — Vulgatos žodžiai: *licet, nors* (13, e.) ir *ad horam, valandai* (14. e.), kurie čia žymiai permaino prasmę, pridėti šv. Jieronymo; jo taipogi ebr. ž. *samar* išversta netikroje prasmėje *pepercisti, pasigailejajai*, užuot: neužmiršti, tėmyji. Plg. žem. 13, 27; 14, 16; 24, 15. — (18. 19) *Kam davei...* Nerasdamas niekur paguodos Jobas vėl linki sau, kad niekuomet nebutu gimęs. Plg. aug. 3. 11 ir tol. — (20—22) *Argi mažas...* Baigdamas, Jobas stengiasi sužadinti sau Dievo mielaširdystę priminimu savo gyvenimo trumpumo ir liudno stovio, kurs jo laukia mirusiųjų buveinėje. Nuejimas, po kurio nėra jokio sugrįžimo, yra mirtis. — *Kad apraudočiau savo skausmą.* Ebr. t.: kad truputį atsigaučiau. — *O tik amžinas...* Ebr. t.: kame šviesa panaši į tamsybę. Jobas

²² Terram miseriæ et tenebrarum,
ubi umbra mortis, et nullus
ordo,
sed sempiternus horror inhabi-
tat.

²² į žemę nelaimės ir tamsybių,
kame mirties šešelis ir jokios
tvarkos,
o tik amžinas baisumas gyvena.

f) Pirmas Sofaro atsiliepimas.

Caput XI.

¹ Respondens autem Sophar Na-
amathites, dixit:

² Numquid qui multa loquitur,
non et audiet?
aut vir verbosus justificabitur?

³ Tibi soli tacebunt homines?
et cum ceteros irriseris, a nullo
confutaberis?

⁴ Dixisti enim: Purus est sermo
meus,
et mundus sum in conspectu
tuo.

⁵ Atque utinam Deus loqueretur
tecum,
et aperiret labia sua tibi,

⁶ ut ostenderet tibi secreta sa-
pientiae,

11. perskyrimas.

¹ Atsiliepdamas Sofaras Naa-
matietis tarę:

² Argi kurs daug kalba, neturi
taipogi ir klausyti?
Arba ar vyras žodingas bus
išteisintas?

³ Argi tau vienam tylės žmonės?
ir kitus išjuokęs, argi nei keno
nebusi sugedintas?

⁴ Nes tu pasakei: Tyra mano
šneka,
ir nesuteptas esu tavo akyvaiz-
doje.

⁵ Bet kadgi Dievas kalbetusi su
tavim
ir atvertu tau savo lūpas,

⁶ idant tau parodytu išminties
paslaptis

kalba čionai apie mirusiųjų buveinę
apskritai, kiek tai yra vieta, skirta gerie-
siams ir piktiesiems.

11, 1—20. Suerzintas Jobo žodžiais
trečias jo prietelis Sofarassmarkiai peikia
ne tik jo tariamą šnekumą, bet kaltina jį
dar didžiavimosi, nes jis tvirtino, buk
esąs teisus, tuotarpu kad ištikrųjų jis
kenčias mažiaus, nekaip užsipelnęs
(1—6). Tiems savo kaltinimams bent
kiek pateisinti Sofaras šlovina Dievo
išmintį ir žinojimą, kurs visa apima
(7—12), ir reikalauja, kad Jobas darytu
atgailą, žadėdamas jam tame atsitikime
laimę ir primindamas, kad piktieji pra-
žus (13—20).

(11, 1) *Sofaras*. Trečias Jobo prietelis
atsiliepia į jį visusmarkiausiai. Jo
žodžiai prieš Jobą rustūs ir rengia jam
naują ištyrimą. Taip prietelių pasiel-
gimas su Jobu lieka nupieštas labai
gyvomis varšomis ir draug Jobo ken-
tėjimų grandinė nuolat padidinama. —
(2) *Argi kurs daug kalba...*: ką tu sakei,

visa tai žodžiai be turinio. Tu rasi
manai, jog gana buvo tau tik pakalbeti,
kad butumei laikomas nekaltu. —
Vyras žodingas. Ebr. t.: lupų žmogus.
— (3) *Argi tau vienam...* Ebr. t.: ar
tavo pliauškinimas turi priversti žmones
tylėti, taip kad tu tyčiosies, ir niekas
tavęs nesugedins, ir sakysi: Tyra ir tt.
— (4) *Tyra mano šneka*. Ebr. t. *legach*,
mokslas, t. y. ką aš sakiau apie Dievo
apveizdą, apie teisingųjų kentėjimą ir
bedievių laimę. — *Nesuteptas esu...*:
mano gyvenimas nepeiktinas, sutvarky-
tas pagal tiesos ir gerumo taisykles;
liudytojas ir teisėjas to dalyko yra
Dievas. Įsikarščiavęs Sofaras neatsi-
mena, kad Jobas nesisakė esąs liuosas
nuo visų netobulumų (9, 2. 31). —
(5) *Atvertu... lūpas*: išrodydamas tavo
nuodemes. — (6) *Išminties paslaptis*:
begalinį Dievo žinojimą. — *Ir kad jo*
įstatymas... Ebr. t.: nes jos dvigubos
tikru žinojimu, t. y. slaptinga Dievo
išmintis labai perviršija visą žmonių
žinojimą. — *Ir suprustumei...* ir (tuomet)

g) *Pirmas Jobo atsakymas Sofarui.***Caput XII.**

- ¹ Respondens autem Job, dixit:
- ² Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia?
- ³ Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum: quis enim hæc, quæ nostis, ignorat?
- ⁴ Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum: deridetur enim justi simplicitas.

12. perskyrimas.

- ¹ Atsakydamas Jobas tarė:
- ² Jus tat vieni esate žmonės, ir draug su jumis mirs išmintis?
- ³ Ir aš turiu širdį kaip ir jus ir neesu žemesnis už jus; nes kas gi nežino tai, ką jus žinote?
- ⁴ Kas savo prietelio išjuokiamas taip kaip aš, tas šaukiasi į Dievą, ir jis išklaussys jį, nes išjuokiama teisiąjo neklaustingumas.

12, 1–14, 22. Jobas, kreipdamas į visus savo prietelius, peikia juos, kad jie užsipuola ant jo su pasididžiavimu, vėl tvirtina, kad visiems žinomas esąs dalykas, jog bedieviai dažnai gyvena laimėje, todėl nereiktu akiai pasitikėti tuo, ką yra kalbėję senobės išminčiai (12, 1–12), nes tik pas Dievą yra išmintis ir galybė, jis visa tvarko ne vien pagal savo baudžiančią teisybę; tai pasirodo ir iš skaitlingų gyvenimo pavyzdžių (12, 13–25). Kadangi Jobas visa tai žino iš prityrimo, todėl jo prieteliams reiktu tylėti, kad mėgindami ginti Dievą melu neužtrauktų ant savęs jo rustybės (13, 1–12). Kreipdamas į Dievą, Jobas išpažįsta, jog jis pasitiki vien Dievu, nes tikisi busiąs jo išteisintas teisme, kad tik nebūtų slėgiamas jo didenybės (13, 13–22). Jis maldauja Dievą pasigailejimo, aprašydamas savo vargą, kuriame atsirado ir apskritai žmogaus silpnumą (13, 23–14, 3), suteptą jo pradžią, jo gyvenimo trumpumą ir kartumą (13, 4–12): pasigailejimo juo labiau jam reikia, kad niekas negrižta iš mirusiųjų buveinės, idant vėl gyventų ant žemės (14, 12–22).

(12, 1) *Atsakydamas Jobas...* Ką Jobas buvo paminėjęs aug. 9, 22–24, dabar jis pasako aiškiaus ir prityrimu parodo, kad jo prietelių tvirtinimai remiasi klaidingu pagrindu. Draug eina didyn jo apkartimas prieš tokiuos ramintojus (12, 2; 13, 3–12). Jis, tiesa, vėl sakosi esąs nekaltas ir net turi vilties galėsias tai išrodyti Dievo teisme, bet jis nemano esąs liuosas nuo visokio pakly-

dimo. Jis spėja, kad bausmės siūsta ant jo už jaunystėje padarytas nuodėmes (14, 4). Nors jis pripažįsta gyvenimą po mirties (taip kaip aug. 3, 17–19; plg. 14, 21, 22), tačiau jis neieško paguodos ir užmokesnio tame kitame gyvenime. Jis laikosi tos nuomonės, kad būtų galima pakelti gyvenimo vargą, jei žmogus vėl grįžtu į šitą žemės gyvenimą ir už visas nelaimes vėl gautų gėrybių ir naujų Dievo malonių. O kadangi visa tai yra negalima, ta aplinkybė duoda jam progos melsti Dievą išnaudojant pasigailejimo ir išliuosavimo. Tačiau ką jis svarsto savo širdyje (14, 13–15) yra tarsi pradžia vyriausios vilties, kurią jis išreiškė paskui (19, 26). Kad jis tą viltį aiškiai pradėtų suprasti, tam turi padėti prietelių priekaišiojimai ir kaltinimai. Iš paties Jobo pasirodo, kad Dievo atlyginimo reikia laukti tik kitame gyvenime. Prietelių ginčas padaro, kad pats Jobas turi pripažinti, jog tikras ir pilnas visų sunkybių išaiškinimas randasi tik kitame gyvenime. — (2) *Esate žmonės:* apdovanoti išmanymu. Ebr. t.: jus esate žmonija. Taip Jobas parodo juokingumą prietelių puikybės (11, 3), kuri laikė jo tvirtinimus nieko nevertais. — (3) *Širdį:* išmonę, protą. — *Nes kas gi...* Visi gerai žino apie Dievą tuos dalykus, kuriuos kalbėjo Jobo prieteliai. — (4) *Kas savo prieteliu...* Ebr. t.: aš žmogus, išjuoktas savo prietelio, aš, kurs šaukiuos į Dievą ir kurį jis išklauso. Vulgatos mintis: prietelių apleistas teisingasis neturi kitos pagalbos kaip tik kreipties

- ⁵ Lampas contempta apud cogitationes divitum,
parata ad tempus statutum.
- ⁶ Abundant tabernacula prædonum,
et audacter provocant Deum,
cum ipse dederit omnia in manus eorum.
- ⁷ Nimirum interroga jumenta, et docebunt te:
et volatilia cæli, et indicabunt tibi.
- ⁸ Loquere terræ, et respondebit tibi:
et narrabunt pisces maris.
- ⁹ Quis ignorat
quod omnia hæc manus Domini fecerit?
- ¹⁰ In cujus manu anima omnis viventis,
et spiritus universæ carnis hominis.
- ¹¹ Nonne auris verba dijudicat,
et fauces comedentis, saporem?
- ¹² In antiquis est sapientia,
et in multo tempore prudentia.
- ¹³ Apud ipsum est sapientia et fortitudo,
ipse habet consilium et intelligentiam.

- ⁵ Tai žibūrys paniekintas turingųjų mintyse,
bet prirengtas paskirtam laikui.
- ⁶ Plėšikų šėtrose apstumas,
ir jie drąsiai erzina Dievą,
nors jis yra davęs visa į jų rankas.
- ⁷ Paklausk gyvulius, ir jie pamokys tave,
ir dangaus sparnuočius, ir jie pasakys tau.
- ⁸ Kalbek žemei, ir ji atsakys tau,
ir jūros žuvys pasakos.
- ⁹ Kas nežino, kad Viešpaties ranka yra visa tai padariusi?
- ¹⁰ Jo rankoje kiekvieno gyvojo siela
ir visos žmonių giminės dvasia.
- ¹¹ Argi ne ausis svarsto žodžius
ir valgančiojo gomūrys skanuma?
- ¹² Pas senuosius yra išmintis
ir ilgame amžyje atsargumas.
- ¹³ Pas jį yra išmintis ir galybė,
jis turi išmanymą ir supratimą.

į Dievą. — *Nes išjuokiama...* Ebr. t.: žaistas, teisingasis, neklastingasis. Pats Jobas buvo tas teisingasai, kurs pasidarė prieteliams išjuokimo dalykas. Todėl prieteliai savo pasielgimu patį pilnai patvirtino, kad nekaltas esti slėgiamas ir persekiojamas. — (5) *Tai žibūrys...* Teisingasis ištyrime yra žibūrys, kurį niekina puikieji, bet Dievas savame laike padarys, kad jo šviesa būtų šaisti. Ebr. t.: paniekinimas nelaimei! taip mano laimingieji; jis prirengtas kiekvienam, kurio kojos svyruoja. — (6) *Plėšikų šėtrose...*: piktadariai dažnai naudojasi pilna ramybe. — *Jie drąsiai erzina...* Ebr. t.: ir tie, kurie erzina Dievą, yra be baimės. — (7) *Paklausk...*: Jei jūs tai nežinote, gyvuliai gali jus pamokyti. Dievas siunčia laimę ir nelaimę dievobaimingiems ir bedie-

viams, nežiūredamas jų nuopelnų. — (9) *Kad visa tai:* kas pasakyta 6. eil. — (10) *Jo rankoje...* Plg. žem. 34, 3. Kadangi Dievas visa duoda ir užlaiko kiekvieną gyvenimą, jam priklauso taipogi vyriausis viešpatavimas, todėl jam nėra reikalo laikyties kokios nors vienos taisyklės; prieteliams tat reiktu apsvarstyti visa, kas darosi ant žemės; taipogi ir to, ką senobės išminčiai yra pasakę apie Dievo teisybę, nereiktu priimti be išmėginimo, nes ir jie ne visa yra ištyrę.

(13) *Pas jį yra...* Tikra išmintis ir galybė be ribų yra tik pas Dievą. Jei tat nuo senųjų išminties, kurią jie mums paliko savo žodžiuose, kreipsimės prie visokių Dievo veikalų ir prie jo įvairaus budo valdyti, tuomet mes igysime pilną supratimą, kaip dalykai

- 14 Si destruxerit, nemo est qui
ædificet:
si incluserit hominem, nullus
est qui aperiat.
- 15 Si continuerit aquas, omnia
siccabuntur:
et si emisericit eas, subvertent
terram.
- 16 Apud ipsum est fortitudo et
sapientia:
ipso novit et decipientem, et
eum qui decipitur.
- 17 Adducit consiliarios in stultum
finem,
et iudices in stuporem.
- 18 Balteum regum dissolvit,
et præcingit fune renes eorum.
- 19 Ducit sacerdotes inglorios,
et optimates supplantat:
- 20 Commutans labium veracium,
et doctrinam senum auferens.
- 21 Effundit despectionem super
principes,
eos, qui oppressi fuerant, rele-
vans.
- 22 Qui revelat profunda de tene-
bris,
et producit in lucem umbram
mortis.
- 14 Jei jis išardys, nėra kas pasta-
tytu;
jėi uždarys žmogų, nėra nei
vieno, kurs atidarytu.
- 15 Jei sulaukys vandeni, visa iš-
džius,
ir jei paleis jį, jis sunaikins
žemę.
- 16 Pas jį yra išmintis ir galybė;
jis žino ir apgaviką ir apgau-
namąjį.
- 17 Jis atveda patarėjus į paika
galą
ir teisėjus į kvailumą.
- 18 Jis atriša karalių juosta
ir apjuosia virvę jų stėnas.
- 19 Veda šalin kunigus be šlovės
ir didžiūnus sumindo;
- 20 jis permaitina tiesakalbių šneką
ir atima iš senųjų mokslą.
- 21 Jis išpila paniekinimą ant kuni-
gaikščių
ir pakelia tuos, kurie buvo
prislegti.
- 22 Jis atidengia, kas paslepta tam-
sybėse,
ir išveda į šviesą mirties šešėlį.

eina. — (14) *Jei jis išardys...* Jobas kalba išpradžios apie Dievo galybę, kuri veikia ne sauvališkai, bet taipogi ne vien teisingumo žiuri; todėl ir nelaimių apsilankyme reikia atsiminti ir apie Dievo išmintį ir apie jo galybę. Dievo daromai tvarkai niekas negali pasipriešinti. Plg. Iz. 22, 22; aug. 3, 7. — *Jei uždarys...* Žydų kalėjimai buvo dažniausiai iš viršaus uždaromos duobės. Plg. Prad. 37, 20, 22; Jer. 38, 6; Dan. 6, 14; 14, 30. — (15) *Jei sulaukys...* nedarant jokio skirtumo tarp gerųjų ir piktųjų. — (16) *Jis žino ir apgaviką...* Todėl apgavikas negali daugiaus pikta padaryti, negu jam leidžia Dievo išmintis. — (17) *Jis atveda...* Jobas išvardija visą eilą nelaimingų atsitikimų, kurių priežasties joks žmogus negali nurodyti. Taigi, jo prieteliai tepritaiko prie jų, jei gali, savo mokslą apie išmintį Dievo teisingumą. Dievas

parodo, kad patarėjams truksta išminties, leisdamas jų gudriausiems sumanymams rasti pasigailėtiną galą. Teisėjai yra tautos vadai. Ar jie visuomet klysta dėl savo prasikaltimų? Jei taip, tai ką kalta tauta, kuri kenčia teisėjų klaidų pasekmes? — (18) *Karalių juosta:* jų karališkos garbės ženklą atima iš jų ir duoda juos vesti į nelaisvę kaip vergus. — (19) *Be šlovės:* iš kurių atimama garbinga tarnystė. Ebr. t.: į nelaisvę. Plg. Iz. 48, 28. — (20) *Jis permaitina...* Ebr. t.: jis atima iš tikrųjų lupas (iskalbą). — *Ir pakelia tuos...* Ebr. t.: nėra Vulfatos kontrasto: jis atriša stipriųjų juosta, t. y. susilpnina juos. — (22) *Jis atidengia...* paslėptus sumanymus ir šviesos vengiančius piktadarius. Arba: tas pasielgimo būdas, kurs pasirodo įvairiuose žmonių luomuose ir likimuose, yra taip stebėtinai, lyg-kad jis netikėtai ir umai iškeltu

- ²³ Qui multiplicat gentes et perdit eas,
et subversas in integrum restituit.
²⁴ Qui immutat cor principum
populi terræ,
et decipit eos ut frustra incedant per invium:
²⁵ Palpabunt quasi in tenebris,
et non in luce,
et errare eos faciet quasi ebrios.

Caput XIII.

- ¹ Ecce omnia hæc vidit oculus meus,
et audivit auris mea, et intellexi singula
² secundum scientiam vestram et ego novi:
nec inferior vestri sum.
³ Sed tamen ad Omnipotentem loquar,
et disputare cum Deo cupio:
⁴ Prius vos ostendens fabricatores mendacii,
et cultores perversorum dogmatum.
⁵ Atque utinam taceretis,
ut putaremini esse sapientes.
⁶ Audite ergo correptionem meam,
et iudicium labiorum meorum attendite.

- ²³ Jis padaugina tautas ir pražudo jas,
ir sunaikintasiās sugražina i pilnybė.
²⁴ Jis permaino žemes tautos kuni-
gaikščių širdį
ir suklaidina juos, kad jie eitu
veltui be kelio.
²⁵ Jie grabineja kaip tamsybeje,
o ne šviesoje,
ir jis padaro, kad jie klaidžiotu
kaip girti.

13. perskyrimas.

- ¹ Štai, mano akis matė visus
tuos dalykus,
ir mano ausis girdejo, ir aš
supratau kiekviena.
² Ką jūs žinote, žinau ir aš
ir neesu žemesnis už jus.
³ O vienok norečiau kalbėti Visa-
galiui
ir geidžiu bylinėtis su Dievu,
⁴ pirma parodydamas, kad jūs
esate dirbėjai melo
ir netikro mokslo garbintojai.
⁵ Velyk jūs butumėte tylėję,
kad jus laikytu išmintingais.
⁶ Klausykite tat mano pabarimo
ir temykite mano lupą nutari-
ma.

į šviesą tai, kas buvo paslepta nuo-
latinėje tamsybeje. Taigi ir taip Dievas
nori pamokyti žmones apie savo ap-
veizdos nutarimus, kurie jiems neži-
nomi kaip anos gilybės. — (23) *Jis*
padaugina... Ką Jobas pasakė apie
įvairius žmonių luomus, tai jis dabar
atkartoja apie visas tautas. Tame
pasaulio valdyme apsireiškia Dievo
išmintis ir galybė, todėl ne visa reikia
matuoti vien teisingumo taisykle.

(13, 1 *Mano akis matė...* Jobas svarstė
sutvėrimą (12, 7—10) ir girdejo iš-
minčių ištarmes (12, 13...), kad tikriaus
galėtų suprasti, kaip Dievas valdo
pasaulį. Jo prieteliai šaukėsi į pri-
tyrimą (5, 27; 8, 8), bet prityrimas ne

jiems padeda, o tik Jobui. — (2) *Ką*
jūs žinote... Jobas žino ne mažiaus už
savo kaltintojus. — (3) *O vienok...*
Kadangi Jobo žinojimas neduoda jam
atsakymo, kodėl kenčia ir teisieji ir
bedieviai, todėl jis noretu kalbėtis
apie tai su Dievu. — (4) *Pirma parody-*
damas... Ebr. t.: jūs esate tik melo
dirbėjai (jūsų išvedžiojimai melagingi)
ir visame jūs menki gydytojai, nes
tik padidinate mano kentėjimus. —
(5) *Velyk jūs...* Negalėdami paguosti,
jie geriaus butu padarę, jei butu visai
tylėję. Paikumas buvo iš jų pusės
niekinti kenčiantį, paikumas stumti
išvedžiojimąs apie Dievo rustybę
suvargusį į nusiminimą. Plg. Pat. 17,
28. — (6) *Klausykite...* Jobas išrodys,

- 7 Numquid Deus indiget vestro mendacio,
ut pro illo loquamini dolos?
- 8 Numquid faciem eius accipitis,
et pro Deo judicare nitimini?
- 9 Aut placebit ei quem celare nihil protest?
aut decipietur ut homo, vestris fraudulentis?
- 10 Ipse vos arguet,
quoniam in abscondito faciem eius accipitis.
- 11 Statim ut se commoverit, turbabit vos,
et terror eius irruet super vos.
- 12 Memoria vestra comparabitur cineri,
et redigentur in lutum cervices vestrae.
- 13 Tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi mens suggererit.
- 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis,
et aninam meam porto in manibus meis?
- 15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo:
- 7 Argi Dievui reikia jūsų melo,
kad kalbėtumete dėl jo klastas?
- 8 Ar jūs jo žiurite
ir stengiatės teisinti Dievą?
- 9 Arba ar tai patiks jam, nuo kurio niekas negali būti paslėpta?
arba ar jis duosis apgauti kaip žmogus jūsų melavimais?
- 10 Jis pasmerks jus,
nes slapčia žiurite jo ypotos.
- 11 Tuoju kaip tik pasijudins, jis išgąsdins jus,
ir jo baisumas kris ant jūsų.
- 12 Jūsų atsiminimas bus lygus pelenams
ir jūsų sprandai bus paversti dumblais.
- 13 Patylėkite truputį, kad aš kalbėčiau,
kas tik ateis man į mintį.
- 14 Kam aš draskau savo dantimis savo kūną
ir nešioju savo sielą savo rankose?
- 15 Nors jis ir užmuštu mane,
jūs tikėsiuos;

kad jų tylėjimas būtų buvęs geresnis už jų kalbas. — (7) *Argi Dievui...* Dievo teisingumas pasidarytu ištikrųjų abejotinas, jei jam išrodyti reiktu griebties melo. — (8) *Ar jūs...* statydami save lyg-kad tarpininkais tarp Dievo ir manęs, jūs, vaduodamies klaidingu uolumu, pripažįstate jam išanksto tiesą tik tuo būdu, kad elgiatės neteisingai su manimi. — (9) *Arba ar tai...* Už neteisingą pasielgimą, jie patys gali susilaukti bausmės iš Dievo. Ebr. t.: ar bus gera, jei jis ištirs jus, ir ar jūs galite suklaidinti tą, taip kaip apgauti žmogus. — (10) *Nes slapčia...* Iš viršaus jūs rodotės bešališki, tarsi įieškotumėte vien tiesos, o savo širdyje jūs žiurite Dievo ypotos, pasiryžę stoti jo pusėje, padėti jam ir ginti jį, apsilenkiant su teisybe. — (11) *Tuoju kaip tik...* Dabar Dievas rodosi tylis, bet jis umai pakils ir nubaus jus. —

(12) *Jūsų atsiminimas...* Ebr. t.: jūsų iš-tarmės tai tik pelenų iš-tarmės, ir jūsų gynimas, tai tik molinis gynimas. Prietelių iš-tarmių turinys išbirs kaip pelenai, ir jų išrodymai nedaugiau verti kaip molis.

(13) *Patylėkite...* Ebr. t. tylėkite, duokite man kalbėti, vis tiek, kas man atsitiktų, t. y. nežiurint pavojaus, kurs gali man rasties, besikalbant su Dievu.

— (14) *Kam aš draskau* (ebr. t.: nešiu)... Kitur nesutinkamas išsireiškimas; bet kadangi antroji paralelizmo dalis: *nešioju savo sielą...* reiškia statyti savo sielą į didžiausį pavojų (plg. Teis. 12, 3; 1 Kor. 19, 5; 28, 21; Ps. 118, 109), todėl panaši mintis matomai išreikšta ir ankščiau. Ebr. t.: mintį galima išreikšti dar taip: kam aš turiu rūpintis savo gyvenimo užlaikymu, kaip plėšrus žveris užlaikymu grobio? — (15) *Nors jis ir užmuštu...* jei Dievas norės

verumtamen vias meas in conspectu eius arguam.

¹⁶ Et ipse erit salvator meus:
non enim veniet in conspectu
eius omnis hypocrita.

¹⁷ Audite sermonem meum,
et ænigmata percipite auribus
vestris.

¹⁸ Si fuero judicatus,
scio quod justus inveniar.

¹⁹ Quis est qui judicetur mecum?
veniat: quare tacens consumor?

²⁰ Duo tantum ne facias mihi,
et tunc a facie tua non abscon-
dar:

²¹ Manum tuam longe fac a me,
et formido tua non me terreat.

²² Voca me, et ego respondebo
tibi:
aut certe loquar, et tu responde
mihi.

²³ Quantas habeo iniquitates et
peccata,
scelera mea et delicta ostende
mihi.

tečiau teisinsiu savo kelius jojo
akyvaizdoje.

¹⁶ Ir jis bus mano išgelbėtojas,
nes į jo akyvaizdą neateis nei-
vienas veidmainys.

¹⁷ Pasiklausykite mano šnekos
ir išgirskite savo ausimis mįsles.

¹⁸ Jei busiu teisiamas,
aš žinau, kad busiu rastas
teisus.

¹⁹ Kas yra, kurs eitu su manim į
teisimą?
teateina; kodėl esu naikinamas
tyledamas?

²⁰ Tik dviejų dalykų nedaryk
man,
o tuomet aš nesislepsių nuo
tavo veido:

²¹ atitolink nuo manęs savo ranka,
ir tavo baisumas tenegąsdina
manęs.

²² Šaukk mane, o aš atsakysiu tau,
atba tegul aš kalbesiu, o tu
atsakyk man.

²³ Kiek aš turiu neteisybių ir
nuodėmių?
mano piktadarystes ir prasi-
kaltimus parodyk man.

uzmusti mane, aš džiaugiuos mirtimi
ir su išsiilgimu laikiu Dievo; aš tik
parodysiu jam, kad mano pasielgimas
buvo teisingas. Ebr. t.: štai, jis užmuš
mane, aš neturiu vilties, tik savo kelius
aš teisinsiu jo akyvaizdoje. — (16)
Neateis... veidmainys. Veidmainys, be-
dievis negali stoti Dievo akyvaizdon;
Jobas galės, nes jis įsitikrins apie savo
nekaltumą. — (17) *Mįsles.* Kad Jobas
be didžios kalčios kenčia sunkiai, yra
tikra mįslė. — (18) *Jei busiu teisiamas.*
Ebr. t.: Ziurekite gi, aš prirengiau savo
bylą; aš žinau... — (19) *Kas yra, kurs...*
Ebr. t.: kas yra, kurs galėtų išrodyti
mano kalčią? nes tuomet aš nutilsiu ir
mirsiu, t. y. aš sutinku mirti tuojau, jei
rasis toks, kurs rimtai išrodys mano
neteisybę. — (20) *Tik dviejų dalykų...*
Kad Johas galėtų ištikrujų išrodyti

savo nekaltumą, jis norėtų dviejų da-
lykų: kad Dievas sumažintu bent kiek
jo kančią ir kad stotusi prieš jį ne kaip
visagalis Sutvertojas, bet be savo di-
denybės, tarsi žmogus. — (21) *Savo
ranką:* bausmes, kurias uždėjo tavo
ranka. — *Tavo baisumas:* baisumas
tavo didenybės ir tavo šventumo, su
kuriuo lyginant viskas rodysies neteisu.
— (22) *Šaukk mane...* Augščiau nu-
rodytose sąlygose, jis nieko nebijo:
gali Dievas jam išmetinėti, arba pats
klausyti Jobo skundų.

(23) *Kiek aš turiu...* Jobas pradeda
savo skundą, bet kadangi Dievas nieko
neatsako, Jobas vėl ims dejuoti dėl
žmogaus nelaimių: Aš žinau, kad pagal
paprastą teisybės sąiką aš neprasikaltau
jokia piktadaryste. Tai kamgi elgies
su manim kaip su neprieteliu? —

- 24 Cur faciem tuam abscondis,
et arbitraris me inimicum tu-
um?
- 25 Contra folium, quod vento ra-
pitur, ostendis potentiam tu-
am,
et stipulam siccam persequeris:
- 26 Scribis enim contra me amari-
tudines,
et consumere me vis peccatis
adolescentiæ meæ.
- 27 Posuisti in nervo pedem meum,
et observasti omnes semitas
meas,
et vestigia pedum meorum con-
siderasti:
- 28 Qui quasi putredo consumen-
dus sum,
et quasi vestimentum, quod
comeditur a tineâ.
- Caput XIV.**
- 1 Homo natus de muliere,
brevi vivens tempore, repletur
multis miseriis.
- 2 Qui quasi flos ergreditur et
conteritur,
et fugit velut umbra, et num-
quam in eodem statu per-
manet.
- 3 et dignum ducis super hujus-
cemodi aperire oculos tuos,
et adducere eum tecum in ju-
dicium?
- 24 Kam slepi savo veida
ir laikai mane savo neprieteliu?
- 25 Prieš lapą, kurs vėjo pagauna-
mas, rodai savo galybę
ir persekioji sausą šiaudą.
- 26 nes rašai man karčią ištarmę,
ir nori sunaikinti mane dėl
mano jaunystės nuodėmių;
- 27 Tų idėjai į šiekštą mano koja,
ir temėjai visus mano takus,
ir žiurėjai į mano kojų pėdsakas,
- 28 ir aš esu sunaikintinas kaip
puvėsis
ir kaip kandžių suėdamas dra-
bužis.
- 14. perskyrimas.**
- 1 Žmogus, gimęs iš moteriškes,
gyvena trumpą laiką,
ir yra pilnas daugelio nelaimių.
- 2 Jis išdygsta kaip žiedas ir esti
sutrinamas;
bega kaip šešelis ir niekuomet
nepasilieka tame pat stovyje.
- 3 Ir tau rodosi verta atidengti ant
tokio savo akis
ir vesti jį su savim į teisma?

(24) *Kam slepi...* Kadangi Dievas nepa-
rodo jam didžiųjų jo nuodėmių ir jo sąžinė
jauciasi esanti nuo jų liūsa, todėl jo
kentėjimo priežastis jam juo labiau
nesuprantama ir jo troskinas ją suži-
noti juo didesnis. Dievo veidas yra jo
malonumas; nukreipti arba paslepti
veida, reiškia rodyti rustybę. — (25)
Prieš lapą... Tas palyginimas turi
suzadinti Dievo mielaširdystę. —
(26) *Nes rašai...*: teismo nutarimu, ku-
riam negalima pasipriešinti, skiri man
karčias kancias. Nerasdamas žymių
nuodėmių savo paskesniame gyvenime,
Jobas klausia savęs, ar nepalikio Dievas
iki šiam laikui jo jaunystės prasikal-
timų, kad dabar už juos baustu: *ir nori
sunaikinti...* Ebr. t.: ir duoti man pavel-

deti mano jaunystės nuodėmes, t. y.
bausmes už tas nuodėmes. Plg. Ps. 24, 7.
— (27) *Idėjai į šiekštą...* Karčias savo-
kančias Jobas toliau aprašo palygini-
mais. — *Ir žiurėjai į mano...* Ebr. t.:
ir pažymėjai ribas aplink mano kojų
padus. — (28) *Ir aš esu sunaikintinas...*:
až negaliu ištrukti, nes mano kunas
jau puna ir irsta.

(14, 1) *Žmogus, gimęs...* Prie ypa-
tiškos nelaimės prisideda dar bendra
visai žmonijai. Žmogaus gyvenimas,
apskritai imant, yra liudnas savo pra-
džioje, begyje ir gale. — (2) *Išdygsta
kaip žiedas...* Dažnai sutinkami sv.
Rašte silpnumo vaizdai. Plg. aug. 8, 9;
Ps. 89, 6; 101, 12; 143, 4; Iz. 40, 6—8;

- ⁴ Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?
- ⁵ Breves dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est: constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.
- ⁶ Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies eius.
- ⁷ Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, et rami eius pullulant.
- ⁸ Si senuerit in terra radix eius, et in pulvere emortuus fuerit truncus illius,
- ⁹ Ad odorem aquæ germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est:
- ¹⁰ Homo vero cum mortuus fuerit, et nudatus atque consumptus, ubi quæso est?
- ¹¹ Quomodo si recedant aquæ de mari, et fluvius vacuefactus arescat:

- ⁴ Kas gali apvalyti pradetą iš suteptos seklos? argi ne tu, kurs esi vienas?
- ⁵ Trumpos žmogaus dienos, jo mėnesių skaitlius yra pas tave; tu paskyrei jam ribas, kurių negalima peržengti.
- ⁶ Atstok truputį nuo jo, kad ilsetusi, kolei ateis diena, kurios jis geidžia kaip samdininkas.
- ⁷ Medis turi vilties; jei bus nukirstas, jis vėl žaliuoja, ir jo šakos želia.
- ⁸ Jei jo šaknis pasens žemėje, ir jo stuobris bus apmirus dulkes,
- ⁹ paragavęs vandens, jis želia ir išleidžia šakeles, kaip tuomet kada buvo išodintas.
- ¹⁰ Kuomet gi žmogus bus miręs, visko nustojęs ir sunaikintas, meldžiu, kame jis yra?
- ¹¹ Kaip vanduo, jei išeitu iš jūros, ir ištuštėjusi upė išdžiutu,

Ekli. 14, 18; Ism. 2,5 irk. — (3) *Ir tau rodosi...* Jobo prasakaltimai tai tik žmogaus prigimties silpnybė. Kadangi nuo jos niekas jo nepaliuosuoja, todėl ir bausmė neturėtų būti taip skaudi.

(4) *Kas gali...* Ebr. t.: argi galėtų ateiti nesuteptas iš to, kas sutepta! Neivienas (Ps. 50, 7). Tik Dievas gali padaryti tokią stebuklą ir jis padarė jį švenč. Panai Marijai. Kaip Elifazas sakė (4, 17—21), kad negalima laukti nekaltumo iš žmogaus, nes jis gyvena silpname, žemiškame kune, taip čionai sako ir Jobas, tik jis aiškiai pažymi, kad su silpnumu sujungtas sutepimas yra paveldėtas, pereinamas nuo vieno ant kito. Taip Jobas išreiškia čionai labai aiškiai tikėjimą į pradinę nuodermę (Klem.-Aleks., Kyril., Bazil., Aug.).

(5.6) *Trumpos žmogaus...* Ebr. t.: jei jo dienos griežtai apribotos, ir jo mėnesių skaitlius yra pas tave, ir tu

paskyrei jam ribas, kurių jis negali peržengti, tai nukreipk nuo jo akis, kad jis butu ramus ir džiaugtusi savo diena kaip samdininkas. — Jei žmogus turi paskirtu laiką apieisti šį gyvenimą, kurs panašus samdininko dienai, tai Dievas neturėtų apkrauti jo dar ir visokiais kentėjimais. — (10) *Kuomet gi žmogus...* Ebr. t.: žmogus, jei miršta, pasilieka ištietas, žmogus pražūna, ir kame jis yra? Atsakymas 11. eil.: jis išnyko; 12. eil.: jis nebegriš į šį gyvenimą. — Prieškrickščioniškais laikais visa gyvyų viltis rėmėsi pažadėjimu ateisiančio tautoms išganymo. Tas pažadėjimas nurodinėjo pasaulio laiką (laikų pilnybė, Žyd. 11, 1), o draug ir žemišką buvimą, kuriame Viešpats turėjo apsireikšti (plg. Iz. 2,1). Matyti tą „išganymo dieną“ troško Abraomas (Jo. 8, 56). Ta pati valanda stovėjo mirstančio Jokubo akyse (Prad. 49, 18).

- ¹² Sic homo cum dormierit, non resurget,
donec atteratur cælum, non evigilabit,
nec consurget de somno suo.
- ¹³ Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me,
et abscondas me, donec pertrans-eat furor tuus,
et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?
- ¹⁴ Putasne mortuus homo rursum vivat?
cunctus diebus, quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
- ¹⁵ Vocabis me, et ego respondebo tibi:
operi manuum tuarum porriges dexteram.
- ¹⁶ Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed parce peccatis meis.
- ¹² taip žmogus užmigęs neatsike-lia;
kolei dangus nebus sunaikintas, jis nepabus
ir neatsikels iš savo miego.
- ¹³ Kas gi man tai suteiks, kad laikytumei mane globoje pra-gare
ir sleptumei mane, kolei praeis tavo narsas,
ir paskirtumei man laiką, ku-riame atsiminsi mane?
- ¹⁴ Argi numiręs žmogus vel bus gyvas?
per visas dienas, kuriose dabar kovoju, aš laukiu,
kolei ateis mano persimainy-mas.
- ¹⁵ Tu šauksi mane, ir aš atsakysiu tau;
savo rankų darbui paduosiu dešinę.
- ¹⁶ Tu suskaitei mano žingsnius, bet atleisk mano nuodėmes.

Jos maldavo šventieji Dievo žmonės (Lz. 45, 8; 64, 1). Taigi, čia ant žemės, dienos šviesoje buvo Dievo karalystė su jos apreiškimu ir jo paguoda, su auka, šlovinimu ir malda taip ilgai, kolei neatėjo tautos laukimas. Anot pranašų mesianiškoji Dievo karalystė, kuri apims visas tautas, turėjo ateiti neapribotu laiku, po ištrėmimo. O tuotarpu, taigi tarp vilties, kad Išganytojas pasirodys ant žemės, ir tarp tos vilties išsipildymo, paskutinio šviesaus prirėgimo visų dalykų amžinasčiai, kame iš mirties ir kapo bus amžinai atimtos jų teisės, dar tebebuvo mirimas prieš tikrąjį išgelbėjimą, o taipogi mirusiųjų karalystė su jos tyliu nelinksmu likimu. Todėl mirimas ir švenčiausiems Sen. Test. mažino bent kiek džiaugsmą, kurį turėjo duoti viltis, tuotarpu kad jau atpirktiems jų mirtis Kristuje patenkina jų išsiilgimą ir įvykdo jų sal-džiausią viltį (Apr. 14, 13). Tame ir yra priežastis, kad labiaus branginama žemiškas gyvenimas nekaip prieš akis stovįs pasilikimas mirusiųjų buveinėje. Tenai žemai, kame dar nešviečia am-

žinoji šviesa, nesimato kaip N. Test. vidujinio gyvenimo tobulumo, o tik liudnumas ir stoka paguodos (plg. Prad. 37, 35). — (12) *Kolei dangus...*: niekuo-met jis nepabus iš mirties miego.

(13) *Kas gi man...* Medžio vaizdas sužadina Jobe troškimą sugrįžti toly-giai į gyvenimą vėliaus, kada jam pa-laukus mirusiųjų buveinėje, bus praė-jusi Dievo rustybė. Bet toks troškimas negali įvykti (14. e.). — (14) *Kuriose dabar kovoju*: per visą vargo ir kančių laiką. — *Persimainymas*: ne amžinas atsikelsiančiųjų iš numirusių atgimimas, o tik likimo permaina, sagražinsianti. Jobui laimingą buvimą po to kaip jis laikinai bus buvęs pasleptas mirusiųjų buveinėje, kaip pats geidė. — (15) *Tu šauksi mane...* Ebr. t.: tu šauktumei, o aš atsakyčiau tau; tu trokštumei savo rankų darbo. Šita Jobo ypotėzis yra pirmas žingsnis ir tikrojo atsikelimio viltį, prie kurios Jobas pakils vėliaus (19, 25). — (16) *Tu suskaitei...*: kad už kiekvieną baustumėi. Taip, tikras dalykas stovis visai kitoks yra, nekaip Jobo troškimas. Plg. žem. 31, 4; 34,

- ¹⁷ Signasti quasi in sacco delicta mea,
sed curasti iniquitatem meam.
- ¹⁸ Mons cadens defluit,
et saxum transfertur de loco suo.
- ¹⁹ Lapides excavant aquæ,
et alluvione paulatim terra consumitur:
et hominem ergo similiter perdes.
- ²⁰ Roborasti eum paululum ut in perpetuum transiret:
immutabis faciem eius, et emittes eum.
- ²¹ Sive nobiles fuerint filii eius,
sive ignobiles, non intelliget.
- ²² Attamen caro eius dum vivet dolebit,
et anima illius super semetipso lugebit.

- ¹⁷ Užženklinai kaip maišelyje mano nuodėmės,
bet rupinaiši mano neteisybėmis.
- ¹⁸ Kalnas krisdamas subira,
ir uola esti perkeliama iš savo vietos.
- ¹⁹ Vanduo išgriaūžia akmenis
ir vandens plovimu naikinama pamažu žemė;
ir žmogų tat pradžudysi panašiai.
- ²⁰ Tu sustiprinai jį truputi, kad praeitu amžinai;
permainysi jo veidą ir išvarysi jį.
- ²¹ Ar jo sunys bus šlovingi,
ar nešlovingi, jis nežinos.
- ²² Tečiau jo kunas jaučia skausmą,
kolei gyvas,
ir jo siela raudos jojo.

2. Antroji dialogų eilia.

a) *Antras Elifazo atsiliepimas.*

Caput XV.

¹ Respondens autem Eliphaz The-manites, dixit:

15. perskyrimas.

¹ Atsakydamas Elifazas Temanietis tarė:

21; Pat. 5, 21. — (17) *Užženklinai...* tu neužmirši neivieno iš mano prasikaltimų. Prasikaltimai čia tie patys, ką ir minėtieji aug. 9, 32; 13, 26. — Ebr. t. (16. 17. e.) rasi yra tąsa to, kas pasakyta 15. e.; jį galima išreikšti taip: nes tuomet tu suskaitytumei mano žingsnius (rupintumeis manimi su meile) ir nelaikytumei rupestingai mano nuodėmių (maloniai užmiršdamas atleistumei jas); mano prasikaltimas būtų uždarytas maišelyje ir tu išdildytumei mano neteisybę. — (18. 19) *Kalnas krisdamas...* Jobo viltis tuščia; ir stipriausi dalykai pamažu naikinami, kaip gi labiausiai žmogus? — (20) *Tu sustiprinai...* Ta sąlyga davei žmogui gyvybę ir įiegu, kad jis nuolat mainytusi, kolei persiskirs su šiuo gyvenimu. Ebr. t.: tavo pasilieka viršus amžinai; permainysi... — (21) *Ar jo sunys...* Prie liudnos aplinkybės, kad iš kapo negriž-

tama, prisideda dar kita, kad mirusis nebegali rupinties tais, kuriuos paliko ant žemės, net ir turėti apie juos žinių. Anas pasaulis Sen. Testam. dar neturi amžinos šviesos ir šventųjų draugystės. (22) *Tečiau jo kunas...* Ebt. t.: jis jaučia tik savo kuno skausmą (kad jis puna) ir jo tik liudi jojo siela. Vulgatos tekste grįžtama be reikalo prie nuolatinio šio gyvenimo vargo.

15, 1–35. Antroje dialogų eilijoje prieteliai taiko savo išreikštą desnį stačiai prie Jobo, nes jo nuodėmė matomai esanti jo nelaimės priežastis. Jobas gi stengiasi parodyti, kad desnis, kuriuo jie remiasi, klaidingas ir apgaulingas. Ginčą vėl pradeda Elifazas. Jis smarkiai bara Jobą ir stengiasi išgąsdinti jį. Kaltina jį pasididžiavimo ir atkaklumo, nes jis kalbas prieš Dievą, lyg-kad tyčiotusi iš jo, sako jį esant paiką, nes

- ² Numquid sapiens respondebit
quasi in ventum loquens,
et implebit ardore stomachum
suum?
- ³ Arguis verbis eum, qui non est
æqualis tibi,
et loqueris quod tibi non ex-
pedit.
- ⁴ Quantum in te est, evacuasti
timorem,
et tulisti preces coram Deo.
- ⁵ Docuit enim iniquitas tua os
tuum,
et imitaris linguam blasphe-
mantium.
- ⁶ Condemnabit te os tuum, et non
ego:
et labia tua respondebunt tibi.
- ⁷ Numquid primus homo tu natus
es,
et ante colles formatus?
- ⁸ Numquid consilium Dei audisti,
et inferior te erit eius sa-
pientia?

- ² Argi išmintingasis taip atsako
lyg-kad kalbētu į vėją,
ir ar pripildo savo vidurius
karščio?
- ³ Tu bari žodžiais tą, kurs tau
nelygus,
ir kalbi, kas tau nenaudinga.
- ⁴ Tu sunaikinai, kiek nuo
tavęs pridera, baimę Dievo
ir prašalinai maldas Dievo aky-
vaizdoje.
- ⁵ Nes tavo nedorumas pamoke
tavo burną,
ir tu pamėgzdžioji piktžodžio-
jančiųjų liežuvį.
- ⁶ Tavo paties burna pasmerks
tave, o ne aš,
ir tavo lupos liudys prieš tave.
- ⁷ Argi tu esi gimęs pirmas tarp
žmonių
ir sutvertas anksčiau už kau-
burius?
- ⁸ Ar tu girdejai Dievo sumanyma,
ir jo išmintis bus žemesnė už
tavąją?

budamas menkesis už kitus daras save augštesniu, pakartoja, kad Dievo aky-
vaizdoje nėra nesuteptų (1—16) ir
turėdamas mintyje tai, ką Jobas yra
pasakęs apie daugelio bedievių laimę,
perspėja jį, kad piktieji visuomet var-
ginami vidujinių kančių; galop kad
išgąsdintu Jobą, Elifazas prakilniu
būdu apraso Dievo teisybę link piktųjų
(17—35).

(15, 1) *Atsakydamas Elifazas...* Eli-
fazas ypač peikia du Jobo pasakymu:
kad jis kenčias nekaltas ir kad bedie-
viai esą laimingi. Prieš tai jis tvirtina,
kad bedieviai gyvena baimėje ir galų
gale visai žūna. Taip atkakliai laiky-
damos savo nuomonės jis išnaujo atkar-
toja, ką buvo jau sakęs (vz. 10. 14—19.
29. eil.). Bet jis prideda ir šį tą nauja:
jis užsipuola ant Jobo su didesniu smar-
kumu, kaltina jį bedievytės, piktžod-
žiavimo (2—6 eil.) ir nuodėmių be
skaitliaus (16, e.), o bedievių aprašyme
daro alizijų į Jobą (25—28. 30. eil.);
visa tai padaugina Jobo kančias. Be to,
patėmytinas ir kitas priedas: į Jobo

sakinį apie bedievių laimę jis atsako
pastaba apie jų baimę ir jų prazuovimą.
— (2) *Argi išmintingasis...*: jei tu esi
išmintingas, o toks juk tu nori buti,
kaipgi tu gali atsakoti vėjiniu žinojimu,
t. y. tokiuo, kurs yra tikri niekai, ir pri-
pildyti savo vidurius karšto rytų vėjo,
kad jį tuoju smarkiose šnekose paleis-
tumei prieš mus. — (3) *Tą, kurs*: Dievą.
— (4) *Tu sunaikinai...*: sakydamas, kad
tu kenti be savo kalčios, tu naikini
kituose pagarbą, priderancią Dievui, nes
kas gi norės bijoti Dievo ir garbinti
jį, jei net ir jo ištikimi garbintojai, kaip
tu sakai, susilaukia bausmių. — (5) *Nes
tavo nedorumas...* Jobo šneka, anot
Elifazo, buvo taip aiškiai pasmerktina,
kad net nėra reikalo, idant kas kitas
ją peiktu, nes jo paties žodžiai skelbia
jo nedorumą. — (6) *Tavo paties burna...*
Patarlė. — (7) *Argi tu esi gimęs...*: ar
tu esi vyresnis už visus senobės išmin-
čius ir surinkai sau visu amžių išmintį.
— *Sutvertas anksčiau už kauburius*:
prieš visus amžius. — (8) *Ir jo išmintis
bus...* Ebr. t.: ir tuo įgijai sau augštą

- ⁹ Quid nosti quod ignoremus?
quid intelligis quod nesciamus?
- ¹⁰ Et senes, et antiqui sunt in nobis
multo vetustiores quam patres tui.
- ¹¹ Numquid grande est ut consoletur te Deus?
sed verba tua prava hoc prohibent
- ¹² Quid te elevat cor tuum,
et quasi magna cogitans, attornitos habes oculos?
- ¹³ Quid tumet contra Deum spiritus tuus,
ut proferas de ore tuo hujuscemodi sermones?
- ¹⁴ Quid est homo, ut immaculatus sit,
et ut justus appareat natus de muliere?
- ¹⁵ Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis,
et cæli non sunt mundi in conspectu eius.
- ¹⁶ Quanto magis abominabilis et inutilis
homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?
- ¹⁷ Ostendam tibi, audi me:
quod vidi narrabo tibi.
- ⁹ Ką tu žinai, ko mes nežinotumėm?
ką išmanai, kas mums būtų nežinoma?
- ¹⁰ Musų tarpe yra ir senų ir žilų,
daug senesnių už tavo tėvus.
- ¹¹ Argi didelis būtų Dievui dalykas paguosti tave;
bet tavo nedori žodžiai tai kliudo.
- ¹² Kam tavo širdis sukelia tave
ir kam pastatei akis tarsį didžius dalykus mastydamas?
- ¹³ Ko tavo dvasia pučiasi prieš Dievą,
kad iš tavo burnos išeina tokios šnekos?
- ¹⁴ Kas yra žmogus, kad jis būtų nesuteptas
ir kad gimęs iš moteriškos pasirodytu teisingas?
- ¹⁵ Štai, tarp jo šventųjų neivieno neatmainytino,
ir dangus nėra tyras jo akivaizdoje.
- ¹⁶ Kaip giliausias pasibjaurėtinasis ir nenaudingas yra žmogus,
kurs geria neteisybę lyg-kad vandenį?
- ¹⁷ Parodysiu tau, paklausyk manęs;
aš papasakosiu, ką esu matęs.

išmintį. — (10) *Ir musų tarpe*: musų giminėje. — (11) *Argi didelis būtų...*: Dievas veikia atsiųstu tau paguodos, jei tu nekludytumėi pats savo nedoru pasielgimu. Ebr. t.: ar tau per daug mažos Dievo paguodos ir meilus tau (pasakytas) žodis? — Elifazas yra pasakęs (5, 17), kad Dievas baudžia idant išgydytu, ir yra pažadėjęs Jobui laimę, jei jis sugrįš prie Dievo. (5, 19—27). Panašią paguodą yra suteikęs Baldadas (8, 5—8) ir Sofaras (11, 13—19). Tie pažadėjimai buvo jų padarytos išvados iš Dievo teisybės, todėl jie vadina juos Dievo paguodomis. — (12—14) *Kam tavo širdis...* Elifazas jau stačiai užsiuola ant Jobo ir visupirma sako, kad

Jobas nėra be kalčios. Bet jis nepataiko į tikslą, nes pats Jobas tai neginčijo (13, 26; 14, 4. 17), o tik tvirtino, jog jis savo prasikaltimais neužsipelnęs tokių nelaimių. Elifazui reikėjo išrodyti tas paskutinis dalykas, o ne kartoti, kas jo paties ir Sofaro buvo jau sakyta. — (15) *Tarp jo šventųjų...* Plg. aug. 4, 18. — *Dangus*: angelai, arba rasi regimasai dangus. — (16) *Nenaudingas* Ebr. t.: punantis. — *Kurs geria neteisybę*: kuriam neteisybė pasidarė nuolat reikalinga, taip kad jis jos geidžia lyg-kad ištroškęs žmogus vandens. Jei žmogus jau taip sugedęs, kaip jis drįsta murmeti prieš Dievo siųstą kentejimą? (17) *Paklausyk manęs...* Atsakymas

- 18 Sapientes confitentur,
et non abscondunt patres suos.
- 19 Quibus solis data est terra,
et non transivit alienus per eos.
- 20 Cunctis diebus suis impius superbit,
et numerus annorum incertus
est tyrannidis eius.
- 21 Sonitus terroris semper in auribus illius:
et cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.
- 22 Non credit quod reverti possit
de tenebris ad lucem,
circumspectans undique gladium.
- 23 Cum se moverit ad quaerendum panem,
novit quod paratus sit in manu
eius tenebrarum dies.
- 24 Terrebit eum tribulatio, et angustia
vallabit eum, sicut regem, qui
præparatur ad prælium.
- 25 Tetendit enim adversus Deum
manum suam,
et contra Omnipotentem robortatus est.
- 26 Cucurrit adversus eum erecto collo,
et pingui cervice armatus est.

- 18 Išmintingieji išpažįsta
ir neslepia savo tėvų
- 19 Jiems vieniems buvo duota žeme
ir svetimas nevaikščiojo jų tarpe.
- 20 Bedievis keliasi puikybėn per
visas savo dienas,
ir jo nuožmumo metų skaitlius
nėra tikras.
- 21 Baimės skambėjimas visuomet
jo ausyse,
ir nors yra ramybė, jis visuomet
spėja esant slastus.
- 22 Jis netiki galėsiąs sugrįžti iš
tamsybės į šviesą,
žvalgosi į visas puses kalavijo.
- 23 Pasijudinęs duonos jieškotų,
jis žino, kad tamsybės diena
prirengta arti jojo.
- 24 Gasdins jį sielvartas
ir suspaudimas apstos jį
kaip karalių, kurs rengiasi į
kovą.
- 25 Nes jis ištiesė savo ranką prieš
Dievą
ir parodė savo įiegą prieš Visą-
galį.
- 26 Bėgo prieš jį ištiesęs kaklą,
ir apsiginklavo riebiu sprandu.

į Jobo žodžius 12, 6... — (18) *Išmintingieji...* Pats Elifazas buvo iš išminčių tėvynės. Plg. Jer. 49, 6. — *Išpažįsta ir neslepia...* Senobės išminčių mokslas pasiekė mus, eidamas iš vieno į kitus, skelbiamas viešai; todėl jo vertybė labai didelė. Arba: išminčiai, skelbdami savo mokslą, neslepia, bet nurodo, iš ko yra jį gavę, viešai išpažįsta, kad jis jiems suteiktas jų tėvų. — (19) *Jiems vieniems...* Tie išmintingieji nuolat vieni gyvena savo tėvynėje; į jų mokslą neįsimašė nieko svetima. — (20) *Keliasi puikybėn...* Ebr. t.: pats save kankina per visus metus, kurie paskirti piktdariui. — (21) *Baimės skambėjimas...* Jis tariasi nuolat girdįs gandą, skelbiantį jo žuvimą. — (22) *Jis netiki...* Bedievis su baimė laukia nelaimių,

kurias žino busiant nuolatines. — *Žvalgosi į visas puses...* Ebr. t.: jis paskirtas kalavijui, t. y. Dievo kerštui. — (23) *Pasijudinęs duonos...* Ebr. t.: jis klaidžioja, kad rastu duonos. Turėdamas viso ko apščiai jis bijo neturto; savo vaidentuvėje jis mato dieną, kurioje viso ko nustos. — (24) *Kaip karalių.* Geriaus anot ebr. t.: kaip karalius. Suspaudimas, skirtas bedieviui, užpuola jį netikėtai kaip koks karalius apgalvotas. — (25) *Nes jis ištiesė...* Bedievio nujautimo ir baimės priežastis: paniekinimas Dievo ir išdykęs gyvenimas. — *Savo ranką prieš...* lyg-kad grumdamas Dievui. — (26) *Ištiesęs kaklą:* kaip bulius, kurs badosi. — *Riebiu sprandu.* Riebumas yra vaizdas sukie-tėjimo piktenybėje. Plg. Atk. 32, 14;

- 27 Operuit faciem eius crassitudo,
et de lateribus eius arvina de-
pendet.
- 28 Habitavit in civitatibus deso-
latis,
et in domibus desertis,
quæ in tumulos sunt redactæ.
- 29 Non ditabitur, nec perseverabit
substantia eius,
nec mittet in terra radicem
suam.
- 30 Non recedet de tenebris:
ramos eius arefaciet flamma,
et auferetur spiritu oris sui.
- 31 Non credet frustra errore de-
ceptus,
quod aliquo pretio redimendus
sit.
- 32 Antequam dies eius implean-
tur, peribit:
et manus eius arescent.
- 33 Lædetur quasi vinea in primo
flore botrus eius,
et quasi oliva projiciens florem
suum.
- 34 Congregatio enim hypocritæ
sterilis,
et ignis devorabit tabernacula
eorum,
qui munera libenter accipiunt.
- 27 Riebumas apdengė jo veida,
ir nuo jo šonų kaba lašiniai.
- 28 Jis gyveno ištuštėjusiuose mie-
stuose
ir apleistuose namuose, kurie
paversti griuvėsių kauburiais.
- 29 Jis nebus turtingas, ir jo lobis
nepasiliks,
ir neišeis jis į žemę savo šaknies.
- 30 Jis neišeis iš tamsybių;
liepsna sudžiovins jo šakas;
ir bus jis atimtas savo burnos
dvelkimu.
- 31 Tuščios klaidos apgautas jis neti-
kės,
kad yra atpirktinas kokia nors
kaina.
- 32 Jis pražus pirma, negu jo dienos
bus pilnos,
ir jo rankos sudžius.
- 33 Jo kekę bus pažeista kaip vyn-
uogynas žydėjimo pradžioje
ir kaip alyvos medis numetęs
savo žiedus.
- 34 Nes veidmainio draugija nevai-
singa,
ir ugnis praryja šetras tu, kurie
mielu noru ima dovanas.

Ps. 72, 7. Ebr. t.: su kietu savo skydo
gumbu (kupra). — (24) *Riebumas ap-
dengė...* Jis gyveno geriuose, pasidavęs
kuno lepinimui. — (28) *Jis gyveno...*
Bedievis dar didina didžią savo galybę,
atstatydamas išgriautus miestus, kurie,
Dievo rustybės ištikti, turėtų pasilikti
nuolatiniais baudžiančios Dievo teisy-
bės paminklais. — (29) *Jis nebus
turtingas...* Tečiau visa tai nepadės
bedieviui. Jis neturės pasiliekančios
nuosavybės, kuri įleisdama šaknis
sustiprėja ir platinasi. — (30) *Jis
neišeis iš tamsybių...*: nuo jam gresian-
čios bausmės, taip kaip karšto rytų vėjo
nusvilintas medis nebeturi lapų ir šakų.
Galop jis mirs savo įtūžime ir
beprotystėje. Plg. aug. 5, 2. —

(31) *Tuščios klaidos...* Ebr. t.: tene-
pasitiki tuštybe (bedievyste); jis apgau-
tas, nes tuštybė bus jo užmokesnis;
kitai sakant: bedievis nieku negali pa-
sitikėti, kad bus išliuosuotas nuo
Dievo bausmių. — (32) *Jis pražus...*
Jis mirs, nesulaukęs senatvės. Plg. Ps.
54, 24; 77, 33. Ebr. t.: pirma negu ateis
jo laikas (jo galas), įvyks permaina,
ir jo šakos nežaliuos, t. y. jo šeimyna
bus draug su juo nelaiminga. — (33) *Jo
kekę...* Kaip nuo vynmedžio nuskinama
neprisirpusios kekės, taip Dievas atims
dar nepribrendusius mirčiai bedievio
vaikus. Antras palyginimas daroma su
alyvos medžio žiedais, kurie nukrinta,
kuomet dar neužmegzti vaisiai. — (34)
Nes veidmainio draugija: šeimyna. Be-

³⁵ Concepit dolorem, et peperit iniquitatem,
et uterus eius præparat dolos.

³⁵ Jis pradėjo skausmą ir pagimdė piktadarystę,
ir jo iščia rengia klasta.

b) Antras Jobo atsakymas Elifazui.

Caput XVI.

- ¹ Respondens autem Job, dixit:
- ² Audiui frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis.
- ³ Numquid habebunt finem verba ventosa?
aut aliquid tibi molestum est si loquaris?
- ⁴ Poteram et ego similia vestri loqui:
atque utinam esset anima vestra pro anima mea:
- ⁵ Consolarer et ego vos sermonibus,
et moverem caput meum super vos:
- ⁶ Roborarem vos ore meo:
et moverem labia mea, quasi parcens vobis.

16. perskyrimas.

- ¹ Atsakydamas Jobas tarė:
- ² Aš dažnai esu girdejes tokiu dalyku;
jūs visi esate įkyrus ramintojai.
- ³ Ar bus galas vėjo žodžiams?
arba ar kas nors tavo slėgia, kad kalbi?
- ⁴ Galečiau ir aš kalbėti panašiu į jūsų dalyku;
ir kadgi jūsų siela būtų mano sielos vietoje!
- ⁵ Raminčiau ir aš jus šnekomis ir kraipyčiau ant jūsų savo galva,
- ⁶ stiprinčiau jus savo burna ir judinčiau savo lupas tarsi gailėdamos jūsų.

dievio namai ištuštes; jo šeimyna pražus kaip jis pats. — (35) *Jis pradėjo skausmą...* Elifazas užbaigia savo šneką turiningu palyginimu, kuriuo sako, kad nelaimė visuomet neabejotinai seka nuodėmę. Dievis daro nedorus, skriaudą kitiems nesąčius sumanymus; įvykdydamas sumanymą gimdo piktadarystę (ebr. t.: tuštybę), o sau rengia bausmę; tikisi turėsias iš piktadarystės naudos, bet lieka užvilts, nes susilaukia kančios.

16, 1—17, 16. Savo atsakyme Jobas dejuoja, kad jo prieteliai tą pat kartodami jį tik vargina (16, 1—6), vėl aprašinėja savo skausmus, kurie juo didesni, kad jis atiduotas į bedievių rankas ir kad umai ir netikėtai susilaukė nelaimių (16, 7—18), šaukiasi į Dievą kaipo liudytoją savo nekaltybės, kuriuo jis pilnai pasitiki (16, 19—17, 9), ir tvirtina, kad jis nieko nebesitiki čia ant žemės, nežiurint tuščių savo prietelių pažadėjimų (17, 10—16).

(16, 1) *Atsakydamas...* Šitas Jobo

atsakymas gana ramus. Jis čia plačiau aprašo savo skausmus, ir iš to paaiškėja, su kokiuo dvasios tvirtumu jis juos kenčia. Kentančiame Jobe kilsta viltis, kurią jis išreiškia aiškiai ir be svyravimų, jog Dievas bus jo nekaltumo gynėjas. — (2) *Ramintojai...* Jobas vadina ironiškai tuo vardu savo prietelius; bet jų raminimo pasekmė užuot paguodos yra apsunkinimas ir padidinimas kančios. — (3) *Vėjo žodžiams.* Jobas grąžina Elifazui jo paties žodžius. Aug. 15, 2. — *Arba ar kas nors...* Ebr. t.: kas gi tavo erzina, kad tu taip atsakai? — (4) *Galečiau ir aš...* Guosti kenčiančius taip, kaip jūs darote, nedaug tereikia išminties. Jei mūsų stovis būtų permainytas, tuomet ir aš galečiau karčiai peikti jus ir kaltinti sunkių nuodėmių. — *Kadgi jūsų siela...* Geriaus anot ebr. t.: kad jūs butumėte mano vietoje. Vulgatos vertime yra per daug smarkus linkėjimas nelaimės prieteliams. — (5, 6) *Raminčiau ir aš...* Ištikrųjų Jobas nebutu tenkinęs tik išviršiniais užuojautos ženklais.

- 7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus:
et si tacuero, non recedet a me.
- 8 Nunc autem oppressit me dolor meus,
et in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
- 9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me,
et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.
- 10 Collegit furorem suum in me, et comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis:
hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
- 11 Aperuerunt super me ora sua, et exprobrantes percusserunt maxillam meam,
satiati sunt pœnis meis.
- 12 Conclusit me Deus apud iniquum,
et manibus impiorum me tradidit.
- 13 Ego ille quondam opulentus repente contritus sum:
tenuit cervicem meam, confregit me,
et posuit me sibi quasi in signum.

- 7 Bet ką darysiu? jei aš kalbu, mano skausmas nesiliauja,
ir jei tyliu jis neatstoja nuo manęs.
- 8 Dabar gi mano skausmas visai prislegė mane,
ir visi mano sąnariai paversti nieku.
- 9 Mano raukšlės liudyja prieš mane,
ir melagis atsistoja prieš mano veidą, ir prieštarauja man.
- 10 Jis surinko prieš mane savo ištūžimą
ir man grumodamas griežia prieš mane savo dantimis;
mano neprietelis žiuri į mane baisiomis akimis.
- 11 Jie išsižiojo prieš mane
ir prikaišiodami daužė mano veidą,
pasisotino mano kančiomis.
- 12 Dievas atidavė mane neteisiam jam.
ir padavė mane į bedievių rankas.
- 13 Aš kitados taip turtingas, esu umai sutrintas;
jis nutvėrė mane už sprando, sulaužė mane
ir padėjo sau mane kaipo ženklą.

(7) *Bet ką darysiu...* Jobas nebežino savo liudnose sąlygose, kas jam geriausia, kalbėti ar tylėti. — (8) *Dabar gi mano...* Ebr. t.: bet dar jis (Dievas) nuvargino mane, ir tu (Dieve) sunaikinai visą mano šeimyną. — (9) *Mano raukšlės...* Kita apsunkinanti aplinkybė yra ta, kad kentėjimai (dėl ligos pasidariusios ant kūno raukšlės) laikomi didžio praskaltimo liudytojais prieš jį; jie, tiesa, melagingi liudytojai, bet laikomi tikrais. Ebr. t.: tu suvaržei mane (raušklemis); liudytoju buvo ir pakilo prieš mane mano melas ir atsako man į veidą. — *Melagis*: Elifazas ir kiti Jobo prieteliai. — (10) *Jis surinko...* Pats Dievas pasi-

darė Jobo priešininku, nurodo jį kaip savo neprietelį, kurį jis nori visaip sunaikinti (plg. 12. e. ir aug. 6, 4. 9; 7, 14. 19 ir k.). — (11) *Jie išsižiojo...* Greta Dievo rustybės eina neprietelystė žmonių, kurie žemina ir niekina Jobą. — *Daužė mano veidą*. Didžiausio išniekinimo vaizdas. Plg. Ps. 3, 8; Mik. 5, 1. — *Pasisotino mano...*: kaip grobiu. Ebr. t.: jie renkasi burius prieš mane. — (13) *Aš, kitados...* Nauja apsunkinanti kentėjimą aplinkybė: augštai stovėdamas Jobas umai nustojo laimės, buvo Dievo kaip kovotojo netikėtai užpultas, jo šaudymo tikslu padarytas (plg. 7, 20), sudraskytas ir pervertas,

- 14 Circumdedit me lanceis suis,
convulneravit lumbos meos,
non pepercit, et effudit in terra
viscera mea.
- 15 Concidit me vulnere super vul-
nus,
irruit in me quasi gigas.
- 16 Saccum consui super cutem
meam,
et operui cinere carnem meam.
- 17 Facies mea intumuit a fletu,
et palpebræ meæ caligaverunt.
- 18 Hæc passus sum absque iniqui-
tate manus meæ,
cum haberem mundas ad Deum
preces.
- 19 Terra ne operias sanguinem
meum,
neque inveniat in te locum la-
tendi clamor meus.
- 20 Ecce enim in cælo testis meus,
et conscius meus in excelsis.
- 21 Verbosi amici mei:
ad Deum stillat oculus meus.
- 22 Atque utinam sic iudicaretur
vir cum Deo,
quomodo judicatur filius homi-
nis cum collega suo.

- 14 Apstātė mane savo jietimis,
sužeidė mano strėnas,
nepasigailejo ir išleido ant žė-
mės mano vidurius;
- 15 padarė man žaizdą ant žaizdos,
puolė ant manės kaip milžinas.
- 16 Aš pasisiuvau maišą ant savo
odos
ir pelenais apdengiau savo kūną.
- 17 Mano veidas subrinko nuo verk-
smo,
ir mano akių vokai aptemo.
- 18 Kentėjau tai, nors mano rankoje
nera neteisybės
ir mano maldos Dievui buvo
nesuteptos.
- 19 Žeme, neapdengk mano kraujo,
ir mano šauksmas teneranda
tavyje vietos pasislėpti.
- 20 Nes štai, danguje yra mano
liudytojas
ir žinas mane augštybese.
- 21 Mano prieteliai žodingi,
į Dievą ašaroja mano akis.
- 22 Ir kadgi taip galėtu teisinties
vyras prieš Dievą,
kaip žmogaus sunus gali teisin-
ties prieš savo draugą.

nors ir neužmuštas. — (14) *Sužeidė mano strėnas...* Ebr. t.: perskėlė mano inkstus, t. y. sužeidė mane mirtinai. — (15) *Padarė man žaizdą...* Ebr. t.: darė manyje plyšį ant plyšio. Jobas palygina save su siena, kurioje užpuolantįs neprieteliai daro plyšius vienus po kitų. — (16) *Pasisiuvau maišą...* Gedulio drabužis, ašutinė buvo nešiojama ant pliko kūno. — *Pelenais apdengiau...* Ebr. t.: ir padėjau savo ragą į dulkes. Priešingai, kas galingas ir laimingas, tas pakelia augštin savo ragą. Plg. Ps. 74, 5; 148, 14 ir k. — (18) *Kentėjau...* Jobas kentėjo baisiai, nesijausdamas esąs kal- tas: jo darbai buvo šventi, tas religija nieku nesutepta, tobula. Taip Jobas atsako į Elifazo kaltinimus 15, 4. 34. (19) *Žeme, neapdengk...* Jobas neabe- joja, kad dabartinis jo kentėjimas visai

apgales jį, ir kad jis turi mirti. Savo ateitį jis su viltimi paveda Dievui; tegul jis parodo jo nekaltumą. Todėl Jobas šaukia: Tu, o žeme, neužtylėk, kas man atsitiko ir neapdengk kraujo, kurs netei- singai išlietas iš mano kūno, o žeme, mano kūno ligos apsunkinta, ir mano šauksmas tepažadina Dievą ginti mano teisių. Taipogi ir oras neturi daryti kliučių jo dejavimams, bet leisti jiems pasiekti dangų, kad teisus teisėjas Die- vas apskelbtu Jobo nekaltumą. — (20) *Nes štai, danguje...* Ant žemės Jobas nebeturi vertybės, bet danguje jis turi prakilniausį liudytoją. Jo jis laikosi, nors žino, kad jo kentėjimai siųsti to paties Dievo. — (22) *Ir kadgi taip...* Ebr. t.: kad jis (Dievas) apgintų žmo- gaus teisę prieš Dievą ir žmogaus sunaus prieš prietelį. Tas žmogus ir žmogaus

²³ Ecce enim breves anni transeunt,
et semitam, per quam non re-
vertar, ambulo.

Caput XVII.

¹ Spiritus meus attenuabitur,
dies mei breviabuntur,
et solum mihi superest sepulch-
rum.

² Non peccavi,
et in amaritudinibus moratur
oculus meus.

³ Libera me Domine, et pone me
iuxta te,
et cuiusvis manus pugnet con-
tra me.

⁴ Cor eorum longe fecisti a disci-
plina,
propterea non exaltabuntur.

⁵ Prædam pollicetur sociis,
et oculi filiorum eius deficient.

⁶ Posuit me quasi in proverbium
vulgi,
et exemplum cum coram eis.

⁷ Caligavit ab indignatione ocu-
lus meus,
et membra mea quasi in nihi-
lum redacta sunt.

⁸ Stupebunt iusti super hoc,
et innocens contra hypocritam
suscitabitur.

²³ Nes štai, trumpi metai praeina,
ir aš einu taku, kuriuo negrišiu.

17. perskyrimas.

¹ Mano dvasia menkeja,
mano dienos eina trumpyn,
ir lieka man tiktai kapas.

² Nenusidejau,
tečiau mano akis mato tik
kartybių.

³ Išliuosuok mane, Viešpatie, ir
pastatyk greta savęs,
tuomet kiekvieno ranka teko-
voja prieš mane.

⁴ Tu atitolinai jų širdį nuo iš-
manymo,
todėl jie nebus išaugštinti.

⁵ Jis žada draugams grobio,
bet jo vaikų akis apalps.

⁶ Padaryta iš manęs lyg-kad pasi-
tyčiojimas liaudžiai,
ir aš esu pavyzdis jų akivaizdoje.

⁷ Mano akis aptemo nuo narso,
ir mano sėnariai lyg-kad nieku
paversti.

⁸ Teisieji stebesis iš to,
ir nekaltasis bus sužadintas
prieš veidmainį.

sunus yra pats Jobas, kurs šaukiasi į Dievą kaip prieš patį Dievą taip ir prieš savo prietelius; nes jis tikisi, kad Dievas ateityje bus jam maloningas ir apskelbs jį esant nekaltą. Ta malda bus išklausa. — (23) *Nes štai...* Jobas dėlto taip meldžiasi, nes čia ant žemės nebėra jokios vilties.

(17, 1) *Mano dvasia...* Jobo gyvenimo sąlygos tokios, kad jau greitai jam reikia laukti mirties. — (2) *Nenusidejau...* Ebr. t.: ištikrųjų mane sutinka pasityčiojimai, mano akis turi žiūrėti į jų erzimą. — (3) *Išliuosuok mane...* Leisk tik man kaip nekaltam prisitarti prie savęs, o tuomet aš nieku laikysiu visus žmonių užpuldinėjimus. Ebr. t.: padėk užstatą, laiduok už mane pas save;

ką gi aš rasčiau, kurs suduotu man į delną. Padėti užstatą, laiduoti ir suduoti į delną reiškia tą pat. Dėdavo užstatą, arba paduodavo kam savo ranką, liudydami, jog apsiima laiduoti už jį. Plg. Pat. 6, 1; 9, 15; 17, 18 ir k. Taigi, Jobas meldžia Viešpatį, kad jis būtų jo laiduotojas draug ir teisejas. — (4) *Tu atitolinai...* Klaidinga prietelių nuomonė Jobui rodosi esanti Dievo siunčiamos jiems bausmės pradžia. — (5) *Jie žada...* Kaip toli nuo Jobo prietelių apgalėjimas, jis parodo palyginimu (patarle). Jie yra kaip žmogus, kurs žada draugams gero grobio, tuotarpu kad pats taip neturtingas, jog jo vaikai badu miršta. Taip pat ir jie žadėjo mokyti Jobą išminties. — (6) *Aš esu pavyzdis...* Ebr. t.: kaip žmogaus, kuriam spjaudoma į veidą. — (7) *Lyg-kad nieku.* Ebr. t.: lyg-kad šešėliu. — (8) *Teisieji stebesis...*

- ⁹ Et tenebit justus viam suam,
et mundis manibus addet fortitudinem.
- ¹⁰ Igitur omnes vos convertimini,
et venite,
et non inveniā in vobis ullum sapientem.
- ¹¹ Dies mei transierunt,
cogitationes meae dissipatae sunt,
torquentes cor meum:
- ¹² Noctem verterunt in diem,
et rursum post tenebras spero lucem.
- ¹³ Si sustinero, infernus domus mea est,
et in tenebris stravi lectulum meum.
- ¹⁴ Putredini dixi: Pater meus es,
mater mea; et soror mea, vermicibus.
- ¹⁵ Ubi est ergo nunc praestolatio mea,
et patientiam meam quis considerat?
- ¹⁶ In profundissimum infernum descendēt omnia mea:
putasne saltem ibi erit requies mihi?
- ⁹ Ir teisusis laikysis savo kelio,
ir kurs nesuteptomis rankomis
tas pasidarys stipresnis.
- ¹⁰ Taigi, jūs visi apsigrižkite ir ateikite,
o aš nerasiu jūsų tarpe neivieno išmintingo.
- ¹¹ Mano dienos praėjo,
mano mintis išsiblaške
ir kankina mano širdį.
- ¹² Naktį jie pavertė į diena,
ir po tamsybės aš vėl turiu tikėtis šviesos.
- ¹³ Jei aš ir laukčiau, mirusiųjų vieta yra mano namai,
ir tamsybeje aš pasitiesiau savo patalą.
- ¹⁴ Puvesiui tariau: Tu mano tėvas;
o kirminams: mano motina ir mano sesuo.
- ¹⁵ Kame tat yra dabar mano laukimas,
ir kas žiuri mano kantrybės?
- ¹⁶ Visa, kas mano, nužengs į giliausias pažemes,
o nors tenai ar bus man atilsio?

Tikrai išmintingi žmonės manys kitaip negu Elifazas (15. 4). Jie stebėsis, kad Dievo apveizda taip elgiasi su teisinguoju ir užsirustins ant bedievių (ebr. t.), kad jie ne tik laimingi, bet dar savo laimeje vargina ir persekioja kenčiantį. — (9) *Teisusis laikysis...* Teisieji ne tik nenustos drąsos, bet dar labiau sergėsis pikta ir pasiilks ištikimi Dievui. Taip Jobas čia nurodo gerus teisųjų kentėjimo vaisius.

(10) *Jūs visi...* Jobo prieteliai gali sau vėl mėginti aiškinti jo kentėjimus, kaip jiems tinka; jiems pavyks tik parodyti, kad jiems patiems truksta išminties. — (11) *Mano dienos...*: mano kentėjimai priartino man mirtį; aš pamečiau mintis ir sumanymus apie šį gyvenimą; todėl jūsų žadama laime negali suteikti! man paguodos. — *Ir kankina mano širdį.* Ebr. t.: mylimiausios mano širdies gerybės. Taip gra-

žiai pavadinta brangi žmogaus širdžiai viltis. — (12) *Naktį...* Prieteliai, žadėdami man laimingą ateitį, daro iš nakties diena, sako, kad po tamsybių aš turiu tikėtis šviesos. — (13) *Jei aš ir laukčiau...*: nors aš ir laukčiau, kaip jūs norite ir žadate, dalykų permainos, tačiau man bus suteikta tik tamsi mirusiųjų vieta, tenai jau patiestas mano patalas; tiek aš teturiu laukti. — (14) *Puvesiui tariau...*: su žemiškais dalykais man nebėra giminystės; aš priklausau supuvimui, kaip vaikai tėvams ir broliai vieni kitiems. — (15) *Kame tat...*: Kame gi yra ta graži ateitis, kurią prieteliai žadėjo? — *Ir kas žiuri...* Ebr. t.: ir kas gali matyti mano viltį? t. y. kas gali pamatyti kitokią viltį negu laukimą mirties? — (16) *Visa, kas mano...* Ebr. t.: ji (viltis) nužengs... — *Ar bus...* Ebr. t. nėra klausimo.

e) *Antras Baldado atsiliėpimas.*

Caput XVIII.

- ¹ Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
- ² Usque ad quem finem verba jactabitis?
intelligite prius, et sic loquamur.
- ³ Quare reputati sumus ut jumenta,
et sorduimus coram vobis?
- ⁴ Qui perdis animam tuam in furore tuo,
numquid propter te derelinquetur terra, et transferentur rupes de loco suo?
- ⁵ Nonne lux impii extinguetur,
nec splendet flamma ignis eius?
- ⁶ Lux obtenebrescet in tabernaculo illius,
et lucerna, quæ super eum est, extinguetur.
- ⁷ Arctabuntur gressus virtutis eius,
et præcipitabit eum consilium suum.

18. perskyrimas.

- ¹ Atsiliėpdamas Baldadas Suhietis tarė:
- ² Ar ilgai dar jūs kalbesite tokiuos žodžius?
Pirma supraskite, o tuomet kalbėkime.
- ³ Kodėl mes laikomi galvijais ir pasidarėme bjaurus jūsų akivaizdoje?
- ⁴ Tu kurs savo narse pražudai savo sielą,
argi dėl tavęs bus apleista žemė ir uolos bus perkeltos iš savo vietos?
- ⁵ Argi bedievio šviesa nebus užgesyta?
ir jo ugnies liepsna nebešvies?
- ⁶ Šviesa pasidarys tamsiojo šetroje, ir esantis ant jo žibūrys užges.
- ⁷ Jo jiegos žingsniai bus susiaurinti,
ir jo paties užmanymas nuštums jį žemyn,

18, 1—21. Po trumpos įžangos, kurioje Baldadas niekina Jobo žodžius (1—4), jis skelbia, kad Dievas nemainysias dėl Jobo savo nutarimų, bet tikrai ir matomai pražudysias bedievi. Aprašydamas bedievio likimą, jis priduria, kad tasai nepasibaigsias paties bedievio mirtimi, bet kad draug su ja busias sujungtas ir jo šeimynos žuimas (5—21).

(18, 1) *Atsiliėpdamas Baldadas...* Kadangi Elifazas pripažino, jog bedievių bausmės nevisuomet matomos, ket kaikada susideda tik iš sąžinės griaužimo, todėl Baldadas panaujina savo tyrtinimą, jog bedieviai visuomet randa patėmyjamą pražuvimą; jis tik aiškiaus ir baisiaus aprašo bedievių kančias ir nebežada Jobui jokios vilties. — (2) *Jūs kalbėsite...* Baldadas kreipiasi į Jobą ir Elifazą, arba į Jobą ir kitus tei-

siusius, kurie kenčia. — (3) *Laikomi gyvuliais...* Jobas nevadino savo prie-telių tokiais vardais; Baldadas rasi daro tik išvadą iš jo žodžių, kuriuose Jobas minėjo gyvulius (12, 7) ir nesuteptas teisiųjų rankas (17, 9). — (4) *Tu, kurs savo...* Ebr. t.: tu, kurs pats save draskai savo pyktyje. Baldadas sako, kad pats Jobas darosave nelaiminga; bet dėl jo nebus permaininga Dievo nustatytoji tvarka.

(5) *Argi bedievio...* Ebr. t.: juk bedievio... Dievo duotas pasaulio tvarkos įstatas, kad laimė umai apieis bedievi, turi buti ir pasilikti. — (6) *Šviesa pasidarys...* Naminio židinio liepsna ir žibūrys yra šeimyninės laimės ir džiaugsmo vaizdai. Liepsnos ir žibūrio užgesimas ženklina umai ateinančią nelaimę. — (7) *Jiegos žingsniai bus...* Pilni, tikri žingsniai, ženklas laimės ir pasitikejimo savimi, susiaurės, nes susitiks su ne-

- ⁸ Immisit enim in rete pedes suos,
et in maculis eius ambulat.
⁹ Tenebitur planta illius laqueo,
et exardescet contra eum sitis.
¹⁰ Abscondita est in terra pedica eius,
et decipula illius super semitam.
¹¹ Undique terrebunt eum formidines,
et involvent pedes eius.
¹² Attenuetur fame robur eius,
et inedia invadat costas illius.
¹³ Devoret pulchritudinem cutis eius,
consumat brachia illius primogenita mors.
¹⁴ Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius,
et calcet super eum, quasi rex, interitus.
¹⁵ Habitent in tabernaculo illius socii eius, qui non est,
aspergatur in tabernaculo eius sulphur.
¹⁶ Deorsum radices eius siccantur,
sursum autem atteratur messis

- ⁸ nes jis įpainiojo savo kojas į žabangus
ir vaikščioja jų kilpose.
⁹ Jo pėda bus sugauta sląstais,
ir troškulys užsidegs prieš jį.
¹⁰ Žabangai paslėpti jam žemėje
ir sląstai jam ant tako.

¹¹ Išvisur gąsdina jį baisumai
ir apipainioja jo kojas.

¹² Tesumenkeja jo stiprybė dėl bado,
ir tepnyksta liesumas jo kaulus.

¹³ Baisiausi mirtis tepraryja jo odos gražumą,
tesunaikina jo rankas.

¹⁴ Tebuna išplešta iš jo šėtos jojo pasitikėjimas,
ir prapultis temindo jį kaip karalius.

¹⁵ Draugai to, kurio nėra, tegyvena jo šėtroje;
tebuna pabarsbyta jo šėtroje seros.

¹⁶ Tesudžiusta jo šaknis apačioje,
viršuje gi tebuna sumindžiota jo pjutis.

laime. — (8) *Į žabangus*: patiestus ant kelio. Nelaimė visur lauks bedievio. — (9) *Troškulys*...: rasi, pikti geiduliai. Ebr. t. rasi: užsivers aplink jį mazgai. — (10) *Žabangai paslėpti*...: bedieviui padėta žabangai net ir tenai, kame jis jų visai nesitiki. — (11) *Išvisur gąsdina*... Ne tik nelaimė laukia bedievio, bet dar persekioja jį žuvimo baisumas ir stumte stumia į nelaimės tinklus. — (12) *Tesumenkeja*... Pasakęs apskritai, kad nelaimė skirta bedieviui, toliau Baldadas mini įvairius tos nelaimės apsiraiškimus. — (13) *Baisiausi mirtis*... Vulgatos: *primogenita mors*, ebr. t.: mirties pirmgimis, rasi reiškia baisiausią ligą, kuri yra lyg-kad pirmgimis mirties sunus. Baldadas matomai daro aliuziją į Jobo ligą ir nurodo ją kaip to, kuri lanko tik bedievių. — (14) *Tebuna*

išplešta... Ebr. t.: jis bus išpleštas iš savo šėtos, kuri buvo jo pasitikėjimo dalykas, ir atves jį prie baisybių karaliaus. Be laiko ir prievarta bedievis bus atimtas iš savo manų, kuriais pasitikejo, ir bus atiduotas mirčiai, kurios valdžia baisi, visa pavergianti. — (15) *Draugai*. Ebr. t.: svetimi, kaimynai. — *Tegyvena jo šėtroje*... Nuo bedievio prажuvimas pereina ant viso, kas jam artima, ant jo dalykų, šeimos, ainijos. Jo turtus pasisavina svetimieji. — *Tebuna pabarstyta*... Ant bedievio namų ateis prakeikimas, kokio susilaukė Sodoma. Plg. Atk. 29, 2; Ps. 10, 6. — (16) *Tesudžiusta*... Kaip, šaknis išdžiuvus, nebegalima tikėtis atžalų, taip, žuvus bedieviui, pražus jo vaikai, visa šeima ir visa ainija. Čionai, vėl daroma aliuzija į Jobo likimą. — *Tebuna*

- ¹⁷ Memoria illius pereat de terra,
et non celebretur nomen eius
eius in plateis.
- ¹⁸ Expellet eum de luce in tenebras,
et de orbe transferet eum.
- ¹⁹ Non erit semen eius, neque
progenies in populo suo,
neq̄ ullæ reliquæ in regionibus
eius.
- ²⁰ In die eius stupebunt novissimi,
et primos invadet horror.
- ²¹ Haec sunt ergo tabernacula iniqui,
et iste locus eius, qui ignorat
Deum.

- ¹⁷ Tėpražuna nuo žemės jo atsiminimas,
ir tenebuna jo vardas garsinamas gatvėse.
- ¹⁸ Jis išvays jį iš šviesos į tamsybę
ir iš pasaulio atims jį.
- ¹⁹ Nebus nei jo seklos, nei ainijos
jojo tautoje,
nei jokių liekanų jo šalyse.
- ³⁰ Paskesniejį stebės dėl jo dienos,
ir pirmuosius apims didi baime.
- ²¹ Tokios tat bedievio šėtros
ir toki vieta to, kurs nežino
Dievo.

d) *Antras Jobo atsakymas Baldadui.*

Caput XIX.

- ¹ Respondens autem Job, dixit:
- ² Usquequo affligitis animam meam,
et atteritis me sermonibus?
- ³ En decies confunditis me,
et non erubescitis opprimentes me.

19. perskyrimas.

- ¹ Atsakydamas Jobas tarė:
- ² Ikikolei jūs varginsite mano sielą
ir kankinsite mane šnekomis?
- ³ Štai dešimtį sykių išniekinate mane,
ir jums ne gėda slėgti mane.

sumindžiota... Ebr. t.: sunyks jo šakos.
— (17) *Tėpražuna...* Atsiminimas po mirties apie geruosius buvo Dievo palaiminimas, užmiršimas gi ko nors buvo laikoma pas rytiečius didžia nelaime. Plg. Atk. 25, 6; Ekli. 46, 14. — (18) *Jis:* Dievas. Ebr. t.: bus išvartytas. — (19) *Nebus nei jo...* Neminės jo ir ainiai, nes jų nebus likę. — (20) *Paskesnieji...* Anot vienu: dabartinėkarta ir velesnioji; anot kitų: žmonės vakarų ir, rytų krašto. — *Dėl jo dienos:* dėl jo žuvimo dienos. — (21) *Tokios tat...* Baldadas užbaigia šiuo sykiu savo žodžius be nurodymo Jobui jokios vilties, lygkad stačiai sakydamas, kad taipogi Jobo nelaime yra bausmė už jo prasi kaltimus ir kad aprašytas bedievio likimas taipogi jam skirtas. — *Kurs nežino Dievo:* kurs nenori rupintis Dievo valia.

kurs neleidžia jiems matyti, kad Dievas jam skyrė nelygų teisimą (1—6); toliaus aprašinėja, kaip daug jis turi kentėti (7—12) ir kaip labai jis liko visų, net ir savo artimiausiųjų apleistas, todėl maldauja, kad bent prieteliai pasigailetu jojo (13—22); nerasdamas tečiau to pasigailejimo, Jobas išreiškia tvirtą viltį, kad jo Atpirkejas, kurs yra gyvas, parodys jo nekaltumą busimame atsikėlime, todėl perspėja prietelius, kad jie bijotu Dievo teismo (23—29).

(19, 1) *Atsakydamas...* Antrame atsakyme Baldadui Jobas, aprašinėdamas savo kentėjimus mini nemažą visai naujų dalykų, kurie dar aiškesnį daro kenčiančio Jobo paveikslą (13—20, eil.); čia taipogi jis kuoaškieiausiai išreiškia savo viltį atsikėlimo ir busimojo užmokėsio. — (2) *Ikikolei jūs...* Jobas atsako prieteliams su skausmu, bet be rustybės. Viltis (16, 21) nutildė pamažu jo širdies audrą, ir jis pasidarė ramesnis. — (3) *Dešimtį sykių,* t. y. taip daug sykių.

19, 1—29. Jobas vėl dejuoja dėl savo prietelių pasielgimo ir apakimo,

- ⁴ Nempe, etsi ignoravi,
mecum erit ignorantia mea.
- ⁵ At vos contra me erigimini,
et arguitis me opprobriis meis.
- ⁶ Saltem nunc intelligite quia
Deus non æquo iudicio af-
flicerit me,
et flagellis suis me cinxerit.
- ⁷ Ecce clamabo vim patiens, et
nemo audiet:
vociferabor, et non est qui ju-
dicet.
- ⁸ Semitam meam circumsepsit,
et transire non possum,
et in calle meo tenebras posuit.
- ⁹ Spoliavit me gloria mea,
et abstulit coronam de capite
meo.
- ¹⁰ Destruxit me undique, et pereō,
et quasi evulsæ arbori abstulit
spem meam.
- ¹¹ Iratus est contra me furor eius,
et sic me habuit quasi hostem
suum.
- ¹² Simul venerunt latrones eius,
et fecerunt sibi viam per me,
et obsederunt in gyro taberna-
culum meum.
- ⁴ Nes jei aš ir nežinojau,
mano nežinojimas pasilieka su
manim.
- ⁵ O jūs stojatės prieš mane
ir kaltinate mane dėl mano pa-
niekinimų.
- ⁶ Nors dabar supraskite, kad
Dievas prispaudė mane nely-
giu teismu
ir apsupo mane savo rykštėmis.
- ⁷ Štai, aš šaukiu, kentėdamas
prievarta, ir niekas neklauso;
aš rekiu, ir nera, kas darytu
teisybę.
- ⁸ Jis aptvėrė mano kelia, ir ne-
galiu pereiti,
ir paskleidė ant mano tako
tamsybę.
- ⁹ Išplėšė iš manęs mano garbę
ir nuėmė man nuo galvos vai-
niką.
- ¹⁰ Sunaikino mane iš visų pusių,
ir aš žunu,
ir kaip iš išrauto medžio jis
atėmė iš manęs viltį.
- ¹¹ Jo narsas užsidede ant manęs.
ir jis elgėsi su manim kaip su
savo neprieteliu.
- ¹² Jo galvažudžiai atėjo draug,
padarė sau kelią per mane
ir apgule aplinkui mano šėtra.

— (4) *Jei aš ir nežinojau...*: jei aš ir prasikaltau dėl silpnumo ar nežinojimo, tai aš pats kenčiu bausmę; kamgi tat jūs kankinate mane, lyg-kad aš bučiau jums pakenkęs? — (5) *Jūs stojatės...*: jūs be pasigailėjimo naudojates mano kentėjimais ir puikybės pilnais žodžiais vien iš jų darote išvadą, kad aš bedievis. — (6) *Dievas prispaudė...* Jei nelaimė butu siunčiama tik už nuodėmes, tai Dievo teismas butu neteisingas, nes jis siuntė ant manęs per daug didžių kentėjimų, nors aš neesu kaltas sunkių nuodėmių. — *Savo rykštėmis*. Ebr. t.: savo tinklais. Kaip žveris, kurs negali išsiliuosuoti iš medinčiaus tinklo, taip aš esu Dievo'apsuptas kentėjimų tinklu.

(7—9) *Aš šaukiu kentėdamas...*: taip didžios nelaimės aš negalėjau užsipel-

nyti: visupirma to, kad Dievas neliu-
dyja apie mano nekaltumą, toliaus kad jis mane dar labiaus baudė (8, e.). Aš negaliu išbėgti, ir nors butu koki prie-
glauda, tamsybė (nelaimė, kurios prie-
zastis nežinoma) laiko man ją uždengus.
Ko aš nustejojau, to nebegalima ati-
taisyti. Jis atėmė visa, kas darė mane
garbingą (plg. Prad. 45, 13) ir kas leido
man pakelti galvą ant kitų žmonių.
Kitados garbeje, dabar jaimesniųjų iš-
juokiamas (31, 1); anksčiau lygus
karaliui (29, 25), dabar sėdžiu dulkėse,
krapštydamas savo žaizdas. — (10) *Iš
visų pusių*: atimdamas mano turtus ir
naikindamas mano kuną. — (11. 12) *Jo
narsas...* Jis elgiasi su manim kaip
su neprietelio tvirtove. Kaip sutvarkyta
kariuomenė eina ir užpuola mane Dievo

- ¹³ Fratres meos longe fecit a me,
et noti mei quasi alieni recesserunt a me.
- ¹⁴ Dereliquerunt me propinqui mei:
et qui me noverant, obliti sunt mei.
- ¹⁵ Inquilini domus meæ, et ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me,
et quasi peregrinus fui in oculis eorum.
- ¹⁶ Servum meum vocavi, et non respondit,
ore proprio deprecabar illum.
- ¹⁷ Halitum meum exhorruit uxor mea,
et orabam filios uteri mei.
- ¹⁸ Stulti quoque despiciebant me,
et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
- ¹⁹ Abominati sunt me quondam consiliarii mei:
et quem maxime diligebam, aversatus est me.
- ²⁰ Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum,
et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
- ²¹ Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.

- ¹³ Mano brolius jis atitolino nuo manęs,
ir mano pažįstami atsitrauke nuo manęs kaip svetimi.
- ¹⁴ Mano giminės apleido mane,
ir kurie mane pažino, užmiršo mane.
- ¹⁵ Mano įnamiai ir mano tarnaitės laikė mane svetimu,
ir kaip kitatautis buvau jų akyse.
- ¹⁶ Aš šaukiau savo vergą, o jis neatsakė;
aš prašiau jį savąja burna.
- ¹⁷ Mano pati bjaurėjosi mano kvapo,
ir aš maldavau savo iščios sunus.
- ¹⁸ Net ir paikieji niekino mane
ir kuomet atsitraukiau nuo jų, jie žeidė mane žodžiais.
- ¹⁹ Mano kitados patarėjai bodejosi manęs,
ir ką labiausiai mylėjau, tas bjaurėjosi manęs.
- ²⁰ Sunykus kunui, mano kaulai prisiglaudė prie mano odos,
ir tiksliai lupos liko aplink mano dantis.
- ²¹ Pasigailėkite manęs, pasigailėkite manęs bent jus, mano prieteliai,
nes Viešpaties ranka ištiko mane.

siųstos kančios, taip kad greitas žuvinas yra neišvengiamas. — *Galvažudžiai*. Ebr. t.: būriai, t. y. kentėjimų daugybė.

(13) *Mano brolius*: artimiausius giminaičius. Jobas išskaito su skausmu, kaip labai jis liko visų net ir artimiausiųjų apleistas. — *Jis atitolino*: siųstais kentėjimais. — (15) *Įnamiai*: svetur gimusieji, bet paskui patekusieji į Jobo namus tarnai, atskirtini nuo vergų, gimusių ir užaugusių jo paties namuose (16. e.). — (16) *Prašiau jį*: patarnauti. — (17) *Bjaurėjosi mano kvapo*. Žmogaus, sergančio elefantiazės liga, kvapas yra ištikrųjų nepakenčiamai bjaurus. — *Savo iščios sunus*: ne savo vaikus,

kurie visi buvo mirę, bet savo brolius, išėjusius iš tos pačios motinos iščios kaip ir Jobas. Anot kitų aiškinimo: aš pasidariau lygus tam, kurs turi savo paties vaikus maldauti to, ką jie jam skolingi. — (18) *Net ir paikieji*: menkiausi žmonės, kurie tikrai verti paniekimo. — (19) *Partarėjai*: artimiausi prieteliai. — (20) *Sunykus kunui*... Sunkioje ligoje Jobas buvo visai suliejęs ir išdžiūvęs, taip kad rodėsi likę tik oda ir kaulai. — *Tiksliai lupos liko*... Palarlė: liga sunaikino visą kūną. — (21) *Pasigailėkite manęs*... Išvardintos nelaimės turėjo sužadinti klausytojuose pasigailėjimą; jo tai dabar Jobas tiesiog

- ²² Quare persequimini me sicut
Deus,
et carnibus meis saturamini?
²³ Quis mihi tribuat ut scribantur
sermones mei?
quis mihi det ut exarentur in
libro
²⁴ stylo ferreo, et plumbi la-
mina,
vel celte sculpantur in silice?
²⁵ Scio enim quod Redemptor
meus vivit,
et in novissimo die de terra
surrecturus sum:
²⁶ Et rursum circumdabor pelle
mea,
et in carne mea videbo Deum
meum.

- ²² kam persekiojate mane kaip
Dievas
ir sotinates mano kunu.
²³ Kas man suteiks, kad mano
žodžiai butu parašyti?
kas man duos, kad butu įrežti
knygoje
²⁴ geležine vinimi ir ant švinines
skardos,
arba butu iškalti kaltu ant
titnago?
²⁵ Nes žinau, kad mano Atpirkejas
yra gyvas,
ir paskučiausioje dienoje aš
atsikelsiu iš žemės,
²⁶ ir vėl busiu apvilktas savo oda,
ir savo kune aš matysiu savo
Dievą;

maldauja savo prietelius. — (22) *Sotina-
tės mano kunu.* Ebr. t.: nepasisotinate
mano kumu? Valgyti keno nors kuna yra
rytiečių išsireiškimas užuot: ką nors
neteisingai kaltinti, šmeižti. Dievas gali
be matomos kalčios dėl slaptų priežasčių
ką nors sunkiai bausti, neprasikals-
damas prieš teisybę; bet panašus prie-
telių pasielgimas yra tikrai didelė netei-
sybė, nes Jobas seniai jau išrodė jiems
savo nekaltumą ir kad jų kaltinimai
neturi pagrindo.

(23) *Kas man suteiks...* Lukterėjęs,
ar prieteliai neatsilieps į Jobo mal-
davimą, ir iš jų tylėjimo matydamas, kad
jie tebesilaiko savo nuomonės, Jobas
nori duoti viešą ir amžinai pasiliekan-
tą savo nekaltumo liudijimą. — *Mano
žodžiai:* tvirta Jobo viltis apie busiantį
Atpirkeją (25—27. eil.). Jobas trokšta,
kad tie jo žodžiai galėtų pasiekti visą
paskesnių laikų žmoniją ir todėl mini
visus ilgiausiam laikui patenkančius
rašymo budus. — *Ant švininės skardos.*
Anot laikurių ebr. t. aiškintojų Jobas
trokštąs, kad jo žodžiai butu įrežti ant
kieto akmens ir įrežtosios raidės butu
pripiltos švino. — (25—27) *Nes žinau,*
kad... Ebr. t.: „Bet aš žinau, kad mano
Atpirkejas yra gyvas ir kad jis atsistos
paskutinis ant dulkių, ir paskui tai bus
apvilktas mano oda ir (anot kitų: ir po
to kaip bus sunaikinta šita mano oda)
iš savo kuno aš regėsiu Dievą. Aš pats
jį regėsiu; mano akis matys jį, o ne

kitas. Mano inkstai džiusta manyje,
tai belaukdami.“ Jobo prieteliai norėjo
sužadinti jame žemišką viltį, bet jis
atstumė ją nuo savęs (6, 11; 7, 5—9.
16, 21; 10, 21; 13, 15; 14, 10; 16, 23;
17, 1. 11—16) ir sakė: *Puėsiui tariau:*
Tu mano tėvas ir tt.; užtat čionai jis
išreiškia iškilmingai kitą viltį, kurią jis
buvo jau ir aug. 14, 13; 16, 18 nurodęs.
Jis sakosi visupirma žinąs, kad jo At-
pirkejas yra gyvas. Ebr. ž. *ga'al*,
išpirkti, sutinkama tose vietose, kame
sakoma, jog Dievas išliuosavęs žydus
iš Aigypso ir Babilono vergijos. Daikt-
vardis *go'el* reiškia tą, kurs turi teisę
išpirkti savo giminaičio tėviškę, o
taipogi ir tą, kurs turi priedermę keršyti
už savo giminaičio nužudymą (Kun. 25,
25; Sk. 35, 19; Atk. 19, 6. 12; Rut. 3,
13; 4, 4, 6). Todėl Dievas yra Atpirkejas,
kuomet jis išliuosuoja nuo prispaudimo,
gelbi prislegtajį ir už jį keršija (Ps. 118,
154; Raud. 3, 58). Toks išliuosuotojas
yra gyvas Jobui; jis niekuomet nemiršta,
todėl tikrai ispildys savo pareigas; jis
taipogi yra paskutinis (Iz. 44, 6; 48, 12),
taigi jis ir tuomet turi valdžią, kuomet
jau visa žmonija bus žuvusi. Tasai
išliuosuotojas atsistos ant dulkių, t. y.
ant kapo, kuriame bus supuvęs Jobo
kunas (17, 6; 7, 21; 14, 8; 20, 11; 21, 26).
Ebr. ž. *qum*, atsistoti, kelties sakomas
apie liudytojus, taipogi apie suteikian-
čius pagalbą ir apie Dievą, kuomet jis
pasirodo kaip teisėjas (Job. 31, 14;

- ²⁷ Quem visurus sum ego ipse,
et oculi mei conspecturi sunt,
et non alius:
reposita est hæc spes mea in
sinu meo.
- ²⁸ Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum,
et radicem verbi inveniamus
contra eum?
- ²⁹ Fugite ergo a facie gladii,
quoniam ultor iniquitatum gladius est:
et scitote esse iudicium.

- ²⁷ aš pats jį matysiu,
ir mano akis išvys, o ne kitas;
ta mano viltis paslepta mano
prieglobstyje.
- ²⁸ Kam tat dabar sakote: Persekiokime jį
ir raskime pagrindą jį kaltinti?
- ²⁹ Bėgkite tat nuo kalavijo,
nes keršytojas neteisybių yra
kalavijas,
ir žinokite, kad yra teismas.

e) *Antras Sofaro atsiliepimas.*

Caput XX.

¹ Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:

20. perskyrimas.

¹ Atsakydamas Sofaras Naamatietis tare:

Lz. 2, 19. 21. 28. 31; Ps. 11, 6 ir k.). Taip tat Dievas pasirodys ant Jobo kapo kaipo jo nekaltumo liudytojas, kaipo išliuosuotojas ir keršytojas. — Vulgatos vertime gerai išreikšta originalinio teksto mintis. 25 b ir 26 eil. daroma išvedimas iš to, kas pasakyta 25 eil. ebr. teksto. — *Aš pats jį matysiu...* Iki tam laikui Jobas veltui melde, kad Dievas apskelbtų jį esant nekaltą ir nurodytu jo kentėjimų priežastis. Dabar jis sako, kad tai įvyks pilniausiai. Matyti Dievą reiškia čionai (plg. 6, 8; 9, 35; 10, 2; 13, 20—22; 14, 13; 16, 10. 20) ypatingu budu, kad Dievas bus jam malonus ir duos jam atlyginimą. Tas atlyginimo džiaugsmas pereis nuo sielos ant kuno: ir mano akis, tos pačios akis, kurias liga jau beveik sunaikino, matys jį (16, 17; 17, 7). — *Ta mano viltis...* Jobas labai karštai laukia savo vilties išsipildymo, taip kad anot ebr. t. jo inkstai (giliausių ir gyviausių jausmų, troškimų buveinė) džiusta tai belaukdami. — Iš šv. tėvų ir senobės rašytojų matė šituose Jobo žodžiuose išreikštą tikėjimą į mirusiųjų atsikėlimą Orig., Kyr.-Jeruz., Epif., Auksab., Ambr., Aug. Sv. gi Jieronimas sako: Jobas taip pranašauja apie mirusiųjų atsikėlimą, kad nevienas nėra rašęs apie tai nei aiškiaus, nei atsargiaus... Nevienas po Kristaus nekalba taip aiškiai apie atsikėlimą kaip šitas (Jobas) pirm Kristaus. Taipogi žydai supranta šita

vieta apie mirusiųjų atsikėlimą. — Tuose Jobo žodžiuose reikia įieškoti išaiškinimo permainos, įvykstančios Jobo širdyje ir jo tolesnio ramumo priežasties; nes ištikrųjų keturiuose pasakiniuose Jobo atsiliepimuose, nors griaudžiai iškalbinguose, nebera to smarkumo, kurs randamas pirmuose. — (28) *Kam tat...* Kadangi toks yra dalykas, todėl kam jūs vis dar tebesilaikote savo užsispyrimo ir noro persekioti ir varginti mane. Ebr. t.: nes jūs sakysite: Kam mes jį persekiojame? ir dalyko šaknis rasta manyje. Ebr. t. prasmė rasi toki: todėl aš kalbėjau apie teisną, nes jūs persekiote mane; pagrindas kaltinti atrasta manyje, jums taip teisiant. — (29) *Bėgkite...* Jobas priduria porspėjimą prieteliams, kad jie pamestu savo neteisingą kaltinimą ir savo rustybę. Kalaviju pavadinta Dievo bausmė, kerštai. Ebr. t.: bijokite kalavijo, nes rustybes yra kalavijo nuodėmės (t. y. rustybė yra toki nuodėmė, už kurią baudžiama kalaviju), kad žinotumėte, jog bus teismas.

20, 1—29. Sofaras sakosi esąs Jobo perspėjimais priverstas atsakyti ir kalba apie bedievių laimės trumpumą (1—5). Kad labiaus Jobą išgąsdintu, jis vėl aprašo iškalbingais žodžiais bedievio žuvimą, sako, kad tas žuvinas teisingas ir kad jis bus visiškai (6—29).

(20, 1) *Atsakydamas Sofaras...* So-

- ² Idcirco cogitationes meae variæ succedunt sibi,
et mens in diversa rapitur.
- ³ Doctrinam, qua me arguis, audiam,
et spiritus intelligentiæ meae respondebit mihi.
- ⁴ Hoc scio a principio,
ex quo positus est homo super terram,
- ⁵ Quod laus impiorum brevis sit,
et gaudium hypocritæ ad instar puncti.
- ⁶ Si ascenderit usque ad cælum superbia eius,
et caput eius nubes tetigerit:
- ⁷ Quasi sterquilinium in fine perdetur:
et qui eum viderant, dicent:
Ubi est?
- ⁸ Velut somnium avolans non invenietur,
transiet sicut visio nocturna.
- ⁹ Oculus, qui eum viderat, non videbit,
neque ultra intuebitur eum locus suus.
- ¹⁰ Filii eius atterentur egestate,
et manus illius reddent ei dolorem suum.
- ¹¹ Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius,
et cum eo in pulvere dormient.
- ² Todelei mano įvairios mintys eina viena po kitos,
ir mano mintis blaškosi į visas puses.
- ³ Mokslo, kuriuo mane bari, klausysiuos,
ir mano išmanymo dvasia atsakys man.
- ⁴ Tai aš žinau nuo pradžios, nuo to laiko kaip žmogus pastatytas ant žemės,
- ⁵ Kad bedievių gyrius trumpas, ir veidmainio džiaugsmas kaip akymirkšnys.
- ⁶ Jei jo puikybė pakiltu iki dangui,
ir jo galva pasiektu debesis,
- ⁷ galop jis bus pražudytas kaip mėšlynas,
ir kurie buvo jį matę sakys: kame jis?
- ⁸ Jis kaip nuskrendantis sapnas nebus atrastas,
praeis kaip naktinis regejimas.
- ⁹ Akis, kuri buvo jį mačiusi, nebematys,
ir jo vieta nebežiures daugiaus į jį.
- ¹⁰ Jo sunus bus sunaikinti neturtu, ir jo rankos atiduos jam jo skausmą.
- ¹¹ Jo kaulai bus pilni jo jaunystės ydų,
ir jos miegos draug su juo dulkesė.

faras savo atsakyme net ir aliuzijos nedaro į skaisčią Jobo viltį. Jis ir jo draugai įieško vien praeityje išrodymu, kad Jobas kaltas. Sofaras vėl kalbėdamas apie bedievių žuvimą atkreipia ypatingu budu dėmę į jų laimės trumpumą. — (2) *Todelei*: kadangi tu gąsdini Dievo teismu. — *Mintys eina...* Sofaras neslepia savo sumišimo, kurį jame sukėlė Jobo žodžiai. — (3) *Mokslo, kuriuo...*: tu verti mane klausyti žodžių, kurie mane užgauna; bet aš turiu ką tau atsakyti. Prieš Jobo gąsdinimą Sofaras tuojau stato tai, kas nuo pat pradžios ir per visus laikus turi pasi-

likti tvirta, kad bedieviai žūna (4. 5. eil.). — (4) *Tai aš žinau...* Ebr. t.: nejaugi tu tai nežinai...

(7) *Kaip mėšlynas*. Ebr. t.: kaip jo paties smarvė. — (8) *Kaip... sapnas*. Plg. Ps. 72, 20; Iz. 29, 8. — (10) *Jo sunus...* Ebr. t. anot kaikiurių: jo sunus meilinsis beturčiams, jo rankos turės sugrąžinti išplėštą gerybę. — Bedievio nelaimė palies ne vien jį patį, bet taipogi ir jo ainius; per juos jis turės sugrąžinti pirmiesiems savininkams išplėštą iš beturčių lobį. — *Jo rankos*: jo darbai (Vulg.). — (11) *Jaunystės ydų*. Ebr. t.: užsleptų (kaltybių). Tarp nuodėmės ir

- ¹² Cum enim dulce fuerit in ore eius malum,
abscondet illud sub lingua sua.
¹³ Parcet illi, et non derelinquet illud,
et celabit in gutture suo.
¹⁴ Panis eius in utero illius vertetur
in fel aspidum intrinsecus.
¹⁵ Divitias, quas devoravit, evomet,
et de ventre illius extrahet eas Deus.
¹⁶ Caput aspidum suget,
et occidet eum lingua viperæ.
¹⁷ (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.)
¹⁸ Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur:
juxta multitudinem adinventio-
num suarum, sic et sustinebit.
¹⁹ Quoniam confringens nudavit pauperes:
domum rapuit, et non ædificavit eam.
²⁰ Nec est satiatus venter eius:
et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit.

- ¹² Nes kadangi piktumas saldus jo burnai,
jis slepia jį po savo liežuviu.
¹³ Jis taupia jį ir nepaleidžia jo ir paslepia savo gerkleje.
¹⁴ Jo duona jo pilve pavirs viduje i angiu tulži.
¹⁵ Turtus, kuriuos prarijo, jis išvems,
ir Dievas ištrauks juos iš jo pilvo.
¹⁶ Jis čiulps angių galva,
ir gyvatės liežuvis užmuš jį.
¹⁷ (Tenemato jis vandens upelių, medaus ir sviesto srovių).
¹⁸ Bus baudžiamas už visa, ką yra padaręs, tečiau nebus sunaikintas;
kaip daug jo prasimanymų, tiek jis ir kentės.
¹⁹ Nes pamindamas jis nuplikino beturčius,
išplėšė namus, kurių nestatė.
²⁰ Jo pilvas nebus sotus,
ir turėdamas, ko geidė, jis negalis užlaikyti.

pražuvimo yra amžinas ir butinas sąryšis. Prasikaltimai auga draug su žmogumi ir neatstoja nuo jo net ir kape. Taigi nors bedievis iš viršaus dar rodosi tebesas sveikas ir laimingas, taipogi laikomas teisingu, bet jo vidus nebeišgydomai paliestas nuodėmių, taip kad nuodai turi veikiai apsireikšti iš viršaus neišvengiamomis bausmėmis už nuodėmę. — (12) *Nes kadangi piktumas...* Nuodėmę palyginama su skanskonių, kurį ilgai laikoma burnoje, kad labiausiai pasigardžiuoti. — (13) *Nepaleidžia jo:* nenuryja umai, bet ilgai laiko burnoje. — (14) *Jo duona...* Ebr. t.: jo valgis gyvųjų nuodai jo viduriuose. Bedievio nuodėmės, jo neteisybės, kurios jam rodosi lyg-kad būtų skanus valgis, greitai susilaukia bausių pasekmių. — (16) *Jis čiulps...* Ebr. t.: jis čiulpia angių nuodus. Vulgatos vertimas tuo tik teriskiria, kad jame nuro-

doma angies nuodų vieta. Taip tat bedievis visa ko nustojes baisiai pražus. — (17) *Tenemato...* Savo uolūme Sofaras pats linki bedieviui pikta. Matyti reiškia čionai tą pat, ką ir pasidžiaugti. Vandens upeliai karštuose rytų kraštuose yra maloniausios dalykas ir todėl yra vaizdas didžios laimės apskritai. Augščiau šis derlingumo laipsnis pažymima medaus ir pieno srovėmis. Plg. Sk. 13, 28. Jei mirtis ne tuoju sutinka bedievi, Sofaras norėtų, kad bent jis nesinaudotu didžiausia laime ir didžiū visų dalykų apstumu. — (18) *Jis bus baudžiamas...* Ebr. t.: jis turi atiduoti pelną ir jam nevalia jo praryti; koks jo užuodarbis, toks ir užmokesius, ir nėra jam jokio džiaugsmo. — (19) *Pamindamas jis nuplikino...* Bedievis elgesi piktai ir nedorai su tais, kurie negalėjo apsiginti, ir skriaudė juos. — (20) *Jo pilvas...* Bedievio godumui nebuvo ribų; bet jo

- 21 Non remansit de cibo eius,
et propterea nihil permanebit
de bonis eius.
- 22 Cum satiatus fuerit, arctabitur,
æstuabit, et omnis dolor irruet
super eum.
- 23 Utinam impleatur venter eius,
ut emittat in eum iram furoris
sui,
et pluât super illum bellum
suum.
- 24 Fugiet arma ferrea,
et irruet in arcum æreum.
- 25 Eductus, et egrediens de vagina
sua,
et fulgurans in amaritudine
sua:
vadent, et venient super eum
horribiles.
- 26 Omnes tenebræ absconditæ sunt
in occultis eius:
devorabit eum ignis, qui non
succenditur,
affligetur relictus in tabernaculo suo.
- 27 Revelabunt cæli iniquitatem
eius,
et terra consurget adversus
eum.
- 21 Neliko jo valgio
ir todėlei neliks nieko iš jo
gerybių.
- 22 Kuomet pasisotins, jam bus
angštu
ir karšta, ir visoks skausmas
apnyks jį.
- 23 Kadgi jo pilvas pasidarytu
pilnas,
idant išleistu i jį savo užside-
gimo rustybę
ir duotu lyti ant jo savo kare.
- 24 Jis bėgs nuo geležinių ginklų
ir impuls ant varinio kilpinio.
- 25 Jis ištrauktas ir išeina iš savo
makščių
ir blizga savo kartume;
baisumai eis ir ateis ant jo.
- 26 Visos tamsybės yra užslėptos
jo paslapytse;
prarys jį ugnis, kuri nekure-
nama,
paliktas savo šėtroje jis bus
prispaustas.
- 27 Dangus atidengs jo neteisybę,
ir žemė pakils prieš jį.

įgtyto grobio pateks neilgam. — (21) *Neliko...* Ebr. t.: niekas neišvengia jo godumo. — (22) *Kuomet pasisotins...* Nors bedievio laimė pasieks augščiausį laipsnį, tačiau jis bus visokių vargų kankinamas. — *Ir visoks skausmas...* Ebr. t.: visų nuvargintųjų rankos pakils prieš jį. — (23) *Kadgi jo pilvas...* Bedievis negalėjo pasisotinti gerybėmis; tegul gi jis bus pasotintas Dievo bausmėmis. — *Idant išleistu:* Dievas. — *Ir duotu lyti...* Ebr. t.: kad tas (bausmių) lietus būtų jo maistas. Karės (Vulg.) paminėjimas nurodo, kad bedieviui skiriama visiškas sunaikinimas; lietus reiškia bausmių apstumą. Taip daroma aliuzija į Jobo nelaimės (9, 18; 10, 15. 17; 16, 10; 14, 15; plg. 6, 4; 7, 14; 19, 10). — (24) *Jis bėgs...* Jei bedievis išvengs vienos nelaimės, jis įklius į kitą (plg.

Iz. 24, 18). — (25) *Jis ištrauktas...* Toliaus sakoma, kaip bedievis bus Dievo rustybės vilyčios pervertas. Aiškiaus ebr. t.: jis (Dievas) išleido (vilyčią iš kilpinio), ir ji išeina iš (perverto) kuno ir blizga iš jo tulžies ir (mirties) baisumai plėčias ant jo. — (26) *Visos tamsybės...*, t. y. jam laikomos visokios nelaimės, kad kankintu jį dėl jo paslėptų ydų; ugnis, nežemiška, ne žmonių sukurta, bet iš dangaus siūsta, prarys jo gerybes ir namus. — *Paslapytse.* Daugelis aiškintojų mano, kad paslaptimis čia pavadinta neteisingai įgyti bedievio turtai, kuriuose lyg-kad slepiasi jo nelaimės. — (27) *Dangus atidengs...* Jobas šaukė (16, 18) savo nekaltumo liudytojais dangų ir žemę; todėl Sofaras dabar sako, kad dangus ir žemė liudys prieš bedievi. prisidedami prie jo

²⁸ Apertum erit germen domus illius,
detrahetur in die furoris Dei.
²⁹ Hæc est pars hominis impii a Deo,
et hereditas verborum eius a Domino.

²⁸ Jo namų želmuo bus atidengtas,
bus nutrauktas Dievo rustybes dienoje.
²⁹ Ta yra dalis žmogui bedieviui nuo Dievo
ir jo žodžių tėvainystė nuo Viešpaties.

f) Antras Jobo atsakymas į Sofaro žodžius.

Caput XXI.

¹ Respondens autem Job, dixit:
² Audite quæso sermones meos,
et agite pœnitentiam.
³ Sustinete me, et ego loquar,
et post mea, si videbitur, verba ridete.
⁴ Numquid contra hominem disputatio mea est,
ut merito non debeam contristari?
⁵ Attendite me, et obstupescite,
et superponite digitum ori vestro:
⁶ Et ego quando recordatus fuero,
pertimesco,
et concutit carnem meam tremor.

21. përskyrimas.

¹ Atsakydamas Jobas tarë:
² Paklausykite, meldžiamieji, mano žodžių
ir darykite atgaila.
³ Pakeskite mane, ir aš kalbesiu,
o po mano žodžių, jei jums tinka, juokkites.
⁴ Argi mano ginčas su žmogumi,
kad neturėčiau teisingai nuliusti.
⁵ Pažvelgkite į mane ir nustebkite,
ir padėkite sau ant burnos piršta.
⁶ Ir aš, kuomet tai atsimenu, išsigastu,
ir mano kunas ima drebeti.

žuvimo. — (28) *Jo namų želmuo...* Bedievio ainija (arba anot ebr. t. jo žemės vaisiai) pasiliks be globos, bus sunaikinta, atimta. — (29) *Ta yra dalis...* Baigdamas Sofaras išreiškia trumpu sakiniu savo žodžių turinį. — *Ir jo žodžių..* tėvainystė, kurią užsipelnė savo piktomis šnekomis arba darbais. Ebr. t.: ir Dievo jam paskirtoji tėvainystė.

21, 1—34. Jobas visupirma prašo prietelių paklausti atidžiai jo žodžių (1—6), o paskui aiškina, jog, kaip rodo prityrimas, daug bedievių gyvena didžiausioje laimėje, nors jie piktžodžiuoja Dievui, todėl ne visų nuodėmės tuojau baudžiamos (7—26); negana to, bedievis ne tik prie savo gyvos galvos, bet ir miręs esti žmonių gerbiamas; todėl prietelių paguoda tuščia, ir jų atsakymas nesutinka su tiesa (27—34).

(21, 1) *Atsakydamas Jobas...* Jobo atsakymas Sofarui ramus ir be pykčio;

jis vien gina tiesą ir išrodinėja, kad prietelio nuomone klaidinga. — (2) *Darykite atgailą.* Jobas ragina prietelius pamesti savo klaidingas nuomones apie jo kalčias. Bet ebr. t. yra: ir tai tebuna jūsų paguoda, t. y. jei kantriai pasiklausysite mano žodžių, tai bus man geriausi iš jūsų puses paguoda. — (3) *Juokkitės.* Ebr. t.: tyčiokies. Čia Jobas kreipiasi į vieną Sofarą. — (4) *Argi mano ginčas...* Jobas stengiasi sužadinti prietelių dėmę nurodymu dalyko svarbumo; jis paliečia ne žmonių įstaigą, bet Dievo tvarką, kaip Dievas valdo žmonių giminę ir kuri draug gali sukelti žmogui didžiausią pagundą ir nekantrumą. — (5) *Padėkite sau ant burnos...* Tylėjimo ženklas. Jobas kalbės apie tikrą žmogui nesuprantamą Dievo apveizdos paslaptį, todėl prieteliai nemo-kės nieko apie ją pasakyti. — (6) *Ir aš, kuomet...* Patį Jobą apima šventa baimė, kuomet jis atsimena tą paslaptį.

- ⁷ Quare ergo impii vivunt,
sublevati sunt, confortatique di-
vitiis?
- ⁸ Semen eorum permanet coram
eis,
propinquorum turba, et nepo-
tum in conspectu eorum.
- ⁹ Domus eorum securæ sunt et
pacatæ,
et non est virga Dei super illos.
- ¹⁰ Bos eorum concepit, et non
abortivit:
vacca peperit, et non est pri-
vata fœtu suo.
- ¹¹ Egrediuntur quasi greges par-
vuli eorum,
et infantes eorum exultant lu-
sibus.
- ¹² Tenent tympanum, et citharam,
et gaudent ad sonitum organi.
- ¹³ Ducunt in bonis dies suos,
et in puncto ad inferna descen-
dunt.
- ¹⁴ Qui dixerunt Deo: Recede a
nobis,
et scientiam viarum tuarum no-
lumus.
- ¹⁵ Quis est Omnipotens, ut ser-
viamus ei?
et quid nobis prodest si ora-
verimus illum?
- ⁷ Kodel tat bedieviai gyvena,
yra išaugštinti ir sustiprinti
turtais?
- ⁸ Jų ainija pasilieka ties jais;
giminaičių ir anukų burys jų
akvyvaizdoje.
- ⁹ Jų namuose nėra pavojaus ir
ramu,
ir nėra Dievo rykštes ant jų.
- ¹⁰ Jų galvijai apsiveisia ir neiš-
simeta;
karvė atveda veršiuką ir nepasi-
lieka bergždžia.
- ¹¹ Jų vaikeliai išeina kaip kai-
menes,
ir jų kudikiai šokineja žaisdami;
- ¹² laiko bubiną ir kankles
ir džiaugiasi girdedami
vamzdžius;
- ¹³ praleidžia savo dienas geriuose
ir akymirksnyje nužengia į
pažemius.
- ¹⁴ Jie tarė Dievui: Atstok nuo
musu,
mes nenorime žinoti tavo kelių.
- ¹⁵ Kas yra Visagalis, kad jam
tarnautumėm?
ir ka mums padės, jei melsimės
jam?

(7) *Kodel tat bedieviai...* Sofaras sake, kad bedievių laimė neilga. Bet prityrimas rodo, kad dažnai esti priešingai. Kodelgi taip? Tai ir yra Dievo apveizdos paslaptis. Ebr. t.: jie gyvena; jie sensta; jie darosi galingi. Plg. Jer. 12, 1; Abak. 1, 13; aug. 20, 5. 8. 20. — (8) *Jų ainija...* Pirmas bedievių laimės ženklas: jie turi skaitlingą ainiją ir ilgai gyvena; o vienas ir kitas dalykas buvo laikoma ypatingu Dievo palaiminimu ir Dievo gerumo ženklu. — (9) *Jų namuose...* Kitas laimės ženklas, kad bedievių nesutinka joki Dievo bausmė (plg. aug. 15, 21). — (10) *Jų galvijai...* Kiti ženklai, kurie dažnai liudija apie Dievo palaiminimą. — (11) *Jų vaikeliai...* Bedieviai turi daug vaikų, kurie auga sveiki. — (12) *Laiko bubiną...* Jiems ne-

truksta visokių pasilinksminimų. — (13) *Akymirksnyje nužengia...* Laimin-
gai gyvenę, bedieviai susilaukia senat-
vės ir miršta net nesirgdami, taip kad
esti liوسي nuo baimės mirti. — (14) *Jie
tarė Dievui.* Bedieviai jaučiaisi esą
laimingi, nežiurint to, kad jie ne tik
atsitolina nuo Dievo, bet dar nenori
pripažinti, kad jie nuo Dievo priguli ir
kad jis gali reikalauti ko nors iš jų.
Apie Dievo kelius, apie Dievo įsakymais
nurodytą pasielgimo būdą jie nenori
taip pat žinoti kaip ir apie jį patį, nes
toks žinojimas jiems priešingas, nes jis
daro šiek-tiek neramumo jų sąžinei ir
galėtų jiems priminti jų paskyrimą ir jų
priedermes. — (15) *Kas yra Visagalis...*
Prie paniekinimo jie pridėda dar pasity-
čiojimą ir piktžodžiavimą: jie skelbia

- ¹⁶ Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me.
- ¹⁷ Quoties lucerna impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui?
- ¹⁸ Erunt sicut paleæ ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dispergit.
- ¹⁹ Deus servabit filiis illius dolorem patris: et cum reddiderit, tunc sciet.
- ²⁰ Videbunt oculi eius interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet.
- ²¹ Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? et si numerus mensium eius dimidiatur?
- ²² Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?

- ¹⁶ Kadangi tečiau ju gerybės ne jų rankoje, bedievių sumanymas tebuna toli nuo manes!
- ¹⁷ Kiek gi sykių bedievių žiburys užgesta, ir tvanas ateina ant jų, ir Dievas padalina jiems savo narso skausmus;
- ¹⁸ jie buna kaip pelai prieš vėją ir kaip pelenai, kuriuos viesulas išnesioja?
- ¹⁹ Dievas užlaiko tevo skausmą jo vaikams; kuomet bus jam atlyginęs, tuomet jie žinos.
- ²⁰ Jo akis matys jojo žuvimą, ir jis gers iš Visagalio narso.
- ²¹ Nes ką jam rupi jo namai, jam mirus? ir kaip jo menesių skaitlius bus perpus sutrumpintas?
- ²² Argi kas nors mokys išminties Dievą, kurs teisia didžiūnus?

Dievą esant negalingą ir nevertą pagarbos. Jie lyg-kad sako: Ką gali padaryti tasai, kurį vadina Visagaliu! Nieko. Plg. Mal. 3, 14. — (16) *Kadangi tečiau...* Bedievių laimės paslaptį padidina dar ta aplinkybė, kad ta jų laimė priklauso ne nuo jų pačių, bet nuo Dievo. Jobas tečiau skubinasi pridurti, kad jis nenori turėti nieko bendra su tais bedieviais. — (17) *Kiek gi sykių:* Kaip gi retai. Aliuzija į žodžius 18, 6. 12; 20, 29. — *Bedievių žiburys:* laimė. Plg. aug. 18, 5. 6. — *Tvanas:* nelaimių daugybė. — (18) *Jie buna...* Tąsa sakinio, pradėto 17. eil.: Kaip gi retai jie buna... Plg. Ps. 1, 4; Iz. 17, 13 ir k. — (19) *Dievas užlaiko...* Jobas pramato užmetimą, kurį prieteliai galėtų padaryti jo žodžiams; jie rasi sakytu: jei ne visuomet bausmė sutinka patį bedievį, tai jis bus nubaustas savo vaikų ypatoje; į tą laukiamą priekaištą Jobas atsako: *Kuomet bus jam...* Aiškiaus ebr. t.: (Dievas)

teatlygina jam pačiam, kad jis jaustų. Jobas reikalauja, kad būtų nubaustas pats bedievis, nes toks nubaudimas pasirodo butinai reikalingas, jei prieteliu nuomonė apie Dievo atlyginimą čia ant žemės yra tikra. Bausmė, siūsta ant vaikų, bedieviui būtų niekai, nes apie ją nieko nežino ir jos nejaučia savo žemiškame gyvenime. Tą pačią mintį Jobas išreiškia ir toliaus: (20) *Jo akis matys...* Tikriaus: Tegul jo akis mato jo paties žuvimą ir tegul jis pats geria... — (21) *Nes ką jam rupi...* Kaip tik bedievis miršta, jam neberupi, kas įvyks su jo šeimyna ant žemės. — *Ir kad jo menesių...* Ebr. t.: kuomet jo menesių skaitlius bus užbaigtas. — (22) *Argi kas nors...* Jobas parodė savo žodžių tikrumą; todėl klaidingas yra mokslas jo prietelių, kurie, neva remdamiesi prityrimu, norėtų lyg-kad pamokyti Dievą, kaip jis turi pasinaudoti bedieviais, išaktyti tam, kurs teisia angelus,

- 23 Iste moritur robustus et sanus,
dives et felix.
- 24 Viscera eius plena sunt adipe,
et medullis ossa illius irrigantur:
- 25 Alius vero moritur in amari-
tudine animæ
absque ullis opibus:
- 26 Et tamen simul in pulvere dor-
mient,
et vermes operient eos.
- 27 Certe novi cogitationes vestras,
et sententias contra me iniquas.
- 28 Dicitis enim: Ubi est domus
principis?
et ubi tabernacula impiorum?
- 29 Interrogate quemlibet de via-
toribus,
et hæc eadem illum intelligere
cognoscetis.
- 30 Quia in diem perditionis ser-
vatur malus,
et at diem furoris ducetur.
- 31 Quis arguet coram eo viam
eius?
et quæ fecit, quis reddet illi?
- 32 Ipse ad sepulchra ducetur,
et in congerie mortuorum vigi-
labit.
- 33 Dulcis fuit glareis Cocyti,
et post se omnem hominem
trahet,
et ante se innumerabiles.
- 23 Šitas miršta tvirtas ir sveikas,
turtingas ir laimingas;
- 24 jo viduriai pilni tauku,
ir jo kaulai primirkę smegenų.
- 25 Kitas gi miršta sielos apkar-
time,
be jokio lobio;
- 26 o tečiau miegos draug dulkese,
ir kirminai apdengs juodu.
- 27 Ištikrųjų, aš žinau jūsų mintis
ir neteisingas ištarmes prieš
mane.
- 28 Nes jūs sakote: Kame kuni-
gaikščio namai?
ir kame bedievių šėtos?
- 29 Paklauskite kurį nors iš keleivių
ir patirsite, kad jis suprantą
šituos pat dalykus,
- 30 jog piktasis laikomas pražuties
dienai
ir jog jis bus nuvestas į narso
dieną.
- 32 Kas barsjo akylaizdoje jo kelia
ir kas jam atsilygins už tai, ka
jis yra padaręs?
- 32 Jis bus nuvestas į kapus
ir budės mirusiųjų buryje.
- 33 Jis buvo meilus Kokyto
žvirgždams;
paskui save jis patrauks kiek-
vieną žmogų;
o tu, kurie buvo pirm jo, be
skaitliaus.

kitokią tvarką negu ta, kurią matome. — (23—26) *Šitas miršta...* Jobas dabar trumpai palygina bedievių ir dievobaimingųjų likimą. — *O tečiau miegos draug...* Nežiurint didžiausios nelygybės tarp piktųjų ir gerųjų likimo ir pasielgimo, vieni ir kiti miršta viėnodai, mirtyje nėra geriaus viėniems kaip kitiems ir niekur nesijaučia, kad piktieji bus nubausti, o geriesiems duota užmokesnis.

(28) *Kunigaikščio:* turtingo ir galingo nusidejėlio, Jobo. Prieteliai sako, kad galingų bedievių namai pražuvo ir kad ta aplinkybė liudija prieš Jobo tvirti-

minus, buk jis nekaltas. — (29) *Kurį nors iš keleivių:* Žmogų, kurs daug matė ir girdėjo. — (30) *Kad piktasis...* Ebr. t. kad nelaimės dienoje piktojo pasigailima, rustybes dienoje jie išvedami (paliuosuojami nuo kentėjimų). Vulgatos tekstas rasi reiktu papildyti žodžiais: kaip jūs sakote. — (31) *Kas bars...* Žmonės nedrįsta prikišti bedieviui jo kaltibių; todėl jis jaučiasi visai laimingas. — (32) *Jis bus nuvestas...* Didelio prietelių burio palydėtas į kapus bedievis puikiau savo kapo paminklu tarsi pasilieka ir toliaus gyvas. — (33) *Jis buvo meilus...* Ebr. t.: meilų jam

³⁴ Quomodo igitur consolamini
me frustra,
cum responsio vestra repugnare
ostensa sit veritati?

³⁴ Kaip gi tat jus raminate mane
veltui,
nes pasirodo, kad jūsų atsaky-
mas priešingas tiesai!

3. Trečioji dialogų eilė.

a) Trečias Elifazo atsiliepiamas.

Caput XXII.

- ¹ Respondens autem Eliphaz
Themanites, dixit:
- ² Numquid Deo potest compa-
rari homo,
etiam cum perfectæ fuerit
scientiæ?
- ³ Quid prodest Deo si justus
fueris?
aut quid ei confers si immacu-
lata fuerit via tua?
- ⁴ Numquid timens arguet te,
et veniet tecum in iudicium,

22. perskyrimas.

- ¹ Atsiliėpdamas Elifazas Te-
manietis tarė:
- ² Argi žmogus gali būti paly-
gintas su Dievu,
nors jis būtų tobulo mokslo?
- ³ Ką praverčia Dievui, jei tu
teisingas?
arba ką jam suteiki, jei tavo
kelias nesuteptas?
- ⁴ Nejaugi iš baimės jis bars tave
ir ateis su tavim į teisną,

slenio žvirgždai, ir visas pasaulis trau-
kiasi paskui jį, taip kaip nesuskaitomi
nuėjo pirm jo. — Ir miręs bedievis turi
daug pasekėjų, taip kaip daug buvo jo
pirmtakunų. Taip be paminklo ant
savo kapo jis turi dar kitą žmonių
širdyje, kurs labiaus negu anas skelbia jo
atsiminimą ateinančioms kartoms. Vul-
gatoje: Kokytas vadinasi tariama mi-
rusiųjų buveinės upė, riba tarp šio ir
ano pasaulio. Ant Kokyto upės, anot
senybės nuomonių, viešpataujantis nuliu-
dimas ir dejavimas, tačiau rodosi, kad
lainė seka bedievi iki tai kraštutinei
ribai, lig kuriai galima eiti paskui žmogų,
taip kad regisi ir mirusiųjų buveinė
besidžiaugianti gavus tokių žymų naują
gyventoją. — (34) *Kaip tat...* Jei iš
prietelių atsakymų į Jobo žodžius
atimti tai, kas priešinga nurodytiems
faktams, tai liktu vien jų piktumas,
kurs apsirėškia jų pasakytuose prieš
tiesą kaltinimuose kenčiančiojo Jobo.
Tuo gi būdu jų teikiama Jobui paguoda
pasirodo visai niekinga ir tuščia.

22, 1—30. Trečią dialogų eilę vėl
pradeda Elifazas, kaltindamas Jobą
sunkiausių nuodėmių, tačiau į dėsnį,
kuriuo jis remiasi, Jobas atsako taip, kad
Baldadas nebedaug ką gali pridurti, o
Sofaras visai tyli.

Šv. Raštas, t. II

Elifazas, nerasdamas atsakymo į
paskutines Jobo išvadas, daro tarsi
savo pagrindų sakinį, kad vienatinė
Dievo pasiėlgimo taisyklė yra jo bau-
džianti teisybė (1—5). Jis išvardija
daug prasikaltimų, kuriais Jobas už-
traukęs ant savęs savo nelaimę (6—11),
nes Dievas negalįs nematyti arba palikti
nepatėmėtų nuodėmių, bet kaip parodo
gyvenimas baudžias kiekvieną nedorybę
(12—20). Todėl Elifazas ragina Jobą
daryti atgailą, kad tuo būdu vėl taptų
vertas gauti iš Dievo naujų geradarys-
čių (21—30).

(22, 2) *Argi gali žmogus...* Ebr. t.:
argi žmogus gali būti naudingas Dievui?
ne, tik sau pačiam naudingas dievobai-
mingasis. Iš to gi reikia padaryti išvada,
kad Dievui nereikia žmogaus, nors jo
išmintis būtų tobuliausi; o jei žmonės
esti dievobaimingi, tai tik jie patys
turi pelno iš savo dorybės, o ne Dievas.
— (3, 4) *Ką praverčia.* — Dievui nieko
nepadeda geri žmonių darbai, todėl jis
nesivaduoja nei viltimi, nei baimė, kaip
kad daro žmonės; vienatinė jo pasiėl-
gimo taisyklė, anot Jobo draugu, turi
būti teisybė. Jei Jobo kentėjimo pa-
grindų negali būti Dievuje, tai reikia
jų įieškoti pačiame Jobe; Dievas negalė-
jo bausti jo už dievobaimingumą, todėl
Jobas turi turėti nuodėmių. Tas nuo-

- ⁵ Et non propter malitiam tuam plurimam,
et infinitas iniquitates tuas?
- ⁶ Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa,
et nudos spoliasti vestibus.
- ⁷ Aquam lasso non dedisti,
et esurienti substraxisti panem.
- ⁸ In fortitudine brachii tui possidebas terram,
et potentissimus obtinebas eam.
- ⁹ Viduas dimisisti vacuas,
et lacertos pupillorum comminuisti.
- ¹⁰ Propterea circumdatus es laqueis,
et conturbat te formido subita.
- ¹¹ Et putabas te tenebras non visurum,
et impetu aquarum inundantium non oppressum iri?
- ¹² An non cogitas quod Deus excelsior cælo sit,
et super stellarum verticem sublimetur?
- ⁵ o ne delei didžiausios tavo piktybės
ir begalinių tavo nedorybių?
- ⁶ Nes tu be priežasties atėmei savo brolių užstatą
ir išplėšei drabužius iš plikuju;
- ⁷ nedavei vandens pailsusiam
ir atsisakei duoti duonos išalkusiam;
- ⁸ savo peties stiprumu paveldėjai žemę
ir budamas galingiausias turėjai ją;
- ⁹ tu išleidai nuo savęs našles tuščiomis rankomis
ir sulaužei našlaičių ramsčius.
- ¹⁰ Todėl esi apstatytas sląstais,
ir umas baisumas gąsdina tave.
- ¹¹ Ir tu tareis nematysias tamsybės
ir nebusias prispaustas patvinstančio vandens smar-kumu?
- ¹² Ar tu nemanai, kad Dievas augštesnis už dangų
ir prakilnesnis už žvaigždžių viršunes?

dėmes Elifazas tuoju išvardys; jis dar savo žodžiais nurodo, kad jų toki daugybė, jog net negalima paminėti visų: **(5) O ne delei...**

(6) Nes tu be priežasties... Elifazas parenka tokiuos prasikaltimus, kurie dažniausiai esti tarp žmonių, godžių lobio ir valdžios: nežmoniškumą, svetmylystės nesilaikimą (7. e.), nuožmumą (8. e.), apiplessimą našlių ir našlaičių. *Drabužius*: apatinius drabužius, reikalingiausius (Iš. 22, 26. 27). Ypatingas nuožmumas apsidreiskė tame, kad tai buvo padaryta be priežasties, broliams, tos pačios giminės sąnariams, beturčiams, nieko neturintiems. Plg. 24, 7. 10. — **(7) Nedavei vandens...** Atgaivinti juos vandenimi ir duona būtų buvusi labai nedidelė ir neapsunkinanti geradarystė. Šitas priekaištas juo piktesnis, kad svetmylystės pareiga buvo visų labai branginama. — **(8) Savo peties...** užuot padėti silpniesiems tu velijai daryti priešingai; pasinaudodamas savo

galyste tu išstumai juos iš jų nuosavybės. — **(9) Tu išleidai nuo savęs...** net ir labiausiai apleistiems ir reikalaujantiems pagalbos žmonėms tu buvai kietais ir žiaurus, atsisakei duoti jiems dovanų ir sutrupinai tai, kas jiems būtų buvę ramsčių. Plg. Iš. 22, 21; Atk. 24, 17. 19; 27. 19. Kaip neteisingi visi šitie Elifazo kaltinimai, paaiškes iš tolesnių Jobo žodžių: 29, 13; 31, 16. 17. — **(10) Sląstais**: pavojais, bausmėmis, ypač mirties baimė. — **(11) Ir tu tareis...** tu pats turėjai pramatyti, kokios baisios pasekmės esti tokio pasielgimo. — *Tamsybės*: nelaimių. — *Patvinstančio vandens*: sunaikinimo.

(12) Ar tu nemanai... Kad geriausiai išrodytu Jobui jo neteisingumą ir pažadintu jį pasitaisyti, Elifazas primena dabar Dievo didenybę, kuriam jis turi nusilenkti. Ebr. t.: argi Dievas ne dangaus augštybė? Pažvelgk į žvaigždžių viršunes, kaip jos augstos! t. y. matyk, kokio augštumo siekia

- 13 Et dicis: Quid enim novit Deus?
et quasi per caliginem judicat.
- 14 Nubes latibulum eius, nec nostra considerat,
et circa cardines cæli perambulavit.
- 15 Numquid semitam sæculorum custodire cupis,
quam calcaverunt viri iniqui?
- 16 Qui sublati sunt ante tempus suum,
et fluvius subvertit fundamentum eorum:
- 17 Qui dicebant Deo: Recede a nobis:
et quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum:
- 18 Cum ille implesset domos eorum bonis,
quorum sententia procul sit a me.
- 19 Videbunt justi, et lætabuntur, et innocens subsannabit eos.
- 20 Nonne succisa est erectio eorum,
et reliquias eorum devoravit ignis?

- 13 Ir tu sakai: Ką gi Dievas žino? jis teisia tarsi per ranką.
- 14 Debesis jo slėpynė, ir jis nežiuri mūsų dalykų
ir vaikščioja po dangų nuo vieno krašto iki kitam.
- 15 Argi tu geidi laikyties amžiu tako,
kurį mindžiojo nedori vyrai,
atimtieji pirm savo laiko,
kurių pamata upe išgriovė;
- 17 kurie sakė Dievui: Atstok nuo mūsų,
ir taip manė apie Visagali, lyg-kad jis negaletu nieko padaryti,
tuotarpu, kad jis buvo pripildęs jų namus gėrybių?
Bet jų nuomonė tebuna atstu nuo manes!
- 19 Teisieji matys ir linksminsis, ir nekaltasis tyčiosis iš jų.
- 20 Argi jų išsiaugštinimas ne pakirstas,
ir jų liekanų ar neprarijo ugnis?

dangus, kamie Dievas gyvena. — (13) *Ir tu sakai...* Plg. Ps. 93, 7; Iz. 29, 15; Ez. 8, 12 ir k. — *Jis teisia...* Ebr. t.: ar jis gali teisti per ranką? — (14) *Debesis jo...*: nors Dievas taip augštai, ar tu manai, kad jis nieko nežino apie tave ir nesirupina žmonių dalykais, dėlto kad debesys apsupa jį, ir dangaus skliautai skiria jį nuo žemės. Jobas taip nekalbėjo, bet Elifazas rasi dėlto pasavina Jobui tokį tvirtinimą, kad jis sakėsi neužsipelnęs savo kentėjimų nuodėmėmis, ir daro išvadą, kad Jobas apskritai užginčyjas Dievo teisingumą link žmonių ir draug tuo pačiu Dievo apveizdos vadovavimą žmonių gyvenime, esąs gi tos nuomonės, kad Dievas nesirupinąs žmonių reikalais. — *Vaikščioja po dangų...* Ebr. t.: vaikščioja ant dangaus skliautų. — (15) *Argi tu geidi...* Elifazas lyg-kad sako: Tavo manymo budas toks pat, kaip tavo aprašytųjų bedievių

(21, 14...), ir jų bedieviškos šnekos — tavo šnekos. *Nedori vyrai* yra žmonės, gyvenusieji tvano metu, ir rasi taipogi Sodomos ir Gomoros gyventojai. — (16) *Kurių pamatą*: laimė, kuri rodesi esant paremta ant tvirtų pamatų. — (17, 18) *Kurie sakė Dievui...* Priežastis, kodėl jie taip žuvo (Prad. 6, 4), buvo nekita, kaip tik kad jie tapat manė apie Dievą, ką ir Jobas manęs, ir pagal tą savo nuomonę elgėsi. Elifazas čia kartoja Jobo žodžius apie bedievių (21, 14), lyg-kad tai būtų Jobo širdies mintis. — (19) *Teisieji matys...* Prieš bedievių likimą Elifazas stato dabar dievobaimingųjų laimę, bet tiek tik ją teaprašo, kiek tai aiškiaus parodo anų likimo liudnumą. — (20) *Argi...* Nekaltųjų džiaugsmo žodžiai apie pražuvusius bedievių. Ebr. t.: ištikrųjų, priešinkai sumaiškinti, ir ugnis prarijo jų liekanas. Taip Elifazas grįžta prie savo

- ²¹ Acquiesce igitur ei, et habeto pacem;
et per hæc habebis fructus optimos.
- ²² Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones eius in corde tuo.
- ²³ Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.
- ²⁴ Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos.
- ²⁵ Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi.
- ²⁶ Tunc super Omnipotentem delictis affluēs, et elevabis ad Deum faciem tuam.
- ²⁷ Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes.
- ²⁸ Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendet lumen.
- ²⁹ Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria:
et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.
- ³⁰ Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.
- ²¹ Sutikk tat su juo ir laikykies ramiai,
o per tai turesi geriausių vaisių.
- ²² Priimk iš jo burnos įstatymą ir dek jo žodžius į savo širdį.
- ²³ Jei busi sugrįžęs prie Visagaliai, busi vėl pastatytas ir atitolinsi neteisybę nuo savo šėtos.
- ²⁴ Jis duos uolos žemės vietoje, o vietoje titnago aukso srovių.
- ²⁵ Visagalis bus prieš tavo neprietelius, ir bus tau sukrauta sidabro.
- ²⁶ Tuomet tu paplusi geriais Visagalyje ir pakelsi savo veidą į Dievą.
- ²⁷ Tu melsi jį, o jis išklaūs tave, ir tu atitesėsi savo pažadus.
- ²⁸ Nutarsi dalyką, ir įvyks tau, ir tavo keliuose žibės šviesa.
- ²⁹ Nes kas bus nusizėmęs, tas bus šloveje, ir kas nuleis akis, tas bus išgelbetas.
- ³⁰ Nekaltasis bus išgelbetas, išsigelbės gi dėl savo rankų tyrumo.

vyriausios minties: bedieviai žūna, dievobaimingieji mato jų žuvinį ir džiaugiasi.

(21) *Sutikk tat...* Perspėjimas Jobui grįžti prie Dievo ir pažadėjimas laimės. — (22) *Iš jo burnos:* išsižadėdamas savo norų. — (23) *Busi vėl pastatytas:* tau bus sugrąžinta lobis ir sveikata. — (24) *Jis duos uolos...* Dievas tau duos brangesnių gėrybių nekaip tos, kurių nustojai. Ebr. t. rasi: tu rinkies sau aukso dulkėse ir Opyro aukso tarp upelių akmenų (plg. 3 Kar. 9, 28; 10, 11), t. y. tavo turtų bus begal daug ir įgysi juos be jokio vargo. — (25) *Visagalis bus...* Ebr. t.: ir Visagalis bus tavo sidabras ir sidabro daugybės tau. — (26) *Pakelsi savo veidą...* Pakelti veidą į Dievą yra

pasitikėjimo ženklas; to pasitikėjimo dalykas — Dievo malonumas ir jo gausus palaiminimas. — (27) *Atitesėsi...*: busi išklašytas, nes pažadai tik tuomet atitesimi, kuomet suteikta tai, kas buvo prašyta. — (28) *Tavo keliuose žibės...* Tu busi laimingas. — (29) *Nes kas bus...* Tą permainingą Jobo likime padarys nuolanki atgaila. Ebr. t. nevisai aiškus; jis galima išversti: jei tave slėgia, tu sauki: Augštyl! ir jis padeda nulenktam. — (30) *Nekaltasis...* Ebr. t.: net ir neliosą nuo kaltybės jis išgelbės; jis bus išgelbetas per savo rankų tyrumą. Taigi, Jobas ne tik pats atgaus buvusią laimę, bet dar per jo šventumą galės gauti kalčių dovanojimą kiti nusidejėliai.

b) Trečias Jobo atsakymas Elifazui.

Caput XXIII.

- ¹ Respondens autem Iob, ait:
- ² Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.
- ³ Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium eius?
- ⁴ Ponam coram eo iudicium, et os meum replebo increpationibus.
- ⁵ Ut sciam verba, quæ mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi.
- ⁶ Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.

23. perskyrimas.

- ¹ Atsakydamas Jobas tarė:
- ² Taipogi dabar mano žodžiai pilni kartumo, ir mano slogos smarkumas perviršyja mano vaitojimą.
- ³ Kas man suteiks, kad pažinčiau ir rasčiau jį ir atečiau iki jo sostui?
- ⁴ Aš išdestyčiau jo akyvaizdoje savo bylą ir pripildyčiau savo burna išrodymų,
- ⁵ kad patirčiau žodžius, kuriuos man atsakytu, ir kad suprasčiau, ką man kalbetu.
- ⁶ Tečiau nenorėčiau, kad jis su didžia stiprybe ginčytusi su manim ir prislėgtu mane savo didenybės sunkumu.

23, 1—24, 25. Kadangi Jobo prieteliai visai nenori jam tikėti, todėl jis trokšta išrodyti savo nekaltumą Dievo akyvaizdoje; negaledamas tečiau pasiekti Dievo (23, 1—9), jis šaukiasi į Dievo visąžinojimą, nes Dievas mato savo taip sunkiai prislėgto tarno nekaltumą (23, 10—17). Nors Dievas žino, kada jis darys teisną, bet mes to laiko nežinome ir ne mūsų dalykas teisti, kodėl bedieviai dažnai viešpatuoja šiame pasaulyje. tuotarpu kad beturčiai turi kentėti (24, 1—12), kodėl padaroma slapčia taip daug prasikaltimų, kurių rodosi nesutinkanti joki bausmė, ir bedieviai nevisuomet kėčia tinkamą bausmę (24, 13—25).

(23, 1) *Atsakydamas Jobas...* Jobas beveik nieko neatsako tuotarpu į Elifazo kaltinimus (plg. 23, 10). Jis išpažįsta, kad jį labiau vargina nežinojimas Dievo užnamų nekaip jo kentėjimai; šaukiasi su pilnu pasitikejimu į Dievo teisną, vėl išrodinėja, kad piktieji pasielieka be bausmės, ir vis labiau įieško išrišimo varginančio jį klausimo. Patėmytinas Jobo ramumas jo atsakyme, jo kuklumas ir kantrybė. — (2) *Taipogi*

dabar... Neteisingi Elifazo kaltinimai, kad ir su pridurtais pažadejimais, negalėjo suteikti Jobui paguodos. — *Mano vaitojimą:* tai, ką mano vaitojimas gali išreikšti. — (3) *Kas man suteiks...* Kadangi prieteliai nežiuri to, ką Jobas sako apie nekaltumą, ir net neatkreipia į tai savo dėmesį, jis vėl nori (kaip aug. 10, 2; 13, 3; 16, 22) teisintis pačiam Dievui. — (5) *Kad patirčiau...* Jis norėtu, kad pats Dievas išreikštų savo kaltinimus. Jobo troškimas patirti savo kentėjimu priežastį juo didesnis, kad jis nejaučia savyje sunkios kaltės, ir nors tikisi, kad jo nekaltumas bus pripažintas, bet ir tuomet jis vėl negalėtu pats išaiškinti savo kentėjimo. — (6. 7) *Tečiau nenorėčiau...* Prie Jobo troškimo prisideda, kaip neskyj augščiau, rūpesnis, kad kartais Dievas nestotu prieš jį su visa savo didenybe; jis norėtu, kad Dievas elgtusi su juo paprastu būdu, ir tame atvejuje jis tikisi išiešinimo. Ebr. t. kaikuire verčia taip: Ar jis statytu prieš mane savo rustybės sunkumą? Ne, greičiaus suteiktu man malonų pažvelgimą; tuomet teisusis ginčytusi su juo, ir aš išiečiau išiešintą iš-po

- 7 Proponat æquitatem contra me,
et perveniat ad victoriam judi-
cium meum.
- 8 Si ad Orientem iero, non ap-
paret:
si ad Occidentem, non intelli-
gam eum.
- 9 Si ad sinistram, quid agam?
non apprehendam eum:
si me vertam ad dexteram, non
videbo illum.
- 10 Ipse vero scit viam meam,
et probavit me quasi aurum,
quod per ignem transit:
- 11 Vestigia eius secutus est pes
meus,
viam eius custodivi, et non de-
clinavi ex ea.
- 12 A mandatis labiorum eius non
recessi,
et in sinu meo abscondi verba
oris eius.
- 13 Ipse enim solus est, et nemo
avertere potest cogitationem
eius:
et anima eius quodecumque vo-
luit, hoc fecit.
- 14 Cum expleverit in me volun-
tatem suam,
et alia multa similia præsto
sunt ei.
- 15 Et idcirco a facie eius turbatus
sum,
et considerans eum, timore so-
licitor.
- 7 Testato prieš mane teisybe,
ir telaimėja mano teisės.
- 8 Jei eisiu į rytus, jis nesirodo;
jei į vakarus, aš nepatemyju jo;
- 9 jei į kairę, ką turiu daryti? aš
nepasiekiu jo.
Jei kreipiuos į dešinę, nematau
jo.
- 10 Bet jis žino mano kelia
ir ištyrė mane kaip auksą, kurs
pereina per ugnį.
- 11 Mano koja sekė jo pėdsakomis,
aš laikiaus jo kelio iš neiškrypau
iš jo;
- 12 neatsitraukiau nuo jo lupų palie-
pimu
ir paslėpiau savo prieglobstyje
jo burnos žodžius.
- 13 Nes jis yra vienas, ir niekas
negali sutrukdyti jo užmany-
mo,
ir ko tik norėjo jo siela, tai jis
padarė.
- 14 Kuomet jis bus išpildęs ant
manęs savo valia,
daug kitų panašių dalykų yra
jam čiapat.
- 15 Ir todėli aš nusigandau jo
veido
ir žiuredamas į jį esu apimtas
baimės.

mano teisejo akių. — (8. 9) *Jei eisiu...* Dievas tuotarpu neįvykdo Jobo troš-
kimo.

(10) *Bet jis žino...* Nes jis žino, koks
buvo mano pasieligimas; jei jis mėgintu
mane, aš išečiau kaip auksas. Plg. Pat.
17, 3; Zak. 13, 9. — (12) *Neatsitraukiau...*
Ebr. t.: labiau nekaip savo įstato aš lai-
kiaus joburnos žodžių. — *Paslėpiau savo...*
kaip myliną dalyką, kurį glaudžiama
prie širdies. — (13) *Nes jis vienas:* Die-
vas yra vienas Visagalis Viešpats, kurs
daro, ką jis nori. Ebr. t.: jis viename
(t. y. laikosi vieno savo nutarimo), ir kas

jam uždraus? Jo siela nori, ir jis
įvykdo. — (14) *Kuomet jis bus...* Ebr. t.:
taip, jis įvykdys, ką yra man skyres. —
Daug kitų... Dievo nutarimuose yra
daug kitų dalykų, kurie nesuprantami;
arba: daug kitų žmonių kenčia tolygiai
be matomos priežasties. — (15) *Ir
todėlį aš...* Tas nesuprantamumas pri-
pildo Jobą baimės ir neramumo. Jei
Dievas visuomet dalina užmokesnį ir
bausmę pagal nuopelnus, Jobui buvo
aišku, ko jam reikia laukti. Bet kiek-
viena mintis apie nesuprantamą Dievo
tvarką verčia Jobą drebėti ir atima

- ¹⁶ Deus mollivit cor meum,
et Omnipotens conturbavit me.
¹⁷ Non enim perii propter immi-
nentes tenebras,
nec faciem meam operuit caligo.

Caput XXIV.

- ¹ Ab Omnipotente non sunt ab-
scondita tempora:
qui autem noverunt eum, igno-
rant dies illius.
² Alii terminos transtulerunt,
diripuerunt greges, et paverunt
eos.
³ Asinum pupillorum abegerunt,
et abstulerunt pro pignore bo-
vem viduæ.
⁴ Subverterunt pauperum viam,
et oppresserunt pariter man-
suetos terræ.
⁵ Alii quasi onagri in deserto
egrediuntur ad opus suum:
vigilantes ad prædam, præpa-
rant panem liberis.
⁶ Agrum non suum demetunt:
et vineam eius, quem vi op-
presserint, vindemiant.
⁷ Nudos dimittunt homines, in-
dumenta tollentes,
quibus non est operimentum in
frigore:
⁸ Quos imbres montium rigant:
et non habentes velamen, am-
plexantur lapides.

- ¹⁶ Dievas suminkštino manoširdi,
ir Visagalis nugasdino mane.
¹⁷ Nes ne delei užeinančios tain-
sybės aš žuvau,
ir ne rukas apdengė mano veida.

24. perskyrimas.

- ¹ Nuo Visagalio nepaslepti lai-
kai;
bet kurie jį žino, nežino jo
dienų.
² Vieni perkelia ribas,
išgaudo bandas ir gano jas,
³ nusivaro našlaičių asila
ir atima našlės jauti kaipo
užstata,
⁴ išgriauna beturčių kelia
ir prispaudžia taipogi žemės
romiuosius.
⁵ Kiti išeina prie savo darbo kaip
laukiniai asilai tyruose;
jie tykoja grobio, kad prirengtu
duonos vaikams.
⁶ Jie pjauna nam savo lauka
ir nuuogauja vynuogyną to, kuri
prispaudė prievarta.
⁷ Paleidžia žmones plikus, atim-
dami drabužius
iš neturinčių kuo apsidengti
šaltyje,
⁸ ant kurių lyja kalnų lietus,
ir kurie, neturedami uždangos,
glaudžiasi prie akmenų.

ramuną. — (16) *Dievas suminkštino:* atėmė drąsą. — (17) *Nes ne delei...* Ebr. t. aiškiau: nes ne delei nelaimės aš jaučiuos sunaikintas ir ne delei mano ypotos, kurią uždengė tamsybė. Didžiausi Jobo neramumo priežastis-tai jam nesuprantamas Dievo pasielgimas.

(24, 1) *Nuo Visagalio...* Atsakydamas tiesiaus Elifazui, Jobas vėl kalba apie liudną prityrimą, kad gerųjų ir piktųjų likimas dažnai nesutinka su jų doriniu stoviu. Ebr. t. prasidea klausimu: kodėl Visagalio nelaimė laikai? t. y. kodėl Dievas nepaskiria laiko, taip kad teisieji aiškiai jį matytų ir galėtų džiaugties iš Viespaties kersto nedoriesiems. — (2) *Vieni*

perkelia... Pavyzdžiai neteisybės, viešpatuojančios tarp žmonių ant žemės. Plg. Atk. 19, 14; Oz. 5, 10 ir k. — (3) *Asila:* vienatinį asilą. — (4) *Išgriauna...* Ebr. t.: Varo beturčius nuo kelio. — *Žemės romiuosius:* rasi vietinius krašto gyventojus. — (5–8) *Kiti išeina...* Vulg. tekste toliaus aprašinėjama skriaudėjų neteisybės. Ebr. gi tekste kalbama apie prislegtujų vargus: kiti iš prislegtujų tarpo esti priversti įieškoti sau menko maisto tyruose. — *Jie tykoja grobio...* Ebr. t.: tyrai jam duona jojo vaikams. — (6) *Jie pjauna...* Ebr. t.: jie pjauna laukuose savo menką maistą ir uogauja sau bedievie vynuogyne (kurs juos apiplėše). — (7) *Paleidžia...* Ebr. t.:

- ⁹ Vim fecerunt deprædantes pupillos,
et vulgum pauperem spoliaverunt.
- ¹⁰ Nudis et incedentibus absque vestitu,
et esurientibus tulerunt spicas.
- ¹¹ Inter acervos eorum meridiati sunt,
qui calcatis torcularibus sitiunt.
- ¹² De civitatibus fecerunt viros gemere,
et anima vulneratorum clamavit,
et Deus inultum abire non patitur.
- ¹³ Ipsi fuerunt rebelles lumini,
nescierunt vias eius,
nec reversi sunt per semitas eius.
- ¹⁴ Mane primo consurgit homicida,
interficit egenum et pauperem:
per noctem vero erit quasi fur.
- ¹⁵ Oculus adulteri observat caliginem,
dicens: Non me videbit oculus:
et operiet vultum suum.
- ¹⁶ Perfodit in tenebris domos,
sicut in die condixerant sibi,
et ignoraverunt lucem.

- ⁹ Jie daro prievartà, imdami grobį iš našlaičių,
ir apipiešia neturtingà liaudį.
- ¹⁰ Iš plikujų ir vaikščiojančių be apdaro
ir alkstančių jie atima varpas.
- ¹¹ Pietauja tarp pėdų kruvų tų,
kurie išspaude spaustuvus trokšta.
- ¹² Verčia vaitoti vyrus iš miestų;
sužeistųjų siela šaukia,
o Dievas neleis nueiti, neatkeršijęs.
- ¹³ Jie kelia maištą prieš šviesà,
nežino jos kelių
ir negrižta jos takais.
- ¹⁴ Anksti rytà keliasi galvažudis,
užmuša elgetą ir beturtį;
naktį gi jis kaip vagis.
- ¹⁵ Svetmoterio akis laukia tamsos,
ir jis sako: Nematys manęs akis;
ir jis užsidengia sau veidà.
- ¹⁶ Jis įsilaužia tamsoje į namus,
kaip jie dienoje buvo sustatę,
ir jie nenori žinoti šviesos.

pliki nakvoja be apdaro, ir nėra jiems dangalo šaltyje; jie šlampa po kalnų lietumi, ir neesant prieglaudos, jie glaudžiasi prie akmenų. — (9, 10) *Jie daro...* Kiti nedorųjų pasielgimo pavyzdžiai. Ebr. t.: atimama našlaitis nuo motinos kručių ir imama užstatas nuo pavargusiųjų; jie vaikščioja pliki be apdaro ir išalkę nešioja pėdus. — Be dieviai verčia dirbti sau beturčius pjuties metu, bet neduoda jiems valgyti. — (11) *Pietauja...* Turtingasis valgo ir ilsisi kaitros metu tarp beturčių pėdų, kuriuos tasai anam supjovė. Ebr. t.: tarp jų tvorų jie išspaudžia ailejų, mindo spaustuvus, trokšta, t. y. beturčiai priversti sunkiai dirbti turtingųjų kiemuose be tinkamo užmo-

kesnio. — (12) *Verčia vaitoti...* Prievarta daroma viešai ir visur. — *Dievas neleis...*: Dievas nubaus tinkamu laiku kaltininkus. Ebr. t.: ir Dievas nežiuri to neskanumo, t. y. Dievas regisi nematęs tų taip pikty darbų.

(13) *Jie kelia...* Pavyzdžiai prasikaltimų, daromų slapčia. — *Prieš šviesą*: vengdami ir nepakęsdami dienos šviesos. — (14) *Anksti rytą*: kuomet dar nevisai šviesu, kuomet žmonių dauguma dar tebemiega. — *Kaip vagis*: užsiima vagyste. — (15) *Tamsos*: suotemos. — *Užsidengia sau...*: kad negalėtų jo pažinti. — (16) *Jis įsilaužia...* Vagies pavyzdys. — *Kaip jie diena buvo sustatę*. Anot ebr. t.: dieną jie slepiasi. —

- ¹⁷ Si subito apparuerit aurora,
arbitrantur umbram mortis:
et sic in tenebris quasi in luce
ambulant.
- ¹⁸ Levis est super faciem aquæ:
maledicta sit pars eius in terra,
nec ambulet per viam vinearum.
- ¹⁹ Ad nimium calorem transeat
ab aquis nivium,
et usque ad inferos peccatum
illius.
- ²⁰ Obliviscatur eius misericordia:
dulcedo illius vermes:
non sit in recordatione,
sed conteratur quasi lignum in-
fructuosum.
- ²¹ Pavit enim sterilem, quæ non
parit,
et viduæ bene non fecit.
- ²² Detrahit fortes in fortitudine
sua:
et cum steterit, non credet vi-
tæ suæ.
- ²³ Dedit ei Deus locum pœni-
tentiae,
et ille abutitur eo in super-
biam:
oculi autem eius sunt in viis
illius.
- ²⁴ Elevati sunt ad modicum, et
non subsistent,
- ¹⁷ Jei umai pasirodo aušra, jie
mano tai esant mirties šešėlių;
ir taip jie vaikščioja tamsybeje
kaip šviesoje.
- ¹⁸ Jis lengvas ant vandens paviršio.
Tebuna prakeikta jo dalis ant
žemės,
ir tenevaikščioja jis vynuogynu
keliu.
- ¹⁹ Tepereina jis iš sniego vandens
į didžiausią karštį,
ir jo nuodėmė tenueina iki
pragarui.
- ²⁰ Teužmiršta ji mielaširdystė; jo
saldumas teesie kirminai;
tenebuna jis atsiminime,
bet tebuna sulaužytas kaip
nevaisingas medis.
- ²¹ Nes apiplėšė bergždžia, kuri
negimdo,
ir našlei nepadare gera.
- ²² Jis nugramsdino stipriuosius
savo stiprybe,
o kuomet jis atsistoja, nėra
tikras savo gyvenimo.
- ²³ Dievas davė jam progą atgailai
daryti,
o jis išnaudoja ją puikybei;
bet Dievo akis yra jo keliuose.
- ²⁴ Jie išaugštinti valandelei ir ne-
pasiliks,

(17) *Jei umai...* Anot ebr. t.: jiems rytas kaip mirties šešėlis, t. y. jie taip bijo ryto, kaip kiti nakties. — (18) *Jis lengvas...* Rasi: bedievių mirtis lengva ir greita, panaši į laivą greitai plaukiantį jūros paviršiu, nors jie verti žmonių prakeikimo ir nors nebegrizta į vynuogynų kelią, kad tenai džiaugtusi. — (19) *Tepereina jis...*: tegul bedievis eina iš vienos nelaimės į kitą, tegul lydi jį bausmė iki mirusiųjų buveinei. Anot ebr. t.: kaip sausumas ir karštis išgeria sniego vandenį, taip mirusiųjų buveinė prarija nusidėjėlių. — (20) *Mielaširdystė*. Ebr. t.: iščia, t. y. pati motina. — *Jo saldumas...* Visa jo viltis tebuna kapo kirminai. — *Tebuna sulaužytas...* Ebr. t.: ir neteisybė bus

sulaužyta kaip medis. — (21) *Bergždžia*: moteriške, neturinčia vaikų, kurie galėtų ją sušelpiti. — (22) *Jis nugramsdino...* Bedievis naudojasi savo stiprybe net ir prieš žmones galingus, ir kaip tik jis pakilsta prieš kurį norint iš jų, tasai jau buvo nustojes vilties apie savo gyvenimą. — (23) *Dievas... puikybei*. Ebr. t.: Dievas paliausuoja jį nuo pavojaus, ir jis paremiamas. — *Yra jo keliuose*: regisi sergi jį nuo nelaimės. Plg. Apr. 2, 21. — (24) *Jie išaugštinti...* Vulgatos tekste, regisi, kalbama apie galutiną bedievių bausmę;

- et humiliabuntur sicut omnia,
et auferentur,
et sicut summitates spicarum
conterentur.
- ²⁵ Quod si non est ita, quis me
potest arguere esse menti-
tutum,
et ponere ante Deum verba
mea?

ir bus nužeminti kaip visa, ir
bus atimti,
ir bus sutrinti kaip varpu vir-
šunės.

- ²⁵ Argi tai ne taip yra? kas gali
išrodyti, kad aš melavau?
ir nunešti Dievo akyvaizdon
mano žodžius?

c) *Trečias Baldado atsiliepimas.*

Caput XXV.

- ¹ Respondens autem Baldad Su-
hites, dixit:
² Potestas et terror apud eum
est,
qui facit concordiam in subli-
mibus suis.
³ Numquid est numerus militum
eius?
et super quem non surget lu-
men illius?
⁴ Numquid justificari potest ho-
mo comparatus Deo,
aut apparere mundus natus
de muliere?
⁵ Ecce luna etiam non splendet,
et stellæ non sunt mundæ in
conpectu eius:
⁶ Quanto magis homo putredo,
et filius hominis vermis?

25. perskyrimas.

- ¹ Atsakydamas Baldadas Suhie-
tis tarė:
² Galybė ir baisumas yra pas tą,
kurs daro taiką savo augštybėse.
³ Argi yra skaitlius jo kareiviams?
ir ant ko neužteka jo šviesa?
⁴ Argi gali būti išteisintas žmogus
palygintas su Dievu,
arba gimusis iš moteriškes pasi-
rodyti nesuteptas?
⁵ Štai, net menulis nešviečia
ir žvaigždės nėra nesuteptos jo
akyvaizdoje.
⁶ Kaip gi labiau žmogus puvesis.
ir žmogaus sunus kirminas!

bet ebr. t. yra: jie išaugstinti; valan-
dėlė, ir jų nebėra (t. y. laimingai gyvenę,
miršta greitai, nevarginami ilgos ligos);
krinta (miršta kaip visi kiti); nuker-
tami kaip varpu viršunės (t. y. atinami
iš šio pasaulio ne pirm laiko, bet savo
senatvėje. Kaip varpa nukertama
nuo šiaudo, kuomet ji pilnai pribren-
dusi). — (25) *Nunešti...*: kaltinti, kad
aš pasakiau netiesą. Ebr. t.: ir pa-
versti niekais mano žodžius.

25, 1—6. Baldadas nieko neatsako į
Jobo išrodymus. Jis tik trumpai aprašo
Dievo didenybę ir vėl primena, kad
menkas žmogus negali bylinėtis su
Dievu.

(25, 2) *Galybė ir baisumas...* Visa,
kas yra danguje, taip sutvarkyta, kad
tarnauja Dievo tikslams; niekas negali

priešintis; visa jam pasiduoda; o
Jobas drįsta bylinėtis su tokiuo Dievu,
nepasiduoda nuolankiai Dievo siūstai
bausmei. Tai priešinga Dievo didenybei,
ir Baldadas perspėja Jobą, kad jis jos
bijotu. — *Daro taiką...* Rasi čia da-
roma aliuizija į kovą, kilusią danguje
tarp gerų ir piktų angelų. Plg. Apr.
12, 7. — (3) *Jo kareiviams*. Ebr. t.:
kariuomenės buriams, t. y. visam tam,
kas danguje ir ant žemės tarnauja
Dievui kaip jo galybės įrankiai. —
Jo šviesa: jo malonumas. — (4) *Argi
gali būti...* Atkartojami Elifazo žo-
džiai 4, 17; plg. 14, 1; 15, 4. — (5, 6)
Mėnulis nešviečia Jei tyriausi daly-
kai, kuriuos mes žinome, nėra nesu-
tepti Dievo akyvaizdoje, kaip gi be
palyginimo labiau žmogus, kurs yra
tik puvesis ir kirminas?

d) Trečias Jobo atsakymas Baldadui.

Caput XXVI.

- 1 Respondens autem Job, dixit:
- 2 Cujus adjutor es? numquid imbecillus?
et sustentas brachium eius, qui non est fortis?
- 3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimum.
- 4 Quem docere voluisti?
nonne eum, qui fecit spiramentum?
- 5 Ecce gigantes gemunt sub aquis,
et qui habitant cum eis.
- 6 Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni.
- 7 Qui extendit Aquilonem super vacuum,
et appendit terram super nihilum.

26. perskyrimas.

- 1 Atsakydamas Jobas tarė:
- 2 Keno tu padejėjas? argi silpnojo?
ir ar palaikai petį to, kurs nestiprus?
- 3 Kam davei patartį?
rasi tam, kurs neturi išminties, ir parodei jam savo didžiausį gudrumą?
- 4 Ką tu norėjai pamokyti?
argi ne tą, kurs padarė kvėpavimą?
- 5 Štai, po vandenimis vaitoja milžinai
ir tie, kurie gyvena draug su jais.
- 6 Mirusiųjų buveinė atidengta jo akyvaizdoje,
ir nėra jokios uždangos prapulčiai.
- 7 Jis ištiesia šiaurę ant tuštumos ir pakabina žemę ant nieko.

26, 1—14. Jobas atsako Baldadui, kad jo žodžiai visai netinka dalykui, apie kurį kalbama, ir todėl jie nereikalingi (1—4); pats gi Jobas sakosi turįs tikresnę nuomonę apie Dievo didenybę, kaip ji apsieiškia po žeme, ant žemės ir danguje (5—14).

(26, 1) *Atsakydamas Jobas...* Jobas savo atsakyme aiškiaus išreiškia, koki jo nuomonė apie Dievą, ir atstumia nuo savęs nediebobaimingumo priekaištą. Jis šaukęsis į Dievą ne dėlto, kad butu užmiršęs apie jo didenybę, bet kad jautėsi esąs nekaltas. — (2, 3) *Keno tu...* Jobas pradeda kalbėti pašiepdamas Baldado žodžius, kuriais tasai visai nepasiekęs tikslo, nes nepasakęs nieko, kas praverstu Jobui pamokyti ar paguosti. Ebr. t.: kaipgi tinkamai tu padejai silpnui, parėmei nestiprų petį; kaipgi tinkamai patarei neišmintingajam ir apščiai parodei gudrumo? — (4) *Ką tu norėjai...* Tikriaus anot ebr. t.: kam tu pasakei savo žodžius? ir keno dvasia kalbėjo iš tavęs? t. y. rasi tu laikais iš augstybių gauto apreiškimo? Šitame klausime juo daugiau ironijos,

kad Baldadas buvo beveik tą-pat atkartojęs, ką Elifazas sakėsi esąs pamokytas nakties regėjime. Plg. aug. 4. 12...

(5) *Štai...* Platesniu Dievo galybės ir prakilnumo aprašymu Jobas parodo, kad jam nėra reikalo mokyties tų dalykų iš Baldado. — *Po vandenimis:* giliausioje žemės vietoje, kame, kaip manoma, esanti mirusiųjų buveinė. — *Milžinai.* Ebr. *refa'im*. Taip vadinosi senobėje kaikurios pietinės Palestinos giminės (vz. Prad. 14, 5; 15. 20; Atk. 3, 11 ir k.); bet čionai tas žodis rasi reiškia mirusius apskritai (plg. Pat. 2, 18). — *Vaitoja.* Ebr. t.: dreba (prieš Dievo galybę). — *Ir tie, kurie...* Ebr. t.: ir po jų (vandenų) gyventojais. — (6) *Mirusiųjų buveinė...* Nors mirusiųjų vieta pasilieka uždengta didžiausioje gilumoje neapsakomai toli nuo dangskošios Dievo buklės, tačiau jo akims nėra ant jos jokios slepiančios uždangos, jo žinojimui ji atvira. — *Prapulčiai.* Ebr. *'abaddon*. Kitas mirusiųjų buvėinės vardas. — (7) *Jis ištiesia...* Apie Dievo visagalybę liudija regimas dan-

- ⁸ Qui ligat aquas in nubibus suis,
ut non erumpant pariter de-
orsum.
- ⁹ Qui tenet vultum solii sui,
et expandit super illud nebu-
lam suam.
- ¹⁰ Terminum circumdedit aquis,
usque dum finiantur lux et te-
nebræ,
- ¹¹ Columnæ cæli contremiscunt,
et pavent ad nutum eius.
- ¹² In fortitudine illius repente ma-
ria congregata sunt,
et prudentia eius percussit su-
perbum.
- ¹³ Spiritus eius ornavit cælos:
et obstetricante manu eius,
eductus est coluber tortuosus.
- ¹⁴ Ecce, hæc ex parte dicta sunt
viarum eius:
et cum vix parvam stillam ser-
monis eius audierimus,
quis poterit tonitruum magni-
tudinis illius intueri?
- ⁸ Jis suriša vandenis savo debe-
syse,
kad nekristu draug žemyn.
- ⁹ Jis laiko savo sosto veida
ir ištiesia viršuje jo savo debe-
selį;
- ¹⁰ daro ribą aplink vandenį,
ikikolei pasibaigs šviesa ir tam-
sybė.
- ¹¹ Dangaus šulai dreba
ir bijo, jam pamojus.
- ¹² Per jo galybę umai renkasi
juros,
ir jo išmintingumas užgauna
puikumą.
- ¹³ Jo dvasia puošia dangų,
ir jo rankai tvarkant padarytas
vingiuotas žaltys.
- ¹⁴ Štai, tai pasakyta apie vieną jo
kelių dali;
o kadangi mes girdejome vos
silpą jo žodžių šnibždejimą,
tai kas gali apimti jo didenybes
griausmą?

gaus skliautas su jo žvaigždynais, kurs nieku neparemtas, ir visa žemė, lyg kad kabanti tuščioje erdvėje. Apie pasaulį ir gamtos apsireiškimus Jobas čia kalba ne moksliskai, bet taip kaip jo laikais visų manyta. — (8) *Jis suriša...* Kitas Dievo visagalybės stebuklas. Debesis yra tarsi indai, kuriuose surinkta lietaus vanduo. Jie vadinasi Dievo (*savo*) debesimis, nes skelbia jo apveizdą. — (9) *Jis laiko...* Anot ebr. t.: jis uždengia savo sosto veidą. — Dangus yra Dievo sostas. Regimas mums dangaus skliausmas yra tarsi to sosto veidas. Dievas jį laiko, uždengia, apsupa debesimis. — (10) *Daro ribą...* Kiti Dievo visagalybės darbai. Ebr. t.: jis apveda ribą aplinkui ant vandenų iki tenai, kur skiriasi šviesa ir tamsybė. Vulg. prasmė: kolei bus diena ir naktis, t. y. amžinai. — (11) *Dangaus šulai:* augsti kalnai, kuriais regisi paremtas

dangaus skliausmas. — (12) *Per jo galybę...* Ebr. t.: jo galybė sujudina jurą... Net ir jūros audros, baisiausias gamtos apsireiškimas, pasilieka Dievo valdžioje, turi sukilti ir vėl nutilti pagal jo valią. — *Puikumą:* galingą ir puikią. — (13) *Jo dvasia...* Ketvirtosios sutverimo dienos darbas (Prad. 1. 14—19). — *Ir jo rankai...* Ebr. t.: jo ranka padarė žalčio vingius, arba: vingiuotą žaltį. Vingiuotu žalčiu čia matomai pavadinta vienas iš žvaigždynų, bet kursai, nežinia. — (14) *Tai pasakyta...* Ebr. t.: tai jo kelių galai, t. y. apskriti bruožai Dievo galybės. — *Silpną jo žodžių šnibždejimą.* Aprašytieji dalykai tai tik silpnas Dievo galybės aidas. Jei jau jie taip labai mus stebina, tai kas reikia manyti apie visą Dievo galybę, kuri palyginta su minėtaisiais dalykais yra tarsi griausmai.

4. Jobo monologas.

a) Pirmoji monologo dalis.

Caput XXVII.

¹ Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit:

² Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum,
et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

³ Quia donec superest halitus in me,
et spiritus Dei in naribus meis.

⁴ Non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.

⁵ Absit a me ut justos vos esse iudicem:
donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

⁶ Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram:
neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

⁷ Sit ut impius, inimicus meus:
et adversarius meus, quasi iniquus.

27. perskyrimas.

¹ Jobas dar pridurė ir vel kalbėdamas savo prilyginimais tarė:

² Kaip gyvas Dievas, kurs nedaro man teisybės,
ir Visagalis, kurs atvedė į kartumą mano siela,

³ kolei dar tebėra manyje dvesavimas

ir Dievo kvapas mano nosyse,
⁴ mano lupos nekalbės neteisumo,
ir mano liežuvis nesakys melo.

⁵ Aš anaip tol nelaikysiu jusu teisiais;
kolei gyvas busiu, aš neatstosiu nuo savo nekaltumo.

⁶ Aš nepamesiu savo pasiteisinimo, kurio pradėjau laikyties,
nes mano širdis neprikiša man nieko mano gyvenime.

⁷ Tebuna mano neprietelis kaip bedievis,
ir mano priešininkas kaip neteisisis.

27, 1—28, 28. Pirmoje savo monologo dalyje Jobas parodo, kad jo prieteliai veltui kėlė abejones apie jo nekaltumą, ir kad jiems truksta tikros išminties, reikalingos iškeltam klausimui apie kentėjimų priežastis išrišti. Dievas žino, kad Jobas nemeluoja, jo sąžinė neprikiša jam jokios kaltės ir jo nekaltumą patvirtina jo nuolatinė viltis ir jo tvirtas pasitikėjimas Dievu, kokio negali turėti bedieviai (27, 1—10). Jobo prieteliams truksta tikros išminties, ir jie patys turi dabar išpažinti, kad jų tvirtinimai, kuriuos jie taip atkakliai gynė, buvę visi bedieviai ir tai tik jie vieni nelaimingi, neturi reikalingo pagrindo (27, 11—23). Daug, tiesa, gali žmonės padaryti savo mokslu ir sumanumu (28, 1—11), bet jie negali pasiekti viršprigimtines išminties, kuri

prakilnesnė už visa, kas prigimta (28, 12—28).

(27, 1) *Jobas dar pridurė...* Jobas, atsakęs Baldadui, laukė Sofaro atsiliepimo. Kadangi tečiau tasai tylėjo, jis vėl pradėjo kalbėti. Tas naujas atsiliepimas paskelbiamas čia iškilmingiaus. — *Prilyginimais.* Ebr. ž. *mašal* sakomas apie šneką prakilnią, vaizdingą, papuoštą pavyzdžiais ir mįslėmis. — (2) *Kaip gyvas...* Prisiekos žodžiai. — *Nedaro man teisybės:* nes žmonėms galėjo rodyties, kad Dievas elgėsi su Jobu kaip su bedieviu. — (3) *Kolei dar tebėra...*: koleitebesugyvas. — *Dievo kvapas.* Plg. Prad. 2, 7. — (5) *Nelaikysiu jusų teisiais:* aš negaliu sutikti su jūsų nuomone ir sakyties esąs kaltas; tai būtų priešinga mano sąžinės balsui. — (7) *Tebuna mano...*

- ⁸ Quæ est enim spes hypocritæ
si avare rapiat,
et non liberet Deus animam
eius?
- ⁹ Numquid Deus audiet clamo-
rem eius
cum venerit super eum an-
gustia?
- ¹⁰ Aut poterit in Omnipotente de-
lectari,
et invocare Deum omni tem-
pore?
- ¹¹ Docebo vos per manum Dei
quæ Omnipotens habeat, nec
abscondam.
- ¹² Ecce, vos omnes nostis,
et quid sine causa vana lo-
quimini?
- ¹³ Hæc est pars hominis impii
apud Deum,
et hereditas violentorum, quam
ab Omnipotente suscipient.
- ¹⁴ Si multiplicati fuerint filii
eius, in gladio erunt,
et nepotes eius non satura-
buntur pane.

- ⁸ Nes koki yra veidmainio viltis,
jei jis godžiai plešia
o Dievas neišgelbės jo sielos?
- ⁹ Argi Dievas klausys jo
šauksmo,
kuomet ateis ant jo suspau-
dimas?
- ¹⁰ arba ar jis gales linksminties
Visagalyje
ir šaukties į Dievą kiek-
viename laike?
- ¹¹ Mokysiu jus per Dievo ranką,
kas yra Visagalio, ir nepa-
slėpsiu.
- ¹² Štai, jūs visi tai žinote
ir kam kalbate veltui tuščius
dalykus?
- ¹³ Ta yra žmogaus bedievio dalis
pas Dievą
ir smarkiųjų tėvainystė, kuria
jie gaus iš Visagalio.
- ¹⁴ Jei jo sūnų bus daug, jie teks
kalavijui,
ir jo anukai nepasisotins
duona.

Tie, kurie neteisingai užpildinėja nekalta Jobą, patį verti bedievių vardo ir pasmerkimo. — (8) *Nes koki...* Jei Jobas būtų bedievis, kaip gi jis būtų galėjęs nuolat turėti viltį Dievuje? Bedieviui Dievas yra neprietelis, ir jis negali įieškoti pas Dievą prieglaudęs nuo jam grumojančių nelaimių. Ebr. t.: nes kokią viltį turi bedievis, kuomet atkerta, kuomet ištraukia Dievas jo sielą? t. y. kuomet bedievis miršta. — (9. 10) *Argi Dievas...* Bedieviui nėra jokios paguodos. Jobas gi, nors skaudžiai kankinamas, meldžiasi ir pasitiki Dievu. Plg. aug. 13, 16; 19, 26.

(11) *Mokysiu jus...* Jobas jau išrodė savo nekaltumą ir nori, Dievui padedant, tai pasiekti, kad jo prieštaliai pamestu savo klaidingą nuomonę. — *Per Dievo ranką.* Ebr. t. gali reikšti taipogi: apie Dievo ranką, t. y. apie Dievo pasielgimo budą. — *Kas yra Visagalio:* Dievo nutarimus apie bedievių ir apie jų nubaudimą. — (12) *Visi tai žinote:* kad mano nelaimėms išaiškinti negana

sakyti, buk Dievas baudžias mane, lygiai kaip bedievių, už mano didžiųjų prasikaltimus. — (13) *Ta yra žmogaus...* Reikia manyti, kad čia (13—23 eil.) Jobas tik atkartoja prieštelių nuomones apie bedievių likimą, kurias jis pavadinęs tuščiomis (12. e.); todėl ir pradeda kalbėti Sofaro žodžiais (plg. aug. 20, 29). Kiti tečiau aiškintojai mano, kad šituo bedievių likimo aprašymu Jobas nori pataisyti, kas jo paties žodžiuose buvo augščiau pardėta. Bet jei čia ir ištikrųjų išreikšta paties Jobo nuomonė, tai visgi jo tikslas kitoks. Prieštaliai aprašinėjo Jobui liudną bedievių likimą, kad jis tame aprašyme pažintu pats save; Jobas gi rodo tą patį bedievių likimą, kad prieštaliai suprastu, kaip labai skiriasi nuo bedievių ne tik jo pasielgimas kentėjimuose, bet ir paties kentėjimai. Išpradžios kalbama apie bedievio ainius (14, 15. e.), toliaus apie jų gerybes (16—19. e.), galop apie jų gyvenimą (20—23. e.). — (14) *Nepasisotins duona:* vargins juos neturtas.

- ¹⁵ Qui reliqui fuerint ex eo, sepe-
liantur in interitu,
et viduæ illius non plorabunt.
¹⁶ Si comportaverit quasi terram
argentum,
et sicut lutum præparaverit
vestimenta:
¹⁷ Præparabit quidem, sed justus
vestietur illis:
et argentum innocens dividet.
¹⁸ Ædificavit sicut tinea domum
suam.
et sicut custos fecit umbra-
culum.
¹⁹ Dives cum dormierit, nihil
secum auferet:
aperiet oculos suos, et nihil
inveniet.
²⁰ Apprehendet eum quasi aqua
inopia,
nocte opprimet eum tempestas.
²¹ Tollet eum ventus urens, et
auferet,
et velut turbo rapiet eum de
loco suo.
²² Et mittet super eum, et non
parcet:
de manu eius fugiens fugiet.
²³ Stringet super eum manussuas,
et sibilabit super illum, intuens
locum eius.
Caput XXVIII.
¹ Habet argentum, venarum su-
arum principia:
et auro locus est, in quo con-
flatur.

- ¹⁵ kurie iš jo bus like, tie bus
palaidoti prapulyje,
ir jo našlės neverks.
¹⁶ Jei susikrautu sidabro kaip
žemių
ir pasitaisytu drabužių kaip
dumblo,
¹⁷ jis, tiesa, prirengs, bet apsi-
vilks jais teisusis,
ir sidabrą padalins nekaltasis.
¹⁸ Jis pastatė savo namus kaip
kandis
ir kaip sargas pasidare pašiurė.
¹⁹ Turtingasis, kuomet užmigs,
nieko nepasiims su savim;
atvers savo akis ir nieko neras.
²⁰ Neturtas pagaus jį kaip van-
duo;
naktį užpuls jį audra.
²¹ Nutvers jį deginantis vejas ir
nuneš,
ir kaip viesulas atims jį iš jo
vietos.
²² Jis paleis į jį ir nepasigailės;
iš jo rankos begte bėgs.
²³ Plos ant jo savo rankomis
ir švilps ant jo, žiurėdamas
į jo vietą.
28. perskyrimas.
¹ Sidabras turi savo gyslų pra-
džias,
ir auksui yra vieta, kurioje jis
tirpinamas.

— (15) *Bus palaidoti prapulyje*: mirs maro liga. — *Neverks*: nesirupins, nes nekętė jo gyvo. — (17) *Bet apsilvilks...* Kas čia pasakyta apie bedievio likimą, tai ne visuotinė taisyklė, bet dažnai įvykstantis dalykai. — (18) *Kaip kandis...* Kandis daro sau namus griauždama, sargas tik trumpam laikui. — (19) *Turtingasis...* Turtai nelydės į mirusiųjų buveinę; tenai bedievis pamatys, kad jis nieko nebeturi. Anot kitų: Turtingas bedievis vakare, eidamas gultų, dar džiaugėsi savo gėrybėmis; atsikėlęs gi ryta, pamatys, kad visa žuvo. Plg.

Ps. 48, 18. — (20) *Neturtas...* Ebr. t.: pagaus jį kaip tvanas baisumai. — (21) *Deginantis vejas*. Ebr. *qadim*, karštas rytų vejas. — (22) *Jis paleis...* Dievas sius ant bedievio vieną nelainę po kitos; nuo: tų nelaimių jis veltui stengsis išbėgti. — (23) *Plos ant jo...* Žmonės, matydami tą Dievo kerštą, džiaugsis ir niekins bedievi. Anot kitų aiškintojų: Dievas plos... Tai būtų antropomorfizmas, panašus į randamą Pat. 1, 26.

(28. 1) *Sidabras...* Žmogaus išmintį begalo perviršyja Dievo išmintis, kuri

- ² Ferrum de terra tollitur:
et lapis solutus calore, in æs
vertitur.
- ³ Tempus posuit tenebris,
et universorum finem ipse con-
siderat,
lapidem quoque caliginis, et um-
bram mortis.
- ⁴ Dividit torrens a populo pere-
grinante,
eos, quos oblitus est pes egentis
hominis, et invios.
- ⁵ Terra, de qua oriebatur panis
in loco suo, igni subversa est.
- ⁶ Locus sapphiri lapides eius,
et glebæ illius aurum.
- ⁷ Semitam ignoravit avis,
nec intuitus est eam oculus
vulturis.
- ⁸ Non calcaverunt eam filii in-
stitorum,
nec pertransivit per eam leæna.
- ⁹ Ad silicem extendit manum
suam,
subvertit a radicibus montes,
- ¹⁰ In petris rivos excidit,
et omne pretiosum vidit oculus
eius.
- ² Geležis imama iš žemės,
o akmuo karščio ištirpintas
virsta variu.
- ³ Jis paskyrė tamsybei laiką
ir pats tyrinėja visų dalykų galą,
taipogi tamsybėje paslepta ak-
menį ir mirties ūksmę.
- ⁴ Upelis atskiria nuo keliaujan-
čios tautos
tuos, kuriuos stokojančio žmo-
gaus užmiršo koja ir kurie
vaikščioja be kelio.
- ⁵ Žemė, iš kurios augo duona
savo vietoje, išgriauta ugnimi.
- ⁶ Sapyro vieta tarp jos akmenų,
ir jos grumtai auksas.
- ⁷ Paukštis nežino tako
ir nemato jo vanago akis.
- ⁸ Nemindžiojo jo pirklių sunus
ir liutienė neperejo per jį.
- ⁹ Jis ištiesia savo rankas į uolas,
išgriauna kalnus iš šaknų.
- ¹⁰ Uolose jis iškala upelius
ir jo akis pamato visa, kas
brangu.

viena gali išaiškinti nesuprantamus žmogaus gyvenimo apsirėikimus. Žmogus savo įiegomis ir sumanumu pasiekia visus turtus, kurie paslepti žemėje. — *Turi savo gyslų...* Žmogus moka atrasti sidabro ir aukso. — (2) *Akmuo karščio...* Iš naugių akmens gaunama vario. — (3) *Jis paskyrė...* Ebr. t.: jis daro galą tamsybėms ir tyrinėja iki tobulumui tamsumos ir mirties ūksmės akmenis, t. y. žmogus ištiria žemės gilumą, įnešdamas šviesos tenai, kame buvo visaitamsu; taip jis daro galą tamsybėms; toje žemės gilumoje, iki tamlaičiui panašioje į mirties ūksmę, jis ieško brangių naugių. — (4) *Upelis...* Aprašoma, kaip žmonės kasa iš žemės nauges. Aiškiaus tai išreikšta ebr. t.: jie padaro (išsikasa) šulinį tolį nuo gyventojo (giliai nuo vietos, nuo žemės paviršia, kur žmogus gyvena); kojos užmiršti jie kaba, ne taip kaip žmonės

supasi (t. y. nusileidę virvėmis į iškastą urvą, jie kaba ir supasi ant tų virvių; leisdami gilyn jie nesinaudoja kojomis, todėl sakoma, kad koja juos užmiršusi). Tą patį mintis yra ir Vulgatoje. — (5) *Žemė, iš kurios...* Žmogui negana augančių ant žemės vaisių; jis, įieškodamas sau didesnės naudos, siekia į jos gilumą ir griaua ją kaip ugnis. — (6) *Sapyro vieta...* Žmogus darbuojasi ne veltui. Žemės gilumoje jis randa brangių sapyro ir aukso. — (7, 8) *Paukštis.* Ebr. t.: arelis. Išreiškiana nustebimas, kad žmogus pasiekia tokias vietas, kurių nei paukščių akis nemato, nei žvėris nelanko, nei godus pirkliai nepriena. — (9) *Jis ištiesia...* Kad pasiekti brangių akmenų ir aukso vietas, žmogus perkala kiečiausias uolas, taip kad rodoti, jog jis išgriauna kalnus. — (10) *Uolose jis iškala...* Jei bekasant ištrikšta po žemėmis vanduo, žmogus

- 11 Profunda quoque fluviorum
scrutatus est,
et abscondita in lucem produxit.
- 12 Sapientia vero ubi invenitur?
et quis est locus intelligentiæ?
- 13 Nescit homo pretium eius,
nec invenitur in terra suaviter
viventium.
- 14 Abyssus dicit: Non est in me:
et mare loquitur: Non est me-
cum.
- 15 Non dabitur aurum obrizum
pro ea,
nec appendetur argentum in
commutatione eius.
- 16 Non conferetur tinctis Indiæ
coloribus,
nec lapidi sardonio pretio-
sissimo, vel sapphiro.
- 17 Non adæquabitur ei aurum vel
vitrum,
nec commutabuntur pro ea vasa
auri:
- 18 Excelsa et eminentia non
memorabuntur comparatione
eius:
trahitur autem sapientia de
de occultis.

- 11 Jis tyrinėja taipogi upių giluma
ir iškelia į šviesą, kas paslepta.
- 12 Bet kame randama išmintis?
ir kuri yra išmonės vieta?
- 13 Žmogus nežino jos kainos,
ir jos nerandama patogiai gyve-
nančiųjų žemėje.
- 14 Gelmė sako: Jos nėra manyje;
ir jūra kalba: Jos nėra pas
mane.
- 15 Negalima duoti už ją tikrojo
aukso
ir nepasveriamą sidabro mai-
nais už ją.
- 16 Negalima jos lyginti su įvai-
riomis Indijos varšomis,
nei su brangiausiu sardonio
akmenimi ar sapynu.
- 17 Neprilygsta jai auksas ar
stiklas
ir neduodama mainais už ją
aukso rykų.
- 18 Augšti ir prakilusios dalykai,
palyginti su ja, neverti pami-
nėti;
ištraukiama gi išmintis iš slė-
pynės.

padaro tam vandeniui griovių ir išveda jį iš po žemės. — (11) *Jis tyrinėja...* Anot ebr. t.: kad jie netrykštu, jis užkemša vandenių gyslas. Kasyklų darbo aprašymu gražiai prirengiama tolesnė šneka apie tikrą išmintį. Nors rodosi, jog nėra nieko paslėpto net didžiausioje gilumoje, kad žmogus tai nerastu ir nepasisavintu, tačiau jis neįstengia rasti ir nepasisavinti išminties. — (12) *Bet kame randama...* Išmintis šv. Rašte yra pažinimas, kurs kiekvieną dalyką gražina prie Dievo kaip jo pradžios ir vedėjo, ypatingu būdu ji yra Dievo suteiktas savo prieteliams pažinimas, dalyvavimas jojo išmintyje, kurs pamoko teisingai spręsti apie visus dalykus ir jais naudoties. Išmonė yra ta išminties dalis, per kurią mes apsaugomi nuo visokio apgavimo (plg. Iz. 11, 3). Tos išminties žmogus negali rasti savomis jėgomis; ir tas pat

dalykas išreiškiamas įvairiu būdu toliaus. — (13) *Nežino jos kainos...* Parduodamoji išminties kaina žmogui nežinoma, nes išminties nėra tarp perkamųjų dalykų. — *Patogiai.* Vulgatos priedas, kuriuo nurodoma, kad išminties neįgyjama be vargo. — (14. 15) *Gelmė sako...* Išminties negalima rasti žemės arba jūros gilumoje, ir žmogus neturi nieko, ką galėtų duoti už ją. Iš to pasirodo, kaip labai ji turi būti vertinama. Plg. Išm. 7, 9. — (16) *Su įvairiomis Indijos varšomis:* su visokiais brangiais Indijos akmenimis. Ebr. t.: jos negalima atsverti Opyro auksu, brangių berylų ir sapynu. — (17) *Stiklas:* dalykas lygiai branginamas senobėje kaip auksas. — (18) *Augšti ir...* Ebr. t.: koralas ir krištolas neverti atminti, ir įgijimas išminties brangesnis už perlas. Iš Vulg. žodžių: *ištraukiama...* reiktu padaryti klausimas: ar išmintis iš-

- ¹⁹ Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
- ²⁰ Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiæ?
- ²¹ Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli latet.
- ²² Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam eius.
- ²³ Deus intelligit viam eius, et ipse novit locum illius.
- ²⁴ Ipse enim fines mundi intuetur: et omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
- ²⁵ Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura.
- ²⁶ Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus:
- ²⁷ Tunc vidit illam, et enarravit, et præparavit, et investigavit.
- ²⁸ Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia.

- ¹⁹ Nesusilygins su ja topazas iš Aitiopijos, ir neprilygs jai skaisčiausi audiniai.
- ²⁰ Taigi, iškur ateina išmintis? ir kuri yra išmonės vieta?
- ²¹ Ji paslepta nuo akių visu gyvųjų; ji nežinoma taipogi dangaus paukščiams.
- ²² Prapultis ir mirtis tarė: Savo ausimis girdejome jos ganda.
- ²³ Dievas pažįsta jos kelia ir žino jos vietą.
- ²⁴ Nes jis žiuri į pasaulio pakraščius ir mato visa, kas yra po dangumi,
- ²⁵ jis, kursai davė vėjams sunkumą ir pasvėrė vandenį pagal saiką.
- ²⁶ Kuomet jis davė įstatymą lietui ir užiančioms audroms kelia, tuomet matė ją, ir apskelbė, ir prirengė, ir ištyrė.
- ²⁸ Ir jis tarė žmogui: Štai, Viešpaties baimė tai yra išmintis, ir atsitraukti nuo pikto yra išmonė.

traukiama iš slėpynės? — (19) *Skaisčiausi audiniai*. Ebr. t.: tyriausis auksas. — (20) *Taigi, iš kur...* Po daugelio brangiausių dalykų išvardijimo vėl atkartojama tas pats klausimas (12. e.), kad dar labiau pabrėžus, jog išminties nepasiekiamo žmogaus įiegomis. — (22) *Prapultis*. Ebr. *abaddon*, mirusiųjų buveinė. — *Girdejome jos gandą*. Nors išminties negalima rasti nei padangėse, nei žemėje, nei po žeme, bet nėra taipogi vietos, kurios nebutu pasiekęs geras gandas apie ją. — (23) *Dievas pažįsta...* Vienas Dievas visa žino ir turi tikrą išmintį. Jis visa sutvėrė pagal savo išmintį ir visa užlaiko pagal ją. — (25) *Jis, kurs davė...* Dievas ne tik žino išmintį, bet ji net yra jo veikalas; nuo pat sutvėrimo pradžios jis išpaudė jos žymes

pasaulyje ir dalimis apreiškia ją pasaulio valdyme. Tam dalykui pabrėžti Jobas išvardija tokiuos gamtos apsišėkimus, kaip sutvarkytus pagal amžinus tos išminties įstatus, kurie regisi nepasiduoda jokiems įstatams, kaip oro ir vandens saikas ir jų nuolatinis judėjimas po visą padangę ir lietaus bei audrų kilimas. — (26) *Užiančioms audroms*. Anot ebr. t.: žaibams ir griausmui. — (27) *Matė ji: žiūrėjo į ją kaip į sutvertinųjų dalykų taisyklę*. — *Apskelbė*: parodė, nes Dievo išmintis apsišėikia Dievo sutvėrtuose dalykuose ir jų valdyme. — *Prirengė*: panorėjo, kad ji laikytusi tam tikrą taisyklių. — *Ištyrė*: permate pilnai jos esybę. — (28) *Tarė žmogui...* Galop Jobas pasako, kaip žmogus gali įgyti dalyvavimą išmin-

b) Antroji Jobo monologo dalis.

Caput XXIX.

¹ Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit:

² Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos secundum dies, quibus Deus custodiebat me?

³ Quando splendebat lucerna eius super caput meum, et ad lumen eius ambulabam in tenebris?

⁴ Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo?

⁵ Quando erat Omnipotens mecum:
et in circuitu meo pueri mei?

29. perskyrimas.

¹ Jobas dar pridurė ir vel kalbėdamas savo prilyginimais tarė:

² Kas man suteiks, kad bučiau kaip praeituose mėnesiuose, kaip dienose, kuriose Dievas sergejo mane?

³ kuomet jo žiburys švietė ant mano galvos ir kuomet prie jo šviesos vaikščiojau tamsybeje?

⁴ kaip buvau mano jaunystės dienose, kuomet Dievas buvo slapčia mano šėtroje?

⁵ kuomet Visagalis buvo su manim, ir aplinkui mano vaikai?

tyje. — *Viespaties baimė*, t. y. pagarba Dievui, jojo garbinimas ir tinkamas jo valios darymas. Garbinti Dievą ir saugoties pikto ta yra išmintis, kurios žmogui reikia laikyties net ir tuomet, kada jis nesupranta Dievo užmanymų valdyne.

29, 1—31, 40. Antroje savo monologo dalyje Jobas visupirna daro apžvalgą savo buvusio laimingo gyvenimo, kaip jis turėjo iš Dievo malonės visokių gėrybių, kaip dėl savo galeistingumo, kurs apsireiškė vargstančiųjų šelpimu, jis buvo visų laiminamas ir šlovinamas ir kaip tarsi visuomet pasilikęs taip laimingas buvo visur gerbiamas lyg karalius (29, 1—25); toliaus Jobas primena dabartines savo nelaimės, nes dabar ji niekina ir tyčiojasi iš jo net menkiausi žmonės, o jis, nors kankinamas iš visų pusių, neranda neivieno, kurs jam padėtų, nes rodosi, kad kančiose ir pats Dievas yra apleidęs jį, kurs anksčiau uoliai stengsis nuraminti visus liudinčius (30, 1—31); galop Jobas sako, kad tokios savo likimo permainos jis neužsipelnęs, nes jis esąs liuosas nuo visų tų nuodėmių, kurios vertos taip didžios bausmės: jis neejes paskui savo geidulius, nedaręs neteisybės artimui, neapleidęs beturčių, našlių ir našlaičių, neparėmęs savo vilties turtais, netarnavęs slapčia sta-

bams, nelaikęs neapykantoje neprietelių ir nebuves veidmainys. Savo dejavimą Jobas užbaigia, šaukdamas patį Dievą į savo žodžių teisingumo liudytojus (31, 1—40).

(29, 1) *Jobas dar pridurė...* Pabaigęs pirmą savo monologo dalį, Jobas davė progos atsiliepti prieteliams, bet nebesulaikdamas jų atsakymo vėl pradėjo pats kalbėti. Jo nauji dejaviniai parodo, kad žmogui dar negana turėti apskritas kentėjinų klausimo išrišimas, bet kad jo širdis trokšta patirti, kodėl jis pats turi kentėti taip daug pikta. —

(2) *Kas man suteiks...* Jobui gaila jo gražios praeities. Nelaimės laikas prasitęsė jam taip ilgai, kad jam rodosi, jog jau labai seniai tai buvo, kuomet Dievas buvo jo globejas. Iš čia dar pasirodo, kad savo buvusios laimės davėjų Jobas laiko Dievą. — (3) *Jo žiburys švietė...* Žiburys yra Dievo malonumas, tamsybė gi yra nelainė ir sunkumai, per kuriuos Jobas pereinė neužsigaudamas. — (4) *Mano jaunystės dienose.* Ebr. t.: mano rudens dienose, t. y. savo pilnos laimės metu, kada apščiausiai turėjo vaisių savo gyvenime. — *Kuomet Dievas...* Anot ebr. t.: kuomet Dievo paslaptis (prietelystė) buvo ant mano šėtros, t. y. kuomet Dievas elgėsi su manim kaip su prieteliu. Ta Dievo prietelystė apsireiškė palaiminimu, suteiktu šeimynai, lobiu

- ⁶ Quando lavabam pedes meos
butyro,
et petra fundebat mihi rivus
olei?
- ⁷ Quando procedebam ad portam
civitatis,
et in platea parabant cathe-
dram mihi?
- ⁸ Videbant me juvenes, et ab-
scondebantur:
et senes assurgentes stabant.
- ⁹ Principes cessabant loqui,
et digitum superponebant ori
suo.
- ¹⁰ Vocem suam cohibebant duces,
et lingua eorum gutturi suo
adhærebat.
- ¹¹ Auris audiens beatificabat me,
et oculus videns testimonium
reddebat mihi.
- ¹² Eo quod liberassem pauperem
vociferantem,
et pupillum, cui non esset
adiutor.
- ¹³ Benedictio perituri super me
veniebat,
et cor viduæ consolatus sum.
- ¹⁴ Justitia indutus sum:
et vestivi me, sicut vestimento
et diademate, iudicio meo.
- ¹⁵ Oculus fui cæco,
et pes claud.
- ¹⁶ Pater eram pauperum:
et causam quam nesciebam,
diligentissime investigabam.
- ⁶ kuomet plaudavau savo kojas:
sviestu,
ir iš uolos man tekejo aliejaus
upeliai?
- ⁷ kuomet eidavau į miestovartus,
ir prirengdavo man krastį susi-
rinkimo vietoje?
- ⁸ Pamatydavo mane jaunikai-
čiai ir slėpdavosi,
seniai atsikėlę stovėdavo;
- ⁹ kunigaikščiai liaudavos kalbėję
ir pirštą padėdavo sau ant
burnos.
- ¹⁰ Vadai sulaikydavo savo balsą,
ir jų liežuvis prilipdavo jiems
prie gomurio.
- ¹¹ Ausis išgirdus vadino mane
palaimintu,
ir akis išvydus liudijo man,
- ¹² nes buvau išliuosavęs šaukiantį
beturtį
ir našlaitį, kuriam nebuvo padė-
jėjo.
- ¹³ To, kuriam reikėjo žuti, palai-
minimas ateidavo ant manęs,
ir aš nuramindavau našlės širdį.
- ¹⁴ Teisybė buvo mano rubas,
ir aš apsidarydavau savo teisin-
gumu kaip apsiaustu ir vai-
niku.
- ¹⁵ Buvau akis aklam
ir koja raišam.
- ¹⁶ Buvau beturtių tėvas
ir byla, kurios nežinojau, tyri-
nėdavau rupestingiausiai.

ir tt. — (6) *Kuomet plaudavau...* Apra-
šoma patarlių būdu didžiausi visokio
lobio apstybė. Plg. Atk. 32, 13. 24. —
(7) *Kuomet eidavau...* Ebr. t.: kuomet
eidavau per vartus į miestą ir taisy-
davaus sau krastį viešoje vietoje. —
Jobo pasiturėjimas buvo sujungtas su
nepaprasta pagarba, kurią jam ati-
duodavo jo kaimynai. Susirinkimuose
jaunikačiai nedrįsdavo rodyties taip
žymios ypatos akyvaizdoje, seniai stovė-
davo, kolei Jobas neatsisėdavo. —
(9. 10) *Kunigaikščiai...* Tautos di-

džiunai su pagarba laukdavo, kolei
Jobas išreikš savo nuomonę, o išgirde
ją neturėdavo nieko prie jos pridėti. —
(11. 12) *Ausis...* Kas tik išgirdavo
apie Jobą arba pamatydavo jį, vadin-
davo jį palaimintu dėlei jo mielašir-
dystės ir teisingumo (plg. Elifazo prie-
kaištus 22, 6...). — (14) *Teisybė buvo...*
Teisingumas pasirodydavo visame Jobo
pasielgime, neatstodavo nuo jo, buvo
su juo sujungtas, buvo tarsi drabužis,
iš kurio žmonės jį pažindavo. —
(16) *Byla, kurios...* Kur dalykas buvo

- ¹⁷ Conterebam molas iniqui,
et de dentibus illius auferebam
prædam.
- ¹⁸ Dicebamque: In nidulo meo
moriar,
et sicut palma multiplicabo
dies.
- ¹⁹ Radix mea aperta est secus
aquas,
et ros morabitur in messione
mea.
- ²⁰ Gloria mea semper innovabitur,
et arcus meus in manu mea
instaurabitur.
- ²¹ Qui me audiebant, expectabant
sententiam,
et intenti tacebant ad consilium
meum.
- ²² Verbis meis addere nihil aude-
bant,
et super illos stillabat elo-
quium meum.
- ²³ Expectabant me sicut pluviam,
et os suum aperiebant quasi ad
imbrem serotinum.
- ²⁴ Si quando ridebam ad eos, non
credebant,
et lux vultus mei non cadebat
in terram.
- ²⁵ Si voluissem ire ad eos, sede-
bam primus:

- ¹⁷ Aš sutrupindavau neteisiojo
žandus
ir iš jo dantų atimdavau grobį.
- ¹⁸ Ir sakydavau: Mirsiu savo liz-
delyje
ir padauginsiu savo dienas kaip
palmę.
- ¹⁹ Mano šaknis atidengta išilgai
vandens,
ir rasa pasiliks ant mano seklos.
- ²⁰ Mano garbė visuomet naujinsis,
ir mano kilpinis stiprės mano
rankoje.
- ²¹ Kurie mane girdėjo, laukė mano
ištarmės
ir atidžiai klausydami tylejo,
kuomet duodavau patarti.
- ²² Jie nedrįsdavo nieko pridėti
prie mano žodžių,
ir mano šneka krisdavo ant jų
kaip rasa.
- ²³ Jie laukdavo manęs kaip lietaus
ir atverdavo savo burną kaip
vėlyvojo lietaus metu.
- ²⁴ Jei kuomet juokdavaus jiems,
jie netikėdavo,
ir mano veido šviesa nekrisdavo
į žemę.
- ²⁵ Jei noredavau eiti pas juos,
sėdėdavau pirmas;

painus, Jobas neteisė jo be gilesnio ištyrimo. — (17) *Sustiprindavau...* Maloningas silpniems Jobas mokėdavo būti baisyti piktadariams, kuomet reikėjo išliuosuoti iš jų nekaltai prislėgtas. Palyginimas paimtas iš senobės papročio išdaužyti dantis laukiniams žvėrimis, kad jie negaletų kenkti. — (18) *Mirsiu savo lizdelyje...* Jobas turėjo vilties, kad visuomet gyvens laimingai ir susilauks žilos senatvės. — *Kaip palmė:* kuri paprastai gyvena labai ilgai. Ebr. t.: ir mano dienos pasidaugins taip smėlis. — (19) *Mano šaknis...* Jobas palygina save su augančiu greta upelio medžiu, kurio šaknis nuolat pasiekia vanduo. Plg. Ps. 1, 3. — *Ant mano seklos.* Ebr. t.: ant mano šakų. — (20) *Mano kilpinis...* Kilpinis senobėje buvo svarbiausias ginklas kovoje, todėl ir įrankis garbei įgyti,

padauginti. — (21) *Kurie mane girdėjo...* Kiti pagarbos ženklai, kuriuos Jobo kaimynai jam rodydavo. — (22) *Krisdavo ant jų kaip rasa:* taip juos gaivino kaip lietų ir rasa išdžiuvusią žemę. Plg. Atk. 32, 2; Am. 7, 16; Ez. 21, 2. — (23) *Kaip vėlyvojo lietaus...* Jobo šneka buvo jų taip branginama kaip lietų prieš pjūtį. — (24) *Jei kuomet juokdavaus...* jie laike save nevertais maloningo Jobo nusijuokimo ir dėkingi priimdavo net ir mažiausias jo palankumo žymes. Anot ebr. t.: aš jiems juokdavaus, kuomet nustodavo drąsos (t. y. meiliai padrasindavau nusimenančius), ir jie negalėdavo nuvaryti mano romumo nuo mano veido. — (25) *Buvau tečiau...* Dėlei žmonių pagarbos Jobas nepasidavė pasididžiavimui. Jis pasiliko tikras pavargusiųjų prietelis.

cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu,
eram tamen merentium consolator.

Caput XXX.

- ¹ Nunc autem derident me iuniores tempore,
quorum non dignabar patres
ponere cum canibus gregis
mei:
- ² Quorum virtus manuum mihi
erat pro nihilo,
et vita ipsa putabantur indigni.
- ³ Egestate et fame steriles,
qui rodebant in solitudine,
squalentes calamitate, et miseria.
- ⁴ Et mandebant herbas, et arborum cortices,
et radix juniperorum erat cibus eorum.
- ⁵ Qui de convallibus ista rapiantes,
cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
- ⁶ In desertis habitabant torrentium,
et in cavernis terræ, vel super glaream.
- ⁷ Qui inter huiusmodi lætabantur,
et esse sub sentibus delicias computabant.
- ⁸ Filii stultorum et ignobilium,
et in terra penitus non parentes.

ir kuomet sėdėdavau lyg karalius, stovint aplinkui kariuomėnei,
buvau tėčiau liudinčių ramintojas.

30. perskyrimas.

- ¹ Dabar gi išjuokia mane jaunesni už mane,
kurių tėvų aš nesiteikdavau statyti su mano bandos šunimis,
- ² kurių rankų stiprumas man buvo niekai,
kurie buvo laikomi net nevertais gyventi.
- ³ Dėlei neturto ir bado sudžiuve, jie griauždavo sausą žemę, suskretę nuo nelaimės ir vargo.
- ⁴ Jie valge žolės ir medžių žievę, ir kadagių šaknis buvo jų maistas.
- ⁵ Jie tai pasigaudavo iš slėnių. ir kuomet rasdavo po viena, bėgdavo prie jų su šauksmu..
- ⁶ Jie gyvendavo upelių loviuose ir žemės urvuose arba ant žvirgždynų.
- ⁷ Jie dar džiaugdavosi tokiais dalykais
ir laikė geriais buti po erškėčiais.
- ⁸ Paikųjų ir nešlovingųjų sunus, visai neverti pasirodyti šalyje.

(30, 1) *Dabar gi...* Didis kontrastas Jobo buvusios garbės: dabar jis niekinamas net ir labiausiai paniekintųjų. Jį išjuokia jaunesni už jį ir tai iš tarpo tokių žmonių, kurių tėvų Jobas nenorėdavo statyti draug su savo šunimis bandos sergetų. — (2–4) *Kurių rankų...* Plačiau aprašoma, kaip menki buvo tie, kurie dabar niekina Jobą. — *Jie griauždavo sausą...* atsigulę ant žemės, jieškodavo joje savo menko maisto. — (5) *Jie pasigaudavo...* Vulgatoje apra-

šoma, su kokiuo godumu tie menkiausi žmonės puldavo prie atrasto maisto. Ebr. gi tekste kalbama apie tai, kaip su jais elgdavosi kiti žmonės: juos varydavo iš žmonių draugijos, juos vykdavo šalin su didžiais šauksmais kaip vagis. — (6) *Jie gyvendavo...* Visų persekiojami jie gaudavo gyventi toli nuo žmonių draugijos. — *Ant žvirgždynų.* Ebr. t.: uolų plyšiuose. — (7) *Jie dar džiaugdavosi...* Ebr. t.: jie rėkauja tarp krumų, renkasi po erškėčiais, paikųjų

- ⁹ Nunc in eorum canticum versus sum,
et factus sum eis in proverbium.
- ¹⁰ Abominantur me, et longe fugiunt a me,
et faciem meam conspuere non verentur.
- ¹¹ Pharetram enim suam aperuit,
et afflixit me,
et frenum posuit in os meum.
- ¹² Ad dexteram orientis calamitates meae illico surrexerunt:
pedes meos subverterunt,
et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
- ¹³ Dissipaverunt itinera mea,
insidiati sunt mihi, et praeluerunt,
et non fuit qui ferret auxilium.
- ¹⁴ Quasi rupto muro, et aperta janua irruerunt super me,
et ad meas miseras devoluti sunt.
- ¹⁵ Redactus sum in nihilum:
abstulisti quasi ventus desiderium meum:
et velut nubes pertransiit salus mea.
- ¹⁶ Nunc autem in memetipso marcescit anima mea,
et possident me dies afflictionis.

- ⁹ Dabar jie išjuokia mane savo dainose,
ir aš pasidariau jiems patarlė.
- ¹⁰ Jie bjaurisi manes ir bega tolyn nuo manes,
ir nesidrovi spjaudyti man i veida.
- ¹¹ Nes jis atidengė savo saidoka ir prispaudė mane
ir pažabojo žaslais mano burna.
- ¹² Kuomet kilau, mano dešinėje umai sukilo mano nelaimės;
pastumė mano kojas
ir prislėgė savo keliais tarsi bangomis.
- ¹³ Išardė mano takus,
tykojo manes ir apgalejo,
ir nebuvo kas padėtu.
- ¹⁴ Lyg-kad per išlaužta mūrą ir atviras duris puolė ant manes
ir veržėsi prie mano nelaimių.
- ¹⁵ Esu paverstas niekais;
tu atemei kaip vėjas tai, ko aš troškau,
ir mano sveikata praėjo kaip debesis.
- ¹⁶ Dabar gi manyje pačiame vysta mano siela,
ir suspaudimo dienos laiko mane.

sumų, žmonės be vardo esti išvaromi iš šalies. — (10) *Jie bjaurisi...*: tie, kuriems nėra nieko bjauraus, bjaurisi manes; kaip gi baisi mano liga! — (11) *Nes jis atidengė...* Dievas pervėrė Jobą savo vilyčiomis ir pažabojo kaip laukinį arkli; nėra tat ko stebėties, kad ir žmonės išdriso persekioti jį, nes Dievas tarsi parodė jiems kelią. Ebr. t. vėriamas nevienodai. Anot kaikiurių: bet jie atriša savo virvę ir vargina mane, paleidžia mano akyvaizdoje vadžias, t. y. be jokios drovos su didžiausiu smarkumu kankina mane išniekinimais. — (12) *Kuomet kilau...* Rasi: vos aš pasijutau esąs laimingas, prisiartinu prie manes mano vargintojai, pastumė mano kojas, kad per vir-

sčiau, ir likau prislėgtas visos eilios nelaimių kaip bangų. Ebr. t. anot. kaikiurių: Jie kilsta be gedos dešinėje, pastumia mano kojas ir sustiprina prieš mane savo pražuties kelius. — (13) *Išardė mano takus*: kuriais Jobas norėjo vaikščioti, niekais pavėrė jo pastangas. — *Nebuvo, kas padėtu*. Ebr. t.: jie, kuriems nėra padėjėjo; arba: kadgi jiems patiems nebutu pagalbos. — (14) *Lyg-kad per...* Palyginimas paimtas iš to, kas darosi, pėmus apgultą miestą. — (15) *Esu paverstas...* Be to, ką Jobas kencia nuo neprietelių, kankina jį dar Dievo siųstos nelaimės ir baisumai. Ebr. t.: baisumai kreipėsi prieš mane; jie kaip viesulas vėja šalin mano prakilnumą, ir mano.

- 17 Nocte os meum perforatur doloribus:
et qui me comedunt, non dormiunt.
- 18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum,
et quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
- 19 Comparatus sum tuto,
et assimilatus sum favillæ et cineri.
- 20 Clamo ad te, et non exaudis me:
sto, et non respicis me.
- 21 Mutatus es mihi in crudelem,
et in duritia manus tuæ adversaris mihi.
- 22 Elevasti me, et quasi super ventum ponens
elisisi me valide.
- 23 Scio quia morti trades me,
ubi constituta est domus omni viventi.
- 24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam:
et si corruerint, ipse salvabis.
- 25 Flebam quondam super eo, qui afflictus erat,
et compatiebatur anima mea pauperi.
- 17 Naktį mano kaulai perveriami skausmais,
ir kurie mane griaužia, tie nemiega.
- 18 Delei jų daugybės sunaikinamas mano drabužis,
ir tarsi juos apykaklė jie apjuosia mane.
- 19 Pasidariau lygus dumblui
ir panašus į dulkes ir pelenus.
- 20 Aš šaukiuos į tave, ir neišklausai manęs;
aš stoviu ir nepažvelgi į mane.
- 21 Pasidarei man nuožmus
ir priešini esi man savo rankos kietumu.
- 22 Iškelei mane ir lyg-kad ant vėjo padėjęs
smarkiai bloškei mane.
- 23 Žinau, kad paduosi mane mirčiai,
tenai kur paskirti namai kiekvienam gyvajam.
- 24 Tečiau tu ištiesi savo ranką ne jiems sunaikinti;
ir jei jie kristu, tu pats išgelbesi.
- 25 Aš verkiau kitados to, kurs buvo prislegtas,
ir mano sielai buvo gaila beturčio.

— (17) *Naktį mano kaulai...* Ebr. t.: naktis parveria mano kaulus ir skiria juos nuo manęs, ir mano griaužėjai (skausmai) nemiega (nesiils). — (18) *Mano drabužis:* mano oda ir mano kunas, kuriuos griaužia skausmas ir kirminai. — *Ir tarsi juos...* Kaip drabužis prisiglaudžia prie kaklo ir apdengia visą kūną iki kojų, taip visas Jobas apdengtas žaizdomis. — (19) *Pasidariau lygus...* Ebr. t.: jis (Dievas) metė mane į dumblą, ir pasidariau panašus... Elefantiazies ligoje oda po kokio laiko pasidaro ištikrųjų tamsi ir pleiskanota, panaši į žemę ir į pelenus. — (20) *Aš šaukiuos...* Liudniausis Jobui dalykas jo kentėjimuose yra tas, kad Dievas regisi neklausąs jo žodžių apie jo nekaltumą. — *Nepažvelgi.* Ebr. t.: žiuri. Mintis pasilieka ta pati: nors tu matai

mano skausmus, bet nepadedi man. — (21) *Pasidarei...* Jobas vadina Dievą nuožmiu, nes neberodo jam seniaus buvusio malonumo, nes rodosi nepermaldaujamąs ir taip labai kankina nekaltą. — (22) *Iškelei mane...* pasidariau kaip žmogus, kurį viesulas pagauna, kad tuojau umai blokštu į bedugnę ir sudaužytu. — (23) *Tenai kur:* mirusiųjų buveinėje. — (24) *Tečiau tu ištiesi...* mane tu užmuši, tuotarpu kad mano neprietelius gelbi nuo mirties. Ebr. t. galima išversti taip: argi kurs turi žuti neištiesia rankų (jieskodamas išgelbėjimo) ir kurs yra nelaimėje ar nesišaukia pagalbos? — Jobas rasi norėjo čia pasakyti, kad jis savo dejavimais tikisi įgyti sau užuojautos. — (25) *Aš verkiau...* Jobas buvo mielaširdingas nelaimingiems, todėl jis norėtų

- ²⁶ Expectabam bona, et venerunt mihi mala:
præstolabar lucem, et eruperunt tenebræ.
- ²⁷ Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie,
prævenerunt me dies afflictionis.
- ²⁸ Mœrens incedebam, sine furore,
consurgens, in turba clamabam.
- ²⁹ Frater fui draconum,
et socius struthionum.
- ³⁰ Cutis mea denigrata est super me,
et ossa mea aruerunt præ caumate.
- ³¹ Versa est in luctum cithara mea,
et organum meum in vocem flentium.

Caput XXXI.

- ¹ Pepigi fœdus cum oculis meis
ut ne cogitarem quidem de virgine.
- ² Quam enim partem haberet in me Deus desuper,
et hereditatem Omnipotens de exelsis?
- ³ Numquid non perditio est iniquo,
et alienatio operantibus injustitiam?

- ²⁶ Laukiau gerybiu, ir atejo man nelaimės;
tikejaus šviesos, ir įsiveržė tamsybė.
- ²⁷ Mano viduriai virė be jokio atilsio,
pavijo mane prispaudimo dienos.
- ²⁸ Aš vaikščiojau liudedamas be narso;
atsikeldamas šaukiau minioje.
- ²⁹ Buvau slibinų brolis ir strausu draugininkas.
- ³⁰ Mano oda pajuodijo ant manės,
ir mano kaulai sudžiuvo iš karščio.
- ³¹ Mano arpa virto raudomis,
ir mano vamzdis verkiančiųjų balsu.

31. perskyrimas.

- ¹ Aš padariau sandorą su savo akimis,
kad net nemanyčiau apie mergaitę.
- ² Nes kokią dalį rengtu man Dievas iš augštumos,
ir kokią tėvainystę duotu Visagalis iš augštybių?
- ³ Argi ne prapultis yra neteisiamam
ir atstumimas tiems, kurie daro neteisę?

dabar susilaukti Dievo ir žmonių pasi-
gailėjimo. — (27) *Mano viduriai virė...*:
buvo skaudžiai sujudinti, degė dėl
skausmo. — (28) *Aš vaikščiojau...* Ebr.)t.
aš pajuodijau ne nuo saulės. — *Atsikeldamas
šaukiau...*: buvau panašus į tą,
kurs teisme dejuoja ant neteisingo
pasielgimo ir šaukiasi pagalbos. —
(29) *Slibinų*. Ebr. t.: šakalų. Šakalų,
kurių Palestinoje gana daug, staugimas
nakčia ir strausų balsas labai nenia-
lonųs. — (31) *Mano arpa...* Link-
sminančios muzikos vietą Jobo gyve-
nime užėmė dejavimai ir verksmas.

(31, 1) *Aš padariau...* Jobas primena
savo dorybes, kad dar labiau paaikšėtų
jo nekaltumas ir pasirodytu, jog ne jo
kalčiose reikia jį ieškoti jo nelaimių
priežasties. Jis pradeda nuo kuno ne-
kaltybės, kurios palaikymas turtuose.
galybeje ir tarp daugmoterystės pavyz-
džių (Jobas turėjo tik vieną pačią) juo
labiau reikia vertinti (plg. Pat. 5, 6. 7).
— *Su savo akimis*: nes sugedimas daž-
niausiai per akis pasiekia sielą. — *Kad
net...* Ebr. t.: ir kaipgi aš bučiau mąstęs
apie mergaitę? — (2) *Nes kokią dalį...*:
Kaipgi baisiai turėtų atkeršyti Dievas,
kurs visa mato iš savo augštos buveinės

- ⁴ Nonne ipse considerat vias meas,
et cunctos gressus meos dinu-
merat?
- ⁵ Si ambulavi in vanitate,
et festinavit in dolo pes meus:
- ⁶ Appendat me in statera justa,
et sciat Deus simplicitatem
meam.
- ⁷ Si declinavit gressus meus de
via,
et si secutum est oculos meos
cor meum,
et si manibus meis adhæsit
macula:
- ⁸ Seram, et alius comedat:
et progenies mea eradicetur.
- ⁹ Si deceptum est cor meum super
muliere,
et si ad ostium amici mei insi-
diatus sum:
- ¹⁰ Scortum alterius sit uxor mea,
et super illam incurventur alii.
- ¹¹ Hoc enim nefas est,
et iniquitas maxima.
- ¹² Ignis est usque ad perditionem
devorans,
et omnia eradicans genimina.
- ¹³ Si contempsi subire iudicium
cum servo meo,
et ancilla mea, cum discepta-
rent adversum me.

- ⁴ Argi ne jis pats žiuri mano kelių
ir ar nesuskaito visų mano
žingsnių?
- ⁵ Jei vaikščiojau tuštybeje
ir mano koja skubinosi į klasterį.
- ⁶ Tepasveria mane ant tikros svar-
styklės
ir težino Dievas mano nekla-
stingumą.
- ⁷ Jei mano žingsnis iškrypo iš
kelio,
ir jei mano širdis sekiojo mano
akis,
ir jei prie mano rankų prilipo
dėmė,
- ⁸ tegul kitas valgo, ką aš sesiu,
ir mano ainija tebuna išrauta
iš šaknų.
- ⁹ Jei mano širdis liko apgauta del
moteriškos
ir jei tykojau prie savo prietelio
duru,
- ¹⁰ mano pati tebuna kekšė kito,
ir tepaleistuvauja su ja kiti;
- ¹¹ nes tai bjaurus dalykas
ir didžiausi nedorybė;
- ¹² tai ugnis praryjanti iki sunai-
kinimui
ir išraunanti iš šaknų visas
atžalas.
- ¹³ Ištikrųjų, aš neatsisakiau stoti
į teisną su savo tarnu ir savo
tarnaitę,
kuomet jie bylinejosi prieš mane,

ir bjaurisi pikto? Atsakymas 3. eil. — (4) *Argi ne jis pats...* Ne tik bausmė, bet ir atsiminimas, kad Dievas nuolat mato Jobą, sulaiko jį nuo nuodėmės. — (5) *Jei vaikščiojau...* Jobas išvardija keletą nuodėmių, kurių galėtų kas nors jame įieškoti, ir priduria linkėjimą didžiausios nelaimės sau, jei jis būtų ištikrųjų tų nuodėmių kaltas. — *Tuštlybeje*. Ebr. t.: su tuščiu (neteisiu) žmogumi. — (6) *Tepasveria...* Šita eil. parentezinis linkėjimas, kad Jobas būtų Viešpaties teistas ir rastas nekaltas, o ne antroji sąlyginio sakinio dalis (protazis). — (7) *Iš kelio*: iš Dievo įstatymų kelio. — *Jei mano akis...*: jei geidžiau

svetimo turto ir sutečiau savo rankas plėšimu. Taip Jobas pasmerkia ir širdies nuodėmes. — (8) *Tegul...* Linkėjimas nelaimės už išvardintus prasikaltimus. — *Ainija*. Anot laikurių: žemės derlius, vaisiai. — (9) *Jei mano širdis...* Iš pradžių lieka geidulio apakintas protas. — *Jei tykojau*: laukdamas patogios progos. — *Prietelio*: artimo. — (10) *Tebuna...* Ebr. t.: tegul mala kitam, t. y. tegul buna kito vergė. — (12) *Tai ugnis...* Svetimoterystė palyginama su ugnimi, kuri visa praryja. Plg. Pat. 6, 27; Ekl. 9, 8. — *Sunaikinimui*. Ebr. ž. 'abaddon reiškia mirusiųjų buveinę. — (13) *Aš neatsisakiau...* Vergas senobėje

- 14 Quid enim faciam cum surrexerit ad judicandum Deus?
et cum quæsierit, quid respondebo illi?
- 15 Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est:
et formavit me in vulva unus?
- 16 Si negavi, quod volebant, pauperibus,
et oculos viduæ expectare feci:
- 17 Si comedi buccellam meam solus,
et non comedit pupillus ex ea:
- 18 (Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio:
et de utero matris meæ egressa est mecum.)
- 19 Si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum,
et absque operimento pauperem:
- 20 Si non benedixerunt mihi latera eius,
et de velleribus ovium mearum calefactus est:
- 21 Si levavi super pupillum manum meam,
etiam cum viderem me in porta superiorem:
- 22 Humerus meus a junctura sua cadat,
et brachium meum cum suis ossibus confringatur.
- 23 Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum,
et pondus eius ferre non potui.

- 14 nes ką gi daryčiau, kuomet Dievas pakils teistų?
ir kuomet paklaus, ką jam atsakyčiau?
- 15 Argi ne tas pats, kurs padarė mane iščioje, sutverė ir ji,
ir ar ne vienas sutverė mane iščioje?
- 16 Jei atsisakiau duoti beturčiams, ko jie norėjo,
ir padariau, kad našlės akis lauktu,
- 17 jei valgiau savo kasni pats vienas,
o našlaitis nevalgė iš jo,
- 18 (nes pasigailejimas augo su manim nuo mano kudikystės
ir jis išėjo draug su manim iš mano motinos iščios),
- 19 jei paniekinau tą, kurs žuvo,
nes neturėjo apvalkalo,
ir beturtį, nes buvo be drabužio,
- 20 jei jo šonai nelaimino manęs,
ir jis nesusiildė mano avių vilnomis,
- 21 jei pakelčiau savo ranką ant našlaičio,
net ir matydamas save vartuose esant viršesni,
- 22 teatkrinta mano petys nuo savo nario
ir tebuna mano ranka sulaužyta su savo kaulais.
- 23 Nes aš bijojau visuomet Dievo kaip kilstančių prieš mane bangų
ir negalėjau pakelti jo sunkumo.

neturėjo jokių teisių, bet Jobas atsiminė Dievą, visų teiseją (14. e.) ir Sutvertoją. Taip artimai yra surišta tikrojo Dievo garbinimas ir pagarba žmogaus vertybei. — (18) *Nes pasigailejimas...* Ebr. t.: ne, nuo pat mano jaunystės aš auklėjau jį (našlaitį) kaip tėvas, nuo pat mano motinos iščios aš šelpiau tokią. — (19) *Jei paniekinau...* Ebr. t.: jei aš

mačiau apleistuosius be drabužių ir pavargelius be dangalo, jei jų šlaunįs nelaimino... — (21) *Vartuose*: tautos susirinkimo arba teismo vietoje. — (22) *Teatkrinta mano...* Baisus linkejimas, jei Jobas kaltas išvardintųjų nuodėmių. — (23) *Nes aš bijojau...* Ebr. t.: nes Dievo sunaikinimas yra man baisumas, ir prieš jo augstybę aš nieko neįsteng-

- ²⁴ Si putavi aurum robur meum,
et obrizo dixi: Fiducia mea.
- ²⁵ Si lætatus sum super multis
divitiis meis,
et quia plurima reperit manus
mea.
- ²⁶ Si vidi solem cum fulgeret,
et lunam incedentem clare:
- ²⁷ Et lætatum est in abscondito
cor meum,
et osculatus sum manum meam
ore meo.
- ²⁸ Quæ est iniquitas maxima,
et negatio contra Deum altissimum.
- ²⁹ Si gavisus sum ad ruinam eius,
qui me oderat,
et exultavi quod invenisset eum
malum.
- ³⁰ Non enim dedi ad peccandum
guttur meum,
ut expeterem maledicens animam
eius.
- ³¹ Si non dixerunt viri tabernaculi mei:
Quis det de carnibus eius ut
saturemur?
- ³² Foris non mansit peregrinus,
ostium meum viatori patuit.

- ²⁴ Jei maniau auksą esant mano
jiega
ir tikrajam auksui tariau: Tu
mano pasitikejimas;
- ²⁵ jei džiaugiaus savo turtu daugumu
ir kad mano ranka yra labai
daug igijusi,
- ²⁶ jei žiurėjau į saulę, kuomet ji
žibėjo,
ir į skaisčiai einantį mėnulį,
- ²⁷ jei tuomet mano širdis linksminosi slapčia,
ir aš bučiavau savo burna savo
ranką,
- ²⁸ — tai butu didžiausi nedorybė
ir užginčijimas augščiausiojo
Dievo, —
- ²⁹ jei džiaugiaus žuvimu to, kurs
manęs nekentė,
ir buvau linksmas, kad jį sutiko
nelaimė,
- ³⁰ — nes aš nedaviau savo gerklei
nusidėti,
kad bučiau reikalavęs keikdamas
jo gyvybės —;
- ³¹ jei mano šėtros vyrai nesakė:
kas mums duotu jo kuno, kad
pasisotintumem?....
- ³² Svetimtautis nepasiliko lauke,
mano anga buvo atvira keleiviui.

čiau. — (24) *Jei maniau...* Jobas buvo liuosas nuo godulystės, kuri neretai daro žmonėms iš aukso tikrą dievaitį. Salyginiai sakiniai šitame Jobo atsiliepime dažniausia neužbaigiami; nėra juose laukiamos apodozių su išreikštu linkejimu Dievo bausmės už išvardintą prasikaltimą; bet ji savaime atspėjama. — (26) *Jei žiurėjau...* Jobas buvo liuosas nuo tikros stabmeldystės sabeizmo išvaizdoje. Graži saulės ir kitų dangaus žiburių šviesa kelė žmonėse nuomonę, kad tai dievai, ir todėl laikurie garbindavo juos. — (27) *Linksminosi slapčia.* Ebr. t.: buvo apgauta slaptoje. — *Bučiauvau...* Stabų garbinimas apsirėikšdavo jų bučiavimu,

o jei nebudavo galima pasiekti ir pabučiuoti, tuomet bučiuodavo savo ranką ir tą pabučiavimą siųsdavo augštytyn rankos pakelimu. Taip darydavo dangaus žiburių garbintojai. Toki ir lot. žodžio *adorare* (ad os) etymologija. — (29. 30) *Jei džiaugiaus...* Jobas nesidžiaugė neprietelio nelaime. Plg. Iš. 23, 4; Kun. 19, 17. 18. — (31) *Jei mano šėtros...* Kuomet pats Jobas stumė šalin nuo savęs neapykantos jausmus link savo neprietelių, jo namiškiei keikė juos ir buvo pasiryžę sudraskyti juos savo dantimis. Ebr. t.: jei mano šėtros vyrai neturėjo sakyti: Kas parodys ką nors nepasotintą jo mėsa (valgiais)? t. y. Jobas neišleisdavo

- ³³ Si abscondi quasi homo peccatum meum,
et celavi in sinu meo iniquitatem meam.
- ³⁴ Si expavi ad multitudinem nimiam,
et despectio propinquorum terruit me:
et non magis tacui, nec egressus sum ostium.
- ³⁵ Quis mihi tribuat auditorem,
ut desiderium meum audiat Omnipotens:
et librum scribat ipse qui iudicat.
- ³⁶ Ut in humero meo portem illum,
et circumdem illum quasi coronam mihi?
- ³⁷ Per singulos gradus meos pronuntiabo illum,
et quasi principi offeram eum.
- ³⁸ Si adversum me terra mea clamat,
et cum ipsa sulci eius deflent:
- ³⁹ Si fructus eius comedi absque pecunia,
et animam agricolarum eius afflixi:
- ³³ Jei uždengiau kaip kiti žmonės savo nuodėmę
ir paslėpiau savo prieglobstyje savo nedorybę;
- ³⁴ jei išsigandau didžios daugybės ir artimųjų paniekinimas išgąsdino mane
ir jei nevelijau tylėti ir neišėjau pro duris...
- ³⁵ Kas suteiks man klausytoją,
kad Visagalis išgirstu mano troškimą,
ir patsai, kurs teisia, parašytu knyga,
- ³⁶ idant nešiočiau ją ant savo peties
ir užsidečiau ją ant savęs kaip vainiką?
- ³⁷ Aš skelbčiau ją apie kiekvieną savo žingsnį
ir ją paduočiau jam kaipo kunigaikščiui.
- ³⁸ Jei šaukia prieš mane mano žeme
ir draug su ja verkia jos vagas,
- ³⁹ jei valgiau jos vaisius neužmokejęs
ir nuliudinau jos artųjų sielą,

nuo savęs nei vieno, nepasotinęs jo pirma. — (33) *Jei uždengiau...* Jobas nebuvo veidmainys. — *Kaip kiti žmonės.* Ebr. *Ke'adam* gali reikšti: Kaip Adomas. Tai butu aliuizija į pirmojo žmogaus norą paslėpti savo nuodėmę (Prad. 3, 11). Arba: kaip žmonės paprastai daro. — (34) *Jei nusigandau...* Jobas niekuomet neperžengė teisingumo ribų, kad įgytu keno nors meilę, arba kuomet ką nors niekino, o jei jį sutikdavo neteisybė iš pusės tų, kurių pasikaltimus jis stengėsi prašalinti, jis nukentėdavo tai tylomis, neįsikišdamas pagiežos. Ebr. t. (33—35. eil.) galima išversti taip: ištikrųjų, aš neslėpiau kaip Adomas mano piktadarystės, uždengdamas savo kalčią savo prieglobstyje, ³⁴ lyg-kad bučiau bijojęs didžios minios ir tautų paniekinimo, ir dėlto aš tylėjau ir neišėjau pro duris. ³⁵ O kadgi man butu,

kas mane išgirstu! Štai, mano bylos raštas! teatsako Visagalis, ir teparašo savo raštą, kursaiginčijasi su manim! — Paskutinės eil. prasmė: štai mano apsigynimas, kurį aš patvirtinu savo parašu: čia yra skunda prieš mane; dabar tegul teisia Dievas! — (36) *Idant nešiočiau...* Jobas nori pasiimti su savim į Dievo teismą skundą kaipo išrodymą savo nekaltumo ir kaipo ypatingą papuošalą. Jis nebijo neivieno joje parašyto dalyko: (37) *Aš skelbčiau...* Jis pats nori perskaityti ją teisėjo akivaizdoje ir pavesti visa Dievo teismui. Ebr. t.: aš pasakysiu jam savo žingsnių skaitlių (supažindinsiu jį su visais net ir mažiausiais mano pasielgimo dalykais) ir prisitarsiu prie jo kaip kunigaikštis (su pilnu pasitikėjimu). — (38. 39) *Jei šaukia...* Jobas vėl grįžta prie vieno iš svarbiausių kaltinimų ir lyg-kad sako:

⁴⁰ Pro frumento oriatur mihi tribulus,
et pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

⁴⁰ tegul vietoje kviečių užauga
man usnių
ir vietoje miežių erškečių.

Čia baigiasi Jobo žodžiai.

II. Eljaus žodžiai. 1. Pirmas Eljaus atsiliepimas.

Caput XXXII.

¹ Omiserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod iustus

32. perskyrimas.

¹ Tie trys vyrai liovėsi atsakineje Jobui, nes jis rodėsi sau esąs teisus.

jei aš atėmiau iš ko nors dirvą, taip kad tikras jos savininkas turėjo kentėti badą, tegul sutinka mane bausmė, kokią Dievas skyrė kitados pirmiesiems gimdytojams (Prad. 3, 18).

Čia baigiasi... baigiasi žodžiai, kuriuos Jobas yra ištarsęs, ginčydamas su savo priešiniais ir teisindamas.

32. 1—33, 33. Eljus keturiuose savo pamoksluose išrodinėja, kad Dievas kada kada siunčia dievobaimingiems žmonėms kentėjimų, kurie turi praversti jų išganymui; jis ne tik peikia ir pataiso trijų prieštelių klaidą, bet taipogi laikuriuos Jobo žodžius.

Išpradžios suteikiama žinių apie Eljaus kilmę ir nurodoma priežastis, kodėl jis budamas įjaunesnis už kitus prisideda prie ginčo (32, 1—5). Pirmojo pamokslu pradžioje Eljus kreipiasi į tris prieštelių ir sako, kad jų paikumas privertęs jį atsiliepti (32, 6—10) ir kad jis noris kitaip ginčytis su Jobu, nes to iš jo reikalaujanti meilė tiesos (32, 11—22). Kreipdamas į Jobą Eljus perspėja jį, kad jis turis atsakyti į jo priekaištus, jei gali, peikia Jobo pasakymą, buk Dievas elgiąsis su juo kaip su nepriešeliu, tarsi Dievas nebutu didesnis už žmogų (33, 1—13) ir priduria pamokymą apie įvairius tikslus, kokiuos Dievas nori pasiekti, siųsdamas ant žmogaus kentėjimų (33, 23—33).

(32, 1 *Tie trys vyrai...* Jobas parodė, kad Dievo užmanymai, kuomet jis baudžia žmones, pasiepti jo išmintyje. Bet iš Jobo dejavimo paaiškėjo taipogi, kad vien tokio kentėjimų išaiškinimo žmogaus širdžiai negana. Jei Jobo knygos autorius nenorėjo palikti savo veikalo be tinkamos užbaigos, tai reikėjo, kad būtų duota dar kitoks atsakymas apie kentėjimų priežastis.

Dievo žodžiai (38, 1 ir tol.) negali būti tokiuo atsakymu, nes jie tik tiek teiškina, jog Dievo didenybė ir išmintis siunčia kentėjimus ne be tam tikro tikslo. Kaip gi labai žmogus nori žinoti tą tikslą, parodė Jobas. Skaitytojas, bet ne dalyvaujantis ginče, žino vieną tokį tikslą iš knygos išangos. Tas tikslas — tai išmėginti ir parodyti teisiojo dorybę. Kadangi tečiau Dievo tikslas esti ne tik tas vienas, kadangi taipogi patis dalyvaujantis ginče turi prieiti prie tikro dalyko supratimo, todėl prie ginčo prisideda ketvirtas Jobo prieštelijs Eljus, kad išrištu mįslę. Eljus peikia, ką Jobas buvo pasakęs per daug smarkiai ir susiaurina per daug bendrai išreikštus sakinius. Į klaidingą gi nuomonę apie kentėjimų priežastį jis atsako paaiškinimu, kad teiseji varginami kančiomis, idant jie liktu apsaugoti nuo nuodėmės ir nuo nuodėmės pavojaus. o taipogi idant darytu pažangą dorėje ir išmintyje. Kaip teisingas toks atsakymas, parodė mums pats Išganytojas, nors jis pridūrė dar vieną tik N. Testamentui nuosavą priežastį: kad mes būtumėm panašūs į jo paveikslą. Bet kiek tai galėjo būti įvykdyta Sen. Testamente, tiek parodyta Eljaus, kurio išreikštos nuomonės užtat liko Dievo patvirtintos. — *Nes jis rodėsi...* Priešteliai nenorėjo išsižadėti savo nuomonės, ir Jobas nenorėjo sutikti su jų dėsniais ir jų kaltinimais; taigi, ginčas buvo pasidaręs bergždžias ir nenaudingas. — (2) *Bet Barakelio sumus...* Eljus ebr. *'Elihu*, jis mano Dievas (1 Kar. 1, 1; 1 Par. 12, 20). *Barakhel*, telaimina Dievas. *Buz* buvo vardas vieno iš Abraomo giminaičių (Prad. 22, 21) ir to vardo giminė minimą pas Jer. 25, 23. — *Sakėsi esąs teisus...* teisesnis už Dievą, arba bent gynė savo nekaltumą,

sibi videretur. ² Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus est autem adversum Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo. ³ Porro adversum amicos eius indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Job. ⁴ Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eo quod seniores essent qui loquebantur. ⁵ Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. ⁶ Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Junior sum tempore,
vos autem antiquiores,
idecirco demisso capite, veritus sum
vobis indicare meam sententiam.

⁷ Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur,
et annorum multitudo doceret sapientiam.

⁸ Sed, ut video, Spiritus est in hominibus,
et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

⁹ Non sunt longævi sapientes,
nec senes intelligunt judicium.

¹⁰ Ideo dicam: Audite me,
ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.

¹¹ Expectavi enim sermones vestros,
audiivi prudentiam vestram,
donec disceptare minis sermonibus:

² Bet Barakelio sunus Eljus Buzietis iš Ramo gimines įpyko ir užsidede; jis supyko ant Jobo, nes tasai sakeši esąs teisus Dievo akyvaizdoje. ³ Supyko taipogi ant savo prieteliu, nes jie nerado protingo atsakymo, bet buvo tiktai pasmerkę Joba. ⁴ Taigi, Eljus lauke, koei Jobas kalbejo, nes tie kurie kalbejo, buvo vyresni. ⁵ Bet pamatęs, kad tris negalėjo atsakyti, jis smarkiai užsirustino. ⁶ Ir Barakelio sunus Eljus Buzietis atsiliepdamas tarė:

Esu jaunesnis amžiu, jus gi vyresni,
todėl buvau nuleidęs galva
ir nedrįsau pasakyti jums savo nuomonės.

⁷ Nes aš tikejau, kad kalbes vyresnis amžis
ir didis metų skaitlius mokys išminties.

⁸ Bet, kaip matau, Dvasia yra žmonėse,
ir Visagalio įkvėpimas duoda išmonės.

⁹ Ne ilgaamžiai yra išmintingieji
ir ne seniai išmano teisma.

¹⁰ Todėl kalbėsiu; klausykite manęs;
taipogi aš parodysiu jums savo išmintį.

¹¹ Nes aš laukiau, koei jus šneketote,
klaučiau jūsų išmintingumo,
koei jus ginčijotes kalbomis,

kaltindamas Dievo teisybę. — (3) *Protingo*. Vulgatos pridėtas žodis paaiškinimo dėlei. — (4) *Buvo vyresni*. Pagarba vyresniam amžiui reikalavo, kad Eljus tylėtų iki laikui. — (5) *Smarkiai užsirustino*: nes jų nutylimas galėjo pakenkti tiesai, kuri pasiliko nepasakyta.

(6) *Buvau nuleidęs galvą*. Vulgatos pridėti žodžiai. — (7) *Kad kalbės...* Senesnieji dėlei savo amžio paprastai kalba rimčiaus ir dėlei savo prityrimo

išmintingiaus. — (8) *Bet, kaip matau...*: aš matau, kad jums su amžiu neatėjo draug išmintis, bet kad reikalinga Dievo Dvasios malonė, kuri nelaukia daugelio metų. Eljus nori pasakyti, kad jis kalbės, budamas Dievo apšviestas. — (9) *Ne ilgaamžiai...* Pati senatvė savaime nedaro žmogaus išmintingu, ir ne vien seni žmonės gali svarstyti ir išrišti painius klausimus. — (11) *Klauseiu jūsų išmintingumo*. Geriaus: jūsų iš-

- 12 Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est qui possit arguere Job, et respondere ex vobis sermonibus eius.
- 13 Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.
- 14 Nihil locutus est mihi, et ego non secundum sermones vestros respondebo illi.
- 15 Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia.
- 16 Quoniam igitur expectavi, et non sunt locuti: steterunt, nec ultra responderunt:
- 17 Respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam.
- 18 Plenus sum enim sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei.
- 19 En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit.
- 20 Loquar, et respirabo paululum: aperiam labia mea, et respondebo.
- 21 Non accipiam personam viri, et Deum homini non æquabo.
- 12 ir atidžiai temijau, kolei maniau, kad jūs ši-ta pasakysite; bet, kaip matau, nėra, kas iš jūsų galėtų pertikrinti Jobą ir atsakyti į jo žodžius.
- 13 Kad kartais nesakytumėte: Atradome išmintį, Dievas atmetė jį, ne žmogus.
- 14 Jis man nieko nekalbėjo, ir aš atsakysiu jam ne pagal jūsų žodžius.
- 15 Jie nusigandę ir nebeatsako daugiau, ir patį atėmė iš savęs žodį.
- 16 Kadangi tat laukiau, ir jie nekalbėjo; sustojo ir daugiau nebeatsakė,
- 17 todėl atsakysiu ir aš savo dalį ir parodysiu savo mokslą.
- 18 Nes esu pilnas kalbos, ir mano dvasiai darosi angštu manyje.
- 19 Štai, mano vidus kaip jaunas vynas be atsidvėsimo, kurs perplėsia naujas statines.
- 20 Aš kalbėsiu ir atsidvėsiu truputį; atversiu savo lūpas ir atsakysiu.
- 21 Nežiūrėsiu žmogaus ypatos ir nelyginsiu Dievo su žmogumi.

mintingų protavimų. — (12) *Ir atidžiai temijau... kaip matau, nėra.* Ebr. t.: ir atidžiai klausiaus jūsų, ir štai nėra. — *Kas iš jūsų galėtų...*: kas būtų neatsigintinai išrodęs Jobui, kad jo dejavimai ir statomi Dievui reikalavimai neturi pagrindo ir per daug drąsus, o taipogi kas būtų tinkamai atsakęs į klausimą apie teisiųjų nelaimes ir tt. — (13) *Kad kartais...* Eljus pramato, kad prieteliai mėgintu atsakyti jam taip: Mes gana parodėme išminties ir tikrai išrodėme, kad Jobas kaltas, nors jis pats nenori tai pripažinti; o kad taip ištikrųjų yra, aišku iš to, jog pats Dievas rado jo kaltumą, bausdamas jį sunkiausiomis kančiomis ir tuo pačiu liudydamas apie jo sunkią kaltybę. Bet Eljus išanksto atsako prieteliams, kad

taip parodyta jų išmintis neturi jokios vertybės. — (14) *Jis man nieko...* Eljaus išrodymai bus Jobui visai nauji; jis jų nepramato ir išanksto neatsakė į juos. — (15) *Jie nusigandę...* Eljus vėl trumpai primena savo jausmus, kuriuos sukėlė jame įvykusieji jo akyse dalykai, ir priežastis, kurios verčia jį atsiliepti. — *Ir patį atėmė...* Ebr. t.: ir atimta iš jų žodis, t. y. tris prieteliai liko priversti nutilti. — (18. 19) *Pilnas kalbos...*: pilnas minčių, kurios tarsi nebetyčia jame ir nori išsiveržti, taip kaip jaunas vynas, supiltas į statinę ir užkemštas, nori išsiveržti iš jos ir ją perplėsia. — *Mano dvasiai...* Eljaus dvasia smarkiai ragina jį ginti tiesos. — (21) *Nežiūrėsiu žmogaus...* Eljus laikysis vien tiesos:

²² Nescio enim quamdiu subsistam,
etsi post modicum tollat me
Factor meus.

Caput XXXIII.

¹ Audi igitur Job eloquia mea,
et omnes sermones meos ausculta.

² Ecce aperui os meum,
loquatur lingua mea in faucibus meis.

³ Simplici corde meo sermones mei,
et sententiam puram labia mea loquuntur.

⁴ Spiritus Dei fecit me,
et spiraculum Omnipotentis vivificavit me.

⁵ Si potes, responde mihi,
et adversus faciem meam consiste.

⁶ Ecce, et me sicut et te fecit Deus,
et de eodem luto ego quoque formatus sum.

⁷ Verumtamen miraculum meum non te terreat,
et eloquentia mea non sit tibi gravis.

⁸ Dixisti ergo in auribus meis,
et vocem verborum tuorum audivi:

²² Nes aš nežinau, kaip ilgai išliksiu
ir ar mano Sutvertojas neatims manęs po valandėles.

33. perskyrimas.

¹ Klausyk tat, Jobai, mano žodžiu

ir temyk visas mano šnekas.

² Štai, aš atveriau savo burną,
tegul kalba mano liežuvis mano burnoje.

³ Mano šnekos eis iš neklastingos mano širdies,
ir mano lupos sakys nesutepta nuomone.

⁴ Dievo Dvasia padarė mane,
ir Visagalio kvėpimas davė man gyvybę.

⁵ Jei gali, atsakyk man
ir stokies prieš mano veidą.

⁶ Štai, Dievas padarė ir mane kaip ir tave,
ir iš to paties molio taipogi aš esu padarytas.

⁷ Tečiau mano stebėtinumas tene-gasdina tavęs,
ir mano iškalba tenebuna tau sunki.

⁸ Taigi, tu kalbėjai į mano ausis,
ir aš girdejau tavo žodžių balsą:

jis nesutiks, kad Jobas reikalautu pasiteisinimo iš Dievo kaip iš žmogaus. — *Ir nelyginsiu...* Ebr. t.: ir nesimeilinsiu žmogui žodžiais. — (22) *Nes aš nežinau...* Ebr. t.: nes aš nemoku meilinties žodžiais; mano Sutvertojas atimtu mane greitai, t. y. už nesilaikymą tiesos, už pataikavimą Dievas nubaustu mane mirtimi.

(33, 3) *Mano šnekos...* Eljaus žodžiuose bus atvirai išreikštos jo mintys, ir nebus jose jokio melo. — (4) *Dievo Dvasia...* Eljus įsitikinęs, kad pats Dievas duoda jam išminties kalbėti ir įkvėpimo. Vz. aug. 32, 8. — (5) *Jei gali, atsakyk...* Eljus nesinaudos prieš Jobą išniekinimais, kaip kad darė kiti

prieteliai, todėl Jobas gali drąsiai kalbėti prieš jį; bet jei Jobas neįstengs duoti tinkamo atsakymo lygiam sau žmogui, tai juo mažiau jis galės tai padaryti Dievui. — (6) *Dievas padarė...* Jobas nesykį išreiškė dejavimą, kad jis esąs lyg-kad prislėgtas Dievo didenybės ir negalįs liuosai ginti savo bylos vyriausiojo Teisėjo aktyvaizdoje (plg. 9, 34; 13, 21; 16, 22 ir. k.); tos kliuties Jobui nėra dabar; jis turi prieš save lygų sau žmogų. — (7) *Tečiau mano...* Geriausiai anot ebr. t.: štai, mano baisumas negasdina tavęs, ir mano ranka nebus ant tavęs sunki.

(8) *Tu kalbėjai...* Eljus primena trumpai ir gana ištikimai kai kuriuos Jobo išsitarimus, kad į juos atsakytu.

- ⁹ Mundus sum ego, et absque delicto:
immaculatus, et non est iniquitas in me.
- ¹⁰ Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
- ¹¹ Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.
- ¹² Hoc est ergo, in quo non es justificatus: respondebo tibi, quia major sit Deus homine.
- ¹³ Adversus eum contendis quod non ad omnia verba responderit tibi?
- ¹⁴ Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non reperit.
- ¹⁵ Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo:
- ¹⁶ Tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplinā,
- ¹⁷ Ut avertat hominem ab his, quæ facit, et liberet eum de superbia:
- ⁹ Aš esu nesuteptas ir be prasi-kaltimo,
be dėmės, ir nera manyje ne-dorybės.
- ¹⁰ Kadangi jis rado skundą prieš mane,
todėl laikė mane savo neprie-teliu;
- ¹¹ Įdėjo į šiekštą mano kojas, tēmijo visus mano takus.
- ¹² Tai tat ir yra, kame neesi teisus; aš atsakysiu tau, nes Dievas di-desnis už žmogų.
- ¹³ Ar tu bylinėjies su juo, kad tau atsako ne į visus žo-džius?
- ¹⁴ Dievas kalba vieną sykį ir antrą nekartoja to paties dalyko.
- ¹⁵ Sapne, nakties regejime, kuo met įmygis apima žmones, ir jie miega patale,
- ¹⁶ tuomet jis atveria žmonių ausis, moko juos ir duoda nurodymų perspėjimais,
- ¹⁷ kad nukreiptu žmogų nuo to, ką jis daro, ir išliuosuoti jį nuo puikybės,

— (9) *Aš esu...* Plg. aug. 9, 21; 10, 7; 10, 17; 23, 10; 27, 5. — (10) *Kadangi jis rado...*: nes jis įsieškojo priežasties elgties su manimi neprieteliškai. Plg. aug. 10, 13. 14; 13, 24; 19, 11; 30, 21. — (11) *Įdėjo į šiekštą...* Vz. aug. 13, 27. — (12) *Tai tat ir yra...* Eljus peikia paminėtus Jobo išsitarimus ir lyg-kad sako: Taip atsiliepdamas tu, Jobai, įzeidei Dievui priderančią pagarbą, nes tu nepasidavei nuolankiai jo vyriausiam viešpatavimui (12. 13. e.). Toliaus tu padarei klaidą savo išrodinėjimuose, nes tu nematei, kad Dievas gali tureti nevieną išganingą priežastį siųsti ken-tėjimų taipogi teisiamam (14. eil. ir tol.). — (13) *Ar tu bylinėjies...* Plg. aug. 19, 7; 30, 20. Tu reikalauji iš Dievo ypatingos atskaitos, tačiau nesi-naudoji pomokymais, kuriuos jis tau duoda apie tai, kodėl jis taip elgiasi. —

(14) *Dievas kalba...* Ebr. t.: nes ištikrųju Dievas kalba vieną sykį (vienaip), tai-pogi antrą sykį, bet (žmogus) tai netė-myja. — Iš to gi pasirodo, kad žmogus neturi teisės dejuoti, buk jis nebuves Dievo perspėtas. Toliaus nurodoma tris budai, kaip Dievas kalba ir apreiškia savo valią žmonėms. Vulgatos mintis, vargiai suderinama su kontekstu, yra toki: Dievas duoda perspėjimų, bet jei žmogus netėmyja Dievo žodžių, jis atsitraukia ir apleidžia žmogų. — (15. 16) *Sapne...* Pirmas budas, kaip Dievas moko ir perspėja žmones. Plg. aug. 4, 13... Sk. 12, 6; Joël. 2, 28. — *Moko juos...* Anot ebr. t.: deda ant-spaudą ant savo perspėjimų, t. y. daro, kad perspėjimai būtų aiškus, pasek-mingi. — (17. 18) *Kad nukreiptu...* Per-spėjimų tikslas sulaikyti žmones nuo piktų užmanymų ir darbų, todėl ir

- ¹⁸ Eruens animam eius a corruptione:
et vitam illius, ut non transeat in gladium.
- ¹⁹ Increpat quoque per dolorem in lectulo,
et omnia ossa eius marcescere facit.
- ²⁰ Abominabilis ei fit in vita sua panis,
et animæ illius eibus ante desiderabilis.
- ²¹ Tabescet caro eius,
et ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
- ²² Appropinquavit corruptioni anima eius,
et vita illius mortiferis.
- ²³ Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus,
ut annunciet hominis æquitatem:
- ²⁴ Miserebitur eius, et dicet: Libera eum,
ut non descendat in corruptionem: inveni in quo ei propitius.
- ²⁵ Consumpta est caro eius a suppliciis,
revertatur ad dies adolescentiæ suæ.

- ¹⁸ ir išgelbetu nuo sugedimo jo siela
ir jo gyvybe, kad nepražutu nuo kalavijo.
- ¹⁹ Jis baudžia taipogi skausmu guolyje
ir džiovina visus jo kaulus.
- ²⁰ Jo gyvenime jam darosi bjauri jo duona
ir jo sielai pirma pageidaujamas maistas.
- ²¹ Jo kunas nyksta,
ir jo kaulai, kurie buvo apdengti, darosi pliki.
- ²² Jo siela artinasi prie sugedimo ir jo gyvybe prie mirtingu dalykų.
- ²³ Jei Dievo pasiuntinys, vienas iš tukstančių, užtars jį,
kad apskelbtu žmogaus teisingumą,
- ²⁴ Dievas pasigails jo ir tars: Išliuosuok jį, kad nenužengtų i sugedimą;
radau dėlko padaryti jam malonę.
- ²⁵ Jo kunas liko sunaikintas kančiomis;
tegrįžta i savo jaunystės dienas.

apsaugoti nuo sugedimo, kurs yra piktu darbų pasekmė. O jei taip yra, tai ir Jobas negali sakyti, kad jis kenčia be priežasties. — **(19)** *Jis baudžia*: kitas Dievo perspėjimų budas tai sunki liga, kurios tikslas toks pat kaip ir aug. 17. 18. eil. — *Ir džiovina visus...* Anot ebr. t.: ir nuolatine jo kaulų kova, t. y. nuolatiniiais skausmais kauluose. — **(20—22)** *Jo gyvenime...* Aprašymas ligos apsi-reiškimų ir pasekmių. — *Kaulai, kurie buvo apdengti...* Aliuzija i Jobo ligą. — *Prie sugedimo.* Ebr. t.: prie duobės, t. y. prie kapo. — *Prie mirtingų...*: prie visokių ligos apsi-reiškimų, kurių pasekmė esti mirtis. — **(23)** *Jei Dievo pasiuntinys...* Ebr. t.: jei tuomet ateis pas jį Dievo pasiuntinys, tarpininkas (už-

tartytojas), vienas iš tukstančių, kad apskelbtu žmogui jojo pareigą. — Tai trečias Dievo perspėjimų budas: Dievas siūnčia žmogų (labai retai, nes vieną iš tukstančio) pas ligos prislėgtą nelaimingą, kad pamokytų jį, kaip jis privalo žiureti i savo nelaimę ir ką Dievas nori per ją pasiekti. Toks Dievo pasiuntinys Jobui yra dabar pats Eljus. — **(24)** *Išliuosuok jį...* Stengies išgelbeti jį nuo prapulties savo nurodymais ir maldomis. — *Radau dėlko...* Dievas duosis permaldauti pasiuntinio užtari-mu ir kenčiančiojo atgaila. — **(25)** *Jo kunas liko...* Aiškiaus ebr. t.: jo kunas vėl žaliuos (atjaunės) labiaus kaip kudikysteje ir jis grįžta i savo jaunystės dienas, t. y. ligonis atgauna visų pirma

- ²⁶ Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit:
et videbit faciem eius in iubilo,
et reddet homini justitiam suam.
- ²⁷ Respiciet homines, et dicet:
Peccavi, et vere deliqui,
et, ut eram dignus, non recepi.
- ²⁸ Liberavit animam suam ne pergeret in interitum,
sed vivens lucem videret.
- ²⁹ Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.
- ³⁰ Ut revocet animas eorum a corruptione,
et illuminet luce viventium.
- ³¹ Attende Job, et audi me:
et tace, dum ego loquor.
- ³² Si autem habes quod loquaris,
responde mihi,
loquere: volo enim, te apparere justum.
- ³³ Quod si non habes, audi me:
tace, et docebo te sapientiam.
- ²⁶ Jis maldaus Dieva, ir tasai bus jam gailestingas;
jis regės jo veidą džiaugsme, ir Dievas sugražins žmogui jo teisybę.
- ²⁷ Jis pažvelgs į žmones ir tars: Nusidėjau
ir tikrai prasikaltau, o neatsiemiau, kaip buvau užsipelnęs.
- ²⁸ Jis išliuosavo savo sielą, kad neeitu į pražūtį,
bet gyvas matytu šviesa.
- ²⁹ Štai, visa tai Dievas daro po tris sykius kiekvienam,
- ³⁰ kad atšauktu jų sielas nuo segedimo
ir apšviestu gyvųjų šviesa.
- ³¹ Tėmyk, Jobai, ir klausyk manes, ir tylėk, kolei aš kalbu.
- ³² Jeigu gi turi ką kalbėti, atsakyk man;
kalbek, nes noriu, kad tu pasirodytumei teisus.
- ³³ O jei neturi, paklausyk manes; tylėk, ir aš mokysiu tave išminties.

2. Antras Eljaus atsiliepimas.

Caput XXXIV.

¹ Pronuncians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:

34. perskyrimas.

¹ Taigi, Eljus tęsė toliaus ir dar štai ką kalbėjo:

sveikatą ir laimę, toliaus gi prietelystę su Dievu (26. e.). — (26) *Regės jo veidą džiaugsme*: matys, kad Dievas vėl jam rodo savo malonų veidą. Dievo malonumas pripildys jį didžiausio džiaugsmo. — *Jo teisybė*: Teisumą žmonių akyse, taigi viešą pripažinimą jo teisingumo, kurs buvo žuvęs nelaimėje, nes nelaimė buvo laikoma bausme už nuodėmes. — (27) *Jis pažvelgs..* Išliuosuotas nuo nelaimės išpažins žmonių akivaizdoje Dievo mielaširdystę. — *Kaip buvau užsipelnęs*: mirties, kurios buvau vertas. — (28) *Jis išliuosavo...* Vulg. tai Eljaus žodžiai. Ebr. t. tąsa augščiaus pradetųjų: jis (Dievas) išliuosavo mano sielą... *Kad ji neeitu...*: nuo ankstyvos mirties. — *Matytu šviesa*: gyvenimo šviesą su žemiška laime. — (29) *Po tris sykius...*

Ebr. t.: du, tris sykius, t. y. ne vieną syki, bet dažnai. Todėl ne Dievo kaltybė, jei žmogus nesusipranta ir negrižta į tiesos kelią. — (30) *Nuo sugedimo*. Ebr. t.: nuo duobės, t. y. nuo kapo. — *Apšviestu...* Dievas visuomet nori tik žmogaus išgelbėjimo ir laimės. (31) *Tėmyk, Jobai...* Pirmojo Eljaus atsiliepimo užbaiga. — (32) *Kalbek, nes noriu...* Eljus sutinka, kad Jobas mėgintu, jei gali, išrodyti jo žodžių klaidingumą; jis nenori vien tik kaltinti, kaip kad darė pirmieji trys prieteliai.

34, 1—37. Antrame savo atsiliepime Eljus, prikiša Jobui piktžodžiavimą, nes jis kaltinęs Dievą neteisingumo (1—9); todėl toliaus Eljus ima iš-

- ² Audite sapientes verba mea,
et eruditi auscultate me:
- ³ Auris enim verba probat,
et guttur escas gustu dijudicat.
- ⁴ Judicium eligamus nobis,
et inter nos videamus quid sit
melius.
- ⁵ Quia dixit Job: Justus sum,
et Deus subvertit judicium me-
um.
- ⁶ In judicando enim me, menda-
cium est:
violenta sagitta mea absque
ullo peccato.
- ⁷ Quis est vir ut est Job,
qui bibit subsannationem quasi
aquam:
- ⁸ Qui graditur cum operantibus
iniquitatem,
et ambulat cum viris impiis?

- ² Klausykite, išmintingieji, mano
žodžių
ir mokytieji, išgirskite mane,
- ³ nes ausis mėgina žodžius,
ir gomurys atskiria ragavimu
valgius.
- ⁴ Išsirinkkime, kas teisu,
ir išstirkime tarp savęs, kas
geriaus.
- ⁵ Nes Jobas sake: Esu teisus,
ir: Dievas nedaro man teisybės;
- ⁶ nes pasmerkimas manęs parem-
tas melu;
smarki vilyčia perverė mane be
jokios mano nuodėmės.
- ⁷ Kas yra toks žmogus, kaip
Jobas,
kurs geria pasityčiojima kaip
vandenį,
- ⁸ kurs eina su piktadariais
ir vaikščioja su bedieviais?

rodinėti, kad Dievas teisingas, nes jis yra visų Sutvėtojas, visų be skirtumo valdytojas, kurs visa zinodamas pasmerkia galingus prispaudėjus ir rupinasi nuskriaustaisiais, nes Dievas pilniausiai neprigulmingas ir rupinasi visų išgany-
mu (10—30). Baigdamas tą atsiliepimą Eljus vel duoda Jobui progos atsakyti, jei gali, bet draug išsitaria, kad Jobas yra kalbėjęs palkai ir todėl vertas bausmės (31—37).

(34, 3) *Ausis mėgina žodžius.* Eljus sutinka, kad jo žodžių vertybė būtų išmėginta klausytojų proto, taip kaip gomurys mėgina ir atskiria valgius, idant juo labiau paaiškėtų, jog Eljus sako tiesą. Plg. aug. 12, 11. — (4) *Išsirinkkime, kas teisu...* geriaus: tame dalyke, kurs svarstomas. Tokį tyrinėjimą kaikiurių Jobo žodžių įkveptasis autorius darys per Eljų, kad neišrodytu, jog jis juos visus pagiria. Tiesa, Eljus ima tik patį žodžių skambėjimą, ne pilnai toje pačioje prasmėje, kokioje jie buvo Jobo ištarti, be jo padarytų apribojimų, nežiūredamas į visas aplinkybes, kurios sumažina tų žodžių svarbą; bet skaitytojas turėjo būti perspėtas, kad ne tie iš kantraus Jobo atsiliepimų reikia sekioti. Bet kad smarkus Eljaus

išsitarimai nekeltu abejonių apie tikrą Jobo mintį, Eljaus žodžiai apie Jobą vel pataisomi Dievo atsiliepimais (42, 7, 8). Eljus įvaizdinama kaip jaunikaitis, kuriam labai rupis visa, kas gera, kurs tečiau nesuprato Jobo jausmų, jo tikros minties ir nežino, su kokia meile Dievo ir su kokiuo pasitikėjimu tas kentėtojas geidžia apsiginti Viešpaties akivaizdoje. — (5) *Esu teisus.* Plg. aug. 13, 18 ir k. — *Dievas nedaro...* Plg. 27, 2. Eljus spėja, kad Jobas tokiais žodžiais stačiai kaltino Dievą neteisybės, nors Jobo mintis buvo, jog Dievas atėmęs iš jo tai (laimę, pasitūrėjimą), ko jam buvo valia tikėtis už savo nekaltą gyvenimą. — (6) *Nes pasmerkimas...* Plg. aug. 6, 4; 16, 13. Jobas sake, kad jo nelaimė patvirtinanti žmonių akyse jojo kaltybė. Eljus gi supranta Jobo išsitarimą taip, lyg-kad jis būtų sakęs, jog Dievas neteisingas. — (7) *Kas yra toks žmogus...* Eljus tarsi sako; Tavo reikalavimas, kad Dievas bylinetusi su tavim, padaro tave kaltą pasityčiojimo iš Dievo, lyg-kad jis būtų neteisingas. Išsireiškimas „gerti“, paimtas toje prasmėje iš Elifazo žodžių (15, 16), dar sustiprina apkaltinimą ir pažymi, kad piktžodžiavimas paridares Jobui papro-

- ⁹ Dixit enim: Non placebit vir Deo,
etiam si cucurrerit cum eo.
- ¹⁰ Ideo viri cordati audite me,
absit a Deo impietas,
et ab Omnipotente iniquitas.
- ¹¹ Opus enim hominis reddet ei,
et juxta vias singulorum resti-
tuet eis.
- ¹² Vere enim Deus non condem-
nabit frustra,
nec Omnipotens subvertet judi-
cium.
- ¹³ Quem constituit alium super
terram?
aut quem posuit super orbem,
quem fabricatus est?
- ¹⁴ Si direxerit ad eum cor suum,
spiritum illius et flatum ad
se trahet.
- ¹⁵ Deficiet omnis caro simul,
et homo in cinerem revertetur.
- ¹⁶ Si habes ergo intellectum, audi
quod dicitur,
et ausculta vocem eloquii mei.
- ¹⁷ Numquid qui non amat judi-
cium, sanari potest?
et quomodo tu eum, qui justus
est, in tantum condemnas?
- ¹⁸ Qui dicit regi, apostata:
qui vocat duces impios:
- ⁹ Nes jis sake: Nepatiks vyras
Dievui,
nors ir begtu su juo.
- ¹⁰ Todel, vyrai išmintingi, klau-
sykite manes;
tebuna toli nuo Dievo nedoru-
mas
ir neteisybė nuo Visagalio.
- ¹¹ Nes jis atsilygins pagal žmo-
gaus darbą
ir atiduos kiekvienam pagal jo
kelius.
- ¹² Nes ištikrųjų Dievas nepasmer-
kia veltui,
ir Visagalis negriauna teisybės.
- ¹³ Ką jis pastatė kitą ant žemės?
arba ką padėjo viršininku pa-
saulio, kurį yra padaręs?
- ¹⁴ Jei atkreiptu į jį savo širdį,
patrauktu prie savęs jo dvasia
ir kvapą,
- ¹⁵ kiekvienas kunas pražutu vienu
sykiu,
ir žmogus vėl pavirstu į pelenus.
- ¹⁶ Jei tat turi proto, klausyk, kas
sakoma,
ir tėmyk mano šnekos balsą.
- ¹⁷ Argi gali buti išgydytas tas,
kurs nemyli teisybės?
ir kaipgi tu taip labai pasmerki
tą, kurs teišus?
- ¹⁸ Jį, kurs sako karaliui: Atkritėli,
kurs vadina vadus bedieviais;

čiu ir tarsi reikalu. — (9) *Nepatiks...* Ebr. t.: nieko žmogui nepadedą, kad jis pasilieka prie telystėje su Dievu. Jobas yra išsireiškęs panašiai 9, 22; 21, 7; 30, 26. Vulgatoje daroma aliuzija į 23, 11; 30, 21.

(10) *Vyrai išmintingi:* jūs, kurie pažįstate tiesą ir mylite, kas gera. — *Tebuna toli...* Dievas nedaro ir negali daryti neteisybės. — (11) *Nes jis atsilygins...* Dievas suteikia kiekvienam, ką jis užsipelno savo pasielgimu ir savo dorinių stovių; taigi, jis yra tobulai teišus. — (13) *Ką jis pastatė...* Jei pasaulis yra Dievo darbas ir nuosavybė,

tai jis gali pasielgti su juo kaip nori; taigi, jis negali elgtis neteisingai. — (14. 15) *Jei atkreiptu...* Kadangi Dievas neatima žmogaus dvasios, kurią jis yra davęs, jis nenori griauti, bet tik užlaikyti, todėl jis nėra neteisingas. — (17) *Argi gali...* tu trokšti sveikatos, kurią vien Dievas gali tau suteikti; bet kaip gi tu ją gausi, jei tu savo nedorais kaltinimais įžeidi Viešpatį? Ebr. t.: argi gali viešpatauti tas, kurs neapkenčia teisybės? t. y. kad valdyti pasaulį, išanksto reikalinga tinkama tvarka, taigi teisės ir teisingumas. — (18. 19) *Jį, kurs sako...* Dievas baudžia,

- ¹⁹ Qui non accipit personas principum:
nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem:
opus enim manuum eius sunt universi.
- ²⁰ Subito morientur, et in media nocte
turbabuntur populi, et pertransibunt, et auferent violentum absque manu.
- ²¹ Oculi enim eius super vias hominum,
et omnes gressus eorum considerat.
- ²² Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis,
ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.
- ²³ Neque enim ultra in hominis potestate est,
ut veniat ad Deum in iudicium.
- ²⁴ Conteret multos, et innumerabiles,
et stare faciet alios pro eis.
- ²⁵ Novit enim opera eorum:
et idcirco inducet noctem, et conterentur.
- ²⁶ Quasi impios percussit eos in loco videntium.
- ²⁷ Qui quasi de industria recesserunt ab eo,
et omnes vias eius intelligere noluerunt:

- ¹⁹ kurs nežiuri kunigaikščių ypatos
ir nepažįsta smarkaus valdovo,
kuomet tasai bylinejasi su beturčiu;
nes visi jo rankų darbas.
- ²⁰ Jie mirs umai, ir vidunaktyj
tautos bus išgąsdintos ir praeis,
ir smarkusis bus atimtas ne žmogaus ranka.
- ²¹ Nes jo akis žiuri į žmonių kelius,
ir jis temyja visus jų žingsnius.
- ²² Nera tamsybių ir nera mirties
uksmės,
kad tenai pasisleptu tie, kurie
daro neteisybę.
- ²³ Nes daugiaus nebe nuo žmogaus
priguli
ateiti į teisimą pas Dievą.
- ²⁴ Jis sutrina daugelį ir nesuskaitomus
ir pastato jų vieton kitus.
- ²⁵ Nes jis žino jų darbus
ir todėl užves naktį, ir jie bus
sutrinti.
- ²⁶ Jis užgavo juos lyg-kad bedievius
visiems matomoje vietoje
- ²⁷ tuos, kurie tarsį tyčia atsitraukę
nuo jo
ir nenorėjo suprasti visu jo
kelį,

nežiurėdamas ypatos, nes jis yra visu Sutvertojas ir Dievas. Plg. 5 Moz. 10, 27; 2 Kron. 19, 7; Išm. 6, 8; Pamok. 35, 16; Apd. 10, 34; Rym. 2, 11; Gal. 2, 6; Ef. 6, 9; Kol. 3, 25; 1 Petr. 1, 17. — (20) *Jie mirs...* Dievo teismų pavyzdys. — *Vidunaktyj*: kuomet jie neįtę sau jokio pavojaus, liko atimti ne žmonių, bet per nematomus Dievo tarnus, ligą arba angelus. — (21. 22) *Nes jo akis žiuri...* Dievo teisybė neklaidinga, nes jis visa žino, ir nėra nežinomų jam dalykų. — (23) *Nes nebe nuo žmogaus...* Nuo žmogaus liuso noro visai nepriguli stoti ar nestoti į Dievo teisimą; todėl neivie-

nas negali išvengti jo teismo, kurs yra teisingas. Anot ebr. t.: nebeatkreipia daugiaus domes į žmogų, kad jis ateitu į teisimą pas Dievą, t. y. kadangi Dievas pažįsta žmones, jam nereikia ilgo tyrinėjimo, kad žinotu, ko žmogus vertas. Todėl Jobas elgiasi paikai, jei jis tikisi galįs savo naudai bylinėtis su Dievu ir padaryti, kad Dievas kitaip apie jį manytu, negu kad dabar žino per savo visažinojimą. — (24) *Jis sutrina daugelį ir nesuskaitomus*. Ebr. t.: jis nutremia smarkiuosius be tyrinėjimo. — (25) *Naktį*: nelaimė. — (26) *Visiems matomoje vietoje*: kad įkveptu šventos

- 28 Ut pervenire facerent ad eum
clamorem egeni,
et audiret vocem pauperum.
- 29 Ipso enim concedente pacem,
quis est qui condemnet?
ex quo absconderit vultum,
quis est qui contempletur eum
et super gentes et super omnes
homines?
- 30 Qui regnare facit hominem hy-
pocritam
propter peccata populi.
- 31 Quia ergo ego locutus sum ad
Deum,
te quoque non prohibebo.
- 32 Si erravi, tu doce me:
si iniquitatem locutus sum, ul-
tra non addam.
- 33 Numquid a te Deus expetit
eam, quia displicuit tibi?
tu enim cœpisti loqui, et non ego:
quod si quid nosti melius, lo-
quere.
- 34 Viri intelligentes loquantur
mihi,
et vir sapiens audiat me.
- 35 Job autem stulte locutus est,
et verba illius non sonant dis-
ciplinam.
- 36 Pater mi, probetur Job usque
ad finem:
ne desinas ab homine iniqui-
tatis.
- 28 taip kad jie privertė ateiti prie
jo pavargelio šauksma,
ir jis išgirdo beturčių balsą.
- 29 Nes jam suteikiant ramybę, kas
galėtų pasmerkti?
kuomet jis paslepia savo veidą,
kas gali jį matyti,
vis tiek ar tai atsitiks tautoms
ar visiems žmonėms?
- 30 Jis padaro, kad karaliautu žmo-
gus veidmainys
delei tautos nuodėmių.
- 31 Kadangi tat aš kalbejam
Dievui,
neginsiu taipogi tau.
- 32 Jei klydau, tu mokyk mane;
jei kalbejam neteisybė, dau-
giaus nebepridėsiu.
- 33 Argi Dievas reikalauja jos iš
tavęs, kad ji tau nepatiko?
nes tu pradėjai kalbėti, o ne aš;
o jei ką žinai geriaus, kalbek.
- 34 Tegul man kalba išmanantįs
vyrai,
ir teklauso manęs vyras iš-
mintingas.
- 35 Jobas gi kalbejo paikai,
ir jo žodžiuose neskamba iš-
mone.
- 36 Mano tėve, tebuna mėginamas
Jobas iki galui;
nesigailėk neteisybės žmogaus,

baimės kitiems kaltininkams. — (28) *Jis išgirdo...* Girdejimas šauksmo yra draug išklausymas juo išreikšto troškimo ir to išklausymo pasekmė — nubaudimas prispaudėjo. — (29) *Ramybė:* tai, kas gera. Dievo nutarimas, ar jis bus žmonėms malonus, ar nemalonus, negali būti paverstas niekais. — *Paslepia...*: užsirustina. — (30) *Jis padaro...* Priežastis (tautos nuodėmės), kodėl Dievas siunčia nelaimę. Ebr. t.: kad nekariautu žmogus bedievis, kad nebūtų tautai žabangų.

(31) *Dievui...* Dievo akyvaizdoje. Anot kaikiurių ebr. t. reiktu išversti taip: argi kas nors (kada nors) sakė Dievui: aš buvau nubaustas, nors aš nebu-

vau nusidejęs; mokyk mane, ko aš nematau; jei aš padariau neteisybę, nebedarysiu daugiau? — (33) *Reikalauja jos...* neteisybės. Vulgatos prasmė rasi toki: kadangi Dievas tau neitiko, pasielgdamas su tavim taip kaip pasielgė, ar jis taipogi verčia tave rustinti jį dar tavo karštais dejavimais? Anot ebr. t.: ar tu manai, kad Dievas turi pirma tavęs pasiklausti, kaip jis turi atlyginti? t. y. ar Dievas privalo tau pačiam pasirinkti bausmę? — (34. 35) *Tegul man kalba...* Ebr. t.: Išmanantįs vyrai sakys man ir išmintingas žmogus, kurs girdi mane: Jobas nekalba su tikra išmone, ir jo žodžiai neapsvarstyti. — (36) *Mano tėve...* Nors laikada Sen.

37 Quia addit super peccata sua
blasphemiam,
inter nos interim constringa-
tur:
et tunc ad iudicium provocet
sermonibus suis Deum.

37 kadangi jis prideda prie savo
nuodėmių piktžodžiavimą;
tebuna tuotarpu suspaustas tarp
musų
ir tuomet tešaukia į teisną
savo šnekomis Dieva.

3. Trečias Eljaus atsiliepimas.

Caput XXXV.

¹ Igitur Eliu hæc rursum locutus
est:

² Numquid æqua tibi videtur tua
cogitatio,
ut diceret: Justior sum Deo?

³ Dixisti enim: Non tibi placet
quod rectum est:
vel quid tibi proderit, si ego
peccavero?

⁴ Itaque ego respondebo sermoni-
bus tuis,
et amicis tuis tecum.

⁵ Suspice cælum et intueri,
et contemplare æthera quod al-
tior te sit.

35. perskyrimas.

¹ Taigi, Eljus vėl štai ką kal-
bejo:

² Argi tavo mintis tau rodosi tei-
singa,
kad sakei: Aš teisesnis už
Dievą?

³ Nes tu kalbejai: Tau nepatinka,
kas teisu,
arba ką tau padės, jei aš nusi-
dėsiu?

⁴ Taigi, aš atsakysiu į tavo
šnekas
ir draug su tavim tavo priete-
liams.

⁵ Pažvelgk į dangų ir matyk
ir išžiurek į padanges, kaip
jos daug augštesnės už tave.

Testamente atsiliepiama į Dievą: Tėve musų (ebr. 'abinu; vz. Iz. 63, 16; 64, 8), bet niekuomet: mano Tėve (ebr. 'abi). Neiviename senoviniame vertime nėra to išsireiškimo; todėl ebr. t. daugelio verčiama taip: mano troškimas, kad Jobas būtų visuomet mėginamas, nes jis atsako kaip piktadaris. Eljus linki, jei Jobas toliaus laikysis savo per daug didžios drąsos žodžiuose, kad Dievas suminkstintu jį dar kietesnėmis bausmėmis, siųstu ant jo nelaimių iki gyvenimo pabaigai. — (37) *Tebuna tuotarpu...*: tebuna dabar sudraustas ir nubaustas mūsų visų nutarimu, o pas-kui tesišaukia į Dievo teisną (ironija). Ebr. t.: jis ploja rankomis mūsų tarpe (niekina Dievą, kelia prieš jį maištą), ir daugina žodžius prieš Dievą.

35, 1—16. Trečiame atsiliepime Eljus išrodinėja, kad žmogus (plg. aug. 34, 9), laikydamas dorybės, arba prasikals-damas atneša naudos arba daro pragaistį ne Dievui, kurs prakilnesnis už jį, bet

sau pačiam (1—8); o jei kaikurie, šauk-damies suspaudimuose, neranda pa-galbos, priezasties reikia įieškoti juose pačiuose, nes nesikreipia į Dievą su nuolankumu ir pasitikejimu, bet su juo ginčijasi (9—16).

(35, 1) *Eljus vėl...* Eljus grįžta prie anksčiaus ištartų žodžių (34, 9) ir išrodinėja, kad žmogui naudinga arba kenkia tai, ką jis daro. — (2) *Aš teises-nis...* Jobas, tiesa, nėra ištarsęs tokių žodžių, bet juos galima išvesti iš Jobo išsireiškimų. Plg. aug. 16, 18; 19, 6 ir k. Ebr. t.: mano tiesa prieš Dievą. — (3) *Tau nepatinka...* Ir šitų žodžių Jobas nėra ištarsęs. Plg. 9, 22. Ebr. t.: ką man praverė dievobaimingumas ir ką aš turiu viršaus, kaip kad aš bučiau nusidėjęs? t. y. tau, o Dieve, nerupi, ar aš gerai darau, ar nusidedu. — (4) *Tavo prieteliams:* nes jie negalėjo duoti Jobui tinkamo atsakymo. — (5) *Pa-žvelgk į dangų...* Dievui, tiesa, žmogus negali pakenkti; jis per daug augštai. Jei mes savo pasielgimu dangui ir debesims

- ⁶ Si peccaveris, quid ei nocebis?
et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
- ⁷ Porro si juste egeris, quid donabis ei,
aut quid de manu tua accipiet?
- ⁸ Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua:
et filium hominis adjuvabit justitia tua.
- ⁹ Propter multitudinem calumniatorum clamabunt:
et eiulabunt propter vim brachii tyrannorum.
- ¹⁰ Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me,
qui dedit carmina in nocte?
- ¹¹ Qui docet nos super jumenta terræ,
et super volucres cæli erudit nos.
- ¹² Ibi clamabunt, et non exaudiet,
propter superbiam malorum.
- ¹³ Non ergo frustra audiet Deus, et Omnipotens causas singulorum intuebitur.
- ⁶ Jei tu nusidedi, ka jam kenksi?
ir jei tavo neteisybės dauginasi,
ka padarysi prieš jį?
- ⁷ O jei elgsies teisingai, ka jam dovanosi,
arba ka jis gaus iš tavo rankos?
- ⁸ Tavo bedievyستė kenkia panašiam į tave žmogui,
ir tavo teisumas padeda žmogaus sunui.
- ⁹ Jie šaukia dėlei daugybės prispaudėjų
ir dėjuoja dėlei smarkių valdovų peties galybės;
- ¹⁰ tečiau neivienas nesako: Kame Dievas, kurs yra mane padares,
kurs naktį yra davęs giesmių?
- ¹¹ kurs moko mus labiaus nekaip žemės galvijus
ir duoda mums išminties daugiaus negu dangaus paukščiams?
- ¹² Tenai jie šaukia, ir jis neišklauso dėlei piktųjų puikybės.
- ¹³ Taigi, ne be priežasties Dievas išklauso
ir Visagalis žiuri į kiekvieno bylą.

negalime nei duoti naujo blizgėjimo, nei iš jų atimti, kaip gi mažiaus mes galetumėm suteikti ką nors Dievui, arba atimti iš jo. Taigi, Dievas ne savo naudos įieško, kuomet reikalauja iš mūsų dorybės. Plg. Ps. 15, 2; 1 Kron. 29, 14. — (8) *Tavo bedievyستė...*: darančiojo piktumas. Teisingumo idėja reikalauja, kad geri ir pikti darbai turėtų savo pasekmių. Jei jos stačiai nepasiekia Dievo, tai turi kristi ant žmogaus, ant to paties, kurs daro piktus darbus.

(9) *Jie šaukia...* Kaikada prispaustieji veltui šaukiasi pagalbos, Dievas neišklauso dejavimų, nes tie šauksmai ir dejavimai nėra tikra malda. — (10) *Nesako: Kame Dievas...* Jie šaukia, bet neįieško su nuolankiu pasitikėjimu prie-

glaudos pas Dievą, savo Sutvėtoją, kurs sielvarto naktį gali permaintyti į džiaugsmą. — (11) *Kurs moko mus...* Kita priežastis, kodėl reikia bėgti prie Dievo: žmogus neturi daryti kaip gyvuliai, bet parodyti, kad jis Dievo pamokytas žino kaip pasinaudoti savo nelaime. Dejavimas be maldos nevertas žmogaus. — (12) *Tenai*: tarp prispaudėjų daugybės (9. e.). Kita priežastis, kodėl jie šaukia veltui. Dievas neišklauso, nes šaukiantis yra puikus ir todėl pikti. Dievas veltui laukia iš jų nuolankaus, pasitikėjimo pilno šauksmo (9. 10. e.). — (13) *Taigi, ne be priežasties...* Kuomet Dievas išklauso prašymus, jis tai daro ne be priežasties, bet dėlto kad mato, jog prašomoji malonė nupelnyta. Ebr. t.:

- ¹⁴ Etiam cum dixeris: Non considerat:
judicare coram illo, et expecta eum.
- ¹⁵ Nunc enim non infert furorem suum,
nec ulciscitur scelus valde.
- ¹⁶ Ergo Job frustra aperit os suum,
et absque scientia verba multiplicat.

- ¹⁴ Net ir kuomet tu sakai: Jis netemyja,
teisk save jo akyvaizdoje ir lauk jo.
- ¹⁵ Nes dabar jis nerodo savo narso ir nekeršija labai už kaltybę.
- ¹⁶ Taigi, Jobas veltui atveria savo burną
ir daugina žodžius be išmonės.

4. Ketvirtas Eljaus atsiliepimas.

Caput XXXVI.

- ¹ Addens quoque Eliu, hæc locutus est:
- ² Sustine me paululum, et indicabo tibi:
adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
- ³ Repetam scientiam meam a principio,
et operatorem meum probabo justum.
- ⁴ Vere enim absque mendacio sermones mei,
et perfecta scientia probabitur tibi.

36. perskyrimas.

- ¹ Eljus dar pridure ir štai ka kalbėjo:
- ² Pakesk mane truputį ir pasakysiu tau,
nes dar turiu ko kalbėti dėl Dievo.
- ³ Aš imsiu savo išmintį iš jos pradžios
ir išrodysiu mano Sutvertoją esant teisinga.
- ⁴ Nes ištikrųjų mano šnekos be melo
ir tau bus parodyta, kad mano mokslas tobulas.

bet Dievas neišklauso neteisybės, Visagalis nežiuri. — (14) *Net ir kuomet...* Plg. aug. 23, 8. — *Teisk save...* Pavesk jam savo byla ir lauk jo dieviškos teisybės, kuri apsireikš savu metu. Ebr. t.: byla jau jo akyvaizdoje, lauk jo. — (15) *Nes dabar...* Ebr. t.: ir dabar, kuomet jo rustybė nesiunčia bausmių, argi jis visai nieko nežino apie kalčią? — Jei Dievas ne tuojau siunčia didžiausią bausmę, iš to negalima spręsti, kad jis paliks prasikaltimą nenubąsta.

36, 1—37, 24. Ketvirtame atsiliepime Eljus, perspėjęs, kad jis dar turi kuo ginti Dievo teisingumą ir išmintį (36, 1—4), vėl aiškina, jog Dievas elgiasi apveizdingai, neapleidžia teisiųjų, patekusių į nelaimę, stengiasi pataisyti sielvartais net bedievių, o nekaltuosius

gelbi (36, 5—15); toliaus parodo kelią, kuriuo ir Jobas galėtų pakilti iš savo nelaimių (36, 16—21). Kad sužadinti Jobo širdyje reikalingą kantrumą ir nuolankumą, Eljus ima aprašinėti Dievo didenybę ir išmintį, kuri tarp kito ko aiškiai matoma lietuje, debesyse, audrose ir tt. (36, 22—37, 13). Galų gale Eljus ragina Jobą visa tai apsvarstyti ir stato jam keletą ironijos pilnų klausimų apie dalykų prigimtį ir apie pasaulio tvarką, kad jis suprastu, jog negali išmanyti Dievo ir jo veikalo, ir kad nuolankiai jam pasiduotu (37, 14—24).

(36, 3) *Iš jos pradžios.* Ebr. t.: iš toliaus. Eljus išrodinės iš pačios gamtos ir sutvėrimo darbų, kad Dievas nieko nedaro be didžiausio teisingumo ir tikslo. — (4) *Mano šnekos be melo...* Eljus vėl pažymi savo žodžių tikrumą ir įrąsvarbą.

- ⁵ Deus potentes non abiicit,
cum et ipse sit potens.
- ⁶ Sed non salvat impios,
et iudicium pauperibus tribuit.
- ⁷ Non auferet a justo oculos
suos,
et reges in solio collocat in perpetuum, illi eriguntur.
- ⁸ Et si fuerint in catenis,
et vinciantur funibus pauper-
tatis.
- ⁹ Indicabit eis opera eorum,
et scelera eorum, quia violenti
fuerunt.
- ¹⁰ Revelabit quoque aurem eorum,
ut corripiat:
et loquetur, ut revertantur ab
iniquitate.
- ¹¹ Si audierint et observaverint,
complebunt dies suos in bono,
et annos suos in gloria:
- ¹² Si autem non audierint,
transibunt per gladium,
et consumentur in stultitia.
- ¹³ Simulatores et callidi provo-
cant iram Dei,
neque clamabunt cum vincti
fuerint.
- ¹⁴ Morietur in tempestate anima
eorum,
et vita eorum inter effeminatos.
- ⁵ Dievas neatmeta galinguju,
nes ir pats galingas;
- ⁶ bet jis neišgelbi bedieviu
ir daro teisybę beturčiams.
- ⁷ Jis nenukreipia nuo teisiojo
savo akiu
ir sodina ant sosto kaip kara-
lius amžinai,
ir jie esti išaugštinami.
- ⁸ Ir jei yra grandinėse
ir surišti neturto virvėmis,
- ⁹ Jis parodo jiems jų darbus
ir jų prispaudimus, kad buvo
prispaudėjai,
- ¹⁰ atidengia taipogi jų ausį, kad
juos perspētu,
ir kalba, kad sugrižtu nuo
neteisybės.
- ¹¹ Jei jie paklauso ir pasiduoda,
užbaigs savo dienas gerume
ir savo metus garbeje;
- ¹² o jei nepaklauso,
jie pereis per kalavija
ir bus sunaikinti paikybeje.
- ¹³ Veidmainiai ir klatingieji
iššaukia Dievo rustybę;
jie nešaukia, kuomet esti
surišti.
- ¹⁴ Jų siela miršta audroje
ir jų gyvenimas tarp kek-
šininkų.

(5) *Dievas neatmeta...* Dievas nepasmerkia galingųjų vien dėlto, kad jie galingi, bet baudžia juos, jei jie bedieviai. Ebr. t.: štai, Dievas galingas, tačiau jis nepaniekina, jis galingas išmone, t. y. nors Dievas be galo galingas ir išmintingas, tačiau jis nieko nepaniekina, neapleidžia, neatstumia. Taip atsakoma į Jobo dejavimą 10, 3... — (6) *Beturčiams.* Ebr. t.: prispaustiesiems. Jei Dievas skiria bausmę bedieviams ir gelbi nekaltai varginamus, tai jis teisingas. — (7) *Kaip karaliaus.* Ebr. t.: draug su karaliais. Jobas nežinojo, kodėl kenčia taipogi teisieji; Eljūs aiškina jam, kad Dievas pakelia juos iš ištyrimo gilybės iki augščiausiai garbei, siųsdamas kentejimų kaip prirengimą, kad juo tikriaus pasiliktu jiems gauta

šlovė. — *Neturto.* Ebr. t.: suspaudimo. Jų kentejimai yra bausmė už nuodėmes, į kurias jie pateko, yra perspėjimas, pamokymas ir vaistas. — *Buvo prispaudėjai.* Ebr. t.: elgesi išdidžiai. — (11) *Savo metus:* pilną skaitlių žmogaus gyvenimui skiriamų metų. — (12) *Paikybeje:* savo nuodėmėse. Dievo baudžianti teisybė pradeda veikti tik tuomet, kuomet žmogus niekais paverčia jo išganingus užmanymus. — (13) *Iššaukia Dievo rustybę.* Ebr. t.: pyksta širdyje. Nelaimė dažnai apreiškia tikrą žmonių būdą. — *Jie nešaukia:* į Dievą. — *Esti surišti:* Kentejimo raiščiais. — (14) *Audroje:* umai, netikėtai. Ebr. t.: jaunystėje. — *Tarpo kekšininkų.* Ebr. t.: lygiai kaip *qedesim*, pašvęstieji, t. y. jie pražus po begėdiško ir bjaraus gyve-

- ¹⁵ Eripiet de angustia sua pauperem,
et revelabit in tribulatione aurem eius.
- ¹⁶ Igitur salvabit te de ore angusto
latissime, et non habente fundamentum subter se:
requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.
- ¹⁷ Causa tua quasi impii iudicata est,
causam iudiciumque recipies.
- ¹⁸ Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas:
nec multitudo donorum inclinet te.
- ¹⁹ Depone magnitudinem tuam absque tribulatione,
et omnes robustos fortitudine.
- ²⁰ Ne protrahas noctem,
ut ascendant populi pro eis.

- ¹⁵ Jis išgelbi beturti iš jo suspaudimo
ir atidengia sielvarte jo ausį.
- ¹⁶ Taigi, jis išgelbes tave į platybę iš angštos gerkles
ir neturinčios po savimi pagrindo;
tavo stalas atilsyje bus pilnas riebumo.
- ¹⁷ Tavo byla nuteista kaip bedievio,
tu gausi ištarmę ir pasmerkimą.
- ¹⁸ Taigi, tegul neapgali tavęs rustybė, taip kad ką nors prispaustumei,
ir tenepalenkia tavęs dovanų daugybė.
- ¹⁹ Išsižadėk savo didybės nepriverstas sielvarto
ir visų galingųjų jiegomis.
- ²⁰ Netraukk prie savęs nakties,
į kurią įeina tauta po tautos.

nimo, panašaus į gyvenimą paleistuvių, kokie budavo Baalo ir Astartės šventyklose. Plg. 3 Kar. 14, 24; 15, 12 ir k. — (15) *Jis išgelbės...* Ebr. t.: bet prislėgtą (teisųjį) jis išgelbi per jo vargą ir atidaro jo ausį per sielvartą. — Dievas moko kentėjimais, ir teisusis, bedievių prislėgtas, naudojasi tais pamokslais.

(16) *Jis išgelbės tave...* Ir Jobas privalo tinkamai prirengti savo širdį, kad po kančių gautu Dievo geradarysčių. Ebr. t.: ir tave taipogi pastumė iš suspaudimo gerkles į plačią erdvę, kurioje nebėra angštumo, ir kas nusileidžia ant tavo stalo, tai pilna riebumo. — Plati erdvė — tai laimė, kurioje stalas vėl bus pilnas geriausių valgių. Ėljus laiko Jobą kaltu Dievo aktyvaizdoje ir žada jam laimės, jei jis sugrįš prie Dievo. — (17) *Tavo byla...* Ėljus kviečia Jobą pasinaudoti Dievo malonėmis, kad jo nesutiktu liudnas likimas. Ebr. t.: jei tu busi pilnas bedievio nuomonės, ta nuomonė ir pasmerkimas eis draug, t. y. jei tu laikytumeis tokios pat nuomonės apie Dievą kaip bedieviai, ta nuomonė užtrauks ant tavęs Dievo teismą ir pasmerkimą. — (18) *Tegul neapgali tavęs...* Ebr. t.: tenenukreipia tavęs rustybė prie pasityčiojimo ir tenepri-

slėgia tavęs kainos didumas, t. y. teneatveda tavo nekantrumas tavęs prie to, kad savo šauksmais tyčiotumeis iš Dievo; didele, tiesa, kaina, kurią tu turi užmokėti; skaudus tavo vargai, bet nenustok drąsos, nes juo didesnę kainą užmoksi, juo brangesnį dalyką įgysi. — Ziurint ebr. t. Vulgatos prasmę galima išreikšti taip: nepasiduok apkartimui taip, kad turėtumei atvesti save (ką nors) arti pražuvimo, ir daugybę skausmų (dovanų), kuriais tu turi išpirkti anas iš nelaimių trykštančias gerybes, teneširodo tau per daug sunki. — (19) *Išsižadėk...* Jobas privalo vėlyk pasvarstyti, jog kentėjimas yra vienatinis budas, per kurį Dievas nori ir gali jį išgelbėti. Jei jis nenori eiti tuo sielvartų keliu prie laimės, ji nebus jam kitaip suteikta; taigi, jis privalo mesti šalin visus jausmus, kurie galingi puikybes jiegomis. Ebr. t.: ar padarys tave liuosa nuo sielvarto tavo šauksmas ir visos tavo stiprybės pastangos, t. y. ar manai, kad šauksmai, kuriais, įtempdamas visas savo jiegas, atsiliepi, gali tau atnešti išliuosavimą? — (20) *Netraukk...* Ebr. t.: negeisk nakties, kuri atima tautos iš jų vietos, t. y. nepageidauk taip labai mirties, kurią šauki prie

- 21 Cave ne declines ad iniquitatem:
hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
- 22 Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua,
et nullus ei similis in legislatoribus.
- 23 Quis poterit scrutari vias eius?
aut quis potest ei dicere:
Operatus es iniquitatem?
- 24 Memento quod ignores opus eius,
de quo cecinerunt viri.
- 25 Omnes homines vident eum,
unusquisque intuetur procul.
- 26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram:
numerus annorum eius inestimabilis.
- 27 Qui aufert stillas pluviae,
et effundit imbres ad instar gurgitum.
- 28 Qui de nubibus fluunt,
quæ prætexunt cuncta desuper.
- 29 Si voluerit extendere nubes
quasi tentorium suum.
- 30 Et fulgurare lumine suo desuper,
cardines quoque maris operiet.
- 21 Saugokies pakrypti prie neteisybės,
nes ją pradėjai sekti, patekęs i nelaime.
- 22 Štai, Dievas prakilnus savo galybeje,
ir nėra neivieno jam lygaus tarp įstatymdavių.
- 23 Kas gali ištirti jo kelius?
arba kas gali jam sakyti: Padarei neteisybę?
- 24 Atsimink, kad tu nežinai jo darbo,
apie kurį vėrai giedoji.
- 25 Visi žmonės mato jį,
kiekvienas žiuri ištolo.
- 26 Štai, Dievas didis, perviršyjas mūsų žinojimą;
jo metų skaitlius nesuskaitomas.
- 27 Jis pakelia augštyt lietaus lašus
ir išlieja lietu kaip sroves,
- 28 kurios teka iš debesų,
apdengiančių iš viršaus.
- 29 Jei jis nori ištiesti debesis kaip savo šėtra
- 30 ir žaibuoti savo šviesa iš viršaus,
jis apdengia taipogi jūros pakraščius.

savęs i kurioje žūna viena tauta po kitos. — (21) *Saugokies...* Tą perspėjimo dalį Eljus užbaigia paraginimu, kad Jobas nepasiliktu savo suerzintame upe. Trumpai sakant, ketvirtas prietelis ragina Jobą pasiduoti Dievo valiai, pamesti savo karčius dejavimus, tikėtis geresnės ateities. Kad tas pasidavimas būtų Jobui lengvesnis, Eljus toliau parodo, kaip Dievas yra prakilnus, galingas, maloningas ir išmintingas.

(22) *Ir nėra neivieno jam...* Ebr. t.: koks mokytojas jam lygus. — (23) *Kas gali ištirti...* Ebr. t.: kas jam paskiria jo kelius. — Dievo galybė neapribota; jis visai neprigulningas. — (24) *Atsimink, kad...* Ebr. t.: Atsimink, kad tau reikia augštinti jo darbas, apie kurį... Dievo veikalai reikia ne kaltinti, bet šlovinti. — (25) *Mato jį.* Vulg.: Dieva.

Ebr. t.: Dievo veikalus. Žmonės matytė mato Dievo darbus, bet pažįsta juos netobulai. — (26) *Jo metų skaitlius...*: Dievas amžinas. Dievo prakilnumas ir amžinumas turi sužadinti žmogui nusteibimą. — (27. 28) *Jis pakelia augštyt...* Aprašoma, kaip darosi lietus: jis pakeliama augštyt garavimu, garai sutirštėja debesyse, o iš debesų lyja lietus. — *Apdengiančių visa...* Ebr. t.: jie (debesis) varvina jį (lietaus vandenį) ant daugelio žmonių. — (29. 30) *Jei jis norės ištiesti...* Aprašymas audros. Ebr. t.: kas supras debesų išsiplėtimą, jo šėtros braškėjimą? Štai, jis išplėčia aplink save savo šviesą ir apdengia jūros šaknis. — Dievo šėtra—tai debesis, kurie taip greitai apvelka visą dangų, kuomet kilsta audra; tos šėtros braškėjimą įvaizdina griausmas, kurs netrukus

³¹ Per hæc enim judicat populos,
et dat escas multis mortalibus.

³² In manibus abscondit lucem,
et præcipit ei ut rursus ad-
veniat.

³³ Annunciat de ea amico suo,
quod possessio eius sit,
et ad eam possit ascendere.

Caput XXXVII.

¹ Super hoc expavit cor meum,
et emotum est de loco suo.

² Audite auditionem in terrore
vocis eius,
et sonum de ore illius proceden-
tem.

³ Subter omnes cælos ipse con-
siderat,
et lumen illius super terminos
terræ.

⁴ Post eum rugiet sonitus,
tonabit voce magnitudinis suæ,
et non investigabitur, cum au-
dita fuerit vox eius.

⁵ Tonabit Deus in voce sua mira-
biliter,
qui facit magna et inscruta-
bilis.

³¹ Nes tuomi jis teisia tautas
ir duoda maisto daugeliui mir-
tinguju.

³² Jis paslepia rankose šviesa
ir įsako jai vėl šviesti.

³³ Jis skelbia apie ją savo prie-
teliui, kad tai jo nuosavybė
ir kad gali prie jos pakilti.

37. perskyrimas.

¹ Delto mano širdis nusigando
ir pasijudino iš savo vietos.

² Klausyte klausykites jo baisaus
balso
ir išeinančio iš jo burnos garso.

³ Po visu dangumi jis žiuri,
ir jo šviesa šviečia ant žemės
pakraščiu.

⁴ Paskui ji gaudžia garsas,
jis griaudžia savo didenybės
balsu,
ir jo nerandama, nors jo balsas
girdėta.

⁵ Dievas stebėtinai griaudžia savo
balsu,
jis, kurs daro didžių ir neiš-
tiriamų dalykų;

atsiliepia. Šviesa yra žaibavimas, jūros šaknis-vanduo, kurs pakeltas iš jūros gilumos virsta debesimis. Vulg.: nuo dangaus augštybių iki jūros gilumai apsireiškia Dievo didenybė, kurios atspindžiai pasirodo debesų išsiplėtime ir žaibuose. — (31) *Nes tuomi...* Lietus ir žaibai tarnauja Dievo viešpatavimui ant pasaulio; jais jis naudojasi žmonėms nubauti ir geradarijoms suteikti. — (32) *Jis paslepia...* sulaiko ir vėl paleidžia žaibo šviesą ir paleidžia ją prieš priešinkus. — (33) *Jis skelbia apie...* Šviesa, savo nuosavybę, Dievas žada savo prieteliams ir skelbia jiems, kad jie matys po tamsybės šviesą, po vargo laimę. Ebr. t. verčiamas ir aiškinama labai nevienodai. Tarp kitko: jo griausmas skelbia jį (Dievą) ir uždega jo rustybę prieš neteisąybę.

(37, 1) *Delto mano...* Iš šitų ir 2. eil.

žodžių spėjama, kad Eljus čia aprašinėja audrą, prasidedančią ant jo galvos toje pačioje valandoje, kuomet jis kalbėjo. — *Pasijudino...* Didžio išgąscio ženklas. — (2) *Klausyte...* Ebr. t.: klausyte klausykites jo balso užimo, t. y. griausmo. — (3) *Po visu...* Kaip žaibavimas greitai pasiekia žemės pakraščius, taip apima visa Dievo apveizda. Ebr. t.: į visą padangę jis paleis jį, ir jo šviesa ant žemės pakraščiu, t. y. Dievas padaro, kad griausmas atsiliptu visuose žemės plotuose ir kad žaibas žaibuotu iki žemės pakraščiu. — (4) *Gaudžia garsas:* griausmas. Dievas lyg-kad eina ant vėjų ir taip padaro griausmą. Ebr. t.: jis griaudžia savo didenybės balsu nesulaikojų (žaičių), kuomet jo balsas atsiliepia. — (5) *Dievas stebėtinai...* Jei jau gamtos apsireiškimai taip labai nustebina ir nesuprantami, kaip gi labiausiai reikia garbinti pats Dievas! —

- ⁶ Qui præcipit nivi ut descendat in terram,
et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suæ.
- ⁷ Qui in manu omnium hominum signat,
ut noverint singuli opera sua.
- ⁸ Ingredietur bestia latibulum,
et in antro suo morabitur.
- ⁹ Ab interioribus egredietur tempestas,
et ab Arcturo frigus.
- ¹⁰ Flante Deo concrescit gelu,
et rursum latissimæ funduntur aquæ.
- ¹¹ Frumentum desiderat nubes,
et nubes spargunt lumen suum.
- ¹² Quæ lustrant per circuitum,
quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis
super faciem orbis terrarum:
- ¹³ Sive in una tribu, sive in terra sua,
sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri.
- ¹¹ Ausculta hæc Job:
sta, et considera mirabilia Dei.
- ⁶ jis įsako sniegui kristi žemėn ir žiemos lietui ir savo galybės lietui;
- ⁷ jis deda ženklą ant visu žmonių rankos,
kad kiekvienas žinotų jo darbus.
- ⁸ Žvėris eina į ola ir pasilieka savo lindinėje.
- ⁹ Audra išeina iš vidujinių buklių, ir šaltis iš šiaurės.
- ¹⁰ Pučiant Dievui darosi ledas ir vėl plačiausiai pasipilia vanduo.
- ¹¹ Javai trokšta debesų,
ir debesys skleidžia savo šviesą.
- ¹² Jie eina aplinkui,
kur tik juos veda valdančiojo valia,
prie viso, prie ko jiems įsako ant žemės skritulio paviršio.
- ¹³ ar tai vienoje giminėje, ar savo žemėje,
ar kurioje nors savo mielaširdystės vietoje jis palieps jiems atsirasti.
- ¹⁴ Klausyk tai, Jobai;
stovėk ir žiūrėk į Dievo stebuklus.

(6) *Jis įsako...* Ebr. t.: gyviaus: jis sako lietui: Krisk žemėn. — (7) *Jis deda ženklą...* Dievas atina iš žmogaus rankos įiegą, taip kad jis nebeįstengia nieko nei patraukti artyn, nei atstumti. — (8) *Žvėris eina...* Žmogus turi pažinti Dievą iš jo veikimo pasekmių; net ir gyvuliai jas jaučia ir saviškai skelbia savo nujaudimu (instinktu) Dievo valdžią ant savęs. — (9) *Is vidujinių buklių:* iš vietos, kurioje, kaip manyta, audros buvo tarsi sukrautos ir laikomos. Anot kitų: iš pietų puses. — (10) *Pučiant Dievui...* Šaltas ir šiltas vėjas įvaizdinama kaipo Dievo kvapas. Plg. Ps. 147, 17. 18. — *Ir vėl plačiausiai...* Ebr. t.: ir vandens platybė suspaudžiama (į ledą). — (11) *Javai trokšta...* Javai nori būti pagirdyti, ir debesys gausiai pasotina jų troškimą. Debesų šviesa — žaibavimas. Ebr. t.: jis taipogi apsūn-

kina debesis dregne (garais) ir išsklaisto savo šviesos debesį, t. y. debesį, kuriuose pasirodo žaibai. — (12) *Jie eina...* Debesys visai paklusnūs Dievo valiai. — (13) *Ar tai vienoje giminėje...* Dievo mielaširdystė suteikiama kaipada tik vienai giminei, kaipada gi visai žemei. Plg. 3 Kar. 17, 1; 18, 41; Am. 4, 7. Ebr. t.: ar tai kaipo rykštei, ar tai dėl savo žemės, ir tai liepia jam (debesiui) užėti kaipo mielaširdystei, t. y. Dievas duoda lietaus arba bausdamas žmones, arba parodydamas jiems savo mielaširdystę, arba suvilgydamas žemę, kuri yra Dievo nuosavybė.

(14) *Klausyk...* Eljus apraše kairiuos Dievo apveizdos apsimėškimus, kad Jobas pažintų, jog tos apveizdos negali trukti ir kuomet Dievas siunčia nelaimės. Pamokęs Jobą Eljus nori, kad jis pasiduotu Dievo valiai. Taigi,

- 15 Numquid scis quando præceperit Deus pluviis,
ut ostenderent lucem nubium eius?
- 16 Numquid nosti semitas nubium magnas,
et perfectas scientias?
- 17 Nonne vestimenta tua calida sunt,
cum perflata fuerit terra Austro?
- 18 Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos,
qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
- 19 Ostende nobis quid dicamus illi:
nos quippe involvimur tenebris.
- 20 Quis narrabit ei quæ loquor?
etiam si locutus fuerit homo,
devorabitur.
- 21 At nunc non vident lucem:
subito aer cogetur in nubes,
et ventus transiens fugabit eas.
- 22 Ab Aquilone aurum venit,
et ad Deum formidolosa laudatio.
- 15 Argi tu žinai, kuomet Dievas davė isakymą lietui,
kad jis parodytu jo debesų šviesą?
- 16 Ar žinai didžius debesų takus ir ar turi tobulą žinojimą?
- 17 Argi tavo drabužiai ne karšti, kuomet pietų vėjas perpučia žemę?
- 18 Tu rasi statei su juo dangų, kurs stipriausis lyg-kad iš vario nulietas?
- 19 Duok mums žinoti, ką mes turime jam sakyti, nes mes apsupti tamsybių.
- 20 Kas jam papasakos, ką aš kalbu?
Jei ir kalbėtu žmogus, bus prarytas.
- 21 Bet dabar nesimato šviesos; oras umai sutiršteja į debesis, ir praeinantys vėjas nuvarys juos.
- 22 Aukšas ateina iš šiaurės, ir prie Dievo bailus šlovinimas.

toliaus randamas ironiškas papeikimas negali ižeisti Jobo taip kaip priekaištai trijų prietelių, kurie neramino, nepatvirtino savo žodžių naujais išrodymais, o tik darė iš Jobo prasikaltelį ir vien didino jo vargą. — (15) *Kuomet Dievas davė...* Ebr. t. prasmė: kaip ir kuomet Dievas juos (stebuklus) daro, kaip ir kuomet liepia pasirodyti savo debesies šviesai (žalbei). — (16) *Ar žinai didžius...* Ebr. t.: ar žinai debesų supimąsi, stebuklus to, kurs tobulas žinojimu. — (17) *Argi tavo drabužiai...* Žmogus net negali atstumti nuo savęs vasaros kaitros. — (18) *Kurs stipriausis...* Ebr. t.: taip stiprus kaip veidrodis nulietas iš skaistvario. Senobės veidrodžiai buvo dažnai daromi iš plyno skaistvario. Plg. Iš. 38, 8. — (19) *Ką mes turime jam atsakyti:* jei Dievas mus paklaustu. —

Šv. Rastas, t. II

(20) *Kas jam papasakos...*: jei aš drįsčiau teisti Dievo pasielgimą, argi atsirastu kas nors, kurs apsiimtu nunešti jam mano skundą? Juk toksai butu sunaikintas Dievo didenybės. Plg. aug. 9, 19. 33. — (21) *Bet dabar nesimato...* t. y. saulės šviesa uždengta debesimis, kurių randasi vis daugiaus, ir kurie eina tirštyti; vėjas nešioja juos ir nuvaro. Tai tolesnis aprašymas audros (vz. aug. 37, 2; 38, 1). Tas aprašymas yra draug simbolis, kad Dievo valdymas mums dažnai esti uždengtas, bet ir vėl pasidaro aiškus, lygiai kaip debesys nustumiama nuo saulės. — (22) *Aukšas ateina...* Išsireikiama patarlių būdu (plg. 28, 1): žmogus žino iškur gauti aukso, bet Dievo didenybė jam neprieinama, todėl negalima kreipties į ją be gilios pagarbos. — *Ir prie Dievo...*

- ²³ Digne eum invenire non possumus:
magnus fortitudine, et iudicio,
et iustitia
et enarrari non potest.
²⁴ Ideo timebunt eum viri,
et non audebunt contemplari
omnes, qui sibi videntur esse
sapientes.

²³ Mes negalime atrasti jo vertai:
jis didis galybe, ir teismu, ir
teisybe,
ir jis neapsakomas.

²⁴ Todėl bijos jo vyrai
ir visi, kurie sau rodosi esą iš-
mintingi, nedrįs žiūrėti.

III. Dievo žodžiai. 1. Pirmas Dievo atsiliėpimas.

Caput XXXVIII.

¹ Respondens autem Dominus
Job de turbine, dixit:

² Quis est iste involvens senten-
tias
sermonibus imperitis?

38. perskyrimas.

¹ Tuomet Viešpats, atsakydamas
Jobui iš viesulo, tarė:

² Kas yra tasai, kurs vysto
nuomones šnekomis be iš-
monės?

Ebr. t.: ir prie Dievo baisi didenybė. — (23) *Nes negalime...* Todėl tene-
drįsta niekas tyrinėti per daug žingei-
džiai Dievo užmanymus ir su juo gin-
čyties. — *Jis didis...* Ebr. t.: jis didis
stiprybė ir išmone ir teisingumo dau-
gybė; jis neprispaudžia. — (24) *Ir visi,*
kurie... Ebr. t.: jis nežiūrės nei į vieną
išmintingą. — Eljus baigdamas savo
žodžius, atkartoją abudu savo sakiniu,
nuo kurių viskas priklausė: Dievas nėra
neteisingas, bet jis nusigrėžia nuo pik-
tųjų. Taip tat Jobas turi artinties prie
Dievo nuolankiai jam pasiduodamas.

38, 1—39, 35. Dviejuose atsiliėpi-
muose Dievas, nurodydamas stebėtinus
savo galybės ir išminties veikalus, pa-
aiškina, kaip didis yra žmogaus nežino-
jimas. Dievas apsisireiškia viesule ir rei-
kalauja iš Jobo atsakymų į savo klausim-
us; klausia gi jį visupirma apie su-
tvėrimą, t. y. apie pirmą žemės sutvar-
kymą ir vandenų surinkimą į juras (38,
1—11); pereidamas prie dabartinio pa-
saulio bėgio, prie to, ką Jobas gali
matyti, klausia, bene jis dalyvaujas
nuolatiniame pasikeitime dienos nak-
timi, ar jis žinąs gyvenamosios žemės
paslaptis ir gamtos įjėgas, kurias visas
Dievas veda prie savo paskirto tikslo, ar
moka jis išaiškinti visokius apsisireiški-
mus ore ir žvaigždžių bėgime (38, 12—
38); nusileisdamas dar žemiaus Dievas
klausia Jobą apie įvairius gyvulius,
iš kurių gyvenimo budo, prigimties,

kilmės pasirodo visokeriopas Dievo
rupesnis sutvertais dalykais, išmintis
ir galybė (38, 39—39, 31). Išgirdęs
visa tai Jobas nuolankiai prisipažįsta
kalbejęs per daug drąsiai (39, 32—35).

(38, 1) *Viešpats, atsakydamas...* Kolei
dar nepabaigtas Jobo mėginimas, pats
Dievas nori duoti jam paskutinį pamo-
kymą, iš kurio paaiškėja svarstomoji
visoje knygoje problema. Apskritai
imant Jobas apgalėjo pagundą, kuri
buvo jį sutikusi; jei jis pasidavė kai-
kuriems netobulumams, jie buvo tik
paviršutiniai, nes visa savo esybe jis
laikėsi Dievo. Bet Jobas išreiškė kai-
kurias neteisingas mintis apie Dievo
apveizdą; jas tai papeiks pats Dievas.
kad paskui duotu savo tarnui už-
mokesnį, kaip tik jis pripažins savo
neteisingumą. Apie iškeltą kentėjimų
problema Dievas neapskelbia kokios
nors teorijos, bet išriša ją praktiškai,
parodydamas Jobui, kad jis turi pasi-
duoti be jokių apsaugolių Dievo iš-
mintčiai ir gerumui. — *Iš viesulo:* kaip
kitados Abraomui (Prad. 15, 12) ir
ant Sinajaus (plg. Ps. 17 ir 96; Iz. 64, 1;
Mik. 1, 3). — (2) *Kas yra tasai...* Dievas
iš pat pradžios atsiliėpia apie Jobą ir
jo žodžius ne be paniekinimo. — *Kurs*
vysto... Ebr. t.: kurs temdo užmanymą
šnekomis be mokslo? — Jobas aptemdė
Dievo užmanymą, sakydamas, kad jis
esąs nekaltas, taigi jo nelaimė esanti
be priežasties, lyg-kad Dievas neturėtų
kitų užmanymų kaip tik bausti. Jobas

- ³ Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et responde mihi.
- ⁴ Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.
- ⁵ Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam?
- ⁶ Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius,
- ⁷ Cum me laudarent simul astra matutina, et jubilarent omnes filii Dei?
- ⁸ Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:
- ⁹ Cum ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infantia obvolverem?
- ¹⁰ Circumdedit illud terminis meis, et posui vectem, et ostia:

- ³ Apsijuosk kaip vyras savo strėnas; aš klausinėsiu tave, atsakyk man.
- ⁴ Kame buvai, kuomet dejau žemės pamatus? pasakyk man, jei turi išmones.
- ⁵ Kas paskyrė mastais jos didumą, jei žinai? arba kas ištempė ant jos virvę?
- ⁶ Ant ko tvirtai pastatyta jos ramsčiai? arba kas įleido jos kampinį akmenį,
- ⁷ kuomet mane draug šlovino rytmetinės žvaigždės ir džiaugėsi visi Dievo sunūs?
- ⁸ Kas uždarė jura durimis, kuomet ji veržėsi lyg-kad išeidama iš motinos iščios,
- ⁹ kuomet aš jai daviau debesį kaip apdara ir vyniojau ją tamsybe kaip kudukystės vystyklais.
- ¹⁰ Aš apstačiau ją mano ribomis ir padariau jai užkaištį ir vartus,

temdė Dievo užmanymą taipogi savo pavyzdžiu, reikalaujamas per daug smarkiai, kad Dievas duotu jam savo pasielgimo apyskaitą. — (3) *Apsijuosk...*: kaip daro rytų kraštų gyventojai, pradėdami darbą, ar rengdamies kelionėn. — *Aš klausinėsiu...* Jobas geidė daug sykių statyti savo bylą Dievo akyvaizdon ir išreikške pasiryžimą atsakinėti pačiam Dievui (18, 22); dabar jo troškimas įvyksta, ir jo per daug didis drąsumas bus nubaustas. — (4) *Dejau žemės pamatus...* Žemės sutvėrimas įvaizdinama kaip pastatymas didžiausio rumo, paremto ant kampinių akmenų, pamatų ir tt. — *Jei turi išmonės*: jei turi taip daug išmanymo, kaip tau rodo ir kiek reikalinga, kad galėtumei teisti Dievo paskirtą tvarką. — (5) *Jos didumą*: kaip ilga, kaip plati ir augšta ji turi būti. —

Virvę: kad išvestu tam tikras linijas: Kadangi į tuos klausimus Jobui nėra kito atsakymo kaip tik: ne aš, ne žmogus, bet Dievas, todėl jais labai griežtai pažymima Dievo galybė ir žmogaus silpnumas. — (6) *Ant ko tvirtai...*: kad žemė nesvyruoja, tvirtai laikosi savo vietos. — (7) *Rytmetinės žvaigždės...* Jos minimos dėlei ypatingai gražaus jų blizgėjimo. Plg. Ps. 8, 2; 18, 3. — *Dievo sunūs*: angelai. Angelų džiaugsmas yra jų išpažinimas ir šlovinimas sutvėrimuose apsireiškiančios Dievo didenybės. — (8) *Kas uždarė...* Sutvėręs žemę pats Dievas surinko jos vandenį į paskirtas vietas. — (9) *Kuomet aš jai daviau...* Jura įvaizdinama kaip kudikis, kurs suvystomas ruku ir tamsiais debesimis. — (10) *Aš apstačiau...* Jura pasilieka lyg-kad uždaryta Dievo kalėjime, iš kurio ji negali išsiveržti į sausumą.

- 11 Et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos.
- 12 Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, et ostendisti auroræ locum suum?
- 13 Et tenuisti concutiens extrema terræ, et excussisti impios ex ea?
- 14 Restituetur ut lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum:
- 15 Auferetur ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur.
- 16 Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti?
- 17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, et ostia tenebrosa vidisti?
- 18 Numquid considerasti latitudinem terræ? indica mihi, si nosti, omnia,
- 19 In qua via lux habitat, et tenebrarum quis locus sit:
- 20 Ut ducas unumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus eius.
- 11 ir tariau: Iki čia ateisi, ir nežengsi toliaus, ir čia sulaužysi pasiputusias savo bangas.
- 12 Argi tu užgimęs davei įsakymą rytmečiui ir parodei aušrai jos vietą?
- 13 ir ar tu laikei kratydamas žemės galus ir iškratei iš jos bedievių?
- 14 Ji vėl igaus išvaizdą kaip molis po antspaudu ir pasiliks kaip drabužis.
- 15 Iš bedievių gi bus atimta jų šviesa, ir galingas petys bus sulaužytas.
- 16 Ar buvai įėjęs į jūros gilybes ir vaikščiojai po gelmės dugną?
- 17 Ar buvo tau atverti mirties vartai ir ar matei tamsias duris?
- 18 Ar išžiūrejai į žemės platybę? Pasakyk man visa tai, jei žinai:
- 19 kuriame kelyje gyvena šviesa ir kur yra tamsybės vieta,
- 20 kad vestumei kiekvieną priėjū ribų ir suprastumei jų namų takus?

(12) *Argi tu užgimęs...* Toliau Dievas duoda Jobui klausimų apie pasaulio valdymą. Ir iš jų pasirodo, kad pasauli valdo vienas Dievas. Jobas gyvena jau gana daug dienų, bet dar neivienos nėra pats padaręs. — (13) *Ar tu laikei...* Tekanti aušra greitai apšviečia visą žemės pavirši ir savo pasirodymu ji kaipio Dievo tarnaitė nuvaro į tamsybės šviesos bijančius priktadarius (plg. aug. 24, 13). Žemės paviršis čia įvaizdinama kaipio dideliausi marška, kurią aušra ima už galų ir nukrato nuo jos bedievių. — (14) *Ji vėl igaus...* Dalykų išvaizda, bruožai, kurie matomi šviesoje, lyg kad nusitrina, apmiršta tamsybėje;

todėl vėl pasirodant šviesai, jie tarsi išnaujo igaunami, ir tai taip pigiai, kaip pigiai gauna naują išvaizdą molis, ant kurio prispausta antspaudas; koler šviesu, žemės paviršis išrodo lyg-kad gražiausis drabužis. — (15) *Bus atimta jų šviesa...* Bedievių šviesa — tai nakties tamsybės; jas prašalina prasidedanti diena. — *Galingas petys:* kuriuo bedievis naudojosi piktiems savo darbams. — (17) *Mirties vartai:* mirusiųjų buveinės anga. — (18) *Platybė.* Ebr. t.: platybės. Jobas nuolat mindo žemę savo kojomis, o kaipgi mažai ją tepažįsta. — (19. 20) *Kuriame kelyje...* Šviesa ir tamsybė įvaizdinama kaipio turinčios kiekviena

- ²¹ Sciebas tunc quod nasciturus esses?
et numerum dierum tuorum noveras?
- ²² Numquid ingressus es thesauros nivis,
aut thesauros grandinis aspe-
xisti?
- ²³ Quæ præparavi in tempus
hostis,
in diem pugnæ et belli?
- ²⁴ Per quam viam spargitur lux,
dividitur æstus super terram?
- ²⁵ Quis dedit vehementissimo im-
bri cursum,
et viam sonantis tonitruui,
- ²⁶ Ut plueret super terram abs-
que homine
in deserto, ubi nullus morta-
lium commoratur,
- ²⁷ Ut impleret inviam et desola-
tam,
et produceret herbas virentes?
- ²⁸ Quis est pluvie pater?
vel quis genuit stillas roris?
- ²⁹ De cuius utero egressa est gla-
cies?
et gelu de cælo quis genuit?
- ³⁰ In similitudinem lapidis aquæ
durantur,
et superficies abyssi constrin-
gitur.
- ³¹ Numquid coniungere valebis
micantes stellas Pleiadas,
aut gyrum Arcturi poteris dis-
sipare?
- ²¹ Ar žinojai tuomet, kad turėsi
užgimti?
ir ar žinojai savo dienų skaitlių?
- ²² Ar buvai įėjęs į sniego san-
delius,
arba ar matei krušos sandėlius,
- ²³ kuriuos aš prirengiau neprie-
telio metui,
kovos ir karės dienai?
- ²⁴ Kokiuo keliu dalyjama šviesa,
plėčiasi šiluma ant žemės?
- ²⁵ Kas davė smarkiausiam lietui
begimą
ir kelią griaudžiančiam griau-
smui,
- ²⁶ kad lytu ant žemės be žmogaus,
tyruose,
kame neivienas mirtingasis ne-
pasilieka,
- ²⁷ kad primirkytu nepereinamas
ir apleistas vietas
ir išželdintu žaliuojančias žoles?
- ²⁸ Kas yra lietaus tėvas?
arba kas pagimdė raso lašus?
- ²⁹ Iš keno iščios išėjo ledas?
ir šalną iš dangaus kas pa-
gimdė?
- ³⁰ Vanduo sukietėja kaip akmuo
ir susitraukia gelmės paviršis.
- ³¹ Argi tu įstengsi suglausti mir-
gančias Plejadų žvaigždes
arba galesi išskirstyt Grijalo
vežimą?

savo vieta, į kurią jos grąžinamos, kuomet atlieka savo pareigas. — (21) *Ar žinojai tuomet...* Ebr. t.: tu žinojai, nes tuomet buvai gimęs, ir tavo dienų skaitlius didelį. — Labai skaudi ironija. — (22. 23) *Argi buvai įėjęs...* Aliuzija į tuos atsitikimus, kuriuose Dievas naudojami kruša ir audra priešams apgaleti arba nubausti (plg. Iš. 9, 23; Joz. 10, 11). — (24) *Šviesa:* išėjusi iš savo vietos. Plg. aug. 19. eil.

— *Šiluma.* Ebr. t. *qadim*, karštas rytų vėjas. — (25—27) *Kas davė...* Vienas tėra atsakymas į tuos klausimus: tai daro Dievas. — (28. 29) *Kas yra...* Ebr. t.: ar yra lietaus tėvas, t. y. ar gali žmogus tai padaryti? Plg. 37, 10. — (31) *Argi tu įstengsi...* Dievas pakelia Jobo akis prie dangaus žvaigždžių ir tolesniais klausimais primena, kad jis ir čia nieko negali padaryti, negali sustumti žvaigždžių į kruvą arba jų

³² Numquid producis Luciferum
in tempore suo,
et Vesperum super filios ter-
ræ consurgere facis?

³³ Numquid nosti ordinem cæli,
et pones rationem eius in terra?

³⁴ Numquid elevabis in nebula
vocem tuam,
et impetus aquarum operiet te?

³⁵ Numquid mittes fulgura, et ibunt,
et revertentia dicent tibi: Ad-
sumus?

³⁶ Quis posuit visceribus hominis
sapientiam?
vel quis dedit gallo intelligen-
tiam?

³⁷ Quis enarrabit cælorum ratio-
nem,
et concentum cæli quis dormire
faciet?

³⁸ Quando fundebatur pulvis in
terra,
et glebæ compingebantur?

³⁹ Numquid capies leonæ prædam,
et animam catulorum eius im-
plebis,

⁴⁰ Quando cubant in antris,
et in specubus insidiantur?

⁴¹ Quis præparat corvo escam
suam,
quando pulli eius clamant ad
Deum,
vagantes, eo quod non habeant
cibos?

³² Ar tu išvedi savo laiku Aušros
žvaigždę
ir padarai, kad Vakarinė
žvaigždė užteketų ant žemės
sūnų?

³³ Argi žinai dangaus tvarka
ir nustatai jo santikius su žeme?

³⁴ Ar tu pakelsi debesyje savo
balsa
ir ar vandens smarkumas ap-
dengs tave?

³⁵ Ar tu siūsi žaibus, ir jie eis
ir grįždami sakys tau: Mes čia?

³⁶ Kas idėjo į žmogaus širdį iš-
minties?
arba kas davė gaidžiui iš-
monės?

³⁷ Kas išpasakos dangaus su-
tvarkymą
ir kas užnigdyt sutartinę dan-
gaus giesmę?

³⁸ Kuomet bira dulkes ant žemės
ir sulimpa grumtai?

³⁹ Argi tu sugausi liutienei grobį
ir pasotinsi jos jauniklių alkį,

⁴⁰ kuomet jie guli olose
ir tykoja lindynėse?

⁴¹ Kas prirengia varnui jo peną,
kuomet jo jaunikliai šaukiasi
į Dievą,
klaidžiodami, nes neturi
maisto?

išskirstyti. — (32) *Padarai, kad Vaka-
rinė...* Ebr. t.: vedžioji Grįžalo vežimą
su jo vaikais. — (33) *Dangaus tvarką...*
istatus, kurių laikosi dangus, ir jo
itekme į žemę. — (34) *Debesyje...*
Ebr. t.: iki debesų..., kad galėtumei
duoti jiems įsakymų pradėti smarkiai
lyti. — (35) *Grįždami.* To žodžio nėra
ebr. t. — (36) *Kas idėjo...* Gaidys,
apdovanotas stebėtinu nujautimu (in-
stinktu), gieda tam tikromis valan-
domis. Ebr. t. verčiama taip: kas
padėjo debesyse išminties, arba kas
davė meteorams išmonės? (kad jie

veiktu paskirtu metu). — (37) *Kas
išpasakos...* Ebr. t.: kas suskaitys
debesis su išmintimi (kas padarys,
kad debesų butu nei perdaug, nei per-
maža) ir kas išpils dangaus statines
(padarys, kad lietus lytų), ³⁸ kuomet
dulkes susiplaka ir padaro skystą tyrę,
ir žemės grumtai sulimpa.

(39. 40) *Argi tu sugausi...* Toliaus
Dievas primena, kaip jis rupinasi gy-
vuliais didžiausiais ir mažiausiais, žiūrė-
damas kiekvieno prigimties. — (41)
Saukiasi į Dievą: savo prigimties
balsu, savo geidimu maisto.

Caput XXXIX.

- ¹ Numquid nosti tempus partus
ibicum in petris,
vel parturientes cervas obser-
vasti?
- ² Dinumerasti menses conceptus
earum,
et scisti tempus partus earum?
- ³ Incurvantur ad fœtum, et pa-
riunt,
et rugitus emittunt.
- ⁴ Separantur filii earum, et per-
gunt ad pastum:
egrediuntur, et non revertuntur
ad eas.
- ⁵ Quis dimisit onagrū liberum,
et vincula eius quis solvit?
- ⁶ Cui dedi in solitudine domum,
et tabernacula eius in terra sal-
suginis.
- ⁷ Contemnit multitudinem civi-
tatis,
clamorem exactoris non audit.
- ⁸ Circūspicit montes pascuæ
suæ,
et virentia quæque perquirit.
- ⁹ Numquid volet rhinoceros ser-
vire tibi,
aut morabitur ad præsepe tu-
um?
- ¹⁰ Numquid alligabis rhinocerotā
ad arandum loro tuo?
aut confringet glebas vallium
post te?
- ¹¹ Numquid fiduciam habebis in
magna fortitudine eius,
et derelinques ei labores tuos?

39. perskyrimas.

- ¹ Ar tu žinai laukinių ožkų gim-
dymo metą ant uolų
arba ar temėjai gimdancias stir-
nas?
- ² Ar suskaitei jų pradėjimo mėne-
sius
ir žinai jų gimdymo laiką?
- ³ Jos susiriečia dėl vaisiaus ir
gimdo
ir vaitoja.
- ⁴ Jų jaunikliai atsiskiria ir eina
ganytus;
išeina ir nebegrižta prie jų.
- ⁵ Kas paleido laisvą laukinį asilą
ir kas atrišo jo raiščius?
- ⁶ Aš jam daviau buveinę tyru-
moje
ir jo šėtras surioje žemėje.
- ⁷ Jis laiko niekais miesto trukšmą,
negirdi pristovo šauksmo.
- ⁸ Jis dairosi po savo ganyklos
kalnus
ir jieško visa, kas tik žaliuoja.
- ⁹ Argi stumbras nosies tau tar-
nauti
arba ar pasiliks prie tavo pra-
karto?
- ¹⁰ Ar pririši savo virvę stumbrą,
kad artu?
arba ar jis trupins slenių grun-
tus paskui tavę?
- ¹¹ Argi pasitikėsi jo didžia sti-
pybę
ir paliksi jam savo darbus?

(39, 1) *Ar tu žinai...* Minimų čia gyvulių papročiai buvo senobėje labai maža težinomi; todėl tai ir duodama Jobui apie juos klausimų, kurių tikslas — parodyti, kad Dievo, o ne žmogaus nustatytoji tvarka viešpatuoja visur. — (3) *Jos susiriečia...*: gimdydamos nereikalauja jokios svetimos pagalbos. — *Ir vaitoja*. Ebr. t.: pasiliuosuoja nuo savo skausmų, t. y. tuoju joms praeina gimdymo skausmai. — (4) *Jų jauni-*

kliai... Ką tik gimę jų vaikai nereikauja žmogaus rūpestio. Ebr. t.: jie sustiprėja ir auga ant lauko. — (5) *Kas paleido...* Laukinis asilas, kurs taip brangina savo laisvę, gavo ją ne iš žmogaus. — (6) *Surioje žemėje*: nederlingoje tyrumoje, kuri jam labiausiai tinka negu tarnauti žmogui už geresnį pašarą. — (9) *Argi stumbras...*: nors jis savo stiprumu ir labai tiktu žmoniu tarnystei. Iš čia dar pasirodo, kad

- 12 Numquid credes illi quod se-
mentem reddat tibi,
et aream tuam congreget?
- 13 Penna struthionis similis est
pennis herodii, et accipitris.
- 14 Quando derelinquet ova sua in
terra,
tu forsitan in pulvere calefacies
ea?
- 15 Obliviscitur quod pes concul-
cet ea,
aut bestia agri conterat.
- 16 Duratur ad filios suos quasi
non sint sui,
frustra laboravit nullo timore
cogente.
- 17 Privavit enim eam Deus sa-
pientia,
nec dedit illi intelligentiam.
- 18 Cum tempus fuerit in altum
alas erigit:
deridet equum et ascensorem
eius.
- 19 Numquid præbebis equo forti-
tudinem,
aut circumdabis collo eius hin-
nitum?
- 20 Numquid suscitabis eum quasi
locustas?
gloria narium eius terror.
- 12 Ar tikėsi jam, kad parneš tau
javus
ir surinks į tavo kluoną?
- 13 Strauso plunksna panaši
į gandro ir vanago plunksnas;
- 14 kuomet jis palieka savo kiauši-
nius žemėje,
rasi tu šildai juos dulkėse?
- 15 Jis užmiršta, kad koja gali juos
sumindžioti
arba laukinis žveris sutrinti;
- 16 jis kietas savo jaunikiams, lyg-
kad butu ne jo;
vargo veltui jokios baimės never-
čiamas.
- 17 Nes Dievas atėmė iš jo išmintį
ir nedavė jam išmonės.
- 18 Kuomet ateina metas, jis kelia
augštyr sparnus,
išjuokia arkli ir jo raitelį.
- 19 Ar tu duosi arkliui stiprybės,
arba ar suteiksi jo kakiui žven-
gimą?
- 20 ar padarysi, kad jis šokinėtų
kaip skeriai?
Jo puikios šnervės baisumas.

gyvuliai sutverti ne vien žmonių naudai, bet taipogi Dievo šlovei. — (13) *Strauso plunksna...* Ebr. t.: strauso sparnas supasi linksmai; ar tai yra meilingas sparnas ir plunksna? — Žydai vadino gandra *chasadah*, meilingoji (dievota) dėl jo didžios meilės savo jaunikiams; strausas gi, nors išvaizda bent kiek panašus į gandra, tos meilės visai neturi (14—16. eil.). Taigi, ebr. t. prasmė toki: strausas turi sparnus ir plunksnas ir tuo jis panašus į gandra; bet kaip gi labai skiriasi nuo jo savo budu. — (14) *Kuomet jis palieka...* Strausas daro savo lizdą karštame smėlyje ir maža tesirupina savo padėtais kiaušiniiais. — (15) *Jis kietas...* Plg. Raud. 4, 3. — *Vargo veltui...* Ebr. t.: veltui jo vargas, nėra baimės, t. y. veltui dėjo kiaušinius, nes jis apleidžia juos su didžiausiu neru-

pestingumu, net neverčiamas baimės, kuri laikada priverčia kitus paukščius bėgti šalin nuo savo lizdo ir kiaušinių. Priežastis nurodoma 17. e.: Dievas nedavė strausui tokio instinkto kaip kitiems. — (18) *Kuomet ateina metas...* Bet strausas gavo iš Dievo ypatingą privalumą; tai jo greitumas. Nes jis neskrenda, o tik atsitikus reikalui ar kilus pavojui, begalo greitai bėga, padėdamas sau sparnų plasnėjimu. — (19) *Ar tu duosi...* Pamėnėjimas arklio 18. e. duoda progos aprašyti jį plačiau. Kalbama apie arabiškosios veislės karės arkli. Dievas nurodo gerai žinomą Jobui gyvulį, kad butu aišku, jog išsiurėjimas į kasdieninius aplink mus esančius dalykus gali mus pamokyti pakilti prie gilesnio pažinimo Dievo ir supratimo savo silpnumo. — (20) *Pašoktu kaip...* Ypač Arabų arkliai

²¹ Terram ungula fodit, exultat
audacter:
in occursum pergit armatis.
²² Contemnit pavorem,
nec cedit gladio.
²³ Super ipsum sonabit pharetra,
vibrabit hasta et clypeus.
²⁴ Fervens et fremens sorbet ter-
ram,
nec reputat tabæ sonare clan-
gorem.
²⁵ Ubi audierit buccinam, dicit:
Vah,
procul odoratur bellum,
exhortationem ducum, et ulu-
latum exercitus.
²⁶ Numquid per sapientiam tuam
plumescit accipiter,
expandens alas suas ad Au-
strum?
²⁷ Numquid ad præceptum tuum
elevabitur aquila,
et in arduis ponet nidum su-
um?
²⁸ In petris manet,
et in præraptis silicibus com-
moratur,
atque inaccessis rupibus.
²⁹ Inde contempletur escam,
et de longe oculi eius prospici-
unt.
³⁰ Pulli eius lambent sanguinem:
et ubicumque cadaver fuerit,
statim adest.
³¹ Et adiecit Dominus, et
locutus est ad Job:

²¹ Jis kasa žemę naga, pašoka dra-
siai,
bega priešais ginkluotiesiems,
²² niekina baimę,
nesitraukia prieš kalaviją.
²³ Ant jo skamba saidokas,
blizga jietis ir skydas.
²⁴ Putodamas ir siausdamas jis
ryja žemę
ir nežiuri trimito garso skam-
bejimo.
²⁵ Išgirdęs ragą jis sako: Vah;
ištolo jaučia karę,
vadų raginimą ir kariuomenės
šauksmą.
²⁶ Argi per tavo išmintį gauna
plunksnas vanagas,
ištiesdamas savo sparnus į pie-
tus?
²⁷ Ar tavo įsakymu pasikelia
arelis
ir krauna savo lizdą ant aug-
štumų?
²⁸ Jis pasilieka ant uolų
ir gyvena ant stačių viršūnių ir
neprieinamų akmenu.
²⁹ Išten žiuri maisto,
ir jo akis pamato ištolo.
³⁰ Jo jaunikliai čiulpia kraują;
ir kur tik yra maitos, tuojau jis
ten yra.
³¹ Viešpats dar pridūrė ir
kalbėjo Jobui:

klaro didelius šuolius ir gali peršokti
augštas kliutis. — *Jo puikios šnervės...*
Arklio prunkštimas galingas, baisus. —
(21) *Jis kasa žemę...* Arklys drąsiai
bėga į kovą. — (23) *Saidokas...* jo-
jančio ant arklio raitelio ginklai. —
(24) *Jis ryja...* Išsireiškimas tebevartoja-
mas ir dabar pas Arabus apie labai
greitą arklio bėgimą. — *Ir nežiuri*
trimito... Ebr. t.: ir nesustoja, kuomet
suskamba trimito balsas. — (25) *Sako:*
Vah. (ebr. *he'ah*): linksmai sužvengia. —
Raginimą ir... Ebr. t.: griausmą ir
šauksmą. — (26) *Gauna plunksnas.*

Ebr. t.: plasnoja. — *Ištiesdamas...*
kad skristų į šiltesnės šalies. — (27) *Pasi-
kelia arelis...* Pradėjęs kalbėti apie
žvėrių karalių liūtą, Dievas baigia
paukščių karaliaus, aro, aprašymu.
(31. 32) *Dar pridūrė...* Viešpats
reikalauja iš Jobo atsakymo. Jam
negana jo nuolankaus tylėjimo; jis turi
išpažinti savo kaltbę ir melsti do-
vanojimo. Bet ką galėtų Jobas atsa-
kyti? Dievas tai pasakė, iš ko aiškiai
pasirodo jo išmintingas rupestingumas,
kas labiausia primena žmogui jo nežino-
jimą ir silpnumą. Dievas parodė savo

³² Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? utique qui arguit Deum, debet respondere ei.

³³ Respondens autem Job Domino, dixit:

³⁴ Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.

³⁵ Unum locutus sum; quod utinam non dixissem: et alterum, quibus ultra non addam.

³² Argi kas bylinėjasi su Dievu, taip pigiai nutilsta?

Juk kas peikia Dieva, turi jam atsakyti.

³³ Atsakydamas gi Viešpačiui Jobas tarė:

³⁴ Aš, kursai kalbejuu be apmąstymo, ką galiu atsakyti? Padėsiu savo ranką sau ant burnos.

³⁵ Kalbejuu vieną dalyką, kurio kadgi nebučiau sakęs, ir kita, prie kurio daugiaus nebepridediu.

2. Antras Dievo atsiliepimas.

Caput XL.

¹ Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit:

² Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: et indica mihi.

³ Numquid irritum facies iudicium meum: et condemnabis me, ut tu iustificeris?

40. perskyrimas.

¹ Viešpats, atsakydamas Jobui iš viesulo, tarė:

² Apsijuosk kaip vyras savo strėnas; aš klausinėsiu ir sakyk man.

³ Argi tu panaikinsi mano teisną ir pasmerkši mane, kad tu būtų mei išteisintas?

išmintį, kuri nieko nedaro akiai, kuri veda prie augštesnių tikslų taipogi tai, kas gamtoje eina savo paprastais keliais (38, 13, 23), kuri visiems sutvėrimams suteikia visokių dovanų. Jis nurodė įvairiausią savo apveizdą, savo gerumą, savo galybę, kuri laiko paskirtose ribose baisiausias gamtos įjegas. Toks Dievas negali būti neištikimas savo žmonių vedime, todėl Jobas teisingai nusižemina.

(34) *Aš, kursai kalbejuu...* Ebr. t.: aš perdaug menkas. — Kaip gi labai skiriasi šitie žodžiai nuo pasitikejimo ir pasigyrimo, su kuriuo jis anksčiau pasisakė noris stoti Dievo akyvaizdon (31, 36, 37). Jis tai atgaili dabar savo nusižeminimu. — *Padėsiu savo ranką...* Tylėjimo ženklas. — (35) *Kalbejuu vieną dalyką...*: kalbejuu vieną sykį ir du sykiu (ebr. t.) neatsargiai, neišmintingai.

40, 1—42, 6. Antrame atsiliepime Dievas peikia Jobą, kad jis sakėdamas esąs teisus kaltino Dievą, nors jis pats tik menka esybė (40, 1—9); kad Jobas geriaus pažintu savo menkumą, Dievas aprašo jam du savo sutvertu gyvulių, behemotą (40, 10—19) ir leviataną (krokodilą), kurių žmogus visai negali sau pavergti (40, 20—41, 25). Jobas gi trumpais žodžiais išpažįsta Dievo galybę ir išmintį ir nuolankiai meldžia dovanoti sau kalčią (42, 1—6).

(40, 1) *Viešpats, atsakydamas...* Antrojo Dievo atsiliepimo tikslas sužadinti Jobe dar didesnį nuolankumą, geresnį pažinimą savo peiktinos drąsos ir pasmerkimo savo nekantrumo. — (2) *Apsijuosk...* Vz. aug. 38, 3. — (3) *Argi tu panaikinsi...* Jobo žodžiuose buvo skunda ant Dievo, lyg-kad jis būtų neteisingas. Tai pažymėjo ir Eljus. Plg. 13, 18; 34, 5—9; 35, 2. —

- ⁴ Et si habes brachium sicut Deus,
et si voce simili tonas?
- ⁵ Circumda tibi decorem, et in sublime erigere,
et esto gloriosus, et speciosus induere vestibus.
- ⁶ Disperge superbos in furore tuo,
et respiciens omnem arrogantem humilia.
- ⁷ Respice cunctos superbos, et confunde eos,
et contere impios in loco suo.
- ⁸ Absconde eos in pulvere simul,
et facies eorum demerge in foveam:
- ⁹ Et ego confitebor
quod salvare te possit dextera tua.
- ¹⁰ Ecce, Behemoth, quem feci tecum,
fœnum quasi bos comedet:
- ¹¹ Fortitudo eius in lumbis eius,
et virtus illius in umbilico ventris eius.
- ¹² Stringit caudam suam quasi cedrum,
nervi testiculorum eius perplexi sunt.
- ¹³ Ossa eius velut fistulæ æris,
cartilago illius quasi laminæ ferreæ.

- ⁴ Argi turi petį kaip Dievas
ir ar griaudi lygiu balsu?
- ⁵ Apsisupk gražumu, pakilk augštin,
buk šlovingas ir apsilvilk gražiais drabužiais.
- ⁶ Išblaškyk besididžiuojančius savo narse
ir nužemink pažvelgimu visus pasiputelius.
- ⁷ Pažvelgk į visus puikiuosius ir sugedink juos
ir sutrink bedievių jų vietoje.
- ⁸ Uždengk juos draug dulkese
ir jų veidus panerk į griovį.
- ⁹ Tuomet aš išpažinsiu,
kad tavo dešinė gali išgelbėti tave.
- ¹⁰ Štai, behemotas, kurį padariau draug su tavim,
eda šieną kaip jautis.
- ¹¹ Jo stiprumas jo šlaunyse,
ir jo galybė jo pilvo bamboje.
- ¹² Jis ištisia savo uodegą lyg kėdra;
jo paslėpsnių dirksniai susipainioje.
- ¹³ Jo kaulai kaip vario vamzdžiai,
jo kremšles kaip geležinės lazdos.

(4) *Ar tu turi petį...* Kad valdyti pasaulį, reikia turėti visagalybę; ar Jobas ja turi? Plg. 37, 2, 5. — (5) *Apsijuosk...* Dievas pasirodo savo didenybės simboliu, viesule; lygiai prakilniai turētu pasirodyti Jobas. — (6) *Išblaškyk...* Dievui gana vieno rustaus pažvelgimo į bedievių, kad jie būtų visai sunaikinti; argi gali taip padaryti Jobas? Ebr. t.: išlek savo narso bangas. — (8) *Uždengk juos...* sunaikink juos visiškai, kad jie rodytusi palaidoti užmiršime ir lyg-kad žemės praryti (plg. 20, 7). Jobas taip dažnai dejavo dėl bedievių laimės, taigi teparodo, ar jis gali ką nors prieš tuos, kurių

likimo negali pakeisti. — (9) *Aš išpažinsiu...* Didžiausi ironija.

(10) *Behemotas.* Spėjama, kad čia turėta mintyje hipopotamas, iki šių laikų gyvenęs Nilo upėje, nes visos aprašymo smulkmenos tik jam tetinka. — *Draug su tavim:* lygiai kaip ir tave. — *Eda šieną kaip jautis.* Hipopotamas savo milžinišku didumu, rodosi, turētu priklausyti prie plėšriųjų žvėrių, ištikųjų gi jis minta žolę, kaip paprastas jautis. — (11) *Jo stiprumas...* Aprašoma nepaprastas hipopotamo stiprumas. — *Jo pilvo bamboje.* Ebr. t.: jo pilvo dirksniuose (raumenyse). — (12) *Jis ištisia...* Hipopotamo uodega trumpa,

14 Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium eius. 15 Huic montes herbas ferunt: omnes bestiae agri ludent ibi. 16 Sub umbra dormit in secreto calami, et in locis humentibus. 17 Protegunt umbræ umbram eius, circumdabunt eum salices torrentis. 18 Ecce, absorbebit fluvium, et non mirabitur: et habet fiduciam quod influat Jordanis in os eius. 19 In oculis eius quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares eius. 20 An extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam eius? 21 Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? 22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?	14 Jis Dievo kelių pirmuonė; tas, kursai yra ji padaręs, pri- taiko kalaviją. 15 Kalnai duoda jam žolės; visi lauko žvėrys žaidžia tenai. 16 Jis miega uksmėje pasleptas nendrose ir drėgnose vietose. 17 Pavėsiai suteikia jam uksmės paupio gluosnis stovi aplink jį 18 Štai, jis išgeria upę ir nesistebi, ir pasilieka ramus, kad ir Jordanas tekėtų į jo nasrus. 19 Jo akyse jis sugaunamas kaip meškeriu, ir basliais perveriamą jo šnerves. 20 Ar galėsi ištraukti meškeriu leviataną ir virve suriši jo liežuvį? 21 Ar įdėsi grindį į jo šnerves, arba vašu perdursi jo žandą? 22 Ar jis kreipsis į tave su daugeliu prašymų, arba ar kalbės tau meiliai?

stora ir labai stipri. — (14) *Dievo kelių pirmuonė*: stebėtinai Sutvėrtojo veikalas. — *Jo kalavija*: tikriausiai hipopotamo dantis, kuriais jis gali nukirsti žolę taip dailiai kaip pjautuvu. — (15) *Kalnai duoda...* Iš upės hipopotamas eina nakčia įšiekotu sau maisto į aplinkinius apsetus javais laukus ir kalnelius; bet kadangi jis ne plėšrus, todėl kiti daug mažesni už jį gyvuliai gali sau žaisti tenai be baimės. — (16) *Uksmėje*. Ebr. t.: po lotusais. — (17) *Pavėsiai...* Ebr. t.: lotusai dengia jį savo šešėliu. — (18) *Jis išgeria...* Ebr. t.: upę galingai patvinsta, jis nedreba. — Jordanu čia pavadinta upė apskritai. — (19) *Jo akyse...* Čia yra arba klausimas arba ironiškas para-

ginimas: Argi jis sugaunamas...? arba: tegul kas nors sugauna jį... — *Kaip meškeriu*. Vulfatos paaiškinantis priedas. — *Basliais*. Ebr. t.: virvėmis.

(20) *Leviataną*. Čionai kalbama tikriausiai apie krokodilą. — *Virve suriši...* Žvejojant meškerio vašelis, pririštas prie virvelės, įsikabina į žuvies liežuvį arba nasrus; todėl sugautos žuvies liežuvius tarsi surišama. — (21) *Vašu perdursi...*: taip kaip daroma su žuvmis, kurias sugavus, perveriamą virve per žandus ir pririšima prie kranto, kad žuvis pasilikdamos vandenyje galėtų būti parduotos gyvos. — (22) *Ar jis kreipsis...* Zmogus negali pavergti krokodilo taip, kad jis lyg-kad vergas turtetu melsti jį pasigailejimo, paliuo-

²³ Numquid feriet tecum pactum,
et accipies eum servum semper-
ternum?

²⁴ Numquid illudes ei quasi avi,
aut ligabis eum ancillis tuis?

²⁵ Concident eum amici,
divident illum negotiatores?

²⁶ Numquid implebis sagenas pelle
eius,
et gurgustium piscium capite
illius?

²⁷ Pone super eum manum tuam:
memento belli, nec ultra addas
loqui.

²⁸ Ecce, spes eius frustrabitur
eum,
et videntibus cunctis præcipita-
bitur.

Caput XLI.

¹ Non quasi crudelis suscitabo
eum:

quis enim resistere potest vul-
tui meo?

² Quis ante dedit mihi, ut red-
dam ei?

omnia quæ sub cælo sunt, mea
sunt.

³ Non parcam ei, et verbis po-
tentibus,
et ad deprecandum compositis.

²³ Ar padarys su tavim sandora
ir ar gausi ji kaipu amžina
verga?

²⁴ Argi žaisi su juo kaip su
paukščiu
arba ar pririši ji savo tarnai-
tėms?

²⁵ Ar sukapos ji prieteliai,
pasidalins ji pirkliai?

²⁶ Ar pripildysi tinklą jo oda,
arba žuvų skiaurę jo galva?

²⁷ Padėk ant jo savo ranką;
atsimink apie kovą ir nebe-
kalbėk daugiaus.

²⁸ Štai, jo viltis apvils ji,
ir visiems matant bus ištiestas.

41. perskyrimas.

¹ Aš neerzinsiu jo kaipu nuož-
mus;

nes kas gali priešintis mano
veidui?

² Kas davė man pirmas, kad jam
atiduočiau?

visa, kas po dangumi, yra mano.

³ Nepasigailėsiu jo dėlei galingu
žodžių

ir parinktų maldavimui.

savimo. — (23) *Ar padarys...* Krokodilas neprijaukinamas. — (24) *Argi žaisi...*: kaip kad daroma su kaikiškiais prijauginamais gyvuliais ir paukščiais. Krokodilas, priešingai, nesykį praryja semiančias iš Nilo vandenį tarnaites ir vaikus. — (25) *Prieteliai*: susitarę tarp savęs žvejai. — *Pirkliai*: kaip daroma su didelėmis jūros žuvmis. — (26) *Argi pripildysi...* Anot ebr. t.: ar pripildysi jo odą vilčiųiomis ir žuvų žiberklu jo galvą? Krokodilo oda ištikrųjų labai kieta, taip kad net kulipkos atšoka nuo jos. — (27) *Padėk ant jo...*: mėgink, ar galėsi sugauti jį; užpulk jį ir amžinai atsiminsi taip pavojingą kovą; viena sykį pamėginęs, daugiaus tai nebedarys. — (28) *Jo viltis...* Viltis apgaletų krokodilą neįvyks; jei kas mėgins tai daryti,

pats žus. — *Visiems matant...* Ebr. t.: argi ką-tik pamatęs nebus ištiestas?

(41, 1) *Aš neerzinsiu...* Dorinis išvadas iš to, kas pasakyta apie krokodilą. Dievas sako apie save tai, ko jis nori, kad kitų būtų sakoma ar daroma: aš nepatariu niekam, kad ir didžiausiam drąsuoliui ir nuožmiausiam, erzinti jį; bet dar labiaus tegul neivienas nedrįsta priešintis man. Ebr. t.: nes nėra taip nuožmaus, kad jį erzintų; ir kas yra tasai, kurs stotusi prieš mano veidą. — (2) *Kas davė...* Dievas niekam nieko neskolingas; todėl neivienam nevalia reikalauti iš jo jojo darbų pateisinimo. — (3) *Nepasigailėsiu...* Dievas elgsis su visa savo rustybe prieš drąsius jo peikėjus, nežiuredamas nei jų grumoj-

- ⁴ Quis revelabit faciem indu-
menti eius?
et in medium oris eius quis
intrabit?
- ⁵ Portas vultus eius quis ape-
riet?
per gyrum dentium eius for-
mido.
- ⁶ Corpus illius quasi scuta fu-
silia,
compactum squamis se premen-
tibus.
- ⁷ Una uni conjungitur,
et ne spiraculum quidem in-
cedit per eas:
- ⁸ Una alteri adhærebit,
et tenentes se nequaquam se-
parabuntur.
- ⁹ Sternutatio eius splendor ignis,
et oculi eius, ut palpebræ di-
luculi.
- ¹⁰ De ore eius lampades proce-
dunt,
sicut tedæ ignis accensæ.
- ¹¹ De naribus eius procedit fu-
mus,
sicut ollæ succensæ atque fer-
ventis.
- ¹² Halitus eius prunas ardere fa-
cit,
et flamma dē ore eius egreditur.
- ¹³ In collo eius morabitur forti-
tudo,
et faciem eius præcedit egestas.
- ⁴ Kas atidengs jo apdaro pavirši?
ir kas įeis į jo nasrų vidų?
- ⁵ Kas atidarys jo nasrų vartus?
baisumas aplink jo dantis.
- ⁶ Jo kunas kaip nulieti skydai,
sujungtas vienas kita spau-
džiančiais žvynais.
- ⁷ Vienas su kitu susijungia,
ir net nei kvapas neįeina pro
juos.
- ⁸ Vienas prie kito prisiglaudžia
ir laikosi neatskirtinai.
- ⁹ Jo čiaudymas spindinti ugnis
ir jo akis kaip aušros akių vokai.
- ¹⁰ Iš jo nasrų išeina žiburiai
kaip degantys ugnies pluoštai.
- ¹¹ Iš jo nosų išeina dumai
kaip iš užkaitinto ir verdančio
katilo.
- ¹² Jo kvapas uždega anglis,
ir liepsna išeina iš jo nasrų.
- ¹³ Jo kakle pasilieka stiprumas
ir neturtas eina jo priešakyje.

mu, nei maldavimų. Bet ebr. t. pasa-
kyta visai kas kita: aš netylėsiu apie
jo šanarius, nei apie jo stiprumą, nei
apie jo šarvų (sudejimo) gražumą.
Taigi, čia vėl grįžtama prie krokodilo
aprašymo. — (4) *Jo apdaro pavirši:*
kietus krokodilo žvynus. — (5) *Nasrų*
vartus: žandus. — *Baisumas...* Šešios
dešimtys šeši dideliai lupomis nevisai
uždengti krokodilo dantys išrodo baisiai.
— (9) *Jo čiaudymas...* Krokodilas
mėgsta išsižioti prieš saulę; kuomet jis

pradeda čiaudyti, išsiveržias iš jo nasrų
ir nosų drėgnumas blizga saulės spin-
duliuose. — *Jo akis...* Aliuzija į rausvas
krokodilo akis, kurios matomos iš po
vandens, pirma negu pasirodo galva. —
(11) *Išeina dumai:* išpurkščiamas lyg
dumai smulkių dulkių pavidale vanduo.
— (12) *Jo kvapas uždega...* Poetiškos
yperboles. — (13) *Neturtas eina...* Kro-
kodilas daro daug sunaikinimo ten,
kur pasilieka. Ebr. t.: išgastis šoka ties
juo, t. y. žmonės ir gyvuliai, pamatę jį,

- 14 Membra carniū eius cohærentia sibi:
mittet contra eum fulmina, et
ad locum alium non ferentur.
- 15 Cor eius indurabitur tamquam
lapis,
et stringetur quasi malleatoris
incus.
- 16 Cum sublatuſ fuerit, timebunt
angeli,
et terriſti purgabuntur.
- 17 Cum apprehenderit eum gladius,
subsistere non poterit
neque hasta, neque thorax:
- 18 Reputabit enim quasi paleas
ferrum,
et quasi lignum putridum, æs.
- 19 Non fugabit eum vir sagittarius,
in stipulam versi sunt ei lapides
fundæ.
- 20 Quasi stipulam æstimabit malleum,
et deridebit vibrantem hastam.
- 21 Sub ipso erunt radii solis,
et sternet sibi aurum quasi lutum.
- 22 Fervescere faciet quasi ollam
profundum mare,
et ponet quasi cum unguenta
bulliunt.
- 23 Post eum lucebit semita,
æstimabit abyſsum quasi senescentem.

- 14 Jo mėsos dalis sujungtos vienos
su kitomis;
jei krinta ant jo žaibai, jos
nebus nuneštos į kitą vietą.
- 15 Jo širdis kieta kaip akmuo
ir sukietėjusi kaip kalvio priedalė.
- 16 Kuomet jis atsikelia, bijo
pasiuntiniai
ir išsigandę švarinasi.
- 17 Kalavijas, kurs jį ištiktu, negalės išlikti
nei jietis, nei šarvas.
- 18 Geležis jam kaip šiaudai
ir varis kaip supuvęs medis.
- 19 Neprivers jo begti vyras kilpininkas;
krislais jam virsta vilpstynės akmenis.
- 20 Kujis jam kaip šapas,
ir jis juokiasi iš švilpiančios jieties.
- 21 Po juo saulės spinduliai,
ir jis išsitiesia ant aukso kaip ant dumblo.
- 22 Jis užvirina jūros gilumą kaip katilą
ir sujudina; taip kaip tepalai virdami kunkuliuoja.
- 23 Paskui jį šviečia takas,
gelmė išrodo lyg-kad pražilus.

bėga kuogreičiausia šalin. — (14) *Jo mėsos dalis...* Minkštesnės ir palaidžiai kabančios pas kitus gyvulius kuno dalis, pas krokodilą taip kietai laikosi viena kitos, kad jei ir žaibas trenktų į jas, jos neatsiskirtų. — (15) *Kaip kalvio.* Ebr. t.: kaip apatinis girnų akmuo. — Jis budavo įtaisytas nejudinamai ir labai kietas, nes ant jo sukrovosi viršutinis. — (16) *Pasiuntiniai.* Ebr. t.: karžygiai, drąsieji. — *Išsigandę švarinasi.* Ebr. t.: išgąstis padaro tarp jų sumišimą. Kas norėta pasakyti Vulgatos žodžiais, neaišku; rasi: plaukiantis laivais taip nusigąsta krokodilo, kad lauk-

dami mirties skubinasi susitaikyti su Dievu. — (17) *Negalės išlikti.* Kalavijas trupa ant krokodilo žvynų. — (20) *Jieties.* Tikriaus: vilyčios. — (21) *Po juo saulės...* Ebr. t.: po juo aštrios šukės, jis ištiesia tarsi kuliamąjį veleną ant dumblo. — Išsitiesęs ant dumblo krokodilas išpaudžia aštriais savo pilvo žvynais žymes kaip kuliamojo veleno krumplių pėdsakas. — (22) *Jis užvirina...* Aprašoma, kaip smarkiai pradeda puitoti ir kunkuliuoti sujudintas vanduo, kuomet krokodilas pasijudina. — (23) *Paskui jį...* Balzgana kaip pražilusio senio plaukai vaga rodo taką, kuriuo

- ²⁴ Non est super terram potestas,
quæ comparētur ei,
qui factus est ut nullum ti-
meret.
- ²⁵ Omne sublime videt,
ipse est rex super universos fi-
lios superbīæ.

Caput XLII.

¹ Respondens autem Job Do-
mino, dixit:

² Scio quia omnia potes,
et nulla te latet cogitatio.

³ Quis est iste, qui celat con-
silium absque scientia?
ideo insipienter locutus sum,
et quæ ultra modum excederent
scientiam meam.

⁴ Audi, et ego loquar:
interrogabo te, et responde
mihi.

⁵ Auditū auris audivi te,
nunc autem oculus meus videt
te.

⁶ Idcirco ipse me reprehendo,
et ago pœnitentiam in favilla
et cinere.

²⁴ Nėra ant žėmės galybės, kuri su-
juo sasilygintu;
jis padarytas, kad nieko nė-
bijotu.

²⁵ Jis žiuri į visa, kas augšta,
jis yra karalius ant visu puiky-
bės sunu.

42. perskyrimas.

¹ Jobas gi, atsakydamas
Viešpačiui, tarė:

² Žinau, kad visa gali
ir kad joki mintis nepasisleps
nuo tavės.

³ Kas yra tasai, kurs temdo už-
manyma,
neturedamas mokslo? todėl kal-
bėjau neišmintingai
ir kas begalo perviršija mano
žinojimą.

⁴ Klausyk, o aš kalbėsiu;
klausinėsiu tave, tu atsakyk
man.

⁵ Mano ausis girdejo kalbant apie
tave,
dabar gi mano akis mato tave.

⁶ Todėl aš pats save kaltinu
ir darau atgailą dulkėse ir pele-
nuose.

plaukia krokodilas. — (25) *Jis žiuri..* Visus kitus kad ir stipriausius plėšriuosius žvėris krokodilas niekina; visi kiti bijo jojo.

(42, 2) *Kad joki mintis...* Ebr. t.: kad jokio tavo užmanymo negalima sutrukdyti. — Taip Jobas išpažįsta, kad Dievas visagalis, o draug ir išmintingiausias. — (3) *Kas yra tasai...* Jobas priima Dievo žodžius ir peikia save tais Dievo žodžiais (38, 2...). Anksčiau jis gyresis savo žinojimu, dabar jis išpažįsta savo menkumą ir priima ne tik Augščiausiojo papeikimą, bet taipogi ir Eljaus (34, 35; 35, 16). — (4) *Klausyk, o aš...* Jobas atkartoja taipogi savo žodžius, kuriais upatingu budu už-

sipelnė papeikimą. — (5) *Mano ausis...* Iki tam laikui Jobas, tiesa, girdejo kalbant apie Dievo didenybę, dabar gi jis pažino ją tobuliaus savo ypatingu pritvymu, todėl dabar jis pilnai pasiduoda Dievui. — (6) *Save kaltinu...* Ebr. t.: bjauriuos (savo žodžių, kuriais galėjau ižeisti Dievo didenybę). — *Dulkėse ir pelenuose*: taip rytiečių papročiu išreikšdamas didžiausį gailėtį ir gedulį.

42, 7—16. Istoriškoje knygos užbaigoje Dievas peikia tris Jobo prieštalius, nes jie kalbėję neteisingai, ir liepia jiems atnašauti aukų per Jobą (7—9); galop Dievas suteikia Jobui daugiaus laimės, nekaip jis jos turėjo pirm savo kentėjimu (10—16).

U Ž B A I G A.

⁷ Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job. ⁸ Sumite ergo vobis septem tauros, et septem arietes, et ite ad servum meum Job, et offerte holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam ut non vobis imputetur stultitia: neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus meus Job. ⁹ Abierunt ergo Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites, et fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, et suscepit Dominus faciem Job.

¹⁰ Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Job, duplicia. ¹¹ Venerunt autem ad eum omnes fratres

⁷ Pasakęs šituos žodžius Jobui, Viešpats tarė Elitazui Temaniečiui: Mano narsas užsidegė prieš tave ir prieš du tavo prieteliu, nes nekalbėjote mano akyvaizdoje kas teisinga, kaip mano tarnas Jobas. ⁸ Imkite tat sau septynis jaučius ir septynis avinus, eikite pas mano tarną Jobą ir atnašaukite už save deginamąją auką; mano gi tarnas Jobas melsis už jus; aš maloningai pažvelgsiu į jo veidą, kad paikumas nebūtų jums paskaitytas, nes nekalbėjote man kas teisinga kaip mano tarnas Jobas. ⁹ Taigi, Elifazas Temanietis, Baldadas Suhietis ir Sofaras Naamatietis nuejo ir padarė, kaip Viešpats buvo jiems kalbėjęs, ir Viešpats maloningai pažvelgė į Jobo veidą.

¹⁰ Viešpats maloningai priėmė taipogi Jobo atgailą, kuomet jis meldėsi už savo prietelius. Ir Viešpats vėl davė Jobui dvigubai visa, ką tik jis buvo turėjęs. ¹¹ Pas jį atėjo visi jo broliai ir visos jo

(7) *Viešpats tarė Elifazui...* Negana buvo, kad Jobas gavo iš Dievo savo nekaltumo paliudijimą prieš tris kaltintojus. Dievas dar peikia juos, patvirtina, kad Jobas gynė tiesą ir skelbia jį esant savo ištikimą tarną. Tris prieteliai laikėsi tos nuomonės, kad Jobas yra prasikaltėlis ir kad kiekviena nelaimė yra bausmė už prasikaltimą. Dievas rustinasi, taigi jų klaida kilo iš jų pačių kaltybės ir jie jos laikėsi, nors Jobas stengėsi išaiškinti jiems jų paklydimą. Dievo žodžiai atkreipti prieš Elifazą, taigi jis buvo žymiausias trijų tarpe. Eljaus šnekos pagiriamos Dievo tylėjimu. Jobas vadinamas Dievo tuo pačiu vardu (tarnas), kaip ir pirm ginčo su prieteliais; tai ženklas, kad ir kiekiausiame ištyrime jis pasiliko ištikimas Dievui. Be to Jobas pagerbiamas Viešpaties, nes jis daro jį tarpininku ir kunigū, kurs turi suderinti prietelius

Šv. Rastās, t. II

su Dievu. Tą, iš kurio jie buvo padarę piktadarį, jie turi dabar maldauti, kad jis gautų jiems iš Dievo jų kalčios dovanojimą. — (8) *Septynis...* Tobulumo skaitlius. — *Melsis už jus.* Prieteliai buvo nusideję. Iš šitos vietos pasirodo, kaip paties Dievo nurodoma švento žmogaus tarpininkavimo pasekmingumas (plg. Iš. 32, 31; Sk. 12, 31; 16, 37; 21, 7; Atk. 9, 18; 1 Kar. 7, 5; 12, 23; 3 Kar. 13, 6; Jud. 8, 28—31; 1 Ezdr. 6, 10). — (9) *Nuejo ir padarė...* Dėl savo paklusnumo tris prieteliai buvo verti, kad Jobo malda už juos būtų pasekminga. — (10) *Vėl davė Jobui dvigubai.* Dievo suteiktas Jobui apgalėjimo vainikas buvo sugrąžinimas jam sveikatos, dvigubas atlyginimas visų dalykų, kurių buvo nustojęs, ir gyvenimas laimėje su Dievo palaiminimu—skaitlinga ainija. — (11) *Kraipė ant jo galvą.* Ebr. t.: buvo sujudinti dėlei jo. — *Po vieną avį.*

61

sui, et universæ sorores suæ, et cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in domo eius: et moverunt super eum caput, et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum: Et dederunt ei unusquisque ovem unam, et in aurem auream unam. ¹² Dominus autem benedixit novissimis Job magis quam principio eius. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille juga boum, et mille asinæ. ¹³ Et fuerunt ei septem filii, et tres filiæ. ¹⁴ Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secundæ Cassiam, et nomen tertiæ Cornustibii. ¹⁵ Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filiæ Job in universa terra: deditque eis pater suos hereditatem inter fratres earum.

¹⁶ Vixit autem Job post hæc, centum quadraginta annis, et vidit filios suos, et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, et mortuus est senex, et plenus dierum.

seseris ir visi, kurie pažino jį pirma ir valgydavo su juo duonos jo namuose; jie kraipe ant jo galvą ir ramino jį dėl visos nelaimės, kurią Viešpats buvo ant jo užleides; davė jam taipogi kiekvienas po vieną avių ir vieną auksinį auskarą. ¹² Viešpats gi palaimino paskesnius Jobo metus labiaus nekaip pirmuosius. Jis igijo keturiolika tukstančių avių, šešis tukstančius kupranugarių, tukstantį jungų jaurių ir tukstantį asilų. ¹³ Jis turėjo taipogi septynis sunus ir tris dukteris. ¹⁴ Vieną jis pramė vardu Diena, kitą vardu Kasija, o trečią vardu Antimono ragas. ¹⁵ Nebuvo taip gražių moteriškių kaip Jobo dukteris visoje žemėje; ir jų tėvas davė joms tėvainystės tarp jų brolių.

¹⁶ Po to Jobas gyveno šimta keturias dešimtis metų, matė savo sunus ir savo sunų sunus iki ketvirtajai kartai, ir mirė pasenęs ir pilnas dienų.

Avis čionai reiškia tikriausiai nežinomo dabar vertumo pinigą. Plg. Prad. 33, 19. — (12) *Pirmuosius*: prашlinkusius pirm aplankiusios jį nelaimės. Plg. 29, 2. — (14) *Diena*: graži kaip diena. Ebr. *Jemimah*, balandėlė. — *Kasija*. Kasija vadinosi skaniai kvėpinti žolė iš laurų giminės, panaši į kinamomą. Ebr. *Kecij'ah*. — *Antimono ragas*. Ebr. *qeren happukh*, antimono varšos ragas. Rytiečių moteris dažydavo sau antimonu antakius. Jobo dukte buvo taip graži, lyg-kad tam gražumui įgyti ji būtų pritaikiusi prie savęs visus moterų vartojamus dažalus. — (15) *Tarp jų brolių*. Pas žydus tėvainystė buvo

duodama dukterims tik neesant sunų. Bet Jobas nebuvo žydas. Plg. Sk. 27, 8.

(16) *Po to*: pagijęs ir vėl susilaukęs laimės. — *Mirė...*: po ilgo, visokiomis gėrybėmis, kurias žmogus gali gauti, palaiminto gyvenimo (plg. Prad. 25, 8; 35, 29). — Kas šitą knygą skaito, sako šv. Jieronymas, težiuri į tą drasų karžygį kaip į savo pavyzdį, tegul sekioja jo stiprumą ir stengiasi prilygti jo kantrumui, kad pasilikdamas ant to paties kelio ir drąsiai kovodamas prieš visus velnio užsipuolimus užsipelnytu anas gėrybes, kurios pažadėtos mylinčiams Dievą. Plg. Job. 5, 11.

II TOMO TURINYS.

SAMUELIO KNYGOS.

<i>Ivedimas</i>	1	3) Dovidas pas Pilistymus.	
I. Samuelio istorija. 1. Samuelio		a) Dovidas Sikelege.....	108
užgimimas ir pašventimas...	5	b) Sauliaus karė su Pili-	
2. Dievas apskelbia bausmę He-		stymais ir jo mirtis	110
lio namams ir išrenka Sa-			
muėli savo pranašu.....	11	III. Karaliaus Dovidो istorija.	
3. Išsipildymas Dievo nuta-		1. Dovidas karalius Ebrone.	
rimo prieš Helio namus...	17	1) Dovidо gedulys delei Sau-	
4. Sandoros skrynja pas Pili-		siaus ir Jonato mirties	122
stymus ir jos sugražinimas		2) Patepimas Dovidо karaliumi	
i Izraelitų sali	21	Ebrone ir pradžia kovos su	
5. Samuelis teisėjas	26	Sauliaus namais	126
II. Sauliaus istorija. 1. Saulius		3) Karaliaus Dovidо sustiprė-	
pirmasis Izraelio karalius ir		jimas ir paslijimas Sauliaus	
jo atmetimas. 1) Įsteigimas		namu.....	131
karališkos valdžios Izraelyje		2. Dovidas karalius Jeruzaleje.	
2) Patepimas Sauliaus Izraelio		1) Dovidui ir jo namams žadama	
karaliumi.....	31	amžinas viešpatavimas.	
3) Patvirtinimas Sauliaus ka-		a) Dovidas perkelia savo	
raliumi.....	38	sostinę Jeruzalen. Karės	
4) Samuelis išsižada teisėjo		su Pilistymais	138
pareigų.....	42	b) Sandoros skrynios perke-	
5) Karė su Pilistymais ir Sau-		limas Dovidо miestan...	142
liaus atmetimo pradžia ...	45	c) Pazadėjimas Dovidui am-	
6) Karė su Amalekitais ir vi-		zinojo sosto.....	145
siskas Sauliaus atmetimas.	57	2) Garbingas ir laimingas Do-	
2. Paskyrimas Dovidо Izraelio		vido viešpatavimas iki nu-	
karaliumi ir jo prirengimas		puolimui.	
prie viešpatavimo. 1) Dovidо		a) Laimingos Dovidо karės.	149
istorijos padžia.		b) Dovidо geradarystė Jo-	
a) Dovidо patepimas kara-		nato sunui.....	152
liumi.....	62	c) Karė prieš Amonitus ir	
b) Dovidas Sauliaus arpi-		Syrijiečius.....	153
ninkas.....	64	3) Dovidо nupuolimas ir jo	
c) Dovidas užmuša Goljatą		pasekmės.	
ir to apgalėjimo pasekmės	65	a) Sunkus Dovidо nusi-	
2) Dovidas Sauliaus persekio-		dėjimai	156
jamas.		b) Dovidо atgaila.....	160
a) Dovidо vargai Sauliaus		c) Dovidо sunaus Amnono	
namuose.....	74	prasikaltimas ir mirtis..	164
b) Jonato mėginimas sude-		d) Absalomo maištas ir mirtis	174
rinti savo tėvą su Dovidu	80	e) Dovidо sugrįžimas Jeru-	
c) Persekiojamo Dovidо klai-		zalen ir apmalsinimas	
džiojimų pradžia.....	86	antrojo maisto.....	191
d) Dovidas slapstosi nuo Sau-			
liaus persekiojimo įvai-		IV. Dovidо istorijos užbaiga.	
riose Judėjos vietose	92	1. Už Sauliaus prasikaltima	
		nubaudžiami jojo ainiai...	201

2. Keturiuos karės prieš Pili- stymus	204
3. Uolos giesmė	205
4. Paskutiniai Dovidio zodziai	210

5. Dovidio karzygių sąrašas ..	211
6. Maro bausmė už tautos su- skaitymą	215

K A R A L I Ų K N Y G O S.

<i>Ivedimas</i>	219

I. Saliamono istorija. 1. Salia-
mono viešpatavimo pradžia.

1) Patepimas Saliamono kara- liumi	222

2) Paskutiniai Dovidio per- spėjimai ir jo mirtis. Sa- liamonas sutvirtina savo viešpatavimą	228

2. Laimingas Saliamono vies-
patavimas iki nupuolimui.

1) Dievas apdovanoja Salia- moną ismintimi ir kitomis malonėmis	235

2) Saliamono isminties ir tur-
tingumo apsieiskimai.

a) Bažnyčios ir karališkuju rumų pastatymas	242

b) Bažnyčios pašventimas ..	256

c) Kiti garbingi Saliamono veikalai	266

3) Saliamono slove ir turtai ..	269

3. Saliamono paklydimai ir bausmė	273

II. Pasidalinusios zydu tautos ka-
raliai iki Izraelio karalystės

zuvimui. 1. Pasidarymas dvie- jų karalystių ir neprietelystė tarp jų dviejų. 1) Desimties giminių atsiskyrimas	279

2) Jeroboamo viešpatavimas ..	282

3) Nuolatinės karės tarp Judo ir Izraelio karalystių iki Akabui.	

a) Judo karaliai Roboamas, Abiamas ir Asa	290

b) Izraelio karaliai Nadabas, Baasa, Ela, Zambri ir Amris	294

2. Izraelis ir Judas, viešpatau- jant Akabui.	

1) Pranašas Elijas	299

2) Akabokarės prieš Syrijiečius	312

3) Akabas ir Nabotas	318

4) Akabas ir Judo karalius Jo- zapatas	322

3. Nelaiminga prietelystė tarp Akabo namų ir Judo ka- ralių. 1) Elijas ir Izraelio karalius Okozijas	329

2) Pranašas Elisiejus.	

a) Paėmimas Elijo dangun ir pranašo Elisiejaus veikalu pradžiai	332

b) Izraelio karalius Joramas	336

c) Elisiejaus stebuklai	340

d) Elisiejus ir Syrijos ka- ralius Benadadas	350

3) Akabo namų sunaikinimas.	

a) Judo karaliai Joramas ir Okozijas	359

b) Izraelio karalius Jehus ..	360

4. Nauja neprietelystė tarp Judo ir Izraelio karalių.	

1) Atalija ir Joasas ant Judo sosto	370

2) Izraelio karaliai Joakazas, Joasas ir Jeroboamas II; Judo karalius Amazijas ..	376

3) Judo karaliai Azarijas, Jo- atamas, Akazas ir pasku- tiniai Izraelio karaliai	384

III. Tolesnė Judo karalių istorija
iki Babylonio nelaisvei. 1. Ka-
raliaus Ezekijo viešpatavimas

398

2. Judo karaliai Manasas ir Amonas	411

3. Dievoto karaliaus Jozijo viešpatavimas	414

4. Judo karaliai Joakazas, Jo- akimas ir Joakinas	422

5. Paskutinis Judo karalius Se- dekijas	425

K R O N I K Ų K N Y G O S.

<i>Ivedimas</i>	430

I. Giminių sąrašai. 1. Nuo Adomo
iki Abraomui ir Jokubui ..

433

2. Judo giminių sąrašas	436

3. Simeono, Rubeno, Gado ir pusės Manaso giminės są- rašas	444

4. Levio giminė	448

5. Kitų giminių sąrašai	454

6. Pirmieji Jeruzalės gyventojai	459

II. Karaliaus Dovidio istorija. Svar-
biausi atsitikimai iš Dovidio
viešpatavimo. 1. Sauliaus
namų zuvimas .....

463

2) Dovidio išigalėjimas	465

3) Sandoros skrynios perkeli- mas į Sioną ir sutvarkymas prie jos Dievo tarnystės ..	472

4) Dovidų sumanymas statyti bažnyčią.....	482
5) Laimingas Dovidų viešpatavimas	485
6) Tautos suskaičymas ir maro bausmė	490
2. Paskutiniai Dovidų karaliavimo atsitikimai. 1. Dovidų rūpesnis busiančiaja bažnyčia	493
2) Skaitlius ir sutvarkymą skunigų ir levitų	496
3) Kariuomenės ir Izraelio giminių viršininkai bei kiti Dovidų valdininkai	506
4) Paskutinė Dovidų valia ir jo mirtis	509
III. Saliamono istorija 1. Dievas suteikia Saliamonui išminties ir turtų	517
2. Pastatymas ir pašventimas bažnyčios.	
a) Prisirengimas prie bažnyčios statymo	519
b) Pastatymas bažnyčios ir padarymas jos rakandų ..	522

E Z D R O K N Y G A.

<i>Ivedimas</i>	623
I. Sugrįžimas Judejū pirmojo ištremtųjų žydų burio, vedant Zorobabeliui, ir bažnyčios pastatymas. 1. Pirmas sugrįžimas žydų iš nelaisvės pirmais Kyro metais	626
2. Bažnyčios pamatų padėjimas ir darbo sustabdymas	632
3. Tolesnis bažnyčios statymas	

N E E M I J O K N Y G A.

<i>Ivedimas</i>	656
I. Pirmas Neemijū atvykimas Jeruzalėn ir jos sienų atstatymas.	
1. Neemijas gauna leidimą atstatyti Jeruzalę	658
2. Jeruzalės sienų atstatymas	662
3. Neemijū apgalėtos kliūtis, atstatant Jeruzalę	667
II. Ezdro ir Neemijū įvykdyta religinė ir politinė reforma tarp	

c) Bažnyčios pašventimas ..	526
3. Saliamono viešpatavimas ir didenybė. 1) Kiti garbingi Saliamono veikalai	536
2) Saliamono didenybė	538
IV. Kitų Judo karaliū istorija iki Babylono nelaisvei. 1. Roboamo viešpatavimas	542
2. Abijos viešpatavimas	548
3. Asos viešpatavimas	551
4. Jozapato viešpatavimas	557
5. Joramo viešpatavimas	569
6. Okozijū ir Atalijos viešpatavimas	572
7. Joaso viešpatavimas	577
8. Amazijū viešpatavimas	580
9. Ozijū ir Joatamo viešpatavimas	584
10. Akazo viešpatavimas	588
11. Ezeikijū viešpatavimas	592
12. Manaso ir Amono viešpatavimas	608
13. Jozijū viešpatavimas	611
14. Judo karalystės žuvimas ..	619

ir laimingas darbo užbaigimas	637
II. Sugrįžimas Palestinon antrojo žydų burio, vedant Ezdriui, ir tolesnis tautos gyvenimo tvarkymas. 1. Kelionė Ezdro ir antrojo žydų burio iš Babylono Jeruzalėn	643
2. Panaikinimas moterystių su svetimtautėmis	650

T O B I J O K N Y G A.

<i>Ivedimas</i>	700
I. Vyresniojo Tobijū ir Saros dievotumas ir nelaimės. 1. Dievobaimingas vyresniojo Tobijū gyvenimas	702
2. Saros vargai ir malda	708
II. Dievo pagalba, suteikta Tobijūi ir Sarai per angelą Rapolą.	

1. Jaunesniojo Tobijū kelionė į Mediją	710
2. Tobijū vestuvės su Sara ..	715
3. Sugrįžimas jaunesniojo Tobijū į Ninivą	723
Užbaiga. 1. Tobijū gismė ..	728
2. Abiejū Tobijū gyvenimo galas	731

JUDITOS KNYGA.

<i>Ivedimas</i>	734
I. Nabukodonosoro karės prieš vakarų Aziją ir apgulimas Betulijos. 1. Priežastis, paraginusi Nabukodonosorą kariauti prieš vakarų Aziją....	737
2. Kariski Oloferno žygiai....	740
3. Žydų prisirengimas ginties	743
4. Apgulimas Betulijos.....	751
II. Judita išliuosuoja Betuliją ir	

visą Palestiną nuo Asyrijiečių. 1. Juditos sumanymas išliuosuoti Betuliją ir prisirengimas prie to žygio.....	754
2. Judita užmuša Oloferną Asyrijiečių stovykloje.....	761
3. Izraelitai sumuša Asyrijiečius.....	771
4. Žydų džiaugsmas ir dekingumas už laimėtą apgalėjimą	774

ESTEROS KNYGA.

<i>Ivedimas</i>	779
I. Atsiradimas pavojaus žydų tautai Persijoje. 1. Isrinkimas Esteros į karalienes.....	782
2. Išleidimas karaliaus nutarimo išžudyti visus žydus Persijoje.....	789
II. Žydų išsigelbėjimas nuo pavojaus, tarpininkaujant Esterai ir Mardokajui. 1. Esteros apsiėmimas užtarti žydus pas karalių.....	791
2. Esteros atėjimas pas karalių ir pakvietimas jojo į pokilį	793

3. Nuzeminimas Amano ir jo zuvimas.....	795
4. Pakeitimas išleistojo prieš žydus nutarimo kitu jiems palankiu.....	799
5. Visų žydų neprietelių zuvimas ir paskyrimas Purimo šventės.....	801
Mardokajo sapno išsipildymas...	806
Mardokajo sapnas ir pasakymas karaliui apie suokalbį prieš jį	807
Asvero nutarimas išžudyti žydus	809
Mardokajo ir Esteros malda.....	810
Atejimas nesauktos Esteros pas karalių.....	814

J O B O K N Y G A.

<i>Ivedimas. Apie religijinę žydų poėziją</i>	819
<i>Apie Jobo knygą</i>	821
[žanga: Tikroji Jobo nelaimių priežastis.....	826
I. Jobo ir trijų jo prietelių ginčas apie kentėjimų priežastis.	
1. Pirmoji dialogų eilia.	
a) Jobo žodžiai, sukeliantis ginčą.....	833
b) Pirmas Elifazo atsiliėpimas.....	836
c) Pirmas Jobo atsakymas Elifazui.....	843
d) Pirmas Baldado atsiliėpimas.....	850
e) Pirmas Jobo atsakymas Baldadui.....	853
f) Pirmas Sofaro atsiliėpimas.....	861
g) Pirmas Jobo atsakymas Sofarui.....	864
2. Antroji dialogų eilia.	
a) Antras Elifazo atsiliėpimas.....	873
b) Antras Jobo atsakymas Elifazui.....	878
c) Antras Baldado atsiliėpimas.....	883

d) Antras Jobo atsakymas Baldadui.....	885
e) Antras Sofaro atsiliėpimas	889
f) Antras Jobo atsakymas i Sofaro žodžius.....	893
3. Tretioji dialogų eilia.	
a) Tretias Elifazo atsiliėpimas.....	897
b) Tretias Jobo atsakymas Elifazui.....	901
c) Tretias Baldado atsiliėpimas.....	906
d) Tretias Jobo atsakymas Baldadui.....	907
4. Jobo monologas.	
a) Pirmoji monologo dalis.	909
b) Antroji Jobo monologo dalis.....	915
II. Eljaus žodžiai. 1. Pirmas Eljaus atsiliėpimas.....	926
2. Antras Eljaus atsiliėpimas.	932
3. Tretias Eljaus atsiliėpimas	937
4. Ketvirtas Eljaus atsiliėpimas.....	939
III. Dievo žodžiai. 1. Pirmas Dievo atsiliėpimas.....	946
2. Antras Dievo atsiliėpimas.	954
Uzbaiga.....	961